R. P. TOBIÆ LOHNER

BIBLIOTHECA

MANUALIS CONCIONATORIA

ORDINE ALPHABETICO DIGESTA.

EDITIO NOVISSIMA

Ad commodiorem uſum in ſeptem Tomos diſtributa, cui nunc primum accedit

OPUSCULUM

INSTRUCTIO PRACTICA

DE MUNERE CONCIONANDI, EXHORTANDI, CATECHIZANDI.

TOMUS SEXTUS.

S=T=V=Z

BASSANI MDCCLXXXVII.

PROSTANT

VENETIIS APUD REMONDINI.

Superiorum Permiſſu, ac Privilegio.

Digitized by Google

TOd E 022061
6 : TOd E022070

Digitized by Google

JESU CHRISTO,
VERBO DEI FILIO,
INCREATÆ PATRIS CÆLESTIS SAPIENTIÆ,

ÆTERNO DEI VERBO,

OMNIUM SCIENTIARUM FONTI UBERRIMO,

LIBRO VITÆ OMNIA PRÆDESTINATORUM NOMINA EXPRIMENTI,

BIBLIOTHECÆ OMNI SCIENTIARUM GENERE INSTRUCTISSIMÆ,

Ex qua S. Bonaventura omnem ſuam doctrinam ſe hauſiſſe confeſſus eſt,
cujus verba ſingula, apiceſque ſpiritus & vita ſunt,

In qua Originales S. SCRIPTURÆ & SS. PATRUM atque DOCTORUM Sententiæ,

Omnium Virtutum EXEMPLA perfectiſſima,

PARABOLÆ ET SIMILITUDINES,

Sine quibus non loquebatur ad Intellectum convincendum aptiſſimæ;

MOTIVA AC MEDIA AD OMNES VIRTUTES ASSEQUENDAS EFFICACISSIMA,

Breviſſimum & ſolidiſſimum totius Sacræ Asceseos ſeu doctrinarum ad
perfectionem pertinentium Compendium:

CONCEPTUS PRÆDICABILES,

Quales nullus hominum unquam locutus eſt,

MISCELLANEÆ AC FONTALES

Omnium ſapientum doctrinæ,

Et AXIOMATA denique non tam mellifluo ore eructata, quam efficaciſſimis exemplis confirmata

Uberrime velut in Fonte continentur.

Hanc ſpem Bibliothecam Manualem plurimum adauctam, & Septimo Typo
feliciter expreſſam,

VELUT AUTHORI PRIMARIO

In æternam Beneficiorum acceptorum memoriam,
In perpetuam Debitoris obligatiſſimi Syngrapham,
In Amoris ardentiſſimi tenue argumentum,
In Deſiderii obſequioſiſſimi conſtantiſſimum pignus,
In æternum, ſemperque memorem ſummi ſui Benefactoris titulum,

Quamvis non ſine verecundia

OB MUNERIS ET OFFERENTIS VILITATEM,

Nec ſine timore

OB TANTAM ACCIPIENTIS CELSITUDINEM AC MAJESTATEM;

Magnam tamen fiduciam

OB NOTAM IPSIUS CLEMENTIAM ET BENIGNITATEM,

Nec minus prompta voluntate

OB DEBITORUM EX IMMERITA MUNIFICENTIA CONTRACTORUM MULTITUDINEM

EJUSDEM

Humillimus Servus, Indigniſſimus Diſcipulus, Obſtrictiſſimus Debitor,

Offert ex animo, dicat ex Debito, Dedicat ex amore,
Atque ut optatam Operi huic Benedictionem,
Ad illuſtrandum legentium Intellectum,
Ad promovendam luſtrantium voluntatem,
Ad ſolidam utentium Delectationem
Largiſſime, clementiſſimeque impertiri dignetur,
Humillime rogat, impenſe obſecrat, & ſuppliciter obteſtatur. N.N.

Digitized by Google

INDEX

TITULORUM GENERALIUM

Quæ in Sexto Tomo continentur.

S

CXXVI. *Sacerdos.* Pag. 7.
CXXVII. *Sacrificii Miſſæ oblatio.* 31.
CXXVIII. *Sanctorum Cultus.* 53.
CXXIX. *Sanitas.* 82.
CXXX. *Scandalum.* 103.
CXXXI. *Societas.* 111.
CXXXII. *Solatia ſpiritualia.* 125.
CXXXIII. *Spes & fiducia in Deum.* 141.
CXXXIV. *Spiritus Sanctus.* 163.
CXXXV. *Superbia.* 172.
CXXXVI. *Superſtitio.* 190.

T

CXXXVII. *Taciturnitas.* Pag. 196.
CXXXVIII. *Templum.* 211.
CXXXIX. *Tempus.* 222.
CXL. *Tentatio.* 230.
CXLI. *Theologia.* 245.
CXLII. *Timor Dei.* 287.
CXLIII. *Triſtitia.* 305.

V

CXLIV. *Vanagloria.* Pag. 308.
CXLV. *Verbum Dei.* 329.
CXLVI. *Virtus.* 354.
CXLVII. *Unctio extrema.* 375.
CXLVIII. *Vocatio.* 380.
CXLIX. *Voluntas propria.* 396.
CL. *Voluptas.* 403.
CLI. *Votum.* 408.
CLII. *Vulnera Chriſti.* 413.

Z

CLIII. *Zelus.* Pag. 422.

Digitized by Google

BIBLIOTHECÆ
M A N U A L I S
CONCIONATORIÆ.

TITULUS CXXVI.

S A C E R D O S.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

S. Hier. in epiſt. ad Nepot. SACERDOS eſt Clericus ad offerendum Deo incruentum Sacrificium, aliaque Sacramenta adminiſtranda legitime ordinatus.

Dicitur *Clericus*, vel quia de ſorte Domini eſt, vel quia ipſe Dominus eſt ſors, ſeu hæreditas illius. *Sacerdos* autem appellatur, vel quia ſacra docet; ut Magiſter rerum ſacrarum: vel quia eſt ſacer dux, ad cælum viam qua verbis, qua exemplis oſtendens: vel quia ſacra dat; id eſt, SS. Myſteria diſpenſat. *Presbyter* vero vocatur, quia ob munus ſuum excelſum, eodem, quo Seniores, honore ac reverentia dignus eſt. Porro omnia hæc Sacerdotum officia tituloſque breviter complexus eſt S. Proſper dum dixit, dici non poſſe, quam *L. 2. de vit. cont. c. 2.* ſancti debeant eſſe Sacerdotes, cum ipſi ſint, qui velut novi quidam Aarones incenſum precum Deo offerant, illius Majeſtatem placent, juſtitiæ rigorem impediant, iram & furorem illius avertant. Cum ipſi per Dei gratiam fiant divinæ voluntatis indices, Eccleſiarum Chriſti poſt Apoſtolos Fundatores, fidelis populi Ductores; Veritatis Aſſertores & Defenſores, falſorum dogmatum Inimici, hæreſum flagella, baptizatorum Patres, rerum cæleſtium Præcones, ſpiritualium conflictuum Duces: bonorum operum Patroni, Alphabetum virtutum, ac Fidelium exemplaria.

Diviſio.

2. Cor. 5. v. 20. II. Dividitur in *ſimplicem & curatum*. Ille eſt, qui beneficio ſimplici, nullam animarum curam annexam habente, gaudet: iſte, qui dictam curam ſibi commiſſam habet. Et hic iterum ſubdividi poteſt in Parochum, Decanum, Epiſcopum, Archiepiſcopum, Patriarcham, Cardinalem, Papam.

Actus,

Seu officia Sacerdotum.

III. Eſſe *Interpretem & Legatum Dei* juxta illud Apoſtoli: Pro Chriſto legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. Obſecramus pro Chriſto, reconciliamus Deo. Etſi enim ſit unus Mediator Dei & Hominum Chriſtus Jeſus, teſte Apoſtolo, qui dedit ſemetipſum pro omnibus, quia tamen hic in terris amplius non habitat, Sacerdotes pro ſe Vicarios ſubſtituit; hinc idem S. Paulus dixit: In quo poſitus ſum ego Prædicator & Apoſtolus (veritatem dico, non mentior) Doctor Gentium in fide & veritate. *1. Tim. 2. v. 5.*

IV. *Offerre thimiama orationis* per officii divini recitationem, uti Azarias olim Oziæ Regi thymiama offerre volenti indicavit, dicens: Non eſt tui officii, Ozias ut adoleas incenſum Domino, ſed Sacerdotum, hoc eſt Filiorum Aaron, qui conſecrati ſunt ad hujuſmodi Miniſterium. Id quod potiori jure de Sacerdotibus Novi Teſtamenti dici poteſt, de quibus recte Alexander Papa dixit: Ipſi Sacerdotes pro Populo interpellant, & peccata Populi comedunt, quia ſuis precibus ea delent atque conſumunt. Alium adhuc orationis hujus finem & effectum aſſignavit S. Hieronymus, dicens: Oret Sacerdos Eccleſiæ indeſinenter, ut vincat Populus, qui ſub ipſo eſt, hoſtes inviſibiles Amalecitas, id eſt, Diabolum, qui aſſidue bellum movet iis, qui pie volunt vivere in Chriſto Jeſu. Quibus tandem tertium effectum ſuperaddit S. Chryſoſtomus his verbis: Præſunt Sacerdotes orationibus noſtris ob eam rem, ut populi orationes, quæ infirmiores per *2. Par. 26. v. 18.* *Alex. c. 8. c. Tu creſcunt.* *Diſt. 36. c. Si quis.* *Hom. 79. ad Populum.*

ſe ſunt , validiores illas complexæ , ſimul in
cælum evehantur .
1. Cor. 4. V. *SS. Miſſæ ſacrificium offerre , aliaque Sa-*
v. 1. *cramenta adminiſtrare :* uti S. Paulus indica-
vit , dum dixit : Sic nos exiſtimet homo , ut
Miniſtros Chriſti , & diſpenſatores Myſterio-
3. p. q. 22. rum ejus . Hinc S. Thomas ait , proprium Sa-
art. 1. cerdotis officium eſſe , eſſe Mediatorem inter
Deum & Homines , in quantum ſcilicet divi-
na Populo tradit , unde dicitur Sacerdos , quaſi
ſacra dans . Ob quam cauſam S. Paulus dixit :
Heb. 5. Omnis Pontifex aſſumptus pro hominibus con-
v. 1. ſtituitur in iis , quæ ſunt ad Deum , ut offe-
rat dona & ſacrificia pro peccatis .

§. II. EX S. SCRIPTURA .

Qualitas .

Jo. 20. I. SIcut miſit me Pater , & ego mitto vos .
v. 21. II. Sacerdotes tui induantur juſtitiam , &
Pſ. 131. Sancti tui exultent , Sacerdotes ejus induam ſa-
v. 9. & lutari , & Sancti ejus exultatione exultabunt .
16.
L. 21. v. 6. III. Sancti erunt Deo ſuo , & non polluent
nomen ejus : incenſum enim Domini , & pa-
nes Dei ſui offerent , & ideo ſancti erunt .
Iſ. 52. IV. Recedite , recedite , exite inde , pollu-
v. 11. tum nolite tangere : exite de medio ejus ,
mundamini , qui fertis vaſa Domini .
2. Cor. 6. V. Nemini dantes ullam offenſionem , ut non
v. 3. vituperetur Miniſterium noſtrum ; ſed in omni-
bus exhibeamus noſmetipſos , ſicut Miniſtros
Dei , in multa patientia , in tribulationibus ,
in neceſſitatibus , in anguſtiis .
Jo. 12. VI. Si quis mihi miniſtrat , me ſequatur , &
v. 26. ubi ſum ego , illic & miniſter meus erit .
2. Cor. 5. VII. Omnia autem ex Deo , qui nos recon-
v. 18. ciliavit ſibi per Chriſtum , & dedit nobis mi-
niſterium reconciliationis .
1. Cor. 4. VIII. Sic nos exiſtimet homo , ut miniſtros
v. 1. Chriſti , & diſpenſatores Myſteriorum ejus .
1. Tim. 3. IX. Oportet ergo Epiſcopum (quidni & a-
v. 2. lium quemvis Sacerdotem)? irreprehenſibilem
eſſe , unius uxoris virum , ſobrium , pruden-
tem , pudicum , hoſpitalem , doctorem , non
vinolentum , non percuſſorem , ſed modeſtum ,
non litigioſum , non cupidum , ſuæ domui be-
ne præpoſitum , filios (ſaltem ſpirituales) ha-
bentes ſubditos cum omni caſtitate . Si quis
autem domui ſuæ præeſſe neſcit , quomodo Ec-
cleſiæ Dei diligentiam habebit ?
Hebr. 7. X. Talis enim decebat (& etiamnum decet)
v. 26. ut nobis eſſet Pontifex , ſanctus , innocens ,
impollutus , ſegregatus a peccatoribus , & ex-
celſior cælis factus , qui non habet neceſſita-
tem quotidie prius pro ſe hoſtias offerre , de-
inde pro Populo .
Malach. 2. XI. Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam ,
v. 7. & legem requirent ex ore ejus , quia Ange-
lus Domini exercituum eſt .
Cant. 5. XII. Oculi ejus ſicut columbæ ſuper rivos
v. 12. aquarum , quæ lactæ ſunt lotæ , & reſident jux-
ta fluenta pleniſſima .
Jo. 10. XIII. Bonus Paſtor animam ſuam dat pro
v. 11. ovibus ſuis , Mercenarius autem , & qui non
eſt Paſtor , & cujus oves non ſunt propriæ ,
videt lupum venientem , & dimittit oves , &
fugit , & lupus rapit , & diſpergit oves .
Act. 20. XIV. Attendite vobis , & univerſo Gregi ,
v. 28.
in quo vos Spiritus S. poſuit Epiſcopos (& Pa-
ſtores) regere Eccleſiam Dei , quam acquiſivit
ſanguine ſuo .
XV. Labora ſicut bonus miles Chriſti . Ne- 2. Tim. 2.
mo militans Deo , implicat ſe negotiis ſæcu- v. 3.
laribus , ut ei placeat , cui ſe probavit .
XVI. Solicite cura teipſum , probabilem ex- Ibid. v. 15.
hibe te Deo , operarium inconfuſibilem , recte
tractantem Verbum veritatis . Profana autem
& vaniloquia devita , multum enim proficiunt
ad impietatem .
XVII. Paſcite , qui in vobis eſt , Gregem , 1. Petr. 5.
non coacte , ſed ſpontanee , ſecundum Deum , v. 2.
neque turpis lucri gratia , ſed voluntarie , ne-
que ut dominantes in Cleris , ſed forma facti
gregis ex animo .
XVIII. Eritis mihi Sancti , quia Sanctus Lev. c. 20.
ſum ego Dominus , & ſeparavi vos a cæteris v. 26.
populis , ut eſſetis mei .
XIX. Ipſum elegit ab omni vivente , offer- Eccl. c. 45.
re ſacrificium Deo , immenſum & bonum odo- v. 20.
rem , in memoriam placare pro populo ſuo .
XX. Omnis Pontifex ex hominibus aſſum- Hebr. c. 5.
ptus , pro hominibus conſtituitur in iis , quæ v. 1.
ſunt ad Deum , ut offerat dona , & ſacrificia
pro peccatis .

Utilitas .

XXI. Non habebunt Sacerdotes & Levitæ , Deut. c.
& omnes qui de eadem tribu ſunt , partem & 18. v. 1.
hæreditatem cum reliquo Iſrael : Dominus enim
ipſe eſt hæreditas eorum , ſicut locutus eſt illis .
XXII. Et ſuſcitabo mihi Sacerdotem fide- 1. Reg. 2.
lem , qui juxta cor meum , & animam meam v. 35.
faciat , & ædificabo ei domum fidelem , & am-
bulabit coram Chriſto meo cunctis diebus .
XXIII. Et nunc Fratres mei , quoniam eſtis Judith. 8.
Presbyteri in populo Dei , & ex vobis pendet v. 21.
anima eorum , ad eloquium veſtrum corda eo-
rum erigite .
XXIV. Non vos me elegiſtis , ſed ego ele- Jo. 15. 16.
gi vos , & poſui vos , ut eatis , & fructum
afferatis , & fructus veſter maneat , ut , quod-
cumque petieritis Patrem in nomine meo , det
vobis .

Dignitas .

XXV. Qui docti fuerint , fulgebunt quaſi Dan. 12.
ſplendor firmamenti : & qui ad juſtitiam eru- v. 3.
diunt multos , quaſi ſtellæ in perpetuas æter-
nitates .
XXVI. Vos autem genus electum , regale 1. Petr. 2.
Sacerdotium , gens ſancta , populus acquiſitio- v. 9.
nis , ut virtutes annuncietis ejus , qui vos de
tenebris vocavit in admirabile lumen ſuum .
XXVII. Tu es , Domine , qui vitæ , & mor- Sap. 16.
tis habes poteſtatem ; qui deducis ad portas v. 13.
mortis , & reducis .
XXVIII. Videntes autem turbæ timuerunt , Matth. 9.
& glorificaverunt Deum , qui dedit talem po- v. 8.
teſtatem hominibus .
XXIX. Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi Luc. 10.
ſupra ſerpentes , & ſcorpiones , & ſuper omnem v. 19.
virtutem inimici , & nihil vobis nocebit .
XXX. Qui tetigerit vos , tangit pupillam Zach. 2.
oculi mei . v. 8.
XXXI. In anima tua time Dominum , & Eccl. 7.
Sacerdotes illius ſanctifica . In omni virtute v. 31.
tua

Digitized by Google

tua dilige eum, qui fecit te, & mininiſtros illius ne derelinquas: da illi partem, ſicut mandatum eſt tibi, primitiarum, & purgationis.

Luc. 10. v. 16. XXXII. Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit.

Eccl. 4. v. 7. XXXIII. Presbytero humilia animam tuam.

XXXIV. Qui bene præſunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo, & doctrina.

1. Tim. 5. v. 17. XXXV. Nimis honorificati ſunt amici tui, Deus: Nimis confortatus eſt principatus eorum.

Pſ. 138. v. 17. n. 8. 9. XXXVI. Omnes quoque primitiæ, quas offerunt filii Iſrael, ad ſacerdotem pertinent: &, quidquid in Sanctuarium offertur, a ſingulis, & traditur manibus Sacerdotis, ipſius erit.

Sacerdos malus.

Jer. c. 2. v. 8. XXXVII. Sacerdotes non dixerunt: ubi eſt Dominus? & tenentes legem neſcierunt me, & paſtores prævaricati ſunt in me.

Oſeæ c. 4. v. 6. & 9. XXXVIII. Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. Erit ſicut populus, ſic ſacerdos.

Malach. c. 1. v. 10. XXXIX. Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non ſuſcipiam de manu veſtra.

Ibid. c. 2. v. 8. XL. Vos autem receſſiſtis de via, & ſcandalizaſtis plurimos in lege: irritum feciſtis pactum Levi. Propter quod, & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis, ſicut non ſervaſtis vias meas, & accepiſtis faciem in lege.

Oſeæ c. 4. v. 8. XLI. Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum ſublevabunt animas eorum.

Malach. c. 2. v. 1. XLII. O ſacerdos; ſi nolueritis audire, & ſi nolueritis ponere ſuper cor, ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum: mittam in vos egeſtatem, & maledicam benedictionibus veſtris, & maledicam illis: quoniam non poſuiſtis ſuper cor.

§. III. EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

S. Chryſ. h. 6. in 1. Tim. 2. I. SAcerdos quaſi communis quidam omnium Pater eſt; dignum eſt igitur, ut omnium curam agat, omnibuſque provideat, ſicut & Deus, cujus fungitur vice.

Idem l. 3. de Sac. II. Nedum horreſcis, quod ad tale Miniſterium me nitebaris inducere: indutumque ſordidis veſtibus, Sacerdotum inſerere dignitati, cum talem Chriſtus a conviventium congregatione ſeparaverit? Splendore etiam vitæ, totum illuminantis orbem, fulgere debet animus Sacerdotis.

S. Iſidor. Peluſ. l. 2. epiſt. 205. III. Tantum intereſſe debet inter Sacerdotem, & quemlibet virum probum, quantum inter cælum, & terram diſcriminis eſt. Nihil petulans, ac juvenile agere debet, verum temperantem ubique, ac probe moderatam vitæ rationem præferre.

S. Ambr. cap. 2. de Sac. dig. IV. Cum igitur nihil excellentius in hoc ſæculo Sacerdotibus, & cum dignitatem eorum oculis demonſtramus, ut digne noſcamus, quid ſumus, & quid ſumus profeſſione, actione potius, quam nomine demonſtremus, ut actio reſpondeat nomini, & nomen cum operibus incidat.

V. O Sacerdotes, ſi anima cujuslibet juſti ſedes eſt Dei, multo magis ſedes, & templum Dei vos eſſe debetis mundum, & immaculatum. *S. Aug. ins. 11. lſ.*

VI. Cunctos, qui Sacri altaris ſuggeſtu eminent, tantum excellere oportet merito, quantum gradu, & dignitate. Nihil enim in mundo haberi poteſt indignius, quam ſi quis ad bonorum faſtigia ſublimatus, meritis ſit infimus; quid enim eſt imperium meriti expers, & vile? quid honorum proderit titulus, ubi ipſe defecerit homo? aut quid eſt dignitas indignis humeris impoſita, quam gemmæ moniliaque, luto, cœnove ſuperſtrata? *Salvian. Maſſil. l. 2. ad Eccl. Cathol.*

VII. Sit Sacerdos in cogitatione mundus, actione præcipuus, diſcretus in ſilentio, utilis in verbis, benignus in omnes, omnia conſiderans, humilitate bonorum ſocius, juſtitiæ zelo erga improbos ſeverus. *S. Greg. paſt. p. 2. c. 1. & ſeq.*

VIII. Sicut ego excedo omnes creaturas, atque ab univerſis, quæ a me facta ſunt, ſegregor, ita & vos ſegregati eſtote ab omnibus, qui non ſunt ſancti, nec Deo dicati; ſegregati autem non locis, ſed affectibus: non regionibus, ſed converſationibus. *S. Greg. ho. 33. in Lev.*

IX. Mirum valde eſt, quod te ſolo ſit Deus tuus contentus, neque velit aliam præter te hæreditatem habere; tu vero eo non contentus, ad terrenas inhies divitias, & hæreditates: ſufficiat tibi, quæſo, Deus tuus, ſicut tu ſufficis Deo tuo. *S. Cipr. in c. 18. n.*

X. Eum quippe, qui regendos alios ſuſcipit, tanta decet gloria virtutis excellere, ut inſtar ſolis, cæteros veluti ſtellarum igniculos, in ſuo fulgore obſcuret. Debet hujuſmodi vitam habere immaculatam, atque compoſitam, ut omnes in illum, & in ejus vitam, veluti in exemplar aliquod excellens, intueantur. *S. Chryſ. ho. 10. in 1. ad Tim.*

XI. Attendat ſtudioſe ſacerdos, ut ſignum ſine ſignificato non ferat; id eſt, ut veſtem ſine virtute non portet, ne forte ſimilis ſit ſepulchro foris dealbato, intus vero omni ſpurcitia pleno: quiſquis enim ſacerdos indumentis ornatur, & honeſtis moribus non induitur, quanto venerabilior apparet hominibus, tanto redditur indignior apud Deum. *Durandus ap. Monſ c. 7. n. 3.*

XII. Sacerdotis eſt ſcire legem Domini & ad interrogationem reſpondere de lege. *Hieron. ſup. Agg.*

XIII. Sapientiſſimum eſſe oportet & perſpicacem in omnibus Sacerdotem, & mille, ut ajunt ex omni parte oculos habentem, quippe qui non ſolum ſibi, ſed etiam populo vivit. *Prophet. Chryſ. de dignitat. Sacerdot.*

XIV. Multi ſunt Sacerdotes & pauci ſunt Sacerdotes, multi nomine & pauci in opere. *Idem ſup. Matt.*

XV. Sacerdos humilitatem in mente & dignitatem in honorem Sacerdotii ſervare debet. *Gregor. in Reg.*

XVI. Sacerdotes bonorum Eccleſiæ non poſſeſſores ſunt, ſed diſpenſatores. *Auguſt. in Ep. 50.*

Utilitas.

XVII. O magna, & inclita Dei inſtrumen-

Digitized by Google

Aſta Ecc. Med. p. 22. conc. 11. menta, ſacerdotes! a quibus omnium populorum pendet beatitudo. Spiritus eſt, qui vivificat.

S. Proſp. l. 2. de vit. cont. c. 2. XVIII. Sacerdotes per Dei gratiam ſiunt divinæ voluntatis Judices, Eccleſiarum Chriſti poſt Apoſtolos, fundatores, fidelis populi Duces, veritatis aſſertores, pravæ doctrinæ hoſtes, omnibus bonis amabiles, vindices oppreſſorum, Patres in fide Catholicæ regeneratorum, prædicatores cæleſtium, Phalanges, Præliatores inviſibilium præliorum.

Id. c. 3. XIX. Ipſi ſunt Eccleſiæ decus; in quibus amplius ſulget Eccleſia; ipſi columnæ firmiſſimæ, quibus in Chriſto ſundati innititur omnis multitudo fidelium. Ipſi januæ civitatis æternæ, pee quas omnes, qui credunt in Chriſtum, ingrediuntur ad Chriſtum. Ipſi janitores, quibus claves datæ ſunt Regni cælorum. Ipſi etiam diſpenſatores regiæ domus, quorum arbitrio in aula regis æterni dividuntur gradus, & officia ſingulorum.

S. Aug. ſuper 1. Timot. 5. XX. Preſbyteri, qui bene præſunt vita, & doctrina, digni habentur a Subditis duplici honore, ſcilicet ut ſpiritualiter eis obediant, & exteriora bona miniſtrent. Boni enim diſpenſatores, & fideles non ſolum honore ſublimi præmiari debent, ſed & terreno, ut non contriſtentur indigentia ſumptuum, & gaudeant obedientia ſpiritualium: inſtantior enim fit, ſi non humiliatur inopia, & creſcit in illo auctoritas, cum videt ſe etiam in præſenti laboris fructum percipere, non ut abundet, ſed ut non deficiat.

Gloſ. ſup. Prov. 11. XXI. Qui animarum curam pro Domino ſuſcipit, ut errantes doceat, ut conſoletur mœſtos, vel temporalibus ſuſtentet, vel renitentes ad remedia ſalutis protrahat, vel Paſtore deſtituros gubernet, ut ſecum plures ad Dominum perducat, ſapiens eſt, quia ſibi, ut ſublimius cum Domino regnet, procurat.

Dignitas.

S. Ign. ad Smyrn. XXII. Sacerdotium eſt ſumma bonorum omnium, quæ in hominibus conſiſtunt.

S. Ephr. ſer. 1. de Sac. XXIII. Sacerdos eſt miraculum ſtupendum, poteſtas ineffabilis, cælum attingit, cum Angelis verſatur, cum Deo familiariter agit.

S. Chryſ. l. 3. de Sacerd. c. 5. XXIV. Qui in terra verſantur, his commiſſum eſt, ut ea, quæ in cælis ſunt, diſpenſent: iis datum eſt, ut poteſtatem habeant, quam Deus optimus neque Angelis, neque Archangelis datam eſſe voluit. Habent quidem, & terreſtres Principes vinculi poteſtatem, verum corporum ſolum; id autem, quod dico Sacerdotum vinculum, ipſam etiam animam contingit, atque ad cælos uſque pervadit.

Id. ho. 4. in Iſ. XXV. Sacerdotium eſt ipſo etiam regno venerabilius, & majus. Medius ſtat Sacerdos inter Deum, & Naturam humanam: illinc venientia beneficia ad nos deferens, noſtras petitiones illuc perferens, & Dominum iratum reconcilians.

S. Clem. l. 2. c. 11. XXVI. Quanto anima corpore præſtantior eſt, tanto eſt Sacerdotium regno excellentius: ſolvit enim, aut ligat, ſupplicio, vel remiſſione dignos.

XXVII. Sacerdotium in terris quidem peragitur, ſed in cæleſtium rerum claſſem, ordinemque referendum eſt; atque id perquam merito; quippe non mortalis quiſquam, non Angelus, non Archangelus, non alia quævis creatura, ſed ipſe divinus Paracletus Ordinem hujuſmodi diſpoſuit. *S. Chryſ. l. 3. de Sacerd. c. 4.*

XXVIII. Ipſi ſunt Eccleſiæ decus, in quibus amplius ſulget Eccleſia: ipſi janua Civitatis æternæ; per quos omnes, qui credunt in Chriſtum, ingrediuntur ad Chriſtum: ipſi Janitores, quibus datæ ſunt claves regoi cælorum: ipſi etiam diſpenſatores regiæ domus. *S. Proſp. l. 2. de vit. cõt. c. 3.*

XXIX. Aurum non tam pretioſius eſt plumbo, quam regia poteſtate altior eſt dignitas Sacerdotalis. *S. Ambr. cap. 2. de dign. ſ. 18.*

XXX. Quis dubitet, Sacerdotes Chriſti Regum, & Principum, omniumque Fidelium, Patres, & Magiſtros cenſeri. *Ib. c. 2. S. Aug. ep. 86.*

XXXI. O poteſtas ineffabilis, quæ in nobis digna eſt habitare per impoſitionem manuum ſacrorum Sacerdotum? O quam magnam in ſe continet profunditatem formidabile admirabile Sacerdotium! *S. Ephr. de Sacerd.*

XXXII. O Sacerdos Dei, ſi altitudinem cæli contempleris, altior es; ſi pulchritudinem Solis, & Lunæ, & Stellarum, pulchrior es; ſi diſcretionem Angelorum, diſcretior es; ſi omnium Dominorum ſublimitatem, ſublimior es, ſolo Deo, & Creatore tu inferior es! *Caſſian. in Cat. gl.*

XXXIII. Vere veneranda Sacerdotum dignitas, in quorum manibus Dei Filius, velut in utero Matris, incarnatur. *S. Aug. hom. 2. Pſ. 37.*

XXXIV. Omnium quidem bonorum magna eſt gratia, inter omnes autem maxima eſt Sacerdotalis dignitas, ſi quis eam immaculate cuſtodiat. *S. Chryſ. ho. 77. in Matth.*

XXXV. Ut enim, qui Sacerdotium dixit, ſacrorum ſimul omnium uno vocabulo ſignificavit Ordinem; ita & qui Sacerdotem, & Pontificem dixit, anguſtiorem, prorſuſque divinum inſinuavit virum, totius ſanctæ conſcientiæ peritiſſimum, in quo liquido, ac perſpicue ſacratus omnis Ordo ſuus, & perſpectus ſit, & poſſit agnoſci. *S. Dionyſ. c. 5. de Eccl. Hier.*

XXXVI. Flos ſunt Eccleſiaſtici germinis, decus, atque ornamentum gratiæ ſpiritualis, Dei imago, reſpondens ad Sanctimoniam Chriſti, illuſtrior portio gregis Chriſti, uti Joſephus Manſi illis accommodari poſſe, ait. *S. Cipr. de habitu Virg.*

XXXVII. Magna dignatio Domini, ſi tamen eam ſacerdos cognoſcas, quod velit Dominus Deus tuus eſſe pars tua, & hæreditas tua. Quid non habebis, ſi Deum habeas? *Oleaſt. in c. 18. Nu.*

XXXVIII. Aſcendit ad familiaris dignitatem, in opere Creationis, non fuit qui adjuvaret Spiritum Domioi, aut conſiliarius ejus eſſet, in Myſterio vero Redemptionis noſtræ voluit habere coadjutores, dicens: *Hoc facite in mei commemorationem.* Eſt ergo Sacerdos coadjutor Redemptoris. *Petrus Bleſ. ſ. 47.*

XXXIX. Vide ſacerdotum dignitatem, quod divina ſit: Dei enim eſt remittere peccata, ſic igitur illi honorandi ſunt, ut Deus, *Theoph. in c. 20. Jo.*

nam

nam quamvis indigni ſint, quid hoc? Divinorum donorum miniſtri ſunt, & gratia operatur per eos.

Rupertus Abb. l. 8. in Gen. c. 32.

XXXX. Quemcumque ad ſanctum Altare divina vocat gratia, ſidemque ejus electio S. Spiritus ſacerdotali dignitate remunerat, eo ipſo quod vocatur, & eligitur ad tale munus, profecto jubetur illi, ut tollat filium ſuum, quem diligit, Iſaac, eumque Domino in terra viſionis in holocauſtum offerat.

S. Auguſt. ep. 148.

XXXXI. Hoc honore nihil in hac vita præſtantius, & acceptabilius apud homines eſſe poteſt, nihilque etiam apud Deum beatius; ſi eo modo in eo militetur, quo cæleſtis ipſa Imperator jubet.

Flavianus epiſt. ad Leonem Pap.

XXXXII. Nihil honorabilius ſacerdotibus; omnis noſtra ſpes, atque ſalus, & repromiſſio promiſſorum bonorum, in iis eſt.

Æquitas.

Honores Sacerdotibus exhibiti.

S. Clemens l. 7. Conſt. Apoſt. c. 32.

XXXXIII. Honorate Sacerdotes ut Patres, & Dominos; ut beneficos, & benevivendi Auctores.

S. Ign. M. l. 2. Epiſt. 12.

XXXXIV. Honorate Sacerdotium ſecundum Chriſtum, & poſt etiam honorare oportet Regam. Sacerdotium enim eſt ſumma omnium bonorum, quæ in hominibus exiſtunt.

S. Greg. in epiſt. ad Mauric. Imp.

XXXXV. Sacerdotibus non et terrena poteſtate Dominus noſter citius indignetur: ſed excellenti conſideratione propter eam, cujus ſervi ſunt, ita dominetur, ut etiam debitam raverentiam impendat.

S. Chryſ. l. 3. de Sacerd.

XXXXVI. Sacerdotes merito non modo plus vereri debemus, quam vel Principes, vel Reges, verum etiam majore honore, quam Parentes proprios, honeſtare.

S. Clemens Conſt. Ap. l. 2. c. 33.

XXXXVII. Sic de Parentibus carnalibus ait Scriptura. Honora Patrem tuum, & Matrem tuam, ut bene tibi ſit. Quique maledixerit Patri, aut Matri, morte moriatur; quanto magis de Patribus ſpiritualibus verbis Dei monemur, honore, & charitate eos proſequi ut beneficos, & ad Deum legatos.

Nicol. Papa ad Mich. Imp. l. 6. 9. c. eod.

XXXXVIII. Ergo Imperator conſidera, ſi (Deus) illos dixit audiendos, qui ſuper cathedram Moyſis ſedebant; quanto potius, qui ſuper cathedram Petri ſedent, eſſe exiſtimes audiendos?

S. Chryſ. hom. 17. in Matth.

XLIX. Sacerdotes Chriſti Vicarii ſunt, & qui honorat Sacerdotem Chriſti, honorat Chriſtum: & qui injuriat Sacerdotem Chriſti, injuriat Chriſtum, cujus eſt Vicarius, & Sacerdos.

Nicol. Papa diſt. 40. c. 8.

L. Si de Domini Sacerdotibus, qui vere Patres ſunt aliquid contigerit vos audire, quod confuſionem piis mentibus ingerat, non infrunitum, ſed pudoratos Filios Noe imitantes, paternam de reliquo verecundiam contegatis, ut affluenti, quemadmodum & illi, benedictione repleri, moderante Domino, mereamini.

S. Greg. l. 12. ep. 3. ad Felic.

LI. Si David Regum juſtiſſimus in Saul, quem conſtabat jam a Deo reprobatum, & abjectum eſſe, manum mittere non præſumpſit; quanto magis cavendum eſt, ne manum detractationis, vituperationis, aut calumniæ in Sacerdotes, qui ſunt uncti Domini, mittamus?

S. Anaſt. Sinaita ſ. de comm.

LII. Rogo vos, neminem judicat, præcipue autem Domini Sacerdotem, ſed viva fide, pura conſcientia, & efficaci pœnitentia ad myſteria Dei accedite, atque ita ſanctificabimini: eſt enim Dei Angelus, ſeu Nuntius, qui offert incruentum Sacrificium.

Innocent. Pap. 12. q. 1. c. eod.

LIII. Abſit, ut quidquam ſiniſtrum de illis arbitremur, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti Corpus ſacro ore conficiunt; quorum induſtria facti ſumus Chriſtiani quiqua claves regni cælorum habentes, ante diem Judicii quodammodo judicant.

S. Hieron. Ep. 1. ad Heliod.

LIV. Vita illius laudanda eſt, qui venerationi habet Sacerdotes Chriſti, & non detrahit gradui, per quem factus eſt Chriſtianus.

Fabian. Pap. 2. q. 7. c. eod.

LV. Sacerdotes, quos Dominus ſuos eſſe voluit, non ſunt leviter tractandi, nec lacerandi, vel temere accuſandi, quoniam eorum cauſas ſibi Dominus reſervare voluit, & ſuo judicio vindicare.

Teleſphorus Papa 6. q. 1. c. eod.

LVI. Omnes, qui adverſus Patres, id eſt Sacerdotes, armantur, infames eſſe cenſemus.

Sacerdos malus.

Author. oper. imp. hom. 3.

LVII. Vere magna confuſio Sacerdotum, & omnium clericorum, quando Laici inveniuntur fideliores, ac juſtiores quomodo autem non ſit confuſio eſſe illos inferiores laicis, quos etiam eſſe æquales magna confuſio eſt?

S Gregor. h. 17. in Evang.

LVIII. Aurum quippe obſcuratum eſt, quia ſacerdotum vita, quondam per gloriam virtutum clara, nunc per actiones infimas oſtenditur reproba; color optimus eſt mutatus, quia ille ſanctitatis habitus per terrena, & abjecta opera ad ignominiam deſpectionis venit; diſperſi ſunt lapides ſanctuarii in capite omnium platearum: ecce jam pene nulla eſt ſæculi actio, quam non ſacerdotes adminiſtrent: in capite omnium platearum diſperſi ſunt, quia & jacent per miniſterium operis, & honorari volunt de imagine Sanctitatis.

S. Iſidor. l. 3. ſent. c. 34.

LIX. Plerique ſacerdotes ſuæ magis utilitatis cauſa, quam gregis, præeſſe deſiderant, nec ut proſint, Præſules fieri cupiunt; ſed magis, ut divites fiant, & honorentur, ſuſcipiunt ſublimitatis culmen, non pro paſtorali regimine, ſed pro ſolius honorifica ambitione, atque abjecto opere dignitatis ſolam nominis appetunt dignitatem.

Salvian. l. 2. ad Eccl. Cath.

LX. Nihil eſt turpius, quam excellentem eſſe quemlibet culmine, & deſpicabilem vilitate. Quid eſt dignitas indigno, niſi ornamentum in luto? & ideo cunctos, qui ſacri Altaris ſugeſtu eminent, tantum excellere oportet merito, quantum gradu.

S Gregor. loc. cit.

LXI. Ingrediuntur electi, inquit, ſacerdotum manibus expiati, cæleſtem patriam, & ſacerdotes ipſi per viam reprobam ad inferni ſupplicia feſtinant. Cui ergo rei ſimiles dixerim ſacerdotes malos, niſi aquæ Baptiſmatis, quæ peccata Baptizatorum diluens, illos ad regnum cæleſte mittit, & ipſa poſtea in cloacas deſcendit.

Cujus ?, apud Piatin.

LXII. Mali Medici corpora, imperiti Sacerdotes animas occidunt.

§. IV.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Qualitas.

L. 4. c. 5. §. 1. I. ATtende tibi, & vide, cujus Miniſterium tibi traditum eſt per impoſitionem manus Epiſcopi. Ecce Sacerdos factus es, & ad celebrandum conſecratus, vide nunc, ut fideliter, & devote in ſuo tempore Deo Sacrificium offeras, & teipſum irreprehenſibilem exhibeas. Non alleviaſti onus tuum, ſed arctiori jam alligatus ex vinculo diſciplinæ, & ad majorem teneris perfectionem.

Ibid. II. Sacerdos omnibus virtutibus debet eſſe ornatus, & aliis bonæ vitæ exemplum præbere, ejus converſatio non cum popularibus; & communibus hominum viis, ſed cum Angelis in cælo, aut cum perfectis viris in terra.

Ibid. §. 3. III. Sacerdos ſacris veſtibus indutus Chriſti vices gerit, ut Deum pro ſe & pro omni populo ſuppliciter, & humiliter exoret. Habet ante ſe, & retro Dominicæ crucis ſignum ad memorandam jugiter Chriſti Paſſionem. Ante ſe Crucem in Caſula portat, ut Chriſti veſtigia diligenter inſpiciat, & ſequi ferventer ſtudeat. Poſt ſe Cruce ſignatus eſt, ut adverſa quælibet ab aliis illata clementer pro Deo toleret. Ante ſe crucem gerit, ut propria peccata lugeat. Poſt ſe, ut aliorum etiam commiſſa per compaſſionem defleat, & ſe medium inter Deum, & peccatorem conſtitutum eſſe ſciat, nec ab oratione, & oblatione ſancta torpeſcat donec gratiam, & miſericordiam impetrare mereatur.

L. 4. c. 11. § 1. & 2. IV. O quam mundæ debent eſſe manus illæ, quam purum os, quam ſanctum corpus, quam immaculatum cor erit ſacerdotis, ad quem toties ingreditur auctor puritatis! Ex ore Sacerdotis nihil niſi honeſtum, & utile procedere debet verbum, qui tam ſæpe Chriſti accepit Sacramentum. Oculi ejus ſimplices, & pudici, qui Chriſti corpus ſolent intueri. Manus puræ, & in cælum elevatæ, quæ Creatorem cæli, & terræ ſolent contrectare. Sacerdotibus ſpecialiter in lege dicitur. Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter.

Dignitas.

L. 4. c. 5. §. 1. V. Grande myſterium, & magna dignitas Sacerdotum, quibus datum eſt, quod Angelis non eſt conceſſum. Soli namque Sacerdotes rite in Eccleſia ordinati poteſtatem habent celebrandi, & corpus Chriſti conſecrandi.

L. 4. c. 13. §. 1. VI. O quam magnum, & honorabile eſt officium Sacerdotum, quibus datum eſt Dominum Majeſtatis verbis ſacris conſecrare, labiis benedicere, manibus tenere, ore proprio ſumere, & cæteris miniſtrare!

§. V. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Æſtimatio.

I. DEus, ut oſtenderet, quanta ſit dignitas Sacerdotis, Aaronem ſummum Sacerdotem, etiamſi idem cum Maria ſorore peccatum commiſerit, non tamen eadem pœna punivit, ſed ſatis habuit, per ſororem lepra percuſſam caſtigare. Sed & in lege juſſit pro ſuo peccato vitulum ſaginatum a Sacerdote offerri, quod ſacrificii genus numquam alias, niſi quando totus populus peccavit, exigit, ut oſtenderet, Sacerdotem toto populo Superiorem eſſe. Theod. q. 11. in N. Idem q. 2. in Levit.

II. Chriſtus, ut S. Cyprianus teſtatur, uſque ad Paſſionis diem ſervavit honorem Pontificibus, & Sacerdotibus, quamvis illi nec timorem Dei, nec agnitionem Chriſti ſervaſſent. Hinc & ſilentium in tota ſua paſſione ad occaſiones licet falſiſſimas ſervavit, & excepto caſu, quo parum honorifice, & reverenter Sacerdoti ſummo reſpondiſſe arguebatur. L. 1. ep. 3. diſt. 93. c. ead. Jo. 18. v. 23.

III. De Sacerdotibus, & Monachis primitivæ Eccleſiæ Anglicanæ Vener. Beda ſcribit: Tanta tunc fuit ſollicitudo Doctoribus illis Deo ſerviendi, non ſæculo, tota cura cordis excolendi, non ventris; unde & in magna veneratione fuit tempore illo religionis habitus, ita ut ubicumque Clericus aliquis, aut Monachus adveniret, gaudenter ab omnibus tamquam Dei famulus reciperetur. Et ſi in itinere pergens inveniretur, accurrebant, & flexa cervice, & manu ſignari, vel ore illius ſe benedici gaudebant. Verbis quoque horum exhortatoriis diligenter auditum præbebant. Quod ſi quis Sacerdotum in vicum forte deveniret, mox congregati in unum vicini, verbum vitæ ab illo petere curabant. Hiſt. gent. Angl. l. 3. c. 26.

IV. S. Paulus olim accuſatus, quod Sacerdotem debito honore non affeciſſet, protinus crimen hoc a ſe propulſavit, dicens: Neſciebam, Fratres, quia princeps eſt Sacerdotum. Act. 23. v. 5.

V. S. Antoninus ipſos Sacerdotes, teſte Athanaſio, in ſumma veneratione habuiſſe dicitur, ſolitoſque iiſdem caput ſubmittere, benedictionem captare, & pro magno beneficio ducere, ſi accepiſſet. In vita.

VI. S. Franciſcus dicere ſolebat, ſe, ſi cui Sanctorum in terram lapſo, & ſimul etiam Sacerdoti occurreret, prius Sacerdotis manum ad oſculum expetiturum, deinde primum reverentiam Sancto facturum. Sed, & indignum ſe judicans tanto honore, ſolo Diaconatu, quoad vixit, contentus fuit. S. Bon. in vit. c. 6. Marulus l. 1. c. 15.

VII. S. Martinus ab Imperatore Maximo ad prandium vocatus, arreptam pateram prius Sacerdoti, quem ſecum duxerat, quam Imperatori, tamquam magis digno, propinavit. Eidem cum aliquando Valentinianus Imperator ad ſe venienti non aſſurrexiſſet, atque etiam rem petitam ſubiratus negaſſet, ſubito flamma ex ſede erumpens, vel invitum ſurgere, & quod petitum erat, concedere coegit. Quam eandem Hiſtoriam proſequens Baronius, Sever. l. 2. vit. Marulus l. 1. c. 1.

Baro. an. 385. n. 15. nius, juſtumque Dei ponderans judicium, circa Valentinianum demonſtratum, rem ita enarrat, quod cum hic adveniente Sanct. Martino Epiſcopo, e throno ſurgere, & coram eo in pedes erectus reverenter ſtare noluerit, ignis a ſede ipſius egreſſus ſit, qui ipſum adegit, non ſolum ut ſurgeret Epiſcopo, occurreret, ſuumque caput ejus manibus ſubmitteret, verum etiam, ut ad pedes ejus ſe venerabundus proſterneret.

Pad. Chr. p. 1. c. 6. §. 4. n. 4. VIII. Conſtantinus Imperator tanto honore proſequebatur Sacerdotes, ut diceret; ſe, ſi Sacerdotem cum muliere publice peccantem videret, propriis eum veſtibus tecturum. Idem integrum libellum calumniis contra Epiſcopos, & Sacerdotes refertum accepit quidem, ſed mox nec lecto comburi juſſit, indecorum aſſerens, ut, qui judicari ab aliis debeat, ipſos judicet.

Ibid. n. 9. IX. A Maria Ogniacenſi veſtigia Sacerdotum ſumma demiſſione, & reverentia deoſculabatur.

Surius 9. 1. c. 7. v. X. S. Hedwigis Poloniæ Dux quam plurimos poterat Sacerdotes ad S. Miſſæ officia celebranda conducebat, quos deinde ut manus capiti ſuo imponerent, & bene precarentur, rogabat, aſſerens; ſæpe id ſibi tam quoad animam, quam quoad corpus fuiſſe ſalutare.

Nadaſi in ann. Angel. hebd. 23. n. 8. XI. Dequaezns S. Franciſci Saleſii Confeſſarius cum S. Angelo ſuo Cuſtodi ſecum viſibiliter ingredienti, & egredienti honorem primum detuliſſet; poſtquam tamen Sacerdos factus eſt, ſemper ipſe præcedere Angelum juſſus eſt.

Manſi diſc. 7. n. 10. XII. Marcellus Corvinus in vita Cardinalis Bellarmini, tanta doctrina, raraque ſanctitate inſignis, tradit, quemdam apud eum propter certa delicta accuſatum fuiſſe ſacerdotem; quæ ubi negaſſet delatus, innocentem judicavit Eminentiſſimus, inquiens, veriſimile neutiquam videri ſacerdotem aliquod mendacii verbum prolaturum.

S. Bern. Sen. 10. 7. ſerm. 20. c. 3. ar. 7. XIII. Glorioſus Franciſcus ait Fratribus ſuis: Audite fratres mei, ſi Beata Virgo honoratur, ut dignum eſt, quia Filium Dei portavit in ſanctiſſimo utero ſuo; ſi Baptiſta contremuit, & non audet contingere ſanctum Dei verticem; ſi ſepulchrum, in quo per aliquod tempus latuit, tanta reverentia veneratur; quantum debet eſſe ſanctus, & juſtus, & dignus, qui jam non mortuum, ſed glorificatum, & in æternum victurum, in quem deſiderant Angeli proſpicere, concontrectat manibus, corde, atque ore aſſumit, & aliis quoque porrigit ad ſumendum.

Baronius ann. 155. num. 15. XIV. Cardinalis Baronius de Leontio Epiſcopo Tripolitano in Lydia ſcribit, quod cum ab Euſebia Auguſta, muliere ſuperba & faſtuoſa vocaretur, is ei hunc in modum reſponderit; quod ſi velis, ut ad te veniam, conſervata in omnibus Epiſcopis debita reverentia ego intrabo quidem ad te, tu vero ſubito de ſublimi ſolio tuo deſcendens, reverenter mihi occurres, & benedictionem a me receptura, caput tuum meis ſubjicies manibus; moxque ego ſedebo; tu vero magna cum modeſtia ſtabis, donec a me ſedere jubearis; ſi hæ tibi placent conditiones, veniam utique; ſecus vero, ſi illas abnuas: Huncque honorem Leontius, tamquam Sacerdotio debitum ab Auguſta exigebat; quem Epiſcopum Baronius proinde a nonnullis Regulam Eccleſiæ appellatum fuiſſe dicit, propter exactam rituum Eccleſiaſticorum obſervantiam, licet alias, a Communione Catholica excluſus eſſet.

Euſebius l. 3. de vi. Conſtant. XV. Euſebius in hiſtoriis ſuis venerationem, qua Conſtantinus Magnus Eccleſiaſticos, maxime in Concilio Nicæno proſecutus fuit, his verbis refert: ſignificabant hoc oculi ſubmiſſi, rubor in vultu, decens ingredientis motus, morum humanitate, Imperialisque clementiæ manſuetudine permixta, poſita modica quadam ſede, non ſedit, priuſquam a miniſtris Eccleſiæ annueretur.

Baronius ann. 865. XVI. Nicolaus IV. Papa ad Michaelem III. Imperatorem ſcripſit, eumque monuit, ut ſacerdotes, qualeſcumque illi ſint, ob amorem Domini, cui ſerviunt, ubique veneraretur: convenit enim, inquit, ut bene attendas, non quales ſint ſacerdotes Domini, ſed quid ipſi Dei nomine loquantur; nec aliud quidpiam in ſacerdotibus ſpectare debes, quam quod ipſi in beneficium Eccleſiarum, & ſalutis tuæ laborent. Certum eſt enim, quod illis nequaquam inferiores eſſe dices ſuper cathedram Moyſis ſedentibus Scribis, & Phariſæis de quibus Chriſtus ait: *Quæcumque dixerint vobis, ſervate & facite, ſecundum opera illorum nolite facere*; Hoc igitur conſiderans, o Imperator, dicito: ſi Chriſtus eos, qui ſuper cathedram Moyſis ſedent, audiendos eſſe affirmavit; quanto magis eis, qui in Cathedra Petri ſedent, benignæ, & morigeræ præbendæ ſunt aures?

S. Vinc. Ferr. ſ. de S. Marco. XVII. S. Vincentius Ferrerius in quodam ſermone, reverentiam antiquitus Clero deferri ſolitam, his verbis deſcribit: Antiquitus, inquit, quando unus Clericus tranſibat per viam, vel per vicum, omnes aſſurgebant, dicendo: Deus commendatum me habeat in veſtris orationibus: modo autem ſunt tot vitia & vanitates Sacerdotum & Clericorum, quod pejus loquuntur de ipſis, quam de Judæis ex illorum mala vita.

S. Ephrem de Sacerdotio. XVIII. S. Ephrem de Sacerdotio ſcribens, ſuadet, ne quiſpiam debitum ſacerdotibus obſequium, & reverentiam exhibere detrectet, eo quod an tali honore digni ſint, ignorent: quia ad hos reſpiciendum non eſt, ſed ad Deum, qui Sacerdotes honorandos eſſe præcipit; dicit enim: Quod ſi de illo, qui ſacerdos eſt, ignoras, dignuſne, an indignus ſit tanta ſublimitate, tu ob præceptum ipſius Chriſti eum non deſpexeris.

Bibl. PP. t. 5. c. 3. XIX. Baſilius Imperator Leonem filium ſuum exhortans ad honorem & obedientiam Eccleſiæ, ejuſque miniſtris exhibendam, ita loquitur: Honor enim, qui ſacerdotibus habetur, ad Deum refertur; & ſicut propter te miniſtros tuos in honore habere juſtum eſt, ita & te propter Deum, ſacerdotes ejus magnificare, & in pretio habere, ſanctum.

XX.

Digitized by Google

Marul. l. 4. XX. Anacleti Pontificis Epiſtolam extare ferunt: qua præcipitur ſummum hac præter ſuum honorem Presbyteris a fidelibus ferendum: Non ſolum igitur Presbyterum offendit, qui digne non honorat, ſed & Pontificis edictum negligit atque contemnit, & cum gemini criminis reus exiſtat, alteras irreverentiæ, alteras inobedientiæ pœnas dabit, ſi modo pœnitentiam non egerit: & correctus deinde tanto miniſtros Dei coluerit ſubmiſſius, quanto erga eoſdem inſolentius ſe geſſerat perverſus.

Marul. ibid. XXI. Theodoſius Auguſtus quoniam iratus in Theſſaloniceoſes ſupra quam quod juſtum æquumque eſſet animadverti fecerat, Mediolani ab Ambroſio Epiſcopo Eccleſiæ aditu prohibitus, palamque reprehenſus, patienti animo pertulit, & commiſſum confitens pœnitentiam egit. Vide quanta eſt Sacerdotis auctoritas, qui tanto Principi publice inſultare non dubitavit, & cui tantus Princeps populo inſpectante cedere non erubuit.

Idem. ib. XXII. Idem Theodoſius Imperator cum Paſchali quodam die Eccleſiam ingreſſus, intra chorum conſediſſet, audivit non eum locum Purpuratorum eſſe, ſed Sacerdotum, jubentique Ambroſio, ut inde recederet, obedivit poſt hæc Conſtantinopoli ad Eccleſiam veniens, ut in choro ſeſſum accederet a Patriarcha invitatus, nequaquam acquievit, magis Ambroſi ſententiam ſequens atque probans, qui ne Imperatores quidem Sacerdotum conſeſſione ſatis dignos judicavit.

Idem. ib. XXIII. Mariam Ægyptiacam Zozimus Abbas in deſerto orantem corpore ſupra terram attolli vidit, ſupra aquas Jordanis ambulantem non mergi, & ſtupefactus congenuare ante illam reverentiæ gratia voluit. At mulier Sacerdotalem in ipſo dignitatem animadvertens, non permiſit, ſed e contra, honorem, quo ſe indignam cenſuit, ei retulit: majus quiddam exiſtimans Sacerdotem eſſe, quam miracula facere: imo omnibus miraculis mirabilius judicans, ex pane & vino corpus & Sanguinem Chriſti confici quod ſolis Sacerdotibus eſt datum.

Fuga Sacerdotii.

Pet. Eleſ. ep. 123. XXIV. B. Ammonius contra voluntatem ſuam a furente populo ad ſacerdotium & Epiſcopatum tractus, auriculam ſibi ſuccidit, dicens: Lex divina neminem præciſa aure permittit fieri ſacerdotem. Cum nihilominus populi ad Timotheum Patriarcham recurrerent, ut eum per obedientiam adſtringeret, utpote propter ſanctitatem tali digniſſimum gradu, quantumvis auribus, & naribus deſtitutus eſſet; Obſiſtenti itaque, ſibique violentiam inferenti populo, reſpondit intrepide: Linguam meam, propter quam vobis placeo, ſi me ulterius cogitis, propriis dentibus amputabo: & tandem ſibi relictus eſt.

Vita PP. p. 8. §. 21. XXV. Non abſimile nobis exemplum exhibent Vitæ SS. Patrum, de B. Theodoro, qui, cum Diaconatus Ordine inſignitus eſſet, ut ad ulteriorem ſacerdotii gradum progrederetur, vel Diaconatus munus exerceret perſuaderi nunquam potuit; cumque a ſuis hujus ſui propoſiti cauſam edicere rogaretur, ſe pro divina voluntate exploranda orationem ad Deum inſtituiſſe reſpondit, in eaque ſe columnam quamdam igneam cælum tangentem vidiſſe, indeque egreſſam audiiſſe vocem dicentem: Si inſtar columnæ hujus, igne flagrans charitatis, miniſterio fungere Diaconatus.

Sacerdos malus.

XXVI. In Revelationibus S. Birgittæ de libidinoſo quodam ſacerdote refertur, quod, cum ſæpius, ſed in caſſum, ad ſe emendandum monitus fuiſſet, acciderit, ut, cum die quadam ad paſcendum equum in pratum ſuum conceſſiſſet, plura cælitus delapſa fuerint fulmina, quæ ei percuſſo ſubitam intulerunt mortem: & quidem, ut manifeſtum fieret ſupplicium hoc ei in ſuæ impudicitiæ, & libidinis pœnam accidiſſe, toto corpore ab ignibus illæſo manente, ſolæ arſerunt, & conſumptæ ſunt partes genitales. *Revel. l. 2. c. 2.*

XXVII. Fertur in narrationibus Patrum, vidiſſe Laicum quemdam ſuis oculis ſacerdotem Eccleſiæ, quam frequentabat, in crimine adulterii deprehenſum: adiiſſe eum tamen fidenter, & abſque ulla dubitatione cum poſtero die ſacrificaret, ut ex manibus ejus ſanctam Euchariſtiam acciperet; poſtquam vero accepiſſet, petiiſſe ab eo, ut frontem, quam habebat leproſam, cruce ſignaret; quod cum feciſſet, lepram quidem tamquam ſquammam excidiſſe; frontem vero ſanam, & nitidam apparuiſſe. Res profecto ſtupenda, & divini judicii plena. Facit miraculum vacuus gratia, ne præberetur locus obtrectationi ſacerdotum, & ne quævis judicarent: imo habuit gratiæ efficacitatem propter dignitatem ſacerdotii, ut doceremur, cum ad ſacerdotes imus, non ad homines, ſed ad Deum nos ire, qui per eos nobis tribuit dona, noſque ſanctificat, & facit quod is, qui cum fide accedit, efficiatur voti compos: quodque nec vitium ſacerdotis alterius fidei noceat, neque rurſus ſola vita ſacerdotis nos ad credendum juvet; ſacerdos enim quatenus homo eſt, infirmitate præditus, non poteſt juvare, ut neque tu rurſus eum, cui par in infirmitate: homo enim homini prodeſſe non poteſt: ut ſacerdos ſacerdotii dignitate præditus gratiam ſibi conciliat: ſiquidem donum Dei eſt ſacerdotium, per gratiam vero efficitur Deo propinquior. *Franc. Turrin. l. 2. d. Hierarch. Ordinat.*

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

I. S. Ignatius Sacerdotio jam decoratus integrum anni ſpatium ad ſe magis colligendum ſumpſit, animumque præparandum, ut auguſtiſſimum Jeſu Chriſti Domini noſtri corpus, vivam veramque pro peccatis noſtris hoſtiam, purius Deo Patri offerret in odorem ſuavitatis. *Vita l. 2. c. 15.*

II. S. Franciſcus Xaverius, quam maxima potuit cura, animum ad primum ſacrum offerendum præparavit. Inter alia Præcepta Sociis Comorinenſibus data, ſingulariter illos admonebat, ut indigenis Sacerdotibus eni- *Vita. l. 1. c. 6. l. 1. c. 11.*

xe

æ piis in rebus faverent, eoſdemque ad frequenter expianda peccata, & rem divinam faciendam pellicerent. Caverent, ne quidquam cuiquam, quod illorum æſtimationem lædere videretur, narrarent, ſcriberentve, præterquam ei, qui remedium, ſi quando res poſceret, afferre poſſet, ut videlicet Sacerdotum vitia is ſciret unus qui poſſet etiam curare. *L. 6. c. 14.* Præpoſitorum vero ſummam in eo requirebat cautionem, ut ne temere quoslibet initiatos vellent ſacris, ſed viros tantum fide ac virtute diu ſpectata, prudentiaque, & doctrina ſaltem mediocri; hiſce enim præſidiis Societatis Sacerdotes, ut ex inſtituto vivant, ſine magno periculo carere non poſſe.

Vit. l. 2. c. 4. III. S. Franciſcus Borgias, ne ordine Presbyteratus indignus videretur, orare in dies Deum, corpuſque caſtigare ſolitus erat; nec enim ignorabat illa ſacra illotis manibus tractare, ſacrilegio affine crimen eſſe.

Vit. c. 4. IV. P. Balthaſar Alvarez poſtquam Sacerdos factus eſt, eo titulo cœpit magis adhuc in devotione creſcere, & in familiari cum ipſo Deo congreſſu, ad cujus menſam quotidie admittebatur.

Vit. l. 1. c. 6. V. P. Ludovicus de Ponte ad Sacerdotium rite ſuſcipiendum menſtrua divinarum rerum commentatione ſtudioſiſſime ſe paravit.

Annua 1610. pro. Sic. Coll. Neap. f. 18. VI. Joannes Petrus Aliſius, honeſto loco natus, & communium litterarum cognitione haudquaquam deſtitutus erat ob quam cauſam, etiam conſentiente P. Generali, Sacris initiari potuiſſet, niſi tanto muneri imparem, ſe ratus, antiquius habuiſſet rei familiaris miniſterium.

Ibi. prov. mex. Do. prof. mex. f. 119. VII. Dominicus Nicolans ea excelluit modeſtia, tantamque habuit de gradu Sacerdotii æſtimationem, ut neque ingenii, qua erat præditus, perſpicacia, latinæque linguæ intelligentia, neque multorum monitis, aut ipſius denique Præpoſiti Generalis litteris perſuaderi ſe permiſerit, ut Sacerdotium ſuſciperet,

An. 1633. prov. Lu. St. dom. prof. Olyſ. f. 713. VIII. Bartholomæus Alvarus Japonii laboribus deſtinatus, & ab Antiſtite Sebaſtiano Morales in Sacerdotem ſelectus, amplexus laborem, honorem conſtantiſſime remiſit.

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

Gen. 47. v. 22. I. PHarao Rex Ægypti, etſi cunctos Populos a noviſſimis terminis Ægypti uſque ad extremos fines ejus ſubjeciſſet ſibi, terram tamen, quam Sacerdotibus dederat, exemptam voluit.

In reg. Monach. II. S. Hieronymus tradit, Ægyptiorum Sacerdotes ab omni ſæculari negotio, ac turbis liberos, in templis, ac fanis ſemper eſſe commoratos, cælorum, & aſtrorum motui contemplando ſemper intentos, ab omni mulierum conſortio remotos; dum vero cultui divino vacarent, diiſque miniſtrarent, a carne, & vino abſtinuiſſe, pudicitiam una cum ſobrietate inviolate ſervando.

Alex. ab Alexand. l. 2. III. Megalobyæus Dianæ Epheſiæ Sacrificulus ſemper Eunuchus eſſe debebat, quia nefas credebant, Deæ pudoris Præſidem laſcivum deſervire.

IV. Cybeles Sacerdotes membrum genitale ſibi quodam lapide abſcindebant, ut caſti viverent. Alii Athenis bibebant cicutam, ut vim genitalis membri amitterent. Mulieres vero initiaturæ lectos ſibi ex urticæ foliis ſubſternebant. *Tertul. in aſſic. l. 1. c. 2.*

V. Plutarchus de ſacerdotibus refert miniſtrorum Romanorum, qui Diabolo, mendaciorum Patri, & Authori famulabantur, in tanta fuiſſe veneratione, adeoque æſtimatos fuiſſe veridicos, ut in nullo penitus judicio pro quacumque cauſa ad juramentum aſtricti fuerint, quin potius in quibuſcumque etiam graviſſimi momenti rebus ſola eorum aſſertio, nudumque verbum, juratæ æquivalebat veritati. *Plutar. in prob.*

VI. Gentiles, ut obſervat Baronius, etiam quoad imperium politicum, ſacerdoti ſuo obediebant: (nam, ut Strabo de Æthiopibus ſcribit, apud illos ſacerdotibus erat ſumma poteſtas, adeo ut etiam nonnumquam Reges occidi imperarint, alium in illius locum juxta beneplacitum eligendo. Sacerdotes Ægypti leges promulgabant, Judiceſque populi erant. In Perſia Magi ſacerdotes olim regnarunt, poſtea vero, mutata hac regiminis ſpecie nihilominus in tanta exiſtimatione permanſerunt, ut eorumdem conſilio regnum gubernaretur. In Republica Romana Augures tanta authoritate pollebant, ut (ſicut Tullius refert) unus illorum conſilia ſenatus annullare, conſuleſque deponere potuerit; Hæc omnia referunt Annales Eccleſiaſtici. *Baron. an. 57. n. 11.*

VII. Diodorus de ſacerdotibus Ægyptii ſcribit, eos redditus publicos in tres partes dividere ſolitos fuiſſe: Priorem vero eorum portionem percipiebat ſacerdotum collegium; unde Philo, libro de ſacerdotio, hanc deducit conſequentiam: dicens: Ex his rebus liquet, juxta Regis judicium, ſacerdotes æquiparari majeſtate atque honore Regibus, ſiquidem illis, tamquam principibus, conferri tributa imperat. *Diod. l. 2. de ſac. Ægypt.*

VIII. Alexander Magnus, tametſi notitiæ veri Dei expers eſſet, tamen cum tot eſſet regnorum glorioſus victor, & exaſperatus a popolo Hebræo, Jeroſolymam miſiſſet exercitum, ut ſe per totius Levitici ordinis ſtragem de injuriis receptis vindicaret: Jaddo vero ſacerdos vires ſuas ad reſiſtendum impares eſſe videns, veſtimentis Pontificalibus ſolemniter indutus, multiſque aliis ſacerdotibus ſtipatus, ei occurreret; Alexander mox ad eorum conſpectum ira depoſita, placatus, ſacerdotem non ſolum non indigne habuit, verum etiam ſumme veneratus eſt, & omnia, quæ poſtulavit, ei gratioſe conceſſit. Cumque, cur id feciſſet, interrogaretur: Non hunc adoravi, reſpondit Alexander, ſed Deum, cujus ſacerdotio fungitur. *Joſeph l. 11. antiq. c. 8.*

§. VIII.

§. VIII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Author. op. imper. ho. 40.

I. SIcut artifex ex omnibus lapidibus eligit meliores, & ponit a foris in facie ædificii, cæteros autem lapides qnaleſcumque mittit intus. Sic Eccleſia meliores chriſtianos eligit, & ponit in facie Eccleſiæ, id eſt, alios facit ſacerdotes, alios Diaconos, cæteroſque miniſtros Eccleſiæ.

Ibid.

II. Sicut lapides, qui ſunt intus In ædificatione, nemo aſpicit, ſed eos qui foris ſunt, conſiderant omnes; ſic ſæcularium hominum vita, ac mores, neque ſic conſiderantur, neque ſic nocent Eccleſiæ, quamvis omnis populus ſæcularis fuerit indiſciplinatus, tamen ſi Clerici boni fuerint, tota Eccleſia ſpecioſa videtur.

S. Thom. opuſc. 58. c. 30.

III. Sicut vinum vas ſpecialius, & diligentius præparatum, in quo ſervetur, exigit, quam panis; ſic ſub ſpecie vini ſanguis Chriſti ſumendus ſolis ſacerdotibus conceditur, tamquam vaſis Domini ad hoc ſpecialiter conſecratis, & ſacra religione conſtrictis, & virtutum pulchritudine excellentius præordinatis.

S. Iſid. l. 2. Ep. 222.

IV. Sicut ſoli oculi noſtri inter omnia alia membra noſtra lucem habent, illiſque Deus communicavit lumen, ut corpori, multiſque operationibus ejus, qui a viſu oculorum dirIguntur, ducatum præſtent; cadem proportione dicere poſſumus; quod Deus in myſtico Eccleſiæ ſuo corpore ſacerdotes, velut partem magis nobilem, haud ſecus ac oculos collocarit, majuſque illis lumen, ſuique, bonorumque ſpititualium, & æternorum notitiam contulerit, ut hac ratione aliis ducis loco ſerviant, divinæque gratiæ bona communicent.

S. Cyrill. Alex. c. 2. in Iſaia.

V. Sicut cor inter alia membra in corpore humano eſt ptimum mobile, Ita quoque ſacerdos in Republica eſt primum, & præcipuum omnium bonorum gratiæ inſtrumentum, in quo vita animæ conſiſtit, & ſicut a corde ſpiritus vitales corpus vivificantes, Illique calorem, motum, & vitam ſubminiſtrantes in omnes corporis pattes transfunduntur, ita pariter a ſacerdotibus in alios ſpiritus vitalea gratiæ Sacramentorum, aliorumque bonorum ſpiritualium tranſmittuntur.

Acta Mediol. l. 4. c. 2.

VI. Sicut nautæ periculoſis maris tempeſtatibus jactati, ad accenſas in altis turribus faces iter dirigunt, curſumque intendunt; Ita ſane homInes variis infeſtiſſimi ſæculi agitati procellis, in ſacerdotum vitam, ac mores tamquam in lumina quædam clariſſima, oculos intendunt.

S. Ephr. tom. 3. de ſacerd.

VII. Sicut fulgidiſſimum aurum, licet luto contaminatum non percipit detrimentum, neque ſpecioſiſſima margarita ex contactu quarumdam immundarum ſpecierum: ad eumdem modum, nec ſacerdotium ab ullo ſordidum redditur, quamtumvis etiam Indignus ſit is, qui illud ſuſcepit.

Menſ. l. 2. n. 7.

VIII. Sicut macula in lino candido apertius, quam in veſte pellicea, vel ruſtica conſpicitur; ita quoque defectus aliquis in homine ſæculari non æque, ac in ſacerdote aliquo notatur.

S. Bern. de triplici cuſtod.

IX. Sicut pretioſam veſtem exigua quævis macula turpius decolorat, ita a nobis multo magis exigitur juſtitia, cum in aliis nævus, in nobis ſit gravis macula.

Salv. lib. 4. de p ov.

X. Sicut ſi ſervos noſtros qniſpiam cædat, non in ſervorum noſtrorum injuriam cædit; & ſi a quoquam filius verberetur alienus, in ſupplicio filii pietas paterna torquetur; Ita & cum ſervus Dei a quocumque læditur, Majeſtas Divina violatur.

S. Chryſ. ho. 66. in Gen.

XI. Sicut honor, qui propter Deum Sacerdotibus impenditur, multum parit fiduciæ (propria enim ſibi facit Deus; quæ in ſervos ſuos collocantur) ita & illorum contemptus multam e ſupernis pœnam nobIs deferet. Igitur, ſicut ſuum eſſe honorem, ita contemptum ducit.

Fab. conc. 7. in D. 4. poſt Pent.

XII. Sicut Imperator palatium, In quo fixam habet ſedem, ſplendidiſſime exornatum habet, in aliis autem locis, ubi tantum in tranſitu hoſpitatur, leviorem ornatum requirit; ita Deus, vult Sacerdotes, in qnibus quotidie habitat, ſplendidiſſimis virtutibus exornari, minorem vero ornatum a Laicis, in quibus rarius hoſpitatur, requirit.

Palæot. p. 7. ſer. 2. ad Cler.

XIII. Sicut in Familia bene conſtituta nullus eſſe debet, qui officiis vacet, ut Veteres dicebant; ita in Dei gubernatione nullus ſuſtinetur otioſus: nullus, qui conſertis manibus ſedere debeat, juxta illud Servatoris noſtri: Poſui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat.

Ibid.

XIV. Sicut in arbore non ſatis eſt, ſi in uno tantum, aut altero ramo fructus hi proveniant, ſed undique eum pomis contectum, & onuſtum, & præ pondere inclinatum ſpectare oportet; ita Sacerdotes nequaquam muneti ſuo ſatisfaciunt, ſi aliquo tantum tempore, aut aliqua tantum in re miniſterium ſuum rIte obeant, ſed ut Apoſtolus ait, per omnia placentes, & in omni bono fructificantes eſſe oportet.

Neceſſitas.

S. Greg. p. 2. Paſt. c. 8.

XV. Sicut caput, & oculi, quI greſſibus noſtris præſunt, & vias noſtras dirigunt, ſemper contendunt, ut illud erectum ſit, hi vigilent, & excubias agant; idque niſi fiat, pedes deviant, & errant, & corpus univerſum periculo caſus expoſitum eſt; ita niſi Sacerdotes, qui caput, & oculi ſunt corporis myſtici, erecti, & vigilantes ſint, facile populus ipſis commiſſus de via deflectit, & devium iter ingreditur non ſine manifeſto vItæ periculo.

S. Chryſ. hom. 47.

XVI. Sicut ſi pars aliqua domus fuerit corrupta, facilis eſt reparatio; quando autem Ipſum fundamentum quaſſatum eſt, non niſi labore, & ſumptu maximo error hic corrigitur; ita ſi Populi peccaverint, facile per pœnitentiam, & Sacerdotum ſolicitam charitatem corriguntur; ſecus vero accidit, ſi ipſi Sacerdotes velut fundamenta ſpiritualia ædificii labefactati corruerint.

Labanat. Sacerdos.

XVII. Sicut navis eo pergit, quo Gubernator

Digitized by Google

ter gubernaculum tenens eam impellit; ita Populus eo tendit, quo Sacerdos dirigit.

Utilitas.

Gen. 30. v. 37. XVIII. Sicut Oves Jacobo Patriarchæ commiſſæ tales habuerunt colores, quales in virgis, quas canalibus ipſe impoſuerat, conſpexeruut; ita tales Populus mores aſſumet, quales in Sacerdotibus curam ipſius gerentibus conſpexerit.

S. Chryſ. hom. 39. in Matth. XIX. Sicut Stomachus accipiens cibum coquit in ſeipſo, & per totum corpus diſpergit; ſic & Sacerdotes accipiunt ſcientiam ſermonis per Scripturam a Deo, & eam in ſe excoquentes, id eſt tractaotes, & meditantes apud ſe, univerſo Populo miniſtrant.

S. Ambr. ſerm. 22. XX. Sicut Apes de divinarum Scripturarum floſculis ſuavia mella conficiunt; ita Sacerdotes, quidquid pertinet ad medicinam animarum, oris ſui arte componunt.

Dignitas.

Lauriz. p. 2. opuſ. 33. c. 9. n. 996. XXI. Sicut ſi Rex Aulico cuipiam ſigillum ſuum pro libitu uſurpaodum offerret, magna huic Aulico gratia, dignitaſque a Rege oblata crederetur; ita cum Deus characterem, & poteſtatem abſolvendi, & conſecraodi pro beneplacito ſuo exercendam dederit, merito ſumma ei dignitas gratiaque, obtigiſſe creditur.

Sacerdos malus.

Auct. ope. imp. h. 38. XXII. Sicut in corpore, ſi aliquod infirmatum fuerit membrum, non omnino languet, & ſtomachus; ſi autem ſtomachus languerit, omnia membra inveniuntur infirma: ſic ſi aliquis Chriſtianorum peccaverit, non omnino peccant, & ſacerdotes: ſi autem & ſacerdotes fuerint in peccatis, totus populus convertitur ad peccandum.

Idem. XXIII. Sicut agricola videns arborem pallentibus foliis marcidam, colligit, quod læſuram in radicibus babet: Ita cum videris populum indiſciplinatum, & irreligioſum, ſine dubio cognoſce, quia ſacerdotium ejus non eſt ſanum.

Hugo Car. in c. 15. Joan. XXIV. Sicut lignum vitis optimum eſt, cum ligno adhæret, cum disjungitur, in nullo utile, oiſi ad ſuccenſionem fornacis Babyloniæ, illa enim malleolis ſuccenditur, ut dicitur Dan. 3. Ita eſt de Clericis, & Religioſis, quando Chriſto adhærent, optimi ſunt, & multum fructum faciunt: quando autem a Chriſto ſeparati ſunt, nutrimentum ſunt ignis peccati in præſenti, & in futuro ignis infernalis. Ligna itaque vitis tanto ſunt contemptibiliora, ſi in vite non manſerint.

S. Aug. ep. Manſ diſt. 32. n. 11.

Author. op. imp. hom. 43. XXV. Sicut ſtultus eſſet infirmus ad mortem uſque languens, qui cum ſanari non poſſit, niſi per venæ incifionem, illam tamen admittere nollet, eo quod chirurgus lanceolam non habeat auream, ſed ferream. Simili modo vos, qui in peccato mortali eſtis, Abſolutione Sacramentali, tamquam unico remedio, indigetis; cur ergo vultis ſacerdotem aureum, quando ſacerdos ferreus, id eſt, malus, neceſſitati veſtræ æque poteſt ſuccurrere? Hinc recte dixit nonnemo de talibus ſacerdotibus: ſi bene vixerint, eorum eſt lucrum, ſi bene docuerint, noſtrum; Accipite, quod veſtrum eſt, & nolite diſcutere, quod alienum eſt.

§. IX. MOTIVA.

Ad Statum Sacerdotalem digne ſuſcipiendum, & conſervandum.

S. Ambr. l. 1. ep. 6. I. Dignitas Status Sacerdotalis: quod motivum S. Ambr. ſequentibus verbis indicavit: Separavit Deus Sacerdotes a Populo, & præcepit Moyſi, ut montem eum Sacerdotibus aſcenderet, Populus autem deorſum ſtaret. Vides diviſionem? nihil in Sacerdotibus plebejum requiri, nihil populare, nihilque commune cum ſtudio, & uſu, & moribus multitudinis inconditæ: ſobriam a turbis gravitatem, ſeriam vitam, ſingulare pondus dignitas ſibi vendicat Sacerdotalis. Quomodo enim poteſt a populo obſervari, qui nihil habet ſecretum a Populo, & a multitudine diſpar? quid in te miretur, ſi ſua in te recognoſcat? ſi nihil in te aſpiciat, quod ultra ſe inveniat?

S. Chryſ. l. 4. de Sacerd. II. *Neceſſitas*: nam, ut ſapienter advertit S. Chryſoſtomus, non eſt nobis ſpecies una parata, ſed bellum nobis varium, ac multiplex propoſitum, variis, multiplicibuſque adverſariis conſtans, nec omnibus eodem armorum genere utentibus, nec eodem nos ſtratagemate oppugnantibus: quamobrem qui eoſdem expugnare, & retundere geſtit, omnes eorum artes, & technas parcelleat, neceſſe eſt, inque omni conflictus genere ſit verſatiſſimus. Periclitatur quippe (ut Sanctus Bernardus dixit,) Sacerdotis caſtitas in deliciis, humilitas in honoribus, pietas in negotiis, veritas in multiloquio, & charitas in hoc nequam ſæculo. Hinc recte Sanctus Auguſtinus dixit. Nihil eſt in hac vita, & maxime hoc tempore, difficilius, laborioſius, periculoſius Epiſcopi, Presbyteri aut Diaconi officio.

De conv. a Cleric. c. 19. Ep. 48. ad Valer.

In orat. cont. Timocrat. III. *Æquitas:* ſic enim de Idolorum Sacerdotibus dicebat Demoſthenes: Equidem arbitror; eum oportere, qui ſit templum ingreſſurus, & vaſa ſacra, ac caniſtra tractaturus, & rerum ad Deos ſpectantium curam habiturus, non certorum dumtaxat dierum numero, ſed per totam vitam, pure vivere: ideoque nec capra veſci, nec hederam tangere iis licebat, quia libidinis ſunt ſymbolum. Sic etiam Sacerdotibus antiqui Teſtamenti dictum eſt: Mundamini, qui fertis vaſa Domini: quanto magis a Sacerdotibus novi Teſtamenti ſumma ſanctitas, puritaſque requiretur?

Iſaia 52. v. 11.

Hom. 10. in Matth. IV. *Arduitas*: nam Sacerdotes, teſte Sancto Chryſoſtomo, ſunt muri Eccleſiæ; ſicut ergo muri præ reliquis urbis partibus impetum hoſtium ſuſtinere, ideoque bene ſolidi, & muniti eſſe debent; ita & Sacerdotes in virtute, & ſanctitate bene fundatos eſſe oportet, ut Ethnicorum, & Hæreticorum impetum ſuſtinere queant. Imo alibi idem Sanctus dicere auſus eſt: Monachorum

Lib. 6. de Sacerd.

quidem multum, & ingens certamen eſſe, [*lib. 6. de Sacerd.*] ſed qui volet ejus Inſtituti ſudores cum Sacerdotii adminiſtratione conſerre, tantum inter illa duo diſcrimen reperturum, quantum inter privatum, & Regem Intervallum.

[*Super Ezech. l. 3.*] V. *Gravitas*: ruinæ Sacerdotum malorum, quam S. Hieronymus clare ſequentibus verbis expreſſit: Grandis dignitas Sacerdotum, ſed grandis ruina, ſi peccant. Lætamur ad aſcenſum, ſed timeamus ad lapſum. Non eſt tanti gaudii excelſa tenuiſſe, quanti mœroris de ſublimioribus corruiſſe; nec enim ſolum pro noſtris delictis rationem, ſed pro omnium, quorum abutimur donis, & nequaquam ſumus de eorum ſalute ſoliciti, Deo reddere cogemur. [*Hom. 11. ſup. Ez.*] Hinc S. Gregorius adſtipulatus ait: Nos, qui Sacerdotes vocamur, ſupra ea mala, quæ propria habemus, alienas quoque mortes addimus, quia tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi, & jacentes videmus: tunc enim ſubjectus moritur ſine te, quando in cauſa mortis te Contradictorem pertulerit; nam morti, cui non contradicis, [*In Silva, loc. com. t. Cleric.*] adjungeris. Duplici ergo, juxta Granatenſem, titulo rei erunt, ſi officio ſuo deſint: altero, quod legem Dei violant, altero, quod gratis panem ſuum manducantes alieno ſanguine paſcuntur. [*l. 3. regul. Sacerd. c. 36.*] Ob hanc cauſam Beſſeus ait, non ſolere Deum peccata Populi gravius plectere, quam per ruinam Sacerdotum; facere enim tunc, quod fecit Sampſon, qui concuſſis fortiter columnis domus, in qua Princeps, & Populus epulabantur, eadem ruina [*Apud Feſ. l. 6. c. 14.*] omnes alios ſecum involvit. Addit S. Gregorius: Major metuenda eſt locis illis calamitas, ubi tales Interceſſores (mali Sacerdotes) ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in ſe iracundiam magis provocant, quam per ſemetipſos placare debuerant. Ut merito [*Ibid.*] S. Bonaventura in hanc lamentationem proruperit: Heu, heu, heu, Domine Deus, egreſſa eſt de Senibus iniquitas, e Judicibus ſcilicet ſenioribus, qui populum tuum regere videbantur. Heu Domine, ipſi ſunt in perſecutione tua primi, qui videntur in Eccleſia tua primatum diligere, & regere principatum.

Ad ſacerdotes honorandos, & amandos.

VI. *Quia poteſtatem habent ampliſſimam*, nam, teſte S. Bernardo, poteſtas Sacerdotis [*S. Bern. to. 2. ſeſſ. 20. ar. 2. c. 2.*] eſt, ſicut poteſtas Divinarum Perſonarum, quia in panis tranſubſtantiatione tanta requiritur virtus, quanta in Mundi creatione Unico verbo omnes produxit Deus Mundi hujus creaturas: *Dixit, & facta ſunt:* Sacerdos pariter pauculis verbis Creatorem univerſi de throno cæleſti deſcendere, ſubque ſpeciebus ſacramentalibus ſe occultare facit, ſubſtantia panis, & vini in ſacratiſſimum ejus transmutata corpus: Sacerdos ſuo Miniſterio, inquit idem ſanctus Bernardinus, transfert veriſſimum corpus Chriſti de empyreo cælo ad ipſum altare ſacrum. [*S. Vincen. Ferr. ſeſſ. 3. in feſto corp. Chr.*] Sanctus Vincentius Ferrerius ad idem diſcurrens intentum, ait: Sacerdos exiſtens in terra, habet poteſtatem, ut aperiat cælos, & faciat deſcendere Filium Mariæ in Altare in manibus ſuis. Magno utique, item ſubjungit Sanctus, attribuitur miraculo, Manna Moyſis de cælo depluens, Eliæque ignis e cæleſtibus ſphæris eductus: majus mirabile eſt hic, quoniam ſacerdos, nec de aere, nec de ſphæra ignis, nec de cælo Lunæ, Mercurii, aut Martis, nec de cælo ſtellato, ſeu firmamento, aut cryſtallino, ſed de cælo empyreo, facit Chriſtum deſcendere. Admiramur omnes Joſue, dum properum ſtitit Solis curſum. *Sol contra Gabaon ne movearis:* paruitque Dominus, ſiquidem ſol ſtetit, obediente Deo voci hominis. Sed miraculorum maximum in ultima contigit cœna in cœnaculo Sion, ipſumque perſeverabit ad finem uſque innumerabilium ſæculorum, quando ſol Juſtitiæ Chriſtus promptiſſime obedit, & obediet linguæ ſacerdotis.

VII. *Quia ſunt Diſpenſatores myſteriorum Dei*, uti Sanctus Ambroſius indicavit dicens: [*S. Ambr. l. de vid.*] Sacerdotis officium eſt Spiritus Sancti; ſicut enim tertia ſanctiſſimæ Triadis perſona donorum, bonorumque ſpiritualium eſt theſaurarius, ita ſacerdotes inſtituti ſunt, ut ſint eorumdem theſaurorum diſpenſatores, quos proinde Apoſtolus vocat *Diſpenſatores myſteriorum Dei*.

VIII. *Quia ſunt Judices mundi*; nam Sacerdotis Tronus, teſte Sancto Chryſoſtomo, [*S. Chryſ. hom. 1. de verb. Iſaia.*] in cælo collocatus eſt, & de cæleſtibus negotiis pronuntiandi habet authoritatem: quid cum tanto honore conſerri poteſt? A terra judicandi principalem authoritatem ſumit cælum: Nam Judex ſedet in terra. Dominus ſequitur ſervum, & quidquid hic in inferioribus judicarit, hoc ille in ſupernis comprobat. Hanc authoritatem Sanctus Petrus Da- [*S. Petrus Dam. ſer. 27.*] mianus in quodam Sermone de Sancto Petro his verbis admiratur: Præcedit Petri ſententia ſententiam Redemptoris, quia non quod Chriſtus, hoc ligat Petrus; ſed quod Petrus, hoc ligat Chriſtus. O quam potens dignitas, quam digna potentia! judicat Petrus, & Petri judicia confirmat omnipotens, & eſt in manu Petri manus Altiſſimi, ſoluſque ille efficitur familiaris. Quis unquam Rex, aut Monarcha reperietur, qui regni ſui Miniſtris tantam delegarit poteſtatem, ut abſolvere poſſint omnia delicta leſæ Majeſtatis, etiam in primo capite, ut tollere poſſint omnes condemnationes, omnes reſcindere etiam ab ipſomet Principe fulminatas ſententias? condonare omnia ſcelera, quamtumvis enormia contra ejus Majeſtatem commiſſa? eoſque, qui illa admiſerunt, præter impertitam delictorum veniam, filios declarare adoptivos, & Regni ejuſdem Regis, a ſimilibus ſceleratis offenſi cohæredes? Quæ profecto ſimilitudo optime ſervit ad exprimendam quadamtenus authoritatem in remittendis peccatis, gratiam infundendam peccatoribus in amicitiam Dei reſtituendis, dandamque beati illius Regni inveſtituram, & poſſeſſionem conceſſam.

IX. *Quia ſunt Patres totius orbis*; uti iterum Sanctus Chryſoſtomus indicavit dicens: [*S. Chryſ. in 1 Timoth. c. 2.*] Quaſi communis quidam totius orbis pater, eſt Sacerdos. Dignum igitur eſt, ut omnium curam agat, omnibuſque provideat; Ideo quo-

que

Digitized by Google

que in quodam Canone hæc verba leguntur: Sacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia peccata precibus ſuis delent, atque conſumunt. Hinc & S. Auguſtinus: Talem, ait, oportet eſſe Domini Sacerdotem, ut quod populus pro ſe apud Deum non valuerit, ipſe pro populo mereatur quod propoſuerit impetrare.

S. Aug. in Pſ. 16.

X. *Quia ſunt Ductores hominum*; uti Gulielmus Durandus advertit dicens: dicitur autem Presbyter, quaſi aliis vivendi præbens iter, vel præbens beatum iter, videlicet populo Dei de Mundi exilio ad Patriam Paradiſi.

Durand. in Ratio. Div. off. l. 2. c. 10.

XI. *Quia ſunt forma Gregis Chriſtiani*, juxta Hugonem, qui verba illa S. Petri: Forma facti gregis ex animo: ſic exponit: id eſt, *perfectio*: in hoc monet eos ad regulam; & exemplum exterioris bonæ converſationis, & *ex animo*; moxque propriam illius nominis *forma* in hæc verba explanat ſignificationem: *Formam* dicit, ut ad ejus aſpectum alii minores informentur, & concipiant fœtus ſimiles. Hinc & S. Hieronymus, converſatio tua, inquit, quaſi in ſpecülo conſtituta, Magiſter eſt publicæ diſciplinæ: quidquid feceris, omnes faciendum putant.

Hugo Car. in 1. Petr. c. 5.

S. Hieron. in ep. ad Heliod.

XII. *Quia ſunt ſpeculatores Eccleſiæ*: uti Dionyſius Carth. notavit, qui ſuper illa verba Ezechielis: *Speculatorem dedi te domui Iſrael*, ita ſcribit: Quemadmodum ſpeculator Principis in turri locatur, ut undique circumſpiciat, & quidquid adverſitatis venire videt, domino, & populo ſuo annunciet; ſic Paſtor, Prædicator, Prælatus, ſeu Doctor, populo inſidias dæmonum, pericula vitiorum, pœnitentiæ fructum intimare ſolicite debet. Hugo Cardinalis eadem verba ita exponit: Speculatorem, inquit, dedi te, non dormitorem, vel dominatorem; domui Iſrael, id eſt, Eccleſiæ: Citatque ſanctum Gregorium, qui ad propoſitum noſtrum dicit: debet oculos habere ante, & retro, & in circuitu, & intus; ſicut dicitur Apocalypſeos 4. nam ſpeculatoris officium eſt, vigilem eſſe, cujus hanc aſſignat rationem: quia ſunt ut cuſtodiant civitatem: unde Iſaiæ cap. 62. *Deus dicit*, *ſuper muros tuos*, *Jeruſalem*, *conſtitui cuſtodes*.

Dionyſius Carth. in c. 3. Ezec.

XIII. *Quia coloni ſunt populi Chriſtiani*, teſte Authore oper. imperf. dicente: Coloni ſunt ſacerdotes, qui colentes populum, quaſi vineam, cum acutiſſimo ferro ſermonis, faciunt eos bonos fructus juſtitiæ Domino exhibere: ſicut autem duram terram ferrum emollit, ſic & verbum duritiam cordis relaxat: ſicut raſtro ferreo herbæ radicitus evelluntur a vinea, ſic & acri ſermone vitia de populo reſecantur.

Author. imperf. op. hom. 40.

XIV. *Quia Præcones ſunt Eccleſiæ*; nam juxta S. Gregorium Præconis officium ſuſcipit quiſquis ad Sacerdotium aſcendit: Sacerdos ſi prædicationis eſt neſcius, quam clamoris vocem daturus eſt præco mutus? Hinc eſt enim, quod ſuper Paſtores primos in linguarum ſpecie Spiritus Sanctus inſedit, ut nimirum, quos repleverat de ſe protinus loquentes faceret.

S. Greg. l. 1. Ep. 24.

XV. *Quia reges Mundi ſunt*; nam, ut S. Chryſoſtomus recte pronunciavit, multo dignior eſt honore, ac veneratione Sacerdos, quam Rex quanto ad majorem vocatus eſt principatum. Cujus præeminentiæ hanc alio in loco aſſignat rationem, dum ait: Regi corpora commiſſa ſunt, Sacerdoti animæ: Rex maculas corporis remittit, Sacerdos peccatorum. Ille cogit, hic exhortatur, ille neceſſitate, hic conſilio. Ille habet arma ſenſibilia, hic ſpiritualia: Quantum animarum gubernium excedit directionem corporum, tanto ſacerdotalis vincit regalem: Hic in vitam temporalem, ſubſtantiam, corpora, & ſubditos, dominium habet, ille in animas. Imperium nos ipſi gerimus, inquit Nazianzenus, multo præſtantius, & perfectius Regno terreno: etenim ſacerdotibus in Exorciſmis dæmones obediunt, imo & Angeli boni, & ipſemet Filius Dei; hinc tantum eſt ſuperius Regno Sacerdotium, quantum eſt inter ſpiritum, & carnem intervallum. Ac propterea ſicut potentes potenter tormenta patientur, ita ipſi quoque ſeveram Deo rationem reddere debebunt, uti S. Petrus Damianus indicavit, dicens: Quam pavendum eſt, ac tremefactis viſceribus formidandum omnibus, nunc in Eccleſiaſtica dignitate præcellere, quos æque neceſſe eſt, & ante omnes in tremendi Judicis examine reſpondere? ut, a quibus judicium incipiet; ut, qui primi ſunt in culpa, etiam principales ſint in pœna. Quod confirmans S. Auguſtinus: Si diligenter, ait, attenditis, Fratres chariſſimi, omnes Sacerdotes Domini, non ſolum Epiſcopos, ſed etiam Presbyteros, & Miniſtros Eccleſiarum, in grandi periculo eſſe cognoſcitis: ſi enim pro ſe unuſquiſque vix poterit in die judicii rationem reddere, quid de Sacerdotibus futurum eſt, a quibus ſunt omnium animæ requirendæ? Et clarius S. Chryſoſtomus, dum ait: Criminandi ſunt omnes, qui legem tranſgrediuntur, ſed maxime omnium, qui Doctoris funguntur authoritate dupliciter namque, & tripliciter jure condemnantur. Primum, quia tranſgrediuntur: deinde cum in corrigendis aliis ipſi claudicant: Tertio, quia, cum ut doctores præſideant, nequitia ſua facile cæteros corrumpunt.

S. Chryſ. hom. 1. de S. Andrea.

S. Naz. Orat. ad civ. Naz.

S. Petrus Dam. l. 1. epiſt. 2.

S. Aug. l. 10. ho. 7.

§. X. MEDIA.

Ad Sacerdotalem dignitatem digne ſuſtinendam.

I. *Æſtimatio* magna de beneficio vocationis ad hunc Statum: dignum quippe eſt, inquit S. Ambroſius, ut dignitas Sacerdotalis prius cognoſcatur a nobis, deinde ſervetur a nobis, ut Pſalmographi ſententia queat repelli a nobis: Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.

lib. de dign. Sacerd. c. 2.

II. *Fiducia* magna in vocationis gratia: ad quam egregie hortatur Cardinalis Palæotus, dum ait: Poſitum eſt in unoquoque veſtrum omnia cum Dei auxilio præſtare: non enim

p. 9. ſ. 10 ad Cleric.

Digitized by Google

is eſt Deus: qui, a ſe vocatos, & ad aliquod munus perſungendum delectos deſerat, aut ope ſua in medio curſu deſtituat, ſed quos vocat, eoſdem ingenti gratiarum theſauro ſic ditat, ut commode explere queant, quæcumque in eodem injuncto munere antea difficilia, ac pene impoſſibilia eſſe videbantur. Permagnum eſt, fatemur, Sacerdotem pro rei dignitate: ac ſacrarum legum præſcriptione ſe gerere: verum multo majora ſunt dona optima, & perfectiſſima, quæ a Patre luminum in eorum Sacerdotum animos inſtillantur, qui Deo in ſinceritate cordis, fidei veritate, ac vitæ morumque puritate, inſervire ſtudent.

l. de Cain & Abel c. 3. III. *Mortificatio*, & generoſa debellatio paſſionum, & affectionum inordinatarum ad peccatum trahentium: nam ut S. Ambroſius ait, cum interficitur impius, Chriſtus infunditur: Et tibi abominatio aboletur, ſanctificatio congregatur: Quia Dominus dixit: in ea die, qua interfecero omne primogenitum Ægypti, ſanctificabo mihi omne primogenitum Iſrael.

in prœm. IV. *Fuga* occaſionum peccandi maxime converſationis non neceſſariæ, aut incautæ cum muliebri ſexu: nam, ut recte Beſſeus dixit, ſicut vitra ſimul conſtipata geſtari nequeunt, quin collidantur: & fructus etiam integerrimi inter ſe conſerti deſtruuntur, & computreſcunt: ita non erit abſque periculo corruptionis Sacerdos qui per nimiam familiaritatem cum externis ſæpe colliditur. Fugam amet neceſſe eſt, ſi cum Joſepho caſtus fidelis Domino, & proximam Deo dignitatem Sacerdotii impetrare, & digne conſervare cupit.

Hiſt. Soc. p. 1. l. 3. n. 19. V. *Colloquiorum* piorum frequens uſus: ita P. Petrus Faber ſuadebat, cunctis in hoſpitiis, ac diverſoriis non modo ſtatim in congreſſu ex præcepto Chriſti pacem hoſpiti dandam, ſed etiam pietatem palam libere profitendam, tum piis de Deo ſermonibus inſerendis, tum Religionis aperte colendis officiis, ut Religioſi viri, dum ita famæ ſerviunt, cæteroſque a flagitio ſuæ probitatis opinione coercent, eadem opera, & pudori ſuo conſulant, & alieno. Nihil enim nos ita contineet in officio, ut edita jam virtutis exempla: nihil ita petulantiam hominum frangit, reprimit impudentiam, cupiditates minuit, ut ſobrii hominis, & temperantis aſpectus.

Jo. 15. v. 4. VI. Magna cum Deo *Conjunctio*; ita enim Chriſtus ſuaſit dicens: Manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes non poteſt ferre fructum a ſemetipſo, ſic nec vos, niſi in me manſeritis. Ego ſum vitis, vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum. Hinc S. Ignatius a ſuis Filiis tam ſolicite ſemper requiſivit, ut media *part. 10. Conſt. §. 2.* illa præ aliis arriperent, quæ cum Deo ita conjungunt, ac diſponunt, ut a divina manu recte gubernentur, qualia ſunt probitas, ac virtus, ac præcipue Charitas, & pura intentio divini ſervitii, & familiaritas cum Deo in ſpiritualibus devotionis exercitiis, & Zelus ſincerus animarum, ad gloriam ejus, qui eas creavit, ac redemit, quovis alio emolumento poſthabito.

VII. *Oratio fervens, & crebra:* uti S. Carolus Borromæus ſuaſit, qui a ſuis Diœceſanis, priuſquam ad ſacros Ordines promoverentur, ſpiritualia unius ſaltem menſis exercitia peragi volebat, ſub alicujus illuminatæ, & ab Archiepiſcopo approbatæ perſonæ directione; decretum utique celeberrimum, neque tamen modernum, ſiquidem juxta hiſtorias veteres multi priuſquam gradum ſacerdotalem, aut Epiſcopalem conſcenderent, fundamentum jacere voluerunt orationis, & recollectionis. Quemadmodum S. Auguſtinus a Valerio Epiſcopo, ut jugo paſtorali ſuos ſubmitteret humeros, adſtrictus, temporis petiit inducias, quas ab initio Quadrageſimæ, uſque ad Paſcha præmitteret in ſolitudine, mentiſque ad Deum elevatione. Id quod, & S. Nazianzenus præſtitit fideliſſime, dum, priuſquam Epiſcopalem thronum conſcenderet, ſancto vacavit receſſui, inquiens: Bonum enim eſt, & Deo ſeſe parumper ſubducere. *Acta Mediolan. p. 4. f. 468.*

VIII. *Exemplum bonum;* nam, teſte Hugone, bona converſatio eſt condimentum populi, propter hoc ſunt ſal: ſed propter verbum doctrinæ ſunt lux: Prius ſal, poſtea lux, quia oportet prius bene vivere, quam bene docere; unde de Salvatore noſtro, cujus omnis actio noſtra fuit inſtructio, ſanctus Lucas ait: *Cœpit Jeſus facere, & docere.* Hinc, & S. Auguſtinus ait: Paſcite oves verbo, & exemplo; nolite eis cælum claudere, clauditis, dum non corrigitis; clauditis, dum male vivere oſtenditis. *Hugo Car. in cap. 5. Matth.* *S. Aug. ſerm. 10. ad FF.*

IX. *Vigilantia indefeſſa*; nam, ut S. Bernardus ait: Paſtorum eſt, vigilare ſuper greges, propter tria neceſſaria, videlicet ad diſciplinam, ad cuſtodiam, & ad preces. Ad diſciplinam, propter morum correctionem: Ad cuſtodiam, propter diabolicam ſuggeſtionem. Ad preces, propter tentationum inſtantiam. Hinc quicumque Paſtor animarum Jacob Patriarcham imitetur oportet, dicentem: *Diu noctuque æſtu urebar, & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis.* Ex quo zelo hanc S. Damaſus eruit conſequentiam; ſi ergo ſic laborat, & vigilat, qui paſcit oves Laban, quanto labore, quantiſque vigiliis debet intendere, qui paſcit oves Dei? *S. Bern. in ſenten.* *S. Damaſ. in c. 31. Geneſ.*

X. *Scientia ſolida*; nam abſque ſermone, id eſt, doctrina, converſatio, quantum exemplo prodeſt, tantum ſilentio nocet; nam & latratu canum, & baculo paſtoris luporum rabies depellenda eſt. S. Iſidorus vero idipſum confirmans: Sicut iniqui, ait, & peccatores miniſterium ſacerdotale aſſequi prohibeotur, ita indocti, & imperiti a tali officio retrahuntur; illi enim exemplis ſuis vitam bonorum corrumpunt, iſti ſua ignavia iniquos corrigere neſciunt. Hinc; & Laurentius Juſtinianus ait: Sacerdos quiſque prius ſtudeat ſcire, quam poſſe, quoniam in illo poteſtatem præcedere debet ſcientia. Nonne Eccleſiæ quoddam eſt decus, inſcium videre Preſbyterum, cui utique congruit, erudire populum, & ad ſe confluentibus monita propinare ſalutis? Ad arentem fontem quis pergeret, ut aquam hau- *S. Hieron. epiſt. ad Ocean.* *S. Iſidor. l. 3. ſent. c. 35.* *S. Laur. Juſt. lib. de ſpir. animæ interitu.* *Idem de compunct.*

Digitized by Google

hauriret? ſic tales aridi, non ſolum malum doctrinæ imbrem populis propinant ſitientibus, verum etiam mala conſilia præſtant, quibus plebeculæ moriuntur, unde ſuperſtitiones vigent, mandata contemnuntur, peccata fiunt.

Salvian. lib. 2. ad Eccl.

XI. *Cupiditas opum moderata*; nam impedimenta hæc ſunt, non adjumenta, teſte Salviano, onera, non ſubſidia: poſſeſſione enim, & uſu opum non fulcitur religio, ſed evertitur. Hinc lamentans Pſalmiſta Pſ. 25. 10. ait: *Dextera eorum repleta eſt muneribus*: Ubi Hugo Cardinalis ait: Manus ſacerdotum modo inunctæ ſunt pice cupiditatis ad retinendum, quæ deberent eſſe inunctæ unctione charitatis ad largiendum.

Hugo Car. in cit. Pſ.

XII. *Recta diſtributio redituum*; nam tales reditus ſunt vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum; hinc, clamant nudi, clamant famelici, conqueruntur, & dicunt: Nobis fame, & frigore laborantibus quid conferunt tot mutatoria ſervata in domibus veſtris? noſtrum eſt quod effunditis; nobis crudeliter ſubtrahitur, quod inaniter expenditis, noſtris neceſſitatibus detrahitur, quidquid accedit vanitatibus veſtris; duo denique mala de una prodeunt radice cupiditatis, dum vos in vanitate operitis, & nos ſpoliando perimitis.

Urbanus Pap. apud Manſi diſ. 36. n. 1.

S. Bern. epiſt. ad Sen. Ep.

XIII. *Exuere affectum erga conſanguineos*; nam, ut Philo Hebræus ſapienter advertit, Deo dicatus, ductorque factus ſacrati ordinis, debet abdicari omnibus cognationis affectibus, ut charitatem erga parentes, liberos, fratres poſthabeat, religioni. Hinc S. Hieronymus de ſacerdotibus Ægypti, ab eo tempore, quo ſe Diis ſuis dedicarunt, ita ſcribit; Numquam mulieribus ſe miſcuerunt, nunquam cognatos, & propinquos, ne liberos quidem, videre; quod ſi igitur illi, qui Dæmonibus in falſis nominibus ſerviebant intelligere poterant, quanti referret, a ſanguine alienum vivere, quantum hæc a parentibus alienatio ſacerdotibus noſtris convenientior erit? Cavendum ergo, ne verificetur illud Poetæ.

Ph. l. 2. de mon.

S. Hieron. l. 2. cont. Jovin.

Manſi diſ. 17. n. 6.

Cum factor rerum privaret ſemine Clerum,
Ad ſatanæ votum ſucceſſit turba nepotum.

§. XI. ASCETICA.

Lud. Albelus in Sac. Chr. p. 2. c. 3.

I. IN primis noſſe, & curare debet, *ut Vocatio ſacerdotum ſolicite, ac prudenter inquiratur*: intelligitur autem hoc loco *Vocationis* nomen nihil aliud, quam diſpoſitio divinæ providentiæ, qua pro ſuo beneplacito quoſdam homines feligit, & ſegregat ad opus Miniſterii divini, ipſiſque qualitates, & gratias ad id neceſſarias elargitur. Unde patet ex tribus potiſſimum indiciis colligi poſſe vocationem. 1. *ex impulſione divina*: ſi ſcilicet poſt orationem crebram, aliaque pia opera (eo fine, ut Deus manifeſtet voluntatem ſuam) præmiſſa, bono fine, (qualis eſt gloria Dei major, propria, & aliena ſalus, & perfectio, non autem laboris fuga, ſpes quæſtus, honoris aucupatio, reſpectus humanus, &c.) ad hunc Statum impelli ſentiat. 2. *diſpoſitione naturali*: ſi videlicet mediis ad hunc Statum neceſſariis (qualia ſunt carentia irregularitatis, aut Canonici alterius impedimenti, doctrina ſufficiens, vita irreprehenſibilis, donum continentiæ, & ſimilia) ſufficienter inſtructum ſe advertat. 3. *Approbatione humana*: eorum maxime, quos Dei loco veneramur, (uti ſunt Epiſcopus, Patres Spirituales, Confeſſarii) quæ tunc ſaltem non modice ad vocationem certius cognoſcendam conducit, quando ex prioribus duobus indiciis non evidenter certitudo vocationis cognoſcitur; cum, teſte Sancto Gregorio, ſæpe mens de ſeipſa mentiatur, & fingat ſe de bono opere amare, quod amat; & de mundi gloria non amare, quod amat; merito ad mendacium hoc evitandum, aliena requiruntur conſilia, illudque Salomonis hoc in negotio præ oculis habetur: Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.

P. 1. paſt. c. 9.

Pr. 3. v. 5.

II. Noſſe, & curare debet, *ut eadem Vocatio legitime ſuſcipiatur*: ad quod tria neceſſaria ſunt. 1. Ut cum *debita celeritate*: arripiantur, ad imitationem Apoſtolorum, qui a Chriſto vocati, ſtatim relictis omnibus ſecuti ſunt illum. 2. *Cum debita intentione*: ne ſcilicet fini bono, ſupernaturali, profanus, atque terreſtris, velut principalis adjungatur: ſic enim, & alter finis bonus vitiaretur; cum bonum non niſi ex integra cauſa, malum autem ex quolibet defectu oriatur. 3. *Cum ampliſſima grati animi affectione*: prout ipſius beneficii magnitudo requirit. Certe in Sacerdotibus, vel maxime locum habere credendum eſt veriſſimum illud S. Bernardi effatum: Nihil ita diſplicet Deo, præſertim in Filiis gratiarum, quam ingratitudo.

Luc. 5. v. 11.

III. Noſſe, & curare debet, *ut Scopus, & perfectio vocationi præfixa ſufficienter intelligatur*: quæ in eo conſiſtit, ut munera omnia ad Sacerdotalem Statum pertinentia (qualia ſunt, officii divini recitatio, Sacrificii oblatio, & ſi curam animarum habet, etiam prædicatio, ac Sacramentorum adminiſtratio) cum magna alacritate, diligentia, & conſtantia obeat, ita ut de eo dici queat, quod Pater æternus de ſimilibus operariis S. Catharinæ Senenſi dixit: Vere tales appellari poſſent alter Jeſus Crucifixus Unigenitus meus, ex eo, quod aſſumpſerint officium ejus. Ipſe venit velut Mediator, ut miſeriam auferret, & ita pacificaret hominem, & mihi reconciliaret, tolerando multa patienter; ita faciunt iſti cum deſiderio cruciato Sancto ſuo, qui Mediatores efficiuntur cum orationibus humilibus, cum verbis exhortationis, & ſuam vitam ſanctam proponunt omnibus in exemplum. Relucent in eis lapides pretioſi virtutum cum vera patientia, ſupportando defectus aliorum. Iſti ſunt hami, cum quibus capiunt animas. Alias vero eidem de ſimilibus Paſtoribus dicebat: iſti erant veri Hortulani, qui ſolicite cum ſancto Zelo, ac timore Dei ſpinas peccatorum evellebant, plantando virtutum odoriferas in Eccleſia plantas: unde Subditi vive-

Dialog. c. 119.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

bant virtuoſe cum ſancto timore, quotidie creſcentes velut odoriferi flores in corpore myſtico S. Matris Eccleſiæ.

IV. Noſſe debet, & curare, *ut digne æſtimetur talis vocatio*: inde enim non levis haurietur ſtimulus ad eamdem ſolicite implendam. Porro hæc æſtimatio concipi poteſt ex triplici capite. 1. Ex *dignitate* hujus Status quæ tanta eſt, ut Vaſquez non ſine fundamento ex ipſius S. Thomæ doctrina petito doceat, conſtitui poſſe virtutis habitum ab obſervantia communi diſtinctum, circa cultum Sacerdotum, quod in eis ſit ſpecialis ratio dignitatis alterius generis, quam civilis. [*lib. 3. de ador. c. 1. n. 370.*] 2. Ex *poteſtate*: quod enim datum non eſt Angelis (inquit S. Auguſtinus) conceſſum eſt Hominibus. [*In Pſal.*] Sacerdos enim hoc ineffabile conficit myſterium, & Angeli conficienti quaſi famuli aſſiſtunt. Super hoc tam inſigni privilegio ſtupet cælum, terra miratur, veretur homo, horret infernus, contremiſcit Diabolus, & veneratur quam plurimum Angelica celſitudo: Sed, & de altera poteſtate, ſcilicet abſolvendi a peccatis, loquens S. Chryſoſtomus ait; [*In illud quodcunque ligaveritis. &c.*] Quidnam hoc aliud eſſe dicas, niſi omnium rerum cæleſtium poteſtatem illis a Deo eſſe conceſſam? quorumcumque enim, ait, peccata retinueritis, retenta ſunt: quænam obſecro poteſtas hac una major eſſe queat? Ex *privilegiis* huic Statui conceſſis: qualia ſunt immunitas a vectigalibus, a cenſu, a tutela, ſuſceptione militum, a tribunali Laicorum, & ut a nullo, niſi Superiore, ſine pœna excommunicationis, graviter quoad corpus lædi poſſint, id quod clare Fabianus Papa indicavit dicens: [*2. q. 7. c. eod.*] Sacerdotes, quos Dominus ſuos eſſe voluit, non ſunt leviter tractandi, nec lacerandi, vel temere accuſandi, quoniam eorum cauſas ſibi Dominus reſervare voluit, & ſuo judicio vindicare. [*2. q. 3. c. eod.*] Unde, & ipſe Dominus, teſte Anacleto Pontifice ſacri ſui corporis tractatores a vilibus, ac reprobis, ac non idoneis Perſonis infamare noluit, nec calumniari permiſit, ſed ipſe proprio flagello Sacerdotes e templo ejecit.

[*Eph. 4. v. 1.*] V. Noſſe debet, & curare, *ut eadem vocatio digne impleatur*: juxta Apoſtoli monitum: Obſecro vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati eſtis. Ad hoc autem præſtandum duo requiruntur, nempe ut qualitates, & inſtrumenta ad functiones ſuas rite obeundas neceſſarias ſtudioſe conquirat, & ut pericula, vocationis impletionem impedientia, fortiter, ac generoſe removeat.

Primum ergo horum caput quod attinet, tria præcipue inſtrumenta neceſſaria ſunt Sacerdoti. [*Exod. 28. v. 30.*] 1. *Magna*, id eſt, ſufficiens *ſcientia*: ita in primis Deus indicavit, dum jam olim in Rationali judicio doctrinam, & veritatem poni juſſit, ut eſſent in pectore Aaron: [*Levit. 21. v. 17.*] cœcos Sacerdotes a miniſterio repelli juſſit: [*Levit. 10. v. 9.*] præceptum æternum Leviticæ generationi poſuit, ut haberent ſcientiam diſcernendi inter ſanctum, profanum, inter pollutum, & mundum, doceantque Filios Iſrael omnia legitima ejus: & tandem Sacerdotibus ignorantibus per Oſeam dici juſſit: Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi. [*Oſee 4. v. 6.*] Eamdem ſcientiam etiam non obſcure requiſiverunt Apoſtoli, & SS. Patres. S. Petrus enim Eccleſiæ Rectoribus ſcribens; [*1. Pet. 3. v. 15.*] Parati, inquit, eſſe debetis rationem reddere omni poſcenti vos ad ſatisfactionem, de ea fide, quæ in vobis eſt. S. Paulus Timotheo ſcribens: [*1. Tim. 4. v. 13.*] Attende, inquit, lectioni, exhortationi, & doctrinæ. S. Chryſoſtomus; [*Hom. 10. in Matth.*] Boni Sacerdotis, inquit, converſatio ſine verbo tenet quidem Sanctos in ſanctitate per ſuum exemplum; adducere autem ignorantem ad ſcientiam non poteſt. [*Diſt. 37. c. ideo. Diſt. 38. c. eod.*] S. Iſidorus ait, elaborandum eſſe Sacerdotibus, ut ignorantiam a ſe quaſi peſtem abjiciant. Sanct. Leo: Si in Laicis vix tolerabilis videtur ignorantia, quanto magis in his, qui præſunt, nec excuſatione digna eſt, nec venia; Denique ejuſdem neceſſitatem ipſa experientia, & damna ex illius defectu exorta, ſatis oſtendunt. Nam ipſa Scriptura teſte, propterea captivus ductus eſt Populus, quia non habuit ſcientiam. [*Iſ. 5. v. 13.*] Et iterum: Speculatores ejus cæci omnes, neſcierunt univerſi, canes muti non valentes latrare, ipſi Paſtores ignoraverunt intelligentiam; [*Iſaiæ 56. v. 10.*] ideo omnes in viam ſuam declinaverunt, unuſquiſque ad avaritiam ſuam a ſummo uſque ad noviſſimum. Merito ergo S. Auguſtinus Fratres ſuos alloquens ait: [*Ad FF. in erem. ep. 33.*] Eja ergo Fratres mei, qui Paſtores rationabilium ovium nuncupamini, feſtinate rapere non ſophiſmata paganorum, non carmina Poetarum, non argutias Philoſophorum, de quibus tam Auditores, quam Doctores reddituri aliquando ſunt rationem, ſed ſuavem illam Sapientiam Sapientiarum, ſeu Theologiam; hæc eſt enim Scientia Scientiarum, Angelorum ferculum, Archangelorum voluptas, Apoſtolorum gloria, Patriarcharum fiducia. Prophetarum ſpes, Martyrum corona, robur Virginum, Religioſorum refectio, Epiſcoporum vocatio, Sacerdotum cellarium, Infantium exordium, Viduarum Alphabetum, Conjugatorum pulchritudo, Mortuorum reſurrectio; æterna denique Viventium protectio.

Secundum inſtrumentum Sacerdotis eſt *Major prudentia*: hinc Chriſtus Apoſtolis dixit: [*Matth. 10. v. 16.*] Eſtote prudentes ſicut ſerpentes. Et iterum: [*Matth. 24. v. 45.*] Quis putas eſt fidelis ſervus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam? Et merito; cum enim Prudentia ſit moderatrix, & auriga virtutum, ornatrixque affectuum, & morum doctrix, numquam ſine ea officium ſuum rite, atque ſecure peragere poterit Sacerdos. Hinc recte Sanctus Chryſoſtomus; [*lib. 4. de Sac.*] Non ſolum, ait, mundum, purumque Sacerdotem eſſe oportet, ut qui tali Miniſterio dignus habitus ſit, ſed etiam prudentem, & longo rerum variarum uſu, experientiaque donatum, ut non minorem rerum ſæcularium, quam Mundani ipſi in Mundo commorantes, cognitionem habeat.

Tertium inſtrumentum eſt *maxima Sanctitas*, in puritate animi, & virtutum poſſeſſione, ac exercitio conſiſtens: nam Sacerdotibus

Lev. 11. v. 44. Lev. 21. v. 6. bus dixit Deus : Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum . Et iterum : Sancti erunt Deo ſuo Sacerdotes, & non polluent nomen ejus; incenſum enim Domini, & panes Dei ſui offerunt, & ideo ſancti erunt . Hinc Moyſi præcipit : Applicabis Aaron, & Filios ejus ad fores tabernaculi teſtimonii, & lotos aqua indues ſanctis veſtibus, ut miniſtrent mihi . *L. 1. offic. c. 10.* Super quæ verba Sanct. Ambroſius diſcurrens ait : Si tanta in figuris opus erant, quid non fiet in veritate ? diſce Sacerdos, quid ſit veſtimenta tua ablui : diſce, quid ſit corpus mundum in adminiſtratione Sacramentorum afferre . Si populus ſine ablutione veſtimentorum ſuorum prohibeatur accedere ad hoſtiam ſuam, tu illotus mente pariter, & corpore audes pro aliis ſupplicare, & miniſtrare ? *S. de converſion. ad Cler. c. 21.* Meriro ergo Sanctus Bernardus exclamans : Væ, ait, iis qui ambulantes in carne, Deo placere non poſſunt, & placere præſumunt.

In proœm. Porro inter virtutes præ reliquis exiguntur a Sacerdote 1. *Devotio :* hæc enim, teſte Beſſæo, omne illius decus, fulgor, ornamentum, majeſtas, & anima Sacerdotii, & potiſſimum illius trophæum, ac triumphus eſt . *Ezech. c. 8.* Certe Ezechiel inter abominationes, quas Deus ei oſtendit, non immerito etiam illam commemorat, quod viderit Senes, & canis conſperſos tergum altari obvertere, & *Sap. 6. ſ. 20.* ad templi januam reſpicere 2. *Caſtitas :* nam incorruptio facit proximum Deo, Salomone teſte ; hinc Chriſtus Diſcipulis dixit : Sint lumbi veſtri precincti, & lucernæ ardentes *1. Tim. 4. v. 12.* in manibus veſtri . Et S. Paulus Timotheum adhortans : Exemplum eſto fidelium in verbo, in converſatione, & charitate, in fide, in caſtitate . S. quoque Auguſtinus : *1. Dom. 21. poſt. Trin.* Omnibus caſtitas perneceſſaria eſt, ſed maxime Miniſtris Eccleſiæ altaris, quorum vita aliorum debet eſſe eruditio . Et merito ; ſi enim de Ethnicis ſacrificiis cecinit Tibullus.

Vos quoque abeſſe procul jubeo, diſcedat ab aris.
Queis dedit heſterna gaudia nocte Venus.
Caſta placent Superis.

Si in veteri lege Sacerdotes pro populo hoſtiam offerentes debebant ab Uxoribus ſeparari, purificari, & nec vinum, nec ſiceram, aut aliud quid ad voluptates carnales *1. Cor. 7. v. 5.* excitans bibere audebant Si Sanct. Paulus ſæcularibus ſuaſit, ut abſtineant ab invicem ad tempus, ut facilius vacent orationi . Si herbam, cui Agnus caſtus nomen eſt, quis tangens pudicus efficitur : Si oves illæ, quæ circa Orientem verſantes aromatibus, cinnamomo, & caryophyllis paſcuntur, corruptionem neſciunt ; quanto magis Sacerdos Sacrificium infinities perfectum offerens, & ad orationem pro Populo offerendam ex vocationis ſuæ inſtituto obligatus, totieſque Agnum caſtiſſimum, arboremque vitæ ſumens ab omni luxuria abſtinere debet ? Hinc, teſte S. Ambroſio, recte Sacerdotes apibus comparantur : quia ſicut apes, caſtitatem corporis præferunt cibum vitæ cæleſtis exhibent, aculeum legis exercent, puri ad ſatisfactionem, ſuaves ad refectionem, ſeveri ad ultionem . 3. *Zelus animarum :* ita ut pro teſſera ſibi familiari habeat illud Regis Sodomorum dictum : Da mihi animas, cætera tolle tibi : *Gen. 14. v. 21.* Ut velut bonus Paſtor animam ſuam ponat pro ovibus ſuis, dicereque jure poſſit cum S. David : *Jo. 10. v. 11. Pſ. 68. v. 10.* Zelus domus tuæ comedit me . Eum in finem certo ſibi perſuadeat, quod S. Chryſoſtomus non ſine fundamento pronuntiavit, *Hom. 3. in Gen.* nimirum hoc noſtræ ſalutis argumentum eſſe, & occaſionem, ſi non ſolum pro nobis ipſis ſoliciti, ſed & proximo utiles fuerimus, ipſum ad vitam veritatis manuducentes . 4. *Manſuetudo :* ſervum quippe Domini, juxta Sanct. Pauli monitum, *2. Tim. 2. v. 24.* non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes . Id quod præcipue erga Peccatores obſervandum dixit : *Gal. 6. v. 1.* Fratres, ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderantes invicem, alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti ; qui *Matt. 11. v. 29.* Apoſtolis ſuis dixit : Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris . Hinc Deus in veteri Teſtamento, & Eccleſia etiam in novo, oleum in conſecratione Sacerdotis adhiberi præcipit . Semper itaque Sacerdos ſententiam *ſ. Bern. in Cant. ſ. 23.* Sanct. Bernardi ob oculos habeat : Dicite, qui judicatis terram, eſſe debere vos Matres, non vero Dominos Subditorum veſtrorum ; ita vos gerite, ut amemini, non vero timeamini, ſi vero ſeveritate interdum opus eſt, paterna ſit, non tyrannica : Patres vos gerite in reprehendendo, Matres in defendendo, manſueſcite, ponite feritatem, ſuſpendite verbera, producite ubera, pectora lacte pingueſcant, non ſcyphi turgeſcant . Cur tam graviter opprimitis, quorum ſolicitudo, & cura vobis incumbit . Caveant ergo Sacerdotes, ne ob neglectam hanc virrutem audiant quondam a Deo ; *Ezech. 34. v. 4.* Vos autem cum auſteritate imperabaris eis, & cum potentia, & diſperſæ ſunt oves meæ . *3. Reg. 12. v. 7.* Sequantur potius conſilium Roboamo a Senioribus datum : Si hodie obedieris populo huic, & ſervieris, & petitioni eorum ceſſeris, locutuſque fueris ad eos verba lenia, erunt tibi ſervi cunctis diebus . 5. Eſt *Modeſtia*, & *gravitas* ; quæ in tribus potiſſimum elucere debet, nempe in *veſtitu*, ita ut, quemadmodum S. Hieronymus monet, *Epiſt. 11. ad Euſt.* veſtis, nec ſatis munda, nec ſordida, aut ulla diverſitate notabilis ſit, ne digito monſtretur, & hoc vitio vertatur . *L. 1. offic. c. 3.* In *verbis :* nam licet interdum honeſta, jocoſa, & ſuavia ſint, tamen ab Eccleſiaſtica abhorrent regula : quomodo enim probare poterimus, quod in Scripturæ corpore neutiquam reperire eſt ? inquit recte Sanct. Ambroſius . Imo Sanct. Bernardus dicere auſus eſt : *In modo bene viv. ad Frat.* Nugæ inter ſæculares nugæ ſunt : in ora Sacerdotis blaſphemiæ : Conſecraſti os tuum Deo : talibus jam aperire illicitum : adſueſacere ſacrilegium . In *moribus :* ita ut illud S. Auguſtini ſemper non tantum ob oculos habeat, ſed reipſa impleat : *In regul.* In omnibus moribus veſtris nihil ſit, quod cujuſquam offendat aſpectum, ſed quod veſtram deceat ſanctitatem . 6. *Libera-*

Digitized by Google

Iſ. 58. v. 7. *beralitas*: tum erga *Peregrinos*; juxta Iſaiæ monitum: Frange eſurienti panem tuum, & egenos, vagoſque induc in domum tuam. Id Grat. diſt. 42. c. 21. quod Sacerdotibus præcipue convenit, teſte Gratiano, ne ſint de numero eorum, quibus in judicio dicetur: Hoſpes fui, & non ſuſcepiſtis me. Tum erga *Pauperes*: juxta monitum 1. vo. 1. p. c. 20. ex Con. Nannet. Nannetenſis Concilii dicentis: Inſtruendi ſunt presbyteri, pariterque admonendi, quatenus noverint decimas & oblationes, quas a Fidelibus recipiunt; pauperum, & peregrinorum eſſe ſtipendia, atque ideo eadem non ut propria uſurpanda, ſed velut fidei commiſſa. 12. q. 2. c. aur. Aurum quippe, ut recte dixit Sanct. Ambroſius, Eccleſia habet, non ut ſervet, ſed ut eroget, & ſubveniat in neceſſitatibus. Hinc Epiſt. 2. Sanct. Bernardus ait: Quidquid Sacerdos præter neceſſarium victum, & veſtitum ſimplicem de altari retines, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt. Væ ergo exclamat alibi, væ tibi Clerice, mors in olla, mors in tuis deliciis eſt, ideo præſertim, quia, quæ comedis, peccata ſunt populi. 7. Tandem eſt *Taciturnitas*, & ſecreti præcipue cuſtodia; Sacerdotes quippe Dei, hominumque ſunt Secretarii, unde ſibi contingere putent, quod Alexander Ephæſtioni fecit, dum arcanum quodpiam illi committens, ſimul ori annulum, quo ſecreti admoneret, impreſſit. Num. 19. v. 15. Hic certe, vel maxime locum habet illud Moyſis pronunciatum: Vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam deſuper, immundum erit. Lev. 11. v. 29. Hinc & muſtela, quæ per aurem concipere, & ore parere dicitur inter immunda animalia reputatur. Quare ſemper il- 2. Cor. 12. v. 4. lud Paulinum Sacerdos uſurpet: Audivi arcana verba, quæ non licet homini loqui.

Alterum caput ad dignam vocationis executionem pertinens eſt *periculorum fuga*: quorum quidem tria ſunt præcipua, nempe. 1. *Divitiæ*: Sacerdotes quippe tales Dei Adju- Lib. 4. de Conſid. c. 4. tores, teſte Sanct. Bernardo, eſſe oportet, qui marſupia non exhauriant, ſed corda reficiant, & crimina corrigant: famæ pruvideant ſuæ, non invideant alienæ: qui non de dote Viduæ, & patrimonio Crucifixi, ſe vel ſuos ditare feſtinent: gratis dantes, quod gratis acceperunt: qui debeant fatigari quidem, 12. q. 2. c. gl. ſed non ſuffarcinari curioſis, & pretioſis. Et merito, quia, ut Sanct. Hieronymus optime dixit, quicumque Deum poſſidet, & cum Propheta dicit: Pars mea Dominus: nihil extra Dominum habere poteſt: ac ſi quid aliud habet præter Dominum, pars ejus non erit Dominus. Si enim aurum, argentum, poſſeſſiones variam ſupellectilem habuerit, cum iſtis partibus Dominus pars ejus fieri Serm. 11. de modo bene viv. non dignabitur. Hinc, ut idem alibi dixit, ignominia Sacerdotis eſt, propriis ſtudere divitiis; ut qui potius cum Apoſtolis dicere debet: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Matth. 19. v. 27. Et iterum: Habentes alimen- 1. Tim. 6. v. 8. ta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Itaque tres præcipue occaſiones devitet Sacerdos, in quibus lepram avaritiæ cum Giezi contrahere poteſt, nempe ab *importuna exactione ſalaris* (ne, dum nimis emungit, ſanguinem eliciat, & ovium ſuarum a ſe animos avertat) a *munerum acceptione* (ut dicere olim cum ſolatio illud Samuelis poſſit: Lo- 1. Reg. 12. v. 3. quimini de me coram Domino, & coram Chriſto ejus, ſi de manu cujuſdam munus accepi, utrum bovem cujuſquam tulerim, aut aſinum) ab *Eleemoſynarum diſtributione*, *aut Teſtamentorum executione*: ut prudenter monuit, Sanct. Baſilius: dicens: Prætextu ſub- Ep. ad Chilon. levandæ pauperum inopiæ, provideto, ne fias ſtudio inexplebili congerendæ pecuniæ obnoxius, adeo, ut ſi quis afferat pecunias in uſum inopum erogandas, ipſe item certo cognoveris, aliquos fulciendæ vitæ præſidio deſtitutos, atque indigentes, is, in cujus ære ſunt pecuniæ, fac, conſilio tuo tecum eat, ut adferat egenis Fratribus erogaturus: neque contingat, ut, cum diſpertiendas ipſe acceperis, earum affectu, conſcientiæ nitor ſitim ducat avaritiæ, & inquinetur. Certe Sanct. Vit. l. 1. c. 11. n. 16. Philippus Nerius ſuus ſapienter admonuit, ut ſi vellent fructum copioſum facere in aliis, a marſupiis aliorum abſtinerent. 2. Alterum, quod fugere ſtudioſe debet, eſt *vinum* intemperanter hauſtum: vinum quippe, & mulieres apoſtatare faciunt Sapientes, teſte Eccleſiaſti- Eccl. 19. v. 2. co: hinc olim in veteri lege, quando intrare debebant templum teſtimonii, a vino, & quod inebriare poteſt, abſtinere debebant. Et Lev. 10. v. 9. Cap. Eccl. diſt. 35. merito, cum nihil æque, & authoritatem minuat, & mentem ad functiones Sacerdotales ineptum efficiat, quam vinolentia; ſummaque confuſio, & ignominia ſit, Jeſum Chriſtum pauperem, Crucifixum, & eſurientem ſartis prædicare corporibus, jejuniorum doctrinam rubentes buccas, tumentiaque ora proſerre. 3. Tertium, quod præ aliis fugiendum eſt, *mulierum* familiaritas cenſeatur: nam, ut ſapienter Sanct. Hieronymus Epiſt. ad Ocean. dixit, prima tentamenta Clericorum ſunt fœminarum frequentes acceſſus: iſte ſexus reprehenſibiles exhibet Clericos: quid tibi revera cum fœminis, qui ad altare cum Domino famularis? te in publico cuncti, te in agro ruſtici; aratores, ac vinitores quotidie lacerabunt, ſi contra depoſitum fidei cum fœminis habitare contendis. Mihi crede, non 12. 3. tr. 3. c. 9. §. 2. poteſt toto corde cum Domino habitare, qui fœminarum acceſſibus copulatur. Hinc P. Ludovicus de Ponte merito ſequentia documenta ſuggerit ad hoc periculum declinandum. 1. *Ne habitet in eadem domo cum fœminis*, niſi quas antiqui Concilii Nicæni Canones permittunt, quales ſunt Mater, Amita, Soror &c. Qua de re egregie Sanct. Hie- In reg. c. de caſt. ronymus: memento, inquit, quod una fœmina de Paradiſo expulerit eum, quem Deus in ipſo collocaverat: quare merito timere potes, ne tibi ſit occaſio diſcedendi ex Paradiſo Religionis, & ipſius Eccleſiæ, ac proinde gloriæ Paradiſum amittendi. 2. *Ne viſitet fœminas ſuſpectas, aut ab iis viſitari ſe ſine cauſa gravi permittat*: ita idem Sanctus iterum ſuaſit dicens: Hoſpitiolum tuum, aut Cap. Hoſpitiol. diſt. 32. raro, aut numquam mulierum pedes terant, quia non poteſt toto corde cum Deo habitare, qui fœminarum acceſſibus copulatur. Fœminam, quam bene videris converſantem, mente dilige, non corporali frequentia. 3.

Ur

Digitized by Google

Ut numquam ſolus, abſque graviſſima neceſſitate, cum ſolo maneat: nam Sacerdos ſolus, teſte D. Thoma, eſt dæmonium ſolitarium: eo quod non habens Cuſtodem Angelum viſibilem, qui ipſum coerceat, & retrahat ab his, quæ appetit, ſibi ipſi eſt Dæmon. Nam Dæmon videns ſolum cum ſola, ſtatim occurrit, tamquam tertius ad illos ſolicitandos, ac denique illos proſternit. 4. *Ne tangat aut tangi ſe permittat ab ulla fæmina*, niſi in caſu ingentis neceſſitatis: exemplo Sanct. Urſini Abbatis in agone jam conſtituti, & tamen mulieri aurem ad nares, ut deprehenderet, num adhuc ſpiraret, applicanti, dicentis: Recede a me mulier, adhuc igniculus vivit, paleam tolle. Nimirum ſicut non poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant: aut ambulare ſuper prunas, ut non comburantur plantæ ejus, ſic qui ingreditur ad mulierem proximi ſui, non erit mundus, cum tetigerit eam. 5. *Ut etiam munera, & litteras ab illis miſſas non temere facileque admittat*: nam crebra munuſcula, ait S. Hieronymus: & dulces litteras & ſudariola, & prægustatos cibos Sanctus amor non habet: hæc enim omnia carnem ſapiunt, & procul ſunt ab amore caſto. Quæ omnia ut tanto facilius præſtet, amorem Dei animo ſuo firmiter inſerere ſtudeat; cum enim teſte S. Hieronymo, valde difficile ſit, animam non amare rem aliquam, amore Spiritus, carnis amor vincendus eſt, & unius deſiderium, alterius deſiderio mortificandum, ut, quantum ex altero minuitur, tantum alterum creſcat.

Caſtill. l. 3. hiſt. c. 17. — *S. Greg. l. 4. Dial. c. 11.* — *Prov. 6. v. 27.* — *Epiſt. ad Euſtoch. de cuſt. Virg.*

Præcipuas porro iſtas, quibus ornatus eſſe debet Sacerdos dotes, breviter indicavit S. Carolus Borromæus, dum dixit: Quam ab omni labe puros nos eſſe oportet, quam a perturbationibus animi alienos, quam caſtiſſimis moribus præditos, quam omni virtutum exemplo præſtantes, quam divini cultus zelo accenſos, quam ſalutis animarum cupidos, & appetenter, quam doctos, omniſque diſciplinæ ſanctæ peritos? Et idpſum etiam confirmavit Pontificale Romanum, dum in collatione Tonſuræ ſic jubet orari: Oremus Fratres chariſſimi Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum pro his famulis ſuis, qui ad deponendum comas capitum ſuorum pro ejus amore feſtinant, ut donet eis Spiritum Sanctum, qui habitum Religionis in eis perpetuum conſervet, & a mundi impedimento, ac ſæculari deſiderio corda eorum defendat, ut, ſicut immutantur in vultibus, ita dextera manus ejus virtutum tribuat eis incrementa. Sed & ipſe Chriſtus has dotes ſignificaſſe videtur, dum ad S. Birgittam dixit: Quibus (ſacerdotibus) dedi quinque bona pretioſiora omni auro, ſcilicet conſcientiam, intelligentiam ſuper omnia irrationabilia, ut diſcernant inter bonum & malum, inter verum, & falſum. Secundo dedi eis ſpiritualium rerum intelligentiam, & ſapientiam. Tertio dedi eis caſtitatem. Quarto temperantiam omnium rerum, & abſtinentiam ad corpus moderationem. Quinto ſtabilitatem in bonis moribus, verbis, & operibus.

Acta Mediol. p. 4. car. 486. — *Pontific. Roman.* — *Revel. S. Birgit. l. 2. c. 99.*

VI. *Noſſe debet, quid corona capitis ſignificet in ſacerdote*; neque enim, ut V. Beda ſcripſit, ob id tantum in coronam attondemur, quia attonſus ita eſt Petrus: ſed quia Petrus in memoriam Dominicæ Paſſionis ita attonſus eſt, idcirco & nos, qui per eandem Paſſionem ſalvari deſideramus, ipſius Paſſionis ſignum cum illo in vertice, ſumma videlicet corporis noſtri parte, geſtamus. Et paulo poſt iterum ait: ſuo quemque in capite tonſuram ferre, ut ſe irriſiones, & opprobria pro illo libenter, ac prompto animo ſufferre, ipſo etiam frontiſpicio doceant; ut corona vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe, ſemper expectare, proque hujus perceptione, & adverſa mundi, & proſpera contemnere, deſignarent.

V. Beda l. 5. de geſt. Anglor. c. 22.

VII. *Noſſe debet, quæ præparatio ad ſacerdotium ſit adhibenda*; nimirum ea, quam S. Philippus Nerius indicavit dum cuidam interroganti, quantum præparatio ad Miſſam requireret temporis? reſpondit: Præparatio equidem neceſſaria, ſed omnium excellentium eſt jugis ſacerdotis integritas, ita ſemper viventis, ut quacumque hora paratus ſit dicere Miſſam, & communicare. Unde Tertullianus pariter ad noſtrum inquit propoſitum: Ei offero optimam, & majorem hoſtiam, quam ipſe mandavit, orationem de carne pudica, de anima innocenti, de Spiritu Sancto profectam.

Vit. l. 2. c. 20. n. 17. — *Tertull. adv. gent. c. 30.*

VIII. *Noſſe debet, quam gratitudinem pro beneficio vocationis ad ſacerdotium exhibere debeat*: id quod breviter indicavit S. Bernardinus dicens: Quapropter, ſicut ſuper omne hominum genus propter hoc Myſterium Deus vos honoravit; ita & vos eum ſuper omnes diligere, venerari, & honorare curate.

S. Ber. Sen. to. 1. S. 20. n. 2. c. 7.

IX. *Noſſe debet cur ſumma continentia, & caſtitas requiratur in Sacerdotibus*, ut Origenes inſinuavit: Ante omnia, Sacerdos, qui divinis aſſiſtit Altaribus, caſtitate debet accingi: Nimirum cum omnes (Sacerdotes præcipue) templum ſimus Dei, illato in nos, & conſecrato Spiritu Sancto, ejus templi æditua, & antiſtes Pudicitia eſt, quæ nihil immundum, nec profanum inferri ſinat. Hinc S. Hieronymus, Quid, inquit, Sacerdoti decentius, quam decor, & puritas caſtitatis? ſit pius, ſit fervidus, ſit humilis, ſit devotus, ſit quicquid vis, ſi non eſt caſtus, nihil eſt, altari non congruit. Clarius vero rationem affert S. Petrus Damianus dum ait: Niveus pudicitiæ candor effloreat in iis, qui ſacris myſteriis familiarius appropinquant: nam quia Dominicum Corpus in virginali uteri templo coaluit, nunc etiam a Miniſtris ſuis continentis pudicitiæ munditiam quærit.

Orig. l. 4. in Levit. — *Tertull. de cultu fæm.* — *S. Hieron. ad Tit.* — *S. Petrus Damian. l. 2. ep. 20.*

X. *Noſſe debet, cur ſpecialiter venerandi ſint Sacerdotes?* nimirum ob rationem a S. Carolo Borromæo indicatam, dum ait: Dignitatem Sacerdotalem, Clericalemque, non a perſona eorum, qui illam obtinent, ſive nobili, ſive humili genere nati ſint, ſed ab officii munere adminiſtrationeque pendere, nec propterea illos æſtimandos eſſe, quatenus homines ſunt, ſed tanquam diſpenſatores myſteriorum Dei & hominis, quorum adminiſtratio illis commiſſa, ad populi ſalutem, & perpetuam utilitatem ſpectat. D. Chryſoſtomus vero verba illa

Acta Medio. f. 147. — *S. Chryſ. ho. 3. n. 2. Cor. c. 1.*

Pro

Digitized by Google

Pro Chriſto legatione fungimur, exponens ita ſcribit: Quandiu in hac ſede ſedemus, quamdiu habemus præſideotiam, habemus & authoritatem, & virtutem, additque circumſtantiam valde conſiderabilem, inquiens: Etiamſi ſimus indigni; Legati enim, quicumque ii ſuerint, propter dignitatem Legationis, multum honorem aſſequuntur.

Manſi diſc. 26. n. 5. XI. *Noſſe debet, cur vitia ſacerdotum a privatis perſonis diſſimulanda, & tegenda ſint*, nimirum propter reverentiam iiſdem debitam, uti S. Franciſcus indicavit, de quo ſic ſcribit Manſi: Tradunt Annales Fratrum Minorum, Hæreticum quemdam Sacerdotis Catholici bonæ inſidiantem famæ propter concubinatum, populo dixiſſe, ne verbis ejus ullam adhiberent fidem, nullum illi præſtarent reſpectum, reverentiam, aut obedientiam: ſiquidem manibus iis meretricibus Corpus Chriſti attrectaret; Sanctus itaque Franciſcus periculum advertens, quod temerarius illius hominis intentabat error, coram univerſo populo dicti Sacerdotis genibus advolutus, in hæc prorupit verba; Si tales ſint manus illius, quales iſte dicit, neſcio; ſed licet tale forent, ſcio, non poſſe inquinare virtutem divinorum Sacramentorum; Quia ergo per iſtas multa beneficia, & chariſmata populo Dei fluunt, eas exoſculor ob reverentiam eorum, quæ miniſtrant, & cujus authoritate miniſtrant. *Author. oper.imp.* Hinc recte dixit Author Op. Imp. Numquid propter vilem terram pretioſum aurum contemnitur? non, ſed aurum eligitur, & terra contemnitur: ſic & vos doctrinam accipite, & mores relinquite. Et in eumdem *S. Ber. to. 11. or. 2. c. 4.* ſenſum S. Bernardinus, Nec a tua utilitate, inquit, te retrahat quorumdam Clericorum deformis vita, cum non deſpicias in tua neceſſitate candelam, alios quidem illuminantem; ſeque continue conſumentem; nec inſuper deſpicias crucem in capite viæ iter tibi monſtrantem, nec tamen ſeipſam inde moventem; nec quoque deſpicitur ipſa campana ad prædicationem alios vocans, nec tamen ipſa aliquando ad prædicationem deſcendens.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Pſ. 138. v. 17. I. EX occaſione thematis; *Nimis honorificati ſunt Amici tui Deus*: explicari poteſt dignitas Sacerdotis. Et 1. oſtendi, quomodo illos Deus honorarit, dum eos Principes ſuper omnem terram conſtituit, duplicemque poteſtatem in ſuum corpus verum, & myſticum conceſſit, 2. Quantopere eos Angeli honorarint; *Apoc. 19. v. 10.* dum unus quidem S. Joannem adorare eum volentem prohibuit dicens: *Cave ne feceris, conſervus enim tuus ſum*. Alius autem Clieotem ſuum necdum Sacerdotem præcedere ſolitus, poſt Sacerdotium ſuſceptum numquam amplius præire voluit 3. Quantopere eos ſancti viri honorarint, & æſtimarint, id quod variis exemplis §. 5. allatis probari poteſt. 4. Quantum honorem ipſi etiam Imperatores, & Reges detulerint, præcipue Conſtantinus Magnus: & etiamnum hodie deferant. 5. Quam honorifice de ſuis Sacerdotibus ſenſerint, eoſque tractarint Ethnici; ex quibus omnibus facile colligi poteſt quantum honorem illis Chriſtiani deferre debeant. Oſtendatur ergo, quibus officiis honorandi ſint, nimirum 1. *Cogitatione*: magnam de iis æſtimationem concipiendo, eorumque defectus, & acta, quantum fieri poteſt, in melius interpretando, aut excuſando. 2. *Verbo*: honorifice de illis, & cum illis loquendo, neque nunquam illorum famam, aut honorem, vel minima detractione violando, exemplo Conſtantini Magni, qui integrum querelarum faſciculum contra Sacerdotes factarum in ignem conjecit. 3. *Opere*: tam cavendo ab omni injuria corporali, puta percuſſione, aliave læſione ſimili: tum exhibendo ſigna externa honoris debitaque ſtipendii, & charitatis officia præſtando.

II. Ex occaſione thematis: *Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & regna*: oſtendi poteſt, quam vere dicantur, Sacerdotes etiam ipſis Regibus præcellere, & quidem in tribus primariis capitibus, e quibus Regia Majeſtas potiſſimum colligi, & æſtimari ſolet. Videlicet 1. *Dignitate*: uti S. Martinus, aliique SS. Patres, de quibus ſupra dictum, verbo, & facto declararunt. 2. *Poteſtate*: cum terreſtres Reges vinculi poteſtatem in corpora dumtaxat, Sacerdotes etiam in animas; illi in terris, hi etiam in cælis exercent. Et præterea etiam veri Corporis Chriſti producendi poteſtatem acceperint, quæ poteſtas merito omnes alias poteſtates excedere dicitur, 3. *Utilitate*: cum Reges terreni Reipublicæ ſolum in temporibus, Sacerdotes vero in ſpiritualibus, æternis proſint. Deducantur ex hoc diſcurſu tria corollaria. Primum pro Sacerdotibus, quanti æſtimare debeant vocationem ſuam, operamque dare, ut eamdem dignis operibus, virtutibuſque exornent atque confirment. Alterum pro Parentibus, & Cognatis Sacerdutum, quantopere ſibi gratulari debeant ob tantam Filiorum exaltationem, precibuſque ſuis apud Deum inſtare, ut gratiam vocationi exequendæ neceſſariam Filiis eorum largiri dignetur. Tertium pro aliis hominibus, ut ſcilicet, & hi cognoſcant, quanto in honore habere Sacerdotes, eoſque tamquam Benefactores ſuos maximo reputare, colere, & amare debeant. *Ierem. 1. v. 10.*

III. Ex occaſione thematis: *Vos eſtis lux mundi*: comparetur Status Sacerdotalis luci. *Matth. 5. v. 14.* Et in prima quidem parte oſtendatur, qua ratione ipſi vere ſint in candelabro poſiti, dum per dignitatem Sacerdotalem ſuper omnes alios homines ſunt evecti. In ſecunda oſtendatur, quomodo officium Lucis exercere debeant, *purificando*, ſeu liberando homines a vitiis: *illuminando*, ſeu inſtruendo in rebus fidei, aliiſque ſcitu neceſſariis: *calefaciendo*, ſeu ad amorem Dei, ac proximi, aliarumque virtutum exercitium invitando. In tertia oſtendatur, quibus inſtrumentis id efficere queant, nempe *Splendore*, tam doctrinæ, quam boni exempli, & *Calore* ſinceræ, & zeloſæ charitatis, qua nihil efficacius eſt ad corda in omnem partem trahenda.

IV. Ex occaſione thematis: *Vos eſtis Sal terræ*: Sacerdotes Sali comparentur 1. Propter *Matth. 5. v. 13.* ſimilitudinem proprietatum, nempe *candorem* (puritatis interioris) *ſiccitatem* (id eſt vacui-

cuitatem omnis affectus inordinati erga res humanas velut fluidas, & tranſeuntes) *acrimoniam*, ſeu efficaciam ad omnes hominum actiones condiendas, Deoque ſapidas, & gratas efficiendas. 2. Quomodo ſalire corda hominum debeant, nempe *penetrando*, ſeu ad cor loquendo: *condiendo*, id eſt adjuvando, ut opera Deo grata efficiant: *exſiccando*, & conſervando a putredine peccati, & periculorum animæ. 3. Qua cautione ſalire debeant, videlicet *moderate* (nec nimis multum, nec nimis parum; id quod aliquot inſtantiis, probari poteſt) *caute* (cavendo ſedulo, ne evaneſcat; ſi enim Sal evanuerit, ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus teſte Servatore) *ſapienter* (id eſt, diligenter attendendo, ne, ubi acrimonia, & effectus Salis, vel neceſſarius non eſt, vel inutilis creditur, ultro, & cum nocumento proprio, & alieno obtrudatur.

Matth. 5. v. 13.

Matth. 4. v. 19. V. Ex occaſione thematis, *Venite poſt me, faciam vos fieri Piſcatores hominum*: excitentur Sacerdotes ad officium ſuum magni faciendum, & legitime adminiſtrandum. 1. itaque oſtendatur *Honeſtas* hujus piſcationis, cum, teſte S. Dionyſio, omnium divinorum diviniſſimum ſit cooperari Deo in ſalute animarum: *Utilitas*, tum ab ipſis piſcibus, tum a Deo laborem præmiante haurienda: *Jucunditas* ob præſtantiam, & multitudinem piſcium: *Facilitas* tum ex motivis enarratis, tum ex occaſione ſemper obvia, tum ex inſtrumentorum copia cauſata. 2. oſtendatur, quo inſtrumento potiſſimum uti debeant ad piſcationem hanc feliciter peragendam, videlicet per *rete* conſtans tribus partibus 1. Filis, inter ſe optime, & pro piſcibus capiendis apte connexis, per quæ, actiones, & functiones Sacerdotales cum fervore, & dexteritate obitæ intelliguntur. 2. *Plumbum*, id eſt, humilitatem, & diffidentiam in propriis viribus. 3. *Suber*, quod rete in alto ſuſtinet, & confidentiam in Deo, & conjunctionem cum ipſo ſignificat.

VI. Ex occaſione thematis: *Ego ſum Paſtor bonus*: Salutaris inſtructio proponi poteſt Sacerdotibus, & 1. quidem dignitas eorum oſtendi, tum ex præſtantia officii, a Summo Paſtore Chriſto in ipſos tamquam Vicarios tranſlati; tum ex ipſarum etiam Ovium excellentia: tum ex præmii ob fidelem cuſtodiam promiſſi magnitudine. 2. explicari poſſunt officia ad bonum Paſtorem requiſita, nempe ut ad *bona paſcua deducat*, ut ſuo tempore diligenter *tondeat* ut a Lupis aliiſve periculis *defendat*, & ſi opus fuerit, etiam *animam pro ipſis ponat*: quæ omnia in ſenſu ſpirituali explicentur, & quomodo a Chriſto obſervata ſint, atque a Sacerdotibus curam animarum habentibus obſervanda, ſolide oſtendatur.

Luc. 5. v. 3. VII. Ex occaſione thematis: *Sedens de navicula docebat turbas*: dici poteſt, Chriſtum præter alias cauſas, etiam ideo videri turbas de navicula docuiſſe, ut oſtenderet, Vitam hominum navigationi ſimilem, & hujus navigationis Navarchos, ſeu Præſides Sacerdotes eſſe. Itaque 1. oſtendatur, quomodo vita humana ſit navigatio, tum propter Mundi, in quo degimus, amaritudinem, inconſtantiam, ſtabilitatem: tum propter pericula aſſidua, quæ navigantes tum a *Piratis* (Diabolis inſidiantibus) tum a *Sirenibus* (Mulieribus blandientibus) tum a *Scopulis* (divitiis ſubmergentibus) cum magno timore naufragii patiuntur. 2. oſtendatur Naviculæ hujus directionem ſacerdotibus commiſſam, adeoque triplicem ab ipſis notitiam requiri, nempe *Aſtrorum cæleſtium*, id eſt, Dei, & Sanctorum, ut juxta illorum aſpectum, influxum, & curſum, navim recta ſemita ad portum dirigant, atque perducant: *Ventorum, & fluctuum, & periculorum*, id eſt, ut varios motus animi ſapienter diſcernere, eoſque placare queant: ut in fluctibus tentationum, & tribulationum contra ſe, & alios inſurgentium ſe, alioſque dirigere, & ſalvos ſervare ſciant: & ut prædicta tria Sirenum, Piratarum, & ſcopulorum pericula ſtudioſe tum pro ſe, tum pro aliis declinare, & avertere poſſint. *Ipſius viæ* ad portum æternæ felicitatis recta ducentes: id eſt, ut ſciant, quibus mediis felicitas æterna obtinenda ſit, & tum ipſi ea ſedulo adhibeant, tum alios ad illa conſtanter uſurpanda perſuadeant.

VIII. Ex occaſione thematis; *Dominus autem præcedebat eos, ad oſtendendam viam per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis, ut Dux eſſet itineris utroque tempore*; 1. Pulchre comparari poteſt vita Chriſtianorum eductioni Iſraelitarum ex Ægypto, tum propter infernalis Pharaonis, id eſt, *Diaboli*, cui per peccatum ſerviebant, ſævitiem, & duritiem, tum propter *mare rubrum* ſanguinis Chriſti pro nobis effuſi apertum, hoſteſque in eo ſubmerſos, tum propter terminum terræ lacte, & melle, id eſt, omni deliciarum, & voluptatum cæleſtium genere, fluentis, ad quem ducuntur. 2. Oſtendatur, Duces hujus itineris eſſe Sacerdotes: qui proinde in primis debeant eſſe ſimiles columnis, recti per intentionem ad Deum, *rotundi* per perfectionem vitæ, *immobiles* per conſtantiam, & fortitudinem in quibuſcumque adverſitatibus, & inſultibus demonſtratam. Deinde per diem deberent eſſe velut *nubes* id eſt, tempore proſperitatis eos ſuo exemplo docere, quomodo humilitatem, & ſubjectionem erga Deum conſervare, ſicque ex beneficiis Dei optatum fructum referre debeant: Denique tempore noctis, id eſt, adverſitatis, velut *columna ignis* præcedere debeant, docendo ſuo exemplo, quomodo charitatem inter adverſa exercere, & conſervare, ſicque etiam in nocte iter ſuum ad cæleſtem Patriam continuare queant. Exod. 13. v. 21.

IX. Ex occaſione thematis: *Ite ad Joſeph, & quidquid ipſe dixerit vobis, facite*: poſſunt Sacerdotes Joſepho comparari. 1. Propter: *ſimilitudinem nominis*, quod idem, ac augmentum Domini ſignificat, quia, & Sacerdotes præ aliis hominibus in ſcientia ac virtute excellere debent. 2. Propter *ſimilitudinem officii*; quia ſicut ille panem, & frumentum Ægypto providit, & benigne ac liberaliter diſtribuit, omneſque ad ſe confugientes cum magna charitate ac benevolentia excepit, & non niſi quintam partem de frumento pro Rege Gen. 41. v. 55. Gen. 47. v. 24.

exqui-

exquiſivit, ita, & Sacerdotes panem Verbi divini, SS. Euchariſtiæ, & bonorum exemplorum, ſubjectis Chriſtianis providere, diſtribuere, & quintam ſolum partem de frugibus inde excreſcentibus pro Deo requirere debent, ſcilicet fructum majoris gloriæ divinæ, reliquos vero quatuor (nempe fructum meriti, ſatisfactionis, impetrationis, & gaudii ex bono opere oriri ſoliti,) ipſis relinquere poſſunt. 3. Propter *ſimilitudinem Dignitatis*: ut enim Joſeph proximus Regi fuit, eique a Rege dictum eſt. Tu eris ſuper domum meam, & tui oris imperio cunctus Populus obediet: uno tantum regni Solio te præcedam; ita & Sacerdotes quoad dignitatem Deo proximi ſunt, uti fuſius ſupra §. 3. probatum eſt Hortandi proin Auditores, ut, & ſibi in variis occaſionibus, præcipue indigentia verbi divini, Sacramentorum, Conſolationis, dictum putent: Ite ad Joſeph. Gen. 41. v. 40.

§. XIII. ALII CONCEPTUS.

Qualitas.

I. INgenioſa eſt illa Hugonis Card. ſuper ſequentia S. Pauli verba: *Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum*; facta obſervatio, dicentis: In hoc quod dicitur: ex hominibus: notatur, quod debet excedere vita Sacerdotis vitam plebis: Et ideo quando noſtri ipſius ad divinum perpetuum cultum factam oblationem, primum pedem in domum Dei figimus, Pſalmus 23. recitatur, in quo Pſalmiſta interrogat, dicens: *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus?* moxque ſine ulla hæſitatione reſpondetur: *Innocens manibus, & mundo corde*. Cauſam vero ob quam hæc innocentia requiritur. Deus ipſe ſubindicat, dum ait: *Eritis mihi ſancti, quia ſanctus ſum ego Dominus*; ac proinde quando Epiſcopus Clerico habitum ſacrum imponit hæc verba pariter pronuntiat: *Induat te Dominus novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in Juſtitia, & ſanctitate veritatis*. Hugonis Car. in c. 5. Heb.

II. Nabuchodonoſor Rex ex toto Hebræorum populo, paucorum quorumdam ſtirpis regiæ juſſit fieri delectum, qui in ejus Regia proxime ſibi ab obſequiis aſſiſterent; at vero audite, quibuſnam illi conditionibus veſtiti eſſe debuerint: *De ſemine Regio pueros, in quibus nulla eſſet macula, decoros forma, eruditos omni ſapientia*. Quod ſi igitur Rex ille hunc in finem in eligendis raras adeo conditiones deſideravit, longe utique æquius eſt, ut, qui pro domo Dei, pro templo, pro palatio Regis gloriæ ad Sacroſanctum ejus miniſterium eliguntur, viri ſint vita immaculata, & irreprehenſibili prædiii. Ac proinde idem auctor ſubdit: Nullam debent habere maculam, neque in verbo, neque in cogitatu, neque in facto, neque in opinione, quia ſunt pulchritudo Eccleſiæ, & ſi mali fuerint, totam deturpant Eccleſiam. Manſ. di. ſc. 1. n. 3.

III. Theodoretus, illum Pſalmiſtæ textum: *Vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis*, explicans, per hunc vultum Ordinem ſacerdotalem intelligit, dicens: Sacerdotum Ordo, veluti quædam facies eſt Eccleſiæ, tamquam majori ſpiritus dignitate exornatus. Macula enim, vel labes, ſi in alia quacumque corporis parte reſideat, non parit indecentiam, nec tanta apparet, ſicut in facie; ita pariter defectus, vitia, ſcandala, tantum in ſæcularibus non pariunt præjudicium, quantum in Eccleſiaſticis. Theod. P. 44. n. 1.

IV. De Sacerdotibus Divina Sapientia ait: *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei*; Unde per pupillam, Eccleſiaſtici intelliguntur. Cui conſonat epithetum, a S. Iſid. Peluſ. Sacerdotibus attributum, hos namque oculos Eccleſiæ appellat. Quis autem adeo rerum ignarus eſt, qui neſciat quod in pupillis quilibet quantumvis minimus pulveris atomus dolorem, & detrimentum intolerabile adferat? in pedibus quidem, per quos in corpore myſtico denotantur ſæculares, lutum, & macula facile tolerantur, utpote qui continuo terram contingunt, & terunt; at vero perſonæ Deo conſecratæ, quæ ſunt veluti oculi; imo pupillæ ipſiuſmet Dei, ne umbram quidem nævi admittere debent. Zach. 2. v. 8.

V. Ingenioſa profecto eſt illa Hugonis Cardinalis ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ*: facta obſervatio; Quærit enim quonam ſpectet illa a Davide inter tranſgreſſores terræ, & alios, inſinuata diſtinctio? Etenim poſt rebellium Angelorum defectionem, qui peccatores terræ non erant, quis eſt qui neſciat, unicum, & ſolum culpæ, & peccati locum eſſe præſentem hanc vellem lacbrymarum? ut proinde optime S. Bernardus dicat: Tuta habitatio Paradiſus; nullum enim ſerpens antiquus in ſupeina aditum habere valet; cur igitur ait: Peccatores terræ? Demum vero reſpondet: Peccatores terræ dicit ad differentiam peccatorum cæli, quæ magna eſt, quia Adam peccavit in terra, & veniam conſecutus eſt: Lucifer in cælo, & Diabolus factus eſt: ſic & differunt peccata Laicorum, & Clericorum, qui in Eccleſia peccare non formidant: Clerici ſunt peccatores cæli, quia in domo Dei peccant, unde admirative conqueritur Dominus Jerem. 11. *Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa?* Hugo Cardin. c. 1. Mal.

VI. S. Auguſtinus textum illum Canticorum: *Dentes tui ſicut grex tonſarum*; ponderans, dicit, quid eſt, *dentes tui?* per quos loqueris. Dentes igitur Eccleſiæ, per qoos loquitur Eccleſia: Quales dentes tui? Tamquam grex tonſarum; quare detonſarum? quia ſarcinas ſæculi depoſuerunt. Hugo de S. Vict. de tonſura Clericali differens, ait: Capillos ante præcidimus, & ab eis ſenſuum inſtrumenta liberamus, ut hoc ſigno curarum illecebras frequenter redeuntes, & cogitationes ſupervacuas a cordibus noſtris reſecare dicamus. S. Aug. in Pſ. 44. Hugo Vict. in c. 4. Cant.

VII. Deus olim in veteri Teſtamento ordinavit, ut omnia ſibi offerrentur primogenita, tam de hominibus, quam de pecoribus, ita tamen, ut certa quadam monetæ ſpecie redimi poſſent; Verumtamen Levitas nullo, quantocumque etiam pretio, redimi volebat, idque non quia illos nihili faceret, quin potius Manſ. diſ. 1. n. 7.

per

per hoc ſe illos ſummo in pretio habere demonſtrabat, quaſi dicere vellet; Levitæ redimendo nulla poteſt reperiri æquivalens moneta, vel etiam per hoc illis indicare volebat, quod, ſicut ipſe per nullum qualecumque pretium ad illis renuntiandum induci poterat; ita quoque juſtum ſit, ut ipſi pro nulla re hujus vitæ ſe permittant induci ad ipſis renunciandum, unde apud Ezechiel conqueritur, dicens: *Propter fragmen panis, & pugillum hordei violabant me;* per hoc quoque, quod pro Levita nullam admittere volebat redemptionem, vel litrum, inſinuare iiſdem voluit, ſe illos velle totaliter divino ſervitio ſuo addictos eſſe, abſque eo quod ſe ad quamcunque aliam rem terrenam diverterent.

VIII. Increata ſapientia, quæ omnia in pondere, numero, & menſura diſpoſuit, e numeroſiſſimo Iſraelitico populo aliquo in ſummum deſignaturus Sacerdotium miraculoſum adhibuit Virgæ Aaronicæ ſignum, dum prius arida, & ſicca, confeſtim floreſcere cæpit: ſed ecce in proceſſu modum: *Invenit germinaſſe Virgam Aaron in domo Levi, & turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati ſunt.* Numquid ſuffeciſſet aridi fructificatio ligni abſque vigore? Notate ſucceſſum: primo namque virga dicitur ſicca; exinde vero ſuas producere gemmas, & flores; & tandem dilatatis foliis apparuiſſe amygdalas. In eo namque docemur, omnes per varios virtutum, & non Minorum dumtaxat, ſed & Majorum Ordinum gradus ad Sacerdotium nobis conſcendendum fore, juxta illud Pſalmiſtæ aſſertum. *Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion*, merito equidem in Sion, ibi namque templum fabricatum erat. Unde Lyranus: Germinat, inquit, flores, celebritate famæ, frondet veritate, fructificat ſanctitate vitæ, & ideo ſibi debetur dignitas vitæ ſacerdotalis.

Num. 17. v. 6. Manſi diſp. 3. num. 3.

IX. Quando Judas traditor pœnitentia ductus triginta argenteos retulit ſacerdotibus, hi illos accipere detrectarunt, hanc allegantes rationem: *Non licet eos mittere in Corbonam, quia pretium ſanguinis eſt.* Quia vero eoſdem ultro, citroque in templum projecerat, illos in rem collocarunt pientiſſimam, ſcilicet in emptionem agri figuli, in ſepulturam peregrinorum. Quod factum profecto omnes Eccleſiaſticos docet, cum quanta anxietate, & ſolicitudine tractandi ſint redditus Eccleſiæ, qui pretium ſunt Sanguinis Chriſti: *Non licet eos mittere in Corbonam, quia pretium ſanguinis eſt*, id eſt, nequaquam ſunt accumulandi, aut erogandi ad locupletandum parentes.

Manſi diſc. 16. n. 4.

X. In ſacris Canticis dicitur: *Manus illius tornatiles aureæ*, quæ verba S. Greg. Nyſſenus de manibus ſacerdotalibus exponit; hæ enim deauratæ, id eſt charitate præditæ, & auro plenæ, atque inſuper tornatiles, id eſt, in torno elaboratæ eſſe debent; quod enim in torno elaboratur, ut plurimum rotundum eſt, & ſphæricum, cui ſi quid ſuper imponatur, decidit ſubito: tales quoque Sacerdotum manus eſſe debent; neque enim aurum illis impoſitum in eis ſiſtere, & morari, ſed in manus pauperum pro eorundem ſublevatione cadere debet: Unde S. Greg. Nazianz. ait: Minime, fratres, & amici mei, minime committamus, ut rerum earum, quæ nobis divino munere datæ ſunt, mali œconomi, & præpoſteri inveniamur: ne alioquin dicentem Petrum audiamus: *Erubeſcite, qui aliena detinetis.* In ſexta Synodo Romana ſub Symmacho Papa habita, ita inter cætera dicitur: Nec aliquo ſe ante tribunal Chriſti obſtaculo muniat, qui a religioſis animabus ad ſubſtantiam pauperum derelicta, contra fas, ſine aliqua pietatis conſideratione diſpergit.

Ibid. n. 6.

XI. Quærunt nonnulli, cur in Rationali Aaronis, cui varii lapides pretioſi infixi erant, non etiam Adamas repertus ſit; ſed & Sanct. Joannes pariter ut ex Apocalypſi deducitur, lapides pretioſos fundamentis cæleſtis Jeroſolymæ injectos enumerat, nec tamen inter illos adamantem pariter nominat, cum tamen valore, æſtimatione, & pulchritudine omnes alias gemmas forſan longe ſuperet. Cur igitur hunc inter alios pretioſos lapides omiſſum fuiſſe exiſtimatis? Pro reſolutione ſciendum, quod gemmæ illæ varias præfiguraverint virtutes, quibus locupletatus eſſe debet Sacerdos; ac proinde ex ſingulari Myſterio adamas aliis gemmis non annumeratur, quia ſymbolum eſt affectionis ad ſanguinem, ad parentelam, & conſanguinitatem, a qua Eccleſiaſtici remotiſſimi eſſe debent; habet enim hæc gemma illam proprietatem, quod, tametſi nullo alio etiam ferro, & chalybe frangi poſſit: attamen ab hirci ſanguine continuo frangatur.

Ibid. diſc. 12. n. 6.

XII. Confeſtim, ut Populus Iſraeliticus in deſerto idololatrare cæpit, Moyſes de monte deſcendit, Deique contumeliati cultum, & honorem zelans, dixit: *Si quis eſt Domini, jungatur mihi;* Cumque omnes Levitæ ſe ipſi junxiſſent, præcepit iiſdem, dicens: *Ponat vir gladium ſuper femur ſuum, & occidat unuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum:* ubi enim de religione agitur, non eſt reſpiciendus cognatus, quantumvis proximo ſanguine junctus: Quia proximum parentem, Deum, offenderant, inquit Tertullianus, ac proinde eos in proximos cognatos deſævire voluit: At vero S. Ambroſius appoſite quærit, cur Moyſes Levitis præceperit, ut femur ſuum gladio accingerent, dicens: *Ponat vir gladium ſuper femur ſuum?* quis enim gladium femori ſemper applicari ignorat? cur igitur hanc circumſtantiam ſpecificat? advertendum eſt igitur, quod, quia in femore origo eſt generationis; ideo Levitas femora gladio accingere jubet, id eſt, irreconciliabile adverſus quemvis inordinatum erga conſanguinitatem, & parentelam affectum voluit adoriri bellum: ut contemplatione, atque amore reverentiæ divinæ premeretur omnis affectus neceſſitudinis; ex hoc autem facto tribus illa divinam promeruit benedictionem: *Ut detur vobis benedictio;* quia tunc nos divinis benedictionibus dignos efficiemus, quando omni amore, & affectu erga conſanguineos ſuperiores erimus.

Tert. c. 3. adv. Chriſti.

Di-

Dignitas.

S. Bern. ſ. 3. ſ. 20. a. 1. c. 7. XIII. S. Bernardinus hanc concluſionem circa poteſtatem, & dignitatem ſacerdotalem ſtabilit, dicendo: Poteſtas ſacerdotalis ſuperat poteſtatem Virginisglorioſæ: hiſque verbis dictis, ad Mariam Virginem ſe convertens, dicit: Virgo amoroſa, & benedicta, excuſa me apud te, quia non obloquor contra te, cum veritatem, quam dixit Filius tuus, fatear coram te, & ſacerdotium in templo ipſe prætulit ſupra te. Etenim poteſtas Sacerdotum Virginis poteſtatem, juxta ſanctum Bernardinum, in quatuor punctis excedit. Primo in brevitate; ſi enim quis clavem haberet, quæ quinquies circumverſa, portam aliquam aperiret, hæc utique melior futura eſſet illa, quæ ad illam aperiendam octies circumvolvi deberet: Lingua autem Virginis clavis extitit Paradiſi, & in octo dictionibus, tanquam in octo linguæ quaſi clavis revulutionibus, aperuit cælum. Sanctus Bernardinus enim obſervat, quod beata Virgo octo verba protulerit, ut verbum Patris in ſinum ſuum evocaret; Unde idem Sanctus ait: Angelo nuncianti reſpondit octo verba, ſcilicet: *Ecce Ancilla Domini; fiat mihi ſecundum verbum tuum;* iiſque dictis, Filius Dei in ejus utero præſens fuit. At longe major eſt in hoc Sacerdotalis dignitas, & poteſtas, cum per quinque conſecrationis verba jannas aperiat Paradiſi, atque de cælis ad terram Chriſtum trahat. Secundo excedit poteſtatem Virginis in majoritate: nam cum Chriſtus in uterum Virginis venit, carnemque aſſumſit, tanta brevitate circumactus eſt, ut, ſi jam conceptus in Virgine poſitus fuiſſet ſuper palmam manus, vix eum humanus oculus percepiſſet, licet divinitus, & anima & corpore, atque omnibus interioribus, & exterioribus membris, & lineamentis, perfecte completus eſſet: Sed ad Sacerdotis prolationem verborum deſcendit Chriſtus, tam magnus in manibus ejus, ſicut in altiſſimo cælo regnat. Tertio excedit virgini poteſtatem in immortalitate; Nam in ventre virginali mortalis fuit, in altari vero eſt impaſſibilis, & immortalitate dotatus. Quarto Virginis quoque poteſtatem antecellit in replicabilitate; nam, ſi B. Virgo millies replicaſſet illa ſui conſenſus verba, ſcilicet: *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi &c.* Filius Dei numquam amplius de illa ſumpſiſſet carnem. Nam ſicut impoſſibile eſt Patri producere aliud Verbum, pro eo quod Verbum ſuum genitum ſit perfectiſſimum, totamque potentiam generandi exhauſit; ita in tempore impoſſibile eſt Matri poſſe parere alium Filium unigenitum Dei, cum per Chriſtum in ſua conceptione potentia concipiendi Deum, quæ ſecundum corpulentam ſubſtantiam ab Adam in virginem deſcendit per lumbos Patrum, ita exhauſta ſit, quod impoſſibile eſſet Virgini, alium Filium Dei generare; ſed Sacerdos toties, quoties ſecundum ritum Eccleſiæ, conſecrat Corpus Chriſti, toties deſcendit de cælo Filius Dei.

Sacerdos Malus.

XIV. Apud S. Matthæus de Salvatore noſtro dicitur: *Venit in ſynagoga, & ecce homo manum habens aridam, & ait homini: Extende manum tuam, & extendit; & reſtituta eſt ſanitati.* Enim vero ſi Chriſtus in ſynagoga eum, qui manum contractam habebat, tolerare non potuit, ſed eumdem miraculoſe ſanare voluit; quanto majorem curam habebit, ne Altaris ſui miniſtri, qui ſacratiſſimum ejus Corpus quotidie tractant, manus habeant aridas, & contractas? Obſervandum quoque, quod Evangeliſta, dum nobis in ſynagoga infirmum ob oculos ponit, non repræſentat aliquem qui Paralyticus, vel cæcus, vel mutus, vel ſurdus ſit, ſed hominem manum aridam habentem; quæ utique omnia in figura contingebant; Per hoc namque incarnata Sapientia nobis inſinuare voluit, unum præcipue in Eccleſia morbum neceſſario curandum eſſe, & ſanandum, ſcilicet tenacitatem Cleri in diſpenſandis redditibus Eccleſiaſticis, atque ideo Chriſtus hunc hominem manum ſuam extendere juſſit; Unde D. Chryſologus ait: Orate, fratres, ut ſola ſynagoga tali debilitate ſuſcetur, nec ſit in Eccleſia, cujus manum areſaciat cupiditas, contrahat avaritia, rapina debilitet, tenacitas ægrotum conſtringat, & ſi acciderit idipſum, adeat Dominum, & cito eam in opere pietatis extendat. Matth. S. Chryſ. ſ. 62.

XV. Si quando inter horrendam maris tempeſtatem navis, cui quis ineſt, periculum incurreret ſubmerſionis, ob ventorum violentiam, & undarum fluxum atque refluxum, ipſeque navis gubernator extremo luctaretur in diſcrimine, reliqui autem vectores tripudiarent feſtive, nonne omnes amentes, ſatuoſque appellares? Hoc mare magnum, de hoc ſæculo aſtruit Pſalmiſta, noſque Chriſtiani per Dei gratiam omnes navem conſcendimus Eccleſiæ, ut ad littus Paradiſi adnavigemus: ſed eheu! *Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me.* Quot equidem tentationum, periculorum, & diſcriminum procellæ nos in abyſſum uſque demergunt? qui noſtri ſunt naucleri, qui hac dirigunt navem, niſi Eccleſiaſtici? qualiter ergo quiſquam noſtrum gaudere, aut exultare præſumet, ſi quando eos humana fragilitas periclitari fecerit? Menſ. diſt. 25. n. 7.

§. XIV. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. MEns ex divino Spiritu ducta, & ſufficienter firmata, adjungitur Deo. Simile enim ad ejus ſimile accedere neceſſe eſt. Quamobrem ſolus Sacerdos ſapiens appellatur, ſolus enim eſt Dei amator, ſolus Deo preces effundere novit, ſolus Deum honorare ſcit, qui dignitatem non confundit, quique in primis hoſtiam ſeipſum producens, propriam animam quaſi ſimulachrum quoddam ædificat. Hierocles apud Lanciz. Opuſ. 13. num. 281.

II. Sacerdotes veteris legis accipiebant ex victimis pectuſculum, linguam, & ventriculum, ut, quemadmodum S. Hieronymus ait, In c. 2. Malach.

eorum

eorum tria officia denotarentur, per linguam Concionatores, per pectuſculum Confeſſores per ventriculum Sacrificia.

Beſſaus in præam. III. Sacerdos ſui curam negligens ſimilis eſt Naupegis Arcæ Noe alios ſalvantibus, & interea diluvio pereuntibus. Item Aquæ baptiſmali, quæ alios abluit, & ad cælos tranſmittit, cum tamen ipſa ſordes contrahat, & in terram effundatur. Similes quoque ſunt facibus, ſeipſas, dum aliis lucent, conſumentibus; aut Uriæ Hethæo, litteras mortem decernentes in ſinu portanti.

Exod. 38. IV. Moyſes in tabernaculo labrum æneum de ſpeculis mulierum fecit, ut monerentur Sacerdotes, ſeipſos prius ad morem mulierum ſolicite inſpicere, &, quæ non munda ſatis deprehenderint, ſtudioſe tollere.

Ho. 4. in Joſue. V. Origenes conſiderans mandatum, quo jubebantur olim Sacerdotes arcam Dei humeris portare, ait, hoc ideo factum, ut ſignificaretur, illos demum eſſe veros Sacerdotes, qui non tantum alios ad legem Domini ſervandum excitant, ſed ipſi etiam eidem humeros ſubjiciunt.

Dignitas.

Num. 36. VI. Etſi lege divina olim Deus caverit, ne una tribus cum altera matrimonium iniret; Sacerdotibus tamen conceſſit, ut cum tribu regia, nempe cum tribu Juda contrahere poſſent, ne regia tribus ſupra Sacerdotalem eſſe videretur.

Beſſ. l. 1. c. 1. VII. Sacerdotes ſunt in Eccleſia luminare majus, quod præſit diei, id eſt, operibus ſpiritualibus; Reges autem ſunt luminare minus, quod nocti, id eſt, operibus & rebus temporalibus, præſit.

Ibid. c. 2. VIII. Sacerdotes, teſte Beſſæo, ſunt perfectionis ſpecula, Mundi Philoſophi, Angelorum Condiſcipuli, Populorum Ductores, animarum Pædagogi, religionis fulcra, operarii in meſſem vocati, & Patroni Fidelium.

Ibid. c. 3. IX. Aaronem Deus voluit triplici colore, nempe hyacinthino, purpureo, & cocceo veſtiri, ut oſtenderet, Sacerdotes dignitate, & poteſtate, Angelis per cæleſtem hyacinthi colorem ſignificatis, & Regibus per purpuram indicatis æquales eſſe.

Alciatus Embl. 7. X. Aſinus Iſidis Dei effigiem portans, cum omnes coram ſe flectere videret, ideoque inſoleſceret, & ſupra alia bruta ſe efferret, Agaſo latus tundens, non tibi, inquiebat, ſed Iſidii honor hic defertur. Idem ſibi dictum Sacerdos putet.

Q. 1. in Lev. XI. Theodoretus obſervat, Sacerdotem pro ſuo peccato non aliam offerre hoſtiam debuiſſe, quam ſi populus univerſus idem peccatum admiſiſſet, ut indicaretur, eum dignitate univerſo populo parem eſſe, graviuſque cenſeri peccatum ſolius Sacerdotis, quam totius Populi.

Jucunditas.

L. 1. 14. epiſt. 50. XII. Iſidorus ait, virgam illam nuceam, quam olim vidit Jeremias, typum & imaginem Sacerdotii fuiſſe; nam ut exterior nucis cortex aſper, & durus eſt, ſed nucleus dulcis, & ſapidus; ita Sacerdotum ſtatus exterius quidem laborem, ac difficultatem præfert; ſed interius jucundus, ac gratus eſt.

§. XV. AUTHORES.

I. Franciſcus Labata in locis communibus, Verbo: Sacerdos.
II. Nicolaus Lancizius to. 2. opuſc. 13.
III. Petrus Beſſæus in Regali Sacerdotio.
IV. Ludovici Abelis Chriſtianus Sacerdos.
V. Joannes Trithemius de Sacerdotum vita inſtituenda.
VI. Ludovicus de Ponte tom. 3. de perfectione.
VII. Jacobus Marchantius in horto Paſtorum de Virga Aaronis florente.

TITULUS CXXVII.

SACRIFICII MISSÆ OBLATIO.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST Actus Religionis, quo, Deo tanquam ſupremo Domino, corpus, & ſanguinem Filii ſui incruento modo offerimus. Unde nulli unquam Sanctorum, ſed ſoli Deo, offerri poteſt, ut Concilium Trident. expreſſe docet. *Pal. Cat. p. 1. c. 9. §. 2. Seſſ. 22. c. 3.*

II. Chriſtus Corpus, & Sanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini Deo Patri obtulit, & ſub earumdem rerum ſymbolis, Apoſtolis, quos tunc novi Teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, ut ſumerent, tradidit, & eiſdem eorumque in Sacerdotio ſucceſſoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem:* Etſi ſemel ſeipſum in ara crucis, morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, ut æternam illic redemptionem operaretur, quia tamen per mortem Sacerdotium ejus extinguendum non erat, in cœna noviſſima, qua nocte tradebatur, ut dilectæ ſponſæ ſuæ Eccleſiæ viſibile, ſicut hominum natura exigit, relinqueret Sacrificium, quo cruentum illud ſemel in cruce peragendum repræſentaretur, ejuſque memoria in finem uſque ſæculi permaneret; Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutum declarans, Corpus & Sanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini Deo Patri obtulit. *Conc. Tr. Seſſ. 22. cap. 1.*

III. Fuit autem Chriſtus non ſolum Sacerdos, & hoſtia ſed Sacrificium quoque, quia, ut ait Auguſtinus l. 4. de Trinit. omne Sacrificium viſibile eſt inviſibilis Sacrificii Sacramentum; id eſt, ſacrum ſignum. Ideo expoſitio, qua Chriſtus tam infallibiliter ſe expoſuit in extremis in hoſtiam, & ſacrificium, tam in iſto Sacramento, quam in crucis patibulo, ſignum eſt illius ineffabilis expoſitionis, & ſacrificationis, qua Spiritum ſuum jugiter immolavit Deo Patri pro nobis in templo latiſſimo cordis ſui, in quo ſe ipſum obtulit a conceptionis ſuæ inſtanti, uſque ad horam mor- *Dion. Carth. l. de vita curat. art. 16.*

Digitized by Google

mortis; univerſa, quæ dixit, fecit, ac pertulit, pro noſtra agendo, & patiendo ſalute, ad gloriam Patris. Omnia namque, quæ Chriſtus fecit, ac paſſus eſt, meritoria nobis fueruot. Ideo tota vita Chriſti in ſæculo quaſi una ſolemniſſima Miſſa fuit, in qua ipſe fuit altare, & templum, Sacerdos & hoſtia.

Bellar. lib. 2. de Miſſa c. 1. IV. Sacrificium Miſſæ a tribus offertur, a Chriſto, ab Eccleſia, a Miniſtro; ſed non eodem modo; Chriſtus enim offert primarius Sacerdos, & offert por Sacerdotem hominem ut per ſuum proprium miniſtrum; Eccleſia non offert, ut Sacerdos per miniſtrum, ſed ut populus per Sacerdotem. Itaque Chriſtus per inſeriorem offert, Eccleſia per ſuperiorem; Sacerdos enim quatenus talis, major eſt reliquo populo, quippe qui ut mediator quidam pro populo apud Deum intercedit, nec eſt proprie in ea re miniſter Eccleſiæ, ſed Chriſti Principalis.

S. Bonav. l. 4. ſent. 3. diſt. 1. qu. 2. V. Quæritur, quare Miſſa ſic nominetur, etſi in omni Sacrificio mittatur hoſtia? Reſpondeo, Miſſa dicitur, quia mittitur cæleſtis miſſus. Cæleſtis ille miſſus (ſicut exponit Innocentius) eſt magni conſilii Angelus. Iſte mittitur ad conſecrandum, quia iſte eſt Sacerdos inviſibilis, qui conſecrat, & conficit hoc Sacramentum, ubicumque conficiatur. Confirmatque hactenus dicta auctoritate Hugonis de S. Victore p. 9. c. 14. ita ſcribentis: Ipſa hoſtia ſacra Miſſa vocari poteſt, quia tranſmiſſa eſt; Primum ſcilicet a Patre, ut eſſet oobiſcum; poſtea a nobis Patri, ut apud Patrem pro nobis intercederet. Primum a Patre nobis mittitur per incarnationem; Secundum a nobis Patri per paſſiooem; Similiter in Sacramento. Primum a Patre nobis per ſanctificationem, qua oobiſcum eſſe incepit; poſtea a oobis Patri per oblationem, qua pro oobis intercedit. Idem Seraphicus Doctor alibi de expoſitione Miſſæ tractans, idipſum confirmat in hæc verba: Dicitur autem Miſſa a mittendo, & repræſentat legationem inter homines, & Deum; Deus enim mittit filium ſuum Chriſtum in altari, & iterum mittit Eccleſia fidelis eumdem Chriſtum ad Patrem, ut pro peccatoribus intercedat.

Diviſio.

Berlinck in theatr. vit. hum. hoc tit. VI. Dividebatur olim in Sacrificium ſeu Miſſam *Cathecumenorum*, & *Fidelium*; quarum prior durabat uſque ad oblationem (tunc enim Cathecumeni exire jubebantur) poſterior uſque ad fioem extendebatur.

§. II. EX SCRIPTURA.

Qualitas.

Malach. 2. v. 11. I. IN omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum eſt oomen meum in Gentibus.

1. Cor. 10. v. 16. II. Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & paois, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt.

Joa. 2. v. 10. III. Omois homo primum bonum vinum ponit, &, cum ioebriati fuerint, tunc id, quod deterius: tu autem ſervaſti bonum vinum uſque adhuc.

IV. Erit firmamentum io terra, in ſummis montium. Quem textum multi ex Hebræo ſic vertunt. Erit pugillus frumenti, vel erit placentina frumenti in capitibus Sacerdotum. *Iſ. 61. v. 16.*

V. Habemus Altare, de quo edere non habent poteſtatem, qui tabernaculo deſerviunt. Græcus textus habet: Habemus Sacrificatorium. *Heb. 13. v. 10.*

VI. Hoſtiam, & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi. Holocauſtomata non tibi placuerunt, dum dixi: Ecce venio, ut faciam voluntatem tuam, io qua voluotate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Jeſu Chriſti ſemel. *Ib. v. 6.*

VII. Tradidit ſemetipſum pro oobis oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis. *Eph. 5. v. 2.*

VIII. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? calicem ſalutaris accipiam, & nomeo Domioi invocabo. *Pſ. 115. v. 12.*

Utilitas.

IX. Infinitus theſaurus hominibus, quo qui uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei. *Sap. 7. v. 14.*

X. Si ſanguis Hircorum, & Taurorum, & cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat ad emendationem carnis, quanto magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram ab omni peccato? *Heb. 9. v. 13.*

XI. Hic eſt ſanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effuodetur in remiſſionem peccatorum. *Matt. 26. v. 28.*

XII. Vos autem Sacerdotes Domini vocabimini, Miniſtri Dei noſtri, dicetur vobis: fortitudinem gentium comedetis, & in gloria eorum ſuperbietis. *Iſ. c. 61. v. 6.*

Dignitas.

XIII. Quid eſt bonum ejus, & quod pulchrum ejus: niſi frumentum Electorum, & vinum germinans Virgioes? *Zach. 9. v. 17.*

XIV. Quis poterit ſtare in conſpectu Domini Dei ſancti hujus? & ad quem aſceodet a nobis? *1. Reg. 6. v. 20.*

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

I. QUoniam Sacerdotes deſcendens de cælo in carne Verbum contrectant manibus, tribuunt Populis; in ſeque ſuſcipiunt, & Angelorum ſive adſtantium, ſive miniſtrantium, vice funguntur (quod numquam datum eſt Angelis) potius Angelicam, quam humanam, debent converſationem habere. Accedat igitur Sacerdos ad Altaris tribunal, ut Chriſtus; aſſiſtat ut Aogelus, miniſtret ut Sanctus, Populorum offerat vota ut Pontifex, interpellet pro pace ut Mediator, pro ſe autem exoret ut homo. *S. Laur. Juſt. ſ. de corp. Chriſt.*

II. In oblationis hora, quantum fas eſt credere, aperiuntur cæli, miraotur Angeli. Quamobrem colligitur, quanta cum veneratione *Idem l. c.*

ibi

Digitized by Google

ibi debeat aſſiſtere Sacerdos, cui conſecrandi poteſtas, atque intercedendi pro populo eſt impenſa auctoritas.

Cæſarius Arel. de 1°. de Paſch.

III. Vere unica, & perfecta hoſtia, fide æſtimanda, non ſpecie; non exteriori cenſenda viſu, ſed interiori aſpectu.

S. Chryſ. Euch.

IV. Agnus Dei pro te immolatur, ſanguis Spiritualis ex ſacra menſa refluit: Seraphim adſtant ſex alis ſaciem tegentia, omnes incorporeæ virtutes pro te cum Sacerdote intercedunt: Ignis ſpiritualis e cælo deſcendit, ſanguis in cratere in tuam purificationem ex immaculato latere hauſtus eſt: Et non erubeſcis, revereris, & confunderis, neque Deum tibi propitium facis?

S. Bonav. c. 7. de in ſtit. novit. p. 2. c. 12.

V. Non minus videtur Deus facere in hoc, quod quotidie dignatur deſcendere de cælo ſuper altare, quam cum de cælo deſcendens, naturam humani generis aſſumpſit factus homo; & ideo hoc eſt memoriale totius dilectionis ſuæ, & quaſi compendium quoddam omnium beneficiorum ſuorum, quod nobis reliquit, & incarnationis, redemptionis, glorificationis, & juſtificationis figuram in hoc incluſit.

Idem com. Theol. Vir. l. 6. c. 13.

VI. Miſſa tam plena eſt myſteriis, ſicut mare guttis, ſicut ſol atomis, ſicut firmamentum ſtellis, ſicut cælum empyreum Angelis.

Neceſſitas.

Rup. Abb. de div. Off. l. 2. c. 10.

VII. Aufer a cœtu Eccleſiæ quotidianas Salvatoris noſtri hujuſmodi exequias, & vide, quam merito dicat ipſe Salvator. *Quæ utilitas in ſanguine meo?* Reſrigeſcente enim ea, quæ in hoc mundo nunc ubique calet, ejus memoria, reſrigeſcet univerſa charitas, muta erit fides, claudicabit ſpes, conticeſcet magnus ille clamor ſanguinis juſti Abel, qui per traditum tanti Sacrificii ritum, quotidie laxatos lugentis, & vociferantis terræ, ſcilicet Eccleſiæ, maledictum coarguens Cain, & mature indigne fuſi Sanguinis vindictam repoſcens. Calente ergo memoria tam celebri, charitas Chriſti concaleſcit, perſtat ſuper fundamentum ſuum ædificium fidei.

S. Bon. de præpar. ad Miſſ. c. 2.

VIII. Tolle hoc Sacramentum de Eccleſia, & quid erit in mundo, niſi error, & infidelitas? & populus Chriſtianus erit quaſi grex porcorum diſperſus, & idololatriæ deditus, ſicut expreſſe patet in cæteris infidelibus.

Utilitas.

Diſcipl. ſer. 48.

IX. Tantum valet celebratio Miſſæ, quantum mors Chriſti in cruce; Unde Thomas de Aquino ait: In qualibet Miſſa invenitur omnis fructus, & utilitas, quam Chriſtus in die Paraſceves operatus eſt in cruce cum morte ſua.

S. Thom. 4. ſent. diſt. 12. q. 2. ad 4.

X. Dicendum, quod Euchariſtia non tantum eſt Sacramentum, ſed etiam eſt Sacrificium; in quantum autem eſt Sacramentum, habet effectum in omni vivente, in quo requiritur vitam præexiſtere; ſed in quantum eſt Sacrificium, habet effectum etiam in aliis, pro quibus offertur, in quibus non præexigit vitam ſpiritualem in actu, ſed in potentia tantum, & ideo, ſi eos diſpoſitos inveniat, eis gratiam obtinet virtute illius veri Sacrificii, a quo omnis gratia in nos influxit; & per conſequens peccata mortalia in eis delet, non ſicut cauſa proxima, ſed in quantum gratiam contritionis eis impetrat.

Oſorius tr. 4. de ſer. Miſſ.

XI. Solet, qui beneficium aliquod ab alio impetrare deſiderat, muneribus datis ejus voluntatem deſponere; Sic ergo Patris æterni voluntatem cures tibi Chriſti oblatione, ut nihil tibi neget eorum, quæ petis. Sed obſecro, qui gratis, & ſine ullo pretio innumera bona concedere ſolet, qui pro minimis maxima donat, quid tibi negabit Chriſtum offerenti? Obtulit Abraham filium, & continere ſe non potuit, quin diceret: *Benedicens benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli*; quid negabit offerenti Chriſtum? Quid amplius Eccleſiæ dari potuit, ut confidenter univerſa peteret, quam Chriſtus, quem offerat, in eorum pretium, quæ petit?

S. Laur. Juſt. ſer. de Corp. Chriſti.

XII. Sane nullo alio Sacrificio honorificentius laudatur Deus, quam per Altaris immaculatam hoſtiam, quam præcipue ob divinæ laudis exhibitionem complendam, Eccleſiæ ſuæ Chriſtus offerendam inſtituit.

S. Chryſ. hom. 26. in Matth.

XIII. Optima beneficiorum cuſtos eſt ipſa memoria beneficiorum, & perpetua gratiarum actio, propterea, & reverenda, ac ſalutaria illa myſteria, quæ in omni certe Eccleſiæ congregatione celebramus, Euchariſtia, id eſt, gratiarum actio, nuncupatur. Sunt enim beneficiorum recordatio plurimorum, caputque ipſum divinæ erga nos charitatis oſtendunt, noſque faciunt debitas Deo gratias ſemper exſolvere.

Oſor. l. 4. conc. de div. Sacr.

XIV. Si Pater negotiatori Filio decem millia auri talenta daret, ut negotiaretur, parva adhibita diligentia maximum reportaret lucrum; attende quas tibi Pater in Miſſa dat, ut ſimilis ſis homini negotiatori quærenti bonas margaritas; Cura, ut plurima tibi acquiras; dat tibi Chriſtum Dominum, *& qui proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non cum illo omnia nobis donabit?* Donat ergo tibi Filium, & omnia illius merita, ſatisfactiones, & inveſtigabiles ejus divitias, ut eorum particeps fias. Ecce quæ quotidie in Miſſa accipias. Sed quæ lucra reportaſti? Eſne de illis, de quibus Paulus ait: *quoniam divites eſtis facti in illo, in omni gratia?* Si ditiſſimus non es, in negligentia tua factum eſt.

Diſc. ſer. 48.

XV. Qui Miſſam audivit, proſperabitur in illo die in laboribus, in artificio, in peregrinationibus, & Dominus confortabit eum in corpore, & anima. Si contingeret te illo die, quo Miſſam audiſti, mori, tunc Chriſtus præſens erit tibi in extremis, & vult tibi aſtare, ſicut tu præſens fuiſti, & ſibi aſtitiſti Miſſam audiendo. Angeli delectabiliter morantur cum illo homine, & ſolicite eum cuſtodiunt, quia ipſe fecit ſocium ipſorum in aſſiſtendo, & laudando Regem Angelorum.

S. Greg. hom. 38. in Evang.

XVI. Is, qui in ſe reſurgens a mortuis jam non moritur, adhuc per hanc hoſtiam in ſuo myſterio pro nobis iterum patitur. Nam quoties ei hoſtiam ſuæ Paſſionis offerimus, toties nobis ad abſolutionem noſtram Paſſionem illius reparamus.

S. Laur. Juſtin. de inſt. Prat. c. 20. XVII. Nihil hoc ſacrificio acceptabilius Deo Patri pro reconciliandis Peccatoribus, nihil pro expiandis ſceleribus, pro captivis Fidelibus redimendis utilius in Eccleſia offerri poteſt: quippe cum ſit memoriale efficaciſſimum illius excellentiſſimæ charitatis, quam ipſe Dominus Jeſus Chriſtus ultimum Paſcha celebraturus oſtendit, quamque in crucis patibulo moriendo notam fecit, in ipſo idem Dominus quotidie myſtice immolatur.

Idem l. de obed. XVIII. Nullus profecto valet humano explicare eloquio, quam locuples fructus, quantave ex hujus oblatione, ac perceptione ſacramenti ſpiritualia exuberent dona. Reconciliatur quippe Peccator Deo, juſtus autem juſtificatur adhuc, lætificantur Angeli, cumulantur merita, facinora remittuntur, augentur virtutes, reſecantur vitia, Diaboli machinamenta ſuperantur; ſanantur ægri, eriguntur lapſi, debiles reſocillantur; famelici ſaturantur, & defuncti fideles iſtius Sacramenti liberantur effectu.

B. Albert. lib. 2. de ſacr. c. 3. XIX. Multiplicitatem Sacrificiorum veterum ſingularitate ſui ſacrificii abbrevians, occupationem exteriorum nobis minuit, beneficiorum nobis gratiam multiplicavit, uno unico ſacrificio ſuo remiſſionem, redemptionemque peccatorum faciens, profectuque fidei, cæterarumque virtutum ad vitam æternam perducens. Cæterorum omnium hoſtiarum vim, & dignitatem magnitudine ſua, & præſtabili dignitate obruit. Hic holocauſtum, hic hoſtia pacifica, hic propitiatorium Sacrificium continetur.

S. Greg. 4. Dial. c. 58. XX. Hæc namque ſingulariter victima ab æterno interitu animam ſalvat, quæ illam nobis mortem unigeniti per myſterium reparat, qui licet reſurgens a mortuis jam non moritur, & mors illi ultra non dominabitur, tamen in ſeipſo immortaliter, atque incorruptibiliter vivens, pro nobis iterum in hoc myſterio ſacræ oblationis immolatur. Ejus quippe corpus ibi ſumitur: ejus caro in populi ſalutem partitur: ejus ſanguis non jam in manus Infidelium, ſed in ora Fidelium funditur. Hinc ergo penſemus, quale ſit pro nobis hoc ſacrificium, quod pro abſolutione noſtra Paſſionem unigeniti Filii Dei ſemper imitatur.

Dignitas.

S. Chryſ. lib. 6. de ſac. XXI. Per id tempus, & Angeli Sacerdoti aſſident, & cæleſtium poteſtatum univerſus Ordo clamores excitat, & locus altari vicinus in illius honorem, qui immolatur, Angelorum Choris plenus eſt.

S. Aug. in Pſal. XXII. Quod datum non eſt Angelis, conceſſum eſt homini. Sacerdos enim ineffabile hoc conficit myſterium & Angeli conficienti quaſi famuli aſſiſtunt. Super hoc tam inſigni privilegio ſtupet cælum, miratur terra, veretur homo, horret infernus, contremiſcit Diabolus, & veneratur, quam plurimum Angelica celſitudo.

S. Nilus in Epiſt. ad Anaſtaſ. XXIII. Cum cœpiſſet Sacerdos ſacrificium ſeu oblationem facere, plurimæ ſtatim ex illis virtutibus cælo deſcendentes, ſtolis indutę ſplendidiſſimis, nudis pedibus, intentis oculis pronæ altari, magno cum ſilentio, & reverentia quoad venerandum illud myſterium expletum fuit, circumſteterunt. Deinde hinc illuc ſingulæ per totam domum diffuſæ, Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis diſtributionem corporis, & pretioſi ſanguinis miniſtrantibus adhæſerunt, ſatagentes, & ſedulo adjuvantes.

XXIV. Quis fidelium habere dubium poſſit, in ipſa immolationis hora, ad Sacerdotis vocem cælos aperiri, in illo Jeſu Chriſti myſterio Angelorum Choros adeſſe, ſummis ima ſociari, terrena cæleſtibus jungi, unumque ex inviſibilibus, & viſibilibus fieri? *S. Greg. l. 4. Dial. c. 58.*

XXV. Nunc etiam carnalium Sacrificiorum varietate ceſſante, omnes differentias hoſtiarum una corporis, & ſanguinis tui implet oblatio, quoniam tu es verus *Agnus Dei*, *qui tollis peccata mundi*; & ita in te univerſa perficis myſteria, & ſicut unum eſt pro omni victima Sacrificium, ita unum de omni gente fit regnum. *S. Leo ſ. 8. de paſſion.*

XXVI. Nec ſolum pius Dominus umbras, & figuras veteres, & ſuperfluas, ſuperveniente novitate, & veritate ſui Sacrificii, diſtulit, ſed & multiplicitatem Sacrificiorum veterum ſingularitate ſui Sacrificii abbrevians, occupationem exteriorum nobis minuit, beneficiorum nobis gratiam multiplicavit, uno unico ſuo Sacrificio redemptionem remiſſionemque peccatorum faciens, profectuque fidei, cæterarumque virtutum ad vitam æternam perducens. Sciendum enim, quod Ideo Deus tam multa Sacrificia dedit in lege, ut nullum eorum ſufficiens eſſe oſtenderet, quia cætera eſſent ſuperflua, ſi unum ſufficere poſſet, ut unum ſuum ſufficiens magis deſideraretur. *S. Algerus l. 1. de Sacr. c. 1.*

XXVII. Qua nulla major hoſtia, nulla utilior, nulla amplior, nullaque oculis divinæ Majeſtatis eſt gratior, dum honorem Deo, Angelis contubernium, exulibus cælum, religioni cultum, juſtitiæ debitum, normam Sanctitati, obedientiam Legi, gentibus fidem, lætitiam mundo, credentibus gaudium, unitatem populis, Sacramentis legalibus finem, initium gratiæ, virtuti robur, hominibus pacem, lucem mentibus, ſpem laborantibus, peregrinantibus viam, & pervenientibus tribuit ſpeciem. *S. Laur. Juſt. ſer. de Corpore Chriſti.*

XXVIII. Quando Sacerdos offert hoc Sacrificium, Pater æternus intuens donum illud, non ſiſtit in Sacerdote, ſed, in illo reſpicit perſonam Filii ſui, quem repræſentat, & ideo acceptat illam puriſſimam oblationem, & ſumme gratam, & acceptabilem ſibi. *Suar. d. 79. ſ. 91.*

XXIX. Offertur æterno Patri Nati aſſumpta humanitas, quatenus cognoſcat ipſe, quem genuit, quemque pro hominum ſalute miſit in terras, ut interventione ipſius, delinquentibus veniam, lapſis manum, & juſtificatis præroget vitam. Clamat idem Redemptor ad Patrem, corporis ſui cicatrices oſtendens, quatenus ab æternis ſuppliciis ſua homines interpellatione cuſtodiat. *Advocatum*, inquit Joannes Apoſtolus, *habemus apud Patrem, Jeſum Chriſtum juſtum, ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi.* Vides perſpicue, nullum acceptabilius Deo poſſe offerri Sacrificium, ad impetrandam indulgentiam. *S. Laur. Juſt. de Chriſti corpore.*

§. IV.

Digitized by Google

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Qualitas.

L. 4. c. 1. §. 12. I. SI hoc ſanctiſſimum Sacramentum in uno tantum celebraretur loco, & ab uno tantum conſecraretur Sacerdote in mundo; quanto putas deſiderio ad illum locum, & ad talem Dei Sacerdotem homines afficerentur, ut Divina myſteria celebrari audirent; Nunc autem multi facti ſunt Sacerdotes, & in multis locis offertur Chriſtus, ut tanto major appareat gratia, & dilectio Dei ad hominem, quanto latius eſt ſacra communio diffuſa per orbem.

L. 1. c. 10. §. 7. II. Non ſis in celebrando nimis prolixus, aut feſtinus, ſed ſerva bonum communem modum, cum quibus vivis. Non debes aliis generare moleſtiam, & tædium, ſed communem ſervare viam ſecundum Majorum inſtitutionem & potius aliorum ſervire utilitati, quam propriæ devotioni vel affectui.

L. 4. c. 10. §. 7. III. Qui aliter ſe non præparat, niſi inſtante Feſto, vel conſuetudine compellente, ſæpius imparatus erit. Beatus, qui ſe Domino in holocauſtum offert, quoties celebrat.

§. V. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Veritas.

Surius in vita 10. die Nov. I. CUm S. Andreas Apoſtolus conſtanter pro Chriſto Egeæ Proconſuli ſeſe oppoſuiſſet, eumque S. Crucis myſterium fuſe docuiſſet, tum dixit Ægeas: Iſta verba illis narrare debes, qui tibi credunt; mihi autem niſi hoc conſentias, ut Sacrificium Diis omnipotentibus offeras, in ipſa cruce, quam laudas, te fuſtigatum affigi præcipiam. Andreas reſpondit: Omnipotenti Deo, qui unus & verus eſt, ego omni die ſacrifico, non thuris fumum, nec taurorum mugientium carnes, nec hircorum ſanguinem, ſed immaculatum Agnum quotidie in altari crucis ſacrifico: cujus carnes poſteaquam omnis populus credentium manducaverit, & ejus ſanguinem biberit, Agnus qui ſacrificatus eſt, integer perſeverat, & vivus: & cum vere ſacrificatus ſit, & vere carnes ejus manducatæ ſint a populo, & vere ſanguis ejus ſit hauſtus; tamen (ut dixi) integer permanet, & immaculatus, & vivus. Ægeas dixit: Quomodo poteſt hoc fieri? Andreas reſpondit: Si vis diſcere, quomodo hoc poteſt fieri, aſſume formam diſcipuli, ut poſſis docere, quod quæris. Ægeas dixit: Ego a te tormentis exigam hujus rei notitiam. Andreas dixit, miror te hominem prudentem tam ſtulte locutum. Ergo tu tormentis putas me divina pandere Sacrificia. Audiſti myſterium crucis, audiſti myſterium Sacrificii. Si credideris Chriſtum Filium Dei, qui crucifixus eſt a Judæis, verum Deum eſſe, pandam tibi, quo ordine occiſus vivat Agnus: qui cum ſacrificatus fuerit, & comeſtus, integer tamen, & immaculatus in ſuo regno permanet. Ægeas dixit; cum ſit occiſus, & ab omni populo, ut aſſeris, devoratus, quomodo integer perſeverat, & vivus? Andreas reſpondit: Si credideris ex toto corde tuo, diſcere poteris; ſi non credideris penitus numquam tu ad indaginem hujus veritatis attinges.

II. Cum S. Evortius Aurelianenſis Epiſcopus rem ſacram aliquando faceret, ecce ipſa hora confractionis panis cæleſtis, cum ex more Sacerdotali, hoſtiam elevatis manibus tertio Deo benedicendam offerret, tamquam nubes ſplendida apparuit ſuper caput ejus, & manus quædam ter porrectis digitis oblata benedicens. Rite autem peracto Sacrificio, dixit vir ſanctus ad eos, qui aderant, incipiens ab Epiſcopis uſque ad extremum de plebe: Dicite, quæſo, beatiſſimi fratres, num quod miraculum ſub Sacrificio videritis? illis negantibus, Subdiaconus Baudilius, cujus tunc erant miniſterii vices; Vidi ego, inquit, ſed præ timore vix auſus ſum eloqui. Videbatur mihi te elevante hoſtiam, manus de nube, quæ operuerat caput tuum, tertio benedicere Deo oblatum. Epiſcopus ait: Beatus es, frater chariſſime, cui tanta ſunt myſteria oſtenſa. E populo quoque duo reperti ſunt tantæ viſionis participes, Eluſinus pœnitens, & Procopia Caſtimonialis, quibus Epiſcopus dixit: *Beati eſtis etiam vos, quia non caro & ſanguis hæc revelavit vobis, ſed Deus, qui in cælis eſt.* His vero compertis, omnis Eccleſia clamavit: *Gratias tibi agimus, Domine Deus noſter, qui abſcondiſti hæc a ſapientibus, & prudentibus, & revelaſti ea parvulis, quorum Angeli te ſemper vident in cælis ſedentem; & feciſti nobiſcum mirabilia, ſicut locutus es per os ſanctorum tuorum Prophetarum, qui a ſæculo ſunt.* *Idem 7. Sept.*

III. Nec prætereundum puto, qualiter cæleſtis ſigni viſione ſanctum Udalricum Epiſcopum Auguſtanum voluerit Dominus mirificare. Nam in ipſo die ſancti Paſchæ multa fratrum caterva adſtante, dum ſanctus Sacerdos divina celebraret myſteria, dextera quædam apparuit ſuperna, quæ cum ipſius dextera divina ſanctificavit Sacramenta. Expletis vero Miſſarum ſolemniis, quidam Henricus Preſbyter, qui eo die Cantoris officium agens tanto interſuit miraculo, ſequens Epiſcopum uſque ad cubiculum, ad ejus pedes cecidit, atque in præſentia popularium perſonarum eamdem viſionem minus caute explanavit. Cui vir Dei: Melius, inquit tibi fuiſſet tacere, quam talia in aures vulgi proferre. Mox ille rubore perfuſus exiit, & in veſtibulo cubiculi reſidens tantas lacrymas emiſit, ut ex illarum ſuffuſione cogeretur lucis hujus ſuſpendia ſuſtinere. Vir autem Dei memor ſuæ fragilitatis cavebat favorem humanæ laudis, ne caderet in præcipitium elationis, ſemper gratias agens Deo ſuper inenarrabili ejus dono. *Item 4. Jul.*

IV. Princeps cujuſdam civitatis Presbyterum habebat ſanctæ converſationis, & in divinis officiis, præcipue in ſolemnitate Miſſarum, indeſinenter aſſiduum. Qui cum quotidie ſacris myſteriis reverenter inſiſteret, An- *Specul. exempl. dist. 1. ex. 90.*

Digitized by Google

gelus Domini ex conſuetudine veniebat, & vidente Principe Sacramentum Dominici Corporis ex offerentis manibus aſſumebat. Sed criminalis hujus vitæ lubrica, & incerta conditio! Nam qui Angelicis fruebatur mundus obſequiis, in fœdæ luxuriæ voraginem repente prolapſus eſt. Quid plura? Peragendi ſacri myſterii tempus advenit, Presbyter conſuetudine foris exigente compellitur, ſed graviter intus conſcientia remordente torquetur, ornatur, accedit, trepidat, palpitat, tamen offerre præſumit. Ecce Angelus, ut aſſuetus fuerat, venit, & inſpectante Principe ſpnngiam inſectam aqua ſuper caput illius expreſſit, totumque corpus illius tergendo purgavit. Expletis autem myſteriis eamdem ſpongiam rurſus expreſſit, omneſque ſordes atque ſqualores, quos ex corpore illius ante contraxerat, membris ejus nmnibus iterum ſuperfudit. Hoc viſo Pinceps admiratus obſtupuit, Presbyterumque ſemotis omnibus ſecrete convenit. Inquiſitus itaque Presbyter, ſi novi aliquid criminis admiſiſſet, primo quidem, quaſi perhorreſcens, facinus abnegat; deinde ſibi male cnnſcius, de Principis auctoritate compulſus, tandem ſe cnrruiſſe nocte præterita in quandam ejuſdem Principis cubiculariam confitetur.

Ibidem diſt. 9. exempl. 381. V. In Mnnaſterin Savienſi ſub venerabili Patre ejnſdem Monaſterii Serione contigit, qund relatu dignum credimus. Nam die quodam, cum frater quìdam divino fungeretur officio, veniens ad illa verba: Supplices te rogamus omnipotens Deus, jube hæc perferri per manus ſancti Angeli tui in ſublime altare tuum, inclinans ſe juxta morem, & ſupplicans, vidit Angelicos cives in circuitu altaris aſtantes hilares, & jucundos, & ſtnlis miræ pulchritudinis indutos: Inter quos unus ſupereminens apparebat forma ſublimior, & vultn venuſtior, qui & præ cæteris ſolus de altari ſacram hnſtiam accipiebat, ſolus furſum deferebat, & ſolus divinis conſpectibus præſentabat. Cæteri vero, qui aſtabant, in tantum illi Angelo congratulabantur, ac ſi quiſque hoſtiam acciperet, ſi deferret, ſi præſentaret. Reflexit oculis Sacerdos ad altare repoſitam reperit, ſumpſit ſanctificantiæ ſe, & ſanctificata, & ſic plenus gaudio agenda implevit.

l. 2. Chr. S. Hieron. VI. Frater Petrus de Cavagnuelas Ordinis S. Hieronymi cum dubio, num ſangnis in hoſtia eſſet, vehementer vexaretur, accidit, ut cum Miſſam de B. V. legeret, & ad illa verba: *Supplices te rogamus*, perveniſſet, denſa nubes in aram delapſa, & calicis, & hoſtiæ aſpectum eriperet, imo pnſtea omnino auferret, donec poſt multas preces, & lacrymas vidit hnſtiam ori calicis imminere, & ex ea guttatim tot guttas ſtillare, quot ante in calice fuerant.

Petrus Sanch. in Regno Dei p. 7. c. 4. VII. Cum Judæus Filium ſuum, qnem cum Catholicis pueris communicantem viderat, in ignem cnnjeciſſet, Mater accurrens, vidit illæſum inter flammas ſedentem, qui, cum interrogaretur, a quo ſervatus eſſet; reſpondit, a muliere, quæ Filium brachiis tenebat, ſe ſervatum.

VIII. Cum S. Prnculus Epiſcopus, & Martyr Miſſam celebraret, Angeli calicem in aera levarunt, iterumque poſt intervallum reponentes in ara, dixerunt: Deus ipſum cnnſecravit, non ergn opus eſt, ut denuo conſecres, ſed ſumas dumtaxat. Ibid.

IX. Excitata inter Hæreticos, & Catholicns quæſtione, num Chriſtus ſub hoſtia conſecrata lateret: Catholicus veritatem probaturus tam Hæreticnrum, quam Cathnlicnrum hoſtiam aſſumens, utramque in aquam calidam conjecit. Quo factn, Hæreticorum quidem hnſtia ſtatim ab aqua diſſnluta eſt, Catholicorum vero illæſa manſit. Ibid.

X. Dum navigaremus in Triſiam poſitis nobis in medio mari, quod adjacet regioni Marinorum, adſuit hora, in qua Sacrificium Deo victimæ ſalutaris immolandum erat; Tunc jactis anchoris, navis immobilis perſiſtebat, & celebrante Sancto Pontifice Walſranno Miſſarum ſolemnia, ventum eſt ad lncum, nbi Miniſter patenam Præſuli porrigere debnit, extenſaque manu expectabat horam, qua ſuſciperet eam; ſed dum miniſter eam abluere vellet, in mare ejus manibus collapſa eſt, Finita vero oratione imperat Diacono, ut in eum, in quem patena ceciderat lncum mitteret manum. Quo facto ab imn maris eadem patena divinitus revecta ejuſdem miniſtri manui inhæſit. Quod videntes nautæ, cæterique navis comites, Dominum cuncti potentem totis viſcerum præcordiis collaudaverunt, qui per ſervum ſuum tale dignatns eſt operari miracnlum. Sicque commixtinnem corporis & ſanguinis idem ſanctus præſul faciens, nnmenque Salvatnris glorificans, Sacrnſancta Miſſarum ſolemnia complevit. Languore corporis quem diu protraxerat, per dies ingraveſcente ſeptimo die poſt quam obitum ſuum Dominici corporis & ſanguinis perceptione munivit, ſolnta eſt ab ergaſtulo corporis anima ſancta; Hæc Wando Abbas ad Jonam de his quæ ipſe vidiſſet.

XI. Cum Dei amore & ſpiritns fervore ſacram oblationem in altari offerrebat S. Ignatius Epiſcopus Conſtantinopolitanus, ut in ipſnmet altari ſacro aperta Spiritus ſancti aſſiſtentiæ argumenta cernerentur; videbatur divinus & ſacer ille panis totus alteratus, tntus inſtar cæleſtis carbonis factus, gratia cæleſtis ignis micans. Viſa eſt enim aliquando Sancta Crux, quæ ſuper Altare ſacrum ſita eſt, concitata & elevata, & dum ſacer panis exaltaretur, frequenter paulatim mnveri eadem crux videbatur. Sancti videlicet ſpiritus obumbrationem hoc pacto ſignificans. Die vero Paſchatis præcipue, ita vehementer crux iſta commota eſt, ut omnes Sacerdntes & Pontifices, præſertim aliarum Patriarchalium ſedium, ob miraculum hoc perterriti, magna voce clarificarunt Deum multo tempore.

XII. Thendoretus in hiſtnria Sanctorum Patrum ſcribit in vita S. Maris. Cum longo tempore divinus Maris deſideraſſet videri offerri ſpirituale, & myſtieum Sacrificium, rogavit, ut divini donï illic fieret oblatio. Illico ſacra

Digitized by Google

cra vaſa allata in pago cum haud longe aberat, & pro altari uſus Diaconorum manibus myſticum divinum & ſalutare obtulit Sacrificium. Ille autem omni ſpirituali implebatur voluptate, & exiſtimabat ſe ipſum cælum videre, & dicebat: ſe nunquam tantam cœpiſſe lætitiam.

Qualitas.

Fratrum ſpir. cap. 199.

XIII. Quidam ſanctus ſenex, quotieſcumque Sacrificium offerebat, videbat Angelos ſibi læva dextraque aſſiſtentes. Sed & S. Sampſoni Epiſcopo, ſolemnia Miſſarum agenti, ſemper Angeli Dei miniſtrabant, atque illo ſolo vidente, ſacram hoſtiam cum ipſo manibus ſuis frangebant.

Petrus Sanch. in regni Dei p. 7. c. 4.

XIV. S. Andreas a Tyranno Diis ſacrificare juſſus, reſpondit: Quotidie ſacrifico Omnipotenti Deo, non boves, & oves, ſed immaculatum Agnum, cujus caro, licet a populo manducetur, integer tamen ipſe perſeverat.

Strabo de div. offic.

XV. Leo Pontifex III. hujus nominis interdum uno die ſepties, aliquando novies, celebrabat.

Nadaſi in anno Euc. hebd. 36.

XVI. S. Udalrico ſacris operante, ſacram hoſtiam e cælo manus cæleſtis benedicebat.

Ribe. l. 3. vitt. c. 1. 13.

XVII. S. Cajetanus plerumque horas octonas in præparatione ad Sacrificium Miſſæ impendebat, & tunc, primum præmiſſa confeſſione ad altare accedebat.

Bern. Juſt. in ejus vit.

XVIII. S. Laurentius Juſtinianus dicere ſolebat, eum, qui cum poſſet, Domino ſuo non frueretur, facile declarare, Domini ſui curam ſe non habere, huic ipſe quotidie celebrabat.

Vita c. 36. & 39.

XIX. Stanislaus Hoſius Cardinalis uſque ad decrepitam ætatem Miſſam dicebat quotidie, aut audiebat, etiam in infirmitate. Tribus tantum bucellis panis veſpere ſe reficiebat. Ante Miſſam nullis unquam negotiis operam dare volebat, ſed ſoli meditationi vacabat, reliquis omnibus curis, & cogitationibus ab animo procul exploſis. Quamobrem in ipſo ſæpe diluculo, qualecumque tandem cælum eſſet, ad Eccleſiam accedere conſueverat: Cumque aliquando Medicus malum eſſe aerem diceret, reſpondit ille: At Deus bonus eſt, qui utique juvabit.

Utilitas.

Vita apud Sur.

XX. S. Iſidorus ita cum ſuo Domino pepigerat, ut quotidie ſacro intereſſe poſſet. Quod eo diligenter faciente, dum alii famuli murmurarent, adverterunt, Angelos pro eo arare.

S. Greg. l. 4. Dial. cap. 57.

XXI. Angelo Regis Elbuini Aulico captivo quotidie, vincula de manibus certa hora cadebant; cujus cauſam non aliam fuiſſe compertum eſt, quam quod frater illius Antiſtes cœnobii mortuum credens, eo tempore pro eo ad aram litaret.

S. Aug. l. 9. conſ. cap. 11.

XXII. De Matre ſua S. Monica ſcribit S. Aug. Illa, imminente die reſolutionis ſuæ, non cogitavit corpus ſuum ſumptuoſe contegi, aut aromatibus condiri, aut monumentum electum concupivit, aut curavit ſepulchrum patrium. Non iſta mandavit nobis, ſed tantummodo memoriam ſui ad altare tuum fieri deſideravit, cui nullius diei prætermiſſione ſervierat, unde ſciret diſpenſari victimam ſanctam, qua deletum eſt chirographum, quod erat contrarium nobis.

Thom. Cantipr. l. 2. apum c. 40. §. 1.

XXIII. Sacerdos quidam cum Popularibus Jeroſolymam profectus; cum die Paſchæ ſociis reditum maturantibus, ſolus manſiſſet, ſacrumque legiſſet, hoc finito Equitem obvium habuit, qui ipſum pone ſe aſcendere juſſit, & eadem adhuc die, ante domus ſuæ, licet longiſſime diſſitæ, fores conſiſtit.

Surius in vit. S. Jo. Eleem.

XXIV. Quidam Sutor ob Miſſam quotidie auditam inſigniter locupletatus eſt, cum Socius ejus diu noctuque laborans cum paupertate tamen luctaretur.

Rodriq. p. 2. tr. 8. c. 16.

XXV. Aulicus ex invidia alterius Aulici falſo accuſatus, & in fornacem calcis conjici juſſus, quia in templum, audiendi Sacri gratia, ſeceſſerat, effecit, ut inimicus ejus interea in fornacem injiceretur.

Pet. Chr. p. 2. c. 8. §. 2.

XXVI. Ferdinandus Antolinus cum Saracenis acie conflicturus, quia, imminentibus licet hoſtibus, Miſſæ finem præſtolari decreverat, meruit, ut S. Angelus Cuſtos illius vices obiret, hoſteſque feliciter ſuperaret.

Baron. an. 999. num. 9.

XXVII. Anno Domini duodemilleſimo novis motibus contigit Galliam agitari. Aſcendit Robertus Rex in Burgundiam cum magno exercitu pugnatorum, ducens etiam ſecum Richardum Rothomagorum Comitem, cum triginta millibus Northmannorum, quoniam Burgundiones ei fuere rebelles, nolentes eum ſuſcipere in civitatibus, & caſtris, quæ fuerant Ducis Henrici, ejus videlicet avunculi, quin potius ſibi in proprias diviſere partes. Deveniens quinque Rex primitus cum omni exercitu ad civitatem Antiſiodorum, eam obſidione circumdedit. Qui diu ibi crebris aſſultibus fatigatus recedens, non adverſus eam prævaluit, quæ fertur numquam fraude, vel hoſte fuiſſe decepta. Relicta namque civitate, Rex cum univerſo apparatu bellico convertit ſe ad caſtrum beati Præſulis Germani expugnandum, quod munito agere præpollens hæret civitati: vallaverat enim illud Landrici Comitis exercitus, nec non ejuſdem loci familiares viri, hoſtium ſiquidem metuentes ſacri gregis diremptionem. Occurrit interea furenti Odilo Venerabilis Abbas Cluniacenſis Monaſterii, cupidus intervenire inter partes utraſque, ſic quidem, ut Regi exhiberetur honorificentia, ſolidaretur concordia Principum, pax patriæ firmaretur. Qui minus poſſe fieri cernens, quod decreverat, hortabatur fratres octo tantummodo, qui ad Confeſſoris cuſtodiam relicti fuerant (nam cæteros cum ſuo Abbate, Hilderico nomine, juſſio Regis inde exire compulerat) ut orationi inſtarent aſſidue, ſi forte Domini pietas eos, pariterque locum a tanta obſidione dignaretur eripere. Sexto igitur obſidionis die illuceſcente, nimio Rex arreptus furore, indutus lorica, ſimul & galea, omnemque exercitum dictis acuens, habens etiam ſecum Hugonem ejuſdem Urbis Pontificem, ſolum ex omni Burgundia parti Regis faventem. Eidem namque Regi in procinctu jam conſtituto occurrit Venerabilis Abbas Odilo, illum increpans, ejuſ-

ejuſque Primates redarguens, cum adverſus tantum Dei Pontificem ſcilicet Germanum, hoſtili manu inſurrexiſſent, cui ſpecialiter (ut in geſtis illius invenitur) uſul ſuit, Del auxilio, & bella compeſcere plurima, & Regum ferocitati obſiſtere. Cujus verbis minus auditum præbentes, quo tendebant, pervenerunt, cingenteſque ſupradictum caſtrum in coronæ modum, certatim illud expugnaturi inierunt. Alternis quoque partibus din multumque decertantibus, domus ſuæ parti Dei ſubito affuit præſens auxilium. Nam ejuſdem caſtri univerſa capacitas ita repleta eſt hora prælii teterrima nebula; ut nemini hoſtium a foris pervius foret jacolandi aditos, cum ab intro repugnantibus cernerent ſe gravi cæde proſterni; ſicque cum ſuorum, maxime Northmannorum conciſione, dimiſerunt caſtrum incolume: quos, licet tarde, pœnituit adverſus magoi meriti locum arma ſumpſiſſe. Contigit etiam, ut hora, qua Regis exercitus adverſus locum ſacrum certamen inire cœpiſſet, vir religioſus Giſſebertus, ejuſdem loci Monachus, ſuper altare beatæ Mariæ ſemper Virginis, quod decentius cæteris in vertice ejuſdem cooſtat Eccleſiæ (quemadmodum hora diei tertia quotidie conſueverat) Miſſarum Sacramenta celebrare inciperet, quod ſcilicet factum ſatis cælitus præſtitæ congruit victoriæ. Sequenti igitur die egrediens Rex inde proceſſit, igne cremando res hominum, præter civitates, & caſtra tutiſſima, uſque ad ſuperiores Burgundiæ partes. Qui in Franciam rediens, poſt hæc tamen, licet tardius, ad ſe reverſis Burgundionibus proſpere univerſam obtinuit regionem.

Idem, p. Sup.

XXVIII. P. Joannes Boniſacius ſequens refert exemplum: Cum in poblica cuſtodia, ait, ſacinoroſi plurimi aſſervarentur, illorum quidam tam deſperato ſuit animo, tamque perdita, & veſana liagua, ut Deum ipſum, a quo ſati, generatique ſumus, peſſimis convitiis laceſſeret, ſeque pro impio, infidelique jactaret, non quod inſeros eſſe abnueret, in quos ſe detrudendum fatebatur; ſed quia de Dei clementia diffideret, a quo ſe eſſe relictum, & deſtitutum impudentiſſime, & inſaniſſime querebatue. Hunc adiit religioſus quidam vir, & amice conſolatus, audieodæ rei divinæ auctor, ſuaſorque fuit: fore enim, ut in ſuam cauſam Deo, cui omnia ſunt curæ, commeodet; res homiois perditæ, & afflictæ recreentur, ad portumque perveniat, malorum fluctibus, vel omnino repreſſis, vel aliqua ex parte ſedatis. Paruit obſtinatus ille: cumque in ſacello carceris res divina peracta eſſet, vinctuſque præſens fuiſſet, ſecuta eſt die poſtero libertas homini, cui ex ipſo altari Chriſtus benigniſſimus liberatiooem pœne eſt viſus polliceri; tantumque medicina illa profuit, ut corporis animique ſalutem ipſa una præſtiterit.

Delrio. diſquiſ. mag. l. 6. c. 2. ſect. 3. q. 3.

XXIX. Superat omnem admirationem, quod de Guidone de Lachia memorat Bernardus Luzenburgicus in Cathalogo Hæreticorum lit. G. hunc in Epiſcopatu Brixienſi ita ſimulaſſe ſanctitatem, ut pro altero Joanne Baptiſta a populo haberetur; ſepultus ita ſuit honorifice. Poſt mortem certis teſtimoniis Inquiſitores deprehenderuot, hæreticum fuiſſe; quare de conſilio Epiſcopi, & aliorum prudentium aſſeſſorum, ſenteotiam tulerunt, cadaver exhumandum, comburendumque. Exhumatur aſtante populo, & oſſa projiciuntur in ignem; ſed ecce illa ſtatim Dæmones (qoi nulli cernebantur) ex rogo elevaot; & in aere ſuſpenſa tenent. Inde nata populi iodignatio, exclamant: Occidatur Epiſcopus, & Monachi, qol ſtimulati livore, oſſa ſancti viri comburere conati ſunt. Quid ceſſamus? Deus id ſibi non placere demonſtrat. Extimuit Epiſcopus, ſed Inquiſitores eum adhorti ſunt, ut ad Miſſam celebrandam ſe accingeret; Deom potius miraculum facturum, quam fidei cauſam ſinat in periculo verſari. Ubi ventum eſt ad corporis Dominici elevationem, dæmones in aere clamare cœperunt: O Guido de Lachia, nos deſendimus te, quantum potuimus, ſed modo non plus poſſumus, quia adeſt majus nobis. Conſeſtim oſſa in rogum recidere, & incendio in cineres redacta fuere.

Vita S. Petri de Alcant. l. 2. c. 14.

XXX. In vita B. Petri de Alcantara lib. 2. cap. 14. legitur, quod, cum in die ultimo Paſchatis in territorio del Pedroſo magna ſolemoitas fieri conſueviſſet, incolæ illius B. Petrum ad miſſam ibidem celebraodam invitarint: quia vero Eccleſiam ad populum, qui ad eam ſolemnitatem concurreret, capiendum ampla ſatis non erat, altare quoddam extra Eccleſiam ruri ſub dio erexerunt, cumque viro Dei Miſſam inchoante, omnes circumſtantes ad compunctionem moverentur, accidit, ut poſt dictum, *Credo*, aer, qui antea ſerenus erat, turbari cœperit, moxque excitatus fuit ventus adeo impetuoſus, ut omnes vehementer metuerent, ne altare, in quo Miſſa dicebatur, ex impetuoſi venti vehementia inverteretur, unde omnes ex hoc turbine vehementee commoti ſuor; tametſi pauci a Sacrificii loco recederent, Sanctus autem vir Dei, cum in ſua quiete perſiſtens, ad primum *Memento* perveniſſet, dæmones haud ſecos, ac ſi a fulminis ſagittis percuſſi fuiſſent, per aera fremebondi diſcurrebant, atque ut Sacrificium turbarent, longe ſeverioeem excitarunt tempeſtatem, horrendis excitatis tonitruis, evibratis ex fulmine ſagittis, obſcurato aere, & copioſa dilapſa pluvia, ioter hæc vetuit Sanctus conjurationes fieri a Parocho; neque toto eo tempore, vel minima ſuper altare, vel ſuper circumſtantes qui Miſſæ aſſiſtebant, cecidit gutta, licet circumcirca rivi diffluerent aquarum; immo nec venti, quantumcumque impetooſi, luminaria delere potuerunt. Quare Sanctus, ut pro tam ſingulari protectione Domino gratias agerent, præcepit, dicendo, miraculum hoc virtuti Miſſæ, eorumque qui illi devote aſſiſtuot, merito adſcribendum eſſe.

Vita l. 2. c. 2.

XXXI. Eo tempore, quo S. Bernardinus in civitate Mediolanenſi præſens, in Eccleſia S. Ambroſii Miſſam celebraret, ſequens ac-

Digitized by Google

accidiſſe legitur eventus ; cum enim ad ſanctum virum Dei adducta fuiſſet energumena quædam per multos annos adeo graviter vexata, ut monſtro ſimilis eſſe videretur. Sanctus Abbas illam prope Altarc adduci, & teneri præcepit; quoties vero de more ſacroſanctam Hoſtiam ſignabat, toties ad mulierem quoque converſus, eodem ſigno crucis edito, ſpiritum nequam fortis Athleta impugnat. Expleta autem oratione Dominica efficacius hoſtem aggreditur, Patenæ ſiquidem calicis Sacrum Domini Corpus imponens, talia loquebatur. Adeſt ille, qui pro noſtra ſalute paſſus eſt ; nunc, inquit, princeps hujus mundi ejicitur foras. Hoc illud Corpus, quod de corpore virginis ſumptum eſt, quod in ſtipite crucis extenſum eſt, quod in tumulo jacuit, quod de morte ſurrexit, quod videntibus Diſcipulis aſcendit in cælum. In hujus ergo Majeſtatis terribili poteſtate tibi, ſpiritus maligne, præcipio, ut ab hac ancilla ejus egrediens contingere eam deinceps non præſumas. Poſt quæ verba protinus egreſſus eſt ſpiritus malignus ; & energumena deinceps ſemper libera remanſit.

Diſcip. ſer. 14. de S. Steph. XXXII. Fuit quædam mulier triſtata valde, & a Diabolo multum tentata, quæ ſibi laqueum ad ſuſpendendam ſe ipſam præparavit, quæ, dum cœpta conaretur perficere, ecce pro elevatione Corporis Chriſti juxta morem audivit campanulam; tunc flexis genibus, ſicut a juventute in conſuetudine habuit, oravit, & dixit : Domine Jeſu Chriſte, Fili Dei vivi, miſerere, & ecce mox trabs, & funis ſuſpendii confractæ ſunt ; dæmonibus fugientibus, & dicentibus, quia virtus præſentiæ Corporis Chriſti te liberavit a temporali, & æterna morte.

Auguſt. Manni hiſ. c. 137. XXXIII. In hiſtoriis ſelectis Auguſtini Manni ſequens refertur hiſtoria; cum juvenis quidam inſano erga mulierem quamdam, raræ pulchritudinis, accenſus amore, eamdem promiſſis, precibus, & blandimentis in ſua conatus fuiſſet ſeducere deſideria, ac tandem eadem potius fuiſſet mulier illa mox erroris ſui commiſſi pœnitens, eundemque amare deplorans, omnem carnali huic juveni aditum præcluſit. Qui repulſam hanc ſufferre nequaquam volens, quamdam prædictæ mulieris ancillam conveniens, eidem, ſi commoditatem ſibi dominam ipſius adeundi ſubminiſtraret, ingentem pecuniæ ſummam pollicitus fuit ; quæ auri amore excæcata, ſequentem eam conveniendi modum, laſcivum juvenem edocuit, videlicet ut Domina ſua ad Miſſam audiendam e domo egreſſa, ipſe domum illius ingrediens, clam in cubili abſconderetur; Juvenis Lænæ, conſilium executus, mulier prædicta in Eccleſia Miſſam auſcultante, domum mulieris ingreſſus, in abditiſſimis ejus ſe recondidit penetralibus, ut deſideratam expectaret prædam ; ſubdit vero hiſtoria : Cum mulier reverſa eſſet Sacrificiis munita, ille ex improviſo objicit ſeſe conſpectui mulieris, œſtro libidinis, & ſpiritu nequiſſimo concitatus, inſurgit rogans; &, ne diutius deneget ei, quod tam vehementer concupiſcebat, variis blanditiis animum mulieris primum ſolicitabat. Turbata eſt illa in conſpectu ejus, & expavit, & cælum ſuſpiciens, quanta potuit vi, juvenis rejecit petulantiam. Deinde cum pararet ei violentas manus inferre, aſtitit illico canis ferociſſimus, qui fœminæ patrocinium ſuſcipiens, contra juvenem dente iracundo proſilivit, & apprehenſo collo ejus tam ferociter, tam immaniter huc, & illuc diſcerpſit, donec amputatum a corpore caput ſepararet. Canis cruentum caput ſecum detulit, & diſparuit.

XXXIV. Quidam a Perſis in ſervitutem redactus, in carcerem quendam conjectus fuit, *Rev. em. 616 n. 30.* qui Lethe appellabatur Perſis autem lex firma erat, quod, quiſquis in hunc carcerem conjiciebatur, inde erui numquam poſſet, ac proinde Lethe vocabatur, quod Latine idem ſignificat, quod oblivio. Cum autem quidam e Perſide fugientes in Cyprum veniſſent, parentibus hujus adoleſcentis ipſum in carcere mortuum eſſe dixerunt; quo nuncio permoti parentes, tres quovis anno Miſſas pro ejus anima celebrari curarunt. Poſt quatuor vero annos adoleſcens e carcere fugiens in domum rediit paternam, quem pater, & mater ejus, non ut e carcere fugitivum, ſed ut a morte redivivum, ingenti cum ſtupore videntes, poſt multos inter ſe habitos ſermones ei indicarunt, pro anima ipſius quovis anno ex paterna pietate, tres Miſſas procuratas fuiſſe, videlicet in feſto Epiphaniæ, Paſchatis, & Pentecoſtes, quibus ipſe ſubjunxit ſe iiſdem quoque diebus a viro quodam, qui ardentem portabat lampadem, a vinculis ſuis exſolutum omni gaviſum fuiſſe ſecuritate cum tamen diebus ſequentibus iiſdem ſe vidiſſet vinculis nexum, quibus antea.

XXXV. S. Philippus Nerius, quando rem aliquam efficaciter impetrare, ſuumque inten- *Vita l. 1. c. 12. n. 9.* tum infallibiliter conſequi volebat, ad Miſſæ Sacrificium ſemper confugiebat. Inter cætera vero de quatuor adoleſcentibus Hebræis eodem patre progenitis in vita ejuſdem Sancti, refertur, quod, cum longo tempore, ut ad fidem noſtram compararentur, diu oppugnati fuiſſent, ipſi vero ſemper obſtinati, & inconcuſſi perſiſterent, S. Philippus tandem veſperi quodam eos rogarit, ut velint Deum Iſaac, Jacob, Abrahæ interpellare, ut eorum mentes veritatis luce colluſtrare dignaretur, ſpoponderitque ſe proximo adveniente die vim Deo facturum ; Animadverſum igitur fuit, eo prorſus tempore, quo Philippus Miſſam celebrabat, illos ad ſuſcipiendam Chriſti fidem aures aperuiſſe, & ut Chriſtiani fierent conſenſum dediſſe. Interea vero unus illorum in febrim incidit, atque adeo ſexta die morbus exaſperatus eſt, ut a Medicis deſereretur; quem cum Sanctus Vir Dei viſitaret, dixit ei : Ex hoc morbo, fili, nolim decedas; jactarent enim Hebræi tibi a Chriſtianis mortem illatam, qua propter juveni ſe die ſequenti pro ejus ſalute rogaturum eſſe promiſit. Rem miram! vix Sanctus Sacrificium perfecerat, adoleſcens plane ſanus conſurrexit, & lecto inſidens, totaliter a febri liber remanſit.

XXXVI. Miles quidam privatus alapam *Manſi diſ. 8. n. 6.*

Digitized by Google

impegerat juveni nobili, atque vivacis ſpiritus, cui nomen Leo Pererius, qui vindictæ avidus perſecutorem inſequens, inque Eccleſia aſſequens, pectori ejus pugionem ſuperimpoſuit, confoſſurus adverſarium, quando hic opportuniſſime ob amorem hoſtiæ, quæ tunc elevabatur, adoleſcenti ſupplicat, dicens: Per hanc, te obſecro, parce. Res ſtupenda! Mox juvenis retracto brachio, vultuque, ac corde longe magis ſerenatus, in hæc prorupit verba: Hæc te ſervat.

Tho. Bozius tom. 2. de ſign. Eccl. c. 2. ſig. 18.

XXXVII. Thomas Bozius memorabile quoddam refert exemplum a Petro Cluniacenſi in honorem Miſſæ Sacrificii ad perpetuam memoriam in hæc verba conſcriptum: Eſt in Gratianopolitano Epiſcopatu locus, in venis ſubterraneis plurimum ferri habens, quod multo incolarum, & ruſticorum ſudore aſſidue erutum, a fornacibus coctum, & expurgatum, per circumjacentes terras fabris ferrariis, vel quibuslibet pro lucro venditur, inde, & villa, quam iidem homines juxta incolunt, ferraria nuncupatur. Solent autem hujuſmodi homines, dum terræ fodiendo perſcrutantur, ſpe tracti majoris lucri longius procedere, & per ſubterraneos ſpecus pertinaciter majorem ferri materiam perſcrutari. Huic operi dum quodam tempore quidam ruſticus indefeſſus inſtaret; & intima terræ fodiendo, acriter rimaretur, repente maxima moles terræ delapſa aditum, per quem ingreſſus fuerat, obturavit; quia tamen fodiendo longius proceſſerat, ac multum poſt ſe ſpatii exhauſta terra inane reliquerat, mortem evaſit, & velut in domo clauſa, ac validis munitionibus undique circumſepta egredi quidem non potuit, incolumis tamen permanſit, ſed tenebris tam tenebricoſi carceris circumſeptus, ſpe omni evadendi ſublata, ac velut in amplo ſepulchro ſepultus, mortem ipſam adhuc vivens jam ſe cernere exiſtimabat, quæ jam per aliquot dies non apparentem uxor ſua mortuum credens, ad animam ejus ſpiritualibus beneficiis adjuvandam converſa eſt; unde per annum integrum omni hebdomada unam ei Miſſam celebrari a Sacerdotibus faciens, & pro eo panem, & candelam offerens, ſalutari Sacramento, ut mos eſt Eccleſiæ, animæ defuncti mariti ſubvenire ſatagebat. Una tamen in anno hebdomada extitit, qua mulier aliis intenta negotiis, Miſſam, ut propoſuerat, marito providere neglexit. Et ecce totius anni pene emenſo ſpatio rurſus foſſores metalli officio aſſueti, irrequieti inſtantes ad lacum, in quo jam dictus ruſticus adhuc vivens latebat paulatim fodiendo perveniunt, quorum dum voces, & malleorum ſonitus jam appropinquantium ruſticus incluſus audiſſet, quantis potuit niſibus vociferari cœpit, cujus illi vocem audientes, & (utpote artis illius periti) hominis ſubterranei eſſe cognoſcentes, ſeſe invicem cohortati ſunt, & ad eum tandem poſt multum foſſionis laborem pervenerunt; quem accenſis luminibus curioſe circumſpicientes, illum eſſe, quem anno jam præterito ibidem obrutum eſſe ſciebant, agnoverunt. Admirati, & ut par erat, tanta rei novitate ſtupefacti, quomodo illic vivere potuiſſet, inſtantiſſime requirebant; at ille reſpondit: Iſto, quem modo removiſtis terræ obice, foramini, per quod intraveram, objecto, cum in hoc carcere, quem videtis, retentus fuiſſem, atque aliquantis diebus ſine cibo, & lumine permanſiſſem, ſubito mihi pene deficienti, cum pane ſimul, & lumine quidam aſtitit; qui me confortans & ad cibum capiendum admonens, tetras tenebras illa candella quam ferebat, clariſſime illuſtrabat, & pane per ſpatium ſeptem, aut octo dierum, ut mihi videbatur, refectus, totidem diebus illa candela illuſtratus, & ſamis periculum evadebam, & hujus foſſæ tenebras evitabam; poſt ſeptem vero, vel octo dies, rurſum ille, qui prius cum recenti pane, & renovato lumine adveniebat, eaque mihi dimittens, recedebat. Hoc per unius (ut mihi videbatur) anni excurſum æquo pene temporis intervallo numquam facere deſtitit, excepto unius hebdomadæ ſpatio, quo mihi præſentiam ſuam munuſque ſolitum, neſcio, qua de cauſa, ſubtraxit. Hoc illi ab eo audientes, & quod illi uxor ejus per totum annum fecerat, ad mentem revocantes, cuncta ei protinus expoſuerunt.

XXXVIII. Anno 871. poſtquam exercitus Danorum irreparabilibus Angliam Orientalem devaſtaſſet deſolationibus, atque minis, victor, & inſolens ad Angliæ Occidentalis ſe convertit exterminium, ubi intrepidam conſtantemque ab Etelredo Rege expertus eſt reſiſtentiam. De hoc autem piiſſimo Principe alias inter virtutes principaliter memoratur & illa, quod, dum Miſſæ aſſiſtens ſub tentorio ſuo ſæpe ſæpius ad conflictum invitaretur, & provocaretur ab hoſtibus, docerentque circumſtantiæ illam opportunatiſſimam, nequaquam omittendam præliandi occaſionem, nihilominus pientiſſimus Rex ſe nec pedem promoturum aſſeruerit, donec Miſſam finiſſet Sacerdos, ac proinde ſacra illa hoſtia fortificatus, & animatus, poſtea prorupit in Danos, cum glorioſiſſimæ victoriæ ſucceſſu. *Baron ad an. 871. n. 102.*

XXXIX. Æneas Silvius, qui poſtea ſummus Pontifex factus Pii II. nomen ſibi aſſumpſit, hiſtoriam quamdam refert, præſenti propoſito peropportunam; dicit enim in Provincia Iſtriæ Nobilem quemdam fuiſſe admodum pium, qui tamen, Deo ita diſponente, a dæmone continuo moleſtabatur, ut laqueo ſibi vitam adimeret; Fuitque hæc tentatio adeo vehemens, ut ſæpius in procinctu fuerit exequendi, quod a dæmone continuo ſuggerebatur. In hiſce vero anguſtiis conſtitutus, ſtatum conſcientiæ ſuæ Religioſo cuidam docto, & timorato aperuit, ſalutare ab ipſo poſcens auxilium; qui poſtquam illum pluribus conſolatus fuiſſet, hoc tandem ei ſuggeſſit conſilium, ut videlicet Capellanum quemdam conduceret, qui quotidie coram eo Miſſam diceret; cumque remedium hoc Nobilis velut opportunum amplexus fuiſſet, cum Sacerdote quodam ſtipendium pactus, cum eodem in arcem quamdam bene munitam, quam ruri habebat, feceſſit; Cumque annum integrum quietus in eadem cum Sacerdote *Manſi diſ. 9. n. 16.*

dote

Digitized by Google

dote vixiſſet, contigit, quod die quadam prædictus Sacerdos licentiam ab hoc Nobili peteret adeundi villam quandam arci prædictæ vicinam, ut cum Sacerdote loci illius amico ſuo feſtum occurrens celebraret, quam a Nobili facile obtinuit, utpote qui ad eundem ſe locum cum Sacerdote conſerre, ibidemque Miſſam auſcultare decreverat; veruntamen peroccurrens aliquod negotium ad tempus uſque meridianum impeditus fuit, quo abſoluto cum ab arce valde anxius digrederetur, timens ne tempus Miſſam auſcultandi elapſum fuiſſet, in priſtinam denuo incidit tentationis vehementis moleſtiam; tandem vero cum ab obvio quodam ruſtico a prædicta villa redeunte, officia divina in Eccleſia terminata eſſe, intellixiſſet, maledicere cœpit iis, qui illum a Miſſa ea die audienda impediverant, jam enim ſe perditum, & de ſalute ſua actum eſſe exiſtimabat. Ruſticus autem illum conſolaturus his eum verbis eſt affatus: Ne affligaris quæſo, Domine mi, nam Miſſam, quam audivi, nec non & meritum, quod inde apud Deum mihi comparavi, libenter tibi reſignabo, dummodo aliquam mihi impertitus fueris retributionem; oblationem ſibi factam libenter acceptavit Nobilis, & ruſtico veſtem quamdam, qua indutus erat, dare promiſit, eaque ruſtico data ab eodem receſſit. Nobilis igitur cœptum proſecutus eſt iter, ut in Eccleſia villæ illius, ubi feſtum agebatur, communes cum aliis fidelibus lucraretur Indulgentias; in reditu autem; O res admiranda! cum ad locum, ubi Miſſæ meritum ſibi per ſimoniam compararat, perveniſſet, prædictum ruſticum ex arbore quadam ſuſpenſum invenit, Deo idipſum permittente, eo quod tam vili pretio inæſtimabilem Miſſæ theſaurum vendidiſſet, ſeque validiſſimis privaſſet armis, quibus inimico infernali reſiſtere poterat. Nobilis autem in devotione Miſſæ audiendæ magis confirmatus, deinceps ſemper, quoties tentabatur, Miſſæ Sacrificio adhibito victor ſemper evaſit. Merito igitur Sanct. Ignatius Martyr primos Eccleſiæ Epheſinæ fideles ad Miſſam audiendam his verbis aſſidue invitabat: Date operam, ut ſæpius congregamini ad Euchariſtiam, & gloriam Dei, cum enim ſæpius in idem loci convenitis, labefactantur vires Satanæ.

triq. 2. c. 16. XL. S. Ferdinandus de Tolanera primus Archiepiſcopus Granatenſis; dum in aula ageret, multis gravibuſque occupatus regni negotiis plurimos patiebatur æmulos, qui, cum innocentem accuſare non poſſent, adverſus quotidianum ejus Sacrificium murmurare cœperunt eorum aliqui, qualiter ſcilicet, tam ardua pertractans negotia, animum diſpoſitum, quietum, & ad quotidie celebrandum recollectum habere continuo poſſet, quaſi in Monaſterio degeret; quod cum Cardinalis Hiſpanus, & Archiepiſcopus Toletanus, Joannes Gonzalez de Mendoza, die quadam eidem familiariter inſinuaret, reſpondit ſervus Dei: ita Domine, quia Majeſtas ſua tam arduis me implicavit negotiis, onuſque mihi impoſuit, meis ſuperius viribus, ideo ne in terram prolabar quod unicum mihi ſupereſt refugium, inquiro quotidie, ſcilicet altare ſanctum, ut eo mediante negotia feliciter terminare, optatamque de omnibus valeam reddere rationem.

Miſſa lecta.

XLI. Surius in vita S. Petri Cæleſtini refert, quod, dum die quadam ex una parte ſublimem de cælo in Sanctiſſimum Sacramentum, & Sacrificium deſcendentis Majeſtatem, ex alia vero parte indignitatem ſuam conſideraſſet, ſimulque in memoriam revocaſſet Paulum primum Eremitam S. Antonium Magnum, S. Franciſcum Aſſiſiatem, pluresque alios Dei ſervos altiſſimum Miſſæ myſterium exercere auſos non fuiſſe, circa frequentiam hujus myſterii multum anxius per aliquot dies præ timore, ac reverentia tanti Domini, ab hoc Sanctiſſimo Sacramento, & Sacrificio abſtinuerit, donec tandem Romam accedere decrevit, ſummum Pontificem conſulturus, an non melius foret a Celebratione illius Sacrificii per tempus aliquod totaliter abſtinere? Cum igitur cum hac intentione Romam verſus iter inſtitueret, ſanctus quidam Abbas, haud pridem mortuus, in via ei apparuit, a quo habitu monaſtico indutus fuerat, qui ei dixit: Quis eſt, O Fili, qui, licet Angelus ſit, celebratione hujus myſterii dignus dici poſſit? Veruntamen ſuadeo tibi, ut cum amore, & reverentia erga Deum, prout hactenus conſueviſti, celebrare pergas. *Surius in vita S. Cæleſtini.*

XLII. S. Thomas Herfordenſis in Anglia Epiſcopus, vir cibi, & potus abſtinentiæ deditiſſimus, & caſtiſſimus, tanta animi pietate, & devotione rebus divinis intererat, ut intuentium fidem, & mores informaret tanta in Miſſæ Sacrificio lachrymarum ab ejus oculis copia manabat, ac ſi coram ſe Chriſtum Dominum in carne humana patientem vidiſſet. *Idem in vita 2. Octob.*

XLIII. Scribunt Hiſtorici, neminem ante Nicolaum III. Papam religioſius ſacrificare viſum, cum ſemper, dum ſolemnia ageret, lachrymas funderet: erat enim Religionis obſervantiſſimus, dotibus animi, & corporis ornatiſſimus, adeo ut multa fecerit, plurima intentaverit, ſuam prudentiam, & animi magnitudinem oſtendentia. Vacantibus Eccleſiis nullus Pontifex celerius, ac maturius conſuluit; Notarios, & tabellarios, utpote ſanguine pauperum, & litigantium viventes, a ſe ut peſtiferos amovit. *Daurolt. c. 5. tit. 11. exemp 2.*

XLIV. S. Cuthbertus Epiſcopus Lindisfarnenſis tantum compunctionibus erat deditus, tantum cæleſtibus ardebat deſideriis, ut Miſſarum ſolemnia celebrans, nequaquam ſine profuſione lachrymarum implere poſſet officium: ſed congruo ſatis ordine, dum paſſionis Dominicæ myſteria celebraret; imitaretur ipſe, quod ageret, ſe ipſum videlicet Deo in cordis contritione mactando, ſed & aſtantes ſurſum corda habere, & gratias agere Domino Deo noſtro, magis cor, quam vocem exaltando; potius gemendo, quam canendo, admoneret. *Surius 20. Mar.*

Miſ-

Digitized by Google

Miſſa audita.

Manſi diſc. 2. num. 6. XLV. Frater Franciſcus Duraſſe in Oieta, Religioſos Franciſcanus, culinæ ſervitio deſtinatus, quotidie pro ſua devotione multis Miſſis inſervire ſolitus erat; at vero cum die quadam ob ejus a culina abſentiam in præjudicium refectorii notabile damnum accidiſſet, a Superiore juſſus eſt poſt miniſtratam primam Miſſam ſubito in culinam ſe recipere, nec ab ea recedere, cui præcepto prompte obedivit, ita tamen ut quotieſcumque audiret ſignum elevationis hoſtiæ, genua ſua flectendo in terram, hoſtiam illam e longinquo adoraret. Accidit vero, quod dum in præcipua quadam ſolemnitate ſignum elevationis in Miſſa ſolemni factæ, omnibus ſimul campanis compulſatis dari audiret, in genua corruens dixerit; O dulciſſime Salvator, ex quo Præſidum voluntate in culina detineor, careo ea voluptate, quam mihi dulciſſimam pariebat cultus divinæ hoſtiæ coram adoratæ; ſed bene, ac beate res habet, quam tu utcumque habere voluiſti. Vix autem hæc verba elocutus fuerat, cum ecce inauditum hoc contigit miraculum; nam muri inter templum, & coquinam interjecti aperti ſunt adeo, uti Dei ſervus Chriſti corpus in ara cernere, & adorare poſſet, qui tamen continuo rejuncti ſunt, non obſcuris receſſus hujus prodigioſi notis relictis.

Aug. Manni hiſt.ſelect. c. 143. XLVI. Anno 1570. menſe Novembris ſequens hic prope Romam accidit caſus. Tres Eugubienſes ad nundinas convenerant in loco, cui nomen Ciſterno, idemque elegerant hoſpitium. Finitis nundinis, duo illorum de itinere cras inſtituendo diſcurrere cæperunt, concluſeruntque ſub auroram diſcedere, ut eodem veſperi in patriam pervenirent. Audiens hoc alter proteſtari cæpit, dicens: Ego quidem cras, cum ſit dies Dominicus, Sacro inaudito nullo pacto diſcedam, ideo ſi ſimul abire volumus, prius Miſſam audiamus, ac deinde paulolum cibo refecti in nomine Domini proficiſcamur. Quod ſi Eugubium pervenire nequibimus, in Oppido Caſtelli diverſabimus. Saluberrimo hujus conſilio non acquieverunt cæteri, ſed replicantes, ſeſe poſtridie Veſperi Eugubium omnino pervenire velle, Deumque ipſos, ſi pro iſta vice Miſſam audire non poſſent, excuſatos habiturum; ſequenti die Dominico ſacræ rei adeſſe non curantes, ſummo mane equos conſcenderunt, ac Eugubium verſus iter dirigentes, ad flumen uſque Corſuone appellatum, a Ciſternæ oppido per duo fere milliaria diſtans, perrexerunt; cumque ambo ligneum pontem equis conſcendiſſent, ut flumen, quod ob magnos, qui præcedenti nocte defluxerant, imbres valde rapidum erat, pertranſirent, pons valido aquarum impetu ictus repente decidit, amboque una cum pecuniis, quas ex mercium venditione ſecum deferebant, juſto Dei judicio demerſi ſunt, ac eodem puncto vitam, facultates (& utinam non animi ſalutem) miſerrime perdiderunt: quorum corpora jam extincta a vicinis, qui illuc accurrerant, ad ripam extracta fuere, equi in tuto deductis; qui quidem pons eo tempore ad perpetuam hujus rei memoriam numquam refectus fuit. Alius, qui remanſerat, ſocius prudentior, & timens Deum, audita Miſſa, & ipſe alacri animo ingreſſus eſt iter, cumque ad flumen perveniſſet, in duo ſociorum cadavera nihil tale cogitans, ibidem prope ripam jacentia, magno animi terrore incidit, quo facto valde commotus, cognito Dei judicio, gratias ipſi Deo agens ſuum iter ſanctius cæptum, felicius abſolvit.

XLVII. S. Ludovicus Rex Franciæ, raro accidebat, quin quotidie duas Miſſas audiret, & frequenter tres, vel quatuor: cum autem audiſſet, quod nobilium aliqui murmurabant ſuper hoc, quod tot Miſſas audiret, reſpondit: quod ſi duplo tempore poneret in ludendo ad aleas, & currendo per ſilvas pro venationibus, & aucupiis, nemo ſuper his loqueretur. *Rayn. an. 1270. nu. 59.*

XLVIII. Erat Comes Caſtellæ Garſias Ferdinandi filius inſignis Comitis Ferdinandi *Oſorius in hiſtor.* Gonzalez in oppido, quod nuncupatur Stantiſtenam de Garmaz. Venit contra eum Rex *Hiſp. to. 4. cont. de Sacrif.* Cordubæ nomine Almancor cum ingenti Maurorum exercitu. Decrevit vero Comes Caſtellæ in craſtinum pugnam inire cum Mauris; ſummo ergo mane Comes cum ſuis, Sacro audito in pugnam prodiere. Sed inter nobiles milites quidam erat, qui dicebatur Paſchual Vivas, cui tanta ineſſet a multis annis affectio ad Miſſæ Sacrificium, ut, cum ſemel in Eccleſiam intraſſet, ab ea non exiret, donec omnes Miſſas, quæ in illa celebrabantur, audiret. Hic ergo ſolus armis circumdatus in Eccleſia, quæ divo Martino ſacra erat, manſit donec octo Miſſæ celebratæ ſunt, is enim numerus Sacerdotum Religioſorum in ea erat domo. Miniſter vero ejus ante Eccleſiæ januam erat tenens Domini ſui equum, lanceam, & ſcutum, & incuſabat Dominum, quod ad pugnam non prodiret. Reportata inſignis victoria a Mauris eſt: ſed omnibus viſum eſt, ſolum Paſchualem Vivas eam obtinuiſſe, quia ille vexillum Maurorum proſtravit, & Anteſignanum eorum occidit, & plurimos alios, ita ut ei ſoli victoria tribueretur, cum ille in Eccleſia fuiſſet, nec pugnaſſet; pugnavit vero ejus loco Angelos Dei in ejus figura. Parta Victoria Comes Caſtellæ accerſiri juſſit Paſchuale Vivas, ut ei gratias referret pro obtenta victoria. Ille vero in Eccleſia erat, nec præ pudore ad Comitem venire volebat. Adductus tandem eſt, apparueruntque in armis ejus, & equo ictus, & vulnera, quæ viſa fuerunt in eo, qui ejus perſonam ſuſceperat in prælio. Ex quo omnibus manifeſtum factum eſt propter viri illius ſingularem devotionem ad Miſſæ ſacrificium, Angelum loco illius pugnaſſe ac hoſtes profligaſſe, quia tunc penitus devicti Mauri fuere, cum octava Miſſa finita fuit. Sicut ergo audiente illo Sacrum, Angelus ejus perſonam ſuſcepit, & melius pugnavit, quam ille pugnaſſet, ita audiente te devote Sacrum, Angelus negotia tua geret, melius quam tu.

XLIX.

Digitized by Google

t XLIX. S. Wenceslaus Bohemorum Rex non contentus erat Miſſæ Sacrificio quotidie præſto adeſſe, ſed etiam meſſis, & vindemiæ tempore, oblitus quaſi dignitatis ſuæ, metebat, & vindemiabat, quæ pro Sacrificio Sacerdotum manibus afferret.

6. L. Thomas Morus Martyr, Regni Angliæ Cancellarius, quod ad Dei cultum attinet, religioſam pene vitam ducebat; ſingulis diebus ante alia negotia quæcumque (ſtudiis interdum valde matutinis exceptis) Sacrum audiebat. Quod quidem quotidianum penſum defixum habebat, ſtrictèque obſervabat, ut a Rege ipſo forte accerſitus, quum Sacro audiendo intenderet, ad Rege iterum, & tertio vocatus venire noluerit, donec totum abſolutum fuiſſet: vocantibus, & urgentibus eum, ut relicto Sacro Regem accederet, reſpondebat, ſe meliori Domino obſequium præſtare, & perficere prius oportere. Quod memorabile, factum plane ſimile eſt ei, quod Carolo Magno Imperatori exhibuit S. Ludgerus primus Epiſcopus Monaſterienſis vir ſanctiſſimus.

l. 2. 1. LI. S. Eliſabeth conſuevit ab adoleſcentia ſua cum humilitate maxima Miſſarum ſemper ſacris myſteriis intereſſe. Oculis namque fidei excellentiam ineffabilem intuens Sacramenti, ad propriæ conditionis parvitatem reſpiciens, ornatum corporis exteriorem, capitis, pectoris, brachiorum, digitorum, cæterorumque membrorum intra Miſſæ Officium ſolvit, imminuit, inclinavit, vel penitus removit. Hora vero Evangelicæ lectionis, & canonis, & qua Dominicum Corpus, & Sanguis immolatur a Sacerdote, & ſumitur, hanc humiliationem præcipue ſtuduit exhibere. Flagrabat erga Sacramentum hoc fervore omnium medullarum, ſtupore admirans grandi illam chariſſimam dignationem, & digniſſimam charitatem.

Bzdaf. in anno Euc. hebd. 16. n. 9. LII. S. Homobonus ad aram B. Virginis omnia Sacra audiebat, & ibidem poſt Sacrum, & communionem expiravit.

Sigon. l. 7. de regn. Ital. l. 6. LIII. Lotharius Imperator ternas quotidie Miſſas audiebat.

revel. c. 20. LIV. S. Birgitta vidit ignem de cælo ſuper altare deſcendere, & in pane agnum vivum, & in agno faciem quaſi hominis inflammantem, & denique in elevatione juvenem miræ pulchritudinis, qui dixit: Benedico vos credentes, non credentibus ero judex.

Tho. Bozius l. 4. de Signis Eccl. c.2. LV. Anno Domini 1583. triginta ægri Japonenſes in eadem domo Funai decumbentes cum impetraſſent, ut Sacrum coram ipſi legeretur, eo peracto omnes ſani ſurrexerunt.

Pinellus l. 2. de miſſ. c. 2. LVI. Capitaneus quidam Ducis Galeatii numquam ab Inimicis, qui tamen illum continuo inſequebantur, capi potuit, quamdiu quotidie Miſſam audierat; donec tandem eo ſemel omiſſo occiſus eſt.

Sacrificii miniſterium.

Surius in vit. 6. 14. LVII. S. Oſuvaldo Epiſcopo Wigorienſi Miſſam celebrante, cum Miniſter illius viſione admiranda territus fuiſſet extra Sacellum, Angelus illius officium ſupplevit, & ad ſingula verba Sacerdotis de more reſpondit.

LVIII. S. Thomas Aquinas quotidie poſt Sacrum a ſe celebratum, etiam alteri celebranti miniſtrabat. *Idem 7. Mart.*

LIX. S. Mechtildis vidit animam cujuſdam Converſi in magna claritate, eo quod ſpeciali devotione, & ſtudio, ubicumque poterat, ad altare ſerviebat. *Beirlinck tit. Sacrif. f.48.*

LX. Petrus Juvenis Religioſus, cum Abbati ſuo miniſtrans, abſolutionem de more devotius acciperet, vocem de cælo dicentem ſibi audivit: Dimiſſa tibi ſunt omnia peccata tua. *Ibid.*

LXI. Joannes Rheatinus, ob miniſterium Sacrificantibus ſedulo impenſum, aliquot diebus Philomelam ſuaviter ante feneſtras cantantem audivit, per quam ſe ad Paradiſum invitari dixit. Hinc paulo poſt ad Miſſam miniſtrans, viſa ſuper altare luce Divina, ægrotare cœpit, & magna cum devotione obiit. *Ibid.*

LXII. Sebaſtianus Rex Luſitaniæ ſingulis Sabbatis poſt Miſſam publice auditam, privatim altari miniſtrabat. *Bernard. in epiſt. dedic. n. 3.*

LXIII. Cum quædam Virgo Miſſam audiret, & Sacriſtanus poſt Evangelium receſſiſſant, dicente Sacerdote: *Per omnia ſæcula ſæculorum*: audivit ipſam B. Virginis imaginem reſpondentem. *Caeſar. l. 7. mir. c. 11.*

LIV. De F. Joanne Parmenſi ſic ſcribit Chronicon Minorum: Factum eſt, ut diuturnioribus antelucanis precationibus fatigatus, ita ſomno oppreſſus jacuerit, ut hora etiam miniſtrandi Sacro proxima nihilominus conſopiretur. Interea vir ſanctus miniſtrum perquirit, nec reperit; Sacris ſe accingit peragendis, ſpe miniſtri proxime more ſuo venturi. Hora conſtituta aderat, nec comparebat Frater, adeſt Angelus, & fit miniſter vultu, ac veſte referens Religioſum. Sacrificio ad finem perducto adhuc quieſcens frater, in ſomnis ſe a Fratre Joanne accerſitum percipit; excitatur, Sacerdotem adit, & ait: Placetne Pater Sacrum facere? Tunc vir Dei cognovit, Angelum, non Religioſum, Sacrum miniſtraſſe. *Chron. min. p.2. l.1. c. 17.*

LXV. P. Franciſcus Maſtrilli, dum in urbe ſtudiis vacaret, quodam vacantiarum die ad domum abiit Profeſſam Societatis Jeſu, ingreſſuſque Sacriſtiam, Patrem Evangeliſtam de Gatti, ut jamjam celebraret, procinctum reperit, ſed clerico miniſtro deſtitutum; quare ille ſuum obtulit ſervitium. At diſcretus Pater primitus repulſam dedit, dicendo, diem illum ſtudentium recreationi deſtinatum eſſe, ideoque tardius eum ad villam venturum cum reliquis, maxime cum ipſe celebrans in Miſſa admodum prolixus eſſet, nihilominus adoleſcens ſuæ inſiſtens petitioni, contentionem vicit, ad altare miniſtraturus abiit. In Memento igitur miniſtrum remuneraturus celebrans, ipſum efficaciter recommendavit Deo, quatenus hujus actionis merita ſpeciali aliquo præmiaret favore. Poſt multos vero annorum circulos dictus Maſtrilli in Goa ante S. Franciſci Xaverii ſepulchrum orans cauſam petiit, quare tot inter alios, ſe longe capaciores, ad illam Japoniæ Miſſionem, tot S. Patris prodigiis comprobatam, electus fuiſſet a Deo; cui reſpondit Sanctus, id factum fuiſſe in remunerationem miniſterii, & ſervi- *Mansi diſc. 10. n. 8.*

tii

Digitized by Google

tii illius, quod ante tot annos, tali die, Neapoli præſtiterat, Miſſæ miniſtrando Patris Evangeliſtæ, in qua Pater ille magno cum fervore oraverat pro eo; quo audito, relationem ſubito per litteras Neapolim eidem miſit Patri, immenſas pro ejus interceſſione gratias agens. Et ſane qui martyrii illius coronam ſervitio dicto radicaliter adſcriberet, nequaquam a vero aberraret, præſertim ſi ſequentis orationis ſecretæ enuncleatius conſiderentur verba. In tuorum, Domine, pretioſa morte juſtorum Sacrificium illud offerimus, de quo martyrium omne ſumpſit principium.

Thomas Kemp. p. 3. ſer. ad Novit. 7. num. 21. LXVI. Fuit in civitate Suvolenſi meo tempore (inquit Thomas a Kemp.) civis quidam, Hermannus de Oever nomine, dives, & honeſtus, pius, & miſericors ſuper pauperes, atque in Hoſpitali S. Spiritus fidelis infirmorum, & egenorum procurator. Hic quadam turbatione orta in civitate contra eum, & quoſdam concives ejus, confugit ad Monaſterium noſtrum in monte S. Agnetis Virginis, hoſpitandi gratia. Qui pro ſua probitate, & manſuetudine ſuſceptus eſt, & benigne tractatus cum multa charitate, & fraterna benevolentia. Modico autem tempore tranſacto didicit *Confiteor* legere, & Sacerdoti ad Miſſam miniſtrare, licet jam ſenex eſſet, & litteras penitus ignoraret: quod cum tanta diligentia, & devotione fecit, ut aliis aliunde occupatis, ſæpe bis, vel ter uno die Sacerdotibus ad Miſſam libenter, & alacriter miniſtraret. Siquidem venerabili Patri noſtro Wilhelmo Vorm. Ker, tunc temporis Priori domus noſtræ, ſpeciali amatori S. Agnetis, frequenter infra ſummam Miſſam, choro canente, ipſe retro in Eccleſia, ſuperpelliceo indutus; magno cum affectu miniſtravit. Nondum enim ſua reſignaverat, ſed ſicut hoſpes, & amicus fidelis inter fratres in ambitu clauſtri habitabat.

Pœnæ indigne Sacrificantium.

Bzdro Eath. l. 2. c. 45. LXVII. In Teutonicis partibus Presbyter quidam, dum religioſam vitam agere videretur, & pene quotidie ſacra Miſſarum ſolemnia celebraret, dumque ſibi minus caute provideret, hoſtis antiqui inſidias incurrit, & in turpem ſed occultam peccati ſoveam, carnis delectationem, delapſus eſt. Sanctimonialem namque quamdam, dum imprimis viſitationis gratia adiret, ad poſtremum aſſiduitate colloquii, & incauta familiaritate allectus, miſerabili caſu in illam incurrit. Qui cum poſt lapſum ad cor redire, & quam citiſſime redire debuiſſet, propriis fæcibus delectatus diu converti diſtulit; & peccatum peccato adjungens, uſum peccandi fecit, ſicque longum ſunem, quo arctius ſtringeretur, aſſidue peccando contexuit. Cumque in luto ſcelerum volutaretur, non verebatur tamen ad altare Domini irreverenter accedere, & Sacramenta redemptionis noſtræ, Miſſam frequentius celebrando, temerare. Quod cum longo tempore, abjecto Dei timore, agere non formidaret, iram pariter, & miſericordiam Domini, ut ſubjecta declarant, erga ſe miſerabiliter perſenſit. Nam cum, & ſcelus non deſeteret, & Sacra divina impuris manibus (ut ſæpe dictum eſt) attrectaret, contigit quadam die, dum uſque ad perceptionem ſacri Corporis Chriſti, totam de more Miſſam explicaſſet, jamque ſe ad Sacramenta ipſa ſumenda pararet, repente Caro Chriſti cum Sanguine, tam immundum ultra non ferens habitaculum, ab ipſius jam pene tenentis manibus evanuit: admirans ille, & obſtupeſcens, ab Altari citiſſime, Miſſa finita, receſſit. Cumque indignationem Domini, tam evidentis ſigni oſtenſione, circa ſe commotam cognoſceret, volens tamen hoc certius comprobare, ſecundo Miſſam aggreſſus eſt. Cui univerſa, ut prius, peragenti, cum ad Sacramenta ſumenda ventum eſſet, ſimul omnia, ut prius, ſubtracta ſunt. Jam vero, ut dignum erat, in metum, & trepidationem non modicam perductus, ut de toties repetito miraculo jam abſque ulla hæſitatione certiſſimus redderetur, tertio quoque, quod jam bis contigerat, attentare veritus non eſt: ſed, cum omnibus, ut ante, peractis, jam ſolicitior, quæ appoſita erant, oculis obſervaret, & manibus contrectaret uſque ad ſumendum aptaret, ſubito oculis, manibus, & ori, tertio inviſibiliter ſublata diſparuerunt. Tandem igitur tam evidenti miraculo tremefactus Presbyter, ſe peſſime egiſſe, ſeque terribilem Dei iram incurriſſe, abſque ulla dubitatione cognoſcens, & qualiter evadere ex tanto periculo poſſet, ſolicitus cogitare cœpit. Ultimum ergo peccantibus remedium eſſe ſciens pœnitentiam, ad eam toto corde confugit, & proprium Epiſcopum adiens ei cuncta, quæ fecerat, quæque contigerant, cum lachrymis multis patefecit, impoſitumque ſibi ab eo laborem pœnitendi toto animi niſu, tam devote, quam conſtanter, exercuit. Jejuniis namque, & vigiliis, verberibuſque, & variis cruciatibus, jumentum laſciviens hoc eſt, corpus ſuum, ſecundum Apoſtolum, caſtigans, qui concupiſcentias ſuas ſequendo reprobus factus fuerat, eas in ſe ipſo damnando electorum numero adjungi elaborabat. In qua corporis, & cordis contritione multo tempore emenſo, cum ejus mentem de venia præſumere ſecurior jam conſcientia ſuaderet, adiit Epiſcopum, & quid egerit indicans, utrum, ut ante conſueverat, ad Sacra accedere auderet, conſulit. Qui nondum plene Deo reconciliatum metuens, ut adhuc pœnitentiæ inſiſteret, admonuit, quatenus dignis pœnitentiæ fructibus Deo exhibitis, purgatior, & ſecurior congruo tempore, altaris Sacramenta, non ad judicium, ſed ad ſalutem percipere poſſet æternam. Acquievit ille ſalubri admonitioni, & ad propoſitum pœnitentiæ reverſus, tota carnis, & ſpiritus virtute ad fores divinæ pietatis pulſabat, & ſpiritu contribulato, lacrymiſque indeficientibus, iram Domini in miſericordiam converti cogebat. Quid multa? longo rurſus temporis ſpatio in hac pœnitudine tranſacto, ad Epiſcopum rediit, eique ut patri ſecreto cuncta pandens, ut Sacramentorum particeps eſſe mereretur, ſuppliciter deprecatus eſt. Cujus converſionem jam Deo acceptam, tam ex his, quæ ab eo audiverat, quam ex his, quæ in eo

Digitized by Google

eo videbat, confidens, ut Sacerdotale officium aggrederetur, aſſenſit. Quod ille de Domini bonitate, & conſcientiæ teſtimonio confiſus, non jam præſumptione, ſed devotione implere curavit: Accedens itaque ad altare, totumque ſe lacrymis, & contritione cordis immorans Deo, uſque ad perceptionem Sacramentorum univerſa rite peragens pervenit. Et ecce novo & inaudito noſtris dumtaxat ſæculis miraculo, trium ante dictarum Miſſarum panes, qui indigne ſumere volenti ſublati fuerant, cælitus allati ſunt, eoque jam divino judicio ad hæc ſumenda digno facto, ante eum ſuper altare poſiti apparuerunt. Cumque etiam oculos in calicem admoviſſet, conſpeait pene uſque ad ſummitatem ſanguine repletum, & illarum Miſſarum detrimenta ad iſtius proveniſſe augmenta. Admiratus igitur, & toto hominis interioris jubilo Deo gratias agens, ſuamque pœnitentiam ſuſceptam, ac Domini Majeſtatem placatam cognoſcens, certus factus eſt de Domini miſericordia, & qui unum appoſuerat, quatuor panes, immo unum Chriſti Corpus, & Sanguinem cum multa, ut dignum erat, exultatione percepit.

Surius 17. Nov. LXVIII. In vita Hugonis Lincolnienſis Epiſcopi, qui ante trecentos annos virtutibus Paſtoralibus ornatiſſimus apud Anglos floruit, ſic Surius ex antiquo Scriptore ſcribit: in villa, inquit, quadam Sacerdos erat vitæ valde diſſolutæ; quem hoc ordine divina bonitas ad pænitentiam vocavit. Celebrans ille Miſſarum ſolemnia, manibus cæpit indignis Regem tractare Majeſtatis: cumque veniſſet ad illum locum, ubi hoſtia frangenda erat, ſanguis protinus emanavit; territus ille, vitam mutavit, in melius, cunctiſque audire volentibus factum publicavit. Accidit autem B. Hugonem per eam villam iter facere, Sacerdotemque accerſitum, non propter miraculum, ſed ob vitæ ſanctitatem; de quibuſdam ſpiritualis vitæ ſtudiit interrogare. Tanta enim pœnitentiæ auſteritate priſtinam vitam jam correxerat, ut ſanctum eum ſama cunctis proclamaret; cumque ſancto Epiſcopo narraſſet prodigium, quod ipſi acciderat, hortatus eſt eum ut cruorem ipſum tamquam veritatis teſtem inſpiceret, ſed penitus non acquievit. Quinimo ſamulis ſuis idem ſuggerentibus ita fertur reſpondiſſe. Habeant ipſi ſigna infidelitatis ſuæ; nobis autem, qui vere credimus, ſub ſpeciebus Sacramentalibus verum Corpus, & Sanguinem Chriſti contineri, ſigna quid proderunt? Quoſdam etiam abire volentes, ut viderent, durius objurgabat, quod non devotione, ſed curioſitate id facerent, ſiquidem ſcriptum noverat. *Beati qui non viderunt: & crediderunt.*

Annua Paraquar. 1617. LXIX. In Paraquaria, cum Puer quidam decennis Miſſam die feſto neglexiſſet, coætanei Pueri in foro concilium congregantes, conviciis, pugnis ac verberibus, velut Dæmonis mancipium, afficiebant, & ne contaminarentur, a ſuo cœtu proſcribebant.

Segneria de Miſſa. l. 2. c. 20. n. 4. LXX. Peruliæ, cuidam die feſto Sacrum audire nolenti Dæmon cervicem frangens dixit. Quia noluiſti audire Miſſam in Dei templo, audies lamentationes in inferno.

Eodem anno 1484. LXXI. Regis Congenſis Socero Chriſtianis adſcripto tanta erat Divini hujus Sacrificii reverentia, ut, cum Sacerdoti Sacris operam danti Puer unus ex aſſeclis, ad Sacelli fores licentiori joco inter ſodales obſtrepuiſſet, eum juberet e veſtigio morte mulctari: nec evaſiſſet, niſi Adoleſcentis minime mali nondum ſatis maturam ætatem Regi obtendentes interceſſiſſent.

Surius in vita S. Venceslai c. 11. LXXII. Cum Auriga impiæ Drahomiræ Boleslai Regis Nutricis forte audiens pulſari in vicino templo ad elevationem, e curru deſcendiſſet ad videndum, & adorandum Domini corpus, Drahomira eum execrans una cum curru, & ſociis abſorpta eſt.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Lancin. opuſc. 11. n. 55. I. S. Ignatius dicendo Miſſam adeo inflammabatur, ut tota ejus facies ruberet inſtar Cancri cocti; tantoque ardore æſtuabat, ut quandoque ab Altari alienis manibus deportari in cubiculum debuerit, unde niſi validis eſſet viribus, ſacrificare non poterat. Semel in die Natali duo continua Sacra legens, in lethalem morbum incidit.

Vit. l. 1. c. 1. II. S. Franciſcus Xaverius, cum ad confeſcrandam, & ſumendam Euchariſtiam veniſſet, manantibus gaudio lacrymis ora complebat, ſinumque. Tantus porro Divinæ pietatis ſenſus in pronuntiatione, vultu, totoque corpore eminebat, ut in circumſtantes redundaret, eoſque pia quadam admiratione defigeret, rerum omnium oblitos. Nec defuerunt, qui dicerent, eum, cum rem divinam faceret, ſublatum a terra viſum.

Vit. l. 4. c. 4. n. 12. & 14. III. S. Franciſcus Borgia ſacri operaturus, horas aliquot precationi impendere, ſeque probe excutare ſolebat. Quotidie item confeſſus rem divinam faciebat. In media Liturgiæ parte, lacrymas illi ubertim fluere ſolitas obſervatum. Poſt Sacrum gratias diutius agere ſolebat, ut non niſi ægre ad prandium, & cum ſuſpiriis duceretur. Iter faciens, quo Sacrificium Miſſæ facere liceret, vel ad duo milliaria a via decedere non dubitabat, & diverſorii incommoda libenter ferre, ut Sacris operari poſtridie liceret.

Vit. l. 2. IV. P. Petrus Faber Liturgiam omnem diſtinguebat in tres partes, quæ tribus temporibus Chriſti reſponderent. Prima ab exordio uſque ad conſecrationem, tempore ante adventum: altera ad Communionem, commorationi in terris: tertia ad finem ultimum, tempori ab aſcenſu. Atque in ſingulis partibus, hiſce conſentaneas temporibus exercebat petebatque virtutes.

c. 3. Vit. c. 12. V. P. Leonardus Leſſius ſimul ac primo mane e ſtrato abierat, meditando, orando, ſuſpirando, eo uſque ſe occupabat, dum a Miniſtro ſub horam ſeptimam ad Sacrum evocaretur. Interrea nec litteras ad ſe delatas referare, nec colloquium niſi neceſſarium admittere, nec cubiculo, vel aſpera etiam hyeme abire, ne forſan alienæ cogitationes obreperent. Is erat Sacrificantis habitus, qui adſtantes ad compoſitionem, devotionemque permoveret; vultus hilariter modeſtus, oculi pie demiſſi, inceſſus gravis, ſtatura erectus, inclinatio profunda, pro-

pronuntiatio integra, diſtincta, clara, affectu plena. Animo ſic præſens erat viresque omnes ita expendebat, ut oppido laſſus, finito Sacrificio vix conſiſteret. A Sacrificio per horam integram cum Sancto, quem receperat, Hoſpite, ſe occupare ſolebat. Vidiſſes illum in ipſo Sacrificio præ doloris acrimonia, quem commoti calculi procreabant, dentibus infrendere, ingemiſcere, lacrymari, contorquere membra; pergebat tamen generoſus luctator, donec peracto Sacrificio non ſine ſudore, & interdum non ſine ſanguine victoriam referret.

Vit. l. 2. c. 9. VI. P. Ludovicus de Ponte tantum hujus cibi deſiderium habuit, ut annis quadraginta quinque, una ſolum die, paulo ante mortem abſtinuerit non abſque dolore, Faſſus eſt autem, ſub Sacrificio animam ſuam tam copioſis deliciis fuiſſe perfuſam, ut in ipſum corpus redundarint, alias vero repentinis motibus amoris, humilitatis, laudis, & aliis non ſine teneritate cordis commoveri, ita ut exclamare cum Regina Sabæa poſſet. Beati ſervi tui, qui hic ſtant coram te ſemper.

Vit. c. 6. §. 1. VII. P. Balthaſar Alvarez magna ſe diligentia ad Sacrificium Miſſæ præparabat, ſtudendo maximam conſcientiæ ſuæ puritatem habere: ſæpius eam in die examinans, ſuoſque defectus frequenter confitens, & aliquid temporis recollectioni tribuens, antequam ad celebrandum accederet. Numquam illud intermittebat, etſi multæ occupationes, & impedimenta, imo & incommoditates, ac magna pericula in itinere intervenirent. Faciebat autem diu, & cum tanta quiete, ac devotione ut etiam in Auditoribus eam excitaret. Et quidem e noſtra Societate faſſus eſt, ſe, cum ſæcularis eſſet ad eam ingrediendam fuiſſe permotum, cum videret devotionem, modeſtiam, gravitatem, ac tantam totius hominis compoſitionem in officio Divino, quod in ſacra hebdomade peregit. Et S. Thereſia audiens quondam Sacrum illius, vidit eum toto tempore, quo Sacrum durabat habuiſſe in capite diadema quoddam magni ſplendoris, indubitatum indicium magnæ charitatis, ac devotionis internæ, qua Sacrum faciebat.

Bibliotb. Script. VIII. P. Jacobum Alvarez celebrantem viſus eſt Chriſtus ſua viſſime amplecti, & faſſus eſt ipſe, affectus vehementia ſe jam prope fuiſſe confectum.

Vit. l. 1. c. 1. & 2. IX. P. Gonzalus Sylveria tanto affectu Miſſam celebrabat, ut quandoque in extaſim raptus, quid, quove loco dicendum eſſet, a Miniſtro quærere cogeretur; quandoque vero a ſe abſtractus, relicto Sacrario, ſicut erat ſacris veſtibus indutus, ad cubiculum perrexerit.

Nomenclatione citenerario praſ. X. P. Sebaſtianus Barradius ad Miſſæ celebrationem ſe plerumque duabus, aut tribus horis, orando, examinando præparavit. Poſt Sacrum, longiſſimum tempus ad prandium uſque protrahebat; in ipſo Sacro horam ad minimum inſumebat, cumque ad Communionem veniret, tum vero ſacram hoſtiam tremulus tenens, colloquio ſuſpiriis interrupto, totum ſe lacrymis madeſaciebat.

Vita to. de Anect. praſ. XI. P. Franciſcus Suarez Sacris operabatur quotidie, etiam in itinere; neque illum aut viarum labor, aut Hæreticorum loco amovere poterant. Dicenti alicui laborioſum eſſe quotidie Sacrum facere. Minime, reſpondit; quæ enim alia hora in vita plenior eſt ſolatii, & voluptatis? ea quoties carere cogor, exareſcit animus, divina dulcedine deſtitutus.

XII. Joannes Berckman juſſus miniſtrare Sacerdoti incommoda ſtudiis hora, pluribus id menſibus egit, nihil umquam queſtus. Alias Patri ægro inſervire juſſus, qui Sacris incerta pro valetudine hora operabatur, cum Ædituus moleſtiam illius dolere diceret: At mihi, inquit numquam moleſtum eſt Sacris miniſtrare. *Vit. pag. 114. par. 1.*

XIII. Novi ego in Societate unum, inquit Nicolaus Lancizius, cui Sacrum devotiſſime dicenti viſi ſunt duo Angeli miniſtrare inſtar Diaconi, & Subdiaconi, & dum elevaret S. hoſtiam, manus ejus ſuſtentare, dum attolleret. *Opuſc. 11. l. 2. n. 210.*

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. Sicut ſcriptura, quam facit ludimagiſter ducens manum rudi puerulo, non eſt deterior ea, quam facit ducens manum alteri ſcribendi gnaro, nec eleemoſyna Domini dantis deterior eſt, ſi Famulus, per quem eam diſtribuit, eſt improbus; ita nec Sacrificium Miſſæ minus efficaciæ habet, etſi per Sacerdotem improbum offeratur. *Fabr. conc. 4. in Dom. 1. Poſt. C.*

II. Sicut Rex in ſuo palatio vult omnia ſe digna, Famulos ſcilicet, veſtes, & vaſa; ita Chriſtus, quoque in ſacrificio ſuo non niſi mundiſſima quæque, & nitidiſſima deſiderat. *Ibid litt. D. n. 8.*

III. Sicut poſito corpore Chriſti in Sepulchro adſtitiſſe leguntur Angeli, ita etiam conſecrationi Dominici corporis aſſiſtere ſunt credendi. *S. Chryſ. hom. 3. in c. 1. Epb.*

Utilitas.

IV. Sicut Chriſtus orando pro nobis in cælo, & vulnera ſua Patri oſtendendo impetrat nobis gratiam ad omnia, ita cum ejuſdem Paſſio Patri repræſentatur in ſacrificio, impetrat & alia quæcumque beneficia. *Fab. conc. 7. in Fer. 3. Pentec.*

V. Sicut Job per ſingulos dies offerebat Deo holocauſta, ut, ſi forte filii ejus peccaverint, eiſdem propitiaretur, ita, & Eccleſia quotidie gratiſſimum Sacrificii Miſſæ holocauſtum pro ſalute filiorum offert. *Anonym.*

Dignitas.

VI. Sicut Sole oriente Stellæ ſe abſcondunt, quia earum lumen a ſole mutuatum in ipſo eminenter continetur; ita ſacrificio legis novæ incipiente, ſacrificia veteris legis defierunt, quia horum omnium excellentia & virtus in illo eminenter continetur. *Concil. Trid ſeſſ. 22. c. 1.*

VII. Sicut is, qui cuprea, aut argentea moneta oblata eſt, facile illas ſpernit, ſi aurea illi offeratur; ita quia Sacrificium Novæ Legis continet omnes excellentias antiquorum, omnia illa faſtidit Deus, & hoc ſolo delectatur. *Faber. conc. 4. in Do. 2. poſt pent. n. 1.*

§. VIII.

Digitized by Google

§. VIII. MOTIVA.

I. NEceſſitas; nam, teſte S. Paulino, ubique prætenti latent laquei, ubique ſtricti ſunt gladii; inter inſidias, & pugnas vita tranſigitur, & per ignes doloſo cineri ſuppoſitos ambulamus, merito ergo Sacrificio indigemus, per quod a tantis periculis liberemur, & contra lapſum robnremur.

II. *Utilitas*; nam 1. Hujus oblatione placatus Dominus, gratiam, & donum pœnitentiæ concedit, & crimina, ac peccata ingentia dimittit, teſte Trideotino. 2. Etiam pœnam temporalem peccatis debitam remittit; non enim, ut idem Concilium ait, ſolum pro Fidelium vivorum peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus, ſed & pro defunctis in Chriſto, nondum ad plenum purgatis, rite juxta Apoſtolorum traditionem offertur. 3. Impetrat quaſcunque gratias, tum ſpirituales, tum temporales, tum quia Chriſtus in hoc Sacrificio omnia ſua merita Patri æterno offert, tum quia omnibus, qui Sacrificio aſſiſtunt, aut cooperantur, intercedit; tum quia totius Eccleſiæ, & privatæ cujuſque preces, Chriſti meritis, & precibus unitæ concurruot. 4. Compenſat, quatenus Euchariſticum, gratitudinem, quam Deo pro innumeris beneficiis debemus.

III. *Dignitas*: quæ colligitur tum *ex re oblata*, ſcilicet Chriſto, quo nihil eſt excellentius, uti B. Virgo S. Birgittæ revelavit dicens. Humanitas Chriſti fuit in meo corpore, & ſuſcepit de me carnem, & ſanguinem: iden ipſa eſt res pretioſiſſima, quæ unquam fuit, & eſt. Tum *ex Perſona offerente*: non enim, ut S. Chryſoſtomus ait, ſunt humanæ virtutis opera hæc, quæ proponuntur; qui tunc ipſa fecit in illa cœna, idem, & nunc quoque facit. Nos miniſtrorum tenemus locum; qui vero ſanctificat ea, & immutat, ipſe eſt. Laice, cum Sacerdotem videris offerentem, ne ut Sacerdotem eſſe putes hoc facientem, ſed Chriſti manum inviſibiliter extenſam. Tum *ex Perſona cui offertur*: qui eſt ſolus Deus; Quia per Sacrificium hoc teſtificamur, inquit S. Thomas, Deum eſſe primum creationis principum, & ultimum beatitudinis finem, atque ſupremum rerum omnium Dominum, cui in ſignum debitæ noſtræ ſubjectionis, & honoris aliquod ſenſibile offerimus, ad ſignificandum per rem ſenſibilem oblatam, interius ſpirituale Sacrificium, quo anima ſeipſam offert Deo in Sacrificium, ſicut principio ſuæ creationis, & ſicut fini ſuæ beatificationis, quod nulli creaturæ convenire poteſt. Unde non conſtituimus, inquit concilium Tridentinum, Martyribus templa, Sacerdotia, Sacra, & Sacrificia; quoniam non ipſi, ſed Deus eorum nobis eſt Deus. Tum *ex ipſa oblatione*: quia ſubſtantia tota deſtruitur, accidentia manent ſine ſubjecto, Chriſti Corpus, & Sanguis, & Anima, & tres Perſonæ Divinæ conſtituuntur intimæ præſentes, & quidem in quavis minima particula, aut guttula, & præter hæc omnia, a ſumente non conciſus, non confractus, non diviſus, integer accipitur. Nulla rei fit ſciſſura, ſigni tantum fit fractura, nec ſignatus minuitur, ut S. Thomas loquitur. Tum *ex ipſa repræſentatione*: nam, teſte Tridentino, una eademque eſt hoſtia, idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum tunc in cruce obtulit, ſola offerendi ratione diverſa, quia in Divino hoc Sacrificio, quod in Miſſa peragitur, idem ille Chriſtus continetur, & incruente immolatur. (*In ſequent. feſti corp. Chriſti.* — *Seſſ. 22. c. 2.*)

§. IX. MEDIA.

I. ALtiſſimum ſenſum de ſacrificii hujus præſtantia concipere, eumque in finem ſibi perſuadere, quod per unius Sacrificii oblationem gratius præſtetur Deo obſequium, quam ſi omnes poſſibiles virtutum actus eliceret, & omnia excogitabilia tormenta ex amore Dei quis ſuſtineret. Hinc Urban. VIII. in quodam diplomate ait; Si quid eſt in rebus humanis plane Divinum, quod nobis ſuperni Cives (ſi in eos invidia caderet) invidere poſſent, id certe eſt Sacroſanctum Miſſæ Sacrificium, cujus beneficio fit, ut Homines quadam anticipatione in terris poſſideant cœlum, dum ante oculos habent, & manibus contrectant ipſum cœli, terræque Conditorem. Quo magis eſt mortalibus laborandum, ut hoc tantum privilegium cultu, atque honore debito tueantur, caveantque Angelos negligentiæ oſores, qui ſunt æmuli venerationis. (*In Miſſali novo anno 1614. recognitio.*)

II. Firma fide credere, eum ipſum nuoc decretis per conſecrationem adduci, tangi, adorari, manducari quem ipſa B. Virgo in utero ſuſcepit, peperit, lactavit, & educavit.

III. Imaginari ſibi; quod tempore Sacrificii B. Virgo Filium ſuum, dicet panis Specierum Euchariſticarum involutum, perinde in manus offerat, ac olim S. Franciſco, B. Stanislao, aliiſque Sanctis obtulit.

IV. Conſiderare ſe Angelis Sacrificio aſſiſtentibus circumdatum, & ſupra ſe Patrem æternum ſummo cum deſiderio expectantem hujus Sacrificii gratiſſimi oblationem.

V. Ex una parte conſiderare, quot beneficiis a Deo acceptis ad grati animi officium obligetur: quot peccatis eumdem offenderit; quantiſque neceſſitatibus tum ſpiritualibus, tum corporalibus prematur; ex altera vero parte ponderare, quod hoc ſit Sacrificium Euchariſticum, Propitiatorium, & Pacificum perfectiſſimum, per quod omnes prædicti fines modo excellentiſſimo obtineantur.

VI. Frequenter animo verſare exempla Sanctorum Sacerdotum, ſummo cum fervore, ac devotione hoc Sacrificium offerentium, ut vel horum calore tepiditas animi in ſacrificio hoc offerendo concepta inflammetur, & incaleſcat.

§. X. ASCETICA.

I. N*Ovem præcipue ſpecialiter circa Sacrificium Miſſæ bene cognoſcere, aliiſque inculcare debet Aſceta. Primum eſt, ut bene cognoſcat neceſſitatem Sacrificiorum in quavis lege inſtitutorum*, quam quidem bene oſtendit Sanct. Thomas dum ait: Naturalis ratio dictat (*S. Thom. 2.2. q.85. a.1.*)

dictat homini, quod alicui ſuperiori ſubdatur propter defectus, quos in ſe ipſo ſentit, in quibus ab aliquo ſuperiori eget adjuvari, & dirigi, & quidquid illud ſit, hoc eſt, quod apud omnes dicitur Deus. Sicut autem in rebus naturalibus naturaliter inferiora ſuperioribus ſubduntur, Ita etiam naturalis ratio dictat homini ſecundum naturalem inclinationem, ut ei, quod eſt ſupra homines, ſubjectionem, & honorem exhibeat ſecundum ſuum modum. Eſt autem modus conveniens homini, ut ſenſibilibus ſignis utatur ad aliqua exprimenda, quia ex ſenſibilibus cognitionem accipit, & ideo ex naturali ratione procedit, quod homo quibuſdam ſenſibilibus rebus utatur, offerens eas Deo in ſignum debitæ ſubjectionis, & honoris, ſecundum ſimilitudinem eorum, qui Dominis ſuis aliqua offerunt in recognitionem dominii. Qua ſuppoſita veritate, ſequitur naturaliter, quod homo ad ſuam Deo exhibendam, proteſtandamque ſubjectionem, Sacrificium ei offerre debeat. Quale autem Deo gratius, efficacius, utilinſque, quam hoc incruentum, offerri poterit, quod omni momento (utpote juge Sacrificium) Eccleſia ſancta per ſuos offert filios?

Tann. tr. 4. d. 5. q. 9. dub. 4. n. 84. II. *Secundum eſt, ut bene cognoſcere ſtudeat diſcrimen inter Sacrificium Crucis, & Miſſæ*; quod quidem Tannerus ſequentibus verbis aſſignat; Sacrificium crucis erat meritorium, ſatisfactorium, & impetratorium, vere, & proprie: quia Chriſtus tunc mortalis erat, & mereri, & ſatisfacere poterat. Sacrificium Miſſæ proprie ſolum eſt impetratorium; quia Chriſtus nunc immortalis, nec mereri, nec ſatisfacere poteſt. Cum autem dicitur propitiatorium, vel ſatisfactorium, id intelligendum eſt ratione rei, quæ impetratur. Dicitur enim propitiatorium, quia impetrat remiſſionem culpæ, ſatisfactorium, quia impetrat remiſſionem pœnæ; Meritorium, quia impetrat gratiam benefaciendi, ac merita acquirendi.

Oſor. tom. 4. de Sacrificio. III. *Tertium eſt, ut dignam de hujus Sacramenti efficacia æſtimationem concipiat*: de qua Oſorius ſic loquitur: Statim ut placare poſſis Deum, placa eum munere dato ingenti, offer illi Chriſtum, ejus merita, & ſatisfactionem. Plus ille Patri placuit, quam tu diſplicere potueris, & univerſus mundus. Dic ergo Patri: Indignus ego venia ſum; peccavi ſuper numerum arenæ maris: ſed ecce, Filium tuum, quam mihi dediſti, tibi offero, qui plus tibi placuit, quam ego diſplicuerim, majora ejus ſunt merita, quam peccata mea.

S. Epiph. hæreſ. 37. IV. *Quartum eſt, ut bene cognoſcat, ſummam ad hoc Sacrificium digne offerendum puritatem requiri*, cujus neceſſitatem S. Epiphanius ſic oſtendit. Serpens, cum venerit ad bibendam aquam, priuſquam bibat, extra fontem evomit venenum ſuum, & poſtea bibit: ita & nos, quando ad altare Dei accedimus, ſeponamus venenum peſſimum, venenum vero animarum noſtrarum eſt odium, invidia, rapina, concupiſcentia carnalis, & omnia alia peccata, quæ æternam nobis mortem conciliant. Omnes domeſtici ad Jacob Patriarchæ familiam ſpectantes, mox ut altare illud erigendum eſſe intellexerunt, promptiſſimam Jacob exhibuerunt obedientiam; dicit enim Textus: *Dederunt ergo ei omnes deos alienos, quos habebant, & inaures, quæ erant in auribus eorum; at ille infodit ea ſubter terebinthum.* Quo exemplo omnes merito incitari deberent Chriſtiani, ut ſacro altari cum fructu aſſiſtere poſſent, ſepeliendo ſubter terebinthum, id eſt, ſub arbore crucis, omnis inordinati affectus idolum: Miſſa etenim nihil eſt aliud, quam viva quædam effigies, & repræſentatio Sacrificii cruenti, & crucifixionis Chriſti. Quod confirmans S. Auguſtinus apte declarat myſterium, cur ſancta Mater Eccleſia fideles, omnibus diebus feſtivis, & ſolemnibus, quibus ad Miſſam audiendam ſinguli obligantur, ab operibus ſervilibus abſtinere, & feriari voluerit: nimirum ut ab omni negotio, & ſtrepitu mundi expediti, tanto poſſent promptius vacare animarum ſaluti: Sciendum eſt, inquit, quod ideo a SS. Patribus conſtitutum eſt Chriſtianis, & mandatum, ut in ſolemnitatibus Sanctorum, & in Dominicis diebus otium haberent, ut a terreno negotio vacarent, & paratiores, ac promptiores eſſent ad divinum cultum, relinquerentque eo tempore terrenam ſolicitudinem.

V. *Quintum eſt, ut bene cognoſcat reverentiam, qua par eſt Sacrificium hoc adminiſtrari*, quam optime inſinuavit S. Franciſcus Seraphicus, dum ſuos his verbis eſt allocutus. *Opuſc. S. Franc. Seraph. to. 1. epiſt. 12.* Videte, Fratres Sacerdotes, dignitatem veſtram, & eſtote Sancti, quia ipſe Sanctus eſt: & ſicut ſuper omnes propter hoc myſterium honoravit vos Dominus Deus, ita & vos propter hoc myſterium diligite eum, reveremini, & honorate. Magna miſeria, & miſeranda infirmitas, quando ipſum ſic præſentem habetis, & aliquid aliud in toto mundo curatis. Totus homo paveat, totus mundus contremiſcat, & totum cælum exultet, quando ſuper altare in manibus Sacerdotis eſt Chriſtus Filius Dei vivi. O admiranda altitudo, O ſtupenda dignatio, O ſublimitas humilis, quod Dominus univerſitatis Deus, & Dei Filius ſic ſe humiliat, ut pro noſtra ſalute ſub modica panis formula ſe abſcondat! Cui adſtipulans Cæſarius. Si Sacerdos legalis, inquit, oraturus pro ſalute populi, ſolus ingrediebatur in ſancta ſanctorum, & omnis populus, ſicut de Zacharia legitur, erat foris expectans horam incenſi, ne orantem impediret; quanto magis Sacerdos gratiæ, qui jam non corruptibile pro una gente Sacrificium, ſed pro totius mundi ſalute, Patri offert Filium, ſummam in altari pacem requirit, & ſilentium? Unde B. Ambroſius poſt Evangelium monere ſolebat populum, ut a tuſſi, & omni inquietudine ſe temperaret tempore canonis. Magna profecto miſeria, inquit S. Anaſtaſius, magna ſocordia noſtra eſt; nam cum in omni orationis, ac deprecationis genere intentos nos ardenteſque eſſe oportet, *S. Anaſt. de Sac. Synaxi.* tum vero, vel maxime in illa divinorum operatione myſteriorum, & hujuſmodi Synaxi cum timore, ac tremore aſſiſtamus Domino. Nunc autem neque pura oratione, neque contritis mentibus, ſenſibuſque offerentes nitimur, lites, cauſas, reſque vaniſſimas his inconvenientibus agi-

agitamus. Unde recte concludit Concilium Braccarenſe. Cum omne crimen, atque peccatum oblatis Deo Sacrificiis deleatur, quid de cætero pro delictorum expiatione Domino dabitur, quando in ipſa Sacrificii oblatione peccatur?

VI. *Sextum eſt; ut bene cognoſcat, quantum dematur de fructu Sacrificii hujus, ſi per malum Sacerdotem offeratur;* qua de re ſic loquitur S. Bonaventura. Omnes Miſſæ ſunt æque bonæ, quantum ad opus operatum, una tamen eſt melior altera, quantum ad opus operantis; Unde melius eſt audire Miſſam boni Sacerdotis, quam mali, ſicut in menſa corporali eumdem cibum jucundius accipimus a mundo miniſtro, quam ab immundo. Unde Sanctus Ambroſius ſic Deum allocutus eſt; Quoniam me peccatorem inter te, & eumdem populum tuum medium eſſe voluiſti, licet in me aliquod boni operis teſtimonium oon agnoſcas, officium ſaltem diſpenſationis creditæ non recuſes, ne per me indignum eorum ſalutis pereat pretium, pro quibus victima ſalutaris dignatus es eſſe redemptio. Ad quam veritatem confirmandam non parum conducet ſequens exemplum, quod in vitis Patrum hunc in modum refertur. Solitarium quemdam ſtatis temporibus convenire ſolebat certæ cujuſdam Baſilicæ Sacerdos, ut in Miſſa coram eo celebrata eumdem communicaret. Hic vero ſulitarius tandem audita ab alio quodam ſiniſtra de hoc Sacerdote relatione, ſiniſtrum quoque, & ipſe de eo formavit judicium: ac proiode cum idem Sacerdos pro ſua conſuetudine reverteretur ad dicendam Miſſam, & Euchariſtiam Solitario miniſtrandam, boous Eremita jam de hoc Sacerdote ſcandalizatus, eum a ſe repulit, nec oſtium cellæ aperire voluit, quo viſo Sacerdos receſſit. Et ecce vox facta eſt ad Solitarium dicens. Tulerunt ſibi homines judicium meum; & factus eſt velut in exceſſu mentis, & videbat quaſi puteum aureum, & ſitulam auream, & funem aureum, & aquam bonam valde; videbat autem, & quemdam leproſum haurientem, & refundentem in vaſe, & cupiebat bibere, & non poterat, quia leproſus eſſet ille, qui hauriebat, & iterum vox ad eum dicens. Cur non bibis ex aqua hac? quam cauſam habet, qui implet? Implet enim ſolummodo, & effundit in vaſe. In ſe autem reverſus Solitarius, conſiderans virtutem viſionis, vocavit Presbyterum, & fecit eum, ſicut & prius, ſanctificare ſibi oblationem.

VII. *Septimum eſt, ut bene cognoſcat finem, & ſcopum, ob quem hoc Sacrificium a Chriſto inſtitutum eſt.* Pro quo melius cognoſcendo ſciendum ex S. Thoma, triplex olim Sacrificiorum genus fuiſſe; 1. *Holocauſtum*, quod totum comburebatur, ut ſignificaretur, quod, ſicut totum animal reſolvebatur in vaporem, ita totus homo Dei dominio ſubjectus eſſe debet. 2. *Sacrificium pro peccato*: cujus una pars comburebatur, altera in uſum Sacerdotum cedebat, ad ſignificandum, quod hæc expiatio Sacerdotum Miniſterio fiat. 3. *Hoſtia pacifica*: quæ Deo, vel pro gratiarum actione, vel pro ſalute, & proſperitate offerentium, ex debito beneficii accepti, vel accipiendi, offerebatur, ideoque pars una Deo, altera Sacerdoti, tertia offerenti, cedebat: His ergo tribus Sacrificiorum generibus nunc Sacrificium Miſſæ reſpondet, Holocauſto quidem, quatenus *Latreuticum*, Sacrificio pro peccato, quatenus *Propitiatorium*. Hoſtiæ pacificæ, quatenus *Euchariſticum*, vel *pacificum* eſt: cui triplici fini ex inſtitutione Chriſti quartus accedit, ſcilicet ut ſit *memoriale* Paſſionis illius, juxta illud Chriſti mandatum: Hoc facite in meam commemorationem. *Luc. 22. v. 19.*

VIII. *Octavum eſt, ut ſciat ſolidum, & utilem modum, hoc Sacrificium cum debita reverentia, fructuque offerendi*, qui quidem modus in tribus fere capitibus conſiſtit: 1. *In digna præparatione:* quæ duplex eſt, remota, & proxima. Prior conſiſtit tum io piiſſimo, & ſublimiſſimo ſenſu erga hoc diviniſſimum myſterium acquirendo; tum in aſſiduo conatu proficiendi in vitæ puritate, & ſanctitate: tum in congruis gratiæ auxiliis ad hoc SS. Sacramentum ſancte tractandum frequenter implorandis. Poſterior conſiſtit, tum in puritate conſcientiæ per confeſſionem, vel cootritionem procuranda, & in propoſiti, ac fervoris Sancta ſancte tractandi per pia ſuſpiria inſtauratione. 2. *In digna celebratione*: quæ tria requirit, oimirum ut pronuntiatio, & quæcumque exterior actio non minus ædificationi aliorum, quam propriæ devotioni ſerviat; ut eæ, quæ libertati Sacerdotis relinquuntur, actiones (uti ſunt commemoratio vivorum, & defunctorum, adoratio Hoſtiæ, & Calicis, meditatio poſt ſumptionem Hoſtiæ) ad finem ab Eccleſia inſtitutum dirigantur: ut in orationibus, & reliquis verbis ab Eccleſia in Miſſali præſcriptis affectus incluſi, maxime profundæ demiſſionis, reverentiæ, amoris in adorando, & tangendo Chriſti corpore eliciantur. 3. *In digna gratiarum actione poſt Sacrificium peractum*: quæ conſiſtit tum io ardentibus amoris, fidei, aliarumque ſimilium virtutum actibus eliciendis: tum in oblatione corporis, & ſanguinis Chriſti, & ſui ipſius cum omnibus poteotiis, uti Thomas Kempenſis loc. cit. pulchre oſtendit: tum in ſuis, & aliorum neceſ- *L. 4. c. 8. & 9.*
ſitatibus commendandis, ut idem Author cit. c. 9. docet.

IX. *Nonum eſt, ut ſciat etiam ſolidum modum applicandi hoc Sacrificium*, pro quo qui- *p. 2. tit. 2. litt. p.*
dem quatuor agenda ſuadet Gavantus: 1. Ut intendat omni meliori modo prodeſſe iis, quorum Eccleſia in Canone meminit, videlicet totius Eccleſiæ, Papæ, Epiſcopi Ordinarii, Circumſtantium &c. 2. Ut provideat ſibi de portione quoque debita, quam Theologi ſpecialem vocant, niſi malit eam, quatenus remiſſionem pœnæ temporalis involvit, alteri trenſcribere 3. Ut ſuffragari iotendat maximo, quo poteſt, affectu iis, quibus, vel titulo ſtipendii, vel obedieotiæ, vel alio ſimili obligatur. 4. Ut aliis etiam, quantum ſine præjudicio priorum fieri poteſt, prodeſſe ſtudeat, eoſque ſpecialiter Deo commendet.

§. XI. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

1. Cor. 11. v. 25. I. EX occaſione thematis: *Hic calix novum teſtamentum eſt in meo ſanguine:* oſtendi poteſt veritas Sacrificii, & cum teſtamento comparari. 1. Quia in vitæ fine a Chriſto ex amore ſuorum liberorum erectum eſt, ut
c. 13. v. 1. teſtatur S. Joannes dicens: Sciens Jeſus, quia venit hora ejus, ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexiſſet ſuos, qui erant, in mundo, in finem dilexit eos. 2. Quia habuit omnes ſolemnitates, & eſt coram duodecim Apoſtolis, velut teſtibus, ſactum, ut ſeptem validis rationibus, ad illius veritatem demonſtrandam aptiſſimis, velut ſeptem ſigillis roboratum eſt, nempe teſtimonio legis veteris, legis novæ, Eccleſiæ, SS. Patrum, Miraculorum, Diaboli, tanto conatu illud nequicquam evertere molientis, Hæreticorum tum illud olim agnoſcentium, tum fruſtra futilibus ſuis rationibus impugnantium, quæ vide apud Fabrum conc. 3. in Dom. 2. poſt Pentecoſt. fuſius explicata. 3. Quia nullum ex Hæredibus prætervit, ſed omnes ſumma cum charitate incluſit, &, quantum erat ex ſe, æquales Hæredes inſtituit. Unde facile patet, quanti faciendum ſit hoc teſtamentum, quantoque affectu amoris, & gratitudinis ſibi applicandum.

Malach. 3. v. 3. II. Ex occaſione thematis: *placebit Domino Sacrificium Judæ, & Jeruſalem, ſicut dies ſæculi, & ſicut anni antiqui* poteſt oſtendi præſtantia Sacrificii ex eo, quod omnes fines, & excellentias veterum ſacrificiorum perfectiſſimo modo in ſe continet. Et 1. quidem ſit *Sacrificium laudis* Deo gratiſſimum, utpote quo magis honoratur, & delectatur, quam omnibus quorumcumque Angelorum aut Hominum laudibus. 2. Sit Sacrificium *Eucharisticum:* quo nihil præſtantius in grati animi ſignum offerri poteſt, unde S. David in Spi-
Pſ. 115. v. 12. ritu hoc cognoſcens dixit: Quid retribuam Domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi?
C. 2. Tr. Calicem ſalutaris accipiam. 3. Sit Sacrificium
Seſſ. 22. c. 2. *Propitiatorium:* cujus oblatione placatus Dominus, gratiam, & donum pœnitentiæ concedens, crimina, & peccata etiam ingentia dimittit; perinde ut olim Eſau Fratris ſui Jacobi muneribus placatus eſt. 4. Sit Sacrificium *Pacificum:* tanto majoris ad impetrandas quaſcumque gratias efficaciæ, quanto excellentior, Deoque gratior eſt hoſtiæ oblatæ titulus, per quem gratiæ tales petuntur. 5. Sit *Rememorativum* SS. Paſſionis juxta illud Eccleſiæ: O ſacrum convivium, in quo Chriſtus ſumitur, recolitur memoria paſſionis ejus! quæ fuſius explicata apud Fabrum conc. 7. in Fer. 3. Pentec.

Pſ. 109. v. 4. III. Ex occaſione thematis: *Tu es Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech:* poteſt Sacrificium hoc cum Sacrificio Melchiſedech comparari; 1. Propter offerentem, quia ſicut Melchiſedech fuit Rex Salem, id eſt, pacis, item Rex, & Sacerdos, ſine Patre, & Matre, ac
Iſai. 9. v. 16. Succeſſore; ita Chriſtus eſt Princeps pacis, univerſalis Rex, & Sacerdos, ſine Patre quoad humanitatem, ſine Matre quoad Divinitatem, ſine Succeſſore quoad ſummum Sacerdotium. 2. Propter rem oblatam, quia uterque panem, & vinum obtulit, licet Chriſtus multo excellentius. 3. Propter finem inſtitutionis, uterque enim Sacrificium obtulit in memoriam beneficii, quo victoria de Hoſtibus reportata, & Amici ab interitu liberati ſunt. Oſtendatur proin, quomodo ſeipſum quiſque offerre debeat, videaturque eum in finem cit. ſupra c. 8. & 9. lib. 4. Thomæ Kemp.

IV. Ex occaſione thematis: *Hoc facite in meam commemorationem:* poteſt ſimilitudo cruenti, & incruenti Sacrificii oſtendi, tum ex veſtitu Sacerdotis, tum ex calice aliiſque inſtrumentis, quæ adhibentur in hoc Sacrificio; tum ex cæremoniis ab Eccleſia inſtitutis. Ex quibus inferri poteſt, decere, ut nos quoque nunc, quæ olim poſt cruentum Sacrificium contigerunt, præſtemus, & per veram quidem Fidem dicamus: Vere Filius Dei erat iſte: deinde Chriſtum pannis mundæ conſcientiæ involvamus, & in corde noſtro velut ſepulchro novo reponamus. Vide Fabrum conc. 3. in Fer. 3. Pent. cæremonias Miſſæ fuſius explicantem.

V. Ex occaſione thematis: *Eamus, & ſacrificemus Domino;* explicari poteſt multiplex fru- Exod. 5. v. 3. L. 4.
ctus Sacrificii, eumque in finem ſententia de Civit. c. 3. S. 1.
Thomæ Kempenſis aſſumi, dum ait: Quando Sacerdos devote celebrat, 1. *Deum honorat* (& quidem perfectiſſimo modo, ut ſupra dictum eſt) 2. *Angelos,* imo & omnes Sanctos, *lætificat,* quia, ut S. Chryſoſtomus ait, magnus illis honor eſt, nominari Domino præſente, dum mors illa perficitor, & horrendum Sacrificium, & ineffabilia Sacramen- Hom. 21.
ta. Hinc de nulla re magis, quam de hoc in Act.
Sacrificio lætantur. 3. *Eccleſiam ædificat,* augmentum, & auxilium eidem impetrando. 4. *Vivos adjuvat,* offerendo illi occaſionem multiplicem fructum Sacrificii participandi. 5. *Defunctis requiem præſtat,* liberando eos per hoc Sacrificium a pœnis ſuis. 6. *Et ſeſe omnium bonorum participem facit,* tam ſpiritualium ſcilicet, quam temporalium per hoc Sacrificium tum ex opere operato conferuntur, tum ex opere operantis obtinentur.

VI. Ex occaſione thematis: *Voluntarie ſa-* Pſ. 53. v. 8.
crificabo tibi, Domine, quoniam bonus es: poteſt oſtendi multiplex fructus auditionis Miſſæ. Et in priori quidem parte probari, quod etiam audientes offerant Sacrificium; uti clare indicat Sacerdos in Miſſa, dum ait: Orate Fratres, ut meum ac veſtrum Sacrificium acceptabile fiat. In quibus verbis, inquit S. Petrus Damianus, patenter oſtenditur, quod a cunctis Fidelibus, non ſolum viris, ſed etiam mulieribus, Sacrificium illud laudis offertur; licet ab uno ſpecialiter Sacerdote offerri videatur, quia quæ ille offerendo manibus tractat, hæc multitudo Fidelium intenſa mentium devotione commendat. In poſteriori parte oſtendatur, quam bonum ſit tali modo ſacrificare, ſeu Sacrificio intereſſe; nam, 1. Bonum eſt Deo, cujus gloria miris modis amplificatur. 2. Bonum eſt Sanctis, & Angelis, qui ſingulariter inde recreantur. 3. Bo-

num

Digitized by Google

num eſt audienti, qui innumeros fructus Sacrificii participat. 4. Bonum eſt adſtantibus, qui inde ad pietatem ſe mutuo inflammant. 5. Bonum eſt animabus purgantibus, quæ maximum inde levamen percipiunt. Vide Fabr. conc. 2. in Fer. 3. Paſch. fuſius fructus auditionis Miſſæ explicantem.

VII. Ex occaſione thematis: *In omni opere*
13. *tuo præcellens eſto*: dicatur, olim apud Ethnicos conſuetudinem fuiſſe, ut ante Sacrificium ſemper clamaret & Præco: *Hoc age*: magis proinde hoc obſervandum tempore noſtri Sacrificii, atque adeo omnem adhibendam diligentiam, ut rite interſimus, ſi 1. audiamus *integre* Miſſam; nam & in Veteri Teſtamento Deus noluit Sacrificium ſine cauda offerri;
r. hinc S. Gregorius: Ille bene immolat, inquit, qui Sacrificium boni operis ad finem debitæ perducit actionis. 2. *Reverenter:* tam interiori ſcilicet, quam exteriori reverentia;
n. nam Spiritus Sanctus, inquit S. Bernardus, illa hora gratum non recipit, quidquid aliud,
r. quam debes, neglecto eo, quod debes, obtuleris. Sed & Chryſoſtomus ſuam in hoc genere Symbolam conferens: Conſidera quæſo, inquit, menſa regalis eſt appoſita, Angeli menſæ miniſtrantes, ipſe Rex adeſt, & tu, adſtas oſcitans? 3. *Devote*, ſive paſſionem Chriſti conſiderando, ſive actus varios virtutum cum Sacerdote eliciendo, ſive orationes varias recitando; hoc enim eſt pingue Sacrificium, ad quod reſpicit Dominus, ſicut olim ad Sacrificium Abel reſpexit. Videatur Alphonſus Rodriquez part. 2. tract. 8. cap. 15. & 16.

§. XII. ALII CONCEPTUS.

I. S. Prophetæ Jeremiæ in plateis Jeroſolymitanis ingens quædam virorum morientium in ſpiritu oſteoſa eſt ſtrages, quæ ipſum commovit, ut in hæc verba lamentaretur: *Cum deficerent quaſi vulnerati in plateis civitatis, cum exhalarent animas ſuas.* At vero quamnam exiſtimatis hujus mortalitatis fuiſſe cauſam? nimirum, quia deerat eis triticum, & vinum, & ideo Propheta ſtatim ſubjungit; *Ubi eſt triticum, & vinum?* Quæ verba ad propoſitum noſtrum applicare poſſumus, quia, quando ab inimicis anguſtiamur, ad Miſſam nobis recurrendum eſt, dicendo: *Ubi eſt triticum, & vinum?* Ubi eſt ſacrificium illud cruentum, in quo panis, & vinum in Corpus, & Sanguinem Chriſti tranſubſtantiata, omnes a nobis repellunt bellorum, hoſtiliumque armorum anguſtias, omnemque a nobis metum auferunt? Ut proinde Eccleſia longe proſperioribus auſpiciis dicere poſſit, quod olim dixit Numa Pompilius, cui cum annunciatum fuiſſet, in propinquo adeſſe hoſtilem exercitum reſpondit ille: Et ego ſacrificabo.

II. Eo tempore, quo electus Dei populus a Gedeone tamquam Judice gubernabatur, a numeroſo quodam hoſtili exercitu omnes præ timore conſternati trepidabant; Nam, ut ſacer textus ait, *Omnes Orientales populi fuſi jacebant in valle, ut locuſtarum multitudo;* & tamen certi cujuſdam panis augurio innumerabilis hic exercitus diſperſus, & diſſipatus fuit; dicebat enim Gedeon: *Videbatur mihi quaſi ſubcinericius panis volvi, & in caſtra Madian deſcendere, cumque perveniſſet ad tabernaculum, percuſſit illud, atque ſubvertit, & terræ funditus coæquavit.* Quod utique in figura contingebat illis: nam panis ille Euchariſticum præfigurabat ſacrificium, cujus eſt illa propria virtus, quod hoſtiles diſſipare queat exercitus; panem vero illum e Gedeone viſum Euchariſtici Sacrificii fuiſſe figuram, Cajetanus ex ſequenti obſervatione demonſtrat, inquiens: Ex eo, quod ſcribitur volutus, inſinuatur, quod hujuſmodi panis erat orbicularis figuræ, hæc enim figura ad motum revolutionis valde eſt habilis; ac proinde hoſtiam ſacram ſignificat, quæ in Miſſa conſecratur; hæc enim ſecundum uſitatum Eccleſiæ ritum figuram præfefert rotundam, adeoque habilis eſt, ut ad diſſipandos hoſtiles exercitus in eoſdem devolvatur.

III. Sanct. Patriarcha Jacob, ut videre eſt Gen. 4. in principio ſequens a Domino accepit præceptum: *Surge, & aſcende Bethel, & habita ibi, facque altare Deo.* Obſervandum vero eſt, quod priuſquam in executionem hujus præcepti altare pro Sacrificio offerendo erigeret, prius ſollicitus fuerit, ut domus ſuæ familiaris Deo gratos redderet, & acceptos, nam, ut Scriptura ait, *Jacob vero omni convocata domo ſua ait: Abjicite Deos alienos, qui in medio veſtri ſunt, & mundamini*; hac autem mundatione peracta, domeſticis ſuis dixit: *Surgite, & aſcendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare*: Quia autem omnia in figura contingebant illis, ideo ſine dubio divina ſapientia Chriſtianos docere voluit, quod priuſquam pro Sacrificio Miſſæ celebrando, vel audiendo, ad altare accedamus, ſi condignum inde fructum percipere volumus, neceſſum ſit, ut prius e domo cordis, & conſcientiæ noſtræ idola, ideſt, inordinatos affectus, appetitus, vitia, & peccata penitus eliminemus, & ita mundemur; quia, ut Oleaſter ait: Qui ſummo Deo eſt litaturus, oportet eum mundari intus, & extra.

IV. In Exodi Libro Aaroni, & Filiis ejus Deus præcepit: *Facies labrum æneum cum baſi ſua ad lavandum, poneſque illud inter tabernaculum teſtimonii, & altare.* Quo vero fine Deus lavacrum iſtud erigi præceperit, ſacer Textus manifeſte declarat, dum inquit: *Miſſa aqua lavabunt in ea Aaron, & filii ejus manus ſuas, ac pedes, quando ingreſſuri ſunt ad altare, ut offerant in eo.* Circa quæ verba perſuadere mihi facile poſſem, ſolum in miniſtris Sacerdotalibus hanc requiri munditiam, & puritatem interiorem, niſi Oleaſtro videretur, eamdem quoque requiri in omnibus aliis, qui ad altare accedunt, etiam Miſſam dumtaxat auſcultaturi, quod conveniens eſſe exiſtimo, licet non ſit neceſſarium, nec omiſſio ejus mortaliter culpabilis exiſtat. Adumbrat, inquit Oleaſter, locus iſte examen, quod quiſque facere tenetur, cum ingreditur domum Dei, ut non niſi lotus ingrediatur, ſed timendum eſt valde, ut Auguſtinus notavit, ne maculas a corpore extergas, & laves,

D 2

ves, non autem a mente. Ubi præcipue notanda ſunt verba illa: Quiſque facere tenetur.

V. S. Procul Miſſam olim longiſſimam fuiſſe, poſtea vere a S. Baſilio abbreviatam, ac tandem S. Joann. Chryſ., ob pigritiam, & nauſeam Chriſtianorum, in Eccleſia potius lenocinantium, quam Miſſam auſcultantium, com-
Baron. ad ann. 446. n. 28. pendioſiorem factam fuiſſe tradit. Idem Baronius refert, quod inter alios abuſus a S. Auguſtino ſublatos unus fuerit, quod videlicet multi e Miſſa recederent, priuſquam eidem finis impoſitus fuiſſet, alter vero, quod, quo tempore Miſſa celebratur, circumſtantes fabulis vacare conſueverint, quem utrumque abuſum, præcipue vero Miſſarum prolixitatem faſtidientium, idem Auguſtinus graviter reprehendit.

Mans. d. 14. n. 1. VI. Cum aliquando inſigni illi Dei ſervo Angelo de Pazz annunciaretur plurium querela, qui illum prolixam nimis Miſſam celebrare lamentabantur, is ſe excuſavit, dicando: Certus ſum, quod Miſſa mea numquam ad illud uſque tempus ſe extendat, quod Chriſtus Miſſæ Sacrificii cruenti in monte Calvario celebrato impendit, hæc enim quatuor horarum ſpatio duravit.

Ibid. VII. Conſiderent, obſecro, hi, qui de Miſſæ prolixitate conqueruntur, damnum, quod ſibi conciliant, quia, ſi ſubditus prolixam Principis ſui deſiderat, & ambit audientiam, benignumque, & familiare illius colloquium, quantumvis diuturnum, ut hac ratione deſideratos ab eo favores, & gratias implorare, aut ad beneficia aliis impetranda occaſionem habere poſſit; quanto magis Chriſtianus gaudere deberet, ſe opportunitatem fuiſſe nactum, ut in Miſſa longo tempore, præſentia corporali Filii Dei, ibidem ad nos divina gratia ſua cumulandos, bonorumque terrenorum proſperitate locupletandos, realiter axiſtentis, frui poſſit? D. Chryſoſtomus ſe intelligere non poſſe profitetur, quomodo Chriſtianus comœdiis profanis quantumcumque prolixis oculos, & aures avidas ſine ullo faſtidio præbere poſſit, & poſtea verbum Dei auſcultare faſtidiat. Hic vero, inquit, ubi loquitur Deus, ne exiguum quidem patientiæ tempus expectet. Quæ verba etiam illis, qui longas Miſſas impatienter audiunt, facile applicara poſſumus; in hac enim non ſolum Deus in propria perſona loquitur, verum etiam ipſemet eſt Sacerdos victima, & Sacrificium. En ipſamet D. Chryſoſtomi verba: Centum, & ſexaginta horas habenti in hebdomada, unam, & ſolam horam ſibi ſegregavit Deus, & hanc in opera ſæcularia, & ridicula, & conventicula inſumis.

§. XIII. MISCELLANEA.

Qualitas.

Epiſt. 19. I. Recte Ovidius, non placere Diis Sacrificia, niſi & obedientia accedat, indicavit hoc diſticho.

Non bove mactato cæleſtia Numina gaudent,
Sed quæ præſtanda eſt, & ſine teſte fides.

Perſius 2. II. Nec minus argute Perſius:

O curvæ in terras animæ, & cæleſtium inanes.
Quid juvat hoc, templis noſtros immittere mores,
Et bona Diis ex hac ſcelerata ducere culpa.

III. Horatius quoque Deos animum, non Sacrificium attendere, ſequentibus verbis oſtendit. *L. 3. Epod. 11.*

---- Te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium,
Parvos coronantem marino
Rore Deos, fragilique myrto:
Immunis aram ſi tetigit manus,
Non ſumptuoſa blandior hoſtia
Mollibus everſo Penates
Farre pio, & ſaliente mica.

IV. Socrates Sacrificia volebat quam minimis impendiis conſtare, quod Dii, ut non egent rebus hominum, ita magis affectus immolantium ſpectent, quam divitias; alioqui cum improbiſſimi quique abundent divitiis, male proſpectum eſſet bonis, ut qui non perinde, ac illi, Deos colere poſſent. *Eraſ. l. 3. Apopht.*

V. Ovicula S. Franciſci, & S. Coletæ ingreſſa Eccleſiam Miſſæ aſſiſtebat magna cum modeſtia, & elevationis tempore in genua nixa, non ante finem ſurgebat. *Tymp. in ſp. mag. p. 2. ſig. 13.*

VI. S. Eleutherius ab indomitis equis in aſperum montem tractus, cum ibidem Sacri celebrandi occaſionem nactus eſſet, leones, urſi aliæque beſtiæ e ſilvis gregatim accurrentes, ſanctum Virum circumſteterunt Sacris operantem, & tanta modeſtia geſtuum, membrorumque compoſitione ac attentione interfuerunt, velut rem divinam exploratum veniſſent. *Surius 18. April.*

VII. Ephebus Alexandri Magni, cum Sacrificio adſtaret, & excuſſa e foco flamma manum graviter adureret, diſſimulato dolore, ne quidem movit ſe, ut ne ſacrificantem motu ſuo turbaret. *S. Ambr. lib. 3. de Virgin.*

VIII. In India Porcæ Rex, etſi primis adhuc juvenilis licentiæ annis, tam erat tamen in colendis Idolis ſuis, quæ non pauciora quingentis in Larario aſſervabat, ſuperſtitioſe religioſus, ut quotidie totum antemeridianum tempus, ſex ſolidas horas, offerendis ſuis cuique donis impenderet, nec ad alia ulla negotia daret aditum. *Petrus Jarricus l. 6. hiſt. Ind. Or. c. 20.*

Neceſſitas.

IX. Ovidius neceſſitatem Sacrificiorum, & donorum Diis offerendorum, ſic oſtendit: *l. 5. Faſt.*

Nos quoque tangit honos, feſtis gaudemus, & aris
Turbaque cæleſtes ambitioſa ſumus.
Sæpe Deos aliquis peccando facit iniquos,
Et pro delictis hoſtia blanda fuit.
Sæpe Jovem vidi, cum jam ſua mittere vellet
Fulmina, thure dato ſuſtinuiſſe manum,
At ſi negligitur, magnis injuria pœnis
Solvitur, & juſtum præterit ira modum.

Utilitas.

X. S. Porphyrus Gazæ Epiſcopus Conſtantinopoli difficilem rem ab Arcadio Imperatore per libellum ſupplicem impetraturus, *Surius 26. Febr.*

Theo-

Digitized by Google

Theodoſium Archadii filium tuum recens natum a baptiſmali fonte referri vidit, & ingenioſo commento libellum Purpuræ, qua parvulus tegebatur, impoſuit, quaſi ipſe Infans eum offerret, ceſſitque feliciter conſilium; nam Arcadius petitionem implevit, & idola demolitus eſt.

XI. Emanuel Soſa in tempeſtate conſtitutus, filiolum ſuum innocentem manibus in cælum ſuſtulit, & propter illum, ut parceret, rogavit; quanto magis Deus propter ſuum Filium in Sacrificio Miſſæ oblatum parcet?

Dignitas.

Ap. Mel. tr. 4. de Sacr. Miſ. c. 9. §. 2. XII. Joannes de Angelis, Cogitanti mihi, inquit, de Miſſæ altiſſimis Myſteriis ſemper ea gloria, & delectatio, quam Pater æternus in Filii ſui oblatione ſub velamine Sacramenti percipit, tam grandis, & eximia videri ſolet, ut Angelorum Chori, Beatorumque turmæ, nullam fere præ hac conferant voluptatem; cum enim Sacerdos Deum Deo, illi vero Creaturam tantum, offerant, neceſſario ſequitur, ut horum oblatio præ illa quaſi nihilum reputetur.

§. XIV. AUTHORES.

I. Nicolaus Lancizius opuſc. 13.
II. Lucas Pinellus de Miſſa.
III. Philippus D' Outreman in Pædagogo Chriſtiano part. 2. c. 9.
IV. Alphonſus Rodriq. p. 2. tr. 8. c. 14. 15. & 16.
V. Joannes Nadaſi in Anno Euchariſtico hebd. 36. & 38.
VI. Jacobus Marchantius in Hort. Paſtor. tr. 4. a lect. 13.
Item in Virga Aaronis tr. 3. lect. 10. & ſeq.
VII. Julius Nigronus in reg. 2. communium.
VIII. Antonius Gaudier de Natura, & ſtatibus perfectionis, part. 1. ſect. 2.
IX. Franciſcus Arrias in Theſauro Inexhauſto tom. 1. tr. 4. a c. 1. uſque ad 10.
X. Petrus Sanchez in regno Dei p. 7. c. 4.
XI. Joſephus Manſi in Biblioth. morali.

TITULUS CXXVIII.

SANCTORUM CULTUS, ET FESTA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM, SEU INSTITUTIONEM.

Definitio.

I. EST actus Religionis, quo debitum Sanctis cælitibus cultum exhibemus. Intelliguntur autem hic per ſanctos, Homines, & Angeli, ad fruendam beatitudinem, quæ in viſione Dei conſiſtit, admiſſi.

Diviſio.

II. Dividitur in Cultum *Interiorem*, & *Exteriorem*. Ille eſt, qui ſola mente, abſque ullo ſigno externo, peragitur; Iſte, qui ſignis etiam, ſive verbo, ſive opere exhibitis; demonſtratur.

Actus.

III. *Eos magnificare*, tum ob ſanctitatem, propter quam inter Amicos Dei numerari meruerunt, tum propter dignitatem, ad quam a Deo ob merita ſua præclara ſunt evecti. *Conidus c. 1. q. 1.*

IV. *Prædicare, & laudare*, ut, dum ore, & lingua eorum laudes celebramus, cor noſtrum concepta de illorum excellentia æſtimatione abundare demonſtremus.

V. *Amare*: id eſt, de eorum felicitate perinde, ac ſi noſtra foret, gaudere, ac gratulari, cum Amicorum omnia ſint communia.

VI. *Eos honorare*, tum eorum reliquias, & imagines venerando; tum varia obſequia in honorem illorum præſtando.

VII. *Illos in neceſſitatibus invocare*, ſibique de omnibus Sanctis dictum credere, quod S. Bernardus de Angelis dixit: Quoties graviſſima cernitur urgere tentatio, & tribulatio vehemens imminere, invoca Cuſtodem, Patronum tuum, Doctorem tuum in opportunitatibus, in tribulatione. Fideles ſunt, prudentes ſunt, potentes ſunt; quid trepidamus; Tantum ſequamur eos, adhæreamus eis, & in protectione Dei cæli commoremur. *S. Bern. in Pſ. qui habit.*

VIII. *Imitari illos pro viribus*, juxta monitum S. Ildephonſi dicentis: Imitamini Matrem Virginem, & Sanctos omnes, quos laudatis: quoniam non tantum illis prodeſt noſtra laudatio, quam nobis eorum imitatio. Unde ſponſo magis placet imitator devotus, quam laudator otioſus, tamen vera laudatio cordis imitatio eſt operis. *S. Ildeph. S. lib. de Aſſumpt.*

IX. *Alios quoque ad eorum amorem, & venerationem excitare*: ſic enim, & affectus erga illos noſter amplius demonſtratur, & eorum erga nos amor, favorque firmius confirmatur.

Origo Feſtorum.

X. Dierum Feſtorum ſanctificatio immediate, & ſine dilatione poſt conditum Mundum a Deo præcepta fuit, quando ſcilicet die ſeptimo a creaturarum productione ulterius proſequenda ceſſavit; prout ex verbis (*benedixit diei ſeptimo* &c.) clare deducitur: quid enim eſt (*& ſanctificavit illum*) interrogat D. Chryſoſtomus: nihil profecto aliud, quam ab aliis illum ſegregavit, docente nos Divina Scriptura, propter quod, poſtquam dixit: *Et ſanctificavit illum*, adjicit: *eo quod in illo requieverat ab omnibus operibus ſuis, quæ cœperat Deus facere*. Jam hinc ab initio doctrinam hanc nobis inſinuat Deus, erudiens, in circulo hebdomadis diem unum integrum ſegregandum, & reponendum in ſpiritualem operationem. *S. Chryſ. ho. 10. in Gen.*

XI. Lippomanus quoque cenſet, Moyſen per hoc verbum, *benedixit*, modum exprimere voluiſſe, qui in obſequio & cultu Deo exhibendo ſervandus eſt: Unde ly *benedixit* ita exponit: id eſt, in eo ſibi benedictiones ad laudes *Lippom. in c. 2. Gen.*

fieri voluit, ſibique conſecravit; cæteros quidem operum exercitio deputans, illum vero ſuo cultui mancipans: ſanctificatio enim idem eſt, quod ad divina obſequia applicatio.

Manſ. tr. 1. d. 1. n. 1. XII. Cur autem Deus diem ſeptimum potius ſuo cultui deſtinarit, hujus ſacer textus ſequentem aſſignat rationem: *Quia requievit ab univerſo opere, quod patrarat*, quibus verbis modus feſta ſanctificandi innuitur, qui in en conſiſtit, ut in illis ab omni opere ſervili abſtineatur. Doctor Angelicus inter multas rationes inſtitutionis, & ſanctificationis hujus diei talem quoque adducit: Primo datum fuit ad deſtructionem erroris: prævidit enim Spiritus S. quod futuri erant aliqui, dictnri, mundum ſemper fuiſſe, de quibus S. Petrus loquitur: voluit ergo Deus, ut cuſtodiretur unus dies in memoriam, quod Deus omnia creaverat in ſex diebus, & in ſeptimo quievit a novis creaturis condendis. Porro hujus præcepti revocationem ex univerſa Sacræ Scripturæ ſerie nullibi factam fuiſſe colligitur, niſi poſtquam populus Iſraeliticus in deſerto ſubſtitit: antea enim præceptum hoc eidem populo implicite quidem traditum fuit, quando nimirum Deus illis Manna ſuum liberaliter impertiens, diſpoſuit, ut hoc illis quotidie deplueret, quotidie pariter ab illis colligendum, præterquam in die Sabbati: *Sex diebus colligetis, in die autem ſeptimo Sabbatum eſt Domini, idcirco non invenietur.* At vero quia in ſervitute Ægyptiaca a Pharaone in luti, laterisque operibus continuo occupati, & oppreſſi, hanc Sabbati ſanctificationem dudum neglexerant, non obſtante, quod Deus illis eo die cæleſtem hujus Manna annonam minime depluiſſe dixiſſet; ideo dixit Dominus ad Moyſen: *uſquequo non vultis cuſtodire mandata mea, & legem meam: videte, quod Dominus dederit vobis Sabbatum, & propter hoc die feſto tribuit vobis cibos duplices; & Sabbatizavit populus die ſeptimo.* Tandem vero in monte Sinai præceptum hoc, quod inter alia Decalogi tertium eſt, una cum aliis expreſſim his verbis eidem impoſuit populo: *Memento, ut diem Sabbati ſanctifices: ſex diebus operaberis, & facies omnia opera tua, ſeptimo autem die Sabbatum Domini Dei tui eſt, non facies omne opus in eo, tu, & filius tuus, & filia tua, ſervus tuus, & ancilla tua, jumentum tuum, & advena, qui eſt intra portas tuas: ſex enim diebus fecit Dominus cælum, & terram, & mare, & omnia, quæ in eis ſunt, & requievit in die ſeptimo, idcirco benedixit Dominus diei Sabbati, & ſanctificavit eum.*

Ibid. XIII. Præter Sabbati Sanctificationem, Deus eidem populo alios per annum dies feſtos præſcripſit: quales erant dies Paſchæ, & Pentecoſtes, feſtum item, quod Tubarum dicebatur, feſtum propitiationis vel expiationis, feſtum Tabernaculorum, & Collectarum: præter quæ ipſimet Judæi alia quatuor feſta inſtituerunt; nimirum liberationis, quæ Judæis per Eſther Reginam obtigit: feſtum dedicationis Templi, Encænia dictum: Feſtum ignis Sacri, de quo 2. *Machab.* 1. *v.* 4. legitur; ac denique feſtum ob Nicanoris mortem inſtitutum, *de quo primo ejuſdem Hiſtoriæ lib. c.* 7. ſcribitur.

Ibid. XIV. Tandem vero Sabbatum olim a populo Judaico ſanctificatum, ab Eccleſia in Dominicam translatum fuit, ne populus Chriſtianus Judaizare videretur; maxime vero quia hoc eodem die Salvator noſter, e ſepulcro redivivus ſurrexerat, id quod ex præhabito inter Apoſtolos conſilio ſtatim poſt Reſurrectionem factum fuiſſe dicere oportet; clarum enim in Apocalypſi hujus argumentum habemus nam *cap.* 1. S. Joannes dicit: *Fui in ſpiritu in Dominica die:* præterquam quod S. Ign. Martyr, Apoſtolorum coætaneus, Dominicæ mentionem faciat, eamque ſpecioſo hoc titulo Reginam, & Principem omnium dierum condecoret. In antiquo etiam Concilio ſequentia verba expreſſa leguntur: Chriſtianorum Religioſæ devotionis (quæ, ut creditur, ex Apoſtolorum traditione, imo Eccleſiæ authoritate deſcendit) mos inolevit, ut in memoriam Dominicæ Reſurrectionis, diem Dominicum venerabiliter, atque honorabiliter colat, quoniam eo die Deus lucem condidit mundi; eo die Chriſtus a mortuis reſurrexit; eo die Spiritum S. Paracletum Apoſtolis miſit de cælo; eo die Manna pluit. Sed & in Concilio quodam anno 1203. ſub Innocentio III. in Scotiæ celebrato, dum in Dominicæ originem diligens inſtitueretur indago, prout in annotationibus dicitur, celebris quidam Prædicator ſequentia aſſeruiſſe legitur. Hoc mandatum ſubſcriptum de obſervatione diei Dominicæ venit de cælo, Mandatum ſanctum diei Dominicæ, quod de cælo venit in Jeruſalem, & inventum eſt ſuper altare S. Simeonis, quod eſt in Golgotha, ubi Chriſtus crucifixus eſt pro peccatis Mundi. Et mandavit Dominus hanc Epiſtolam, quæ apprehenſa eſt ſuper altare S. Simeonis, quam per tres dies, & tres noctes, homines aſpicientes corruerunt in terram, orantes Dei miſericordiam: & poſt horam tertiam erexit ſe Patriarcha, & Azarias Archiepiſcopus, & expenderunt inſulam, & ſanctam acceperunt Epiſtolam Dei, quam cum accepiſſent, invenerunt ſuperſcriptum iſtud: *Ego Dominus, qui præcepi vobis, ut obſervaretis diem Sanctum Dominicum, & non cuſtodiſtis eum, & de peccatis veſtris non pœnituiſtis, &c.* Ex qua hiſtoria quanto cum zelo Deus exactam Dominicæ obſervantiam urgeat, clare deducitur: cujus diei ab antiquis Patribus multa eximia conſcripta encomia legimus. Eo die, inquit D. Chryſoſtomus, deſtructus eſt infernus, extinctum maledictum, diſparuit peccatum, confractæ inferorum portæ, captivus factus eſt Diabolus, diuturnum bellum diremptum, conciliati Deo homines, noſtrumque genus ad priſtinam, imo ad majorem rediit dignitatem, viditque ſol inopinatum, & admirabile illud ſpectaculum, quod homo factus eſt immortalis.

S. Bern. ſ. 2. ſ. 10. c. 1. & 2. XV. Sanctus Bernardinus duodecim enumerat Dominicæ prærogativas; 1. Quia omnium dierum prima exiſtit 2. Quia omnium dierum ultimus erit. 3. Quia noctem præcedentem non habuit. 4. Quia noctem ſubſequentem non habebit. 5. In Dominica Deus cælum,

& aer-

& terram creavit. 6. Quia in ea omnes Angeli fuere creati, ex quibos boni glorificari, mali vero puniri meruerunt. 7. Quia in hoc die lex data fuit populo Iſraelitico. 8. Quia in ea natus Chriſtus, & Manna primitus e cælo dilapſum, fuit. 9. Quia in ea Chriſtus inferno devicto electiſque animabus e ſinu Abrahæ eductis ad vitam reſurrexit immortalem. 10. Quia in Dominica omnium mortuorum continget reſurrectio, juſtaque ſingulis pro meritis præmia aſſignabuntur. 11. Quia hoc die ſuper Apoſtolos Spiritus Sanctus deſcendit. 12. Quia eodem die in Paradiſo initium erit æternitatis illius, quam omnes animæ electæ, perennes Deo laudes, & gratias perſolvendo, ſine fine continuabunt.

S. Anton. in ſumm. pit 14. c. 4. XVI. S. Antoninus inter alias cauſas, ob quas ſanctificandus eſt dies Dominicus, hanc quoque adducit; cum enim corpus noſtrum de terra ſumptum ſit, natura ſua bona hæc terrena appetit, iiſdemque per affectus ſuos immerſum vivit, quibus ne nimium ioſordeſcat, opus babet, ut ad bona cæleſtia mentem ſuam nonnumquam elevet, eoque ſine opportunum ſibi tempus deſtinatum habeat; ideoque inquit, oportet babere certum tempus, in quo cum non liceat ei vacare operibus detur ei materia vacandi Spiritualibus. Sicut enim corpus indiget aliquo tempore ad refectionem ſui, quæ fit per ſomnum, comeſtionem, & hujuſmodi, alias deficeret in operando, & vivendo; ita & anima indiget refectione ſpirituali, ne deficiat, quæ fit per orationes & alia ſpiritualia.

Menſ. l. 6. c. 9. XVII. Quemadmodum vero præter hanc Sabbati ſanctificationem, ut paulo ante diximus, aliæ quoque Hebræorum populo præſcriptæ fuerunt ſolemnitates, ita etiam Eccleſia nobis Chriſtianis, præter diem Dominicum, multa alia feſta in honorem Dei, & Filii ejus, ipſiuſque Sanctiſſimæ Matris, & aliorum Sanctorum præſcripſit. S. Bernardinus quærit, quare alia feſta ultra diem Dominicam addita? reſpondetque id principaliter factum eſſe propter rememorationem beneficiorum, quæ nobis a Deo in talibus diebus collata ſunt. Sic enim feſtum natalis celebratur in honorem nativitatis noſtri Salvatoris, Paſcha in memoriam reſurrectionis ejus, Epiphania, ad recolenda tria illa tam inſignia myſteria, &c. Sic pariter varias celebramus ſanctiſſimæ Virginis ſolemnitates, ob multas perfectiones, quas in ſe habuit, inquit S. Bernardinus, & nobis divino Numine inſpirante participat, & confert. Præterquam quod SS. Virginis feſta ob aliud quoddam emolumentum noſtrum celebremus, quia nimirum eſt divinarum opum theſauraria, quarum participatione tantopere indigemus. Quod vero ad alios Sanctos attinet, hi quidem, ut S. Bernardus ait, bonorum noſtrorum non egent, nec quidquam eis per noſtras devotiones præſtatur, ſeu plane quod eorum memoriam veneramur, noſtra intereſt, non ipſorum; dum enim eorum ſolemnitates celebrando, nos pro beneficiis, quæ eorum ſuffragiis intervenientibus, continuo recipimus, gratos exhibemus, eoſdem ad patrocinii continuationem obligamus, ſimulque Dei nobis amicitiam comparamus, cui honor, ſervis, & amicis ejus exhibitus mire placet; Unde David non dubitat ſpondere: *Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet*. Quis, inquit S. Auguſtinus magnitudini timentium Deum, æqualem ſe audebit dicere, qui paratum habet Deum voluntati eorum? Et S. Bernardinus in eodem ſermone, eadem hæc utiliſſima motiva conſiderans, ait: Nec ſane parum fructuoſa invenitur memoria feſtiva ſanctorum, languorem, teporem, erroremque depellens, cum eorum interceſſione juvetur infirmitas noſtra, conſideratione beatitudinis excitetur negligentia noſtra, ignorantia quoque noſtra ipſorum erudiatur exemplis. S. Auguſtinus de profectu, quem Chriſtianus ex feſtis Martyrum colligere debet, differens, quis finis in eorum celebratiooe iis præfigendus ſit, his verbis docet; ut ea celebritate, inquit, & Deo vero de illorum victoriis gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum, atque palmarum, eodem invocato in auxilium, ex eorum memoriæ renovatione adhortemur.

§. II. EX S. SCRIPTURA DE SANCTIS.

Qualitas.

I. Hic eſt Fratrum amator, & Populi Iſ- Machab. 2. c. 15.
rael, hic eſt qui multum orat pro Po- v. 14.
pulo, & univerſa ſancta civitate, Jeremias Propheta Dei.

II. Et cum aperuiſſet librum, quatuor ani- Apoc. 5.
malia, & viginti quatuor ſeniores ceciderunt v. 8.
coram Agno, habentes ſinguli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes Sanctorum.

III. Vos autem dixi amicos: quia omnia, Jo. 15. v.
quæcumque audivi a Patre meo, nota feci 15.
vobis.

IV. Voca ergo, ſi eſt, qui tibi reſpondeat, Job 5. v. 1
& ad aliquem Sanctorum convertere.

V. Dominus Deus veſter dedit vobis re- Joſ. 1. v.
quiem, & omnem terram. 13.

VI. Poſt hæc vidi turbam magnam, quam Apoc. 7.
dinumerare nemo poterat, ex omnibus genti- v. 9.
bus, & tribubus, & populis, & linguis, ſtantes ante thronum in conſpectu Agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum, & clamabant voce magna dicentes: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſupra thronum, & Agno.

VII. Audivi vocem magna de throno dicen- Apoc. 21.
tem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, v. 3.
& habitabit cum eis. Et ipſi populus ejus erunt, & ipſe erit eorum Deus, & abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt, & dixit, qui ſedebat in throno: Ecce nova facio omnia.

VIII. Et omne maledictum non erit am- Apoc. 22.
plius: & ſedes Dei, & Agni in illa erunt, & v. 3.
ſervi ejus ſervient illi, & videbunt faciem ejus, & nomen ejus in frontibus eorum.

IX. Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur, Jo. 12. v.
& ubi ego ſum, illic & Miniſter meus erit. 26.

Digitized by Google

Utilitas.

Matt. 25. v. 40. X. Amen dico vobis, quamdiu uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.

Matt. 10. v. 40. XI. Qui recipit (ſaltem in corde) vos; me recipit: & qui me recipit, recipit eum, qui me miſit.

Neceſſitas.

Zach. 2. v. 8. XII. Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei: quia ecce levo manum meam ſuper eos.

Dignitas.

Pſal. 138. v. 18. XIII. Mihi autem nimis honorificati ſunt Amici tui Deus, nimis conſortatus eſt principatus eorum.

Apoc. 7. v. 14. XIV. Hi ſunt, qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt ſtolas ſuas in ſanguine Agni, ideo ſunt ante thronum Dei, & ſerviunt ei die, ac nocte in templo ejus, & qui ſedet in throno, habitabit ſuper illos.

DE FESTIS.

Qualitas.

Gen. 2. XV. Benedixit Deus diei ſeptimo, & ſanctificavit illum.

Exod. 20. XVI. Memento, ut diem Sabbati ſanctifices.

Jerem. 17. XVII. Hæc dicit Dominus: Vade, & ſta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur Reges Juda, & egrediuntur, & in cunctis portis Jeruſalem, & dices ad eos: audite verbum Domini, Reges Juda, cunctique habitatores Jeruſalem, Hæc dicit Dominus: Cuſtodite animas veſtras, & nolite portare pondera in die Sabbati, & nolite elicere onera de domibus veſtris in die Sabbati, & omne opus non facietis.

Levit. 23. XVIII. Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: hæ ſunt feriæ Domini, quas vocabitis Sanctas. Sex diebus facietis opus; dies ſeptimus, quia Sabbati requies eſt, vocabitur ſanctus, omne opus non facietis in eo, quod paulo poſt magis declarat, dum ait: Nullum ſervile opus facietis.

Num. 28. XIX. Dies ſeptimus celeberrimus, & ſanctus erit vobis: omne opus ſervile non facietis in eo.

Iſaia 1.10. XX. Audite verbum Domini. Principes Sodomorum, populus Gomorrhæ: quo mihi multitudinem victimarum veſtrarum, dicit Domi- *Ibid. 13.* nus? Plenus ſum. Ne offeratis ultra Sacrificium fruſtra: incenſum abominatio eſt mihi; Neomeniam, & Sabbatum, & feſtivitates alias non feram; iniqui ſunt cætus veſtri; Calendas veſtras, & ſolemnitates veſtras odivit anima mea: facta ſunt mihi moleſta, laboravi ſuſtinens. Et, cum extenderitis manus veſtras, avertam oculos meos a vobis; & cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam.

Utilitas.

XXI. Si averteris a Sabbato pedem tuum, ut facias voluntatem tuam in die ſancto meo, & vocaveris Sabbatum delicatum, & ſanctum Domini glorioſum, & glorificaveris eum, dum non facias vias tuas, & non invenitur voluntas tua: Tunc delectaberis ſuper Domino, & ſuſtollam te ſuper altitudine terræ, & cibabo te hæreditate Jacob Patris tui, os enim Domini locutum eſt.

XXII. Si ſanctificaveritis diem Sabbati, ne faciatis in eo omne opus, ingredientur per portas civitatis hujus Reges, & Principes, ſedentes ſuper ſolium David, & aſcendentes in curribus, & equis, ipſi, & Principes eorum, viri Juda, & habitatores Jeruſalem, & habitabitur civitas hæc in ſempiternum. *Jerem. 17.*

XXIII. Cuſtodite Sabbata mea, & dabo vobis pluvias temporibus ſuis, & terra gignet germen ſuum, & pomis arbores replebuntur, apprehendet meſſium tritura vindemiam, & vindemia occupabit ſementem, & comedetis panem veſtrum in ſaturitate, & abſque pavore habitabitis in terra veſtra. Dabo pacem in finibus veſtris, dormietis, & non erit qui exterreat: auferam malas beſtias, & gladius non tranſibit terminos veſtros: perſequimini inimicos veſtros, & corruent coram vobis. Reſpiciam vos, & creſcere faciam: Multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiſcum: Ponam Tabernaculum meum in medio veſtri. *Levit. 26.*

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

I. TRia ſunt, quæ in Feſtivitatibus Sanctorum vigilanter conſiderare debemus, auxilium Sancti, exemplum ejus, confuſionem noſtram. Auxilium ejus, quia qui potens eſt in terra, potentior eſt in cælis ante faciem Domini ſui. Si enim dum hic adhuc viveret, miſertus eſt peccatoribus, & oravit pro eis, nunc quanto amplius, quanto verius agnoſcit miſerias noſtras, & orat pro nobis Patrem? quia beata illa Patria non mutavit charitatem ejus, ſed augmentavit; imo potius movit ſibi viſcera miſericordiæ, cum ante fontem miſericordiæ aſſiſtit. Debemus etiam viam ejus attendere; quia quamdiu in terris viſus, & cum hominibus converſatus eſt, non declinavit neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram, ſed viam regiam tenuit, donec veniret ad illum, qui dixit: Ego ſum via, veritas, & vita. Item diligentiori intuitu confuſionem noſtram aſpiciamus, qua homo ille ſimilis nobis fuit, paſſibilis, ex eodem luto formatus, ex quo, & nos. Quid ergo eſt, quod non ſolum difficile, ſed impoſſibile credimus, ut faciamus opera, quæ fecit, ut ſequamur veſtigia ejus? *S. Bern. in ſerm.*

II. In Sanctorum feſtivitatibus, & gaudere, & confundi debemus: gaudere, quia Patronos præmiſimus: confundi, quia eos ſequi non poſſumus. *Ibid.*

III. Qui Sanctorum merita religioſa charitate *S. Chryſ. ſerm. de Confeſſ.*

tate miratur: quicumque eorum glorias frequenti laude colloquitur, eorum mores ſanctos, atque juſtitiam imitatur; quoniam quem delectat alicujus Sancti meritum, delectare debet coltum Dei obſequium. Quare aut imitari debet, ſi laudat, aut laudare non debet, ſi imitari detrectat, ot qui Sanctorum merita admiratur, mirabilis ipſe vitæ ſanctitate reddatur.

S. Hier. ad Euſt. IV. Nihil ſolicitius providendum eſt, quam ut ſolemnem diem non tam ciborum abuodantia, quam Spiritus exultatione celebremus; quia valde abſurdum eſt, nimia ſaturitate velle honorare Martyrem, quem ſcimus Deo placuiſſe jejuniis.

S. Euſeb. Emiſſ. in hom. V. Quæ eſt iſta juſtitia, Sanctos colere, & Sanctitatem contemnere? Primus gradus pietatis eſt, ſanctitatem diligere, poſtea Sanctos; quia non Sancti ante Sanctitatem fuerunt, ſed Sanctitas ante eos. Sine cauſa ergo Juſtos honorat, qui juſtitiam ſperoit.

S. Hier. in Epitaph. Paulæ ep. 21. VI. Non mæremus, quod talem amiſimus, ſed gratias agimus, quod habuimus, imo habemus; Deo enim vivunt omnia, & quidquid revertitur ad Dominum, in Familiæ numero computatur.

S. Iſid. l. 1. de Eccl. Off. c. 34. VII. Feſtivitates Apoſtolorum, ſeu in honore Martyrum ſolemnitates, antiqui Patres ſanxerunt in venerationis Myſteria celebrari, vel ad excitandam imitationem, vel ut meritis eorum conſociemur, atque orationibus adjuvemur, ita tamen, ut nulli Martyrom, ſed ipſi Deo Martyrum offeramus, quamvis in memoriis Martyrum conſtituamus altaria. Quis enim Antiſtitum in locis Sanctorum Corporum aſſiſtens altari aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? Sed quod offertur, offertur Deo, qui Martyres coronavit, apud memorias eorum, quos coronavit, quo ex ipſorum locorum amore major affectus exurgat ad augendam charitatem, & in illis, quos imitari poſſumus, & in illo, quo adjuvante poſſumus.

S. Aug. ſ. 1. de S. Steph. VIII. Injuria eſt orare pro Martyre, cujus nos debemus orationibus commendari. Nam Sanctorum Martyrum orationibus propitiatur Deus peccatis populi ſui. Omnes Martyres, qui cum Deo ſunt, interpellant pro nobis; nec tranſeuot eorum ioterpellationes, niſi cum tranſit gemitus noſter. Gaudeant de nobis, qui orant pro nobis.

S. Greg. de laud. IX. Athanaſium laudans virtutem laudabo, quoniam omnes virtutes complexu ſuo tenet. Virtutem autem laudans, Deum laudabo, a quo virtus ad homines promanat, cujuſque beneficio nobis contingit, ut ad eum per cognatam illuminationem evehamur, vel potius revehamur.

S. Athan. X. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, ut quos ſolemni veneratione proſequimur, etiam ſimili converſatione ſequamur: quos beatiſſimos prædicamus, ad eorum beatitudinem tota aviditate curramus: quorum delectamur præconiis, eorum ſublevemur patrociniis.

S. Bern. ſ. 2. de feſto Omnium SS. XI. Si Sanctorum conſortio gaudere velimus, imitemur eos: nam ut pro nobis abſque ulla dubitatione intercedant, neceſſe eſt, ut aliquid io nobis de ſuis virtutibus agnoſcant.

XII. Quotieſcumque, Fratres cariſſimi, Sanctorum Martyrum ſolemnia celebramus, ita ipſis intercedentibus expectemus a Domino conſequi temporalia, ut ipſos Martyres imitando accipere mereamur æterna. Ab ipſa enim Sanctorum Martyrum in veritate feſtivitatum gaudia celebrantur, qui ipſorum Martyrum exempla ſequuntur. Solemnitates enim Martyrum exhortationes ſunt Martyriorum, ut imitari non pigeat, quod celebrare delectat. *S. Aug. ſ. 30. de Martyr.*

XIII. Obſecrandi ſuot Angeli pro nobis, qui nobis ad præſidium dati ſunt. Martyres obſecrandi, quorum videmur nobis quoddam pignore corporis patrociniom vendicare. Poſſunt pro peccatis rogare noſtris, qui proprio ſanguine, etiamſi qua habuere peccata, laverunt. Iſti enim Sancti Dei Martyres, noſtri Præſules, Speculatores vitæ, actuumque noſtrorum. Non erubeſcamus eos interceſſores noſtræ infirmitatis adhibere. *Idem ſ. 47. de Sanct.*

XIV. Omnes feſtivitates pro varietate Religionum, diverſaque in honorem Martyrum tempora, ideo a viris prudentibus inſtituta ſunt, oe forte rara congregatio populi fidem minueret in Chriſto; propterea ergo dies aliqui conſtituti ſunt, ut in unum omnes pariter convenirent, ut e conſpectu mutuo, & fides creſcat, & lætitia major oriatur. *S. Iſid. de Off. Ec. c. 35.*

XV. Judæi putant, ſibi Sabbatum otii gratia fuiſſe datum; verum non iſta eſt cauſa, ſed potius, ut abducti a curis rerum temporalium, otium omne conſumereot io ſpiritualibus; quod enim Sabbatum noo otii, ſed ſpiritualis actionis, materia ſit, dilucidum eſt ex ipſis rebus. *S. Chryſ. con. 1. de Laz.*

XVI. Ille Sabbatum Domioi veraciter celebrat, qui ſic ab his, quæ mondi ſunt, operibus vacat, ut a ſpiritualibus tamen actibus noo quieſcat: unde Veritas ait: Non legiſtis, qoia Sacerdotes in templo Sabbatum violant, & ſine crimine ſunt? *S. Petr. Damian. ſ. 4. ep. 16.*

XVII. Si ergo deſinas, inquit Origenes, & ab omnibus ſæcularibus operibus vaces, ad Eccleſiam convenias, lectionibus divinis aurem præbeas, & de cæleſtibus cogites, de fotura ſpe ſolicitudinem geras, venturum judicium præ oculis habeas, non reſpicias ad præſentia & viſibilia, ſed ad inviſibilia, & futura; hæc eſt obſervatio Sabbati Chriſtiani. *Origenes ho. 23. in Num.*

XVIII. Conſcientia, cum a vitiis purgata Deo inhabitatore gaudet, Jeruſalem recte poteſt vocari; quæ ſunt hujus portæ Jeruſalem, niſi ſenſus corporis noſtri, videlicet viſus, auditus, guſtus, olfactus, & tactus? per quos illa, quæ foris aguntur, ad notitiam noſtræ mentis, quaſi intrando pertingunt, quos in die Sabbati claudere jubemus, ut cum Deo vacare, Pſalmis ſive orationibus nos occupando, quæramus, & omne quod exterius agitur, ab animo procul ejiciatur. *V. Beda l. 4. alleg.*

XIX. Debemus in iis cavere culpam; nam peccatum opus ſervile eſt; quia, ut dicitur Joan. 8. *Qui facit peccatum, ſervus eſt peccati;* unde cum dicitur: *Omne opus ſervile non facietis in eo,* poteſt intelligi de pecca- *S. Thom. ap. Mauſi diſſ. 3. n. 8.*

to;

to; & ideo contra præceptum hoc facit quis, quando in Sabbato peccat, quia operando, & peccando Deus offenditur. Et ideo Deus apud Iſaiam proteſtatur, inquiens: *Sabbatum, & feſtivitates alias non feram:* & quare? *Quia iniqui ſunt cœtus veſtri.*

Nicetas orat. 18. Naz.

XX. Quocirca feſta celebramus, non, ut mos eſt in publicis feſtis, & ſolemnitatibus, per luxum, & laſciviam, atque hujuſmodi oblectationem, ſed ſpiritualiter, atque ut Deo gratum eſt, non mundi ritu, id eſt, voluptarie, & ut mundi princeps cupit: ſed ſupra mundi ritum, id eſt Angelice, non res noſtras, id eſt, quæ ad cultum, & obſervantiam noſtri, ſed quæ ad cultum Chriſti ſpectent, curantes.

S. Bern. ſe. 2. ſ. 10.

XXI. Tanta eſt nequitia Dæmonum, & nocendi cupiditas, quod, quidquid a Deo pro charitate generanda, & augmentanda, & conſervanda inſtitutum eſt, totum conentur avertere in opprobrium divinæ dilectionis, & detrimentum noſtræ ſalutis. Statuerat Deus ſacras ſolemnitates, & dies feſtos, ut ceſſaremus a vitiis, vacaremus ab operibus mundanis, & inſiſteremus divinis, jamque corda noſtra, prægustando ſuavitates, & præludia æternorum, dedicata Sabbata celebrarent; ſed inſidiante humani generis inimico, quod ſtatutum fuerat ad Dei gloriam, & noſtram ſalvationem, jam utique converſum eſt ad Dei ignominiam, & noſtram damnationem.

S. Petrus Dam. l. 4. ep. 16.

XXIII. Chriſtiano ſpirituale Sabbatum agere, eſt, a laborioſa rerum temporalium cupiditate quieſcere, ſolis orationum, ac lectionum ſtudiis inſudare, ſæcularium negotiorum pondus de mentis cervice projicere, ad contemplanda cæleſtia tota cordis intentione vacare, carnis oblectamenta contemnere, de ſola ſpe cæleſtium ſpirituali jucunditate gaudere: de hoc enim dicit Apoſtolus; *Relinquitur ergo ſabbatiſmus populo Dei.*

Concil. Narben. 1609. c. 9.

XXIV. Sanctorum ſolemnitates celebrandas Patres cenſuerunt, ut vel eorum in animis noſtris, excitarent imitationem, velut eorumdem meritis conſociati beatorum mentium precibus juvaremur: nam, ut ait Auguſtinus, Solemnitates Martyrum exhortationes martyriorum ſunt, ut eos imitari non pigeat, quos celebrare delectat.

S. Chryſ. ſ. 1. ſe. 29.

XXV. Martyrum Feſta non ex dierum circuitu ſolum, ſed etiam ex eorum animo, qui ea celebrant, æſtimantur. Exempli cauſa: Imitatus es Martyrem? virtutem ejus emulatus es? etiam cum feſtum non eſſet Martyris, celebraſti feſtivitatem Martyris. Honor Martyris imitatio eſt Martyris.

Idem ho. 3. de S. Anna.

XXVI. Feſta non multitudo convenientium facere ſolet, ſed virtus: non ſumptuoſus veſtitus, ſed pietatis ornatus, non menſæ dapſilitas, ſed cura animæ, maximum enim feſtum eſt conſcientia bona.

S. Cyrillus Alex. ho. 29. de Paſch.

XXVII. Quemadmodum divinus ait Pſaltes: Tempus faciendi, Domine, ſanctam, videlicet, puriſſimamque celebritatem, uſitatum eſt plerumque feſtos dies agentibus, veſtibus egregie nitidis cultos, atque ornatos conſpici, omnique labe ſordium purgata indumenta geſtare: ea namque tempori convenire aliquis dixerit. Veruntamen haudquaquam, ut externis tantummodo effulgeamus ornamentis, dandam a nobis operam eſſe arbitror, ſed ut animæ ſordes eluamus, omni a nobis ſtudio laborandum puto.

S. Greg. ap. Manſ. diſc. 13. n. 9.

XXVIII. Ecce Paſchalia ſolemnia agimus, ſed ita vivendum eſt nobis, ut pervenire ad æterna feſta mereamur. Tranſeunt cuncta, quæ temporaliter feſtiva celebrantur: curate, qui his ſolemnitatibus intereſtis, ne ab æterna ſolemnitate ſeparemini. Quid prodeſt, intereſſe feſtis hominum, ſi deeſſe contingat feſtis Angelorum? umbra venturæ ſolemnitatis eſt ſolemnitas præſens; idcirco hanc annue agimus, ut ad illam, quæ non eſt annua, ſed continua, perducamur. Frequentatione gaudii temporalis ad æterna gaudia mens incaleſcat, & ferveat, ut ex veritate lætitia perfruatur in Patria, quod de umbra gaudet mediator in via.

Rup. Abb. l. 3. in Naum c. 2.

XXIX. Quid prodeſt qualeſcunque feſtivitates celebrare deforis, niſi feſtivitas contemplationis in mente fuerit? proinde celebra, Juda, feſtivitates tuas & redde vota tua. Pſalmiſtam interroga, & ipſe tibi dicet, quomodo facere debeas. *Quoniam*, inquit, *cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi, vovete, & reddite Domino Deo veſtro omnes, qui circum affertis munera.* Iſtæ ſunt tuæ feſtivitates, ut cogitatio tua Deo confiteatur, & ſi non omnis cogitatio feſtiva eſſe poteſt, & ſplendida, ſaltem reliquiæ cogitationis diem feſtum agant, id eſt, ſaltem poſt infeſtationes malarum cogitationum, locum mentis obtineant cogitationes bonæ, juxta illud: Peccaſti: quieſce.

S. Chryſ. ſ. de S. Phil.

XXX. An non abſurdum, tantam habere curam rerum corporalium, ut appropinquante feſto multis ante diebus veſtem e ſcrinio depromptam diligenter appares, emas calceamenta, menſa largior, ſplendidiorque paretur, denique variam undique rerum copiam excogites, omnibuſque modis temetipſum ornes, animæ vero neglectæ, ſqualidæ, fame contabeſcentis nullum habeas reſpectum?

Orig. ho. 23. in Num.

XXXI. Habet Deus dies feſtos ſuos; eſt enim et magna feſtivitas humana ſalus. Ego puto, quod per ſingulos quoque credentium, per ſingulos, qui convertuntur ad Deum, qui proficiunt in fide, feſtivitas Domini oritur. Quomodo putas, lætificat eum, cum is, qui fuerat impudicus, fit caſtus; qui fuerat injuſtus, juſtitiam colit, & qui fuerat impius, efficitur pius? Iſtæ omnes ſingulorum quorumque converſiones feſtivitates generant Deo. Nec dubium quin, & Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui pro ſalute noſtra etiam Sanguinem ſuum fudit, agat feſtivitatem maximam, cum operæ pretium videt eſſe, quod ſe humiliavit, factus obediens uſque ad mortem. Agit feſta pariter, & Spiritus Sanctus, ubi plura ſibi videt in iis, qui convertuntur ad Deum, templa præparata. De Angelis vero quid dicam, ad quorum feſtivitatem lætantium dicuntur accedere omnes, qui convertuntur ad Dominum? Aut non eſt illis magna feſtivitas, cum *lætantur in cælo ſuper uno pec-*

ca-

Digitized by Google

catore pœnitentiam agente, magis, quam ſuper nonaginta novem juſtis, qui non indigent pœnitentia? agunt ergo etiam Angeli diem feſtum, lætantes ſuper his, qui refugientes conſortia dæmonum, per exercitia virtutum angelicis ſe feſtinant ſociare conſortiis. Mirum fortaſſe ſit, quod dicere volo. Cauſas (ut videtur) feſtivitatis, & lætitiæ nos Deo, & Angelis damus, nos occaſionem lætitiæ, & exultationis, in terris poſiti, cælo præbemus, dum ſuper terram ambulantes, converſationem habemus in cælis, & per hoc ſine dubio diem feſtivum cæleſtibus virtutibus generamus.

S. Leo ſ. 1. de quad. XXXII. Cui feſtivitas eſt celebranda ſublimior, ipſe quoque in ea reperiatur ornatior: Si enim rationabile, & quodammodo religioſum videtur, & per diem feſtum in veſtitu nitidiore prodire, & habitu corporis hilaritatem mentis oſtendere; ſi ipſam quoque orationis domum propenſiore tunc cura, & ampliore cultu, quantum poſſumus, adornamus: Nonne dignum eſt, ut anima Chriſtiana, quæ verum, vivumque Dei Templum eſt, ſpeciem ſuam prudenter exornet, & omni circumſpectione præcaveat, ne ulla eam macula iniquitatis obfuſcet? quid prodeſt honeſtatis formam præſeferens cultus exterior, ſi interiora hominis aliquorum ſordeant contaminatione vitiorum? omnia igitur, quæ animi puritatem, & ſpeculum mentis obnubilant, abſtergenda ſedulo.

S. Baſil. ho. 19. in Gord. M. XXXIII. Ineptum, ſi ſanctis, qui res orbis univerſas contempſerunt, his eſſe opus commendationibus putamus; igitur noſtri tantum cauſa profectus, ſat fuerit illorum celebrare memoriam; non enim indigent laudibus noſtris ornari, ſed nos ipſorum vitæ hiſtoria, & commemoratione imitationis gratia non indigemus; quemadmodum enim ex igne naturaliter emicat ſplendor, ex unguento quoque præſtanti diffunditur odor, ſic e ſanctorum commemoratione feſtorum ad omnes provenit utilitas.

Decretal. Eccl. Gal. l. 4. c. 15. XXXIV. In Sanctis ſuis laudari Deus deſiderat, & honorari in terris, ut accidat, quod ait Pſalmographus: *Laudate Dominum in ſanctis ejus*, non quod honorum noſtrorum aut laudum præconiis egere noſcantur, ſed ut per merita glorioſa ſanctorum, quos veneramur in terris, eorum interceſſionibus adjuti propitiationem mereamur obtinere in cælis. Divus quoque Chryſoſtomus aliam quamdam adfert rationem, dicens: Atque ex ſeptem his diebus unum ad communis omnium Domini cultum, ſervitiumque collocandum merito arbitramur, nonne ridiculum eſt, ut famulos noſtros in noſtris ſemper negotiis occupatos velimus, nos vero nullum Deo exhibere ſervitium præſertim cum noſtra omnis ſervitus nihil ei quicquam conferat? Deus enim nulla re indiget, ſed ad noſtram penitus redundat utilitatem.

S. Aug. c. 21. contra Fauſt. XXXV. Populus Chriſtianus memorias Martyrum religioſa ſolemnitate concelebrat, ad excitandam imitationem, ut meritis eorum conſocietur, atque orationibus adjuvetur.

Idem ſ. 26. de Sanct. XXXVI. Quotieſcumque Martyrum memorias celebramus, prætermiſſis omnibus ſæculi actibus, ſine aliqua dilatione concurrere debemus ad Dominum Dei, reddere illis honorificentiam, qui nobis ſalutem effuſione ſui ſanguinis pepererunt, qui tam ſacratam hoſtiam pro noſtra propitiatione Domino ſe obtulerunt, præſertim cum dicat ad Sanctos ſuos Omnipotens Deus: *Qui vos honorat, me honorat; & qui vos ſpernit, me ſpernit.*

Idem ſ. de S. Jo. Bapt. XXXVII. Tunc pro nobis Sanctus, quidquid petierimus, poterit obtinere, ſi nos feſtivitatem ſuam ſobrios, caſtos, abſque ullo turpiloquio, cognoverit celebrare.

Neceſſitas.

S. Hieron. in illud Zachar. 2. qui tetigerit. XXXVIII. Qui Sanctos Domini tetigerit, ſic eſt, quaſi vexare cupiat pupillam occuli ejus, & illum nitatur clara luce privare, de qua loquitur Matthæi quinto: Vos eſtis lux mundi.

S. Bern. in ſerm. XXXIX. Summopere nobis deſideranda ſunt ſuffragia Sanctorum, ut, quod poſſibilitas noſtra non obtinet, eorum interceſſione donetur.

Utilitas.

S. Cypr. l. de mortalit. XL. Magnus illic nos carorum numerus expectat, Parentum, Fratrum, Filiorum, frequens nos, & copioſa illic turba deſiderat, jam de ſua immortalitate ſecura, & adhuc de noſtra ſalute ſollicita. Quis autem ambigat cum ratione de ampliſſima eorum poteſtate, gratiaque apud Deum, a quo, ut canit Vates Regius, conſtituti ſunt Principes ſuper omnem terram.

S. Maximus de mart. Tauricis. XLI. Cum his nobis familiaritas eſt, ſemper nobiſcum ſunt, nobiſcum morantur, hoc eſt, & in corpore nos viventes cuſtodiunt, & de corpore recedentes excipiunt.

S. Chryſ. ſ. in SS. Maxim. & Juventinum. XLII. In manibus abſecta capita geſtantes, & in medium afferentes, quæque voluerint, apud Regem Cælorum impetrare poſſunt. Proinde magna fide, promptitudineque huc veniamus.

Idem ho. 1. in Mat. XLIII. Habent vim pro nobis, & quidem maximam, orationes, ſupplicationeſque Sanctorum; ſed tunc profecto, cum nos quoque idipſum per pœnitentiam poſtulamus, & ad ſtudia meliora confugimus.

S. Baſilius hom. 20. in quadr. Mart. XLIV. Paratum hic eſt Chriſtianis auxilium, Eccleſia videlicet Martyrum, exercitus triumphantium, chorus laudantium Deum. Sæpe laboraſtis, ſæpe operam dediſtis, ut unum pro vobis orantem inveniretis, quadraginta ſunt hi, unam orationis emittentes vocem. Ubi enim ſunt duo, vel tres congregati in nomine Domini, ibi Deus eſt. Ubi vero quadraginta fuerint, quis dubitet, Deum eſſe præſentem?

Jucunditas.

S. Chryſ. de mart. XLV. Non enim portus ſunt tam idonei ad refocillandos Nautas, quam recreantur Fideles Sanctorum memoriis.

§. IV.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Qualitas.

l. 3. c. 58. §. 2. I. NOli inquirere, nec diſputare, de meritis Sanctorum, quis alio ſanctior ſit, aut quis major fuerit in regno cælorum. Talia velle ſcire, & inveſtigare, nullum fructum afferunt, ſed magis Sanctis diſplicent.

Ibid. §. 4. II. Quidam Zelo dilectionis trahuntur ad hos, vel ad illos, ampliori affectu, ſed humano potius, quam Divino. Ego laudandus ſum in omnibus Sanctis meis; ego ſuper omnia benedicendus ſum, & honorandus in ſingulis, quos ſic glorioſe magnificavi, & prædeſtinavi, ſine ullis præcedentibus propriis meritis.

l. 1. c. 19. §. 4. III. Circa principalia feſta renovanda ſunt bona exercitia, & Sanctorum ſuffragia ferventius imploranda.

Neceſſitas.

l. 3. c. 58. §. 4. IV. Qui unum de minimis meis (Sanctis) contempſerit, nec Magnum honorat, quia puſillum & magnum ego feci. Et qui derogat alicui Sanctorum, derogat, & mihi, & cæteris omnibus in regno cælorum. Omnes unum ſunt per charitatis vinculum: idem ſentiunt, idem volunt, & omnes in unum ſe diligunt.

Utilitas.

Ibid. §. 7. V. Melius eſt Sanctos devotis precibus, & lacrymis exorare, & eorum glorioſa ſuffragia humili mente implorare, quam eorum ſecreta vana inquiſitione perſcrutari.

§. V. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Cultus.

Pet. Bur. Thes. in fest. eorum. c. 3. I. COnſtantinopoli cum orta inter quoſdam diſputatio eſſet, num S. Gregorius Theologus, an vero S. Baſilius, aut S. Chryſoſt. gloria alterum ſuperaret? tres illi Doctores Joanni Euchaitarum Antiſtiti ſe oſtenderunt, juſſeruntque, eundem diem tribus feſtum ſimul celebrare, trigeſimo videlicet Januarii. Quod ad nos, ajebant, tres ſumus, in Chriſto tamen unum ſumus: inter nos nulla contentio eſt, nemo inter nos primus, nemo ſecundus, qui unum e nobis appellat, cæteros quoque comprehendit.

Apud Beirl. in feſto omn. Ss. them. 9. II. S. Gregorius Nazianzenus, S. Baſilium pro ſtimulo carnis avertendo ſic orabat: Tu, Baſili, Sacrum ac Divinum caput, ex alto nos reſpice, & carnis ſtimulum, inſtructionem noſtram nobis a Deo datam aut tuis ſiſte precibus, aut fortiter nos ferre perſuade.

Ibid. III. S. Hieron. Paulam poſt mortem in cælos aſſumptam credens, ſic allocutus eſt: Vale, o Paula, & tui Cultoris ultimam ſenectutem orationibus juva: fides & opera Chriſto te ſociant præſens, quod poſtulas, facilius impetrabis.

e lg. l. 2. in Job. IV. Origines de ſeipſo ait: incipiam me genibus proſternere, & deprecari univerſos Sanctos. O Sancti Dei vos lacrymis & fletuus pleno dolore deprecor, ut procidatis miſericordiis ejus pro me miſero. Heu Pater Abraham deprecare pro me. O beate Job vivens in perpetuum apud Deum, & victor permaneus in conſpectu Regis Domini, ora pro nobis.

V. Quidam Sodalis morti vicinus poſtulavit omnium Sanctorum menſtruorum ſchedas e collo ſibi inſtar monilis ſuſpendi, ut fidentiori animo poſſet mortem excipere. Annal. Sod. 1592.

VI. Epiſcopus quidam religioſam vitam agens, beatum Andream inter cæteros, & ſupra Sanctos cæteros in veneratione habebat, ita quod in cunctis ſuis operibus hunc ſemper titulum præponebat: *Ad honorem Dei, & beati Andreæ*. Invidens igitur viro ſancto hoſtis antiquus, ad eum decipiendum tota calliditate ſe contulit, ſeque in formam pulcherrimæ mulieris transformavit. Venit igitur ad Palatium Epiſcopi, aſſerens, ſe velle confiteri eidem. Mandat Epiſcopus, ut ſuo Pœnitentiario confiteatur, cui plenitudinem tradiderat Poteſtatis. Renunciat illa, quod nulli hominum, niſi ſibi ſecreta ſuæ conſcientiæ revelabit; ſicque victus Epiſcopus eam ad ſe venire præcepit. Cui illa: Obſecro, Domine, miſerere mei. Ego enim in annis puellaribus, (ut cernitis) conſtituta, & a pueritia delicate enutrita, nec non & regia ſtirpe progenita, huc in peregrino habitu ſola veni. Nam pater meus Rex, utique valde potens, cuidam magno Principi me volebat in conjugium ſociare, cui reſpondi, quod omnem thorum abominarer maritalem, quia virginitatem meam Chriſto dedicavi in perpetuum, & ideo nunquam poſſem in carnalem copulam conſentire. Denique ſic arctata, quod oportebat me aut ejus voluntati duriſſimæ obedire, aut certe diverſa ſubire ſupplicia, latenter fugam inii, magis eligens exulare, quam ſponſo meo fidem infringere. Audiens vero veſtræ ſanctitatis præconium, ſub alas veſtræ protectionis confugi, ſperans, me apud vos reperire locum quietis, ubi poſſim contemplationis capere ſecreta ſilentia, præſentiſque vitæ vitare naufragia, & perturbationes Mundi perſtrepentis fugere. Admirans in ea Epiſcopus nobilitatem generis, pulchritudinem corporis, tam immenſum fervorem, & tantæ eloquentiæ venuſtatem, placida, & benigna voce reſpondit: Eſto ſecura, o filia, nec formides: quia ille, ob cujus amorem te, & tuos, & tua, tam viriliter contempſiſti, tibi ob hoc, & in præſenti cumulum gratiæ, & in futuro plenitudinem gloriæ largietur. Sed & ego ſervus me, & mea tibi offero, eligaſque tibi, ut placuerit, manſionem; volo autem, ut mecum hodie prandere debeas. Cui illa: Noli, inquit, Pater, noli de hac re me rogare, ne forte ex hoc aliquam ſuſpicionis cauſam proveniat, & nitor famæ veſtræ denigrationem aliquam patiatur. Ad quam Epiſcopus dixit: Plures erimus, & non ſoli, & ideo nullus malæ ſuſpicionis ſcrupulus in aliquo poterit generari. Venientes itaque ad menſam, Epiſcopus & illa ex oppoſito conſederunt, cæteris reſidentibus hinc, & inde: intendit in eam Epiſcopus

Jacob. de Voragine in Vit. S. Andreæ.

pus

Digitized by Google

pus crebro, ejuſque faciem intueri non deſinit, & pulchritudinem admirari, ſicque dum oculus figitur, animus ſauciatur; &, dum ejus faciem non deſinit intueri, antiquus hoſtis cor ejus gravi jaculo vulneravit; perpendit ipſe diabolus hoc, & pulchritudinem ſuam cœpit magis ac magis augere. Jamque Epiſcopus proximus erat conſenſui, ut eam de illicito opere attentaret, quando poſſibilitas ſe offerret. Tunc ſubito quidam peregrinus venit ad oſtium, crebris ictibus, & magnis clamoribus ſibi poſtulans aperiri. Cumque ſibi aperire nollent, & ille clamoribus & ictibus nimis eis fieret importunus, interrogat Epiſcopus mulierem, ſi ingreſſum illius hominis acceptaret. Cui illa dixit: Proponatur ſibi aliqua quæſtio ſatis gravis, quam ſi enodare ſciverit, admittatur: ſi autem neſcierit, tanquam inſcius, & indignus Epiſcopi præſentia, reppellatur. Favent omnes ejus ſententiæ, & quis ſufficiens eſſet hanc quæſtionem proponere, ſciſcitantur. Cumque nullus ſufficiens inveniretur, Epiſcopus dixit: Quis noſtrum ad hoc ſufficiens eſt, quam tu, O Domina, quæ cæteros nos, & eloquentia præcedis, & ſapientia plus nobis omnibus rutilas? tu ergo hanc propone quæſtionem; Tunc illa dixit: Interrogetur, quod eſt majus miraculum, quod Deus unquam in parva re fecerit? interrogatus de hoc peregrinus per nuncium, dixit, diverſitas, & excellentia facierum. Inter tot enim homines, qui fuerunt ab initio mundi, & uſque ad finem futuri ſunt, duo reperiri non poſſunt, quorum facies per omnia ſimiles eſſent. In ipſa quoque tam minima facie Deus Omnipotens omnes ſenſus corporis collocavit. Audientes omnes ejus reſponſionem, admirantes dixerunt: Vera, & optima eſt ſolutio quæſtionis. Tunc mulier ait: Proponatur ei quæſtio ſecunda gravior, in qua melius poſſimus ejus ſapientiam experiri; quæratur ab eo, ubi terra ſit altior omni cælo? perconctatus de hoc peregrinus, reſpondit: in Cælo Empyreo, ubi reſidet Corpus Chriſti. Corpus enim Chriſti, quod eſt altius omni cælo, eſt de noſtra carne formatum, porro caro noſtra quædam terrea ſubſtantia eſt: cum igitur Corpus Chriſti ſuper omnes cælos ſit, & de noſtra carne originem duxerit, caro autem noſtra de terra ſit condita, conſtat, quod, ubi corpus Chriſti reſidet, ibi proculdubio terra altior cælo manet. Refert nuncius, quid reſponderit peregrinus; ecce omnes reſponſionem ejus mirabiliter approbant, & magnifice ejus ſapientiam laudant. Tunc iterum illa dixit: fiat ei tertia quæſtio graviſſima, & occulta, & ad ſolvendum difficilis, & obſcura, ut ſic ejus ſapientia tertio comprobetur, & dignus ſit, quod ad menſam Epiſcopi merito admittatur. Quæratur igitur ſic ab eo, quantum ſpatii ſit a terra uſque ad cælum. Requiſitos de hoc peregrinus, nuncio dixit: Vade ad eum, qui te miſit ad me, & de hoc eum diligentius perconctare, ipſe enim melius me novit hoc, & ideo tibi de hoc melius reſpondebit, nam ipſe illud ſpatium menſuravit, quando de cælo in abyſſum cecidit, ego autem nunquam de cælo cecidi, & ideo nunquam illud ſpatium menſuravi. Non eſt enim mulier, ſed Diabolus, qui ſe poſuit in ſimilitudinem mulieris. Audiens hoc nuncius vehementer expavit, & ea, quæ audierat, coram omnibus recitavit. Mirantibus itaque omnibus, & ſtupentibus, antiquus hoſtis de medio eorum evanuit. Epiſcopus autem rediens ad ſe, amare redarguit ſemetipſum, & de perpetrata culpa veniam lamentabiliter precabatur. Miſitque unum, ut introduceretur peregrinus, ſed nequaquam amplius invenitur. Epiſcopus vero tunc populum convocavit, & ei evidenter expoſuit ordinem geſtæ rei, præcepitque, ut omnes jejuniis, & orationibus inſiſterent, ſi forte Dominus alicui revelare dignaretur, quiſnam ille peregrinus fuerit, qui eum a tanto periculo liberavit. Revelatum eſt illa nocte Epiſcopo, quod beatus Andreas fuerit, qui pro liberatione Epiſcopi apparuerit in habitu peregrini. Cœpit igitur Epiſcopus in devotione beati Andreæ magis creſcere, & eum exinde in reverentia plus habere.

VII. Fuit quidam frater magnæ devotionis ad Deum, & ſanctos ejus: hic tam devotus erat ad feſta Chriſti, ut quodlibet ejus feſtum habebat ſigillatim in charta depictum, & quandiu quodlibet feſtum durabat, tamdiu chartam illius feſti depictam (quam in inchoatione feſti in pariete cellæ ſuæ pependerat) pendere fecit, ante illam ſedendo, & devote inſpiciendo orabat, gemebat, & plorabat. Tam devotus etiam erat ad feſta B. Virginis, quod quodlibet ejus feſtum aliquibus diebus ante ſuſcipiendo dicebat mille Ave Maria. Tam devotus præcipue ad feſtum omnium Sanctorum, quod antea per unam ſeptimanam jejuniis, & caſtigationibus ſe ad ſuſcipiendum feſtum ipſum præparabat, & per octo dies ad honorem omnium SS. feſtum devotione ſedula peragebat. Tam devotus inſuper extitit in ſuis Miſſis, quod multum gravabatur, ſi miniſter vel alia perſona ſtaret, ubi faciem ejus videre poterat, quia de oculis ejus fluebant lacrymæ, quæ genas ſuas ubertim irrigabant, quod hominibus celatum eſſe cupiebat. Iſte vero tam devotus in Sanctos, in die omnium Sanctorum migravit ad Dominum. Qui poſt aliquas ſeptimanas apparuit cuidam devoto fratri in ſomnis pulcher, & jucundus indicans, ſe Sanctorum collegiis feliciter ſociatum. *Ex vitis FF. Ere. S. Aug.*

VIII. Clauſerat pretioſiſſimis ex divite metallo affabre facto thecis, Philippus II. Philippi III. Pater, undequaque quæſitas, & Pontificum bona venia ad Eſcuriale collatas Sanctorum Reliquias, ingentem, & pio Rege dignum theſaurum. Illas ergo thecas, atque conditoria, ſi quid pulveris adhæſiſſet, penicelo a Philippo jam Principe tergi, atque in ſplendorem dari jubebat Princeps, ne paternæ concederet pietati, lubentiſſime, atque ut aliquid adderet de ſuo, præſtabat de genu. O vere nimis honoratos Dei amicos, ut Davidis verbo utar, quorum honoribus famulares ſunt Regum manus. *Jo. Rho l.* [illegible]

IX. Incredibile prope videtur, quod de Cæſaris Baronii in Principes Apoſtolorum obſervantia *Ibid. n.4.*

Digitized by Google

vantia narratur: nulla enim illi dies abiit, qua Vaticanam Baſilicam, animo ſupra tempeſtatum varietatem conſtanti, venerabundus non inviſeret: neque unius anni ea fuit exercitatio: ſex enim integra luſtra occupavit: nec illi facilis, aut prompta via, quum & tranſeundus Ælius pons, æſtivis caloribus infamis, & hyberno cælo bona urbis pars lutoſis uſqua viis eſſet luſtranda. Tenuit tamen inceptum vir vere magnus: nam quæ domi nullo labore naſcuntur, aa ævum non ferunt.

Petrus de Natal. l. 10. c. 8. X. Cum in die omnium Sanctorum Eccleſiæ S. Patri Cuſtos ex devotione omnia altaria circuiſſet, & omnium Sanctorum ſuffragia imploraſſet, & demum ad Altara Sancti Petri rediiſſet, ibi paululum conquieſcens extra ſe rapitur. Et ecce vidit Regem Regum in ſolio ſublimi conſiſtentem, & omnes Angelos in ejus circuitu commorantes. Tunc Virgo virginum in diademate præfulgenti advenit, quam innumerabilis multitudo Virginum, & continentium ſequabatur. Huic Rex protinus aſſurrexit, & poſito ſollo juxta ſe ſedere fecit. Poſt hoc advenit quidam veſtitus pilis camelorum, quem ſequebatur multitudo venerabilium ſeniorum: deinde advenit alius Pontificali habitu decoratus, quem aliquorum cohors in habitu conſimili ſequebatur. Poſtea vero proceſſit innumerabilis militiæ multitudo. Poſt quos advenit turba diverſarum gentium infinita. Omnes igitur ante Regis ſolium advenerunt, & ipſum flexis genibus adoraverunt. Is autem, qui in Pontificali habitu erat, Matutinas, cæteris proſequentibus, inchoavit: Angelus autem, qui prædictum Cuſtodem ducebat, eidem viſionem expoſuit, aſſerens, Virginam in prima acie Matrem Dei eſſe: veſtitum de pilis Camelorum Joannem Baptiſtam, cum Patriarchis paritar, & Prophetis. Pontificali ornatum habitu Petrum cum cæteris Apoſtolis, Militas, Martyres. Turbam reliquam, Confeſſores. Qui ideo omnes ante Regem venerunt, ut pro honore ſibi hac dia a mortalibus exhibito gratias agerent, & pro Orbe univerſo orarent. Deinde ad locum alium ipſum duxit, & utriuſque ſaxus hominas alios in ſtratis aureis, alios in menſis gaudentes diverſis deliciis, alios nudos, & inopes auxilium mendicantes oſtendit: Dixit autem hunc purgatorii locum eſſe, abundantes varo animas illas eſſe, quibus ab amicis per multa ſuffragia copioſa ſubveniebatur. Egentas vero eſſe quorum cura nullatenus habebatur. Juſſit ergo, ut omnia iſta Summo Pontifici intimaret, ut poſt feſtum omnium Sanctorum diam ſtatueret animarum, ut ſaltem generalia ſuffragia pro illis illa die fierant, qui ſpecialia habere nequirent.

Gen. 48. XI. Jacob benedicens nepotes ſuos filios Joſeph, hac pracandi formula utitur: Nomen Patrum meorum Abraham, & Iſaac invocetur ſuper eos, & creſcant in multitudinam ſuper tarram.

Dan. 3. XII. Trium puerorum fornaci deſtinatorum, oratio hæc erat: Na auferas miſericordiam tuam a nobis propter Abraham dilectum tuum, & Iſaac ſervum tuum, & Iſrael Sanctum tuum.

Ealredg. Abbas in vita ejus ap. Sur. 5. Januar. pag. 336. XIII. Sanctus Eduardus Anglorum Rex nullo petenti in nomine Sancti Joannis Evangeliſtæ aliquid denegabat, hunc enim poſt Apoſtolorum Principem arctius diligebat. Unda contigit quod quidam peregrinus, abſente camarario, in nomine Sancti Joannis Evangeliſtæ, importune a Rege Eleemoſynam poſtularet, cui Rex pretioſum annulum, cum nihil aliud in promptu haberet, dedit. Accidit poſt hæc, duos Anglicos ad adorandum Salvatoris Sepulchrum Hieroſolymam proficiſci. Qui dia quadam a publica ſtrada declinantes devia quæque ſactati ſunt, & Sole ruente nox obſcura adducta eſt; & cum neſcirent quid agerent, quo ſe verterent, apparuit ais Senex quidam venerandus, qui aos ad civitatem raduxit. Suſceptis autem hoſpitio menſa paratur, latiſſimeque refecti dant membra quiati. Mana autem facto, agreſſis illis de civitate, ait ſenex: Viri fratres, cum ſumma proſperitate vos repatriaturos non dubitatis, quoniam proſperum iter faciet vobis Deus, & ego ob amorem Regis veſtri in omni via firmabo ſuper vos oculos meos. Ego enim ſum Apoſtolus Chriſti Joannes, qui Regem veſtrum ob meritum charitatis ſumma dilectiona amplector. Hunc ergo annulum, quem mihi in habitu peregrino apparenti tribuit, raportate, denunciantes ei obitus ſui inſtare diem: quem infra ſex menſes viſitabo, ut mecum ſequatur agnum quocumque ierit. His dictis diſparuit, & illi ad patriam proſpere redeuntes, quæ viderant, & audierant Regi ſeriatim retulerunt.

Veritas.

Petrus Equilinus l. 9. Catal. SS. c. 64. XIV. Cum poſt obitum Beati Hieronymi hæreſis quædam Græcorum pullulaſſet, aſſerens, animas Beatorum uſqua ad corporis raſurrectionem gloria non frui, ideoqua Sanctus Cyrillus Hieroſolymitanus Epiſcopus triduanum jejunium indixiſſet, ut Deus Eccleſiæ ſuæ ſubveniret. Sanctus Hieronymus Euſebio Abbati oranti apparuit, atque ut corpora trium Juvenum illa nocte in Bethlehem defunctorum ad ſepulchrum ſuum deferrentur, præcapit; quod ubi factum, mox, ubi cadavera corpus Sancti Hieronymi contigerunt, Juvenes quaſi ex ſomno evigilantes ſurrexerunt.

XV. Mortuo Sanctus Malachia Epiſcopo, Sanctus Bernardus offarens ſalutarem pro eo hoſtiam, expleto jam Sacrificio gloriam ajus agnovit, quare in collecta ad hanc formam orationis mutavit, & dixit: Deus qui Beatum Malachiam Pontificem Sanctorum tuorum meritis coæquaſti, tribue, quæſumus, ut, qui pretioſæ mortis ejus feſta agimus, vitæ quoqua imitemur exempla. Dein accedens ſacra ejus veſtigia reverenter exoſculatus eſt.

L. c. v. S. Bern. ap. Sur. 20. Aug. XVI. S. Mechtildis, cum Faria quarta poſt diem Paſchæ inchoaratur introitus: *Venite benedicti Patris mei*: Ipſa, ingenti quadam, & inſolita lætitia replata dixit ad Dominum: O ſi una eſſam ex illis benedictis, qui hanc dulciſſimam vocem tuam audituri ſunt. Et Dominus ad eam: Certo ſcias, te unam ex illis eſſe. Et, ut nihil dubites, ecce ago do tibi cor meum in pignus amoris, & in domum

refu-

refugii, ut ſemper, maximeque in horæ mortis tuæ, conſolationem, & requiem in eo invenias. Quod & factum; nam, inſtante mortis hora, Chriſtus lumine Divinitatis ſuæ illam illuſtrans, blandaque voce allocutus, dixit: Veni benedicta Patris mei, poſſide paratum tibi regnum a conſtitutione mundi.

Utilitas.

Bloſius in præfat. Fund.ſac.

XVII. Laurentius Surius in agone ſuo omnes Sanctos, quorum vitas in tomis ſuis deſcripſit, ſpectabiles habuit, ab iiſque auxilium, & robur in illo periculo accepit.

Ibid.

XVIII. Cum S. Mechtildis in feſto S. Agnetis ardorem illius meditata affligeretur, quod nondum perinde ut illa totis animis Deum amaſſet, Servator S. Agnetem juſſit omnia ſua bona opera illi dare. Unde illa intellexit, Deum Sanctis hanc gratiam, & poteſtatem feciſſe, ut, quæ ipſi pro Chriſto egere, aut paſſi ſunt, poſſint cum iis dividere, quos caros, & devotos ſibi e mortalibus habent.

Lipe'ous tom. 2.

XIX. Cum aliquando Veneti, & Mediolanenſes cruenta inter ſe diſſidia ac bella gererent, S. Laurentius Juſtinianus precibus ſuis ſtuduit Deum Venetorum cauſæ conciliare. Unde Deus Viro cuidam Sancto revelavit, abſque illis precibus Venetos fuiſſe penitus peſſum ituros.

S. Greg. l. v. Dial. c. 4.

XX. In Provincia Valeriæ, Longobardis in Monaſterium S. Equitii irruentibus, Monachi ad ſepulchrum S. Equitii confugientibus dixerunt: Heu, heu, S. Equiti, placet tibi, quod trahimur, & nos non defendis? quo dicto, protinus Longobardos ſævientes Spiritus immundus invaſit.

Sur. t. 6. in vit. S. Nicet.

XXI. Cum fœda lues Treviris graſſaretur, S. Nicetius eorum Epiſcopus Ss. Eucharium, & Maximinum Urbis Patronos, ut malum ab Urbe averterent, ſuppliciter rogavit. Poſt quas preces noctu aliquando terribilis fragor ſuper pontem Moſellanum excitatus, ſimulque vox addita eſt jubentium Socios ab urbe diſcedere, eo quod ad unam portam S. Eucharius, ad alteram S. Maximinus vigilarent, S. Nicetius vero in medio perambularet; ab his enim ſe impediri, quo minus urbi nocere poſſent.

S. Aug. l. 22. de civ. c. 8.

XXII. Florentius Hipponenſis, homo pauper, & pius quia veſtem non habebat, ad viginti Martyres, quorum memoria Hippone celeberrima eſt, confugit, atque ut veſtem impetrarent, oravit. Inde digreſſus piſcem grandem in littore palpitantem vidit, & apprehenſum coquo Chriſtiano trecentis nummis vendidit, qui cum eum aperuiſſet, anulum aureum in ventriculo invenit, moxque hominis miſertus, ipſi eum reddidit dicens: Ecce quomodo viginti Martyres te veſtierunt.

In vita hujus ord.

XXIII. Religioſus quidam ex ordine Eremitarum S. Auguſtini, cum per octo dies ad feſtivitatem omnium Sanctorum per orationem, & ſeveram corporis caſtigationem ſeſe præparare, & feſtum ipſum per totos octo dies maxima, qua poterat, devotione celebrare conſueſſet, tandem ipſo omnium Sanctorum feſto defunctus, poſt mortem cuidam per quietem pulcher, & jucundus apparuit, dixitque, ſe felici omnium Sanctorum Societate, ac Collegio gaudere, gaviſurumque in æternum.

Paulus Barrus ſtd. c. 10.

XXIV. Tempore, quo S. Mechtildis agonizabat, viſi ſunt Sancti, dum Litaniæ recitabantur, ſinguli ad ſuum nomen incredibili gaudio aſſurgere, ac demiſſi coram Deo in genua, merita ſua pro moriente offerre.

Valerian. prati p. 7. l. 4. c. 8. p. 471.

XXV. Alteri cuidam moribundo B. Virgo inter SS. Apoſtolos Petrum, & Joannem cum omnibus Apoſtolis aliis, Martyribus, Confeſſoribus, Virginibus in ſuos choros diſtinctis, & cereos accenſos manu ferentibus aderat eumque in cælos deducebat, quod ſibi, & Sanctis omnibus unice devotus fuiſſet.

S. Cyrillus ep. ad S. Aug. & ex eo Spec. Ex V. Diffamare.

XXVI. S. Silvanus Archiepiſcopus in Nazareth S. Hieronymo tam devotus erat, ut, quidquid faceret, Dei nomen, & B. Hieronymi præmiſſum invocaret. Quare Diabolus famam Sanctitatis invidens, ejus formam aſſumens, fœminam nobilem in lecto dormientem ad ſcelus invitavit; illa vero renuente, & clamante, ſub lecto ſe abſcondit, ubi, cum ab accurrentibus deprehenſus, horrenda etiam verba effutiret, tandem cum violentia, & rancore ex domo exturbatus, ſparſa facinoris fama, S. Silvanum in ſummum apud omnes homines odium, hypocriſiſque turpiſſimæ, infamiam conjecit. Quæ tamen omnia ille ſumma cum patientia, & lætitia tulit. Ut tamen ſubditorum ſcandalum paululum mitigaret, poſt annum deſerta civitate Nazareth ad ſepulchrum S. Hieronymi confugit, ubi cum aliquamdiu oraſſet, nefarius quidam in eum gladio irruens occidere parabat, ſed quia ille more ſolito S. Patronum ſuum Hieronymum invocarat, ſceleſtus ille gladio erga ſe verſo ſe ipſum interemit; Quod cum ſecundo etiam, ac tertio contigiſſet, quartus ad fores currens Eccleſiæ, homines clamore evocavit, & S. Silvanum trium illorum hominum occiſorem proclamavit. Cum ergo ob hanc cauſam graviter verberatus, jam etiam ad ſupplicium raperetur, adſuit tandem S. Hieronymus multa luce coruſcus, & iis quidem, qui eum tenebant, ut illum dimitterent, imperavit, Diabolum vero in Energumena, quæ tunc ad templum adducta fuerat exiſtentem cogit, ut publice commiſſum a ſe diffamationis admiſſæ, & injuriæ S. Viro illatæ, ſcelus profiteretur, quod, & fecit non ſine magno Populi ſenſu. Cum vero S. Hieronymus Sanctum interrogaſſet, quid ulterius a ſe peteret? illeque, ut eum ſecum ducere, oraſſet, S. Hieronymus quidem voti compotem fore dixit, & diſparuit, Silvanus vero poſt horam expirans eum ſecutus eſt.

XXVII. Temporibus Sextæ Synodi univerſalis quæ Conſtantinopoli ab Agathone celebrata eſt, & orta eſt graviſſima peſtis menſibus Julio, Auguſto, Septembri, tantaque fuit multitudo morientium, ut etiam parentes cum filiis atque fratres cum ſororibus bini per feretra poſiti apud urbem Romam ad Sepulchra ducerentur: Pari etiam modo hæc peſtilentia Circinum depopulata eſt: ita ut cunctis civibus per juga montium, & per deſerta loca fugientibus in foro, & plateis civitatis herbæ;

& tru-

Digitized by Google

& frutices naſcerentur. Tunque viſibiliter multis apparuit quod malus, & bonus angelus qui videbatur venabulum in manu ferre, quoties venabulo oſtium cujuſcunque domus percuſſiſſet, tot ea de domo die ſequenti homines interirent. Tunc cuidam per revelationem dictum eſt, quod peſtis iſta prius non quieſceret, quare Baſilica S. Petri quæ ad vincula dicitur, S. Sebaſtiani martyris Altare poneretur. Factumque eſt ut delatis ad urbem Romam S. Martyris Sebaſtiani reliquiis, mox ut etiam in dicta Eccleſia Altare conſtitutum eſt, peſtis ipſa quieverit.

Pœna inhonorantium.

Baron. t. 5. an. 397. XXVIII. Donatus Afer, presbyter Eccleſiæ Mediolanenſis, quia in convivio conſtitutus S. Ambroſio jam Superis adſcripto graviter detraheret, ſubito gravi vulnere percuſſus, aliorum manibus ſublevatus, & in lecto poſitus miſere occubuit.

Idem t. 10. an. D. m. 849. XXIX. Cum Blithgarius theſaurum Eccleſiæ cujuſdam auferens, Famulos S. Remigii flagellis ejeciſſet, iiſque S. Remigium invocantibus dixiſſet: Modo patebit, qualiter vos S. Remigius adjuvabit: Videte, quomodo in veſtrum adjutorium veniat; ſubito vociferari, ſtupendum in modum intumeſcere cœpit, & tandem omnino medius crepuit.

XXX. Frater quidam Ordinis S. Franciſci, cum S. Barbaræ devotus, a multis per eam periculis defenſus fuiſſet; tandem ſolita negligens obſequia, audivit ab illa in ſomno apparente; Tu me conſuetis obſequiis dereliquiſti, & ego ſolitis adjutoriis deſtituam te. Et ita evenit; nam Frater primum Apoſtata factus, tum Norimbergam profectus, brevi ad extrema ibi deductus eſt, & licet a P. Conrado ordinis ſocio ad reſipiſcentiam invitatus, veſtem Religioſam denuo oblatam abjecit, ſicque miſere in deſperatione periit.

Feſtorum obſervatio.

In vit. diſſ. 2. n. 4. XXXI. S. Ambroſius invenerat in Archiepiſcopalis ſuæ curæ initio, in diœceſi ſua diuturno uſu receptum fuiſſe, quod dies feſti hujuſmodi mercatibus, tripudiis, haſtiludiis, crapulis, ludis, aliiſque ſimilibus inſolentiis, indifferenter contaminarentur: quibus proinde ſenſim, & paulatim eliminandis abuſibus toto pectore incubuit, ſuoſque diœceſanos ad tantam demum obſervantiam reduxit, ut non ſolum Mediolani, ſed, & in univerſa illa vaſtiſſima diœceſi ſua populus diebus feſtivis nulli alteri rei, quam Miſſis, Prædicationibus, Exhortationibus ſpiritualibus, aliiſque devotionis exercitiis deditus eſſe cerneretur. Inter alia vero, quæ Parochis præſcripſit, ut animabus ſibi ſubjectis omni cum ſolicitudine inculcarent, unum fuit, dierum ſanctorum ſanctificatio; voluit namque ut quilibet Parochus eidemque ſubjecti fideles, ſuum agnoſcerent debitum, facrum illud tempus in exercitiis ſanctis, Chriſtianæque pietatis operibus fructuoſe impendendi, quantumque id ad vitam, Chriſtiano homine dignam, animarumque ſalutem conferat: in caſu vero contraventionis, ſe contra hujuſmodi tranſgreſſores per pœnas comminatas, imo, & per Excommunicationem, proceſſurum eſſe minabatur.

XXXII. In Germania miles quidam meſſores ad prata demetenda ſub pacto ſtipendio conduxerat; quia vero in ſequentem diem feſtum aliquod Sancti cujuſdam incidebat ex præcepto in foro feſtivum, ideo Veſperarum tempore unus e meſſoribus a cæteris laboris conſortibus paravit diſceſſum, dicendo. Jam ſequentis diei feſtum ſuum ſumit exordium; quem hi deridentes, minime vero imitantes, cœptum ſuum proſequebantur laborem: ille vero poſtridie diei feſti ad laborem ſuum complendum reverſus, quia multa adhuc illi demetenda reſtabant ex iis, quæ alii pro parte ſua decuſſerant, a cæteris tanto magis deriſus fuit. Qui patienter ferens riſus omnium, & cachinnos, ubi falcem ad manum poſuit, ante ſe pendetentim in ſurculo graminis Drachmam miræ, & inviſæ magnitudinis auream mox invenit, curvatus ergo genibus cum lacrymis Dominum benedixit. Ad quam meſſoris fortunam miles prati Dominus, aliique collaboratores, accurrentes vident divinum miraculum, ſcripturamque miles litteratus in nummo voce patria legens, hæc ut interpretari potuimus, continebat: *Manus Dei me compegit, & in donum me redigit pauperis, qui non infregit diem ſancto celebrem.* Th. Cantip. lib. 2. apum. c. 55. §. 9.

XXXIII. Chriſtophoro Columbo tantam fuiſſe ſacrorum dierum Religionem, ut feſta luce numquam anchoras tolleret, numquam vela faceret, fortaſſe non omnes norunt. Nimirum inter aſſultantis Oceani fremitus, ſtridorem rudentium nautarumque clamores, modica hac interpellantis religionis quies minus animadvertitur. Semel creberrimis, ac periculoſiſſimis in navigationibus neceſſitati paruit, veritus, ne cum ſuprema jam fames alimentis conſumptis immineret, religio temeritatis vicina in ſuperſtitionem migraret. Jo. Rho l. 1. c. 4. n. 2

XXXIV. Invitaverat Dominicum Anſalonium puerulum novennem Antonius Pater, ut quoniam pro feſtis diebus Scholarum moleſtiſſimis occupationibus impediretur, quo minus auram liberiorem ad maris oram, ipſo in portu Meſſanenſi obambulans caperet; feſto die conſcenſo ſecum curru, liberiore cælo frui vellet, cui Dominicus ætatem pietate prævertens: Ego vero, Domine, inquit, feſtis diebus longe majoribus occupationibus detineor: hi enim divino cultui, ac magnæ Matris venerationi debentur: ob hanc rem bona tua venia ego templum adibo. O puerum jam cælo dignum, ubi æternum feſtum agat felicitatis. Ibid. n. 2.

XXXV. S. Carolus Borromæus, ut lapſos in hac etiam parte Chriſtianos mores ad veterem revocaret diſciplinam, leges ſanctiſſimas tulit. Annonam publice vendi, quandiu matutina ſacra ſolemni cæremonia fiunt, aut veſpertinæ preces decantantur, interdixit. Circulatores per idem diei tempus circulos in foro cogere, perſonatum quemquam etiam in ipſis Bachanalibus incedere, militares ludos ſive haſtis in annulum inſerendis, ſive in pectus ex adverſo concurrentium adigendis, Ibid. n. 4.

ſtatu.

frangendiſque exerceri, nulla virorum Principum oſtenſione deterritus, conſtantiſſime vetuit. Contra vero, ne iners otium populi cauſari quiſquam poſſet, exercitationes pietatis plurimas, quas ſolerter excogitavit, feliciter in mores induxit, quibus hodie quoque Mediolani plebs dies feſtos magna ex parte ſanctiſſime tranſigit.

Ib. n. 5. XXXVI. Stanislaus Hoſius Cardinalis, ut Feſtorum devotioni tranquilliori animo ſerviret, quod contaminatis hæretica peſte in pagis urbibuſve minus commode fieri poterat, longiſſima itinera diu noctuque ſine cibo, ac ſomno continuare non dubitabat, ne ſacras illas dies in terra tenebrarum agitare cogeretur.

Ib. n. 6. XXXVII. Sanctorum dierum religionem ſtudio litterarum minime violari, ſapientium omnium ſuffragiis conſtare, non dubitabat, opinor, Petrus Pitæus, vir longe doctiſſimus: nec, ſi quid ex illo lucri capitur, ejus quaſi ſordibus inſici eorumdem ſanctitatem. Verumtamen ne, qualis ea cumque demum eſſet, ex ſalariis, ſportulisve, aut minervalibus crearetur injuria, & ne vel leviſſima querelæ daretur occaſio, quæcumque ſacris diebus ſuo ex munere (erat autem Patronus celebris, qui cauſas ageret magnas, & de Jure conſulentibus reſponderet) lucra faceret, ea in mendicabulorum ſtipem ſponte ſepoſita, illis exinde ſumma fide diſtribuebat, ratus, pauperum bono atque commodis ſacrati temporis otium honeſtiſſimas per artes optime tranſigi, ac minime ſordido, ſed illuſtri, ac maxime decoro negotio implicari. Itaque ut religioni ſatisfaceret, miſericordiam intendebat.

Pœna Violantium Feſta.

Bollan. in vit. c. 16. n. 65. XXXVIII. Bollandus de S. Anchario refert, quod poſtquam in Phrigia prædicando ſanctificationem diei Dominico debitam inculcaſſet, iis, qui in eodem per opera ſervilia prævaricabantur, gravia ſupplicia comminando, nonnulli auditorum ſuorum parum timorati, quia cælum ſerenum aſſulgebat, vix ab auſculato Viri Dei ſermone, templo egreſſi, arrepta falce ad prata ſe receperint, ut fœnum demeterent, demeſſumque fœnum in cumulos adegerint; ſed quiſnam inde ſubſecutus eſt eventus? Adveſperaote die omnes illi acervi, qui eadem die facti fuerant divinitus igne conſumpti ſunt, illæſis illis permanentibus, qui in anterioribus diebus in medio præparati conſtabant; quo facto populi in circuitu manentes, fumum a longe cernentes, hoſtes adeſſe putantes, timuerunt valde.

Idem in vita S. Rabani, c. 7. n. 41. XXXIX. In vita pariter S. Rabani Mauri ſcribitur, quod quia occurrente SS. Martyrum Januarii, & Magni feſto, omnibus, qui juriſdictioni Monaſterii Fuldenſis ſubjecti erant tam viris, quam mulieribus opera ſervilia exercere prohibitum erat, quidam ex iis Chriſtianis, qui in illa quodam ſervitutis jugo adſtricti erant, cultum, & venerationem prædictis Sanctis debitam contemnens in campum ad metendum egreſſus fuerat, jamque multos ſegetum manipulos collegerat, crimen hoc gravi pœna luere debuerit. Nam aer denſiſſimus crevit in nubes, & tempeſtas ſæva exorta eſt, fulgura, ventique vehementes undique ferebantur, coruſcationes quoque valde terribiles, & fulgura diſcurrentia horrorem nimium mortalibus ingerebant, factumque eſt grande miraculum, Domino diſcernente inter venerantes, & feſta ſanctorum ejus contemnentes; omnes enim acervi frugum, quos miſer ille ea die meſſos congeſſerat, cæleſti igne conſumpti ſunt, cæteris, quos vel ipſe, vel concives ejus pridie meſſuerant, illæſis permanentibus.

XL. In vita Camilli de Lellis, magni ſervi Dei, & Religionis miniſtrantium infirmis inſtitutoris, eum in obſervantia ſanctificationis dierum feſtivorum adeo exactum & punctuale fuiſſe ſcribunt, ut ne quidem Eccleſiam ſcopis emundari, aut altaria in illis diebus accommodari permiſerit, ſed ejuſmodi opera pridiano die fieri præceperit; quia vero in Bachianico, Patrio videlicet ſolo, nonnullos pauperes a divitibus in diebus feſtis ad laborandum cogi advertit, iiſdem imminentem Dei vindictam prædixit, prædicando, quod niſi ab ejuſmodi ſacrilega temeritate abſtinerent, agri eorum penitus devaſtandi eſſent; id quod poſtea reipſa, prout prædixerat, evenit; nam paulo poſt Regio illa per tredecim dies continuos tanta nivium copia oppreſſa fuit, ut multæ inde arbores olivarum, aliorumque fructuum feraces, tuptæ, irreparabilia incolis damna attulerint. *Vita l. 2. c. 24.*

XLI. S. Greg. Turonenſis de quodam refert, quod cum feſtum diem S. Mariani exemplo aliorum concivium concelebrare, & ſanctificare abouiſſet, ignis quidam cælitus ſuper domum ejus delapſus fuerit, qui omnem ejus ſuppellectilem, omneſque illius greges, & armenta, ſine ulla vicinorum, vel minima læſione abſumpſit. *S. Greg. de glor. conf. c. 81.*

XLII. Beatus Petrus Damianus in ſermone quodam de S. Ruffino nonnullorum refert lamenta, qui feſta in honorem hujus S. Martyris inſtituta, ab operibus ſervilibus abſtinendo celebrare abnuebant. Tumultuabantur enim, onereſum eſſe dicentes, populum geminatis unius Sancti ſolemnitatibus feriari; Unde contumaciter cœperunt cum ſuis mulieribus non modo textrinis operibus audacter inſiſtere, verum etiam ruralibus exercitiis liberius inſudare. Sed protinus in eos ſententia Divinæ animadverſionis ulciſcitur; Caſas eorum repente flamma corripuit, & non ſolum domeſtica quæque, ſed quæ in agris erant, omnia globis inextinguibilibus conflagravit. Cumque ad extinguendum hunc ignem omnes ad vicinum flumen accurrerent, in illudque multa, quæ jam ab igne correpta ardebant, injeciſſent, elementum illud ignis ſibi activitatem vindicavit, ut perſpicue probaretur, hoc non caſum, ſed divini furoris eſſe indicium; quicquid mergebatur, extingui non poterat. Miro igitur modo elementum illud vires ipſius quoque ignis tenebat, & ex parte prodiderat, nam, & liquida erat aqua, ut immerſa quæque fluctu dehiſcente reciperet, & quodammodo humida non erat, ut ardentia extinguere poſſet. Sed quid minimis immoror, cum & ipſa homioum membra flamma proſiliens occupaverit, extinctionis remedium iovenire, quocumque ſe verterent, *S. Petr. Dam. S. de S. Ruffino.*

rent, non valerent? Tandem uſtulati, fumigati, & in modum thuris combuſti, ad altare B. Ruffini cum magnis ululatuum ſtridoribus confugiunt, indulgentiam petunt, & commiſſi piaculi emendationem de cætero per pœnitentiam pollicentur, & incolumes ad propria ſunt reverſi.

Spec. ex. v. Eccleſ ex. 5. XLIII. Duobus calceamenta facientibus, & juxta ſe laborantibus, unus quidem habebat filios multos, & uxorem, & patrem, & matrem; vacabat vero Eccleſiæ ſine intermiſſione, & omnes propter Deum alebat de arte ſua. Alter autem, quamvis doctior illo eſſet, eo quod non permaneret in Eccleſia, ſed etiam Dominicis diebus laborare, ſeipſum tantum nutrire valebat. Invidebat ergo iſte vicino ſuo, & una vice non ſufferens invidiam, dicit ei cum ira: Unde tu ſic dives factus es; ego vero vacans plus quam tu, arti meæ, in paupertatem deveni? Dicit ergo ei volens facere eum vacare Eccleſiæ: Inveni pretium in terra, & inde paulatim dives factus ſum. ſed ſi vis, ſemper voco te, veni mecum, & quidquid invenerimus, accipies dimidium. Cum ergo ille acquieſceret, & ſequeretur eum euntem ad Eccleſiam, ſine intermiſſione benedixit ei Deus, & divitem fecit; propter hoc ergo ſanctus Patriarcha fecit illum bonum conſiliarium presbyterum, tamquam dignum; erat enim Lector *Ex vita S. Joan. Eleem.* §.48.

Ibid. v. Feſtum ex. 9. XLIV. Legitur in vita S. Hugonis Lincolnienſis, quomodo piſtor quidam ſemper die Dominica farinam conſperſerit, atque fermentaverit, de qua nocte ſequenti panes decoqueret, ut eos die ſequenti venderet recentes: quos dum ſemel mane ſecundæ feriæ extraheret de clibano, unus panis calidus frangitur, unde mox rivus ſanguinis, qui panem circumquaqoe infecerat, effluxit. Expavit ille & panem iſtum cruentatum fruſtatim comminuit, & per ſingulas fracturas cruorem ſtillare vidit. Alios etiam omnes panes ſimiliter cruentatos invenit, quos panes per octo dies apud ſe occultavit, ſed mercenarii hoc ad publicam notitiam perduxerunt Epiſcopi, & ad ejus præſentiam unus panis fuit allatus, qui ſic eſſe conſpexit. Erant etiam alii panes in clibano poſiti, qui poſt crepuſculum diei Dominicæ fermentati, & impoſiti, qui cum extraherentur, & frangerentur, nil prodigioſum habentes in ſua naturali qualitate ad uſum hominum vendebantur. Primi autem per monaſteria, & Eccleſias in monumentum facinoris de tranſgreſſione Sabbati ad terrorem hominum diligenter conſervabantur.

Ib. ex. 8. XLV. Cum quidam devotus Paſtor in partibus Weſtphaliæ nonnullos Laniones videret ſpe vendendarum carnium, temporalibus mercaturis ſub ſumma Miſſa occupatos, nonnullos etiam otioſitatis cauſa confabulationibus, & levitatibus ante Lanionum domus tempus expendentes, & diem Sabbati violantes, zelo Domini tactus in fervore ſpiritus, ut verus paſtor, errantes oves ad viam veritatis reducere prædicationibus, & admonitionibus laboravit, minitans vindictam Dei ipſis affuturam, niſi a tam enormi mandatorum ipſius tranſgreſſione reſipiſcerent. Et quoniam populum duræ cervicis ſubito a tam prava conſuetudine omnino revocare non potuit, laboravit ad hoc, quatenus, etſi omni Sabbato deberent merito, maxime tamen in quatuor principalioribus feſtis anni, circa viſitationes Eccleſiarum occupati, ab hac peſſima conſuetudine animum revocarent. Aderat ergo non longa poſt tempora feſtum Pentecoſtes, & quidam Sacerdotis ſui præceptis, atque imprecatione conterriti, timore vindictæ ipſius mandatis, imo non ipſius, ſed Domini, obediebant. Unus vero filius Belial animo pertinaci macellum ipſum carnes ſuas venditurus ingreditur, quoſdam de ſua forte contra ſacerdotis imperium animando: Et ecce virga Domini ſuper eum. Nam ſecunda, aut tertia die Pentecoſtes tantam aeris inclementiam Dominus excitavit, coruſcationes atque tonitrua, ut porta civitatis ipſius ictu fulmineo ſcinderetur, deſcendenſque fulmen, & vaccas ſuas, inter quamplures alias vaccas ſub eadem porta quieſcentes invenìens, extinxit continuo, ut ſcilicet palam daretur intelligi, quoniam hæc vindicta eſſet inobedientiæ contemptoris illius. Domus quoque iſtius Lanionis eodem fulgure ita quaſſata eſt, ut ſcutellis, ollis, atque cacabis tinnitum dantibus, ipſa caſum ſubitum minaretur. Factus eſt poſt hoc vir ille infamis in tota illa civitate, omnibus clamantibus contra eum, quoniam digna eum plaga propter Sabbati irreverentiam Dominus tetigiſſet.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

I. Sanctus Ignatius peculiari ſemper affectu, & honore S. Petrum Apoſtolorum Principem proſequebatur hinc ab eodem apparente morbi depulſi, ſimulque converſioois religioſæ beneficium accapit. Sed, & alios Sanctos ſtudioſe venerari, & invocare conſueverat, hinc non ſemel illi eidem apparuerunt, maxime dum Conſtitutiones ſcribebat, quo tempore ſic eos aſpexit, ut ipſe modum, quo eos viderat, explicare ſe poſſe negaret. *Gloria S. Ign. c. 4.*

II. S. Franciſcus Xaverius peculiari devotione in S. Hieronymum ferebatur; hinc ab eodem viſibiliter in gravi morbo liberatus eſt. *Hiſt. Soc. p. 1. l. 2. n. 22.*

III. S. Franciſcus Borgia Divorum cultum ut excitaret, augeretque, Romæ in æs graphice inciſas, & affabre ſculptas imagines, in omnes provincias miſit, Quin, & archetypa donavit Sociis, & diſtribuit. Ipſe vero Sanctorum reliquias, & imagines religioſe venerabatur, ſplendideque adornari curabat, nuſquam affirmans gemmas, aurum, argentumque dignius impendi, vertique, quam in Auctoris Dei, Divorumque cultum. Cum manibus eas tractaret, ſumma animi voluptate in has voces erumpebat: Salvete pigoora nobis in hoc exilio, lacrymarumque valle degentibus a Deo relicta, atque depoſita: Salvete ſalutis noſtræ ſpes, atque ſolatium. Erit, erit dies illa, cum decorem induti cineres, hoſpites nunc beati, æterna illa luce perfruemini, & animæ Sole candidiores, thronuſque veſter ſupra firmamentum clareſcat. Ex hoc ipſo fonte manavit pia ſolemniſque Societatis conſuetudo, ut ſingulis menſibus Sanctorum nomina ſor- *Vita l. 4. c. 6. n. 1 9* *num. 17.*

Digitized by Google

ſorte e ſitula educantur, diſtribuanturque ſingulatim: quo die votis conceptis, religioſeque perſolutis opem ſui quique Divi implorant. Ipſe multa hoc die Sociis indulgere, & precationi etiam plus temporis impendere ſolitus erat.

Vita. IV. B. Aloyſius Gonzaga, ut ſuum erga Cælites affectum copioſius poſſet demonſtrare, dum triclinii curam gerebat, ſingulas menſas peculiaribus Sanctis aſſignare conſueverat: nec minori devotione, ac diligentia apparabat, quam ſi ipſi Cælites in eadem pranſuri eſſent.

Vita compend. V. S. Stanislaus Koſtka, ne ſine ſacro viatico ex hac vita decederet, & conſtantem erga SS. Euchariſtiam devotionem, atque amorem retineret, peculiati honore cultuque S. Barbaram venerebatur, unde factum, ut, cum in gravi morbo conſtitutus ab hominibus ſacrum illud epulum accipiendi occaſionem non haberet, ipſa ei apparens per SS. Angelos eam comitantes id præberi juſſerit.

Vita l. 2. c. 3. VI. P. Petrus Faber inter alios Sanctos præcipue colebat SS. Petrum, & Paulum, & Joannem Baptiſtam, quorum in feſtis ſemel ingentem divinitus flammam, & jucunditatem ſenſerat. S. item Appolloniam, cujus invocatione Puer adhuc a dentium dolore liberatus in veneratione habuit. Item reliquos Apoſtolos, iiſque ſimiles, qui Evangelium in diverſas mundi partes intuliſſent, eo quod Societas noſtra illos imitetur. Quos vero Sanctos ſemel colendos ſuſceperat, numquam amplius dimiſit. Hinc in Breviario longum habebat Cathalogum eorum Sanctorum, quos tamquam locorum Tutelares inter peregrinandum, ſibi *L. 2. c. 6.* aſciverat. Idem tanti faciebat Sanctorum invocationem, ut diceret, unius Sancti conſilium, & Patrocinium plus habere efficacitatis ad corrigendos Hominum mores, quam cunctorum edicta Regum, induſtriique conatus. Ajebat item, pietatis Chriſtianæ eſſe, certos ſibi præ cæteris Sanctos deligere, & ad certos fines: Divina enim providentia factum, ut non omnes Sancti iiſdem rebus geſtis, virtutum ſanctitate florerent. Hioc ab unoquoque Sancto auxilium petebat contra eos Spiritus, quos quiſque adverſarios præcipue habuiſſet. Divioo inſtinctu didicit memoriam cujuſque Sancti com pietate coli, ſi quis 1. gratias ageret Deo, quod eum ab æterno prædeſtinaſſet, & vocaſſet ad gloriam, & per ſuas gratias perduxiſſet. 2. Si eaſdem gratias B. Virgini, S. Angelo cuſtodi, aliiſque Cælitibus perſolveret, quod ad ejus ſalutem, & gloriam fuiſſent cooperati. 3. Si ad Deum, & Sanctum illum pro iis ſive vivis, ſive mortuis, qui præcipuo eum colerent, aut coluiſſent, honore, preces ſterneret. 4. Si Deum ſtudioſe rogaret, ut ejus litterarum monimenta, ſi quæ forent, rerumque ab eo geſtarum memoriam cuſtoditam, & conſervatam vellet. Denique ſi pares ejus oſſibus, ubi eſſent, tribueret venerationis honores, & ex iis aliquid, unde ſe muniret, & tueretur, exquireret. Valde præterea pium cenſebat, optare, ac precari, ut, quæ Sancti, dum mortalem vitam agerent, habuiſſent de honore Dei, & proximorum ſalute vota, ea omnia complerentur, ut poſſet hac quoque ratione de ſingulis dici. Deſiderium animæ ejus tribuiſti ei; gratias etiam agendas Deo de donis univerſis, quæ ullo unquam tempore per Sanctos aliquo modo Eccleſiæ tribuiſſet. Super hæc animadvertit, ad Sanctorum auxilia emerenda commodiſſimum eſſe, Angelos venerari, & allegare, qui eorum in terris cuſtodiæ præfuiſſent. Ac proinde quotquot in cælum e terris evecti ſunt Sancti Viri, & fœminæ, eorum ipſe Cuſtodes Angelos appellabat, perque hos ab illis, & a Deo alia, atque alia, ut conveniens erat, munera precabatur. Optabat, ut quod ſibi deforet, præſertim in honorandis eorum ſacris reliquiis, ii, conferrent, explerentque, quibus daretur adeſſe præſentibus.

VII. P. Marcellus Maſtrillus præcipuo affectu Sanctum Franciſcum Xaverium colebat, ad quem proinde cum in ultimo jam prope mortis articulo conſtitutus confugiſſet, memorabili prodigio, ac favore ſanitati reſtitutus eſt. *Vita c. 7.*

VIII. P. Coſmus Alammanius ſupputato Sanctorum numero, quotquot unquam invenire potuit, ne quem inſalutatum relinqueret, ſemel minimum unicuique Orationem Dominicam, & ſalutationem Angelicam recitabat. *Bibl. Ser. Soc. Jeſu.*

IX. Quidam e Socitate noſtra ſingulorum Divorum, quos per menſtruam ſortitionem acceperat, honorem, ac laudes verſibus celebravit, ut, quot Sanctos acciperet; tot eos diſtichis ornaret. *Paulus Barus in ſcher. Sant. c. 2.*

X. Joannes Berchman præter alios ſingulari ſtodio S. Joſephum colebat, fatebaturque ſe numquam ab eo in re ulla repulſam ſuiſſe paſſum. *Vit. f. 163.*

XI. Bernardi Colnagi nomen, cum virtutum multis admirabilitatibus, tum ſingulari in Antonium Patavinum, & Franciſcum Paulanum pietate, in Italia tota celebratum eſt, quod familiariter cum illis quaſi præſentibus ageret, quod fidens ab illis, quæ vellet cum peteret, atque auferret; quantis celebraret laudibus, vix poſſit explicari. De illorum laudibus miro animi ſenſu dicere, feſtos dies celeberrimos agere, hymnis, & plurimo carmine, quod illi facili, ac nitidiſſima vena fluebat, in eorum gratiam ludere; demum quum ipſe humi cubaret, illorum ſigilla in lectulo molliſſime collocare, ut, quantum illis tribuerit, vel ſic palam faceret, voluntariæ homo ſimplicitatis, quum alioquin divina, humanaque Philoſophia, quam plures per annos explicaverat, longe eſſet illuſtriſſimus. Sed ludente cum hominibus in hoc terrarum orbe Dei ſapientia, ac pietate, inſignes cum ſuperis ludendi quaſi licentiam uſurpare? cæli dignatio terræ audaciæ reprehenſionem adimit, fiduciæ laudem relinquit. *Rho. n. 4. ex noſtris.*

XII. Quos Joannes Ledeſma delegiſſet ſibi Patronos, eos quæſitiſſimis modis colebat, atque reliquos omnes ante Joſephum Dei parentis ſponſum, mortalium omnium hac ſua forte feliciſſimum. Compoſuerat ipſe horarias preces ad Sacerdotalium imitationem, quibus Patronos ſuos anniverſariis ipſorum coleret celebritatibus. Eos porro dies ita tranſigebat, ut aut de Sanctorum felicitate, & quibus illam actibus invaſiſſent, meditando cogitaret; aut in illis virtutibus, quarum ope ad tantam *Ibid. n. 6.*

E a eva-

Digitized by Google

evaſerant amplitudinem, ſe ſtudioſiſſime exerceret, quod & amor ſimilitudinem, & hæc amorem pariat.

Iſ. n. 10. XIII. Franciſco Hortulano Coadjutori ex eadem Societate debet Sardinia tot Sanctorum pignora, quæ alte olim defoſſa, ne barbaris inſulam invadentibus ludibrio eſſent, per oblivionem neglecta jacebant pariter, atque ignorabantur. Itaque haud dubio Divinitatis inſtinctu ad ea refodienda, atque in lucem, honoremque eruenda Epiſcopos, ac Magiſtratus adhortari Hortulanus, ac loca monſtrare, avia ſæpe, & nulla ſuſpicione notabilia, ut mirarentur, qui ſcire potuiſſet.

Penneq. p. 1. Iſag. c. 21. XIV. Quam liberaliter Sancti etiam minima obſequia compenſent, patet ex ſequenti exemplo: Volebat quidam frater ex ſocietate Jeſu poſt omnia ſuperiorum diſſuadentium conſilia Chriſti caſtra deſerere; unus aliquis e Patribus hominis miſertus rogavit, ut vel unum *Pater* & *Ave* paucis diebus in honorem S. P. Ignatii recitaret, importunis præcibus victus, promiſit ſe facturum: & fecit, ſed tam negligenter, & tepide, ut puniendus potius ob ſocordiam, & contemptum, quam juvandus, videretur: & hujus tamen tam projectæ orationis fructum aliquem ſenſit: cœpit enim angi animo, ut nullam quietis partem caperet; hinc noctu conſurgens, & levandi animi gratia hortum ſuſpicioſus inambulans, continuo ſplendido lumine circum omnia prope ſe coruſcare videt, atque in medio lumine adeſſe S. Ignatium, cujus aſpectu perculſus, animoque totus immutatus, ad pedes ejus procidens: O Pater, inquit, tantumne mihi confers gratiæ pro uno *Pater*, *&* *Ave*? Fili mi, reſpondit S. Pater, paucis ego contentus ſum; oculoque benigniſſimo illum intuitus diſparuit: ille tum humi procumbens, ac præ gaudio lacrymis madens & inconſtantiæ pœnitens, reliquum noctis proſtratus exegit: ubi diluxit, Superiorem convenit, veniam petit, & impetrat; & ſancte deinde vitam ad uſque mortem in Religione, ſeverus in ſe ipſum, & ubi aſpectus, & verborum S. Ignatii ſubibat, recordatio, ubertim plorans, cum aliorum edificatione, tranſegit. Ecce hoc unum *Pater*, *& Ave*: amorem ſanctum non modo imminutum, ſed plane deperditum, miſero homini invocatus S. Ignatius reſtituit, quid non impetrabunt in hoc genere, die natalitiis alicujus Sancti conſecrato, ferventes preces, & obſequia cum ardore præſtita.

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Gen. 41. I. SIcut Pharao Rex Ægypti fecit Joſephum aſcendere ſuper currum ſuum ſecundum, clamante Præcone, ut omnes coram eo flecterent; ita Deus quoque non modo ipſe Sanctos ſuos honorat, ſed etiam, ut ab aliis honorentur præcipit.

Eſth. 6. II. Sicut Rex Aſſuerus Mardochæum veſtibus regiis indui, regio diademate coronari, ſuper equum regium imponi, per plateam duci, & a primo de regiis Miniſtris proclamari jubebat: Sic honorabitur, quemcumque voluerit Rex honorare; ita Deus quoque Sanctos ſtola ſuæ gloriæ veſtiri, ab Angelis per plateam cæleſtem duci, imo, & ab hominibus univerſis honorari cupit.

III. Sicut injuriam Principi non facit, qui per Familiarem ipſius quidquam ab eo poſtulat, ut tanto facilius ejus commendatione fretus accipiat; ita nec Chriſto injuriam facit, qui per Sanctum aliquem varia a Deo dona impetrare deſiderat, & conatur. *Beirl. ob. 11. in feſto com. SS.*

IV. Sicut qui alterum honorat, aut amat, etiam Amicos ejus, & famulos, & imagines in pretio habet, & amat; ita qui Deum ſincere diligit, etiam Sanctos velut intimos ipſius Amicos, fideliſſimos ſervos, atque imagines perfectiſſimas, magni æſtimat, & veneratur. *anonym.*

V. Sicut ii, qui principis alicujus favore, & beneficiis opus habent, ante omnia eorum, quos illi intima familiaritate conjunctos eſſe norunt, gratiam, & interceſſionem aucupantur; ita cum quivis homo Divina gratia, & favore ſumme indigeat, ipſe autem ob ſuam vilitatem iis indignus ſit, Sanctorum patrociniis ea obtinere conatur. *Idem.*

Æquitas.

VI. Sicut Joſephum adorarunt Fratres, quia eum Principem in Ægypto conſtitutum, & in manu ejus omnia tradita eſſe advertebant; ita multo æquius veneramur Sanctos, qui Amici Dei ſunt, & Principatum in regno ejus obtinuerunt. *Fab. conc. 1. in feſto SS. com.*

VII. Sicut modica aquæ gutta multo vino infuſa ſaporem, & colorem vini induit, ideoque plurimum amatur, ac appetitur, ita cum Sancti Deo per charitatem intime ſint uniti, merito etiam propter Deum ſingulariter honorantur, & amantur. *S. Cypria. de Sing. Cleric.*

Utilitas.

VIII. Sicut Viri fortes, cum murus hoſtium tormentis, & machinis dejectus eſt, ibi ſe maxime hoſti ſiſtunt, & opponunt: ita Sancti, cum ſciant humanum genus in terris exiſtens quotidie magis debilitari, iramque Dei promereri, huic maxime parti ſubvenire conantur; unde S. David dicebat: Dixit, ut diſperderet eos, ſi non Moyſes electus ejus ſtetiſſet in confractione in conſpectu ejus. *Gran. in loc. com. ſ. 61.* *Pſal. 105. v. 23.*

IX. Sicut luce adveniente ægritudines alleviantur, homines a ſomno excitantur, aves canunt, & beſtiæ ad latibula fugiunt, ita Apoſtolis, aliiſque Sanctis, de quibus Chriſtus dixit: Vos eſtis lux mundi: advenientibus, fuit ædificatus in credendis, fœcundatus in bonis operibus, alleviatus a peccatis, excitatus a negligentiis, animatus ad contemplationem cæleſtium, ereptus e poteſtate Dæmonum, & quotidie hoc iterum a Cælitibus experitur. *Ibid.*

X. Sicut pauperes, cum theſauros regios aſpiciunt, ſuam paupertatem amplius agnoſcunt; ita, & anima magnificas Sanctorum virtutes contemplans, mentem ſuam amplius humiliat. *S. Clim. gr. 6. 25.*

XI. Sicut Milites vehementer animantur, cum *Fab. conc. 1. in feſto Mar. Gela.*

cum vident aliquos ex Commilitonibus jam muros conſcendiſſe, & vexilia manibus tenere; ita cum victorias Sanctorum feſtive celebramus non parum excitamur ad eas pro viribus æmulandas.

S. Chryſ. S. de SS. Inv. & Max. XII. Sicut milites vuinera in præliis inflicta Regi monſtrantes, fidenter loquuntur; ita & Sancti abſecta capita geſtanter, & in medium afferentes, quæcumque voluerunt, apud Regem cælorum impetrare poſſunt.

Hom. 61. in Matt. XIII. Sicut ex igne naturaliter emicat ſplendor, & ex unguento odor diffunditur; ſic ex Sanctorum memoria ad omnes provenit utilitas. Hinc S. Chryſoſtomus, ſi virtutis Cultores ſæpius tecum recenſeas, in humilitatem, & compunctionem, in virtutum ſtudia facile teipſum perduces.

XIV. Sicut Noe, & Filii in arca ſalvi, periculum vitæ ex diluvio amittendæ evaſerunt; ita homines diluvium æternæ damnationis declinant, ſi mature ad arcam ſpiritualem, id eſt, Sanctorum (quos Arca illa ſignificatos putat Sanctus Ambroſius) interceſſionem confugiant.

S. Ambr. l. de arc. Noe c. 7. Belvlinck them. 1. in feſto Viſit. XV. Sicut Cervi nullo veneno ſerpentis lædi poſſunt, ipſi autem oris halitu ſerpentes ad ſe trahunt, ita Sancti virtutis odore omne venenum peccati conſumunt, ac peccatores verbo prædicationis ad ſe trahunt.

Dignitas.

Gran. in l. comm. Sanct. XVI. Sicut pilos Regis, quamdiu mento illius adhærent, nemo audet contingere, at ubi a Tonſore reſecti ſunt, in ſterquilinium mittuntur, & pedibus conculcantur; ita qui Sancti per gratiam Chriſto nniti ſunt, ab omnibus honorantur; Peccatores vero qni ab eodem ſeparati ſunt, merito contemnuntur, & in figmentum inſerni projiciuntur.

Anonym. XVII. Sicut ſtellæ cæli, quia in firmamento poſitæ fulgore ſuo mundum illuſtrant, ac recreant, omnium ad ſe oculos trahunt, & ſuſpiciuntur; ita Beati, quia exemplorum ſuorum radios in nos vibrarunt, jure merentur, ut a nobis ſuſpiciantur, invocentur, & honorentur.

§. VIII. MOTIVA.

Epiſt. 31. I. QUia ſic honor Dei exigit: nam honoramur reliquias Martyrum, ait S. Hieronymus, ut eum, cujus ſunt Martyres, adoremus: honoramus ſervos, ut honor ſervorum redundet in Dominum, qui ait: Qui vos ſuſcipit, me ſuſcipit.

Pſal. 138. v. 17. II. *Quia ipſe Deus exemplo invitat:* dum nimis honorificat ſervos ſuos, teſte David; quis ergo non ut Deo ſe conformet, & placeat, totis viribus Sanctos colat, ſibique illud *Eſth. 6. v. 11.* Aſſueri dictum applicet: Hoc honore condignus eſt, quemcumque Rex voluerit honorare.

In ſerm. III. *Quia ſic ipſorum Sanctorum dignitas, dotesque merentur:* ſic enim, teſte S. Bernardo, virtus Mater gloriæ eſt, & illa ſola eſt, cui gloria jure debetur, & ſecure impenditur, quidni Sanctos, qui ob virtutem ſuam a Deo tantopere ſunt exaltati, & beatificati, omni honore digniſſimos judicemus?

IV. *Quia ipſa gratitudo duplici titulo ad omnem honorem & amorem Sanctis impendendum obligat.* 1. Ob amorem, & laudem, quo Beati indeſinenter, & ardentiſſime Deum proſequuntur, qnem proinde pluris facere debemus, quam ſi nos ipſos ſimili amore proſequerentur. 2. Ob beneficia nobis exhibita, & deinceps quoque exhibenda, cum illi omnes felicitatem ſumme deſiderent, & vehementer cupiant, quidquid ad ſalutem noſtram poteſt conſerre. Si ergo nobis incumbit, ne unius quidem viliſſimi hominis erga nos benefici memoriam ponere; quanto magis tantos, & noſtræ ſalutis tantopere ſtudioſos Cælites æſtimare, atque in memoria, & pectore habere conveniet? *Barry in Feſt. Sanct. præfat.*

V. *Quia neceſſitas noſtra ad ſimilem cultum nos compellit* cum enim nihil a Deo, niſi per preces, obtinere poſſimus, noſtræ autem preces imperſectæ admodum, & inefficaces ſint, merito potentiores nobis Advocatos quærimus, quorum interceſſionibus id, quod poſſibilitas noſtra non obtinet, impetremus.

VI. *Quia utilitas noſtra eundem Cultum ſuadet*: tum quia per familiarem cum ipſis converſationem eorum mores imbibimus, & ſanctitatem participamus: tum quia quo majorem hic familiaritatem cum illis contraxerimus tanto digniores nos eorum patrocinio, favoribuſque efficiemus.

VII. *Quia ad gaudium noſtrum in hac, & altera vita augendum non modice conducit hic cultus*: ſi enim unius fidi Amici recordatio amantem exhilarat; ſi ſola hominis bene de nobis meriti, aut magnatis bene nobis affecti memoria, omnia faſtidia expellit, animumque ſerenat; quid memoria, affectus, & colloquia cum tot millenis fidiſſimorum, qui unquam fuerunt, Amicorum, cum his aulæ cæleſtis Proceribus efficient? quantum gaudium olim percipiet ejuſmodi Cultor in cælo, ſi ſubito in ſua gloria aſpexerit eos, quos tantopere in hac vita diligebat & obſequiis ſuis demeri tam ſolicite ſtuduerat? *Barry l. 2.*

VIII. *Quia proximi etiam amor ad talem cultum nos excitat*: cum enim tantum interſit (inquiebat recte P. Petrus Faber) pietatis publicæ ſummorum principum ad eam propenſos habere animos, rectiſſime ſane concluditur, cæleſtium omnium tanti eſſe ſuffragia, ut vel unius præſidium plus efficacitatis habeat ad corrigendos hominum mores, quam cunctorum edicta Regum, induſtriique conatus, ut ſupra etiam, & §. 6. n. 6. inſinuatum eſt. *l. 2. Vit. c. 6.*

§. IX. MEDIA.

I. FRequenter *Sanctorum modo beatitudine fruentium Sanctitatem, Sapientiam, & dignitatem ponderare*; inde enim creſcet non modice æſtimatio, cupiditaſque, tantos Dei Amicos, cælique Principes omni ſtudio demerendi.

II. *Pariter eorum erga nos homines charitatem, & ſolicitudinem ponderare*; nam, ut recte obſervavit S. Bernardus, latitudo cæli dilatat corda, non arctat: exhilarat mentem, non alienat: affectiones non contrahit, ſed extendit. In lumine Dei diſcitur, quod neſcitur: *ſer. 2. de S. Victor.*

non dediſcitur, quod ſcitur. In lumine Dei ſerenatur memoria, non obſcuratur.

III. *Beneficia, & favores haſtenur ab iis acceptos memoriæ frequenter animoque objicere*; hi enim totidem ſunt carbones, quibus noſter erga Sanctos Cælites amor, & devotio inflammatur.

IV. *Frequenter cum iiſdem per preces, & ſuſpiria converſari*; neque enim quidquam aliud tam efficax eſt ad hunc amorem augendum, & firmandum, quam ejuſmodi crebra converſatio, ut ipſa experientia docet.

V. *Eorum egregias virtutes, & facinora præclara animo frequenter volvere*; ſic enim ad æmulationem laudabilem, & piam venerationem excitabimur.

VI. *Singularem ad eos in omnibur neceſſitatibus fiduciam conſtanter tenere*; ſic enim fructuum ex eorum familiaritate hauſtorum ſuaviſſimus guſtus ad eamdem omni ſtudio conſervandam, & augendam incitabit.

VIII. *Sanctitati, & unioni cum Deo inſigniter ſtudere*, ſic enim quo arctius conjuncti uni tertio fuerimus, tanto etiam inter nos conjunctiores, familiarioreſque evademus.

§. X. ASCETICA.

I. TRia ſunt, quæ de hac virtute noſcenda, aliiſque inculcanda ſunt ab Aſceta. Primum eſt, *ut bene cognoſcat fundamenta, quibus totus hic Sanctorum cultus: & amor innititur*, quæ quidem alia non ſunt, quam motiva ad dictum cultum impellentia, & ſupra quidem fuſius ſunt explicata, brevius tamen ad tria genera reduci poſſunt, nempe 1. ad motiva ex *parte Dei*: nempe ad voluntatem, voluptatem, & gloriam, quam ipſe percipit ex eo, quod ſui intimi Amici, & ipſe in eis tantopere honoretur. 2. *Ex parte ipſorum Sanctorum*, nempe ad ſapientiam, pulchritudinem, potentiam & ſanctitatem, præcipue vero ardentiſſimam charitatem, qua Deum, & nos proſequuntur. 3. *Ex parte noſtra*; quia ſcilicet tot *Spectatores* nobiliſſimos noſtrorum operum: tot facundiſſimos *Advocatos* in neceſſitatibus: tot potentiſſimos *Protectores* in periculis habebimus, quot Sanctos nobis noſtris obſequiis demereri ſtuduerimus.

II. Alterum eſt, *ut ſciat, quos præcipue Sanctos, & quo ordine, venerari debeat*. Qua quidem in re optimus videtur ordo, quem ipſa S. Mater Eccleſia obſervat, dum Sanctos in varias claſſes diſtinguit, & aliquos quidem in prima, alios in ſecunda, alios ſub duplici, alios ſub ſemiduplici, vel ſimplici ritu coli præcipit, non quod non omnes magnifaciat, aut coli deſideret, ſed ut majora unius præ altero erga Fideles eſſe merita oſtendat, atque adeo ad majora etiam grati animi ſigna demonſtranda excitet. Unde licet particularibus Sanctis ſua certa feſta aſſignet, aut eorum ſub Sacrificio, aut officio Divino ſuffragia imploret, non tamen omittit, ſuum etiam omnibus Sanctis feſtum attribuere, aut eorum ſuffragia conjunctim implorare. Simili ergo modo ſuadeat Aſceta, ut, & privatæ Perſonæ Patronos ſuos in certas claſſes diſtribuant, & in prima quidem B. Virginem, in ſecunda S. Joſeph. S. Angelum Cuſtodem, Sanctum, cujus nomen in Baptiſmo acceperunt, & ſi Religioſi ſunt, fundatorem ſui Ordinis, aut alios, ſi quibus, vel ſpecialiter obſtrictos, vel alio quovis titulo magis addictos ſe profitentur: in tertia Patronos minus principales, quos propter varios fines ſibi colendos elegerunt, in quarta Sanctos Menſtruos, & Sanctos illius diei; In quinta omnes reliquos Sanctos collocent, itaque ſecum decernant, ut cogitationes, verba, & opera ſua omnia primario quidem ad Dei, Chriſti, B. Virginis aliorumque Sanctorum honorem ordinet, poſtea vero etiam ad omnium Sanctorum honorem, & gloriam cedere velit; ſic enim eos omnes tum pro Spectatoribus ſuorum operum, tum pro Advocatis, & Patronis habere merebitur. Nec timeat, nec dum omnes colere ſtatuit, ſingulorum honorem minuat; nam cum omnes ſumma inter ſe, & cum Deo charitate conjuncti ſint gaudebunt potius, optabuntque, ut alii omnes & etiam ſecum honorentur, & Deus in ſingulis amplius, magnificentiuſque glorificetur.

III. Tertium eſt, *ut ſolitum ſciat modum, eoſdem honorandi*, qui quidem in talibus potiſſimum capitibus conſiſtere videtur. 1. Ut certis quibuſdam obſequiis annuis, hebdomariis, aut quotidianis ſuam erga illos affectum, & amorem conteſtetur, qualia v. g. ſunt, eorum feſta præmiſſo jejunio, aut abſtinentia, flagellatione, aut cilicio, confeſſione item, & communione, & ſi fieri poteſt, etiam eleemoſyna Pauperi collata, celebrare; quotidie Litanias, vel omnium Sanctorum, vel ſpecialiter hunc in finem compoſitas recitare; eorum reliquias, & imagines pio, & religioſo cultu venerari &c. 2. Ut in omnibus neceſſitatibus ad eoſdem cum tenero fiduciæ ſenſu confugiat. 3. ut eos in omnibus quidem virtutibus, præcipue tamen in optimæ, & perfectæ vitæ ſtudio, imitari ſtudeat, certoque ſibi perſuadeat, hunc cultum fore gratiſſimum Sanctis, tum quia *puriſſimum* eſt, tum quia *ampliſſimus*, ut pote univerſa vitæ totius opera complectens, tum quia *conſtantiſſimus*, utpote ad finem uſque vitæ perſeverans, nec per ipſam etiam noctem, aut quietem interruptus. Unde merito quivis horum Sancto- *In Pſal. 150.*
rum devotus Cliens veriſſimam illam S. Auguſtini ſententiam in mente, & memoria habere debet: Vis ſemper laudare Deum? quidquid agis, bene facito, & laudaſti Deum: aut notum illud diſtichon.

Sanctorum eſt cultus gratiſſimur optima vita.
Hunc ſi reddideris, quæ petis, accipies.

IV. F. Pennequin paulo aliter de hac ma- *Penneq. in Iſag. p. 1. c. 21. n. 1.*
teria, & quidem ſic diſcurrit: *Sancti tripliciter conſiderari poſſunt 1. Prout ſimul conſtituunt cælum, & Eccleſiam triumphantem in cælis, ac ſimul omnes coli, & honorari poſſunt. 2. Prout quiſque eorum natali, & feſto die ab Eccleſia militante celebratur in terris. 3. in quantum aliquot eorum in Patronos elegimus, aut ſorte accepimus, ad menſem, vel etiam omnem vitæ decurſum*. Quantum ad primum

at-

Digitized by Google

attinet, non eſt dubium, quid amor ſanctus in ſuorum animis magnam imprimat cæleſtis illius Jeruſalem æſtimationem, in qua cæleſtes cives laureati triumphant, & amicti paludamentis gloriæ, in ſupremi Numinis laudibus, & amore ſine ſatietate perennant. Collige animo, quidquid unquam ſplendidum, & magnificum oculos ſpectantium admiratione ſui tenuit defixos, & lutum reputabis, ſi cum unico gradu gratiæ, multoque magis gloriæ, conſeratur: quid jam erit; ſi cum illa ſanctorum multitudine luminibus gloriæ undique coruſcante conſeratur? Jam vero, ſi ut quidam volunt, charitas patriæ ſpecie a charitate viæ differt, atque ubi id contingit, inferioris ſpeciei eminentiſſima perfectio ad minimum ſuperioris ſpeciei gradum pertingere, ut dicunt, non poteſt; adeoque minima Patriæ charitas, quidquid unquam in mortalium pectoribus flammarum arſit in puriſſimo ſui ignis ſplendore antecellit; quam optabile eſt alis amoris, & fidei ad illam cæleſtem curiam evehi, atque ibi non tranſcurſim, ſed aliquo tempore inter iſta charitatis immenſa incendia Sanctos contemplari, & eorum flammis incaleſcere. Ita agebat Paulus, & ut alii imitarentur, optabat, cum diceret. *Noſtra converſatio in cælis eſt*. Quam dulce eſt, Jeſum Chriſtum inter millia millium, auro gemmiſque cæleſtibus fulgentium, eumque unice amantium, & immenſis laudibus extollentium, ſplendidiſſimo ſupra cæteros gloriæ amictu radiantem intueri! quis ex tali conſpectu totus flammis ſanctiſſimi Amoris non inardeſcat? Quis Chriſto de tanta gloria, tot ſpoliis, quis Sanctis de Chriſti conſortio de tanta in illos munificentia, de amicitiæ glorioſæ æternitate, non congratuletur? Apparuit aliquando Sanct. Pater noſter Ignatius cum nomine Jeſu in corde litteris aureis deſcripto, ut, quanto ejus amore arſerit in terris, & nunc in cælis ardeſcat, oſtenderet: non dubito, quin beatorum quiſque hoc Sanctiſſimum Nomen ſtylo amoris pectori habeat inſculptum: O glorioſa amantium ſpectacula, & ad inflammandos mortalium frigidos animos opportuna! Itaque ſi cœtum illum Beatorum honorare volumus, eiſque gratificari gratulemur illis, & una exultemus, quod Deus illos æternæ ſuæ gloriæ non tantum conſortes, ſed velut præcones, fecerit: agamus cum illis Sanctiſſimæ Trinitati pro tantis in illos collatis beneficiis prolixas gratias: congratulemur Chriſto de tam excellenti laborum ſuorum meſſe, & tot voluntariis Amoris ſancti in æternum captivis: hoc enim maxime a nobis exigunt Sancti, ut ſcilicet omnium corda in amorem Chriſti, laudationemque continuam rapiantur; & quid illis a nobis votum offerri poteſt acceptiſſimum, hoc eſt, ut cum illis ad amorem Chriſti puriſſimum, & intenſiſſimum Dei gratia opitelante, aſpirare, & occurrere aliquando poſſimus.

Ibid. V. *Ut vero intelligatur, quomodo quilibet Sanctorum die ſuis honoribus ſingulariter dedicato colendus ſit, conſiderandi veniunt quatuor amores: unus, quo Deus illum ab æternitate gratuito amore e multis millibus elegit ad gloriam*, ac ſeriem gratiarum toto vitæ decurſu ei liberaliter ſuis temporibus dandam cum ſancta, uſque in finem perſeverantia, ac deinde gloriæ ſempiternæ corona, decrevit; qua jam ipſe inter Dei amabiles amplexus, & gratiarum actiones immortales fruitur in cælis.

Alter eſt amor Jeſu Chriſti, quo ſanctum illum proſecutus eſt in terris, & cum iſto jam conglutinatur in cælis; dum viveret inter hujus vitæ diſcrimina, eum protexit, ejus ulnera Sanguine ſuo abluit, & in meritorum ſuorum communionem ſæpius admiſit, & tandem felicitate perenni cumulavit. Si ſingula arenæ grana toto mundo diſperſa in tot Seraphinorum myriades commutarentur, imo ſi omnes res creatæ, quæ de facto ſunt, & quæ creari poſſunt, in tot cælos tot Seraphinorum myriadibus plenos verterentur, qui, quantum vires ferrent, ſupremum Numen amarent: numquam tamen æquarent amorem, qun vel minimum Sanctum Chriſtus tota æternitate proſequetur: O incomprehenſibile amoris incendium!

Tertius Amor eſt ipſius Sancti erga Deum, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum: cum enim æternam illam ſupremæ Majeſtatis pulchritudinem, & bonitatem propius divino lumine adjuti contuentur, atque infinito, ſi dari poſſet, amore dignum vident, in flammas amoris toti obeunt, & interminabili illo pulchritudinis, & charitatis oceano penitus abſorbentur. Cum vero in Chriſti Humanitatem oculos convertunt, & illam propter immenſæ gloriæ, donorumque prærogativam ſumme amabilem aſpiciunt, & inſuper coronam immortalitatis, quam geſtant, ejus meritis contextam, & paludamentum gloriæ, quæ reſplendent, ejus cruore, velut gemmis, reſperſum, tinctumque cognoſcunt, & inſuper ab illo ſe amari intenſiſſime, & in æternum amandos, ac ejus amabili ſocietate fruituros, clare contemplantur, quibus, quæſo, putamus amoris ignibus illos accendi? S. Birgittæ inter orandum Sanctorum in cælo regnantium unus aliquis apparens, hæc dixit: Si qualibet hora, qua in mundo vixi mortem pro Deo ſuſtinuiſſem, & ſemper iterum revixiſſem, numquam tamen his repetitis ſuppliciis, & mortibus, grates beneficiis pares referre poſſem; numquam a gaudiorum ejus participatione, numquam ab ejus gloriæ conſpectu, numquam in ejus Societate exultantium cantu, & harmonia percipienda, vel momento deſiſtere poſſem.

Ex his deducitur, 1. *Sanctos, qui in cælis regnant, eos omnes honores, qui diebus eorum natalitiis ab Eccleſia deferuntur, ſupremo Numini, a quo gratiam conferente, & merita coronante, proficiſcuntur, in grati animi argumentum offerre*: Si enim Joannes in Apocalypſi vidit ſeniores ante thronum Dei procumbentes, & coronas gloriæ capitibus detractas ad pedes ejus deponentes: quorſum, quæſo, id etiam non facerent de hominibus honoribus, ab Eccleſia militante collatis: 2. Deducitur; *hoc etiam habere in votis, ut quidquid ſinguli, vel jejunando in pervigilio, vel Sacramenta*

Digitized by Google

ta pœnitentiæ, & Euchariſtiæ ipſo eorum natali die uſurpando, aut divinis officiis aſſiſtendo, quidquid, inquam, obſequiorum, honorum, laudum congerimus; hoc ad gratias Deo pro ipſis agendas, & in honoris divini amplificationem, quam maximo affectu a nobis referatur: neque enim ſibi vivunt, aut triumphant, Deo ſoli, cujus bonis affluunt, & abſorbentur.

Quartus amor eſt Sancti erga cultores ſuos, ad quos juvandos, & amore divino inflammandos, toto fertur affectu. Si enim Sanctus ille, dum viveret, tanto ſalutis alienæ ardebat deſiderio, ſi omnes ad moris ſancti ſigna ſequenda excitabat; quid nunc aget in cœlis, ubi æternis charitatis flagrat incendiis? quæ ſpes tam optatæ flammæ obtinendæ ſe offert, cum tot ad illam mihi procurandam, & dandam vota concurrunt? Si centum e Sanctis illuſtrioribus, quorum ingentem in Deum charitatem flammei radii circa eorum capita coruſcantes oſtenderunt, in unum ſimul conſpirarent, ut junctis præcibus pro Amore ſancto mihi impetrando apud Deum ardenter agerent, rem ego tum confectam, & me votorum meorum compotem continuo futurum eſſe crederem; cur non etiam modo?

Circa feſtorum Obſervationem.

Manſi diſ. 2. n. 7. VI. Hanc ſpecialiter Eccleſiaſticis convenire, ſequenti diſcurſu probat Joſeph Manſi: apud S. Lucam Salvator noſter a malignis Scribis, & Phariſæis cinctus, mirabilem iis quæſtionem propoſuiſſe legitur: *Cum intraret Jeſus in domum cujuſdam Principis Phariſæorum Sabbato manducare panem, & ipſi obſervabant eum: & ecce homo quidam hydropicus erat ante illum: & reſpondens Jeſus dixit ad legis peritos: ſi licet Sabbato curare?* Supervacanca hæc quæſtio fuiſſe videtur; quis enim eo melius ſcire poterat, licitumne, an vero illicitum eſſet, in die feſto ſanare infirmum, quando is idem ipſe erat, qui hoc præceptum Sabbati colendi condiderat? cur ergo hanc iis interrogationem fecit? nimirum, quia omnis Chriſti actio noſtra eſt inſtructio, ideo tametſi hoc licitum eſſe ſciret, Doctorum tamen Legis, Sacerdotum, & Capitum Synagogæ opinionem deſuper exquirere voluit, ut in hoc tam anxio Sanctificationis feſtorum puncto nos inſtrneret, quod quando in iis, quid operandum eſt, quod apparenter juxta exilem vulgi capacitatem dubium eſt; an ſit ſervile, an non prius a peritis, & maxime a ſuperioribus, poſcendum ſit conſilium, eorumque requirenda ſententia, non vero juxta proprium cujuſque cerebrum procedendum.

VII. Modum vero convenientiſſimum talia Feſta celebrandi ſequens hiſtoria indicabit: In libro, *Summa Prædicantium* intitulato, de quodam, qui certo cuidam Sancto valde ſe ferventer commendabat, refertur, quod idem Sanctus diu vocatus affuit, quærens, qui tantum ad eum clamaret? cui alius: Inter omnes Sanctos, poſt Deum, & Matrem ejus; tu es ſpecialiter amicus meus, & in te plus confido, id eo ad te in neceſſitate mea clamo. Sed quale hunc hominem a dicto Sancto reſponſum retuliſſe, putatis? num forte in præbendo ei auxilio repulſam dedit? at minime, quin potius eidem dixit: Quomodo amicus ero inimico Domini mei? ſi vis, quod ſim amicus tuus, vel te audiam, fac prius quod tu ſis amicus Dei; quis enim apud mundum iſtum auderet amicitias oſtendere inimico, & proditori Regis? tandem dictus ſcriptor his terminat verbis: Ad hoc ergo, ut in diebus feſtivis Deus, & Sancti tibi propitientur, *memento, ut diem Sabbati ſanctifices*: id eſt, ſic teipſum diſpone, ut tu ſanctus ſis in die feſto. Hinc inter alia, a Sanct. Franciſco Seraphico ſuis relicta, monita hoc quoque recenſetur: Feſtivitates Domini, & aliorum Sanctorum magis honoratur inopia, & paupertate, per quam ipſi cælum ingreſſi ſunt, quam curioſitate, & ſuperfluitate, per quam omnia elangantur a cælo.

§. XI. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. EX occaſione thematis: *Laudate Dominum in Sanctis ejus*: explicari poteſt modus, quo Sancti Cælites colendi ſunt, nimirum corde, ore, re. Quem in finem narrari poteſt, quod Philippus Diez, & alii de Eremita narrant, qui cum ſcire deſideraret, quodnam Deo gratiſſimnm munus foret, per Diabolum in ſpeciem Angeli boni transformatum intellexit, nihil Deo gratius offerre eum poſſe, quam ſi medietatem Lunæ, rotunditatem Solis, & quartam partem rotæ offerret: quod cum is non intellexiſſet, ideoque explicationem a Deo petiiſſet, verum Angelum apparuiſſe, dixiſſeque, per medietatem lunæ litteram C, per rotunditatem Solis litteram O, per quartam rotæ partem vero litteram R ſignificare, atque adeo per omnes tres litteras conjunctas cor indicari, quod ex omnibus donis, quæ Deo dari poſſunt, gratiſſimum eſt: hinc iſtud ſolum per Salomonem petiit dicens: Præbe, Fili mi, cor tuum mihi. Simili ergo modo dicatur, Sanctos nihil aliud petere, quam cor, id eſt ut obſequia tribus litteris hoc vocabulo contentis praſtemus. Et Prov. 23. v. 26.
1. quidem *corde* colamus, virtutes, & geſta illorum frequenter recolendo & magnam de illis æſtimationem concipiendo. 2. *Ore* prædicemus, tum eadem illorum geſta frequenter commemorando, & laudando, alioſque ad eorum venerationem, & imitationem incitando, tum in neceſſitatibus eoſdem cum magna fiducia invocando. 3. *Re*, id eſt opere, varia in eorum honorem obſequia præſtando, virtutes illorum imitando, & quod gratiſſimum eſſe priori paragrapho in finem inſinuatum eſt, optimæ vitæ puriſſimum, ampliſſimum, & perpetuum cultum exhibendo. Vide Fabrum conc. 6. in Feſto omnium Sanctorum.

II. Ex occaſione thematis. *Sic honorabitur, quemcumque voluerit Rex honorare.* Oſtendatur, quomodo Deus Sanctos ſuos honorarit, Eſth. 6. v. 9.
ſcilicet ad morem, quo olim Rex Aſſuerus Mardochæum honoravit. Nam 1. & ipſe eos induit veſtibus regiis, ſeu ſtola gloriæ immortalis, quæ plus eos exornat, quam ullum hominem veſtes quantumcumque pretioſæ.

ſæ. 2. Super equum Regis poſiti ſunt, quatenus per gratiam Dei (de qua dixit Thomas L. 2. c. 9. §. 1. Kempenſis : Suaviter equitat, quem gratia Dei portat) ita roborati ſunt, ut ab omni peccato, & perturbatione liberi, ſuaviſſime in Deo requieſcant. 3. Coronavit eos diademate, Pſ. 8. v. 6. juxta illud Davidis teſtimonium, Gloria, & honore coronaſti eum, Domine, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum. Et Pſ. 20. v. 4. iterum : Prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis: poſuiſti in capite ejus coronam de lapide pretioſo. 4. Per miniſtros quoque ſuos primarios in cælum deduci juſſit, ſcilicet per Angelos, ſicut olim Lazarus eodem eſt deportatus. Dic ergo, nihil aliud ſupereſſe, quam ut nos quoque eos honoremus, & genua flectamus, id eſt, varia ſubmiſſionis fiduciæ, reverentiæ, & laudis obſequia exhibeamus.

1. Pet. 2. III. Ex occaſione thematis: *Omnes honorate*; explicentur cauſæ, cur Sancti omnes a nobis ſpecialiter honorandi ſint, ſcilicet 1. propter Deum, qui honorem illum ut ſuum reputat, & perinde ut Aſſuerus Mardochæum, ita ipſe Sanctos a nobis honorari cupit. 2. Propter ipſos, quia ſunt intimi Dei Amici, & Principes cæli, & ſumma Sapientia, ac Sanctitate præditi, qui tituli ſoli vere honorem merentur. 3. Propter nos, quia in iis Spectatores digniſſimos, & Sapientiſſimos, Advocatos fideliſſimos, & facundiſſimos, & Protectores potentiſſimos habemus, quod merito magno nobis ſolatio eſſe, atque ad favorem tantorum Patronorum omni ſtudio demerendum non leves ſtimulos addere debet. Vide Fabrum conc. 5. in feſto Omnium Sanctorum.

1. Cor. 15. v. 41. IV. Ex occaſione thematis: *Alia claritas Solis, alia claritas Lunæ, & alia claritas Stellarum; Stella enim differt a Stella in claritate, ſic, & reſurrectio mortuorum*: poteſt oſtendi diverſitas gloriæ Sanctorum, & ſalutares inde doctrinæ hauriri. In priori ergo parte oſtendatur ipſa diverſitas, nempe quod Chriſtus merito Solis ſplendorem obtineat ut qui ſit Splendor, & figura ſubſtantiæ Patris ſui. Hebr. 1. v. 3. B. Virgo vero, cum inter Sanctos velut inter ignes Luna minores reſplendeat, merito Lunæ præconium obtineat; reliqui vero Sancti Stellis merito comparentur, quos proinde in claritate diverſos eſſe, patet ex triplici capite, nempe ex *diverſitate temporis*, quia aliqui ſerius, alii citius, Deo ſervire, meritaque congregare cœperunt, alii ante, poſt alii rationis uſum ex hoc mundo tranſlati ſunt: ex diverſitate *ſtatuum*, & *officiorum*: ut enim etiam in aulis, quo dignius quis habet officium, tanto majus etiam habet ſalarium, ſi eo munere bene fungatur; ita in cæleſti quoque aula majus utique præmium erit illius, qui Deo in ſalute animarum cooperatus, officio omnium officiorum diviniſſimo, ut S. Dionyſius vocavit, functus eſt, quam qui ſuæ tantum ſaluti invigilavit, & ex diverſitate *fervoris*, quam ob cauſam Chriſtus in Parabola de Operariis vineæ dixit, etiam eos, qui ultima hora in vineam vocati ſunt, par præmium accepiſſe, quia ſcilicet defectum temporis fervore actionis compenſarunt. In Secunda parte ex hac doctrina tria corollaria eruantur. 1. Quod nemo de Sanctorum meritis, & præcellentia multum altercari debeat, quia, ut Thomas Kempenſis loquitur, talia L. 3. c. 58. §. 2. velle ſcire (cum Deo ſoli nota ſint) nullum fructum afferunt, ſed magis Sanctis diſpliceat. Sed neque de hominibus in terra adhuc exiſtentibus hujuſmodi judicia ferenda ſunt, quia, ut idem auctor ait, merita non ſunt ex hoc æſtimanda, ſi quis in altiori ponatur gradu, ſed ſi vera fuerit humilitate fundatus, ſi Dei honorem integre ſemper quærat &c. 2. Quod nemo alteri invidere debeat talenta, & L. 1. c. 7. fortunam ſuam, cum & ipſi Sancti ſua ſorte contentiſſimi ſint, nec alteri majorem felicitatem invideat, ſed omnes in juſtiſſima Dei voluntate, & diſtributione aquieſcant. 3. Quod nemo triſtari debeat, vel ob humilitatem ſtatus, vel ob tenuitatem talentorum, vel virium impotentiam, cum non ille, qui plus accepit, ſed qui melius impendit, in gloria major ſit futurus, hinc Chriſtus etiam illi, qui non niſi duo talenta acceperat, dixit: quia ſuper *pauca* fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam. Vide Henr. Engelgrav. in Dom. 4. quad. §. 2.

V. Ex occaſione thematis : *Species cæli* Ec. 43. v. 10. *gloria Stellarum, mundum illuminans in excelſis*: poteſt dici per has Stellas recte Sanctos intelligi, utpote qui ſunt pulcherrima cæli Empirei ſpecies, & decor; præcipue tamen ob tres cauſas Stellis recte comparentur. *Ob multitudinem*: de his enim recte dicitur, quod Deus Abrahamo dixit : Suſpice cælum, & numera ſtellas, ſi potes. Certe non deſunt, qui dicant, in ſolo Martyrum ordine tot Sanctos in cælis reperiri, ut ſi in ſingulis anni diebus diſtribuerentur, quovis die ultra triginta millia proponi poſſet. 2. Ob *perfectionem* : quam indicat rotunditas ſtellarum, quæ tanta eſt, ut minima ſtella decies octies mundum ſuperare magnitudine dicatur, licet nobis vix pila major eſſe videatur; ſed major longe eſt Sanctorum perfectio, utpote qui in Deum perfecte abſorpti, nihil niſi de Deo cogitare, loqui, & agere poſſunt, & nunc vere implent, quod Chriſtus olim Diſcipulis dixit: Eſtote perfecti, ſicut Pater ve- Matt. 5. v. 48. ſter in cælis perfectus eſt : 3. Ob *effectus*: illuminant enim, recreant, & ad vitam animæ pariter, ac corporis conſervandam conducunt, ut facile per varia exempla oſtendi poteſt.

VI. Ex occaſione thematis : *Et palmæ in* Apo. 7. v. 9. *manibus eorum* : dici poteſt, non immerito Matth. 21. v. 12. Chriſtum, quando Jeruſalem olim ingreſſus eſt, a Turba palmas in manibus ferente exceptum; voluiſſe enim per hoc indicare, quod, cum regnum cælorum vim patiatur & violenti rapiant illud, nemo in cæleſtem Jeruſalem ſine palma, id eſt, ſine victoria ſui admittendus ſit. Oſtendatur ergo 1. in quo conſiſtat victoria ſui, nempe in ſubjiciendo voluntatem noſtram Divinæ; nam ut recte quidam ex antiquis Patribus quæſitus, quæ arcta eſſet via ad cælum? reſpondit : arcta via Vit. PP. l. 3. lib. 12. eſt, ut quis cogitationibus ſuis violentiam faciat, & abſcindat propter Deum voluntates ſuas, hoc enim eſt ſcriptum de Apoſtolis:

Ecce

Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. 2. Quam nobilis ſit hæc victoria, tum propter hoſtis magnitudinem) quis enim habet fortius certamen, quam qui nititur vin-
L. 1. c. 3. §. 3. cere ſeipſum? ut recte Thomas Kempenſis dixit) tum propter temporis diuturnitatem (non enim una tantum, aut altera hora, vel die, ſed per totam vitam durat hæc lucta) tum propter prælii difficultatem; non enim procul, aut ſub muro, ſed cominus cum hoſte pugnandum eſt. 3. Quantopere ad hanc victoriam conducant Sancti, tum aſpectu ſuo, quatenus agonem noſtrum ſpectant, & animos præſentia addunt ſua? tum exemplo, quatenus victoriæ conſequendæ ſpem excitant: tum adjutorio, ob quod jure animæ noſtræ illud
4. Reg. 6. v. 16. Eliſæi dicere poſſumus. Noli timere, plures enim nobiſcum ſunt, quam cum illis.

Ec. in Introit. Miſſ. VII. Ex occaſione thematis: *Gaudeamus omnes in Domino diem feſtum celebrantes ſub honore SS. Omnium*: doceri poteſt, quomodo pie, & fructuoſe ſanctorum feſtivitates celebrare debeamus, eumque in finem uſui eſſe
Serm. in Vig. Apo. Petri, & Pauli. poteſt ſequens Sanct. Bernardi ſententia: Tria ſunt, quæ in Sanctorum feſtivitatibus vigilanter conſiderare debemus, Auxilium Sancti, exemplum ejus, & confuſionem noſtram; quæ tria fuſius explicata vide ſupra §. 3. num. 1. Poſſunt etiam pro ſingulis punctis ſervire ſequentes hiſtoriolæ. Et pro primo quidem hiſtoria Abbatis Moyſis Diſcipulo ſuo, qui conſilium pro tentationibus, quas graviſſimas pati ſe querebatur, vincendi petebat, nunc ad occidentem, ubi ingens infernalium hoſtium exercitus cernebatur: nunc ad orientem, ubi major Cæleſtium Spirituum numerus apparebat, atque ad ſpem in ipſis ponendam excitavit, reſpicere juſſus eſt. Pro ſecundo puncto ſervire poteſt hyſtoria, quæ de Sanct. Auguſtino narratur, quod ſcilicet, cum continentiam ſervare ſe poſſe deſperaret, Caſtitas multis Pueris, & Puellis comitata eidem apparuerit, & ſubridens dixerit. Numquid tu non poteris, quod iſti, & iſtæ potuerunt? Pro tertio ſervire poterit hiſtoria Monachi, qui cellæ ſuæ inſcripſit: altiſſima paupertas, Angelica caſtitas, perfectiſſima obedientia, ſumma humilitas, ut quoties inſurgeret ſuperbiæ tentatio, virtutum harum lectione tandem reprimeret.

Act. c. 14. v. 21. VIII. Ex occaſione thematis: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei*: excitare poteſt Auditores ad viam Crucis poſt Sanctos alacriter, fortiterque currendam, eo quod omnes conditiones ad viam optabilem requiſitas contineat. Eſt enim 1. via *certiſſima*: nam juxta pium Aſcetam, non eſt ſalus animæ, nec ſpes æternæ vitæ, niſi in
L. 2. c. 12. §. 2. cruce. 2. Eſt via *rectiſſima*, *ſeu breviſſima*: quia non ſinit homines in viis aberrantibus, & flexuoſis vanarum delectationum morari.
Pſ. 10. v. 20. 3. Eſt via *tritiſſima*: quia omnes Sancti eam calcarunt Chriſti veſtigia ſecuti. 4. Eſt *via jucundiſſima*: quia ſecundum multitudinem dolorum, conſolationes Divinæ lætificant ambulantes in ea, teſte Sanct. David; hinc S.
2. Cor. 7. v. 4. Paulus de ſeipſo faſſus eſt: repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra. 5. Eſt *ſecuriſſima*: quia hoſtes ab eo longiſſime fugiunt, ut Eccleſia in officio canit: Ecce ſignum Crucis; fugite partes adverſæ, vicit Leo de tribu Juda: Hinc eadem alibi pſallit: Omnes Sancti, quanta paſſi ſunt tormenta, ut ſecuri pervenirent ad palmam Martyrii. Quid ergo times tollere crucem, per quam itur ad regnum? Certe ſi melior fuiſſet via ad cælum, Chriſtus verbo, & exemplo docuiſſet.

IX. Ex occaſione ejuſdem thematis, poſſunt explicari cauſæ cur Deus voluerit, ut omnes per multas tribulationes introirent in regnum Dei, nimirum 1. Ne Patriam in hoc exilio quæramus; ſi enim nunc præſens vita, cum amaritudinibus abundat, tantopere amatur, quid fieret, ſi deliciis ſcateret? ut recte S. Gregorius argumentatur. 2. Ut cælo In moral. digni ſiamus; nam dulcia non meruit, qui non guſtavit amara. 3. Ut dulcior nobis evadat gloria tot laboribus, & ſudoribus parta, plerumque enim magis amamus, & æſtimamus, quod caro concupiſcit. Vide hæc omnia fuſius apud Fabrum in auctario the. 4. in Dom. 6. poſt Epiph.

X. Ex occaſione ſupra citati thematis: *Gaudeamus omnes in Domino diem feſtum celebrantes in honore Sanctorum omnium*; explicari poſſunt rationes, cur hoc feſtum præcipua lætitia, ac devotione celebrandum ſit. 1. Quia eſt feſtum totius Eccleſiæ triumphantis: ſi ergo particularium Sanctorum feſta cum tanta ſæpe feſtivitate celebrantur, quid in tot Sanctorum ſolemni die facere par erit? 2. Quia hoc feſtum eſt dies natalis noſtrorum Parentum, Avorum, Fratrum, aliorumque Cognatorum, Benefactorum, & Amicorum: ſi ergo Natalem ſimilium Perſonarum in hac vita tam feſtive celebramus, licet Natalis triſtitiæ potius fuerit, quam lætitiæ: qua lætitia oportebit celebrare eum Natalem, quod ad æternam felicitatem ſunt nati? 3. Quod hoc feſtum ſingulis annis creſcit innumerorum Sanctorum, quos hoc die colere oportet, acceſſione, cum dubitari non debeat, quin quotidie, non pauci moriantur, & ad cælum perveniant. Si ergo objectum cultus, & lætitiæ creſcit, cauſæque, ob quas celebritas hæc inſtituta eſt, augentur, cur non, & in nobis devotio, & lætitia creſcat? Gaudeamus ergo in primis de ipſa Sanctorum gloria, eiſque ſuam felicitatem ex animo congratulemur. Gaudeamus, & nos de tanto Advocatorum, & Protectorum, imo & Sociorum aliquando futurorum numero; & , ut cum iiſdem æternum gaudere, ſociique gloriæ eſſe poſſimus, prius paſſionum, & tribulationum ſocii eſſe ſtudeamus.

XI. Ex occaſione thematis: *Benedicite Sancti, & humiles corde Domino*: poteſt explica- Dan. 3. v. 87. ri potiſſima, ſed ſubtilior cauſa, cur omnes Sanctos ſummo amore, cultuque proſequi debeamus, quia videlicet ipſi Deum ſumme amant, laudant, & colunt; Unde ſequens diſcurſus formari poteſt. Deum, ſi veri Chriſtiani ſumus, plus quam nos ipſos diligere debemus, ergo, & officia, quæcumque ipſi ab aliis exhibentur, pluris æſtimare, & compen-

ſare

ſare debemus, quam ſi nobis ipſis hæc omnia exhibita foreot; atqui ſi nos taotopere diligerent, laudareot, & colerent, prout nunc Deum amant, & laudant, iniquiſſimum cenſeremus, ſi non omnem ipſis viciſſim amorem cultumque oſtenderemus, ergo multo magis nunc æquiſſime id a nobis fieri cenſebimus, atque adeo omnem dabimus operam, ut vel hoc ſolo titulo, utpote honeſtiſſimo, & efficaciſſimo, Sanctos toties viribus amemus, laudemus, & colamus, id quod io particulari magis demonſtrandum eſt.

Ex Litan. com. SS. XII. Ex occaſione thematis: *Omnes Sancti, & ſanctæ Dei intercedite pro nobis*: reſolvi utiliter poſſunt tres fundamentales quæſtiones, ſine quarum reſolutione ſtare non poteſt invocatio Sanctorum. 1. ergo quæratur, an ſciant Saocti noſtras preces, & miſerias? & reſolvatur affirmative, *l. mor. c. 1.* juxta veriſſimam S. Gregorii ſententiam, qua dixit: quid illi non vident, qui omnia videntem vident? 2. an poſſint nos juvare? iterumque reſpondeatur affirmando; ſi enim, cum vivebant, hoc potuerunt; cur jam non poſſint? 3. an velint ſuccurrere? & reſolvatur, dubitari non poſſe; non enim, ut recte S. Bernardus, cum putredine carnis ſimul ſe exuuot viſceribus pietatis: nec ſibi ſic induerunt ſtolam gloriæ, ut noſtræ pariter miſeriæ, ſuæque miſericordiæ oblivionem induerent. Noo eſt terra oblivionis, quam animæ Sanctorum inhabitant: non terra laboris, ut occupentur in ea: non denique terra, ſed cælum eſt. Numquid cæleſtis habitatio animas, quas admittit, indurat, aut memoria privat, aut ſpoliat pietate? Si Apoſtoli, & Martyres, *adverſus Vigilant.* inquit Sanctus Hieronymus, in terris conſtituti poſſunt orare pro cæteris, quando pro ſe adhuc debent eſſe ſoliciti, quanto magis poſt coronas, victorias, & triumphos?

§. XII. ALII CONCEPTUS.

Circa feſtorum Obſervationem.

S. Bern. T. 2. S. 10. nu. 1. I. Sanctus Bernardious ingenioſe obſervat, quod Deus decem Decalogi præcepta condens, nulli alteri myſticum hoc verbum: *memento*, præmiſerit, niſi huic tertio, in quo Sabbati ſanctificationem homioibus ſolicite præcipit. Conſideremus, inquit, recordationem, quia ait, *memento*. In nullo aliorum præceptorum Dominus hoc verbum *memento* uſurpans, prævideraт humanæ fragilitatis conditionem, & quantum in aliis diebus totius hebdomadæ mundanorum ſolicitudines memorias hominum occuparent, intelligentias excederent, & voluntates delectabiliter inſiſterent, ideo ut animarum provideret ruinæ, tutaſque redderet ante caſum, memento, ait, ut diem Sabbati ſanctifices: dicit enim in fronte hujus præcepti, memento.

Adrichom. Voc. Eng. II. Adrichomius in deſcriptione Terræ Sanctæ circa vocem Engaddi refert, in Ægypto quemdam ſcaturire fontem, in quo Sanctiſſima Virgo, Herodis fugiens perſecutionem, divinum ſuum lavit infantem, qui proinde Jeſu fons communi nomine appellatur? cujus aquis hortus quidam balſami, eidem fonti contiguus, irrigatur; qua vero aqua hæc horto illi irrigando non ſufficit, ex vicino quodam puteo, media rota a 4. bobus gyrata, hauritur aqua, quanta pro horto ſufficit; idem vero auctor ad intentum noſtrum ſubdit; Mirum dictu, verum tamen, a meridie Sabbati uſque ad auroram diei Lunæ, boves nullo verbere impelli poſſunt, ut in protrahenda aqua laborent: quod eſt fidei noſtræ teſtimonium celebre.

III. S. Bernardinus verba illa, quæ Chriſtus paulo ante Apoſtolis ſuis dixerat, ſcilicet: *Vos aſcendite, ego enim non aſcendam ad diem feſtum iſtum*, cooſiderans quærit: Quid eſt, quod Salvator noſter dicat; *non aſcendam*, cum tamen paulo poſt ipſe aſcenderit? moxque ex ore ipſiuſmet Salvatoris reſpoodet: *Ego non aſcendam ad diem feſtum iſtum*, ſcilicet ad iſta feſta mundana, vana, & temporalia. Alia ſunt ſpiritualia feſta, & ad illa ivit Chriſtus in occulto; feſta ſpiritualia ſunt diſplicentia peccati dolendo de peccato facto; ſimiliter, gaudere de bono, & Deo. *S. Bern. to. 4. ſ. 23.*

IV. Olim Manna in deſerto quotidie Hebræorum populo depluebat, ſolo die Sabbati excepto, & quidem, ut hoc die perfectius feriari poſſent, voluit Deus, ut præcedenti die duplicem ſibi colligerent annonam. Die ſexto collegerunt cibos duplices, quos ſi aliis diebus congregaſſent, ſubito inde vermes ſcaturiiſſent, hujus autem Divinæ providentiæ ratio hæc unica fuit, *quia requies Domini ſanctificata eſt Domino*: pari quoque modo, ſi nos feſta debite ſanctificaremus, juſtumque Dei cultum in iis exhiberemus Domioo, Manna gaudiorum, & conſolationum ſpiritualium nobis utique defuturum non eſſet: quia vero illa tranſgredimur, vermes, id eſt, malæ cooſcientiæ remorſus experimur, corda noſtra corrodentes. *Manſi diſ. 4. n. 8.*

V. Sanctus Paulus in 1. Ep. ad Corinth. his verbis exhortatus fuerat: *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus; itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitia, ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis*. Ex quo Textu D Chryſoſtomus deducit, quamvis animam fidelem quovis tempore ſuum poſſe celebrare Paſcha: nam, ut idem Doctor obſervat, quando Apoſtolus hæc ſcripſit, nec Pentecoſtes, nec Paſcha erat, ac proinde indicat, non tempus, ſed conſcientiam mundam feſtum efficere, nihil enim aliud gigoit, quam bonorum operum conſcientia. *Ibid. n. 9.*

VI. Salomon ut Deus olim Davidi Patri ejus prædixerat, ſumptuoſiſſimum Jeroſolymis Templum erexit, ut ad illud ex omni parte concurrerent, quotquot veri Dei fidem, & notitiam habebant, ibidemque per oblationes, ſacrificia, & alios ſacros ritus debitum Deo cultum in ſolemnitatibus, in ejus honorem inſtitutis, exhiberent: at vero Jeroboam mox, ut decem tribuum Rex creatus fuit, in Samaria, nimirum in Dan, & Bethel duo idola erexit, ſuoſque ſubditos ad ea adoranda conſtringendo, populum a templo ſancto Jeroſolymitano divertit. Omnia in figura contingebant; hoc enim eſt ipſummet ſatanæ artificium, *Ibid. diſ. 7. n. 1.*

Digitized by Google

ctum, quod, ut Chriſtianos in dierum feſtorum ſaoctificatione ab obſequio Deo debito, ſeducat, iiſdem varia laſcivorum objectorum, lucrorum ſæcularium, ſpectaculorum profanorum, aliarumque vanitatum idola proponere ſoleat, ne Eccleſias adeant, neve ex ſtationibus, indulgentiis aliiſque lucris ſpiritualibus, quæ per horum dierum ſaoctificationem conſequi poſſent, in animabus proficiant.

Ibid. n. 6. VII. Deus olim per Malachiam Prophetam comminabatur, dicens: *Diſpergam ſuper cultum veſtrum ſtercus ſolemnitatum veſtrarum*: ſed quo ſine Spiritus Saoctus vili adeo loquendi Phraſi hic utitur, ut feſta non obſervata, ſed profanata, turpis ſtercoris nomine appellet? ſcitiſne cauſam? ideo nempe id facit, quia ſicut ex omnibus ſordibus, quæ ex quibuſvis domus alicujus locis, vel ex plateis vicinis colliguntur, quidam fit ſterquilinii cumulus, ita & Dæmon in magnam noſtram perniciem, & probrum ex omnibus gulæ, laſciviæ, avaritiæ, vanitatum, luxuum, inimicitiarum, aliorumque vitiorum immunditiebus turpe quoddam congregat ſterquilinium, quo feſtorum obſervantiam deſædat, & coinquinat; vix enim ullus eſt vitii exceſſus, qui in ſaoctis illis diebus a dæmone colligi noo poſſit.

Ibid. diſ. 8. n. 9. VIII. At dicet aliquis: nonne Deus idem ipſe erat, qui in Exodo, Levitico, & alibi, ſacrificia, holocauſta, victimas, oblationes, incenſa, thymiamata, feſta, cunctaſque alias ſolemnitates, & ritus ſacros, in honorem ſui exhiberi præceperat? cum igitur Deus de ſeipſo dicat: *Ego Dominus, & non mutor*, qua ratione nunc reijcit, repellit, & abhorret, quidquid in divini cultus ſui honorem antea præceperat? quo pacto dicere potuit: *Calendas veſtras, ſolemnitates veſtras odivit anima mea*, quando hæc feſta ejus erant, quæ in ſuum obſequium celebrari juſſerat? ſed facilis eſt ad hæc reſponſio; etenim verum quidem eſt, quod hæc omnia feſta ab eo ordinata fuerint, quodque populus ejus illa adimpleverit: at vero in honorem ejus idipſum non fecit; unde S. Hieronymus notat, quod non ſuas nominet feſtivitates, ſed eorum, qui male his abutuntur: ideoque Deus in illis ſolemnitatibus nihil ſuum cernebat: illa quidem ſolum quoad externam apparentiam ad ſe ordinata eſſe videbat; cæterum vero eadem ob fines, & lucra ſua temporalia celebrari non ignorabat.

Circa Cultum Sanctorum.

IX. Jobi cap. 33. v. 20. deſcribit Eliu hominem ad extrema redactum, cui nec panis ſapiat, nec quidquam deſiderabile hujus vitæ. *Abominabilis ei fit in vita ſua panis, & animæ illius cibus ante deſiderabilis; tabeſcet caro ejus, & oſſa, quæ tecta fuerant, nudabuntur*. Si ad extrema redigantur omnia, jamque deſperent Medici, adhuc eſt ſpes quædam v. 23. *Si fuerit pro eo Angelus loquens*. Per hominem, cui abominabilis fit panis, & cibus deſiderabilis, intelligitur Catholicus, cui non amplius ſapit panis animæ, verbum Dei; non vult amplius audire conciones, niſi tales, ubi ſit humanum illicium, doctæ fabulæ, copia verborum, acumen conceptuum; non autem, ubi veritates æternæ proponuntur ſimpliciter, & Apoſtolice; item ſi deſipiat lectio librorum ſpiritoalium, oratio, templi frequentatio, imo & cibus deſiderabilis, Euchariſtia. Cum ejuſmodi homine ſine dubio periculoſum eſt; nulla medicina per os, per aures, per oculos, per cor poteſt intromitti. Nihilominus *ſi fuerit Angelus loquens unus de millibus* (ſunt tot millia Angelorum ot pene ſuperent omnes arenas, & guttas maris, & atomos aeris) *Miſerabitur ejus* (Angelorum, & Miſericordiarum pater) *& dicet* (ad advocatum) *libera eum, ut non deſcendat in corruptionem*. Quaſi dicat: dono tibi talem miſerabilem creaturam, erue ex manibus mortis, ex faucibus orci. Si unus Angelus tantum poteſt, quid facient novem, quid duodecim legiones? quid millia millium? omoes invocantur his diebus: Omoes Angeli, & Archangeli! omnes Sancti beatorum Spirituum Ordines! Intelliguntur quoque nomine Angelorum, omnes animæ Sanctorum, quia iis dicitur: *Erunt ſicut Angeli Dei*, Matt. 22. v. 30. Præſertim viri Apoſtolici: *Ite Angeli veloces*, Iſa. 18. v. 2. *Sacerdotes omnes*. Malach. 3. v. 1. Si unus de millibus exorari ſe ſinat, o quam beoe tibi erit, ne pereas.

Phil. Harton. Conc. civ. Do. 3. poſt Paſc.

X. S. Gennadiom Epiſcopum a Sixto II. Pontifice in Gallias miſſum, pro unius moribundi protectione, cum aliis cælitibus diſputantem audiamus; ita ſcilicet Sancti miſerorum Patrocinia affectant. Jacebat quidam adoleſcens Prito moribundus in villa, Monaſterio S. Salvatoris, in quo S. Gennadii coluntur reliquiæ, propinqua: ac propterea a dicti Monaſterii Religioſo omnibus Sacramentis ad mortem munitus fuerat; cum eſſe audiuntur cum dæmonibus pugnantium voces, dicentiumque: quid, maligni ſpiritus, hic expectatis? noſter hic eſt per Dei clementiam: Nam de noſtris regiooibus huc peregrinus advenit, dignumque eſt, ut, quorum ſervus fuit corpore, ab ipſis ſublevetur in æterna requie: dæmonibus vero contradicentibus, homines, qui aderant, voces quidem audiebant, cum ecce adſuit continuo ad caput infirmi S. Genoadius, fugatiſque dæmonibus, converſuſque ad tres Epiſcopos, qui aderant, & inter quos cum dæmonibus fuerat altercatio, dixit: Quid hic Domini expectatis? reſponderunt, ſe eſſe dominos ipſius infirmi, Epiſcopoſque Britanniæ, veniſſeque, ut eum in æternam requiem perducant. Tum Gennadius: Bene feciſtis, inquit, quod veſtrorum curam habetis: hunc vero a meis Monachis Sacramentis munitum, mihique commiſſum meæ tutelæ relinquite; dignum enim eſt, ut quem hactenus cuſtodivi, ego ipſe Domino Jeſu offeram: atque his auditis receſſerunt tres illi Præſules; moxque infirmus apertis oculis, quorum fuerunt, quas audierunt voces, & Epiſcoporum nomina aſtantibus manifeſtavit, moxque iterum iis clauſis expiravit. Erant autem Epiſcopi, Paulus Præſul Lernenſis, de quo 12. Martii. Machu-

Ibid.

Digitized by Google

ehulus Alethenſis, de quo 15. Novembr. & Sampſon Dolenſis: 28. Julii Beata anima, quæ Patronos ſuos ita obſtrinxit obſequiis, ut pro illa in articulo mortis juvanda fuerit inter Patronos amica concertatio.

ib. §. 1. XI. Periiſſet Lot com Sodomitis, niſi pro eo interceſſiſſet Abraham, cum enim Dei decretum percepiſſet, his ſe verbis interpoſuit: *Abſit a te, ut rem hanc facias, & occidas juſtum cum impio.* Quaſi dicat: Domine, decetne hoc miſericordiam tuam, ut filius fratris mei, pro quo intercedo, pari calamitate involvatur? & fuit tam efficax oratio, ut dicat Scriptura Gen. 19. v. 29. *Cum ſubverteret Dominus civitates regionis illius, recordatus Abrahæ, liberavit Lot de ſubverſione urbium.* Periiſſet Aaron propter vitulum fabrefactum, niſi interveniſſet Moyſes. Periiſſet populus Iſrael a ſuperbo Nicannre oppreſſus, qui urbem cinxerat, templo ruinam minatus fuerat, ſacerdotibus necem, populoque vaſtationem intentarat, niſi Sancti interveniſſent. Com enim fortiſſimus Judas Machabæus ſolicitus mœrore collaberetur, vidit in ſpiritu Oniam Sacerdotem, qui ante paucos dies vita exceſſerat, ſibi alioquin amiciſſimum, ſupplices Deo manus tendentem pro populo. Poſt hunc vidit virum ætate, & gloria mirabilem, & magni decoris habitudine: quem cum noſſe cuperet, audiit: Hic eſt fratrum amator, & populi Iſrael, hic eſt, qui multum orat pro populo, & univerſa ſancta civitate, Hieremias Propheta Dei.

ibid. XII. Sunt Sancti ſtellis ſimiles, majores, & minores, uti S. Paulus 1. Cor. 15. diſputat. Sicut ſtellæ influunt in corpora, ita Sancti, & in corpus, & in animam. Planetæ certis membris communicant ſpeciales operationes, quod ex Calendariis novimus; certi Sancti etiam præſunt certis affectionibus: capiti B. Virgo Lauretana, vel S. Cæſarea; oculis S. Lucia; dentibus Sanct. Apollonia; gutturi S. Blaſius, manibus S. Gerebrenus, pectori S. Martyr Ignatius; pedibus S. Julianus; inteſtinis S. Eraſmus. Non vult Deus operari in mundo, niſi mediis ſtellis; ita & gratias ſuas non vult concedere, niſi media Sanctorum interceſſione. Meliori jure dicere poſſumus de Sanctis, quod Abſalon dixit ad animos evincendos Iſraelis. *Si non eſt aliquis conſtitutus a Rege in Palatio; quem interponas, nullum bonum recipiendum a rege ſperes.* 2. Reg. 15. v. 3. addo, nullum malum avertendum.

ib. §. 4. XIII. Iſaias cap. 11. Deum deſcribens: *Erit juſtitia cinctorium lumborum ejus, & fides cingulum renum ejus.* Septuaginta, quorum verſionem ſequebantur Apoſtoli, legunt: *Erunt juſti cinctorium lumborum ejus, fides cingulum renum ejus.* Quaſi dicat: Cingent renes, & lumbos Dei. Et quæ iſta loquendi forma? an lumbos Deus habet, & cingi ſe patietur? Myſterium: Juſti Deum cingunt, & continent, ne contra nos juſto in furore procedat. Ligavit illum Moyſes adhuc in terra conſtitutus, cinctorio precum, ita ut Deus ligatum ſe agnoſceret: *Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos.* Exodi 32. v. 10. Diſſolve mihi vincula, quibus me ligas, & non permittis, ut vindicem. Non dicit Deus: Dimitte me, ut arripiam fulmina, ut extraham gladium, ut jaculer ſagittas; ſed, ut iraſcatur furor meus, quia oratio juſti non tantum Deo ligat manus, ſed voluntatem, ut ne quidem exurgat ira, niſi Dei amicus non intercedat. Sunt lumbi, locus voluptatum, juxta Philoſophum: voluptas juſtitiæ eſt ulciſci, hanc oratio juſti ligat. Cant. 4. v. 3. Sponſus cæleſtis labia ſponſæ comparat vittæ coccineæ: *Sicut vitta coccinea labia tua.* Ad quid coccinea vitta? ut liget Deum, & ligatum ducat, quo vult. Labia juſti Dei manum ligant, ut non punire queat, quod vidimus in Moyſe.

XIV. Exodi 25. v. 30. Præcepit Deus: *Pones ſuper menſam panes propoſitionis in conſpectu meo ſemper.* Duodecim panes illi, juxta Originem Homil. 13. in Levit. adumbrant duodecim Patriarchas, quorum memoriam Deus ſemper vult in ſacris eſſe adytis, ut Deum propitium reddant. Multum enim valet eorum recordatio, qui jam e vivis exceſſere, & ſunt quodammodo panis Dei. Et cur ſub pane repræſentantur? commune hominis nutrimentum panis eſt, ſine quo vivere non poſſumus. Nutriunt quidem alia, ſed ſine illis vivere poſſumus. Collige, quam non utilis modo, ſed neceſſaria ſit Sanctorum interceſſio, quorum ſola memoria repræſentata eſt inſtar precum ad Deum fuſarom. ib. §. 6.

XV. Matth. 11. Laudans Dominus S. Joannem Baptiſtam, inquit: *A diebus autem Joannis Baptiſtæ regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Quis cælo vim inferre auſit; an fabula hæc eſt, an parabola? veritatis ipſius eſt oraculum, & apertiſſima veritas: S. Joannes Chryſoſtomus homil. 38. in Matth. quem refert S. Thom. Aquin. in Catena, vim iſtam precibus Joannis Baptiſtæ attribuis, poſtquam is carcere mortalitatis exceſſit. Preces enim Sanctorum, dum vivunt, Deum mulcent, moventque: at vero, dum animam egerunt, trahunt, impellunt, & vim faciunt, vel invito: ergo a diebus Joannis regnum cælorum vim patitur, & rapiunt illud violenti, ii videlicet, qui precibus utuntur S. Joannis Baptiſtæ, vel cujuſcumque alterius, & per illius oſſa, ac cineres Deum obteſtatur; nam juxta phraſim Doctoris melliflui per Sanctorum cineres, & oſſa orare, eſt, cælum violente pulſare. Et hæc cauſa eſt oſſium ſacrorum relictorum, Deo pro nobis aliquid melius providente, ut ait S. Paulus Hebr. 11. v. 39. Diſtulit corporibus beatitatem, ut Beati ſtudio majori in noſtrum bonum intenderent, cum adhuc cives noſtri ſint, & dimidiam ſui partem hic habeant. ib. §. 7.

XVI. Diſtinguit Paulus inter Sanctos, & differentiam ait eſſe eamdem, quæ inter ſtellas eſt; has ſcimus in quatuor magnitudines diſtinctas, ſtella differt a ſtella in claritate, ſic & reſurrectio mortuorum. At vero Chriſtus Dominus indiſcriminatim omnes beatos futuros aſſerit inſtar ſolis. Tunc *juſti fulgebunt ſicut ſol in regno Patris eorum.* Matth. 13. v. 43. Si omnes, ut ſol, ergo ſtellæ non erunt. Origenes hom. in cap. 13. Matth. ibid.

ait

ait Paulum locutum de Sanctis, dum adhuc in terrris ſunt, in ordine ad efficaciam precum, ita ut unus magis proſit, quam alter; at vero in regno Patris, etſi pari gloria præditi non ſint, quilibet tamen eorum ſolem refert, quia unuſquiſque omnia hominibus bona procurare ſufficit.

Didacus Nyſſen. l. 9. de Abrah. ſ. 3. XVII. Dicebat Dominus ad Abimelech de Abrahamo: *Orabit pro te, & vives*, Gen. 20. *Audit hæc Rex, & tulit oves, & boves, & ſervos, & ancillas, & dedit Abraham.* ibid. v. 14. qui eis ex rebus valde locupletatus fuit. Sed quamobrem illa dedit? Reſpondet Abulenſis: ut inclinaret Abraham ad rogandum pro ſe, dedit & munera. Cogitavit nimirum, quantum preces juſtorum apud Deum valeant, & quam facile iram illius mitigare queant. Pulchre, & apte in rem iſtam dixit Philo Judæus in lib. de migratione Abrahæ: revera fulchrum generis humani juſtus eſt, ſuas dotes communicans, & in publicum uſum conſerens. Idem quidquid apud ſeipſum non invenit a Deo ſolo ditiſſimo poſtulat, at ille aperto cæli promptuario, nivis imbriſque in morem bona depluit affatim, ut inde omnes terrenæ lacunæ reſtagnent. Quid amplius dici, vel expectari potuit? Profecto quiſquis juſtus eſt, idem baſis eſt, & columna mundi, & Atlas, qui ſubjectis ſuarum virtutum, ac ſanctitatis humeris, orbem terrarum excipit, ac ſuſtentat, ſuorumque meritorum opulentia homines reliquos locupletat. Quod ſi ei deſint, quæ in alios diſpertiat, mox ad Deum confugit, atque ex illius copioſiſſimo ærario ſuis precibus tantum exobſecrat, quantum mundo beneficiis opprimendo ſat eſſe poſſet. O potentiam juſtorum! O gratiam amicorum Dei.

Ibid. XVIII. Judicum c. 3. poſt commemorata verbis bene paucis virtutes Othonielis, Judicis Hebræorum, ſic finit narrationem Scriptor Sacer: *Quievit terra quadraginta annis, & mortuus eſt Othoniel filius Cenez.* Jud. 3. v. 11. Origenes homil. 3. in lib. Jud. ait: Vides, quam larga eſt divina clementia. Octo annis ſervierant filii Iſrael pro multorum delictis, quadraginta annis per unius juſtitiam in pace perdurant. Immenſitatem bonitatis Dei inficiari nemo poteſt, qui vel hoc ſecum reputet, quod pro unius Juſti merito, quadraginta annorum tranquillitate felicitavit Iſraelitas, quos pro magnis plurimorum ſceleribus octenni tantum ſervitute plexerat. Revertamur ad id, quod ſuperior hiſtoria narrat: neque enim Origenes nos omnino dimiſit. Mortuus eſt Othoniel, inquit Scriptura, ille, qui Salvatorem ſui populi audire meruerat. De quo ibid. verſ. 9. iſta: *Clamaverunt ad Dominum, qui ſucitavit eis Salvatorem, & liberavit eos, Othoniel videlicet filium Cenez.* Cum in ea legendo incidiſſet Origenes, ajebat: Itane vir Sanctus, & Judex rectus, e vivis deceſſit? itane fax illa tam flagrans, & ſplendida extincta fuit? rem video periculoſam, ingens populo diſcrimen imminet, incidetque rurſum in manum ſuorum hoſtium, eritque relapſio deterior, quam omnis anterior caſus fuit: Defunctus eſt Othoniel, quia jam indigous erat populus, qui haberet talem judicem; inquit magnus Adamantius: Volebat Deus cædere populum, ſed preces, & patrocinia Sancti Othonielis obſtrictas illi tenebant manus. Ut ergo libere caſtigare male meritos Iſraelitas poſſet, ſuſtulit e medio Othonielem, facemque illam exſufflavit, & hoc primo ſupplicio ingratitudinem illius populi eſt ultus. Et ſatis experti ſunt periculum, quod illis Origenes timuit, & quam gravis fuerit relapſus. Nam qui antea Chuſan Regi Meſopotamiæ ſervierant octo annis: *Servierunt poſt hæc Eglon Regi Moab decem, & octo annis* ibid. v. 14. Hinc arbitrari poteſtis, quam merito dixerit Philo, Revera ſulcrum generis humani juſtus eſt, Atlas Mundi eſt, eumque ſuis orationibus ſuſtentat.

Ibid. XIX. Petrus Berchorius ex ſententia Rabani, & aſtrologorum affirmat tantam eſſe velocitatem motus, quo cælum rotatur, ut niſi ei moras contrarius Planetarum motus adferret, jam pridem Mundi machinam totam ſolviſſet. Cælum movetur velociſſime, inquit ille lib. 5. Reductorii moral. cap. 2. ou. 7. & ideo ne motus ejus velucitas mundi machinam diſſiparet, voluit cum natura motu Planetarum retardare. Quid tam velox, tam rapidum, tam incitatum, quam ira, & furor Dei? *Deus noſter ignis conſumens eſt*, Hebr. 12. ver. 2. 29. ignis celerrimus, fulmen, quo nihil magis volvere, quod momento ferire ſimul, & conficere, in quæcumque incidit, poteſt? quis iræ illius impetum retardabit? Quis furoris celeritatem morabitur? Quis motum tam rapidi cæli moderabitur? Planetæ, viri ſancti, amici Dei ſuis lacrymis, orationibus, Patrociniis. Niſi ii ſeſe irato Deo humiles, ac ſuplices, & lacrymis tantum, precibuſque armati objeciſſent, dudum forte Mundus univerſus everſus diſſipatuſque fuiſſet.

Idem ſer. 3. poſt Cin. §. 4. XX. Res eſt omnibus cognita, quam ſapiens fuerit inter Abderitas celeberrimus ille Philoſophus Democritus. Vixit, ille, quo tempore princeps medicinæ Hippocrates. Ex morbo ad inſaniam quamdam, & vitæ extrema adductus Democritus, magnum attulit popularibus ſuis mœrorem, qui pro oraculo, tantumque non pro Deo quodam etiam illum habebant, ideo ad Hippocratem de medicinæ experientia notiſſimum currebant, obſecrabantque, ut tantum ejus municipem artis ſuæ induſtria ſoſpitaret, ſervaretque. Ut vero ille ſe exorari pateretur, his verbis conveniendum putarunt: Adſis, optime vir, curaturus virum inſignem, non medicus, ſed conditor; ſacratiorem tota Jonia nobis murum circumdabis. Sic in epiſt. Abderitarum ad Hippocratem in ejus Operibus. Ubi verba horum poſtrema premite, qui propugnaculo fortiſſimo ſe obmunitos putabant, dum unum Democritum modo ſoſpitem concivem penes ſe haberent. Et vere quiſquis vir juſtus eſt, ac probus, idem pro mœnibus eſt his, cum quibus degit, facitque, ut nulla penetrare ad eos mala queant.

Ibid. S. Chryſ. ho. 11. in act. XXI. A Divo Chryſoſtomo homines ſancti

cti dicuntur leones, qui talem metum afferant dæmonibus, ut illorum præſentiam tolerare non poſſint. Aſſueſce, ait, proinde, ut pavimenta domus a ſanctis calcentur pedibus, & non calcabit dæmon illic; nam ubi ſanctum eſt unguentum, ibi ſuffocatur dæmon. Reverentur diaboli Sanctorum veſtigia, ſicut leonum vulpes. Introducamus hos leones in domum, & omnes abigentur beſtiæ, non clamantibus, ſed ſimpliciter loquentibus illis; ſi enim ſolum loquantur, devolant. Felix, qui horum leonum opera uti novit; felix, qui illos ſub tectum ſuum admittit, tutos ſcilicet ab hoſtium peſſimorum inſidiis futurus, donec talibus comitatus.

Idem §. 1. Dom. 11. poſt Pent. XXII. Cum hoſtes nominis Dei minarentur Ezechiæ, velle ſe unam toti regno ipſius adferre vaſtitatem, & omnia diripere, quæcumque ad illum pertinerent, miſit is Eliacim, & Sobnam ſcribam, & ſeniores de ſacerdotibus opertos ſaccis ad Iſaiam Prophetam &c. Iſai. 37. 2. Quo conſilio hos ſic indutos ablegavit ad Iſaiam? Reſpondet eruditiſſimus Forerius: Deum propitium optabat, & eum, quem mediatorem, atque interceſſorem inter Deum, & populum noverat, ad miſericordiam movere volebat. Hoc amicorum Dei munus eſt proprium, ut Deum ad reponendum in vagina gladium adducant, ut flagellum illi e manibus eximant, ut irati, & in vindictam parati impetum ſiſtant. At nonne ſufficiebat Deus? inquit porro Forerius. Dicerent idem magnis vocibus Lutheri, & Calvini, malorum ovorum mali pulli, ſi quem hodie ſacco indutum ad aliquem ſanctorum converti viderent, & idolomaniam, & inſignem Dei injuriam; ſed injuria clamarent. Sufficiebat utique Deus, ſed vult nobis innoteſcere, quantum gratia apud illum, quos habet amicos, valeant, propterea diſponit, facitque, ut primo illos adeamus, ſubmittamuſque ſequeſtres, qui vultum ejus nubilum ſerenent, & mitigent iram.

Ibid. XXIII. Peracuta eſt Cajetani obſervatio, quod Scriptura ſimul narrat, & Samuelis mortem, & Philiſthæorum congregationem adverſus Saulem; cum quibus cum infeliciter ſigna contuliſſet, miſeram, & probroſam mortem cum ipſe oppetiit, tum filiis ſuis adduxit. *Samuel autem mortuus eſt planxitque eum omnis Iſrael*, inquit Sacer Scriptor 1. Reg. 28. 3. & mox v. 4. *congregati ſunt Philiſthiim*: ubi Cajetani Commentarius ſic habet: Commemoratur prius ſcripta mors Samuelis, ad manifeſtandum, tempore, quo Saul deſertus fuit a Deo, fuiſſe etiam deſtitutum ope Samuelis, utpote mortui. Fuit ea commemoratione ſignificatum, quantum poſſint juſti: cum enim illi obſecrant Deum, & ſuas apud illum preces pro aliis interponunt, detinent iram Dei, ut ne effundatur in peccatores, qui, cum tali præſidio nudantur, tunc relinquitur Deo locus, ut juſtitiam ſuam adverſus eos exerat. De quo hæc Hieronymus Oleaſter in c. 22. Exodi: Ligatum habent Sancti Deum, ut non puniat, niſi permiſerint ipſi. Expectat Dominus in cælo Petri ligamina, & ſolutionem, neque eum in cælis ligat, aut ſolvit, niſi quem Petrus in terra ſolverit, vel ligaverit. O inſignem, & grandem Sanctorum poteſtatem! O quantum valent juſti, qui Deum pedes, manuſque velut obligatum habentes, videtur Deus nec perſequi poſſe peccatorem, nec gladium adverſus eum educere, pro quo ſe illi ſanctorum quiſpiam objectat.

XXIV. Hujus rei quidpiam aſſecuti ſunt etiam veteres Ethnici, qui laurum eppingebant ei, quem Diis charum ſignificare volebant, cujus rationem Richardus Brixianus talem *Ibid. Richardus Brixian. comment. ſymb. 1. 1. V. Laurus.* tradit: quia loci, ubi lauri conſitæ ſunt, vel affixæ, incolumitatem præbere crediti ſunt, vel quod, ubi lauri ſunt, fulmina non jaculentur. Quod extra ictum fulminis ſint loca, quæ laurus inumbrat, experientia teſtis eſt, cum in eam arborem recipere ſe aves ſoleant, quoties cælum fulmina, aut tempeſtates minatur, quas pertimeſcunt. Prudenter ergo ab antiquis per lauros deſignati ſunt divorum gratioſi, viri juſti, apud quos paratum invenire poſſis ſemper Patrocinii ſubſidium. Quæ enim tales lauri contra furoris Dei fulgura, quales Sancti.

XXV. Simoniæ vitio pariter ſe obſtrinxe- *Ibid.* runt Giezi, & Simon, a quo vitium hoc turpem ſuam nomenclaturam traxit, & ille quidem pro ſceleris ſui merito egreſſus eſt leproſus, quaſi nix 4. Reg. 5. 27. eamdemque pœnam omnes illius poſteri luerunt; hic vero nullas pœnas dedit. Certe Simonis erat in nova Lege deterius, quam Giezi in vetere, peccatum. Quid factum ergo, ut impunis evaderet, qui gravius deliquerat? Reſp. Abulenſis illud 4. Reg. 9. 47. Non fuit aliquis, qui oraret pro Giezi, ideo punivit illum, tamquam non habentem auxiliatorem. Simon autem Magus oravit Apoſtolos, ut deprecarentur pro eo Act. 8. 24. & ſic ad eorum preces remiſſum eſt, & doluit de peccato ſuo. Ita bonum eſt, habere bonos, qui cauſas noſtras apud tribunal Dei boni Patroni agant.

Sortitio, & Cultus Menſtruus Sanctorum.

XXVI. Neapoli ſeptuagenarius ſenex poſtremos vitæ annos Sodalitio conſecraverat, at- *Sodalis Parthenius l. 1. c. 6. n. 7.* que hos tantum ſe vixiſſe dictitabat, amiſiſſe reliquos nullo fructu. Hic moriens mandavit ſuis, ut Schedulas menſtruas filo collectas, colloque ſuſpenſas, ſepulturæ ſecum inſerrent, teſtimonium pietatis.

XXVII. Alter Aletil eaſdem in ſpeciem *Ibid.* monilis contextas, ſibi juſſit collo circumdari, ut eo, ſeu ornatu, ſeu patrocinio.

Mortem contra audentior iret.

XXVIII. In ea Braſilorum Sodalitate, quæ *Ib. n. 1.* a Patribus Collegii Fluminis Januarii regitur, Solis quidam a vicinis hoſtibus occupatus, confracto vulneribus capite, & corpore conſciſſo, pro mortuo fuerat relictus. Is, cum primum corpus ſentiendi vires recepit, cruce frontem muniens, S. Barnabæ Apoſtoli, menſtrui Patroni, opem imploravit. Tum vaſto flumini ſe commiſit, ſenſitque auxilium, quod poſtularat. Nam, & vitam polliceri, & animum addere; & quaſi præſente manu natan-

Digitized by Google

natantem adjuvare viſus eſt Sanctus: ita incolumis evaſit, & præter omnium expectationem, ſanitatem quoque recuperavit.

n. 5. XXIX. Quidam, quamvis omni vitiorum genere immerſus, ad Patres tamen Societatis acceſſit, atque ab iis Patronum aliquem in tali Schedula ſcriptum ſibi dari petiit: datus eſt S. Hieronymus ſorte eductus: ſequenti nocte, cum ſe quieti dediſſet, vidit ſanctum ſenem illum truci vultu, ardentibus oculis, accenſam digito ſibi fornacem monſtrare, atque horribili voce dicere: in hos, quam primum conjicieris ignes, niſi aliam vivendi rationem inſtituas. Alius accepta Schedula, ſomno ſe dedit, ſed a dæmone excitari ſe ſenſit, & per vim e lecto extrahi, & cum contra tam fœdum hoſtem nulla apriora arma infelici juveni ſuppeterent, quanta maxima poterat vocis contentione, tutelarem ſanctum appellabat, ecce tibi illico niveis inducta veſtibus mulier, & dæmonem contuens: An neſcis, quibus juvenis hic hodie præſidiis ſeſe firmaverit? non tulit longiorem orationem fœdiſſimum mancipium, & in ſuas ſe tenebras conjecit: mulier ex oculis abiit. Vita emendate poſtea inſtituta eſt.

§. XIII. MISCELLANEA.

Qualitas.

Cremat. in loc. com. tit. Sanctus. I. Duplicis generis ſtellæ ſunt: aliæ enim datæ ſunt, ut præeſſent diei, & aliæ nocti. Sic ergo, & Sanctorum alii præſunt ſuis ſuffragiis, & auxiliis diei, id eſt, juſtis; alii nocti, id eſt, pœnitentibus, quibus pœnitentiæ exemplum, & firmamentum præbent.

Idem Nu. 16. v. 41. II. Orta olim ſeditione Populi Iſraelitici, dixit Deus ad Moyſen, & Aaron: Recedite de medio hujus multitudinis, etiam nunc delebo eos: quaſi hoc facere prius non poſſet, quamdiu illi duo viri Juſti in medio rebellis Populi erant.

Plut. in Alex. III. Alexander Magnus, cum Darii uxor captiva ſalutaſſet honore exhibito Hephæſtionem, & cognito errore pudefieret: Non erraſti, inquit, & ipſe Alexander eſt.

In libro Perſtephanon. IV. Prudentius Romanum Antiochenum alloquens ſic canit:

Romane, Chriſti fortis aſſertor Dei,
Elinguis oris organum fautor move:
Largire comptum carmen infantiſſimo:
Fac ut tuarum mira laudum concinam:
Nam ſcis, & ipſe poſſe mutos eloqui.

Et poſt modium:

Puerum popoſcit Carnifex, Mater dedit,
Nec immorata eſt fletibus; tantum oſculum
Impreſſit unum: Vale, ait, dulciſſime,
Et cum beatus regna Chriſti intraveris,
Memento Matris jam Patrone ex Filio.

Jo. Bapt. Signius de SS. Reliq. c. 8. V. SS. Coſmas, & Damianus Medici, cum gratis omnes curarent, aliquando S. Damianus coactus, & per Deum adjuratus a quodam, quem curaverat paululum aliquid accepit quod alias numquam ſolebat; S. Coſmas, ubi id reſcivit, triſtis præcepit, ne corpus ejus una cum ſuo poſt amborum mortem ſepeliretur. Eadem vero nocte apparuit Coſmæ Dominus, & Damianum purgavit: eum ſcil. non mercedis gratia, ſed per Dei nomen adjuratum, munuſculum ſuſcepiſſe; Poſt glorioſam vero utriuſque mortem, fideles gnari, quid in vivis Coſmas præcepiſſet, ſed ignari cæleſtis revelationis, dubitabant, quo loco eos ſepelirent; cum eſſet Camelus humana voce locutus ait: *Homines Dei, quam multa ſigna, & mirabilia per Sanctos Martyres Dei percepiſtis, non ſolum vos, ſed & nos jumenta veſtra! idcirco cum omnibus, & ego gratias agens adveni, nunciare vobis, ut non ſeparentur corpora Sanctorum, ſed in uno loco recondantur:* Tunc voci Cameli obſecuti, ambos eodem tumulo ſepelierunt.

VI. Corpus S. Thomæ ex India in civitatem, dictam Syriæ Diſſam, translatum eſt, in qua urbe ab ejus feſto die per dies triginta nundinæ ſunt: Ubi (ſunt Verba S. Martini) ſcandalum ſurgit in plebe, non muſca apparet, non aqua ſitienti deeſt: Nam cum aliis diebus plus quam centum pedum altitudine aqua ex puteis hauriatur, tunc paululum fodienti aqua erumpit. Poſt illos triginta dies iterum telonium datur, muſcæ adſunt, aqua recedit; dehinc emiſſa divinitus pluvia ita omne atrium templi a ſordibus mundat, ut putes, eum locum nec fuiſſe calcatum. Plures Scriptores referunt tempore Calixti II. Anno 1120. Patriarcham Indiarum, Joannem nomine, devotionis ergo Romam veniſſe, & in pleno Conſiſtorio coram Pontifice, & Cardinalibus aliiſque Prælatis aſſeruiſſe, S. Apoſtolum Thomam viſibiliter annis ſingulis apparere, & manu propria populum communicare, præſentando SS. Hoſtiam dignis, indignos prætereundo. *S. Greg. de glor. Mart. l. 1. c. 32.* *Marchan. Hort. Paſt. ſe. 4. tr. 8. prop. 2.*

VII. Mirum eſt, quod e perveruſtis Hiſpaniæ, & Germaniæ codicibus manu exaratis Ludovicus de Angelis l. 6. de vita S. Auguſtini c. 5. de Corde S. Auguſtini ad Sigebertum Lugdunenſem Epiſcopum ab Angelo quondam delato, ac cælitus eidem ſummis precibus ſupplicanti donato, in hunc modum exſcripſit. Cum, jubente piiſſimo Præſule Clerici pro gratiarum actione, *Te Deum laudamus*, inciperent, mira res! cum verſiculum: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth* canerent, cor in cryſtallo ſe movere cœpit, & quaſi os ad laudem Dei aperuit; tamquam diceret: O SS. Trinitas, te dictando, prædicando, ſcribendo, canendo laudarem, ſi in corpore meo viverem. Quo viſo Clerus, & populus Dei laudem clamarunt, & B. Auguſtinum dignis præconiis extulerunt, dicentes: *S. Auguſtine, lumen Eccleſiæ, ora pro nobis.* Singulis quoque annis in Feſto SS. Trinitatis cum Miſſa canitur, & cor ſupra altare ponitur, mox omnibus intuentibus, ſe cor movere incipit, quaſi piſcis in aqua, & ſic inolevit ex inſtitutis Romanorum Pontificum, quod ſemper in feſto ejus canitur Præfatio de SS. Trinitate. Idem confirmat Jordanus de Saxonia Vir ſanctitate, & doctrina inſignis ſer. 249. Secundum probatiſſimorum virorum, ait, authoritatem in tota Eccleſia fide digna famatum eſt, quod cor illius Doctoris inclyti in uno cryſtallo incluſum, quoties SS. Trinitas coram eo nominabatur, *Jo. Fer. d. 7. Relig. l. 2. p. 1. c. 3. d. 1.*

tur, vel liber de SS. Trinitate expandebatur, cor ipſius quaſi vitaliter, & intellectualiter exultabat, cujus ſimile de nullo alio Sancto dicitur. Romæus addit rem prorſus ſingularem. Notandum, inquit, ex hiſtoriis illuſtrioribus, ac veris, numquam in Eccleſiam, ubi cor S. P. N. Auguſtini erat, ingreſſum fuiſſe hominem hæreticum, vel enim intus moriebatur, vel in limine cadebat; hac de cauſa pingi ſolet Auguſtini cor in vaſe pulchro ſuper Altare, ante quod multi jacent hæretici conſternati, & emortui.

VIII. Idem Sanctus cæleſti voce Petri inſtar rogatus, num amaret Deum, in hunc modum: *Auguſtine amas me?* reſpondit: *Domine, tu noſti, quia amo te: Age igitur, dic, quantopere me ames.* Subjecit: Auguſtinus: *Siquidem Domine, omnia corporis mei oſſa ferrent, lampades aureæ, & ſanguis omnis meus in balſamum verteretur, utraque profunderem, atque in tui ſolius honorem velut holocauſtum integre ſinerem conflagrare.*

[*Jo. Bapt. Signius de SS. Rel. c. 33.*] IX. S. Hieronymi corpus, cum Cyrillus Jeroſolymitanus effoderet, repertum eſt illud in medio foveæ, tanquam in aëre, pendulum, a nulla parte terram tangens, integrum, & incorruptum.

[*Bib. Paup. lit. G. de gratia.*] X. P. Felix Reineccius inter alias prærogativas S. Franciſci recenſet: Primo, quod ad eam vitæ ſanctitatem pervenerit, ut ſecundum multorum Doctorum opinionem, ad ſtatum pervenerit, a quo ceciderat primus Parens Adam, & imperium obtinuerit omnium creaturarum. Secundo, quod viderit humanitatem Chriſti glorioſam, atque divinam eſſentiam. Tertio, quod poſſideat in cælo primam, ac ſupremam Luciferi ſedem, a qua ille cecidit, & ejectus eſt; ac per conſequens gloriam illam, ac prærogativas, quas habiturus eſſet Apoſtata ille Angelus, ſi ſtetiſſet in gratia. Quarto, quod quotannis ſtatuto die ſui natalis, ad purgatorium deſcendens, animas Fratrum ſuorum Ordinum, videlicet trium, Minorum, Monialium, & Tertiariorum, & ſecundum aliquos etiam ſuorum devotorum illic repertas ſecum ad gloriam beatorum deducit. Quinto, quod ejus ſacrum corpus ſtet in ſepulchro jam a quadringentis annis, ac pluribus, erectum abſque ullo ſuſtentaculo, vividis oculis, & in cælos elevatis, ejuſque vulnera ſanguinem vivum & recentem perenniter ſtillent. Sexto, quod ſignum crucis, quod erit in cælo, quando Dominus ad judicandum venerit, adducet, & portabit vexillifer Chriſti S. Franciſcus. Septimo quod nunquam deficiet fratribus congrua ſuſtentatio corporalis, ita ut ſi ſolum duo panes eſſent in mundo, unus eſſet Fratrum Minorum.

Utilitas.

[*S. Greg. de glor. Mart. l. 1. c. 31.*] XI. Feſto S. Andreæ die, ut habet Gregorius Tur. manna in modum farinæ, vel oleum cum odore nectareo, e tumulo ejus exundat, per id tempus, quæ ſit fertilitas anni futura, conjiciunt; ſi exiguum profluxerit, exiguum fructum proventurum ſperant; ſi copioſum, fertilem ominantur. Ferunt aliquot annis ita e tumulo oleum exundare, ut uſque ad medium Baſilicæ rivus olei profluerit.

[*Pædagog. Chriſtian. p. 1. c. 6. n. 10.*] XII. Ingens terræ motus, & inſecutæ ædificiorum inde frequentes ruinæ, morteſque plurimorum Antiochiam univerſam, locaque circumjacentia metu compleverant. Vivebat tunc ad inſtar Angeli carne veſtiti Simeon Stylites: ad illum, ut miſeriarum lumen unicum omnis conditionis homines tam ex Eccleſiaſticis, quam ex Laicis convolant, & columnam corona cingunt, eumque, ut Numen iratum precibus ſuis placare dignetur, ſupplices rogant. Ille primo illos accuſat, ut calamitatis auctores, quam peccatis ſuis in caput ſuum accerſierant: monet deinde, ut unanimi conſpiratione ad precandum ſe proſternant, aſperſique lacrymis ſimul inclament: Kyrie eleiſon. Ipſemet in preces ſe dat, & aliquo ſpatio temporis elapſo, vox e cælo ad illum delabitur: de tot millibus hominum unius dumtaxat ruſticani hominis, & ipſius Simeonis precationem flexiſſe Numinis iram, & exaudiri meruiſſe; jubet ergo quæri ruſticum illum, eumque in conſpectu adductum in proprio nomine compellans, coram omnibus vitæ inſtitutum, & rationem aperiret, ſerio mandat. Ille primo pudore coopertus, cœpit ſe excuſare, ignorantiam ſuam obtendere, ſeſe peccatis inquinatiſſimum profiteri: Sed a S. Stylita compulſus, coactuſque eloqui: dixit, ſe dies totos terram colere, & inde collectum lucellum in tres partes dividere, unam pauperibus erogare, alteram ſolvendis vectigalibus impendere, tertiam in victu quotidiano conſumere; nulli umquam malum ſe imprecatum, ſed ſingulis tantum boni deſideraſſe, quantum ſibi. Excepta ſunt hæc magno populi clamore, & plauſu, omnibus illum propius intueri cupientibus, & aliis mediatorem ſuum appellantibus, aliis cum lacrymis in ejus amplexum ruentibus, aliis denique illum tamquam cæleſti calculo Sanctis annumeratum venerantibus: ſolus ipſe pudore perfuſus expedire ſe ex illo gratulantium cœtu, & tenebras quærere, ubi in abſcondito cum Deo ageret, & amoris cæleſtis ſanctis affectionibus habenas laxaret impenſius, & ſecurius.

[*Gen. 19. v. 21.*] XIII. Civitas Segora Sodomæ incendio propter orationem Lot liberata eſt, quod is eam ad perfugium elegerit: Ecce enim, ait Angelus, in hoc ſuſcepi preces tuas.

[*Gen. 18. v. 26.*] XIV. Sed & Sodomis, deprecante pro ea Abrahamo, condonaturum ſe Dominus ſpopondit ſi decem in ea juſti invenirentur.

[*Exod. 13. v. 19.*] XV. Filii Iſrael armati aſcenderunt de Ægypto, & oſſa Joſeph ſecum portarunt, ut intelligeremus eos, qui ad promiſſam Patriam regni cæleſtis pergunt, armari contra Mundum, & Dæmones debere; ſed & oſſa Joſeph, id eſt, Sanctorum memoriam, & exempla ſecum portare, ut eorum virtute ad conſtantiam, & patientiam duri itineris animentur.

[*Cant. 4. v. 4.*] XVI. De Eccleſia dictum eſt a Salomone: Mille clypei pendent ex ea, & omnis armatura fortium. Quid autem iſti clypei ſunt aliud, quam exempla, & virtutes Sanctorum, quibus nos in adverſis munimus? recte enim dictum eſt ab Antiquis: Facta præcedentium

Digitized by Google

penſemus, & gravia non ſunt, quæ toleramus.

In ſign. Divin. l. 4. c. 1. XVII. S. Gertrudis quondam a Chriſto intellexit, quod ii, qui ſe aliorum orationibus humiliter commendant, quaſi quibuſdam manibus ducentium ſubvecti, ac ex utraque parte vallati ſine omni errore ad Dominum recto tramite properabant, alii vero interdum deviabant.

Ibid. c. 81. XVIII. Eadem divinitus cognovit, quod, dum aliquis finem vitæ ſuæ cujuſvis Sanctorum ſpecialibus orationibus commendat, ſtatim orationes illæ deferuntur ante tribunal Judicis, & ille Sanctus, cui committuntur, conſtituitur a Deo Advocatus ſuper eas, ut ex ipſis bona provideat ſibi devotis tempore opportuno.

S Hier. in vit. Paul. XIX. S. Antonius cum quadam vice Paulum Eremitam viſitaſſet, ejuſque admirandam Sanctitatem contemplatus eſſet, ad Monaſterium rediens dixit: Væ mihi Peccatori, quia falſi Monachi nomen fero. Vidi Eliam, vidi Joannem in deſerto, & vere vidi Paulum in Paradiſo. Idem magis dicere poſſumus, ſi Sanctorum vitam contemplemur: vidi Sanctos, ſed ego non ſum Sanctus; ut olim S. Macarius Monachorum quorumdam vita inſpecta, dicebat, vidi Monachos, & ego non ſum Monachus.

Gen. 30. v. 30. XX. Quod Jacobus Socero ſuo Laban dixit, hoc merito cuivis ſuo Clienti Sancti dicere queunt: Modicum habuiſti ante, quam venirem ad te, & nunc dives effectus es, benedixitque tibi Deus ad introitum meum.

In appen. de cultu SS. p. 8. XXI. Dubitant nonnulli, meliorne ſint modus Deum per ſeipſum, an vero per Sanctos orandi; & reſolvitur bene hæc quæſtio a Jo. Andrea Coppenſteinio dicente, optimum quidem eſſe, ſi uterque jungatur, ſi tamen quivis ſeorſum ſpectetur, priorem quidem ſecundum ſe præſtantiorem eſſe, cum ſit Latriæ actus; poſteriorem tamen ob plures rationes ſæpe utiliorem eſſe poſſe. 1. Quia in eo major Dei veneratio reperitur; quo enim plures ſe coram Deo proſternunt, tanto major illi honor exurgit. 2. Etiam major in illo demiſſio exercetur, dum homo orans indignum ſe agnoſcit, qui ſine mediatore Deum interpellet. 3. Major intervenit charitatis, tum erga Deum (quatenus plures ad ejus obſequium ſolicitantur) tum erga proximum (dum cauſa ea datur bene agendi, & charitatem exercendi) ſignificatio. 4. Articuli de communione Sanctorum, quam in Apoſtolico Symbolo profitemur, repetita profeſſio exercetur, quæ utilitas hoc maxime tempore, quo Hæretici dictam communionem tantopere impugnant, merito non parvi facienda eſt.

XXII. Cum ductus eſt in Ægyptum Joſeph, benedixit Deus domui Ægyptii propter Joſeph, & multiplicavit tam in ædibus, quam in agris, cunctam ejus ſubſtantiam. *Gen. 39. v. 5.*

§. XIV. AUTHORES.

I. Hieremias Drexelius in Triſmegiſto l. 2.

II. Ludovicus Granatenſis in Sylva locorum communium. Verb. Sanctus.

III. Theophylus Bernardinus de præſidiis religioſæ perſeverantiæ l. 7.

IV. Laurentius Beyrlink in Promptuario morali them. 11. in Feſto omnium Sanctorum.

V. Petrus Sanchez in regno Dei p. 6. c. 3.

VI. Matthias Faber p. 1. con. 4. 5. 6. in Feſto omnium Sanctorum. Et conc. 5. in Feſto S. Martini. Item Fer. Rogat. conc. 5.

VII. Nicolaus Lancizius opuſc. 11. c. 27.

VIII. Antonius Dauroltius in Catechiſmo hiſtoriali c. 3. tit. 44.

TITULUS CXXIX.

SANITAS.

PROŒMIUM.

Etiam hunc Titulum non ingratum fore Lectori, tanto certius confido, quanto jucundius nobis accidit, legere, aut diſcurrere de iis bonis, quæ aut valde amamus, ſi ea poſſidemus; aut vehementer deſideramus, ſi amiſimus, aut caremus; quale bonum, vel maxime cenſeri ſanitatem, patebit ex infra dicendis.

Quare licet modus amiſſam Sanitatem recuperandi proprie ad Medicos ſpectet, modus eamdem conſervandi, ſicut propria experientia magis, quam ex Medicorum præceptis, addiſcitur, ita ſalubrius quoque de eo legitur; & diſcurritur. Unde non inutilis labor erit, ſi ea, quæ de conſervanda valetudine viri propria experientia docti præcepta, & media editis de hac materia libellis tradiderunt (uti apud Leonardum Caſſium Soc. Jeſu Scriptorem, & Ludovicum Cornarum peritiſſimum Medicum videre eſt) huic libro inſerantur.

Itaque duo præcipue capita complectetur hic Titulus, quorum primum de Natura Sanitatis, ejuſque commodis, & utilitatibus; Secundum de mediis ad eamdem conſervandam neceſſariis, vel utilibus, tractabit.

Neque hæc tractatio videri debet ab Inſtituto meo aliena; agitur enim, ut cum Caſſio loquar, de virtute pulcherrima Temperantiæ, in quo nimirum ipſa conſiſtat, quod ſit ejus medium, quæ menſura objecti, quomodo hæc menſura inveſtiganda, denique qui fructus ex ea naſcantur. Itaque hæc conſideratio non eſt adeo Medicis propria, quin etiam ſuo modo ad Theologiam, & Philoſophiam moralem pertineat.

Ac-

Accedit, quod finis, & ſcopus, qui hic potiſſimum ſpectatur, quovis homine, ſed pietati præcipue addicto ſit digniſſimus, qui eſt, ut talibus Perſonis ſuppetat commoda ratio, qua Domino Deo noſtro, longo tempore, facilius, lætius, & ferventius ſerviant, cum magna ſua ſpirituali voluptate, & ingenti merito æternæ gloriæ. Incredibile enim dictu eſt, quanta facilitate, & interna conſolatione vacetur internæ orationi, recitentur preces Canonicæ, peragatur SS. Miſſæ ſacrificium, legatur Sacra Scriptura ab iis, qui vel cum mediocri talium rerum ſcientia vitæ ſobriæ ſunt addicti. Omitto, quantum momenti afferat etiam aliis omnibus ad ſtudiorum progreſſus, & ad omnia negotia, quæ mente, & ingenio peraguntur, facilius, feliciuſque peragenda, quæ omnia ex iis, quæ in hoc Titulo ſuſius explicabuntur, clarius intelligentur.

CAPUT I.

De natura, & commodis ſanitatis.

I. SAnitas in genere non male a quibuſdam definitur: Status corporis actiones ſuas probe obeuntis, quem bonam valetudinem vocamus. Acmæon aſſerebat, continentem ſanitatis cauſam in æqualitate facultatum ineſſe, nempe ſicci, humidi, calidi, frigidi &c. una autem ex illis præpollente morbum fieri.

II. Porro quanti facienda, & quanto ſtudio, ac ſollicitudine conſervanda ſit hæc ſanitas, indicavit imprimis Siracides cap. 40. dicens: *Melior eſt pauper ſanus, & fortis viribus, quam dives imbecillis: melius eſt corpus validum, quam cenſus immenſus. Non eſt cenſus ſuper cenſum ſalutis corporis.*

III. Confirmavit deinde S. Ignatius Lojola Fundator Soc. Jeſu dicere ſolitus, pluris ſibi eſſe cujuſvis Fratris ſanitatem, quam omnes mundi theſauros, cujus dicti rationem hanc reddidit, quod, *cum homo ægrotare cœpit, raro aliquid boni poteſt in aliorum utilitatem facere; quando vero ſanus eſt, multa bona poteſt præſtare.*

IV. Hinc, & Albertus Auſtriacus interrogatus, cujus rei eſſet jucundiſſima poſſeſſio, ſanitas reſpondit, cujus theſaurus tam pretioſus eſt, ut quidvis potius pati debeat homo, quam illam ſibi eripi ſinat.

V. Quæ cauſa fuit, cur Pyrrhus Rex Epirotarum, cum Diis immolaret, non regni ſui dilatationem, aut contra hoſtes victoriam, non opes, aut gloriam, ſed ſanitatem tantum, petere ſoleret, teſte Cælio Rodiginio.

VI. Ob eamdem cauſam Cicero, & alii antiquiores Scriptores hoc exordio inchoare: Si vales, bene eſt, ego quidem valeo; & his verbis: vale, valetudinem tuam diligenter cura: claudere ſolebant, & merito; nam Satyricus recte cecinit:

Si ventri bene, ſi lateri, pedibuſque tuis, nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.

VII. Pro eadem confirmatione non parum conducet ſtudium, quo aliqui in ſanitatem ſuam, vel aliorum conſervandam incubuerunt. Pro quo ſtudio demonſtrando ſufficiet unicum citati S. Ignatii ſingulare prorſus exemplum, quod ſequentibus verbis proponit Lyræus: Olivierio Manardo Collegii Romani Rectori mandatum dederat, ut cubicula, ſupellectilem, victumque pararet ad duos, & ſeptuaginta Socios novos excipiendos. Hoc ille impigre executus eſt, & cum jam omne opus confectum & cubicula inſtructa eſſent, ea ut luſtraret, vir Sanctus aſcendit. Probavit quidem pleraque, verum ei diſplicuit, quod cubicula in granario ſtructa non alio operimento contra aeris injuriam defenderentur, quam ipſis tecti imbricibus, teguliſque, & ad Rectorem converſus. Pauperem quidem vitam, inquit, ſervos ſuos vult degere Deus, at non tam incommodam, ut tu quidem videris velle. An in divinæ providentiæ theſauris tantum non ſuppererat nummorum, ut ad tabulatum conſtruendum ſufficerent, atque adeo ſub tegulis & ſub dio propemodum habitandum arbitreris? Juſſit igitur id actutum parari. Ad eamdem benignitatem, refero, quod, cum præclaros quoſdam adoleſcentes magna ingenii ſpe, doctrinæque præditos, aut laborum ſtudendi magnitudine debilitatos, aut etiam extinctos animadvertiſſet, domum in remoto loco Romæ exædificandam curarit, in qua, qui litterarum ſtudiis invigilant, interdum laxarent animum, & aliquid de ſumma iſta ſtudendi, meditandique contentione remitterent. Sed cum inopia pecuniæ obſtaret, nonnullique id dicerent, videndi tunc tempus, non laborioſe ædificandi eſſe, numquam de ſententia deduci Ignatius potuit, pluris ſibi eſſe dicens, quam omnes theſauros, cujuſvis Fratris ſalutem. Verum, quæ humani corporis imbecillitas eſt, cum morbi omnes nequeant anteverti, Præpoſiti munus eſt curare, ut qui ægritudine quapiam tentantur, idoneis auxiliis juventur.

VIII. Singulariter vero hanc æſtimationem ſanitati demonſtrat cura ſingularis, quam aliqui in eadem ſanitate deperdita, aliis iterum recuperanda, adhibuerunt. Inter quos primum merito locum meretur Paulus II. Pontifex maximus, notiſſimum Romanis faſtis nomen, hic toti Eccleſiæ, cui præſidebat, exemplo fuit. Curialibus omnibus, inquit Platina, miram exhibebat, humanitatem, dum male haberent, inviſebat eos, remedia morbis adhibebat, unguenta Venetiis advecta, oleum, theriacam, cæteraque, quæ domi habebat, ad valetudinem eorum procurandam liberaliter impendere ſatagebat.

IX. Nec ſummi Paſtoris degener, officio licet minor, nequaquam tamen in ægros ſuos charitate, S. Carolus Borromæus Cardinalis, & Archiepiſcopus Mediolanenſis fuit, de quo ſic Carolus a Baſilica Petri l. 7. c. 5. ſcribit: Valetudinarium pro Domeſticis ægris conſtituit, in quo ſalutaribus remediis juvabantur, quos ipſe inviſebat, certis Præfectis ei muneri conſtitutis, quibus inculcabat frequenter, ne quid ægrotis deeſſet, ſibi numquam Miniſtros ſatisfacere poſſe proteſtans, donec id ple-

plene, cumulateque perfeciſſent. Hæc tantopere in ægrotis officia illi hærebant in viſceribus, ut ex ſummis rebus, quas animo quotidie agitabat, ad ea frequenter reſpiceret. Cum pene moribundus Mediolanum veniſſet, jamque per gradus ædium ſuarum aſcendens ſuſtentaretur, tanto ſtudio quemdam ex ſuis Præfecto commendavit, qui ægrotus itidem venerat, ut de illo multo magis, quam de ſeipſo ſolicitus videretur. Cum ad Brixienſem Eccleſiam, ait præfatus Author, in morbum incidemus, benignus nos inviſens, pannum, quo operiebamur, ſuis manibus tentabat, leviorem exiſtimans, quam opus eſſet, aptiorem lecto ſuo detrahi juſſit; atque afferri; ut incommodo ſuo nobis commodaret.

X. Sed, & Sanctus-Ignatius præclarum iterum hac in parte exemplum reliquit, de quo Lyræus iterum ſic ſcribit: Cum ex Laicis adjutoribus quidam ſæva conflictaretur febri, ad eumque refocillandum meliori cibo opus eſſet, tres eam unam in rem nummos inſumi juſſit, ac reſiſtenti paulisper obſonatori, nihilque præterea pecuniæ ad cæteros alendos ſupereſſe dicenti: Atqui nos quidem, ajebat, valemus, arido pane proin contenti eſſe poterimus, atque ita languenti coemptum obſonium eſt. Cum aliquem e ſcholaſticis Romani Collegii in morbum incidiſſe audiret, totus quodammodo præ metu contremiſcebant, & jubebat ſtatim, ut quis in morbum incidiſſet, ad ſe referri, & quidem non per alium nuntium, ſed per ipſum Rectorem: Obſonatorem vero domus, bis quotidie ſibi renunciare, num præfectus infirmorum emiſſet, quæ ad ipſorum ipſe uſum poſtulaſſet. Quod ſi pecunia ad ſumptus non ſuppeteret, ſtanneas lances, vel quadras per paucas, quæ in domeſtica ſupellectili forte repericbantur, vendi primum, deinde lectorum ſtragula diſtrahi jubebat. Accidit, ut, cum ipſe graviſſime langueret, & ad illum ſublevandum, Patrum, qui Romæ tum quidem erant, precibus cogeretur temporaneum vicarium admittere, omnibus, quæ domeſticus miniſter ad ſe referre ex præſcripta officii ſui regula deberet, in vicarium rejectis, illa tantum exceperit, quæ ad curam, ſalutemque eorum, qui ægra eſſent valetudine, pertinerent, hæc enim ad ſe tunc quoque referri volebat. Addit vero idem Ribadeneira ad rei tantæ confirmationem, quod ipſe hac in parte fuerat expertus: Cum, inquit, ægrotanti mihi de nocte ſanguis ex brachio eſſet extractus, cuſtodeſque qui excubias agerent, Ignatius appoſuiſſet, reliqui vero ſe quieti dediſſent, ad multam noctem, aliis dormientibus, bonus ſolicituſque Pater vigilabat. Bis, terve miſit, qui brachium exploraret, circumligatumne eſſet commode: ne forte ſoluta vena ſanguis effluerit; & ſubitum (quod nonnullis evenit) interitum adferret, & erat tunc dictus Ribadeneira circiter quindecim annos natus. Imo contigit non raro, ut alios excitari nolens, aut ſomnum eorum interturbari, ipſemet præſertim Novitios, tamquam minorem ſui curam gerentes, adiret, &, num bene haberent, brachiumque tuto colligatum foret, inquireret. Alias duo tyrones, unus Hiſpanus, alter Gallus, ut auctor eſt Daniel Bartolus lib. 3. vix pedem in domum intulerant, cum in morbum inciderunt, erat autem res familiaris admodum anguſta, plures domi variis morbis proſtrati; quare fuit, qui eos cenſeret ad noſocomium deportandos, donec valetudinem recuperaſſent; Nequaquam vero, nequaquam id fiat, ait vir Sanctus; an domi noſtræ locus non erit eis, qui mundum totum pro Deo reliquere? Quæratur locus, illis proſpiciatur, & Deus propter illos nobis quoque providebit.

XI. Sanctum Patrem ſuum Filius quoque ſanctus Franciſcus Borgia præclare imitatus eſt, de quo ſic ſcribit Ribadeneira l. 4. vit. Eximia illius in ægrotos pietas exſtitit, nihil ut deeſſet illis, quæ Medici requirerent, pateretur. Socii omnes probe norant, tuto in illius aures, ac ſinum deponi omnia, quæ cruciarent, mœſtitiamque libenter detergere ſolere, ſive corporis morbis, ſive animi, laborarent. Neque importunos ſe futuros, aut moleſtos metuebant, nec ut plerique ſolent, de temporis anguſtiis expoſtulaturum; quare dicere ſolebat, Superiorem non unum ſibi caput, binos oculos, manuſque attribuere oportere, ſed plurima membra cum cæteris habere communia. Quo fieret, ut in fratrum ſuorum calamitate, ſenſum doloris ad ſe quoque pertinere exiſtimaret, ſic fore, ut unius omnes corporis membra eſſent, & quod Apoſtolus dicebat: *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* 2. Cor. 11. de ſe quoque diceretur.

XII. S. Franciſco Borgiæ Robertum adjungo Bellarminum Romani Collegii tunc Rectorem, exinde in S. R. E. Cardinalem, quem non tam ſua purpura, quam virtus, vitæque ſanctitas eminentiſſimum reddidit; de hoc ita Silveſter a Petra ſancta l. 2. c. 10. ſcribit: Si cui ægritudo recens ingrueret, ſubitus aderat, cujuſcumque Ordinis eſſet, jubebatque ſtatim Medicum acciri, & nihil omitti ex his, quæ ille præſcriberet. Poſt inviſere interdiu ſolebat, & noctu ſæpius, atque adeo commiſerari ex animo, ſi acerbius morbo affictaretur. Interdum cum artis præſidia deficerent, conſtans opinio fuit, eum cæleſtibus remediis multos ſaluti reſtituiſſe.

XIII. Ludovicus IX. Rex Galliæ ſanctiſſimus æque, ac potentiſſimus honori ſibi ducebat, non inviſere modo ægrotos, & præſentia Regia cohoneſtare, ſed tractare etiam, & complecti, & ſingularem in eos benevolentiam effundere. Quæ res illum, & Deum carum, & mundo mirabilem, & meritis reddidit opulentum.

XIV. Quo in genere Placillæ quoque Auguſtæ Theodoſii Senioris conjugis memorabile eſt facinus, quo in ſe merito omnium oculos convertebat. Solebat enim adire hoſpitia a languidis hominibus referta, & ægrotis in lecto cubantibus curationem adhibere, panem frangere, cæteraque obire, quæ ancillæ ſolent, cujus illud erat acroama in ara æternitatis conſecrandum: *Aurum quidem diſtribuere ſummi dominatus eſt proprium, ego*

ve

Digitized by Google

vero pro ipſo dominatu, illi ipſi, qui dedit hanc operam lubens fero. Theodor. l. 5. c. 18.

XV. Sed nec Ethnicorum hoc in genere deſunt exempla. Nam Alexander Magnus, cujus ut infinitam gloriam bellica virtus, ita præcipuum amorem inſignis in ſuos charitas, clementiaque meruerunt, dum gentes omnes infatigabili curſu luſtrat, tempeſtate nivali oppreſſus, ſenio jam confectum militem Macedonem, nimio frigore obſtupefactum, ipſe ſublimi, & propinqua igne ſella ſedens, animadvertit. Factaque non fortunæ, ſed ætatis utriuſque æſtimatione, deſcendit, & illi manibus, quibus opes Darii afflixerat, corpus frigore complicatum in ſuam ſedem impoſuit: id ei ſalutare futurum dicens, quod apud Perſas capitale extitiſſet, ſolium regium occupaſſe.

XVI. Cajus Julius Cæſar vero, dum Cajum Oppium militem ſuum ſubito morbo correptum intellexit, diverſorio, quod unicum erat, ceſſit, ipſe vero humi ſub dio accubit.

XVII. Trajanus quoque Imperat. poſtquam cum Decebalo Dacorum Rege plenis caſtris conflixiſſet, vulneratis ſuis, cum faſciæ ab obligandas plagas deeſſent, pro ſauciorum copia paludamentum proprium conſcidit, atque in milites partitus eſt.

XVIII. Finem facio cum Imperatore Tito, qui vel hinc, licet cætera defuiſſent, orbis amor, atque delicium dici potuiſſet, dum ægrotantes milites non ſolum inviſere, ſed etiam per ſemetipſum reficere ſolitus, quanti eos, & ſanitatem faceret, liquido demonſtravit.

CAPUT II.

De mediis conſervandi ſanitatem.

XIX. Duo ordinarie præſcribuntur, quorum prius remotius eſt, nimirum Temperamenti, a quo multum dependet ſanitas hominis, ut ſupra dictum, cognitio; Alterum proxime neceſſarium ad ſanitatem conſervandam, videlicet uſus variarum rerum ad eamdem conſervationem conducentium, qualia, juxta aliquos ſunt aer, cibus, potus, ſomnus, vigilia, exercitatio, excretio, retentio, animi affectus, & ſimilia, de quibus proinde ſingulis nunc agetur.

§. I.

De notitia Temperamenti Hominis.

XX. Quæritur quodnam temperamentum hominis ſit optimum? pro Reſp. nota 1. Temperamentum nihil aliud eſſe, quam certam mixturam quatuor qualitatum, ſcilicet caloris, & frigoris, ſiccitatis, & humiditatis. Not. 2. Quatuor communiter talia temperamenta numerari, ſcilicet ſanguineum, in quo ſanguis præponderat; phlegmaticum, in quo phlegma, ſeu pituita prævalet; cholericum, in quo præponderat atra bilis, melancholicum, in quo bilis flava abundat. 1. aeri 2. aquæ 3. igni 4. terræ comparatur. Reſp. a pleriſque judicari optimum temperamentum eſſe ſanguineum. Ratio eſt, quia hoc, teſte Ariſtotele, optimum eſt pro functionibus intellectus. Præterea vero alios etiam effectus habet, qui comparati cum effectibus cæterorum temperamentorum haud dubie meliores ſunt. Effectus hos Schola Salernitana ſequentibus verſibus indicat:

Natura pingues iſti ſunt, atque jocantes.
Rumoreſque novos cupiunt audire frequenter,
Hos Venus, & Bacchus delectant, fercula, riſus,
Et facit hos hilares, & dulcia verba loquentes,
Omnibus hi ſtudiis habiles ſunt, & magis apti.
Qualibet ex cauſa non hos facile excitat ira,
Largus, amans, hilaris, ridens, rubeique coloris,
Cantans, Carnoſus, ſatis audax, atque benignus.

Quorum omnium effectuum cauſas ſequentia problemata fuſius explicabunt.

Membrum I.
De temperamento ſanguineo.

XXI. Probl. 1. Cur ſanguinei ſunt pingues ordinarie? pro Reſp. nota, dum pingues dicuntur, hoc non eſſe de pinguedine propria intelligendum (hæc enim ex frigiditate oritur, qua utique non præditi ſunt ſanguine) ſed de corpulentia, *daſs ſie leibig und wohl beſezt ſeyn*; Hoc not. Reſp. Rationem hujus eſſe, quod tales, hoc ipſo, quod ſanguinis copia abundent, virtutem aſſimilandi habeant valde potentem; Unde ſi calori intra debitos fines manenti boni ſanguinis accedat copia, neceſſe eſt, ut corpulentia ſequatur, ideo Avicenna ait, corpus carnoſum abſque multo adipe, & pinguedine eſt calidum, & humidum, id eſt ſanguineum. Unde pueritia merito ſanguineæ naturæ eſſe dicitur, quia tunc infantes, & pueri plerumque ſunt corpulenti, neque temperamentum eſt vitiatum. Patet etiam cauſa, cur plerumque filii hominum Nobilium, & Principum ſint ſanguineæ naturæ, quia ſcilicet parentes habent bonum valde ſanguinem ob bonos cibos, & conſequenter talem etiam filiis communicant.

XXII. Probl. 2. Cur ſanguinei plerumque jocoſi ſunt? Reſp. hoc fieri; quod ea ſanguinei humoris benignitate ſpiritus valde ſubtiles, & perfecti generantur. Unde fit, ut læti ſemper ſint, id eſt animo alacri, & erecto, & ea appetat quæ talem lætitiam fovere & conſervare poſſunt, inter quæ cum ab hominibus plerumque numerentur joci, & ſimilia, ideo illis maxime dediti ſolent eſſe, qui tale temperamentum ſunt nacti, niſi extrinſeca aliqua cauſa prohibeat, uti quandoque in Religioſis, & viris gravibus contingit.

XXIII. Probl. 3. Cur ſanguinei rumores novos tam libenter audiant? Reſp. duplicem hujus rei rationem eſſe 1. eſt communis omnibus hominibus, qui libenter nova audiunt; Nam de illis libentes audimus loquentes, quæ vehementer amamus, cum ergo vehementer amemus, vel amicorum proſperitatem, vel inimi-

Digitized by Google

eorum infortunia, talia autem plerumque ex narratione intelligamus, aut certe intelligere ſperemus; ideo vel ipſa ſpes audiendi talia, ad narrationes tales deſiderandas non impellit. 2. ratio eſt ſpecialis ſanguineis, hi enim cum ob ſanguinis abundantiam, & mobilitatem conſiſtere diu in uno objecto non poſſint, neceſſario ad varia objecta mentem diſtrahunt, & ſolatium eidem quærunt extrinſecum; quale cum reperturos ſe ſperent in novarum rerum auditione, hinc tantopere narrationibus talis inhiant, & quidem tanto avidius, quanto plus commodi pollicetur talium rerum narratio, unde non magnopere geſtimus cognoſcere ea, quæ ad noſtram utilitatem parum emolumenti afferunt.

XXIV. Probl. 4. Cur ſanguinei ad luxuriam, & gulam, tam proni ſint? Reſp. rationem 1. partis eſſe, quod tales potiſſimum materia apta generationi abundent, ut quæ ex ſanguinis copia naſcitur. Unde fit, ut perpetuo natura ſeſe ab onere tali liberare cupiat. Atque hinc redditur ratio, cur juventus ad libidinem pronior ſit, quam ætas ſenilis, aut virilis. Ratio vero 2. partis eſt, quod ſimilia ſimilibus ſervantur, cum ergo vinum, & cibi optimi ordinarie ad ſanguinem nutriendum ſint aptiſſimi, utpote calidi, & humidi, hinc fit, ut avidiſſime appetant hos cibos, & omnia ſimilia, utpote per quæ tum maxime aſſimilare poſſunt paſſum, tum & lætitiam ſuam, bonoſque ſpiritus conſervare.

XXV. Probl. 5. Cur ſanguinei ad riſum ſint proni? pro Reſp. nota, riſum hunc mihi definiri: Eſt concitatior quidam animi motus ex re jucunda, ad conceptum intra gaudium explicandum, quo thoracis, & oris maſculi impetu quodam movetur. Hinc quatuor actiones intervenire neceſſe eſt in riſu. 1. apprehenſio, & judicium de percepto bono. 2. Alteratio cordis, & effuſio ſpirituum, & ſanguinis. 3. Succuſſio muſculorum thoracis 4. Oris diductio. Quia ſcilicet ſpiritus, dum effunditur in laryngem, & cæteras vocales partes attingit, ideo ſonus in riſu audiri ſolitus oritur. Hoc not. Reſp. rationem probabilem eſſe, quia ſanguinei, cum ſanguinem valde benignum, copioſum, lucidum, & tenuem habeant, facilius hic ſanguis effunditur, atque adeo riſum concitat. Præterea vero etiam facilius objecta apprehendunt ut bona, unde ex apprehenſione iſta facilius etiam alteratio cordis oritur. Hinc colliges, cur Chriſtus, & alii, maxime Philoſophi, toto vitæ ſuæ tempore nunquam riſerint, quia videlicet tales omnia objecta apprehendebant, ut in ſe erant, neque ex rebus iſtis creatis quidquam adeo æſtimabant, ut dignum judicaverint, propter quod aliquis ſingulari lætitia efferretur. Patet etiam, cur ægri, & melancholici non facile rideant, quia videlicet corruptum, plerumque ſanguinem habent.

XXVI. Probl. 6. Cur ſanguinei ad ſtudia aptiores ſunt cæteris? Reſp. Hoc provenire ex ſanguinis bonitate, ex quo proveniunt ſpiritus meliores, & conſequenter ob bonitatem ſpirituum velut inſtrumentorum anima eſt magis apta ad apprehendenda, & judicanda objecta, aliaſque animæ functiones exercendas. Nota tamen eos, qui nimium ſanguinei ſunt, non ſemper eſſe aptos ad ſtudia; tum quia perpetuas inflammationes patiuntur, tum quia propter mobilitatem ſanguinis non poſſunt uni objecto diutius inhærere, quod tamen, vel maxime requiritur ad altiores ſcientias addiſcendas.

XXVII. Probl. 7. Cur ſanguinei non tam facile iraſcuntur, ac cæteri? Reſp. Hoc fieri, quia ira ex fervore bilis provenit, quem fervorem ſanguis ſua humiditate temperat, atque adeo facit, ut non tam facile ad iram concitentur ſanguinei. Unde communiter ſanguis vocatur frænum flavæ bilis. Præterea vero etiam ſanguinei non ſunt valde apprehenſivi, ſicut ſunt melancholici, & cholerici. Unde non modica iterum materia iræ ſubtrahitur, utpote, quæ plurimum per apprehenſionem concitatur. Hinc quo vehementius homines objectum aliquod apprehendunt, eo vehementius quoque in iram excandeſcunt.

XXVIII. Probl. 8. Cur ſanguinei ſint audaces? Reſp. Hoc provenire partim a ſanguinis caliditate, quæ multum promovet audaciam, ſicut in animalibus patet, & præterea etiam ex eo colligitur, quod illi plerumque ſint audaciores, qui plus virium ſibi ſuppetere advertunt, quales ordinarie ſunt ſanguinei; partim quia cum apprehenſi valde non ſint, pericula latentia non ſatis advertunt, aut certe ſi advertunt, ob generoſitatem animi, quam ſanguinis boni copia affert, facile contemnunt.

XXIX. Probl. 9. Cur ſanguinei plerumque ſint liberales, & benefici? Reſp. Hoc fieri partim ob pronitatem ad amorem, quam plerumque ſanguinei, ut dixi ſupra, experiuntur: Unde cum amoris proprium ſit, communicare ſe, & ſua aliis, etiam hi ad largienda aliis bona ſua inclinantur: partim vero ex affabilitate, & ſociabilitate naturæ, unde fit, ut vehementer deſiderent quamplurimos ſibi amicos, & ſocios bonos efficere; Quod cum non facilius obtinere poſſint, quam munerum largitione, hinc ad largitionem talem præ aliis inclinantur; partim vero ex ipſa ſanguinis bonitate, qui hominem benignum, & bene affectum aliis facit. Unde naturaliter affectus liberalitatis conſequitur.

Membrum II.
De temperamento cholerico.

XXX. Probl. 1. Quibus ex indiciis cholerica natura cognoſcitur? Reſp. cum Schola Salernitana ex ſequentibus.

Eſt humor cholere, qui competit impetuoſis.
Hoc genus eſt hominum cupiens præcellere cunctis.
Hi leviter diſcunt, multum comedunt, cito creſcunt,
Inde, & magnanimi ſunt, largi ſumma petentes,
Hirſutus, fallax, iraſcens, prodigus, audax,
Aſtutus, gracilis, ſiccus, croceique coloris.

Horum omnium indiciorum, & affectuum cauſas ſequentia problemata indicabunt.

XXXI. Probl. 2. Cur cholerici plerumque

que ſint ambitioſi? ℞. hoc fieri propter caloris abundantiam, & naturæ exceſſam Indolem, quæ ſicut comparatur igni, qui ſine pondere ſemper evolat, excelſaque locum ſibi quæris in arce, ita ad ignis modum ſemper ſublimia petit, omneſque homines tranſcendere cupit. Accedit, quod tales homines hoc ipſo, quod propter innatum vigorem ad operationes valde prompti ſint, deſiderant ſibi materiam operandi offerri, qualis cum in honoribus, ſeu conſequendis, ſeu conſervandis reperiatur, hinc fit, ut honoribus avidius, quam alii, inhient.

XXXII. Probl. 3. Cur cholerici breviter diſcant? ℞. Hoc provenire ex eo, quod habent valde calidam cerebri ſubſtantiam, quæ formas cito, ac facile ſuſcipit; hinc Galenus mentis acumen, & prudentiam a bilioſo humore proficiſci dixit. Præterea, cum laudis, & honoris ſint valde cupidi, magis etiam ſe applicant ad ſtudia, & majorem conatum adhibent, unde ob majorem animum ad diſcendas ſcientias major etiam facilitas naſcitur.

XXXIII. Probl. 4. Cur cholerici ſint multivoli, & cito creſcant? ℞. rationem eſſe 1. partis, tum quia fortem habent calorem concoquentem, tum quia ipſis per omnem cutem plus digeritur, & in aerem ambientem evacuatur, quam aliis corporibus. Ratio vero 2. partis eſt, quia validiſſimus calor, quo pollent, omnes actiones naturales adauget, & conſequenter etiam eam, qua corpus ad ſummum incrementum perducitur. Hinc experientia docet, Gigantes, & ſimiles homines magnæ molis plerumque cholericos fuiſſe.

XXXIV. Probl. 5. Cur cholerici ſunt magnanimi? ℞. Hoc provenire ab innata vi, & indole, quam cholerici igni non abſimilem ſortiuntur. Unde ſicût leo ſumme magnanimus eſt, quia a ſole naſci fingitur, ideo ob igneam vim etiam cholerici maxime magnanimi ſunt. Hæc magnanimitas, licet rarius, etiam in mulieribus reperitur, ut in Tomyri Scytharum Regina apparet, quæ victa a Cyro, & filio privata, tamen non deſperavit, ſed exeſſe regno per Legatos victorem juſſit, nolentem ſimulata fuga in Regnum pellexit, obruit milite, vicit, & victum in ſaccum ſanguine plenum immergi juſſit, ut vel ſic ſanguine ſatiaretur.

XXXV. Probl. 6. Cur cholerici ſint hirſuti. ℞. Calorem hujus rei cauſam eſſe, nam per omnem cutem ſemper aliquid difflatur a calido, quod ſecum etiam interim humoris non nihil ad cutem affert, unde pili generantur.

XXXVI. Probl. 7. Cur cholerici ſunt præcipites ad iram? ℞. Hoc fieri ob animoſæ facultatis vehementiam, magnum caliditatis exceſſum, facilem bilis commotionem & caloris in corde fervorem. Hinc enim ſit, ut a tali fervore abrepti perturbentur in intellectu, & ſic cogitare ſatis non poſſint, quid hic & nunc faciendum ſit. Quæ quidem proprietas eſt valde pernicioſa, maxime hominibus ad ardua deſtinatis, quia per illam ſe, & integras res publicas evertunt.

XXXVII. Probl. 8. Cur cholerici ſint prodigi. ℞. Hoc fieri, quia a nativa indole ad ſummos honores conſectandos impelluntur: cum ergo ad hos optimum medium eſſe norint prodigalitatem, hinc in iſtam totos ſe ſe effundunt. Sic Cleopes Ægypti Rex, ut famam ſibi perpetuam relinqueret, tantos ſumptus in unam Pyramidem fecit, ut ad inopiam redactus ſit, & coactus filiam exponere venalem ad meretricium quæſtum. Sic Plinius de Nerone teſtatur, felicem Arabiam non tantum odorum annuo fœtu parere, quantum ille noviſſimo pompæ ſuæ die concremavit; nullam veſtem bis induit; numquam carrucis minus mille iter fecit; Theatrum totum auro operuit in honorem Tyridatis. Cubilia viatoria unionibus conſtruebat: Tredecim quibus regnavit annis quingenties quinquagies centena millia aureorum effudit in varias donationes.

XXXVIII. Probl. 9. Cur cholerici plerumque ſint aſtuti? ℞. Hoc provenire ob flavæ bilis tum caliditatem, tum mobilitatem. Hinc celeres redduntur ad varios aſtus inveniendos, & ideo optandum eſt, ut Duces belli vel ob hunc affectum ſint cholerici. Nam cholera dum ipſos etiam ad ſumma impellit, & conſequenter ad famam ex victoriis comparandam, etiam ad ſtratagemata, quibus victoriam ab hoſte obtineant, excogitanda impellet. Sic Epaminondas vagantibus de die hoſtium fœminis extra mœnia ſuos milites virili veſtitu indutos miſcuit, & ſic illi intra portas recepti oppidum ſuis aperuerunt. Sic Zopyrius naſum ſibi, & aures abſcindens, & ſimulans ſe tam male affectum ad hoſtes fugit, atque poſt aliquor prælia parva feliciter geſta Dux conſtitutus Urbem Dario tradidit. Sic Hannibal, dum Romani Tarentum obſidebant, Eoneo proditori ſuaſit, ut quotidie noctu egrederetur, quaſi venaturus, cui ſubminiſtrabant apros, quos Duci Romano velut ex venatione captos offerret, tandem ergo his venatoribus Pœnos ſuos miſcuit Hannibal, qui cuſtodibus occiſis portam aperuerunt, & aditum in civitatem fecerunt. Sic illa Regina arcem defendens Burgaſianum, cum unicam tantum ſchapham frumenti haberet, eam per muros ſparſit, unde putans hoſtis obſeſſos frumento abundare, ſolvit obſidionem. Sic Zugienſes olim a reliquis Helvetis victi, pulſato in ſylva Tympano, unde illi putantes hoſtem ibi latere, tormenta eo exploſerunt, interea vero ab hoſtibus circumventi, & cæſi ſunt.

XXXIX. Probl. 10. Cur cholerici graciles plerumque ſint, & macilenti? ℞. Hoc fieri, quia cum exuperantem nimium calorem habeant, eumque immodice difflent, non poſſunt facile pingueſcere, cum pinguedo ex frigore naſcatur, ut ſupra dictum eſt. Talis naturæ videtur fuiſſe Philetas Catus elegiographus qui adeo tenui erat corpore, ut neceſſe fuerit plantis ejus plumbum adhibere, ne ventorum flatu raperetur. Idem patet in canibus venaticis, quos Anglicos vocant, & in aliis animalibus cholericæ naturæ.

XL. Probl. 11. Cur cholerici plerumque

 ſint

ſint croceo colore præditi? Reſp. Hoo fieri, quia cum cutis hominis ſit pellucida ab humore eſuberante inundata colorem trahit; cum ergo cholerici bile abundent, quæ crocei, ideſt, pallidi aut flavi coloris eſt, neceſſe eſt, ut color iſte etiam in ipſis membris esternis, vultu maxime appareat, & quidem tanto copioſius, quanto magis ipſa bilis ſe effundit: Unde colligunt Medici, certiſſimam ſucci animalis ſeu temperamenti cognitionem ex colore dari, licet quandoque per accidens fallat, maxime ſi ad effectus cohibendos fiat progreſſus. Hinc Socrates cuidam arguenti, quod ebrioſus ſit ob vultus ruborem, reſpondit: Eſſem talis, ni Philoſophia me cohiberet.

Membrum III.

De temperamento phlegmatico.

XLI. Probl. 1. Quibus ex indiciis temperamentum phlegmaticum cogooſcitur? Reſp. Cum Schola Salernitana ex ſequeotibus:

Phlegma dabit vires modicas, latoſque breveſque,
Phlegma dabit pingues, ſanguis reddit mediocres,
Otia non ſtudio tradunt, ſed corpora ſomno,
Senſus hæbes, tardus motus, pigritia, ſomnus,
Hic ſomnolentus, piger, & ſputamine plenus.
Eſt huic ſenſus hæbes, pinguis, facie color albus.

Quorum effectuum rationes in poſterioribus dabuntur.

XLII. Probl. 2. Cur phlegmatici viribus ſunt infirmis, & invalidis? Reſp. Hoc fieri ob frigoris abundantiam; cum enim phlegma frigidiſſimum ac humidiſſimum ſit omnium, quæ in animali habentur, mobilitatem corporis ionati, & quæ inde oriuntur facultates omnes, magna ex parte obtundit, ac debilitat, & occaſione quidem frigiditatis torpidum, pigrumque corpus ad omnes naturæ actiones reddit; Humiditatis vero ratione nervos omnes relaxat, & languidos facit, quo fit, ut phlegmatici, in quibus humor hic prævalet, in omnibus motibus voluntatis pigritiam ſentiant. Hinc cauſa etiam redditur, cur in hyeme homines ſint magis infirmi, & difficilius curentur? Cur item ſeptentrionales populi ſint minus robuſti & validi,

XLIII. Probl. 3. Cur phlegmatici plerumque ſunt lati, & breves? Reſp. Hoc fieri ob debilitatem caloris innati, ex hujus enim defectu corpus in longum extendi non poteſt, porrigitur ergo, & io latitudinem protenditur. Talis temperamenti crediderim fuiſſe Maximinum Imperatorem, qui adeo craſſus erat, ut uxoris ſuæ dextro cherio uteretur loco annuli. Dionyſius Heracleotas Tyrannus adeo ventroſus fuit, ut noctu hirudines admovere debuerit, quæ humorem ſuperfluum exſugerent.

XLIV. Probl. 4. Cur phlegmatici ſunt plerumque pingues, & obeſi? Reſp. Hoc ob frigus, & humiditatem fieri; nam adeps vel pinguedo ſuperflua frigiditatis, & humiditatis exceſſum ſignificat, & temperamentum phlegmaticum, quidquid enim in ſaoguine pingue eſt, & tenue, id in calidioribus corporibus alimentum quoddam calidum fit, & io frigidioribus ſervatur, cumque id veoæ extra ſe tranſmiſerint, ubi in frigidas particulas incidit, quod genus membranæ ſunt, in iis concreſcit, & in adipem ſeu pinguedinem convertitur. Uode forte ratio reddi poteſt, cur aliqua aoimalia, & forte etiam homines, facilius in hyeme pingueſcant:

XLV. Probl. 5. Cur phlegmatici plerumque valde ſint ad otium, & ignaviam inclinati? Reſp. Hoc fieri propter inſtrumentorum teporem; cum enim ad operationem humanam potiſſima inſtrumenta ſint facultates hominis, eæ autem per frigus, ut ſupra dictum, valde torpidæ reddantur, neceſſe eſt tales homines ex defectu inſtrumeotorum bonorum minus promptos eſſe ad labores ſuſcipiendos. Nihilomious tamen poteſt inclinatio naturæ per ipſam animi generoſitatem corrigi. Unde fit, ut etiam phlegmatici, ſi pigri ſiot, otioſi ſint. Hinc Athenienſes homines inertes non aliter, ac graviter alias delinquentes, caſtigabant, Maſſilienſes omnioo finibus ſuis abigebant.

XLVI. Probl. 6. Cur phlegmatici plerumque ſint valde ſomnolenti. Reſp. Id fieri ob multam cerebri humiditatem, & frigiditatem, hæ enim qualitates faciunt, ut ſenſus, & organa facilius obſtruantur, & ſic ſomnus cauſetur. Unde infantes, & ſenes plerumque ad ſomnum magis inclinati ſunt, quam alii homines: Quando tamen aliqui tamdiu dormierunt, ſicut 7. dormientes 196. annis, aut ſicuti Epimenides ſexagiota duobus, id vel miraculo contigit, vel estraordinaria corporis affectione.

Membrum IV.

De Temperamento Melancholico.

XLVII. Probl. 1. Per quæ indicia cognoſcatur Temperamentum melancholicum? Reſp. Per ſequeotia, quæ Schola Salernitana indicat:

Reſtat adbuc triſtis cholera ſubſtantia nigra,
Quæ reddit pravos, pertriſtes, pauca loquentes,
Hi vigilant ſtudiis, nec mens eſt dedita ſomno,
Servant probibitum, ſibi nil reputant fore tutum,
Invidus, & triſtis, cupidus, dextræque tenacis,
Non expers fraudis, timidus, luteique coloris.

XLVIII. Probl. 2. Cur Melancholici ſint pravi ſæpe homines? Reſp. hoc fieri, quia propter humoris malignitatem eo facile inducuntur, ut ex mœſtitia mortem ſibi deſiderent, jugularique petaot, & odio proſequantur omnes, quos viderint. Nota autem, quatuor communiter melancholicorum ſpecies aſſignari: 1. eſt aduſta, & naturalis, hæc naſcitur cum ſanguinis limus diutius moratur in corpore, & neque per aliquem ſenſibilem fluxum, neque occultum, excernitur, ſed tranſmutatur, cor-

rum-

rumpitur, & putreſcit; hic enim humor, cum amplius incaluerit, nigram bilem efficit, 2. eſt non naturalis, quæ oritur ex aduſtione aliorum humorum, v. g. flavæ bilis, & ſubſidenti in dolio vini ſeculæ, aut amurcæ, id eſt, fæci olei reſpondet: 3. ſpecies eſt non naturalis, quæ originem ex non lapidoſa concretione ſumit, quæ oritur, ſi Medici nimis trahentia medicamenta applicent; tunc enim tota diſſipata ſubtili ſubſtantia morbidi humoris, id quod reliquum eſt, plus deſiccatum, lapidis duritiem conſequitur, atque in melancholicum humorem vertitur. 4. ſpecies eſt iterum non naturalis, quæ oritur ex permixtione alterius humoris cum melancholia naturali; quod dum fit, dulcoratur, & miteſcit magis, niſi dum alterutra bilis aduſta huic commiſcetur. Et hæc ultima optima eſt; priores tres fere deteriores ſunt.

XLIX. Probl. 3. Cur Melancholici plerumque ſint pertriſtes? Reſp. Hoc fieri ob turbidos nimium, & tenebricoſos ſpiritus qui ex melancholico humore procreantur. Quemadmodum enim puri, ac tenues ſpiritus lætitiam, ita e contrario turbulenti, ac craſſi triſtitiam contrahunt. Talis naturæ creduntur fuiſſe Craſſus, Cato, Socrates, qui numquam ridere viſi ſunt.

L. Probl. 4. Cur melancholici taciturni ſint, & paucorum verborum? Reſp. Hoc fieri tum ob frigiditatem, quæ perinde ſilentium generat, ut caliditas garrulitatem; tum ob tædium, quod habent erga res fere omnes, unde cum de iis tantum rebus libenter, & multum loquamur, quas amamus, iſti utpote pauca amantes, pauca loquuntur; tum denique ob prudentiam, & perſpicaciam, qua facile agnoſcunt pericula, quæ ex nimia garrulitate ſequuntur, quæ proinde tanto cautius vitare ſtudent, quanto ea vehementius apprehendunt. Sæpe tamen virtutis, ſapientiæ ſtudium faciunt ſilentes etiam ſanguineos, uti in S. Thoma Aquinate apparet, quem condiſcipuli bovem mutum appellabant. Et in Pythagoreis, qui biennio conticere debuerunt, Agatho vero lapidem per triennium in ore tenuit, ut ſilere diſceret. Pulchre vero Cato ob taciturnitatem reprehenſus dixit: Carpant taciturnitatem, modo vitam probent. Tum demum abrumpam hoc meum ſilentium, cum ea loqui potero, quæ ſunt indigna ſilentio. Zeno vero percontantibus Ptolomæi Legatis, quid de ipſo Regi ſuo eſſent nuntiaturi, dixit, Nuntiate, vos ſenem vidiſſe qui in convivio tacere potuerit. Cum enim cæteri ad oſtentationem multa dixiſſent, unus Zeno perpetuum tenuit ſilentium.

LI. Probl. 5. Cur melancholici ad bonarum artium ſtudia apti, & habiles ſunt? Reſp. Hoc fieri maxime propter ſolitudinem, quam amant, nam, ut Horatius ait: Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbes. Hinc Ariſt. ſ. 30. probl. 1. ait, omnes fere, qui in ſtudiis Philoſophiæ, vel in republ. adminiſtranda, vel carmine pangendo, vel aliis artibus exercendis, excelluerunt, melancholicos fuiſſe. Hinc nocturna tempora magis ſunt apta ſtudio, quia tunc ſenſus magis collecti; & ipſe etiam hominis intellectus magis aptus eſt ad quævis objecta apprehendenda. Hinc Zeno ſolus deprehenſus, dum quæreretur, quid ageret? Reſp. Meditor eſſe probus, ſentiens ſcilicet optimam ſolitudinem eſſe ad hunc finem. Unde etiam Deus de ſponſa ait: Ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor ejus.

LII. Probl. 6. Cur melancholici parum dormiunt? Reſp. Hoc fieri quia ad ſomnum creandum requiritur calidus humor; ut qui præ cæteris facilius concoqui poteſt, indeque ad caput vapores ſubmittere, hinc poſt cibum maxime ſomnolenti ſumus; cum ergo melancholici plerumque calido humore deſtituantur, neceſſe eſt, ut ii minus, quam alii ad ſomnum proclives ſint. Præterea vero melancholicis etiam frequentius horribilia viſa objiciuntur, quæ eos maturius, quam alios a ſomno excitant.

LIII. Probl. 7. Cur melancholici propoſiti ſui tam tenaces ſint? Reſp. Hoc fieri tum propter ſiccitatem, qua abundant, quæ non ſinit propoſitum facile immutari, tum quia per vehementem apprehenſionem valde imprimunt objectum aliquod phantaſiæ, unde difficilius ab eo removentur; tum denique quia hoc ipſo quod plerumque prudentiores ſint, veritatem, & circumſtantias objecti magis penetrent, atque adeo difficilius ſuam ſententiam relinquunt, utpote de cujus veritate magis certi ſunt, aut certe certos ſe eſſe putent; atque hic effectus maxime in mulieribus apparet, ex quibus plerumque melancholicæ viris ſuis rebellis rebelles ſunt ob judicii pertinaciam, uti apparet in illa, quæ contendens pratum tonſum eſſe, etiam in aquis ſuffocanda digitos extulit, forcipiſque tondentis motum repræſentavit; Item in altera, quæ merulas non turdos eſſe aves, quas maritus coquendas dederat, contendens, non illa tantum vice, ſed etiam redeunte poſt annum die illo ob eandem ſemper cauſam vapulavit.

LIV. Probl. 8. Cur melancholici nihil ſibi tutum eſſe putent? Reſp. Hoc fieri, tum propter ipſum humorem melancholicum, qui teſte Hippocrate, & Galeno mentis ſedem tenebris ſimilem reddit. Unde fit, ut quemadmodum externæ tenebræ omnibus fere hominibus pavorem inducunt, niſi vel audaces admodum, vel edocti fuerint, ita hoc ipſum etiam melancholia facit; tum propter apprehenſionis vehementiam, qua objecta multo majora apprehendunt, quam ſunt; tum propter triſtitiam ipſam, quæ omnem lætitiæ materiam arcet, & ad objecta ſibi proportionata effingenda compellit.

LV. Probl. 9. Cur melancholici plerumque ſint invidi? Reſp. Hoc fieri ob faſtidium, quod habent cum aliis agendi. Unde naſcitur facile odium, & triſtitia, ex his autem invidia, ſi vident eum, quem oderunt, felicem in omnibus ſucceſſum ſortiri. Præterea contingit ex eo, quod valde doleant, ſe adeo triſtem, & miſeram vitam vivere, unde ſi alios ob felicem vitam lætos eſſe advertant, facile ad invidendam illis tamen felicitatem impelluntur.

LVI. Probl. 10. Cur melancholici frequenter ſint avari? Reſp. Hoc fieri tum ex invidia,

dia, qua frequenter vexantur, tum vero ex timore ſecuturi defectus in neceſſariis, quem ſibi melancholici frequenter, licet ex vano, imaginantur. Hinc etiam ditiſſimi quique avari tunt. Sic Angeloctus Sacerdos Cardinalis particulam hordei ſingulis ab equis clam ſurripuit, donec a Magiſtro ſtabuli deprehenſus in tenebris vapulavit. Martinus Pontifex clanculum cereos in templis ſolebat extinguere, gratia nocturni luminis, utque oleo parcere, juſſit crudos piſces dari domeſticis. Julianus Imperator porcellum, atque crepuſculum ad ſe muneri miſſum in triduanas partiebatur cœnas, prandebatque ioterim paucis herbis, & oleribus contentus.

LVII. Probl. 11. Cur melancholici tam admirandas quandocumque patiantur imaginationes, qoales per varias hiſtorias referuntur. Nam quidam putabat, ſe factum vas figulinum, atque adeo præcavens colliſionem cedebat obviantibus. Alius putaos ſe milli granum omnes gallinas fugiebat, timens ne ab iis devoraretur. Alius capite ſe carere putabat, idque ſibi ob tyraonidem abſciſſum, quem medici curarunt, plumbeo pileo repente impoſito. Quidam ſtodioſus opinabatur, naſom ſibi ita excreviſſe, ut undequaque impingere ſit veritus, quem Medicus curavit, cultrum naſo applicando, & mox fruſtum carnis, quod ſob maoibus abſcondetat, oſtendendo. Alias mortuom ſe putabat, quem Medicus corabat, collocando in lecto penes ægrum aliquem ſervum, qui fingens ſe mortuum omnia devorabat, quæ ori ingerebantur. Quidam vir magnæ authoritatis vitreum ſe putans, in omnibus aliis magno cum judicio diſcurrebat, hoc ſolom rogabat, ne quis propius accederet. Alius putabat ſe lateritium eſſe, atque ad eo omnem potum reſpuebat, ne liquore diſſolveretur. Alius pedes vitreos ſe habere putans, timebat progredi, ne rumperentur pedes. Ferraricoſis quidam putabat, ſe ex butyro compactum, nullo pacto volebat igni appropinquare, ne colliqueſceret. Senenſis quidam urinam mittere timebat, ne totam urbem diluvio ſubmergeret, quem Medici curarunt, fingentes urbem incendio correptam eſſe, ac proin rogantes, ut huic incendio extinguendo ſuæ urinæ copiam emitteret. Reſp. Hoc triplici ex cauſa provenire 1. Ex diſpoſitione corporis repræſentantis objecta ſimilia, aut parum diſſeotanea; Hinc quia temperamento ſicco præditi ſunt, ſi contemplentur vas fictile aut vitreum, fictiles ſe aut vitreos exiſtimabuot; Qui flatu diſtenduntur, volare, & in aves tranſmutati videbuntur. 2. Ex vitæ genere, & ſtudio, cui ſe addixerunt. Unde ambitioſi fingunt, ſe Reges eſſe; avari theſauros aut opes ſibi effingunt, &c. 3. Quandoque a ſupernaturali cauſa provenit, hioc aliqui tradunt, ſe complures melancholicos vidiſſe, qui ea, quæ poſt vere evenerunt, prædixerint. Habent ergo ſe melaocholici, ſicut ſomniantes, atque adeo ſicut tria ſunt ſomniorum genera, oaturalia, animalia, ſupernaturalia, ita idem de cauſis, & geoeribus melancholiarum dici poteſt.

LVIII. Probl. 12. Cur melancholici, ſi incipiant, plerumque longe jucundiores ſint, quam ullos alius? Reſp. Hoc fieri 1. qoia ſoot in omnibus affectibus ſuis valde pertinaces, unde ab aliquibus æquiparantur ferro, quod ſubito ſumme calidum, & ſubito iterum ſumme frigidum eſt. 2. Fit hoc ipſum quia cum tales homines neceſſario guſtent ſuavitatem lætitiæ, ſi ſemel incipiant, non poſſunt ab ea divelli facile, quo quidem in caſu cootingit illis, quod contingere ſolet pauperibus ad menſam divitis invitatis, hi enim vorant quantum poſſunt, quia ſciuot, raro ſibi talis copiam convivii eſſe.

LIX. Probl. 13. Cur melancholici valde ſint ad fraudulentiam, & aſtutiam inclinati? Reſp. Hoc fieri, qoia cum tales odio majori erga alios ferantur, & ingenio polleant, & facilios cogitaot vindictam, facilius etiam media, id eſt fraudes, ad eam exeqoendam inveniunt. Sic Maharbal medicato vino in caſtris relicto fugam ſimulans hoſtes oppreſſit ebrios, quod idem Tiberius fecit, caſtra commeato plena relioquens hoſtes. Ariſtippus Tegæam miſit, præcipiendo militibus, ut inſtar negotiatorum mulos ſaccis plenos agereot, & urbem intrarent. Sic Callicratidas Cyrenenſis petivit ab eo, qui arcem Magneſiæ cuſtodiebat, ut quatuor ex ſuis ægrotantes reciperet, quo permittente, ſingulos thoracibus iodutos enſe ſubter chlamyde armavit, cum ergo, qui lectus quatuor portabaot, inter portas veniſſent, 20. ſimul juvenes armati cuſtodibus trucidatis arcem obtinuerunt. Sic Leucon pecuniis indigens, promulgavit ſe aliam pecuniam curſorum, afferens proin nummos ſuos, ut alia forma procuſi plus valerent: illis afferentibus, aliud ſignum impreſſit, & duplum valere juſſit, & ſic dimidiam partem lucratus eſt.

LX. Probl. 14. Cur melancholici plerumque ſint lutei coloris, ſive fuſci. Reſp. Hoc fieri ex ipſa melancholici humoris abundantia, hic enim cum ſit viriditati propinquus & luteum colorem repræſentet, merito etiam ſimilem colorem io faciem quam replet, cæteraque exteriora membra inducit.

Membrum V.

De ingenio Hominis.

LXI. Placet, & de hoc pauca quædam problemata hic adjicere, cum ingenium plurimum etiam a temperamento hominis depeodeat, ut ex dictis colligitur.

LXII. Probl. 1. Quid ſit iogenium? Reſp. ingeoium nihil aliud eſſe, quam facultatem ad operationes hominis qua talis convenientes exercendas. Unde qui difficultatem ſentit in rebus rite apprehendentis, ſcientiis addiſcendis, & diſcurſibus formandis, durum vel malum ingenium; ſi vero in his omnibus facilitatem magnam ſentiat, bonum ingenium habere dicitur.

LXIII. Probl. 2. Quodnam temperamentum ſit optimum ad ingenium? Reſp. Cum Conimbr. Dandino, & aliis probabiliter optimum dici temperamentum, & aptiſſimum ad ſtudia, choletico melancholicum. Ratio eſt, quia

tales

tales ob bilem facile apprehendunt, velociter diſcurrunt, motu ſunt agiles, & acres; a melancholia vero habent prudentiam, gravitatem, & conſtantiam; Item ab ea habent, ut animum a rebus externis facile avocent, facile ſe colligant, aſſidue incumbant in ea, quæ apprehenderunt, diu ruminent, examinent, & dijudicent. Deinde cholerico melancholici ex atra bile calore choleræ ſota, & attenuata comparant ſpiritus tenuiſſimos & lucidiſſimos, qui ad ingenii operationes mire deſerviunt, ſpecies item valde exactas, & perfectas recipiunt: ſicut aer purgatur. ℞. 2. Ad hoc proxime accedere (imo ab aliquibus præfertur) ſanguineo melancholicum, quia ratione calidi, & humidi in ſanguine contenti valde aptum eſt ad functiones intellectus; vitia vero pure ſanguinei temperamenti per melancholiam corriguntur.

LXIV. Probl. 5. Cur in certis locis plerique homines habeant bona ingenia? ℞. Hoc fieri, quia ibi extrinſeca aliqua accidentia, a quibus anima in operando, atque adeo ingenium, etiam dependet, copioſius reperiuntur. Talia ſunt v. g. influxus cæleſtes, aer circumſtans, ratio, victus genitores, & ſimilia. Hinc Japones, & Sinenſes a potiori ingenioſi dicuntur.

LXV. Probl. 4. Cur ii, qui acuta capita, vel latam frontem habent, ordinarie bono ingenio ſunt præditi? Reſp. Hoc contingere, quia tales multum cerebri habent; cum autem cerebrum multum conducat ad functiones intellectus peragendas (uti colligitur ex homine, qui ex omnibus animalibus pro ſua proportione plurimum cerebri habet) merito etiam tales homines præ cæteris ingenio pollere dicuntur.

LXVI. Probl. 5. An omnis ingenioſus ſit prudens? ℞. 1. poſſe eſſe hæc duo ſeparatiſſima; ingenium enim a potiori conſiſtit in celeritate, varietate, acumine conceptuum, quæ habere poſſunt pure cholerici vel ſanguinei, qui in inveniendo plerumque ſunt celeres, & præcipites, & tamen ob hanc ipſam celeritatem ſæpe carent prudentia, quæ eſt vis quædam ac cenſura diſcernens inter ſincera, & ficta, ſolida, & frivola, vilia, & pretioſa, inter ea, quæ decent, ac dedecent. Reſp. 2. frequenter illos, qui valde ingenioſi ſunt, carere prudentia, quia tales plerumque ob ingenii ſui præſtantiam toti ſunt in hoc talento oſtendendo, neque facile intellectum applicant ad circumſtantias a prudentia dictatas conſiderandas. ℞. 3. Qui ingenium bonum melancholico temperamento conjunctum habent, ordinarie prudentes ſunt, ratio eſt, quia per melancholiam corrigitur vitium illud, quod ex ingenii excellentia, ſolitarie conſiderata, plerumque oriri, paulo ante dixi.

LXVII. Probl. 6. An prudentem deceat ingenium in jocis oſtendere? ℞. Affirmative, ſi conducat ad finem honeſtum obtinendum: Sic Jonas apud Sereniſſimum Maximil. Bavariæ Principem menſarum affecla maxime ingenium ſuum oſtendit, quando Sereniſſimi conjugem, & ſuam ad maximos clamores concitavit, cuilibet ſeorſim dicens, alteram ægre audire. Item quando fortunatam ollam inſtituit, eique impoſuit erinaceum, ad quem accedentes virgines aulicæ aculeum ſentientes cum rubore receſſerunt. Item quando pedes vitulorum, & vaccarum coemens, ſimul cum iis ſe coram Principe in genua projecit, veniamque delicti petivit, dicens non ſufficere unam genuflexionem. Sic etiam ille, qui ſero adveniens in hoſpitium, & nihil inveniens, quando ſequenti die ab hoſpite petebatur ſymbolum ſaltem pro nidore, conjecit numerum in menſam, & recepit, jubens hoſpitem accipere pretium tinnitus pro nidore.

LXVIII. Probl. 7. An licite poſſit quis retinere bona aſtu ingenii parta? ℞. diſtinguendum eſſe: nam 1. ſi ita obtineantur, ut is, a quo dantur, tantum videatur voluiſſe indigentiam ſublevare, & æque contentus futurus ſit, ſi dolum agnoſcat, poſſunt retineri. Sic Jonas ſupra memoratus liberis ſuis ſubvenit, petendo a Principe, ut jubeat liberis ſuis remedium ſuppeditari, qua facultate conceſſa, curavit omnes veſtiri. Alias ab eodem Principe petivit, ut lignum ſolveret pro eo, quo annuente protulit lignum lumbis impoſitum, in quo debitum hoſpiti pro vino perſolvendum annotatum erat. 2. Si is, a quo accipitur, ſit invitus futurus, non licet ingenioſo aſtu illum fraudare bonis ſuis, quia eſt furtum. Sic ille male fecit, qui calceos induit, & diſcedens, ſutore ſubſequente, rogavit homines, ne impedirent ipſum a curſu, ſiquidem certaretur curſu pro calceis duobus. Pari ratione male fecit, qui mercatori perſuaſit, ut caſulam ſacerdotalem indueret, quo facto is multa ſecum abſtulit ex taberna, ſequente vero mercatore in caſula clamavit: Tenete eum an enim non videtis ſtultum eſſe, qui ſic veſtitus incedat? Neque is bene fecit, qui hoſpitem rogans, ut equum concedat, cum eo aufugiens, alibi Judæo vendidit, dicenſque, ſe illi oſtenſurum quomodo equus currere poſſit, cum equo, & pecunia rediit, & hoſpiti equum reſtituit. Tandem nec is bene fecit, qui videns dormire aliquem aureo torque ornatum, finxit ſe bonum amicum eſſe, acceſſit, & dixit: quoties ipſum jam monui, ut non fideret, quia facile eſſet, hunc torquem auferre, aſſervabo ergo illi, ne illi alius eripiat, & ſic auferens aufugit. 3. licet uti hoc ingenio, & retinere ablata, ſi ab alio inſtigetur quis, qui velit damnum reſarcire, ſicut fur ad mortem damnatus, inſtigatus eſt a Thoma Moro, ut Senatori pecuniarum marſupium auferat, qui non poterat perſuadere ſibi, quomodo homines tam ſimplices eſſent, ut permitterent ſibi marſupia auferri.

LXIX. Probl. 8. An convenienter utamur ingenioſis jocis, ad nos excuſandos? Reſp. convenienter fieri, ſi quis deprehenſus in facto per jocum illud alleviare poſſit. Sic cum Philippus Rex Franciæ pauperes quoſdam Studioſos ad epulas invitaſſet, & unum eorum qui partem caponis abſconderat, poſt menſam quæreret, cui facultati ſtuderet? audienſque, Theologiæ ipſum ſtudere, diceret ei: Numquam legiſti illud: nolite ſoliciti eſſe de craſtino: reſpondit Studioſus, imo ego omnem

ſoli-

Digitized by Google

ſolicitudinem de craſtino deponere, & certus eſſe volui. Sic etiam ille, qui jactaverat, ſe Europam, maxime vero Italiam, peragraſſe, quæſitus, qualis urbs Venetiæ eſſet? reſpondit, ſe crepuſculi tempore eo veniſſe, & præter mœnia equitaſſe, ac propterea non poſſe multa dicere. Cum autem alter inferret, quomodo equitare juxta mœnia potuiſti, cum tota urbs in aquis ſit, ſuccurrit deprehenſo quiſpiam dicens, per hyemem, credo, ſuper glaciem factum eſt? Hic Syrophanta; ut dicis, ita contigit. Reſp. 2. rationem facti, ſi id malum videatur, per jocum convenienter prodi; ſic quidam, quod uxorem eximia ſpe, caſtam, & divitem dimiſiſſet, reprehenſus ab amicis pedem protendit, dixitque; En calceus iſte, quem cernitis, non videtur vobis novus, & elegans, & ad pedem habilis. Sic quoque Studioſus ille ſero ſurgens dixit, ſe quotidie duas mulieres, ſolicitudinem, & pigritiam coram lecto diſputantes audire, interea ergo tempus labi, fierique, ut ſerius ſurgat. Sic & Jonas vocatus ad Principem, & quæſitus ubi tamdiu fuiſſet? reſpondit ſe fuiſſe apud pictorem, litigaverat enim cum pictore, & in vultu ſat graviter ab eo laceratus fuerat. Reſp. 3. convenienter fieri, ſi debitum inique extortum petatur. Sic fur, cum a cauſidico 12. aureos in præmium petente inſtructus eſſet, ut in judicio nihil diceret, niſi hæc verba: Papi papi pa; ſic enim fore, ut a ſuſpendio liberaretur, poſt liberationem petenti præmium cauſidico, nihil aliud quam eadem verba, reſpondit & liber a debito evaſit. R. 4. non licere, ſi debitum ſervitium exigatur a Domino, hinc male fecit ille tubicen, qui cum dominus ejus Urbinas ad aquam rapidam, & vorticoſam cum equo veniſſet, & præcedere ſervum juberet, reſpondit capite nudato, & magna cum reverentia: Avertat Deus, ne ſim tam agreſtis, & incogitans, Illuſtriſſimæ Excell. Veſtræ, ut in omnibus, ita hic quoque anteceſſus debetur. Reſp. 5. convenienter id fieri, ſi quid inique petatur; ſic, cum Themiſtocles ab Andriis grande tributum exigeret, diceretque, ſe duas ſecum Deas potentes adducere Suadelam, & Vim, reſponderunt illi, apud ſe quoque duo magna eſſe Numina, quæ dare prohiberent, Paupertatem ſcilicet, & Impoſſibilitatem, a quibus eorum inſula numquam relinqueretur.

LXX. Probl. 9. An contra decorum, aut prudentiam ſit in morte jocari? Reſp. 1. laudabile eſſe, ſi ex virtute fiat, ad oſtendendam fidei divinæ, aut gratiæ Dei efficaciam, aut ad hæreticos, & infideles pudefaciendos. Sic S. Laurentius in craticula dixit ad Tyrannum: Aſſatus ſatis ſum, verſa, & manduca. Sic Agilbeus, Societatis Jeſu Sacerdos, uſque ad mortem jocos fecit, & hæreticorum irriſit machinas. Reſp. 2. ſi a reo propter furta, aut alia ſcelera ad mortem damnato fiant, levitatis, aut ſtultitiæ indicium eſſe. Sic quidam per portam ductus, vocato cuſtode, tamquam arcanum quid locuturus, dixit: Heus tu, hodie veſperi portam hora ſolita claudas licet, ne me expectes, non enim redeo. Alius videns populum currere dixit: Nolito, quæſo, properare, nam & ego tarde incedo, & tamen ſatis mature venturus ſum, cum ſine me Tragœdia agi non poſſit. Alterius jocum Owenus ſic expreſſit.

Bardellam Monachus ducens de more latronem,
Magna tibi in cælis cœna paratur, ait.
Reſpondit Bardella: Hodie jejunia ſervo,
Cœnabis noſtro, ſi lubet, ipſe loco.

Alius in re gravi tempeſtate maris carnes falſas comedebat avidiſſime, rogatus, cur id faceret? Reſp. quia mox plus mihi bibendum erit, quam in omni vita mea bibi. Reſp. 3. quandoque ſimplicitatis eſt indicium, ut in illo, qui, cum vicinus morti audiret ab amico, brevi affuturos Angelos, qui ipſum in Paradiſum deferret, ſane, inquit, bonum affers nuntium, nam ſi eo iter foret longius, profecto pedibus conficere nequirem, adeo emaciatus, & viribus ſum defectus.

LXXI. Probl. 10. In quibus jocis maxime oſtendi poſſit ingenium? Reſp. In iis, qui, & inexſpectati ſunt, & ad præſentem materiam ſunt maxime accommodati, quia tales partim raritate ſua magis delectant, partim ingenii velocitatem magis oſtendunt. Tales joci fuerunt 1. quando ille puer Grammatici plebeii juſſus ſcribere in ſcheda publice affixa: Magiſter non poteſt hodie docere propter negotium publicum, ſcripſit: propter negotium publicum. 2. Quando filius patris matrem quotidie verberantis audiens noctu patrem dicentem, ſe alicujus rei oblitum eſſe, dixit: Pater ego ſcio, cujus rei oblitus ſis, matrem hodie non verberaſti. 3. Quando maritus uxori percuſſæ ob otium, & dicenti, ſe nihil feciſſe, reſpondit, hoc ipſum eſt, quod conqueror, quod nihil facias. 4. Quando Peruſinus optimum vinum habens, petenti alicui per puerum tale vinum in magna copia, ſumpto in manus vaſe, & ori admoto dixit: Ohe, iſtud vas admodum fœtet, numquam huic vinum tam nobile committam; Vade ergo, & vacuum domum reporta: Item quando alius valde ſitiens, amico panem ſemper obtrudente, eum applicuit ori, iterum removens dixit: Iſte panis eſt valde reverens, non vult ante vinum ingredi. 5. Quando quidam, dicente altero, ſe braſſicam tantæ amplitudinis vidiſſe, ut 1560. tegeret equites, ſubjecit, ſe vidiſſe ahenum, in quo fabricando 100. homines laborabant, nec pulſus propter vaſtitatem invicem audiebant: cum autem prior diceret, quid ſibi cum tam vaſto aheno volebant? Reſpondit poſterior, ut braſſicam tuam in eo decoquerent. 6. Quando Adrianus Princeps vidit in balneo veteranum ſe fricantem, & quærens, cur marmoribus ſe fricandum daret, audienſque eum ſervo carere, donavit ſervis, & ſumptibus. Cum vero alio die plures ſenes ad provocandam Principis liberalitatem muro ſe fricarent, Princeps advocans eos, dixit, ut deinceps ſe mutuo fricarent. 7. Quando imperioſa uxor a marito vapulans dixit, injuſte ſe vapulare, velle enim ſe, quod vult maritus, nimirum imperium.

LXXII. Probl. 11. An, & cur magis ſimplicia, ſtultaque dicta, factaque, quam ingenioſa,

Digitized by Google

nioſa, & ſapientia, delectent? Reſpondetur 1. Experientia quotidiana conſtare, magis homines delectari ſimplicibus, ſtultiſque factis, quam ingenioſis; ob hanc enim cauſam etiam Principes tempore menſæ, & recreationis ſtultos, & paraſitos, magis adhibent, quam ſapientes, & doctos. Et vero quis non rideat, ſi ſimplicia quorumdam dicta vel facta audiat? v. g. illius, qui ſuper lagena recumbens, duramque nimis ſentiens, juſſit plumis eam impleri; aut illius, qui aliquem mortuum eſſe, audiens, illi obvianti dixit: audivi te mortuum eſſe, illo vero reſpondente, nonne vides, me vivere? ſubjecit, ſed is, qui mihi hoc dixit, te fide dignior eſt; aut illius, qui audiens ea duobus fratribus unum mortuum eſſe, altero fratre occurrente, dixit illi: Tune, an frater tuus, mortuus eſt? aut illius, qui domum venalem proponere volens, lapidem ea ea decerptum exempli loco circumtulit: aut illius, qui ad Ludimagiſtrum dixit: Ignoſce filio meo, quod in ludum hodie non veniat, eſt enim mortuus. Aut illius, qui, hoſtibus advenientibus cum ſociis in arundinetum confugiens, unoque ſociorum deprehenſo, audiens ad eum dicentes hoſtes: ſi tacuiſſes, te non cepiſſemus, ſurrexit, & dixit, ergo me non capite, quia ego taceo: aut denique illius ſtudioſi, qui in facto quodam ſtans a Magiſtro deprehenſus, cœpit ronchos ducere, ut dormire crederetur. Huc etiam pertinent carmina a viris quidem prudentibus, ſed ſtudioſe ſimplici modo compoſita, quale eſt hoc Thomæ Mori.

Hic jacet Henricus, ſemper pietatis amicus,
Nomen Abyngdon erat, ſi quis ſua nomina quærat,
Wellis hic Eccleſia fuerat Succentor in alma,
Regis, & in bella Cantor fuit ipſe capella,
Millibus in mille Cantor fuit optimus ille
Præter hæc, & iſta fuit optimus Orgaque niſta.
Nunc igitur Chriſte, quoniam tibi ſerviit iſte,
Semper in orbe ſoli da ſibi regna poli.

Reſp. 2. rationem, cur talia facta, dictaque ſimplicia magis delectent, quam ingenioſa, eſſe, quod, cum homo ratione præditus ſit, hæcque ſit magnum illius bonum, tanto magis aliquo facto, vel dicto delectetur, quanto clarius ea illo cognoſcit, ſe hoc bonum in alto gradu poſſidere, cum ergo ex talibus factis lepidis id clare cognoſcat, mirum non eſt, ſi multum quoque iiſdem delectetur: Præterea etiam talia facta, dictaque, cum rationi admodum diſconvenientia apprehendamus, hoc ipſo ad ea exſufflanda excitamur, quod a pleriſque per riſum fieri ſolet. Atque hinc patet ratio, cur ſimplices homines ad talia facta minus rideant, quia videlicet eorum abſurditatem minus cognoſcunt.

§. II. *De Alimentorum notitia.*

LXXIII. Prob. 1. An in victu certa tempora ſint obſervanda? Reſp. affirmative juxta Scholam Salernitanam.

Temporibus veris modicum prandere juberis,
Sed calor æſtatis dapibus nocet immoderatis,
De menſa ſume, quantum vis, tempore brumæ.

Ratio 1. partis eſt, quia in vere natura occupata eſt circa concoctionem humorum crudorum, qui in hyeme ob temporis guloſitatem, & exercitii parvitatem, generantur; Unde ſi multum comederetur, natura in concoctione ciborum horum occupata humores illos ſuperfluos non conſumeret, illi relicti morbos generarent, quod tamen intelligendum de adulto vere, quia novum hyemi affine iiſdem alimentis indiget. Ratio 2. partis eſt, quia in æſtate calor nativus egreditur ad extrinſecum calorem ſibi affinem, atque adeo virtus concoctiva valde debilis eſt, tamen ob vehementiam caloris utendum potu copioſiori, ſed diluto, quia vinum parum nimium auget calorem. Ratio 3. partis eſt, quia ob ebullitionem, quam in corpore, & humoribus faciunt, generant ſanguinem nimis fluidum, & putrefactioni accommodum. Certe Galenus teſtatur, ſe ob hos fructus aliquoties in juventute in morbum incidiſſe. Ratio 4. partis eſt, quia calor innatus hyeme intenſior eſt, tum quia unitus, tum quia roboratus per Antiperiſtaſin, unde pluribus etiam eget alimentis.

LXXIV. Probl. 2. Cur in cibo ſumendo mediocritas ſervata optimum ad ſanitatem conſervandam medium cenſetur. Reſp. rationem eſſe, quia ex copioſo cibo, & potu cruditates oriuntur, & oppreſſio nativi caloris impotentis concoquere tantam molem, unde morbi, & immatura mors naſcuntur. Econtrario vero nimis tenui victu, & defectu pabuli, debilitatur venter, calor naturalis, diſſolvuntur membra, continuo deficiente viventis ſubſtantia.

LXXV. Probl. 3. Cur varietas ciborum ſummopere nocet ſanitati? Reſp. rationem eſſe, quod, cum varii cibi varias etiam ſortiantur qualitates, varietas hæc naturali calori in concoctione multum faceſſat negotii: Unde Hippocrates malam diætam appellat varietatem, & multitudinem ciborum. Et confirmant hoc ipſum animalia ſuo exemplo, quæ, ſicut ſimpliciſſimum, & maxime uniformem cibum ſumunt, ita beneficio ſanitatis vel maxime gaudent. Certe hanc ob cauſam Alexander Magnus ſapidiſſimos duos coquos repudiavit, addiditque, ſe longe meliores duos e Leonida accepiſſe, ſcilicet corporis exercitationem anteprandium ad acuendam famem, & in prandio temperantiam, ne cœnæ guſtus tollatur.

LXXVI. Probl. 4. Cur cibus novus, quem numquam guſtavimus, vel quo diu abſtinuimus, vehementer nocet, & morbos facile creat, uti apparet in carnibus, tempore Paſchatis comedi ſolitis? Reſp. quia talis cibus avide nimis comeditur, & conſequenter replet ſtomachum, qui, cum poſſit difficulter digerere talem cibum, hinc ejus immoderata comeſtione multi moriuntur, aut ægrotant.

LXXVII. Probl. 5. Cur noxium eſt, comeſtionem in menſa frequenter interrumpere, & diverſos cibos longo poſt intervallo ſumere? Reſp. quia partes in digerendo non æquantur,

tur, & cibus decoctus corrumpitur. Unde recte monent Medici, quando plura fercula apponuotur, quorum quædam ſubtilia in digeſtione, ut caro pullorum, hœdorum, vitulorum, ova mollia, &c. ejuſmodi fercula prius ſumi debere, quam ſumantur craſſiora, ut ſunt caro cervorum, porcorum, vaccarum, ova dura &c. quia alioqui illa, quæ cito digeſta ſunt, impedirent concoctionem aliorum, & violenter retinerentur in ſtomacho, unde eructatio, nauſea, faſtidium, dolores capitis, ventris, & magna ſitis, aliaque incommoda cauſantur.

LXXVIII. Probl. 6. Cur Cœna brevis ſuadetur a Medicis, juxta illud:

Ex magna cœna ſtomacho ſit maxima pœna,
Ut ſis nocte levis, ſit tibi cœna brevis.

Reſp. rationem eſſe, quia ſi multi nimis cibi ingerantur, ſomnus corpori adimitur, & conſequenter ob minorem concoctionem cruditates, & alia mala cauſaotur. Non deſunt tamen Medici, qui plus in cœna, quam in prandio, ſumendum contendant, eo quod noctu frigus extractum, ſomnus, & longitudo temporis inter cœnam, & ſequentis diei prandium intercedens plus cooſerant ad concoquendum copioſiorem cibum.

LXXIX. Probl. 7. Cur iis, qui laboraruot, cibus non ſtatim ſumendus eſt? Reſp. Quia humores adhuc ſunt in motu, neque ſatis conſtat, num oatura perſecerit opus ſuum, unde non eſt diſtrahenda, atque ad opus contrarium revocanda, ne concoctio impediatur.

LXXX. Probl. 8. Quinam cibi præ cæteris bene nutriant? Reſp. eos in Schola Salernitana ſequentibus verſibus indicari.

Ova recentia, vana rubentia, pinguia jura,
Cum ſimila pura, naturæ ſunt valitura.

Ratio primæ partis eſt, quia ova facillime concoquuntur, & diſtinguuntur, & ſanguinem cordi quam maxime congruentem generant, ſiquidem ſint de ovis melioribus, qualia ſequens dyſtichon deſcribit:

Regula presbyteri jubet hoc pro lege teneri.
Quod bona ſint ova candida, longa, nova.

Præterea nota, triplici modo præparari ova, videlicet, ut ſint cocta, tremula, ſorbilia; ex quibus 1. facile nocent, quia ſunt ad concoctionem difficilia, & tardi tranſitus, & craſſum alimentum corporr tribuunt. 2. optime nutriunt. 3. minus nutriunt, ſed faucium aſperitatem lævigant: Ratio ſecundæ partis eſt, quia vina rubra plus alimenti habent; quam reliqua. Unde etiam citius in ſubſtantiam membrorum convertuntur, maxime propter calorem innatum etiam majorem. Alba vero cum plerumque frigida ſint, minus quidem capiti nocent, ſed tamen minus alimenti præſtant. Nota tamen iidem AA. ſi vinum rubrum immoderate ſumatur, duo incommoda ſequi, his verbis:

Si vinum rubrum nimium quandoque bibatur.
Venter ſtipatur, vox limpida turbiſcatur.

Ratio eſt, quia vina talia craſſa plerumque ſunt, & nimium calefaciunt, aluntque, unde ratione caloris exſiccaot, ratione nutritionis vero avidius detinentur, & alvum ſupprimunt. Unde iidem magis fere approbant vina candida, & dulcia.

Corpora plus augent tibi dulcia, candida vina.

Ratio eſt, cum naturæ ſanguinis noſtri, & carnis proxime congruant, non ſolum ori, & palato verum, & aliis pleriſque viſceribus accepta ſuot, ut ab illis avidiſſime recipiantur. Ungunt enim, impleot, & reſtituunt eroſas particulas. Excellenter tamen dulcia, ut Apianum, ſi nimium bibuntur, ſanguioem corrumpunt: naturalis enim vis hepatis ea exſugit, antequam concocta ſint. Ratio tertiæ partis eſt, quia talia juſcula cito concoquuntur, & ventrem ſubeunt; & quia plurimum ſanguinis, & quidem valde boni producnnt. Ratio quartæ partis eſt, quia ſimilago eſt ſubtiliſſima ſarina delicatiſſimi tritici. Uode præ reliquis apta eſt ad corpus alendum.

LXXXI. Probl. 9. Cur mulieres prægnantes appetunt cibos adeo inordinatos, puta carbones, cineres, E ſimilia &c. Reſp. quia ſimilia appetuot ſimilia ſibi, cum ergo ejuſmodi humores in ſtomacho mulierum reperiantur, hinc ſit, ut ſimilia etiam alimenta appetant.

LXXXII. Probl. 10. Cur poſt cibum exercitatio aſſumenda eſt corporis? Reſp. Quia alioquin per ſerias occupationes calor ad concoctionem neceſſarius avocatur a ventriculo, & ſic cibi crudi, & incocti relinquuntur, morboſque cauſant.

LXXXIII. Probl. 11. Cur cibus, qui bene ſapit, bene nutrire dicitur? Reſp. rationem eſſe, quod ii cibi maxime nutriant, qui temperamento cujuſque naturali maxime ſunt conformes; tales autem plerumque ſunt, qui bene ſapiunt; cum, quale temperamentum eſt in homine, tales etiam cibos, id eſt ſimile temperamentum habentes, præ cæteris appetat.

LXXXIV. Pr. 12. Cur poſt piſces nux, & poſt carnes caſeus ſumendus juxta illam Scholæ Salernitanæ Regulam.

Poſt piſces nux ſit, poſt carnes caſeus adſit.

Reſp. ratiooem primæ partis eſſe, tum quia nuces phlegma, quod ex frequenti piſciuo eſu geoeratur, calore, & ſiccitate ſua diſcutiunt; tum quia, cum piſces ob frigidam & humidam naturam difficile concoquantur, nuces eorum concoctionem adjuvant, & pravitatem corrigunt; tum quia piſces nonnunquam aliquid veneni permixtum habent contra quod nuces non parum proſuot, juxta illud Scholæ Salernitanæ:

Adde pyro potum, nux eſt medicina veoeno. Ratio ſecuodæ partis eſt, quia caſeus facit, ut cibus ad ſundum ventriculi, ubi concoctio potiſſimum peragitur, promptius deſcendat.

LXXXV. Probl. 13. Cur.

Unica nux prodeſt, nocet altera, tertia mors eſt?

Reſp. triplicem eſſe explicationem hujus verſus. Prima intelligit per primam nucem moſchatam, quæ valde prodeſt, quia calefacit, viſum acuit, ventriculum, & jecur roborat, urinam ciet, fluentem alvum ſiſtit, flatus diſcutit & frigidis uteri affectibus mire

Digitized by Google

re prodeſt. Per alteram intelligit avellanam, vel juglandem, quæ ſunt ſtomacho inutiles, difficile concoctu, bilioſæ, & tuſſientibus inimicæ, & capitis dolorem afferunt. Per tertiam intelligunt nonnulli nucem baliſtæ, alii methellam, ut quæ duarum drachmarum pondere ſumpta terporem inducat. Altera explicatio per unicam nucem intelligit nuces juglandes moderate ſumptas, v.g. decem, quia hæ proſunt contra venenum, & quia alvum ſubducunt, & concoctionem adjuvant. Per alteram intelligunt eaſdem largius ſumptas, quia ut ſic ſunt difficiles concoctu, & caput tentant. Per tertiam intelligunt eaſdem immoderatiſſime ſumptas, quia cauſant dyſenteriam, quæ niſi præcipiti, & compendiario auxilio cohibeatur, mortem brevi infert.

LXXXVI. Probl. 14. Cur.

Caſeus, & panis ſunt optima fercula ſanis.
Si non ſunt ſani; tunc hunc ne jungito pani.

Reſp. quia panis admixtione redditur facilior concoctu caſeus, cum alioqui per ſe ſumptus admodum offendat, ob concoctionis tarditatem. Unde natus ille verſus:

Caſeus eſt nequam, nam digerit omnia, ſe quam,
Caſeus, anguilla mortis cibus ille, vel illa.
Ni bibat, & re bibas, & rebibendo bibas.

Hinc ægris non eſt porrigendus caſeus, quia illi debilem habent ſtomachum, atque adeo digerere non poſſunt. Cæterum panis uſum vehementer comendat Lemnius, eo quod ille, uti ipſemet putredinis eſt expers, ita etiam alios cibos a putredine cuſtodiat, unde illi, qui parum panis comedunt, halitum fœtentem citius contrahunt, & laxa fluidaque corpora acquirunt, uti in Nobilibus infantibus contingit. Nota tamen, quæ hic dicta ſunt, de bono pane intelligenda eſſe, qualem Schola Salernitana ſic deſcribit:

Panis non calidus, nec ſit nimis inveteratus,
Sed fermentatuſque oculatus, ſit bene coctus.
Et ſalſus modice, ex granis validis electus,
Ne comedas cruſtam, choleram quia gignit aduſtam.

LXXXVII. Probl. 15. Cur piſces magni meliores ſunt, ſi molles ſint; & parvi meliores, ſi ſint duri, juxta Scholam Salernit.

Si piſces molles ſunt magno corpore, tolles,
Si piſces duri, parvi ſunt plus valituri.

Reſp. Rationem primæ partis eſſe, quia carnis mollities pro modo humiditatis reſpondet, quæ crudior in parvo, concoctior in magno exiſtit. Ratio ſecundæ partis eſt; quia carnis durities concoctioni reſiſtit, & conſequenter ſubſtantia majorum piſcium minus concocta eſt, magis vero minorum, utpote quæ minorem habent duritiem. Ex his perca, & lupus præ cæteris laudantur, & probantur. Ruſticus tamen ille majores prætulit, qui cum Nobilibus comedens, cum minores tantum ei piſces offerrentur, applicuit eos auribus, cauſamque rogatus, reſpondit, ſe quæſiiſſe num aliquid de Patre in mari mortuo audiviſſent, illoſque reſpondiſſe, ſe nihil ſcire; ſed majores piſces quærendos eſſe.

LXXXVIII. Probl. 16. Cur.

Eſt porcina caro ſine vino pejor ovina.
Si tribuas vinum, fuerit cibus, ac medicina.
Illa porcorum bona ſunt, mala ſunt reliquorum.

Reſp. tam Ovillam, quam ſuillam carnem excrementoſam, & pituitoſam eſſe, atque adeo noxiam, niſi per vinum humor corrigatur, & concoquatur, ſi tamen vinum accedat, tum humectando corpus inalterat, atque adeo medicinæ officium præſtat. Notant tamen interpretes, hunc poſteriorem verſum de porcellis aſſis maxime intelligendum, vel de aprugnis. Ratio vero, cur ex illis, & ſanguine porcorum maxime farcimina faciamus, eſt, quia ſanguis ſuillus humidus, & minus calidus, atque adeo humanæ temperiei maxime ſimilis eſt. Cum itaque porcorum inteſtina ſanguine plena ſint, nec aliud animal ex brutis facilius tum ſaginetur, tum pingueſcat, merito etiam inteſtinis ejus libenter veſcimur, uti & ipſa carne ſuilla, utpote quæ humanæ temperiei maxime ſimilis eſt, ita ut aliqui hoſpites carnes humanas pro ſuillis vendiderint, & appoſuerint. Atque hinc ex omnibus carnibus ſuilla maxime nutrit. Recte tamen adhuc notant Medici, carnem ſylveſtris porci præferendam carni domeſtici ſuis, quia domeſtici humidioris ſunt temperiei, quam agreſtes, tum ob aeris, in quo degunt, humiditatem, tum vero etiam ob vitæ ignaviam; qui vero in montibus degunt, multum exercentur, ac fatigantur; propterea in aere ſicciore, vivunt, unde caro eorum durior eſt, & nullius aut raræ pinguedinis particeps; & alimentum, quod inde provenit, minus habet excrementi, hæc omnia confirmat Galenus, dum ait, ex pedeſtribus animantibus ſuillam carnem probatiſſimum cibum eſſe, deinde hædinam (quia eſt mediocris temperaturæ, nullius pravitatis particeps, facile concoquitur, & ſanguinem temperatum efficit) & tandem vitulinam, quia minus habent frigoris, & ſiccitatis, ac viſcoſitatis, & præterea cæteris carnibus ſuaviores, & jucundiores ſunt.

LXXXIX. Probl. 17. Quæ ſit ratio illorum verſuum de piſis:

Eſt inflativum cum pellibus, atque nocivum.
Pellibus ablatis ſunt bona piſa ſatis.

Reſp. Ratio eſt, quia piſa cum pellibus ſumpta conſtringunt, & flatus gignunt; abſque pellibus vero ſumpta laxant, & purgant, id quod de omnibus fere leguminibus dictum volunt Medici, joſculum tamen ex ipſis vehementer iidem commendant, eo quod nullos flatus generet, per concoctionem ſcilicet ablatos, ſubducat, urinam cieat, venarum obſtructiones amoliatur, vaſa hepatis, renum, & veſicæ emundet.

XC. Probl. 18. Cur deſiderium cibi, & ſaliva ſubtilis ſint ſignum bonæ diſpoſitionis ad cibum ſumendum? Pro reſponſione nota verſus Scholæ Salernit.

Tu numquam comedas, ſtomachum ni noveris eſſe

Pur-

Purgatum, vacuumque cibo, quem ſumpſeris ante,
Ex deſiderio id poteris cognoſcere certo,
Hæc ſint ſigna tibi, ſubtilis in ore ſaliva.

Nimirum ſi novus cibus priori ſuperingeratur, ille non ſatis concoqui poterit, & ſic varios morbos generabit. Hoc not. Reſp. primæ partis rationem eſſe, quia, cum fames oriatur ex vellicatione ventriculi, qui, attrabentibus ex eo alimentum venis, & ipſe reſtaurationem ablati alimenti per cibum fieri petit, ſignum eſt certiſſimum, membra refectione non indigere, ſi ventriculus non vellicet, atque appetentiam non cauſet. Reſp. ſecundæ partis rationem eſſe, quia, ſi parva cibi copia exhibeatur, & hanc fames ſequatur, tum ſignum eſt, eam naturalem eſſe; unde Medici inferunt, diutius tolerare famem nocivum eſſe, quia ventriculus malis, ac putridis humoribus repletur, quos ad ſe loco cibi attrahit, quod conſtat experientia, qua habemus, poſt jejunium nocte quidem nos famare, mane vero appetentiam ceſſare, quod ſignum eſt, ventriculum malis humoribus repletum eſſe. Reſp. tertiæ partis rationem eſſe, quia ſubtilis in ore ſaliva eſt ſignum abſolutæ bonæ concoctionis, atque adeo, & ſanitatis indicium.

XCI. Probl. 19. An in prandio, vel cœna plus comedendum ſit? Reſp. cum Arnoldo Villanovano Scholæ Salernitanæ Interprete, probabilius videri, quod tempore cœnæ plus ſumendum ſit, tum quia nocte frigus externum calorem nativum cogit in profundum ſecedere, & conſequenter fortiorem facit, aptioremque ad concoctionem; tum quia ſomnus ipſe, qui cœnam ſubſequitur, mirum in modum adjuvat concoctionem; ſanguis enim in ſomno ad interiora magis refugit, atque adeo calorem ſecum trahit; ſed & ipſa naturalis facultas in ſomno (quieſcente facultate animali) validius agit; tum quia denique, ſi cibi multi in prandio ſumantur, ob tenuitatem facultatis, non poſſunt tempore tam brevi, quod inter prandium, & cœnam intercedit, concoqui ſatis.

XCII. Probl. 20. Quomodo aliqui tamdiu cibo, & potu abſtinere potuerint? Nam Romanus Eques Julius Viator cum intercutaneo morbo laborans in pupillaribus annis Medicorum parens mandatis a potu abſtinuiſſet, naturam faciens e conſuetudine, etiam in ſenecta abſtinuit a potu. Pontanus, quoque teſtatur, fuiſſe hominem, qui nullo numquam tempore biberit aquam, aut vinum, quique mox ægrotaverit, ubi Ladislai Regis hortatu bibiſſet paulum. Ariſtoteles teſtatur, ſe vidiſſe hominem, qui ſolo ſole, & aere viveret. Sed & Anno Domini 1288. puella reperta, quæ ſolo SS. Euchariſtiæ uſu contenta 30. diebus abſtinuit a cibo. Neque hoc mirum; nam aliqui AA. ſcribunt, urſos tota hyeme dormire, & aves aliquas in Braſilia roſtro ex arbore ſuſpenſo ſex integros menſes ſine pabulo tranſigere? Reſp. talia animalia, aut homines non vivere ſine alimento omni, nam habent indigeſti humoris, & pituitæ copiam, quam docent Medici magis, ac magis excoqui, & ſic in ſanguinem converti. Simile quid dici poteſt de fœminis, quæ humore abundant: ſæpe tamen fraudes interveniunt, Diabolo vel aliis interea cibum ſuppeditantibus. Aliquando vero miraculum intervenit, ut cum Nicolaus de Rupe apud Helvetios 20. annis abſtinuit, ſola Euchariſtia paſtus.

XCIII. Probl. 21. Cur, qui conſuetum prandium reliquerunt, poſtea cœnare nequeunt, ciboſque averſantur, cum tamen hi maxime nutrimento egere videantur? Reſp. id ob ventrem male tractatum contingere; venter enim læſus ob jejunium importunum appetentiam perdit, qui & imbecillis redditus a cibo in cœna maxime gravatur. Unde communiter talibus Medici ſuadent, ut in cœna copioſam alimoniam non aſſumant, eo quod ventriculus ob longiorem aſtinentiam afflictus concoquere non valeat, & acceſſione ſenſim creſcente non ſtatim ad antiquum ſtatum redire poſſit.

XCIV. Probl. 22. Cur prandium conſuetum relinquentibus extremæ corporis partes frigeſcant? Reſp. quia venter bilioſis repletur humoribus, quorum morſu affectus virtutem diſſolvit, & corporis extrema refrigerat.

XCV. Probl. 23. Cur valentius alimentum veſperi ſumendum eſt? Reſp. quia non ſolum quies, & ſomnus, ſed & longius tempus, naturalem adminiſtrationem excipit.

De Potu.

XCVI. Probl. 1. Cur potus eſt neceſſarius homini, Reſp. ut cibum temperet, & aptum digeſtioni efficiat; quemadmodum in olla repleta carnibus, aut piſcibus, ſi non habeat humiditatem, numquam aut hos, aut illas concoquet; & ſicut ex farina, niſi aqua miſceatur, numquam fermentum prodibit; ita neque cibus ſine potu ſatis concoquetur, aut in cibum ſanguini conficiendo neceſſarium mutabitur.

XCVII. Probl. 2. Cur ſtomacho jejuno bibere non ſanum eſt? Reſp. Avicena, & alii, quia talis ſobria potatio vini magnum damnum afferet in cerebro, & quandoque morbum caducum, aut apoplexiam cauſat.

XCVIII. Probl. 3. Cur poſt ceraſa, pepones perſica, mora &c. generoſum vinum bibendum; poſt cæteros vero fructus aqua convenienter bibitur, aut calidum bonæ carnis juſculum? Reſp. Prioris partis rationem eſſe, quod vinum generoſum frigus nimium, quod tales fructus ſecum advehunt, calore ſuo temperet: poſterioris partis cauſam eſſe, quod aqua non ita penetret, atque adeo ſuccum parvum non ita deferat in omnes corporis partes, ſicut vinum facere conſuevit.

XCIX. Probl. 4. Quodnam ex tribus potus generibus eſt utilius homini, cereviſia, vinum, an aqua? Reſp. Cæteris paribus aquam puram præferendam videri, ita enim probari videtur poſſe, Primo, ex ipſa ſacra Scriptura, Eccleſ. c. 29. ubi dicitur: Initium vitæ hominis aqua, & panis. Secundo, ex primis hominibus uſque ad tempora Noe poſt diluvium, qui longiſſimo vixerunt tempore, & probabiliter alium potum, quam aquam, non habuerunt, ſaltem a potiori, cum Noe primum uſum vini invenerit. Tertio, ab experientia quotidiana, qua conſtat, ruſticos & operarios, alioſ-

alioſque plebejos homines, ſolam aquam pro potu adhibentes, ſaniſſimos eſſe, & robuſtiſſimos. Hinc etiam Fecennius Imper. militibus vinum petentibus reſpondit: Nilum habetis, & vinum quæritis? Quarto, ex ipſa natura, & ſimplicitate aquæ, ratione cujus liberatur a terreſtri illa materia, & noxiis humoribus, quos vinum, & cereviſia a terra mutuantur. Certe de facto carnes, alioſque cibos facillime elixari, & concoqui beneficio aquæ advertimus, cur non ergo etiam ad concoctionem ſtomachi juvare poſſit? Illud tamen facile conceſſerim, plus roboris, & caloris a vino ſuppeditari; ſi moderate ſumatur, quod idem de cereviſia quoque ſentiendum, ſed iſtud commodum facile per cibos reſarciri poteſt, maxime a viris, & juvenibus, nam ſenes, quia cibos commode commolere, ac concoquere non poſſunt, rectius vini beneficio ſe conſervant.

C. Probl. 5. Quod vinum optimum cenſeri debet? Reſp. olim Diogenes, alienum optimum eſſe, quia hoc optime ſapit, uti gratis bibitum. Sed hæc Reſp. ridicula magis, quam ſolida eſt. Alii ergo communiter reſpondent, vinum cos, id eſt, coloratum, odoratum, ſapidum. Hæ enim proprietates arguunt ſpirituum in vino latentium ſubtilitatem, faciuntque, ut vinum avidius ſumatur, & conſequenter etiam melius nutriat.

CI. Probl. 6. Quæ lex obſervanda eſt ei, qui vinum ſine damno bibere cupit? Reſp. Eam a non nemine eleganter ſequentibus verſibus indicatam eſſe: Vino non ſpurcato, poculo non nimio utere: non abutere: bibe, non inebriare, ob firmitatem, non uſque ad infirmitatem, juxta tuum, non alterius, ſtomachum. Alioquin vinum letificat, non lætificat cor hominis.

CII. Probl. 7. Cur vinum, & non perinde etiam aqua, facit diſertos, juxta notos illos verſus:

Qui bona vina bibunt, vates, bona carmina ſcribunt,
Poſt vinum verba, & poſt imbrem naſcitur herba.

Reſp. quia aqua eſt potus ſimpliciter ad ſitim ſedandam, & concoctionem juvandam idoneus; vinum vero præterea etiam ſpiritus quoſdam ſubtiles habet, quibus ingenium acuitur, & hilaritas in animo cauſatur, per quam homo ad confabulationem multam incitatur.

CIII. Probl. 8. Quodnam vini poculum eſt maxime nocivum homini? ℞. quartum, nam ut Æſopus dixit: Primum poculum ad ſitim ſedandam pertinet; ſecundum ad hilaritatem, juxta illud Tibulli: odit Lenæus triſtia verba Pater, tertium ad voluptatem, quartum ad inſaniam. Unde Atheneus dixit: Vinum facit ſenes etiam nolentes ſaltitare.

CIV. Probl. 9. Cur poſt cœnam illico bibendum non eſt? Reſp. quia, ſi bibatur, cibi ita innatant, ut eos ventriculi corpus propter interpoſitum humorem non contingat, at poſt nutrimenti concoctionem bibere nihil vetat, tum enim dictum incommodum non ſequitur.

CV. Probl. 10. Cur, cum multum bibitur, ſicciores ventres efficiuntur, cum tamen oporteret humectarii magis? Reſp. quia ſi copioſe nimis bibatur, ventriculus tantam copiam concoquere non poteſt, unde ſtatim detruditur uſque ad eum locum, quia a natura ad hoc munus præſtandum eſt inventus, nempe ad veſicam, ſicque venter, & inteſtina ſicciora remanent, neque alvi humidæ redduntur, ſed adſtrictæ cum vino ad veſicam confluere ſoleant etiam bilioſa excrementa, quæ alvum lubricam ſolent efficere, ſimul eo deduci.

CVI. Probl. 11. Cur pueri, cum calidæ naturæ ſint, vini tamen minus amantes ſint, Scythæ autem, & viri fortes calidi exiſtentes, maxime amatores ejuſdem vini exiſtunt? Reſp. quia vinoſitas eſt appetitus humidi: cum ergo pueri humido, Scythæ autem, & viri fortes ſicco propter calorem abundent, hinc fit, ut hi, non autem illi, vini amatores ſint.

CVII. Probl. 12. Cur vinum frigidos affectus parit? Reſp. id propterea fieri, quod multa copia humoris in corpus aſſumpta, ſi non ſuperetur, & in alimentum non vertatur, in crudos, & aqueos humores tranſmutetur, caloremque naturalem obruat, unde liquor, qui natura ſuà calidus erat, non mutatur, & calorem obruens naturalem, multum frigoris in corporibus producit.

CVIII. Probl. 13. Cur vinum lac ſenum dicitur? Reſp. Quia cum cibum ob defectum dentium commolere non poſſint, calorem ſuum naturalem vino potiſſimum, perinde ut infantes lacte conſervare ſtudent.

CIX. Probl. 14. Cur inter prandendum ſit ſæpe parumque bibendum?

Ut minus ægrotes, non inter fercula potes.
Ut vites pœnam, de potibus incipe cœnam,
Singula poſt ova pocula ſume nova.

Reſp. Rationem 1. partis eſſe, quia cibus in concoctione debet ſimilis fieri maſſæ, ergo interponendus eſt frequenter potus, ut cibus permixtione illius mollior factus per membra nutritioni deſervientia facilius pervehatur. Ubi nota triplicem eſſe potum a triplici neceſſitate deſtinatum, primus vocatur permixtivus, qui neceſſarius eſt ad cibos molliendos ad faciliorem concoctionem. Alter delativus, qui adjuvat cibum concoctum, ut, per membra facilius devehatur. Tertius eſt ſitis ſedativus, quo in explenda ſiti, & humiditate corporis reparanda, utimur; de primo intelligitur reſponſio, qui proin neceſſarius eſt, etſi aliquis non ſitiat. Ratio 2. partis eſt; quia, ſi inter tempora refectionis bibatur, interrumpitur, & impeditur ſumpti cibi in prandio concoctio, ſicque ut inconcoctus e ventriculo deſcendat, ex quo non modicum morbi periculum oritur. Pro 3. parte nota, aliquos eam ſic intelligere, quod in cœna primo loco ſit ſumendus potus, ſed negant medici hunc ſenſum eſſe, dicuntque a cibo potius inchoandam eſſe; ſenſus ergo illius verſus eſt, quod cœna a cibo liquido, & concoctu facili inchoanda ſit, quia, ſi poſtremo loco talis cibus ſumeretur, concoctio ejus citius pergeretur, quam craſſi, & duri cibi, ſicque in ventriculo, quia ob craſſum cibum nondum concoctum egredi non poſſet, retentus nimis adu-

adureretur, aut certe ſi exiret, craſſum ſecum traheret, ex quo periculum morbi non leve iterum incurreretur. Ratio 4. partis eſt, quia, cum materia ovi ſit optima ad nutritionem, & concoctu facilis, præſtat adjungere talem potum, per quem cito in membra diſtribuatur, talis autem potus eſt vinum. Deinde quia ovum tardius deſcendit per gulam, ergo convenit adhibere vinum, quod præ alio potu adjuvat deſcenſum.

CX. Probl. 15. Cur Cereviſia nova minus ſana ſit, quam veterata Pro? ℞. nota, Scholam Salernit. has notas bonæ cereviſiæ aſſignare:

Non acidum ſapiat cereviſia, ſit bene clara,
Ex granis ſit cocta bonis ſatis, ac veteratis,
De qua potetur, ſtomachus non inde gravetur.

Ratio 1. partis eſt, quia, ut acetum omne, ita & cereviſia acida multum infrigidat, atque adeo ventriculum, qui nervoſus eſt, deſtruit. Ratio 2. partis eſt, quia turbida cereviſia impinguat quidem; ſed urinarum meatus obſtruit, flatus gignit, ſpirationem difficilem facit, & pituitam auget. Ratio 3. partis eſt, quia quo grana meliora ſunt, tanto meliorem humorem inde gigni neceſſe eſt. Ratio 4. partis eſt, quia male cocta ventris inflationes, tormina, & colicos cruciatus generat, eo quod difficulter concoquatur a ventriculo. Ratio 5. partis eſt, quia nova fœcibus referta eſt, atque adeo præter mala, quæ ſecum male cocta affert, etiam ſtranguriam gignit. Ratio 6. partis eſt, quia ebrietas ex cereviſia magis nocet, quam ex vino, quia craſſiores fumos in caput emittit, unde etiam difficilius diſcutitur. Ex quibus facile Reſp. ad Probl. colligi poteſt.

CXI. Probl. 16. Cur in prandio, & cœna expediat hauſtum cereveſiæ præmittere? Pro Reſp. nota effectus vini, & cereviſiæ longe diverſos: nam vinum moderate ſumptum ſequentes quinque effectus relinquit: 1. Calore, & ſubtilitate ſubſtantiæ efficit ciborum in omnia membra diſtributionem, unde Hyppocrates vinum vocat alimentorum vehiculum 2. meatuum obſtructiones aperit, & ad excretionem incitat naturam. 3. flavam bilem per urinam, ſudorem, & excrementa expellit. 4. atram bilem, quæ craſſa, & tardi motus eſt, ab hepate ad ſplenem, & a ſplene ad os ventriculi nullo negotio deducit, eamdemque e corpore tandem expellit, melancholicos quoque humores fugat. 5. medetur omnibus modis laſſitudini, & ſeſſos artus recreat, calorem, & ſpiritum naturalem corroborat, totum corpus calefacit, cerebrum purgat, intellectum excitat, cor exhilarat, iram mitigat, &, ut loquitur Galenus, hominem anima, & corpore viriliorem reddit, unde abſtemii cæteris paribus ſunt effæminatiores. Cereviſia vero juxta Scholam Salernit. hos effectus habet.

Hoc not. Reſp. rationem probabilem eſſe, quia ventriculus ante cibi ſumptionem vacuus, & nutrimenti indigus e proximis viſceribus alimentum attrahit, illam vero ut Galenus docet, nihil præter ſuperfluitates & excrementa tribuiſſe, certum eſt, quo fit, ut ſuperfluitatibus, & excrementis abundet. Si igitur in principio menſæ bibatur vinum, quo natura præcipue delectatur, adeoque avidiſſime ab ea rapitur, ſuperfluitates a ventriculo attractæ una cum vino in omnia ſtatim corporis membra non ſine ſanitatis diſpendio diſtraherentur. Et propterea Medici etiam in magna ſiti cereviſiam potius bibendam ajunt, quia vinum, cito nimis aſſumptum, quia nondum ſatis concoctum eſt, in acetum vertitur in membris; Cereviſia vero utpote craſſior, & ad concoctionem pertinacior, non tam avide rapitur, & præterea etiam humores orificio ſtomachi inſidentes abluit, & ſitim, quæ ex nimia vini potatione timetur, uti, & quamlibet aliam mendoſam, coercet, & reprimit.

CXII. Probl. 17. Cur poſt pyra potus ſumendus ſit, juxta illos Scholæ Salernitanæ verſus.

Fert pyra noſtra pyrus, ſine vino ſunt pyra virus,
Si pyra ſunt virus, ſit maledicta pyrus, & c.
Poſt pyra da potum.

Reſp. Rationem eſſe quia pyra ſanguinem ſeroſo ſucco replent, putrefactionique obnoxium reddunt, ac colicos cruciatus ſuſcitant. Vinum ergo cum calefaciat, tenuet, flatus diſcutiat, & ſeroſam redundantiam conſumet, convenientiſſime poſt illorum comeſtionem bibitur. Quod idem etiam ipſa pyra per ſe præſtant, ſi cocta ſint, unde tali modo ſalutaria; ſi vero cruda ſint, noxia eſſe, eadem Schola docet his verſibus:

Dum coquis, Antidotum pyra ſunt, ſed cruda venenum,
Cruda gravant ſtomachum, relevant ſed cocta gravatum.

Quod etiam faciunt poma, flatus in ventre excitant, qui inde cibum facile per alvum ducunt.

De Fame.

CXIII. Quandoquidem cibus, ac potus ſunt objectum Famis, & Sitis, nullus de his commodior agendi locus viſus eſt quam iſte, ſit ergo.

CXIV. Probl. 1. Cur tolerare diu famem noxium valde cenſetur corpori: Reſp. quia ſtomachus, ſi non habeat cibum, quem concoquat, attrahit ad ſe loco cibi humores malignos, & putridos, ut colligimus manifeſta experientia diebus jejuniorum; tum enim, licet nocte jejunantes habeamus appetitum comedendi, mane tamen appetitum omnem evanuiſſe advertimus; eo quod ſcilicet ſtomachus malignos humores attraxerit, iiſque concoquendis occupatus ſit.

CXV. Probl. 2. Poteſtne homo naturaliter famem ultra 7. dies tolerare? Reſp. Mendoza l. 4. Viridarii Probl. 24. certum in primis videri, quod homo ad tertium uſque diem inediam tolerare poſſit. Sic enim Eſther Gentilibus ſuis, Nabuchodonoſor ſuis ſubditis, trium dierum, & noctium inediam præcepit, ut ex SS. Litteris habemus. Deinde ſatis etiam conſtat, ad ſeptimum uſque diem inedia tolerari poſſe; nam in primis hunc terminum inediæ præſcribit Hippocrates lib. de principiis; & præ-

Digitized by Google

præterea etiam Philo Judæus lib. de vita contempl. ſic loquitur: Non deſunt, qui prælaute accepti epulo ſapientiæ perdurarunt duplum ejus temporis, & vix ſexto die guſtant cibum neceſſarium, aſſueti ſicut cicadæ rore vivere, canticis opinior ſolantes inediam. Tandem vero etiam ultra nonum diem hominum protrahere poſſe vitam ſuam probatur 1. ex variis animalibus, qui tempore ſat longo famem tolerarunt; ſic Lælius Biſeiol. t. t. horar. l. 16. c. 2. teſtatur, bovem ſub ingenti fæni cumulo ſine alimento multos vixiſſe menſes, quem ruſtici amiſſum credebant, tandem vero inventus eſt adeo pinguis, & nitidus, ut ſe loco movere non poſſet; ſed & gallina quædam reperta eſt viva poſt 80. dies in tali loco, ubi comedere nihil poterat. 2. Variis exemplis idem probatur, quæ a Mendoza l. c. narrantur, videlicet quod aliquis ultra tres menſes vixerit ſine cibo. Puella germana integro biennio, Fœmina alia in Cormandia 18. annis: Venetus vero repertus eſt, qui 46. annos jejunus tranſegerit. Sed & ipſe Alb. M. teſtatur, vidiſſe ſe mulierem, quæ 20. quandoque & 30. dies ab omni cibo abſtinuerit.

CXVI. Probl. 3. Cur Juvenes magis eſuriunt, quam ſenes? Reſp. Hippocrates, Juvenes propter tria capita magis indigere cibo, quam ſenes: 1. propter incrementum. 2. propter reſtaurationem vitæ 3. propter conſervationem vitæ. Hinc mirum non eſt, ſi majorem etiam appetitum illis indiderit natura. Alii tamen, & fere rectius, cauſam conjiciunt in calorem, qui major reperitur in juvenibus, quam in ſenibus, atque adeo plus concoquere poteſt. Quæ eadem etiam cauſa eſt, cur quilibet tempore hyemis majorem in ſe famem, quam eſtatis tempore, experiatur; tunc enim calor per antiperiſtaſim intenſus fortior evadit.

CXVII. Probl. 4. Cur ii, qui ſpeculationibus aut aliis mentis exercitationibus dediti ſunt, minorem famem, quam alii, experiuntur? Reſp. quia per ejuſmodi exercitia calor ad caput, cæteraque organa avocatur a ſtomacho, unde minus tarde concoquit ſtomachus cibum, atque adeo minus etiam avide novum cibum appetit.

CXVIII. Probl. 5. Cur ad famem exercitatio? Reſp. quia per talem motum, & labor major in corpore, & conſequenter etiam in ſtomacho calor excitatur, unde cibus ibidem contentus citius concoquitur, & abſumitur, atque adeo novi cibi appetitus exurgit.

CXIX. Probl. 6. Cur ii, qui longam famem paſſi ſunt, lividum colorem ſortiuntur? Reſp. quia omnis ſuccus, & ſanguis a ſtomacho per partes propinquas attrahitur. Unde fit, ut membra exteriora ſanguine deſtituta ejuſmodi colorem induant.

CXX. Probl. 7. Cur famem patientibus ſaliva ſalſior amariorque efficitur? Reſp. quia in tali caſu in defectu alterius alimenti ſtomachus ipſam etiam bilem invadit, unde poſtea amarus ſuccus per totum corpus, & conſequenter in ipſam etiam linguam, derivatur.

CXXI. Probl. 8. Cur ii, qui diuturnam famem paſſi ſunt, ſi nimis avide, copioſeque cibum ſumant, repente moriantur? Reſp. quia ſtomachus per longam inediam corrugatus, & arctatus tam cito dilatari non poteſt, unde tales famelici appetitus potius, quam neceſſitatis, pruritum ſequentes tantum cibi ſumunt, ut deinque calorem nativum opprimant.

CXXII. Probl. 9. Quo fieri poteſt, ut aliqui ſe ad longam inediam aſſueſaciant? Reſp. id fieri illa ex cauſa, quod tales homines paulatim ſibi aliquid de cibo ſubtrahendo naturam aſſueſaciant, ut paucis ſit contenta, quatenus ſcilicet calorem, & humidum naturale paulatim imminuunt ut proin tanto pabulo amplius non indigeat. Unde & ipſe ſtomachus paulatim magis adſtringitur. Recte tamen notant Medici, ejuſmodi mutationem paulatim, & non repente, introducendam, eo quod a contrario ad contrarium periculoſus plerumque fit tranſitus.

CXXIII. Probl. 10. unde fames lupina, quam aliqui patiuntur, oritur? Reſp. eam probabiliter ex nimia apprehenſione cibi, quam tales homines de cibo conceperunt, oriri; hinc enim quo plus ſumunt; tanto majorem ſemper appetitum ex recordatione præteritæ delectationis concipiunt: quouſque per frequentem abſtinentiam (quæ optimum huic malo tollendo remedium eſt) phantaſiam, ac memoriam de bonitate, & dulcedine præcedentis comeſtionis deponant. Alii tamen in calorem valde vehementem ſtomachi cauſam refundunt, qui, quo plus pabuli ſuppeditatur, tanto plus ſemper appetit, atque adeo magis ſemper augetur.

CXXIV. Probl. 11. Cur iis, qui longam famem paſſi ſunt pedes intumeſcant? Reſp. quia ſubtracto alimento, & ſubſtantia carnis imminuta, aer in locum ſuccedit, pedeſque inflat.

De Siti.

CXXV. Probl. 1. Majuſne tormentum eſt ſitis, an fames? Reſp. pro utraque parte argumenta ſat probabilia occurrere. Pro fame quidem pugnant variæ hiſtoriæ; ex quibus habetur, nec ipſos etiam parentes filiis, aut filios parentibus pepercisſe, uti Joſephus Judæus l. 6. c. 11. & l. 7. c. 7. de fame Jeroſolymitana teſtatur. Apud Perſas quoque Rex Cambyſes magnam partem exercitus ſortito comedit præ fame, ut Seneca memorat. Apud Germanos An. 849. univerſos populos fames vexavit, ut patres filios ad ſilvas dolo ducerent, & ex illorum necibus ſibi cibos pararent, uti Sigebertus in Chron. An. 851. teſtatur. Apud Anglos ſub lege Guilelmo aliquos ad extremam inopiam redactos vicinorum pueros rapuiſſe, & devoraſſe, Æmilius lib. 3. teſtatur ſub Totila Cives Romanos in propria membra præ fame converſos eſſe, refert Sigonius c. 19. de Imp. Occid. ſub Juſtiniano Imp. duæ mulieres 17. hominum cadavera, quos dormientes occiderant, abſumpſerunt. Pro ſiti pugnat teſtimonium tum Chriſti Domini in cruce ſolum proprie ſitis tormentum exprimentis, tum divitis epulonis guttulam aquæ petentis, quaſi, & ipſe ſolum hoc tormentum maximum crederet. Accedit, quod, ut Ari-

Digitized by Google

ſtoles docet, id ægrius plerumque caremus, quod jucundius, ſuaviuſque percipimus, atqui potum jucundius, ſuaviuſque ſumimus ergo etiam carentiam ejus pro majori tormento habebimus.

CXXVI. Probl. 2. Cur, quo plus potæ ſunt, plus ſitiuntur aquæ? *Reſp.* tum quia major ſemper æſtimatio de delectatione, quam hauſtus ſecum affert, percipitur, quæ proinde magis ſemper allicit appetitum ad novum potum expetendum; tum quia per nimium potum hepar nimium incaleſcit; ſicut fieri poteſt in ſilicibus balneorum, qui per aquam effuſam plus incaleſcunt, unde plus ſemper potus ad calorem moderandum expetitur.

CXXVII. Probl. 3. Cur qui noctu ſemper plus ſitierunt, ſi ſuperdormierint, ſitim mane ſedatam advertunt? *Reſp.* quia potus maxime ad cibos concoquendos expetebatur, qui cum interea per ſomnum, licet difficilius, concocti ſint, mirum non eſt, ſi ſitis poſtea ſine ceſſante ceſſet.

CXXVIII. Probl. 4. Cur ſitis potiſſimum calido hepati adſcribitur? *Reſp.* quia hepar incumbit ſtomacho, & ſuo calore illum inflammat, ut potus refrigeratione indigeat, cum reſpiratio illuc non pertingat.

CXXIX. Probl. 5. Cur timidi, vel rei ad ſupplicium ducendi præ aliis vehementer ſitiunt? *Reſp.* id propterea fieri, quod metu inſtantis mali ſanguis, & calor partes exteriores deferant, & ad interiores ſe recipiant, illaſque inflamment, ad quam inflammationem ſitia oritur.

CXXX. Probl. 6. Cur aqua, aut alius potus paulatim ſumptus, celerius ſitim extinguit, quam ſi celeriter hauriatur? *Reſp.* quia aqua præceps tota ruit, lente progrediens inſinuat ſe in partes corporis, eaſque valde apte irrorat, & madefacit, non ſecus atque in agrorum irroratione aqua raptim demiſſa perfluit, ſenſim deducta a terra altius imbibitur.

CXXXI. Probl. 7. Cur ſitis hominis valde æſtuantis multum lenitur, ſi quis in loco frigido quietus ſedeat? *Reſp.* quia cum talis ſitis ex nimio æſtu orta ſit, ipſo æſtu tamquam cauſa per frigus depulſa, ſitis etiam tamquam effectus ipſius ex parte minuitur.

CXXXII. Probl. 8. Cur, qui ſitim magnam experiuntur, arida adeo labra ſentiunt? *Reſp.* quia humor a vicinis ſtomachi partibus attractu facit, ut hæ etiam a partibus ſibi propinquis humorem attrahant, & ſic deinceps, quouſque ad ipſam etiam linguam hæc tractio proveniat, ab eaque ſaliva, humoreque inſitus auferatur.

CXXXIII. Probl. 9. Cur, qui multum ſanguinem ſuderunt, ſiti admodum gravi vexari ſe ſentiunt? *Reſp.* quia, cum inter alios fines potus etiam ſit iſte, ut ſiccitatem membrorum temperet, ſimulque remoretur celerem extinctionem humidi naturalis, ſanguine exhauſto aliud humidum membra appetunt, ſicque ſitis oritur.

§. III. *De Morte.*

Etiam de morte, & vita, quoniam ex defectu, aut abundantia eibi vel potus ſæpe oriuntur, viſum eſt, aliqua problemata hoc loco adjicienda eſſe. Sit igitur

CXXXIV. Probl. 1. Cur humidum innatum beneficio humidi nutrimenti non poteſt ex æquo reſarciri, atque adeo in multa ſæcula hominum vita prorogari? *Reſp.* quia ſemper id, quod in locum innati humidi reponitur, deterius eſt, habetque ſe ad illud, ut aqua ad vinum, quod ſui permixtione decolorat, & debilitat. Tribuit enim natura in primo ortu humidum longe melius, quam vel artis induſtria, vel ciborum exquiſita bonitate aſciſci queat, quaſi propria præſtantiſſimi humidi officina ſit maternus uterus, ejuſque materia nativa illa, quæ juventutis formam primo excipit.

CXXXV. Probl. 2. Cur mors omnium terribilium terribiliſſimum dicitur, cum tamen natura eveniat? *Reſp.* Ariſtoteles, id propterea cenſeri, quod cum mors ſit ultimum, necquidquam bonum, vel malum præterea mortalibus videatur eſſe. Alii præterea cenſent, quod alia mala uno bono privent, v. gr. bellum pecuniis, & opibus; morbus ſanitate, & voluptate; mors vero omnibus ſimul ſpoliet. Unde illis potiſſimum terribilis mors eſt, qui multis in hac vita bonis fruuntur, neque ob peccata meliorem vitam ſperare poſſunt: ſecus vero ſe rea in omnibus virtuti deditis, aut etiam ſenibus, habet; ſenum enim natura ſimilis eſt lucernæ ad extinctionem paratæ: Unde, ut Plato ait, inter omnia mortis genera, mors, quæ natura provenit, leviſſima eſt, & cum voluptate potius, quam cum dolore contingit.

CXXXVI. Probl. 3. cur mors homini, quam brutis, terribilior eſt? *Reſp.* id duplicem ob rationem contingere, 1. quia cætera animantia ſolum circa præſentia verſantur, ſolus homo autem etiam futura proſpicit, & formidat. 2. quia homo privatur nobiliori vita, ratione cujus eſt plurium bonorum capax, puta, gloriæ, divitiarum, & ſimilium; unde merito mors magis terribilis homini eſt, quia huic majora bona eripit.

CXXXVII. Probl. 4. Cur bibones, & qui ſe frequenter ingurgitant, mortem ſibi accelerant? *Reſp.* quia aucto calore humidum primigenium celeriter abſumunt, ipſumque calorem nativum, evaneſcente ejus pabulo, diſſipant; ſecus accidit iis, qui moderato vino utuntur; hoc enim nativus calor juvatur, & ciborum decoctio promovetur.

CXXXVIII. Probl. 5. Cur, qui nimia, & immoderata craſſitie ſunt obſiti, ſubita frequenter morte occupantur? *Reſp.* id ob venarum contingere anguſtias, quæ a compreſſione pinguedinis obturantur, ut ſpiritus libere diſcurrere non poſſit, unde poſtea calor innatus extinguitur, maxime cum aeris refrigerationem non capiant.

CXXXIX. Probl. 6. Cur, ſi humidi copia longiori vitæ cauſa eſt, homines præcipiti ætate, cum jam ſunt ad moriendum vicini, humore ſca-

ſcateant, uti colligitur ex frequenti excretione, & ſpaſmate, quo infeſtantur? ℞. id non provenire ex aereo, & vitali humido, ſed ex aqueo dumtaxat & excrementitio, qui nativum calorem prorſus interimit.

CXLI. Probl. 7. Cur manuum geſticulationes in morbo ſint ſignum mortis imminentis? ℞. quia capitis affectionem maximam indicant; hinc enim imaginatio vehemens; ſimilis illi, quæ per ſuffuſiones contigit, oritur, & hinc tales geſticulationes cauſantur.

CXLI. Probl. 8. Quibus rebus mors hominibus accelerari conſuevit? Reſp. quatuor maxime, quæ ſequentibus verſibus indicantur.

Fœmina chara nimis, curarum copia, & aure
Peſſima temperies, luxurianſque gula,
Hæc ſunt, incepta quæ rumpunt ſtamina vitæ,
Maturum hæc perimunt ſæpius ante diem.

CXLII. Probl. 9. Cur ex medulla, & ſpina hominis mortui putreſcentis vermes potius, & ſerpentes, quam alia animalia, naſcuntur? Reſp. S. Auguſt. S. 48. ad FF. in Eremo, Id fieri, ut fœditas peccati monſtraretur, quod author eſt omnium calamitatum, & corruptionis noſtræ, ut meminiſſemus, ſerpentem, uti primi peccati, ita peccati ſubſecuti authorem fuiſſe.

CXLIII. Probl. 10. ſeneſne an juvenes plus mortem reformident? Reſp. pro utraque parte probabiles rationes occurrere. Nam quod ſenes mortem plus reformident, ſuaderi videtur. 1. ex parte ſubjecti, quia ſenes, uti ſupra vidimus, ſunt valde timidi, ergo vel maxime timebunt mortem, quæ omnium terribilium terribiliſſimum eſt. 2. ex parte objecti idem ſuaderi videtur, quia mors eſt ſenibus magis vicina; atqui mors vicina multo magis movet animam ad timorem, atque triſtitiam, quam remota, uti patet tum exemplo Chriſti ſanguinem ſudantis in horto, tum reorum, qui ad ſupplicia ducuntur. 3. Probatur experientia quotidiana, qua habemus nullos prope homines magis vitam diligere, & mortem timere quam ſeniculos: ergo recte dicuntur hi magis mortem timere, quam juvenes. 4. quia juvenes plerumque ſunt adhuc Innocentes, ergo magis optabunt diſcedere ex hac vita, quam alio tempore, ne malitia mutet intellectum. Quod tamen juvenes mortem magis reformident, etiam ſuaderi poteſt 1. ex parte ſubjecti; nam juvenes, ſicuti ſunt calidioris naturæ, ita etiam ad lætitiam ſunt inclinati, ergo mortem, utpote rerum omnium triſtiſſimam, maxime averſabuntur. 2. Idem probatur ex parte objecti, quia mors reſpectu juventutis eſt majus malum; privat enim eos majori bono, jucundiore ſcilicet vita, hilariori ætate, grandiori ſpe, ergo magis etiam mortem averſabuntur juvenes. 3. quia ſenes plerumque multis malis, & moleſtiis ſunt referti; ergo, cum malis his amovendis præter mortem vix aliud occurrat medium, merito hoc præ aliis omnibus ætatibus optare dicentur. 4. quia juvenes ſunt plerumque minus ſapientes, quam ſenes: ergo minus moderari didicerunt timorem, qui ex mortis pinquitate cogitata oritur. 5. Senes jam ſæpius fuerunt in periculis mortis, ergo timor mortis utpote aſſuetus minus illos vexabit.

CXLIV. Probl. 11. Poteſtne mors naturalis non ſolum ſine dolore, ſed etiam cum voluptate accidere? Reſp. affirmative cum Ariſtotele, Platone, & pleriſque interpretibus, uti videre eſt apud Mendoz. in Virid. l. 4. Problem. 10. Et probatur hæc opinio 1. exemplo cygni, qui moriens tam ſuaviter modulatur, eo quod ſanguis calidus ad cor fluens ſingularem in eo lætitiam, & dulcedinem cauſet; atqui ſimili modo etiam ii, qui naturali morte moriuntur calore abundant (calor enim præſentiens defectum humidi vehementius excitatur, & conatur agere, quam poteſt, in illud quod reſiduum eſt, atque ita, dum in humidum tam multum ſimul agit, quaſi reviviſcit, quamvis mox iterum ob conſumptum vehementiori actione humidum extinguitur) ergo etiam ſimili modo poſſunt ſine dolore mori. 2. Idem probatur ex revelationibus S. Birgittæ apud Caniſ. l. 5. c. 2. Ex quibus habetur, B. Virginem tali morte fuiſſe defunctam, & haud dubie etiam ſimili modo fuiſſet mortuus Chriſtus, niſi violenter a Judæis fuiſſet occiſus. Neque obſtat, quod amiſſio vitæ, utpote rei omnium chariſſimæ, non videatur ſine dolore accidere poſſe. Nam Reſp. omnino poſſe, cum ſapientes hoc ipſo, quod ſciant, naturaliter ſe vivere ſemper non poſſe, neque deſiderent vitam perpetuo conſervare, atque adeo potius cum magna quiete dicant notum illud: Si aliquando, cur non modo? aut illud Poetæ:

Vixi, & quem dederat curſum natura, peregi.

Neque etiam obſtat Ariſtotelis dictum, quo probat, mortem, quocunque modo eveniat, malam eſſe eo, quod alioquin etiam in Deos cadere non poſſet. Nam reſp. Ariſtotelem ibi de morte violenta potiſſimum locutum eſſe, quam ſine dolore accidere naturaliter vix poſſe, ultro concedimus.

§. IV. *De Vita Hominis.*

CXLV. Probl. 1. Poſſetne homo vitam ſuam naturaliter perpetuo conſervare? Reſp. ita probabilius S. Auguſtinum lib. 13. de Civit. Dei c. 20. & 23. ſentire, ubi ait, hominem niſi peccaſſet, eſu ligni vitæ, tum a neceſſitate moriendi liberandum, tum in flore juventutis perpetuo conſervandum fuiſſe. Cui ſententiæ etiam Sanctus Chryſoſtomus, & Rupertus adſtipulantur, & alii. Apud Connimb. 1. in lib. de Seneſt. c. 3. n. 4. & colligi poteſt ex ipſa Sacra Scriptura, quæ Geneſ. c. 3. ſic loquentem introducit Deum; *Nunc ergo ne forte mittat manum ſuam, & ſumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & vivat in æternum.* Etſi autem Sanctus Auguſtinus l. 8. de Gen. ad lit. C. 5. putet, inditam illis pomis ſupernaturalem qualitatem fuiſſe, per quam hominis vitam, & juventutem conſervare potuiſſent; Sanctus Thomas tamen, Hugo de S. Victore, & Conimb. l. c. cenſent, naturalem fuiſſe eam qualitatem, quæ proin altricem facul-

tatem, omneſque potentias miniſtrales ita corroboraſſet ac defendiſſet, ut neque actione cibi, neque alterius externæ cauſæ occurſu refringerentur, aut deficerent: præterea vero etiam primos Parentes ab omnibus noxiis rebus, & extrinſecis incommodis, tum ipſorum propria cura, tum etiam providentia defendiſſet, ut adeo facile per talia media in infinitas ſæculorum ætates vitam protrahere potuiſſent.

CXLVI. Probl. 2. Cur primis temporibus tam diu vixerint homines, non perinde autem noſtra ætate: Reſp. id contigiſſe, tum quia illis temporibus complexio humani corporis erat melior, robuſtiorque, tum quia cibus erat magis ſimplex, & naturalis, majorque continentia; tum quia genus humanum magis multiplicandum fuerat; tum quia denique ſic exigebat ſcientiarum artiumque intentio, quæ non niſi per longam experientiam acquiri poterant.

CXLVII. Pr. 3. Cur etiam noſtris temporibus aliquibus in locis omnes, vel plerique homines tamdiu vivunt; nam S. Auguſtinus l. 15. de Civit. Dei docet, fuiſſe in Hiſpania vicum centum domuum, cujus omnes incolæ erant oriundi a ſene quodam, qui adhuc vivebat, ita ut propinquitatis nomen deeſſet, quo minimus natu vocaretur. Sed & Plinius l. 7. c. 2. refert, in India Gentem, quæ Pandore dicebatur, in convallibus ſitam, annos 200. ſolitam vivere. Reſp. cauſam hujus tam longæ vitæ probabiliter in cæleſtem influxum, & ſolis, regioniſque bonitatem, ac clementiam, referendam eſſe; utramque enim hanc cauſam multum conducere ad vitæ longitudinem, teſtatur tum Ariſtoteles, tum ipſa experientia; cum enim, ut Ariſtoteles, lib. Meteor. c. 2. ait, hic mundus inferior contiguus ſit ſupernis latronibus, ab iiſque regatur, dubitari non poteſt, quin viventia pro ratione aſpectuum nunc beneficam qualitatem ad tuenda corpora, nunc adverſam, e calo recipiant. Pari ratione cum frigus, ac æſtus perpetua alteratione corpora vehementer affligant, & atterant, merito longam vitam ſperare poſſunt, qui temperatam ſoli complexionem ſunt nacti. Ob quam cauſam Plinius l. c. narrat, in quadam Indiæ plaga homines non expuere, non capitis, aut dentium, aut oculorum, raro aliarum corporis partium, dolore affici.

CXLVIII. Pr. 4. Quodnam ex quatuor temperamentis ad vitæ diuturnitatem aptius eſt? Reſp. ſanguineum probabilſter præ cæteris ad hunc finem conferre; hoc enim optimam calidi, & humidi permixtionem ſortitur; in reliquis autem cum vel calor, vel ſiccitas, ut in cholerico; vel humiditas, & frigus, ut in phlegmatico, vel frigus, & ſiccitas, ut in melancholico, prædominentur, merito minus commoda cenſentur ad vitam prorogandam.

CXLIX. Probl. 5. Cur ingenioſi plerumque non tamdiu vivunt, quam qui ſimpliciore ſunt mente? Reſp. rationem eſſe, quod priores per exercitationes ingenii multum de ſpiritibus, & viribus corporis abſumant, & non modice concoctionem alimenti in membris vitalibus peragendam impediant; Poſteriores vero fortiori plerumque ſint corpore, ac membris, & per conſequens etiam vita diuturniore; quia ordinariis laboribus moderate ſe occupantes minus nutritioni peragendæ impedimentum objiciunt:

CL. Probl. 6. Fierine poteſt, ut homo duplicet vitæ ſuæ ſpatium? Reſp. bene vivendo, ita enim Mart. lib. 10. docuit, dum cecinit.

Ampliat ætatis ſpatium ſibi vir bonus, hoc eſt,
Vivere bis, vita poſſe priore frui.

CLI. Pr. 7. Quæ vita eſt omnium jucundiſſima? Reſp. quæ in Dei ſervitio conſumitur, Hinc S. Bernardus: O vita ſecura, ubi conſcientia pura! Sed & S. Auguſtinus.

Vive diu, ſed vive Deo; nam vivere mundo,
Mortis opus: viva eſt vivere vita Deo.
Et alius ſic:
Vive Deo gratus, toti mundo tumulatus.
Crimine mundatus, ſemper tranſire paratus.

CLII. Probl. 8. Quibus mediis poſſit procurari longa vita? Reſp. a Schola Salernitana hac media offerri.

Curas tolle graves, iraſci crede profanum;
Parce mero, cœnato parum, non ſit tibi vanum,
Surgere poſt epulas; ſomnum fuge meridianum.
Hæc bene ſi ſerves, tu longo tempore vives.

Ratio eſt primæ partis, quia curæ corpus vehementer extenuant, & exſiccant, ſomnum impediunt, vires deſtruunt, febres accendunt, melancholiam generant, & calorem innatum extinguunt; quod idem de triſtitia dicendum, & timore. Ratio ſecundæ partis eſt, quia cum per iram calor in extimas partes corporis diffundatur, neceſſario corpus immodice calefacit, & ſic febrem nonnumquam accendit; unde magis nocet natura fervidis; frigidis, vero quandoque prodeſt. Ratio tertiæ partis eſt, quia vinum moderate ſumptum calorem nativum auget. Ratio quartæ partis eſt, quia exiguus cibus a facultate vinci facile poteſt; ſecus, ſi nimius ſit, quia ſic in ſomno concoqui neqnit. Ratio quintæ partis eſt, quia cibus ſumptus facilius hoc modo deſcendit in imum ventriculi, in quo concoctio peragitur. Ratio ſextæ partis eſt, quia ſomnus, qui, cibum ſtatim excipit, fumoſis exhalationibus caput replet, diſtilationeſque parit. Italus tamen quidam, qui centum, & quindecim annis vixerat, quæſitus, quo medio vitam prorogaſſet tamdiu? reſpondit, cibum bonum comedendo, pedes ſocculis velando, caput ſedulo tegendo, curas omnes fugiendo. Eadem Schola Salernitana Medici loco hæc tria ſubſtituit.

Si tibi deficiunt Medici, Medici tibi fiant
Hæc tria, mens hilaris, requies, moderata diæta.

TI-

TITULUS CXXX.

SCANDALUM.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

S. Hier. apud Beyrlinck. V. eodem. I. SCandalum (de quo hic ſermo eſt) *eſt dictum, vel factum minus rectum, quod ex ſe occaſionem ruinæ præbet alteri.* Unde Tertullianus ait: Scandalum non bonæ rei, ſed malæ exemplum eſt, ædificandi ad delictum, nam bonæ res neminem ſcandalizant, niſi malam mentem, ex ſe enim, quod rectum eſt, potius inſtruit, & ducit proximum ad tutum viæ progreſſum.

Diviſio.

Beyrlinc. ibidem. II. Dividitur 1. *In Scandalum datum, & acceptum, ſeu activum, & paſſivum. Illud eſt dictum, vel factum occaſionem ruinæ alteri præbens*, ut ſupradictum. Et hoc, juxta Theologos, ſemper eſt peccatum in eo, qui ſcandalizat, cum ipſum opus ſit peccatum, vel ſpeciem habens peccati; unde vitandum eſt, ne proximus ad idem pedem impingat, & labatur. *Iſtud, ſeu paſſivum eſt, quod provenit ex bono alterius opere, aut ſaltem ex dicto, factove ſpeciem boni habente*, & hoc proprie in eo, qui ſcandalizatur, locum habet, eſtque pariter peccatum, ſi quis ſine rationabili cauſa occaſionem ſuæ ruinæ accipiat.

III. Dividitur. 2. *In ſcandalum per ſe, & per accidens. Illud comittitur, quando directe intenditur ruina alterius*, ut ſi adulter alienam ſolicitet ad adulterium. *Iſtud eſt, quando non quidem directe intenditur talis ruina, prævidetur tamen probabiliter ſecutura*, ut ſi coram puſillis, quis peccet, vel die vetito carnes comedat, dicendo, quod habeat veniam.

§. II. S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Pſ. 140. I. CUſtodi me a laqueo, quem ſtatuerunt mihi, & a ſcandalis operantium iniquitatem.

Pſ. 139. II. Funes extenderunt in laqueum: juxta iter ſcandalum poſuerunt mihi.

Fuga.

Prov. 15. III. Via Juſtorum abſque offendiculo.

Matt. c. 16. IV. Vade poſt me Satana; ſcandalum es mihi, quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt, ſed quæ hominum.

Actuum Ap. c. 24. V. Studeo ſine offendiculo conſcientiam habere ad Deum, & homines ſemper.

Damnum.

Ezech. c. 14. VI. Homo de Iſrael, quicumque ſcandalum iniquitatis ſtatuerit, contra faciem ſuam, ponam faciem meam ſuper hominem illum, & faciam eum in exemplum, & proverbium, & diſperdam eum de medio populi mei.

VII. Mittet Filius hominis Angelos ſuos, & colligent de Regno ejus omnia ſcandala; & eos, qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis. *Matt. 13. v. 41.*

VIII. Qui autem ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris. *Matt. 18. v. 6.*

IX. Impoſſibile eſt, ut non veniant ſcandala; væ autem illi, per quem veniunt ſcandala. *Luc. c. 17.*

X. Scandalizaſtis plurimos, propter quod, & ego dedi vos contemptibiles omnibus populis. *Malach. c. 2. v. 8.*

XI. Peccantes in fratres, & percutientes conſcientiam eorum infirmam, in Chriſtum peccatis. *1. Corint. c. 8. v. 12.*

§. III. EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

I. CAlumniatores dicere poſſumus omne iniquos, non ſolum, qui exteriora bona rapiunt, ſed etiam qui malis ſuis moribus, & vitæ reprobæ exemplo interna noſtra diſſipare contendunt; illi namque ea, quæ nobis extra ſunt, invadere ambiunt; iſti vero nos prædare quærunt. Et tandem paulo poſt ſubjungit, inquiens: Quantum morum vita a rerum diſtat ſubſtantia, tanto gravior calumniator eſt, qui male vivendo vim infert noſtris moribus, quam qui violenter opprimendo damna ingerit rebus; nihil iſte de noſtra ſuſtentatione ſubtraxit, ſed exempla nobis perditionis appoſuit? *S. Greg. l. 26. mor. c. 10.*

II. Non omnium ſcanala æqua ſunt lance penſanda, aliter namque accipienda ſunt ſcandala puſillorum, & aliter Phariſæorum, illorum quippe ſcandalum de ignorantia, iſtorum de malitia deſcendit; illi ſcandalizantur, quia veritatem neſciunt, iſti quia oderunt. *Bernard. de præcep. & diſpen.*

III. In quantum poſſumns ſine peccato, vitare proximorum ſcandalum debemus. Si autem de veritate ſcandalum oritur, utilius ſcandalum naſci permittitur, quam veritas relinquatur. *Greg. in Ezech.*

IV. Conſtat, ubi veritas neceſſaria in cauſa non eſt, nec licite ſcandalum quodlibet poſſe committi; nec juſte præcipi, nec innoxie conſentiri. *Bernard. in Epiſt.*

Neceſſitas.

V. Sunt homines, qui putant, ſibi in bene vivendo ſufficere conſcientiam, & non valde curant, quid de illis aliter exiſtimetur, ignorantes, quia cum homo viderit hominem bonæ conſcientiæ negligentius viventem; ædificatur non ad ea, quæ perſcrutatur, ſed ad ea, quæ ſuſpicatur: neque enim poteſt intrare in conſcientiam tuam, quam videt Deus. Conſcientia tua coram Deo eſt; con- *S. Aug. l. 3. c. 7.*

verſatio tua coram fratre tuo, ſi de te ille aliquid mali ſuſpicans, perturbatus ædificatur ad aliquid faciendum, quod te putat facere, dum ſic vivis; quid proſit, quia venter conſcieotiæ tuæ hauſit aquam puram, & ille de tua negligentia converſationem bibit turbatam?

S. Chryſ. hom. 21. ad Rom. VI. Si etiam per ſe ipſas graves ſunt delictorum noſtrorum pœnæ, ubi, & iſtæ accedent, ſcilicet exemplorum malorum, quando ſalvabimur? non enim putemus, nos excuſationem habituros, ſi quaodo delictorum ſocios invenerimus; nam iſtud ſupplicium magis augebit.

Damnum.

Bellov. apud Manſi tr. 37. diſ. 10. n. 3. VII. Peccata majorum, id eſt, Principum Sæcularium, & Prælatorum Eccleſiæ, præcipue faciunt nomen Dei blaſphemari, unde minores excuſant ſe a peccatis ſuis propter peccata majorum.

S. Greg. p. 3. paſt. cap. 1. admon. 9. VIII. Scire Prælati debent, quod, ſi perverſa umquam perpetrant, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditioois exempla mittuot.

Dio. Car. in c. 1. Petr. 2. IX. Qui alios ſcandaliaant, & impie cooverſantur, Deum, quantum in ipſis eſt, vilifieare, & maculare feruntur; propter quod Deus per Ezechielem ait Judæis: *Commaculaſtis nomen ſanctum meum*. Et iterum, *Polluiſtis Nomen meum in gentibus*.

S. Bern. apud Manſi diſ. 11. n. 8. X. Si Dominus pretium ſanguinis dedit in pretium Redemptionis animarum, non tibi videtur graviorem ſuſtinere ab eo perſecutionem, qui ſuggeſtione mala, exemplo pernicioſo, ſcaodali occaſione avertit ab eo animas, quas redemit, quam ab illo, qui ſanguinem ſuum fudit.

S. Thom. Villa. ſer. de S. Mic. XI. Si eripere pallium vel tunicam alicujus, malum eſt, uxorem vero pejus, & vitam deterius; quanto omnium horum peſſimum eſt, ejus animam interficere, eam æternis ignibus perpetuo torrendam adigere? *Væ qui devorat plebem Domini, ſicut eſcam panis*.

S. Chryſ. hom. 23. ad Rom. XII. Igitur, & tu quoque, ſi reliquis perditionis cauſa fueris, graviora patieris, quam qui per te ſubverſi fuerint, neque enim peccare tantum in ſe perditioois habet; quantum quod reliqui ad peccandum inducuotur.

Bern. ſup. Cant. ſermon. 9. XIII. Nemini blanditur veritas, neminem palpat, nullum ſeducit, aperte denunciat: quoniam væ homioi illi, per quem ſcandalum veoit.

§. IV. EXEMPLA SACRA.

Qualitas.

Manſi diſc. 3. n. 3. I. ORigo primaria, ſeu primus ſcandali inventor Lucifer fuit; qui peſſimum hoc lolium primo in Paradiſo celeſti ſeminavit, & poſtea in terreſtri, prius in natura Angelica, & poſtea in humana, qui tertiam ſtellarum partem ſeduxit, præcipitavit, & ex firmameoto æterno extraxit, eaſque in lethales fecit degenerare Cometas; quibus tranſactis ad Evam ſe contulit, eamque ſeduxit, eaque mediaote Adamum. Atque hanc ob cauſam Verbum incarnatum, quando Petrum redarguit, ab humanæ Redemptionis calice bibendo eum retrahere volentem, Satanam nuncupavit dicens, *Vade poſt me Satana*; cujus hanc immediate ſubjunxit rationem; *Scandalum es mihi*; volens per hoc demonſtrare, eos dæmones potius, quam homines appellandos eſſe, qui aliis præbent ſcandalum.

Fuga.

II. Chriſtus Matrem ſuam S. Joſepho deſponſari voluit, ne lapidaretur a Judæis, ut adultera; ſive ut omne arceret ſcandalum, quod alias Judæi ex ipſius nativitate concipere potuiſſent; Idem quoque Redemptor noſter ab omni erat tributi debito immunis, utpote in cujus femore ſcriptum erat: *Rex Regum, & Dominus Dominantium*, & tamen S. Petrum ſolicite ad mare dimiſit, ut ex ore piſcis monetam erueret, qua pro ſe, & Petro tributum exolvere poſſet, idque, ut ſapiens Magiſter noſter ait, *ut non ſcandalizemus eos*; ob eamdem quoque rationem circumcidi, & infami filiorum Adæ ſigno notari voluit. *S. Hier. in cap. 1. Matt.*

III. S. Theodorus Studita videns, quod per peſſimum Conſtantini VI. Imperatoris obſcænitatis exemplom, quod legitimam conjugem ſuam a ſe repellendo edebat; multi quoque etiam in remotis Provinciis ſimiles exceſſus committerent, repudiando a ſe uxores ſuas, aliaſque juxta libidinem ſuperioducendo, ne hoc venenum ſerperet ulterius, poſtquam illum acriter reprehendiſſet, contra ipſum in ejus præſentia, & in conſpectu omnium, excommunitionis fulmiaavit ſententiam. *Baro. anno 795. n. 37.*

IV. S. Bernardus de ſemetipſo ait: Mori timeo, quoniam non ſum paratus; malo tamen mori, & miſericordiæ Dei me committere, & quia benignus, & miſericors eſt. At vero quamobrem Doctor hic mellius mori cupiebat magis quam vivere; num forte Eccleſiæ aliqua hæreſum, ſchiſmatis, vel perſecutionis imminebat gravia tempeſtas? aut vero mortem deſiderabat, ob habitualis, & penoſæ cujuſdam infirmitatis, qua tenebatur, violentiam? aut vero, quam fieri poterat, citiſſime Deo uniri anhelabat? nihil horum; Sed audite verum hujus deſiderii motivum, ipſiuſmet melliflui Doctoris ore expreſſum: Malo mori, inquit, quam de mala mea converſatione alicui ſcandalum dare; & tamen non jam dico, anima ejus, ſed corpus ipſius, vehementer extenuatum, utpote verum Spiritus Sancti ſacrarium, ad integrum quemdam mundum ædificandum ſufficiebat. *S. Bern. c. 31. de int. dom.*

V. Eleazarus ſenex, ab amicis multiſque aliis ſuaſus, ut ad dandam Antiocho ſatisfactionem ſaltem ſimularet ſe vetitas io lege carnes manducare, intrepide reſpondit: *præmitti ſe velle in Infernum*. Cujus hanc ſubjunxit rationem: *Non enim ætati noſtræ dignum eſt fingere, ut multi adoleſcentium arbitrantes, Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad vitam alienigenarum, & ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur*. Radicemne fructiferorum horum germinum dignoſcere cupitis? *L. 2. Mac. c. 6.*

Digitized by Google

pitis? a puero optimæ converſationis actus, per nonaginta ſolidos annos vitam duxerat exaemplarem, virtutemque ſolam colere didiſecerat; hic unius impulſus erat, qui eum ab omni etiam ſcandali umbra avellebat, & abſterrebat. Cujus conſtantiam S. Cyprianus etiam veneratur diſcurſu ſequenti: Non juvenibus tantum, ſed & ſenibus congruit, fratrum imbecillitati conſulere, ne ſenectus perire provocet juventutem, ex qua debent omnia ſalutaria documenta procedere. Maluit vitam ſuam tormentis objicere, quam cuiquam cauſa perditionis exiſtere; & nos ubi nulla tormenta ſunt, fluxibus ſolis nolumus ſalvandos fratres anteponere, nec contenti ſumus ſine ullis cruciatibus tam nobis prodeſſe, quam cæteris, cum ille noluit vivere moriturus.

S. Cypr. in Gloſſ.

Surius 8. jul.

VI. Surius de S. Procopio Martyre refert, quod in perſecutione Diocletiani manibus illius a Judice igniti carbones impoſiti fuerint, ut ab eorumdem ardore victus eoſdem ſuper aram projiceret, atque hoc ſigno circumſtantibus, ſe Diis ſacrificare, declararet; at vero invictus Martyr manus potius ſibi comburi permiſit, quam ut tale circumſtantibus præberet ſcandalum. Similiter de S. Barlaam, qui utpote ruſticus, vilibus quidem erat natalibus oriundus, ſed per Martyrium valde illuſtris factus, referunt Annales Eccleſiaſtici, quod Pagani, poſito ſuper altare igne, manum dexteram prunis incenſis repletam violenter coegerint in altare excutere; ille vero manum in mediis carbonibus tenuit immobilem, illamque potius conflagrari permiſit, quam ut ſcandalum daret. Unde S. Baſilius illum merito Deo dicere potuiſſe ait: *Tenuiſti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxiſti, & cum gloria ſuſcepiſti me.*

Bar. anno 304. n. 63.

Damnum.

Lib. 3. Regul. c. 22. & 4. Reg. c. 9. & 20.

VII. Supplicium, quo divina Juſtitia in Regem Achab animadvertit, ſeverum quidem, & rigidum fuit, multo tamen atrocius fuit illud, quo de Jezabel conjuge ejus ſumpſit; ille enim in bello infeliciter mortuus eſt, & modicam ſanguinis ſui partem canes linxerunt: ſeptuaginta quoque capita totidem filiorum ſuorum, a Jehu, qui ei in Regno ſucceſſit, præciſa poſt mortem ejus in aliquot cophinis miſſa fuerunt; Jezabel autem e feneſtra præcipitata, & totaliter excepto cranio, pedibuſque ac ſummis manibus, a canibus devorata fuit. Abulenſis cauſam exeminans, cur hæc majori cum rigore punita fuerit, inquit: Quanto peccata ſunt majora, tanto gravior eis pœna correſpondet, & tamen cæteri de progenie Achab occidendi erant, & Jezabel peccaverat plus, quam omnes illi, ergo illi debebatur pena major, quam mors, & iſtud erat, quod proculcaretur ab equis, & laceraretur a canibus. In alia vero quæſtione difficultatem totaliter ſolvit, dicens. *Ipſa incitabat Achab ad omne malum*; erat enim calix aureus Babyloniæ, qui illum inebriavit; qui nihil fere iſtorum feciſſet, niſi Jezabel moviſſet eum.

Abul. q. 34. in 4. Reg.

S. Greg. in lib. 2. Reg. c. 2.

VIII. De Heli, & Filiis ejus prædixit Deus, *Facio verbum, quod quicumque audierit, tiunirnt ambas aures ejus.* At vero cur, obſecro, divina Juſtitia indignata tot in hanc domum iræ ſuæ fulmina vibravit; Sacer Textus ait: *Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino*; At vero in quonam illud peccatum conſiſtebat? num forte in eo, quod carnes ſacrificatas ſibi rapuerint? ſi ita eſt, peccatum hoc adeo grave eſſe non videtur, cum Deus per os Pſalmiſtæ dicat: *Numquid manducubo carnes taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo?* Reſpondeo igitur malitia peccati ipſorum non conſiſtebat in eo, ſed execrandus exceſſus, quem Deus in illis execrabatur, ſcandalum publicum erat, quia retrahebant homines a Sacrificio Dei. Et ideo S. Gregorius ait: Grande nimis peccatum eſſe cognoſcitur, quod pœnitentiæ lachrymis non deletur. Et paulo poſt ait: Grande nimis peccatnm erat coram Domino, quia ad peccandum alios pertrahebat.

IX. Simeon inter fratres ſuos ſolus a Joſepho in carcere fuit retentus; quia, ut Dionyſius Carthuſianus ait, magis peccavit in Joſeph ſua crudelitate, & alios incitavit contra eumdem. Dignum autem erat, ut plus caſtigaretur, qui reliquos animarat fratres ad tribulationes contra Joſeph, quando eum occidere meditabantur; & tandem, morte in ſervitutem commutata, ipſum ut mancipium vendiderunt.

Dion. Carth. in c. 42. Gen.

X. Quiſquis libros Regum evolvet, inveniet, nullum inter omnes Reges Iſrael atrocius fuiſſe a Deo caſtigatum, quam Jeroboam; ſæpe autem, dum fulminum, a divina Juſtitia in ipſum emiſſorum fit mentio, ratio illorum his verbis inſinuatur: *Quia peccare fecit Iſrael*, duos enim vitulos aureos a ſubditis ſuis adorandos erexit; unum in Bethel, in Dan vero alterum: duo autem vituli, ut Bellovacenſis ait, duo exemplorum malorum genera ſignificant, in Principibus, Magiſtratibus ſæcularibus &c. alterum in Prælatis, & perſonis Eccleſiaſticis; hic eſt virulus, quem poſuit in Bethel, id eſt, in domo Dei, ad ruinam populi: vitulus in Dan, qui judicium interpretatur, ſignificat exemplum malum terrenorum Principum.

Bello. p. 3. ſpec. mor. l. 3. diſq. 7.

XI. Regina Vaſthi, quia invitata a Rege ad convivium venire recuſavit, hanc transgreſſionem tam gravem Concilium Regale judicavit, ut decernere non dubitarit: *Non ſolum Regem læſit, ſed & omnes populos, & principes, qui ſunt in cunctis Provinciis Aſſueri; rgrrditur enim ſermo Reginæ ad omnes mulieres, ut contemnant viros ſuos, & dicant: Rex Aſſuerus juſſit, ut Regina Vaſthi intraret ad eum, & illa noluit; atque hoc exemplo omnes Principum conjuges Perſarum, atque Mediorum parvi pendent imperia maritorum; unde Regis juſta eſt indignatio.* Cujus hiſtoriæ textus noſtro in primis favet propoſito, ſiquidem docet, quod vel unica anima, quantumvis Regis gloriæ ſit ſponſa, multiſque comulata meritis; ſi tamen forte malum aliquod præbuerit exemplum, principaliter autem, quando aliis tamquam exemplar prælucere debuiſſet, meretur ut repudietur, & æterno exuatur Regno.

Eſther. c. 1. v. 17.

XII.

Digitized by Google

Bellovac. l. c.

XII. Bellovacenſis narrat, quod Epiſcopi quidam itineri ſe accinxerint, ut Hæreticis Albigenſibus prædicando eoſdem ab erroribus, & hæreſibus ſuis dimoverent: adibant vero illos in faſtu, & pompa equorum, comitatuum, aliarumque ſimilium vanitatum, unde hæretici ſcandalizati dicebant: Ecce quomodo iſti prædicant nobis Chriſtum Dominum ſuum, equites peditem, divites pauperem, pompoſi humilem. Et ſic ſine fructu de terra confuſi recedere debuerunt. Supervenit igitur S. Dominicus, qui omnia ab Epiſcopis, & Abbatibus data ſcandala reſtauravit, dum ad illos diſcalceatus venit, & nudis pedibus ſpinas calcavit, pauper, humilis, & cilicio veſtitus, quo habitu illos compunxit, convicit, omneſque Deo lucratus fuit.

S. Greg. lib. 2. Dial. c. 8.

XIII. Florentius Presbyter, dum felicia inſtituti S. Benedicti auſpicia, cujus tunc prima jacebantur ſemina, tolerare non poſſet, furiis ſtimulatus infernalibus, ſeptem induxit mulieres, quæ nudæ in horto ſaltarent, monachorum illorum incolatui vicino; quare & Sanctus dictum ſubito deſeruit locum, cui veluti triumphans illætatus impius, ſolario domus ſuæ ex improviſo oppreſſus fuit, atque ita in verticem ipſius iniquitas ejus deſcendit.

§. V. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Salmeron ap. Manſi d. 12. n. 7.

I. SIcut majorem univerſaliter admirationem ſtuporemque cauſant eclipſes Lunæ, & Solis, quam aliorum inferiorum planetarum defectus; ita quoque ſi quis privatus mala vita ſua proximos ſuos ſcandalizet, minus damnum cauſat, quam alius in dignitate conſtitutus.

Ibid. n. 1.

II. Sicut in exercitu omni, ut experientia docet, oculus, & cura in deſolationem, & contritionem intenditur principalium; ita quoque inimicus communis in bello iſto, de quo ſcriptum eſt, *Militia eſt vita hominis ſuper terram*: Ipſe enim inimicus infernalis ad hoc præcipue conatur, ut illos vel maxime prævaricari faciat, qui authoritate, & ſanctitate ſunt eminentiores.

S. Bonav. ibid. diſc. 22. n. 8.

III. Sicut magna crudelitas eſt, affligere ægrotantes; ſic magna perverſitas, ſeducere ſimplices; nam de puſillis dicitur. Ne coram cæco ponas offendiculum.

Damnum.

Manſi d. 12. n. 7.

IV. Sicut in navigatione exilis putatur error quem quis admiſerit e communi viatorum turba; graviſſimus autem, & periculoſiſſimus, qui perpetratur a Nauclero; ita quoque in Reipublicæ gubernio, quando aliqua perſona privata peccat, ſibi ipſi præjudicat: qui autem gubernium tenet, habenaſque dirigit imperii, nocet omnibus delicto ſuo, ſiquidem ad omnes transfuditur; & quandoque omnibus malum ejus imprimitur exemplum.

Ibid.

V. Sicut ſol, quantumvis ſplendeat, non tamen conſideratur ſingulariter; bene tamen, quando patitur; & iterum, ſicut horologium, non quando fluens horas indicat, ſed quando ſiſtit, tranſeuntium in ſe oculos rapit; ita quoque, ſi quis ſuperior malum dederit exemplum, omnes ipſum obſervant, murmurant, quodque pejus eſt major ſubditorum pars idem ſibi licitum eſſe, & imitari poſſe, arbitratur.

VI. Sicut, ſi quod ædificium atteritur, ſe ipſo plerumque corruere facit muros vicinos, divellit, rumpitque pavimenta, æs, domoſque contiguas; ita quoque ſcandaloſus unicus non ſolus cadit, & ruit, ſed etiam alios cadere facit amicos, cognatos, ſocios, omneſque alios, ad quos malum ejus tranſmittitur exemplum: ideoque S. Thomas de Villanova nos adhortatur, dicens: Caveamus ſcandalum præbere puſillis, & dare illis occaſionem ruinæ? ſufficiunt nobis peccata noſtra, non ſimus apud Deum etiam alienorum peccatorum rei.

S. Thom. Villa fer. de S. Mic.

Manſi d. 10. n. 7.

VII. Sicut Pharao in extremam ruinam, & deſolationem populum Dei præcipitare decreverat, ideoque voluit; ut ſe occuparent in operibus luti, & lateris; aſt laboribus illis homines authoritate pollentes præeſſe juſſit; præpoſuit eis magiſtros operum; Ita quoque Pharao infernalis populum electum luxuriæ luto immergere volens, ordinat, & diſponit, ut malum iis obtingat ſuperiorum exemplum, dicente Origene; Ideo præfecit eis Magiſtros operum, qui eos cogant diſcere opera carnis.

Ibid. n. 2.

VIII. Sicut is, qui integram civitatem toxico molitur inficere, venenum ſuum fontibus injicit, qui poſtea aquam intoxicatam in omnes civitatis partes derivent: ſcit enim, quod hoc pacto cum facilitate ad unumquemque inſenſibiliter dilatandum ſit venenum. Eadem quoque aſtutia dæmon utitur, quando integrum quemdam populum, Provinciam, vel Regnum inficere intendit, tunc enim fontem principalem venenato toxico imbuit, id eſt, efficit, ut Princeps, vel Rex publicum ſcandalum continuo præbeat, quo foveantur impii: ſimiliter volens familiæ alicujus ruinam, caput domus invadit, illudque peſſimis moribus vivere facit; Denique integræ alicujus Diœceſis perditionem meditans, Epiſcopum depravat: *Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves gregis.*

Ib. diſc. 9. num. 4.

IX. Sicut, dum in cælo funeſtus aliquis cometa, vel alia infauſta aeris impreſſio exoritur, univerſa terra exinde patitur: talia enim errantia ſidera famem, ſtrages, peſtilentias, ſeditiones, terræ motus, & quævis alia ærumnarum genera comminantur; eodem modo, quando, qui Imperio præſunt, ſubditis, ſcandalum præbent. Reipublicæ varia ſupplicia. & flagella, & damna imminent.

S. Chryſ. ſerm. 110.

X. Sicut infecunda arbor, ſi fuerit in vinea; dum fundit mortiferam ſubjectis vitibus umbram, inimica non ſibi ſoli, ſed etiam palmitibus ſit fæcundis; ita homo deſes, ignavus, ſi præſit populis, non ſibi ſoli ſit noxius, ſed multis, dum ſequentes ſe ſuo vitiat, & perdit exemplo.

Scan-

Scandalum Paſſivum vitandum.

Philip. Haraeuch. in Dom. 6. poſt Paſ. in Conc. Civ. §. 33.

XI. Sicut fontes in hyeme calidinres propter circumſtans frigus redduntur, idem vero in æſtate propter circumſtantem æſtum frigus ſuum intendunt; ita nos virtutem, & devotionem intendimus, quoties in medio malorum nos deprehenderi « is.

Ibid.

XII. Sicut roſæ prope allium olent ſuavius, & lilia inter ſpinas ſpecioſius albicant; ita nos medias inter tentationes & ſcandala, amœnius florebimus, & germinabimus.

Ibid.

XIII. Sicut nives in monte Ætna non abſumuntur a flammis, ſed integræ perdurant; ita nos in maligno hujus mundi igne poſiti niveam ſervare puritatem, illibatamque procurare innocentiam fatagemus.

Ibid.

XIV. Sicut ex boum cadaveribus apes enaſcuntur; ita ex viſis aliorum ſceleribus cæleſtes enaſcentur cogitationes, & melleæ ad Deum aſpirationes evolabunt.

Ibid.

XV. Sicut amara ex thymo dulciſſimos legunt favos apiculæ; ita & nos ex aliorum impietate ſuaviſſimum devotionis mel ſugemus.

§. VI. MOTIVA.

Abulenſ. q. 14. in c. 18. Matt.

I. GRavitas, quam bene oſtendit Abulenſis obſervans in Palæſtina molendina non per vim aquæ, ut uſitatum eſt nobis, ſed ab aſino quodam, circumagitari conſueviſſe. Et ideo S. Matthæus, & S. Marcus ſaxum illud molam aſinariam appellant; vel etiam ad denotandum ſaxi magnitudinem, quia nonnullæ molæ parvæ ſunt, quæ manibus circumaguntur; quæ trahuntur ab aſinis, inquit Abulenſis, molæ magnæ ſunt, & hanc magnitudinem exprimere voluerunt; quia vero dicitur, *quod ſuſpendatur mola in collo, & demergatur in mare*, voluit Chriſtus tangere magnitudinem pœnæ; in terra enim Chanaan ſive Palæſtina, in qua Chriſtus erat, conſuetudo vigebat, pro maximis criminibus reos ſic demergi, ideo per hoc ſignificavit, quod pœna, quæ datur ſcandalizantibus proximos; major eſt, quam maxima pœnarum, quæ dantur hic pro criminibus, & ita eos terret.

II. *Fœditas;* Ob quam etiam Angeli deteſtantur hoc vitium, uti Salvator noſter indicavit, dum, ubi comminatus eſt ſcandalum præbentibus commeritum ſupplicium, immediate poſt Angelorum facit mentionem, quod utique ſine myſterio factum non eſt; quia quando malum exemplum proximis noſtris præbemus, ſumuſque cauſa ruinæ animarum illorum, eodem tempore pariter Angelos offendimus, qui illarum cuſtodiæ, invigilant, qui proinde Zelo exſtimulati, Divinæ Juſtitiæ gladium contra nos apprehendent; ac proinde Chriſtus ait: *Videte, ne contemnatis unum ex his puſillis meis, dico enim vobis, quia Angeli illorum in cælis ſemper vident faciem Patris mei, qui in cælis eſt; venit enim Filius hominis ſalvare, quod perierat*; quibus verbis rationem aſſignat, cur nulli hominum præbendum ſit ſcandalum, quiſquis demum ſit, ne quidem parvulis, quia ipſe nimirum de cælo deſcendit ad ſalvandas animas, quas ſcandaloſus malo ſuo exemplo perdere ſtudet, ac proinde vult dicere: Angeli Zelantes honorem meum, & ſibi commiſſorum ſalutem, ſuo tempore rigoroſum de illis ſupplicium ſumere non intermittent; Nam, ut S. Bernardus in quodam ſermone ait, nil æque offendit, & ad indignationem provocat eos, quomodo ſcandala, ſi forte inveniantur in nobis.

III. *Inſanabilitas;* nam quando in Scriptura de aliis, peccatis ſermo eſt, ex modo, quo de illis loquitur, ſatis colligitur, quod eorum ſperet emendationem; unde & pro illis pietas cæleſtis imploratur: At vero de ſcandaloſis loquitur tamquam de hominibus a Deo ſeparatis, vel tamquam de membris a corpore præciſis, unde hiſce nulla ſpes vitæ reliqua eſſe poterit.

S. Bern. ſer. 7. de S. Mich. Manſ. di. c. n. 9.

IV. *Proclivitas;* nam, ut S. Hieronymus ait, proclivis eſt malorum imitatio, & quorum virtutes aſſequi nequeas, certe imitaris vitia. Id quod etiam in naturalibus patet, ſiquidem mala herba, & lolium naturaliter creſcit; bonam vero cum induſtria, & cultura producere neceſſum eſt. Quæ proinde veritas nec ipſos etiam gentiles latere potuit, reliquos inter ita diſcurrente Seneca: Uoum exemplum aut luxuriæ, aut avaririæ, multum mali facit; convictor delicatus paulatim enervat, & emollit; vicinus dives cupiditatem irritat; malignus comes quamvis candido, & ſimplici rubiginem ſuam affricat; Ita quicumque ſe a curſu, qui faciliter, & naturaliter præcipitat, deorſumque trahit, in quo vitium denotatur, ſe abripi ſinit.

S. Hieron. ep. 7. ad Laſon.

V. *Difficultas in reparando damno;* Non enim ſic erit in noſtra poteſtate corrigere, quos læſimus; qui enim ſcandalo obedivit, forte non obtemperabit conſilio, & videbis fratrem in tuo exemplo labentem, nec ſuccurrere poteris pereunti. Unde in hoc quodammodo ab alienis peccatis magis formidandum eſt, quam a propriis, quia minus noſtræ poteſtati ſubeſt eorum remedium, & medela.

S. Thom. Villan. in Feſt. S. Mich.

§. VII. MEDIA.

S. Ambr. apud Manſ. di. 71. v. 3.

I. CHriſti Amor, uti S. Ambroſius ſuaſit dicens: quantum valeat ſalus fratris, ex morte Chriſti cognoſcitur. Itaque qui ſcit, quantum conſtet, confirmare illum debet, non ſcandalizare. Qui enim ſcandalizant proximum, in Chriſtum peccant, quia Chriſti fabricam, puto proximorum probitatem, & ſalutem, quam Chriſtus ſuo ſanguine conſtruxit, malo ſuo exemplo deſtruunt, & evertunt.

Cornel. a Lap. in Vit PP. de verbis Se. libell. 9. n. 9.

II. *Sua propria peccata conſiderare*, uti Joan. Major ſequenti exemplo docet: Factus eſt aliquando conventus in Scithis, & loquebantur Patres de quodam fratre culpabili, Abbas autem Prior tacebat. Poſtea vero ſurgens egreſſus eſt, & tollens ſaccum implevit eum arena, & porrabat eum in humeris ſuis, & mittens in ſportella modica de eadem arena, portabat etiam ipſam ante ſe. Interrogatus autem a Patribus, quid hoc eſſet? Ille reſpondit: Saccus iſte, qui multum habet arenæ, mea peccata ſunt, quoniam multa ſunt, po-

ſui

Digitized by Google

ſui ea ſupra dorſum meum, ne doleam pro ipſis, & plorem. Iſta autem arena modica peccata ſunt iſtius fratris, & ſunt ante faciem meam, & ipſis exerceor judicans fratrem: quod non oportet ita fieri, ſed mea magis peccata ante me debent eſſe, & de ipſis cogitare, & rogare Deum, ut ignoſcat mihi. Audientes autem Patres dixerunt: Vere hæc eſt via ſalutis.

S. Aug. tr. 42. in Jo.

III. *Malitiam hujus vitii ponderare*; quam S. Auguſtinus ſequentibus verbis depingit: videte genus homicidii, fratres: homicida dicitur diabolus, non gladio armatus, non ferro accinctus ad hominem venit, verbum ſeminavit, & occidit. Noli ergo putare, te non eſſe homicidam, quando fratri tuo mala perſuades, ſi fratri tuo mala perſuades, occidis: quis enim neſcit magis perſuaſiva eſſe exempla, quam verba? ſi quidem infallibilis eſt S. Leonis ſententia dicentis: validiora ſunt exempla, quam verba. Quiſquis ſcandalizat, mortem infert animæ proximi, ſanguini injuriatur Redemptoris, quo anima illa tincta, & abluta erat.

§. VIII. ASCETICA.

S. Thom. Villa. ſer. de S. Mic.

I. IN primis noſſe debet Aſceta, quomodo intelligenda ſint verba illa Chriſti: *ſi oculus tuus ſcandalizaverit te, erue eum, & projice abs te*: id quod S. Thomas Villan. explicat dicens: Non ad litteram ſuffodiendum oculum, aut præſcindendam manum, vel pedem, intelligas; ſed ſpiritualem oculum, aut manum, aut pedem, id eſt, amicum, qui tibi pro oculo eſt in conſilio, aut pro manu in auxilio, aut pro pede in lucro, etſi dexter ſit, & ad bonum te inducit, ſi alias te in peccatum trahit, projice abs te, declina ab eo, fuge illius ſocietatem.

Did. Stella in c. 13. Luc.

II. Noſſe debet, quod ſcandali malitia tanto gravior ſit, quanto major eſt viri, qui ſcandalizat, authoritas, ſi enim tam gravis eſt pœna illius, qui puſillum unum ſcandalizaverit, quid erit de illis, quos Deus tamquam mundi lucem poſuit ſuper candelabra, ut omnibus lucerent; qui jam Epiſcopatus, Dignitates, & Principatus obtinent, non ut populum ædificent exemplo, & verbo, ſed in ſcandalum ſunt multorum, & in ruinam populi totius, videntis eorum potentiam, delicias, avaritiam, ſuperbiam, qui ovibus ſunt in ſcandalum. Quod confirmans S. Iſidorus Reges, inquit, vitam ſubditorum facile exemplis ſuis vel ædificant, vel ſubvertunt, ideoque Principem non oportet delinquere, ne formam peccandi faciat peccati ejus impunita licentia; nam Rex, qui ruit in vitia, cito viam oſtendit erroris ſicut legitur de Jeroboam, *Qui peccavit, & peccare fecit Iſrael*; illi namque adſcribitur, quidquid exemplo ejus a ſubditis perpetratur. Hinc etiam Innocentius III. in epiſtola quadam ait: Quanto Antiochena Eccleſia majori, Domino diſponente, præeminet dignitate, tanto vobis eſt ſolicitius providendum, ne fieri contingat aliquid in eadem, quod alicujus pravitatis exemplo mentes poſſet corrumpere ſubditorum; quia

S. Iſidor. l. 3. ſent. c. 50.

Innoc. 3. l. 3. Regiſt. 11. ep. 20.

eæ, quæ vident fieri a majoribus, facile ſolent trahere in exemplum. Et merito, nam nemo, teſte S. Gregorio, in Eccleſia magis nocet, quam qui perverſe agens, nomen vel ordinem Sanctitatis habet; delinquentem enim hunc redarguere nullus præſumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando reverentia Origiois peccator honoratur.

S. Greg. paſt. part. 3. c. 1.

III. Noſſe debet fraudem dæmonis quod hanc materiam quam quidem optime detexit idem S. Gregorius dicens: Callidus ſerpens cum a bonorum cordibus repelli ſe conſpicit, per eos, qui ab illis valde diliguntur, & per eorumdem verba blandius loquitur, qui plus cæteris amantur; ut, dum vis amoris cor perforat, facile perſuaſionis ejus gladius ad intimæ rectitudinis munimina irrumpat.

Idem l. 10. mor. c. 7.

IV. Noſſe debet quomodo paſſivum ſcandalum vitare debeat; id quod Philippus Hartungo hunc in modum explicat: Babylonii, teſte Andrea Tiraquello tom. 4. de Nobilitate c. 31. nullo utebantur in urbe Medico, ſed infirmos in foro deponebant, ut de origine malorum pro cautela ſua ſani conſulerent; neque fas erat cuiquam, infirmum præterire ſilentio, quin diligenter exploraret, quo quiſque laboraret ex morbo: itaque conſulebat ſanus ægroto, quanam ipſe ratione ſimilem morbum aliquando effugiſſet, aut alium effugiſſe ſciret. Ecce præclaram medendi methodum, non a Medicis, ſed infirmis exquiſitam! Morbi animæ vitia ſunt: qui ſuperbia laborat, Luciferum conſulat; qui iracundia furit, Cainum quærat; qui luxuria tabeſcit, filium adeat prodigum; qui avaritia corripitur, Judam interroget. Ex præcipiti Luciferi caſu, ex mortifero Caini terrore, ex prodigi ſordibus, ex ſuſpenſi, crepantiſque Judæ ſpectaculo plus proficiet, quam ab humilis Lazari, patientiſſimi Abelis, mundiſſimi Joſephi, &c. exemplis.

Philipp. Hartung. in Dom. 6. poſt paſch. conc. civ. §. 11.

§. XI. MISCELLANEA, ET CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Damnum.

S. Bruno in 1. Cor. c. 5. v. 2.

I. S. Bruno Cartuſianorum Patriarcha textum illum Apoſtoli, in quo Corinthiis perſuadet, ut ſcandaloſum illum inceſtuoſum e medio Societatis ſuæ auferant, & amoveant: *ut tollatur e medio veſtrum, qui hoc opus fecit*; hunc, inquam, textum exponens, ſubjungit: Hunc, & omne malum tollite de medio veſtrum; quaſi dicere vellet, ſcandalum centrum eſſe, & omnis malitiæ nidum.

S. Tho. & Dion. Car. in cit. loc.

II. Apoſtolus in c. 5. ep. 1. ad Corint. de ſcandalo tractans ipſum fermento aſſimilat dicens: *Necitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit?* & paulo poſt, eidem alluſioni inſiſtens, quale venenum annexum habeat, ſubnectit inquiens: *fermentum malitiæ, & nequitiæ*: Quam pariter ob cauſam olim Deum ſeveriſſime inhibuiſſe arbitror, ne Iſraelitæ quidquam fermenti in ædibus ſuis aſſervarent, *Non erit fermentum in domibus veſtris, quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Iſrael*. Sed quorſum obſecro

cum

Digitized by Google

cum tanto rigore mortis pœna illi intentabatur, qui maſſam hanc domi ſuæ aſſervaret? ſcilicet ut in eo diſceremus, quod vel unius duntaxat ſcandalum, in fermento figuratum, ſufficiens peſtis ſit, quæ inficiat, morteque mulctet omnes in tali familia degentes. Unde S. Thomas inquit: Sicut per modicum fermentum tota maſſa corrumpitur, ita per unum peccatorem tota ſocietas inquinatur: in cujus confirmationem illum adducit Eccleſiaſtici Textum: *Ab una ſcintilla augetur ignis, & ab uno doloſo augetur ſanguis*; & hoc quidem contingit, dum per peccatum unius alii provocantur æqualiter ad peccandum. Quem pariter textum Dionyſius Carthuſianus exponens, ſub titulo fermenti ad homines alludit ſcandaloſos, dum ait: Sic unum peccatum, ſeu unus peſtilens, & perverſus, totam maſſam, id eſt, veſtram congregationem, contaminat, inficit, & ſeducit, niſi auferatur.

Menſ. di. 7. n. 7. III. Conſideratione dignus eſt modus, quo incarnata, & increata ſapientia in prædicta zizaniorum parabola loquitur, dicit enim, quod ſupremus Judex Angelos ſuos in fine ſæculorum velut totidem meſſores in Eccleſiam ſuam militantem miſſurus ſit, ut in cæleſte granarium frumentum congregent, zizania autem in ignem infernalem conjiciant: quærendum enim hic venit, cur, ex quo per hanc malam herbam vel zizania, quævis culpa, omniſque perverſitas intelligitur, nulla fiat ſpecialis peccati mentio, præterquam ſcandali? Dicit enim ſacer Textus: *Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur, ſic erit in conſummatione ſæculi; mittet filius hominis Angelos ſuos, & colligent de regno ejus omnia ſcandala*; cur nullam facit mentionem de ſacrilegiis, de apoſtaſiis, de hæreſibus, de atheiſmo, de paganiſmo, de inceſtibus, de blaſphemiis, de ſimoniis, de homicidiis, de uſuris &c. Cur ſola Scandala memorat? ſcitiſne, quodnam hujus ſit myſterium? hoc non mirum, qui, cum ibi de igne infernali agatur, nullum eſt peccatum, quod majorem cum illo igne relationem habeat, quam ſcandalum; hoc enim unica cauſa exiſtit, cui Deus abyſſi illius voraginem aperuerit, etenim a principio quidem Creator totum univerſum produxit: *In principio creavit Deus cælum, & terram*, ſed ſine inferno. Quando igitur juſtitia vindicativa ignem illum centro terræ inviſceravit, ibidemque tenebricoſum illum dilatavit carcerem? tunc videlicet, ut diximus, quando Draco infernalis tertiam naturæ Angelicæ partem ſcandalo ſuo in abyſſum protraxit: *Michael, & Angeli ejus præliabantur cum Dracone, & Draco pugnabat, & Angeli ejus, & non valuerant, neque locus eorum amplius inventus eſt in cælo, & projectus eſt Draco ille magnus ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & ſatanas*. Cauſa igitur, cur ipſi, & ſequacibus ejus barathrum apertum fuerit inferni, eſt hæc, quia ſeduxit univerſum orbem, poſtquam ſeduxiſſet magnam cæleſtis curiæ partem.

IV. Quæri non immerito poteſt, cur Adam,
Ibid. n. 8. & Eva a Deo interrogati fuerint, ſerpens vero non item, & tamen hinc inſtrumentum, & auctor omnis mali fuerat; quod dubium Procopius his verbis reſolvit: Mirabile vide judicium deceptos interrogat deceptorem non interrogat, ſed quaſi malum, & mali authorem, & penitus incorrigibilem, veniaque indignum, affatur. Voluit nimirum Divina Sapientia, quæ omnia alto cum myſterio diſponit, ab ipſis mundi crepundiis nos docere, illos, qui offendiculum ſunt, & ruina animarum, ut plurimum incorrigibiles, veniæ incapaces, & perditæ ſalutis homines eſſe. Non enim fuit examinatus ſerpens, nec vocatus ad ſe defendendum, aut rationem de ſe reddendam, ſicuti primi parentes, ſed ex abrupto maledictus, & condemnatus fuit: *quia feciſti, hoc, maledictus eris*. Non enim opus eſt examine, aut proceſſu ad condemnandum illos, qui ſcandalum præbent, nimis potens, & deteſtabile eſt ſcelus illorum, & quia in flaganti crimine deprehenduntur, tamquam atrocium delictorum rei, inauditi condemnantur.

V. D. Chryſologus de malitia ſcandali ſcribens, alia hujus comminatæ pœnæ myſteria in medium adducit; quare, inquit, non lapis, ſed lapis molaris? quia lapis molaris dum triticum terit, dum farinam fundit, a polline furfurem dum ſecernit, panem pie laborantibus ſubminiſtrat. Bene ergo illi, qui eligit miniſter ſcandali magis eſſe, quam pacis, ad collum lapis alligatur molaris, ut hoc illum ad mortem trahat, quod illum trahere debuiſſet ad vitam quia ſenſus ad vitam datos mortis convertit in ſcandalum ſuadendo aliud videre, aliud audire, aliud ſentire, aliud ſapere, quam in Chriſto erat, quam erat in ſcientia ſalutari. Hinc angularem lapidem, hinc adjutorii lapidem, hinc lapidem ſine manibus abſciſſum, quod eſt Chriſtus, ſic puſillorum circuit, & traxit ad ſcandalum, ut non panem vitæ, ſed panem lacrymarum conficeret, & doloris, ſicut Propheta teſtatus dicens: *Qui manducatis panem doloris*. S. Chryſ. ſer. 27.

VI. Conſiderandum eſt, quod reus, qui ſaxo ad collum alligato in mari ſubmergitur, Menſ. di. 3. n. 4.
penitus ab oculis noſtris ſubducatur, non vero item qui in publico foro juſtitiæ ſupplicio afficiuntur, hi enim, quia omnibus expoſiti ſunt, in ſpectatoribus excitant compaſſionem, atque ad porrigendum pro anima illorum precum ſubſidium populum commovent, e contra vero qui in mare demergitur, & profundatur, exoſus declaratur omnibus, & indignus, qui videatur, nedum admovetur. Hanc autem deteſtationem, & abominationem ſcandaloſi pœnæ loco ſuſtinebunt, quia exoſi ſunt Deo, hominibus, & multo magis Angelis.

VII. Per experientiam videmus, quod ſi pes Ibid. n. 5.
v. gr. in offendiculum aliquod impingens, graviter læſatur, non ob id ſubito præſcinditur, aut ſeparatur a corpore, imo ad pedem curandum manus confeſtim accurrit, oculus ſimiliter ad qualitatem mali diſcernendam quaquaverſum vertitur; denique ſtomachus haud invitus eſt ad ſuſtinendam pro cura pedis diætam; uno verbo invicem ſollicita ſunt membra; cur igitur tam Chriſtus, quam Sanct. Paulus ad Galatas, nociva membra præſcindi ſuadent, & a corpore pro-

projici, quod idem eſt, ac ſi dicerent, totaliter ſeparetur ſcandaloſus a communione, & conſortio noſtro, tamquam excommunicatus, & præciſus? cur non potius ad correctionem admittitur, & per exhortationes ad ſui emendationem promovetur & inducitur? Reſp. proſequendo eamdem ſimilitudiuem membri putridi corporis noſtri, quamdiu enim ſpes eſt, ut ſanari poſſit pars aliqua corporis infirma, toleratur in corpore, & ad illud curandum omnis generis remedia adhibentur; at vero quando evidens eſt periculum, ne ex eo totum corpus inficiatur, tunc a corpore præſcinditur, & in terra ſepelitur: eodem modo de aliis peccatoribus, & vitioſis dici poteſt, quod ad faciendam pœnitentiam magis ſint diſpoſiti, magiſque emendationis capaces, & ideo ſine perverſionis periculo cum illis, utpote ſpem ſalutis ſuæ promittentibus, tute, & ſecure agere, & converſari poſſumus; at vero ſcandaloſi ſunt veluti membra putrida, quæ ſana corporis membra inficiunt & deſtruunt, nec aliud ſupereſt pro illorum ſalute remedium, quam ſectio; ac proinde bene S. Paulus ait: *Utinam abſcindantur*, & Salvator: *Abſcinde, & projice*.

Idem diſ. 2. nu. 1. VIII. Manaſſi graviſſimum cælitus inflictum ſupplicium Scripturæ ſacræ commemorant, qui ut l. 2. Paralip. aſſerit, vitam ſuam in prædam dederat, abominationibus horrendis, ita ut non modo carnis deſideriis fræna laxaſſet, ſed inſuper veri Dei cultum conculcaret, dicente Scriptura ſacra: *Fecit malum coram Domino, juxta abominationes gentium*. Et paulo poſt idem ſacer Textus aſtruit, quod populum ſeduxerit, ut eorumdem gentilium ſectaretur abominationes, igitur Manaſſes ſeduxit populum. Et nihilominus ſi totam percurretis Scripturam ſacram, nuſquam invenietis, eum actu aliquo poſito Iſraelem ad Idololatriam, inſtigaſſe; qualiter igitur eum ſeduxit; ſuffeciſſet equidem Spiritum S. dixiſſe, quod Rex idololatra erat; hoc enim ſufficiebat ad inſerendam hanc aliam conſequentiam, ſcilicet quod populum ſeduxiſſet; quia, ut Sanct. Bernardus ait: Principis error multos involvit, & tantis obeſt, quantis præeſt; damnum quidem exile eſt, quando is, qui ſcandalum præbet, homo privatus eſt, quia ſi quis de populo deviat, ſolus periit: Princeps iter faciens, numeroſum poſt ſe comitatum trahit, & ideo, ſi extra vitæ limites egrediatur, per ejus ſequelam omnes a recta ſemita deviant, & in præcipitia labuntur. Unde veriſſima eſt illa Magni Gragorii omnibus manifeſta propoſitio dicentis: Cum paſtor per abrupta graditur, conſequens eſt, ut grex in præcipitium feratur.

IX. In Exodo incredibilis illa ſtrages refertur, in qua Moyſes ex inſtinctu Divino aliquot Hebraici populi millia quæ ſua ante vitulum aureum genua flexerant, peremit: Cecideruntque in die illa quaſi viginti tria millia hominum; & tamen numerus idololatrarum ad ejuſdem vituli adorationem concurrentium utique longe major erat, qui ſalvus remanſerat. Unde merito quærendum venit, cur injuria divino cultui facta in minori injuriantium numero vindictam ſuam luat? Sed facilis eſt ad hoc reſponſio, quia Deus præcipue illos punire voluit, qui Idololatriam promoverant, illuſque Authores, & capita fuerant, quia hi non ſolum propriarum culparum rei exiſtunt, ſed etiam omnium illorum exemplum ad alios transfunduntur: Et ideo S. Iſidorus Peluſiota ait, Cum omnes pene in deſerto vitulum effeciſſent, quidam *S. Iſidor. Peluſ. l. 3. ep. 152.* pœnas dederunt, (hoc eſt fortaſſe, qui ſcelus auſpicati erant:) quidam autem veniam conſecuti ſunt, ii nempe, qui per fraudem, & impoſturam illorum veſtigiis inſtiterant. Etenim illius l. quia ex parte excuſabiles cenſeri debent, qui malo Principum, & Prælatorum exemplo provocati erant, quia hoc illos incantat, illorumque ſcelus certo quodam modo canonizat.

X. Quæſtio eſt, quæ fuerit origo Idololatriæ, quæ inſatiabile inferni barathrum, dæ- *Manſi diſ. 10. v. 1.* mones pro diis adorari faciendo, per tot ſæcula implevit? nimirum antiquus ſerpens, conſiderans, homines ad delicias, voluptates, gulam, avaritiam, vindictas, & ſimilia ſcelera vehementer eſſe propenſos, Deos adinvenit; hiſce illorum appetitibus valde proportionatos, ut peccata prædicta per exemplum Deitatis, quam venerabantur, non ſolum impunitate gauderent, verum juxta falſam illorum fidem, per imitationem meritum conciliarent; ſic enim pro impudicis adinvenit impudicam Deam Venerem; pro avaris Mercurium; pro vindicativis Martem, denique Bacchum pro epulonibus.

XI. Conſiderabilis eſt quædam S. Hierony- *Ibid. n. 1.* mi ſuper Danielem ſcribentis ponderatio; ut enim ſtatua illa antea adorationis cultum reciperet, ſequens emanavit edictum, ut ſcilicet Satrapæ, & Principes primi eſſent, qui coram illa genua ſua flecterent; ait enim Sacer Textus: *Tunc congregati ſunt ſatrapæ, Magiſtratus, & Judices, Duces, & Tyranni, ac Optimates, qui erant in poteſtatibus conſtituti; & univerſi Principes gentium, ut convenirent ad adorationem ſtatuæ*; tametſi enim per quotidianam experientiam videamus, quod infima plebs, & fex hominum prima eſſe ſoleat, quæ matutino tempore ſurgens, ad ſatisfaciendum devotioni propriæ Eccleſiam adeat; e contra vero Nobiles, & Principes ultimi eſſe conſueverint: Nihilominus Rex ille ſapienti conſilio ſtatuit, ut Principes primi eſſent, qui ſtatuam illam adorarent; cujus rationem Sanctus Hieronymus indicat, dum ait: Principes congregantur ad adorandum, ut per Principes ſeducantur & gentes.

XII. Apud Jeremiam Deus introducitur in *Jerem. 11.* hæc verba loquens: *Ecce ad te, mons peſtifer, ait Dominus, qui corrumpis univerſam terram, & extendam manum meam ſuper te, & dabo te in mortem combuſtionis*; Enim vero nullus eſt morbus, qui communiter in univerſum populum magis dilatetur, quam peſtis, nulli enim parcit ſexui, conditioni, aut profeſſioni perſonarum; at vero quando ipſos quoque Principes inficit, ſignum eſt, quod ſtragem quamdam faciet irreparabilem; utique oraculum Propheticum non ſine miſterio hanc addu-

Digitized by Google

adducit ſimilitudinem, quia quando in Superioribus, & Magnatibus ſcandalum reperitur, ſubito omnes inde inficiuntur. *Bell. p. 3. ſpec. l. 3. diſt. 7. Pſ. 1.* Montes peſtiferi, inquit Bellovacenſis, ſunt Majores, quorum corruptio derivatur in inferiores. Unde Principis alicujus ſcandaloſi regimen, per Cathedram, qua ducetur, & leges promulgantur, denotatum, cathedram peſtilentiæ appellatur, *Pſal. 1.* de qua Pſalmiſta ait: *Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit.* Tuoc autem, Hugo de S. Victore ait; recte cathedra peſtilentiæ fit, quando pravum opus io exemplum veniens plures corrumpit.

TITULUS CXXXI.

SOCIETAS.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

S. Tho. in opuſ. con. Reli. impugn. c. 1. Ariſt. l. 8. Eth. c. 9. I. EST duorum, pluriumve conjunctio, contracta ob commodiorem uſum, & quæſtum uberiorem. Sive eſt adunatio hominum ad aliquid perficiendum, ut S. Thomas definivit. Unde Ariſtoteles ait: Sunt Societates omnes quædam velut partes civilis Societatis. Conveniunt enim homines emolumenti alicujus cauſa, & ut ſuppeditent aliquod, quod ad vitæ uſum, cultumque pertinet. Putant aliqui Socium a Sodali in hoc differre, quod Socius proprie dicatur, qui in re ſeria, ac laborioſa juvat alterum; Sodalis autem, qui io rebus levioribus, alteri ſocietatem præſtat.

Diviſio.

II. Dividitur in *bonam* & *malam*, illa eſt, quæ inter bonos & virtuti deditos reperitur; iſta, quæ a malis & ſceleratis hominibus mala intentione contrahitur.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Eccl. 13. v. 19. I. OMne animal diligit ſimile ſibls ſic & omnis homo proximum ſibi, omnis caro ad ſimilem ſibi conjuogetur, & omois homo ſimili ſui ſociabitur.

Societatis utilitas.

Ec. 4. v. 9. II. Melius eſt, duos eſſe ſimul, quam unum; habent enim emolumentum Societatis ſuæ: ſi unus ceciderit, ab altero fulcietur. Væ ſoli, quia cum ceciderit, non habet ſublevantem ſe. Et ſi dormierint duo, fovebunt ſe mutuo, unus quomodo caleſiet? etſi quiſpiam prævaluerit contra unum, duo reſiſtunt. Funiculus triplex difficile rumpitur.

Societas bona.

Pſ. 83. III. Elegi abjectus eſſe in domo Dei mei magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum.

2. Cor. 6. IV. Quæ participatio juſtitiæ cum iniquitate?

1. Cor. 1. V. Fidelis Deus, per quem vocati eſtis in Societatem Filii ejus Chriſti Domini noſtri.

Pſ. 18. v. 26. VI. Cum Sancto ſanctus eris, & cum viro ionocente innocens eris, & cum electo electus eris.

Prov. 13. v. 20. VII. Qui cum Sapieotibus graditur, ſapiens erit: amicus ſtultorum ſimilis efficitur.

Ec. 37. v. 15. VIII. Cum viro ſancto aſſiduus eſto, quemcunque cognoveris obſervantem timorem Dei.

Pſ. 132. v. 1. IX. Ecce quam bonum, & quam jucundum, habitare Fratres in unum.

Matt. 18. v. 20. X. Ubi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.

Ecc. 6. v. 36. XI. Si videris ſenſatum, evigila ad eum, & gradus oſtiorum illius exterat pes tuus.

Pſ. 100. v. 6. XII. Oculi mei ad fideles terræ, ut ſedeant mecum: ambulans in via immaculata mihi miniſtrabat.

Prov. 27. v. 17. XIII. Ferrum ferro acuitur, & homo exacuit faciem amici ſui.

Societas mala, ejus fuga &c.

Eccl. 13. v. 1. XIV. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui communicaverit ſuperbo, induet ſuperbiam.

Prov. 1. v. 10. & 15. XV. Fili mi, ſi te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis, ne ambules cum eis: prohibe pedem tuum a ſemitis eorum; pedes enim illorum ad malum currunt.

Ec. 7. v. 2. XVI. Diſcede ab iniquo, & deficient mala abs te.

Apoc. 18. v. 4. XVII. Exit de illa Populus meus, ut ne participes ſitis delictorum ejus, & de plagis ejus non accipiatis.

Iſaia 52. v. 11. XVIII. Recedite, recedite, exite iode, pollutum nolite tangere, exite de medio ejus.

Num. 16. v. 26. XIX. Recedite a tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere, quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum.

Ecc. 8. v. 20. XX. Cum fatuis conſilium non habeas; non enim poterunt diligere, niſi quæ eis placent.

Exod. 34. v. 12. XXI. Cave; ne uoquam cum habitatoribus terræ illius jungas amicitias, quæ ſint tibi in ruinam.

Eccl. 12. v. 13. XXII. Quis miſerebitur Incantatori a ſerpente percuſſo, & omnibus, qui appropiant beſtiis? & ſic qui comitatur cum viro iniquo, & obvolutus eſt in peccatis.

Pſal. 1. XXIII. Beatus vir, qui oon abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & io cathedra peſtilentiæ non ſedit.

2. Theſ. 3. XXIV. Denunciamus autem vobis, Fratres in nomine Domioi noſtri Jeſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inurdinate.

Prov. c. 22. XXV. Non habitaveris cum viro furioſo, ne forte diſcas ſemitas ejus, & ſumas laqueos animæ tuæ.

Societatis malæ damnum.

Pſ. 105. XXVI. Commixti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & ſervierunt ſculptilibus eorum, & factum eſt illis in ſcandalum.

XXVII.

Digitized by Google

Pr. c. 41. v. 8. XXVII. Filii abominationum fiunt filii peccatorum, & qui converſantur ſecus domos impiorum.

§. III. EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

S. Petr. in epiſt. I. INter bonos bonum eſſe, ſalutem habet, inter malos vero, etiam laudem: illud tantæ felicitatis eſt, quantæ etiam ſecuritatis; hoc tantæ virtutis, quantæ difficultatis. Quale nempe eſt illud, tangere picem, & non inquinari ab illa, in igne ſine læſione verſari.

S. Bonav. l. 4. Pharetr. c. 23. II. Hoc unicuique proprium eſt, ut, qualis ipſe fuerit, tales ſibi conjungi & alios velit, ut diverſitatem vitæ refugiet, atque hoc imitandum imprimat, quod amat. Nihilominus ab hac regula lubricam ſanctus Bernardinus excipit juventutem, ſevera diſciplina, & magna indignam cuſtodia: proindeque ait: ſequatur converſationis electio, ut adjungantur probatiſſimis quibuſque ſenioribus. In iis, qui cum juvenibus converſaturi ſunt; eamdem minime requirit ætatem, & profeſſionem, quin potius annos plures, authoritatem, & prudentiam eminentiorem, cujus hanc aſſignat rationem; nam ut æqualium uſus dulcior, ita ſenum tutior eſt, qui magiſterio quodam edocti vitæ colorant mores adoleſcentium, & velut murice probitatis inficiunt. Non nego equidem, juvenibus gravem quandoque eſſe maturiorum converſationem, eſt oculus in id, non quod oblectat, ſed quod utilitatem animarum affert, bonoſque mores promovet, convertendus eſt.

Origi. in c. 10. ib. III. Inter profanos ſanctus, inter obſcœnos mundus, pius inter impios, bonus inter malos, tamquam ſmaragdus in luto, tamquam margarita in arena eſt.

Hug. Vict. de inſtit. novi. c. 5. IV. Qui cum pejoribus converſari appetit, ſatis ſe depravatum oſtendit.

Petrus Bleſſ. nſ. opuſc. 9. V. Converſari ſic debet Chriſti miniſter, ut ex moribus exterioribus compoſitiones interiores exiſtimentur.

Bernard. ſ. 1. Jud. VI. Pauca eſt Societas, in qua non ſint pravi homines inter bonos.

Neceſſitas.

Greto. in Regiſt. VII. Qui prius fueras Canonicus Regularis, factus es Canonicus Inſularis. Solitudinem Congregationi prætuliſti, & Inſulam Clauſtro, feciſti te anathema fratribus tuis, terram promiſſionis pro Ægypto, pro Babylone Jeruſalem, & cælum deſeris pro inſerno. Quid tibi, & ſolitudini? Multos in diſcrimen animi ſolitudo dejecit. Erraverunt in ſolitudine quidam, & a ſerpentibus perierunt.

Thomas Cantip. l. 2. apu. c. 21. §. 2. VIII. Quam vera ſit hæc ſententia (væ ſoli &c.) ego novi: qui triginta annis, & eo amplius vices Epiſcopi in diverſis provinciis, & diœceſibus habui. Qui in hoc articulo, quo Religioſi vel ſoli vadunt in viis, vel ſoli manent in curiis, horrenda mala, horrenda ſcandala, horrendaque pericula frequenter audivi, quæ numquam ſuſtinuiſſent adjuncto ſocio, vel feciſſent,

S. Bern. apud Niſſen. Phœnic. l. 4. c. 6. IX. Volenti perperam agere, & deſertum abundantiam habet, & nemus umbram, & ſilentium ſolitudo. Malum quippe, quod in me videt, nemo arguit. Ubi autem non timetur reprehenſor, ſecurius accedit tentator, licentius perpetratur iniquitas. In conventu vero bona, ſi quæ facis nemo prohibet; mala autem ſi facere vis, non licet, mox enim a pluribus comperitur, arguitur, emendatur.

Cantip. l. cit. X. Dicam, quod ſentio, etſi invite ab improbis audiatur. Credo, ſolis, & ſine ſocio foris ambulantibus, mille inſortunia, & plura, quam credi poteſt, ſæpius occurriſſe, in quibus nec opere, nec ſaltem animo, offendiſſent, ſi juſtus fratris ſocius affuiſſet.

Æquitas.

S. Chryſ. in Pſ. 4. XI. Tu autem, ſi in civitate aliqua ſis habitaturus de aere curioſe inquiris, an ſit ſalubris, num temperatus, num ſiccus? de anima autem rationem initurus, non es ſolicitus de eorum conſuetudine, qui cum ea ſunt congreſſuri, ſed temere, & inconſiderate eam omnibus permittis? Dic tu mihi, quomodo veniam aſſequeris, ſi eam ſic negligis?

Utilitas.

S. Baſil. in Conſti. c. 19. XII. Ubi multi unus, & unus non ſolus, ſed in pluribus, huic vitæ inſtituto quid eſt, quod jure æquiparari poſſit? quid beatius dici; Quid hac conjunctione, & unitate aptius excogitari: Quid elegantius ſingi mutua inter ſe morum animorumque contemperatione? Hic infirmo parata medicina, hic triſtis ſua habet ſolatia, hic rerum neceſſariarum ignarus magiſtros, hic debilis confortationem, hic tepidus calorem; & ſi quis cadat, plurimos, qui manum offerant, & erigant; & ſi ſtet, innumeros, qui confirment, vel ſuſtentent, ne ruat. Hæ ſunt Cœnobiticæ utilitates; ſolitariæ autem converſationis incommoda illa, quæ toto hoc capite carptim perſtrinximus. Hinc accipimus, quantum Patri Baſilio Magno debeamus propterea, quod Monachos ſolitarios ad communem in ſanctis Conventibus vitam adduxit, quos proinde a procelloſis periculorum tempeſtatibus ereptos, in tranquillo, tutiſſimoque portu conſtituit.

S. Chryſ. in Pſ. 4. XIII. Undenam exiſtimas eos, qui deſerta incoluerunt, admirabiles, & claros evadere? nonne quod ſtrepitus, & fora fugiant? nonne quod longe a fumo negotiorum, quæ ſunt in medio, ſe collocarint? eos ipſe quoque imitare, in media civitate ſolitudine perſequens. Quomodo hoc autem erit? ſi fugias improbos, ſi bonos ſequaris; ita enim majorem percipies ſecuritatem, quam qui in deſertis habitant, non ſolum in iis, qui proſunt. Si enim malos quidem fugias, bonos autem ſequaris, utrimque & virtus augeſcet, & decreſcet vitium.

S. Bern. Sen. apud Manſi di. 14. n. 8. XIV. Duplex affert lucrum, inquit S. Bernardinus, ſocietas bonorum: Primum eſt, cognitio malorum ad evitandum; nam ubi plures virtuoſi ſimul congregati ſunt, habentes plures ſpirituales oculos, plura vident, per-

Digitized by Google

perſpicacioreſque ſunt, atque amplius oculati ad evitandum mala; nam quod unus non cognoſcit, alius intellexit, & cautius unus per alium incedere noſcit. Virtuoſa utens ſocietate, diverſa ſibi poteſt promittere ſubſidia. Juvatur inquit idem Sanctus, a ſociis contra inſurgentes tentationes, conſiliis, & exhortationibus ſancti.

S. Ambr. l. 2. offic. c. 20. XV. Ubique inter admiranda opera, & reverenda ſecreta, Sancto Moyſi individuus adhærebat Jeſus; unde factum eſt, ut, qui fuerat ſocius converſationis fieret ſucceſſor poteſtatis.

S. Greg. ho. 5. in Ezec. XVI. Qui ſancto viro adhæret, ex ejus aſſiduitate viſionis, uſu locutionis, exemplo operis, accipit, ut accendatur in amorem veritatis; peccatorum ſuorum tenebras fuget, in deſiderio lucis exardeſcat.

Societas bona.

S. Ambr. l. 2. offic. c. 43. XVII. Ad instructionem jungi bonis plurimum proficit, & ad probitatis teſtimonium. Oſtendunt enim Adoleſcentes, ſe imitatores eſſe, quibus adhæſerint, & ea convaleſcit opinio, quod ab his vivendi acceperint ſimilitudinem, cum quibus converſandi hauſerint cupiditatem.

S. Chryſ. ſup. Mat. XVIII. Bonus ſic malo connectitur, ut aut pares reddantur, aut cito ab invicem ſeparentur; amicitiæ enim pares aut quærunt, aut faciunt.

XIX. Amabilis Socius eſt omnibus officioſus, & nulli oneroſus, quia devotus ad Deum, benignus ad proximum, ſobrius ad mundum; Domini ſervus, Proximi ſocius, mundi Dominus, ſuperiora habet ad gaudium, æqualia ad conſortium, inferiora ad ſervitium.

S. Petrus Chryſol. XX. Melior eſt Societas ſimplicis inter Sapientes nutriti, quam prudentis cum peccatoribus educati. Dulcior eſt vita Sapientis aſpera inter Sapientes, quam dulcis inter inſipientes.

Ibid. 2. ſol. XXI. Sancta converſatio confundit inimicum, ædificat proximum, glorificat Deum.

S. Greg. in 1. Reg. XXII. Converſationis bonæ vir cæleſtia amat, terrena deſpicit.

Societas mala.

S. Chryſ. ſup. Mat. XXIII. Rerum natura eſt, ut, quoties bonus malo conjungitur, non ex bono malus melioretur, ſed ex malo bonus contaminetur; diverſitas enim rerum numquam poteſt habere concordiam, & multos ſolicitat felicitas nefanda.

Ibid. l. 2. ſolilog. XXIV. Ante ignem conſiſtens, etſi ferreus ſis, aliquando diſſolveris: proximus periculo diu tutus non eris. Per aſſiduitatem cito peccat homo. Sæpe familiaritas implicavit, ſæpe occaſionem peccandi dedit, ſæpe, quod voluntas non potuit, aſſiduitas ſuperavit.

Ibid. XXV. Melius eſt habere malorum odium, quam conſortium. Sicut bona multa habet communis vita Sanctorum; ſic plurima mala affert ſocietas malorum.

S. Bern. ſ. 2. XXVI. Agnoſcite, dilectiſſimi, & expaveſcite conſortia eorum, qui ſalutem impediunt animarum. Horrendum penitus ſacrilegium, quod & ipſorum videtur excedere facinus, qui Domino majeſtatis manus ſacrilegas injecerunt.

XXVII. Gratulandum eſt, cum mali de Eccleſia ſeparantur, ne columbas, ne oves Chriſti ſæva ſua & venenata contagione prædentur. Cohærere, & conjungi non poteſt amaritudo cum lumine, pluvia cum ſerenitate, pugna cum pace, cum fœcunditate ſterilitas, cum fontibus ſiccitas, cum tranquillitate tempeſtas. *S. Cypr. de ſimpl. Prælat.*

XXVIII. Deplorandus ille ſtatus eſt, ubi jam non vitiis excuſatio, ſed authoritas datur: nullum enim malum difficilius extinguitur, quam quod multitudinis conſenſu aſſeritur, & excuſatione blanditur. *S. Cypr. in Pſ. 49.*

XXIX. Nec mirum eſt, ſi fragilis perverſi ſocius perverſus efficitur, cum in terra, & in cælo perverſa ſocietas perverſi ſatanæ perverſam fecerit, tertiam partem ſtellarum, id eſt, Angelorum cæli, & miſit eas in terram. Prima pars fuit, quæ divinæ voluntati adhæſit; ſecunda, quæ vacillavit, ſed tandem Deo conjuncta eſt, tertia vero, quæ ex ſeductione Luciferi perverſi ſocii a Deo perverſa fuit, & miſit eas in terram. *S. Bern. Ser. 5. in Domin. 9. Pent. n. 2.*

XXX. Mala ſocietas corruptionem ſeminat, ruinas ædificat, perditione gaudet, interitum fovet, confuſionem mercatur, criminationes exaggerat, & per infinita dedecora, ſimplices mentes invehit in perditionem. *S. Cypr. de ſingul. Cler.*

XXXI. Mira res! tanta eſt malitia, quam docente diabolo quidam perverſi diſcunt, ut multas nequitias per eos in Mundo dæmones operentur, quas operari quodammodo nequirent per ſe ipſos, majoremque poteſtatem habent ſancti viri ſuper dæmones, quam ſuper hos perverſos homines. In hujus Myſterium Dominus, convocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit eis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut ejicerent eos: & non dedit eis poteſtatem ſuper homines malos. *S. Bern. Ser. l. 6.*

XXXII. Verſari inter ſpinas, & minime lædi, divinæ potentiæ eſt, non virtutis tuæ. *S. Bern. S. 48. in Cant.*

XXXIII. Vitæ uſum cum improbis hominibus plane ſuillum agnoſcens ſapientiſſimus per Moyſen Pædagogus, ſeniori populo porcis veſci prohibuit, ſignificans non oportere eos, qui Deum invocant, cum impuris verſari hominibus. *S. Clem. Alex. l. 3. c. 11. pæd.*

XXXIV. Societas mala res contagioſa. *Auguſt. l. 2. Conf.*

XXXV. Corrumpunt bonos mores confabulationes peſſimæ. *Hier. ad Nep.*

XXXVI. Societas malorum incorrigibilium fugienda eſt. *Greg. in Ezech.*

§. IX. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Fuga.
Societatis malæ.

I. NOE, cæteris omnibus diſſolutam vitam agentibus, ſolus ipſe arcam parabat, & in diluvio intrabat. *Gen. 7.*

II. Tobias Senior, cum irent omnes ad vitulos aureos, quos fecerat Jeroboam Rex Iſrael, ſolus ipſe fugiebat conſortia omnium, *Tob. 1.*

ſed pergebat in Jeruſalem ad templum Domini, & ibi adorabat Dominus Deum Iſrael.

1 Mac. 2. v. 19. III. Mathathias ab Antiocho ad gentiliſmum compulſus, dicebat. Etſi omnes Gentes Regi Antiocho obediant, ut diſcedat unusquiſque a ſervitute legis Patrum ſuorum, & conſentiat mandatis ejus, ego, & Filii mei, & Fratres mei obediemus legi Patrum noſtrorum.

Gen. 50. v. 24. IV. Joſeph Patriarcha tantopere exoſus eſt malam Societatem, ut ne mortuus quidem inter Ægyptios morari voluerit, ſed reliquias ſuas aſportari juſſerit.

Origen. in lib. Job. V. De Job ſcribit Origenes, quod fuerit tamquam columba inter raptrices aquilas, tamquam agnus in medio luporum diripientium, tamquam ſtella in medio nubium teterrimarum. Item juſtus inter injuſtos, inter profanos ſanctus, inter obſcœnos mundus, plus inter impios, bonus inter malos, tamquam Smaragdus in luto, tamquam Margarita in arena. Cum ergo inter tales eſſet, non fuit talis, quales illi: cum inter impios eſſet, non declinavit ad impietatem: cum eſſet inter injuſtos, non eſt commiſtus eorum injuſtitiis, ſed permanſit in medio impiorum tamquam adamas immobilis, tamquam lucerna inextinguibilis, tamquam lumen, quod immutatur, tamquam radius, qui non occidit. Sic etiam nos oportet eſſe, o amici, ut fulgeamus tamquam luminaria cæli in mundo, verbum vitæ continentes in diem Chriſti.

In offic. divi. VI. De S. Joanne Baptiſta canit Eccleſia: Antra deſerti teneris ſub annis, Civium turmas fugiens, petiſti, Ne levi poſſes maculare vitam crimine linguæ.

Vita PP. VII. Arſenius interrogatus, cur tantopere hominum conſortium fugeret? non poſſe ſe cum Deo ſimul, & hominibus vivere, reſpondit.

Iſai. Ab. or. 22. VIII. De Chriſto Iſaias Abbas dixit: Nec Dominus Jeſus prius aſcendit in Crucem, quam Judam expuliſſet e medio diſcipulorum. In Collegio Apoſtolico Chriſtus ſuam fundaverat Eccleſiam ſponſam, quam acquiſivit Sanguine ſuo, nolebat itaque Redemptor Judam poſt mortem ſuam reliquos inter demorari diſcipulos, prævidens, illos ex hujuſmodi commercio, contaminationis incurſuros periculum, ſiquidem modicum fermentum totam maſſam

S. Leo S. 9. de Paſſ. corrumpit. Hinc & S. Leo, poſtquam, inquit, Judas perſuaſus a diabolo, diſceſſit, a Chriſto, ſeque a corpore Apoſtolicæ unitatis abſcidit, nullo Dominus pavore turbatus, ſed de ſola redimendorum ſalute ſolicitus, omne temporis ſpatium quod a perſequentium vacabat incurſu, myſticis ſermonibus, ſacratæque doctrinæ, ſicut Joannis Evangelio declaratur, impendit, elevans ad cælum oculos, & pro univerſa Eccleſia ſupplicans Patri. Notat autem Sanctus, Chriſtum non ante pro ſua Patrem exoraſſe Eccleſia, niſi ſeparato prius traditore. Quia nimirum, ſicuti (juxta tritum proverbium) unicus peccator peſſundat navigium, ita prævidebat Chriſtus, unico ſcelerato & traditore Juda inter Apoſtolos reliquos permanente, myſticam ſuam poſſe periclitari navim. Noverat perfectiſſime Verbum incarnatum, quantum Eccleſiæ triumphanti damnum ſolus intulerat Lucifer, tertiam ex firmamento ſecum in abyſſum trahens ſtellarum partem, quo exterminato, inquit S. Joannes, *audivi vocem magnam de cælo, dicentem, nunc facta eſt ſalus, & virtus, & regnum Dei noſtri, & poteſtas Chriſti ejus, quia projectus eſt accuſator fratrum noſtrorum*. Paulo ante præmiſerat, dicens: *Angeli ejus, præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & Angeli ejus, & non prævaluerunt, neque locus inventus eſt eorum amplius, & projectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & ſatanas*.

IX. S. Joannes Apoſtolus, teſte D. Irenæo domum quamdam ingreſſus, ubi ex improviſo Cerinthum reperit hæreticum, ſine more inde proſilivit, clamans, & vociferans: Recedite, profugite, timeo namque loci hujus exterminium, vel ob unius impii iſtius præſentiam. *S. Iren. l. 3. adv. Her. c. 3.*

X. S. David de ſeipſo fatetur: *Quoniam miſericordia tua ante oculos meos eſt, & complacui in veritate tua: ideo non ſedi cum Concilio Vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo: odivi Eccleſiam malignantium, & cum impiis non ſedebo.* *Pſal. 25.*

XI. B. Ægidius interrogatus, an quis in ſæculo Dei gratiam, & ſalutem aſſequi poſſet; reſpondit; poteſt utique, ego tamen malo vel unicum gratiæ gradum in Religione, quam decem in Mundo; illa namque gratia faciliter creſcit: & conſervatur, ſiquidem Religio a malis divinæ gratiæ oppoſitis converſationibus, & exemplis ſequeſtrat, plurimamque in ſpiritualibus ſubminiſtrat opem, ſæculum autem bene operantibus mille infert præjudicia. *Matth. 6. 11. n. 7.*

XII. Polycarpus diſcipulus Joannis Apoſtoli Martioni hæretico forte occurrens, eum ab eo, an ſe agnoſceret, interrogaretur, reſpondiſſe dicitur; Agnoſco, agnoſco diaboli primogenitum. Itaque docet haud molliter cum hujuſmodi hominibus loquendum eſſe, ſi quando loqui neceſſe fuerit. Cur enim diſſimulemus eoſdem nos habere inimicos, quos Dei eſſe novերimus, tanto majore odio dignos, quanto doloſius catholicæ inſidiantur veritati. *Marull. lib. 3.*

XIII. Antonium Abbatem Alexandrinum dicere ſolitum ferunt, non expedire Chriſti ſervis, eorum qui ſæculo ſerviunt domos frequentare, aut conſuetudine uti; Sicuti enim piſces de aqua eductos continuo langueſcere & emori ſolere, ſic Monachum extra cœnobii Septa vagantem, ſi quicquam confabulationi vacaverit alienorum, ad cordis tepiditatem redigi & circa ſpiritualia exercenda effici tardiorem. *Idem ib.*

Damna malæ Societatis.

XIV. Refert Petrus Alphonſus, quod duo Clerici euntes per quamdam civitatem, in quadam taberna audierunt dulciſſimos cantus, & accedentes invitati per reſidentes, ita dixit unus alteri. Dixit ſapiens, quod non eſt tranſeundum per ſedes gentis iniquæ, ſed fugiendæ ſunt, & ideo nullo modo intrabo. Alter vero lætus ex dulcedine cantus & aviditate potus, intravit ad eos, altero recedente; *Spec. Ex. S. V. Soc. ex. 3.*

Dum

Dum ergo ibi fruerentur lætitia, ſubito venit Rector civitatis, & cepit eos omnes, eo quod alibi feciſſent homicidium. Et cum omnes fuiſſent adjudicati ſuſpendio, & Clericus una cum eis, dum eſſet in morte, cœpit dicere intra ſe: Nunc cognoſco, & experimento percipio, quod malum eſt cum malis ſe aſſociare; veſtem ſuam, quando poteſt, non lavare; pannum pretioſiſſimum in manibus mali ſartoris ponere; vas balſamo plenum in latrinam projicere, ſed quia tarde dolui, juſtum eſt, ut ſim damnatus.

Manſi d. 3. n. 6. XV. D. Petrus, quando glorioſiſſimam emiſit Divinitatis Chriſti confeſſionem, quando ferventiſſimi amoris adactus incendiis, ad mortem, & quæcumque alia pro Magiſtro toleranda ſeſe obtulit ſupplicia, in Chriſti, & Apoſtolorum degebat ſocietate: Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocentes innocens eris. At perjurus inter reprobos, & ſacrilegos Caiphæ miniſtros, *ſedebat cum miniſtris*. Ecce vobis infallibilem regulam: *Cum perverſo perverteris.* Fac, elice, repete quæcumque volueris, propoſita bona; in virtutibus profeceris, nequaquam ſufficit; ſi namque temerarius malorum te conſortiis ingeſſeris, certus eſto, quod cum perverſo perverteris.

3. Reg. c. 13. XVI. Miſſus ad Jeroboam Propheta, qui imminentia ei ſupplicia denunciaret, ad probandum miſſionis ſuæ veritatem, altare diviſit, brachium Regis exſiccavit, quod & poſtea rogatus priſtino reſtituit vigori, & tandem omnia Regis Jeroboam, quantumvis pretioſa, repudiavit munera: *Si dederit mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum, nec comedam panem, nec bibam aquam in loco iſto; ſic enim mandatum eſt mihi in ſermone Domini præcipientis.* Eumdem nihilominus thaumaturgum tantæque ſanctitatis virum, ipſo eodem in die reperimus miſerabiliter interemptum: Invenit eum leo in via, & occidit, & erat cadaver ejus projectum in itinere, in pœnam ſcilicet tranſgreſſionis legis divinæ, dum contra Dei præceptum falſo ſe adjunxit Prophetæ, qui multo cum artificio, & ſtratagemate miſerum pervertit, inquiens: *Et ego Propheta ſum ſimilis tui, & Angelus locutus eſt mihi in ſermone Domini, dicens: reduc eum tecum in domum tuam, ut comedat panem, & bibat aquam: fefellit eum, & reduxit ſecum.*

S. Aug. l. 6. Conf. c. 8. XVII. Alipius Romæ, cum ab Amicis ad Amphitheatrum invitus fuiſſet perductus, repente inſano ludorum gladiatoriorum amore fuit correptus: ſpectavit, clamavit, exarſit.

Spec. Ex. Angel. ex. 20. XVIII. Zwollis, oppido inſigni Trajectenſis Diœceſis, quidam ſcholares ſua conceſſione uti volentes, eo pacto luſuri campos intraverunt, ut hi, qui ludentes amitterent, bibendam illo veſpere cereviſiam ſoli ſolverent, ſuoſque victores ab expoſitione tutarent. Cumque hujuſmodi luſibus diem duxiſſent in veſperum, ac ſufficiente Symbolo facto remeandum viderent, unus ex illis, qui eorum ſignifer, atque dux ad inſolentiam videbatur, quoniam, inquit, ſufficiens ſymbolum luſuum judicio factum eſt, abundatque pecunia hoc veſpere in potibus conſumenda, nunc quia urgentibus tenebris eſt oppidum repetendum, vel ſemel adhuc ea lege ludamus, ut, quiſquis noſtrum victor exiiterit quodcumque libuerit, eo pacto aliis imperet, ut, qui imperantis juſſa implere contempſerit, unus & ſolus futuræ cœnæ ſolvat impendia, atque ſic lucrata hactenus pecunia in aliud tempus reſervetur. Placet omnibus concepta, propoſitaque inventio, & reparato ludo, quiſque, ut ſic præcipere cæteris liceat, arte atque induſtria, qua poteſt, elaborat. Verum quia frequenter feliciora fata pravis arrident, ſoleatque improbos comitari fortuna ſecundior, is, qui omnibus nequior erat, juvante victoria, præceptor effectus eſt, unde ſolemni, celebrique cœna completa, cunctis imperat, ſe ſequantur. Quo imperato ſurgit nequam a cœna, exit, præcedit: cæteri ignari, & neſcii quo, iterum ſceleris ducem ſubſequuntur. Heu res nefanda! ingreditur lupanar infauſtus lupus, & poſtquam completa libidine exiiſſet, ut ſimiliter viciſſim omnes facerent, ſub pœnalis pacti evaſione turpis belva imperavit. Parent omnes nefando præcepto libenti animo; nam libidine æſtuabant; quos agere juſſi ſunt, adimplent. Unus tamen ex eis, quem non ſolum forma corporea, quæ in eo elegantiſſima erat, decorum effecit, verum etiam probitas, & honeſtas, necnon & virgineus quidam rubor pulchris reddiderat pulchriorem, ad exitiale præceptum exhorrens, pallentibus genis intremuit, petit ſodales, ut liber ſibi præberetur egreſſus, maxime quia hactenus ſervaſſet inviolata caſtra pudoris, firmaſſetque animo, ſe vitam potius, quam virginitatem, perditurum. His adoleſcentis verbis non compuncti, ſed provocati ſodales, vi abſtractum e collo palliolum tenent, nec ſe illud reddituros affirmant, niſi expectantis ſe fœminæ amplexibus jungeretur. Num tu, inquiunt, ſervata caſtimonia unus, & ſolus noſtram omnium luxuriam irridebis? Tum juvenis, ut obſtinatam ſodalium malitiam vidit, non ignarus conſilii, lætos atque feſtivos reinduit vultus, & lacerum doloribus animum ſerena fronte diſſimulans. Si omnino, inquit, libet, me veſtris complexibus habere conſortem, valeat nunc felix virginitas, & cum id tempus exegerit, memorem ſe faciat, quod hactenus cum ſumma veneratione in meis ſit laribus hoſpitata. Et cum hæc dixiſſet, rapido curſu ſe ad cubile meretricis, quaſi concubiturus, ingeſſit. In cujus limine cum introiturus conſiſteret, verſa in tergum fronte, ut minus notaretur, ſodalibus inclamavit: Num ſolis Virginibus cæli patebunt? & non etiam poſt adulteria David, & plures alii regna meruere manſura? Ad hæc ſodales in riſum concitati, plauſum fecerunt. Ipſe tamen anxie ſatis in intimis cordis ſui penetralibus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum precabatur, ne caveam ſcorti, naufragum videlicet pelagum virginei pudoris ingreſſus, caſtitatis diſpendia pateretur. Atque ſic introjens, firmatis ſolicitus forium ſeris, ne, quid cum fœmina loqueretur, expectan-

Digitized by Google

tes præ januis ſodales reſcirent, & geſtientem in ſuos amplexus fœminam paululum declinans, hujuſmodi verbis affatur: Quoniam non ignoro, infelix ſoror, quod te in hanc miſeram, infamemque vitam non tam pudicitiæ odium, quam capiendæ pecuniæ amor, transmiſerit, auſum ſum introire ad te, & nunc amoris arbitris colloqui tibi, cum tamen longe ſit anima mea, ut tecum (in pudicitiæ vaſtum periculum) velim quicquam perverſe agere, vel virginitatem meam, quam gratia Dei uſque ad mortem inviolatam tuebor, tuis, aliarumve fœminarum amplexibus conſtuprare; quia igitur me ad te non tam laſcivia invexit, quam compulit temerata malis prava ſocietas, redimere malo, quam violare pudorem. Interim apertis marſupiis non contemnendi valoris argenteum nummum protulit, quem fœminæ tribuens, ait: Sume hunc nummum, & ſecretum habe, nullique pandas, quod ſalvis virginitatis ſigillis, abs te hac hora ſeceſſerim; alioquin ſi ſodalibus res hæc innoteſceret, ſe in mea damna armarent. Accepit nummum proſtituta fœmina, & videns pudicitiam juvenis, verecundamque effigiem, admirata eſt vehementer, adoleſcentem tenerum annis, tanta morum honeſtate, & verborum gravitate ſtare conſpicuum, ut nec in eam, nec in quamlibet polluti cubilis partem pudicum lumen dejecerit. Unde adhortata eſt eum, ne a propoſiti ſui puritate decideret, ſe rem ſecretam retenturam ſpopondit, & in pace abire præcepit. At juvenis cum ad ſocios expectantes rediiſſet, & poſt inſolentes diſcurſus, & varios platearum circuitus, tempus profundæ noctis quieſcendum præciperet, ab eis diviſus, ad propria commeavit. Verum quia indecens fuerat tantæ probitati, tam improbis ſodalibus ſui præbere conſortium, non eſt paſſus piiſſimus Deus, qui ſemper, quos diligit, arguit, & caſtigat, hanc offenſam impune prætergredi, ſed tamquam benigniſſimus Paſtor balantis oviculæ ſuæ hoc modo emendavit errorem: gradiebatur ſolus per viam, ut iret domum, haud parum in ſemetipſo admirans quod potuiſſet illam metuendæ leænæ caveam illæſus, intactuſque evadere. Cumque talia memorans, gyrato in obliquum gradu, in alium vicum divertiſſet, qui recto itinere ad ſuum hoſpitium dirigebat, ſubito vidit ante ſe perhorrendæ noctis caliginem perſonam quamdam, cujus virilis facies (nam vir videbatur) micantium aſtrorum lumen revincens inviſa plateam luce perfudit. Qui appropinquans dextera manu tanto ictus impetu in maxillam juvenis palmam fixit, ut vi verberis in terram eliſus palpitaret, dicens: vel hoc verbere doctus pravæ ſodalitatis virulenta contagia vereare. At juvenis cum poſt breviſſimam moram caſus ſui reſurgeret, viſurus, quiſnam ipſum tam violenta alapa conſternaſſet, nullum præter ſe circa ſe vidit. Qua ex re Angelum ſuum fuiſſe, qui divino imperio ipſum de errore commiſſo corrigeret, non ambigua æſtimatione arbitratus, ad hoſpitium alacer repedavit, non minus de prodigioſa, & profutura ſibi correctione gaviſus, quam de verberis acerbitate ſolicitus. Cæterum ne phantaſticum aliquid circa ſe contigiſſe juvenis crederet, & ſomnio ſe magis deceptum, quam re geſta inſtructum eſſe, putaret, divina diſpenſatione factum eſt, quod per plures dies cæſa maxilla in tantum diſtenſa pelle tumuerit, ut ad aliquot dies in publicum procedere, tanta genarum diſparilitate, vereretur. O felix juſti rigoris, & e celſiſſimis cælis miſſa cenſura, quæ, dum unius errorem digno verbere cecidiſti, evidens dediſti documentum poſteris, quantum Deo, Angeliſque diſpliceat, inſontem adoleſcentum ætatem inſolentibus ſodalibus commiſceri.

XIX. Joſaphat ob ſocietatem, cum Achabo initam, prope interemptus eſſet, ſed & a Jehu audire debuit: Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Dominum, amicitia jungeris, & idcirco quidem iram Domini merebaris, ſed bona opera inventa ſunt in te. *2. Paral. 19. v. 2.*

XX. Petrus, licet animoſiſſimus, ubi in domo Caiphæ impiis militibus ſe miſcuit, Dominum negavit. *Matt. 26. v. 70.*

XXI. Adoleſcens, quem S. Joannes Evangeliſtas Epiſcopo cuidam commendarat tamquam depoſitum ſuum, conſuetudine malorum Sodalium non latro modo, ſed Princeps latronum, factus eſt. *Euſeb. l. 3. c. 23.*

XXII. Gordiana S. Gregor. Magni Amita, licet ſanctiſſimo Sororum ſuarum Tharſillæ, & Æmilianæ exemplo fueretur, tamen, quia plus æquo conſuetudine laicarum Puellarum gaudebat, poſt mortem Sororum miſere ſeducta eſt. *S. Greg. l. 4. Dial. c. 16.*

XXIII. S. Auguſtin. de ſeipſo ſcribit: Præceps ibam tanta cæcitate, ut inter coætaneos meos me puderet minoris dedecoris, quam audiebam eos jactantes flagitia ſua, & tanto glorantes magis, quanto magis turpes eſſent: licebat malum facere non ſolum libidine facti, verum etiam laudis. Quid dignum eſt vituperatione, niſi vitium? ego, ne vituperarer, vitioſior me fingebam feciſſe, quod non feceram, ne viderer abjectior, quo innocentior eram; & ne vilior haberer, quo eram caſtior. Ecce cum quibus Comitibus iter agebam platearum Babyloniæ, & volutabar in cœno tanquam in cinnamomo, & unguentis pretioſis. *S. Aug. l. 2. conf. c. 9.*

Societatis bonæ fructus, & utilitas.

XXIV. De Jacobo Patriarcha ait Scriptura, quod ad Laban Socerum dixit: Modicum habuiſti, antequam venirem ad te, & nunc dives effectus es, benedixit tibi Deus ad introitum meum. *Gen. 30. v. 30.*

XXV. Sed & Putipharis domui benedixit Dominus propter Joſeph, tam in ædibus, quam in agris, cunctam ejus ſubſtantiam. *Gen. 39. v. 5.*

XXVI. Sodoma ſervata fuiſſet ab incendio precibus Abrahæ Patriarchæ, ſi vel decem juſti reperti in ea fuiſſent. *Gen. 18. v. 32.*

XVII. Cum aliquando ſancto cuidam Eremitæ revelatum fuiſſet, eum brevi moriturum, Monaſterium ille acceſſit, & ſuſcipi petit; mirantibus vero Monachis, quod in ſenectute primum recipi peteret, reſpondit, *Diſc. ſer. 30. lit. B.*

ſibi

Digitized by Google

ſibi mortis horam, & tranſitum ſuum revelatum eſſe, qui cum periculoſus ſit, malle ſe inter Fratres, quam ſolitarium peragere. Itaque receptus, & paulo poſt mortuus eſt.

Bern. an. 402. n. 40. XXVIII. Toſſorius S. Paulæ filius, quæ ſanctitatem ex S. Hieronymi imbibit converſatione, conjugem duxit Lætam, filiam pagani, & antiquæ ſuperſtitionis Pontificis Albini, qui idololatra, & implacabilis Chriſtiani nominis hoſtis, in ultimis vitæ ſuæ annis, hujus generis ſui ſocietatem frequentans, tota obſtupeſcente Roma, in devotum mutatus eſt Catholicum.

Ibid. XXIX. Sicuti ſæcularium & potentum conſortium iis, qui ſæculo renuntiarunt, fugiendum eſt, ita omnibus Sanctorum quærenda familiaritas, quos vel vidiſſe incitamentum virtutis eſt. Hilarion viſendi Antonii cupiditate ardens, eremum adiit, ac ſtatim ut illum vidit, habitum mutavit, religionis propoſitum ſuſcepit, duobus fere menſibus juxta eum manſit contemplans ordinem vitæ ejus, morumque gravitatem, quam creber in oratione, quam humilis in ſuſcipiendis fratribus, ſeverus in corripiendis, alacer in exhortandis & ut continentiam ciliciique ejus aſperitatem nulla unquam infirmitas frangeret. His imbutus exemplis in ſolitudinem ſeceſſit, tantaque præſtitit ſanctitate, ut ubique latebras quæritans nuſquam latere potuerit, miraculis eum ſemper prodentibus. Uſque adeo quidem adiiſſe aliquando Antonium, & cum Antonio fuiſſe juvit. Hoc ita nonnumquam uſu venire & Propheta diſertiſſime teſtatur dicens: Cum ſancto ſanctus erit, & cum electo electus eris & cum perverſo perverteris.

§. V. EXEMPLA DOMESTICA.

Manſ. l. 1. c. 11. I. TEmpore S. Ignatii Lojolæ, prout in vita ejus traditur, Romam venit juvenis quidam Lutheranus, præclariſſima ex æquo præſulgens origine, atque indole, qui ſuæ infrenis per urbem diſſeminare hæreſis venenum, Eccleſiaſticos extreme calumniari, aliaque ſimilia impietatis adoriri molimina auſus eſt, nihil ſuppliciorum minis, nihil Theologicis (quantumvis convincentibus) obſtantibus diſputationibus; præhabito itaque maturo conſilio, expediens judicarunt omnes, ut S. Ignatio conſignaretur, cujus ad aliquod tempus uſus conſortio, hæreticalia ſua deteſtatus eſt dogmata, omnimodam ſuam mutationem, & converſionem, ſanctorum illorum Religioſorum exemplariſſimæ converſationi aſcribens.

Lancic. opuſc. 2. f. 178. II. P. Ludovicus Conſalvus Miniſter S. Ignatii ſcriptis ad Joannem III. Regem Luſitaniæ litteris (a quo juſſus erat, omnia dicta, factaque S. Ignatii accurate obſervare) ſancte affirmavit, ſe nullo tempore lectioni, vel orationi ad pietatem tantopere commoveri, & ad amorem Dei accendi, quam eo tempore, quo ut minimum ſemel de die juxta regulam Miniſtri, ſanctum Patrem viſitaret, ejuſque conſpectu, & conſuetudine frueretur.

Rib. l. 2. c. 3. n. 12. & noſtris. III. Haud facile fuerit inexpertis credere, quanta ſit mutuæ converſationis vis, & quam admirabiles ciat animorum motus; quamquam enim tacendo, perſuadet amoris eloquentia. Exorientis Romæ Societatis homines, non generis, non morum, non ætatum, ſimilitudo, ſed mutua ita invicem colligaverat charitas, ut & domi lætiſſima pax, & foris ingens hominum admiratio conſequeretur. Itaque homo germanus, cui rectam rerum æſtimationem, quamvis magno ſuo malo hauſta hæreſis, nondum excuſſerat, admiratus, quam è ſuis ſectarum Magiſtris exulantem fruſtra repoſcebat concordiam, ſuaviſſimamque in tam diſſimilibus ingeniis charitatem, errores ultro abdicavit, illorumque ſe fidei permiſit, quam Diſcipulorum Chriſti eſſe, Evangelica amoris teſſera comprobavit.

§. VI. EXEMPLA PROFANA.

I. CLaudius Imperator Neronem in ſuum adoptans filium, eum diſciplinæ, atque inſtructioni commiſit Senecæ Moralis, in cujus virtuoſiſſimi Philoſophi directione per duos annos dimorans, tantos in manſuetudine fecit progreſſus, ut non modo nullum perſequeretur Chriſtianum, ſed nec ulli, quantumvis juſtæ, præſumeret ſubſcribere mortis ſententiæ; aſt vix cum vitioſis converſari cœpit, ut primum adulatores ſe ejus potuerunt inſinuare amicitiæ, novimus omnes, in quam execrabile ſeſe præcipitarit omnium iniquitatum barathrum. *Manſ l. 12. n. 2.*

II. Symmachus de quodam eximiæ virtutis, ſcientiæque Philoſopho, cui nomen Horus, refert, eum dicere ſolitum principalioribus fortunæ bonis annumerandos eſſe ſocios bonos. Inter prima numerat bona fortunæ, ſi optimis quibuſque jungatur. *Simmac. l. 2. ep. 10.*

III. Diogenes adoleſcenti formoſo ad convivium eunti dixit: Noli ire, deterior redibis; reverſus vero e convivio Adoleſcens cum dixiſſet Diogeni. Ivi nec deterior redii; reſpondit Diogenes: Deterior igitur; ſignificans, fieri non poſſe, ut adoleſcens ex convictu impiorum non fiat deterior. *Laertius l. 6.*

IV. Hippocrates, cum ei aliquando adoleſcens obvius fuiſſet, quem amator ſequebatur, erubeſcenti adoleſcenti dixit: cum his oportet ambulare, cum quibus conſpectus colorem non mutes. *Plutarch. in Lacon.*

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. SIcut natura tendit ad hoc, ſicut vult Philoſophus, ut ſeparet nobile ab ignobili; ſimiliter, & gratia ad hoc tendit, ut pretioſum a vili ſegregetur, & hoc oſtendit Dominus in principio ſcripturæ; *Vidit*, inquit, *Deus Lucem quod eſſet bona, & ſeparavit lucem a tenebris*; per lucem boni intelliguntur, juxta illud Apoſtoli aſſertum: *Ut Filii lucis ambulate*; illa a tenebris, id eſt, a malis ſequeſtranda eſt: quia ut S. Bernardinus ex Seneca probat: Convictor delicatus paulatim enervat, & emollit, neceſſe eſt, aut imiteris, aut oderis; utrumque autem devitandum eſt; ne autem ſimilis malus fias, cum his con- *B. Ant. M. in Pſ. 105.*

converſare, qui meliorem te facturi ſint; illos admitte, quos tu potes facere meliores.

Job. c. 11. II. Sicut aqua elementum eſt fluidum, & inſipidum, ita pariter multi delinquunt, non quia ad id a proprio incitantur genio, aut guſtu, ſed ut torrentem ſeqoantur ſuorum ſodalium. Hinc Job de quodam improbo differens inquit: *Abominabilis, & inutilis homo, bibit quaſi aquam iniquitatem.*

S. Fer. Se. in Dom. 1. Pent. art. 3. c. 1. III. Sicut ſol ſine pollutione effundit radios ſuos ſuper loca, & corpora non tantum immunda, ac fœtentia, ac ſordibus plena, ex quorum contactu, & homines, & plura alia inficiuntur, & tamen radii ſolis, ea contingentes, remanent impolluti; ſic profecto ſolaris homo, & juſtus, juxta gratiam a Domino ſibi datam, impartitur peccatoribus inquinatis, ſine pollutione ſui, radios ſolares, vel ſalutares, ad gloriam ſummi Dei.

S. Greg. Naz. in or. de S. Baſ. IV. Sicut facilius eſt, morbo alieno infici, quam ſanitatem largiri; ita facilius eſt, vitium contrahere, quam virtutem impertiri.

Manſi d. 5. n. 9. V. Sicut terra a ſemetipſa, & ſine ulla agricolæ induſtria lolia, vepres, urticas, aliasque inutiles, ac noxias herbas, non vero triticum, vel alia utilis frumenti genera, quæ aratrum, ligonem, hominumque laborem induſtriamque expoſcunt, progerminat; ita quoque natura noſtra ad vitium proclivis, malum facillime addiſcit, & operatur, etiam deficientibus malis aliorum exemplis; bonum vero minime, utpote quod magiſtrorum regulam, & diſciplinam requirit. Unde ſic arguere poſſumus; quod ſi a nobiſmetipſis abſqoe ullo impulſu alieno ad malum adeo proclives ſumus; quanto ad id faciliores erimus, ſi aliorum imitatio, ſi ſtimulus, ſi exhortationes, ſi mala contubernalium noſtrorum exempla accedant, quibus pervertamur, inque communem perverſorum rapiamur torrentem?

S. Greg. Naz. de Epiſt. VI. Sicut aer hic ejus, quod ſorte attraxit, vel fragrantiam, vel fœtorem acquirit; ſic nos etiam quam celerrime tales evadimus, quales ſunt proximi noſtri.

Manſi d. 2. n. 7. VII. Sicut proprium eſt ovibus imitari id, quod ab aliis fieri vident, una ſaltante, omnes ſaliunt, errante, una deviant omnes; ita & potiſſima pars animarum fidelium dictis, & malis aliorum ſeducitur exemplis.

Societas mala, ejus fuga, &c.

S. Bern. Senenſ. in Domin. 3. poſt Pent. art. 2. c. 2. VIII. Sicut multa bona habet communis vita Sanctorum; ſic plurima mala ſocietas affert malorum; proinde ſequendum eſt conſilium Caſſiodori, qui exponens illud Pſalmi, *declinate a me maligni*, ait: Remedium enim eſt, quem converti velle non videris, vitare, ſi poſſis.

S. Aug. lib. contra Donat. IX. Sicut mellis plurimo parum abſynthii injectum velocem amaritudinem inducit, mellis vero etiamſi duplum abſynthio injiciatur, non poterit ejus obtineri dulcedo, ita facilius eſt, ut boni a malis pervertantur, quam ut hi per bona juſtorum exempla, & communicationem ad bonam frugem proficiant.

Manſi d. 7. n. 2. X. Sicut nigredo picis hæret eam contrectanti; ita ſuperbia ei, qui communicaverit ſuperbo,

Idem d. 3. n. 5. XI. Sicut qui contagioſa inficiuntur peſte, non eam contrahunt voluntarie, ſed ex commercio, & praxi cum perſonis infectis; Ita plurimi, dum malorum frequentarunt conſortia, eorum imbiberunt culpas, & vitia; longe licet invitiſſimi, eorumdem incurrunt pariter pœnas, & diſpendia.

Ibid. XII. Sicut is, qui eſt ſcabie refertus, iis etiam, qui ſani ſunt; eam impertit; ita etiam ſæpe contingit in conſuetudine improborum hominum: & ideo etiam ſuaſit Chriſtus, non ſolum eos, qui ſunt tales, fugere, ſed etiam exſcindere, ſic dicens: *Si oculus tuus dexter te ſcandalizat, erue eum.*

Ibid. n. 8. XIII. Sicut vel unicum ſinem infectum poteſt trasfundere peſtem; ita vel unicum verbum, geſtus, vel malum exemplum unicum, qoæcumque res mala, quantumvis minima, ſufficiens eſt, ut nos contaminet.

Ibid. n. 9. XIV. Sicut ſpeculum quantumvis clarum, & mundum, vel unico obducitur flatu; ita & anima quantumcunque pura, & immaculata per blanda amicorum colloquia, & converſationes conſpurcatur; Cum viro innocente innocens eris; ecce vobis ſpeculum limpidum; cum perverſo perverteris; ecce vobis idem, vel unius perverſi communicatione, & conſortio obtectum.

S. Ber. ſer. l. c. 3. XV. Sicut venenum artificialiter factum, conficitur ex commixtione plurium frigidorum, & dum res frigida frigidis copulatur, frigiditas augetur, & ſic naturali calori fortius adverſatur; proinde contingit ſæpe, quod id, quod non eſt per ſe nocivum, fit venenum ex nocivorum commixtione: ſic contingit pleriſque non perverſis, quia cum impiis copulantur perverſiſſimi fiunt.

S. Hieron. in c. 10. Eccl. XVI. Sicut muſcæ morientes perdunt ſuavitatem unguenti; ſic malus homo mixtus bonis plurimos contaminat?

S. Bern. ſer. l. 6. ar. 1. XVII. Sicnt auceps ponit columbam, quæ conſictos oculos habet in decipula ſua, ad quam aliæ accedentes non intelligunt eam captam, & quod mirum eſt cum illa, quæ non videt, capiuntur aliæ, quæ oculos habent, ſic diabolus per unum excæcatum capit alio oculatos.

Rabanus l. 3. in c. 8. Eccl. XVIII. Sicut perfecti viri perverſos proximos non debent fugere, quia illos ſæpe ad rectitudinem trahunt, & ipſi ad perverſitatem numquam trahuntur; ita infirmi quique ſocietatem debent declinare pravorum, ne mala, quæ frequenter aſpiciunt, & corrigere non valent etiam delectet imitari.

Drexel. in Nicet. c. 9. l. 2. §. 9. XIX. Sicut, qui farinam vitare cupit, & veſtium pullarum candidos nævos, molam vitet, neceſſe eſt; & qui atrorem metuit, Cyclopum, & Fabrorum ferrariorum officinas, ac fornaces declinare debet: ita qui a malis ſociis denigrari non vult, eorum ſocietatem declinare omni ſtudio debet.

Athan. in vit. S. Anton. XX. Sicut piſcis de aqua eductus continuo langueſcit & emoritur: ita, qui a bona ſocietate ad malam tranſit, brevi langueſcere, & ſpiritualiter mori incipiet.

Drex. l. 6. XXI. Sicut vinum dilutum colorem perdit, etſi non omnem vini virtutem perdit; ita boni nominis, ac famæ colorem amittit, qui ſocios tam dilutæ probitatis admittit.

XXII.

Digitized by Google

Idem in Neemo c. 2. §. 2.
XXII. Sicut terſum ſpeculum, vel halitu ſolo inficitur; ita probus homo ſola improbi vicinia inquinatur.

Iſaiæ 52. v. 33.
XXIII. Sicut qui picem tangit, inquinatur ab ea; ita qui communicaverit ſuperbo (aut alteri malo ſocio) induet ſuperbiam (aut alios mores malos).

Drex. l. c.
XXIV. Sicut animalcula quædam parva ſic mordent, ut morſus quidem non ſentiatur, ſed tamen graviter noceat, partemque læſam intumeſcere faciat, ſic pravi ſocii occulto blandoque lædunt vulnere, & quod de Baſiliſco ſcribitur, ſolo aſpectu, vel halitu pravi exempli inficiunt.

1. Cor. 5. v. 6.
XXV. Sicut modicum fermentum totam maſſam corrumpit; ita unicus malus ſocius totam communitatem corrumpere poteſt.

S. Greg. ſup. Exeob.
XXVI. Sicut malus aer aſſiduo flatu tractus inficit corpus; ita perverſa locutio aſſidue infirmantium inficit animum, ut tabeſcat delectatione pravi operis, aſſiduitate pravi ſermonis.

Granat. in com. loc. f. 242.
XXVII. Sicut in ſuaviſſima multarum vocum conſonantia, ſi vel una vox diſſonans accedat, totam harmoniam diſſolvit: ita vel unus improbus in conventu, & ſocietate bonorum moribus inter ſe ſimilium, totam plane ſocietatis concordiam turbare ſolet.

Ibid.
XXVIII. Sicut potentior eſt exigua aceti portio ad vini pretioſi dolium corrumpendum, quam totum illud dolium ad exiguam aceti portionem in vinum permutandam: ita unicus malus ſocius potentior eſt ad plures pervertendos, quam multi boni ad unum malum emendandum.

Engel. in Cal. feſt. Epiph. §. 5.
XXIX. Sicut annulus annulo magnetis vim, ita ſocius ſocio vim affricat.

Ibid.
XXX. Sicut imperitus Natator jamjam ſubmergendus ſocium adnatantem ſecum in profundum trahit, ita malus ſocius bonum, ipſum emendare volentem, ſecum in exitium ſæpe rapit.

Utilitas.

Bonæ ſocietatis.

S. Baſil. ho. in Cor. Mart.
XXXI. Sicut ſuavia aromatum odoramenta proprium quiddam per aerem continentem ſpirant; quibus præſentes recreantur; ita vir bonus toti ſibi commorantium contubernio ſalutaris, & jucundus eſt.

S. Clim. in comp.
XXXII. Sicut currentes equi curſu invicem certant; ita, & optima quoque ſocietas ſe invicem excitat.

Diſcipl. ſer. 94. lit. A.
XXXIII. Sicut carbo frigidus accenditur ex conjunctione cum ferventibus; ita & tepidi ex adjunctione ferventium caleſiunt.

Ibid.
XXXIV. Sicut lux ſive ignis non melius accenditur, quam aliam lucem, vel ignem applicando; ita ſervi Dei non facilius inflammantur, quam ſimul habitando.

Ibid.
XXXV. Sicut in civitate unus murus, aut turris corroboratur ex alio, ſic in corpore Congregationis unius per alium in bono ſolidatur.

§. VIII. MOTIVA.

S. Bern. ſerm. in Do. Pent. or. 3 c. 3.
I. N*Eceſſitas*; quia ſi unus ſolitarie vivens ceciderit, non habet ſublevantem, aut conſolantem ſe. Id quod fuſius etiam S. Bernardinus ſequentibus verbis oſtendit: Hoc docet Deus, ſcilicet ſociabiles eſſe per naturam, quam ipſe creavit; nam omnes quinque corporis ſenſus, videlicet oculos, aures, nares, & quaſi omnia ejus membra, & venas, & oſſa, & nervos multiplicavit; ut, quod unum non poſſet, aliud ſuppleret, ac per hoc virtus ſingulorum fortior in omnibus redderetur, dum unum alteri junctum eſſet. Nullum profecto in humano corpore membrum eſt, quod non egeat altero: patet de corde, quod cum nobiliſſimum membrum ſit, minime vivere poſſet, niſi pulmo de aere ſubveniret: nec etiam ipſe pulmo aerem contrahere poſſet, niſi ei cor vitam, & motum adminiſtraret: & ſic de cæteris membris conſiderandum eſt; nullum ſibi ſatis eſt, niſi altero adjuvetur; hanc omnino ob cauſam reciproca inter homines exigitur communicatio: ſic profecto in hominibus manifeſte contingit, quia unus alteri neceſſarius eſt, ne deviet a via virtutum.

Senec. ep. 31.
II. *Utilitas*; nam, teſte Seneca, non magis utilis eſt ager cum redditibus amplis, quam vicinus æqualis cum moribus bonis. Quia per ſocietatem, ſi bona ſit, magis quis accenditur, roboratur in bono, protegitur ab hoſtibus, & facilius a Deo exauditur, eique parcitur; cum Chriſtus ipſe dixerit: Si duo conſenſerint ſuper terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo: Et Deus Sodomæ propter decem juſtos parcere voluit.

Matt. 18. v. 19.

III. *Jucunditas*: cum, teſte Davide, bonum, jucundum ſit habitare Fratres in unum; tum propter jucunditatem pacis, & concordiæ; tum propter præſentiam Chriſti, quam promiſit illis, qui in nomine ſuo congregati fuerint. Quod ipſum etiam confirmans S. Bonav. ait, cum in itinere comes jungitur, via quidem non detrahitur, ſed tamen de Societate comitis labor itineris leviatur. Sed, & S. Ambr. Amicus fidelis, ait, ſolatium vitæ hujus eſt, ut habeas cui pectus aperias tuum, qui tibi in triſtibus compatiatur, in perſecutionibus adhortetur. Facilis vox eſt, & communis: Tuus ſum totus, ſed paucioris eſt effectus.

S. Bon. l. 4. phar. cap. 22.
S. Ambr. l. 3. de offic. c. 16.

Seneca l. 3. de ira.
IV. *Æquitas*; cum, ut idem Seneca ait, feras quoque videas convictu noſtro manſueſcere, ſi hominis contubernio diu paſta eſt.

§. IV. MEDIA.

Gen. 8. v. 21.
I. C*Onſideratio infirmitatis alienæ*: ſic enim cum ſciamus, S. Scriptura teſte, ſenſum hominis in malum pronum eſſe ab adoleſcentia ſua, ultro incitabimur, ad malam Societatem ſtudioſe vitandam, ne per exemplum malum ſociorum vehementius ad lapſum impellamur.

Prov. 18. v. 19.
II. *Conſideratio infirmitatis propriæ*: ſic enim, ut per alios fulciamur, & adjuvemur, bonorum nobis ſociorum conſortium providebimus, memores ſententiæ a Salomone prola-

tæ: Frater qui adjuvatur a Fratre, quaſi civitas firma.

III. *Conſideratio conditionis humanæ*: cum enim homo ex natura ſua ſit animal ſociabile, atque adeo difficulter ſine ſocio vivere poſſit; ratio dictabit, bonorum potius, quam malorum Societatem eſſe quærendam, cum, teſte Siracide, omne animal diligat ſimile ſibi, & omnis homo ſimili ſui ſociari deſideret.

Eccl. 13. v. 19. IV. *Conſideratio corporis Myſtici*: id eſt, Eccleſiæ; ſic enim, ut nullum in corpore noſtro putridum, & noxium membrum patimur, ſed mox abſcindimus; ita ſocios quoque malos velut putrida, & noxia membra ultro deteſtabimur, & a nobis, aliiſque abſcindemus.

§. X. ASCETICA.

Ariſt. l. 8. Ethic. c. 21. I. IN *primis noſſe debet Aſceta, cur homini tam jucunda accidat ſocietas*: nimirum quoniam, quod ſecundum naturam eſt; jucundum eſt, ut homo homini, equus equo: hinc, & proverbia celebrata ſunt, quod æqualis æqualem delectat, quodque ſemper a ſimili ſimile amatur.

II. *Noſſe debet commoda; & fructus, qui ex Societate hauriuntur*, eumque in finem ſententiam S. Gregorii ob oculos habeat dicentis: *S. Greg. l. 9. ep. 39.* Penſate, quæſo, ubi erit patientia, ſi deeſt, quod toleretur? Ego Abel eſſe non ſuſpicor, qui Cain non habuerit. Boni enim ſi ſine malis fuerint, perfecti eſſe boni non poſſunt, quia minime purgantur. Ipſa autem malorum Societas purgatio bonorum eſt.

III. *Noſſe debet, quomodo Societas bona ab adulatione diſtinguatur*; id quod Plutarchus *Plutarch. op. Mor. l. 1. n. 4.* indicat, dicens: Principium amicitiæ, ac ſtabilitas in ſimilitudine ſtudioſum, ac morum maxime conſiſtit, earumdemque rerum omnino appetitio, aut averſatio, ob affectuum animi ſimilitudinem, primo homines conjungit, ac continet; adulatio autem in viſio potius, & proprio commodo fundatur.

IV. *Noſſe debet, quomodo ſocii mali a bonis diſcernendi*, quod ſapiente. Plutarchus aſſignat, dum ait: Una cavendi inſidias occulte *Plutarc. de discr. a. lib. & an. [illegible]* malorum ratio eſt, quod in promptu ſemper habenda ſit memoria: Cum animi noſtri pars una veritati, & honeſtati dedita, rationi rectæ obtemperet, altera bruta ſit, falſi appetens, incertiſque obnoxia motibus, amicum ſemper meliori parti ſe accommodare, conſiliarium, ac monitorem, inſtar Medici ſanitatem augentis, & conſervantis: adulatorem (is eſt pernicioſus Sodalis) brutæ, & cupiditatibus addictæ parti ſe applicare, eamque pravis voluptatibus ſubmittendis ſcabere, ac titillare, & a recta rationis obſequio avertere.

V. *Noſſe debet, cum quibus præcipue Societas ineunda ſit*, nimirum ut jungatur quis probatiſſimis quibuſque ſenioribus. Hinc Seneca *Seneca ep. 11.* monuit, ante circumſpiciendum, cum quibus edas, & bibas, quid edas, & bibas. Melius vero id ipſum S. Ambroſius ſequentibus ver*S. Ambr. tom. 1. off. n. 41.*bis oſtendit: Sequatur converſationis electio, ut adjungamur probatiſſimis quibuſque Senioribus; namque ut æqualium uſus dulcior, ita ſenum tutior eſt, qui magiſterio quodam, & ductu vitæ colorat mores adoleſcentium, & velut murice probitatis inficit. Namque ſi hi, qui ſunt ignari locorum, cum ſolertibus viarum iter adoriri geſtiunt, quanto magis Adoleſcentes cum Senibus debent novum ſibi iter viæ aggredi, quo minus errare poſſint, & a vero tramite virtutis deflectere? nihil enim pulchrius, quam eoſdem, & Magiſtros vitæ, & teſtes habere.

VI. *Noſſe debet, cur facilius malorum, quam bonorum exempla ſequantur homines*: nimirum quia licet firma, & ſtabilia nobis faciamus propoſita cavendi, ne a malorum torrente, in illorum rapiamur ſequelam, vel mala ipſorum imitemur exempla, attamen, quia natura noſtra ad vitium prona eſt, magna eum facilitate ab eodem attrahitur, & imbuitur. Idipſum Diodorus Siculus confirmat dicens: Declivis ad pejora callis eſt, deſcenſum habens *Diod. Sic. lib. 12. Bibliot. cap. 12.* perquam facilem, quo factum, ut multi non exigua morum integritate præditi, occultis voluptatum blanditiis ineſcati, in deterrima ſæpe flagitia lapſi ſint. Hinc Theodora meretrix coram præclariſſimo Philoſopho Socrate, quondam jactitaſſe legitur, ſe omnibus eum facili negotio deſtituturam diſcipulis, perverſuram cunctos, inque ſuam attracturam conſortium, ſine ulla ſpe, a ſuis eos unquam avellendi amoribus; cui ſapienter Philoſophus: Bene quidem dicis, quia tu ad declivem tramitem omnes rapis; ego vero ad virtutem cogo, ad quam arduus, & pleriſque inſolitus eſt aſcenſus. Ut adeo recte dixerit S. Bernardinus: Rerum natura ſic eſt, ut, *S. Bern. Sen.* quoties bonus malo conjungitur, non ex bono malus melioretur, ſed ex malo bonus contaminetur.

VII. *Noſſe debet modum, quo mali bonos pervertunt*, quem S. Gregorius his verbis in*S. Greg. l. 4. mor. c. 21.*dicavit. Unde bene per Salomonem dicitur: *Fili mi, ſi te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis*; peccatores enim lactant, dum vel perpetranda mala blandimentis inferunt, vel perpetrata favoribus extollunt, an non lactatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & qui iniqua gerit, benedicitur? difficile enim emendatur peccatum, quod linguis pravorum nutritur. Hinc alibi monet: vigilanter debemus *Idem l. 5. mor.* reſpicere, quod antiquus adverſarius non ſolum per ſemetipſum, ſed per eos etiam, qui nobis adhærent, ſtatum ſatagit noſtræ mentis inclinare; ut enim cor noſtrum ſua perſuaſione non ſubruit, ad hoc nimirum per linguas adhærentium rapit. Duobus autem modis antiquus hoſtis tentare conſuevit, ut videlicet corda ſtantium, aut tribulationibus frangat, aut perſuaſionibus molliat.

VIII. *Noſſe debet, cur fugienda ſint malorum conſortia*, nempe quia, ut S. Bernardinus *S. Bern. Sen. in Dom. 5. Post. ard. 2. n. 1.* ſapienter advertit, per aſſiduitatem cito peccatur; ſæpe familiaritas implicavit; ſæpe occaſionem peccandi dedit; ſæpe quos voluntas non potuit aſſiduitas ſuperavit. Et licet malorum ſermo non ſtatim officiat, ſemina tamen in animo relinquit, ſequiturque nos etiam, cum diſceſſerimus ab illis, reſurrecturum poſtea malum, ut recte Seneca dixit.

IX. *Noſſe debet, cur Spiritualibus præcipue*

viris

vitiis conſortia humana vitanda ſint: id qood *Manſ. 4. 13. n. 10.* Manſi his verbis indicavit: Non ſine myſterio, Levitis diſtincta a reliquis tribubus non obtigit habitatio: Nec acceperuot Levitæ aliam in terra partem, niſi urbes ad habitandum, & ſuburbana earum ad alenda jumenta, *Joſ. 14.* & pecora ſua. Cur tribus hæc locum non eligit ſibi beneplacitum? cur ad unum ſpecialem reſtricta fuit? ſequentem pro intento noſtro quidam interpres rationem aſſignat, inquiens. Expeditiſſima reſponſio eſt; ſic enim vitæ commoditatem facile ſecuti, ſic omnes in amœniſſimas regiones contuliſſent: ad hæc, niſi ſeorſum habitaſſent, qui peculiariter divino cultui dicati erant, verendum fuiſſet, ne vulgi vitiis aſſueſcerent; eorum enim moribus facile informamur, quorum aſſiduo utimur contubernio, atque convictu.

X. *Noſſe debet præcipua mala, quæ ex mala* *S. Bern. Ser. 1. 6.* *ſocietate ſequuntur*, & S. Bernardinus ſequentibus verbis enumerat: Propterea ſeptem a nobis vitandi ſunt mali; Primo. *Ne comprimamur ab eis.* 2. *Ne ab eis impediamur.* 3. *Ne demus eis malignandi occaſionem.* 4. *Ne irritamus eos.* 5. *Ne involvamur cum eis.* 6. *Ne bonorum authoritas minuatur.* 7. *Ut confundantur de malis.* Sed, proh dolor! his, plurimiſque aliis efficaciſſimis non obſtantibus rationibus, innumerabiles nihilominus ſe ab improbis decipi ſinunt amicis. Unde Dionyſius Carthuſianus ait: Idcirco Deus frequenter, ac diſtricte prohibuit Filiis Iſrael conſortia Chananæorum, quæ quia non vitaverant, in idololatriam inciderunt, ſic nunc innumerabiles ad diverſa peccata mortalia ex pravorum ſocieta- *Drex. in Nic. l. 1. c. 9.* te labuntur. Id ipſum Drexelius ſic confirmat: Nemo vitioſus non aliquod nobis vitium commendat, aut imprimit, aut neſcientibus allinit: Sunt vitia, quæ commendantur exemplo: alia imprimuntur ſermone: plurima aluntur converſatione. Tutiſſimum eſt, omnes ſuſpectæ vitæ amicos ſodales cavere, & diſceſſionem ab iis mature facere. Et iterum paolo poſt: Viva vox & convictus ad docenda vitia, & ſuavis, & potens eſt perſuaſio; habet enim vim præcepti frequenter aſpici, audiri frequenter. Socium ergo improbum, aut imiteris neceſſe eſt, aut inteſteris, utrumque vitandum eſt, ne aut malis ſimilis, aut multis inimicus fias. Malorum enim ubique plurimos invenies.

§. XI. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Luc. 10. v. 30. I. EX occaſione thematis: *Homo quidam deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho, & incidit in Latrones:* poſſunt mali Socii latronibus comparari, uti olim S. Bernardus eos vocavit, cum adhuc Juvenis a malis ſociis ad ſcelus incitatus exclamavit: Latrones, Latrones. Et merito; primo, qoia, ſicut latrones plerumque in ſilvis, & deſertis locis ſe detinent, ita & mali ſocii habitant in iis locis, quæ Deus, Angeli, & Sancti ſua cuſtodia, & auxilio deſeruerunt, & in quibus non niſi beſtiales homines habitant, nullos autem fructus bonorum operum reperitur. 2. Quia, ſicut latrones clamoribus fallacibus, vel fiſtulis decipiunt homines, & in maous ſuas perducunt; ita mali ſocii fallacibus, & blandis ſermonibus illaqueant, & in ioſidias ſuas præcipitant. 3. Quia, ſicut latrones ſpoliant veſtibus, & divitiis; ita mali ſocii auferunt gratiam, una cum virtutibus, & meritis. 4. Quia, ſicut latrones ſæpe vulnerant, & omnino occidunt, ita & mali ſocii plerumque exitum, & interitum animæ afferunt. Quæ omnia facile fuſius explicari poſſunt.

II. Ex occaſione thematis: *Prohibe pedem* *Prov. 1. v. 15.* *tuum a ſemitis eorum: pedes enim illorum ad malum currunt:* poteſt oſtendi, quomodo mali ſocii devitari poſſint, iis ſcilicet mediis, quibus latrones effugere ſolemus; nempe 1. vitando loca, in quibus habitant, id eſt, conſortium eorum declinando, ne alioqui amando periculum in illo omnino pereamus. 2. Adſciſcendo ſocios, ut, dum frater adjuvatur a fratre, ſit quaſi civitas firma, atque adeo acceſſus latronibus noo pateat. 3. *Contemptus rerum terrenarum*: cum cantet vacuus coram latrone viator, & omnes lites, ac tentationes etiam a malis ſociis provenientes ex concupiſcentiis, quæ militant in membris veſtris, oriantur. 4. *Præſidium militare procurando* (*en Convoy*) id eſt, Cælitum opem implorando. Quæ omnia qua ratione in praxi uſurpanda ſint, fuſius erit oſtendendum.

III. Ex occaſione thematis: *Surge, & fuge* *Matt. 2.* *in Ægyptum* poteſt oſtendi, quod mali ſocii ſint Herodianis militibus crudeliores. 1. Quia illi tantum vitam corporalem ademerunt; hi autem ſpiritualem eripiunt. 2. Quia illi vi aperta, hi vero fraudulentis inſidiis, circumveniunt. 3. Quia illi ad imperium Herodis, iſti ad imperium Dæmonis, Mundi, Carnis, interimunt innocentes. 4. Quia illi ſemel tantum, hi toties occidunt, quoties ad actus turpes, & vitioſos invitant. Unde merito tanto magis ſunt vitandi, quanto graviora damna inferunt.

IV. Ex occaſione thematis: *Fili mi, ſi te* *Prov. 1. v. 10.* *lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis: nec ambules cum eis:* oſtendi poteſt quomodo mali ſocii dignoſci queant, videlicet ex diverſis cucullis (*Nebel Kappen*). Et 1. quidem ex *nigra*: per quam intelliguntur, qui ad nocturnas graſſationes invitant, ideoque oderunt lucem, ut noo arguantur opera eorum. 2. *Ex ruffa* (*Leibfarb*) per quam indicantur ii, qui per turpia colloquia, aut facta alios ſeducere conantur; quos ad exemplum S. Thomæ Aquinatis, & Joſephi Patriarchæ, fugere oportet. 3. *Ex viridi, cum ſtraminea corona*: per quam ſignificantur potatores ad hoſpitiorum frequentationem, & immoderatum hauſtum invitantes; qui proin ſolicite etiam vitandi; quia ex uno gulæ vitio innumera vitiorum agmina ad conflictum animæ producuntur, teſte S. Gregorio. 4. *Ex variegata*: per quam innuuntur, qui ſtultis, & falſis axiomatibus ſeducunt: qualia ſunt, venialia peccata non magni facienda: oportere ſe tempori, & hominibus accommodare: interponenda interdum curis gaudia: mendaciis, & negationibus honorem, & famam defendendam: vulpinandum cum vulpibus; devotionem Monachis, & Monialibus relinquendam. Quæ proin, quam falſa ſint, breviter oſtendendum erit.

§. XII.

§. XII. ALII CONCEPTUS.

Qualitas.

I. ZIzaniorum mentionem ingerenti, zeloſi ſi illi occurrunt operarii, qui multa cum inſtantia Patrem familias inducere attentarunt, ut conſentiret in zizaniorum eradicationem: *Vis, imus, & colligimus ea?* Quibus ille: *nequaquam: Ne forte colligentes zizania, eradicetis cum eis ſimul, & triticum.* Sed quomodo? ſervis fortaſſe defecerant oculi, aut certe inter bonam malamque herbam diſcernere neſciebant? ita ſane, ſiquidem granum bonum, ſemenque malum, dum creſcere, & pullulare incipiunt, adeo ſibi invicem aſſimilantur, ut perquam difficile ſit ea diſcernere; aſt myſterium contemplaturi per zizania malos intelligamus ſodales, qui externam multæ virtutis bonitatiſque ſpeciem præſeferentes, difficulter dignoſcuntur, difficilius devitantur, id quod tamen facilius nobis factu fuerit: ſi S. Cypriano paruerimus, dicenti: Profecto implanator animam ſuam decipit, qui non cavendo contraria noxiis rebus ſemetipſum commiſerit; ille autem tutius ſibi conſulit, qui circa malos ſemper inſidus, ſpecies quaſcumque noxias extimeſcit.

S. Cypr. de ſin. cl.

Utilitas.

II. Merito obſervandum eſt, quando nam cœcus Evangelicus Chriſto propter illuminationis beneficium gratias egerit, quando ſuum recognoverit benefactorem, quando in terram ſeſe proſternens, Salvatorem latriæ cultu honoravit? Poſtquam e Synagoga exterminatus fuit. *Ejecerunt eum foras, & cum inveniſſet eum, dicit ei: Tu credis in Filium Dei?* cui indilate illuminatus cœcus; *Credo Domine, & procidens adoravit eum.* Ecce vobis expreſſum S. Cyrilli Alexandrini conceptum, inquientis: Phariſæi quidem illum prius cœcum ejiciebant, ſed Chriſtus eum ſuſcipiebat. Tunc magis meruit cognoſcere Chriſtum, cum ejectus eſt de conſortio inimicorum Chriſti.

Joan. 9. — *Cyrill. Alex. l. in c. 10. Jo.*

Damnum.

Societatis malæ.

III. Seriam meretur ponderationem quoddam S. Cyrilli Alexandrini aſſertum inquientis: Modus peccandi nondum apparuerat, cum homo unus tantummodo eſſet. Quandiu ſolus degebat Adam, neſciebatur in terris, quid eſſet peccatum; ſed ut primum ſociæ, & conſortis ſuæ, ſeu conjugis, mentionem fecit, in eodem pariter tempore ſeſe divinæ tranſgreſſionis confeſſus eſt reum, & culpabilem: Dixitque Adam: *Mulier, quam dediſti mihi ſociam; dedit mihi de ligno, & comedi.* Adeoque peccatum, quod innumerabilibus aliis, uſque ad ſæculorum finem committendis, barathrum patefecit, a malæ ſocietatis culpa originem traxit: *Mulier, quam dediſti mihi ſociam.*

S. Cyril. l. 1. in Gen.

IV. Cornelius a Lapide (ex *Joannis Mauburni Abbatis Liuriacenſis Roſeto* 1. c. 3.) refert, cur variæ Religiones, a primævo, vel antiquo Fundatorum ſuorum ſpiritu degenerarint; id namque in Cluniacenſibus per otium; in Ciſtercienſibus per negotia, ſeu (ut melius dicam) in nimia agrorum colendorum occupatione; in Præmonſtratenſibus ob nimia Miſſarum, & Chori onera; in Mendicantibus ex nimia cum ſæcularibus familiaritate, & converſatione accidiſſe aſſerit; juxta illud Pſalmiſtæ: *Commixti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum.* Carthuſiani præ cæteris in antiqua ſua ſemper, & conſtanter perſeverarunt obſervantia ob ſolitudinem, adeoque rigidam, & auſteram a ſæcularibus ſequeſtrationem.

Cornel. a Lap. in c. 2. Oſee ſ. 21. — *Pſ. 105. 35.*

V. Patriarcha Jacob ad Joſeph dicebat: *Dormiam cum Patribus meis*; inſtanter urgens, ut oſſa ſua poſtmodum in terram Chanaan in Hebron tranſportarentur, ubi requieſcebant Abraham, & Iſaac. Ex quibus Oleaſter hanc ad intentum noſtrum infert doctrinam: Non ſolum in vita, ſed etiam in morte, fugienda ſunt malorum conſortia. Poteritne efficacius quid in malæ ſocietatis deteſtationem adduci. Porro idem auctor ad ſimile Joſephi præceptum (*aſportate oſſa mea vobiſcum*) ſeſe reflectens, poſtea ſubdit: Audis hic, quam mala ſit conjunctio malorum, ut non ſolum vivi, ſed etiam defuncti juſti cum eis commorari nolint. Neque his contentus idemmet auctor, ad Exodum digreſſus, dum tranſlationem oſſium Joſeph a Moyſe factam (*tulit quoque Moyſes oſſa Joſeph ſecum*) conſiderat, ſequens exinde elicit documentum, inquiens: Non æquo animo ferebant Sancti, inter impios requieſcere: neque cadavera ſua permittebant inter impios haberi.

Oleaſt. in c. 47. Gen.

VI. Ex variis S. Scripturæ locis colligimus, judicia olim ad urbium portas ſolita fuiſſe celebrari, cujus cæremoniæ diverſas interpretes ſacri adduxere rationes. S. Greg. ait: Ut urbem, in qua concorditer oporteret vivere, diſcordes minime intrarent. S. Hieronymus non diſſimilem his verbis cauſam adducit: In porta fuiſſe legimus judicia, ne agricola ad cauſam veniens, frequentia civitatis, & novitate terreretur aſpectus: quaſi diceret, inconveniens erat, ut ruſtici in ſimplicitate gradientes, civium plerumque malitioſe viventium turmis ſe immiſcentes, ſinceritatis, & naturalis ingenuitatis ſuæ incurrerent diſcrimen.

S. Greg. l. 11. mor. c. 1.

VII. Geneſis c. 1. dicitur Creator in quinto die volatilibus, & piſcibus benedictionem ſuam impertiiſſe: *Benedixit dicens: creſcite, & multiplicamini.* Cur, obſecro, animalia terreſtria, die ſexto producta, benedictione caruere? Doctus quidam reſpondet interpres: An ideo forte animalibus ſextæ diei non benedixit Deus, quia inter omnia erat & ſerpens, cui poſt paululum erat ipſe maledicturus? vere itaque *modicum fermentum totam maſſam corrumpit.* Innumerabiles animalium erant productæ ſpecies, & individua, & nihilominus unicus, paulo poſt maledicendus, qui cum reliquis animalibus degebat, ſerpens, omni benedictione deſtituit Creatoris. Terrena privata ſunt benedictione, inquit Anaſtaſius Synaita, quoniam

Manſ. de 10. n. 10.

ntam in eis erat ſerpens Evæ hoſtis, & contrarius, & futurus erat obnoxius execrationi. Voluit namque Dominus, vel ab ipſo Mundi principio docere, quantum præjudium, & damnum, integræ bonorum communitati afferat unicus impius, & perverſus.

VIII. Variæ a variis aſſignantur rationes, cur Salvator transfigurationi ſuæ in monte Thabor tres tantum voluerit adeſſe diſcipulorum ſuorum: cum enim per glorioſum hoc ſpectaculum eos in divinitatis fideique conſtantia inter cruciatus, & tormenta confirmare voluerit, æquum omnino videri poſſet, omnes inibi debuiſſe eſſe præſentes. S. Joannes Damaſcenus ad noſtrum peraccommode reſpondet intentum, inquiens: Omnes Chriſti amore præditi, ſed unus pecuniæ ſtudio flagrans Judas, unus hic dumtaxat indignus erat, qui Divinitatem ſpectaret. Ne autem Chriſtus hanc Judæ publicaret improbitatem, ne eum coram omnibus diffamaret, expediens judicavit, tres tantummodo eligere ex omnibus, licet cum præjudicio aliquo cæterorum octo.

S. Jo. Damaſc. de Transf.

IX. S. Petrus, cum Chriſtus de Paſſione ſua loqueretur dixit: *Abſit a te, Domine, non erit tibi hoc.* At omniſcius dæmonis ſubito fraudes technaſque detegens, magna cum indignatione conſultorem peſſimum a ſe repulit: *Qui converſus, dixit Petro; Vade poſt me, ſatana; ſcandalum es mihi, quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt.* Aſt qualiter eum probroſo ſatanæ afficit titulo, qui non modo a dæmone obſeſſus non erat, ſed & ſuper infernum poteſtatem acceperat? Reſp. Chriſtum optime cognoviſſe inimici aſtutias, Petrum (quantumvis nihil hujuſmodi advertentem), veluti ſuum adhibentis inſtrumentum, ea ſpe pleni, fore, ut per familiariſſimum Chriſti diſcipulum, tamquam per omnipotens medium, Chriſtus ab iminenti retraheretur morte. Eamdem verſipellis adhibuit machinam in ipſa nocte mortis Chriſti, antiquæ artis inſidias repetens, qui ut Chriſti mortem præpediret, Pilatum a ferenda mortis ſententia dimovere conatus eſt per uxorem: *Multa paſſa ſum per viſum hodie &c.* At differentiam notate in verbis Chriſti; dæmoni namque ipſi, ſe ad idololatriam provocanti, in monte reſpondit: *Vade Satana*: Ad Petrum autem ait: *Vade poſt me Satana*; moxque ſubdit; *Scandalum es mihi, non ſapis ea, quæ Dei ſunt*: incomparabiliter enim quocumque dæmone pejor eſt, vel unicus ſocius malus. Nulla peſtis eſt pernicioſior ad nocendum, inquit Boetius, quam familiaris inimicus.

Manſi diſ. 30. n. 9.

X. Suppliciorum Paſſionis Chriſti graviſſimum fuit, quod intulerunt ſpinæ; utpote caput, partem corporis præreliquis magis ſenſitivam lædentes; cum itaque juxta infallibilem veritatem noſtra Chriſtum transfixerint peccata (*ſiquidem propter ſcelus populi mei percuſſi eum*) concludere poſſumus, graviſſima omnium ſcelera eſſe, maximumque Salvatori inferre tormentum, illa, quæ in pravis ſocietatibus ad perverſorum ſodalium impulſum admittuntur; quia, teſte Nahum, *ſicut ſpinæ ſe invicem complectuntur, ſic convivium eorum pariter potantium.*

Ibid. diſ. 32. n. 8.

XI. Jacobus Patriarcha Meſopotamiam petens, quadam vice nocturnis præventus tenebris, in nuda terra quietem cœpit. Quærunt interpretes ſacri, cur non intrarit Luzam, proxime ad eum locum ſituatam civitatem, ubi indubie commodum reperiſſet hoſpitium, maxime cum opulenti patris eſſet filius, & veriſimile videatur, ipſum quoque ſufficientes ſecum pro itinere contuliſſe expenſas? Reſpondit Joſue Hebræus apud Lyranum: *Nocte hoſpitabatur in campis, ſuſpectos habens habitatores civitatum propter eorum malitiam.* Ne igitur admiremini, quod cælum ipſe fuerit contemplatus apertum, quod ſcalam cæleſtem: perque eam gradientes conſpexerit Angelos, quod cæleſtes habuerit apparitiones, & revelationes, qui enim a conſortio creato alieni degunt, maxime inter omnes divinorum participes facti ſunt ſavorum.

Ibid. n. 4.

XII. Surdo, ſimulque muto ſanitatem impertiturus Salvator, *apprehens eum de turba ſeorſim, miſit digitos ſuos in auriculas ejus.* Digiti illa denotabant, quæ Chriſtus miſero infundebat, Spiritus S. dona. *Dexteræ Dei tu digitus.* Notate Myſterium: quando Deus ſuas ab aliqua anima vult exaudiri inſpirationes, linguamque in divinas reſolvi laudes, ante omnia ipſam a turba, a converſatione a malorum ſeparat ſodalium commerciis. Væ ſurditati illi, inquit S. Auguſtinus, quando non audiebam te.

S. Aug. c. 1. Solil.

XIII. Petrus Berchorius inter cætera ait: Vox unius ſi ſit diſſona multorum bene canentium turbat harmoniam. Audias muſicorum chorum tam ſuave canentem, ut cum odei cæleſtis ſymphoniam referat, tum eorum, qui coram adſunt in terris, totos animos abripiat, & ſuſpendat; Fit, ut unus quidam a tono cadat, & a juſta menſura deerret, illius abſurdo cantu tota muſices ſymphonia ſolvitur, tota ſuavitas vitiatur! vox unius diſſona multorum bene canentium turbat harmoniam. Sic in choro communitatis unus malus pacem plurimorum ſolvit, facitque non ſolum domorum privata, ſed & regnorum publica diſſidia, atque ut non Conventuum modo, verum etiam Ordinum ampliſſimorum diſciplina religioſa corruat.

Berchorius l. 2. c. 20. n. 2.

XIV. Exodi cap. 30. 10. dicitur: *Et deprecabitur Aaron ſuper cornua altaris ſemel per annum, in ſanguine quod oblatum eſt pro peccato, & placabit ſuper eo in generationibus veſtris.* Pagninus prima verba ſic reddit ex Hebræo: *Et expiabit Aaron ſuper cornua ejus*, hoc eſt, *altaris*; Ubi ſacro ritu latera aræ mundare ſummus Sacerdos juſſus ſuit Oleaſtro novus accidit hic ritus, quærit adeo, cur mundari debuerint cornua, ſive extrema latera altaris Deo conſecrati, dicens: Quid, quæſo, altare peccavit, ut ſanguinis expiatione indigeat? Reſpondet: Contagioſa valde ſunt peccata noſtra, ut non ſolum nos contaminent, ſed etiam ſancta Dei; nam quæcumque peccator tangit, etiamſi ſacerdos ſit, immunda reddidit. Illa ergo vetus ara, quoniam tangebatur a ſacerdote, qui, quod homo eſſet, non ſemper abſque omni peccato erat, ſanguine expiari, & mundari debuit. Tam virulen-

Oleaſt. apud Nyſ. §. 2. in D. 32. Pent.

Digitized by Google

lentum eſt malæ vicinitatis contagium, ut in ipſas Dei ſacras aras ſe diffundat corruptorum morum peſtis.

Societas bona.

Engelgr. in fest. B. Virg. XV. Fertur paucis abhinc annis inter viros vere Religioſos, ſpiritu ferventes, hæc controverſia ventilata, qua via, medio, modo, aut methodo quis citiſſime, & certiſſime ad apicem perfectionis, & ſanctitatis pervenire poſſet? varii in varias abiere ſententias. Primus nihil efficacius ad perfectionem conducere affirmavit, quam jugi orationi inhærere; hanc eſſe elevationem mentis in Deum, qua homo velut cæli civis cum Deo conſueſcat, & familiariſſime ſermocinetur; atque huic ferventer, & conſtanter inſiſtendo plurimos ad ſublimem ſanctitatis gradum conſcendiſſe: nam, ut aureo ore S. Chryſoſtomus dixit, is novit recte vivere, qui novit recte orare. Alter breviſſimam, ac certiſſimam, viam crucis aſſignavit, mortificationem Chriſti in corpore noſtro circumferendo; atque hac nos ducere ſanguinolenta Chriſti veſtigia. Tertius his longe ſublimius, & ſanctius duxit, in converſionem animarum incumbere, quia, juxta S. Dionyſium, divinorum omnium diviniſſimum eſt, cooperari Deo in ſalutem animarum, pro iis ſe totum, vitam, & ſanguinem profundere; hinc divino fretus oraculo adjunxit: *Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat.* Quartus ſe rem acu tetigiſſe arbitratus, omnem perfectionem in contemptu rerum terrenarum, & voluntaria paupertate collocatam eſſe dictitabat, juxta illud Salvatoris Conſilium, adoleſcenti Evangelico datum: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia, quæ habes &c.* Poſt hæc tam varia, tam diſſita, tam diverſa Patrum ſuffragia, ſenior quidam ſpiritu Dei plenus aſſurrexit, qui, ubi prædictas omnes aliorum ſententias ſolide refutaſſet, hanc ſuam edixit: nullum medium potentius ad perfectionem, nullum remedium præſentius ad omnes defectus, & imperfectiones extirpandas, ad omnem ſanctitatem quam citiſſime, & certiſſime conſequendam, quam viris perfectionis conſueſcere, cum iis commorari, colloqui, converſari, ſecundum illud Regii Vatis: *Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris.*

§. XIII. MISCELLANEA.

Societas bona.

Se. epiſt. 31. I. Omnium ſocietatum nulla præſtantior, nulla firmior eſt, quam cum viri boni, moribus ſimiles ſunt familiaritate conjuncti.

Ibid. II. Nulla res magis animos inhoneſtos, & in pravum inclinabiles revocat ad rectum, quam bonorum virorum converſatio. Paulatim enim deſcendit in pectora, & vim Præceptorum obtinet, frequenter aſpici, frequenter audiri.

III. Appollonius Thyanæus hoc unum a Diis petiiſſe fertur: Noſſe bonos, malos vitare. *Alex. ab Alex. l. 4. c. 9.*

IV. Ariſtippus interrogatus, quid in vita maxime admirandum eſſet? reſpondit? Vir bonus inter improbos. *Stob. ſ. 12.*

V. Themiſtocles Dux Athenienſis prædium venale proponens juſſit a Pracone addi: Et vicinum habet bonum. *Plutar. in polit.*

VI. Dentices piſces ſocietatis tam amantes ſunt, ut non ferant a gregalibus ſuis ſe ſeparari, atque hac mutua ſocietate ſe contra piſcatores tuentur: nam ubi hi cibum demiſerint, congregati, & in orbem conſiſtentes circumſpiciunt & quaſi ſigno dato admonent, ne propius accedant. Accidit autem, ut interdum ſolivagus quiſpiam hamum devoret, ac proin ſolitudinis ſuæ pœnam morte luat. *Fab. conc. 8. in Dom. 3. poſt Paſ. b. tit. C.*

Societas Mala.

VII. Sturnus cum didiciſſet hæc verba: Cave tibi a mala: eaque frequenter ceciniſſet, tandem aliis ſturnis ſe adjungens in aucupis retia incidit; ubi advertit, ſe monitum ſuum ſuo damno non ſervaſſe. *Majol. coll. 1. Can.*

VIII. Verſat nos, inquit Seneca, & præcipitat, traditus per manus error, alieniſque perimus exemplis. Nemo ſibi tantum errat, ſed aliis erroris cauſa, & auctor eſt. *Seneca apud Drex. in Nicet. l. 1. c. 9. Juv. Sat. 2.*

IX. Unicus Socius plures interdum corrumpere poteſt;

Sicut Grex totus in agris.
Unius ſcabie cadit, & porrigine Porci.
Uvaque conſpecta livorem ducit ab una.

X. Summuntur a converſantibus mores, ait Seneca, & ut quædam in contactos vitia tranſiliunt, ita animus mala ſua proximis tradit. *Senec. l. 3. de ir. c. 8.*

XI. Ergo viæ cum quidam Pater Stemmate nobilis, & ſenex duos Filios in lacu ſe natando exercentes aſpiceret, ſubito eorum alter in voraginem incidit, cumque Frater ei ſuccurrere vellet, etiam ipſum ſecum in profundum traxit. Idem ſæpe malis ſociis evenit. *Engelgr. in cal. feſt. Epiph. §. 3.*

Neceſſitas.

XII. Nullius rei ſine ſocio jucunda poſſeſſio eſt. *Seneca ep. 11.*

XIII. Si quis eſt, qui congreſſus, & ſocietates hominum ferre non poteſt, aut nullo egeat, quod ſeipſo contentus ſit, is profecto in parte civitatis non eſt habendus. Ita vel bellua, vel Deus putandus eſt. *Ariſt. l. 1. de repub.*

XIV. Fac nos ſingulos, inquit Seneca, quid ſumus? prædæ animalium, & victima, ac viliſſimus, & facillimus ſanguis. Quoniam cæteris animalibus in tutelam ſui ſatis virium datum eſt. Quæcumque vaga naſcuntur, & actura vitam ſegregem, armata ſunt; hominem imbecillitas cingit, non unguium vis, non dentium, terribilem cæteris fecit. Nudum, & infirmum Societas munit. *Seneca l. 4. de beneſ. c. 18.*

§. XIV. AXIOMATA.

I. Qui tangit picem, inquinabitur ab illa. *Eccl. 13. v. 1.*
II. Homo homini lupus. Homo homini Dæmon. *Granat. f. 249. loco com. Se. in prov.*
III. Comes facundus pro vehiculo eſt in via. *Se. ep. 98.*
IV. Scabioſa ovis totum inficit gregem.
V. Nulla ſine ſocio jucunda poſſeſſio. *Prov.*
VI. Frater, qui adjuvatur a Fratre, quaſi civitas firma. *18. v. 19.*

§. XV.

§. XV. AUTHORES.

I. Hieremias Drexelius in Niceta l. 1. c. 9.
II. Henricus Engelgrave in cælo Empyreo in feſto Epiph.
III. Joannes Buſæus in Panario V. Societas maia.
IV. Diſcipulus concion. 56.
V. Matthias Faber p. 3. operis tripartiti variis in concion.
VI. Ludovicus Granatenſis in locis com. f. 243.
VII. Laurentius Beyrlink In theatro vitæ hum. V. eodem.
VIII. Joſephus Langius in Polyanth. V. eodem.

T I T U L U S CXXXII.

SOLATIA SPIRITUALIA.

P R O Œ M I U M.

QUantopere hujus etiam Tituli tractatio ſit neceſſaria, ex eo facile colligitur, quod, cum, teſte S. Scriptura, omnes homines oporteat per multas tribulationes introire in regnum Dei, merito ſolatio, roboreque indigere credantur, ad ejuſmodi tribulationes æquo, patientique animo ſufferendas. Etſi vero ſpiritualibus ejuſmodi ſolatiis paſſim ſcateant libri utiliſſimi Aſcetarum; quia tamen iidem, vel ad manus non habentur, vel ob fuſiorem tractationem legere non cuique vacat, viſum eſt operæ pretium me facturum, ſi in compendium ſimilia ſolatia redigantur, quod cum ab antiquo aliquo Auctore impreſſo quidem, ſed ſine nomine, percommode præſtitum repererim, ea ipſa ſolatia, eiſdem pene verbis, licet mutato Ordine, Lectori communicanda cenſui. Fateor quidem, ea ſatis ſuccincte fuiſſe propoſita, ſed quia hæc non cuivis, ſed ſapienti Lectori ſuggero, facile is eorum ſenſum, & energiam capiet, aliiſque ſimplicioribus fuſius explicare, & ſuggerere poterit. Dividetur autem hic Titulus in tria capita, quorum primum ſolatia Religioſis præcipue convenientia; alterum ſæcularibus potiſſimum accomodata; tertium utriſque ſervientia continebit.

C A P U T I.

Solatia pro Religioſis.

§. I. *Circa difficultatem in virtutibus acquirendis.*

I. QUia virtus ſecundum naturam, vitia vero inimica, & infeſta, teſte Seneca, quid autem facilius relinquere, quam inimicum?

II. Quia vitia faciunt contemptibilem; quis non ultro deſerit deprimentem ſe?

III. Quia ut anima juſti eſt cælum, teſte Bernardo, ita anima peccatoris infernus ob vitia; velut Diabolus, ob tenebras ignorantiæ, ob ignem pravæ concupiſcentiæ; quis infernum non ultro fugit, & libenter, ac facile?

IV. Quia anguſta eſt via, quæ ducit ad vitam, eo quod anguſto initio incipitur, ſed proceſſu temporis ineffabili delectationis dulcedine dilatatur. Hinc Salomon: Ducam te per ſemitas æquitatis, quas cum ingreſſus fueris non arctabuntur greſſus tui, & currens non habebis offendiculum.

V. Quia quemadmodum minuta lumina claritas ſolis obſcurat, ſic dolores, moleſtias, injurias virtus magnitudine ſua elidit, & oprimit.

§. II. *Circa carentiam prælationis Eccleſiaſticæ.*

VI. Quia, teſte Gregorio, ſi perverſa perpetrant, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittuntur.

VII. Quia, ſi ſanguinem Chriſti in vaſe fictili commendatum haberes, an non in diſcrimine tanto ſolicitus eſſes, ſi ſæpe illud vas tecum portare deberes? quanto magis, quando animæ pretioſo ſanguine emptæ commendatæ ſunt.

VIII. Quia Benedictus XII. Papa dixiſſe fertur: Creditur Papatus aliquid magni eſſe, cum ſit nihil; nam poſtquam fuimus in iſto ſtato, numquam habuimus unam horam jucundam, nec habere intendimus uſque ad mortem noſtram, quid erit ergo minor dignitas?

§. III. *Circa paupertatem voluntariam.*

IX. Quia, ſicut arbor tempore hyemis denudata veſtitur floribus in vere: ita anima in hoc mundo, & hac vitæ hyeme ſpoliata rebus terrenis induetur in altera vita veſte gloriæ.

X. Quia Regnum cæli promiſſum eſt pauperibus, cur ergo triſtis es, tanto promiſſo cum ſis dives?

XI. Quia, ſi miraris divitias Illius, qui caſtra emit, & arces, cur non magis paupertatem, quæ majora operatur? Hinc S. Auguſtinus. Non diſpliceat paupertas tua, nihil ea potes ditius invenire; vis noſcere, quam locuples ſit? cælum emit. Et alibi: In charitate pauper eſt dives; ſine charitate omnis dives eſt pauper. Charitas eſt divitiæ pauperum in temporalibus ditiſſima. Et S. Leo. Semper inquit, dives eſt Chriſtiana paupertas, nec pavet in iſto mundo indigentia laborare, cui donatum eſt, in omnium rerum Domino omnia poſſidere.

XII. Quia ſi gauderes, quod pro uno obulo centum aureos reciperes, cur non magis, quod pro rebus temporalibus centuplum ſit promiſſum?

XIII.

Digitized by Google

XIII. Quia, ſicut calix aureus, ſi ab omni corpore, quod ſub cælo eſt, evacuaretur, etiam ab aere, naturaliter ſurſum aſcenderet; ita multo magis anima, ſi a creaturis ſit libera.

XIV. Quia, ſi gauderes, te ad ſubſellia Imperatoris Senatus evectum eſſe, cur non magis gaudebis, te per paupertatem cum Apoſtolis judicem mundi conſtitutum?

XV. Quia paupertas ſola proprie quietem animo præſtat; hinc Seneca: Quietiſſime viverent homines; ſi hæc duo tollerentur, meum ac tuum. Redige te ad pauca, ex quibus carere non poſſis; ineſt paupertati, ſine qua nihil eſt jucundum, ſecuritas. Et S. Gregorius: Magna, inquit, eſt ſecuritas cordis, nihil concupiſcentiæ habere ſæcularis; qui nihil habet in mundo, quod diligat, nihil eſt in mundo, quod pertimeſcat.

§. IV. *Circa difficultatem jugi Dominici.*

XVI. Quia, ſi caput habens ſcabioſum, & faciem admodum deformem, libenter cum ſano, & pulchro capite mutares; cur non & voluntatem propriam ſcabioſam, & vitiis deformem cum voluntate divina, quæ omnem animæ decorem conciliat?

XVII. Quia, ſi id, quod præcipit Deus, facimus, id quod petimus, ſine dubio impetramus, teſte S. Iſidoro.

XVIII. Quia, teſte S. Aug. nullo modo onerosi ſunt labores amantium, ſicut piſcantium, venantium, aucupantium, in eo enim, quod amatur, aut non laboratur, aut labor amatur. Hinc Pſalm. dicit: Fingis laborem in præcepto. Quemadmodum ſcilicet imago ſub columna lapidea ſculpta, vel depicta, quæ ſtat incurvata, ac ſi portet grave aliquid, cum vel nihil portet, aut minime ſibi grave, unde merito S. Bernardus: An non labor fictus jugum ſuave, crux inuncta?

XIX. Quia, ſi in tenebroſo, & periculoſo itinere conſtitutus nihil magis optas, quam lumen, etiamſi non ſine labore, & impenſis illud cuſtodire poſſis; cur non, & in itinere periculoſo ad cælum verſans amas præcepta Domini, de quibus David ait: Præceptum Domini lucidum illuminans oculos. Et: Lucerna pedibus eſt.

XX. Quia, ſi jucundum tibi eſt, citharam tractare, ut tædium leves laborum; cur non magis adhibes citharam mandatorum Dei, de qua iterum David dixit: In decachordo, & pſalterio pſallam tibi? Hinc S. Aug. Decachordum, & pſalterium ſignat decem præcepta legis.

XXI. Quia, ſi amantes optarent arctiſſimis vinculis ſibi mutuo connecti, cur tu refugias per vincula præceptorum arctius Deo alligari? an neſcis, quod in Threnis dixit: In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis?

XXII. Quia, ſi gauderes ad menſam principis admitti, & eodem cum ipſo cibo veſci, an non potius gratolari tibi debes, quod ad menſam Chriſti admiſſus, eodem cum ipſo cibo fruaris, juxta illud: Cibus meus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me.

§. V. *Circa ſuperiores malos.*

XXIII. Quia, teſte S. Auguſtino, ſi bonus fuerit, qui tibi præeſt, nutritor tuus eſt; malus ſi fuerit, tentator tuus eſt. Et nutrimenta libenter accipe, & in tentatione probare.

XXIV. Quia, qui cuſtodierit præceptum (non attendens, a quo ponatur) non experietur malum, teſte Eccleſiaſtico. Hinc & Petrus: Quis vobis nocebit, ſi boni æmulatores fueritis? ſcilicet ſuperiores mali ſunt pugiles, & argumenta dantes, occaſionem artis, & ſcientiæ oſtendendæ præbentes.

XXV. Quia obediens talis loquitur victorias. 1. Contra elementa, ut oſtenditur in aqua aſcendente ad os putei, quando Monachus dixit: O putee, Abbas meus præcepit, ut hauriam aquam. 2. Contra vegetantia, uti apparet in arbore ſterili Joannis ex obedientia quotidie eam rigantis fructus proferente. 3. Contra ſenſitiva, uti apparet in Leone capto, & Crocodilis ab alio obediente manſuefactis. 4. Contra rationalia, uti teſtatur quotidiana experientia, & Dominus in Levit. Si in præceptis meis ambulaveritis, perſequemini inimicos veſtros, & corruent coram vobis. 5. Contra Deum, uti teſtatur ſol, ad Joſue vocem conſiſtens.

XXVI. Quia, ſicut, ſi arbori abſcindantur proprii rami, & inſerantur ramuſculi nobilioris arboris, illa hujus fructus producere incipit; ita, ſi propria voluntas homini adimatur, & divina inſeratur, iſtius etiam fructus producit.

XXVII. Quia Dominus in domo Bethaniæ, (quæ ſignificat domum obedientiæ) & Simonis (qui ſignificat obedientem) ſæpius divertere voluit.

XXVIII. Quia obedientia eſt navis celerrime ad portum ſalutis vehens; quid ergo curas, ſi Navarchus ſit homo malus modo te bene ad portum dirigat?

XXIX. Quia obediens velut eques tendit ad patriam cum non propriis pedibus judicii, & voluntatis, ſed alienis, ſcilicet ſuperioris, fertur.

XXX. Quia obedientia eſt ſcala a Jacob viſa. 1. Quia per illam in altum aſcenditur, dicente Domino per Iſaiam: Dum non facis vias tuas; & non invenitur voluntas tua, tunc delectaberis ſuper Domino, & ſuſtollam te ſuper altitudinem terræ, & cibabo te hæreditate Jacob patris tui. 2. Quia, ſicut ſcala habet ſeptem gradus, ſcilicet obedire libenter, ſimpliciter, hilariter, velociter, utiliter, humiliter, conſtanter. 3. Quia, ſicut ſcala duo habet latera, ita, & obedientia abrenunciationem duplicem, judicii, & voluntatis. 4. Quia, ſicut ſcala Jacob erecta ſtabat, ita & obedientia per ſuam intentionem non niſi ſurſum tendit, & per culmen ſuum attingit Deum, dum non niſi ejus beneplacitum quærit. 5. Quia ſicut ſcalæ Jacob innixus eſt Deus, ita & obedientiæ. Hinc S. David: Tenuiſti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxiſti me, & cum gloria ſuſcepiſti me.

§. VI. *Circa votorum difficultatem.*

XXXI. Quia dicit S. Auguſtinus: Non te voviſſe pœniteat, imo gaude jam non tibi lice-

ſicere, quod cum detrimento tuo licuiſſet. Felix neceſſitas, quæ te ad meliora compellit.

XXXII. Quia, ſi liber eſſes, magis forte conſtrictus eſſes, juxta illud Salomnis: Iniquitates ſuæ capiunt imperium, & funibus peccatorum ſuorum quiſque conſtringitur. Hinc, & S. Auguſtinus: Suſpirabam ligatus noo ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate; velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me; quippe ex voluntate perverſa facta eſt libido, & dum ſervitur libidini, facta eſt conſuetudo, & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas. Et alibi: Vincula hujus mundi habent aſperitatem veram, jucuoditatem falſam, certum dolorem, timidam quietem, rem plenam miſeriæ, ſpem beatitudinis ioanem.

§. VII. *Circa Religioſorum moleſtias.*

XXXIII. Quia mundus clamat; Ego deficiam; caro clamat: ego inficiam; diabolus clamat: ego decipiam: Chriſtus dicit: ego reficiam. Quem modo ſequeodum putas?

XXXIV. Quia teſte S. Bernardo mundus plenus eſt ſpinis; in terra ſunt; in tua carne ſunt; verſari in his, & minime lædi, divinæ potentiæ eſt, non virtutis noſtræ.

XXXV. Quia teſte S. Hieronymo, quod Angeli taciunt io cælis, hoc Monachi faciunt in terris. Cur ergo triſtaris de commiſſo Angelorum officio?

XXXVI. Quis in Paradiſo habitare non deſideret? Atqui Petrus Ravennas ait: Si Paradiſus in hac vita eſt, vel in clauſtro, vel in ſcholis eſt. Quod enim extra hæc duo eſt, plenum eſt anxietate, inquietudine, amaritudine, formidine, ſolicitudine, & dolore. Et S. Bernardus. Clauſtralis Paradiſus ad ſuavem ſpirantis auſtri clementiam, quaſi tot floribus auſtri vernat, quot virtutibus abundat.

§. VIII. *Circa abdicationem propriæ voluntatis.*

XXXVII. Quia teſte S. Bernardo, grande malum propriæ voluntatis; cur ergo hoc malo liberatum te doles?

XXXVIII. Quia propria voluntas ioſernum aperit, juxta id S. Bernardi: Ceſſet voluntas propria, & infernus non erit, cur ergo clavem ad infernum non libenter abjicis?

XXXIX. Quia, ſi Deus tibi omnipotentiam ſuam commuoicare vellet, ao non odio haberes illum, qui ab hoc munere te impediret? Atqui hoc facit voluntas propria, dum te a voluntate divina impedit, per quam omnipotens efficeris, juxta illud S. Hieronymi: Voluntas perfecta faciendi pro opere reputatur facti. Et S. Auguſtinus: Quidquid vis, & non potes, factum Deus reputat. Et iterum S. Hieronymus: In lege opera requiruntur, in Evangelio voluntas quæritur, quæ, etiamſi effectum non habuerit, tamen præmium non amittit. Et S. Gregorius; noo eſt manus vacua a munere, ſi arca cordis plena fuerit bona voluntate.

XL. Quia, teſte S. Leone, nihil arduum humilibus, vel aſperum mitibus, & facile omnia præcepta veniunt io effectum, quando, & gratia prætendit auxilium, & obedientia mollit imperium; nec dura ibi neceſſitate ſervitur, ubi diligitur, quod jubetur.

§. IX. *Circa diſtractiones pro ſalute proximi.*

XLI. Quia teſte S. Bernardo, is puritatis interioris gloria non fraudatur, qui dicere poteſt cum Propheta. Oblivioni datus ſum, tamquam mortuus a corde: bona oblivio ſi te ipſum neſcias, ut proximo proſis. Bene autem mortuus es a corde, ſi jam tibi vivere non ſtudeas, ſed ei, qui pro te mortuus eſt: ſane in tanta oblivione ſui neceſſe eſt cor bene eſſe conſcium ſibi, quo ſe in lucra ſecurius foris extendat, cum ſecuram intus reliquerit conſcientiam.

XLII. Quia S. Bernardus ait: Noli, noli nimis inſiſtere oſculis contemplationis, quia meliora ſunt ubera prædicationis. Nam etſi Rachel formoſior, Lia tamen fœcundior eſt.

XLIII. Quia communis utilitas ſpeciali, & ideo etiam doctrina ſileotio, ſolicitudo contemplationi, & labor quieti, præferenda ſunt; ad quod deſignandum unigenitus Dei Filius non de Rachele ſecundum carnem, ſed de Lia progenitrice, natus eſt. Nec legitur eum in domum ſuam Maria, ſed Martha, excepiſſe.

XLIV. Quia, ſi mille pondera auri darentur, libeoter contemplationem omitteres, ut pauperibus ſubvenires, cur eam omittere non vis, ut animas lucreris.

§. X. *Circa defectum virtutis.*

XLV. Quia hæc ipſa opinio defectus eſt via ad virtutem, nam teſte Seneca; Nulli præcluſa eſt virtus, omnibus patet, omnes admittit, omnes invitat, non eligit Dominum, oon cenſum, nudo homine contenta eſt.

XLVI. Quia hoc ipſo quod doles de virtotum carentia, oſtendis te amare virtutes, ergo vel proprias amas (& ſic utique habes eas) vel alienas, & hoc iterum ſignum eſt eas te habere; quia Seneca ait: Scias eum multis virtutibus abundare, qui alienas amat. Nimirum quia jam olim etiam Auguſtinus aſſeruit: Ille habet virginitatem, ama illam, & tua, eſt &c.

CAPUT II.

SOLATIA PRO SÆCULARIBUS.

§. I. *Circa carentiam mundanæ proſperitatis.*

I. Quia ſic Chriſto, & Sanctis aſſimilaris.

II. Quia proſpera ſeducuot, adverſa perducunt ad patientiam.

III. Quia proſperitas animam ſuſpectam facit, adverſitas probat.

IV. Quia ut ſegetem nimia ſternit ubertas, & rami onere franguntur, ita animus proſperitate corrumpitur.

V. Quia adverſitas eſt ſignum medici divini nondum de ſalute noſtra deſperantis. Vitulus mactandus liber ad paſcua admittitur.

VI. Quia vexatio dat iotellectum, quicumque ſtultus eſt io culpa, ſapiens erit in pœna, teſte Gregorio.

VII. Quia tribulationes ſunt via aſpera ducens

cens ad cælum, proſperitas via jucunda ducens ad Infernum.

§. II. *Circa carentiam fortunæ.*

VIII. Quia fortuna eſt rota, in qua poſt elevationem ſemper depreſſio timenda eſt.

IX. Quia fortuna nihil aliud eſt, quam inſidiæ.

X. Quia fortuna eſt mari ſimilis, ubi repente tempeſtas exurgit navigia abſorbens.

XI. Quia dolor de infortunio convincit, te non eſſe bonum, nam bona omnia cooperantur in bonum, & ſapiens omnia ſua ſecum portat.

XII. Quia ille bonus eſt artifex, qui de omni materia poteſt optimum facere. Hinc Seneca: Sapiens ſi licebit, virtutem in divitiis explicabit, non minus in paupertate quamcumque fortunam accepit, aliquod memoriale ex illo efficiet.

XIII. Quia, qui uſus eſt alienis, gratias potius agere debet, cum auferuntur.

XIV. Quia cælum modo lucidos, modo tenebroſos dies profert, annus nunc floribus, & fructibus, nunc nivibus, & frigoribus terram replet; mare jam tranquillitate blanditur, jam procellis minatur; cur a ſola fortuna conſtantiam exigamus favoris?

XV. Quia famulus a ludente Domino colaphum accipiens non ægre fert; atque ludit in humanis divina potentia rebus.

XVI. Quia nemo ſitim ſtercorum, aut famem habere cupit; quid autem aliud ſunt omnia terrena, niſi ſtercora?

§. III. *Circa carentiam ornatus corporis.*

XVII. Quia injuriam facit Artifici, qui ornatum adjicit imagini ab ipſo factæ. Hinc Boetius: alia quidem ſuis contenta ſunt; vos autem Deo mente conſimiles a rebus infimis excellentis naturæ ornamenta captatis; nec intelligitis, quantam Conditori veſtro faciatis injuriam: Ille genus humanum terrenis opibus præſtare voluit, vos dignitatem veſtram infra infima quæque detruditis.

XVIII. Quia impoſſibile eſt ab extrinſecis laudari, nam teſte eodem Boetio, ſi quid ex appoſitis luceat, ipſa quidem, quæ appoſita ſunt, laudantur; illud vero his tectum, atque velatum in ſua nihilominus fœditate perdurat.

XIX. Quia, teſte S. Ambroſio, neglecta decoris cura plus placet; & hoc ipſum, quod nos non ornamus, ornatus eſt. E contra vero eo ornatum perdit, quo ſe corporaliter ornare quærit.

XX. Quia corpus ancilla eſt animæ; non decet autem magis ornari ancillam, quam Dominam.

XXI. Quia, teſte S. Gregorio, pro ſola inani gloria veſtimentum pretioſius quæritur, res ipſa teſtatur, quia nemo vult ibi pretioſis veſtibus indui, ubi ab aliis non poſſit videri. Et, teſte S. Bernardo, vanum cor vanitatis notitiam ingerit corpori, & exterior ſuperfluitas interioris vanitatis indicium eſt, mollia indumenta animi mollitiem indicant. Quis autem nolit indiciis criminis carere coram Judice apparens?

XXII. Quia, teſte S. Hieronymo, ſi vir, vel mulier ſe ornaverit, & vultus hominum ad ſe provocaverit, etiamſi nullum inde ſequatur damnum, judicium tamen patietur æternum, quia venenum attulit, ſi fuiſſet, qui biberet. Quis autem venenatum ornatum non horreat?

XXIII. Quia, teſte S. Auguſtino, verus ornatus Chriſtianorum boni mores ſunt. Hinc David: Omnis gloria filiæ Regis ab intus.

§. IV. *Circa defectum habitationis.*

XXIV. Quia in loco peregrinationis nemo curat de habitatione pretioſa ſtabili ſibi providere.

XXV. Quia nemo gloriatur de luteis ædificiis; quid autem aliud ſunt domus noſtræ?

§. V. *Circa carentiam temporalis poteſtatis.*

XXVI. Quia plus ab hoſtibus appetuntur duces, quam milites: & vehementius a ventis vexantur culmina altiora, quam infima.

XXVII. Quam vana eſt potentia, quæ nec in menſa ſolatii tempore eſt ſecura, ſed ſic ipſos, quibus nititur, habet anxia formidare.

XXVIII. Quia, teſte S. Auguſtino, optandum eſt, ut nonniſi contra vitia detur poteſtas, propter quæ vincenda potentes nolunt eſſe homines, & volunt propter vincendos homines; at quid hoc, niſi, ut vere victi falſo vincant; nec ſint veritate, ſed opinione victores.

XXIX. Quia, ſi inter mures videres unum aliquem ſibi jus, ac poteſtatem vendicantem, quanto movereris cachinno? Idem eſt, ſi poteſtatem inter homines arroganter tibi vindices.

XXX. Quia, ſi quid naturalis boni ineſſet potentiæ, numquam peſſimis obveniret; reſpuit enim natura, ut contraria jungantur. Hinc S. Auguſtinus, apud viros bonos indigna ſit ipſa dignitas, quam multi indigni poſſident. Et Boetius: Talia ſunt prædicata, qualia præmiſerint ſubjecta. Certe ſi quis multiplici conſulatu functus ad Barbaros veniret, non eum venerandum Barbaris potentia faceret.

XXXI. Quia quanto quis altius erigitur, tanto curis gravioribus oneratur, eiſque ipſis populis mente, & cogitatione ſupponitur, quibus præponitur dignitate, ut ait S. Gregorius.

XXXII. Quia, eodem teſte, ſæpe miſericors Deus, qui ſuos tenere diligit, eos ſolicite ab exterioribus actionibus cuſtodit. Nam, & plerumque Paterfamilias ad eum laborem ſervos dirigit, a quo ſubtiles filios ſuſpendit.

XXXIII. Quia majoritatis ſtatus inducit majoritatem periculi, peccati, & pœnæ; nam ut in corporibus, ita & in imperio graviſſimus eſt morbus, qui a capite diffunditur, teſte Seneca, & S. Gregorio: quanto quiſque honore ſplendoris celſior eſt, tanto, ſi delinquat, peccator major eſt.

XXXIV. Quia, teſte S. Gregorio, ſæpe ſuſcepta cura regiminis, cor per diverſa verberat: & impar quiſque invenitur ad ſingula, dum confuſa mente dividitur ad multa.

XXXV. Quia, qui diſpenſandis rebus terrenis præſidet, occulti hoſtis jaculis latius patet, eodem teſte.

XXXVI.

Digitized by Google

XXXVI. Quia filius Principis non triſtatur, ſi caret officio vili alicujus mechanici artificis; cur ergo Filius Dei doleat, ſi careat officio vili temporaneæ poteſtatis.

XXXVII. Quia, teſte Hugone, ſolus is regnat, qui depoſito cordis imperio, lege rationis ordinat totam familiam motuum interiorum, & exteriorum.

XXXVIII. Quia ſicut hominibus Reges, ita & Regibus dominandi deſideria dominantur: hoc eſt regnum, nolle regnare, cum poſſis. Vis ergo regnum? do tibi magnum, rege te ipſum.

§. VI. *Circa carentiam liberorum.*

XXXIX. Quia vix fieri poteſt, ut non multis curis, ac triſtitiis affligaris inde; cur ergo materiam tanti mali ultro optas?

XL. Quia, ſi nomen tuum conſervari petas, quid ſtultius, cum plures forte alibi temere ſic vocentur? ſi ſenectutis præſidium, quid infirmius, cum ſæpe citius moriatur: ſi hæredes, cur non magis eos optas, qui plus tibi honoris, & ſolatii tum in hac, tum in àltera vita cauſabunt?

§. VII. *Circa defectum natalium.*

XLI. Quia, ut in Lib. Decretal. dicitur, Oroſius Papa filius fuit Stephani Subdiaconi; Bonifacius filius Jucundi Presbyteri; Felix Papa filius Felicis Presbyteri; Agapitus Papa filius Gordiani Presbyteri; Theodorus Papa filius Theodori Presbyteri de civitate Jeroſolyma; Silverius Papa filius Siludri Epiſcopi. Deus, dedit Papam filium Jucundo Presbyt. Gelaſium Papam ex Patre Valerio Epiſcopo; cur ergo tu erubeſcis ob natalium defectum?

XLII. Quia, teſte S. Auguſtino, undecumque homines naſcantur, ſi parentum vitia non ſectentur, honeſti, & ſalvi erunt; ſemen enim hominis ex qualicmque homine Dei creatura eſt, & eo male utentibus male erit, non ipſum aliquando malum eſt. Et S. Chryſoſtomus: Ex meretrice natus, aut adultera, ſi virtute propria decoretur, parentum ſuorum non dedecoratur opprobriis.

XLIII. Quia, teſte S. Hieronymo, naſci de adulterio non eſt culpa illius, qui naſcitur, ſed qui generat: quomodo in ſeminibus non peccat terra, quæ conſovet; non ſemen, quod in ſulcis jacitur, non humor, vel calor, quibus temperata frumenta in germen pullulant; ſed v. gr. fur, vel latro, qui fraude, vel vi eripit ſemina.

XLIV. Quia ſemper inter illas ſacri ventris anguſtias ſacra Dei manus operatur, idemque eſt creator corporis, & animæ: noli ergo deſpicere bonitatem figuli, qui te plaſmavit, & fecit: Ipſe eſt virtus Dei, & Sapientia.

XLV. Quia Dominus ipſe non ſolum voluit de alienigenis, ſed etiam adulterinis commixtionibus naſci.

§. VIII. *Circa carentiam Nobilitatis.*

XLVI. Quia, ut libet Decretalium dicit; nos, qui poſſumus, non ex locorum, vel generis dignitate, ſed morum nobilitate, innoteſcere debemus.

XLVII. Quia, teſte S. Hieron. ſola apud Deum libertas eſt, non ſervire peccatis, ſumma apud Deum nobilitas, clarum eſſe virtutibus. Et S. Chryſoſtomo: Ille tunc integram ſuam nobilitatem putet, ſi dedignetur ſervire vitiis, & ab eis ſuperari.

XLVIII. Quia, teſte S. Hieron. ille apud Deum præeſt potior, non quem nobilitas generis, nec dignitas ſæculi, ſed quem devotio fidei, & ſancta vita commendat.

XLIX. Quia, eodem teſte, neſcit Religio noſtra perſonas accipere, nec conditiones hominum, ſed animas inſpicit.

L. Quia, ut idem iterum ait, plerumque nobilitas carnis ignobilitatem parit mentis.

LI. Quia, teſte S. Chryſoſt., Patrem omnes habemus Abraham, quid ergo prodeſt ei, quem ſordidant mores, clara generatio? aut quid nocet illi generatio vilis, quem mores adornant? Quid nocuit Abrahæ, quod habuit Patrem Pharam luteorum Deorum cultorem? Nonne ſeparatus a genere ſuo poſitus eſt in caput fidelium, ut non jam diceretur filius peccatorum, ſed Pater Sanctorum? non potuerunt ejus gloriam ſordidare Patrum errores. Stannum de argento egreditur, ſed non eſt argentum; itaque colatum argentum ſervatur, ſed ſtannum foras expellitur. Melius eſt de contemptibili genere clarum fieri, quam de claro genere contemptibilem naſci; qui enim de claro clarus naſcitur, gloria claritudinis ejus non eſt ejus ſolius, ſed communis videtur; qui autem de contemptibili genere clarus egreditur, tota gloria claritudinis ejus ſolius eſt; Similiter qui de contemptibili genere contemptibilis naſcitur, omnis turpido ſolius ipſius eſt; ideo melius eſt, ut in te glorientur parentes, quam tu in parentibus.

LII. Quia nobilitas extrinſeca aliena eſt; Unde, teſte Boetio, illi ſolum ſunt clari, qui ob virtutem ſuam prædicantur; quare ſi tuam non habes, ſplendidum te aliena claritudo non efficit.

LIII. Quia, qualiumcumque Parentum ſit filius, ſola opinione ignobilis erit.

LIV. Quia omne hominum genus in terris ſimili ſurgit ab ortu; ergo, ſi Pater eſt Adam, cunctorum mater eſt Eva. Omnes nonne ſumus nobilitate pares?

LV. Quia, ſicut Rex Franciæ, cum quidam Dux Auſtriæ illi ſcribens longiſſimum Titulum appoſuiſſet, repeti eum juſſit, & quoties v. gr. lectum eſt: Leopoldus Dux Auſtriæ &c. ſemper ſubjecit,: & ego Rex Franciæ, & ſic ad ſingulos titulos, indicans, plus eſſe Regem Franciæ, quam omnes titulos illos habere; ita & anima Chriſto deſponſata dicere poteſt ad omnes mundi titulos: Et ego ſum ſponſa Chriſti, & Regina cæli: ego ſum Rex cæli.

§. IX. *Circa carentiam divitiarum.*

LVI. Quia poſſeſſæ onerant, amatæ inquinant, amiſſæ cruciant, teſte Sancto Bernardo.

LVIII. Quia terrena ſubſtantia, æternæ felicitati comparata, pondus eſt, non ſubſidium, teſte S. Gregor.; hinc S. Bernardus, poſtquam

Digitized by Google

audierat, ſexcentas marchas per quendam Abbatem ſibi tranſmiſſas eſſe amiſſas, dixiſſe fertur: Benedictus Deus, qui nobis pepercit ex hoc onere.

LVIII. Quia pacem turbant, & animi quietem: Hinc, cum Diogeni a capite fur de nocte ſacculum cum nummis ſubtrahere conaretur: Tolle, inquit, infelix, ut facias utrosque dormire.. Idem expertus faber ferrarius ſemper cantans & poſt crumenam a divite receptam, quam clanculo hic in officinam projecerat, mærore affectus.

LIX. Quia, teſte S. Auguſtino: Aurum eſt materia laborum, periculum poſſidentium, enervatio virtutum, malus dominus, proditor ſervus.

LX. Quia, teſte S. Chryſoſtomo: Divitiarum ſequela eſt luxuria, ira intemperans, furor injuſtus, arrogantia, ſuperbia, omniſque irrationabilis motus.

LXI. Quia fideli homini, teſte Bernardo, totus mundus divitiæ ſunt, totus plane, quia tam adverſa, quam proſpera ipſius, æque omnia ſerviunt ei, æque cooperantur in bonum: ergo avarus terrena eſurit, ut mendicus; fidelis contemnit, ut dominus, ille poſſidendo mendicat, iſte contemnendo ſervat.

LXII. Quia ſpinæ divitiæ ſunt, teſte Salvatore: cur ergo ſpinam ex pede ejicis, & cor tuum noxiis ſpinis replere ultro ſatagis?

LXIII. Quia divitiæ, teſte S. Auguſtino ingerunt curas ſemetipſo privantes: hinc venditis, inquit, rebus veſtris, nullum majus earum accepimus pretium, quam nos ipſos, implicati enim talibus noſtri non eramus.

LXIV. Quia, ut Saneca docuit, ratio arbitra eſt bonorum, & malorum, aliena, & externa pro vilibus habet, omne illi bonum in animo eſt. Et alibi: Huc cogitationes tuæ tendant, huc cura, huc opera, omnia alia Deo vota miſſurus, ut contentus ſis temetipſo, & ex te naſcentibus bonis. Et iterum: Contentus eſt ſapiens ad bene vivendum, & non ad vivendum; ad hoc enim rebus multis illis opus; ad illud tantum animo ſano, & erecto, deſpiciente fortunam.

LXV. Quia ſi ad naturam vives, numquam eris pauper, teſte Seneca; ſi ad opinionem, numquam eris dives.

LXVI. Quia ſumma dementia eſt hæredis ſui res procurare & ſibi omnia negare, magna enim hæreditas ex amico inimicum facit, plus enim gaudebit morte tua, quo plus acceperit.

LXVII. Quia veræ divitiæ non opes ſunt, teſte S. Bernardo, ſed virtutes, quas ſecum conſcientia portat, ut in æternum dives fiat.

LXVIII. Quia, teſte S. Bernardo divitiarum amor inſatiabilis longe amplius torquet deſiderio animam, quam refrigeret uſu ſuo, utpote quorum acquiſitio laboris, poſſeſſio timoris, amiſſio plena doloris eſt. Hinc & Seneca: quid refert, quantum illi in arca, quantum in horreis jaceat, ſi etiam alieno inhiet, ſi non quæſita, ſi quærenda computat; non enim pauper eſt, qui minus habet, ſed qui plus cupit; nec qui plus habet, ſed qui minus cupit, dives eſt.

LXIX. Quia negotiatores merito cum Divo Paulo dicere poſſunt, ſe eſſe in periculis fluminum, periculis latronum, periculis in civitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis in falſis fratribus; in labore, & ærumna, in vigiliis multis, in fame, & ſiti, in jejuniis multis, in frigore, & nuditate. Sed & pericula inferni inveniunt eos.

§. X. *Circa amiſſionem rerum temporalium.*

LXX. Quia meminiſſe debes, te non ſemper ea habuiſſe, nam, teſte S. Gregorio, magna conſolatio eſt, in rerum amiſſione illa tempora ad mentem revocare, quibus aliquando non habuit, quod amiſit.

LXXI. Quia non ſunt bona hominis, teſte S. Ambroſio, quæ ſecum ferre non poteſt: ergo de illarum amiſſione cur conquereris?

LXXII. Quia nimis avarus eſt, cui Deus non ſufficit.

LXXIII. Quia ignis cæleſtis non invadit inferiora: cur ergo anima ad cælum? mente translata ad terreſtria inclinat.

LXXIV. Quia omnia perdidiſſe debueras; cur de parte tantum amiſſa doles? nihil perdidit, qui ſeipſum poſſidet. Cogitas, quod perdideris, ſed non, quod evaſeris.

LXXV. Quia eris nunc in via expeditior, domi tutior. Exoneravit te fortuna, ſi intelligis, & tutiore poſuit loco; damnum putas? remedium eſt. Defles miſerum te? clamitas quod opibus excuſſus es? tuo vitio iſta jactura tibi tam triſtis eſt; non tam moleſte ferres, ſi tamquam perditurus habuiſſes; ita Seneca.

LXXVI. Quia ut nullum datur purum bonum creatum, ita nec malum purum, nec damnum purum; cur ergo malum in damno conſideras, & non potius bonum?

LXXVII. Quia arenam ſi ex veſica amiſiſti, gaudes; cur non potius, ſi aurum ex animo, & manibus ereptum advertis, quæ majus tibi tormentum, & damnum cauſant?

LXXVIII. Quia palmes, ſi ſaperet, gauderet abſcindi partes ſuperfluas, cur non & tu res temporales, quæ impediunt, ne vinum gratiæ, & ſpiritualis lætitiæ cor tuum progerminet.

LXXIX. Quia, teſte S. Auguſtino, qui cæleſtis vitæ dulcedinem, in quantum poſſibilitas admiſerit, perfecte cognoverit, ea quæ in terris amaverat, libenter cuncta derelinquit.

LXXX. Quia, teſte Seneca: Nemo eſt Deo dignior, quam qui opes contemnit.

LXXXI. Quia, ſi bene vivas, & Dominus regat te, nihil deerit tibi. Hinc S. Aug. Tu Chriſtiano, tu Dei ſervo, tu bonis operibus dedito, tu Domino ſuo caro aliquid exiſtimas defuturum? an putas, quod, qui Chriſtum paſcit, a Chriſto ipſe non paſcatur? an putas, terrena deerunt, quibus cæleſtia, & divina tribuuntur? Unde hæc incredula cogitatio? unde impia, & ſacrilega meditatio?

LXXXII. Quia, teſte S. Scriptura: Magna gloria eſt ſequi Dominum; quid ergo erit tibi conſequendum; cur ergo non gaudes te exoneratum rebus temporalibus, ut facilius Chriſtum ſequaris, & conſequaris? de quo S. Hier. Chriſtus eſt omnia, ut, qui propter Chriſtum omnia di-

dimiſerit, unum inveniat pro omnibus, & libere poſſit clamare: Pars mea Dominus.

§. XI. *Circa paupertatem voluntariam.*

LXXXIII. Quia teſte S. Hieronymo ob hoc unum eſt amanda paupertas, quod, a quo ameris, oſtendit; quippe non habet adulationem comitem ſibi parcentem, fortunam hominis, & non perſonam amantem.

LXXXIV. Quia, Seneca teſte, tria præcipue extollunt Philoſophiam, contemptus mobilis affluentiæ, appetitus futuræ felicitatis, & mentis illuſtratio, quorum primo nihil eſt honeſtius, ſecundo nihil felicius, tertio nihil ad amborum compendioſam adeptionem efficacius.

LXXXV. Quia iterum, teſtante Seneca, aut pauper ſis, neceſſe eſt, aut pauperi ſimilis, ſi vacare animo vis. Hinc & S. Auguſtinus inquit, Philoſophiæ (tu dic perfectionis) magiſtra inopia eſt.

LXXXVI. Quia paupertas eſt ſanitatis magiſtra, curarum remotio, abſque ſolicitudine ſemita, ſapientiæ reparatrix, negotium ſine damno, intractabilis ſubſtantia, paſſio ſine calumnia; ſine incerta fortuna, ſine ſolicitudine felicitas.

LXXXVII. Quia, ſi gauderes, te Vice-Regem in aliquo loco creatum, vel te miſſum ab Imperatore, ut loco ipſius debitum ſervitium, aut honorem alicubi reciperes; cur non magis gaudeas, ut loco Dei, quidquid in eleemoſynam tibi datur, aut alias charitatis exhibeatur, recipias? ut quaſi theſaurarium ipſius agas?

LXXXVIII. Quia tot in Scriptura ſententiæ de pauperibus ſunt prolatæ, ut palpare poſſit pauper felicitatem ſuam; nam 1. Chriſtus beatos dixit. 2. His præparat cœnam: Paraſti in dulcedine tua pauperi Deus. 3. adjuvat: Adjuvit pauperem de inopia 4. eligit, teſte Iſaia: Elegi te in camino paupertatis. Et S. Jacob: Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo? 5. deſiderium pauperum exaudivit Dominus. 6. memor eſt illorum: Nonne in finem oblivio erit pauperis? 7. eſt ſolicitus pro illis. Ego autem mendicus ſum, & pauper, Dominus ſolicitus eſt mei. 8. factus eſt Dominus refugium pauperi &c. 9. & teſte Iſaia, factus eſt fortitudo pauperi. 10. ſalvat; nam parcet pauperi, & inopi, & animas pauperum ſalvas faciet. Et 2. Reg. 2. Populum pauperem ſalvum facies. 11. aſſumit: Tibi derelictus eſt pauper &c. Pater meus, & Mater mea dereliquerunt me, Dominus autem aſſumpſit me. 12. Eſt ſpes eorum. Hinc Iſaia: In ipſo ſperabunt pauperes. 13. Providet de equiis, ut Lazaro mendico, &c.

LXXXIX. Quia quos morum infirmitas vulnerat, paupertatis medicina curat, teſte Gregorio.

§. XII. *Circa carentiam amici.*

XC. Quia, ſi malus erat, multum gaudere debebas; ſi bonus, non perdidiſti, quia teſte S. Bernardo, quando nos moriendo deſerunt, quos amamus, oo. imus eos non in æternum relinquere nos manſuros, ſed aliquantulum præcedere ſecuturos.

XCI. Quia S. Sebaſtiani ad amicos Marci, & Marcelliani adhortatio ſolari debet; Nolite timere, non ſeparabuntur a vobis, ſed vadunt vobis præparare ſidereas manſiones, in quibus una nobiſcum, & cum filiis veſtris in perpetuo gaudio erunt manentes. Nolite, O amici, revocare, quos diligitis a vita ad mortem, a gaudio ad luctum, a lumine ad tenebras.

XCII. Quia talis amor plerumque amaritiei multum continet. Hinc Cicero: Amari jucundum eſt, ſi curetur, ne quid inſit amari.

§. XIII. *Circa carentiam familiaritatis cum mulieribus.*

XIII. Quia, ſi venenata animalia fugis, cur non multo magis mulierem, quæ venenum concupiſcentiæ animæ tuæ inſtillat?

XCIV. Quia, ſi ſirenum cantum Ulyſſes, & ſocii deteſtati ſunt; cur tu colloquia mulierum amas, quarum cantu tolerabilius eſt audire baſiliſcum ſibilantem? Teſte S. Auguſtino.

XCV. Quia, ſi terram ſpinis conſitam non facile calcas, cur ultro te in mulierum familiaritatem inſinuare cupis, ubi nihil, niſi ſpinæ cor vulnerantes reperiuntur?

XCVI. Quia Adam, Sampſonem, Regem David, & Salomonem fæmina decepit: quis modo tutus erit?

XCVII. Quia uti, juxta vulgare proverbium, nimia familiaritas contemptum parit, ita cum mulieribus ſæpe conceptum parit.

XCVIII. Quia, ſi avem ſtultam credis, cum virgæ inſidet viſco illitæ; cur tu prudens eſſe cupis, & tamen viſcoſæ mulierum converſationi adhæres.

§. XIV. *Circa Carentiam Conjugii.*

XCIX. Quia, teſte S. Ambroſio, copula nuptialis non eſt quaſi culpa vitanda, ſed quaſi neceſſitatis ſarcina declinanda.

C. Quia uxor non permittit virum ſuum eſſe, uti iodicavit, teſte Valerio Maximo, Metellus, cui cum a Mario filia dote dives, forma amabilis, genere clara, fama felix offerretur, reſpondit; Malo meus eſſe, quam ſuus. Cum vero Marius ſubjiceret: Imo ipſa erit tua; Reſp. iterum Metellius: Virum oportet eſſe uxoris; Logicum enim eſt adagium, talia fore prædicanda, qualia ſubjecta eſſe præmiſerint.

CI. Quia, teſte Diogene, nulla uxor eſt tam bona, in qua non aliquid invenias, quod conqueraris. Hinc eodem Valerio teſte, cum Pachimius Rex Ario vicino ſuo diceret: Amice, arborem habeo in horto infelicem, in qua ſe prima uxor mea ſuſpendit, & poſtmodum ſecunda, & tertia. Reſp. Arius, Miror te in tantis ſucceſſibus lacrymas inveniſſe, cum arbor illa iterum, ac tertio tibi diſpendia ſuſpenderit. Amice, da mihi de arbore illa ſurculos, quos ſeram.

CII. Quia, ut idem Diogenes dixit, mulier ſpecioſa eſt templum ſuper cloacam ædificatum.

CIII. Quia, teſte S. Hieron., Adam Sampſonem, Regem David, & Salomonem fæmina decepit, quis modo tutus erit? S. Ambr.,

Digitized by Google

Sampſon, inquit, validus, & fortis leonem ſuffocavit, ſed amorem ſuum ſuffocare non potuit; vincula ſolvit hoſtium; ſed ſuarum non ſolvit nexus cupiditatum: meſſes incendit alienas, ſed unius mulieris accenſus igniculo, meſſem ſuæ virtutis amiſit. Sed & Valerius. Sol hominum Salomon, theſaurus deliciarum, ſapientiæ Domini ſingulare domicilium, craſſo tenebrarum offuſcatus atramento, lucem animæ ſuæ, gloriam domus ſuæ, fœminarum facinore amiſit.

CIV. Quia uxor cum amatur, amaro pungit ſolicitudinis aculeo. Hinc Hugo: Quieta eſt vita, quam non uxoris ſuſpicio, non ſolicitat ancillarum ſumptus, nec conturbat filiorum perverſitas, quæ munditiæ gignit florem, pietatis parit fructum, bonæ conſcientiæ profert odorem.

CV. Quia nihil magis inſidiatur, quam mulier. Hinc Seneca: duo genera lacrymarum habentur in oculis fæminarum, unum veri doloris, alterum inſidiarum. Et Valerius: Amice det tibi Dominus omnipotens omnipotentis fæminæ fallacia non falli, quia audax eſt ad omnia, quæcumque vel amat, vel odit fæmina, & artificioſa eſt nocere, cum vult. Lege Aureolum Theophraſti, & Medæam Jaſonis; & vix pauca inveoies impoſſibilia mulieri. Sed & Cato Uticenſis: ſi abſque fæmina eſſet mundus, converſatio noſtra non eſſet abſque Diis. Verbo: nemo fæminarum execratur ludibria, niſi luſus; ut bene notavit Valerius.

CVI. Quia Cicerone teſte, Viros ad unumquodque maleficium ſingulæ cupiditates impellunt; mulieres ad omnia maleficia una ducit cupiditas.

CVII. Quia, eodem teſte, mulier eſt amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, neceſſarium malum, naturalis tentatio, deſiderabilis calamitas, domeſticum periculum, delectabile detrimentum, mali natura boni colore depicta, ergo ſi dimittere illam peccatum eſt, tenere autem vere tormentum; neceſſe eſt, ut aut dimittentes adulteria faciamus, aut quotidianas pugnas tenentes habeamus.

CVIII. Quia, teſte S. Hieron. uxorem pauperem alere difficile eſt, divitem ferre tormentum. Pulchra cito adamatur, fæda concupiſcit. Difficile cuſtoditur, quod plures amant; moleſtum poſſidere, quod nemo habere dignatur, minore tamen miſeria deformis habetur, quam formoſa ſervatur; nihil tutum, in quo totius populi vota ſuſpirant: alius forma, alius ingenio, alius facetia, alius liberalitate ſolicitat; aliquo modo expugnatur, quod undique inceſſitur.

§. XV. *Circa amiſſionem conjugis*.

CIX. Quia omnia bona tecum portas, cur ergo triſtaris de amiſſione illius, quod bonum verum non eſt?

CX. Quia teſte Seneca, Conjux eſt adventitium bonum: nec eſt inter illa, quæ ſemel alicui contingunt.

CXI. Quia ſic facilius in medio virtutis conſiſtes. Hinc Deus Ezechieli: Fili hominis, ecce ego tollo a te deſiderabile oculorum tuorum, & non planges, neque mortuorum luctum facies. Locutus ſum ego, inquit Propheta, ad populum, mane, & mortua eſt uxor mea veſpere.

§. XVI. *Circa amiſſionem liberorum*.

CXII. Quia ſtultus eſt, teſte Seneca, qui flet mortem mortalium: periere perituri, habeat eos ille, cujus magis erant, quam tui, educandos tibi illos mandaverat; recepit illos, non abſtulit.

CXIII. Quia, ſi boni fuerunt, in cælum recepti magis tibi proderunt ad ſolatium, & adjutorium; ſi vero mali, de gravi es onere liberatus, imo, & confuſione, cum, teſte Syrach, confuſio Patris ſit filius indiſciplinatus.

CXIV. Quia rapti ſunt, ne malitia mutaret intellectum, quia placita erat Deo anima illorum &c. an triſtareris, ſi Princeps ad ſe in aulam propter talenta tranſtuliſſet?

CXV. Quia, ſi infans fuit, major eſt in cælo, quam Joannes Baptiſta fuerit in terris; ſi ergo B. Eliſabeth de ſuo filio ſibi gratulantur, & per eum multa dona a Deo impetrare confiebat; an non tu magis de filio tuo? &c.

CXVI. Quia non ſunt amiſſi, ſed præmiſſi. Hinc dicere poſſunt, quod B. Ambr. de fratre: Quid te, mi frater amantiſſime, fleam? non enim perdidi uſum tuum, ſed commutavi. Ante in corpore inſeparabilis; nunc individuus affectu; manes enim mecum, ac ſemper manebis; numquam te patria mihi eripuit, nec mihi patriam prætuliſti, & nunc alteram præſtitiſti. Cœpi enim jam non eſſe ibi, pergimus, ubi melior mei portio eſt, numquam ſiquidem in me totus fui, ſed in altero noſtri pars major amborum. Utrique autem eramus in Chriſto, in quo, & ſumma univerſitas, & portio ſingulorum eſt.

CXVII. Quia, liberi tui theſaurus fuerunt (juxta illud Annæ: O omnia in te habentes, non debebamus dimittere te) in fortiſſima cæli arce tibi tutius aſſervatur.

CXVIII. Quia, ſi floſculum ex horto decerptum non doles, ſi Deo in Altari conſecretur; cur doles, recentes tuos floſculos liberorum in cæleſte templum translatos?

CXIX. Quia, qui propter Deum relinquerit filios, centuplum recipiet &c.

CXX. Quia ſi e periculo vitæ corporalis, v. gr. incendio, ereptum videns gauderes; multo magis lætari debes, ſi liberatum a periculo inferni videas.

CXXI. Quia, ſi gauderes e bello reducem in patriam feliciter appuliſſe; cur non gaudes vitæ, quæ eſt militia ſuper terram, finem impoſuiſſe, ut æterna pace fruatur?

CXXII. Quia voluntas Dei, teſte S. Hieronymo, ſola debet ſufficere ad ſolatium, cui nullum præponere jubemur affectum. Hinc idem alibi: Placeat homini, quidquid Deo placet, ob hoc ipſum, quia Deo placet.

CXXIII. Quia liberis quietem non negas, cur ergo ſomnum mortis non potius gratuleris, quam felix adeo reſurrectio ſequetur?

CXXIV. Quia illi gaudent ſe evaſiſſe ex carcere corporis; cur ergo tu doles, quod liberati ſint, & retrahere cupis? non eſt lugenda mors, quam vita immortalis ſequitur. Hinc Apoſtolus: Nolumus ignorare vos fratres

de

de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut cæteri, qui ſpem non habent. Sed & S. Ambroſius: mortem probamus non eſſe lugendam, quia admodum ſomnus a labore mundi requieſcere facit in ſpe reſurrectionis.

CXXV. Quia ſentire debes de liberis, ut S. Auguſt. de amico, dum ſic loquitur: Beatus qui amat te, & amicum in te, & inimicum propter te; nullum enim charum ille ſolus amittit, cui omnes in illo chari ſunt, qui non amittitur; te autem, Domine, nemo amittit, niſi qui dimittit.

CXXVI. Quia filii quaſi dicunt Id, quod Chriſtus Apoſtolis: Expedit vobis, ut ego vadam; ſi enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos &c. quia ſcilicet in me ſolo ſolatium ponitur.

§. XVII. *Circa carentiam ſolatiorum mundi.*

CXXVIII. Quia melius eſt gaudio carere, quam de eo habito graviter poſtea dolere; atqui, teſte Scriptura, extrema gaudii luctus occupat. Et S. Greg. Jure reſtat, ut, quot prius in mundo incolumes habuimus gaudia, tot de ipſis poſtea cogamur ſentire tormenta. Hinc, & in Apocalypſi: Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date ei tormentum, & luctum.

CXXVIII. Quia ſtulte illis gaudiis reficere conaris animum, quæ ſitim deſiderii magis irritant, juxta id: quot plus ſunt potæ plus ſitiuntur aquæ.

CXXIX. Quia, teſte S. Bernardo, illud revera verum gaudium eſt, quod non de creatura, ſed de Creatore, percipitur: quod cum poſſederis, nemo tollet a te, cui comparta omnis ſuavitas dolor eſt, omne aliud, quod delectare eſt, omniſque aliunde jucunditas mœror, omne dulce amarum; omne quodcumque moleſtum.

CXXX. Quia vas cordis noſtri, cum ſit ad capiendum Deum factum, non poteſt ab ullo creato gaudio ſatiari.

CXXXI. Quia, teſte Seneca ſola virtus præſtat gaudium perpetuum, & ſecurum, etſi vero nubium materia interveniat, hæc tamen infra fertur, nec unquam diem vincit.

CXXXII. Quia mundana gaudia ſimilia ſunt ebrietati; quæ unius horæ hilarem inſaniam longi temporis tædio penſat.

§. XVIII. *Contra ſervitutis jugum.*

CXXXIII. Quia, licet corporea obnoxia ſint Dominis, mens tamen ſui Juris eſt, ut ait Seneca. Hinc, & S. Bernardus. Voluntati, nec leges imperant, nec Principes dominantur, libera, eſt maxime, ſi ſpiritu ducitur, quia, ubi ſpiritus, ibi libertas.

CXXXIV. Quia teſte S. Ambr. ille ſolum ſervit, qui vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, vel indignatione exaſperatur, vel mærore dejicitur, ſervilis enim omnis eſt paſſio. Hinc Tullius: Liber eſt æſtimandus, qui nulli turpitudini ſervit. Et S. Aug. Bonus etiam, ſi ſervit, liber eſt; malus autem, etiam ſi regnat, ſervus eſt tot Dominorum, quot vitiorum, quorum damnationem, inquit Ambroſius, nec noctu poteſt fugere, quia contra ſe habet Dominos, intra ſe ſervitium patitur intolerabile &c.

CAPUT III.

SOLATIA PRO UTRISQUE, REGULARIBUS SCILICET, ET SÆCULARIB.

§. I. *Circa tribulationes.*

I. Quia roborant, ut olla per ignem, & arbores in mari robuſtiores ſiunt.

II. Quia cor dilatant, ut malleus aurum, ut fiat amplior, & capax divinorum donorum; in tribulatione dilataſti mihi.

III. Quia tribulatio, ut aqua, 1. temperat vinum lætitiæ, ne rationem auferat, aut morbos generet. 2. extinguit ignem libidinis, ut expertus eſt Monachus, juſſu Abbatis vexatus ab aliis; ſi ergo gaudes aquam offerri, cum domus ſuccenſa eſt; quidni, & quando anima ardet? 3. quia ſubmergit hoſtes: operuit aqua tribulantes eos, unus ex eis non remanſit. 4. nutrit piſces fideles, ne pereant, aut computreſcant. 5. provehit fideles in patriam. 6. extinguit ſitim cupiditatum. 7. eſt apta ad baptiſmum ſpiritualem.

IV. Quia ut ignis emollit; ut ex imagine diaboli fiat imago Chriſti, facitque, ut recipiamus colores pulcherrimos florum, ſeu virtutum; facile terminemur termino divinæ voluntatis. 2. Diſſolvit vincula, ut tribus pueris in fornace: & illi Chriſtiano, quem cum Saraceni exponerent ante ſua caſtra, ſperantes, quod Chriſtiani ſic lapides in eam partem non jacerent, ille adhortatus eſt, ut non deſiſterent propter ſe, & ſic lapis conjectus diſolvit, illumque liberavit. 3. quia ut ignis probat aurum, & vaſa in honorem efformat. 4. quia ut ignis rareſacit, id eſt, ampliorem locum virtutis occupare facit; & præterea etiam diſgregat heterogenea (ceteturas) & congregat homogenea, ſcilicet imaginem cum ſuo exemplari.

V. Quia purgat. 1. ſeparat paleas a tritico. 2. ſcoriam ab auro, & ferro. 3. fæces a vino. 4. malum ſanguinem a bono, ut in Phlebotomia. 5. noxios humores a ſtomacho, ut medicina.

VI. Quia eſt velut pilula ſaccharo conſolationis involuta, juxta illud David: Secundum multitudinem dolorum &c. eſt cauterium; ſi ergo teſte S. Scriptura, non eſt cenſus ſuper cenſum ſalutis corporis; quid facies pro ſalute animæ?

VII. Quia tollit curvitatem, faciens hominem surſum reſpicere; cum ignoramus quid faciamus, hoc unum habemus reſiduum, ut fugiamus ad te: Item tollit cæcitatem mentis juxta id: Vexatio dabit intellectum. Et fel piſcis Tobiæ oculos aperiens præfiguravit.

VIII. Quia illuminat hominem ad videnda mala præterita, uti fratres Joſeph: Merito hæc patimur &c. ad ſperanda bona futura, quia (tribulatio patientiam, patientia ſpem operatur) ad videndum Deum (ſic columba reverſa eſt ad arcam) ad cognoſcendum ſe ipſum (nemo enim teſte S. Gregorio vires ſuas in pace cognoſcit) ſi bella deſunt, virtutum experimenta non proderunt.

IX. Quia excitat a ſomnó pigritiæ, ne perdas tempus meriti.

X. Quia eſt velutl abſynthium, quo hi, qui ſunt ſpiritualiter parvuli, a lacte temporalis con-

conſolationis ſeparantur. Hinc quidam Pater: ipſe, inquit, mundus, dum tot amaritudininibus cruciat, quid aliud, niſi ut non ametur, clamat?

XI. Quia facit hominem recurrere ad quærenda ſolaria divina, ſicut Princeps, qui vult a ſe emi vinum, vel frumentum, prohibet, ne alii vendant.

XII. Quia facit recurrere ad Deum, exemplo Jonæ. Et teſte Pſalmiſta: Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt. Nam fatigatus quærit quietem, æger ſanitatem, naufragus ſuſpirat ad portum, famelicus ad cibum; tribulatus ad remedium, quod nuſquam melius reperit, quam apud Deum.

XIII. Quia tribulatio eſt loco purgatorii; quis debitor mille talentorum pro tanto debito unum crucigerum non libenter porrigat? juxta id Eccleſiaſt. Eſt, qui multa redimat parvo pretio.

XIV. Quia eſt ſignum prædeſtinationis; non enim conſurget duplex tribulatio, teſte Naum, vel, ut Septuaginta vertunt, non judicabit Dominus bis in idipſum.

XV. Quia ſicut in tribulis pulchræ aves carduelis inſident, ita Angeli in tribulato corde.

XVI. Quia aqua tribulationum per ſaccum humanitatis Chriſti fuit collata, de quo dictum: ſicut cynnamomum &c. unde Chriſtus quondam revelavit. Cum homo gravatur, ſi in proprio merito mihi illud propinaret, ego, cum inde biberem, ex ore meo tantum dulcedinis ei tribuerem, unde ſic nobilitaretur, ut numquam de cætero perire poſſet. Sed cum homo inde prior biberit, inficit illud, & quo prius bibit, eo magis amaricatur, & areſcit, ut inde non deceat bibere, niſi pœnitentia, & confeſſione purgetur.

XVII. Quia ſolatium eſt ſocios habere: Unde S. Bernardus quomodocumque ſæviat tribulatio, non putes te derelictum, ſed memineris ſcriptum eſſe: Cum ipſo ſum in tribulatione. Et alibi: Da mihi tribulationes, ut ſemper poſſis mecum eſſe. Hinc, & Dominus: Cum tranſieris per aquas, tecum ero. Et Nabuchodoſor vidit in fornace cum pueris quartum ſimilem Filio Dei.

XVIII. Quia virtutem manifeſtat, & perficit; nam, ut aromata, teſte Gregorio, non niſi cum incenduntur, fragrantiam expandunt; ita Sancti viri, omne quod virtutibus redolet, in tribulatione innoteſcere faciunt. Et S. Bernardus: Species odorem integre quidem reddunt, ſed non tantum, quantum confractæ; ſic; & virtutes in pace fortiter redolent, ſed fortius in tribulatione, quia virtus in pace acquiritur, in perſeveratione probatur, in victoria approbatur.

XIX. Quia per tribulationes cuſtoditur cor, ſicut ignis ſub cinere, ſemen ſub nive, tabernaculum ſub ſagis cilicinis. Hinc, teſte Gregorio: ideo ſapientia cor Salomonis deſeruit, quia illum nulla diſciplina tribulationis cuſtodivit.

XX. Quia tribulatio eſt materia ſpiritualis gaudii; nam, teſte Seneca: Nullum ita magnum ſolarium eſt, ſicut, illud, quod extrahitur de adverſitate. Hoc ex aqua in vinum mutata præfiguratum eſt: nam aqua tribulationem, vinum lætificans cor eorum, poſtea gaudium, ſignificat. Hinc Apoſtolus: Superabundo gaudio in omni tribulatione noſtra; Et Pſalmiſta lætati ſumus pro diebus, quibus nos humiliaſti; nimirum ſicut æger ob curationem, operarius ob mercedem, mercator ob rem pretioſam vili pretio emptam &c. lætatur. Sed & Mater afflictum filiorum magis fovet.

XXI. Quia educit hominem e carcere, ſicut Angelus Petrum, percuſſo latere, nam latus in ſcriptura vocantur omnes affinitatis, vel alio vinculo conjuncti.

XXII. Quia ſunt malleus coronam fabricans, de qua Eccleſia: Corona aurea ſuper caput ejus: nimirum nobile vincendi genus eſt patientia: vincit, qui patitur: ſi vis vincere, diſce pati.

§. II. *Circa numerum tribulationum.*

XXIII. Quia hæc certa eſt via ad cælum, juxta illud: Per multas tribulationes oportet introire in regnum Dei.

XXIV. Quia ſunt nuntii celeriter hominem vocantes ad Deum, vel, ut Pater quidam noſter dicebat, equicurſores juxta id: Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleverunt. Hinc Ægyptii (id eſt tribulationes) cogebant filios Iſrael exire de Ægypto; nimirum amor de facili a loco ſubtrahitur, in quo non niſi ſupplicium invenitur.

XXV. Quia tribulationes multæ ſunt multa ora ad Deum clamantia (juxta id: ad Dominum, cum tribularer, clamavi &c.) Unde oratio facillus exauditur, quia, teſte Hieronymo, impoſſibile eſt, multorum preces non exaudiri. Hinc & Eccleſia petit, multiplicatis interceſſoribus ſibi largiri, quod petiit. Et quidam Doctor de Lazaro ait, quod tot habuit ora clamantia, quot vulnera.

XXVI. Quia aquæ multæ amaræ, quales ſunt maris, nutriunt, & producunt piſces grandes, id eſt, homines magnæ virtutis; & elevant arcam, id eſt, juſtum, in altum perfectionis. Hinc Job: Cor eorum longe eſt a diſciplina, propterea non exaltabuntur.

XXVII. Quia aquæ multæ, maxime lixivii, purgant, & dealbant; hinc in Apocalypſi: Hi ſunt, qui venerunt ex magna tribulatione, & laverunt ſtolas ſuas, & dealbaverunt eas in ſanguine Agni. Quia multæ tribulationes, ut vulnera multa veſtem ornant.

XXVIII. Quia multi ictus tribulationum, ut ſcarnificatio, emittunt ſanguinem peccati, & concupiſcentiæ, a quo petit liberari S. David Pſal. 50. Libera me de ſanguinibus &c. maxime ſi prius caro igne, vel calore per ventoſam inflammata eſt. Unde & Spiritus Sanctus prius Apoſtolorum corda inflammavit, antequam per tribulationes ſanguinem emitterent.

XXIX. Quia tribulationes ſunt gemmæ veſtem charitatis ornantes? Unde ſicut veſtis non abjicitur propter gravitatem; ita nec charitas propter tribulationes.

XXX. Quia tribulationes ſunt malleus, pretium

Digitized by Google

tium operibus noſtris, & animæ imprimens & imaginem Chriſti.

XXXI. Quia, ſicut varietas gemmarum ornat coronam, ita & animam varietas tribulationum.

§. III. *Circa perſecutiones.*

XXXII. Quia Eccleſia, & ejus filii, teſte Gregorio ſunt ſicut Arcturus, qui ſemper verſatur ſupra Horizontem, ſed numquam mergitur; Hinc Hilarius: Hoc Eccleſiæ proprium eſt, ut tunc vincat, cum læditur; tunc intelligat, cum arguitur: tunc obtineat, cum deſeritur. Et alibi: Hoc habet proprium Eccleſia, dum perſequitur, floret; dum opprimitur, creſcit: dum contemnitur, proficit; dum læditur, vincit; dum arguitur, intelligit: & tunc ſtat, cum ſuperari videtur.

§. IV. *Circa Flagella.*

XXXIII. Quia ubera matris habes, ergo & verbera Patris habe; ſic enim decet, per amaritudines filios ablactari.

XXXIV. Quia ſunt ſigna amoris; qui enim diligit filium aſſiduat ei flagella, teſte Syrac. Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt, inquit David. Sunt virga aurea, quam Deus, ſicut olim Aſſuerus in ſignum gratiæ oſtendit.

XXXV. Quia, & granum gauderet ſe flagellari, ſi ſaperet, ut ſic converti poſſit in hominem, quanto magis tu, ut convertaris in Deum? Certe ſic Chriſtus ut purum granum flagellari prius voluit.

XXXVI. Quia teſte S. Bernardo ejuſmodi flagella ſunt theſaurus infinitus, quo qui uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei.

XXXVII. Quia ſervi Principum non æſtimant colaphos a Domino joco datos, ſed potius gaudent, & ſpem promotionis inde concipiunt: atque ludit in humanis divina potentia rebus.

XXXVIII. Quia ſi exceptus es a paſſione flagellorum, exceptus es & a numero filiorum.

§. V. *Circa pœnitentiæ laborem.*

XXXIX. Quia pœnitentia omnia ſolvit debita; omnia adverſa mitigat conſideratione culparum; omnia contrita ſanat, ſcilicet corda per peccatum vulnerata; omnia deſperata animat, ſcilicet animas ad ſpem veniæ erigendo.

XL. Quia ut amaritudinem radicis dulcedo pomi compenſat, pericula maris ſpes lucri delectat, dolorem medicinæ ſpes ſalutis mitigat; ita pœnitentiam ſpes veniæ, & miſericordiæ. Qui nucleum cupit, frangit nucem; ergo & pœnitentiam agat, qui æterno cupit adhærere bono: S. Hieronymus.

XLI. Quia ſicut pennæ avium dum portantur ab his in terra, portant eas ad cælum; ita & pœnitentia hominum; unde groſſeſcit materia, inde ſarcina levigatur; & quantum creſcit in maſſa, tantum decreſcit in pondere. Teſte Bernardo.

§. VI. *Circa carentiam laudis.*

XLII. Quia, teſte S. Auguſtino, bonum laudare, non laudato, ſed laudanti prodeſt. S. Ambroſius; illo tempore potiſſimum merita ſanctitatis extollo, quando nec laudantem adulatio, nec laudatum tenet elatio, lauda ergo poſt periculum, predica ſecurum ſcilicet poſt mortem.

XLIII. Quia laus ſua juſtos cruciat (unde quidam concionator dicenti ſibi: Benedictus ſermo oris tui, reſpondit: ſed maledictus ſermo oris tui) & iniquos exaltat, quos dum lætificat, reprobos monſtrat.

XLIV. Quia tenebræ miſcentur luci, venenum cibo ſuavi, ſi cum bono opere laus humana conjungitur. Hinc S. Gregorius: Charitatis, & pietatis miracula amate, quæ tanto ſecuriora ſunt, quanto & occulta, de quibus apud Deum eo major ſit retributio, quo apud Homines minor eſt gloria.

LXV. Quia eſt ſimilis Echo currenti per concavitates aurium humanarum. Eſt fumus ex accenſis amore tui cordibus aſcendens; in quibus, dum tui ignem amoris divini accendis, fumum laudis ad te ſurſum emittunt.

XLVI. Quia ſtultus eſt, qui in theatro poſitus homines pauperes magis pro laudatoribus habere cupit, quam Deum ipſum, qui dives eſt in omnes.

§. VII. *Circa humanæ gloriæ carentiam.*

XLVII. Quia totus mundus punctum eſt reſpectu cæli, & hoc plures gentes incolunt adeo diverſæ, & diſſitæ, ut vel difficultate itinerum, vel loquendi diverſitate, vel commercii inſolentia, ne urbes quidem omnes agnoſcantur. Certe ætate Tulli Romana fama, licet jam adulta, ne Caucaſum quidem tranſierat; an ubi Romani nominis tranſire fama nequit, Romani honoris gloria progredietur?

XLVIII. Quia gloriam, vel appetis in vita, vel poſt mortem? ſi primum, tibi ignota eſt plerumque, cum nemo facile in faciem glorificet, & præterea non tua ſit, ſed dicere debeas; Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam. Si ſecundum, vel eris in Purgatorio, vel in Inferno, & ſic non cognoſces; vel eris in cælo, & ſic non curabis, juxta illud Boetii: Si bene ſibi mens conſcia terreno poſt carcere reſoluta cælum libera petit, nonne omne terrenum negotium ſpernet, quæ ſe cælo fruens terrenis gaudet exemptam.

§. VIII. *Circa carentiam honoris.*

XLIX. Quia caſum appetit, teſte Gregorio, qui ad ſummi loci faſtigia, poſtpoſitis gradibus, per abrupta quærit aſcenſum. Et quia, ut idem ait, qui nititur ad altiora aſcendere, quid aliud agit, niſi ut creſcendo decreſcat, & aſcendendo altius exterius, interius in profundum deſcendat.

L. Quia, ut ædificati parietes, ſi prius pondera recipiant, quam novitatis ſuæ humore ſiccentur, ruinam afferunt; ita ſi honoris pondus animo nondum a ſui æſtimatione vacuo, & in virtute fundato imponatur, nihil niſi ruina timenda eſt.

LI. Quia ad honores vera via per ſolam virtutem patet, ut olim Romani gemino templo

ita extructo, ut non niſi per virtutis templum ad honoris ædem intrare liceret, docuerunt.

§. IX. *Circa carentiam famæ.*

LII. Quia, qui te infamant, non ex judicio, ſed ex morbo hoc dicunt.

LIII. Quia teſtis conſcientia eſt: hinc S. Auguſtinus: Senti de Auguſtino, quod lubet ſola me in oculis Dei coſcientia non accuſet. Et S. Gregorius: Inter verba laudantium, ſive vituperantium, ad mentem ſemper recurrendom eſt; ſi in ea non invenitur malum, quod de nobis loquuntur homines, in magnam debemus lætitiam proſilire. Quid enim ſi non omnes laudant, & conſcientia liberos nos eſſe demonſtrat. Habemus Paulum dicentem: Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ. S. Job: Ecce in cælo teſtis meus. Si ergo eſt nobis teſtis in cælo, teſtis in corde, dimittamus ſtultos loqui foris, quod volunt.

LIV. Quia cæci ſunt, qui infamant; quis curavit cæcos de ſua phyſiognomia judicantes.

§. X. *Circa ſimplicitatis infamiam.*

LV. Quia ſimplicitas eſt optima directrix vitæ noſtræ, nam, teſte David, ſimplicitas juſtorum dirigit eos.

LVI. Quia cum ſimplicibus ſermocinatio ejus, quid autem eloquio Dei dulcius? Quam dulcia &c. vivus eſt ſermo &c. teſte Paulo, & Salomone. Omnis ſermo De ignitus. Hinc David: Ignitum eloquium tuum vehementer; & Diſcipuli in Emmaus: Nonne cor noſtrum ardens erat, quando loquebatur nobis &c. Et ſponſa: Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus locutus eſt.

LVII. Quia teſte S. Gregorio, Nihil ſimplici corde felicius; nam qui innocentiam erga alios exhibet; nihil eſt, quod pati ab aliis formidet. Habet enim quaſi artem quamdam ſimplicitatem ſuam, nec metuit pati, quod ſe feciſſe non meminit. At contra mens prava ſemper in laboribus eſt, quia aut molitur mala; quæ inferat, aut metuit, ne ſibi hæc ab aliis inferantur.

§. XI. *Circa deriſum.*

LVIII. Quia Tobias ab uxore, & cognatis deriſus eſt. Sed & Job: Nunquid derident me juniores? Diſcipuli repleti Spiritu S. deriſi ſunt, & muſto pleni dicti. Jeremias de ſe. Factus ſum in deriſum omni populo. David: Omnes videntes me deridebant me. Sed & Chriſtum deridebant in domo Jairi, & in cruce.

LIX. Quia ſunt deriſores deriſis deteriores, quia, teſte Salomone, parata ſunt deriſoribus judicia, & illuſores ipſe deludet.

LX. Quia teſte Seneca, nondum felix es, ſi te turba nondum deriſerit.

LXI. Quia, teſte Job, qui deridetur ab amico ſuo, ſicut ego, invocabit Deum, & exaudiet eum. Hinc olim dicent impii: Hi ſunt quos habuimus in deriſum.

§. XII. *Circa contemptum.*

LXII. Quia quilibet, qui te æſtimat, & amat, partem cordis tui rapit. Hinc S. Gregorius: Tanto unuſquiſque a ſuperno amore disjungitur, quanto inferius delectatur.

LXIII. Quia Magiſtro Seneca, ſi beatus vis eſſe, hoc primum cogita, contemnere, & ab aliis contemni.

LXIV. Quia qualis quiſque apud ſe lateat; illata contumelia probat, teſte S. Gregorio.

LXV. Quia S. David elegit abjectus eſſe in domo Dei, magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum.

§. XIII. *Circa humiliationem.*

LXVI. Quia teſte S. Bernardo, bona eſt humilitas, quæ & in præſenti ab hujuſmodi mordacibus curis mentem facit eſſe quietam, & a minacibus pœnis in futuro ſecuram reddit conſcientiam.

LXVII. Quia Deus humilia reſpicit, & alta a longe cognoſcit. Item: Ad quem reſpiciam, niſi ad pauperculum &c. Quis autem non gauderet, ſi ſe præ alio videret ab Imperatore gratioſe reſpectum?

LXVIII. Quia, teſte Hugone, ſicut mel concordat in confectionibus medicinæ cum omnibus diverſitatibus ſpecierum; ſic ex humilitatis dulcedine condiuntur omnia genera virtutum.

LXIX. Quia ſic præ cæteris Deum recreamus odore humilitatis, juxta id: Dum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuavitatis.

§. XIV. *Circa pudorem propriæ accuſationis.*

LXX. Quia æger ad vitandam mortem temporalem aſſumit amaram medicinam, quidni nos magis, ut effugiamus mortem æternam? Melior eſt, inquit S. Auguſtinus, modica amaritudo in faucibus, quam æternum tormentum in viſceribus.

LXXI. Quia S. Bernardus ait. Ama confeſſionem, ſi affectas decorem; ubi confeſſio ibi pulchritudo, & decor.

LXXII. Quia tempus Confeſſionis eſt tempus vernum ſimul (ob flores propoſitorum) & autumnale (ob fructus pœnitentiæ.)

LXXIII. Quia confeſſionale eſt torcular, in quo exprimitur vinum lætitiæ tum pro Angelis juxta id; Majus eſt gaudium coram Angelis) tum pro nobis (juata id: Si eſt gaudium in hoc mundo, hoc utique poſſidet puri cordis homo) Hinc ſponſa: Jam hyems (negligentiæ in divino ſervitio) tranſit, imber (lacrymarum) abiit, & receſſit; flores (propoſitorum) apparuerunt in terra noſtra; vineæ florentes dederunt odorem ſuum.

§. XV. *Circa accuſationem in publico.*

LXXIV. Quia, ſicut venenum nonnumquam cum aliis herbis mixtum conficit ſaluberrimam medicinam, ita acuſatio aliena (etiam ex malo fine profecta) cum noſtra humilitate conjuncta: plurimum proficit ad meritum ob virtutes obtinendum.

LXXV.

LXXV. Quia per publicam accuſationem peccator velut vas luteum, & contumeliæ tranſit in vas honoris, & gloriæ.

§. XVI. *Circa detractiones.*

LXXVI. Quia, teſte Seneca, malis diſplicere, laudari eſt.

LXXVII. Quia qui propria decoratur virtute, parentum ſuorum vitiis, aut illorum verbis non dedecoratur, ut dicitur in Decretis.

LXXVIII. Quia detractores ſunt muſcæ morituræ, teſte S. Gregorio, cur ergo has times, ſi tu vere charitatis igne circumdatus ſis;

LXXIX. Quia S. Bernardus dixit: Ego plagis conſcientiæ meæ nullum judico accommodatius medicamentum opprobriis, & contumeliis.

LXXX. Quia, teſte S. Gregorio, juſtus miranda agit, oppobria recipit, ut, qui exire foras per laudes potuit, repulſus contumeliis ad ſemetipſum redeat, & eo ſe ſolidius intus in Deo ſolidet, quo foris non invenit, ubi requieſcat.

§. XVII. *Circa Confuſionem.*

LXXXI. Quia incitat ad quærendum Deum juxta illud pſalmi: Imple facies eorum ignominia, & quærent Nomen tuum Domine.

§. XVIII. *Circa malam Societatem.*

LXXXII. Quia teſte S. Gregorio tolerandi ubique ſunt proximi: Quia Abel fieri non valet, quem Cain malitia non exercet.

LXXXIII. Quia honori ducis, ſi quis Theſes te propugnante oppugnet; cur ergo ſocium, dum virtutem tuam impugnat, adverſaris?

LXXXIV. Quia ut ſolis radii in cloaca non fœdantur, ita nec virtus hominis boni in ſocietate malorum corrumpitur.

LXXXV. Quia roſæ, & lilia non niſi inter ſpinas naſcuntur.

LXXXVI. Quia ut herinaceum ſpinæ contra animalia, ita juſtum contra vitia ſociorum malorum tribulatio defendit.

§. XIX. *Circa carentiam humani favoris.*

LXXXVII. Quia, ſi divitias tuas rapere quis conaretur; cur ergo appetis favorem hominum, per quem tibi cor eripiatur.

LXXXVIII. Quia teſte S. Ambroſio, de divina miſeratione tunc ſperandum amplius eſt, quando præſidia humana deficiunt.

LXXXIX. Quia maledictus, qui confidit in homine; cur ergo maledicentiæ materiam ultro ambis?

XC. Quia manna conſolationum divinarum, non niſi in deſerto datur.

XCI. Quia ſi dimittas homines propter Deum, centuplum accipies.

XCII. Quia ut aurum in vacuo aſcendit ſurſum, ita, & animus a favoribus humanis evacuatus.

§. XX. *Circa odium, & inimicitiam.*

XCIII. Quia inimicus eſt meritorum occaſioni, maxime implendi præcepti: Diligite inimicos veſtros.

XCIV. Quia inimicus ſibi magis nocet, quam tibi, ut Phreneticus.

§. XXI. *Circa carentiam voluptatum guſtus.*

XCV. Quia, ſicut homo per pomum ejectus eſt ex paradiſo voluptatis, ita & anima gulæ dedita ſeparatur a Chriſto, cum quo eſſe, dulcis eſt Paradiſus, teſte Thoma Kempenſi.

XCVI. Quia ſi corpori cibus naturalis tam ſolicite quæritur, quanto magis quærendum eſt animæ convivium, de quo Salomon: ſecura mens quaſi juge convivium.

XCVII. Quia teſte S. Hieronymo, impoſſibile eſt, ut quis præſentibus & futuris fruatur bonis; ut & hic ventrem & ibi mentem impleat; ut de deliciis ad delicias tranſeat, & in utroque ſæculo ſit beatus.

XCVIII. Quia vinum, & cibus blande ingrediuntur, ſed in fine mordent ut coluber.

XCIX. Quia, teſte Seneca, venter præcepta non audit, poſcit, & appellat; non eſt tamen moleſtus creditor, parvo contentus eſt, da illi quod debes, non quod potes.

C. Quia teſte Boetio; Felix nimium prior ætas. Somnos dabat herba ſalubres, umbras altiſſima pinus, potum quoque lubricus amnis, non bacchica munera norat liquido confundere melle, utinam modo noſtra redirent in priſcos ſæcula mores.

§. XXII. *Circa difficultatem jejunii.*

CI. Quia ſi maculam in facie haberes, gauderes, quod illam per jejunium poſſes removere; cur non magis gaudes, quod maculas animæ per jejunium pellere poſſis? an neſcis, quod Eccleſia canit: Qui corporali jejunio vitia comprimis.

CII. Quia, ſi voragini proximus optares aliquem, qui te, ne caderes, teneret; cur non jejunium amas, quod mentem elevat, ne in gulæ, & aliorum vitiorum voraginem cadas?

CIII. Quia, teſte S. Bernardo, ſemper virtuti cibus jejunium fuit; & de abſtinentia prodeunt caſtæ cogitationes, rationabiles voluptates, ſalubria conſilia, & per voluntarias afflictiones caro concupiſcentiis moritur, & virtutibus ſpiritus innovatur.

CIV. Quia, ſi condimenta varia quæris, ut cibus magis ſapiat; cur jejunium negligis, quod velut præſtantiſſimum condimentum omnes tam cibos, quam potus, ſapidiſſimos facit?

§. XXIII. *Circa triſtitiam.*

CV. Quia ſemper habes remedium triſtitiæ a S. Auguſtino aſſignatum, dum dixit: Vis numquam eſſe triſtis? bene vive, bona vita ſemper gaudium habet. Hinc Apoſtolus: Gaudete in Domino ſemper.

CVI. Quia, ut ſomnium triſte ſequitur ſummum gaudium, ita triſtitiam mentis, quæ tranſit ut ſomnium, maxima lætitia ſequetur.

CVII. Quia triſtes eventus ſunt velut vinculum aureum, quo Deus trahit hominem tribulatum ad ſe, cur ergo non ſponte ſequeris?

CVIII. Quia Deus cum fœnore compen-

ſat

ſat triſtitiam, juxta id: Gaudete &c. quia merces veſtra copioſa eſt in cælis. Item ſecundum multitudinem dolorum conſolationes tuæ lætificaverunt animam ſervi tui. Cur ergo uſuras hic ſolum conceſſas non adhibes?

CIX. Quia, ſi ſcires lapides tuos in aurum vertendos, majores & plures habere optares; cur non & triſtitias, quas ſcis in ſolatia vertendas?

§. XXIV. *Contra tentationem de fortuna malorum.*

CX. Quia non ſunt in manu impii bona ſua, teſte Job. Hinc Seneca: Quid ſtultius, quam in homine aliena laudare? quid eo dementius, qui circa ſe miratur, quæ ad alium protinus transferri poſſunt; non faciunt meliorem equum aurei fræni.

CXI. Quia venient noviſſima, teſte S. Auguſtino, quando nulli bono erit male, nulli malo erit bene. Hinc S. David: Labor eſt ante me, donec intrem in ſanctuarium, & intelligam in noviſſimis eorum.

CXII. Quia, teſte S. Auguſtino, etiam nunc malis male eſt: nam multum intereſt, inquit, inter malum eſſe, & malum pati. Tu, quod pateris; non es. Ille autem malum non patitur, & malus eſt. Vide ergo, non poteſt fieri, ut tibi male ſit, quia pateris malum, & illi bene ſit, qui eſt malus; cum enim eſt malus, putas, quia non patitur malum, cum patitur ſe ipſum? tibi male eſt, quia pateris alienum malum in corpore tuo; & illi bene, qui malum ſeipſum patitur in corde ſuo? tibi male eſt, quia malam habes villam, & bene eſt illi, qui malam habet animam?

CXIII. Quia, teſte S. Auguſtino, omnis animus inordinatus ſibi ipſi eſt pœna; cur ergo putas pacificum, qui, cum exteriori pace gaudeat, interiora plena domeſticis hoſtibus habet, juxta id Chriſti: Inimici hominis domeſtici ejus.

§. XXV. *Circa dolorem, & fletum.*

CXIV. Quia ut hoſtes, quanto ſunt propinquiores, tanto magis cogunt ad arma recurrere; ita dolores ad Deum celerius cogunt confugere. Hinc S. Gregorius: Mala, quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt.

CXV. Quia, ut frigus circumſtans calorem auget, & continet, ita tribulationes, & dolores calorem amoris divini &c.

CXVI. Quia, ut amici Job videntes ejus dolorem, non loquebantur ei verbum; & ita tentator ceſſat tentare, quem viderit doloribus occopatum.

CXVII. Quia qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metent; cur ergo parce ſemen lachrymarum ſeminas?

CXVIII. Quia Deus, teſte David, cibabit nos pane lachrymarum, & potum dabit nobis in lachrymis in menſura, id eſt, non ultra vires. Hinc Apoſtolus: Fidelis Deus, qui non permittet vos tentari ſupra id, quod poteſtis.

CXIX. Quia, ſi gauderes, aquam a te oblatam a Chriſto fuiſſe in vinum converſam; cur non magis gaudeas, ſi aquam lachrymarum tam copioſe olim in vinum lætitiæ convertendam memineris?

CXX. Quia lachrymæ ſunt fons ille, qui aſcendebat de terra irrigans univerſam ſuperficiem terræ.

CXVI. Quia lachrymæ extinguunt flammam concupiſcentiæ, ſpiritualem infirmitatem (hinc Ezechiæ dictum: Vidi lachrymam tuam & ſanavi te) lavant a culpis, oculos aperiunt (juxta id S. Gregorii: Sæpe quod torpentes latuit, flentibus innoteſcit. Hinc & Apoc. collyrio tuo inunge oculos tuos, ut videas) ſerenitatem mentis inducunt (quia, ſicut poſt vehementes imbres purus aer efficitur, ita poſt lacrymarum pluvias mentis ſerenitas ſequitur, teſte Chryſoſtomo) mentem elevant (juxta id: Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lacrymarum. Et multiplicatæ ſunt aquæ, & elevaverunt arcam in ſublime) holocauſtum impinguant (juxta illud S. Gregorii: holocauſtum aridum eſt bonum opus, quod orationis lachrymæ non perfundunt; holocauſtum pingue eſt bonum opus, quod cum agitur, etiam lachrymis impinguatur.)

CXXII. Quia Regnum cælorum Deus rapi vult noſtris fletibus, quod noſtris meritis debetur, teſte S. Gregorio. Hinc, & Hieronymus: O humilis lachryma, tua eſt potentia, tuum regnum. Tribunal Judici non vereris, delictorum tuorum accuſatoribus ſilentium imponis, non eſt, qui te accedere vetet. Si ſola intras, vacua non redibis, magis crucias Diabolum, quam pœna infernalis. Quid plura? vincis invincibilem, ligas omnipotentem, Filium Virginis inclinas.

CXXIII. Quia teſte S. Bernardo, lachrymæ ſunt deliciæ, & vinum Angelorum, in illis odor vitæ, ſapor gratiæ, guſtus indulgentiæ, reconciliationis jucunditas, & ſerenatæ conſcientiæ ſuavitas reperitur.

§. XXVI. *Circa deſiderium communionis.*

CXXIV. Quia obediendo obtines, quod per communionem obtinuiſſes. Unde obedientia ſimilis eſt hoſtiæ. 1. Propter rotunditatem, unde Chriſti manus tornatiles dicuntur. Et Ezechiel vidit rotas moveri, quocumque ſpiritus ferebatur. Sed & Caſſianus narrat, antiquos Monachos ad pulſum campanæ, vel littera imperfecta relicta acceleraſſe. 2. Propter latitudinem, quia ad modum hoſtiæ latæ jacet, ubi ponitur. 3. Propter tenuitatem, quia ut hoſtia, ita & obediens, patitur ſe facile frangi. 4. Propter dolorem, quia candidus eſt obediens per innocentiam, ut hoſtia. Hinc Pſalmiſta: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Accedit Serenitas, de qua S. Bernardus: Serenitas in vultu, & dulcedo in ſermonibus multum colorat obedientia. 5. Propter ſaporem, quia ſapit odorem cibi, de quo Chriſtus: cibus meus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me. 6. Propter imaginem; quia ut hoſtia continet Chriſti plerumque imaginem, ita obediens Chriſtum per imitationem. 7. Propter nomen, quia, ut Euchariſtia ſignificat oblationem, ita obediens holocauſtum.

CXXV. Quia vel ipſo Chriſto teſte, non ſem-

Digitized by Google

ſemper tantum beatus venter, qui ipſum portavit, ſed etiam qui audiunt verbum Dei per obedientiam, & cuſtodiunt illud.

§. XXVII. *Contra ariditates.*

CXXVI. Quia Chriſtus dicit: niſi ego abiero, Paraclitus non veniet ad vos.

CXXVII. Quia, teſte S. Ambroſio, quo diutius abeſt, quod deſideratur, tanto expectantis deſideria majori quadam vi amoris ignefcunt. Hinc Oſea dicit de Chriſto; veniet quaſi imber ſubtemperaneus, & ſerotinus terræ. Et Job: Viſitas eum diluculo, & ſubito probas illum.

§. XXVIII. *Circa ſtudii difficultatem.*

CXXVIII. Quia, teſte S. Hieronymo, ſi quidquam eſt, quod in hac vita virum ſapientem teneat, & inter preſſuras, ac turbines mundi æquo animo perſuadeat manere, id eſſe primum reor meditationem, & ſcientiam ſcripturarum. Et alibi: ſicut ſtellas cæli non extinguit nox, ſic mentes fidelium inhærentes firmamento S. Scripturæ non obſcurat mundana iniquitas. Hugo vero ait: nihil in hac vita dulcius ſentitur, nihil avidius ſumitur, nihil ita mentem ab amore mundi ſeparat, nihil ſic animum contra tentationes roborat, nihil hominem ita excitat, & adjuvat ad omne opus & ad omnem laborem, ſicut ſtudium ſacræ Scripturæ.

CXXIX. Quia, teſte Chriſto, omnis ſcriba doctus in Regno cælorum ſimilis eſt homini Patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo nova, & vetera, quis ergo pro hoc theſauro conſequendo non libenter laboret? maxime cum Salomon dicat: divitias nihil duxi in comparatione illius.

CXXX. Quia ſtudium eſt ſimile venationi; hinc S. Bernardus quibuſdam interrogantibus, unde haberet ſcientiam? reſpondit: vos quærītis eam in Ephrata (id eſt, pulverulenta via) nos autem invenimus eam in campis ſylvæ (id eſt foliis fagi, vel quercus nos docentibus) experto crede, aliquid amplius invenies in ſylvis, quam in angulis; ligna, & lapides te docebunt, quod a magiſtris audire non poſſis.

CXXXI. Quia labor manducandi non moleſtus, ſed ſuavis eſt; atqui non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod exit de ore Dei. Hinc & S. David: quam dulcia faucibus meis eloquia tua &c. Hinc & Sanct. Hieronymus: pinguiſſimus ſermo divinus eſt; omnes habet in ſe delitias, quidquid volueris, ex ſermone divino naſcitur, ſicut manna ſecundum voluntatem cujuſcumque ſapiebat in ore.

CXXXII. Quia, teſte Sanct. Gregorio, ſacra Scriptura eſt mentis oculis quaſi ſpeculum quoddam, ut ibi interna facies noſtra videatur; ibi fœda, ibi pulchra diſpicimus, ibi ſentimus, quantum proficimus, & quantum a profectu diſtamus. Hinc, & S. Hieronymus: Utere ſacra Scriptura vice ſpeculi, fœda corrigendo; pulcha conſervando, & pulchriora faciendo.

CXXXIII. Quia ſicut Jacobo omnis labor propter amorem Rachelis levis; ita & tibi pro conſequenda ſapientia eſſe deberet. Hæc enim eſt, de qua Salomon ait: ſuper ſalutem, & ſpeciem dilexi eam. Hanc amavi, & exquiſivi a juventute mea, & amator factus ſum formæ illius, & quæſivi mihi eam in ſponſam aſſumere.

§. XXIX. *Circa morbos.*

CXXXIV. Quia ſi gaudes, te a Principe viſitari, cur a Deo viſitari moleſte fers? cur non ſequeris ſenem dolentem, quod anno quodam per morbum non viſitatus fuerit?

CXXXV. Quia ſignum eſt ſalutis; nam ægrum corpus ſanas cogitationes parit. Hinc Zacharias dixit: Ad dandam ſcientiam ſalutis tuæ in remiſſionem peccatorum, per viſcera miſericordiæ viſitavit nos oriens ex alto.

CXXXVI. Quia virtus in infirmitate perficitur; ſicut diſcipulus per occaſionem diſputationis. Item eſt campus, in quo homo pro fortitudine corporali relicta, recipit internam animæ fortitudinem.

CXXXVII. Quia debitum olim in purgatorio mille tormentis modo perſolvitur levis doloris patientia.

CXXXVIII. Quia ſi equum ad præcipitia te ducentem gauderes ab alio vulnerari; cur non & corpus in peccatum trahens optas infirmari?

CXXXIX. Quia ſi duellum tibi eſſet cum altero, gauderes utique hoſtem ab amico tuo debilitari; atqui perpetuum animæ cum corpore duellum eſt, cur ergo non gaudes corpus per morbos infirmari?

CXL. Quia ſi cauterium unius membri pateris, ut plura ſalves, cur non, & corpus per infirmitatem aduri pateris; ut animus ſanetur? Hinc S. Gregorius: Durum non æſtimes; ob quod poteris, dum exterioribus cruciatibus ab interna paſſione liberaris.

CXLI. Quia infirmitas addit alas, quibus anima ad Deum volet, juxta id: Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt.

CXLII. Quia morbus eſt res neceſſaria, & ſumme utilis. Hinc quidam ſenex roganti, ut eum a tertiana liberaret, reſpondit, rem tibi neceſſariam cupis abjicere; ut enim corpora nitro, ita animæ languoribus purificantur. Alius vero dixit, cum Deus dat infirmitatem, donum adeo magnum eſſe, ut neque ſi 100. annis pro ea ſerviret, gratum ſatis ſe exhibuiſſet.

CXLIII. Quia ſi poſſeſſio animæ eſt ſumme optanda, cur non & patientia, per quam, teſte Salvatore, animas noſtras poſſidemus.

§. XXX. *Circa brevitatem vitæ.*

CXLIV. Quia longa vita eſt, longa peregrinatio, hanc ergo quis amet? Hinc quidam Pater: Quid eſt vita mortalis, niſi via? & qualis ſit fratres mei, perpendite, in via laſſari, & viam nolle finiri.

CXLV. Quia cum corpus ſit quaſi carcer animæ, quis cupiat diutius in carcere hoc detineri? Hinc Oſeæ pro beneficio datum eſt, ut citius moreretur.

CXLVI. Quia ſapiens, teſte Seneca, cogitat,

tat, qualis, non quanta ſit vita. Non enim vivere bonum eſt, ſed bene vivere.

CXLVII. Quia, teſte Ambroſio, tantis malis hæc vita repleta eſt, ut comparatione ejus mors remedium eſſe putetur, non pœna; nam ideo brevem illam fecit Deus, ut moleſtiæ ejus, quia proſperitate vinci non potuerunt, temporis exiguitate finirentur.

CXLVIII. Quia, teſte Vincentio, ſi quis ſciat, quis ſit bonorum finis, quæ vera felicitas, numquam videbitur ſibi præmatura morte potiturus.

§. XXXI. *Circa mortem imminentem.*

CXLIX. Quia, teſte S. Ambroſio, mors corporis juſtis videtur bona, in ipſis namque quietis eſt portus. Hinc Cyprianus: Mortalitas iſta Chriſti hoſtibus peſtis eſt, ejus autem ſervis ſalutaris exceſſus.

CL. Quia mors, teſte S. Auguſtino, eſt reliſtio corporis, depoſitio ſarcinæ gravis, nam corpus aggravat animam.

CLI. Quia, teſte S. Bernardo, mors juſti bona eſt propter requiem; melior propter novitatem; optima propter ſecuritatem. Item quia finis eſt laborum, victoriæ conſumatio, vitæ janua, & perfectæ ſecuritatis ingreſſus.

CLII. Quia mors eſt debiti naturalis perſolutio; cur ergo non gaudes tandem te importunitate hujus creditoris liberatum.

CLIII. Quia ſtultum eſt timere, quod vitare non poſſis.

CLIV. Quia vita noſtra exilium eſt, & militia; quis ergo non gaudeat his per mortem imponi finem?

§. XXXII. *Circa defectum ingenii.*

CLV. Quia, teſte S. Gregorio; idcirco deſidioſum ingenium ſæpe accipit, ut de negligentia juſtius puniatur, quia quod ſine labore aſſequi potuit, ſcire contemnit. Et ideo nonnumquam ſtudioſus tarditate negligentiæ premitur, ut eo majora præmia retributionis inveniat, quo magis in ſtudio inventionis elaborat. Nihil ergo eſt in terra ſine cauſa, quando & ſtudioſo tarditas ad prœmium proficit, & deſidioſo velocitas ad ſupplicium creſcit.

CLVI. Quia ſicut aqua, quæ figuram per impreſſionem cito accipit, cito etiam perdit; ferrum autem tardius quidem figuram capit, ſed diutius retinet, ita & res cum bono, & duro ingenio ſe habet.

CLVII. Quia plus proficitur mediocri ingenio cum virtute conjuncto, quam optimo ingenio, cui virtus conjuncta non eſt. Hinc Hugo: Non confidat Prædicator, vel auditor verbi divini de acumine ingenii, nec de ſubtilitate ſcrutinii, nec de ſedulitate ſtudii, ſed magis confidat de bonitate Dei, de pietate oraculi, de humilitate cordis intimi.

§. XXXIII. *Circa defectum memoriæ.*

CLVIII. Quia ſi arcam haberes, optare magis reſtrictam deberes, paucorum, ſed utilium capacem; quis enim ſanæ mentis ſcrinium aureum luto, aliiſque rebus viliſſimis recondendis applicare velit?

CLIX. Quia, ſi non plus ſapere monet Apoſtolus, quam oportet, ſed ſapere ad ſobrietatem, An non illud Chriſti accini nobis poterit. Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima, porro unum eſt neceſſarium, ſcilicet, ut cum Tobia memor ſis Domini tui in toto corde tuo. Certe S. David dicit: Memor fui Dei, & delectatus ſum: Dic ergo, quod Anna de Tobia: Omnia in te habentes, non debeamus dimittere te.

§. XXXIV. *Contra defectum ſcientiæ.*

CLX. Quia, ſi gaudes, materiam tumoris aut hydropis tibi ſubtractam; cur non & materiam ſuperbiæ? an neſcis quia ſcientia inflat, teſte Apoſtolo?

CLXI. Quia cui plus creditur, plus etiam ab eo exigitur; cur ergo doles, quod minora apud Deum debita, quam alius contraxeris.

§. XXXV. *Circa paſſionem iræ.*

CLXII. Quia teſte S. Ambroſio, præclarum eſt, motum temperare conſilio; nec minoris eſt virtutis, indignationem compeſcere, quam omnino non iraſci, cum plerumque id levius, iſtud fortius, æſtimetur.

CLXIII. Quia, teſte S. Chryſoſtomo, ſi ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec judicia ſtant, nec crimina compeſcuntur.

§. XXXVI. *Contra timorem mali imminentis.*

CLXIV. Quia recte monet Seneca: Non ſis miſer ante tempus; cum illa, quæ velut imminentia expaviſti, fortaſſe nunquam eventura ſint, aut ſi futura ſunt, quid juvat dolori ſuo occurrere; ſatis cito dolebis, cum venerit, interim tibi meliora promitte. Aliquando gladius ab ipſa cervice revocatus eſt, & aliquis ſuo carnifici ſuperſtes fuit.

CLXV. Quia, teſte S. Paulo, fidelis eſt Deus, per quem vocati ſumus in ſocietate Filii ejus; quidni ergo ſocios liberet a malo, aut adjuvet? an non dixit Job: Libera me Domine, & pone me juxta te, & cujuſvis manus pugnet contra me: An non Iſaias: Juſta eſt, qui juſtificat me, quis contradicet mihi?

CLXVI. Quia, teſte S. Auguſtino, timor præſens ſecuritatem generat ſempiternam. Time eum, qui ſuper omnes eſt, & hominem non formidabis. Et alibi: Quid times hominem, homo in ſinu Dei poſitus. Tu de ſinu illius noli recedere, & quidquid paſſus ibi fueris ad ſalutem valebit, non ad perniciem.

§. XXXVII. *Circa deſperationem ob peccata.*

CLXVII. Quia, teſte S. Bernardo, ubi ſuperabundavit delictum, ſuperabundare conſuevit & gratia.

CLXVIII. Quia, teſte S. Gregorio, nonnumquam fortium culpa occaſio virtutis fit.

CLXIX. Quia, teſte S. Chryſoſtomo, non eſt ad virtutem ulla talis exhortatio, qualis eſt peccatorum recordatio.

CLXX. Quia, teſte S. Ambroſio, non quæritur, quis fuerit, ſed quis ſit. Et S. Auguſtinus: Non nocent mala præterita, ſi non placent.

CLXXI.

Digitized by Google

CLXXI. Quia Deus dat humilibus gratiam quidni, & humilitatis, ſi patienter ferant humiliationem?

CLXXII. Quia, uti lapſus equum ſtimulat ad fortius currendum, ita peccatum excitat hominem ad amplius proficiendum.

CLXXIII. Quia, ut ex herbis viliſſimis præſtantiſſima nonnumquam aqua elicitur, ita ex peccatis aqua lacrymarum.

CLXXIV. Quia, teſte S. Ambroſio; novit Deus mutare ſententiam, ſi tu noveris mutare delictum.

TITULUS CXXXIII.

SPES, ET FIDUCIA IN DEUM.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Franc. Aria to. 2. theſ. tr. 3. c. 5. I. SPES una ex virtutibus Theologicis eſt, quia Deum pro objecto habet, ſperans beatitudinem, quæ in ipſius Dei viſione, ac poſſeſſione conſiſtit, eidemque Deo, & divino ipſius auxilio ad illam conſequendam innitens. Atque ita ſperat infinitum bonum, quod Deus eſt, & ad illud aſpiciendum infinitæ virtuti innititur, quæ eſt potentia ejuſdem Dei. Et ſequitur fidem ſpes eo ordine, quem virtutes ſe habent, cum generantur in anima, eaſque Deus illi infundit: Siquidem virtute fidei, quæ in intellectu eſt, cognoſcimus, & apprehendimus bonum infinitum, quod eſt Deus, idque cognoſcimus ut bonum noſtrum, in quo noſtra conſiſtit beatitudo, & ut bonum, quod arduum, ac difficile, ad conſequendum, tamen ejuſdem Dei ope poſſibile eſt. Ex hac cogitatione oritur in voluntate deſiderium poſſidendi Deum eoque fruendi, ac poſt deſiderium ſpes, quæ deſiderio addit certum quemdam motum, ejuſdemque voluntatis elevationem, qua anima Deo magis appropinquat, ipſumque Deum adipiſci conatur; & ad eum in æterna vita poſſidendum, videndum, ac fruendum accedere, idque per media a Deo ad hunc finem conſequendum ordinata quærit.

Ibid. II. Hinc colligi poteſt, quid ſit ſpes, videlicet donum, ſive habitus ſupernaturalis animæ a Deo infuſus, quod ſe movet voluntas, elevatque ſupra omnes naturales vires ad ſperandam cum auxilio, & gratia divina, nec non bonorum operum ab eadem Dei gratia, auxilioque procedentium meritis, æternam beatitudinem. Brevius: Eſt certa expectatio futuræ beatitudinis, proveniens ex gratia Dei, & meritis præcedentibus. Certa, inquam, debet hæc ſpes eſſe, ita ut a Deo beatitudinem, & ad eam conſequendam auxilium certo ſperemus. Quam certitudinem accipit, & participat *B. Albert. Magn. in Paradiſo anim. c. 31.* ſpes a virtute fidei, qua certiſſime credimus Deum eſſe omnipotentem, & infinitam bonitatem, & qui paratus ſit, ſuam beatitudinem omnibus, qui eam merentur, omniaque ad eam conſequendam ac promerendam neceſſaria auxilia, & favores dare, reque ipſa omnibus det, qui ex hac vita in ipſius gratia, & cum æternæ vitæ merito, diſcedunt. Ex hac fidei certitudine, quæ eſt in intellectu potentia, (in qua proprie certitudo ſita eſt) proficiſcitur alia quædam certitudo ſpei in voluntate, quæ certitudo dicitur, quia cum intellectus certitudine habet ſimilitudinem, deque ea participat. Et conſiſtit hæc certitudo in eo, quod motus, conatuſque voluntatis ad beatitudinis finem adſpirantis, certus eſt, neque fallitur eumque certo conſequitur, neque in illius conſecutione deficit.

III. Dependet autem hæc certitudo ex multis cauſis. Prima, primariaque eſt Dei bonitas, & liberalitas, qui hominem ad beatitudinem ordinavit, eique omnia ad illius conſecutionem neceſſaria media tribuit. Altera eſt fides, qua, verbo Dei, qui hanc revelavit veritatem, credimus. Tertio dependet eadem certitudo ab ipſo habitu, ac virtute ſpei, quæ Dei liberalitati innitens, voluntatem cum certitudine inclinat, eamque ad conſequendum hunc finem immediate movet. Et hæc certitudo, ex habitu, ac virtute ſpei oriunda, propria ſpei certitudo eſt, a fidei certitudine diſtincta. Et quoniam in hominibus, uſum rationis habentibus, ad conſequendum beatitudinis finem propria merita requiruntur, dependet hæc certitudo etiam a charitate, omnibuſque cæteris virtutibus, cum omnes voluntatem ad hunc beatitudinis finem, ad quem ordinantur, inclinent, omneſque bonorum operum, quibus hunc finem meremur, cauſa ſint, quo pacto hanc ſpei certitudinem augent. Hinc ſequitur, tametſi in fidei certitudine defectus, dubiumve eſſe nequit (cum innitatur ſoli primæ, ſummæque veritati, quæ nec deficere, nec falli poteſt; Unde ſi quis voluntarie de iis, quæ docet fides, dubitaret, fidem amitteret, ut ſupra oſtendimus) tamen in certitudine ſpei defectum eſſe poſſet; cum innitatur non ſolum liberalitati, ac promiſſioni Dei, qui deficere, & falli non poteſt, ſed etiam hominis bonæ vitæ, ac meritis, in quibus, quia homo ad bonum, & malum eſt liber, defectus, & deceptio eſſe poteſt.

Diviſio.

IV. Dividi poteſt in ſpem minus perfectam *Drex. in l. 3. c. 1. n. 1. Ep. 16.* ſeu robuſtam, & perfectiſſimam, ſeu firmiſſimam. Prior commune nomen ſpei retinet: poſterior Fiducia appellatur, cujus diſtinctionem ab altera ſpe clare indicavit Seneca, dum ait: De te ſpem habeo, ſed nondum fiduciam.

Actus.

V. Cum neceſſitas aliqua occurrit, ſtatim *Pſ. 120. v. 1.* ad Deum recurrere, ab eoque opem petere, exemplo S. Davidis, oportet: Levavi oculos meos ad montes, unde veniet auxilium mihi: auxilium meum a Domino.

VI. Non abjicere animum, quando difficul- *Pſal. 26. v. 14.* tas aliqua, aut neceſſitas grandis occurrit, ſed potius ejuſdem Davidis monitum ſequi, dicentis: Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.

VII. In adverſitatibus tacere, & ab omni *Dan. 13. v. 13.* mur-

murmure abſtinere; intus vero in pectore ad Dominum ſuſpirare, exemplo Suſannæ, quæ falſo accuſata flevit, & ſuſpexit in cælum; erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino.

Decr. l. c. §. 2. VIII. Gratias agere, quod dignos nos judicet, aut certe ſi nocentes ſumus, patientia innocentiam reparemus.

Pſ. 72. v. 28. IX. Divinæ voluntati ſe conformare, eidemque voluntati ſuæ velut arctiſſimo brachio adhærere, juxta Davidis exemplum: Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam.

Jac. Alv. de virt. & depr. c. 4. X. Sanctorum auxilia implorare, ut, quod meritis noſtris non valemus, eorum patrocinio aſſequamur.

Baruch c. 4. v. 4. Cap. 1. Par. XI. Ubi omnia media tentata, & adhibita ſunt, nec tamen, quod petebamus, impetravimus, tranquillitatem mentis retinere, & hanc ipſam eſſe ſuaviſſimam Dei providentiam ac ordinationem credere, ſibique illud Baruch Prophetæ occinere: Beati ſumus Iſrael, quia quæ Deo placent, manifeſta ſunt nobis.

XII. Propriis meritis divinam gratiam, & auxilium promereri ſtudere: Nam, ut recte B. Albertus Magnus advertit, ſpes ſine meritis non eſt ſpes, ſed præſumptio dicenda; licet, cum neſciamus, an merita noſtra Deo placeant, & omnes juſtitiæ noſtræ velut pannus menſtruatæ reputentur, nemo in ſuis meritis, ſed ſolum in ſuperabundantia bonitatis divinæ confidere debeat.

Gradus.

Roſſignol. l. 1. c. 2. de diſc. Chriſt. perf. XIII. Primus eſt, firmum concipere propoſitum ſperandi omnia, quæ ſub ſpem cadere poſſunt, qualia ſunt tum ipſa beatitudo æterna, tum Dei gratia, ſupernaturalia auxilia, & merita.

Serm. 3. de 7. panibus. XIV. Secundus eſt, uſque adeo firmiter inhærere huic ſpei, ut quemadmodum D. Bernardus loquitur, nulla me penuria meritorum, nulla conſideratio propriæ vilitatis, nulla æſtimatio cæleſtis beatitudinis, ab altitudine ſpei dejicere poſſet in ea firmiter radicatum.

Rom. 15. v. 13. XV. Tertius eſt, cum alacritate ac hilaritate ſperare: quem quidem gradum S. Paulus indicavit, dum dixit: Deus autem ſpei repleat vos omni gaudio in credendo, ut abundetis in ſpe, & virtute Spiritus ſancti.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Prov. 3. v. 5. I. HAbe fiduciam io Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.

Pſ. 61. v. 9. II. Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda veſtra.

Pſ. 26. v. 4. III. Dominus illuminatio mea, & ſalus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo?

Pſ. 36. v. 5. IV. Revela Domino viam tuam, & ſpera in eo, & ipſe faciet.

Rom. 8. v. 24. V. Spes, quæ videtur, non eſt ſpes, nam quod videt quis, quid ſperat?

1. Cor. 9. v. 10. VI. Propter res ſcriptum fuit: quoniam debet in ſpe, qui arat, arare: & qui triturat, in ſpe fructus percipiendi.

Sap. 3. v. 4. VII. Etſi coram hominibus tormenta paſſi ſunt, ſpes illorum immortalitate plena eſt.

Neceſſitas.

Pſ. 145. v. 3. VIII. Nolite confidere in principibus, in filiis hominum, in quibus non eſt ſalus.

Jer. 17. v. 5. IX. Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & a Domino recedit cor ejus. Erit enim quaſi myricæ in deſerto, & non videbit, cum venerit bonum, ſed habitabit in ſiccitate, In deſerto; in terra ſalſuginis, & inhabitabili.

Æquitas.

X. Confidite, quia vici mundum.

Jo. 16. v. 33. 2. Cor. 3. v. 4. XI. Fiduciam autem talem habemus per Chriſtum ad Deum, non quod ſimus ſufficientes cogitare aliquid de nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt, & qui idoneos nos fecit miniſtros novi Teſtamenti.

Eccl. 2. v. 11. XII. Reſpicite Filii nationes hominum, & ſcitote, quia nullus ſperavit in Domino, & confuſus eſt; quis invocavit eum, & deſpexit illum?

Luc. 12. v. 24. XIII. Conſiderate corvos, quia non ſeminant, neque metunt, quibus non eſt cellarium, neque horreum, & Deus paſcit illos. Quanto magis vos pluris eſtis illis?

Ibid. XIV. Conſiderate lilia quomodo creſcunt: non laborant, neque nent; dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria ſua veſtiebatur, ſicut unum ex iſtis. Si autem fœnum, quod hodie eſt in agro, & cras in clibanum mittitur: Deus ſic veſtit; quanto magis vos puſilli fidei?

Thren. 3. v. 25. XV. Bonus eſt Dominus ſperantibus in illum, animæ quærenti illum.

Heb. 6. v. 18. XVI. Fortiſſimum ſolatium habemus, qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpem, quam ſicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam, & incedentem uſque ad interiora velaminis, ubi Præcurſor pro nobis introivit Jeſus, ſecundum ordinem Melchiſedech, Pontifex factus in æternum.

Pſ. 31. v. 10. XVII. Sperantem in Domino miſericordia circumdabit.

Pſ. 72. v. 28. XVIII. Mihi adhærere Deo bonum eſt, & ponere in Domino ſpem meam.

Iſa. 30. v. 15. XIX. In ſilentio, & ſpe erit fortitudo veſtram, Beati omnes, qui expectant Dominum.

Hebr. 10. v. 35. XX. Nolite amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem.

Nahum 1. v. 7. XXI. Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis, & ſciens ſperantes in ſe.

Pſal. 124 v. 1. XXII. Qui confidunt in Domino, ſicut mons Sion, non commovebitur in æternum, qui habitat in Jeruſalem.

2. Paral. 16. v. 9. XXIII. Oculi Domini contemplantur univerſam terram, & præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum.

1. Jo. 5. v. 14. XXIV. Et hæc eſt fiducia, quam habemus ad Deum, quia quodcumque petierimus ſecundum voluntatem ejus, audit nos.

Jucunditas.

Eccl. 2. v. 8. XXV. Qui timetis Dominum, ſperate in illum, & in oblectattonem veniet vobis miſericordia.

XXVI.

Digitized by Google

Pſ. 5. v. 12. XXVI. Lætentur omnes, qui ſperant in te: in æternum exultabunt, & habitabis in eis.

Dignitas.

Pſ. 146. v. 11. XXVII. Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus.

Prov. 17. v. 8. XXVIII. Gemma gratiſſima, expectatio præſtolantis: quocumque ſe vertit, prudenter intelligit.

Jer. 17. v. 7. XXIX. Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus.

§. III. EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

S. Greg. lib. mor. I. De Spe incaſſum præſumit, qui timere Deum in ſuis operibus renuit.

S. Bern. ſ. 9. in Pſ. qui habitat. II. Tu es, Domine, ſpes mea. Quidquid agendum, quidquid declinandum, quidquid tolerandum, quidquid optandum, tu es, Domine, ſpes mea. Hæc unica mihi promiſſionum cauſa, hæc tota ratio meæ expectationis. Prætendat alter meritum, ſuſtinere ſe jactet pondus diei, & æſtus, jejunare bis in Sabbato ſe dicat, poſtremo non eſſe, ſicut cæteros hominum, glorietur; mihi autem adhærere Deo bonum eſt, & ponere in Domino Deo ſpem meam.

S. Aug. in lib. de util. pæn. III. Nemo deſperet. Judam traditorem non tam ſcelus, quod commiſit, quam indulgentiæ deſperatio, fecit penitus interire.

S. Greg. in mor. IV. Tanto ſpes in Deo ſolidior ſurgit, quanto pro illo graviora quiſque pertulerit, quia nequaquam retributionis gaudium de æternitate colligitur, quod non hic pia tribulatione ſeminatur.

S. Hieron. V. In promiſſis Veritatis nemo dubitet. Sit homo, qui eſſe debet, & mox ei addentur omnia, propter quem facta ſunt omnia.

S. Aug. ſ. 29. de verb. Domini. VI. O fidelis, noli corrumpere ſpem, noli amittere charitatem. Quid expaveſcis, quia pereunt regna terrena? ideo tibi cæleſte promiſſum eſt, ne cum terrenis perires. Veniet ille, de quo dictum eſt: Et regni ejus non erit finis.

S. Chryſ. ſer. 40. VII. Laborans Meſſor, quod in ſemine non videt, videbit in meſſe: & quod in ſulco deflet, gaudebit in fructu. Hodie promiſſionis tempus eſt; audi, crede, expecta. Crede creditori tuo, qui tibi credidit debitori ſuo; expecta parumper, ut veniat, qui ſuſtinuit, ut venires: da illi inducias de promiſſo, qui tibi, quidquid erat debiti, jam donavit. Quare tu fatigaris ſpe Dei, cum genus omne hominum ſubſiſtat ſpe, fide vivat?

S. Aug. de verb. Domini. VIII. Dubitas, quod dabit tibi bona ſua, qui non dedignatus eſt ſuſcipere mala tua?

Idem in Pſ. 112. IX. Spes noſtra tam certa eſt, quaſi res jam perfecta ſit. Neque enim timemus promittente veritate. Veritas enim nec falli poteſt, nec fallere.

S. Ambr. in Luc. X. Nemo diffidat: Nec veterum conſcius peccatorum deſperet præmia divina. Novit Deus mutare ſententiam, ſi tu noveris mutare delictum.

XI. Si impius es, cogita Publicanum: ſi immundus es, attende meretricem: ſi homicida es, proſpice latronem: ſi iniquus es, cogita blaſphemum, conſidera Paulum prius perſecutorem, poſtea Annunciatorem. *S. Chryſ. ho. 2. in Pſ. 50.*

XII. Gaudium noſtrum nondum eſt in re, ſed in ſpe. Cum credimus, ſpes eſt in iſto ſæculo: cum videbimus, res erit in futuro ſæculo. Capitis præceſſio: ſpes membrorum eſt. *S. Aug. in Pſ. 31.*

XIII. Mihi magis, videtur fidei filius, qui novit, a quo ſperet, quam qui ſibi tribuit, quod habet. *S. Aug. de Spir. & lit.*

XIV. Sibi ipſi fidere, non fidei, ſed perfidiæ eſt: nec confidentiæ, ſed diffidentiæ magis, in ſemetipſo habere fiduciam. Is vere fidelis eſt, qui nec ſibi credit, nec in ſe ſperat, factus ſibi tamquam vas perditum, ſed ſi perdens animam ſuam, ut in vitam æternam inveniat eam. *S. Ber. ſ. 3. in vigil. Nat. Chriſti.*

XV. De divina miſericordia amplius Sperandum eſt, cum humana præſidia deficiunt. *Ambr. in Hexam.*

XVI. Bene ſperant ſolum qui bonam conſcientiam habent. *Auguſt. ſuper Pſ. 31.*

XVII. Fruſtra ſperat, qui Deum non timet. *Gregor. 17. mor.*

XVIII. Tu es patientia mea, ſi tribulatio infertur per te ſperabo; tu es ſpes mea, ſi præmia promittantur, per te obtinebo; ſi inſurgat hoſtis, non niſi in te ſperabo. *Bernard. ſerm. 10. in Pſalm. 90.*

Neceſſitas.

XIX. Tolle ſpem, torpet humanitas tota. Tolle ſpem, artes, virtuteſque univerſæ ceſſabunt. Tolle ſpem, & interempta ſunt omnia. Quid facit apud litteratorem Puer ſi litterarum non ſperat fructus? quid ratem profundo gurgiti Nauta committit, ſi ei numquam lucrum, numquam portus deſideratus occurrit? Quid miles, non dicam horridæ hyemis; aut torridæ æſtatis injurias, ſed ſeipſum contemnit, ſi gloriæ ſpem futuræ non gerit? quid Agricola ſemina ſpargit, ſi ſudoris ſui præmium non colligit meſſium? quid Chriſtianus credit in Chriſtum, ſi promiſſum ſibi ab eo perpetuæ felicitatis tempus non ſperat eſſe venturum. *B. Zeno ſ. de fid. ſpe & car.*

XX. Viator, quando laborat ambulando, ideo laborem tolerat, quia ſperat. Tolle illi ſpem perveniendi, continuo franguntur vires ambulandi. *S. Aug. ſ. 17. de verb. Apoſt.*

Æquitas.

XXI. Quod ſi parva animalia abſque Deo Auctore non decedunt, & in omnibus eſt Providentia; & quæ in his peritura ſunt, ſine voluntate Dei non pereunt, vos, qui æterni eſtis, non debetis timere, quod abſque Dei vivatis providentia. *S. Hieron. apud S. Thom. in Cat. in c. 10. Matt.*

XXII. Tua malitia menſuram habet, Dei vero pietas & clementia menſuram non habet. Tua malitia, qualiſcumque fuerit, humana eſt, Dei clementia, & pietas eſt incircumſcripta: ipſa igitur tuam malitiam ſuperat. Cogita ſcintillam, ſi in mare ceciderit, num poterit ſtare, aut apparere? Quantum inſtar habet ſcintilla ad mare, tantum ad Dei clementiam, pietatemque malitia hominis, imo vero non tantum, nam & pelagus, tametſi ma- *S. Chryſ. or. 7. de pœn. to. 5.*

gnum

gnom ſit, menſuram recipit, Dei vero clementia, & pietas menſuram non habet.

S. Ber. S. 3. in Pſ. qui habit.

XXIII. Tria conſidero, in quibus tota ſpes mea conſiſtit, charitatem adoptionis, veritatem promiſſionis, poteſtatem redditionis.

S. Bern. S. Arnolv Carnot. tr. de laud. Virg.

XXIV. O homo, ſecurum habes acceſſum ad Deum, uti Mater ante Filium, Filius ante Patrem. Mater oſtendit Filio pectus, & ubera: Filius oſtendit Patri latus, & vulnera. Ibi non poteſt eſſe ulla repulſa, ubi tot charitatis inſignia.

S. Bern. ſ. 9. in Pſ. qui habitat.

XXV. Si quid illi impoſſibile, vel difficile, quære alium in quo ſperes: ſed verbo omnia poteſt, quid facilius dictu? an vero de facilitate jam non dubitas, ſed tibi ſuſpecta eſt voluntas, quando in ſe ſperanti deſit illa Majeſtas, quæ tam ſtudioſe monet in ſe ſperari? plane non derelinquit ſperantes in ſe. Adjuvabit eos, & eruet eos a peccatoribus. Quare? Quibus meritis? quia ſperaverunt in eo. Dulcis cauſa, attamen efficax, & irrefragabilis. Quis ſperavit in eo, & confuſus eſt?

XXVI. Tu Chriſtiano, tu Dei ſervo, tu bonis operibus dedito, tu Domino ſuo caro aliquid exiſtimas defuturum? an putas, qui Chriſtum paſcit, a Chriſto ipſo non paſcitur? an putas terrena deerunt, quibus cæleſtia, & divina tribuuntur? unde hæc incredula cogitatio? quid faciat in domo Dei perfidum pectus?

S. Aug. in Pſ. 111.

XXVII. Ante oculos omnium ponit ſolutionem debitorum ſuorum. Quædam reddidit ſub Majoribus noſtris, quæ nos non vidimus; quædam reddit temporibus noſtris, quæ illi non viderunt: per omnes generationes reddidit, quæ ſcripta ſunt. Numquid propter pauca, quæ reſtant, infidelis eſt factus? abſit, quia fidelis eſt Deus in omnibus verbis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis.

Utilitas.

S. Hier. in Epiſt.

XXVIII. Omne opus leve fieri ſolet, cum ejus pretium cogitatur; & ſpes præmii ſolatium fit laboris.

S. Bern. S. 9. in Pſ. qui habitat.

XXIX. Dicit Fides, parata ſunt magna, inexcogitabilia bona a Deo Fidelibus ſuis. Dicit ſpes, mihi illa ſervantur: nam tertia quidem charitas, curro ego, ait, ad illa.

Deut. 11. v. 24.

XXX. Omnis locus, quem calcaverit pes veſter, veſter erit. Super quem locum S. Cyprianus ait: Pes veſter utique ſpes veſtra eſt, & quantumcumque illa proceſſerit, obtinebit.

S. Bern. l. cit.

XXXI. Tantum per nos operabitur Deus, quantum ſe noſtra in eum fiducia extenderit.

S. Greg. l. 6. mor.

XXXII. Spes ad æternitatem animum erigit; & ideo nulla mala, quæ exterius tolerat, ſentit.

Cæſar. to. 3. ad Monach.

XXXIII. Quantum nos addiderimus ad ſtudium, tantum ille opponat ad adjutorium; quantum nos appoſuerimus ad diligentiam, tantum ille addet ad gloriam.

D. Cypr. epiſt. 2.

XXXIV. Noſtrum tantum ſitiat pectus, & pateat: quantum fidei capacis afferimus, tantum gratiæ inundantis haurimus.

S. Ambr. l. de Joſeph c. 5.

XXXV. Ibi plus eſt auxilii, ubi plus eſt periculi; quia Deus eſt Adjutor in opportunitatibus, in tribulatione.

S. Aug. ſ. 29. c. 6. de verb. Dom.

XXXVI. Æterna promiſit æternus; ſi credidero, ex mortali fiam æternus.

S. Greg. in mor.

XXXVII. Tanto animus a laboribus afflictione ſubtrahitur, quanto per ſpem ad ſumma ſuſtollitur.

Idem ſuper Ezech.

XXXVIII. Ille bene novit in exterioribus miſeriis ſubſiſtere, qui ſcit de ſpe interna ſemper gaudere.

Jucunditas.

S. Aug. ſ. 117.

XXXIX. Modo nos ipſi labores jucundant, & lætos faciunt de ſpe. Si ergo labor noſter potuit manducari, & jucundare, manducatus fructus ipſius laboris qualis erit?

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRITI.

Qualitas.

L. 1. c. 7. S. 1.

I. NON ſtes ſuper te ipſum; ſed in Deo ſpem tuam conſtitue. Fac, quod in te eſt, & Deus aderit bonæ voluntati tuæ.

L. 2. c. 1. S. 3.

II. Pone totam fiduciam tuam in Deo, & ſit ipſe timor tuus, & amor tuus.

L. 3. c. 59. S. 1.

III. Domine, quæ eſt fiducia mea, quam in hac vita habeo? aut quod majus ſolatium ex omnibus apparentibus ſub cælo? Nonne tu, Domine Deus meus, cujus miſericordiæ non eſt numerus? ubi mihi bene fuit ſine te? aut quando male eſſe potuit, præſente te

Neceſſitas.

L. 4. c. 59. S. 1.

IV. In te ergo, Domine Deus, pono totam ſpem meam, & refugium: in te omnem tribulationem, & anguſtiam meam conſtituo, quia totum infirmum, & inſtabile invenio, quidquid extra te conſpicio. Non enim proderunt multi amici, neque fortes auxiliarii adjuvare poterunt, nec prudentes Conſiliarii reſponſum utile dare, neque libri Doctorum conſolari, nec aliqua pretioſa ſubſtantia liberare, nec locus aliquis ſecretus, & amænus contutari, ſi tu ipſe non aſſiſtas, juves, confortes, conſoleris, inſtruas, & cuſtodias.

L. 3. c. 30. S. 1.

V. Fili, ego Dominus confortans in die tribulationis. Venias ad me, cum tibi non fuerit bene. Hoc eſt, quod maxime impedit conſolationem cæleſtem, quia tardius te convertis ad orationem; ideoque fit, ut parum omnia proſint, donec advertas, quia ego ſum, qui eruo ſperantes in me: nec extra me valens auxilium, nec utile conſilium, ſed neque durabile remedium.

L. 3. c. 45. S. 1.

VI. Da mihi auxilium, Domine, de tribulatione, quia vana ſalus hominis. Quam ſæpe ibi non inveni fidem, ubi habere putavi? Quoties etiam ibi reperi, ubi minus præſumpſi? Vana ergo ſpes in hominibus, ſalus autem juſtorum in te Deus.

Utilitas.

Ibid. S. 2.

VII. Qui in te confidit, ac ſimplici ex corde quærit non tam facile labitur. Et ſi inciderit in aliquam tribulationem, quocumque modo fuerit etiam implicatus, citius per te eruetur, aut a te conſolabitur, quia tu non deſeris ſperantes in te, neque in finem. Rarus fidus Amicus in cunctis Amici perſeverans preſſuris.

ſuris. Tu Domine, tu ſolus es fideliſſimus in omnibus, & præter te non eſt alter talis.

L. 3. c. 3. §. 1. VIII. Promiſſio mea neminem fallit, nec confidentem in me dimittit inanem. Quod promiſi, dabo: quod dixi, implebo, ſi tamen uſque in finem fidelis in delectatione mea quis permanſerit.

L. 1. c. 46. §. 3. IX. Qui in me confidit nec proprio judicio ſtare appetit, abſque humano terrore erit.

Jucunditas.

L. 3. c. 59. §. 3. X. Finis omnium bonorum, & altitudo vitæ, & profunditas eloquiorum tu es, & in te ſuper omnia ſperare, fortiſſimum ſolatium ſervorum tuorum.

§. V. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Qualitas.

Matth. 1. I. B. Virgo ſpem ſuam in tribus præcipue caſibus praclare oſtendit. 1. Quando S. Joſeph eam dimittere volebat, ipſa vero myſterium neutiquam aperiens, ſpem ſuam in Deo collocavit. 2. Quando Miniſtris in nuptiis Canæ Galileæ dixit: Quodcumque dixerit vobis, ſervate, & facite: licet paulo ante audiverit: Quid mihi, & tibi mulier? 3. Quando poſt mortem Chriſti non perinde ut mulieres aliæ ad ſepulcrum cucurrit, ſed certo ſperans, Chriſtum reſurrecturum, totum illud triduum in oratione, & expectatione Chriſti apparentis conſumpſit.

Rom. 4. v. 18. II. Abraham contra ſpem in ſpem credidit, qui in repromiſſione Dei non hæſitavit diffidentia, ſed confortatus eſt fide, dans gloriam Deo, pleniſſime ſciens, quia, quæcumque promiſit, potens eſt facere.

1. Reg v. 6. III. Jonatas aggreſſurus Philiſthæos, dixit Armigero ſuo: Non eſt Domino difficile ſalvare, vel in multis, vel in paucis.

1. Reg. 17. v. 37. IV. David cum Goliath pugnaturus dixit; Tu venis ad me cum gladio, haſta, & clypeo, ego autem venio ad te in nomine Domini Exercituum Dei agminum Iſrael, quibus exprobraſti hodie, & dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum a te.

2. Paral. 2. v. 12. V. Joſaphat Rex ſtans in domo Domini, in medio cœtu Judæ, & Jeruſalem, inter alia ſic ſuam in Deum fiduciam conteſtatus eſt: In nobis quidem non eſt tanta fortitudo, ut poſſimus multitudini huic reſiſtere, quæ irruit ſuper nos. Sed cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſid.i, ut oculos noſtros dirigamus ad te. Poſtea ad ſuos converſus dixit: Audite me viri Juda, & omnes habitatores Jeruſalem: credite in Domino Deo veſtro, & ſecuri eritis: credite Prophetis ejus, & cuncta evenient proſpera.

Job. 13. v. 15. VI. S. Job afflictus corpore, orbatus liberis, deriſus ab amicis, ſpoliatus omnibus, opibus, dicebat tamen. Etiamſi occiderit me, in ipſo ſperabo.

Job. 2. v. 16. VII. Tobias cognatis, & uxore eum irridentibus, & dicentibus: Ubi eſt ſpes tua, pro qua eleemoſynas, & ſepulturas faciebas? increpans eos dicebat: Nolite ita loqui, quoniam Filii Sanctorum ſumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam numquam mutant ab eo.

Judith. 13. v. 7. VIII. Juditha antè lectum Holofernis conſiſtens, cum lacrymis dixit: Confirma me, Domine Deus, ut hoc, quod credens per te fieri poſſe cogitavi, perficiam. Deinde Bethuliæ portis recepta, in primas has voces erupit; Laudate Dominum Deum noſtrum, qui non deſeruit ſperantes in ſe.

2. Mach. 7. v. 10. IX. Tertius Filius Matris Machabæorum linguam poſtulatus, cito protulit, & manus conſtanter extendit, & cum fiducia dixit: E cælo iſta poſſideo, ſed propter Dei leges nunc hæc ipſa deſpicio, quoniam ab ipſo me ea recepturum ſpero.

2. Cor. 1. v. 8. X. S. Paulus, quantam de divino auxilio fiduciam conceperit, clare Corinthiis explicavit, dum ſcripſit: Non enim volumus ignorare vos, Fratres, de tribulatione noſtra, quæ facta eſt in Aſia, quoniam ſupra modum gravati ſumus, ſupra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere. Sed ipſi in nobis metipſis reſponſum mortis habuimus, ut non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo, qui ſuſcitat mortuos, qui de tantis periculis nos eripuit, in quem ſperamus, quoniam, & adhuc eripiet, adjuvantibus, & vobis in oratione pro nobis. Sed & alibi ſcripſit: *2. Tim. 1. v. 12.* Scio, cui credidi, & certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem.

Surius 20. Aug. in Vita. XI. S. Bernardus cum gravi morbo afflictus jam pene extremum ſpiritum traheret, viſus ſibi eſt ante tribunal Dei ſtare. Ubi cum gravibus, & improbis accuſationibus a Dæmone accuſatus fuiſſet, reſpondit: Fateor, nec mihi, nec meis actionibus deberi cælum: tanto præmio indigniſſimus ſum. At vero dupliciter in te Dominus meus id obtinuit, & Patris hæreditate, & Crucis perpeſſione, altero ipſe contentus, alterum mihi donat. Ab hoc dono, me quoque illius hæredem fore confido.

XII. S. Franciſcus ſuis in viaticum dare conſuevit illum Pſalmiſtæ verſiculum: Jacta ſuper *Pſ. 54. v. 23. Vita.* Dominum curam tuam & ipſe te enutriet. Romano autem Pontifici de alimentis ſciſcitanti dixit: Matrem quidem habemus pauperem, ſed Patrem ditiſſimum.

Stapleton. de tribus Tomis f. 207. XIII. Thomas Morus ad Filiæ Margaritæ objectiones reſpondens, inter alia ſic locutus eſt: De Dei bonitate diffidere nolo, utcunque me fragilem ſentiam. Imo ſi ex terrore me jam labi, aut omnino cum Petro lapſum, Chriſtumque negaſſe viderem, ſpero nihilominus fore, ut oculo miſericordi me reſpiciat, & erigat, ut de novo veritatem confitear.

Heller. l. 5. c. 4. §. 4. XIV. Cum Fridericus II. Dux Saxoniæ bellum cum Friderico Antiſtite Madeburgico geſturus, exploratores miſiſſet, qui de apparatu bellico, & confiſu adverſæ partis cognoſcerent, iſtique retuliſſent, nil opportunum bello parari, Antiſtitemque dixiſſe, ſe cauſam ſuam Deo commiſſurum, qui pro ſervo ſuo arma ſumeret, Alius, inquit inſaniat, & bellum inferat ei, qui confidit cauſa ſuperiorem ſe futurum, Deo defenſore.

Sulpicius in Vita. XV. S. Martinus animæ ſuæ puritate, &, quod ei Deus infuderat divinæ ſapientiæ lumine, pietatem, clementiamque Chriſti

erga peccatores adeo bene cognoſcebat, tantamque ac tam certam ſpem habebat, cum omnibus quantumvis peccatoribus, quos ex corde pœniteret, veniam daturum, ipſoſque in ſuam gratiam recepturum, ut hanc Chriſti pietatem imitatus, & hac ſpe nixus, quoſvis peccatores ad ſe pro remedio confugientes, etiamſi in errores fidei, & in ſacrilegia contra religionem lapſi eſſent, ad Sacramenta, & unionem Eccleſiæ admitteret, ſi præmiſſo diligenti examine veros eſſe pœnitentes judicaſſet; quin etiam horum quoſdam, quos in virtute profeciſſe cernebat; in Monaſterium ſuum pro Religioſis ſuſciperet. Quod cum diabolus ægerrime ferebat, apparens ei in forma viſibili, cœpit ipſum reprehendere, deque tanta pietate objurgare. Reſpondit illi Sanctus, per pœnitentiam purgari omnia peccata, hocque miſericordiam Dei poſtulare, ut quicumque pœnitentes venirent, abſolverentur. Ad quod excepit Dæmon, illis, qui contra fidem, & contra baptiſmum peccaſſent, remedium omnino non eſſe. Hic Sanctus cum ingenti fervore, inque divinam miſericordiam fiducia exclamans: Si te miſerum, inquit ex corde tuorum peccatorum pœnitaret, tanta Chriſti miſericordia eſt, ut ego ex parte ejus veniam illorum tibi promitterem: ſignificans per hanc exagerationem, quam ineffabilis, quamque certa ſit Dei erga omnes peccatores pœnitentes miſericordia, & quam ipſe de ea ſit ſecurus. Neque hanc ſententiam Sanctus ſine bono fundamento dixit. Tametſi enim diabolus nequeat pœnitentiam agere, neque hoc pro eo ſit, utpote obſtinato, tamen ſi eum pœniteret, quia talem pœnitentiam ſine altiſſimo, ac ſupernaturali Dei favore habere non poſſet, ſignum clarum foret, eum qui illi talem favorem ad pœnitendum, pœnitentiamque agendam daret, etiam peccatorum ſuorum veniam daturum. Et hæc erat fiducia, quam Sancti habebant in Dei miſericordia circa pœnitentium peccatorum veniam, ac ſalutem.

Leon. Juſtin. in ejus Vita. XVI. S. Nicolaus vehementer onus ſui Epiſcopatus timuit, & quoad potuit, fugit, perſuaſum habens, ſe tanto muneri prorſus eſſe imparem; at ubi id ſuis humeris a Deo impoſitum vidit, magnopere, certiſſimoque in bonitate illius, ac miſericordia confidit, ipſum ſibi tantum favoris impertiturum, ut abunde iis omnibus, ad quæ ex officio, & ex lege charitatis teneretur, ſatis poſſet facere; & quod a Deo ſperavit, liberaliter obtinuit ad exaquendum non modo, quod debebat, ſed multo etiam plus, quam debebat.

Surius in Nov. XVII. S. Ugo Epiſcopus in omnibus rebus, quæ illi in hac vita, quantumvis graves, & aſperæ accidebant, aut accidere poterant, ſecuriſſimus, eum ingenti, quam in Deum habebat, ſpe id ſibi in omnibus eventurum, quod magis e ra animæ ſuæ foret, dum ipſe in Dei obſequio perſeveraſſet. Idque ſic eſſe reipſa comperit, ut quanto ipſe diligentius res divinas, & quæ ad Dei cultum ſpectabant, procurabat, tanto ipſi facilius idem Deus de omnibus rebus neceſſariis provideret. Et cum hac magna in Deum fiducia, quando ſe teneri, ut magis e re divini honoris eſſe, cenſebat, non dubitabat, Regem, ac Magnates peccatorum, quæ committebant, arguere, quamvis ipſi minitarentur, adeoque ſtrictos gladios capiti ejus intentarent, quia de divina bonitate certus erat, ſe, quoad ſuæ ſpirituali ſaluti expediret, ab omni periculo liberatum iri. Quantumvis etiam gravia, periculoſa, perplexaque negotia ſe ſe illi offerrent, cum hac ingenti in Deum fiducia nihil turbabatur, nec de ſua pace, & quiete quicquam perdebat, nec de neceſſario ad vitam conſervandam ſomno remittebat; faciens enim, quantum in ſe erat, ſibique ipſi multum diffidens, certus erat, Deum in omni ra manum ſuam admoturum, bonumque in omnibus exitum daturum, & quod magis in bonum animæ ſuæ, divinamque gloriam cederet, eventurum.

XVIII. B. Fr. Ægidius e B. Dominici familia, poſtquam de ſuis magnis peccatis pœnitentiam egiſſet, multaque cum patientia tentationes, & hominum dæmonumque perſecutiones graviſſimas pertuliſſet, his probationibus in virtute ſpei de ſalute ſua uſque eo crevit, illamque tantam, & tam certam aſſecutus eſt, ut adhuc mortalis magnam cum ſecuritate pacem, & quem ſperabat, æternæ vitæ guſtum ſentiret. Vixitque cum ingenti lætitia, & extraordinaria conſolatione, certæ hujus ſpei filia, donec in cælum abiit. *Caſtillo in hiſt. S. Domin. p. 1. l. 2. c. 26.*

XIX. S. Catharina Bononienſis, cum prius ingentibus tentationibus exercita, probataque fuiſſet, ad tantam humilitatem pervenit, ut, quamvis clariſſimum ſanctitatis ſpeculum inter ſui Monaſterii religioſas fœminas eſſet; ſemet pro maxima peccatrice, omniumque viliſſima, & quæ inter ipſas verſarctur, indigniſſima duceret. Et cum hac humilitate ſpem ſalutis tam certam habebat, ut omni careret triſtitia, jamque ſibi ob eam, quam habebat, certitudinem, cæleſtis aulæ civis eſſe videretur, neque hoc de ſe quicquam præſumendo, ſed totum a bonitate, & auxilio Dei, in quem ſuam ſpem collocabat, ſperando. *Ibid.*

XX. Admiratione fuit Conſtantiſſima Cæſaris Ferdinandi II. ſpes, qui rebellantium populorum, ac totius pena Septentrionis conjuratione petitus, regnis, aut raptis, aut laceratis, vultu nihilominus elades illas audiret renidenti, illud patria lingua identidem uſurpans: Deus ax hac aqua me aruet. Nec illum ſpes conſundit, quippe firmiſſima veluti anchora ſolido divinæ bonitatis fundo comprehenſo, victor hoſtium, frementes nequicquam fluctus cum maxime humano judicio deſperata ſalus eſſet, ponere vidit, immaneſque conjuratorum Regum conatus ad nihilum recidiſſe, ac ne regnorum horum minutiis ſpes magna tantum occuparetur, ſupremæ admonitua neceſſitatis, profeſſus, ſa quamquam peccatis obnoxium, nihil tamen eorum, quæ maliora putaſſet, omiſiſſe; erectiſſimo ad beatitudinem animo ſe comparavit. Ille demum juſtiſſime ſperat, qui nihil unquam pro Deo timuit. *Jo. Rho l. 2. c. 1. exempl. 1*

XXI. Joannes Avila paupertatem profeſſus, ut expeditior Evangelio prædicando eſſet, ſibi nihil perſuaſerat defuturum; quumque pluri- *Ib. ex. 2*

mos

mos annos eodem vitæ inſtituto tranſegiſſet, ajebat, ſibi optimum ſemper fundum fuiſſe illam Chriſti Domini pollicitationem: *Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis*; neque menſam hanc unquam ſefelliſſe. Qua porro ſpe ad ſuprema illa bona beatamque vitam graſſaretur, vel ipſo mortis confinio præclare docuit, dum aſtantem ſibi Sacerdotem eodem ritu facere juſſit, quo de reſurrectione fieri conſuevit; tanta enim erat animi, ac ſpei ſublimitate, ut ſemimortuus reſurrectionis felicitatem cogitatione præciperet. Quid enim temporis quamquam longiſſimi moras æſtimet, qui vela pandit æternitati?

XXII. S. Gertrudis, quæcumque a Deo receperat bona ſoli confidentiæ tribuit, æſtimans illa eo magis gratuita, quanto vere gratis, atque citra ullum meritum hoc nobile confidentiæ donum a Deo gratiarum omnium Largitore receptiſſet. Hac confidentia adeo confortabatur, ut mori ſepenumero deſideraret, divinæ tamen ſemper unita voluntati, cui ſe adeo conformabat, ut tam vivere, quam mori perinde illi eſſet. Per mortem namque ſperabat æternam obtinere beatitudinem, vivendo vero divinæ laudis incrementum. Contigit aliquando per viam ambulanti, ut in aſcenſum collium ad decliviora iterum caderet, propter quod multo hilarior facta in ſpiritu Domino loquebatur. Amabiliſſime Jeſu, quam bene mihi contigiſſet, ſi caſus ille mihi ad te celerius perveniendi dediſſet occaſionem! Hæc verba dum inter nos admiraremur, percontantes, formidaret ne Sacramentis non munita moreretur? reſpondit: Toto corde Sacramentis ſalutiferis opto ante muniri, quam moriar, iis tamen confidenter præfero providentiam, & Domini Dei voluntatem. Hanc ſaluberrimam non ambigo eſſe ad mortem præparationem: propterea morte aut ſubita, aut divina, utrum illi placuerit, ad eam optatius eſt mihi venire. Spero enim, qualicumque morte hac luce defuncta fuero, Dei miſericordiam numquam mihi defuturam, ſine qua æque mihi certa incubat damnatio, tam in ea morte, quæ improviſa irruit, quam in illa, quæ longe ante præviſa eſt. Hoc modo in omnibus, quæ ſibi evenerunt, exultabat, quia ſecuram ſemper ad Deum habuit confidentiam, alacremque & fortem animum, qui numquam deficiens perpetuo florebat.

Luc. 8. XXIII. Hierichuntinus ille cæcus cum ſpe recuperandi viſus imploraret Chriſti auxilium, & circumſtantes eum ob rem illam velut importunum increparent, ipſe, inquit Sanctus Lucas: multo magis clamabat: Fili David miſerere mei; Et quod ſperavit, impetravit.

Thom. a Kemp. l. 1. de imitat. Chriſti c. 25. XXIV. Cum quidam anxius inter metum, & ſpem frequenter fluctuaret, & quadam vice mœrore confectus, in Eccleſia ante quoddam altare ſe in oratione proſtraviſſet, hæc inter ſe revoluit dicens: O ſi ſcirem, quod adhuc perſeveraturus eſſem, ſtatimque audivit intus divinum reſponſum: Quid, ſi hoc ſcires, quid facere velles? Fac nunc quod nunc facere velles, & bene ſecutus eris: moxque conſolatus, & confortatus divinæ ſe commiſit voluntati, & ceſſavit anxia fluctuatio, noluitque curioſe inveſtigari, ut ſciret, quæ ſibi eſſent futura, ſed magis ſtuduit inquirere quæ eſſet voluntas Dei bene placens, & perfecta, ad omne opus bonum inchoandum, & perficiendum.

XXV. Theoſterictus in funebri de B. Nicetæ oratione de Athanaſio quodam inſigni cœnobita beati Nicetæ neceſſario narrabat. Is extrema obitus ſui hora rogatus a fratribus, ut pro eis poſt obitum ante Deum intercederet, reſpondit: Quam fidem apud Deum invenero me defuncto, vos ipſi noveritis. Sepultus igitur & terra obrutus eſt, ac ne ejus Sancti viri monumentum deinceps obſcurum eſſet, ſed manifeſtum omnibus fieret, omnium rerum Dominus Deus fecit, ut ſupra monumentum, ex honorato Sancti viri pectore arbor cupreſſus naſceretur in ſanctitatis teſtimonium. Quam ob rem multi fide ipſa impulſi illuc euntes arborem illam amplexantur, & frondes ex ea decerpentes ad ſanitatem aſſervandam adhibere ſolent. *Apud Metaphr. 3. April. & Limp. t. 1.*

Utilitas.

XXVI. De primis Chriſtianis teſtatur S. Paulus, quod rapinam bonorum ſuorum cum gaudio ſuſceperint, cognoſcentes ſe habere meliorem, & manentem ſubſtantiam. *Hebr. 10. v. 34.*

XXVII. Mater Machabæorum ſupra modum mirabilis, pereuntes ſeptem Filios ſub unius diei tempore conſpiciens, bono animo ferebat propter ſpem, quam in Deo habebat. Sed & ad Filium natu minimum inclinata dixit. Peto, Nate, ut aſpicias ad cælum, ita fiet, ut non timeas carnificem iſtum, ſed dignus fratribus tuis effectus particeps ſuſcipe mortem, ut in illa miſeratione te cum Fratribus recipiam. *2. Mach. 7. v. 20.*

XXVIII. Wenceſlaus Bohemiæ Rex cum toto exercitu profligato, & viribus fractis captivus teneretur, rogatus, quo animo eſſet? Numquam meliori, reſpondit, cum enim omnibus humanis præſidiis vallatus eſſem, vix de Deo cogitandi ſpatium dabatur; nunc illis omnibus exutus; Deus ſolum cogito, & in illo omnem ſpem meam colloco; qui, ſat ſcio, non me deſeret, ſed invocantem exaudiet. *Æneas Sylvius in hiſt. Bohemica.*

XXIX. Quidam Juvenis Monachus quærebat ex Seniore, an non liceret ſibi partem pecuniæ in futuros uſus reſervare? cui Senior reſpondit: Hoc ſi feceris, ſcito, Deum nullam tui curam habiturum, ut qui tibi ipſi providere ſtudueris. Quo audito Monachus ſtatim pecuniam a ſe projecit, ut ſpem ſuam firmius in Deo collocare poſſet. *In vitis P. P.*

XXX. Mayſes Abbas antea latro erat multorum ſpoliis cædibuſque infamis, ſed compunctus ad mentem rediit, miſericordiam Domini orando, & pœnitendo quæſivit, & ſperando aſſecutus eſt; & qui aliquando de latronum numero fuerat, in Sanctorum cenſum redigi meruit. *Pallad. in Laus Criber. c. 25.*

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Qualitas.

Rib. l. 2. c. 9. I. S. Ignatius, licet viribus fractus, multom indigeret aliorum Patrum opera in adminiſtranda Societate, ubi tamen e divina gloria cenſebat, omnes fere hujus modi Patres a ſe dimittebat, ſoluſque omnem molem ſuſtinebat. Paulo quarto Pontifice facto, metuebatur, eum parum Societati fauturum. Verum *Hiſt. Soc. l. 13. n. 4.* S. Ignatius, cum in Sacellum ſe recepiſſet, totamque rem Deo commendaſſet, mox placido valtu, & animo per quam ſedato egreſſes, ſperare ſe dixit, fore, ut, qui metuebatur infenſus, eum Societas experiretur propitium, nec divina deſiderare præſidia, ſi deſtitueretur humanis. Spem eventus confirmavit. Cum quendam Principem ipſi videret ſub infenſum eſſe, quod alios, ſe præterito, ad defenſionem *Rib. l. c.* adhiberemus, converſus ad Ribadeneiram Ignatius: Dicam, inquit, illi, & aperte dicam, me ante triginta annos didiciſſe, ut in iis efficiendis, quæ Dei ſunt, omnia auxilia conquiram, ſed ita, ut non in externis adjumentis ſpem meam, ſed in ipſo Deo bonorum omnium effectore, conſtituam putem. Quod ſi inter hæc ſubſidia, & efficiendi inſtrumenta ſe unum vult eſſe, libenter eo utemur, ſed ita demum, ut intelligat, nos ab uno Deo pen*Hiſt. Soc. p. 1. l. 9. n. 172.* dere, & non hominibus niti. Solemnis S. Patris vox erat, Societatis hominibus enitendum eſſe, ut ſe ipſi vincerent, timoreſque omnes abjicerent, qui Dei fiduciam minuerent, impedirentque, quo minus ſpem omnem in uno Deo reponerent.

Vita l. 3. c. 2. II. S. Franciſcus Xaverius ingentem ſpem erga Deum oſtendit, in itinere ad Mauricenſes; nam & Amicorum preces, & lacrymas pericula demonſtrantium ſola ſpe in Deum repulit; &, cum navem negarent, reſpondit, ſe Deo incubantem tranſportaturum ad Mauricenſes; cum vero remedia contra venena offerrent, rejecit dicens: Ne ſe tanta erga Deum *L. 2. ep. 2.* diffidentia onerarent. Idem de periculo naufragii ſcribens, ita loquitur: Noluit Deus nos perdere, ſed periculis erudire, ut uſu docti intelligeremus, quam infirmæ ſint opes noſtræ, quoties aut noſtris viribus, aut præſidiis nitimur humanis; nam ubi ſenſeris, quam fallaces ſint ſpes tuæ, & humanis opibus omnino diffiſus, in ſolo Deo, qui unus pericula ipſius cauſa ſuſcepta facile propulſare poteſt, ſpem omnem poſueris, tum vero placide experieris, Dei imperio, ac nuto omnia gubernari, & quantumvis vitæ diſcrimen præ cæleſtibus gaudiis, quæ in tali re, ac tempore divinitos im*Vita l. 4. c. 8.* pertiri ſolent, eſſe contemnendum. Ubicumque divinus honor agebatur, nulli cedebat difficultati, periculove; ita nihil moliebatur, quod non efficeret; nihil inchoabat, quod non abſolveret.

Vita l. 2. c. 3. §. 1. III. P. Ludovicus de Ponte viſus eſt non aliter in Deo confidere, quam ſoleat Filius aliquis tenere dilectus a Patre. Quare de nullo bono ſucceſſu umquam timuit, neque malum timuit. Sæpe etiam auditus eſt dicere, ſe, iis rebus, quibus alii ad animum abjiciendum impelluntur, cujuſmodi ſunt humana fragilitas, imbecillitas, atque peccata animari, ad confidentiam, ſi pariter oculos reflectat in bonitatem, & miſericordiam divinam Dei, cui ſe, & ſua committat: crebro etiam expertum, numqoam ſic agentem ſpe ſua delodi: & qoanto magis diffidat ſibi quiſque, tanto majori potiri fiducia Dei. Quoties autem incidebat in hoc argumentum, tanta verborum copia, tanta vi ſententiarum ſuadebat hanc fiduciam, ut omnes mirifice ad eam excitarenrur:

IV. P. Balthaſſar, Alvarez, cum eſſet egeni cujuſdam Collegii Rector, habebat mini- *Vita c. 33. §. 1.* ſtrum valde ſollicitum, qui anxius ad ipſum currebat, ſignificans, quæ deeſſent, & neceſſe eſſet ad ſtatum proſpicere. Cui vir ſanctus reſpondebat: Quam anxius venis P. Miniſter! communicaſtine id cum Domino Deo noſtro? reſpondebat ille: Adhuc non tempus habeo orandi. Et tunc eum magna tranquillitate dimiſit, dicens: Hoc debuit eſſe primum. Eas ad cubiculum, & ores, & offeras tuam orationem, & poſtea revertaris huc. Cogitas gregem hunc non habere Dominum? Dominum autem talem habet, cui non tam parvi conſtitit, ut perire permittat. Eas in pace, & cogita, hoc non a tua induſtria pendere. Diſcedebat P. Miniſter, ut faceret, quod Pater præſcribebat, & ſæpe, quando revertebatur, inveniebat proſpectum jam eſſe neceſſitati per media judicio ſuo prodigioſa, id promerente fidelitate & fiducia Rectoris in Deum.

V. P. Joannes de la Haie ſummam habe- *In Prov. Belg. Coll. Duacenſ. 1630.* bat in Deum fiduciam, qua fretus nihil non ardui ſuſcepit, alacriter feliciterque perfecit, Cur autem rebus maxime dubiis tantopere in divina ope confideret, efficiebat, 1. quod Domeſticos valde obedientes habebat. 2. Egregia vitæ innocensia. 3. Ardentiſſimum divinæ gloriæ augendæ ſtudium. 4. Jugis cum Numine per aſſiduas preces velut conſuetudo. Unde tam certam proſperorum eventuum fidem ejus animo aſſlare ſolere, ſit quam probatiſſimum. Mirati ſunt frequenter Provinciæ Præſides, in eo liberum prorſus ab omni ſollicitudine animum, quamdiu adminiſtravit numeroſiſſimam Familiam Duacenſem, nullis propemodum certis nitentem vectigalibus, ut anguſtiarum familiaris rei mentionem nunquam ut auditus intuliſſe, qua de re & ſilentio ſuo interrogatus reſpondit: Non ſolet, Numinis beneficentiam ipſius ope confidentibus Alumnis unquam deeſſe, qua una cogitatione dicebat, mentem ſuam plane acquieſcere.

Utilitas.

VI. S. Ignatius ſolebat frequenter dicere: *Rib. l. 2. c. 2.* Jactemus cogitatum noſtrum in Dominum, & ille nos enutriet. Speremus in Domino, & faciamus bonitatem, & paſcemur in divitiis ejus. Mirantibus, quomodo tam difficili tempore nullis certis reditibus tot e noſtris aleret, reſpondit: An neſcitis, quantas vi-

res

Digitized by Google

res ſpes in Deum habeat? vel ignoratis, parum illi eſſe loci, ubi omnia abunde ſuppetunt? quæ explorata ſi eſſent, & manu tenerentur, ubi eſſet noſtra ſpes? Spes enim, quæ videtur, non eſt, ſpes. In magna licet domus paupertate, nullum ad Societatem idoneum exclusit, ſed decem ſuſcepit, ſperans in Domino, nec fruſtra; nam quaternis vicibus miraculoſe pecuniam accepit.

Ib. p. 1. l. 2. n. 7. VII. Primis Patribus 1537. in ſumma rerum inopia Romam petentibus, Tolentinumque cæcis tenebris ingreſſis, ſpeque de more quærendi cibum ſublata, Simoni Roderico gradienti per cænum fit obviam quidam obvoluto capite, qui prehenſam ejus explicat manum, impoſitiſque ſilentio nummis, iterum complicat, & abſcedit. Simon aperta manu reperit, quantum ad pauperem cœnam eſſet argenti, & una cum ſociis laudat divinam providentiam.

Ib. l. 13. n. 49. VIII. Salamanticæ cum 1553. nihil cibi domi eſſet, jubet P. Rector mane omnes rem Deo commendare; finita oratione pulſantes fores, affertur pecunia, qua omnes & corpus cibo, & animum fiducia in Deum paverunt.

Ib. l. 14. n. 64. IX. Hiſpalis 1554. cum nec panis, nec alius cibus in domo eſſet, & S. Franciſcus Borgia, nihilominus ſignum ad prandendum dari juſſiſſet, ſubito Puer ad januam pulſavit ab Iſabella Galindia cum copioſo commeatu miſſus. Quo audito S. Borgias ad Patres converſus. Hæ, inquit, ſunt ſcholæ quædam, & documenta divini Magiſterii, quibus nos ad ejus ſpem erudit, ac fiduciam. Intelligamus itaque, nihil illis, qui divinæ ejus gloriæ ſtudent, vel ad animi, vel ad corporis commodum defuturum.

Ib. l. 6. n. 71. X. Pater Andreas Oviedus Rector Gandienſis admirans laudanſque erga Societatem Dei clementiam, in rebus quæ ad eam pertinerent, profitebatur, ſe ſingularem opem Summæ ejus Majeſtatis ſentire, quam non ita experiretur in aliis.

Vitæ p. 4. pag. 297. XI. Joannes Berchmannus ajebat: Chriſtus, etſi corpus nimis ſuum debile ſciret, tamen Crucem humeris ſuis excepit; dicens tu, anima mea, obedientiæ mandata ob puſillanimitatem tuam non ſuſcipies? Chriſtus Simon, juvit, juvabit te Chriſtus ipſe.

Ib. ex. 4. ex noſtris. XII. Joſephum Scammacam ſupremo jam ſenio abſolutæque diſciplinæ hominem placide, ac quaſi per ludum a nobis ad pauciores abeuntem, eaque ſæpius uſurpantem; *Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus; & Fulcite me malis; ſtipate me floribus;* rogavit adſtantium quiſpiam, æternæ hæreditatis capeſſendæ eſſetne illi certa ſpes? tum ille paululum commotus: Numquid ego Mahometo ſervivi per tantum ævi, ut nunc de Domini mei bonitate dubitem? utramque ſpei alam explicavi, quarum altera ſi deſit, affligitur humi ſpes.

In Rho l. 2. c. 3. ex. 14. ex noſtris. XIII. Utriuſque laudis, quæ ſpei contingere ſolet, haudquaquam egens Bernardinus Realinus, ita de Dei bonitate ſecurus acquieſcebat, ut quum Lupienſe Collegium regeret, monente non ſemel Miniſtro, nihil eſſe domi, quod ſociis cœnaturis apponeretur, ſubridens ille, hominiſque trepidationem blande caſtigans, conſueta nihilominus hora dato ſigno evocari jubebat in cænationem; nunquam falſus; nam in ipſo rei articulo, quod ſatis eſſet ad religioſam refectionem, ex inſperato ſubmittebatur. Sed beatitatis tam certa illi fiducia, ut ſe amicis inde adſuturum, liberaliter polliceretur. Verum dilata in annum quartum ſupra octogeſimum abitione ſua, ipſam ſenectutem ſibi ſolatio eſſe dicebat, Apoſtolicum illud ad levandam dilatæ miſſionis afflictionem crebrius uſurpans: quod ſeneſcit, prope interitum eſt. Ita demum exceſſit, ut ibi jam eſſe ſibi aliiſque videretur.

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

I. ALexander Magnus mane ante omnia Diis Sacra faciebat, utpote ſine quibus nihil ſe poſſe credebat. *Raviſius Text. in offic. l. 9. c. 1.*

II. Pericles ſuggeſtum conſcenſurus ſemper prius Diis vota faciebat, ne verbum aliquod imprudenter, & inconſulte evomeret. *Ibid.*

III. Sylla tempore belli ſemper Apollinis iconculam ferebat in ſinu, eamque imminente diſcrimine oſculabatur, & velut adjutricem invocabat. *Plutarch.*

§. VIII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. SIcut Hedera naturaliter quærit vallum ſeu ſtipitem, cui nitatur; aut murum aliquem, a quo fulciatur, & per quem in altum ſerpat, ita & ipſa natura humana, tamquam inops, & multarum rerum indiga quærit umbram, & refugium Dei. *Lud. Gr. in Duce Pecc. l. 1. p. 2. c. 18.*

II. Sicut navi periclitante, duo homines terrore vicini periculi ita ſe complectuntur, ut alter alterum brachiis implicet, nec dimittat; ita homo in periculo conſtitutus ſimili modo Deum amplecti per fiduciam debet. *Orentl. in Helioт. l. 9. c. 1. §. 1.*

III. Sicut tunc vel maxime locum habet Fides, cum nulla ſubeſt ratio humana ad credendum; ita tunc maxime commendatur ſpes, cum nulla ſubeſt in creaturis cauſa ſperandi, ſed omnia exitium peſtemque minantur; quando videlicet in ſpem contra ſpem credimus, uti Suſanna fecit cujus cor erat fiduciam habens in Domino, cum tamen ad mortem damnata duceretur. *Gran. in loc. com. f. 297.*

IV. Sicut qui torrentem tranſit, non ad aquas, ſed ad cælum oculos convertere debet, ne vertiginem patiatur, ita qui deſperationis vertiginem ex peccatorum conſideratione oriri ſolitam declinare cupit, non ad peccata, ſed ad bonitatem, & miſericordiam divinam, quæ omnes homines ſalvos fieri cupit, convertere oportet. *Petrus Sanchez in Regno Dei p. 4. c. 2.*

V. Sicut Pater, cum Filio parvulo iter faciens, ubi via plana eſt, eum ſuis pedibus ambulare permittit; ubi autem ad flumen, vel alium difficilem locum venitur, humeris ſuis imponit; ita Deus in facilioribus negotiis nos nobis ipſis relinquit, in arduis vero ſpeciali ſuo auxilio juvat. *Gran. c. 3. in die Paſch.*

r. Paſt. in princ. Prov.

VI. Sicut Naucleri oculos ſemper in aſtrum aliquod convertunt, & per hoc rectam in pelago viam tenent, ſic in omni neceſſitate mens ad Deum elevanda eſt, ne a recto voluntatis divinæ tramite aberremus.

Æquitas.

Nieremb. de ador. l. 1. c. 8.

VII. Sicut qui aperto ſibi regio theſauro dubitaret, num debitum paucorum nummorum ſolvere poſſet, merito inſipiens videretur; ita & is, qui ambigit, an peccata ſua per infinitum meritorum Chriſti theſaurum deleri poſſint.

Vita P. Balthaſ. Alvar.

VIII. Sicut, ſi videremus hominem de cupro ſervando ſolicitum, recte argueremus, eum multo majorem curam argenti, & auri habiturum; ita merito credimus, Deum ſingularem curam hominis habiturum, cum tam ſolicitum eſſe pro plantis, & brutis videamus.

Doutrem in Pædag. Chr. p. 2. c 23. §. 6.

IX. Sicut Apis natura ſua mel fundit, aculeum vero non exerit, niſi injuriis laceſſita; ſic Chriſtus magis ad benignitatem, ſuaque dona communicanda, quam ſupplicia decernenda (quod non niſi per finalem impœnitentiam coactus facit), inclinat.

Teeplet. ſ. m. 3. in Domin. 4 quadr.

X. Sicut Parvuli, ubi primum aut lætum aliquid, aut triſte, illis, occurrit, ſtatim in genitricis ſuæ ſinu abſconduntur; ſic Juſti in univerſis eventibus ad Deum confugiunt: in proſperis, ut gratias agant; in adverſis, ut auxilium, & conſolationem petant.

Utilitas.

Drexel. in Helioc. p. 3. c. 3. §. 2.

XI. Sicut ſagitta Jonathæ nunquam rediit retrorſum; ſic fiducia Dei cor penetrat jaculis ſuis numquam aberrantibus.

Gran. in loc. com. p. 296.

XII. Sicut canis leporem per dumeta, & tribulos inſequitur, ſpeque prædæ allectus, nec ſpinas, nec vulnera, nec laborem curſus ſentit, ita qui ſemel firmam ſpem æternæ beatitudinis concepit, omnes difficultates in ejus conſecutione occurrentes facile contemnit.

Arias in theſ. p. 2. tr. 1. c. 2.

XIII. Sicut anchora humi defixa navim retinet, ne a fluctibus, aut ventis jactetur, & naufragium patiatur; ita ſpes animam in Deo, & æterna beatitudine fixam tenet, ne adverſis caſibus frangatur.

S. Baſil. in Pſ. 1.

XIV. Sicut iter per aſpera loca facientibus tædium laboris mitigat ſpes commodioris hoſpitii; ita laborioſum hujus vitæ iter agentibus omnem difficultatem lenit ſpes æternæ manſionis ſecuturæ.

S. Chryſ. hom 9. in 2. Theſ.

XV. Sicut galea principale membrum eorum, quæ in corpore noſtro ſunt, conſervat, dum caput circumdat, & undique tegit; ita & ſpes cogitationem noſtram concidere non ſinit, ſed capitis inſtar erigit, nihil extraneum in illam incidere permittens.

§. IX. MOTIVA.

Franc. Arias l. 2.

I. QUia altiſſimum Dei præceptum eſt, ut in eum ſperemus, noſtramque in ipſum ſpem collocemus; idque non uno divinæ Scripturæ loco reperitur, *Spera in Domino*, inquit David, *& hac ſpe fac bonitatem, & quidquid ex Dei lege juſtum, bonumque eſſe ſcis, diligenter exequire, & inhabitabis terram cum magna pace, & paſceris hic divitiis, boniſque ſpiritualibus atque æternis:* Cui Sapiens in proverbiis ſuccinit: *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo.*

II. *Neceſſitas ad ſalutem.* Si enim adeo graviter tulit Deus, quod Iſraelitæ poſt Ægypti tot plagas, & miracula nec dum confiſi ſunt; quid faciet, ſi poſt tot filii plagas, vulnera, aliaque evidentiſſima ſigna illi minus fidamus? Certe profecto, niſi homo ſperet, ſe a Deo ad ſervandam ipſius legem adjutum iri, ac niſi ab eodem propter bona opera beatitudinem ſperet, neque animum ad laborandum, neque vires ad faciendum, neque omnino voluntatem ad quicquam boni deſiderandum habebit. Quare ut in vita bona elaborare, & ſiquidem peccator eſt, pœnitentiam agere; ſin autem juſtus, perſeverare, mala ſufferre, difficultateſque vincere poſſit, neceſſe eſt, ipſum a Deo auxilium ad bonum, nec non bonorum operum præmium ac mercedem, ſperare. *Debes* enim Apoſtolo teſte, *in ſpe, qui arat arare, & qui triturat, in ſpe fructus percipiendi*, ideſt, quemadmodum, qui agriculturam exercet, a terra, quam colit, bona ſperare debet, quæ niſi ſperet, nec propterea laborabit; ſic qui in Dei obſequio elaborat, ab eodem favores, auxiliaque ad laborandum, & ſuorum laborum præmia ſperet, neceſſe eſt, qua ſpe ſi careat, nec laborabit, nec omnino ſalvabitur. Hinc divina Scriptura paſſim tradit, ſpem nos ſalvos facere, ſpe nos ſalvos fieri. *Deus*, inquit Daniel, *ſalvat ſperantes in ſe.* Et Apoſtolus: *Spes ſalvi facti ſumus.* Salvat ſpes, quia homo ſperans in Deum, facit quidquid debet, ut eum idem Deus ab omni malo liberet; & quia ſpes viva principium ac pignus eſt æternæ ſalutis, ac gloriæ. Vide, ut nemo vineam, aut agrum colit, qui ſpem meſſis aut vindemiæ non habet; nec animæ ſuæ vineam aut agrum excolere ſtudebit, qui æternæ beatitudinis ſpem non habet.

Arias ib. Gran. in loc. com. f. 231.

III. *Utilitas:* Quæ triplex præcipue in ſpe reperitur; nam 1. communicatur ſperantibus ingens lumen ad veritates divinas intelligendas, juxta illud Sapientis: Qui confidunt in Domino, intelligent veritatem. 2. Speciale robur confertur, quo omnes difficultates facile, fortiterque ſuperentur, juxta teſtimonium Davidis: Qui confidunt in Domino, ſicut mons Sion. In quem locum Sanctus Chryſoſtomus ſic loquitur: Montem dixit ſpem in Deum firmam, & conſtantem, invincibilem, & inexpugnabilem. Quemadmodum enim, ſi quis innumerabiles adhibeat machinas, montem nec convellere, nec labefactare poterit; ita etiam qui eum aggreditur, qui ſpem in Deum collocavit, revertetur domum vacuis manibus. Sed cur non dixit abſolute, ſicut mons, ſed, ſicut mons Sion? Dicens; nos non debere animam dejicere in calamitatibus, nec ab eis peſſumdari, ſed a ſpe in Deum pendentes omnia ferre fortiter, & bella, & pugnas, & tumultus. Quemadmodum enim hic mons, qui fuerat quando-

Sap. 3. v. 1.

In Pſ. 124.

que

que deſertus, & nudatus habitatoribus, ad priorem redierat proſperitatem, veteri ſtatu recepto, ut cum Incolæ rediiſſent, miracula rurſus oſtenderentur; ita etiam vir fortis, & generoſus, licet ab innumerabilibus invadatur calamitatibus minime evertitur. 3. Nihil fere ſic capacem facit hominem ad cæleſtia dona percipienda: ita S. Bernardus teſtatur dicens: Dulciſſima liberalitas in ſe ſperantibus non deeſt. Hoc enim totum eſt hominis meritum, ſi ſpem ponat in eo, qui totum hominem ſalvum fecit. Hinc merito SS. Patres ſpem vaſi comparant, quod quo capacius attulerit homo, tanto plura a Deo dona accipiet; ſiquidem miſericordiæ Dei, ejuſque liberalitatis dona omnibus ex corde in ipſum ſperantibus, uberrime communicantur. *Sperantem in Domino*, ait David, *ejuſdem miſericordia circumdabit*, ex omni eum parte protegens, defendens, liberanſque ab omnibus malis, & implens ac cumulans veris tam hujus, quam alterius vitæ bonis. Suntque hæ miſericordiæ, quas Deus ſperantibus in ſe facit, adeo certæ, & magnæ, ut menſura ſpei miſericordiarum iiſdem communicandarum abundantia reſponſura ſit, eodem Propheta teſte: *Fiat miſericordia tua, Domine, ſuper nos, quemadmodum ſperavimus in te*, immenſas ejus opes, ſecundum ſpei noſtræ modum, nobis impertire.

S. Bern. in Pſ. qui habit. ſ. 11. — *Arias ib.* — *Pſ. 32. v. 22.*

IV. *Jucunditas*: nam pariet etiam ſpes in hominis juſti corde ſecuritatem, pacem, & quietem in mediis turbis ſummiſque periculis, ſiquidem is omnipotentem Deum protectorem ſuum, cui innititur, habet. Quod expertus David dixit: *In Deo ſperavi, non timebo, quid faciat mihi homo. Dominus mihi adjutor, non timebo.* Quamobrem Apoſtolus æternæ ſalutis ſpem galeam vocat, & anchoram; illud, quia ſicut galea defendit corpus, ſic ſpes ab omni malo ſuperiorem animæ partem, qua unitur cum Deo per charitatem, hoc, quia quemadmodum anchora humi defixa navem retinet, ne frangatur in mari, aut a ventis, & fluctibus damnum capiat, ita ſpes animam in Deo, cælique commoratione fixam, & firmam facit, ut ſolida quietaque conſiſtat, neque ab ullo inimicorum ſuorum detrimentum patiatur. Atque hæc ſpei nobis impouta neceſſitas eſt; hæc, quam nobis affert, utilitas; hi mirabiles illius effectus. In primis jucunditas tanta ineſt ſpei, ut S. David beatum dicere auſus ſit eum, cujus eſt nomen Domini ſpes ejus, & non reſpexit in vanitates, & inſanias falſas. Cujus ratio eſt, quia ſpes noſtra tam certa eſt, quaſi res jam perfecta ſit. Hinc merito S. Paulus ait: Fortiſſimum ſolatium habemus, qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpem.

Ibid. — *Pſ. 39. v. 5.* — *Heb. 6. v. 9.*

V. *Æquitas*; nam homini pauperi, ac debili, naturalis ratio dictat, ut ſe homini diviti, a quo ſuſtentetur, & potenti, a quo foveatur, adjungat. Tenemur bonam vitam ducere, & beatitudinis conſequendæ incumbit nobis neceſſitas: Pauperes ſumus, neque boni quicquam ex nobis ipſis habemus, neque facultates ullas ex parte noſtra ad bene vivendum; debiles ſumus, omni virtute viribuſque domitis ad conſequendam beatitudinem deſtituti? Scimus Deum eſſe omnipotentem, & infinitam bonitatem, qui nobis omnem ad ſancte vivendum, beatitudinemque acquirendam neceſſarium favorem, auxilia, & gratias dare vult, ut accedamus ad eum, omnemque favorem, & quicquid boni nobis opus eſt ab ipſo petamus, atque ſperemus. *Quis ex vobis* inquit Iſaias, *timens Dominum, audiens vocem Salvatoris, filii ejus, quamvis ambulaverint in virtutum tenebris, & non ſit gratiæ lumen ei?* quod ad omnem favorem, & quicquid boni deſiderat, obtinendum facere debet homo, ſperet in nomine, virtute, auxilioque Domini, & innitatur ſuper Deum ſuum, in eumque ſpem ſuam collocet. O quam ſecuram ſpem noſtram reddit, ejuſque certitudinem confirmat, quod nos Deus ipſe in ſe ſperare jubet! Cum enim Deus infinitæ potentiæ, & infinitæ bonitatis, neque ulla in eo duplicitas, aut fictio ſit; cumque nos ipſe jubeat ad ſe accedere, ſeque niti, & noſtram in ſe ſpem ponere; clarum eſt, eum, cum acceſſerimus, ipſique innixi fuerimus, non ſubtracturum ſeſe, neque manum, ut cadere nos, perireque ſinat, ſed ipſummet acceſſurum ad nos, ſuiſque potentibus brachiis, ac benedictis manibus nos excepturum, & ne cadamus ſuſtentaturum, quicquid ab ipſo boni ſperamus, nobis daturum, noſque conſtantes facturum, ut perſeveremus & in nobis impleatur, quod ipſe per Prophetam ſuum dixit: *Qui confidunt in Domino, erunt firmi, inque bono conſtantes, ſicut mons Sion, qui fixus eſt, neque loco ſuo mobilis.* Porro ad hanc ſpem juxta S. Anſelmum, ſeptem cauſæ nos impellunt. Prima, quia juſtum illud deſiderium; tu das (inquit ad Deum loquens) & ad quid dares, niſi etiam velles exaudire? Secunda, quia non ad noſtram utilitatem, ſed ad tuam gloriam, volumus exaudiri. Tertia, quia majora, quæ pro nobis feciſti, animant nos, ut etiam de minoribus confidamus; omnia enim, quæ petere poſſumus, longe minora ſunt quam quod dignanter pro nobis incarnatus, & paſſus es. Quarta, quia tam facile eſt apud te in maximis, quam in minimis exaudire. Quinta, quia nos ad hoc provocat tuæ conſideratio bonitatis. Sexta, quia interceſſorem te, Jeſu Chriſte, habemus, & omnes Sanctos. Septima, quia infinitam ad nos habes bonitatem. Si enim modica dilectio, quam ad te habemus, ad hoc nos cogit, ut in omnibus tuæ voluntati libenter parere velimus, cur idem de inæſtimabili dilectione tua non præſumeremus? alioqui fideliores vellemus apparere quam tu, ſi tales nos tibi exhiberemus qualem te nobis e converſo non crederemus.

Arias loc. cit. — *Lib. de menſur. Cruc. in lat.*

VI. *Chriſti amor, & merita*; quo motivo S. Auguſtinus ſe ad ſpem excitavit dicens: Tu, Domine, es vita mea, qua vivo; ſpes, cui inhæreo; gloria, quam adipiſci deſidero, In te Deo meo, & Domino noſtro Jeſu Chriſto dulciſſimo, & benigniſſimo, uniuſcujuſque noſtrum, & portio, & Sanguis, & Caro es, quia vere naturam humanam aſſumpſiſti, & divinæ tuæ perſonæ unitam habes: Ubi ergo

S. Aug. in manual. c. 32. & 33.

Digitized by Google

portio mea regnat , ibi regnare me credo . Ubi caro mea glorificatur, ibi glorioſum me eſſe cognoſco. Quamvis peccator ſim, de hac tamen communione gratiæ non diffido. Et ſi peccata mea prohibent, ſubſtantia mea requirit: Et ſi delicta propria me excludunt, naturæ communio non repellit. Non enim tam immitis eſt Dominus, ut non diligat carnem ſuam, membra ſua, & viſcera ſua. Deſperare utique potuiſſem propter nimia peccata mea, & vitia, culpas, & infinitas negligentias meas, quas egi, & quotidie indeſinenter ago, corde, ore, & opere, & omnibus modis, quibus humana fragilitas peccare poteſt; niſi verbum tuum, Deus meus, caro fieret, & habitaret in nobis. Sed ſperare jam audeo, quoniam ſubditus ille tibi uſque ad mortem, mortem autem crucis, tulit chirographum peccatorum noſtrorum, & affigens illud cruci, peccatum crucifixit, ſolvendo pro eo, & mortem deſtruxit, merendo nobis vitam. In ipſo confido, me per virtutem, ac merita ejus ſalvum fore; mediante pœnitentia, ejuſque mandatorum obſervantia, ad fruendam tuam beatitudinem me perventurum ſpero. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio, per omnia ſæcula, Amen.

§. X. MEDIA.

Arias Thel. to. 2. tr. 3. c. 24.

I. B*Onorum operum conſtans exercitium*; cum enim ſpes præter principale fundamentum, quod eſt auxilium divinum, fundetur etiam in meritis hominis juſti, ideo poſtquam divina virtute generata eſt, creſcit in nobis per exercitium bonorum operum, vitæque puritatem; Hæc enim bona opera, quia ex gratia Dei procedunt, merentur augmentum virtutis infuſæ ſpei; Unde quo plura bona homo juſtus facit, quoque majore cum puritate, ac devotione ea facit, hoc illa amplius creſcit. Et quia hæc bona opera ſunt ſecundum ſpei fundamentum, ac fulcrum, eadem virtus ſpei cum ipſis fortificatur, fitque in dies robuſtior, ac perfectior. Quamobrem Spiritus Sanctus, qui in divinis Scripturis nos docet, jubetque ſperare in Deum, jubet nos ſimul bene operari, ut ſpes ſit viva, hortaturque nos ad operandum fortiter, ac ferventer, ut ſpes perfecta ſit. *Expecta Dominum*, inquit David, & dum expectas, noli eſſe negligens, & otioſus, ſed viriliter age, operaque Domini operare.

W. S. 31.

II. *Patientia fortis, & conſtans*; creſcit quippe etiam ſpes tolerando in hac vita humiliter, & patienter, & propter Deum, res adverſas, & quæ hominem affligunt, ac cruciant. Talis enim magnorum malorum tolerantia majoris virtutis meritique exercitium eſt, quam bona opera facere; Idque propterea, quia in malis pœnæ tolerandis ſentit natura majorem repugnantiam, ac difficultatem: homo magis ſeipſum abnegat, magis oſtendit, quanti Deum, propter quem patitur, æſtimet, ſuumque Dei amorem, qui ipſum ad patiendum movet, teſtatiorem facit, & ad facienda bona opera majus in natura (quippe quæ ipſum ad benefaciendum inclinat) præſidium invenit, majoremque facultatem, ac guſtum ſentit, unde tanta ad bene faciendum virtute, Deique amore, quanta ad malum eo, quod decet, modo ferendum non eget. Hinc fit, ut, quemadmodum ſpes creſcit cum merito bonorum operum, ſic etiam creſcat, multoque magis perficiatur per ſanctam malorum pœnæ tolerantiam. Quare homines juſti pro magno Dei beneficio, miſericordiaque deputant, quod ipſis in hac vita pœnas, ærumnaſque immittat; neque tantum eas patienter (ad quod obligantur) ſufferunt, ſed plus, quam teneantur, faciunt; hoc eſt, amant eas, ſibique ſpiritualiter gratulantur. Rurſum creſcit, quia per illas homo juſtus magis aſſimilatur Chriſto, qui propter nos paſſus eſt, & ſic plus participat de ejus meritis, donis, gratiis, & favoribus, quibus virtus, & bonæ vitæ meritum, & ſpes æternæ gloriæ amplius creſcit. Ita S. Leo Papa: Certa, inquit, atque ſecura eſt expectatio promiſſæ beatitudinis, ubi eſt participatio Dominicæ Paſſionis; ſicut Apoſtolus ait: *Si vitæ hujus afflictiones tribulationeſque tolerantes, Chriſto compatimur, & conglorificabimur*. Et alibi. *Patientia probationem, probatio vero ſpem, operatur*.

S. Leo ſ. 9. quadr.

Rom. 8. v. 2.

III. *Oratio fervens, & frequens*: cum enim præcipuum ſpei noſtræ fulcrum fundamentumque ſit auxilium divinum, creſcente hoc per continuam, qua petitur, orationem, creſcit etiam valde ſpes ipſa, quæ in illo fundatur. Quod S. Auguſtinus monet his verbis: Spem tuam ſemper in Deo pone, & in quacumque re, quæ tibi occurrit, ſive bona, ſive mala, tam ut facias, quod bonum fuerit, quam ut feras, quod malum; dic ſemper Deo ex toto corde tuo, & pura, ſinceraque cum intentione: *Domine in adjutorium meum intende: ad adjuvandum me feſtina*. Si vis ſalvari, ſtude hunc verſiculum ſemper in corde tuo dicere, ne numquam tibi inde excidat, cum hoc dormi, & cum hoc vigila: quaſi diceret, cum hoc dormitum concede, & cum hoc expergiſcere.

S. Aug. ſ. 3. feria quadr.

Pſ. 69. v. 2.

IV. *Promiſſionem præmiorum ob oculos ponere*; nam ex hac conſideratione, inquit Magnus Baſilius, naſcebatur, quod ſancti Martyres tam generoſe dedignarentur equuleum, tam fortiter aſpernarentur cataſtas, tam magnanime deſpicerent laminas, ipſam adeo mortem pro nihilo putarent, ut qui non præſentem pœnam, ſed futuram gloriam ſpectabant. Vide, quam eleganter hoc a magno Religionum Patriarcha expreſſum: Pericula non reſpicit Martyr, coronas reſpicit, plagas non horret, ſed præmia numerat, non videt lictores inferne flagellantes, ſed Angelos ſuperne lætis omnibus acclamantes imaginatur; non ſpectat ad temporalia pericula, ſed ad præmiorum æternitatem.

S. Baſil. homil. de Barl.

V. *Credere quod Deus, qui dedit velle, daturus ſit perficere*, uti præclare Didacus Nyſſenus ſequenti diſcurſu oſtendit: Digreſſus a Socero ſuo Labano Jacob Patriarcha, poſtquam mutuam cum illo amicitiam inſtauraverat, & religioſo juramento conſtabilierat, proſequebatur iter ſuum; cumque vix aliquantum proceſſiſſet, occurrerunt illi numeroſæ copiæ

Did. Nyſ. l. 6. Polit. p. 2. c. 8.

cæ-

Digitized by Google

cæleſtium ſpirituum, quales generoſi, & ſtrenui milites; quos ut vidit, incredibili perfuſus gaudio, ajebat: *Caſtra Dei ſunt hæc;* Geneſ. 32. v. 2. exercitus cælorum ſunt, inde huc ſubmiſſi, ut me tueantur, & firmo ſuo præſidio defendant, ut difficultates itineris ſubmoverent, & per viam illum protegerent, ac propugnarent. Priuſquam enim ad patrem ſuum perveniret, multa illum expectabant pericula, quæ ſuperaret, multa impedimenta, quæ vinceret. Animadvertendum hic, quod, iter illud Dei juſſu ſuſcepit, qui ei dixerat: *Revertere in terram patrum tuorum, & ad generationem tuam.* Geneſ. 31. 3. velut pluribus dixiſſet: Tempus eſt, ut parentes tuos conſoleris, quare mando tibi, ut patriam repetas. Et quamquam aliquæ ſe offerant difficultates, quamquam impedimenta occurrant, & obſtacula ſe objiciant, nil propterea metue, quia ego ero tecum, ego comitabor, cuſtodiamque, ne quod a tergo te malum invadat, omnipotens dextera mea tuum ſcutum erit, mea juſſio tuus ſalvus conductus, quæ te ab omnibus tutabitur adverſis, & periculis. Ubi enim ex mea authoritate deſcendit præceptum, ibi ex mea poteſtate venit auxilium; & ubi mea voluntas jubet, ibi mea manus obſequendi vel adimit, vel minuit difficultatem. Nam ſi illi Navarcho vela vento dare timenti, eo quod ſævi maris furentes fluctus ſupremum exitium minarentur, Cæſar, quem vehebat, dixit, ut eſt apud Lucium Florum l. 4. cap. 2. *Quid times? Cæſarem vehis.* Quid trepidas, quid vereris conjicere navem in Oceanum, qui Cæſarem proxime ad manum habes, cujus unicus nutus iratum placare mare, & omnem ſedare tempeſtatem poteſt? Si hoc dixit homo (qui hoc titulo tantopere gloriabatur, quod Cæſar eſſet) ut nauclerum meticuloſum erigeret, cur formidat homo, qui immenſum Deum vitæ comitem habet, & tutorem? Ero tecum. Age: ergo, mi Jacob, & viam ſecurus, intrepiduſque capeſſe, nam cum ad meum imperium iter ſuſcipias, ego te liberum, inoſſenſum perducam, quo tendis, quantavis in te incurſarint pericula. *Quid times? Deum vehis:* Infinitam imperantis Dei poteſtatem ſociam viæ habes, proinde tutiſſimus vadis. Meo hortatu, & mandato iter ingrederis proſperum, itaque futurum eſt, & felicem habiturum clauſulam. Quando enim Dominus onus aliquod imponit, aut imperat opus, ſimul auxilium præbet, & vires, quibus confici, & abſolvi poſſit, miniſtrat.

VI. *Frequens meditatio Providentiæ divinæ:* vere enim, ut S. Hieronymus teſtatur, omnia Providentia Dei gubernantur, & ſæpe, quæ putatur pœna, medicina eſt. Hinc recte S. Nilus: Non ora, ut fiant, quæ fieri velis, ſed potius ora, ſicut orare didiciſti, ut fiat voluntas Dei in te. Quivis ergo merito cum S. Gregorio Nazianzeno dicet. Ego quidem exploratum habeo, apud ſummam rationem nihil rerum noſtrarum expers rationis eſſe.

Ap. Drex. Heliot. l. 1. c. 8. §. 2. cap. 10. de ſitat.

VII. *Beatæ Virginis invocatio:* hæc enim eſt Mater pulchræ dilectionis, & ſanctæ ſpei. Hinc ab Eccleſia quoque Mater miſericordiæ, & ſpes noſtra ſalutatur.

Eccl. 24. v. 24.

In Antip. Salv. Reg.

VIII. *Puritatis conſcientiæ ſtudium:* Si enim cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, inquit S. Joannes; hinc S. David monet: Spera in Domino, & fac bonitatem, & inhabita terram, & paſceris in divitiis ejus.

1. Jo. 3. v. 21.

Pſ. 36. v. 3.

IX. *Frequens memoria beneficiorum divinorum*, præcipue Incarnationis, & Paſſionis: nam, ut recte S. Auguſtinus dixit: Ad erigendam ſpem noſtram nihil convenientius fuit, quam ut demonſtraret nobis Deus quantum nos diligeret; atqui, ut ſapienter Salvianus advertit, evidens eſt, quod ſuper affectum Filiorum nos Deus diligit, qui propter nos Filio proprio non pepercit, & quid plus addo? & hoc Filio juſto, & hoc Filio unigenito, & hoc Filio Dei; & quid dici amplius poteſt? & hoc pro nobis, id eſt, pro malis, pro impiiſſimis, pro iniquis. Quis hunc Dei erga nos amorem æſtimare queat, niſi quod Juſtitia Dei tanta eſt, ut in eum aliquid injuſtum cadere non poſſit.

L. 13. de Trin. c. 10.

L. 4. de provid.

X. *Exemplorum veterum conſideratio?* ſcilicet quomodo jam olim Populum ſuum ex Ægypto eduxerit: Joſephum de ciſterna, & carcere: Noe a diluvio: tres Pueros ex camino ignis ardentis: Danielem e lacu leonum: Suſannam a morte liberarit; non enim mutavit Deus ingenium ſuum, ſed novit nunc, ſicut, & antea, pios eripere a tentationibus ſuis; ut S. Petrus loquitur. Hinc, & S. David teſte: Deus legem poſuit in Iſrael, quanta mandavit Patribus noſtris, nota facere ea Filiis ſuis, ut cognoſcat generatio altera? Filii, qui naſcentur, & exurgent, & narrabunt Filiis ſuis, ut ponant in Deo ſpem ſuam, & non obliviſcantur operum Dei.

Pſ. 77. v. 5.

§. XI. ASCETICA.

I. QUatuor ſunt præcipue, quæ de hac virtute Aſceta bene apprehendere, aliiſque inculcare debet. *Primum eſt, ut bene cognoſcat naturam ſpei, & ſpeciatim qualis ſit ea certitudo, quæ plerumque ei attribuitur;* pro quo ſciendum, duplicem eſſe certitudinem, de qua hic quæſtio moveri poteſt. Prior divina vocatur, & eſt illa, quæ in divina revelatione fundatur; neque in hac vita ſine ſpecialiſſima Dei gratia haberi poteſt, uti Concilia, SS. Patres, & Theologi docent. Poſterior eſt moralis, quæ omnem dubitationem, & metum prudentem excludit, qualem v. g. habemus nos Catholici, quod a Parentibus Catholicis geniti ſimus: quod exiſtat India, Italia &c. etſi nihil horum viderimus, & hæc certitudo in ſanctis hominibus reperiri ſolet, & hauritur ex ſequentibus ſignis. 1. Ex virtutis, & humilitatis præcipue ſtudio, uti S. Gregorius teſtatus eſt, dicens: Mens, quæ divino Spiritu impletur, habet evidentiſſima ſigna ſua, virtutes ſcilicet, & humilitatem, quæ ſi utraque perfecte in una mente conveniunt, liquet, quod de præſentia Sancti Spiritus teſtimonium ferat. 2. Ex odio peccati; nam, teſte S. Baſilio, certo perſuaſus eſſe aliquis poteſt, Deum ſibi peccata remiſiſſe, ſi affectionem animi in ſe eſſe animadvertit ſimilem

Arias to. 2. Theſ. tr. 3. ver. 28.

L. 1. Dial. c. 1.

S. Baſil. in qq. br. qu. 12. & 296. tr. 3. in Epiſt. Jo.

Digitized by Google

lem illius, qui dixit: Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum. 3. Ex charitate, & miſericordia erga proximos: ſic enim S. Auguſtinus pronunciavit, dicens: Redeat unuſquiſque ad cor ſuum: ſi ibi invenerit charitatem fraternam, ſecurus ſit, quia tranſiit a morte ad vitam. 4. Ex inimicorum dilectione,
S. Anſ. ad Rom. 3. juxta S. Anſelmum dicentem: Per hoc, quod Spiritus Sanctus charitatem nobis infundit, quæ nos facit imitatores eſſe divinæ charitatis, ut diligamus inimicos noſtros evidenti teſtimonio declarat menti noſtræ, nos eſſe filios Dei. 5. Ex eo, quod anima habeat lumen in parte rationali, lætitiam in parte concupiſcibili, & pacem in parte iraſcibili; hæc enim certa eſſe
Alenſ. p. 3. q. 71. m. 3. art. 2. indicia gratiæ infuſæ, Alexander Alenſis docet.

II. *Alterum eſt, ut bene percipiat potiſſimum fundamentum; cui ſpes noſtra inniti debet*, quod eſt bonitas divina, uti Salomon mo-
Sap. 1. v. 1. nuit, dicens: Sentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illum: Certe ipſe Chriſtus S. Mechtildi quondam revelavit,
Bloſ. c. 1. Monil. ſpir. & dixit: Perplacet mihi videre homines confidentes de mea bonitate: talis enim quicumque eſt, & in hoc perſeverat, ſingulariter eum in hac vita remunerabor, & in altera uberrimam ei mercedem conferam. Et quanto plus de me confidet, tanto plus etiam a me conſequetur; impoſſibile enim eſt, ut, quod quis ſancte de me credidit, & conſequi ſperavit, non obtineat cum hoc ipſum ego promiſerim. Mihi igitur fidat, qui grandia a me expectat.
Ibid. Alias vero S. Gertrudi dixit: Fiducia illa, quam homo in me ſolo collocat, credendo, poſſe, ſcire, & velle ipſum fiducialiter juvare in omnibus cor mihi transfigit, tantamque pietati meæ violentiam facit, ut non poſſim non ei gratificeri, & manus porrigere ob guſtum, quem ex eo quod totus a me pendeat, capio. Et merito, ſi enim Artifex, qui opus aliquod præcipuum, ad artem ſuam, & ingenium in eo oſtendendum fecit, cupit illi ſuam perfectionem dare, cavetque ſedulo, ne quis dicto, vel ſacto male id tractet, & ſi forte detrimentum paſſum eſt, omni modo reſtaurare ſtudet; quanto minus Deus patietur, ut homo, in quo omnem ſuum amorem, & ſapientiam oſtendit, non pereat, ſed omnem perfectionem acquirat?

III. *Tertium eſt, ut ſolidam ſciat praxim ſpei exercendæ*, quæ quidem in eo conſiſtit, ut ſemper filialis cum illa timor conjungatur;
Serm. 15. in Pſ. qui habitat. nam, ut S. Bernardus ait, cum timore ſpes magnum habet meritum: cum hoc metu fructuoſe ſperatur. Eſt autem is ipſe timor firmiſſima quædam, & efficax materia ſpei; cum
Prov. 14. v. 26. etiam, Salomone teſte, in timore ſit fiducia
Serm. 33. ad Frat. in Eremo. fortitudini. Hinc S. Aug. Fratres in Eremo adhortatur: Eja Fratres, inquit, hanc amate, hanc tenete, non tamen ſine timore, quia qui ſperat, & non timet, negligens eſt; qui autem timet, & non ſperat, depreſſus eſt, & deſcendit in profundum quaſi lapis. Merito er-
Pſ. 146. v. 11. go, ut S. David ait: Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus.

IV. *Quartum eſt, ut bene diſcat explicare, & reſolvere dubium, an juſtos eo uſque ſpes creſcere poſſit in hac vita, ut eos certos de ſalute efficiat?* ad quod dubium malo aliquis Franciſci Ariæ, quam propriis meis verbis, *Arias Theſ. tr. 2. tr. 3. c. 25.*
reſpondere. Sic ergo ille propoſitam quæſtionem reſolvit: Quamquam verum ſit ut ſacræ litteræ, communiſque Sanctorum doctrina habet, & ſacra Concilia definierunt, hujus gratiæ, ac Miſericordiæ Dei ſine ſpeciali, & evidenti revelatione non poſſe hominem habere tantam certitudinem, quanta eſt ea, quam fides divina in anima gignit fundatam in divina revelatione, toti Eccleſiæ, aut aliquibus hominibus juſtis in particulari facta; Nec quantam evidentia rationis, humanum intellectum convincens, efficit; tamen, ſicut iidem Sancti, & experientia teſtatur, ipſaque divina docet Scriptura, poteſt homo juſtus tantam hujus gratiæ, ac doni Dei certitudinem habere, ut omnem ei dubitationem, metumque eximat; quemadmodum videmus in multis caſibus humana teſtimonia facere, quæ tantam generant certitudinem, ut omnem dubitationem tollant. Cujuſmodi certitudo eſt, quam homines habent, quod ſit Italia, & Grecia, & India; licet has provincias propriis oculis non viderint, ſed ſolum ita perſuaſum habeant ex communi omnium, qui eas viderunt, ſermone. Similemque certitudinem, quæ eos dubitare non ſinit, habent, quod ſint Catholicorum parentum filii, quodque in tali civitate nati; Nam licet ipſi, utpote cum naſcerentur infantes ex ſe, judicium de hac referre non poſſint, ex communi tamen multorum, qui eos naſci viderunt, fama, credunt citra ullam dubitationem, tali ſe matre, & in tali civitate natos eſſe. Quemadmodum igitur humana teſtimonia ſufficiunt ad faciendam hujuſmodi certitudinem, ſic etiam teſtimonia divina ad eamdem certitudinem gignendam efficacia ſunt. Et quamquam certitudinis iſtius cauſa divina eſt, nempe vivæ ſpes, cæteraque teſtimonia, quæ Spiritus Sanctus in cordibus operatur, quam ob rem aliqua ratione divina certitudo dici poteſt, tamen quia dependet etiam a conjecturis, ſigniſque humanis, quæ ſunt bonæ operationes interiores, & exteriores liberi arbitrii, quæ cum Dei dona ſint, hominis etiam ſunt opera, & propter ſimilitudinem, quam cum humana certitudine habent, dicitur certitudo moralis: Divina teſtimoniæ, parata, acquiſitaque bonorum operum exercitio, patientia in adverſis, & oratione quæ hanc certitudinem efficiunt ſunt iſta: Ingens peccatorum odium, & horror, quem homo in ſuo corde ſentit, firmiſſimum propoſitum non offendendi Deum ob ullam rem hujus mundi, a longo tempore nihil deliberate contra Dei voluntatem peccaſſe, licet enim multa venialia peccata per hebdomadem, adeoque per diem ex fragilitate, & incuria commiſerit, nullum tamen commiſit advertenter, & deliberate; ſentire in corde ſuo magnum erga proximos, etiam inimicos, a quibus injurias accepit, amorem; hæc magna ſunt teſtimonia gratiæ in anima, & bona ſigna, ipſum in bono cœpto perſeveraturum. Alia ſpecialiora teſtimonia ſunt, amor experimentalis Dei, ingens, ac conti-

nuum

Digitized by Google

mnum deſiderium placendi ipſi; deque hoc exilio, ad videndum eum, perfecteque amandum, exeundi; facilitas, & ſuavitas in domandis paſſionibus, & divinis præceptis ſervandis; contemptus ſui ipſius, omniumque rerum temporalium; donum contemplationis; pax, & quies ſpiritualis, ſi valde magna ſit, & abundans, quam Iſaias flumini comparat, & S. Paulus ait, tam magnum, & ſupernaturale donum Dei, eſſe, ut illud intelligere, ac ponderare, omnem creatum intellectum hominum, & Angelorum exuperet; ac denique lætitia ſpiritualis admiranda, quam Deus juſtorum animabus communicat, de qua Sapiens dicit, eſſe quaſi juge convivium ſpirituale, quod ſuaviter recreat, & delicate paſcit animas, quas Deus per illam viſitat, & quam S. Petrus vocat inenarrabilem, & glorificatam, id eſt, habentem aliquam ſimilitudinem cum gaudio, & gloria beatorum. Hæc ſunt divina teſtimonia, quæ dat Spiritus Sanctus juſtorum cordibus, quæ notitiam, ac ſpem certam pariunt, quod homo in gratia ſit, & ſalvandus. Hanc ipſam doctrinam etiam SS. Patres paſſim confirmant, & in primis S. Greg.: Mens, inquit, quæ divino Spiritu impletur, habet evidentiſſima ſigna ſua, virtutes ſcilicet, & humilitatem; quæ ſi utraque perfecte in una mente conveniunt, liquet, quod de præſentia Sancti Spiritus teſtimonium ferat. S. Baſilius certo, ait, perſuaſus eſſe aliquis poteſt, Deum ſibi peccata remiſiſſe, ſi affectionem animi in ſe eſſe animadverterit ſimilem illius, qui dixit: *Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum*. S. Cyrillus, qui omni virtute, ait, mentem ſuam purgarunt, Spiritu Sancti illuminatione recepta; oculis animi habitantem in ipſis Deum videbunt. S. Aug. redeat, inquit, unuſquiſque ad cor ſuum; ſi tibi invenerit charitatem fraternam, ſecurus ſit, quia tranſiit a culpæ morte ad gratiæ vitam. S. Anſelmus: per hoc, inquit, quod Spiritus Sanctus charitatem nobis infudit, quæ nos facit imitatores eſſe divinæ bonitatis, ut diligamus inimicos noſtros, evidenti teſtimonio declarat menti noſtræ, nos eſſe filios Dei. S. Bern. ait: Si ſenſero mihi aperiri ſenſum, ut intelligam Scripturas, aut infuſo lumine deſuper relevari myſteria, non ambigo Sponſum in anima mea adeſſe; Quod ſi ſe pariter infuderit humilis quædam, ſed pinguis intimæ adſperſionis devotio, quæ odium vanitatis mundi in me generet, ac contemptum, tunc æternum patrem in anima mea adeſſe non dubito. Intelligit Sanctus de certitudine morali, quæ animam quietam, ſerenamque facit, & dubiis ipſam turbantibus, affligentibuſque liberat. Doctor Alexander Alenſis quoque docet, certum experimentum eſſe, quod anima habeat gratiam a Deo infuſam, quando habet lumen in parte rationali, lætitiam in parte concupiſcibili, & pacem in parte iraſcibili. Intelligens, ut ſe ipſe explicat, de morali certitudine, quæ in anima juſti experientiam parit, quod in ſe ſigna, effectuſque gratiæ habeat, præſertim lætitiam, & pacem ſpiritualem, quæ ſunt divini amoris excellentiſſimi effectus.

S. Greg. l. 2. Dial. c. 2. — *S. Baſ. in 44. brev. qu. 12. p. 290.* — *S. Cyrill. l. 10. in Joan. c. 3.* — *S. Aug. tr. 5. in epiſt. Jo.* — *S. Anſel. ad Rom. 5.* — *S. Bern. ſerm. 69. in Cant.* — *Alenſis p. 3. qu. 73. membr. 3. art. 2.*

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. EX occaſione thematis: *Confugimus ad tenendam propoſitam ſpem, quam ſicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam:* poteſt natura, & utilitas ſpei explicari. Et in priori quidem parte Natura ejus per comparationem cum anchora explicari. Nam ſicut anchora debet eſſe ex ferro, ita ſpes quoque firma, ac ſolida eſſe debet, utpote bonitati, & fidelitati Dei innixa. Deinde ſicut anchora habet duas laterales cuſpides; ita ſpes quoque duabus virtutibus ſociata eſſe debet, nimirum timore Dei, & longanimi patientia. Denique ſicut anchora a fune dependere debet, ſicque in imum mare demitti; ita ſpes quoque funiculo charitatis divinæ juncta eſſe debet, ſicque immenſo mari bonitatis divinæ infigi. In poſteriori parte oſtendatur finis, & fructus hujus anchoræ, ſcilicet ut navem cordis noſtri a fluctibus variarum tentationum, & tribulationum illæſam ſervet, id quod variis auctoritatibus, & exemplis ſupra citatis facile demonſtrari poteſt. *Heb. 6. v. 18.*

II. Ex occaſione thematis: *Spera in Domino, & fac bonitatem, & paſceris in divitiis ejus*: oſtendi poſſunt tria præcipua capita, in quibus tota ſpei exercendæ ratio, & praxis conſiſtunt. Nempe 1. *Cauſæ ſperandi*: quas tacite indicare voluit S. David, dum ſperare nos in *Domino* jubet, non quocumque, ſed tali, qui ob ſummam ſapientiam *ſciat*, & ob infinitam omnipotentiam *poſſit*, & ob bonitatem infinitam *velit*, ſuos ſervos juvare. 2. *Modus ſperandi* ſcilicet ut ita ſperetur, ut tamen ſe quis per obſervationem mandatorum dignum efficiat, qui exaudiatur. Hinc S. David dixit: Spera in Domino, & fac bonitatem. 3. Fructus, & effectus ſpei, qui indicantur illis verbis: Et paſceris in divitiis ejus: Nam per verbum *paſceris*, indicatur abundantia liberalitaſque divinæ beneficentiæ: per divitias autem ſignificatur varietas, ac præſtantia donorum, quæ per ſpem obtinentur; ut enim per divitias omnia acquirere, aut emere poſſimus, ita per ſpem omnia, quæ animus deſiderat, ipſam videlicet beatitudinem, obtinere poſſumus. *Pſ. 36. v. 3.*

III. Ex occaſione thematis: *Fiat miſericordia tua ſuper nos, quemadmodum ſperavimus in te*: explicetur præcipuus fructus ſpei, efficacia ſcilicet ad dona cæleſtia a Deo impetranda. Eum in finem oſtendatur 1. quod merito illa a SS. Patribus vaſi comparetur, quod quo capacius ad Deum attulerimus, tanto plura ab eo beneficia accipiemus, idque triplici exemplo, e S. Scriptura petito, probetur, quarum primum Princeps Synagogæ offert, qui, quia credidit quidem, filiam ſuam a Chriſto ſuſcitari poſſe, ſed manuum dumtaxat impoſitione, non aliter etiam filiæ reſuſcitationem impetravit. Alterum a muliere menſtrui duodennem fluxum paſſa petitur, quæ, ſicut crediderat, ſolo fimbriæ veſtimenti attactu ſanari poſſe, ita hoc etiam, & non alio medio, ſanitatem obtinuit. Tertium vero Centurio præbuit, qui uti ſolo verbo Puerum ſuum ſanari poſſe credidit, ita audivit quoque a Chriſto: Vade, *Pſ. 32. v. 22.* *Matth. 9. v. 18.* *Ib. v. 20.* *Jo. 8. v. 4.*

Vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi. 2. Oſtendatur, quam æquum ſit, ut ampliſſimam quiſque fiduciam erga Deum concipiat; ſi enim Princeps quidam theſauro aperto cuivis poteſtatem faceret tantum inde divitiarum auferendi, quantum vas, aut ſaccus ab ipſo allatus caperet; at non capaciſſimum quiſque ſaccum afferre ſluderet? quanto magis ergo ad divitias cæleſtes participandas vas fiduciæ ampliſſimum Deo offerendum erit, cavendumque ſedulo, ne pertuſum fiat, uti foret, ſi ſpes noſtra charitati juncta non foret, tunc enim vere
[*Cap. 1. v. 6.*] impleretur illud Aggæi. Qui mercedes congregavit, miſit eas in ſacculum pertuſum.

[*Matth. 6. v. 33.*] IV. Ex occaſione thematis: *Quærite primum regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis:* comparari poteſt hæc ſententia litteris conſualibus perpetuis, & earum præſtantia ex triplici capite, ex quo litteras conſuales plerumque eſtimare ſolemus, demonſtrari. 1. Ex quantitate in iis promiſſa, (hæc omnia adjicientur vobis, nulla re excepta) & levitate mutuæ obligationis, nempe, ut quæratur juſtitia, id eſt, obſervatio mandato-
[*1. Jo. 5. v. 3.*] rum, quæ, teſte S. Joanne, gravia non ſunt, ſed vere jugum ſuave, & onus leve. 2. Ex
[*Matt. 11. v. 30.*] parte dantis, qui & poteſt dare, quod promiſit ob omnipotentiam, & vult propter fidelitatem id, quod exemplis ex utroque teſtamento petitis facile probari poteſt, ut adeo meri-
[*Eccl. 2. v. 11.*] to Eccleſiaſticus dixerit: Reſpicite Filii nationes hominum, & ſcitote, quia nullus ſperavit in Domino, & confuſus eſt, quis invocavit illum, & deſpexit illum? 3. Ex ſeptem Sigillis appenſis, id eſt ſeptem titulis, propter quos merito ſperare quivis Juſtus poteſt, Deum illi omnia neceſſaria proviſurum, quorum primus eſt, quod ſit *Homo* creatura ex omnibus in terra exiſtentibus nobiliſſima, propter quam ipſum Mundum creavit; ſi ergo Deus lilia ſic veſtit, & aves, aliaſque creaturas ſic nutrit, quæ ſunt mancipia Hominis, quanto magis ipſum Hominem velut eorum Dominum non derelinquet? Secundus, quod ſit *Ovis* pretio Sanguinis Chriſti empta, & poſtquam perdita fuerat, tam ſolicite quæſita, & empta. Si ergo paſtores ovibus etiam non ſuis paſcua cum tanta cura quærunt, quis ſummum, & optimum Paſtorem ſuis, & tanto pretio conſtantibus ovibus non ſimilem charitatem exhibiturum credat? Tertius eſt, quod ſit *Chriſtianus*; ſi enim Iſraelitis, & Turbis ſe ſequentibus tam liberaliter manna, & panem olim obtulit, an non de Chriſtianis, qui veri Iſraelitæ ſunt, & greſſu mentis potius, quam corporis, eum ſequuntur, idem beneficium magis ſperabimus? ideo nempe dixit in Evangelio: Nolite ſoliciti eſſe &c. hæc enim omnia Gentes, qui Deum, & promiſſiones ejus ignorant, aut non credunt, inquirere ſolent. Quartus, eſt quod
[*Matt. 25. v. 23.*] ſit *Servus* Dei; ſi ergo jam olim promiſit, ſe ſervum ſuum ſuper omnia bona conſtituturum, quanto minus temporalia, velut minimam eo-
[*Jo. 12. v. 26.*] rum partem negabit? annon dixit Volo, ut
[*Jo. 17. v. 24.*] ubi ego ſum, ſint, & illi mecum? Quintus, quod: ſit *Amicus* ejus: ſi ergo Apoſtolis di-
[*Luc. 22. v. 28.*] xit: Vos amici mei eſtis, ſi feceritis, quæ ego
[*Ib. v. 15.*] præcipio vobis: Et alibi: Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis. Et ego diſpono vobis regnum, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus, ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo. Et iterum: Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, numquid aliquid defuit vobis? cur non aliis ſuis Amicis idem præſtet? Sextus, quod ſit *Filius*: ſi ergo vos, cum ſitis mali, noſtis bona dare Fi- [*Matth. 7. v. 11.*]
liis veſtris, quanto magis Pater veſter, qui in cælis eſt, dabit Spiritum bonum aliaque bona petentibus ſe? Septimus, quod ſit *Sponſa*: quis autem Sponſam dilectam Regis etiam terreni umquam ab eo deſeriam audivit? annon Aſſuerus Eſtheri dixit: Etſi dimidium regni petieris, dabitur tibi? quanto magis, ſi victum tantum petiſſet, negaturus non fuiſſet? An autem credi poterit, Deum paſſurum, ut liberalitate a Rege terreno vincatur? an Sponſæ negabit, quod Inimicis tam liberaliter concedit? Ex his inferantur ſequentia corollaria: 1. Quam male agent, & imprudenter ii, qui literas has vel non procurant, vel procuratas abjiciunt, vel abjectas non ſtatim recuperare ſatagunt. 2. Quam male agant Divites, in divitiis ſuis ſperando, pauperes vero, literas has negligendo, quæ ſunt efficacius, facilius, & ſecurius medium neceſſaria impetrandi. 3. Quam ſtulte agant Parentes, laborando, ut Filiis ſuis copioſa patrimonia relinquant, & non potius procurando has literas, ut dicere illis cum Tobia poſſent: Fili mi, pauperem quidem vitam gerimus, ſed multa bona habebimus, ſi [*Tob. 4. v. 23.*]
timuerimus Deum, & receſſerimus ab omni peccato, & fecerimus bene.

V. Ex occaſione thematis: *Habe fiduciam* [*Prov. 3. v. 5.*]
in Domino ex toto corde tuo: poſſunt explicari motiva ad ſpem noſtram in Deum excitandam. Et 1. quidem ſi *ſupra nos* convertamur ad Deum, offert ſe titulus Dei ſumme boni, Patris amantiſſimi, Benefactoris maximi; item Patrocinia B. V. & Sanctorum. 2. *Infra nos* deſperationis barathrum, locus omnium miſeriarum, & quidem perpetuarum. 3. *Extra nos* tot exempla eorum, qui Dei fidelitatem, & liberalitatem ſunt experti. 4. *Infra nos* propriam impotentiam, & eceſſitatem, quæ merito nos recurrere cogit ad eum, a quo omne datum optimum, & omne donum perfectum deſcendit. Quæ omnia motiva fuſius explicata videri poſſunt apud Fabr. conc. 6. in Dom. 18. poſt Pent.

VI. Ex occaſione thematis: *Mihi adhærere* [*Pſ. 72. v. 28.*]
Deo bonum eſt, & ponere in Domino ſpem meam: explicari poſſunt tria præcipua incitamenta ſpei, quæ S. Bernardus ſequentia indicavit: [*Ser. 3. de 7. pan.*]
Tria conſidero, in quibus ſpes mea tota conſiſtit, charitatem adoptionis, veritatem promiſſionis, poteſtatem redditionis. Primum ergo explicetur per media, quibus adoptionem illam procuravit; præſtantiam, nempe per Incarnationem, Paſſionem, Sacramentorum Inſtitutionem. Alterum declararetur tum per ſententiam S. Pauli dicentis: In quo abundantius volens Deus oſtendere pollicitationis hæredibus immobilitatem conſilii ſui, interpoſuit jusjurandum, ut per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium habeamus, qui confugiamus ad te-

Digitized by Google

tenendam propoſitam ſpem: tum ab ipſa experientia, qua habetur, nullum, qui in Deo ſperavit, confuſum eſſe, meritoque S. David dixerit. Junior fui, etenim ſenui, & non vidi juſtum derelictum. Et iterum: Timete Dominum omnes Sancti ejus, quoniam non eſt inopia timentibus eum. Tertium probetur tum ex ipſo Dei teſtimonio, dicentis: Numquid mihi difficile erit omne verbum? tum Angeli, pronunciantis: Numquid Deo quidquam eſt difficile: tum ipſa experientia, qua habemus, ipſum totum mundum ſolo verbo creaſſe, & etiamnum omnia viventia paſcere.

Pſ. 38. v. 25. Pſ. 33. v. 5. Jer. 32. v. 27. Geneſ. 18. v. 14.

VII. Ex occaſione thematis: *Nolite amittere confidentiam: quæ magnam habet remunerationem*: poteſt explicari remuneratio ſpei, eumque in finem uſurpari illa S. Bernardi ſententia: Dicit Fides: Parata ſunt magna inexcogitabilia bona a Deo Fidelibus ſuis (ubi breviter explicetur Beatitudinis natura, & præſtantia) dicit ſpes: mihi illa ſervantur, ubi explicantur tituli, ob quos ſperare quis merito poſſit, ſe beatitudinem conſecuturum, quales in Zodiaco P. Hieremiæ Drexelii, & aliis reperiuntur) nam tertia quidem charitas, curro ego, ait, ad illa; per hanc enim anima appropinquat, & unitur Deo, atque adeo ſperatam beatitudinem acquirit; quæ ſingula proin fuſius erunt explicanda.

Heb. 10. v. 35. Tr. 9. ſuper Pſal. Qui habitat.

VIII. Ex occaſione ejuſdem thematis ſolvi, & refutari poſſunt objectiones, quæ plerumque homines a ſpe retrahere ſolent, quales præ reliquis ſunt. 1. Indignitas noſtra; cui tamen opponatur dignitas meritorum Chriſti, & neceſſitas noſtra, unde dicere poſſumus, quod Ruſtici de ſacro epulo uſurpare conſueverunt; 2. Experientia, tot pauperes, & miſeros oculis noſtris objiciens; cui occurratur, oſtendendo rationes, cur Deus tot pauperes in mundo relinquat, ſcilicet ad humani generis conſervationem, ad Dei gloriam, ad remedium divitum, ad noſtram inſtructionem, ad bonum ipſorum; quas fuſius apud Fabrum c. 4. in Dom. 2. Adventus explicatas vide. 3. Repulſa tot precum a variis factarum: cui refutandæ oſtendantur rationes, quare Deus ſæpe non exaudiat, nempe ob diffidentiam noſtram, probationem, & melioris cujuſdam utilioriſque doni largitionem. De quibus vide Fabrum conc. 4. in Fer. Rog.

IX. Ex occaſione thematis; *Jeruſalem, Jeruſalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum Gallina congregat pullos ſuos ſub alas*: poteſt bonitas Dei ad ſpem incitantis, per Gallinæ ſimilitudinem explicari; & 1. quidem oſtendi, quomodo ut Gallina ex amore, & cura erga nos debilitatus, & infirmatus fuerit, aſſumendo humanæ naturæ infirmitates, & actiones. 2. Quomodo ad eſcam invitet, tum SS. Corporis ſui, & Verbi Divini; tum corporalem cibum, quem magna cum charitate, & ſollicitudine providet: 3. Quomodo ut Gallina ſub alas ſuas colligat, & ab Accipitris infernalis unguibus defendat. Inferatur dein quantopere oporteat nos pullorum affectum induere, & ſub alas bonitatis, & miſericordiæ divinæ per veram fiduciam confugere, Qua de re videri poteſt Franciſcus Arias in theſaur. tom. 2. tr. 3. c. 7.

Matth. 23. v. 37.

§. XIII. ALII CONCEPTUS.

I. SAnctus Gregorius Nyſſenus quærit, cur ſacer Propheta tam multis Pſalmis hæc paucula præſcripſerit *In finem*; quibus nos exhortatur, ut intentis ſemper oculis finem ſpectemus. Textus Græcus habet: *in victoriam*; tamquam admoneos, ut victoriam habeamus ob oculos. Dicit nunc Nyſſenus; Quorſum tantopere nobis commendatur conſideratio finis, & victoriæ? Forte ac malum eſſet cogitare initium, ac bellum, quando etiam *militia eſt*, nec aliud quidpiam, *vita hominis ſuper terram*? Job 7. verſ. 1. Quare ergo tamquam negligentes principii ſemper reſpiciamus finem, aut velut iocurii pugnæ ſpectemus victoriam? Reſpondet Niſſenus Tract. 2. in Pſal. Cum omni certaminis victoria ſit finis, ad quam, qui certamen ingrediuntur, omnia referant, eaque freti pugnare incipiant, mihi plane perſuadeo, finis nomine, velut brevi quadam commonitione excitari omnes, qui in hujus vitæ ſtadio per virtutis exercitationem decertant, ut finem reſpicientes, ſpe coronæ obtinendæ, certaminum laborem levent, & minuant. Variis in hoc mundo urgemur undique præliis, monſtra ſæpe multarum, & magnarum miſeriarum ſubigenda; ut vero quiſque ardenter pugnet, & fortiter dimicet, præliatoribus omnibus occlamat contenta voce David: *in finem, in victoriam;* tamquam diceret: Certa viriliter, fortis Athleta Chriſti, committe intrepide, animoſe congredere, fidenter dimica, quando vides, quod ad remunerandum tuos labores, ad præmiandum tuos ſudores, ad compenſandum tuas fatigationes, cælum coronas tibi æternas adornat, & lauros perpetuas paratas ſervat. Et quis non ſeipſum ad pugnandum excitet, qui certa conſtituta operi ſuo præmia, eaque tam præclara certo novit.

Did. Nyſſ. ſen. §. 1. in Tabb. poſt Dom. 1. quadr.

II. Huc alluſit Salomon cum ait: *Exaltatio oculorum eſt dilatatio cordis*; Prov. 21. v. 4. Qui tametſi difficilis ſit locus, ob variam interpretum expoſitionem, rei tamen præſenti ſervit cujuſdam Moderni (Salazar) commentarius, qui id ſic dictum vult a Salomone, ut, ſi quis anguſtiis pectoris inter hujus vitæ adverſitates, quæ tolerantur, laborans dilatari animo, & ex ærumnarum arcto in apertum evadere velit, non figat obtutum in calamitates præſentes, ſed erigat magis, & ſurſum aſpiciens videat, paratam eſſe his afflictionibus gloriam, conſtitutam his ærumnis remunerationem, atque hinc futurum, ut mitigentur dolores, extenuentur angores, reſpiretque inter anguſtias, & dilatetur animus. Nec enim aliud eſt quo latius explicetur, quam quod certo ſciat, conſtitutam eſſe ſuam cuique laboris, & adverſitatum tolerantiæ, remunerationem. Et hoc eſt, quod ait Salomon: *Exaltatio oculorum eſt dilatatio cordis*. Scilicet magnum illis robur venit ab oculis, qui ſurſum ſedulo ſpectant, & quæ merces fortiter adverſa ferentibus præparata ſit, diligenter conſiderant. Hinc illud Marci Senecæ epitom. controv. l. 5. controv. 1. Tolle ſpem hominibus, nemo victus tentabit arma, nemo infeliciter expertus negotiationem,

Ibidem.

nem, alios appetet quæſtus; nemo naufragus vivet. Spes eſt ultimum adverſarum rerum ſolatium.

Ibid. III. Populus Dei, quem miſera confuſæ Babylonis ſervitus oppreſſum tenebat, de ſe ipſo quidpiam pronuntiat, quod obſcurum habet ſenſum. *Super flumina Babylonis illic ſedimus, & flevimus, dum recordaremur tui, Sion:* ajebat Pſ. 136. Eſt hæc figura eorum, quæ Chriſtianis in hac Mundi Babylone captivis accidunt, donec ſurſum in ſupernam cælorum Sionem emergant. Sed animadvertendum ſtudioſe, diligenterque, quod ajebant: *Super flumina Babylonis illic ſedimus:* quod quis ſive triſti, ſive hilari animo in viridi, & opaca ripa pellucidarum aquarum præterlabentium ſedeat, id quotidie videas; ſed ut quiſpiam inconſtantibus, & fluxis in aquis, tamquam in ſolido, ac firmo pavimento ſedeat, aut hæreat, nec ſubſidat, qui fieri poſſit? At ſi ita eſt, quid eſt, quod captivi iſti ajunt, ſe tam fuiſſe agiles, tam leves, ut ſuper aquas ſederint, nec abrepti ab eis, aut merſi fuerint? *Super flumina ſedimus.* Unde illis tanta tum agilitas, tum ſtabilitas, ut nec ſorbere eos aquæ, nec deorſum abſtrahere ſecum potuerint? Non vides, quid ipſi illi dicant: *Super flumina ſedimus, dum recordaremur tui, Sion:* Gloriam Sionis animo volvebant, quietem cælorum, æterna præmia cogitabant, hæc illis inter medias aquas tantarum adverſitatum addebant alas, & ſtabilitatem, ut nec per triſtitiam eos ſorbere, nec per deſperationem abripere poſſent. Abbatis Tuitienſis hæc tam ſapiens eſt cogitatio, quam talibus verbis reddidit: illorum erat hoc dicere, qui recordabantur Sion. Tales nimirum non ſub aquis fluminis abſorpti erant ſed ſuperſedebant, ſimiles aviculis, quas aquæ imperio Dei produxerunt paratas ad volandum.

Theophylact. in c.15. Luc. IV. De ſubulcis ſcribit Theophylactus: Porcorum paſtores cum non poſſunt compeſcere porcum clamantem, reſupinantes illum efficiunt, ut minus clamet. Debent hoc agere Paſtores, & Prædicatores cum rationali grege, quem illis Deus commendavit. Si quem viderint, qui ærumnarum impatiens demurmuret, qui calamitates animo iniquiore ferat, reſupinantes illum efficient, ut minus clamet, cum obmurmuratio, & impatientia hominum ex eo naſcantur, quod quis terram ſpectat, & ſolas adverſitates præſentes conſiderat, fac, ut ſubducant oculos, & in gloriam, quietemque, quæ illos poſthæc expectat, figant, ita efficies, ut minus clament, lacrymaſque illis abſterges, & cor dilatabis. Sic enim habet Tertullianus l. ad Martyr. c. 3. Nihil crus ſentit in Nervo, cum animus eſt in cælo. Ornantur compedibus, non onerantur pedes eorum, qui animo cælorum amplitudinem, gaudia, voluptates penetrant. Eæ enim ſunt quæſtus, aut lucri vires, ut omnem ærumnarum, velut conſopiant acerbitatem, & amaritudinem.

S. Aug. in Pſ. 47 V. S. Aug. in tit. Pſ. 47. uſitata ſua ſubtilitate ſic in ea verba inquirit: Si ergo nondum habes petitiones cordis tui, unde delectaris in Domino? Gaudemus rebus præſentibus, futuram autem expectamus, quamcumque petimus a Deo felicitatem, quid ergo jubet David delectari in Domino ob ea, quæ ab illo petimus, neque hactenus habemus, ſed deinceps ſperamus, & præſtolamur: Nonne magis conſequens fuiſſet; ſi juſſiſſet tunc gaudere cum eorum, quæ rogabamus, copia nobis facta eſſet, ex quibus lætitia oriri poterat? quid mihi præcipis, delectari in præſenti, cui & his, dabit tibi in futuro? Reſpondet Auguſt.: Magno myſterio factum, quod juſſus jam nunc in præſenti delectari, quamquam ea, quæ nunc petis, poſt hæc primum accepturus; Quia certam tenes promiſſionem ejus, qui ſe efficit promittendo debitorem. Suadet, in præſenti gaudere de bonis, quæ rogatus Deus futuris diebus dabit, quia illius verba tam ſunt certa, & promiſſa, tam firma, atque ineffabilia, ut de eo quod ab illo ſperas, tamquam ſi habeas, gaudere poſſis, & de eo quod deſideras, tamquam ſi poſſideas lætari. Ea propter dicit Aug., ſe prævelle ſperare ea, quæ Dominus promiſit, quam poſſidere quæcumque hæc vita dare poteſt: Omnes deliciæ meæ in hac vita non ſunt in re, ſed ipſa ſpes tam certa eſt, ut omnibus hujus ſæculi divitiis præponenda ſit; cauſam dicti ſubjungit, dicens vita enim hæc qualibet redundans felicitate multos fallit, Deus neminem, quia promiſſorum videri, & haberi tenacem ſummæ gloriæ ducit.

VI. Tertius liber Regum memorat, ita pene congelaſſe Davidem, ut cum operiretur veſtibus, non caleſieret. Deliberarunt ejus famuli, quo remedio afferre calorem regi ſuo poſſent, opportuniſſimumque viſum eſt, accerſere puellam, quæ illi accumbens frigida membra concaleſaceret, *Quæramus Domino noſtro Regi virginem adoleſcentulam* ajebant, *& foveat eum, dormiatque in ſinu ſuo, & calefaciat Dominum noſtrum Regem.* Reg. 1. v. 22. Dictum factum, conquiſitaque Virgo algidos frigidi ſenecionis artus caleſecit. S. Antiochus hom. 2. S. Antiochus h. 2.
quærit, quid illo facto ſignificatum? Reſpondet, in Davide frigidum, inertemque peccatorem adumbratum, eum, qui ad virtutem incaleſcere nolit, neque excitare ſeſe ad ſtrenue ineundum pietatis curriculum. Quo vero is remedio curari queat, & inflammari? Quæramus adoleſcentulam Virginem, prodeat ſpes præmii, dormiatque cum deſide, quia hæc illum calefaciet cunctantemque, ac ſegnem adeo confirmabit, & ex teſtudine in aquilam vertat. Hæc enim eſt efficacitas lucri, & vis gloriæ, quæ certo expectatur. Propterea etiam ſpes (ut eſt apud S. Eligium hom. 11.) eſt dicta, quod ſit pes, & progrediendi facultas, quod claudo pedes, manco lacertos, ac brachia, omnibus denique vires miniſtrat, ut vim ſibi in via virtutis inſerant.

VII. Quartus liber Regum narrat, deſcendiſſe inde currum igneum, flammeoſque equos, S. Chryſ. h. 22. in Gen.
qui ſcintillas emittebant, ut Eliam e terris in cælum ſubveherent; *Ecce currus igneus, & equi ignei, & aſcendit Elias per turbinem in cælum.* 4. Regum 2. Verſicul. 1. Vix currum Propheta ſanctus vidit, quando ſubintravit. Quis non admiretur factum Prophetæ, quodque nihil veritus ignem, nihil extimeſcens flammas, quas ejaculabantur equi, currum

in-

intrepidus conſcenderit? præſertim cum nihil ſit, quod homini majorem metum afferat, quam ignis: ut propterea in limine Oſtii Paradiſi excubitor poſitus ſit Cherubim cum gladio flammeo, qui aditu prohiberet intrare volentes, de quo S. Bernardus ſerm. 5. de verbis Iſaiæ ſic ait: Nec incongrue forſitan Cherubim flammeus traditur gladius, ut a ligno vitæ inciſio pariter, & incenſio, quibus nihil carni terribilius, manum prohibeant corporalem. At ſi tam formidabilis eſt ignis, quomodo non abſterrent Eliam flammæ, nec morantur ſcintillæ, quin plenus animi, nihilque veritus ineat currum igneum, tamquam is ex argento, vel aureo conflatus fuiſſet? diſcuſſit ſapientiſſime hanc dubitationem Sanctus Baſilius Magnus hom. de Baptiſmo bis tam politis verbis: Elias currus, equoſque igneos minime expavit, verum itineris ſuperni deſiderio incenſus, contra formidoloſa eſt auſus, ac hilaris, gaudenſque flammantes aſcendit currus, cum adhuc eſſet in carne. Hæc ille. Sciebat ſacer vates, non eſſe alium currum, quo iretur ad aſtra, ſciebat illo peti, ac penetrari paradiſum; itaque ſpernebat ſcintillas; cum enim gloriam ob oculos haberet, ad quam ille currus ſubvehebat, nihil extimuit, ſpes namque præmii, & deſiderium gloriæ ridet pericula, & floci facit omnes difficultates. Nam, ut eſt apud S. Chryſoſtomum hom. 28. in Gen. Talis neque gladium timet, neque præcipitium, neque ferarum dentes, neque tormenta, neque lictorum manus, neque aliquid triſte in hac vita, ſed etſi carbones videat ſubſtratos, quaſi prata, & paradiſos videns tranſilit.

VIII. Iſaac in confinio mortis poſitus, & ſupremam benedictionem primogenito ſuo impertire cupidus, dicebat ad Eſau: *Tolle arma tua, pharetram, & arcum, & egredere foras, cumque venatu aliquid apprehenderis, fac mihi inde pulmentum, ſicut velle me noſti, & affer, ut comedam, & benedicat sibi anima mea: antequam moriar*, Geneſ. 27. l. 34. Nicolaus Lyranus quærit, quamobrem Iſaac percipere a filio cibos voluit, priuſquam illi extremam benedictionem relinqueret. Reſpondet, quia filius recipiens benedictionem, debebat patri facere obſequium, & ſervire in menſas. Propoſitum erat patri, extremum bene præcari filio, utque hic illum obſequiis eo impelleret, & parenti quamdam benefaciendi obligationem filius afferret, voluit Iſaac deceſſurus e vita accipere ab Eſau eſculenta, ut pro his illis relinqueret benedictionem. Qui Officium, idem vices mutuas reddendi neceſſitatem admittit, ſperare autem ab illo beneficia, cui nulla præſtiteris officia, ſtulta præſidentia eſt, & inſignis amentia.

Nicol. Lyran. in c. 27. Gen.

IX. David propter ferocientis Saulis immanitatem exul in terram Regis Achis tranſiit, cumque videret non ſine moleſtia Regis fieri, quod in aula ejus verſaretur, alterius loci gratiam petiit, ubi citra illius incommodum degere poſſet, dicens: *Si inveni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in una urbium regionis hujus, ut habitem ibi*. 1. Reg. 27. 5. *Dedit ei itaque Achis in die illa Siceleg.* Ibid. v. 6. Quærit Abulenſis, dminium ne civitatis, an uſum ſolum petierit David. Reſpond. q. 20. Dicendum, quod noluit urbem petere in titulum; ſed quid cauſæ habuerit ſanctus David, ut ſolum domicilium petierit, dominium autem ſimul rogare auſus non fuerit? occurrit iterum: Quia verecundum ſibi erat, quod ipſe peteret unam urbem in titulum a Rege Achis, cui nihil unquam ſervierat. Nulla extabant Davidis in Reges Achis officia, qua fronte ergo ab illo civitatis dominium expectaret? Vana eſt ſine meritis ſpes omnis mercedis. Verecundum erat Davidi petere ab eo, cui numquam ſervierat.

Abulenſis in c. 27. l. 1. Reg.

X. Diſcedebat ab opulenta, & lauta Sponſi ſui domo Sponſa, jamque aliquantum abjerat, quando ille dulcem conjugem ſuam his verbis identidem revocabat, dicens: *Revertere, Sunamitis, revertere, revertere, ut intueamur te*. c. 6. 12. Quæri hoc loco poteſt, cur tot voces dederit ſponſus, ut ſponſa rediret, & videndi ſui copiam faceret, cum vox una facile ſat fuerit illi revocandæ, cujus ſolius res hic agebatur, & ſponſus nihil utilitatis ex reditu illius expectare potuerit; cur ergo toties, ac tantopere illam inclamarit? Reſp. egregie S. Juſtus Orgelitanus: Idcirco tam crebro ei, *revertere*, dicitur, ut ſi jam converſa deliquerit, in deſperationem non decidat, ſed a peccandi conſuetudine ſpe indulgentiæ reſipiſcat. Qui crebris vocibus abeuntem quempiam revocat, quantum illius reditum expetat, ſatis indicat, cujus unaquæque vox deſiderium, quo erga illum fertur, velut proclamat. Propterea Sponſus abeuntem a domo ſua Sponſam tot vocibus revocat, ut ei animum fidenter revertendi faciat, ne timeat, quantumvis offendiſſe ſciat; nec deſperet, graviſſime licet, atque enormiſſime irritaſſe noverit; qui enim tot clamores edit, ut eam revocet, admittere illam in gratiam priſtinam vehementer deſiderat: Idcirco tam crebro ei dicitur, *revertere*, ut etiamſi converſa deliquerit, non decidat in deſperationem, ſed a peccandi conſuetudine ſpe indulgentiæ reſipiſcat.

S. Juſtus Orgelit. in c. 6. Cant.

XI. Gregorius Nyſſenus verba hæc: *Quoniam mille anni ante oculos tuos tanquam dies heſterna, quæ præteriit*: ſic explicat: Licet vita infinitis ſcelerum maculis notata ſit, ut collectio illa peccatorum mille annorum eſſe videatur, pro nihilo tamen illam congeriem reputatum iri, dummodo pedem referat, nam divinus oculus præſentia ſemper intuetur, præteritum vero non æſtimat, ſed inſtar unius diei, vel noctis, quæ jam præteriit, a Deo habetur. Hæc ille tr. 1. in Pſalm. c. 7. Senſus ergo Davidis ex commentatione Nyſſeni eſt, benignitate Dei, & peccatorum ſuorum remiſſione diffidere neminem debere, ſi modo peccaſſe ſerio doleat, quamvis pauculo tempore tam multis flagitiis ſe contaminaverit, quanta alius per millenos, & hic plures annos vix perpetrare potuerit, idque eam ob cauſam, quod plurimum amet veræ pœnitentiæ ſtudioſos, & præſenti tempore, quo pœnitentiæ ſtrenuam dant operam, ſic oblectetur, ut præteritos annos quos peccando exegerunt, non æſti-

S. Greg. Nyſſ. tr. 1. in Pſ. c. 7.

Digitized by Google

æſtimet, ſed inſtar unius dieculæ, ejuſque jam dudum elapſæ, habeat.

XII. Propheta Regius ait: *Credo videre bona Domini in terra viventium*: Pſalm. 26. 13. hoc eſt; Firmiſſima ſpe teneor, quod oculis aliquando uſurpabo ea Domini bona, quibus viventium terra fruitur; S. Gregorius Nyſſenus ait, quoſdam velle, Prophetam Regium Davidem de illa terra materiali hic loqui, in qua boni, & mali ſancti, & peccatores cohabitantes vivimus. Verum huic ille ſe opponit opinioni, aitque, Davidem, cum iſta ex ſuo omniumque ſervorum Dei nomine dixit; non fuiſſe tam corrupto palato, vel judicio, ut præmio tam exili, tenui, paupere contentus eſſet, ſuoſque labores digne remuneratos putaret hujus perituræ, caducæque terræ expectatione, ab eo maxime, cujus tanta eſt munificentia, tamque generoſa proclivitas, ut exigua officia, & parvas ærumnas animo magno pro ſe toleratas ingenti mercede ſoleat compenſare. Videamus cauſam, ob quam non cum aliis conſentit Nyſſenus qui in Orat. 2. de Beatitud. ſic habet: Quid igitur opus eſt iis inferna terra, quorum vita ſpe ſuſpenſa eſt? Omnes juſti, & ſancti fide a Deo infuſa noverunt, pramium extremum, quod pro ſuis laboribus expectant, non in hac paſſionibus obnoxia, ſed in illa glorioſa terra conferendum; Quamdiu hic mortales vivunt, ſemper anhelant, perpetuoque ſuſpirant vitam æternam, exclamantque identidem cum Pſalmographo: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt*! Pſ. 119. 5. Heu quantum tardat tam longis votis expetita patria? Dicit nunc Nyſſenus: Spes protracta, & diuturnum deſiderium ejus, quod appetitur, tam acerbe cruciat, tam acriter affligat, ut juſtus luto vilius putaret totius terræ dominium, ſi illi offerretur, ſed cum onere longæ expectationis, nullus ei honor offerri videretur: plus enim torquet ſpes, quæ differtur, quam imperium, quod longe lateque diffunditur.

Idem in or. 2. de Beat.

XIII. Cornelius a Lapide verba illa Salomonis; *Spes, quæ differtur, affligit animam*, (Prov. 13.) ſic Explicat: Sicut corpus cruciatur, dum extenditur ultra naturalem modum, & ſitum in equuleo, ſic pariter cruciatur animus, dum extenditur diſtenſione ſpei, & longa expectatione rei deſideratæ. Quod ergo eſt corpori equuleus, hoc eſt animæ dilatio rei ſperatæ. Ut enim corpus funibus immodice contentis luxatur, ſic anima dilatione diuturna pœnaliter convellitur, & diſtrahitur.

Cornel. in c. 13. Pr.

XIV. Duo poli, quibus omnis bona, & prudens gubernatio nititur, & geminæ columnæ, quæ ſuſtentant virtutem, conſtabiliunt æquitatem, coercent, recteque informant mores, ſunt pietas, & juſtitia, ſuavitas, & aſperitas, timor, & ſpes, ſupplicium, & præmium, laurus, & gladius. Hæc ſunt fundamenta, ex quibus omnis bonæ actionis felix ſucceſſus pendet. His duobus ſociis comitatus homo per viam ſuam animoſus, ſecurus, ac tutus pergit. Si autem ab alterutro horum deſtituitur, aut deficiet animo, aut ſuæ confidentiæ manibus conficitur, ac perit. Inter ſpem, & metum tamquam duas molas verſari debemus, inquit Pontifex Maximus Innocentius III. ſer. 1. Dom. 3. Advent. ut videlicet timor temperet ſpem, ne præſumamus, ſpes vero timorem, ne deſperemus. Palam eſt, quod recte moli triticum, commodaque pani coquendo farina confici nequeat, niſi ſaxum ſaxo immineat, ejuſque rapido, & valido rotatu tritum frumentum pro rubicundis, aut fulvis grania candidos pulveres reddat. Concurrere ad eum effectum ſaxa neceſſum eſt. Nam id, quod in orbem ſemper agitur, parum efficit abſque ſocio, & illud, quod immotum perpetuo jacet, non ſatis eſt ſolum, ſi non juvetur ab eo, quod numquam conquieſcit: ambo ſaxa, quod impendet, quodque ſuccumbit, conjuncta aptant commodiori alimoniæ triticum. Jam ut frumentum inter duos lapides molares verſari debet, quo apta pani, & victui farina inde fiat, inquit: Innocentius ſic etiam vita ſpiritualis, & omnis bona reipubl. procuratio inter ſpem, & timorem, rigorem, & lenitatem, gaudium, & dolorem, pœnam, & remunerationem, pietatem, & juſtitiam verſari debet, ut aſperitatem unius leniat ſuavitas alterius, & rigorem timoris mitiget dulcedo ſpei; hæc enim nos roborat, quando ille angit, & in officio timor continet eos, qui a ſpe intumeſcunt ſuperbia. Huc procul dubio alluſit ſecundum ſenſum ſpiritualem Dominus in lege veteri, quando, & hanc, præter multas, tulit, qua ſeveriſſime cavit, ne quis pignoris loco ab Hebreo lapidem qualemvis molarem auferret, quo ille ad molendum ſeu triticum, ſeu aliud quodcumque neceſſarium familiæ eſui, & uſui frumentum uteretur: *Non accipies loco pignoris inferiorem, & ſuperiorem molam*, ajebat ille 24. 6. Quid myſtici ſenſus ſubeſt huic juſſioni, quod nobis judicatum voluit Legiſlator.

Did. Nyſ. p. 2. Pol. 20.

XV. Subnotavit S. Laurentius Juſtinianus myſticas circumſtantias, quæ concurrerunt in converſione Vicarii Chriſti, quaſque divinus Magiſter conjungit, ut infidum ad reſipiſcentiam, & lacrymas proveheret diſcipulum, de quo Lucas ibid. v. 62. *Et egreſſus foras Petrus flevit amare*, commigranſque e Babylone palatii tranſiit contritionis Jeroſolymam: Concurrunt autem cantus galli, & viſus Magiſtri ad converſionem ſacri Apoſtoli. Quid vero ſibi vult iſta rerum talium conjunctio, cum nulla ſit in Scriptura, & Domini noſtri geſtis circumſtantia, quæ plurimis gravida myſteriis non ſit? Reſp. magnus Venetorum Patriarcha de Agone Chriſti c. 9. In galli cantu Judicis terror, in aſpectu Chriſti gratiæ cæleſtis infuſio. Præcedit Judicii pavor, ſubſequitur autem benevolentia charitatis. Ambo tamen immutant propoſitum, adducunt fletum, dilectionem ingerunt, amoris enutriunt flammam, & convertunt ad Chriſtum. Gallus regiæ Majeſtatis eſt ſymbolum. Corona, quam capite præfert, hoc loquitur. Vox illius ferociſſimum quemvis leonem terreſacit, ut ajunt Pierius Berchorius, Ricciardus, Bartholomæus, Angelicus, & Vincentius Belvacenſis, & alii non pauci. Eſt præterea contentioſum, & pugnaciſſimum animal, cujus fervidiorem indolem produnt, & erectum collum, & rigida cervix, & flagrantes oculi, & ipſa inceſſus immodica gravitas. Oculi Domini ut plurimum ſunt pie-

S. Laur. Juſtin. 2. de Agon. Chr.

tatis

Digitized by Google

tatis illius, & amoris ſigna. Conſperſæ ſunt divinæ litteræ crebris teſtimoniis, quæ hanc veritatem comprobent. Quod ergo ad converſionem Petri, & ad extrahenda ab intimo illius corde per oculorum feneſtras pignora doloris, ad lacrymas, inquam, proficiendas concurrerunt terror ſeveritatis adumbratæ in gallo, & dulcedo pietatis natæ ex benevolo intuitu Domini, id factum, ut judicio, & documento eſſet, quod ad converſionem peccatoris, & gratiæ divinæ ſtabilitatem fovendam conſervandamque, nulla ſunt aptiora, & commodiora remedia, quam terror judicii, qui eſt pater timoris, & ſuavitas divinæ clementiæ, quæ eſt ſpei mater. Ex his parentibus naſcitur perennitas, & conſervatio ſtatus divinæ gratiæ.

Didac. Niſſ. p. 2. poliv. l. 2. c. 7. XVI. Provida natura duo ubera conſtituit, tamquam duos fontes, qui ſuam infantibus dulci ſcaturigine alimoniam lacteam ſundat. Sunt autem gemini fontes, ut, cum unus fatigari cœperit, alter illum ſuo onere tantiſper levet pietatiſque miniſterium levius illis accidat, dum per vices oberunt. Sic etiam ut charitas nutriatur, & creſcat, utroque timoris, & ſpei ubere alenda eſt, inquit S. Laurentius Juſtinianus, ambo amoris enutriunt flammam. Quod ſi te alterum uberum ſua horribili ſpecie terreat, arripe alterum, cujus elegantior, amabiliorque forma; ſpes enim præmii vehementer allectat, & roborat. Si autem ſpes nimis præſidentem faciat, papillam timoris invade, ut is immodicam temperet præſumptionem. Una enim mammilla abſque altera perfecte, ut videtur, nutricari, & conſervare amantem in ſtatu gratiæ non poteſt.

Tuſſus in XVII. Decreverat Dominus nominare ſummum Sacerdotem fratrem Moyſis, ad placandos animos, præoccupandamque, & avertendam omnem tanti honoris ambitionem. Præcepit ergo, ut quiſque duodecim tribuum Princeps virgam adferret, cujus ſummitati nomen uniuſcujuſque inſcriptum eſſet. De Aarone hoc ſeorſim mandavit. *Nomen autem Aaron erit in tribu Levi*. Tum juſſit, ut virgas in tabernaculo collocarent, & ab ea, quæ ſola ex omnibus germinaret, diſcernerent, quis ſummi Pontificatus ſedem occupare deberet. Obtemperatum eſt divino hortatui, & die ſequenti admirabile viſum portentum, quod Sacer Scriptor his verbis exponit; *Invenit Moyſes germinaſſe virgam Aaron & turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati ſunt*. Ibid. v. 7. Dubitari poteſt, quo conſilio Dominus, cum tam admirabili modo Pontificem, & ſummum Populi Sacerdotem declarare vellet, ad haoc rem, uti voluerit arida, & exſucca virga, quæ repente viruit, fronduit, floruit, germinavit, cum alia media prodigioſa infinita illi non deeſſent, quibus indicare poſſet illo munere digniſſimum, quemque ille præ omnibus aliis Pontificem cuperet. Cur alta illius providentia elegit virgam primum ſiccam, deinde viridem, & florentem; quæ deſignaret eum, qui ex univerſo populo aptiſſimus eſſet tam ſublimi miniſterio? Multi multas acutas, & congruentes hujus facti rationes excogitarunt; docti vero alicujus de hac re cogitatus cauſæ præſenti commodus venit, & ſic habet: Virga, qua Aaronis electio deſignata eſt, floruit, cum eſſet arida, ut ſignificaret, etiamſi virgam nobis in ſuperiorem eligamus exciſam trunco, nihil humoris ab arbore, aut terra trahentem, & aridam, facturum Deum, ut floreſcat & fructus nobis pariat. Sic Tuſſus in c. 8. Eccl. v. 7. Hioc accipiemus, quod Dominus, cum alicui officium curandum imponat, aut committit, quamquam is truncus ſit, vel ſtipes, vel lignum aridum, faciet, ut vireſcat, frondeſcat, fragret. Quod Dei juſſione, & ordinatione ſit, quantumvis ſit arduum, ac difficile, id ſemper feliciter perficitur, qui, cum onus immittit, vires ſimul ſubmittit, quibus ferri queat: Pro nomine ſuo prælantibus auxilium pollicetur. Certiſſima eſt victoria, ubi ex Dei imperio etiam cum innumeris hoſtibus pugnatur.

XXIII. Propheta Regius inter alia dicebat: *S. Ambr. octon. 10. in Pſ. 118.* *Fiat miſericordia tua, ut conſoletur me, ſecundum eloquium tuum ſervo tuo*, Pſalm. 118. v. 76. Alia verſio habet: *Fiat miſericordia tua ut exhortetur me*. Quamobrem Propheta rogabat, ut Dominus illum, & adhortaretur ad paſſionem, & ſui eloquii decreto, divinæque voluntatis ſuæ mandato decerneret ærumnas quaſcumque tolerare neceſſum eſſet; Cur tam anxie obſecrabat poſitus inter adverſa David, ut hoc Deus illi ſignificaret, ſingulari providentiæ ejus conſilio conſtitutum eſſe, quicquid calamitatum ſubiret, quod hoc ipſi maximam inter graviſſimas ærumnas conſolationem allaturum eſſet? Huic quæſito reſpondebit S. Ambroſius Octonario 10. in Pſ. 118. inquiens. Non omnis paſſio digna conſolatione eſt, ſed quæ paſſio pro Chriſto eſt, hæc conſolationem Chriſti meretur. Pulchre autem addidit, *ſecundum verbum tuum ſervo tuo?* ipſe enim Dominus pro ſuo nomine prælantibus auxilium pollicetur. Optabat ergo Propheta ſcire, ex Dei ordinatione venire, quod adverſitatibus affligaretur, cum hoc non ignoraret, certo adfuturam ſibi Domini opem, ſi quam ex illius conſtitutione ſubiret calamitatem. Semper enim Deus ſuum pollicetur adjutorium his, qui pro illius nomine, ac juſſu incommoda tolerant. Pulchre addidit, *ſecundum verbum tuum ſervo tuo*. Imperet Deus pugnare & indubitata ſequetur victoria. Injiciat Deus humeris cujuſpiam onus tribulationis, & non deerunt vires ferendi.

§. XIV. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. ASquinus piſcis, teſte S. Ambroſio, cum advertit tempeſtatem, tam arcte rupi adhæret, ut nullis fluctibus ab ea divelli poſſit. *Pet. ſent. p. 4. c. 1.*

II. Livius narrat, Terentio Varroni e Cannenſi clade infeliciſſime redeunti, Senatum, Populumque Romanum quaſi re bene geſta occurriſſe, gratiaſque egiſſe, quod de Republica non deſperaſſet, ſed quantulumcumque ſuperfuerat de exercitu, reduxiſſet. *Lib. 22.*

III. Cæſar aſcenſurus navim, in terram pronus cum corruiſſet, milite nonnihil perter- *Drex. in Ruſt p. 2. c. 1. §. 6.*

refacto: Teneo te, ait, o terra mater, teneo, te.

Idem. IV. Spem in re caduca collocatam ſic Priſci depingebant: Arborum proceriſſimam ad fluminis marginem ſtatuebant, quæ prona in flumen brachia extenderet. In arboris vertice virguncula miſere hærebat, aurea catena colligata. Hæc imminentem arboris ruinam ex continua fluminis alluvione cernens, deſcenſum ex arbore tam periculoſa omnibus viribus moliebatur, ne trunco radicitus ſubrupto præceps in aquas raperetur, ſed aurea vincula vel invitam retinebant.

Idem in Heliotrop. c. 3. §. 1. V. Plato dicebat, ſpes mortalium nihil aliud, quam ſomnia vigilantium, aut potius deſiderantium eſſe.

Ib. c. 4. VI. Maximilianus II. Romanorum Imperator, quotieſcumque res adverſæ animum ſollicitabant, familiare ſibi ſymbolum proferebat: Dominus providebit.

Ib. c. 7. §. 1. VII. Marcus Anachoreta dicere ſolebat: qui Deo non fidit in his caducis, quanto minus in aliis æternitatem ſpectantibus fidet?

Ib. §. 4. VIII. Mendicus fuiſſe dicitur, qui, ubi manticam bene oppletam vidit, tum demum dixit: Jam ſpero. Huic plures ex hominibus ſimiles.

IX. Thales ſciſcitatus, quid maxime commune eſſet omnibus? ſpes, reſpondit, hanc enim etiam illi habent, qui nihil aliud habent.

L. 2. ep. 6. X. Effectus ſpei pulchre deſcribit Tibullus, dum canit:

Spes alit agricolas: ſpes ſulcis credit arantis
Semina, quæ magno fœnore reddat ager.
Hæc laqueo volucres, hæc captat arundine piſces;
Cum tenues hamos abdidit ante cibus.
Spes etiam valida ſolatur compede vinctum,
Crura ſonat ferro, ſed canit inter opus.

Ovid. l. 1. de Pont. l. 7. XI. Sed, & Ovidius non male eos expreſſit, dum cecinit:

Hæc Dea, cum fugerent ſceleratas Numina terras.
In Diis inviſa ſola remanſit humo.
Hæc facit, ut foſſor vivat quoque compede vinctus
Liberaque a ferro crura futura putet.
Hæc facit, ut videas cum terras undique nudas,
Naufragus in mediis brachia jactet aquis.
Sæpe aliquem ſolers Medicorum cura relinquet:
Nec ſpes huic vena deficiente cadit.
Carcere dicuntur clauſi ſperare ſalutem.
Atque aliquis pendens in cruce vota facit.

Neceſſitas.

Drexel. Heliotr. l. 3. c. 10. §. 2. XII. Venatores Elephantem capturi arborem in imo ita ſecant, ut ſtare quidem adhuc poſſit, ſed minimo motu concidat; huic ergo dum Elephas ſomnum capturus ſe acclinat, & ipſe, & arbor magno impetu corruunt. Simile quid accidit illis, qui ſpem ſuam in homine fragili potius, quam Deo, ponunt. Hinc Origenes illam ſententiam: Maledictus homo, qui pendet in ligno: explicans, ait idem eſſe, ac, maledictus homo, qui confidit in homine. Ex ligno namque pendere eſt ſpem ſuam ex homine, velut fragili trunco, ſuſpenſam habere.

XIII. Alii ejuſmodi humana auxilia hederæ Jonæ ſimilia dicunt, quæ uno die exaruit, & omnem Jonæ ſpem lætitiamque corrupit. *Ib. c. 4. v. 7.*

XIV. Amilcar Dux Carthaginenſium obſidens Syracuſas, cum ſub ſomno audiviſſe ſe crederet vocem dicentem, quod proximo die in urbe cœnaturus eſſet, mane facto lætus urbem oppugnavit, ſed a Syracuſanis erumpentibus captus, errorem ſuum agnovit. *Valer. l. 1. c. 7.*

XV. Scipio, cum Miles quidam ſcutum aliquod ſuum impenetrabile glorioſe oſtentaret, increpuit ipſum, dixitque Romanos non in læva manu, & clypeo, ſed dextra, id eſt gladio, ſpem ſuam repoſitam habent. *Drex. in Roſ. p. 2. c. 5. §. 1.*

XVI. Mythologi ſpem fallacem hominum apte ſequenti Apologo explicarunt: Bubulcus ſtabulum ingreſſus, boves mire lætos reperit, cauſam lætitiæ interrogati reſponderunt, ſomniaſſe ſe, quod hunc diem in paſcuis pinguiſſimis ſint tranſacturi: quibus Bubulcus reſpondit: Aſt ego ſomniavi; vos hodie aratrum tractaturos, ſimulque eidem illos alligavit. *Ibid.*

Utilitas.

XVII. Spes omnis obliviſcitur periculi. *Lamb. ver.*
Edulcat omnes optima ſpes moleſtias.
Speres meliora: quidquid accidit, feras.

XVIII. S. Paulinus dicere ſolebat: illi, qui ſpes ſuas in Deo collocavit, ſunt telæ aranearum pro fortiſſimis mœnibus; ſicut ex adverſo fortiſſima mœnia illi, qui rebus humanis nititur, nonniſi aranearum ſunt telæ. Sic S. Felix Nolanus, dum hoſtes fugiens inter duos parietes ſe abſcondit, ſubito aranearum opere tectus ſex totos menſes latuit nullo alio uſus cibo, quam quem mulier, licet ignara rei, eo ſubinde recondebat; potu autem, quem Deus immiſſo quotidie rore ſufficiebat. *Pad. Chr. p. 2. c. 23. §. 6. Ribad. in vit. 14. Jan.*

Jucunditas.

XIX. Bias rogatus, quid eſſet dulce hominibus? ſpes, reſpondit. *Lonchus in Polianth. f. 1033.*

XX. Franciſcus Petrarcha de ſpe ſic loquitur: Vere itaque bona ſpes eſt, quæ de vero bono rite concepta eſt. Hanc, qui habet, ſtringat, teneat, neque abire eam vel in ultimis ſinat, ſororeſque illi ſuas jungat charitatem, & fidem. Hæc ſpes dulcis, læta, verax, felix eſt, quæque nec ſperantem fallit, nec confundit, ſed ad optimum provehit, animumque interim ſperati boni anticipatione lætificat. *Dial. 109.*

XXI. S. Auguſtinus dixit, ſpem eſſe beatitudinem hujus vitæ mortalis. *Drex. in Roſ. p. 2. c. 8.*

§. XV. AXIOMATA.

I. Dum ſpiro, ſpero, recte dixit non nemo. *Anonym.*

II. Spes, quæ differtur, affligit animam, lignum vitæ deſiderium veniens. *Prov. 13. v. 12.*

III.

Digitized by Google

Senec. in Medea. III. Qui nihil poteſt ſperare, deſperet nihil.

IV. Magnus labor exſpectare.

Petrarcha Dial. 109. V. In primis veni, ſpes, & fortuna valete.

Anonym. Nil mihi vobiſcum: ludite nunc alios.

Buchler. VI. Sapientis in ſpe vita ſemper ſit, decet.

Idem. VII. Capra avis eſt plutis, quam mille in gramine ruris.

Prævalet in manibus ſexcentius una volucris.

§. XVI. AUTHORES.

I. FRanciſcus Arias in theſauro inexhauſto tom. 2. art. 3.

II. Jacobus Alvarez tom. 2. lib. 3. p. 1. c. 4. §. 1.

III. Theophilus Bernardinus de religioſæ perſeverantiæ præſidiis l. 5. c. 7. & ſeq.

IV. Hieremias Drexelius in Heliotropio l. 5. c. 1. & ſeq. Et in Roſis p. 2. c. 8.

V. Philippus D' Outreman in Pædag. Chriſtiano p. 2. c. 2. §. 6.

VI. Pater Nicolaus Sault in fonte ſolatii, ſeu tractatus de fiducia in Deum.

VII. Alphonſ. Rodr. p. 3. tr. 1. c. 15. & ſeq.

VIII. Bernardinus Roſignolius de diſciplina Chriſtianæ perfectionis l. 3. c. 5.

IX. Thomas Stapletonus them. 5. in Dom. 24. poſt Pent. them. 3. in Dom. 18. & them. 4. in Dom. 23. Item tom. 4. in Dom. Paſch. text. 1. in Dom. 1. poſt Paſch. t. 4. in Dom. 4. poſt Epiph.

X. Matthias Faber conc. 6. in Dom. 18. poſt Pentec.

XI. Petrus Sanchez in regno Dei p. 4. c. 5.

XII. Jacobus Marchantius in Horto Paſtorum l. 2. tr. 2.

XIII. Joſephus Manſi Biblioth. mor. 85.

TITULUS CXXXIV.

SPIRITUS SANCTUS.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

S. Cypr. ſ. de Pent. I. EST tertia perſona in divinis a Patre, Filioque procedens. Vocatur Spiritus a vento, teſte S. Cypriano, quem trahimus & afflamus, ut reſpiratio, aſpiratio, ſuſpiratio, inſpiratio, exſpiratio, e Spiritu S. & cauſam habeat, & materiam, & proventum. Sanctus autem vocatur quia ipſius, velut amoris divini proprium eſt ad Sanctitatem perducere. Licet autem etiam Pater, & Filius vere Spiritus S. ſint, dicique poſſint, hoc tamen nomen Perſonæ tertiæ per appropriationem eidem attributum eſt, tum quia nomen aliud proprium non habebat, ut Pater, & Filius; tum quia, ut S. Aug. diſcurrit, conveniebat, ut, ex nomine, quod utrique convenit utriuſque communio ſignificaretur; tum quia, ut S. Th. ait: Proprium eſt amoris, per quem Spiritus S. procedit, quod moveat, & impellat voluntatem amantis in amatum. *S. Aug. l. 5. de Tr. c. 13. S. Th. 1. p. qu. 3. c. 3.*

Dona Spiritus Sancti.

II. Sunt ſeptem, per Iſaiam indicata: Et requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, Spiritus Sapientiæ, & Intellectus, Spiritus Conſilii, & Fortitudinis, Spiritus Scientiæ & Pietatis, & replebit eum Spiritu timoris Domini. *Iſaiæ 11. v. 2.*

III. Donum *Sapientiæ* eſt internus quidam, ac ſuaviſſimus guſtus, & ſapor, quo etiamnum in terris exiſtentes cæleſtia gaudia prælibamus, & Angelicam vitam vivimus, juxta illud Davidis: Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus. *Pſ. 33. v. 32.*

IV. Donum *Scientiæ* eſt, quo noſtræ naturæ fragilitas, & divinæ voluntatis regula, ac ſalutis via cognoſcitur, fraudeſque ac aſtutiæ mundi, carnis, ac Dæmonis deteguntur. *Lud. de Pont. p. 3. med. 3.*

V. Donum *Intellectus* eſt, quod dubia, perplexitates, nebulæ, diffidentiæ, & torpores in operando, credendo, & ſperando pelluntur, & pax gaudiumque in articulis fidei credendis communicatur.

VI. Donum *Conſilii* eſt, quo in occaſionibus peccandi media nobis ſalutaria ad vitandum peccatum, & interitum ſuggeruntur.

VII. Donum *Fortitudinis* eſt, quo cor noſtrum imbecille, ac timidum roboratur, ad temporalia detrimenta ſpernenda, ut æterna evadamus.

VIII. Donum *Pietatis* eſt, quo cor noſtrum emollitur ad benefaciendum proximo, miſericordiamque in occaſionibus præcipue vindictæ exhibendam.

IX. Donum *Timoris* eſt, quo ſpiritus ſuperbiæ reprimitur animuſque ad ſecreta, & tremenda judicia Dei expavenda compungitur. Unde patet, per prima tria hominem in operibus vitæ contemplativæ perfici; per ultima tria vero in operibus vitæ activæ dirigi, & erga ſeipſum, proximum, & Deum ordinari. Donum Conſilii autem in medio velut ſolem eſſe, & lumen circa agenda utriuſque vitæ præferre.

X. Hæc ipſa dona aliqui volunt per ſeptem lucernas, quas Dominus voluit in tabernaculo lucere, deſignata fuiſſe: Alii per ſeptem ſpicas, quas Pharao in culmo uno pulcherrimas pullulare vidit: alii per ſeptem oculos, qui apud Zachariam erant in lapide uno: alii per cornua ſeptem a S. Joanne conſpecta: alii per ſeptem apparitiones a Chriſto poſt reſurrectionem factas, alii per ſeptem gradus, quibus a loco vulgi ad atrium mundorum in tabernaculo aſcendebatur. *Num. 8. v. 2. Gen. 13. v. 37. Zach. 3. v. 9. Apoc. 5. v. 6. Ezec. 40.*

Fructus Spiritus Sancti.

XI. Fructus Spiritus eſt, charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo fides, modeſtia, continentia, caſtitas. *Gal. 5. v. 22.*

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Veritas.

I. VIdi Spiritum deſcendentem de cælo, quaſi columbam, & manſit ſuper eum. *Joa. 1. v. 32.*

Ib. v. 33. II. Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt, qui baptizat in Spiritu Sancto.

Jo. 20. v. 22. III. Hoc cum dixiſſet, inſufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum.

1. Cor. 3. v. 16. IV. Neſcitis, quia templum Dei eſtis vos, & Spiritus Dei habitat in vobis.

2. Tim. 1. v. 14. V. Bonum depoſitum cuſtodi per Spiritum Sanctum, qui habitat in nobis.

1. Joan. 3. v. 24. VI. In hoc ſcimus, quoniam manet in nobis, de Spiritu, quem dedit nobis.

1. Jo. 5. v. 7. VII. Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt.

Joan. 14. v. 16. VIII. Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere.

1. Cor. 12. IX. Diviſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus.

Qualitas.

Sap. 12. v. 1. X. O quam ſuavis eſt, Domine, Spiritus tuus.

1. Cor. 2. v. 10 XI. Spiritus omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.

XII. Signati eſtis Spiritu promiſſionis Sancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ.

Neceſſitas.

1. Cor. 12. v. 3. XIII. Nemo poteſt dicere Dominus Jeſus, niſi in Spiritu Sancto.

Utilitas.

Luc. 12. v. 12. XIV. Spiritus Sanctus docebit vos in illa hora quid oporteat vos dicere.

Ro. 5. v. 5. XV. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum S., qui datus eſt nobis.

2. Cor. 3. v. 17. XVI. Ubi Spiritus Domini, ibi libertas.

Pſ. 103. v. 30. XVII. Emittes Spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ.

Rom. 8. v. 16. XVIII. Ipſe Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro quod ſumus Filii Dei.

Ezech. 36. v. 19. XIX. Dabo eis cor novum, & Spiritum novum tribuam in viſceribus eorum; & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum, ut in præceptis meis ambulent, & præcepta mea cuſtodiant, faciantque ea, ut ſint mihi in populum, & ego ſim eis in Deum.

Rom. 8. v. 11. XX. Quod ſi Spiritus ejus, qui ſuſcitavit Jeſum a mortuis, habitat in vobis, vivificabit, & mortalia corpora veſtra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis.

Ib. v. 26. XXI. Similiter autem, & Spiritus adjuvat infirmitatem noſtram; nam, quid oremus, ſicut oportet, neſcimus, ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Greg. in mor. I. HAbitare in corpore animam, probant vitales ſenſus corporis: habitare in animam Spiritum, probat vita ſpiritualis; illud ex viſu, & auditu cognoſcitur; iſtud ex charitate, & humilitate, cæteriſque virtutibus.

II. Neſcit tarda molimina Spiritus Sancti gratia. *S. Ambr. in cap. 1. Luc.*

III. Spiritus Sanctus in quibuſdam virtutibus electis ſuis adeſt, aliquando ſe ſubtrahit. *Martial. S. Greg. ſup. cant.*

IV. Dona Spiritus Sancti uſque adeo nectuntur, ut ſeparari nequeant. *Idem in mor.*

V. Spiritus Sanctus regia ſubſtantia eſt. *S. Chryſ.*

VI. Spiritus Sancti opus eſt regeneratio. *ſup. Ep. ad corinth.*

Neceſſitas.

VII. Recedente Spiritu Sancto a tabernaculo mentis, evacuatur homo dulcedine, & impletur omnia amaritudine; nulluſque ei locus in cælo eſt, quia alienum ſe fecit a bonitate. *S. Ambr. de Sacr. Epiſc. in Epiſt. ad Burdigal.*

VIII. Mens quæ Spiritus Sancti ignorat abſceſſum, patet ſeductioni, & quæ reditum non obſervat, erit ingrata viſitationi. *S. Bern. ſup. Cant. ſer. 18.*

IX. Spiritus Sancti gratia indigemus, ut cuſtodiat corda & intelligentias, ne forte cum non aderit adeſſe putemus. *Idem ib.*

Utilitas.

X. Porro ad faciendum bonum quid in nobis bonus Spiritus operatur? profecto monet, & movet, & docet: monet memoriam, movet voluntatem, & docet rationem, nec minimam paleam intra cordis, quod poſſidet, habitaculum patitur reſidere, ſed ſtatim igne ſubtiliſſimæ circumſpectionis, & compunctionis exurit Spiritus dulcis, & ſuavis. *S. Greg. in mor.*

XI. Idcirco Spiritus Sanctus igne, & columba nobis monſtratus eſt, quia videlicet omnes, quos implet, & columbæ ſimplicitate manſuetos, & igne zeli ardentes exhibet. Nequaquam ergo Spiritu Sancto plenus eſt, qui aut tranquillitate manſuetudinis fervorem æmulationis deſerit, aut rurſus in æmulationis ardore virtute manſuetudinis amittit. *Idem.*

XII. In terra datur Spiritus, ut diligatur proximus, e cælo datur Spiritus, ut diligatur Deus; ſicut ergo una eſt charitas, & duo præcepta; ita unus Spiritus, & duo dona. *Id. ho. 30.*

XIII. Spiritus Paracletus dat pignus ſalutis, robur vitæ, ſcientiæ lumen, pignus ſalutis, ut ipſe reddat teſtimonium Spiritui tuo, quod Filius Dei ſis; robur vitæ, ut, quod per naturam tibi impoſſibile eſt, per gratiam ejus non ſolum poſſibile, ſed etiam facile fiat: lumen ſcientiæ, ut cum omnia benefeceris, te ſervum inutilem putes, & quidquid boni in te inveneris, illi tribuas, a quo omne bonum eſt in iſtis tribus, Spiritus Sanctus docebit te omnia, quæ pertinent ad ſalutem. *S. Bern. in ſer. 2. Pent.*

XIV. Nulla in diſcendo mora eſt, ubi Spiritus Sanctus. Doctor adeſt. *Ven. Bed. hom. 9. in Luc.*

XV. Spiritus Sanctus in columba, & igne apparuit, quia omne cor, quod ejus gratia tangitur, & manſuetudinis lenitate tranquillum, & zelo juſtitiæ fit accenſum. *Id. in ho.*

XVI. In linguis igneis apparuit Spiritus, quia omnes, quos repleverit, ardentes pariter, & loquentes facit. Linguas igneas Doctores habent, quia dum Deum amandum prædicant, corda audientium inflammant. Nam & otioſus ſermo Doctoris eſt, ſi præbere non valet incendium amoris. *S. Greg. ho. 30. in Ev.*

XVII,

Ibid. XVII. O qualis eſt Artifex iſte Spiritus, nulla ad diſcendum mora agitur in omne, quod voluerit; mox enim ut tetigerit mentem, docet, ſolumque titigiſſe, docuiſſe eſt.

S. Aug. ſ. 2. Fer. 2. Pent. XVIII. Quod eſt anima corpori hominis, hoc eſt Spiritus Sanctus corpori Chriſti, quod eſt Eccleſia: hoc agit Spiritus in tota Eccleſia, quod agit Anima in omnibus membris unius corporis.

S. Hieron. in tradit. in Geneſ. XIX. Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas, ſeu, ut in Hebræo habetur, incubabat, ſive conſovebat, in ſimilitudinem volucris ova calore animantis. Ex quo intelligimus, non de Spiritu mundi dici, ut nonnulli arbitrantur, ſed de Spiritu Sancto, qui & ipſe vivificator omnium a principio dicitur.

§. IV. EXEMPLA CHRISTIANA.

Veritas.

In c. 1. I. BAptizante Chriſtum S. Joanne deſcendit Spiritus S. de cælo quaſi columba, & manſit ſuper eum.

Act. 2. II. Dum complerentur dies Pentecoſtes, erant pariter omnes in eodem loco, & factus eſt repente de cælo ſonus tamquam advenientis ſpiritus vehementis, & replevit totam domum, ubi erant ſedentes. Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tamquam ignis.

D. Anto. p. 3. hiſt. tit. c. 10. c. 3. III. Anno Domini 1275. quædam mulier devota a ſenſibus abſtracta vidit, quod, cum Patres Franciſcani Comitia generalia celebrarent, Spiritus Sanctus ſuper illos in Eccleſia congregatos in ſpecie ignis deſcenderit.

Leo Oſtie. l. 4. Hiſt. Caſſin. c. 11. IV. Anno Domini 1084. cum Gregor. VII. Papa Caſſinum veniſſet, & ibi Miſſarum ſolemnia celebraret, vir quidam Joannes nomine juxta altaris crepidinem immobilis perſtitit. Cumque ad altare deflexiſſet obtutus, ſubito in extaſim raptus, niveo candore columbam, cujus erat aureum guttur ſuper eandem aram ſtare conſpexit. Quæ inde leviter advolans ac ſuper deſtrum Pontificis humerum recubans, alis protinus expanſis, utrumque protexit, ac tandiu ſic perſtitit, quouſque commiſtio Dominici corporis, & Sanguinis in calice fieret; Iterumque ſe in dextrum humerum colligens, inde ad altare deſcendit, caput blande ſuper hoſtiam flectens, viro illo, quid ſibi vellent, non intelligente, cum volatu præpeti pleno roſtro remeavit ad cælum. Poſt hæc homo ille in ſe rediens, nulla penitus hujus rei veſtigia memoria tenuit. Nocte vero ſubſecuta cum ſe ſopori dediſſet. Vir quidam illuſtrior Sole, minaci vultu in medio ſuæ domus hoſpitio eidem apparuit. Quo ille viſo, de ſtrato exiliens terrore correptus fugam tentat arripere. Vir autem ille porrecta manu continuit brachium ejus ſuaviter tenens. Cum autem ejus manus nequiret effugere, ac ſic vinctus ſtetit invitus, ad ejus mox auxilium quidam nivea canitie aſperſus, indutuſque ſtola candida adſuit, ejuſque mœrorem conſolans, de manu ſe tenentis eripuit, cum ille, quiſnam hic eſſet tantæ claritatis vir, quæſivit intrepidus. Hic inquit eſt juſtitiæ Sol; Et ille, nomen quoque, ait, tuum ſimiliter pande: Nequaquam ait ille ſcire te oporteret nomen meum, ſed mihi ad interrogata reſponde: Recolis quid heri dum in Eccleſia aſtares, vidiſti. Ille cujus animum occuparat oblivio, cœpit intra ſe volvere quidnam eſſet, quod ab eo ſenior quæreret, ſubitoque reminiſcens, cuncta utque viderat, ex ordine retulit. Et ille, Vade, inquit, celeriter, & hoc ipſum auribus Papæ intimato, ut conſtanter vigore Sancti Spiritus quod cœpit, exequatur. His dictis ab oculis ejus elabitur. Hæc viſio columbæ in Pontifice ſignificabat, eum Spiritus S. inſtinctu regi, & gubernari.

Maroll. l. 1. V. Sanctus Servatius Epiſcopus Trajectenſis ea Spiritus S. gratia dotatus fuit, ut prædicantem audientes alienigenæ diverſæque nationes, una quæque ſua lingua locutum putarent, nihil non intelligentes, quod ab illo eſſet prolatum.

Utilitas.

Spec. Ex. V. Confeſſio ex. 10. VI. Juvenis quidam, cum poſt juventutem inter ſcelera graviſſima exactam, periculoſa infirmitate correptus prima nocte a Patre cæleſti ſibi apparente, & ſequenti nocte etiam a Chriſto, ſanguinem e vulneribus hauſtum in illius vultum projiciente, ſententiam damnationis æternæ accepiſſet, & jamjam deſperare cœpiſſet, junioris tandem fratris precibus, & conſiliis erectus, poſtquam Spiritus S. benignitatem imploraſſet, & peccata ſua maximo cum dolore fuiſſet confeſſus, eumdem Sanctiſſ. Spiritum aſpectabilem tertia nocte habuit, ab eoque nuntium remiſſorum peccatorum accipiens, ad cæleſtia regna poſt triduum ingredienda invitatus eſt, ſicque elapſo conſtituto tempore, cum ſummo ſuo aliorumque ſolatio, & gaudio migravit, uti fuſius loco citato narratur.

Ib. ex. 1. VII. Infirmarius quidam, qui cibos delicatiores pro infirmis præparatos guloſe abſumere conſueviſſet, & quondam Abbati ſuo ad Miſſam ſe præparanti confiteri volens hoc delictum, repulſam petitionis (non adeo, ut Abbas rebatur, neceſſariæ) paſſus fuiſſet, eo tandem deſperationis redactus eſt; ut in locum abſtruſum ſecedens, cultrum gutturi ſeipſum interrempturus immerſerit. Sed ab ipſis Dæmonibus, permittente Deo, in præruptum campanilis murum, ne a Fratribus inventus ad pœnitentiam incitaretur, aſportatus eſt. Verum cum die Pentecoſtes illuceſcente, Abbas cum Fratribus devotiſſime Spiritui S. ſupplicaſſent, ne miſerum fratrem perire ſineret, eumdem inſperato in campanili ſemianimem inventum, cum maximo gaudio in infirmorum cubiculum deportaverunt, ibique qua ſpiritualibus, qua corporalibus medicinis tandiu ſoverunt, donec reſtituta plene ſanitate, ſoſpitatori ſuo tanto ferventtius deinceps ſervivit, gratiaſque egit, quanto majori beneficio, & charitate ſe ab æterno interitu præſervatum cognoverat.

Ib. Verbo Miſericor. Dei ex. 1. VIII. Frater quidam, cum in Ægyptum veniens filiam Sacerdotis Pagani formoſam admodum conſpexiſſet, ejuſdem amore captus, ipſam ſibi a Patre in uxorem dari petiit. Verum Sacerdos, ſe eam dare non poſſe, reſpondens, niſi idolo ſuo interrogato; abiit in templum, & an filiam ſuam committere ei debe-

ret, quæſivit. Cui dæmon dixit; ſi negat Deum ſuum, & baptiſmum, & propoſitum Monachi, trade eam illi. Cum itaque frater hoc intelligens omnia præſtitiſſet, vidit columbam da ore ſuo exire, atque ad cælum volare. Sacerdos tamen necdum filiam tradere volens, ſed iterum idoli ſui conſilium requireos, audivit ab illo: Non des illi filiam, quia Deus illius non receſſit ab eo, ſed adjuvabit illum. Quod cum totidem veibis Sacerdos fratri retuliſſet, hic in ſe reverſus dixit: Si tanta booitas Dei mei erga me, ut etiam, poſtquam illum tam turpiter & ſcelerate abjuravi, a me non recederet, cur ego ab eo recedam? Itaque ſecedens, & ad ſanctum quemdam ſeoem ſe conferens, omnia, quæ ſecerat, viderat, & audierat, narravit, qui blande eum cooſolatus; ſedere ſecum in cella, & tres hebdomades jejunare juſſit, ipſe vero interea Deum aſſidue pro eo deprecatus eſt, effecitque ut lapſa prima hebdomada Frater columbam de cælo advolantem, ſed longius adhuc diſtantem, ſecunda juxta caput volitantem, & completa tertia ſeptimana omnino per os intrantem ceroere mereretur. Quo audito ſenex Deo gratias agens, dixit ad Fratrem: Ecce ſuſcepit Deus pœnitentiam tuam, de cætero atteode tibimetipſi, & ſolicitus eſto. Et reſpondens Frater dixit: Ecce amodo tecum ero, donec moriar, quod, & fecit.

Surius 5. April. IX. S. Viocentius Ferrerius tam copioſe Spiritu S. repletus erat, ut licet Valentioa ſantum, velut propria ſibi lingua loqueretur, a diverſiſſimis tamen nationibus in concione præſentibus intelligeretur, ampliſſimoſque ex concionibus ſuis fructus reportaret.

§. V. EXEMPLA DOMESTICA.

Epiſt. Indic. 1555. I. S. Franciſcus Xaverius Apoſtolico plane Spiritu divinitus accenſus, inter alias Spiritus S. gratias etiam hanc acceperat, ut duodenis interdum, aut pluribus perſonis diverſiſſima quærentibus eodem tempore reſponderet. Sed & ſingulis horis canonicis Hymnum. *Veni Sancte Spiritus*, pro attentionis gratia impetranda præmittere ſolebat.

Hiſt. Soc. 1.3. n. 35. II. P. Petrus Faber in ſingulis horis canonicis, præter alias pias induſtrias, ad mantem ab evagationibus cohibendam adhibitas, etiam hanc magno animi ſui ſenſu, ac devotione adhibebat, ut Spiritum ſibi bonum, & ſanctum ad preces, ab eo Eccleſiæ, & Pſalmiſtæ dictatas, cum debita reverentia perſolvendas largiri dignaretur.

Vita P. Balthaſſ. Alvar. c. 31. III. P. Balthaſſar Alvarez, cum S. Thereſiæ nimio affectu, & privata amicitia quibuſdam perſonis adhærere adverteret, & per hoc eam non mediocriter ab ioteriori, & arctiori cum Deo familiaritate impediri ſciret, ad hoc impedimentum removendum ſuaſit illi, ut per aliquot dies hoc negotium ſerio Deo commendaret, dicens eum in finem Hymnum: *Veni Creator Spiritus*: ut lucem impetrarer, qua poſſet diſcernere, quod melius eſt. Id quod hac ratione feliciter ab ea effectum eſt.

§. VI. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. Sicut Ars in eo, qui ipſam nactus eſt, ſemper quidem præſens eſt, ſed non ſemper operatur; ita gratia quoqua Spiritus Sancti in eis, qui ipſam receperunt, præſens eſt, ſed juxta divinæ ſuæ providentiæ ordinem diverſimode operatur. *S. Bern. de S. Spi.*

II. Sicut radii Solis ita a quovis homine participantur, ut, licet quivis plene iis fruatur, non minus tamen, & reliqui participent, ita Spiritus Sanctus ſic ſingulorum corda ſua gratia replet & vivificat, ut perinde etiam aliis abunde ſufficiat. *Idem.*

III. Sicut ignis accenſus hanc habet naturam, ut, quanti ad lumen purpurei ſplendoris aſpexerint, tantis uſum ſuæ lucis impertiat, tantis miniſterium ſui muneris tribuat & tamen integritate ſua permaneat; ita Sancti Spiritus virtus, quantumlibet effluat, quantumlibet in plurimos gratiæ divinæ largitate exuperet, ſicut probatur recipere menſuram, ita nullum ſentit expenſam. *S. Paſch. de Spir. S.*

IV. Sicut cor per os producit flatum: ita Pater per Filium producit Spiritum; vel potius ſicut Anima ex intellectione rei amabilis ſpirat, & producit ejuſdem amorem: ita Pater per Verbum ſpirat, & producit Spiritum S. *Fab. conc. 3. in Om. Pal.*

V. Sicut ab igne manat lux, & calor: ita a Patre, & Filio Spiritus S. *S. Dam. l. de fide c. 9.*

VI. Sicut Deus homini in corpore duo dedit præcipua, caput, & cor, ut reſpondeant potentiis præcipuis animæ, intellectui ſcilicet, & voluntati: ita Eccleſiæ ſuæ dedit Chriſtum valut caput, & Spiritum S. velut cor, ut per hunc amaremus, per illum intelligeremus. *S. Greg. l. de homine.*

VII. Sicut Mater filio, quem tenere amat, porrigit utrumque uber, ne forte quidquam ei deſit: ſic Pater æternus Filio dato Spiritum S. adjecit, ut ſuum erga homines amorem abundantius demonſtraret. *Beirlinck. Fer. 2. Pent. c. 2.*

Neceſſitas.

VIII. Sicut litteræ, quæ ſucco mali Citrei ſcribuntur, legi non poſſunt, niſi ad ignem appliceotur, ita quæcumque cæleſtis Magiſter in corde hominum ſcripſerat, intelligere ipſi non poterant, donec ignis de cælo, id eſt Spiritus S., deſcenderel, & intelligendi facultatem tribueret. *Ibid.*

IX. Sicut, ſi lucem pellas de mundo, vel de nocte lucernam e domo, ſupereſt, ut nihil videant oculi, nihil operentur viventes, nec agnoſcatur rarum dignitas, ſed per ignorantiam aurum parinde conculcetur, ac ſi ferrum eſſet; ita in intelligibili gubernatione impoſſibile aſt illam inſititiam manere vitam abſque ſpiritu. *S. Baſil. de S. Spi.*

X. Sicut non eſt poſſibile, ut ex ſola pluvia fructificet terra, niſi ſuper eam flaverit ventus: ſic non eſt poſſibile, ut ſola doctrina corrigat hominem, niſi cooperatus fuerit Spiritus S. in corde ipſius. *S. Chriſ. hom. 20. op. imp.*

XI. Sicut navis, quantumcumque rebus aliis ſit *Id. de S. Spir. a. 60.*

Digitized by Google

ſit inſtructa, moveri non poteſt, niſi per venti operationem; ita, licet adſit ſermonis ampla ſupellex, profunda eloquentia, ac intelligentia, niſi tamen etiam Spiritus Sanctus cooperetur, & virtutem movendi ſuppeditet, otioſa erunt omnia.

S. Bern. tr. de vita ſolit. XII. Sicut non habet corpus, unde vivat, niſi de ſpiritu, ſic affectus hominis, qui Amor dicitur, non vivit, hoc eſt, non amat Deum, niſi de Spiritu Sancto.

Marchant. in hort. Paſt. tr. 4. prop. 2. XIII. Sicut terra, ſine aqua nec conſiſtentiam habet, nec veſtitur herbis, nec ornatur floribus, nec producit fructus, ſed eſt inanis, & vacua; ſic anima ſine gratia Spiritus, nec tentationibus reſiſtit; ſed ſicut pulvis jactatur a facie venti, nec veſtem habet juſtitiæ, nec ornatum ſapientiæ, nec fructum bonorum operum.

Utilitas.

Fab. conc. 2. in Do. 4. poſt Paſch. XIV. Sicut Mater infantem deferens, Nutricem ei relinquit: Pater filium a ſe ablegans, Pædagogum ei aſſignat: ita Chriſtus ab Eccleſia recedens non reliquit eam orphanam, ſed Paraclitum ei dedit.

S. Cyrill. Catech. XV. Sicut Paradiſum totum fons unus irrigavit, & una pluvia in univerſum deſcendit mundum, quæ alba quidem fit in ſpinis, rubra in roſis, purpurea in Hyacinthis, ac in diverſis ſpeciebus diverſa, & in omnibus fit omnia, cum nihilominus eadem ſit, ejuſdemque ſpeciei: ſic & Spiritus Sanctus, cum ſit unus & idem, & non diviſibilis, unicuique dividit gratiam, prout vult.

S. Chryſ. in ep. ad Heb. XVI. Sicut navis, quæ proſpero flatu fertur in pelago, non poteſt impediri, neque demergi: ſic anima adjuta a Spiritu Sancto, omnibus rebus ſuperior exiſtit, & omnibus fluctuationibus vitæ eminebit.

S. Baſil. de Spir. S. XVII. Sicut corpora illuſtria, pellucidaque, contacta radio Solis fiunt & ipſa ſupra modum ſplendida, & alium fulgorem ex ſeſe profundunt: ſic & animæ ſpiritu afflatæ, ac Spiritu illuſtratæ fiunt & ipſæ ſpirituales, & in alios gratiam emittunt.

Orig. in Pſal. 36. hom. 5. XVIII. Sicut, ſi naviges, & in navi poſitus videas terras & promontoria, & montes tranſeuntes, non quod illa continuo moveantur, ſed quia tu vento proſpero flante tranſis illa, ſe ſubducere videntur, ac fieri; ita & in hoc ſæculo, ſi Sancto Spiritu mentem tuam perflante, & ſpirante, ſecundo, ac proſpero naviges curſu, pertranſibis ſenſu tuo omnia hæc quæ videntur, quia temporalia ſunt, & intueris illa, quæ æterna ſunt, ſine dubio dices, Quia hæc omnia, quæ videntur, jam non ſunt, comparatione illorum quæ futura ſunt.

Didym. Alex. l. 1. de Spir. S. XIX. Sicut diſciplinæ, & virtutis aſſumptor ſignaculum, & figuram (ita dicam) in ſuum ſenſum recipit ejus ſcientiæ, quam aſſumpſit: ſic & is, qui Spiritus Sancti particeps efficitur, per communionem ejus fit ſpiritualis pariter, & ſanctus.

S. Pamp. Marth. XX. Sicut is, qui aliqua diſciplina plenus eſt, qui perfecte eam habet, erudite & ſubtiliter de ea poteſt proferre ſermonem: ſic qui Spiritum Sanctum conſummate acceperunt, ita ut impleantur eo; cum fiducia Verbum Dei loquuntur, quia præſens Spiritus Sanctus dignam Deo vocem miniſtrat.

XXI. Sicut ventus præſertim vehemens, uti turbo, turres dejicit, arbores evertit, rupes ſcindit; ita Spiritus Sanctus per Apoſtolorum prædicationem mundum idolatricum evertit, potentiam, ſapientiam, & eloquentiam, Tyrannorum, & Philoſophorum ſtravit. *Fab. Cor. 1. in Fer. 2. Pent.*

XXII. Sicut Paterfamilias diſtribuit Familiæ ſuæ neceſſaria ad vitam pro cujuſque exigentia; ſic Spiritus Sanctus in Eccleſia partitur dona ſua Fidelibus pro eorum capacitate, ſuoque beneplacito. *ibid.*

XXIII. Sicut aqua pluvialis e nube effuſa, dum per aeris regionem decidit, in minutiſſimas guttas dividitur, ut in minimas etiam herbas, plantaſque placide ſe inſinuet, omnibuſque viventibus ſuam portionem diſtribuat: ita Spiritus Sanctus neminem adeo negligit, ut non ſufficientem ei gratiam impertiat ad hoc, ut converti, vivere Deo, ac creſcere in virtutibus poſſit. *ibid.*

XXIV. Sicut Ductor viæ gnarus, & peritiſſimus Navarchus maximo ſunt ſolatio; & præſidio iis, qui iter terra, marique faciunt: ita etiam Spiritus Sanctus, cum ſit Dux & Navarchus Eccleſiæ, omnibus Fidelibus ſummam afferre confidentiam debet. *Idem Fer. 3. Pent. conc. 7.*

§. VII. MOTIVA.

Ad Spiritum S. amandum, & invocandum.

I. *Neceſſitas*: quia, teſte S. Aug., quod eſt anima corpori hominis, hoc eſt Spiritus Sanctus Corpori Chriſti, quod eſt Eccleſia, atque etiam cuivis particulari membro Eccleſiæ: merito ipſum perinde ut animam noſtram diligere, cuſtodire, ac conſervare debemus: quid enim prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ vero ſuæ (hujus maxime, ſcilicet Spiritus Sancti) detrimentum faciat? *S. Aug. ſ. 2. Fer. 2. Pent.* *Matt. 16. v. 26.*

II. *Utilitas*: Si enim pietas, teſte S. Paulo, ad omnia utilis eſt, promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt, & in futuro: quanto magis ipſe pietatis Author S. Spiritus hanc utilitatem in ſupremo gradu continebit? *1. Tim. 4. v. 8.*

III. *Dignitas*: Si enim tanto majori æſtimatione, ac honore res quælibet digna cenſetur, quanto præſtantior eſt forma, ex qua componitur; quis neget ſummo honore dignum eſſe eum, qui Spiritum Sanctum velut alteram animam ſibi unitum habet?

IV. *Jucunditas*: Si enim tam jucundum, ac gratum eſt, cor amore creato occupatum habere, quanta erit voluptas amore increato pectus animamque impletam experiri?

§. VIII. MEDIA.

Ad Spiritum S. recipiendum.

I. *Peccati fuga*: Sicut enim vultuum Imagines non in qualibet materia reducuntur, ſed in iis dumtaxat, quæ lævorem, & pelluciditatem quamdam habent, ita non in quibuslibet mentibus operatio Spiritus, ſed in iis, quæ nihil habent obliquum, nihil obtortum, *S. Chryſ. in Iſaiam.*

II. *Carnalium delectationum odium:* Nam ſicut aranearum ſtamina flatum venti non ſuſcipiunt, ita nec anima ſecularis, nec homo animalis gratiam poterit Spiritus Sancti ſuſcipere, ut recte advertit S. Chryſoſt. poteritque huic non immerito illud Geneſis dictum applicari: Non permanebit Spiritus meus in homine, quia caro eſt.

S. Chryſ. hom. 24. in epiſt. ad Hebr. Gen. 6. v. 3.

III. *Pœnitentiæ ſuſceptio*: ſic enim S. Petrus Judæis dicentibus: Quid faciemus, Viri Fratres? reſpondit: Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti in remiſſionem peccatorum veſtrorum, & accipietis donum Spiritus Sancti.

Actor. 2. v. 37.

IV. *Orationis frequentatio*: ſic enim Chriſtus ipſe indicavit, dum dixit: Si ergo vos, cum ſitis mali, noſtis bona data dare Filiis veſtris, quanto magis Pater veſter de cælo dabit Spiritum bonum petentibus ſe? Hinc & Apoſtoli accepturi Spiritum Sanctum, erant perſeverantes in oratione unanimiter.

Luc. 11. v. 13. Actor. 1. v. 14.

V. *Pacis, & concordiæ ſtudium:* quia, ut recte advertit S. Aug. ſicut ſpiritus humanus numquam vivificabit membra, niſi fuerint unita; ſic Spiritus Sanctus numquam nos vivificabit, niſi pace uniti fuerimus. Hinc, & per Siracidem dixit Deus: In tribus placitum eſt Spiritui meo, quæ ſunt probata coram Deo, & hominibus: Concordia Fratrum, & amor Proximorum, & Vir, & Mulier bene ſibi conſentientes.

S. Aug. ſ. 2. ad FF. in Eremo. Eccl. 25. v. 1.

VI. *Quietis amor*; ita enim ipſe iterum Deus indicavit, dum Apoſtolos Spiritum Sanctum accepturos ſedere voluit, & cum quiete orationi vacare, ſicut enim Apes fugiunt loca inquieta, & mella non colligunt, niſi locis pacatis, & turbis ſemotis, ita Spiritus Sanctus quietem in cordibus, in quibus operatur, requirit.

Act. 2.

VII. *Bonorum operum, & virtutum exercitium:* ſicut enim lucernæ lumen oleo fovetur, eoque conſumpto illud quoque evaneſcit; ita Spiritus Sanctus quoque, velut animæ lumen, & ignis nonniſi bonis operibus cuſtoditur.

Berlinc. Fer. 2. Pent. t. 3.

§. IX. ASCETICA.

I. QUinque fere ſunt, quæ Aſceta præcipue de hoc diviniſſimo Spiritu ſcire, aliiſque docere debet. Primum eſt, ut bene cognoſcat, naturam, & proceſſionem ejuſdem, quod ſcilicet ſit vere idem cum Patre, & Filio Deus, ab utroque tamen procedens; nam dum Pater ſeipſum, & ſuam eſſentiam comprehendens, producit vivum conceptum, & perfectam Imaginem ſui, quaſi in ſpeculo ſuæ eſſentiæ ſe contemplans, hæc imago Filius eſt, ejuſdemque cum Patre ſubſtantiæ, diciturque Verbum Dei; quem Filium dum Pater amat amore infinito, quia bonitas infinita eadem, & infinitæ perfectiones in ipſo ſunt; & ob eamdem cauſam etiam a Filio viciſſim amore infinito amatur, procedit ab utroque tamquam ab uno principio amor infinitus, qui eſt ipſe Spiritus S. Unde recte Theologi triplicem amorem in Deo aſſignant, *eſſentialem*, & abſolutum qui eſt omnibus perſonis communis: *notionalem producentem*, quo Pater & Filius producunt Spiritum Sanctum; & *notionalem productum*, quo modo Spiritui Sancto appropriatur. Unde merito colligitur, Spiritum Sanctum eſſe tertiam; & diſtinctam perſonam, quod difficulter probari poſſet, ſi non etiam a Filio procederet. Hinc de Spiritus Sancti adventu dicitur: *Factus eſt repente ſonus*: ut indicetur, quemadmodum ſonus ex colliſione duorum corporum exoritur; ita Spiritum Sanctum ex conjuncta Patris, & Filii ſpiratione, mutuoque amore procedere.

Act. 2.

II. Alterum eſt; ut bene cognoſcat *cauſas*, ob quas Spiritus Sanctus miſſus eſt, quarum tres aſſignat Ludovicus de Ponte, ſcilicet 1. *charitatem* Dei, & bonitatem infinitam, quæ, uti movit ipſum ad Unigenitum Filium dandum, ita etiam ad Spiritum Sanctum mittendum permovit; ut quemadmodum Amicus ſuum amorem abundantius oſtendere volens, poſtquam omnia ſua dedit, etiam cor dare optat; ita & ipſe poſt Filium ſuum datum, etiam cor ſuum, id eſt Spiritum Sanctum daret. 2. *Merita Chriſti:* qui morte, & paſſione ſua hanc gratiam promeruit, ſedenſque ad dexteram Patris velut Advocatus noſter, hunc Paracletum petivit, & obtinuit, ut impleret, quod promiſerat dicens: Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis. 3. *Noſtram neceſſitatem, & miſeriam*: quæ exigebat, ut Conſolator de cælo mitteretur, ſicque impleretur illud Davidis: Miſericordia, & Veritas obviaverunt ſibi, juſtitia, & pax oſculatæ ſunt.

Lud. de Ponte p. 3. med. 32. Joan. 14. Joan. 14. v. 16.

III. Tertium eſt, ut fines miſſionis hujus etiam cognoſcere ſtudeat, quorum quatuor aſſignat idem Ludovicus de Ponte, videlicet. 1. Ut Chriſto ſuccederet in officio Protectoris, Advocati, & Conſolatoris; hinc ipſe Chriſtus dicit: Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum. 2. Ut idem in officio Magiſterii ſuccederet; hinc iterum dixit Chriſtus: Cum venerit Paracletus Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo (hoc eſt, loco mei) ipſe vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia. 3. Ut interne illis teſtimonium daret de Chriſto, quis eſſet. 4. Ut hujus mundi vitia reprehendat, corrigat, eumque de illis convincat; ut iterum Chriſtus dixit his verbis: Cum venerit ille Paracletus, arguet mundum de peccato, & de juſtitia, & de judicio.

Lud. de Ponte l. c. puncl. 2. Joan. 14. v. 16. Ibid. Jo. 16. v. 8.

IV. Quartum eſt, ut dignam de hac ſacratiſſima Perſona æſtimationem concipiat, quam quidem facile hauriet, ſi bene ponderet, hoc eſſe donum illud, quod Chriſtus in cælum aſcenſurus mundo miſſurum ſe promiſit; ex hoc enim merito colligitur, illud omnium donorum præſtantiſſimum, Eccleſiæque, ac membris ejus utiliſſimum eſſe debere, cum ſit utique amori Chriſti infinito, quo humanum genus ſemper amplexus eſt, proportionatum.

V. Quintum eſt, ut ſolum ſciat modum diſponendi ſe ad recipiendum hunc diviniſſimum hoſpitem, qualis quidem optimus eſt, ſi cor ab omni amore create evacuetur; nam, ut recte advertit S. Bernardus, errat omnino, ſi quis cæleſtem illam dulcedinem huic cineri, divinum illud balſamum huic veneno, chariſmata illa Spiritus miſceri poſſe mundi hujus illecebris, arbitratur. Quis enim ſectans leno-

S. Bern. ſ. 6. de aſc.

ci-

Digitized by Google

cinia carnis ſuæ illam ſperare audeat gratiam Spiritus vehementis, quam ne cum ipſa quidem carne Verbi obtinere Apoſtoli potuerunt? *Idem in Cant.* Hinc idem S. Doctor alibi ait: Quomodo agnoſcere potero Spiritus hujus præſentiam: non oculis quia colore caret: non auditu, quia ſonus non eſt: non olfactu, quia ſine odore eſt. Cognoſcam ergo illum mutatione cordis mei, cum e terreno illud cæleſte factum video, e carneo ſpirituale.

§. X. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Matt. 16. v. 26. I. EX occaſione thematis: *Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur?* poteſt Spiritus Sanctus animæ comparari, & 1. quidem oſtendi, quomodo exerceat officium quadruplex animæ, ſitque id, quo *vivimus*, id eſt, *vegetamur*, & alimentum triplex, Verbi Dei, mandatorum divinorum, & SS. Euchariſtiæ attrahimus: ſit id, quo *ſentimus*, id eſt, *videmus* nos ipſos, creaturas, Deum; *audimus* loquentes nobis utilia Deum, & homines: *odoramus* exempla Chriſti, & hominum ſanctorum: *guſtamus* cæleſtia, & nauſeamus vanitates mundi: *tangimus* pericula, ſentientes frigus animæ, ignem concupiſcentiæ, fugereque conamur: ſit id, quo *movemur*, deſerentes creaturas velut terminum a quo, & per Chriſti velut viæ noſtræ imitationem tendentes ad Deum, velut terminum ad quem: ſit id, quo *intelligimus*, apprehendentes, & æſtimantes cæleſtia, *judicamus* ſincere de Deo, & proximo, aliiſque rebus: appetimus, & elicimus virtutes, averſamur vitia: meminimus Dei, & delectamur in eo: peccatorum noſtrorum, & deteſtamur illa. 2. Oſtendi poteſt, quomodo hanc animam, & ſpiritum tueri, & conſervare debeamus, cavendo ſedulo omnia ea, quæ unionem cum eo tollere poſſunt, ſcilicet ne per ignem concupiſcentiæ comburamur: per aquam delectationum terrenarum ſuffocemur: per latrones, id eſt, malos ſocios jugulemur: per vulnera peccati pereamus defectu cibi ſpiritualis, ſeu impletionis mandatorum divinorum, Verbi Dei, Euchariſtiæ, fame ſpirituali contabeſcamus: aut ob reſpirationem, ſeu orationis ſtudium impeditum ſtrangulemur: ne ex alto præcipitati Spiritum elidamus &c. ſed potius ſemper ob oculos habea- *Prov. 4. v. 40.* mus illud Salomonis monitum: Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quoniam ex ipſo vita procedit. Vide Eng. in Feſto Pent. §. 2.

Luc. 12. v. 49. II. Ex occaſione ſententiæ: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi ut accendatur?* poteſt oſtendi, cur in ſpecie ignis apparuerit Spiritus Sanctus. Nempe 1. quia ignis apte ſignificat ejus Divinitatem (ſemper enim pro ſymbolo Divinitatis habitus eſt ignis, un- *Alex. ab Alexand. l. 1. genial.* de & Imperatores, teſte Alexandro ab Alexandris, ſacrum ignem, velut imaginem imperii, ſibi præferri ſtnebant, eoque præcipuo inſigni, & ſingulari ornatu utebantur) & Perſonalitatem (nam ut ignis in ſphæra ſua nihil producit, extra ſe vero plurima, ita Spiritus Sanctus intra ſe nihil, extra ſe vero omnia, cum Patre, & Filio producit. 2. Quia per ignem ſignificatur aptiſſime primarius ejus effectus, qui eſt calefacere, & accendere, & omnia in ſe convertere, calore, & fervore charitatis Dei, & proximi, id quod facile exemplo SS. Apoſtolorum, & primorum Chriſtianorum probari poteſt. 3. Quia per ignem pulcherrime etiam ſignificantur ſeptem dona, vel ut nobiliores operationes S. Spiritus, nam ſicut ignis conterit petras, & montes ſubvertit, ita Spiritus Sanctus ſuperba corda per donum timoris compeſcit: Sicut ignis liqueſacit congelata, & indurata objecta; ita Spiritus Sanctus frigidas, & congelatas mentes liquefacere in lacrymas cogit, juxta illud Davidis: Flabit Spiritus ejus, & fluent aquæ: Sicut ignis conſolidat humida, & viſcoſa; ita Spiritus S. per donum fortitudinis vaſa electionis conſolidat, & ad omnes tribulationes fortiter ferendas indurat: Sicut ignis lucem, ardorem, calorem producit, & omnia penetrat, ſemperque ſurſum tendit; ita Spiritus Sanctus ſurſum tendere facit per donum ſapientiæ, illuminat per donum ſcientiæ, penetrare omnia facit per donum intellectus, & tandem torporem excutit per donum conſilii. Unde merito quivis cum S. Aug. exclamet: O ignis ſancte! quam ſuaviter ardes, quam ſecrete luces, quam deſideranter aduris? Væ iis, qui ex te non ardent, qui per te non lucent; tempore enim ſuo nauſeam & vomitum Deo provocant, & caligine circumdati, ad ignem tenebroſum pergunt. *Ap. Marchant. tr. 4. lect. 2. in fin. fol. 309.* Quod ne fiat, oremus cum Eccleſia: Veni Sancte Spiritus, reple tuorum corda Fidelium, & tui in nobis amoris ignem accende. Et iterum: illo nos igne, quæſumus Domine, Spiritus Sanctus inflammet, quem Dominus noſter Jeſus Chriſtus miſit in terram & voluit vehementer accendi. Qui tecum vivit &c. Vide Marchant. l. c.

III. Ex occaſione thematis: *Factus eſt repente de cælo ſonus, tanquam Spiritus vehementis*: Poteſt Spiritus Sanctus vento comparari. 1. Quia ſicut venti originem nemo ſcire potuit, ita nec Spiritus Sancti; hinc Chriſtus apud S. Joannem ait: Spiritus, ubi vult, ſpi- *Jo. 3. v. 8.* rat, & vocem ejus audis, & neſcis, unde veniat, aut quo vadat. 2. Quia eaſdem habet proprietates cum vento vehemente; ut enim hic eſt velociſſimus, omniaque ſibi ſubjicit, dejiciendo turres, ſcindendo rupes, arbores evellendo; ita Spiritus Sanctus neſcit tarda molimina, & omnia, quæ ipſi adverſantur, potenter vincit, uti in primo Adventu ſuo ſuper Apoſtolos ſufficienter oſtendit, per quos totam Gentilitatem, ipſumque adeo infernum etiam fortiſſime expugnavit, ſibique ſubjecit. 3. Quia eoſdem etiam effectus, & commoda habet cum vento; ut enim hic aer purgat, ac ſerenum efficit, calorem æſtus temperat, agros fertiles reddit, naves propellit, molas verſat; ita Sanctus Spiritus purgat animam a peccatis, ſerenam facit conſcientiam, mitigat nimium calorem concupiſcentiæ, fructuoſas efficit mentes hominum, propellit in via perfectionis, & molas frumentum ſpirituale Verbi Dei conterentes, id eſt prædicatores, animat, atque ad idem verbum Dei digne tractandum inſtruit: quæ omnia facile per exem-

pla,

Digitized by Google

ritatis ordinatæ erga nos ipſos accendat, adjuvando, ut regulas tres ab hac charitate præſcriptas ſedulo obſervemus, videlicet ut finem, propter quem conditi ſumus ob oculos ſemper habeamus: media ad eumdem neceſſaria ſedulo adhibeamus, qualia ſunt virtutes, & opera bona: impedimenta ab eo abducentia, qualia ſunt paſſiones inordinatæ, & peccata inde prodeuntia fortiter removeamus. Quem in finem ſervire poſſunt Fabri conciones; 6. in Fer. 2. Pent. c. 2. in Dom. 12. & 17. poſt Pentec.

Pſ. 142. v. 10. VIII. Ex occaſione thematis. *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam:* poſſunt potiores Spiritus Sancti proprietates, & operationes explicari, & 1. quidem oſtendi, quam vere dicatur Spiritus bonus, tum propter intrinſecam bonitatem, tum propter extrinſecam hominibus communicatam. 2. Oſtendi poteſt, *quomodo deducat*, ſcilicet ut olim Iſraelitas, per columnam nubis (id eſt, beneficia, ac promiſſiones ſuas) in die proſperitatis, & per columnam ignis, ſeu ardentem charitatem, in nocte adverſitatis. 3. Oſtendi poteſt, quomodo deducat *in terram rectam*, id eſt, terram promiſſionis, melle, & lacte abundantem, id eſt, cæleſtem Patriam. Quæ fuſius diducta videri poſſunt apud Marchant. tr. 4. lect. 1. in Horto Paſtorum.

Eph. 2. v. 8. IX. Ex occaſione thematis: *Aſcendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus:* poteſt dici, Spiritus S. eſſe hoc donum, utpote qui pluribus ex capitibus ſumme ſit æſtimandus, ideoque merito multis donis æquiparandus. 1. Quia eſt donum præſtantiſſimum, ſi in ſe ſpectetur, cum ſit infinitæ bonitatis, & dignitatis: 2. Quia etiam is, qui donat, eſt altiſſimus Dei Filius, omnes homines dignitate infinities ſuperans. 3. Quia affectus dantis eſt pariter infinitus, cum ab infinitate donantis accipiat dignitatem ſuam. 4. Quia etiam reſpectu noſtri eſt donum maximum, utpote infinitam utilitatem continens, cum pietas, quæ eſt particula dumtaxat hujus bonitatis, ſit ad omnia utilis, teſte S. Paulo. Merito ergo hoc donum ſumme æſtimandum, deſiderandum, petendum, excipiendum, conſervandum. Quæ omnia fuſius apud Fabrum conc. 1. in Feria 2. Pentecoſt. videri queunt.

4. Reg. 10. v. 15. X. Ex occaſione thematis: *Numquid eſt cor tuum rectum cum corde meo, ſicut cor meum cum corde tuo?* poteſt Spiritus Sanctus cor Eccleſiæ dici, utpote cujus velut corporis myſtici caput ſit Chriſtus, collum Deipara, oculi Antiſtites, Lingua Doctores, Dentes Religioſi, Aures Confeſſarii, Manus, & Pedes cæteri fideles. Cor autem ipſe Spiritus S. idque ob tres cauſas, 1. Quia ſicut cor eſt ſedes amoris, ita & Spiritus Sanctus eſt ſedes amoris illius, quo Pater, & Filius ſe mutuo amplectuntur. 2. Quia ſicut cor eſt fons caloris, & ſpirituum vitalium, quos toti corpori ſubminiſtrat, ita Spiritus Sanctus eſt origo gratiæ, omniumque virtutum. 3. Quia ſicut cor, teſte Iſidoro, a cura dictum eſt, quia perpetuo vigilat, & in motu eſt; ita & Spiritus Sanctus perpetuo vigilat, pro Eccleſia, eamque in membris ſuis animat, conſolatur, inſtruit, arguit, punit, ut merito dicere poſſit Eccleſia: Ego dormio, & cor meum vigilat. Cum ergo cor ſuum dederit Deus Chriſtus, & cor iſtud ſit rectiſſimum, quia amat rectiſſime, id eſt, propter optimum finem: ſinceriſſime, id eſt, non nudis verbis, ſed etiam opere, & veritate, conſtantiſſime, quia uſque in finem; merito hæc eadem in noſtro quoque corde viciſſim requirit Deus, quod proinde, quomodo in praxi fieri debeat, paulo explicatius eſt oſtendendum.

S. Iſid. l. 11. Etym.

Cant. 5. v. 2.

Jo. 14. v. 16. XI. Ex occaſione thematis: *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis:* poteſt oſtendi, quam perfecte Spiritus Sanctus Conſolatoris munere fungatur, nempe quod 1. *ſciat, poſſit, & velit* conſolari, ex quorum trium defectu plerumque vana, aut nulla eſt hominum conſolatio. 2. Quod *ſolide, & copioſe* conſoletur, cum ſit fons, & origo veræ, & ſolidæ bonitatis. 3. Quod *conſtanter* conſoletur, utpote qui nullis temporum, aut locorum circumſtantiis circumſcribatur, & coerceatur. Excitentur proinde Auditores, ut, quoniam ex una parte dulcius ex ipſo fonte petuntur aquæ; ex altera vero conſolationes, & delectationes carnales cum ſpiritualibus ſubſiſtere non poſſunt, illas generoſo animo contemnant, ut his tanto copioſius frui mereantur.

§. XI. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. AD ignem ab initio ſuccendendum utimur ſtramine, ſtupa, & ſimili tenui materia; at jam ſuccenſo grandiora injicimus ligna, ſic Spiritus Sanctus primo in Apoſtolis velut vilibus feſtucis accenſus erat, poſtea Reges, Principes, totumque orbem pro alimento habuit. — Boſſuet in Do. Pent.

II. Ethnici in medio aræ perpetuo ignem fovebant, quaſi mediatorem inter Deos, & Homines, quidni magis ignis divinus, ſcilicet Spiritus Sanctus ob hanc cauſam in pectore Chriſtiano foveatur? — Ibid.

III. Legatis olim pro inſigni Legationis lingua dabatur; ſed & diis pro felici Legati ſucceſſu linguæ offerebantur. Simile quid SS. Apoſtolis factum. — Ibid.

IV. Reliquiæ Agni Paſchalis igne abſumi debebant; quidni ergo & Apoſtoli, velut reliquiæ ex Agno in cruce immolato relictæ? — Exod. 12.

V. Ventos Perſæ inter Deos numerabant, quod iis vitam hominum acceptam ferrent, at errabant, nam Spiritus Sanctus eſt ventus, in quo vivimus, movemur, & ſumus. — Boſſ. l. c.

VI. Cor Caligulæ Cæſaris, cum cadaver in rogo fuiſſet exuſtum, ab igne intactum manſit; conſulti Augures reſponderunt; veneno plenum eſſe, unde theriaca perlitum, facile exuſtum eſt. Idem contingit hominibus, cor peccati veneno infectum habentibus; nam & hi ignem Sancti Spiritus recipere non poſſunt, donec theriaca pœnitentiæ perlineantur. — Ibid.

VII. Nilus ſeptem oſtiis in mare devolvitur; Spiritus Sanctus per ſeptem dona in animas hominum. — Idem Fer. 2. Pent.

Ne-

Digitized by Google

Neceſſitas.

Ibid. VIII. Duæ terreſtres Perſonæ interitum humanæ genti intulerunt; duæ ergo etiam perſonæ ſalutem afferre debebant; Filius, ut peccata lueret velut ſanctificator: Spiritus Sanctus, elueret velut ſanctificator: Ille, ut hoſtes ejiceret; hic, ut præſidium gratiarum imponeret.

Ibid. IX. Eccleſiæ navim inſtruxerat Chriſtus, gubernatores Apoſtolos dederat, fideles in milites, Sacramenta pro armis, virtutes pro telis, crucem pro malis; ſolus ergo ventus deerat, qui deduceret in terram rectam; hic datus eſt.

Utilitas.

2. Par. 7. X. Cum Salomonis templum dedicandum eſſet, ignis de cælo lapſus id dedicabat; ſimiliter Spiritus Sanctus templa ſpiritualia, Apoſtolos aliosque fideles, dedicavit.

Beſſæus in Do. Pent. XI. Cum domus peſte infecta eſt, igne purgatur; unde Hippocrates, ad Græciam hac lue infectam purgandam, totam ſilvam incendit, & ſic feliciter patriam liberavit. Graviori peſte infectum mundum Deus per Spiritus Sancti ignem liberavit.

Ibid. XII. Tria ſemper expiationum genera fuerunt, ventus, aqua, ignis; eadem pro mundo adhibita per Spiritum Sanctum.

Ibid. Beſ. XIII. Figulus vaſa e molli luto efficta igne durat; ita & Spiritus Sanctus mollia corda fidelium ſuæ charitatis igne conſolidat.

Ibid. XIV. Tormenta nondum onerata pulvere, & igne a nemine timentur, ſecus, ſi utroque instructa ſint; idem contigit Apoſtolis nondum Spiritu Sancto repletis.

Jud. 7. XV. Gedeon lampades ardentes tradens militibus Madianitas debellavit; Sic Spiritus Sanctus Apoſtolis ſuis lampades charitate, & ſapientia lucentes tradens, mundum devicit.

Beſſ. l. c. XVI. Cum campanæ ſundendæ ſunt, magno igne opus eſt, quidni ergo ad Apoſtolos, velut campanas totum orbem ad cultum Dei convocaturas, cæleſtis, & maximus ignis recte adhiberetur?

Idem fer. 2. Pent. XVII. Euripum, ſepties in die reciprocari ſolitum, cum capere non poſſet Ariſtoteles, in eum ſe præcipitem dedit, dixitque: Quia te non capio, tu me cape. Quanto magis hoc reſpectu S. Spiritus, per ſeptem dona toties in mentes hominum reciprocari ſoliti, dicendum eſt?

Beyrlinck in Fer. 2. Pent. XVIII. Olim dum totus mundus diluvio aquarum merſus erat, ſola columba illius tempeſtatis oſtendit finem, dum emiſſa extra arcam ramum olivæ virentibus foliis ore detulit, pacem mundo reſtitutam annuntians. Idem poſtea fecit Sanctus Spiritus in columbæ ſpecie ſuper Chriſto apparens.

Ibid. XIX. Si campi, vineæ, horti, diutina hominum ſocordia excreverint in ſilvas, nihil igne ad illos a ſpinis purgandos eſt aptius; cum ergo & orbis terrarum ſpinis errorum fuiſſet obſitus, merito hic ignis cæleſtis miſſus eſt, qui eum ante, quam ab Apoſtolis excoleretur, purgaret.

Dignitas.

XX. Cum olim in capite L. Martii flammula apparuiſſet, Augures regnum ei offerendum portendi augurabantur; rectius hoc de Spiritu Sancto ſuper capita Apoſtolorum in ſpecie ignis apparente dicitur. *Beſſ. in Do. Pent.*

§. XII. AUTHORES.

I. Jacobus Marchantius in Horto Paſtorum tract. 4.

II. Laurentius Beyrlinck in theatro vitæ humanæ. V. eodem. Item in promptuario mor. Fer. 2. Pentec. text. 3.

III. Petrus Beſſæus in Dom. & fer. 3. Pent.

IV. Matthias Faber in Dom. Pentec. conc. 2. 3. 4. 5. Item Fer. 2. Pentec. conc. 1. 2. 3. 4. Item Fer. 3. Pent. conc. 1. Item in Actuario. Dom. Pent. them. 2. Item Fer. 2. Pent. them. 1. 2. Item Fer. 3. them. 1. 2. 3.

V. Ludovicus Granatenſis in locis comm. fol. 40.

VI. Petrus Caniſius p. 1. in explic. 9. articuli Symboli Apoſtolorum.

VII. Joannes Major in ſpeculo Magno exemplorum V. eodem, & V. Confeſſio.

VIII. Antonius Dauroltius in Cathechiſmo hiſtoriali c. 1. Tit. 50.

IX. Henricus Engelgrave in ſolemnitate Pen.

TITULUS CXXXV.

SUPERBIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. Definitur a S. Thoma, & aliis: inordinatus appetitus propriæ excellentiæ; a S. Auguſtino: perverſæ celſitudinis appetitus. Perverſa enim celſitudo eſt, deſerto eo, cui debet animus inhærere, principio, ſibi quodammodo fieri, atque eſſe principium. Hoc fit, cum ſibi nimis placet. Sibi vero ita placet, cum ab illo bono immutabili deficit, quod ei magis placere debuit, quam ipſe ſibi. *S. Auguſt. l. 14. de civ. Dei c. 13.*

Superbia nominatur ex hoc, quod aliquis per voluntatem tendit ſupra id, quod eſt; unde dicit Iſidorus in lib. Etymolog. Superbus dictus eſt, quia ſuper vult videri, quam eſt. Qui enim vult ſupergredi, quod eſt, ſuperbus eſt; habet enim hoc ratio recta, ut voluntas uniuſcujuſque feratur in id, quod eſt proportionatum ſibi. Et ideo manifeſtum eſt, quod ſuperbia importat aliquid, quod adverſatur rationi rectæ. Unde Abulenſis clarius ſic eam definit: *Superbia eſt appetitus immoderatus honoris, quo homo contra Deum extollitur nolendo ei ſubjici, vel nolendo confiteri, quod ab eo aliquid recepit; aut contra proximum extollitur, injuſte nocere volendo.* *S. Th. 2. 2. q. 162. art. 1.* *Abulenſ. q. 33. in cap. 12. Matth.*

Di-

Diviſio.

[S. Greg. l.23. mor.] II. Dividitur 1. juxta S. Gregorium in quatuor ſpecies, dum ait: quatuor ſunt ſpecies, quibus omnis tumor arrogantium demonſtratur. 1. *Cum bonum a ſe ipſis habere exiſtimant*; de qua ſpecie Apoſtolus locutus eſt, dicens: Quid habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? 2. *Cum a Deo quidem aliquod bonum datum credunt, ſed pro ſuis meritis accepiſſe putant*: [1. Cor. 4. v. 7.] contra quos dixit idem Apoſtolus: Gratia ſalvati eſtis per fidem, & hoc non ex vobis, ſed Dei donum eſt, non ex operibus, ut ne quis glorietur. 3. *Cum jactant, ſe habere quod non habent*: [Ep. 2. v. 8.] Quo modo Deus carpebat ſuperbiam Epiſcopi cujuſdam dicens: Dicis, quod dives ſum, & locupletatus, & nullius egeo, & neſcis, quia tu es miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. 4. *Cum deſpectis cæteris, ſingulariter videri appetunt habere bonum, quod habent*: [Apoc. v. 17.] uti Phariſæus fecit, dum dixit: Deus, gratias tibi ago, quod non ſum ſicut cæteri hominum. [Luc. 18. v. 11.]

[S. Bonav. in centil. p. 1. ſ 37.] III. Has differentias S. Bonaventura ſic fere effatur: *Prima* eſt, quando homo attribuit ſibi bonum, quod habet: *Secunda* eſt, quando, etſi non ſibi, tamen ſuis meritis. *Tertia* eſt, quando jactat ſe habere, & non habet; *Quarta*, quando ſe exiſtimat aliis prævalere.

IV. S. Anſelmus alias quatuor aſſignat: Quædam eſt *Exaltatio in opinione*, quædam *in voluntate*, quædam *in ſermone*, quædam *in opere*; *Exaltatio in opinione eſt*, cum quis reputat ſe dignum Epiſcopatu, vel aliqua dignitate, tamen nollet eam habere. *Exaltatio in voluntate eſt*, cum quis vellet habere Epiſcopatum, tamen non reputat ſe dignum, vel etiam opinatur. [Ibid.] *Exaltatio in ſermone eſt*, quando nec ſe dignum reputat, nec vellet habere, tamen loquitur ampulloſe de aliqua ſcientia, ut magis appareat: *Exaltatio in opere eſt*, quando aliquis nec ſe dignum reputat, nec vellet habere, nec loquitur magna, tamen exaltatur in opere, ut quando vocatur ad conſilia, & hujuſmodi.

V. Adhuc aliam, prioribus non prorſus abſimilem, diviſionem ſuppeditat S. Bernardus, [S. Bern. ſ. 3. ex parv. Iſa. 5. 21.] dicens: Eſt ſuperbia *cordis*, quando homo in oculis ſuis magnus eſt, juxta illud Iſaiæ: Væ, qui ſapientes eſtis in oculis veſtris. Superbia *oris*, quæ & jactantia dicitur, quando homo non ſolum magna de ſe ſentit, ſed etiam loquitur, de qua idem Pſalmiſta dixit: Diſperdat Dominus univerſa labia doloſa, & linguam magniloquam. [Pſ. 1. v. 4. Pſ. 100. v. 5.] Superbia *operis*; quando homo exteriori quadam ſuperbia, ut magnus appareat, agit; de qua idem Pſalmiſta ait: Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam. Superbia *habitus*, quando quis pretioſis veſtibus ſe ornat, ut glorioſus appareat; contra quos Dominus: Qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt, ubi ſuperbia abundat. [Mat. 11. v. 8.]

Actus.

VI. Primus eſt, *humanas laudes inordinate appetere, iiſque vane delectari*: [Matt. 6. v. 1.] contra quam Chriſtus monuit dicens; Attendite; ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.

VII. Secundus, *ſeipſum, & opera ſua vane laudare*: contra Salomonis monitum: Laudet te alienus, & non os tuum; extraneus, & non labia tua. [Prov. 27. v. 2.]

VIII. Tertius, *honores, & dignitates inordinate appetere*: non obſtante Chriſti effato: Quicumque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter; & qui voluerit inter vos primus eſſe, ait veſter ſervus. [Matt. 20. v. 26.]

IX. Quartus, *Sanctitatem, & Juſtitiam famæ aucupandæ gratia ſimulare*: contra quam hypocryſin toties Chriſtus in Evangelio detonuit. [Matt. 23. v. 5. & ſeq.]

X. Quintus, *Inſolenter ſibi attribuere, quæ non conveniunt*: Quomodo Rex Aſſuerus peccavit dicens: In fortitudine manus meæ ego feci, & in ſapientia mea intellexi, & abſtuli terminos populorum, & Principes populorum deprædatus ſum, & detraxi quaſi potens in ſublimi reſidentes. [Iſaia 10. v. 13.]

XI. Sextus, *Mente inaniter & ſuperbe intumeſcere*: de quo actu S. Auguſtinus dixit: Eſt ſuperbia non magnitudo, ſed tumor; quod autem tumet, videtur magnum, ſed non eſt ſanum. [S. Auguſt.] Hinc ſuperbi Buſoni Æſopico comparantur, qui videns bovem in eodem ſecum prato paſcentem, invidere cœpit magnitudini illius, eique aſſimilari cupiens, tanto conatu ſe inflavit, ut denique ruptus omnino interierit.

XII. Septimus, *Elato corde aliquid ſupra vires temere attentare*: Id quod Apoſtolus diſſuaſit dicens: Tu autem fide ſtas; noli altum ſapere, ſed time. [Rom. 11. v. 20.]

XIII. Octavus, *Alios arroganter contemnere*: Uti Phariſæus fecerat, dum dixit: Deus, gratias tibi ago, quod non ſum, ſicut cæteri hominum. [Luc. 18. v. 9.]

XIV. Nonus, *Suo judicio, & conſilio plus æque, & pertinaciter inhærere*: cum tamen moneat Salomon: Ne innitaris prudentiæ tuæ. [Prov. 3. v. 5] Et S. Paulus: Non plus ſapere, quam oportet, ſed ſapere ad ſobrietatem.

XV. Decimus, *Diſcordias cum aliis gerere, & fovere*: Quod Salomon jam pridem prædixit dicens: Inter ſuperbos ſemper ſunt jurgia; [Rom. 12. v. 3. Prov. 13. v. 6.] nam ſicut vapores terræ, in altum aſcendentes, tonitrua, fulmina, aliaſque impreſſiones tumultuantes generant; ſic ſuperbiæ vapores, de corde in caput aſcendentes, diſcordias, & diſſenſiones excitant.

XVI. Undecimus, *Nolle ſe aliis ſubjicere, & obedire*: Hinc Hugo ait: Inobedientiæ morbus ex ſuperbiæ tumore procedit, ac ſicut ſanies ex ulcere, ſic ex ſuperbia contemptus manat. [Hugo de 12. abuſ. ſeculi.]

XVII. Duodecimus, *acceptum beneficium elato animo extenuare, contemnere, obliviſci*: Sicut Apoſtolus indicavit, dum ad Timotheum dixit: Erunt noviſſimis temporibus homines ſeipſos amantes, cupidi, *ſuperbi*, blaſphemi, parentibus non obedientes, *ingrati*. [2. Tim. 3. v. 2.]

XVIII. Brevius, ſecundum Bonaventuram, carnalis ſuperbia his indiciis, & actibus, demonſtratur: Eſt clamoſa, cum tacet, amara, & indignabunda, & indiſſoluta lætitia, riſus [S. Bon. ſ. de pugna c. 7.]

irra-

Digitized by Google

irrationabilis, & ſine cauſa, in triſtitia ſua eſt ſevera, dura, reprehendit cum rancore, non ex compaſſione: verba profert paſſim ſine aliqua cordis gravitate, vel ponderatione; expers patientiæ, & charitatis, aliena audacter injuriat, ſed puſillanimiter injuriam patitur; difficulter aliis obedit, exhortationem recipere ſpernit, in propria voluntate permanens, non vult conſilium ab aliquo recipere, magis ſibi credens, quam ſapientibus.

S. Bern. de vit. ſolit. XIX. Superba ex uſu voluntas in magna ſæpe cordis inopia tumentem efficit animum; unde procedunt vana gloria, fiducia ſui, negligentia Dei, jactantia, inobedientia, contemptus, præſumptio, & cæteræ animæ peſtes: quæ proficere ſolent ex tumore, & uſu ſuperbiæ.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Prov. 29. v. 23. I. SUperbum ſequitur humilitas, & humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria.

Prov. 16. v. 19. II. Melius eſt humiliari cum mitibus, quam ſpolia dividere cum ſuperbis.

Prov. 18. v. 12. III. Antequam conteratur cor hominis, exaltatur, & antequam glorificetur, humiliatur.

Gal. 6. v. 3. IV. Si quis ſe exiſtimat aliquid eſſe, cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.

Sap. 5. v. 8. V. Quid nobis profuit ſuperbia; aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? Tranſierunt omnia illa tamquam umbra.

Prov. 6. v. 16. VI. Sex ſunt, quæ odit Dominus, & ſeptimum deteſtatur anima ejus. Oculos ſublimes, linguam mendacem.

Job c. 15. v. 26. VII. Tetendit adverſus Deum manum ſuam, & contra Omnipotentem roboratus eſt; cucurrit adverſus eum erecto collo, & pingui cervice armatus eſt.

Iſa. c. 14. v. 13. VIII. Quomodo cecidiſti de cælo Lucifer, qui mane oriebaris? Corruiſti in terram, qui vulnerabas gentes? qui dicebas in corde tuo? In cælum conſcendam, ſuper aſtra, Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus aquilonis, aſcendam ſuper altitudinem nubium, ero ſimilis Altiſſimo.

Pſal. 18. v. 14. IX. Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero; & emundabor a delicto maximo; id eſt, ſuperbia, ut SS. Patres interpretantur.

Pſal. 73. v. 23. X. Superbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper.

Fuga.

Tob. 4. v. 4. XI. Superbiam numquam in tuo ſenſu, aut in tuo verbo dominari permittas; in ipſa enim initium ſumpſit omnis perditio.

Jer. 9. v. 23. XII. Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua; & non glorietur fortis in fortitudine ſua, & non glorietur dives in divitiis ſuis, ſed in hoc glorietur, qui gloriatur, ſcire, & noſſe me.

Eccl. 11. v. 4. XIII. In die honoris tui ne extollaris, quoniam mirabilia opera altiſſimi ſolius, & glorioſa, & abſconſa, & inviſa opera illius.

Eccl. 10. v. 9. XIV. Quid ſuperbit terra, & cinis?

Damnum.

XV. Ubi fuerit ſuperbia, ibi erit, & contumelia; ubi autem eſt humilitas, ibi & ſapientia. *Prov. 11. v. 2.*

XVI. Omnes autem invicem humilitatem inſinuate, quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. *1. Petr. 5. v. 5.*

XVII. Dies Domini ſuper omnem ſuperbum, & excelſum, & arrogantem, & humiliabitur. *Iſaia 2. v. 12.*

XVIII. Omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur. *Matt. 23. v. 12.*

XIX. Radices gentium ſuperbarum areſecit Dominus, & plantavit humiles ex ipſis gentibus. *Eccl. 10. v. 18.*

XX. Abominatio Domini eſt omnis arrogans, etiamſi manus ad manum non fuerit innocens. *Prov. 16. v. 5.*

XXI. Initium omnis peccati eſt ſuperbia. *Eccl. 10. v. 7.*

XXII. Viſitabo ſuper omnem, qui arroganter ingreditur. *Soph. 1. v. 9.*

XXIII. Anima, quæ per ſuperbiam aliquid commiſerit, ſive civis ille ſit, ſive peregrinus, quoniam adverſus Dominum rebellis fuit, peribit de populo ſuo. *Num. 15. v. 30.*

XXIV. Juravit Dominus in ſuperbia Jacob, ſi oblitus fuero uſque ad finem omnia opera eorum. *Amos 8. v. 7.*

XXV. Juravit Dominus Deus in anima ſua, dicit Dominus Deus Exercituum: Deteſtor ego ſuperbiam Jacob, & domos ejus odi, & tradam civitatem cum habitatoribus ſuis. *Amos 6. v. 8.*

XXVI. Ecce enim dies veniet ſuccenſa, quaſi caminus, & erunt omnes ſuperbi, & omnes facientes impietatem ſtipula, & inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus Exercituum, quæ non derelinquet eis radicem, & germen. *Malac. 4. v. 1.*

XXVII. Initium ſuperbiæ hominis apoſtatare a Deo, quoniam ab illo, qui fecit illum, receſſit cor ejus. *Eccl. 10. v. 14.*

XXVIII. Diſperge ſuperbos in furore tuo, & reſpiciens omnem arrogantem humilia. Reſpice cunctos ſuperbos, & confunde eos, & contere impios in loco ſuo. Abſconde eos in pulvere ſimul, & facies eorum demerge in foveam. *Job 40. v. 6.*

XXIX. Fecit potentiam in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos mente cordis ſui. *Luc. c. 1. v. 51.*

XXX. Oculi ſublimes hominis humiliati ſunt, & incurvabitur altitudo virorum, exaltabitur autem Dominus ſolus in die illa. *Iſaia 2. v. 11.*

XXXI. Domum ſuperborum demolietur Dominus. *Prov. 15. v. 25.*

XXXII. Retribuet abundanter facientibus ſuperbiam. *Pſal. 30. v. 24.*

XXXIII. Si aſcenderit uſque ad cælum ſuperbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit, quaſi ſterquilinium in fine perdetur, & qui eum viderant, dicent: ubi eſt? *Job c. 20. v. 6.*

XXXIV. Non veniat mihi pes ſuperbiæ, & manus peccatoris non moveat me: ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem, expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare. *Pſal. 35. v. 12.*

XXXV. Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam. *Pſ. 100. v. 7.*

XXXVI. Quid nobis profuit ſuperbia? aut di- *Sap. 5. v. 8.*

divitiarum jactantia quid contulerit nobis? in malignitate noſtra conſumpti ſumus.

Eccl. c. 10. v. 7. XXXVII. Odibilis coram Deo eſt, & hominibus ſuperbia.

Ezech. c. 16. v. 49. XXXVIII. Hæc fuit iniquitas Sodomæ, Superbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius.

Prov. c. 11. v. 2. XXXIX. Ubi fuerit ſuperbia, erit & contumelia.

Ibid. c. 13. v. 10. XL. Inter ſuperbos ſemper jurgia ſunt.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

S. Auguſt. in Reg. I. ALia quæcunque iniquitas in malis operibus exercetur, ut fiant: Superbia vero in bonis operibus inſidiatur, ut pereant.

S. Hieron. II. Superbia natione cæleſtis, ſublimium appetit mentes, & quaſi ad proprios revolans ortus, appetit gloriam, & poteſtatem hominum irrumpere, quæ de gloria, & puritate Angelorum erupit, ut, quos invenit participes naturæ, faciat conſortes ruinæ.

Iſid. l. 2. de ſum. bon. III. Omni vitio deterior eſt ſuperbia, ſeu quia a ſummis perſonis aſſumitur, ſeu quia de opere juſtitiæ, & virtutis exoritur, minuſque culpa ejus ſentitur. Luxuria vero carnis idem omnibus notabilis eſt, quoniam ſtatim per ſe turpis eſt, & tamen penſante Deo ſuperbia minor eſt.

Idem de clauſtr. animæ, l. 1. IV. Quatuor ſunt, quæ trahunt elationis currum, amor dominandi, amor propriæ laudis, contemptus, & inobedientia. Rotæ vero ſunt jactantia mentis, & arrogantia, verboſitas, & levitas: Auriga in hoc curru eſt ſpiritus ſuperbiæ. Amatores mundi ſunt, qui feruntur in hoc curru, infrenes ſunt equi, volubiles rotæ, auriga perverſus, & qui portatur infirmus.

Innoc. de vil. cond. hum. V. Omnis fere vitioſus diligit ſibi ſimilem, ſolus ſuperbus odit elatos, unde inter ſuperbos ſemper ſunt jurgia.

S. Baſ. ad Fil. Spir. VI. Vir humilis Deo eſt ſimilis, ſuperbus autem cum ſit Deo odibilis, Diabolo ſimilis eſt. Humilis licet in habitu videatur viliſſimus, glorioſus eſt in virtutibus. Superbus autem etſi decorus videatur aſpectu, tamen inutilem eum manifeſtant opera ipſius, & per inceſſum, & motum dignoſcitur ejus ſuperbia, & ex verbis publicatur ejus levitas. Cupit ſemper laudari ab hominibus, & a virtutibus, a quibus eſt alienus, prædicari geſtit. Ambulat ſemper tumens, ut uter vacuus, & ut navis gubernatore deſtituta a fluctibus huc illuc jactatur.

S. Hieron. ad Fabr. VII. Nihil tam periculoſum eſt, quam gloriæ cupididas, & jactantia, & animus confidentia virtutum tumens.

S. Gr. in mor. l. 4. c. 20. VIII. Cunctis ſuperba apud ſe cogitatione tumentibus ineſt clamor in locutione, amaritudo in ſilentio, diſſolutio in hilaritate, furor in triſtitia, inhoneſtas in actione, honeſtas in imaginatione, erectio in inceſſu, rancor in reſponſione. Horum mens ſemper eſt ad arrogandas contumelias valida, ad tolerendas infirma, ad obediendum pigra, ad laceſſendos vero alios importuna.

S. Climac. grad. 22. IX. Superbus Monachus Dæmone opus non habet, ipſe enim jam ſibi, & Dæmon, & inimicus, & hoſtis eſt. Alieniſſimæ a luce ſunt tenebræ, ita & ſuperbus a virtute omni alienus eſt.

S. Ambr. Ser. 7. in Pſ. 118. X. Maximum peccatum in homine ſuperbia eſt, quandoquidem inde manavit noſtri origo delicti. Hoc telo nos primum Diabolus vulneravit; nam niſi homo, ſerpentis perſuaſione deceptus, ſicut Deus eſſe voluiſſet, numquam feralis culpæ ad nos tranſiſſet hæreditas. Quid igitur hoc peccato poteſt eſſe deterius, quod a Dei cœpit injuria.

S. Bernar. Ser. 54. in Cant. XI. Lata fovea hic, quæ nolo vos lateat, de qua is ipſe ſuperbiæ ſpiritus tanto periculoſius, quanto occultius (ſicut habetis in Pſalmo) inſidiatur, quaſi leo in ſpelunca ſua. Nam ſi impedire non prævalet actionem, tentat intentionem, ſuggerens, & ſuadens quatenus affectum gratiæ arroges tibi, quod quidem ſuperbiæ genus longe illo priore intolerabilius eſſe non ambigas.

S. Auguſt. ep. 56. XII. Vitia cætera in peccatis, ſuperbia vero etiam in recte factis timenda eſt; ne illa, quæ laudabiliter facta ſunt, ipſius laudis cupiditate amittantur.

S. Chryſ. ho. 20. ad Rom. XIII. Exoſi ſunt ſuperbi, non ſolum propter verba, ſed & per ipſam corporis figuram ridiculi; quid enim (dic quæſo) cervicem in altum extendis? quid ſummis pedum articulis incedis; quid ſupercilia extollis? quid pectus inflas? capillum capitis tui non potes vel album, vel nigrum facere, & non aliter, quam ſi Dominus eſſes omnium, elatus quaſi in aere incedis. Forſitan optares tibi, & pennas innaſci, ne ſuper terram incederes? forſitan prodigium eſſe deſideras? Imo vero nunc prodigium, ac monſtrum ex te ipſo feciſti, qui, cum homo ſis, volare conaris, imo & ab intus volas.

Bellovac. ſpec. mor. l. 1. p. 8. XIV. Superbis tumor in cognitione, clamor in locutione, amaritudo in ſilentio, diſſolutio in lætitia, furor in triſtitia, inhoneſtas in actione, erectio in inceſſu, rancor in reſponſione.

Caſſianus l. 12. c. 4. XV. Ut graviſſimam Tyrannidis ejus potentiam agnoſcamus, Angelum illum, qui præ nimietate ſplendoris, ac decoris ſui Lucifer nuncupatus eſt, nullo alio, quam hoc vitio dejectum cælitum invenimus; & ex illa beata ſublimique Angelorum ſtatione telo ſuperbiæ vulneratum ad inferna fuiſſe collapſum.

Richard. de S. Vict. in Cant. XVI. Cito mens ſe in ſuperbiam erigit, quæ ſe ad virtutis culmen excreviſſe perſpexerit, ſed quanto quis altius ſuper ſe per ſuperbiam erigitur, tanto inferius ſub ſe, deſerente Deo, per culpam dejicitur, ſicut ſcriptum eſt: *Aſcendunt uſque ad Cælos, & deſcendunt uſque ad abyſſos.* *Habacuc. Pſ. 106. 26.*

S. Chryſ. ho. 11. in Gen. XVII. Et ſi quis innumera bona fecerit, virtutemque omnem abſolverit; ſi tamen magnum quid de ſe ſentit, maxime omnium miſerabilis eſt, & miſer.

Caſſianus l. 12. c. 3. XVIII. Nullum eſt vitium aliud, quod ita omnes virtutes exhauriat, cunctaque juſtitia, & ſanctitate hominem ſpoliet, ac denudet, ut

ſu-

Digitized by Google

ſuperbiæ malum, tanquam generalis quidam, ac peſtifer morbus; non enim unum membrum, partemve ejus debilitare contentus, ſed ſolum corpus lethali corrumpit exitio, & in virtutum jam faſtigio collocatos graviſſima ruina dejicere, ac trucidare conatur.

S. Aug. ſ. de obe. & humil. XIX. Qui ſuperbiam habet, ſine cauſa habet alias virtutes, imo eas non habet, ſed videtur habere, qui enim hoc habet, quod Deo contrarium eſt, quomodo poteſt habere, quod Deo amicum eſt?

S. Greg. l. 34 mor. c. 18. XX. Alia vitia eas ſolummodo virtutes impetunt, quibus ipſa deſtruuntur, ut videlicet ira patientiam, gaſtrimargia abſtinentiam, libido continentiam expugnet. Superbia autem, quam vitiorum radicem diximus, nequaquam unius virtutis extinctione contenta, contra cuncta animæ membra ſe erigit, & quaſi generalis, ac peſtifer morbus corpus omne corrumpit, ut quidquid illa invadente agitur, etiamſi virtus eſſe oſtenditur, non per hoc Deo, ſed ſoli vanæ gloriæ ſerviatur; quaſi enim Tyrannus quidam obſeſſam civitatem intercipit, cum mentem ſuperbia irrumpit, & quo ditiorem quemque ceperit, eo in dominio durior exurgit.

S. Vernar. ſ. in feſto Pariſ. XXI. Nihil ita oculos ejus (Dei) offendit, ſicut ſuperbia, quæ Angelum de cælo, & hominem expulit de paradiſo. Merito hæc oculos Chriſti offendit, quæ pulcherrimum opus ejus in cælo, & in paradiſo fœdavit, quæ fecit de Angelo diabolum, & de homine nuper creato juſto, perfidum; quæ, ſicut & peccatorum primum, & maximum, ſic & omnium regina, & mater vitiorum eſt.

S. Climac. grad. 23. XXII. Superbia eſt negatio Dei, inventum diaboli, deſpectus hominum, parens temerarii judicii, ſeu condemnationis alienæ, mala progenies laudum, ſterilitatis argumentum, auxilii Divini obſtaculum, lapſuum procuratrix, fons furoris, ſimulationis, ſeu hypocriſis janua, propugnaculum dæmonum, cuſtos peccatorum, immanitatis, ſeu immiſericordiæ cauſa, commiſerationis ignoratio, hoſtis Dei, blaſphemiæ radix, Divini auxilii negatio.

S. Gregor. c. 33. mor. l. 7. XXIII. Juſto judicio ſuperborum facies Dominus in foveam mergit, quia intentionem cordis eorum ſe ſe ultra homines erigentem inferius dejicit; ima enim reſpicit, cujus facies fovea attendit. Et bene de ſuperbia dicitur, quod eorum facies in foveam demerguntur, quia ima petunt, dum ſuperbiendo altiora appetunt, & quo magis ſe extollendo erigunt, eo magis ruendo inferius tendunt. Terrenam namque gloriam quærunt, & infima ſunt, quæ proſpiciunt, dum ſuperbiendo alta ſequuntur.

S. Ambr. ſ. in Pſ. 118. XXIV. Quid hoc peccato poteſt eſſe deterius, quod a Dei cœpit injuria? ideoque Scriptura dicit: *Dominus ſuperbis reſiſtit*. Tanquam ſuæ contumeliæ propulſator veluti quoddam ſuſcepit adverſus ſuperbiam ſpeciale certamen, tanquam dicat: Meus iſte adverſarius eſt, qui me laceſſit, mihi debetur iſta congreſſio.

S. Vernar. in ſer. c. 203. XXV. Quid ſuperbis terra, & cinis? Si ſuperbientibus Angelis Deus non pepercit, quanto magis tibi, putredo, & vermis? Nihil ille fecit, nihil operatus eſt, tantum cogitavit ſuperbiam, & in momento, in ictu oculi irreparabiliter præcipitatus eſt, quia in veritate non ſtetit.

XXVI. Nulli unquam pepercit ſuperbienti, ſive in cælo, ſive in terra, quod Propheta conſiderans, Dominum deprecans dicit: *Non veniat mihi pes ſuperbiæ, & manus peccatoris non moveat me*. Ibi prorſus ceciderunt, qui operantur iniquitatem, expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare. Quamobrem diligenter conſideret peccator homo, ſi Angelis ſuperbientibus non pepercit Deus, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit, in judicium cruciandos reſervari: quid perpeſſurus eſt ipſe, ſi adverſus conditorem cordis ſui cervicem levaverit. *S. Laur. Juſt. de conjunct.*

XXVII. Humilitas homines ſanctis Angelis ſimiles facit, & ſuperbia ex Angelis dæmones facit: & ut evidenter oſtendam, ipſa eſt omnium peccatorum initium, & finis, & cauſa, quia non ſolum peccatum eſt ipſa ſuperbia, ſed etiam nullum peccatum potuit, aut poteſt, aut poterit eſſe ſine ſuperbia. *S. Aug. ad erem. ſer.*

XXVIII. Trabs in oculo grandis, & groſſa in mente eſt ſuperbia, quæ quaſi corpulentia ſui vana non ſanat, tumida non ſolidat, oculum mentis obſcurat, & veritatem obumbrat. *S. Bern.*

XXIX. Superbia turrim evertit, linguam confudit, proſtravit Goliath, ſuſpendit Aman, interfecit Nicanorem, peremit Antiochum, Pharaonem ſubmerſit, & Sennacherib interemit. Sedes Ducum ſuperborum deſtruxit Deus, & radices gentium ſuperbarum areſecit Deus. *Innocent. de Vilit. condit. hum.*

XXX. Sub hoſte, quem proſternit, moritur, qui de culpa, quam ſuperat, elevatur.

XXXI. Ad imperium cælorum non pervenitur ſuperbia, divitiis, præfectura, ſed humilitate, pauperie, lenitate; arcta enim, & anguſta via eſt, quæ ducit ad regnum. Quiſquis ergo honoribus inflatus fuerit, & auri theſauris dilatatus tanquam onuſtum, & impeditum animal per anguſtum regni iter tranſire non poterit. Simul etiam ut ſe exiſtimat perveniſſe, ſarcinam ejus exigua porta non capiens, repercuſſo limine retrorſum redire cogit. *S. Gregor. l. 20. mor.*

XXXII. Cum inflatum videris hominem, qui meliorem, ſe cæteris arbitretur, contemnique opinetur, ſi cæteris hominibus conferatur, nullum jam aliud ſignum vecordiæ hominis requiras. Tanto quippe ridiculoſior bis eſt, qui natura inſaniunt, quanto ipſe ſponte hunc ſibi morbum injecit: nec hac re ſolum miſer, verum etiam quia in miſeriæ fundum ſe detrulit, ut nihil ſentiat. Quando enim ia peccata ſua, ut oportet, cognoſcet? Quando nimium ſe delioquere ſentiet? Certe quaſi vile mancipium, & miſerum, & captivum diabolus abducit, agitatque verberibus, & mille contumeliis, quocumque velit. *S. Chryſ. hom. 10.*

XXXIII. Nullum malum par elationi, hominem reddit dæmonem, blaſphemum, contumelioſum, perjurum, cupidum cœdium, & homicidiorum. Elatus ſemper in doloribus vi- *S. Chryſ. hom. 41. ad pop.*

vivit, ſemper indignatur, ſemper mæret, nihil eſt, quod ejus poſſet explere libidinem; ſicot enim avari, quanto plura acceperunt, tanto pluribus egent: Sic ſuperbi, quanto majori funguntur honore, tanto plus concupiſcunr.

S. Chryſ. l. 10. mor. c. 23. XXXIV. Cum homioem Deus tumere conſpicit, ſe ſibi illum oſtendendo, derelinquit, & ejus mens derelicta, quid ſit, inveniat, quæ male in ſe ſecura gaudebat.

S. Iſidor. de ſum. bono. XXXV. Superbia ſicut eſt origo omnium criminum, ita ruina cunctarum virtutum; ipſa eolm in peccato eſt prima, in conflictu poſtrema.

Idem ord. de humil. XXXVI. Omnis ſuperbia tanto in imo jacet, quaoto io alto ſe erigit, tantoque profundius labitur, quanto excellentius elevatur. Deus enim exaltat humiles, & deponit ſuperbos de ſede.

XXXVII. Alia ſecta eſt in Africa, alia eſt in Oriente, alia in Ægypto, alia in Meſopotamia. Diverſis locis diverſa ſuot, ſed una Mater ſuperbia omnes genuit.

XXXVIII. Superbus cenſetur, qui vult bonum facere ſine timore Domini. *Anſel. in Epiſt. ad Corinth.*

XXXIX. Omnis vitioſus diligit ſui ſimilem, ſolus ſuperbus odit elatum, unde inter ſuperbos ſemper ſunt jurgia. *Iſidor. cond. humil.*

Greg. 23. moral. XL. Superbi cum ſe deſpici ſuſpicantur ad contumelias proſiliunt.

Idem 9. Moral. XLI. Magna Superbia eſt, in judicii divinis rationem quærere.

Auguſt. Epiſt. 244. XLII. Superbia humana eſt mala in Dominum referre, bona autem nobis tribuere.

Fuga.

S. Aug. l. de nat. & grat. XLIII. Cætera vitia in maleſactis valent, ſola ſuperbia etiam in recte factis eſt cavenda.

S. Bern. ſerm. 2. de aſcenſ. Dom. XLIV. Beatus, qui ubique te Ducem habet, Domine Jeſu, non illum refugam Spiritum, qui ſtatim aſcendere voluit, & tota divinitatis dextera percuſſus eſt. Nos autem populos tuus, & oves Paſcuæ tuæ, ſequamur te, per te, ad te, quia tu es via, veritas, & vita; Via in exemplo, veritas in promiſſo, vita in præmio.

Aug. in lib. Quæſ. XLV. Superbia virtutum maxime fugienda.

Greg. 22. mor. XLVI. Superbia ubi naſci intelligitur, ſtatim eradicanda eſt.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

lib. 1. c. 2. §. 1. I. MElior eſt humilis Ruſticus, qui Deo ſervit, quam ſuperbus Philoſophus, qui ſe neglecto curſum cæli conſiderat.

lib. 1. c. 8. §. 3. II. Jugis pax cum humili, in corde vero ſuperbi Zelus, & indignatio frequens.

lib. 1. c. 6. §. 1. III. Superbus, & avarus nunquam quieſcunt; pauper, & humilis in multitudine pacis converſantur.

lib. 1. c. 6. §. 1. IV. Multum præcave a vana complacentia, & ſuperbia; propter hoc multi io errorem ducuntur, & in cæcitatem pene incurabiiem.

lib. 2. c. 42. §. 2. V. Qui aliquid boni ſibi attribuit, gratiam Dei in ſe venire impedit, qui gloria Spiritus Sancti cor humile ſemper quærit.

lib. 3. c. 52. §. 8. VI. Qnid eſt homo, inde melior, quia re- putatur ab homine major? Fallax fallacem, vanus vanum, cæcus cæcum, infirmus infirmum decipit, dum exaltat, & veraciter magis confundit, dum inaniter laudat. Nam quantum unuſquiſque eſt in oculis tuis, tantum eſt, & non amplius, ait humilis S. Franciſcus.

§. V. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Qualitas.

I. PEccavit primus homo per ſuperbiam, inordinate appetendo divinam ſimilitudinem, non modo quantum ad ſcientiam boni & mali, quam principaliter appetiit, ſed etiam quantum ad propriam operandi poteſtatem, appetendo propriis viribus conſequi divinam felicitatem: nullo autem modo oaturæ divinæ ſimilitudinem appetiit. Duplex eſt ſimilitudo: uno omnimodæ æquiparantiæ, & hanc ſimilitudinem primi parentes non appetierunt, quia talis ſimilitudo ad Deum non cadit in apprehenſione, præcipue ſapientis. Alia autem eſt ſimilitudo imitationis, qualis poſſibilis eſt creaturæ ad Deum, in quantum videlicet participat aliquid de ſimilitudine ipſius, ſecundum ſuum modum. Eadem enim ſimilia ſunt Deo, & diſſimilia; illud quidem ſecundum contingentem imitationem, hoc autem ſecundum quod cauſata minus habent a cauſa. Quodlibet autem bonum in creatura exiſtens, eſt quædam participata ſimilitudo primi boni. Et ideo ex hoc ipſo, quod homo appetit aliquod ſpirituale bonum ſupra ſuam menſuram, conſequens eſt, quod appetierit divinam ſimilitudinem inordinate. *S. Thom. 2. 2. qu. 163. ar. 2.*

II. David præſumptione virtutis elatus dixerat: *Non movebor in æternum*: ſtatim inſolentiæ hujus pœnam ſubiiſſe memoravit dicens: *Averſiſti faciem tuam a me, & factus ſum conturbatus*. Si ipſe Dominici generis auctor inſolentiæ excepit offenſam, quanto magis nos peccatores, quibus nulla ſuffragatur prærogativa meritorum, inſolentiæ ſcopulum timere debemus, in quo naufragium ſit bonorum. *S. Ambr. de Joſeph, c. 7.*

III. In Annalibus Eccleſiaſticis mentio fit Hæreſiarchæ Valentini, qui primo profeſſione fuerat Philoſophus Platonicus, hic poſtquam tum in Ægypto, tum Romæ promulgaſſet Evangelium, & fidem Catholicam, ac propterea non eſſet promotus, uti prætendebat ad Epiſcopatum (alius enim propter prærogativam, quam habebat, martyrii, ei prælatus fuit) tanta exarſit ira, ut fidem illam, quam antea prædicaverat, acerrime impugnare, & dilacerare cœperit. *Baronius ann. 145. n. 8.*

IV. Annales idem de Origene hoc referunt teſtimonium, quod fuerit vir ſummæ honeſtatis, patientiæ, filius Martyris, propter amorem Chriſti omnibus ſe ſpoliaverit bonis, & divitiis, aliquoties propter fidei confeſſionem martyrio affectus, ſummo dotatus ingenio, Magiſter innumerabilium doctorum Sacerdotum, Confeſſorum, & Martyrum; aſt quis fuit ille ſcopulus, ad quem alli- *Idem an. 256. n. 43.*

Digitized by Google

alliſit, & naufragium paſſa ſuit navis tam opulentis onuſta mercibus? Donis Dei, & gratiis ſibi communicatis bonus ille vir abuſus fuit, quia nimirum proprio fidit judicio, ſibi quoque nimium credidit, plus reliquis omnibus præſumpſit ſcire, & ſapere, majorum doctrinam, ac traditiones Eccleſiaſticas ſprevit, & contempſit.

Idem an. 360. n. 31. V. De Eunomio Hæretico Galata legimus, eum in tantam elatum fuiſſe ſuperbiam, ut, quemadmodum ſcribit Theodoretus, aſſeruerit, nihil eſſe in divinis, quod ipſum lateret; eo quod divinam comprehenderet ſubſtantiam, eamdemque cum Deo, qua cognoſcit ſe ipſum, haberet cognitionem; unde hæretici hujus aſſeclæ dicere ſolebant, ita ſe cognoſcere Deum, ſicut Deus cognoſcit ſeipſum.

Idem 362. n. 224. VI. Hilarius Eccleſiæ Romanæ Diaconus non ſe ſeparavit dumtaxat ab Eccleſia Catholica, verum etiam eadem hæreſi infecit, aſſerens, Baptiſmum Hæreticorum non eſſe admittendum. Miſſus erat hic Hilarius a Liberio Papa ad Conſtantium una cum Lucifero Legato, & poſt verbera, & carceres perpeſſos, tandem & cum Lucifero relegatus fuit in exilium; at infelix homo actus in ſuperbiam, propter gloriam nobilis ſuæ confeſſionis, deſpiciendo cæteros, non ſchiſmaticus ſolum, ſed etiam hæreticus factus eſt. Pelagium inſuper legimus jactitantem ſe, & gloriantem, quod fœminarum cinctus caterva ne minimum infeſtaretur aut moleſtaretur a concupiſcentia, multo minus ei ſubjectus eſſet: etenim de me dictum eſt, (ſic jactanter de ſe ipſo loquebatur) *lapides ſancti elevabuntur ſuper terram*, ac propterea ſimiles haud ſentio moleſtias, utpote qui virtute liberi arbitrii circumſero trophæum Chriſti. *Zach. 9. 16.*

Cæſarius l. 4. c. 5. VII. Obſeſſum quemdam amici ſui ad quoddam cœnobium Ordinis noſtri, ſpe liberationis, traxerunt. Ad quem egreſſus Prior, aſſumpto ſecum Monacho, magnæ opinionis adoleſcente, quem noverat Virginem corpore, ait dæmoni: ſi præceperit tibi Monachus iſte, ut exeas, quomodo audes manere? Reſpondit dæmon: non eum timeo, ſuperbus eſt eoim.

Gen. 3. VIII. Eva propter appetitum excellentiæ, cum audiſſet a ſerpente, Eritis ſicut dii, de ligno vetito comedit.

Gen. 11. IX. Superbia Babyloniorum volentium ædificare turrim, cujus culmen ad cælum pertingat, & per hoc cupientium ſibi immortalem famam comparare, confuſione linguarum damnata eſt.

Gen. 16. v. 9. X. Agar ancilla Sarai concepiſſe ſe videns, deſpexit Dominam ſuam, ſed paulo poſt partu ſuo ejecta domo audiit ab Angelo: Revertere ad Dominam tuam, & humiliare ſub manu illius.

Spec. Ex. d. 2. ex 3. XI. Monachus quidam, cui Deus propter virtutem quotidie panem miræ ſuavitatis, & candoris in menſa poſuerat, hoc meritis ſuis adſcribens, & ſuperbiens, ab initio quidem panem quotidie ſordidiorem, demum vero aridiſſimum, & quaſi a muribus corroſum accepit; unde ex eremo in ſæculum reverti ſtatuens, dum aliis in Monaſterio quopiam verbum ſalutis dividit, & ad conſtantiam hortatur, ſibi applicans, pœnitentiam agit, & revertitur.

XII. Edgarus Britannicus Rex ſuperbiæ magnitudine notus, Scotiæ atque Hiberniæ Reges, remigare cogebat in ea cymba, qua ipſe voluptatis gratia vehebatur. *B. Fulgos lib. 9.*

XIII. Rem procul dubio ſuperbam atque inſolentem egit, Bernabo Vicecomes, qui Mediolani rerum potiebatur, cum Maſſilienſem Abbatem ab Innocentio VI. Pontifice ad eum miſſum, quod ingrata quædam nuntiabat, ac poſtremo Apoſtolicas cenſuras minitabatur, Pontificis litteras quas attulerat, devorare coegit, nulla ejus habita ratione, a quo Abbas legatus erat, cui Chriſtiani omnes veluti communi parenti ac Dei Vicario ſupremum deberent honorem. *Idem ib.*

Superbe nimis nuntiari juſſit Ezechiæ Prophetæ Aſſyriorum Rex, quod neque Deus, neque homo poſſet eum liberare de manu ſua. *4. Reg. 19.*

XIV. Dorotheus Abbas Fratribus loquens dixit, ſe vidiſſe aliquándo hominem qui in magnam ſuperbiam incidiſſet, ita ut initio quidem ſi quis e Fratribus loquutus quidpiam eſſet in alterius commendationem & laudem, ſtatim illum ſpernebat & quaſi conſpuebat, dicens: Quis eſt ille? non eſt alius præter Zoſimum & qui com illo ſunt. Poſt cœpit & illos contemnere ac dicere: neminem alicujús eſſe pretii præter Macarium, & paulo poſt. Quis ait: Macarius? nullus eſt præter Baſilium & Gregorium; Atque etiam non multo poſt, hos quoque cœpit pariter ſpernere & nullum ullius pretii æſtimare, niſi Petrum & Paulum. Cui Dorotheus Abbas prædixit, quod evenit, fore ut hos quoque ſuo tempore contemneret. Quod ſane factum eſt. Nam hos ſprevit, & nihil eſſe habendum in pretio præter Trinitatem aſſerere cœpit; ſtatimque in Deum quoque factus eſt inſolentior & intumuit. *Doroth. Abb. Doctr. in l. 2. quæ eſt de Umil.*

Fuga.

XV. Superbia tentatus Liſſardus, qui prius in ſæculo nobilis, poſtea in Monaſterio ſubulcus factus fuerat, cum jam deſerere ſequenti die Cœnobiom cogitaret, oſtenſis ab Angelo mortuorum fœtidis ſepulchris a tentatione liberatus, & invocatione conſervatus eſt. *Ibid. diſt. ex. 27.*

XVI. Abbas Iſidorus, quoties cogitatio illi dicebat: Quia magnus es: reſpondit: Numquid talis ſum, qualis Antonius, aut certe Abbas Pambo, vel reliqui Patres, qui Deo placuerunt? Et quoties hoc cogitabat, requieſcebat. *Vita PP.*

XVII. S. Hieronymos de ſeipſo faſſus eſt: nihil ita a pueritia vitare conatus ſum, ſicut tumentem animum, & erectam cervicem Dei contra ſe odia provocantem. Novi enim, Magiſtrum, & Dominum meum in carnis humilitate, dixiſſe; Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde. *S. Hier. in epiſt.*

Da-

Digitized by Google

Damnum.

2. Reg. 24. XVIII. David, quia ex ſuperbia quadam populum numerari juſſit, graviſſima peſtilentiæ regnum ſuum devaſtaotis pœna punitus eſt.

Dan. 5. XIX. Nabuchonoſor propter ſuperbiam ſuam de regno depoſitus, & beſtiis aſſimilatus eſt.

2. Mac. 3. XX. Antiochus, quia præ ſuperbia exiſtimabat, ſe terram ad navigandum, pelagus ad iter agendum deducturum, a vermibus conſumptus interiit.

Spec. Ex. d. 1. ex. 91. XXI. Blaſphemus Clericus ſententiam illam: Omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur: falſam diceos, fulmineo enſe io acie transfigitur.

Iſaia 14. v. 11. XXII. De Lucifero dicit Iſaias: Qnomodo cecidiſti de cælo Lucifer, qui mane oriebaris? corruiſti in terram, qui vulnerabas gentes. Qui dicebas in corde tuo: In cælum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis, aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo. Veruntamen ad ioſernum detraheris in proſuodum laci.

Spec. Ex. diſt. 1. ex. 99. XXIII. Simon de Torniaco, quia de humilitate Chriſti diſputans, elato, & procaci aoimo dixerat, tres ſuiſſe in orbe Seductores primarios, Moyſen Judæorum, Chriſtum Chriſtianorum, Machumetem Turcarum, mox everſis oculis, pro humana voce mugire cœpit, & epilepſia in terram eliſus, omnique; ſcientia ſpoliatus, tertia poſt die mortuus eſt.

Ped. Chr. p. 1. c. 7. XXIV. Circa anoum Domini 1370. Veſperi poſt Completorium, viſi Neapoli in quodam Cœnobio longo ordine accumbentes, quos cum Prior domus in virtute V. Sacramenti, quod manibus prætendebat, juſſiſſet dicere, qui eſſent, reſpondit unus, qui cæteris præeſſe videbatur, ſe omnes ſuiſſe iſtius ordinis Religioſos, Doctores, Baccalaureos Priores, Superiores, Lectores, jamque ob ſuperbiam, & ambitionem damoatos eſſe. Quo dicto, diductis tunicis, ardere viſi ſuot, & evanuerunt.

Revel. l. 6. c. 53. XXV. Quædam perſona ad Purgatorium damnata S. Birgittæ dicebat, quod, licet graviſſima ſentiret in aliis membris tormenta, oullum tamen adeo cruciaret, ut rumpere videantur; hanc vero pœnam propter ſuperbiam fuiſſe irrogatam.

March. in tuba Sac. tr. 1 lect. 4. in fine. XXVI. In Peruenſi regno fuit magni nominis Theologus, qui familiaritate cujuſdam mulieris extaſes patientis uſque adeo deceptus eſt, ut crederet, ſe Regem, & Pontificem futurum, ſibi quoque ſanctitatem ſupra omnes Angelos, & Sanctos conceſſam; quin & unionem hypoſtaticam oblatam, quam tamen noluerit acceptare. Denique datum eſſe mundi Redemptorem quoad efficaciam, cum Chriſtus quoad ſufficientiam dumtaxat fuerit. Omnem ſtatum Eccleſiaſticum, & cælibatum Clericorum tollendum, multitudinemque uxorum concedeodam. Quare Inquiſitione traditus, cum ad ſanam mentem adduci non potuiſſet, flammis abſumptus eſt.

XXVII. Refert Frater Wilhelmus, Lugdunenſis Epiſcopus, quoniam fuit quidam frater in monaſterio quodam multum verboſus, & ſemel accidit, quod loquebatur de non ſibi commiſſis: tunc Abbas dixit illi ſerioſe: Vade, & tace. Qui recedens ab Abbate, & cordi ſuo imprimens illa verba Abbatis, amplius in monaſterio ſilentium tenuit. Et cum ſic tacuit, tunc ab intra in ſpiritu in tantum profecit, quod Deus ſibi multa ſecreta revelavit, ita quod alii fratres mirabantur de taciturnitate ſua. Accidit autem, quod quidam Eremita in ſylva non longe a monaſterio infirmabatur, qui miſit ad Abbatem, ut ad eum veniret, & ſibi Eccleſiaſtica Sacramenta porrigeret; tunc Abbas duxit illum taciturnum ſecum, & ivit cum Sacramentis ad communicandum illum Eremitam. Tunc in via quidam latro audiens campanam parvam ſecutus eſt eos uſque ad cellam Eremitæ, & manſit foris, reputans ſe indignum, quod deberet iotrare cellam tam ſancti viri, ſed poſtquam Eremita confeſſus eſt, & communicavit, tunc latro ſtans prope januam cum humilitate cordis ſui dixit: O ſi eſſem talis, qualis es tu! Et Eremita in elatione mentis, & complacentia ſui ipſius dixit: Hoc libenter deberes velle, quod eſſes talis, qualis ego ſum. Tunc frater ille taciturnus cœpit flere amare, & poſtquam Abbas, & frater ille receſſerunt, tunc latro ille cucurrit a remotis poſt eos, & invocavit Deum, ut daret ſibi contritiooem veram, & vitæ emendationem, quia jam propoſuit illi Abbati aonfiteri, & amplius nunquam peccare velle, ſed pœnitentiam pro peccatis aſſumere; & ſic in veloci curſu ille cecidit, & mortuus eſt immediate. Quod videns frater iſte, cœpit latenter ridere; ſed poſtquam Abbas cum iſto fratre ad Conventum rediit, quæſivit ab iſto fratre, quare ſic taceret? & reſpondit: Pater, ſemel dixiſti ad me, vade, & tace, & ab illo die ſemper tacui, niſi interrogatus fuiſſem. Tunc Abbas dixit: Quare tu fleviſti, cum illum ſanctum Eremitam communicavi, & tu riſiſti, cum ille malus latro poſt nos cucurrit, volens nos ſpoliare, vel occidere, & ſic peccando in peccatis ſuis obiit. Tunc frater reſpondit: Pater, cauſa fletus mei fuit iſta, quia cum communicaſti illum Eremitam infirmum, tunc latro ſtetit foris ad januam ex humilitate cordis, dicens: O ſi eſſem talis, qualis tu es? & Eremita reſpondit in elatione mentis: Hoc poſſes libenter velle; & ſic mortuus eſt, & damnatus, ideo flevi; ſed latro, qui poſt nos cucurrit, habuit firmum propoſitum confitendi, & non ſpoliandi, nec occidendi, & ſic currens cecidit, & obiit, & Angeli ejus animam rapuerunt, & ad cælum cum gaudio deduxerunt, quia ſua contritio fuit tanta, quod delevit pœnam, & culpam, ideo riſi. *Spec. Ex. v. ecl. n. 5.*

XXVIII. Virgo quædam a juventute ſervivit Deo, quamdam tamen ſpiritualem ſuperbiam in ſe habuit, in complacentia ſui ipſius. Quæ venit ad extrema, & Epiſcopus illius loci perſonaliter eam viſitabat, & cum Sacra- *Diſcip. in Promptu. lit. T. ex. 22.*

 men-

Digitized by Google

mentis eam procurabat, & propter ſanctitatem vitæ ipſius Virginis dixit circumſtantibus: Merito dies iſta eſt celebranda, in qua iſta, Virgo devota, & ſancta eſt moritura. Illa verba iſta audivit, & ſibi ipſi complacuit, & ſic obiit: & infra ſpatium 30. dierum apparuit ipſi Epiſcopo dicens: ſe eſſe damnatam propter ſui ipſius complacentiam, & ſpiritualem ſuperbiam, quam in ſe habuit in extremis ſuis, quando illa verba audivit.

Idem ſer. 27. l. X XXIX. Alia quædam Virgo devota tam arctam vitam duxit jejunando, vigilando, orando, & caſtigando ſe, quod ab hominibus ſancta reputabatur. Contigit autem eam infirmari uſque ad mortem, cujus Confeſſionem quidam devotus Sacerdos audivit, & ſuam ſpiritualem ſuperbiam ignoravit. Cui poſt obitum ipſa apparuit nigra valde, & horribilis. Et Sacerdos expaveſcens, quæſivit, quidnam eſſet. Et ipſa fatebatur, ſe eſſe illam Virginem, quæ ab hominibus quaſi ſancta reputabatur, & ſubjunxit dicens: Ego infelix tradita ſum infernalibus incendiis cum inferioribus dæmoniis, & cum infimis damnatis æternaliter crucianda, propter vanitatem, & meam propriam complacentiam, & ſpiritualem ſuperbiam, quam habui, quod nullum æqualem mihi reputavi, ſed ſuper omnes me extuli, & alios homines judicavi, & ſprevi; propterea ad profundum inferni deſcendi, de quo numquam liberabor. Nam ſi ſiccatæ eſſent aquæ maris, & fundus repletus papavere, & una avicula omni anno unum granum educeret, & tunc poſſem ſalvari, omnes pœnas inferni eligerem uſque ad illud tempus ſuſtinere, ſi finito illo tempore cælum poſſem intrare; ſed non ita fiet, quia in inferno nulla redemptio. Unde Pater ſancte, nec tu, nec aliquis alius oret pro me, quia numquam liberabor.

2. Mach. c. 9. v. 8. XXX. In quantam ſuperbiam aſcenderit Antiochus, quia *ex abundantia cordis os loquitur*, ex verbis ejus id intelligemus: *qui ſibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, ſupra humanum modum ſuperbia repletus, & montium altitudines in ſtatera appendere*. *Ibid. v. 7.* Paulo ante Sacer textus, qualis prius erat, jam indicaverat, nempe, ſuperbia repletus, ignem ſpirans; at ſubito, quando jam in ſupremo elationis, & ſuperbiæ gradu conſtitutus erat, obruit eum, ac tetigit ira divina: *humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur, manifeſtam Dei Virtutem in ſemetipſo conteſtans, ita ut de corpore impii vermes ſcaturirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius, & fœtore exercitus gravaretur, & qui paulo ante ſidera cæli contingere ſe arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare. Hinc igitur cœpit ex gravi ſuperbia deductus, ad agnitionem ſui venire, divina admonitus plaga*.

XXXI. Epiſcopus Bellovacenſis profert exem- *Bellovac. l. 1. ſpec. p. 1. diſt. 1.* plum Sennacherib, Regi Antiocho non abſimilis. Contra Deum ſuperbierat, ut legitur *& 4. Reg. c. 19. v. 35.* 4. Reg. c. 18. quem ut magis confunderet, noluit eum occidere cum ſuo exercitu, una ſiquidem nocte Angelus de cælo veniens magnam in exercitu fecit ſtragem, occidendo centum octoginta quinque millia hominum; ipſum vero Sennacherib reſervavit vivum, ut ſolus rediret confuſus, & reverſus trucidaretur a filiis: nam terram ſuam cum confuſione reverſus coram Deo ſuo in templo ejus, ubi adorabat, ad majorem ſui confuſionem a filiis ſuis occiſus eſt.

XXXII. F. Juſtinus, qui, opulento Baronatu, & Regis Hungariæ favoribus ſpretis, Inſtitutum Minorum ſuſceptit, contemplationi deditus, initio ſæpe extaſes patiebatur, & raptus. *F. Bon. in Bibl. parv. lib. or. Ambitio.* Sui Inſtitutoris veſtigia, & SS. Limina veneraturus, venit in Italiam, ac demum in urbe ſubſtitit. In Conventu Aræ cæli, qui nuper ad Obſervantes translatus fuerat, dum quadam die pro more inter prandendum pia Sanctorum geſta legerentur, extra ſe raptus, diu immobilis, & velut exanimis manſit, in altum corpore elatus e regione cujuſdam imaginis B. Virginis ſuper Fratrum capita depictæ, ubi retractis cruribus in modum genuflexi in aere pependit. Aderat tunc B. Joannes Capiſtranus Ordinis Vicarius, qui dimiſſis Fratribus in templum, ut gratias agerent ſecundum conſuetudinem, ſolus cum ſocio clauſo oſtio remanſit, finem exploraturus. Poſt longam moram vidit, omnia ſe bene habere, & ex ſignis placidæ mentis, ſereni vultus, humilitate animi, aliiſque notis, alienum hoc eſſe a vanitate, & præſtigiis. His auditis Eugenius Pontifex hominem accerſit, ac pedes oſculari volentem ulnis excipit, & oſculo, juſſitque prope ſedere: Longo dein tempore protracto ſermone, munuſcula addidit, & Indulgentias. Inde factus altior Juſtinus, domum regreſſus alter ab illo, qui erat egreſſus, occurrit Capiſtrano, eoque corporis habitu, & vanitate cœpit jactare Pontificis in ſe benevolentiam, ut, quod ante per revelationem acceperat, ejus calum nunc coram experiretur. Igitur ingemiſcens ait: Heu fratercule! ita te honores mutarunt? Angelus abiiſti, diabolus rediiſti; reſipiſcere &c. At ille inſolentior quotidie factus, omnes alios habuit contemptui. Juſſus eſt ergo iterum in Hungariam redire, non longe aberat ab urbe, quando ad fontem ſedens, & manducans cum ſociis, prius petulanti verbo, dein cultro unum ſauciavit. Retractus ad Capiſtranum, conjectus eſt in carcerem; deinde poſt aliquod tempus expleta pœnitentia aufugit in Regnum Neapolitanum, ubi ea perpetravit, ob quæ iterum relegatus eſt in Urbem, & in vinculis miſere deceſſit.

XXXIII. Bubulcus filium ſuſceperat, quem *Majol. f. 184.* ut e ſacro fonte ſuſciperet, Conſulem loci illius rogavit? is negat, & per jocum inſuper ad principem ablegat futurum haud dubie Patrinum: paret ſimplex Bubulcus, & ſane Princeps re intellecta, obſequitur voluntati pauperis, finitoque baptiſmo, jubet apud hoſpitem laute hominem haberi; Interim Conſulem vocat, ejuſque ſuperbia exprobrata, mandat, & impenſos convivio ſumptus, & quinquaginta taleros inopi bubulco perſolvere: Sic luit miſer Conſul jocum, etiam officio ſuo dejectus.

XXXIV. Sacerdos quidam Nicolaus Romæ ſpe cupiti honoris excidens, indignatus, *Piſtor. Meſſe p. 4. c. 1.*

in

in Orientem abiit, ubi plurimis Saracenis a ſe in fraudem adductis, a veri Dei cultu ipſe jam alienus, ſuaſit quidem, ut idola desererent; ſed ſequerentur non aliam doctrinam, quam ipſe eis eſſet traditurus. Ibi in Mahometem incidens eum erudivit, promiſitque, Regem eum Saracenorum ſe facturum; id aſtu egit. Columbam enim e nido ſumpſit, eamque aſſuefecit, e Mahometis auribus cibum capere. Ita columba ſenſim aſſueta ſuis auribus, ubi primum Mahometem vidit, ad humerum ejus advolans, roſtrum auribus applicabat. Ibi ergo omnes ſui ſequaces Saracenos Nicolaus collegit, dicebatque, expedire, ut eum Regem ſibi deligerent, quem Spiritus Sanctus in forma columbæ delapſus monſtraret. Aſſentientibus illis, mox dato conſciis fraudis ſigno, columba emiſſa, pro veteri conſuetudine in humerum Mahometis inſidens, auri roſtrom admovet. Eo miraculo, ut credebant, moti Saraceni, Mahometem Regem pronuntiarunt. Alii hanc circa Mahometem fraudem Sergio ſectæ Neſtorianæ tribuunt. Idem mentiebatur, ſe jumento, Elborac dicto, vectum, ſpatio unius horæ quinquaginta millium annorum iter confeciſſe. Unum cælum ab alio diſtare quingentorum annorum itinere. In ſeptimo cælo vidiſſe ſe innumeros Angelos, quorum quilibet millies fuerit major toto mundo: quemvis horum habuiſſe ſeptuaginta capita; in quovis capite millies millena ora fuiſſe: in quovis ore ſeptuaginta millia linguarum, quibus Deum laudabant, ſeptingentis millibus millium linguarum, ſeu idiomatum. Idem fingit Deum in fine mundi omnem creaturam occiſurum, & neminem fore vivum, niſi Deum, & mortem, quæ eſt Angelus quidam, Adriel dictus; eom dein Deos jubebit ſe ipſum occidere. Ait etiam, in cælo Angelos fore tam pulchros, & adeo magnos, ut oculus unus ab altero totius diei itinere diſtet.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Vita l. 5. c. 2. I. S. Ignatius adeo omnem de ſeipſo exiſtimationem depoſuerat, ut fateretur, nihil minus ſe, quam ſuperbiam timere, addideritque ſe intra viginti annos ne minimam quidem hac in materia tentationem paſſum fuiſſe.

Vita l. 4. c. 13. II. S. Franciſcus Xaverius pleraſque ſuas exhortationes fere ponebat in arrogantia, & propriæ virtutis opinione radicitus ex animis evellenda.

Vita. III. P. Jacobus Laynes, dum ultima Societati monita dabat, inter alia addebat; Ambitionem in primis fugiendam cenſeo, ut & diſcordiam; conjunctionis enim civilis peſtes eæ maximæ ſunt, eruntque ſemper.

Hiſt. Soc. l. 16. n. 91. IV. P. Jacobus Equia (qui communiter Sanctus audiebat) ſolebat frequenter dicere, illum, qui putat, aliquid ſe ſcire, parum ſcire. Qui vero putat multum ſe ſcire, nihil omnino ſcire.

Vita l. 3. c. 19. V. P. Gaſpar Barzæus dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat, & corde intelligat, ut nemo ſe ſuo ſpiritu decipiat, ſed ſemper ſe provehat, de ſe non præſumat; ſpiritus quippe Societatis non poteſt eſſe ſuperbus.

Lobner Biblioth. Tom. VI.

VI. B. Aloyſius tanta ſe demiſſione tractabat, ac ſi ex mendicatis ſordibus ſublatus eſſet. *Vita.*

VII. S. Franciſcus Borgia ſub ſæculari adhoc habitu has theſes compoſuerat: Ex nihilo factus ſum. Ad nihilum redactus ſum. Quid ſim, ignoro. Si aliquid ſcio, hoc tantum ſcio, infernum domum meam eſſe. Problema: ex meipſo ſacio nihil. *Hiſt. Soc. p. 3. l. 9. n. 80.*

VIII. P. Thomas Sanchez, ut Novitium primi anni per totam vitam ſe geſſit, & ita haberi ab omnibus voluit. *Ex Hiſp. Epiſt. & Bovegh.*

IX. P. Franciſcus Suarez, cum ad ſummum litterarum, famæque faſtigium perveniſſet, candide tamen fatebatur, ſe animi elatione neutiquam moveri, quod ſciret etiam Ruſticum quemvis, ſi iiſdem, quibus ipſe, a Deo juvaretur auxiliis, doctiorem evadere potuiſſe. *Vita to. congest. præfixa.*

X. Auguſtinus de Petra ſancta Coadjutor tanta animi contentione ſuperbiæ fibras excidere ſtuduit, ut ne diem quidem elabi permiſerit, quo cum elatione, & arrogantia manus non confereret; quare ſingulis noctibus cubiculum P. Rectoris adiit, eique non ſine ubere lacrymarum profuſione omnes animi etiam ſæviſſimos motus, quos ea die expertus fuerat, patefecit. *Syllabus Provinc. Parvam.*

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

I. PHarao tam arrogans, & ſuperbus fuit, ut dicere auſus ſit: Quis eſt Dominus, ut audiam vocem ejus, & dimittam Iſrael? Nec ſcio Dominum, & Iſrael non dimittam. *Exod. 5. v. 2.*

II. Nabuchodonoſor ſtatuam auream fieri præcepit, ut in ea tamquam Deus adoraretur, hinc S. Gregorio teſte, quia elocutione cogitationis ſuæ ſe ſupra homines extolit, ipſum quem communem cum hominibus habebat, ſenſum amiſit. *S. Greg. hom. 9. mor. c. 6.*

III. Diocletianus poſt triumphum de Perſis humanam ſortem oblivioni tradens, ut Deus adorari voluit, & Frater Solis & Lunæ haberi. Unde coram eo ſe homines proſternebant, & pedi oſculum figebant. Sed ſuperbiam iſtam mox ultio Divina ſubſecuta eſt; nam toto corpore intumuit, lingua blaſphema vermes fœtidiſſimos protulit, poſtremo autem canis inſtar fœtidam animam exhalavit. *Marc. in tuba Sac. lect. 2.*

IV. Caligula, ut pro Deo coleretur, hac ratione perſuadere id conatus eſt: Ovium Paſtor non eſt ovis, nec boum bos, nec caprarum capra; ergo nec hominum homo. Quid ergo? Deos. Unde inſignia Deorum, nempe Mercurii caduceum, & talaria; Apollinis radiatam coronam, arcum, & ſagittas; Martis thoracem, gladium, & clypeum aſſumebat. *Phil. l. de Legat. ad Cajum.*

V. Alexander Magnus Jovis Filium ſe appellari paſſus eſt, donec tandem ſagitta percuſſus, ſanguinemque aſpiciens, dixit: Omnes me Filium Jovis, omnes Deum, & immortalem dicunt; ſed hoc vulnus, & hic cruor me hominem morti obnoxium evidenter demonſtrant. *Plutarc. & Cur. l. 4. de reb. Alex.*

VI. Machiavellus cum ex una parte cogitaret, Ariſtotelem, Platonem, Alexandrum Magnum eſſe damnatos; ex altera vero parte *March. l. ſupra cit. lect. 4.*

M 3 eos,

eos, qui inter Beatos cenſentur, homines, ut plurimum ſæculo deſpectos conſideraret, in hanc inſanam erupit vocem. Malo cum illuſtribus viris in infernum deſcendere, quam cum his infimis in cælo degere.

Langius in Polyb. f. 1109. VII. Domitianus edici juſſit, ut ne ſcripto quidem, aut ſermone aliter, quam Dei nomine appellaretur. Statuas ſibi in Capitolio nonniſi aureas, & argenteas poni permiſit. Hinc illud Adulatoris, carmen.

Edictum Domini, Deique noſtri.
Quo ſubſellia certiora fiunt.

Ibid. VIII. Menecrates nullam ab iis, quibus medebatur, mercedem ſolebat accipere, ſed hoc tantum petebat, ut liberati, ſe ſervos illius faterentur, eumque Jovem dicerent.

Plut. in Lucullo. IX. Tigranes Rex Armeniæ e tenui, & contempta exorſus ſpe, multas gentes in ditionem ſuam redegit. Unde ſpiritus concepit tam arrogantes, ut, quidquid mortales optant non tantum in arbitrio ſuo, ſed propter ſe eſſe natum arbitraretur. Reges multi ei ſerviebant; quatuor Reges habebat in Comitatu ſuo apparitorum, vel ſatellitium loco. Hi, ſi equo veheretur, pedites juxta in tunicis currebant. In ſolio ſedenti, & reſponſa gentibus danti, adſtabant complicatis manibus, quæ erat confeſſio ſervitutis, quaſi vendita libertate offerentium corpus ad patiendum, quam agendum, promptius. Lucullo mittenti Appium ad ſe Claudium Legatum, indignatus eſt, quod in epiſtola Regem ſe tantum, non autem Regem Regum, ſalutaſſet.

Max. l. 9. X. Annibal Caunenſis pugnæ ſucceſſu elatus, nec admiſit quemquam civium ſuorum in caſtro, nec reſponſum ulli niſi per interpretem dedit. Maharbaelem etiam ante tabernaculum ſuum clara voce affirmantem, proſpexiſſe ſe, quonam modo paucis diebus Romæ in capitolio cœnaret: aſpernatus eſt.

B. Fulgos lib. 9. XI. Ægypti Rex Seſoſtris ſuperbus nimis atque inſolens fuit, quo Principes ac Rectores Provinciarum ad ſe quot annis cum munere ad ſe cogebat venire, atque ex eorum numero a quatuor veluti equis currui junctis ad templum trahi volebat.

§. VIII. SIMILITUDINIS.

Qualitas.

Marc. tub. Sac. tr. 7, eff. 6. I. Sicut ſpecula quædam fallacia ſunt, & quod longius, vel minus eſt, ut propinquius, vel majus repræſentant; ita ſuperbia, quæ in ſe parva ſunt, ut magna ſuperbis oſtendit, & per hoc altos ſpiritus excitat.

Lang. in Polyanti. II. Sicut ignis omnia extenuat, & annihilat; ita ſuperbus nullius alterius ſocietatem tolerat.

S. Bonav. in diata ſalutis tit. 3. c. 3. III. Sicut fumus, quo altius tollitur, hoc magis evaneſcit; ita ſuperbi, quo magis elevantur, tanto magis in ſenſu, & cogitationibus vani efficiuntur.

S. Chryſ. h. 42. ad pop. IV. Sicut avari, quanto plura ceperint, tanto plura concupiſcunt; ſic ſuperbi, quanto majori funguntur honore, tanto magis novos honores appetunt.

V. Sicut ridiculi nobis videntur pueri, qui de pileo, aut tunica tam ſibi vehementer placent, ut aliis ideo ſe præferunt; ita non minus Deo, & Angelis ridiculi, imo & exoſi ſunt, qui de donis a Deo acceptis ſuperbiendi occaſionem ſumunt. *Stap. tr. 9. in Do. 10. poſt Pent.*

VI. Sicut ii, qui ex modico vino, aut cerviſia inebriantur, per hoc oſtendunt, ſe caput infirmum habere; ita qui ex modicis donis, & talentis extolluntur, debiles ſe virtutis eſſe oſtendunt. *Ibid.*

VII. Sicut ignis ſulphureus aqua injecta roboratur, ipſa aqua materiam ei, & alimentum præbente, quæ tamen cæteros ignes ſolet extinguere, ſic ſuperbia creſcente virtute, & rebus præclare geſtis magis inflammatur, & illis quaſi materia utitur, cum tamen alioqui ea cætera vitia pertimere ſoleant. *Ibid.*

VIII. Sicut umbra corpus ſemper, & ubique conſequitur, niſi cum in Zenith, ſeu ſummo apice cæli Sol conſiſtit, ſic ſuperbia virtutem ſemper comitatur, donec aliquis ad eum perfectionis apicem veniat, ubi nulli amplius vitio locus eſt. *Ibid.*

IX. Sicut mare, ut ſeipſum purget, ſolet vicina littora fœdare, ſordes ſuas in illa ejiciendo, ita ſuperbi, ut ſe mundent, aliis maledicunt, maculamque aſpergunt. *Ib. tex. 2.*

X. Sicut exercitati, ac dextri prædones, & fures, per foramen puerum prius in domum intromittunt, qui domus aperiat oſtium, per quod ipſi poſtea intrent domum ſpoliaturi; eodem utitur artificio ſagax ſerpens infernalis, tentavit primo protoparentes noſtros vanitate, præſumptione, & arrogantia, & poſtea in illos intravit cum tota peccati malitia, ſpolians illos innocentia, & juſtitia originali. *Manſi d. 2. n. 9.*

XI. Sicut ſi quis, cum ſtatura cubitum non ſuperet, inſtar montium, imo altiorem ſe putet, ac ideo ſe quaſi montes exceſſurus erigat, nullum aliud argumentum ſuæ inſaniæ quærimus, ſic cum inflatum videris hominem, qui meliorem ſe cæteris arbitretur, contemnique opinetur, ſi cæteris hominibus conferatur, nullum jam aliud ſignum vecordiæ hominis exquiras. Tanto quippe ridiculoſior hic eſt iis, qui natura inſaniunt, quanto ipſe ſponte hunc ſibi morbum injecit. *S. Chryſ. hom. 20. in Matth*

XII. Sicut ſi quis plurimum annorum decurſu percurriſſet maria, magnamque accumulaſſet pecuniæ ſummam, prædivitem congregaſſet theſaurum, hunc vero ſponte prædæ exponeret piratarum, an non amentem illum, & fatuum pronuntiares? Talis eſt ſuperbus, qui, dum propter operum bonorum merita ſuperbit, & intumeſcit, cunctorum facit jacturam meritorum, æternamque amittit mercedem. Multæ Virgines excludentur (ait S. Bernardus) quia ſuperbarum nulla ingreditur. Anima in pœnam ſuæ ſuperbiæ omnibus exuitur divitiis, & theſauris ſpiritualibus, & ad extremam redigitur inopiam; Unde S. Joannes Climacus ait: Superbia eſt extrema animæ inopia, quæ ſibi divitias in tenebris fingit, adeoque execrata illa peſtis non ſolum progredi non ſinit adſcendentem, ſed ex alto etiam deturbat. Et in progreſſu ejuſdem gradus de hoc præcipitio ita diſcurrit: qui a Superbia occupatus eſt, & captus, auxilio divino indiget; *S. Bern. de paſſ. Dom. c. 37* *S. Clim. gr. 23.*

Va-

Vana enim eſt hujuſmodi ſalus hominum, quod idem eſt dicere, ſalutem æternam ſuperborum eſſe difficilem.

Damnum.

S. Nilus de eſt. Vitioſ. cogit.

XIII. Sicut prædones in eam potiſſimum navem, quæ mercibus onuſta eſt, impetum faciunt; eodem quoque modo diabolus peccatoribus non admodum infeſtus hoſtis eſt, verum juſtis acerrimum bellum indicit.

S. Fern. c. 40. de int. dom.

XIV. Sicut Superbia eſt origo omnium criminum, ita eſt ruina omnium virtutum. Ipſa enim eſt in peccato prima; ipſa in conflictu poſtrema; ipſa aut in exordio mentem per peccatum proſternit, aut in fine de virtutibus dejicit. Idcirco eſt omnium peccatorum peſſima, quia tam per virtutes, quam per vitia, humanam mentem exterminat.

Id. S. Auguſ. in Pſ. 36. v. 20.

XV. Sicut fumus magis aſcendendo deficit; ſic ſuperbus plus exaltatus, plus evaneſcit, juxta illud: *Mox ut honorificati fuerint, & exaltati, deficientes; quemadmodum fumus deficient.* Fumus a loco ignis erumpens in altum extollitur, & ipſa elatione in globum erumpens intumeſcit, ſed quanto fuerit ille globus grandior, tanto fit vanior; ut videas ipſam ei obfuiſſe magnitudinem. Ipſa experientia hoc id ipſum verum eſſe comprobat, quod fumus tanto citius evaneſcit, quanto altius exaltatur; idem accidit ſuperbis, qui quando ſunt in apice ſuæ arrogantiæ, cum ſunt exoſi, non Deo dumtaxat, ſed & ipſis hominibus, caſui tunc ſunt viciniores.

Tolluntur in altum,
Ut lapſu graviore ruant;

Fumus inſuper nuncupatur ſuperbus, quia dum aſcendit in altum, & in camino ventum obvium habet ſibi obſiſtentem, qui eum repellat, & redire cogat, totam adimplet ſua caligine domum, ut omnes non ſalum cæcutiant, & offendantur oculi, ſed domo cogantur exire. Idem plane eſt cum arrogantibus, & ſuperbis, cum erumpunt in actus iracundiæ, indignationis, improperii, clamoris, & inſolentiæ, ac propterea, quia redduntur intolerabiles, neceſſe eſt, illos declinemus, & fugiamus, niſi velimus incurrere periculum rixandi cum illis, & frangendi pacem, & charitatem. Neque ſolum fumus Superbiæ fugat homines, ſed etiam ipſum Deum a nobis recedere facit. Unde D. Chryſoſtomus. Ne extollaris in ſpecie tua, ne ſorte propter ſuperbiam tuam advertatur Deus. Fumus præterea eſt effectus, & certiſſimum ſignum ignis; ſuperbia pariter magnam habet connexionem cum igne infernali; quamvis enim peccatum accenderit infernum, ſuperbia tamen principalis extitit cauſa, quæ incendit, & aperuit fornacem illam inextinguibilem: Superbia quoque fumus appellatur ſpecialiter, hic enim caligine ſua privat nos lumine, & ſplendore, oculorumque obtenebrat lucem; idem pariter effectus eſt, quem operatur Superbia in anima noſtra, lumen, quod quis primo a Deo obtinuerat, diſperdit, divinaque gratiæ, quæ eſt lux vera, quæ illuminat nos, privat: Ut tenebræ alienæ ſunt a luce (inquit Climacus) ita Superbus ab omni virtute eſt alienus.

S. Nilus l. cit.

XVI. Sicut contagioſus morbus in totum corpus, ſic ipſa quoque Superbia in totam animam ſerpit.

S. Auguſ. ſer. 4. de Ora. c 12.

XVII. Sicut navis abſque gubernatore a ventis hinc inde agitatur, ita & ſuperbus levis circumfertur & inſtabilis per actus ſuos.

B. Albert. ſer. 3. Advent.

XVIII. Sicut fulmen quamdam brevem claritatem habet, ſed tamen teneris creaturis valde nocuam; ita etiam eſt de Superbis, quia lucere volunt in hoc ſæculo per elatam Superbiam, per quam tamen pauperes incenduntur; dicitur enim in Pſalmo 9. *Dum ſuperbit impius, incenditur pauper.*

Manſ. diſ. 11. n. 9.

XIX. Sicut Elementum ignis innatam ſibi habet proprietatem, ut ſemper aſcendat, ita Superbia, ut ſupra jam dictum aſt, aſcendit ſemper. Ignis numquam ſatiatur quacumque materia comboſtibili; Superbus etiam numquam ſua ſorte contentus eſt, inſatiabili corde. Ignis vult eſſe ſuperior, & eminere ſupra alia elementa; talis pariter Superborum natura eſt, ambiunt ſemper præeſſe aliis. Ignis lucet, reſplendet, at generat fumum, qui obcæcat, aut ad minus offuſcat lumen oculi; Superbia quoque in honoribus, obſequiis, in imperio, & regimine ſuo timetur, reſpicitur, honoratur; at eodem tempore amittit lumen divinum, intellectus, & judicii ſui, lux manet offuſcata. Ignis ſubjectum fomentum, quo conſervatur, & alitur, conſumit; Superbus pariter bona opera, merita vitæ æternæ diſperdit, & deſtruit ſuperbiendo.

Richeom. in acad. honor.

XX. Sicut baſilicus ſeſe reſpiciendo ſeipſum interimit, reflexione quorumdam radiorum ab ipſiuſmet oculis procedentium; ita ſuperbi ſe ipſos, & ſua dona conſiderando, ſplendore eorum ſibi ipſis mortem animæ accerſunt.

S. Bonav. in diæt. Sal. tit. 16 c. 1.

XXI. Sicut ventus lumen extinguit, rorem exſiccat, pulverem excitat; ſic ſuperbia lumen ſapientiæ offuſcat, exſiccat rorem gratiæ, & pulverem ſuſcitat.

Padagog. Chri. p. 1. c. 7. §. 1.

XXII. Sicut aranea, ut muſcam capiat, ſeipſam texendo eviſcerat; ita ſuperbi, ut muſcam vanæ æſtimationis, & famæ acquirant, ſeipſos conſumunt, & bona ſua prodigunt.

Ibid.

XXIII. Sicut gallina clamore ſuo ova prodit, & perdit, ſic ſuperbus bona ſua per jactantiam amittit.

S. Chryſ. ho. de Oz. Bu Taus in Dom 10. poſt Pent. Pſ. 72. v. 18.

XXIV. Sicut is, qui oculis captus eſt, ab omnibus facile offenditur; ita ſuperbus oculo mentis deſtitutus ab omnibus facile capitur.

XXV. Sicut Aquila ad prædam nacta teſtas, teſtudines, nuces, & ſimilia altiſſime evehit, ut in petram dejecta elidat, ſic arrogantia ſuperbos evehit, ut confringat juxta illud Pſalmiſtæ. Dejeciſti eos, dum allevarentur. Et illud Poetæ, Tolluntur in altum, ut caſu graviore ruant.

Lexici. in Paleon. tb. fol. 1109.

XXVI. Sicut modicum fellis optimum quemque ſuccum deſtruit, ita ſuperbia omnem virtutem.

Fuga.

Richeom. in acad. honor.

XXVII. Sicut is, qui cellam quidem amplam habet, ſed vino vacuam, ſtulte ob illam gloriatur, ita nec ob ingenium, aut naturam ad ſcientias, & virtutes aptam, quis prudenter extollitur, niſi actu illa poſſideat.

Digitized by Google

Marcb. ſub. ſer. rr. 1. leſſ. 8.

XXVIII. Sicut is, qui pictori imaginem artificioſiſſimam & perfectiſſimam pingenti, alias lineas, & colores ſuperinducere vellet, merito injuriam faceret, ita qui homini, velut imagini perfectæ Dei, colores ſplendori, & vanitatis extrinſecæ addere ſtudet, non leviter eidem Deo diſplicebit?

§. IX. MOTIVA.

S. Greg. l. 33. mor. c. 19.

I. QUia contra naturam humanam eſt Superbia, ut S. Gregorius inſinuavit dicens: ex cap. 9. Gen. *Et terror veſter, ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ*; Non enim ait: ſit ſuper homines, qui futuri ſunt, ſed ſit ſuper cuncta animalia terræ, homo quippe animalibus irrationalibus, non autem cæteris hominibus, natura prælatus eſt, & idcirco ei dicitur, ut ab animalibus, & non ab homine timeatur, quia contra naturam ſuperbire eſt, ab æquali velle timeri. Cui conſentiens S. Laurentius Juſtinianus: A propria, inquit, cognitione, & laudabili virtutum ſtudio, communique deviat lege naturæ, quicumque Superbiæ inflatus ſpiritu, renuit humiliare ſe Deo, ipſiuſque præcepta ſervare, cui profecto cuncta, quæ facta ſunt, ſive ſuper cæleſtes ſpiritus, throni ſcilicet, Dominationes, principatus, Poteſtates, atque virtutes, ſive cæleſtia corpora ſol, luna, & ſtellæ, ſive quæ vegetantur in terra, aut, gradiuntur ſuper terram, vel moventur in aquis, obtemperant, quibus omnibus, perhibente Propheta, præceptum poſuit, & non præteribunt, hinc hominum contumacia, hinc merito inobedientium redarguitur ſuperbiæ vitium, dum creaturis cæteris proprio Authori famulantibus, ipſi ſe extollentes eidem negligunt eſſe ſubjecti.

S. Laur. Juſt. l. de inſt. & reg. Prel.

S. Bon. l. 1. de prof. rel. c. 9.

II. *Quia Deo directe contraria*, ut S. Bonaventura oſtendit dicens: In hoc autem contrariatur Deo, quia cum omnia ſubjecta ſint ei, ipſa vult eſſe ſui juris, & ſpoliat eum debito honore ſuo, id eſt, univerſali dominio, quantum eſt in ſe. Et S. Bernardus: Ille primus ſuperbus, qui ſecundum Scripturam *rex eſt ſuper omnes filios ſuperbiæ*, diſiſſe non legitur, altior ero, ſed *ero*, inquit, *ſimilis Altiſſimo*. Attamen non mentitur Apoſtolus, quoniam ille *extollitur ſupra omne, quod dicitur Deus*, aut quod colitur. Horret humanus auditus verbum, ſed utinam horreat ſimiliter animus cogitatum malignum pariter, & affectum. Dico enim vobis, quod non tantum dæmon, & omnis ſuperbus extollitur ſupra Deum. Vult enim Deus fieri voluntatem ſuam, & ſuperbus vult fieri voluntatem ſuam, jam videtur æqualitas, ſed attende male congruam proportionem; Deus quidem in his tantum, quæ ratio approbat, ſuam vult fieri voluntatem; ſuperbus vero & cum ratione, & contra rationem.

S. Ber. ſ. 3. in Vigil. Nativ.

2. Theſſ. 2. 4.

S. Bon. l. 1. comp. Theol. l. 3. c. 15.

Joan. 13. 35.

III. *Quia diabolo aſſimilat*; ipſe enim eſt *Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ*. Unde ſicut Dominus ait de charitate: *In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem*; ita poteſt diabolus dicere de ſuperbia. Ubinam Lucifer poſuit, ac plantavit metropolin ſuæ Tyrannidis? quis ita ignarus, ut hoc neſciat? In Babylonia, quæ fuit ſuperbiæ ſymbolum, & conſtructa fuit a gigantibus, qui ex turris illius altitudine cum Deo contendere, & dimicare contendebant. Notatu dignum eſt diſcrimen illud quod aſſignat D. Auguſtinus inter civitatem Dei, & diaboli: Quapropter, ait, quod nunc in civitete Dei, & civi Dei in hoc ſæculo peregrinanti maxime commendatur humilitas, & in ejus Domino, qui eſt Chriſtus, maxime prædicatur; contrariumque huic virtuti elationis vitium in ejus adverſario, qui eſt diabolus, maxime dominari ſacris litteris edocetur; profecto iſta eſt magna differentia, qua civitas, unde loquimur, utraque diſcernitur; una ſcilicet ſocietas piorum hominum, altera impiorum; ſingula quæque cum Angelis ad ſe pertinentibus, in quibus præceſſit hac amor Dei, hac amor ſui. Digna quoque notatu eſt ponderatio, ſive expoſitio illa, quam S. Antonius de Padua adhibet huic textui Eccleſ. *Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam*; quæ eſt (ita declarat Sanctus) Superbia, a qua omnes viæ diaboli procedunt. Ipſe eſt. *Rex ſuper univerſos filios ſuperbiæ*.

Eccl. 5. 11.

Job 41. 25.

Idem in dict. ſer. 3. c. 1.

IV. *Quia divinis gratiis privat*; hinc comparatur vento propter tria, quia ventus extinguit lucem, & exſiccat rorem, & exſufflat pulverem; Sic ſuperbia extinguit lumen ſapientiæ, exſiccat rorem gratiæ, exſufflat pulverem vanitatis mundanæ. Unde de ea Propheta locutus videtur, dicens, *Montes, Gelboe, nec ror, nec pluvia veniat ſuper vos*. Per hos montes, qui erant altiſſimi, denotabantur ſuperbi, in quos Deus non influit, nec infundit rorem gratiarum ſuarum; Supra hos montes merito fuit extinctus Saul; ſiquidem cum in primo regni ſui ingreſſu valde humilis eſſet, (*abſconderat namque ſe, ne inveniretur*,) adeo ſuperbus evaſit poſtmodum, ut Deo rebellis, & propter ſuperbiam, cum ſui maxima confuſione (veluti ei per Prophetam Samuelem Deus ſignificari juſſit) regno exutus fuerit. Id quod Cæſarius per aptam ſimilitudinem declarat dicens: Optime noſtis, pluvia, ſi montem nimis erectum invenerit, cito in vallem decurrit, & ideo, qui ſe ad accipiendam benedictionem humiliter inclinant quaſi valles faciunt, ipſi pluviam divinæ benedictionis accipiunt, & impletur in eis illud, quod ſcriptum eſt: *Omnis vallis implebitur, & omnis mons, & collis humiliabitur*. Quid eſt: *Omnis vallis implebitur, niſi, omnis, qui ſe humiliat, exaltabitur*? Inde S. Bernardinus exponens verba illa: *Errat in ſolitudine in loco inaquoſo*, ſic ait: Nec mirum, quod ſolitudini huic *inaquoſum* additur, ut dicatur in ſolitudine, inaquoſo; Sicut enim in ſolitudinibus aquæ deeſſe ſolent, & loca deſerta ſterilia quoque, & arida eſſe conſueverunt, ſic ſuperbiam impœnitentia comitatur, elatum enim cor durum, & expers eſt pietatis, ignarum compunctionis, ſiccum ab omni rore gratiæ ſpiritualis quia *Superbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam*.

2. Reg. c. 1. 7. v. 21.

Cæſarius Arel. ho. 19.

Luc. 32.

Hug. Vic. apud Manſi di. 6. n. 2.

V. *Quia ipſum Deum aufert*; uti Hugo Victorinus inſinuavit dicens. Superbia aufert

mihi

mihi Deum, invidia proximum, ita me ipſum. Superbia Deo eſt odibilis, & quidem præ ceteris hoc peccatum Deo exoſum eſt, non quia Deus a nobis recedit, ſed quia Deum ſuperbia noſtra ſpernimus, & conculcamus. Audite modum loquendi ſuperborum, qui dixerunt Deo: *Recede a nobis, ſcientiam Viarum tuarum nolumus. Quis eſt omnipotens, ut ſerviamus ei?*

S. Auguſ. Pſal. 18.

VI. *Quia cauſa eſt paſſionis Chriſti*, uti S. Auguſtinus indicavit dicens: propter hoc vitium, propter hoc magnum ſuperbiæ peccatum, Deus humilis venit. Hæc cauſa, hoc peccatum magnum, iſte ingens morbus animarum omnipotentem Medicum de cælo deduxit, uſque ad formam ſervi humiliavit, contumeliis egit, ligno ſuſpendit, ut per ſalutem tantæ medicinæ curetur hic tumor. Jam tandem erubeſcat homo eſſe ſuperbus, propter quem factus eſt humilis Deus. Et conſentiens Caſſianus: Ideo, inquit univerſitatis Creator, & medicus Deus, cauſam principiumque morborum cognoſcens eſſe ſuperbiam, contrariis ſanare contraria procuravit, ut ea ſcilicet, quæ per ſuperbiam corruerant, per humilitatem reſurgerent. Ille namque dicit: *In cælum conſcendam;* hic dicit: *Humiliata eſt in terra anima mea.* Ille dicit: *Ero ſimilis Altiſſimo;* hic, *cum eſſet in forma Dei, exinanivit ſemetipſum, formam ſervi accipiens, humiliavitque ſe, factus obediens uſque ad mortem.* Ille dicit: *Super aſtra cæli exaltabo ſolium meum;* Iſte dicit: *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Ille dicit: *Neſcio Dominum, & Iſrael non dimittam;* Iſte dicit: *Si dixero, quia non novi eum, ero ſimilis vobis mendax, ſed novi eum, & mandata ejus ſervo.*

Caſſian. l. 2. c. 8.

S. Ambr. ſ. 7 in Pſ. 118.

VII. *Quia pariter eſt cauſa perditionis humanæ*, uti recte advertit S. Ambroſius dicens: Maximum peccatum in homine ſuperbia eſt, quandoquidem inde manavit noſtri origo delicti, hoc telo nos primum diabolus vulneravit, ac perculit. Nam niſi homo ſerpentis perſuaſione deceptus eſſet, Deus eſſe noluiſſet.

S. Ber. Ser. 11. 3. S. de reg. cal. c. 3.

VIII. *Quia eſt ſignum reprobationis;* uti ipſe Deus per Pſalmiſtam indicavit dicens: *Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam.* Et ratio triplex eſt. Prima, quia in regno Dei eſt omnimoda ſubjectio quoad Deum: ſuperbus autem non vult ſubjici Deo, nec poteſt, quia ſubjectus eſt diabolo, qui eſt *Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ.* Secunda ratio, quia in regno Dei eſt omnimoda pax, & concordia quoad proximum, juxta Pſalmiſtam: *Pax multa diligentibus legem tuam, &c.* Superbus autem non poteſt eſſe in pace, ſed diſcordat cum aliis: Proverb. 13. *Inter ſuperbos ſemper jurgia.* Tertia ratio, in regno Dei eſt omnimoda quies quoad te ipſum, quilibet enim contentus eſt, eo quod habet; ſuperbus vero non, ſed ſemper extendit ſe ſuper terminos per appetitum voluntatis. Unde dicit Anſelmus in lib. de ſimilitud. quod ſuperbia dicitur, quia ſuper ea, quam debet, graditur. Hinc & S. Ephr. dixit: Initium deſertionis hominis eſt receſſus ab humilitate. Qui autem a Deo deſeritur, ab improbo ſpiritu præfocabitur, ſicut Saul.

S. Ephrem de recta viv. rat.

S. Chryſ. ho. 10. ad Rom.

IX. *Quia ſummæ ſtultitiæ eſt indicium;* nam, teſte S. Chryſoſtomo, natura ſtultum eſſe, nihil habet criminis; magnifice vero de ſe ſentiendo ſtultum fieri, venia caret, & majus adfert ſupplicium. Tales ſunt, qui in ſapientia ſuperbiunt, inque extremam incidunt arrogantiam; nil enim adeo ſtultum facit, quemadmodum arrogantia; unde & Propheta barbarum ita vocavit dicens: *Stultus autem ſtulta loquetur:* Ut autem, & ab ipſis verbis ſtultitiam ipſius diſcas, audi, quid dicat: *Supra aſtra cæli ponam*, inquit, *thronum meum, eroque ſimilis Altiſſimo. Apprehendam manu mea orbem, ſicut avicula pullum, & ſicut ova relicta tollam illum.* His itaque verbis quidnam poterit fieri ſtultus? Si ſingula arrogantium verba in medium adduxero, cognoſci non poterit, verbane ſint arrogantis, an ſtulti, ita unum eſt atque idem in utroque vitium. Nam & alius item barbarus dicit: *Ego ſum Deus, & non homo.* Rurſum, & alius: *Non poterit Deus ſalvare vos, aut eripere ex manibus meis.* Et Ægyptus ille, *Dominum*, inquit, *non novi*, & ſtultus ille apud Prophetam talis eſt, *dicens in corde ſuo non eſt Deus.*

S. Auguſt. to 9. de Obed. c. 1.

X. *Quia excuſationem non habet;* ut S. Auguſtinus recte advertit dicens: Simpliciter dico vobis, omnia peccata odio habet Deus, mendacium, perjurium, furtum, & cætera, in quibus ſi quis deprehenſus fuerit, non poteſt oculos levare, ſed ſic eum habemus quaſi execrabilem. Si quis ſuperbus eſt multo pejus facit, quam adulterum, & ſi tamen loquimur cum eo, qui fornicator eſt, poteſt aliquid dicere: Vicit me caro mea, ſuperavit me adoleſcentia mea. Non dico, quod ſibi hoc facere liceat, aut quod ſe excuſare debeat, ſiquidem & hoc odio habet Deus, ſed in comparatione mali dico: Quicumque aliud peccatum fecerit. v. g. ſi furtum, ſe excuſare poteſt, quid enim dicit? propterea furtum feci, quia algebam, quia fame moriebar, quia ægrotabam. Superbus quid dicere poteſt? Ideo ſuperbia majus malum eſt, quia excuſationem non habet.

S. Greg. l. 31. mor. c. 17.

XI. *Quia vitiorum omnium Regina, & Mater* eſt, teſte S. Gregorio dicente: Vitiorum Regina ſuperbia, cum devictum cor plene ceperit, mox illud principalibus vitiis quaſi quibuſdam ſuis Ducibus devaſtandum tradit, quos videlicet Duces exercitus ſequitur, quia ex eis procul dubio importunæ vitiorum multitudines oriuntur. Cui etiam conſentit S. Proſper dicens: Initium, inquit Scriptura, omnis peccati ſuperbia, non alicujus, ut evidenter oſtenderet, quod ipſa ſit peccatorum omnium cauſa; quoniam non ſolum peccatum eſt ipſa, ſed etiam nullum peccatum fieri potuit, poteſt, aut poterit ſine ipſa: Siquidem nihil aliud omne peccatum, niſi Dei contemptus eſt, quo ejus præcepta calcantur.

S. Proſp. l. 3. de vit. contemp. c. 2.

S. Chryſ. ho. 20 ad Popul.

XII. Quia *brutis ipſis deteriorem efficit:* uti ſapienter S. Chryſoſtomus advertit dicens: Unde igitur, o homo, dignus eſt brutis imperare? ex oratione. Sed non ineſt ſuperbo, cum enim ea, non ut debeat, utatur, etiam illis pejor eſt.

§. X.

Digitized by Google

§. X. MEAIA.

I. C*Onſiderare præceptum, & exemplum Chriſti*; quis enim Famulorum auderet aurea veſte ſuperbus incedere, ſi Regem, & Dominum ſuum vili lacerna indutum cerneret? Quomodo ergo ſervus Chriſti non erubeſcet, ſe ſuper alios efferre, ſi Dominum ſuum, & tantum, tantopere humiliatum, & infra omnes homines depreſſum, videt. Hinc recte S. Thomas Villanov. exclamat: O miſerandam ſtultorum hominum inſaniam, & phreneſim nimis dolendam; O mentis cæcitatem numquam pro merito deploratam! Qui Chriſtiano nomine cenſentur, qui fidem Chriſti, ejuſque doctrinam Evangelicam profitentur, quid dico profitentur, imo, qui de populi Chriſtiani ducatu, magiſterioque gloriantur, hi ſuperbiæ facibus magis ardent, hi honoribus, & dignitatibus inſatiabilibus inhiant; horum omnis cura, & ſolicitudo eſt, qualiter inter homines magni, & honorati videantur. Quid delirius, quid inſanius, quam ſub humilitatis vexillo ambitioni militare? Et in magiſtri humilis ſchola ſuperbiam profiteri? Quomodo hi audierunt cæleſtis verba magiſtri: *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde?*

S. Thom. Vill. ſ. de Aſcenſ.

II. *Conſiderare B. Virginis humilitatem*; ut enim, qui Pharmacopolium ingreditur, invitus etiam odorem ſecum aufert; ſic qui prædictam humilitatem conſiderat, non poterit non ad eamdem ſectandam excitari.

III. *Conſiderare, unde, & a quo, & cur accepta ſint dona*; uti S. Paulus ſuaſit: Quod habes, quod non acceperis; ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? in quem ſenſum etiam Epictetus monet: Nulla debes aliena præſtantia gloriari. Equus quidem elatus, ſi de ſeipſo jactabundus diceret: Quam ſum egregius! foret tolerabile. At ſi tu dicas: Ne ego egregium equum poſſideo; nihil aliud, quam de alieno bono ſuperbis: tuum autem quid eſt? nempe ſolius opinionis uſus, ſi quem ſecundum naturam habueris, tum gloriare; ita demum enim de propria excellentia gloriaris. Hinc Caſſianus monuit dicens: Itaque hunc nequiſſimi ſpiritus laqueum taliter poterimus evadere, ſi in ſingulis, quibus ſenſerimus nos virtutibus profeciſſe, illud Apoſtolicum dixerimus: *Non ego, ſed gratia Dei mecum, & gratia Dei ſum id, quod ſum.*

S. Paul. 1. Cor. 4. v. 7.

Epict. in Enchir.

Caſſian. l. 12. c. 9

IV. *Conſiderare vanitatem rerum*, de quibus oritur ſuperbia: Uti S. Chryſoſtomus ſuaſit dicens: Fortis es, & altum ſapis, nonne propterea magis humiliari debes; Quare ſapis altum in re viliſſima? nam & leo te eſt audacior, & aper fortior. At pulcher es, & ſpecioſus. Cornicum oſtentatio; non es pavone pulchrior, neque propter florem, neque propter alas.

S. Chryſ. h. 10. ad op.

V. *Conſiderare conditionem vilitatis ſuæ*, uti Bellovacenſis indicavit dicens: Ab hujuſmodi appetitu debent nos retrahere vilitas humanæ conditionis, fragilitas noſtræ corruptionis. Unde S. Chryſoſtomus: Quid te vocabo, inquit? Quomodo arrogantiam dejiciam? ſi cinerem te dixero, & pulverem, & humum, & cænum, vilitatem quidem dicerem, nondum tamen ſatis exacte ſimilitudinem eam, quam volebam, conſecutus fuero. Hinc Rex Mogoris mire prudens, ſi quos homines ignobiles licet, & externos, deprehendebat officio apud ſe gerendo idoneos, eos in ſuam familiam adſciſcebat, ac munere aliquo impoſito honorabat. Verum ne inde ſuperbirent, volebat ut ſignum priori ſui ſtatus palam ante ſe geſtari curarent, inſtrumentum artis, quam profeſſi ſunt.

Bell. l. 3. Spec. p. 1. diſc. 1.

S. Chryſ. ho. 20. ad Rom.

Ex annuis 1591.

VI. *Conſiderare odium Dei erga ſuperbiam*, ita S. Baſilius monuit, dum interrogatus, quomodo ſanari poſſit ſuperbus? reſpondit, ſi fidem habet ſententiæ illius, qui dixit: *Dominus ſuperbis reſiſtit.*

S. Baſ. in reg. brev. q. 35.

VII. *Conſiderare Dei excellentiam penitius*; nam, teſte S. Dorotheo, Sancti viri, quanto proprius, & vicinius ad Deum accedunt, tanto viliores ſe aſpiciunt, & peccatis magis onuſtos; ſic Abraham, cum videre Dominum meruiſſet, terram ſe vocavit, & cinerem Job 42. *Nunc oculus meus videt te, idcirco me reprehendo.*

S. Doroth. tr. 2. de renunc.

VIII. *Conſiderare Humilitatis præſtantiam; & amare:* uti S. Ephrem ſuaſit dicens: humilitatem diligito, & numquam laqueis diaboli capieris. Velociſſimis enim humilitatis alis ſemper ſublevatus ſublimior eris, quam ut inimici retibus capi poſſis. Idipſum etiam S. Bernardus confirmavit dicens: Diabolus per ſuperbiam, & cupiditatem dixit: *in cælum aſcendam*: Chriſtus cum humilitate dixit: *humiliata eſt in pulvere anima mea*: Diabolus per ſuperbiam, & cupiditatem dixit: *Ero ſimilis Altiſſimo*; Chriſtus per humilitatem *factus eſt obediens Patri uſque ad mortem*. Ad ultimum diabolus per ſuperbiam præcipitatur in infernum; Chriſtus vero per humilitatem ad cælos elevatur. Unde recte concludit alibi: idcirco niſi omnia opera noſtra humilitas præceſſerit, comitata, & conſecuta fuerit, propoſita, quam intueamur; appoſita, cui adhæreamus; interpoſita, qua reprimamur, totum de manu extorquet ſuperbia; quantalibet ſit juſtitia operis apud internum Judicem nulla eſt, ſi hanc elevet tumor mentis.

S. Ephre. de recta viv. rat. c. 91.

S. Bern. ſe. 37. de modo bene viven.

IX. *Conſiderare peccata ſua, & eadem ob oculos habere*: ſic enim more pavonis pennas demittet; hinc S. Bernardinus dixit: cum homo conſiderat, quod propter ſuperbiam primi hominis infelix factus eſt in hac miſera vita, atque tot & tantas miſerias hic in ſe, & a ſe ſentit, magnam habet materiam, & occaſionem, imo neceſſitatem ſe ipſum humiliandi: Unde Eccl. 10. *quid ſuperbis terra, & cinis?*

S. Bernardin. Ser. de multi. inſtu. ſ. 4. a. 1. c. 2.

Et alibi quidam ait:

Unde ſuperbit homo, cujus conceptio culpa,
Naſci pœna, labor vita, neceſſe mori?
Poſt hominem vermis, poſt vermen fætor, & horror?
Sic in non hominem vertitur omnis homo.

§. XI. ASCETICA.

I. N*Oſſe debes, quid, & quale vitium ſuperbia ſit*. Nam ut S. Gregorius ſapienter advertit, difficile in ſe quiſque inveteratam ſuperbiam deprehendit; quia nimirum

S. Greg. in mor. l. 34. c. 28.

hoc

Digitized by Google

hoc vitium, quanto magis patimur, tanto minus videmus.

S. Thom. 2. 2. q. 162. art. 5. II. *Noſſe debet, quando ſuperbia peccatum mortale ſit*; id quod ex S. Thoma diſcere poterit dicente: Superbia eſt ex genere ſuo peccatum mortale, quo quis Deo rebellis fit. Rationem aſſignat: Superbia humilitati opponitur; humilitas autem proprie reſpicit ſubjeſtionem hominis ad Deum. Unde e contrario ſuperbia proprie reſpicit defeſtum hujus ſubjeſtionis, ſecundum ſcilicet, quod aliquis ſe extollit ſupra id, quod eſt ſibi præfixum ſecundum divinam regulam, vel menſuram: contra id quod Apoſtolus dicit 2. Cor. 10. *Nos autem non in immenſum gloriabimur, ſed ſecundum menſuram, quam menſus eſt nobis Deus.* Et ideo dicitur Eccleſ. 10. quod *initium ſuperbiæ hominis eſt apoſtatare a Deo*, quia ſcilicet in hoc radix ſuperbiæ conſideratur, quod homo aliqualiter non ſubjicitur Deo, & regulæ ipſius. Manifeſtum eſt autem, quod hoc ipſum, quod eſt non ſubjici Deo, habet rationem peccati mortalis. Hoc enim eſt averti a Deo. Sed hæc omnia ſunt intelligenda de completa ſuperbia, quia quamdiu homo vult manere ſubjeſtus, adhuc aliquid habet humilitatis, ac proin ſuperbia illius eſt imperfeſta, & veniale dumtaxat peccatum.

S. Bonav. l. 3. comp. c. 15. III. *Noſſe debet, cur ſuperbia initium omnis peccati dicatur*; nimirum triplici ratione juxta S. Bonaventuram. Primo propter cauſam, quæ invenitur in omni peccato, quia in omni peccato invenitur contemptus Dei, qui eſt quædam cauſa peccati; iſte autem contemptus eſt averſio a Creatore, quæ in omni peccato eſt, ubi præponitur bonum commutabile bono incommutabili; quia ſicut ſine charitate aliæ virtutes nihil ſunt, ita ſine ſuperbia alia vitia nihil. Secunda ratio, quam adducit, eſt, quia primum peccatum fuit, hoc enim genere peccavit diabolus in cælo, & homo in paradiſo. Tertia ratio, quia ex ea naſcuntur alia vitia, ſecundum prius, & poſterius.

Hugo Card. in Pſal. 118. IV. *Noſſe debet, cur peccatum maximum dicatur*; Nimirum, ut Hugo Card. explicat, origine, genere, numeroſitate, temporis antiquitate. Origine dico, quia, ut dicitur Eccleſ. 10. *Initium omnis peccati ſuperbia*; genere, quia, ut dicitur in gloſſa, Superbia nationes cæleſtis, ſublimium mentes inhabitat. Paulo aliter S. Thomas hanc quæſtionem decidit dicens. *S. Thom. l. c. cit. ad 4.* Superbia dicitur graviſſimum peccatorum ex eo, quod per ſe competit principio, ex quo attenditur gravitas in peccato. Et ideo ſuperbia cauſat gravitatem aliorum peccatorum. Inter graviora peccata primum eſt ſuperbia, ſicut cauſa, per quam alia peccata aggravantur. Et id, quod eſt primum in cauſando peccata, eſt etiam ultimum in recedendo, ideo ſuper illud Pſal. *Emundabor a deliſto maximo*, dicit gloſſa, hoc eſt, a deliſto ſuperbiæ, quod eſt ultimum redeuntibus ad Deum, & primum recedentibus. Unde reſte notat Beirlinck dici graviſſimum peccatum, non quod in ſe ſit graviſſimum inter omnes ſpecies peccatorum (cum odium Dei ſit gravius) ſed reſpeſtive tantum, reſpeſtu eorum, in quibus averſio interpretative tantum, & non direſte volita cenſetur, ut ſunt, quæ ex ignorantia, infirmitate, vel alicujus boni temporalis amore perpetrantur.

V. *Noſſe debet, cur inter vitia capitalia communiter numeretur ſuperbia*, cum tamen S. Thomas neget eam eſſe capitale peccatum; *S. Thom. 2. 2. qu. 162. ar. 8.* ad quod dubium ipſe reſpondit hoc modo: Superbia dupliciter conſiderari poteſt, uno modo ſecundum ſe; prout ſcilicet eſt quoddam ſpeciale peccatum; alio modo ſecundum quod habet quamdam influentiam in omnia peccata. Capitalia autem vitia ponuntur quædam ſpecialia peccata, ex quibus multa genera peccatorum oriuntur. Et ideo quidam conſiderantes ſuperbiam, ſecundum quod eſt quoddam ſpeciale peccatum, connumeraverunt eam aliis vitiis capitalibus; Gregorius vero conſiderans univerſalem ejus influentiam, quam habet in omnia vitia, non connumeravit eam aliis capitalibus vitiis, ſed poſuit eam reginam vitiorum, & matrem.

VI. *Noſſe debet, cur hoc vitium ab omnibus quidem, ſed ſpecialiter ab Aſceta, vitandum ſit*, quia, teſte S. Chryſoſtomo: Nihil longius ab amore Dei abducit, nihil tam facile in gehennam intrudit, quam ſuperbiæ inſania; *S. Chryſ. hom. in Joan.* & quia juxta Caſſianum morbus ſuperbiæ, licet ultimus ſit in conflictu vitiorum, origine tamen, & tempore primus eſt. *Caſſian. lib. 12. & inſt. c. 1.* Sæviſſima, & ſuperioribus cunctis immanior beſtia, perfeſtos maxime tentans.

VII. *Noſſe debet cauſam, ob quam Deo tantopere exoſa ſit ſuperbia*: Eam Caſſianus his verbis aſſignavit: *Caſſian. l. 12. c. 7.* Quantum eſt malum Superbia, ut non Angelum, non alias virtutes ſibi contrarias, ſed ipſum Deum adverſarium habere mereatur! Notandum ſiquidem eſt, quod nequaquam dixerit ſuper his, qui cæteris ſunt vitiis involuti, quod habeant ſibi Deum reſiſtentem, id eſt, Deus gaſtrimargis, fornicariis, iracundis, ſeu philargyris adverſatur, ſed ſolis ſuperbis reſiſtit. Illa namque vitia, vel in unumquemque delinquentium tantummodo retorquentur, vel in ſuos participes, id eſt in alios homines, videntur admitti: hæc vero proprie pertingit ad Deum, & idcirco eum ſpecialiter digna eſt habere contrarium.

VIII. *Noſſe debet radicem hujus vitii, quo facilius, & efficacius ad ejus extirpationem queat cooperari.* Sic enim S. Gregorius monuit dicens: *S. Greg. l. 34. mor. cap. 18.* Vitium ſuperbiæ ab ipſa radice ſecandum eſt, ut, cum latenter oritur, tunc vigilanter abſcindatur, ne profeſtu vigeat, nec uſu roboretur. Porro radix hujus vitii potiſſima eſt, quod bona, ob quæ quis effertur, ut propria aſpiciat, & plus æquo æſtimet; unde duo potiſſimum media ad hanc radicem extirpandam adhibenda erunt. Primum eſt, ut certo ſibi quiſque perſuadeat, omnia bona, quæ habemus, Dei dona eſſe, ac proin non modo ob ea extolli non debere, ſed graviter potius timere, ne, quo plura ſunt collata, eo gravior, ſeveriorque a nobis ratio exigatur. Alterum eſt, ut pariter bene ſibi perſuadeat, alia longe eſſe Dei, quam hominum, judicia, ut adeo merito SS. Auguſtinus, & Gregorius dixerint: Væ laudabili vitæ hominum,

Digitized by Google

num, ſi remota pietate judicetur; quia unde ante oculos Judicis ſe placere ſuſpicatur, obruitur. *S. Bern. ſerm. 1. in Cant.* Id ipſum confirmavit S. Bernardus per hæc verba: Quemadmodum ex notitia tui venit in te timor Dei, atque ex Dei notitia, Dei itidem amor: ſic e contrario de ignorantia tui ſuperbia, ac de Dei ignorantia venit deſperatio. Sic autem ſuperbiam parit tibi ignorantia tui, cum meliorem, quam ſis, decepta & deceptrix tua cogitatio te eſſe mentitur.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Jer. 9. v. 23. I. EX occaſione thematis: *Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua &c.* Poteſt oſtendi, cur non ſit ſuperbiendum 1. ex *dignitatibus*, quia nemo propterea vere major eſt. 2. Ex *divitiis*; quia ſunt laquei diaboli potius, quam ornamenta hominis. 3. Ex *pulchritudine*, quia vana, & fallax eſt. 4. Ex *ſcientiis*, quia ſunt lumen a Deo mutuatum. 5. Ex *bonis operibus*; quia ſunt pannus menſtruatæ. Vide Fabrum conc. 4. in feſto S. Mariæ Magd.

Prov. 8. v. 2. II. Ex occaſione thematis: *Abominatio Domino eſt omnis arrogans*: poteſt natura ſuperbiæ ex comparatione cum aliis vitiis demonſtrari. 1. Quia cætera vitia interdum ceſſant hominem impugnare defectu loci, temporis, materiæ opportunæ; ſuperbia autem ubique, & ſemper impugnat. 2. Quia alia vitia conſortio gaudent, ſuperbia autem ſolitudinem amat, nullamque vult habere pacem. 3. Quia alia vitia nonniſi a vitiis, & materia vitioſa generantur, & foventur; ſuperbia autem ex ipſius virtutibus, & ſanctiſſimis operibus naſcitur. 4. Quia reliqua vitia ſingulas perdunt virtutes; ſuperbia autem omnes deſtruit, & omnia bona radicitus tollit. 5. Quia cætera vitia cum ætate langueſcunt; ſuperbia ſola tantæ eſt pertinaciæ, ut reliquis vitiis deviſtis, ſola audeat in campo manere. Vide fuſius in Stapletonio fol. 233. tex. 1. in Dom. 10. poſt Pent. explicata.

Luc. 18. v. 14. III. Ex occaſione thematis. *Omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur*: Poteſt 1. Superbia Goliatho comparari, tum propter magnitudinem, tum propter jactantiam, tum propter confidentiam in armis ſuis gladio ſcilicet poteſtatis: haſta dignitatis, & eminentiæ, clypeo divitiarum, &c. 2. Poteſt oſtendi, quomodo hic Goliath exemplo Davidis ſuperari, & humiliari debeat tribus etiam armis, ſcilicet funda, lapidibus, & nomine Domini, id eſt, conſideratione magnitudinis Divinæ, infirmitatis, propriæ, & vanitatis bonorum, de quibus ſuperbiunt homines; hæc enim tria media ſuggeſſit S. Chryſoſtomus dicens: *S. Chryſ. ho. 41. ad pop.* Quomodo poſſumus ſuperbiam extinguere? Si Deum agnoſcamus; nam ſi ex ignorantia Dei naſcitur, cum ipſum cognoſcimus, expellitur omnis inſolentia. Cogita ipſam naturam humanam, quod nihil ſit homo. Præſentium rerum vilitatem cogita, & quod ab umbra, ſomnioque nihil differant. Hæc poterunt nos a tali propoſito abſtrahere. Quæ omnia fuſe, & copioſe apud Fabrum in Auctario them. 4. in Dom. 10. poſt Pent. explicata videri poſſunt.

Tob. 4. v. 14. IV. Ex occaſione thematis. *In ipſa initium ſumpſit omnis perditio*: oſtendi poteſt per inductionem, quomodo omnis perditio ex ſuperbia originem ſumat. Et 1. quidem perditio *in bonis temporalibus*: Quia radices gentium ſuperbarum areſecit Dominus, uti Siracides teſtatur. *Eccl. 10. v. 18.* 2. In *fama*. Quia ubi fuerit ſuperbia, ibi erit, & contumelia, juxta Salomonis effatum. *Prov. 10. v. 2.* 3. In *corpore*: Quia cum inter ſuperbos ſemper ſint jurgia, facile præſumi poteſt, inter illos, nec vulnera, nec mortes defuturas. 4. In *anima*: Quia anima, quæ per ſuperbiam aliquid commiſerit, quoniam adverſus Deum rebellis fuit, peribit de populo ſuo, uti jam olim Deus prædixit, & minatus eſt. *Num. 15. v. 30.* 5. In *gratia*: Quia juravit Dominus in ſuperbia Jacob, ſi oblitus fuero uſque ad finem omnia opera eorum. *Amos 8. v. 7.* 6. In *gloria*; Juxta illud Malachiæ: Ecce dies venit ſuccenſa quaſi caminus, & erunt omnes ſuperbi, & omnes facientes impietatem ſtipula, & inflammabit illos dies veniens. *Malac. 4. v. 1.*

Prov. 29. v. 23. V. Ex occaſione thematis: *Superbum ſequitur humilitas, & humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria*: poteſt pulchra illa hiſtoria ex Acroamatis Bidermanni referri de Rege, qui, cum nollet credere, veram eſſe ſententiam illam: *Depoſuit potentes de ſede*: aut in ſe impleri poſſe, miſſo Angelo, qui perſona illius aſſumpta regnum adminiſtravit, in ſummam egeſtatem, & miſeriam incidit, ſed tandem ſuaſu cujuſdam Eremitæ ſe humilians iterum regno reſtitutus eſt; ſimulque per partes explicari, quomodo idem ſuo modo ſuperbis eveniat. Et 1. Sicut huic Regi, dum in quis caloris temperandi gratia veſtes ablatæ ſunt, ita & ſuperbis veſtis gratiæ, & charitatis eripiatur. 2. Sicut ille regno ſuo excluſus, & a ſuis Aulicis deſertus eſt; ita ſuperbi jure ad regnum cæleſte priventur, gratiaque Dei, & hominum excidant. 3. Sicut ille in ſummam miſeriam incidit, ita idem ſuperbis accidat, dum radices, ex quibus eorum temporalis, & æterna felicitas oriri debebat, areſactæ ſunt. 4. Sicut ille per humilitatem, omnia priora bona, & dignitatem recuperavit; ita idem ſuperbi ſperare poſſunt, ſi ſimili modo ſe humilient, ad quod proin faciendum ſerio ſunt adhortandi.

Daniel. 4. v. 22. VI. Ex occaſione thematis: *Ejicient te ab hominibus, & cum beſtiis, feriſque erit habitatio tua*; poteſt oſtendi, quomodo ſuperbis idem contingant, quod olim Nabuchodonoſori evenit. Ergo dicatur, quod ſint arbori illi magnæ a dicto Rege viſæ ſimiles. *Ib. v. 11. ſeqq.* 2. Demonſtretur, quomodo in illis impleatur ſententia & pœna Dei in illum decreta: Quomodo ſcilicet *circumcidantur*, per amiſſionem gratiæ, & amicitiæ divinæ, *rami ejus*, id eſt, virtutes *præcidantur fructus*, id eſt, opera bona, & merita, *diſpergantur: Fugiant beſtiæ, quæ ſubter ea ſunt*, id eſt, apetitus inferioris paſſiones eis rebelles fiant: *volucres cæli*, id eſt, Angeli, & Sancti ab iis recedant: *Germen radicum ejus*, id eſt, vita corporalis, *relinquatur: alligentur vinculo ferreo, & æreo*, id eſt, diverſis peccatis inter ſe concatenatis, & ex ſuperbia oriri ſolitis: *rore cæli*, id eſt, aquis variarum tribulationum, quæ comparatione æternarum pœnarum modicæ, & leves ſunt, adeo-

deoque tori merito comparantur, *tingatur*: & *cum feris*, id eſt, peccatoribus, & dæmonibus, *ſit pars illius*. 3. Similiter oſtendatur, quomodo cum eodem Nabuchodonoſore ex miſero iſto ſtatu liberari debeant, ſcilicet *levando oculos ad cælum* per orationem, *ſenſum* humilem recipiendo per obedientiam mandatorum, & ſinceram pœnitentiam, *benedicendo Altiſſimo* per agnitionem, & prædicationem magnitudinis ejus, & debitam ſubjectionem.

§. XIII. ALII CONCEPTUS.

S. Anton. Pad. ſer. in Sabb. hebd. 4. Quadr.

I. SAnctus Antonius Paduanus declarando hunc textum Evangelii. *Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris*, ingenioſam, noſtroque propoſito conformem habet obſervationem, dicens. *Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris*, Magna gloria eſt, ſequi Deum, dicit Sapiens, & ſingulariter dicit, *ſequitur*; quia ſuperbus vult Deum præcedere, ut præſumptuoſus, & arrogans, cui dicitur: *Vade retro, Satana*, id eſt, adverſarie, *quia non ſapis, quæ Dei ſunt*; tales enim, quia hanc lucem non ſequi, ſed præcedere volunt, in manus incident inimici.

Manſi dl. 4. n. 5.

II. Inſignis quidam Artifex, imperante Tiberio Cæſare, vitrum confecerat, cujus materiam talibus ſecretis naturæ qualitatibus ſibi notis temperaverat; ut in terram, ſeu corruens, ſeu projectum, non frangeretur. Timens ergo Imperator, ne propterea aurum vileſceret, vitri hujus authori exiguam retribuit mercedem, cumque illum morte mulctari juſſiſſet, prohibuit ſimul hujus ſecreti notitiam, & praxin. Aſtutus ſerpens (*ſerpens erat callidior &c.*) adinvenit ſuperbiam, quæ vitri inſtar lucidi ſplendorem ſolum, & fulgorem habet exteriorem, at quale damnum confert animabus fidelibus? Viles efficiet, ac nullius valoris gemmas, quibus coronæ æternæ gloriæ concinnantur, id eſt, virtutes, ac merita bonorum operum diſperdit. Multorum temporum labores, & orationes, & eleemoſynæ, & jejunia, & vigiliæ, ſi cum ſuperbia finem habuerint, pro nihilo apud Deum computantur, ait S. Auguſtin. loc. cit. B. Petrus Damianus, cujus hactenus exhibuimus eruditionem moralem, refert cauſam finalem, ob quam Tiberius vitri illius auctorem vita privaverit reputans, quod ſi hujus artis exquiſita ſubtilitas in communem hominum notitiam deveniret, aurum conſpueretur ut lutum, omniumque vileſceret ſpecies metallorum. Hanc hiſtoriam applicat deinde morali materiæ, & noſtro quoque propoſito adaptari poteſt. Sicut vitrum fragilis natura depretiat, & ſoliditatis robur cætera metalla commendat; ita per iracundiam (nos dicere poſſumus per ſuperbiam) tota virtutum ſtructura collabitur. Convenienter inſuper vitro, ejuſque fulgori, qui apparentia ſua oculos decipit, adaptari, & comparari poteſt ſuperbia, quæ nidum ſuum habet in homine apparenter ſolum, non re ipſa bono.

S. Climacus gr. 23.

III. S. Climacus fabulam de cornice narrat, quæ ab omnibus, & ſingulis avibus aliis unam mutuo acceperat pennam, ac propterea pulchra, ac ſpecioſa quadam vice coram omnibus comparebat, & de ſua formoſitate non parum glorians, & ſuperbiens, credebat ſe cæteris formoſiorem; at ſingulis avibus propriam ex ea recipientibus pennam remanſit cornix cum priſtina ſua deformitate deluſa, & riſui expoſita. Turpe eſt, alienis plumis ſuperbire. Sed extremæ dementiæ, ob cæleſtia dona extolli, eaque ſibi arrogare. *Deus noſter ſuperbis reſiſtit*; Si ſuperbus extollitur propter dona a Deo illi conceſſa, ſubito Deus illa tollit a ſuperbo, qui tum riſui, & prædæ exponitur dæmonis.

Manſi dl. 14. n. 2.

IV. In mare intrant innumerabilia, & navigabilia flumina: (*omnia flumina intrant in mare*) illud tamen minime intumeſcere faciunt, neque ſunt in cauſa, quod mare tempeſtuoſas excitet extollatque undas ad ſtellas uſque & profunda abyſſo abſorbeat naves mercibus onuſtas, & prædivites; ſi quidem mare non redundat. At quis cauſat tempeſtates? quis tumidum efficit oceanum? quis navibus infert naufragia? Ventus. Neque aquæ tribulationum in cauſa ſunt, ut in mari hujus vitæ animæ ſubmergantur, & deglutiantur a profunda inferni abyſſo. Bene quidem totum hoc malum cauſat ventus ſuperbiæ. *Omnia flumina intrant in mare*. Continget, quod domus, aut familia aliqua plurimis opulentis gaudeat redditibus, & tamen mare non redundet, nimirum, non propterea dives ille ſuperbiat; quia mens illius non agitatur vento vanæ gloriæ, & arrogantiæ; & unde hoc procedit? non ſuperbit terra, & cinis; fragilitatem, & utilitatem naturæ ſuæ diligenter, & attente conſiderat, ad ipſum nullum habet aditum ventus ſuperbiæ ex divitiis conceptus, ſed cogitat, *ſicut ventus eſt vita mea*.

Briſſon l. 1. de reg. Perſar.

V. Zeno Stoicus animadvertens Juvenem quemdam ex diſcipulis inflatum, ac ſuperbientem, percutiens dixit: Non ſi magnus fueris, bonus eris, ſed ſi bonus, eris magnus.

Pietro Meſſia ſil. var. Lett. p. 4. c. 1.

VI. Sacerdos quidam Nicolaus nomine, Romæ ſpe cupiti honoris excedens, indignatus in Orientem abiit, ubi plurimis Saracenis a ſe in fraudem inducti, a veri Dei cultu ipſe jam alienus, ſuaſit quidem, ut idola deſererent, ſed non aliam doctrinam ſequerentur, quam ipſe eis eſſet traditurus. Ibi in Mahometem incidens, eum erudivit, promiſitque, Regem eum Saracenorum ſe facturum, idque aſtu ſic egit. Columbam enim e nido ſumpſit, eamque aſſuefecit e Mahometis auribus cibum capere. Ita columba ſenſim aſſueta ejus auribus, ubi primum Mahometem vidit, ad humerum ejus advolans, roſtrum auribus applicabat. Ubi ergo omnes ſequentes Saracenos Nicolaus collegit, dicebat expedire, ut eum ſibi Regem deligerent, quem Spiritus Sanctus in forma columbæ delapſus monſtraret. Aſſentientibus illis, mox dato conſciis fraudis ſigno, columba emiſſa pro veteri conſuetudine in humerum Mahometis inſidens, auri roſtrum admovet. Eo miraculo moti Saraceni Mahometem Regem pronunciarunt. Alii hanc circa Mahometem fraudem Sergio ſectæ Neſtorianæ tribuunt.

§. XIV.

Digitized by Google

§. XIV. MISCELLANEA.

Qualitas.

Plutarch. in Lacon. I. CUm Philippus Rex epiſtolam, & amarulentiam, & inſolentiam ad devictum a ſe Archidamum Lacedemonum Regem ſcripſiſſet, reſcripſit iſte: Si metiaris umbram tuam, haud reperies illam majorem, quam ante victoriam.

Lyraeus de imi. Chriſti l. 2. c. 1. II. Totalli in Flandria puer ſeptennis, Achas dictus, cum matrem ſuam in quadam ſolemnitate videret ſuperbe veſtitam ad templum ire, eam ſecutus, ubi cum aliis conſediſſet, digito in patientis Chriſti imaginem intento: *Vide*, inquit, *Mater Jeſum ſanguine rubricatum, ubi tu in ejus contumeliam te veſtibus coccineis adornaſti? Cave, ne pro rubore veſtium pœnas æterni ignis ſuſtineas*. Mota inde mater domi eas veſtes mox poſuit, nec amplius in vita reſumpſit.

Damnum.

Fab. con. 6. in feſto S. Magd. III. Equus phaleris ſellaque ornatus ingenti hinnitu viam currebat, cui cum aſinus pondere onuſtus occurriſſet, fremebundus ad illum dixit: Quid, ignare, obſiſtis equo? cede, aut pedibus te conculco. Cedente ergo aſino, dum curſum ille intendit, rupto inguine, ſpoliatus eſt ornamentis, & curtus vectori venditus; quem poſtea aſcellus ſacco onuſtum videns, Heus; bone, inquit, quid ſibi vult iſtud ornamentum? Ubi aurata ſella? frænum nitidum? Sic amice, evenire neceſſe fuit ſuperbienti.

IV. Nux arbor procera, & elegans, dum vicinis vepribus ſterilitatem, humilitatem, & odium tangentium exprobrat, ſubito diverſi homines advenientes, & nuces maturas eſſe advertentes, fuſtibus eam undique impetere, graviterque etiam lapidibus vexare cœperunt: quo viſo vepres ſibi de ſua humilitate, & ſecuritate gratulatæ ſunt.

Ibid. V. Arbores duæ erant in ſilva, procera altera, & recta, eleganſque, altera curva, humilis, aſpera, nodoſa, quæ dum ab altera illuditur, adveniens Architectus ſecurim arripit, altamque excidit, humili relicta. Idem ſuperbis ſæpe a morte contingit.

Ibid. VI. Cum duo Galli acriter inter ſe certaſſent, & alter victus fuiſſet, & abſcondiſſet ſe, alter vero conſcenſo tecto triumphum caneret, caſu prætervolans Aquila illum conſpectum invadit, & exoſſat, altero ſibi gratulante, & gregi ſuo præeſſe pergente.

Seneca. VII. Feriunt altos fulmina montes, recte dixit Poeta, periculum ſuperbis capitibus imminens demonſtraturus.

VIII. Æſopus quondam interrogatus, quid faceret Jupiter? excelſa deprimit, & humilia extollit, reſpondebat.

Longius in Polya. V. ſuperb. IX. Ephicrates cuidam ignobilitatem generis exprobranti recta reſpondit: Meum genus in me incipit, tuum in te deſinit.

Plutarc. in Apoph. X. Contingit ſuperbis plerumque id, quod Icaro Dedali Filio evenit, qui affictis a Patre pennis, monitus, ne altius volaret, dum mandatum negligit, in aquas, liquefactis a Sole pennis, cecidit. Hinc illud Potæ:

Dum petit infirmis nimium ſublimia pennis *Ovidius 2. triſt.*
Icarus; Icarias nomine fecit aquas. *Idem l. 2. Metam.*

XI. Sed, & Phaethon, dum majora viribus præſumit, ut habet fabula, de cælo præcipitatus cum equis Solis mundum incendit.

§. XV. AUCTORES.

I. Joannes Buſæus in Panario.
II. Jacobus Marcantius in Tuba Sacerdotali tract. 1. toto.
III. Philibpus D'Outreman in Pædagogo Chriſtiano. p. 1. c. 7. §. 1.
IV. Petrus Caniſius to. 4. de vit. capit.
V. Bernardinus Roſignolius l. 2. de diſcipl. Chriſt. c. 23.
VI. Joannes Caſſianus l. 12. de inſt.
VII. Jacobus Alvarez de extinct. vitiorum l. 1. p. 2. c. 17.
VIII. Ludovicus Granatanſis in Loc. com. fol. 588. & in Duce peccatorum, l. 2. c. 4.
IX. Laurentius Beyrlinck V. eodem.
X. Thomas Stapletonius in Dom. 10. poſt Pent. text. 1. 2, 3. & 7.
XI. Joſephus Langius in Polyant. V. eodem.
XII. Joſephus Manſi in Bibl. moral. tract. 90.

TITULUS CXXXVI.

SUPERSTITIO.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST cultus vitioſus veri, vel falſi Numinis. Atque adeo ut S. Thomas dixit, eſt vitium religioni oppoſitum ſecundum exceſſum, non quod Deus nimium coli poſſit, ſed quod cum indebitis circumſtantiis colatur, exhibendo cultum, vel quem quis non debet; vel eo modo, quo non debet; vel illi, cui non debet. *Buſemb. l. c. 1.*

Diviſio.

II. Dividitur in ſuperſtitionem *Cultus incongrui quoad modum colendi*, qui contingit, quando cultus falſus, pernicioſus, ſuperfluus, ſeu contra, vel præter conſuetudinem Eccleſiæ Deo exhibetur. Et incongruum *Quoad rem cultam*, cum ſcilicet cultus Deo ſoli debitus falſo Deo, vel creaturæ defertur: Et hæc in alias quinque ſpecies ſubdividitur. Videlicet *Divinationem*, per quam tacite, vel expreſſe dæmonis auxilium invocatur, ad res naturaliter incognoſcibiles cognoſcendas. *Idololatriam*, per quam creatura quaſi Deus colitur, *Vanam obſervantiam*, per quam effectus aliquis medio improportionato procuratur. *Magiam*, quæ ad effectus miros, ope dæmonis procurandos ordinatur. *Maleficium*, per quod ex pacto cum dæmone inito nocetur alteri. *Ibid.*

Actus.

Actus.

III. Primus eſt, *Deum per cæremonias abolitas colere.*

IV. Secundus, *Officium, aut munus publici Miniſtri Eccleſiaſtici ſibi arrogare*, v. gr. Si confeſſiones Laicus excipiat, aut Sacrificium offerat.

V. Tertius, *propria authoritate aliquid velut ab Eccleſia ad Dei cultum ordinatum proponere*; ut ſi quis varias cæremonias in Sacramentorum adminiſtratione, adhiberet.

VI. Quartus, *falſas reliquias, miracula, revelationes confingere, & proponere.*

VII. Quintus, *dæmonem, aut Magos de rebus occultis conſulere.*

VIII. Sextus, *Solem, aut aliam creaturam pro Deo habere*; uti frequenter faciunt Magi, diabolum cultu latriæ adorantes.

IX. Septimus, *Varia amuleta, aut ligaturas portare contra vulnera, vel ſubitam mortem, aut alios ſimiles effectus improportionatos.*

X. Octavus eſt, *rebus ſacris majorem vim, quam conveniat attribuere*; ut ſi quis aquam benedictam crederet habere virtutem infallibilem ad dæmones, & homines malos arcendos.

XI. Nonus, *Varia animalia ex tempore creare, aut ex alio loco longe diſſito in momento adducere.*

XII. Decimus, *Variis incantationibus pecora, aut agros alterius inutiles efficere.*

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Gal. 4. v. 9. I. QUomodo convertimini ad infirma, & egena elementa, quibus denuo ſervire vultis? Dies obſervatis, & menſes, & tempora, & annos.

Eccl. 34. v. 5. II. Divinatio errores, & auguria, mendacia, & ſomnia maleficentium vanitas eſt. Et ſicut parturientis cor tuum phantaſias patitur, niſi ab Altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio: ne dederis in illis cor tuum; multos enim errare fecerunt ſomnia, & exciderunt ſperantes in illis.

Fuga.

Levit. 19. v. 31. III. Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid ſciſcitemini; ut polluamini per eos, ego Dominus Deus veſter.

Deut. 18. v. 10. IV. Non inveniatur in te, qui Ariolos ſciſcitetur, & obſervet ſomnia, atque auguria, nec ſit maleficus, neque incantator, nec qui Pythones conſulat, nec divinos, aut quærat a mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus.

Jer. 10. v. 2. V. Hæc dicit Dominus: juxta vias Gentium nolite diſcere, & a ſignis cæli nolite metuere, qui timent Gentes, quia leges populorum vanæ ſunt.

1. Cor. 10. v. 20. VI. Nolo vos ſocios fieri dæmoniorum. Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum.

Deut. 13. v. 2. VII. Si ſurrexerit in medio tui Prophetes, aut qui ſomnium vidiſſe ſe dicat, & prædixerit ſignum, atque portentum, & evenerit, quod locutus eſt, & dixerit tibi: Eamus, & ſequamur Deos alienos, quos ignoras, & ſerviamus eis, non audies verba Prophetæ illius, aut ſomniatoris, quia tentat vos Dominus Deus veſter, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in toto corde, & in tota anima veſtra.

Damnum.

VIII. Maleficos non patieris vivere. *Exod. 22. v. 18.*

IX. Anima, quæ declinaverit ad Magos, & Ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio Populi ſui. *Lev. 20. v. 6.*

X. Vir, ſive mulier, in quibus Pythonicus, vel divinationis fuerit Spiritus, morte moriantur; lapidibus obruent eos, ſanguis eorum erit ſuper illos. *Ib. v. 27.*

XI. Veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardente igne, & ſulphure, quod eſt mors ſecunda. *Apoc. 21. v. 8.*

XII. Projeciſti populum tuum, domum Jacob, quia repleti ſunt, ut olim, & augures habuerunt, ut Philiſthiim. *Iſaia 2. v. 6.*

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

I. SUperſtitioſa illa, quæ ægrotis applicata, etiamſi mille modis philoſophentur, qui quæſtum ex ipſis faciunt, dicentes: Deum invocamus, & præterea nihil facimus, & quidquid ejuſmodi prætendunt, & Chriſtiana eſt hæc anus, & fidelis, idololatriam tamen ſapiunt. Fidelis es? Crucis ſignaculo utere. Dic, hoc dumtaxat habeo ſcutum; hoc ſolum pharmacum, aliud ignoro. Dic mihi, ſi Medicus ad ægrotum accedens, relictis medicinæ pharmacis incantatione uteretur, an hunc Medicum diceres? Nequaquam; non enim videremus medicinæ pharmaca, ita neque hic quæ ſunt Chriſtianiſmi. *S. Chryſ. hom. 8.*

Fuga.

II. Nihil tibi amuletis, nihil incantamentis opus eſt, cum quibus hoſtis ille in leviorum hominum animos ſimul irrepit, venerationem Deo debitam furtim ad ſe transferens. Trinitatem ipſi da, magnum, inquam, illud, & pulchrum amuletum. *S. Gregor. Naz. ora. 40. in Baptiſma.*

III. Nec ſufficit, ut a mortifero dæmonum cibo vitam ſuam cuſtodiat Chriſtianus, ſed ut omnia abominamenta Gentilium, & omnes Idololatriæ tramites, ſicut quædam ſerpentis diaboli venena diffugiat. Partes enim Idololatriæ ſunt veneficia, præcantationes, ſuballigaturæ, vanitates, auguria, ſortes, obſervatio omnium, parentalia. *B. Gaud. tr. 4. in Exod.*

IV. Poſt imaginem Dei, quæ in cordis ratione monſtratur, & confeſſionem Fidei, quæ ore profertur, conſurgunt ſerpentes, & artes maleficæ ad bella nos provocant. Sed nos, qui habemus pretioſiſſimum theſaurum in vaſis fictilibus, qui frangi poſſunt, ita ut quædam vix teſta remanſerint, in qua hauriri poſſit aquæ puſillum, omni cuſtodia circumdemus cor noſtrum. *S. Hier. ad Fabio. de 42. Manſion.*

Da-

Digitized by Google

Damnum.

S. Baſil. in c. 2. Iſaiæ.

V. Videſne, quantum mali importet auguratio? qui huic incumbit, ſtudiumque adhibet, Dei providentia, ac ſollicitudine deſtituitur. Plerique autem Chriſtianorum, ſuſque, deque habent talibus commentis aures accommodare, & illinc aucupari famam, nec pudet iſti ominoſæ ſuſpicioni, ac ſignis attentos eſſe.

VI. Si levi morbo aliquo tentatus illic reſiliens a Domino ad dæmones accurras, quam tandem veniam conſequeris? quo pacto valebis illum denuo tibi propitium reddere? quin potius, nec alius quiſquam pro te deprecari poterit, etiamſi tantum valeat authoritate apud Deum, quantum Moyſes. Non eſt, inquam, quiſquam, qui hoc facere poterit. Non audis, quid Deus loquatur ad Jeremiam de Judæis? Ne depreceris pro populo iſto, quoniam, ſi ſurrexerit Samuel, & Moyſes, non exaudiam illos. Adeo ſunt peccata omnem remiſſionem ſuperantia, quæque nullam recipiunt excuſationem.

§. IV. EXEMPLA.

Qualitas.

Majolus to. 2. con. de Sagis.

I. Subulcus quidam in baculo ſuo paſtorali ſchedam S. Blaſii nomine inſcriptam habebat, cujus baculi virtute porcos ſuos ab omni luporum rabie tutos credebat, etiam ſe abſente. Quodam vero tempore, cum ipſe abeſſet, alius quiſpiam, caſu ibi tranſiens, dæmonem porcos cuſtodientem vidit, quem cum interrogaſſet, cur id faceret? ob ſtultam, reſpondit, paſtoris confidentiam; nam ſchedam quamdam baculo incluſit, cui propter S. Blaſii nomen divinam tribuit virtutem; unde quia Blaſius invocatus ſæpe non venit, ego me ſubſtitui, ut hac ratione ipſum ſua vana confidentia retinerem.

Fab. co. 9. in Epiph.

II. Cum aliquando Vetula quædam a ſtudioſo quopiam verba quædam incantatoria contra opthalmiam ſcribi petiiſſet, ille hæc dumtaxat verba: diabolus ſibi oculos eruat, & foramina fimo repleat: inſcripſit; quæ tamen ipſa; cum collo illa ſuſpendiſſet, paulo poſt ſanata eſt.

Fuga.

S. Chryſ. ho. 30 in Epiſt. ad Coriſſ.

III. S. David, teſte S. Chryſoſtomo, diligebat Filium ægrotum, & in ſacco quidem, & cinere jacebat; verum neque divinos, neque incantatores adduxit, quamquam tunc tales eſſent, id quod in hiſtoria Saulis liquet, ſed Deo ſupplicavit.

Idem in orat. 9. adverſus Judæos.

IV. Lazarus mendicus, licet morbo ſic debilitatum corpus haberet, ut nec canes ulcera lingentes abigere poſſet, haud tamen quærebat incantationem, non veneficos ad ſe vocavit, nec aliud quidpiam vanarum artium tentavit, ſed prius habuit illis immori malis, quam ulla parte deſerere pietatem.

Surius 20. Aug.

V. S. Bernardus, cum adhuc puerulus gravi capitis dolore vexatus in lectum decidiſſet, & mulier quædam dolorem carminibus mitigatura ad eum acceſſiſſet, acri indignatione commotus incantatricem clamoribus a ſe repulit, abegitque, & impetu quodam ſpiritus e lecto exiliens, mox divinitus ab omni dolore ſe liberatum agnovit.

Actor. 10.

VI. S. Paulo olim prædicante, multi ex eis, qui fuerant curioſe ſectati, contulerunt libros, & combuſſerunt coram omnibus.

Fab. c. 9. in Epiph.

VII. Philippus Rex Francorum audiens ceream quamdam imaginem ita ſuo nomine incantatam, ut ea deſtructa ipſi moriendum ſit, aſſumpſit imaginem, & in ignem abjecit dicens: Videbimus, an potentior ſit dæmon ad perdendum me, quam Deus ad ſalvandum me.

Damnum.

4. Reg. 1. 6.

VIII. Ochozias, quia de infirmitate ſua Beelzebub Deum Accaron conſuli juſſit, audiit ab Elia: Numquid non eſt Deus in Iſrael, ut eatis ad conſulendum Beelzebub, quamobrem hæc dicit Dominus: De lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.

Actor. 13. v. 10.

IX. Elymas Magus, quia magicis artibus multos deceperat, audiit a S. Paulo: O plene omni dolo, & omni fallacia, Fili diaboli, inimice Juſtitiæ, non deſinis ſubvertere vias Domini rectas? & nunc ecce manus Domini ſuper te, & eris cœcus, non videns ſolem uſque ad tempus.

Majol. to. 2. c. ſ. 10.

X. Epiſcopus quidam, cum per Necromantiam Epiſcopatum adeptus eſſet, acquiſitis poſtea multis adverſariis, ex dæmone quæſivit, an ſugere deberet? cui ipſe reſpondit: non ſta ſecure. Venient enim inimici tui ſuaviter, & domui tuæ ſubjicientur. Quod cum Epiſcopus ſic interpretatus eſſet: non, ſta ſecure &c. venerunt inimici, & caſtrum ſuccenderunt. Cumque Epiſcopus diabolo deceptionem exprobraſſet negavit ille, ſe decepiſſe, ſed vere dixiſſe: Non ſta ſecure, venient enim inimici ſuaviter, & domui tuæ ſubjicientur, ideſt, ignes.

Fab. co. 4. in Epiph.

XI. Cum in Aula Anglicana duo magi conveniſſent, & alter alteri per feneſtram proſpicienti ſubito cornua cervina affinxiſſet, ut caput retrahere nequiret; hic in pariete humanam effigiem carbone pinxit, & alterum ſubire coëgit, qui pariete cedente ingreſſus numquam amplius comparuit.

Ibid.

XII. Alius, cum in Hoſpitio Hoſpitis ſocium decollaſſet, eique caput reimponere vellet, in hoc autem ab alio Mago aſſidente impeditetur, in primis eum, ne hoc faceret, ſemel iterumque eſt hortatus; poſtea vero videns ſe nihil efficere; lilium in menſa excreſcere fecit, quod ubi decollavit, etiam alter Magus decapitatus concidit.

§. V. EXEMPLA PROFANA.

Fuga.

Diol. 57.

I. Tiberius Imperator Romanus Chriſto in terris degente, & annum decimum octavum agente, decretum contra Magos, & Aſtrologos judiciarios fecit, & exteros quidem necavit, cives vero his artibus addictos patria exire juſſit.

II. Ca-

Digitized by Google

II. Cato, cum eſſet conſultus a quodam, qui ſibi a ſoricibus caligas eroſas diceret, reſpondit, illud non eſſe monſtrum, ſed vere monſtruoſum futurum fuiſſe, ſi ſorices a caligis fuiſſent corroſi: ſicque ſuperſtitionem alterius eluſit.

S. Aug. l. 2. doct. Chr. c. 10.

III. Cujus Cæſar, ne ante brumam in Africam navigaret, auguriis, & auſpiciis renitentibus, ſprevit, & eo facilius navigavit, & vicit.

S. Cypr. de Idol.

IV. Regulus auſpicia ſervavit, & captus eſt. Mancinus religionem tenuit, & ſub jugum miſſus eſt. Pullos edaces Paulus habuit, & apud Cannas tamen cæſus eſt.

Idem.

V. Amilcari Carthaginenſium Duci contra Agathoclem Syracuſas obſidenti Aruſpex prædixit, poſtridie Syracuſis cœnaturum; unde dum ille, hoc vaticinio audacior factus, acriter urbem aggreditur, oppugnat, facta eruptione captus ab hoſtibus, & in urbem introductus, ibidem cœnavit.

Diodor. l. 20.

VI. Neroni vix triginta annos ſupergreſſos reſpondit Delphicum oraculum, cavendum illi annum ſeptuageſimum tertium eſſe, unde omnia auſus, & ſubito a ſuis derelictus, & ab inimicis ad necem quæſitus ſeipſum necavit, ſuccedente Galba, qui annum ſeptuageſimum tertium agebat.

Petrarcha ex Suetonio.

§. VI. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. SIcut Judas cum Judæis pactum iniit de Chriſto per oſculum tradendo, etſi oſculum illud ſecundum ſe non fuerit ſignum offenſionis, & apprehenſionis, ſed potius benevolentiæ, & amoris indicium; ita qui magicis utuntur figuris, præcibus, & ſimilibus rebus, licet hæ per ſe non ſint malæ, nec vi ſua effectus, quos illi cupiunt, producere poſſint, tamen per illos ſignum dant dæmonibus, ut ex pacto tales effectus producant.

Fab. con. c. in Epip.

II. Sicut Latro unus in ſilva Viatoris lateri ſe adjungit, & Latroni ſocio in inſidiis latenti fiſtula dat ſignum, ut peregrinum, vel globo trajiciat, vel ad ſe veniat, ut eum junctis viribus occidere poſſint; ita Incantatores per ſua ſigna magica dæmones evocant, ut ea, quæ ipſi cupiunt, faciant aut certe cooperentur in faciendis.

Ib. n. 2.

III. Sicut dæmon, licet ſub forma aliqua hominis, vel beſtiæ appareat, Deo tamen diſponente, ſemper cum aliquo defectu, ex quo agnoſci poſſit, ſe viſibilem præbet, ut Delrio ex S. Chryſoſt. notat; ita incantationes, licet multa bona verba, aut alia ſigna contineant, ſemper tamen aliquid ſuperſtitioſum, & diabolicum, per quod cognoſcantur, includunt.

Ibid.

IV. Sicut Chriſtus luto illuminavit oculos, cum tamen lutum potius contrariam virtutem ad excæcandum haberet, & per hoc divinitatem ſuam oſtendit; ita diabolus mediorum ad effectus producendos improportionatorum uſum perſuadet, ut hac ratione homines, illis divinum quid ineſſe, credant.

Ib. n. 5.

Damnum.

V. Sicut Judæis Scriptura ſacra, quæ ſalutem afferre debuerat, perperam intellecta perditionem attulit, dum ſcilicet ea contra Chriſtum, & ad tuenda vitia abuſi ſunt; ita res ſacræ, quæ Chriſtianis ad animæ ſalutem præſcriptæ, & conceſſæ ſunt, ab illis ſuaſu dæmonis ad interitum adhibentur.

Ib. n. 6.

VI. Sicut ſerpentum domitores Pueris cor ſerpentis comedendum offerunt, ut nullum amplius ſerpentem timeant, ſed innoxii contrectare, & capere audeant; ita dæmon ſæpe oſſa mortuorum, catenas ſuſpenſorum, aut annulos ex iis factos, aliaſque ſimilia abominanda indicia adhibere jubet, ut hac ratione homines pudorem, & horrorem exuant, & ad quævis inhumana, & abominanda ſcelera perpetranda diſponantur.

Ib. n. 7.

§. VII. MOTIVA.

I. QUia hoc vitium eſt ſingulariter in odium Dei a dæmonibus inventum, ut per illud cultum Deo debitum in ſe transferant, atque adeo non poteſt non *graviter Deo diſplicere*: hinc recte S. Auguſtinus monet: Non ſit nobis religio cultus dæmonum, quia omnis ſuperſtitio, cum ſit magna pœna hominum, & periculoſiſſima turpitudo, honos eſt, ac triumphus illorum.

S. Aug. ſer. 1. de vera rel. c. 55.

II. Quia valde *dedecet Chriſtianum*, ut, qui per baptiſmum abrenunciavit dæmoni, nunc iterum cum eo amicitiam ineat. Quæ omnia pulchre explicat S. Ephrem, dum ait: Abrenunciatio, quam in baptiſmo facimus, nominata quidem apparet parva, ſed intellecta, admodum magna, quam qui ſervare voluerit, beatiſſimus erit: Paucis namque verbis cuncta, quæ nominantur, mala, quæque odit Deus valere jubemus, & abrenunciamus, cujuſmodi ſunt non unum dumtaxat, non duo, nec decem, ſed quodcumque appellatur malum, puta, Abrenuncio Satanæ, & cunctis operibus ejus. Quibus, inquam, operibus? audite, fornicationi, adulterio, immunditiæ, furto, invidiæ, *veneficio*, *divinationi*, *incantationibus*, *augurationibus*, *Spirituum immundorum interrogationibus*, quæ cuncta novimus opera ac doctrinas eſſe diabolorum.

S. Ephr. de abren.

III. Quia *turpe admodum eſt*, propter modicam correptionem aut tribulationem a Deo ad diabolum inimicum ejus confugere. Id quod ſequentibus verbis egregie S. Chryſoſtomus oſtendit: Si tu Famulum tuum flagris cæcideris, & ille triginta, aut quinquaginta plagis acceptis illico provocet ad libertatem, aut te deſerat Dominum ſuum, & ad alios quoſpiam ſe conferat, qui te oderint, eoſque in te concitet; dic mihi, num is abs te veniam impetraturus ſit? an quiſpiam pro illo poterit eſſe Patronus? nequaquam. Cur ita tandem? quoniam officium Heri eſt punire talem famulum; ſimili ergo modo nec a Deo ad dæmonem confugiendum ob modicam afflictionem, cum is per has officium Patris, ac Domini exerceat.

S. Chryſ. l. contra Jud. or. 1.

IV. Quia *auxilium deſideratum* melius fu-

S. Chryſ. l. 6.

fugiendo ejuſmodi ſuperſtitiones, quam adhibendo, *obtinetur*; uti clare S. Chryſ. iterum affirmavit dicens: Neque tantum conſequentur laudes recte factorum, verum etiam celerrima morbi levatio, quum ipſa tua præclara voluntate conciliante tibi Deum ad majorem benevolentiam, tum Sanctis omnibus; gratulantibus tuæ promptitudini, atque ex intimo corde preces pro te fundentibus.

Joan. Picus in lib. contra Aſtrolog. V. Quia omnia, quæ per has magicas artes adhibentur, media, *plena ſunt fraudibus, & mendaciis*. Certe Joannes Picus aſſeverat, ſe, cum longo tempore mutationem temporum obſervaſſet, & ante oculos ſemper haberet Aſtrologicas obſervationes, intra centum triginta dies continuo non deprehendiſſe ſeptem, in quibus non fuerint hallucinati. Quod idem de aliis vanis obſervationibus, & ſuperſtitionibus ſentiendum. Quis ergo tam fallaci Magiſterio ſe ſubdat, & addicat?

§. VIII. MEDIA.

S. Chryſ. in Pſ. 9. I. MAgnam de Dei potentia, Sapientia, & bonitate eſtimationem concipere: inde enim non modice animus incitabitur ad auxilium ab ipſo petendum, uti S. Chryſoſtomus verbo, & exemplo docuit dicens: Hoc eſt mihi corona, hoc diadema, propter te trophæum erigere, propter te ſalutem adipiſci. Hoc autem dico propter eos, qui in morbis utuntur incantationibus, & alias exquirunt impoſturas, & præſtigia ad ſuam levandam ægritudinem.

S. Chryſ. ho. 21. ad popul. II. *Oratione ſe munire* contra dæmonum inſidias; ita iterum S. Chryſoſtomus ſuaſit his verbis: Sicut nemo ſine calceamentis, vel veſtimentis in forum deſcendere eligeret; ita ſine verbo hoc numquam in forum prodeas, ſed cum es januæ veſtibula tranſgreſſurus, hoc prius loquere verbum: Abrenuncio tibi Satana, & conjungor tibi Chriſte. Nec unquam abſque hac voce exeas, hæc erit tibi baculus, hæc armatura, hæc turris inexpugnabilis. Cum hoc verbo, & crucem in fronte imprime; ſic enim non tantum homo occurrens, verum nec ipſe diabolus te quicquam lædere poterit, cum his te cernens armis apparentem.

Id. ho. 8. in Ep. ad Coloſ. III. Conſiderare, quanto *magis præſtet*, vitam, & bona temporalia amittere, quam ejuſmodi mediis ſervare, animamque, & corpus necare. Qua de re iterum S. Chryſoſtomus; Morieturne puer? inquit. Si hoc pacto vivet, tum mortuus eſt. Si vero ſine iſtis mortuus fuerit, tunc revixit. Jam ſi videris Filium ſcortis deditum, mox velles defoſſum, ac ſepultum, ac dicis, quid enim profuerit illum vivere? Cum videas autem ſalutis illum ſubire periculum, vis ita viventem videre?

Ibid. IV. Conſiderare, quam *glorioſum, & honorificum*, ab ejuſmodi ſuperſtitionibus abſtinere, eaſque contemnere. Quemadmodum enim SS. Martyribus valde glorioſum fuit præoptare cedi flagris, torquerique, quam falſos deos honorare, ab iiſque auxilium petere, vel ſperare; ita non minus honorificum erit, malle torqueri a morbis, aut aliis afflictionibus, quam ad ejuſmodi ſuperſtitioſas artes confugere, & per illas opem a dæmone emendicare. Quæ omnia fuſius proſequens S. Chryſoſtomus, cum ejeceris, ait, incantationes multa cum contumelia ex ædibus tuis, omnes hoc audito collaudabunt, mirabuntur, & inter ſe dicent: Ille ægrotans pluribus hortantibus, incantantibus, conſulentibus, ut magicis quibuſdam incantamentis uteretur, non aſſenſit, ſed reſpondit: ſatius eſt, hoc pacto mori, quam deſerere pietatem. Ad hæc conſequentur multi plauſus ab his, qui audierint, cunctis ſtupentibus, Deumque glorificantibus. Hoc quot Statuis tibi erit honorabilius? quot imaginibus magnificentius? omnes laudabunt, omnes tuam felicitatem prædicabunt, omnes te corona dignum judicabunt. Præpterea ipſi quoque meliores fient, ac viciſſim tuum exemplum æmulabuntur, imitabunturque fortitudinem, & ſi quis alius tale quidpiam fecerit, tu mercedem feres, qui exempli fueris auctor. *Idem or. 1. contra Jud.*

V. Conſiderare, quanto *majorem conſolationem* ex contemptis ſuperſtitionibus, quam admiſſis, habiturus ſis: nam, ut ſapienter advertit S. Chryſoſt. etiamſi millies exurat febris, anima tua quovis liquore, quavis irroratione meliorem, utilioremque mitigationem adducet. Quemadmodum enim, poſtquam acceperis mutationem, ſanuſque factus fueris (per magicas artes) miſerior factus es iis, qui febre laborant, dum tecum reputas peccati magnitudinem; ſic nunc quoque, etiamſi febricitaris, innumeraque patiaris mala, repulſis impiis illis, quovis anno melius eris affectus animo, geſtiente præ gaudio conſcientia, ac laudante te, probanteque, ac dicente: Euge, euge, heus homo, Chriſti ſervus, vir fidelis, Atheleta pietatis, qui malueris moleſtiis immori, quam deſerere tuam pietatem, proximo ſecundum Martyres loco ſtabis illa die. *Ibid.*

§. IX. ASCETICA.

I. TRia ſunt, quæ præcipue circa hoc vitium ab Aſceta obſervanda ſunt. Primum eſt, ut bene cognoſcat fallaciam harum artium magicarum, ideoque illud S. Auguſtini ſemper ob oculos habeat: Fatendum, quando ab illis (Aſtrologis) vera dicuntur, inſtinctu quodam occultiſſimo dici, quem neſcientes humanæ mentes patiuntur. Quod cum ad decipiendos homines fit, Spirituum ſeductorum operatio eſt: quibus quædam verba de temporalibus rebus noſſe permittitur, partim quia ſubtilioris ſenſus acumine, partim quia corporibus ſubtilioribus vigent, partim experientia callidiore propter magnam longitudinem vitæ, partim a S. Angelis, quod ipſi ab omnipotente Deo diſcunt, etiam juſſu ejus ſibi revelantibus, qui occultiſſimæ juſtitiæ ſeveritate diſtribuit. Aliquando autem iidem nefandi Spiritus, etiam, quæ ipſi facturi ſunt, velut divinando prædicunt. *S. Aug. de vera relig. c. 37.*

II. Secundum eſt, ut bene cognoſcat radicem, ac cauſam, ex qua ejuſmodi ſuperſtitiones oriuntur, quam quidem idem S. Aug. ſequentibus verbis aſſignavit: Homines negligen- *S. Aug. ſ. 241. de temp.*

gentes, & faciles, languida deſideria, & fidem deſidem habentes, etiamſi incipiant, non diu perſeverant in operibus Dei; ſed ubi ſe ante dictis ſacrilegiis abſtinuerint, vel unam diaboli nequitiam pertulerint, ſe ad Dominum converſos eſſe, & machinamenta diaboli reliquiſſe, iterum revertuntur ad obſervationes auguriorum velut canis ad vomitum ſuum. Unde ſuadet, ab initio ſemel, iterumque fortiter repellendos, qui ad ejuſmodi artes impellunt: ſi enim ſemel, inquit, aut ſecundo nequitias, quas diabolus immiſerit, cum animo, & tota fide contempſeritis, ita ipſum diabolum poſtea a veſtra infeſtatione Deus dignabitur repellere, ut numquam poſſit vos ſua calliditate decipere.

Ibid. III. Tertium eſt, ut bene ſibi, aliiſque perſuadeat, quod diabolus nemini plus nocere poſſit, quam Deus permittat, uti iterum S. Auguſt. præclare his verbis docuit: Illud ante omnia ſcitote, Fratres, quod nec vos ipſos, nec eos, qui ad vos pertinent, vel in parvis rebus diabolus poteſt lædere, niſi quantum a Deo poteſtatem acceperit. Quomodo nec S. Job facultatem auſus fuit ſubvertere, niſi Domino permittente. Et ſicut in Evangelio legimus, quando ab hominibus expulſi ſunt dæmones, rogaverunt, ut vel in porcos ire permitterentur; ſi in porcos non ſunt auſi intrare dæmones, niſi a Deo permiſſionem acciperent, quis ita erit infidelis, ut eos bonos Chriſtianos credat poſſe lædere, niſi Deus propria diſpenſatione permitteret. Permittit autem hoc Deus ex cauſis duabus, ut nos probet, ſi boni ſimus, aut corrigat, ſi peccatores.

§. X. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Lev. 19. v. 31. I. EX occaſione thematis. *Non declinetis ad Magos, neque ab Ariolis aliquid ſciſcitemini, ut polluamini per eos*: oſtendi poteſt, quam fœde, multipliciterque polluantur, qui magicas artes exercent, aut ab aliis exerceri petunt. 1. Quoad *corpus*: dum ad turpiſſimos quoſque corporis abuſus incitantur per dæmones, maxime in nocturnis conventiculis, uti ex variis hiſtoriis patet. 2. Quoad *animam*: dum ab uno peccato graviſſimo in aliud præcipitantur. 3. Quoad *famam*: cum velut turpiſſima dæmonis mancipia, Deo, hominibuſque fiant exoſi: Vide Fabrum conc. 4. in Epiph. n. 3.

Eph. 4. v. 27. II. Ex occaſione thematis: *Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum*: demonſtrari poteſt, cur magis ad Deum pro auxilio; & ſolatio confugere debeamus, quam ad dæmones, nimirum 1. quia Deus poteſt *univerſaliter* juvare: diaboli vero non, niſi quantum illis a Deo conceditur 2. Quia Deus *vere*, & *abſque fallaria* juvat. Dæmones autem plerumque decipiunt, aut deſtituunt invocantes ſe, ut ex multis hiſtoriis liquet. 3. Quia Deus *ſincere*, id eſt, optima intentione juvat: Dæmones autem nequiſſimo animo, ac voluntate ſuccurrunt, ſcilicet ut per ejuſmodi auxilium in laqueos ſuos trahant incautos, miſereque perdant. 4. Quia Deus *conſtanter* juvat, cum motivum juvandi, ſcilicet bonitas ipſius, ſemper idem ſit; Dæmones vero non niſi tamdiu juvant, quamdiu voto ſuo necdum ſunt potiti; ubi autem ſemel in pedicas ſuas, & deſperationem perduxerint, ſponte deſerunt.

III. Ex occaſione thematis: *Nolite locum dare diabolo*: poſſunt fraudes dæmonis explicari, quas erga ejuſmodi ſuperſtitioſos homines exercet. 1. Quia promittit ſæpe, quæ dare non poteſt, ſicut Chriſto dixit, Hæc omnia tibi dabo; cum tamen ad eum non pertinerent. 2. Quia falſas divitias, & voluptates pro veris offert; hinc ſæpe conſtat ſtercus pro auro, mures pro avibus, cadavera pro vivis pulchriſque corporibus, ab eo fuiſſe oblata. 3. Quia in prædictionibus plerumque mendacia miſcet, aut certe Amphibologiis utitur, ut facilius decipiat, quæ omnia fuſius videri poſſunt explicata apud Fabrum conc. 4. in Feſto Epiph. n. 2.

IV. Ex occaſione thematis: *Auferam maleficia de manu tua, & divinationes non erunt in te*: poteſt Concionator dicere, ſe quoque omnes ſuperſtitiones, quantum in ipſo erit, de cordibus Auditorum ablaturum, ideoque varias obſervantias quæ plerumque in figuris, verbis, diebus, ominibus, ſomniis, rebus ſacris, &c. committi ſolent, relaturum, earumque vanitatem oſtenſurum, prout fuſe fecit Faber per totam conc. 5. in Epiph. Michea 5. v. 12.

V. Ex occaſione thematis: *Non inveniatur in te, qui ariolos ſciſcitetur*: poſſunt in primis varia divinationum genera ex aſtris, elementis, phyſiognomia, ſomniis, circulis, explicari. Deinde vero oſtendi, quam ſit impium ſtultum, & periculoſum ejuſmodi divinationes uſurpare, aut expetere. De qua materia Fab. per totam conc. 4. & 6. in Epiph. agit. Deut. 18. v. 10.

VI. Ex occaſione thematis: *In manibus tuis ſortes meæ*: poſſunt in primis varia genera ſortis, ſcilicet diviſoriæ, conſultoriæ, & divinatoriæ, explicari, & quouſque licitæ ſint, oſtendi. 2. vero demonſtrari, quam fallaces, noxiæ, & vanæ ſint ſortes, quæ a fortuna, aut dæmonibus petuntur: atque adeo multo melius, & ſapientius faciant, qui cum S. Davide dicunt: In te, Domine ſperavi: Dixi, Deus meus es tu; in manibus tuis ſortes meæ. Per hanc enim ſortem ſemper obtinetur optimum, quod deſiderare poſſumus, ſcilicet id, quod divina de nobis voluntas diſpoſuit, quodque non poteſt non eſſe optimum. Vide Fabrum conc. 6. in Epiph. num. 6. Ps. 30. v. 16.

VII. Ex occaſione thematis: *Maleficos non patieris vivere*: poteſt inſtitui judicium ſuper maleficos, & 1. quidem gravitas peccati ab eis commiſſi oſtendi per hoc, quod ejuſmodi peccatum ſit contra omnes primarias virtutes tam Theologicas, ſcilicet fidem, ſpem, & charitatem, quam morales, prudentiam, Juſtitiam, temperantiam, fortitudinem. Ne inauditi damnentur, poſſunt eorum excuſationes audiri, & refutari, quod ſcilicet etiam Chriſtus, & Apoſtoli ſatanæ imperaverint; ut aliquid faceret: quod talia media reipſa comprobentur, effectum ſuum habuiſſe: quod meræ res Sacræ adhibeantur &c. quæ omnia fuſius apud Fabrum conc. 4. v. 3. refutata videri poſſunt.

§. XI. MISCELLANEA.

Qualitas.

Texto in offic. c. 11. I. APud Lygureos Thraciæ populos, Antiſtites Oracula reddituri, multo prius viuo ſe iugurgitabant. Contra vero apud Clarios futura prædicturi aquam prius large hauriebaut.

Fab. conc. 4. in Epiph. II. Olim Idolorum Sacerdotes antequam reſponſa ab oraculis peterent, altius proclamabant: Procul hinc ſit lotus, & unctus, Chriſtianus ſcilicet aqua baptiſmali lotus, & oleo Chriſmatis in confirmatione unctus. Hinc ſacrificanti quondam Juliano omnia irrita cedebant, quia Chriſtianus, qui Gentilis, credebatur, iutererat.

Fuga.

Textor. c. 11. III. Caſſandra Priami Filia, cum Appolliui copiam ſui corporis promiſiſſet, ab eodem vates facta eſt: cum autem nou ſtetiſſet promiſſis, iratus Deus fecit, ut ejus vaticiniis fides non haberetur. An non autem hoc magis dæmoni convenit.

Id. c. 12. IV. Phavoriuus apud Gellium, fidem divinationis non eſſe adhibendam, hoc diſcurſu ſuadere conatus eſt: Aut adverſa eventura dicuntur, aut proſpera? Si adverſa, & mentiantur, miſer fruſtra fies timeudo: ſi non mentiantur, jam inde ex animo fies miſer, antequam e fato fias. Si proſpera, & fallunt, miſer fies fruſtra expectando: ſi non fallunt, expectatio rei ſuſpenſum fatigabit, & futurum gaudii fructum ſpes aute defloravit.

Damnum.

Ovid. l. 2. & Tenet. in Medio. V. Damna per artes magicas creari ſolita, recte antiqui per figmentum Medeæ explicare conati ſunt. Ut enim illa Draconem cuſtodem velleris aurei ſopivit, ita Magia conſcientiam gratiæ cuſtodem. Ut illa Pallam veneno infectam Creuſæ miſit, eamque interemit, ita Magia ſuis muueribus animam necat. Et tandem, ut Medea filios ex Jaſone ſuſceptos interemit; ita Magia fructus omnes bonorum operum perimit.

§. XII. AUTHORES.

I. Joannes Buſæus in Panario. V. eodem.
II. Joſephus Laugius in Polyauth. V. eodem.
III. Matthias Faber conc. 4. 5. & 6. in Feſto Epiphaniæ.
IV. Jacobus Marchantius in horto Paſtorum tr. 3. lect. 2.
V. Chriſtophorus Lehemann in Florilegio part. 4. V. eodem.

TITULUS CXXXVII.

TACITURNITAS.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST virtus immodicum loquendi appetitum refrænans; ita ut, quemadmodum B. Albertus Magnus loquitur, non tantum ab illicitis; ſed licitis etiam verbis abſtineamus, juxta illud S. Davidis: Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui a bonis. *In Parad. c. 31.* *Pſ. 38. v. 3.*

Diviſio.

II. Dividitur a nonnuliis in Taciturnitatem proprie dictam, ſeu *oris*; & minus proprie dictam, ſeu *operis*; per priorem a verbis proprie dictis, per poſteriorem ab æquivalentibus verbis, ſeu actionibus quietem turbantibus abſtinemus. Hinc etiam hæc vetant in ſuis regulis Camaldulenſes Monachi, dum ajunt: Quoniam vero ſileutium non ſolum loquendo frangitur, ſed etiam, & magis, aliquo ſonitu, fragore, vel ſtrepitu, ideo inviolabili obſervatione caveatur, ne unquam horis ſilentio deputatis, aliquid in cella, vel extra cellam Mouachi, vel converſi in Officinis, operentur, quod ſonitum aliquem, aut ſtrepitum poſſit cauſare. *Nieronas in Reg. 26. n. 41.*

Actus.

III. Præſcripta ſilentii tempora diligeuter obſervare: ita ut, quemadmodum Societas Jeſu ſuis præſcribit, extra tempora recreationis aſſignata, nemo loquatur, niſi obiter, & perpaucis, aut de rebus neceſſariis. *Reg. com. 26.*

IV. Etiam temporibus collocutioui conceſſis ad audiendum magis, quam loquendum incliuare, juxta illud S. Jacobi monitum: Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad ioquendum. *Item 1. v. 19.*

V. Non reſpondere, prius quam alter ſermonem abſolverit, & perfecte quis audierit: ita Eccleſiaſticus monet dicens: Priuſquam audias, ne reſpondeas verbum, qui euim prius reſpondet, quam audiat, ſtultum ſe eſſe demonſtrat, & confuſioue dignum. *Eccl. 11.*

VI. Inter ipſa colloquia brevem potius quam longum ſermonem amare, ſibique de ſuo ſermone dictum credere, quod S. Thomas Aquinas de Coucionibus dixit: Sermones breves valde accepti ſunt, quia ſi ſunt boni, avidius audiuntur: ſi mali, parum gravant. *In illud D. Pauli Perpaucis ſcripſi vobis.*

VII. Non contendere, aut rixari cum altero, cum quis ad iracundiam, vel rixas incitatur: exemplo S. Davidis de ſeipſo dicentis: Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator adverſum me. Hinc antiquum illud monitum natum. *Pſ. 38. v. 2. l. 9. de imit. c. 47. §. 2.*

Contra verboſos noli contendere verbis.

VIII. Etiam injuria accepta ſilere, ac nemlui, niſi Deo, & Sanctis queri de offenſa, nam juxta verius effatum: *Pſal. 38. v. 2.*

Le-

Loqui, & ſilere, Summa eſt fortitudinis.

Revela ergo Domino viam tuam, & ipſe faciet. Sic pius Aſceta in Chriſti perſona monet dicens: Erige cor tuum ad me in cælum, & non contriſtabit te contemptus hominum in terris.

Gradus.

IX. Primus eſt, ab illicitis, & otioſis verbis abſtinere, memoremque eſſe ſententiæ a Chriſto prolatæ: Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. *Matt. 12. v. 36.*

X. Secundus eſt, a licitis etiam, & bonis verbis abſtinere: nam, teſte Smaragdo, qui taciturnitatis virtutem veraciter amat, neceſſe eſt, ut ad tempus etiam a bonis locutionibus taceat, ut virtutes cæteras ad tempus tacendo nutriat, quas nutritas iterum tempore congruo, ſapienter proferat. *Smaragd. in reg. S. Bened.*

XI. Tertius eſt, a neceſſariis quoque verbis, quietis & virtutis amore, abſtinere: maxime ſi ad propriam defenſionem pertineat; uti exemplo ſuo Chriſtus docuit, dum coram Pilato graviſſime accuſatus tacuit, ita ut ipſe Præſes vehementer miraretur. *Marc. 15. v. 5.*

§. II. EX SACRA SCRIPTURA.

Qualitas.

Iſaia 32. v. 17. I. ET erit opus Juſtitiæ pax, & cultus Juſtitiæ ſilentium.

Eccl. 28. v. 29. II. Aurum tuum, & argentum tuum conſla, & verbis tuis facito ſtateram, & frenos ori tuo rectos, & attende, ne forte labaris in lingua tua.

Matth. 5. v. 37. III. Sit ſermo veſter, eſt, eſt, non, non: quod autem his abundantius eſt, a malo eſt.

Eccl. 20. v. 7. IV. Homo ſapiens tacebit uſque ad tempus: laſcivus autem, & imprudens non ſervabunt tempus.

Neceſſitas.

Prov. 14. v. 23. V. Ubi verba ſunt plurima, ibi frequenter egeſtas.

Jac. 1. v. 26. VI. Si quis autem putat ſe Religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, hujus vana eſt Religio.

Job 11. v. 2. VII. Numquid qui multa loquitur, non, & audiet? aut, vir verboſus juſtificabitur?

Prov. 10. v. 19. VIII. In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia ſua, prudentiſſimus eſt.

Eccl. 20. v. 8. IX. Qui multis utitur verbis, lædet animam ſuam.

Eccl. 5. v. 2. X. In multis ſermonibus invenietur ſtultitia.

Num. 19. v. 15. XI. Vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam deſuper, immundum erit.

Prov. 29. v. 20. XII. Vidiſti hominem velocem ad loquendum? ſtultitia magis ſperanda eſt, quam illius correptio.

Utilitas.

Thren. 3. v. 28. XII. Sedebit ſolitarius, & tacebit, quia levavit ſuper ſe.

XIV. Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei. *Ib. v. 26.*

XV. Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam: qui autem inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiet mala. *Prov. 13. v. 3.*

XVI. Qui vult vitam diligere, & dies videre bonos, coerceat linguam ſuam a malo. *1. Petr. 3. v. 10.*

XVII. Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum ſuorum, habebit amicum Regem. *Prov. 22. v. 11.*

XVIII. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore ſuo. *Prov. 25. v. 11.*

XIX. Hæc dicit Dominus Deus, Sanctus Iſrael, ſi revertamini, & quieſcatis; ſalvi eritis. *Iſaia c. 30. 15.*

Dignitas.

XX. Eſt tacens, qui invenitur ſapiens: & eſt odibilis, qui procax eſt ad loquendum. *Eccl. 20. v. 6.*

XXI. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir, potens etiam fræno circumducere totum corpus. *Jac. 3. v. 2.*

XXII. Qui moderatur ſermones, doctus & prudens eſt: & pretioſi Spiritus vir eruditus. *Prov. 17. v. 27.*

XXIII. Honor, & gloria in ſermone ſenſati: lingua autem imprudentis ſubverſio illius. *Eccl. 5. v. 15.*

XXIV. Tacitus, & ſenſatus honorabitur. *Eccl. 21. v. 31.*

Jucunditas.

XXV. Tibiæ, & pſalterium ſuavem faciunt melodiam & ſuper utraque lingua ſuavis. *Eccl. 40. v. 21.*

XXVI. Lætatur homo in ſententia oris ſui, & ſermo opportunus eſt optimus. *Prov. 15. v. 23.*

XXVII. Beatus vir, qui non eſt lapſus in ore ſuo. *Eccl. 14. v. 1.*

XXVIII. Et lætati ſunt, quia ſiluerunt, & deduxit eos in portum. *Pſ. 106. 30.*

§. III. EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

I. ALliga ſermonem tuum, ne luxuriet, ne laſciviat, & multiloquio peccata ſibi colligat. Si reſtrictior, & ripis coerceatur, cito lutum colligit amnis, & undas. Jugum ſit verbis tuis, & ſtatera, atque menſura, ut ſit gravitas in ſenſu, in ſermone pondus, atque in verbis modus. *S. Ambr. l. 1. de offic.*

II. Ingreditur mors per oſtium tuum, ſi falſa loquaris, ſi turpiter, ſi procaciter, poſtremo ſi ubi non oportet loquaris. *S. Ambr. lib. 2. de Virg.*

III. Tempus tacendi, & tempus loquendi. Diſcreta viciſſitudine penſanda ſunt tempora, ne aut, cum reſtringi lingua debet, per verba ſe inutiliter ſolvat; aut, cum loqui utiliter poteſt, ſemetipſam plene reſtringat. *S. Greg. l. 7. mor.*

IV. Diſcreta quippe viciſſitudine penſanda ſunt tempora, ne aut, cum reſtringi lingua debet, per verba inutiliter defluat; aut, cum loqui utiliter poteſt, ſemetipſam pigre reſtringat; ait S. Gregorius: Idque illuſtrat aliqua ſimilitudine allegata ex Pſalmiſta, deſumpta a janua, ſeu oſtio, quod non ſemper tenetur clauſum, ſed tempore convenienti aperitur, & clauditur: quod bene Pſalmiſta conſiderans dicit: *Pone, Domine, cuſtodiam ori meo,* *S. Greg. l. 3. Paſtor. admon. 15.*

Digitized by Google

& oſtium circumſtantiæ labiis meis? non enim poni ori ſuo parietem, ſed oſtium petit, quod videlicet aperitur, & clauditur, unde & nobis caute providendum eſt; quatenus & os diſcreto & congruenti tempore vos aperiat, & rurſum congruo taciturnitas claudat. Tetigit quoque hoc punctum S. Ambroſius, cum ait: Quid igitur? Mutos nos eſſe oportet? Minime: eſt enim tempus tacendi, & tempus loquendi: deinde ſi pro otioſo verbo reddemus rationem, videamus, ne reddamus, & pro otioſo ſilentio. Jam cap. antecedenti aſſeruerat Sapientia Dei dixit: *Dominus dedit mihi linguam eruditionis, ut ſciam, quando oporteat ſermonem dicere:* merito ergo ſapiens, quia a Domino accepit, quo tempore ſibi loquendum ſit; unde bene ait Scriptura: *Homo ſapiens tacebit uſque ad tempus.*

Smaragd. in reg. S. Ben. c. 6. V. Qui taciturnitatis virtutem veraciter amat, neceſſe eſt, ut ad tempus etiam a bonis locutionibus taceat, ut virtutes cæteras ad tempus tacendo nutriat: quas nutritas iterum tempore congruo ſapienter proferat.

Hieron. in Epiſt. VI. Diu conſidera quid loquendum ſit, & adhuc tacens provide ne quid dixiſſe pœniteat.

Ambr. in Offic. VII. Silendi patientia, opportunitas loquendi, & contemptus divitiarum, ſunt maxima virtutum fundamenta.

Neceſſitas.

S. Ambr. lib. 3. de Virg. VIII. Cito inſidiator pudoris verbum excipit, quod revocare deſiderat. Si Evæ clauſa fuiſſet janua, nec Adam deceptus fuiſſet, nec reſpondiſſet, hoc eſt, per Evæ oſtium.

Thom. Kemp. ſ. 4. ad Nov. IX. In nullo ſtatu, & ordine ſtabit pax, & diſciplina, ſi non abeſt cenſura ſilentii, quietis amica, quæ eſt devotionis nutrimentum, & contentionis obturatio.

S. Gregor. l. c. X. Quæ murum ſilentii non habet, patet inimici jaculis civitas mentis, & cum ſe per verba extra ſemetipſam ejicit, apertam ſe adverſario oſtendit, quam tanto ille ſine labore ſuperat, quanto & ipſa, quæ vincitur contra ſemetipſam per multiloquium pugnat.

S. Bonav. in reg. nov. c. 13. XI. Mens, quæ non habet murum ſilentii, de facili penetratur jaculis inimici, & ideo dicit Auguſtinus, murum debet eſſe os hominis, niſi ad tria, ſcilicet ad laudem Dei, & accuſationem ſui, & utilitatem proximi.

S. Ambr. lib. 1. de offic. c. 2. XII. Quid præ cæteris debemus diſcere, quam tacere, ut poſſimus loqui, ne prius me vox condemnet mea, quam abſolvat aliena? ſcriptum eſt enim: *Ex verbis tuis condemnaberis.* Quid opus eſt igitur, ut properes periculum ſuſcipere condemnationis loquendo, cum tacendo poſſis eſſe tutior?

Billovac. ſpec. l. 3. diſt. 4. p. 1. XIII. Vere in magno periculo ſunt homines ſine ſilentio, ut equitantes equum rabidum ſine fræno: in domo ſuccenſa ſunt ſine obſtaculo: in via, in qua eſt ſovea; abyſſalis ſine operculo: ſunt ut caſtrum ſine clauſura: ſunt ut urbs ſine porta: ut navis ſine anchora, ut vinea ſine ſepe.

S. Bern. in ſerm. XIV. Levis quidem ſermo, quia leviter volat, ſed graviter vulnerat: leviter tranſit, ſed graviter urit: leviter penetrat animum, ſed non leviter exit: leviter profertur, ſed non revocatur; facile volat, ideo charitatem facile violat.

S. Aug. in Pſ. 18. XV. Non fruſtra lingua in udo eſt, quia facile labitur.

S. Baſil. in Reg. brev. 208. XVI. Neceſſarium eſt ſilentium perpetuum, quouſque per illud a vitio petulantiæ in dicendo ſaventur, & in otio diſcere poſſint; quid, quomodo, quando loqui oporteat.

S. Diadochus c. 96. XVII. Multus ſermo, mentem immoderate diſtrahens non ſolum otioſam in ſpirituali exercitatione efficit, ſed etiam dæmoni acediæ eam prodit, qui eamdem rurſus immoderate relaxans, ac diſſolvens, dæmonibus iracundiæ, ac doloris præſidibus tradit.

S. Ambr. 1. de offic. c. 2. XVIII. Quid autem præ cæteris debemus diſcere, quam ſilere, ut poſſimus loqui, ne prius me condemnet vox mea, quam abſolvat aliena?

S. Bern. ep. Nicr. deſtr. aſcet. &c. t. 2. c. 1. XIX. Religa linguam tuam, ſi vis eſſe Religioſus, quia ſine linguæ religatione vana eſt.

B. Albert. Magn. l. de virt. c. 31. XX. Ubi non eſt taciturnitas, ibi homo de facili ab Adverſario ſuperatur; ſicut enim urbs patens, & abſque murorum ambitu, ita vir, qui non poteſt in loquendo cohibere Spiritum ſuum.

Utilitas.

S. Ambr. l. c. XXI. Quia neminem ſciebat (David) caſtum os ſervare poſſe (ait Sanctus Ambroſius) ab immunditia ſermonis, ipſe ſibi ſilentio legem impoſuit innocentiæ, ut tacendo culpam declinaret, quam vix effugere poſſet, loquendo.

S. Bern. epiſt. 22. XXII. *Silentium*, docente Iſaia, *cultus juſtitiæ*, & *bonum eſt expectare*; ut docet Jeremias, *ſalutare Dei cum ſilentio*; ad hunc ergo juſtitiæ cultum, ad hanc omnium virtutum matrem, nutricem, cuſtodem, & te, & alios, quicumque tui ſimiles proficere cupiunt in virtutibus, invito, & provoco.

S. Ambr. l. 3. de off. c. 3. XXIII. Eſt magnum, & negotioſum ſilentium, ut erat Suſannæ, quæ plus egit tacendo, quam ſi eſſet locuta; tacendo enim apud homines, locuta eſt Deo; nec ullum majus indicium ſuæ caſtitatis invenit, quam ſilentium. In eodem capite proſequendo ſilentii laudem, ait: Et cui niſi unicuique noſtrum ſcriptum eſt: *Sepi poſſeſſionem tuam ſpinis, & aurum, & argentum tuum alliga, & ori tuo fac oſtium, & veſtem, & verbis tuis jugum, & ſtateram.* Poſſeſſio tua mens tua eſt, aurum tuum eſt, argentum tuum, eloquium tuum eſt; eloquia Domini argentum igne examinatum: bona etiam poſſeſſio mens bona. Denique poſſeſſio pretioſa homo mundus. Sepi ergo hanc poſſeſſionem, & circumvallato.

S. Diadochus ap. l. c. XXIV. Præclara res eſt ſilentium, & nihil aliud, quam mater ſapientiſſimorum cogitatuum.

Umbert. epiſt. 3. vot. 30. XXV. Per ſilentium conſcientia ſerenatur, pœna vitatur, pax conſervatur, & mens per contemplationem expeditus elevatur.

Thom. Kemp. de ſilent. XXVI. Silentium bene ſervando, obedientiam etiam ſervas, humilitatem retines, vere-

Digitized by Google

recundiam adornas: ſenibus reverentiam exhibes, juvenibus exemplum præbes, levibus, & diſſolutis timorem incutis, extranei bonam famam, intraneis pacem, & coocordiam generas.

S. Laur. Juſt. in ſa ſc. amo. c. 31. XXVII. Obſtructo inutilium verborum meatu, incluſus amoris ignis cogitationes modificat, compungit animum, fugat vitia, lacrymarum educit fontes; cuſtodit oſtia, ſectatur pacem, ſurſum cor erigit, Deoque conjungit. Tunc compoſita proferuntur eloquia, ſale condita, & conſiderate circumſpecta.

S. Hier. Eccl. 3. XXVIII. Diſcamus, & nos prius non loqui, ut poſtea ad loquendum ora referemus. Sileamus certo tempore, ad præceptorum eloquia pendeamus, nihil nobis videatur rectum eſſe, niſi, quod diſcimus, ut poſt multum ſilentium de Diſcipulis efficiamur Magiſtri.

S. Petr. Damian. ep. 310. XXIX. Dum ſtrepitus humani ceſſant alloqui, conſtruitur in te per ſilentium templum Spiritus Sancti: Hinc eſt, quod de Iſralitici templi conſtructione Sacra teſtatur hiſtoria, quia malleus, & ſecuris, & omne ferameotum non ſunt audita io domo Domini, cnm ædificaretur. Templum quippe Dei per ſilentium creſcit, quia, cum mens humana per exteriora verba ſe non diffundit, io ſublime faſtigium ſpiritualis ædificii ſtructura conſurgit, tantoque ſuccreſcens in altiora ſuſtollitur, quanto per cuſtodiam ſilentii externi ſeſe fundere prohibetur. Cuſtos enim juſtitiæ ſilentium.

Thom. Kem. ſ. 4. ad Novitios. XXX. Eſt multum pro honore veſtro, & fama ordinis ſi pro reverentia Hoſpitinm in præſentia eorum verecundi & taciturni appareatis; plus enim ædificas bonis moribus, quam curioſitate ſermonis.

B. Antiochius ho. 102. XXXI. Silentium, cum tanto ſplendeat decore, mater jure merito cenſetur virtutum Monachorum.

Dignitas.

S. Aug. apud Man. tr. 33 di. c. 8. n. 4. XXXII. Majus eſt, linguam refrænare, quam capere civitatem; quia illud inſultat exterius; ſed iſtud interius.

Facilitas.

S. Petrus Dam. ſ. 14. XXXIII. Numquid non laborioſius eſt linguam per tot prolixæ loquacitatis verba diſcurrere, quam in ſoo quietam ſilentio permanere? unde non immerito de quiboſdam per Jeremiam dicitur: *Docuerunt linguam ſuam loqui mendacium: ut inique agerent, laboraverunt*: laboraſſe namque dicuntur, ut nequiter agerent, qui tacendo ſine peccato utique melius quieviſſent.

S. Chryſ. XXXIV. Malum hominem tacendo potius quam reſpondendo ſuperabis.

Greg. 3. Mor. XXXV. Recte ſcit dicere, qui ordinate ſcit tacere.

S. Chryſ. XXXV. Si vindicare vis, ſile & funeſtam ei dediſti plagam.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Qualitas.

I. MAximi Sanctorum homana conſortia, ubi poterant, vitabaot, & Deo in ſecreto vivere eligebant. *L. 1. c. 18. §. 1.*

II. Facilius eſt omnino tacere, quam verbo non excedere. *Ibid. §. 2.*

III. Vellem, me pluries tacuiſſe, & inter homioes noo fuiſſe. *L. 1. c. 10. §. 1.*

Neceſſitas.

IV. Dixit quidam: Quoties inter homines fui, minor homo redii. Hoc ſæpius experimur, quando diu fabulamur. *L. 1. c. 20. §. 2.*

V. Nemo ſecure loquitur, niſi qui libenter tacet. *Ibid.*

VI. Qui intendit ad interiora, & ſpiritoalia perveoire, oportet eum Jeſu a turba declinare. *Ibid.*

Utilitas.

VII. In ſilentio, & quiete proficit anima devota, & diſcit abſcondita ſcripturarum. *L. 1. c. 20. § 6.*

VIII. Si te ſubtraxeris a ſuperfluis locutionibus, & otioſis circuitionibus, nec noo a novitatibus, & rumoribus audiendis, invenies tempus ſofficieos, & aptum pro meditationibus inſiſtendis. *Ibid. §. 1.*

§. V. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Qualitas.

I. DE Chriſti ſilentio teſtatur S. Bernardus; dum tractans illa verba: Ipſum audite: ſic loquitur: Ecce Domine Jeſu, vel jam nunc loqoere. Quoosque files? quouſque diſſimulas? diu tacuiſti, & valde diu. Vel jam nunc habes loquendi licentiam a Patre. Et Iſaias: Non aperuit os ſuum, ſicut ovis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum. *Ser. 1. de Epiph.* *Iſa. 53. v. 7.*

II. B. Virgo, teſte S. Bernardo, in omni texto Evangeliorum non niſi quatnor loquens auditur. Primo quidem ad Angelum, ſed cum jam ſemel, atque iterum allocutus eam fuiſſet. Secondo ad Eliſabeth., quando voce ſalutationis ejus Joannem exultare fecit in utero, & ea magnificante Mariam, ipſa magis Dominum magnificare curavit. Tertio ad Filium, cum jam eſſet annorum duodecim, quod ipſa, & Pater ejos dolentes quæſiſſet. Quarto in Nuptiis ad Filiom, & miniſtros. Sed & Nicephorus, Erat, inquit, Maria in rebus omnibus honeſta, & gravis, pauca admodum, eaque neceſſaria loquens; ad audiendum facilis; & per quam affabilis, honorem, & venerationem omnibus exhibens. S. Bernardus quoque idem confirmans Sapientiſſima Virgo, ait, ornata erat diſcretiſſima taciturnitate; nil enim locuta, quod non præmeditata. Numquam tamen ſilentii amorem magis declaravit, qoam cum S. Joſepho dimittere eam voleote, tacuit, ſuamque cauſam, & defenſionem Deo commiſit. *S. Bern. ſ. in ſignum magnum.* *L. 2. hiſt. c. 23.*

Digitized by Google

3. offic. 33. III. Suſanna, teſte S. Ambroſio, tacebat in periculis, & gravius verecundiæ, quam vitæ damnum eſſe putabat; nec arbirrabatur periculo pudori tuendam ſalutem. Deo ſoli loquebatur, qui poterat caſta verecundia eloqui.

Vit. c. 3. IV. S. Franciſcus, ut S. Bonaventura de eo ſcribit, Evangelicum a Fratribus obſervari volebat ſilentium, ut videlicet ab omni verbo otioſo omni tempore abſtinerent ſolicite, tamquam reddituri in die judicii de hujuſmodi rationem: Sed & ſi quem inveniſſet Fratrem verbis aſſuetum inanibus, graviter arguebat.

Hiſt. Lauſ. c. 48. V. Palladius refert, ſub Abbate Ammona fuiſſe tria millia Munachorum, tantumque exercuiſſe ſilentium, ut viderentur eſſe in ſolitudine, unoquoque occulte peragente ſuum vitæ inſtitutum, ſolum autem ſpecie quadam in menſa ſediſſe, conantes ſe invicem latere.

In reg. Mona. c. 1. VI. S. Hieronymus teſtatur, ſe inveniſſe aliquot Eremi Patres tam obſervantes ſilentii, ut juſto ſeptennio, ne unicum quidem verbulum ſibi paſſi ſint excidere.

VII. B. Maria Magdalena de Pazzis, ſi qua novitia violaſſet regulam ſilentii, præter ſeveram pœnitentiam, quam ei injungebat ipſa, quoque tempore, quo licebat colloqui, ſervabat ſilentium pro Novitia, dicens: Volo, ut Religio habeat plene, quod ſuum eſt.

Surius in vit. 7. Mart. VIII. S. Thomas Aquinas, tam ſtudioſe obſervavit ſilentium, ut ea de cauſa bos mutus a commilitonibus diceretur.

S. Dami. in vita. IX. S. Romualdus jam Senex per ſeptennium incluſus in Scythia inviolabiter tenuit ſilentium.

S. Hier. in reg. Monac. c. 30. X. S. Andronicus cum S. Athanaſia uxore ſub virili habitu pariter Monaſtico, nec illi cognita de facie, tum ii longiſſima peregrinatione Jeroſolymitana, tum in eadem cella duodecim annos Athanaſiæ rogatu penitus ſilentium obſervavit.

Vit. Patr. XI. Agatho toto triennio lapidem in ore geſtavit, ut ſilentium facilius obſervaret.

Gennad. in Catal. vir. illuſt. XII. Severus Sulpitius in ſenectute a Pelagianis deceptus, & agnoſcens loquacitatis culpam, ſilentium uſque ad mortem tenuit, ut peccatum, quod loquendo contraxerat, & tacendo penitus emendaret.

Drex. in Phaeth. c. 41. §. 4. XIII. B. Godefridus Ambiani Præſul, quotieſcumque iter faciebat, comites ſemper præcedore juſſit. Cauſam hujus moris rogatus reſpoodit: ne otioſis ſermonibus occaſio detur.

Ribera in vit. l. 3. c. 4. XIV. S. Thereſia in cælo jam glorioſa volebat, ut ſuæ filiæ ſilentio eſſent addictæ; unde ſi quando aliquæ tempore ſilentii loquebantur, audiebant tres ictus ſuper portam cubiculi, atque ſi Thereſia illos admoneret ſilentii religioſe, integreque ſervandi.

Eckerbir. in medit. 39. XV. Cum quidam ſub charitatis colore infirmum viſitare, & eo tempore, quo tacendum erat, colloquio recreare vellet, diſerte vox e Crucifixi Chriſti ore audita dixit: Non placet mihi iſta charitas.

XVI. Pambo Abbas, cum illum Pſalmi trigeſimi octavi verſum: Dixi, cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea: audiviſſet, Satis eſt, inquebat, reliqua audiam, cum hoc opere implevero. Multo deinde tempore poſt reverſus, cum interrogaretur, cue ad Magiſtrum redire tamdiu diſtuliſſet? nondum ſe illud, quod diceret perfeciſſe, dixit, ſcriptum autem eſſe ab Apoſtolo: Eſtote factores verbi, & non auditores tantum.

XVII. De hoc Abbate nonagenario tria commemorat Heraclides, quod ſcilicet numquam mentitus ſit, numquam alieni maledixerit, numquam citra neceſſitatem locutus ſit. *Hiſt. Lauſ. l. 10. c. 10.*

XVIII. S. Lucas Evangeliſta Evangelico ſuo penicillo Mariam Magdalenam in domo Simonis Phariſæi depinxerat initio peccatricem. *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix*; Surrexit illa nihilominus a pedibus Salvatoris munda, & ſancta, & quidem ſanctitate eminentis perfectionis. *Dilexit multum*, ſcitiſne cauſam? charitas patiens eſt; ſed in qua re eluxit hæc charitas patientiæ; quando audivit improperia, & opprobria Phariſæi, non aperuit os ſuum, nec minimum defendit ſe, imo cauſam ſuam ad pedes Salvatoris peroravit ſilentio. In alia pariter occaſione, quando in Bethania Martha ſoror ejus ipſam reprehendit, quod non ſe occuparet quoque in parando convivio, ſed tacita ad pedes ſui cœleſtis Magiſtri ſederet, ipſa nec verbulum reſpondit, ac propterea Chriſtum habuit ſui defenſorem, ipſam hiſce laudantem verbis: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea*: Alia quadam vice, quando pretioſiſſimum illud profudit ungentum ſupra Caput Chriſti, de quo ſtrenue contra ipſam murmurabat Judas, nullum prorſus legimus prolatum ab ipſa verbum; & totum hoc ſingularis ſuæ virtutis, ac perfectionis erat iodicium. *Manſ. diſ. 2. n. 4.*

XIX. S. Gregorius Nazianz. per integram Quadrageſimam penitus tacuit, cujus rei rationem ipſe reddit his verbis: Tum denique plorum virorum præſcriptis obtemperans, labia mea quaſi peſſulo quodam obdidi: cujus facti mei ſi cauſam quæris: Idcirco a ſermone prorſus abſtinui, ut ſermonibus meis moderari diſcam. Poſtea: Nam qui res parvas aſſequitur, non ſatis certus eſt, an magna quoque, etiamſi impenſe cupiat, aſſecuturus ſit. At qui in majoribus rebus ſuperior exiſtit, perſpicuum eſt ſane, eum minores quoque, ſi ita libeat, egregie conſecturum. Atque hæc mihi cauſa fuit, cur ſermonis vim omnino conſtringerem; ſic enim fore ſperavi, ut non jam ex ore meo ſermo immodicus exundet. *S. Greg. tr. in ſile. Quadrag. jejuni.*

XX. Quodam die in conventu fratrum quidpiam prolocuturus S. Arnulphus non potuit more Francorum exacte verbum exprimere: Dixit ergo ei Abbas, ut ad horam ſileret, ne utilitas cauſæ differretur. Quod ſilendi mandatum ille corde ſimplici, & veræ obedientiæ zelo per menſes aliquot obſervavit, donec a fratribus nunciatum eſt Abbati. Qui cognovit ex eo, cauſam diuturni ſilentii fuiſſe, quod ipſe eum tacere juſſiſſet: & admirans in eo renovatam Pauli ſimplicitatem, præcepit, ut ædificationis cauſa fratribus interdum mutuæ collocutionis officium exhiberet. *Laur. Sur. in vit. c. 6. 15. Aug.*

XXI. Paulus Monachus cognomento ſimplex, cum quæſiſſet, eſſetne Chriſtus prior *Marull. lib. 2.*

Pro-

Digitized by Google

Prophetis, inſulſam interrogatiunculam ſilentio diluere juſſus per triennium nemini quicquam præloqui eſt auſus.

Id. ibid. XXII. Beon Abbas in Thebaldis deſerto habitans in ſummo ſilentio vixit, ita ut per quam raro loqueretur, nec niſi quantum auditoris exigere videbatur neceſſitas, taciturnitatem eadem opera ſervans, & ſimul officio fungens charitatis.

Ibidem. XXIII. Theon quidam in cellula ſua clauſus annos triginta ſilentii habuit continentia, & quantum ea re profecit, miraculis poſtea oſtendit, neminem non ſanum dimittendo, qui æger ad eum curationis gratia acceſſiſſet.

* XXIV. In illo Tabernenſi Monaſterio quod in eremo Scythiotica poſitum erat Ammos Abbas mille qoingentis Monachis præſuiſſe dicitur; & cum tot eſſent horis, quibus ſilentium indictum erat, ſæpe numero advenæ locum adeuntes, neminem ibi adeſſe putaverunt, donec interius ingreſſi, illos unumquemque ſenſim in ſuis cellulis horantem, aut aliquid aliud facientem conſpicerent, adeo non ſtrepitus aliquis, non ſuſurrus, non ſaltem ſcreatus audiebatur, denique multitudo ſolitudinem taciturnitate æquavit.

Neceſſitas.

Ferd.Caſtil. p. 2. hiſt.Præl. l. 2. c. 1. XXV. S. Jordanes, qui Dominico proxime in gubernatione Ordinis ſucceſſit, dicere ſolitus erat ſuis, ſtudioſo perſectionis non modo verba otioſa, & quæ ad rem non pertinent, eſſe vitanda; ſed etiam, quæ res ſerias continent, & ædificant, ſi multa ſint, & diutius pertrahantur. Nam homini loqoendi avido proclive eſt ex bonis ſanctiſque colloquiis, ſi longiora fuerint, in otioſa prolabi, & inde in noxia decidere. Quemadmodum in concentu Muſicorum accidit, in quo cantorum voces ex arte Symphoniam inchoantes paulatim a regula, menſuraque deflectunt, vel mentis inconſideratione, vel defatigatione gutturis, unde neceſſe eſt a chori Magiſtro ad leges muſicas, & harmoniam Symphoniacos ab errore lapſuque revocari. Quod ſi non ob aliud, certe ob longitudinem, peccatur: quia, ut ait verus auctor epiſtolæ ad Demetriadem, quod laudabile eſt in genere ſuo, ſit de nimietate ſua culpabile.

Bellov. ſpec. p.1. l.1. diſt.4. XXVI. Abbas Paſtor quæſivit ab Abbate Veſtorio, unde tantam acquiſiverit virtutem, ut, quando Abbas aliquid injungeret in monaſterio, ipſe non loqueretur. Ait adjuratus: Quando intravi in monaſterium, dixi; Tu & aſinus unum eſtote, & ſicut aſinus verberatur, & non loquitur, injuriam patitur, & non reſpondet, ſic & tu; ſicut in Pſalmo legitur: *ut jumentum factus ſum apud te.*

Manſi diſ.4.n.1. XXVII. Homo quidam magnæ experientiæ, & ſpiritus dicere ſolebat, quod ad reformandam Religionem aliquam ſufficeret, eamdem reformare in ſilentio; quia, dum quilibet ſibi attendit, ceſſant lamentationes, & murmurationes, ceſſant circuli, converſationes, ac tempus utiliter impenditur orationibus, & ſtudiis.

Vit. PP. l. 8. c. 2. XXVIII. Vidimus alium non procul a civitate in ſolitudine, nomine Theona, virum ſanctum, in domuncula ſeorſum incluſum, qui tempore viginti annorum ſilentium exercuerat: is cum plurimas virtutes perageret, habebatur pro Propheta. Exibant enim ad ipſum multitudo ægrotantium, quibus manus imponens per feneſtram, dimittebat eos abire ſalvos. Licebat videre ipſum habentem vultum Angeli, lætis oculis, & totum plenum maxima gratia.

XXIX. S. Gertrudis de ſeipſa teſtata eſt, numquam ſibi vel ad ictum oculi ſubtractam per novem annos Chriſti præſentiam, niſi per undecim dies, ob mundialem quamdam, ut ipſa loquitur, ſermocinationem. *L. 2 inſin. c.3.& 21.*

XXX. Alia vice intellexit divinitus, quod, cum homini libuerit videre, vel loqui verbum, in quo parvus, vel nullus eſt fructus, ſi hoc ſtatim perficit, & pro nihilo reputat, ſicut ex vaſe perforato effluit dilectio Dei; ſi vero propter Deum continere proponit, tantum ea creſcit in corde, quod vix ſuperare valet. *Ibid. l. 3. c. 10.*

XXXI. Duranus Epiſcopus vanis, & ridiculis verbis aſſuetus, quia ad monitionem Abbatis Hugonis reſipiſcere noluit, poſt mortem apparens, graviſſime ſe in Purgatorio levitatem illam luere confeſſus eſt. Nec liberatus prius eſt quam Monachi ſeptem per integram ſeptimanam ſilentium pro illo tenuerunt. *Vincent. Bellov. in ſpec. l. 20. c. 8.*

XXXII. Ezechiel Propheta ad loquendum miſſus a Deo, ſeptem diebus ſedens mœrenſque tacebat; hinc S. Gregorius ab eo argumentatus: Si, inquit, qui ad loquendum miſſus eſt, tamdiu tacuit, penſandum nobis eſt, quanta culpa ſit ei non tacere, quem nulla neceſſitas cogit loqui. *Hom. 11. ſup. Ezec.*

Utilitas.

XXXIII. S. Arſenio quærenti, qua ratione proficeret ad ſalutem, vox e cælo delapſa dixit: Fuge, tace, quieſce, hæc ſunt principia ſalutis. *S. Ephr. tr. 11 in apophth.*

XXXIV. Radulphus Monachus poſtquam ſexdecim annorum ſpatio, nec ſyllabam quidem pronuntiarat, excitato incendio dicens: ſta ignis hac hora: flamma penitus conquievit: ſtatim ignem extinxit, quæ virtus ſilentio ejus attributa eſt. *Th.Cantipr. l. 2. apum. c.14. §.4.*

XXXV. Cum duo Monachi Cluniacenſes capti a militibus barbaris, noctu ſilentii tempore loqui nollent, Dux militum equo ferociter in illos irruit, ſed equus phaleratus in latus reſiliens ſeſſorem humo affixit, quem ſecuta febris lethalis omnino extinxit. Miſſæ ſubinde fortes; ut unus eorum pro Duce necaretur numquam in viros Dei ceciderunt, unde obſtupefacti milites liberos eos dimiſerunt. *Spec. Exemp. diſt. 4. p.17.*

XXXVI. Cum B. Maria Œgniacenſis aliquando a feſto S. Crucis uſque ad Paſcha Domini, ne unum quidem verbum locuta eſſet, tam gratum id Deo fuit, ut ex Spiritus S. revelatione didicerit, eo vel maxime ſe impetraſſe, ut ſine pœna Purgatorii migraret ad cælum. *Tur. 21. Jan.*

Jucunditas.

XXXVII. S. Gertrudis de ſeipſa ſic loquitur: Dediſti mihi intelligere, quod tu, o unice *L. 1. inſ. c. 14.*

Digitized by Google

ce cordis mei a diverſis hominibus convitia, & perſecutiones paſſus, expeteres a me domicilium cordis, ad requieſcendum in eo. Hinc per tres illos dies (Bacchanaliorum) quoties ad cor meum redit, videbaris mihi ad ſimilitudinem languentis ſupra pectus meum decumbere. Per totos illos tres dies nihil inveſtigavi, quo tibi gratiorem refectionem poſſem monſtrare, quam ut orationibus, ſilentio, & cæteris afflictionibus pro emendatione hominum inſudarem.

Dignitas.

[*Vit. l.1. c. 7.*] XXXVIII. De Monaſterio Claravallenſi ſub S. Bernardo ſcribit vitæ hujus S. Author, quod media die mediæ noctis ſilentium a ſupervenientibus inveniebatur, præter laborum ſonitus, & ſi Fratres in laudibus Dei occuparentur. Porro ipſius ſilentii ordo, & fama tantam apud Sæculares homines ſupervenientes ſui faciebat reverentiam, ut, & ipſi non dicam prava, vel otioſa, ſed aliquid etiam, quod ad rem oon attineret, ibi loqui vererentur.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

[*In c.10. Ezid.*] I. S. Igoatius, teſte Cornelio a Lapide, tria dabat ſigna ex quibus quis perſpiceret, an in Monaſterio aliquo vel Collegio bona eſſet diſciplina clauſtralis, ſcilicet ſi bene ſervaretur, clauſura; ſi omoia loca eſſent nitida, & compoſita; ſi bene ſervaretur ſilentium, non eſſent fabulæ ſtrepitus, clamores. Hinc ſi ſtrepitum, aut ſermonem tempore ſilentii ipſe audiret, mox delinquentem ad ſe vocabat, & monebat.

[*Vit. l.2. c. 1.*] II. B. Aloyſius obſervantiſſimus erat legis ſilentii. Idque duplici ex cauſa. 1. Quia apud Deum offendere verebatur; hinc illud crebro uſurpabat: Qui non offendit in verbo, hic perfectus eſt vir. 2. Quia cæleſtes mentis deliciæ, quibus aſſiduo fruebatur omnem lætitiæ cupiditatem, quæ ex mutuis colloquiis hauritur, pœnitus extinguebant. Hinc longe jucundius illi erat tacere, quam loqui.

[*Vit. p.1. fol. 16.*] III. Jonnes Berchmannus interrogatus, quomodo ſilentii lex perfecte ſervari poſſet? reſpondit: Ego, ſi quis obvius mihi venit, ſubmiſſe ſaluto: ſi quid interrogat, verbo unico reſpondeo, & vel alterum ſupervacaneum adiicere caveo. [*fol. 66.*] Unde numquam veteranus cum ſeparato locutus eſt, numquam legem ſilentii fregit. [*p.2.f.97.*] Aliquando vero, cum Pater quidam peregre adventans, longius ſermonem protraheret, negavit, ſe habere facultatem diutius loquendi, ideoque eam petiturus ſuperiorem adivit. [*f. 119.*] Inter tria, de quibus ſuperiori ſingulis hebdomadis ratiooem reddebat, erat, an ſilentium ſervaſſet?

[*Hiſt.Soc. p.1. l.11. n. 19.*] IV. Joannes Antonius Apulus Novitius, ut ſilentii legem ſervaret, ſæpe in ore calculum geſtabat.

[*P. Greg. Roſeff. f. 3. in M.S.*] V. P. Hieronymus Ocellus ut ſilentium accuratius cuſtodiret, ſi qua re indigebat, ſchedulæ eam inſcribebat, eique a quo accipere poſſet, dedit.

[*Ann. Col. Neap. fol. 1601.*] V. Mortuus erat prope Neapolim Theologus quidam ex noſtris, qui poſt mortem apparuit cuidam intimo ſuo ſocio, dixitque, ſe in Purgatorio graviter vexatum eſſe quod olim in Sacro aliquantulum confabulati eſſent, nec confeſſi; ipſe proinde adhuc confiteretur.

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

I. Diogenes ad quendam, qui ſe contentioſe Philoſophum profitebatur: Vah miſer, inquit, cum id, quod optimum eſt in vita Philoſophi, corrumpas, verbis tamen audes te Philoſophum jactare: eſt autem Philoſophi etiam munus tacere, cum res reſponſione digna non eſt. [*Stobæus in ſer. de tacit.*]

II. Æſchines Socraticus reprehenſus de ſilentio, cum Socratem præceptorem habuiſſet: Non loqui ſolum, dixit, a Socrate, ſed etiam ſilere, didici. In eodem ſermooe recenſet, quod occurrit Soloni, homini pariter ſapienti: Solon inter pocula tacitus, interroganti Periandro, an propter inopiam verborum, aut ob ſtultitiam taceret, reſpondit: Atqui nullus ſtultorum in convivio ſilentium præſtare poteſt. Ex hiſce veterum Philoſophorum, aliiſque ſimilibus, quæ referre poſſem, reſponſis, aperte colligitur, ipſos etiam majorem partem perfectionis collocaſſe io cuſtodia linguæ. [*Ibid.*]

III. Ariſtoteles Calliſthenem auditorem ſuum ad Alexandrum mittens monuit, ut cum eo quam rariſſime, aut quam jucundiſſime loqueretur, quo ſcilicet apud regias aures vel ſilentio tutior, vel ſermone eſſet acceptior. [*Plutar. in vit. Alex.*]

IV. Tradit Seneca, Gentiles in egreſſu templorum ſuorum hanc adhibuiſſe diligentiam, publice nimirum curabant proclamari, & divulgari ſilentium, acclamando: *Favete linguis, ſilentium obſervate*. [*Seneca de vit. beat.*]

V. Refert Jovius in vita Solimani Turcarum Imperatoris, quod ipſo ingrediente Rodhos urbem principalem Liciæ cum exercitu triginta millium militum, nec unus ex illis loqui auſus fuerit, ob prohibitionem ab Imperatore factam; unde hoſtiliter quidem currebant per urbem, at ſicut monachi ſilentium tenentes. [*Manſ. diſ.7.n.9.*]

VI. Cum quidam ad Cleanthem dixiſſet: Tu quid taces? atqui jucundum eſt cum amicis confabulari. Jucundum, quidem reſpondit Cleanthes, ſed quod jucundum eſt, eo magis in hoc amicis oportet concedere. [*Stob. ſ. 33.*]

VII. Refert Plutarchus, Catonem, cum ei diceretur: Improbant iſtam tuam taciturnitatem; ſapienter conformiterque propoſito noſtro reſpondiſſet: Dummodo vitam non improbent: Ego vero tum demum taciturnitatem meam abrumpam, cum talia dicere valebo, quæ non ſunt digna taciturnitate. [*Plut. apud Man. diſ. 10. n. 3.*]

VIII. Xenocrates apud Stobæum, ſingulis negotiis diei partes aſſignans, ſilentio quoque ſuam partem dabat. Harpocratem Philoſophum, qui rebus omnibus ſilentium anteponebat, tamquam Deum Græci coluerunt, eumque digito labra comprimentem fingebant. Quantum cordi eſſet Pythagoræ, legiſtis. Corroborat hanc rationem naturalem Salomonis locus de tempore duplici tacendi, & loquendi, numquam ſatis laudatus. Ad hoc incitamentum referre placet quam pauciſſimis, decem rationes colendi ſilentii, quas fuſius explicat Tur- [*Stob. Ser. 126. Lud. Vives in l.7.c.5. de civ. Dei*]

recre-

Digitized by Google

recremata. Prima, quia vitantur peccata, quæ a loquacitate oriuntur. 2. Vitantur ſcandala diſſenſionum, & pericula, in quæ loquaces incurrunt. 3. Quia convenit ſtatui diſcipulorum, ſilere, quales ſunt Religioſi, qui exercentur aſſidue in ſchola virtutum. 4. Juvat homines ad perfectionem, in qua Philoſophi ipſi requirebant ſilentium. 5. Operatur ad veritatem Religionis, quæ ſine ſilentii ratione aliqua vana reputatur. 6. Roborat hominem, cum portam obſtruit hoſtibus. 7. Adjuvat pacem ſocietatis, quæ in clauſtris maxime neceſſaria eſt. 8. Præparat ad contemplationem, & collocutionem cum Deo. 9. Conſervat fervorem devotionis. 10. Signum eſt ſapientis, & argumentum prudentis viri. Ex his rationibus aliquot exemplificatæ ſunt a me: nonnullæ in fructibus continentur, reliquæ ſunt aſſidua meditatione digniſſimæ.

(*S. Bern. l. de ord. vitæ.*) IX. Pythagoras legem dedit ſuis Diſcipulis, ut per quinque annos tacerent, ſicque loqui adſiſcerent, & tu, inquit S. Bernardus, non vis tacere, cui virtus ſilentii propria eſt.

(*In panegyri Trajani.*) X. Plinius de palatio Trajani Imperatoris loquens ſic ait: Magna ante te, magna poſt te, juxta tamen maxima quies. Tantum ubique ſilentium, tam altus pudor, ut ad parvos Penates, & Larem anguſtum, ex domo Principis, modeſtiæ, & tranquillitatis exempla referantur.

(*Nigronus in reg. 37. com.*) XI. Apollonius Thyaneus, quod tacere neſciret, quinquennale Pyhtagoræ ſilentium ſibi indixit, ſervavitque tam exacte, ut Imperatori Interroganti, non voce, ſed ſcripto, reſponderet.

(*Tert. in offic. l. 3. c. 37.*) XII. Zeno, cum Legatos Antigoni Regis miſſos Athenas cum nonnullis Philoſophis ad cœnam invitaſſet, ac cæteri omnes verborum multitudine doctrinam ſuam oſtentarent, ſolus ipſe tacuit. Silentii cauſam percontantibus Legatis reſpondit, longe difficilius eſſe tenere, quam proferre ſermonem.

(*Plutarch. de Solert. animal.*) XIII. Grues Taurum montem tranſituræ, ne Aquilarum illic degentium inſidias incurrant, & clamore ſe prodant, lapillo ſibi os obturant.

(*Vita c. 22.*) XIV. Hirundines in Oppido Alviano, cum S. Franciſcum concionantem, ſua garrulitate impediviſſent, illo ſilentium imperante, mox conticuerunt.

(*S. Ambr. l. 1. de Virg.*) XV. Alibi, cum plurima ranarum turba religioſæ plebis auribus obſtreperent, Sacerdos Dei præcepit; ut conticerent, & reverentiam ſacræ orationi deferrent, ad quod imperium mox omnes accuratiſſimum ſervarunt ſilentium.

§. XIII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

(*Drex. in Phaeth. c. 41. §. 4.*) I. SIcut Auceps non dimittit Falconem, donec Ardeam videat: Nec venator canem, uſque dum feram conſpiciat; ita nec oris laxandum eſt frœnum, verbaque emittenda, donec utilitas appareat.

(*Plutarc. in mor.*) II. Sicut Artifex peritus jaculandi ſtatim ſcopum petit, ita qui artem loquendi, & ſilendi didicit, non multis verbis utitur, ſed pauca ad rem pertinentia loquitur.

(*S. Doroth.*) III. Sicut loculos argento plenos, non niſi, cum manifeſta neceſſitas, utilitas, aut charitas id exigit, reſeramus; ita nec os, ubi unus ex prædictis titulis non apparet aperire deberemus.

(*S. Chryſ. in Pſ. 140.*) IV. Scut ſine clave aperiri nequit janua occluſa; ita oris noſtri oſtium numquam aperire poterimus ſine clave rectæ rationis; ſi illud ſervaverimus occluſum, muniti hac clave numquam errabimus.

(*Plato apud Maxim. diſc. 10. n. 6.*) V. Sicut navigamus, aliquando velis naves explicantes, aliquando anchoris frænantes retinemus: Eadem gubernatio ob linguam adhibenda eſt, ut aliquando ſilentio reprimamus.

Neceſſitas.

(*S. Bernardin. c. 3. in diaCin. S. Chryſ. in Pſ. 140.*) VI. Sicut qui theſaurum cuſtodire cupit, oſtium claudit; ſic qui cupit animam ſuam cuſtodire, os ſuum claudere debet. Hinc Sanct. Chryſoſtomus dixit: Os noſtrum perpetuo cuſtodiamus, ei rationem quaſi clavem adhibeamus.

(*S. Ephrem de malig. ling.*) VII. Sicut avis ſolo pedis ungue illaqueata, licet totum reliquum corpus liberum habeat, nihil ei libertas talis prodeſt, cum totum adhuc corpus retineatur; ita quamvis Religioſus reliquos omnes aſtuti ſerpentis fugiat laqueos, niſi tamen omni diligentia ſimul cuſtodierit linguam, ſeducit cor ſuum: niſi refrænaverit linguam ſuam, hujus vana eſt religio.

(*S. Bern. S. de Orb. vir.*) VIII. Sicut fornax; cujus os ſemper apertum eſt, non poteſt in ſe retinere fervorem; ſic nec cor devotionis in ſe poterit gratiam conſervare, cujus os non fuerit gratia ſilentii recluſum. Eamdem hanc ſimilitudinem in alio quodam authore expreſſam reperio hiſce verbis: Sicut clibani ore obſtructo calor intrinſecus confovetur, ita ſervato ſilentio gratia Spiritus Sancti in animo conſervatur.

(*Rodriq p. 2. tr. 2. c. 5.*) IX. Sicut qui vult aliquem audire, a tumultu, & ſtrepitu remotum eſſe oportet; ita qui Dei inſpirationes, & illapſus divinos percipere cupit, colloquia, & converſationem cum hominibus fugere debet.

(*Prov. 25. v. 27.*) X. Sicut urbs patens, & abſque murorum ambitu; ita vir, qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum.

(*Anonym.*) XI. Sicut qui equum regere cupit, frenum ei circumdare debet; ita qui linguam ſuam moderari, & a damnis inferendis cohibere deſiderat, frœnum ſilentii adhibeat, oportet.

(*S. Bern. de paſſ. Dom. c. 22.*) XII. Sicut qui calorem hypocauſti conſervare vult, raro, nec ſine neceſſitate, januam aperit; ita internus animi fervor, non ſine oris accurata cuſtodia, ſilentioque conſervatur.

Utilitas.

(*S. Laur. Juſtin. de diſcipl. monaſt. c. 11.*) XIII. Sicut ignis, quando magis in unum colligitur, tanto amplius nutritur, & ſurſum flammas magis projicit; ita; & mens, quæ diutius intra ſe commorata fuerit, ardentius per amoris incendium in ſe uritur, & per deſiderium elevatur in Deum; ſed ſi tunc verba quædam protulerit, tota ignita, ſapientiæ nectare condita, veritatis ſplendore irridiata, & divinorum laudum ſuavitate plena erunt.

(*Nierenb. in doctr. aſcet. 2. l. 2. c. 10.*) XIV. Sicut Matris officium eſt, non ſolum fœtum concipere, ſed etiam alvo retinere, ani-

animare, & nutrire, ut in lucem ſuo tempore perfectus prodeat; ita prudentiæ quoque officium eſt, noo ſolum imperare ſermonem, ſed prius eumdem per ſilentium excoquere. Hinc Salomon ait: Os juſti parturiet ſapientiam.

Rodr. p. 3. de perf. tr. 2. c. 6.

XV. Sicut is, qui diverſas inter ſe cogitationes agitat, facile decipitur; atteotus vero ad unum, difficillime; ita preſractor ſilentii dæmonum illuſionibus obnoxius eſt, non item taciturnitatis amator, & ſedulus cuſtos.

Drexe. in Phaeth. c. 12. §. 6.

XVI. Sicut ii, qui canes latrantes, aut alvearia cum ſilentio tranſeunt, illeſi manent; ſecus vero, qui eum iiſdem altercantur, ita nullum ad ſe eootra mordentium aculeos defeadendum efficacius remedium eſt ſilentio. Hinc S. David dixit: Poſui ori meo euſtodiam, cum conſiſteret peccator adverſum me. Obmutui, & humiliatus ſum.

Manſi diſ. 2. n. 1.

XVII. Sicut, ſi ager aliquis, hortus, vel pomarium ſepe aut muro circumdatum eſt, adeſt ſpes, colligendi fructus: non ita, quando cujuſvis tranſeuntis rapinæ expoſitum eſt. Hoc idem accidit in cuſtodia linguæ; ſi refrænetur, ſi reprimatur diſcreto, decentique ſilentio, copioſe inde ſperari poſſunt virtutum, ac meritorum fructus.

Æquitas.

Anonym.

XVIII. Sicut Pater ſamilias habens canem, qui dimiſſus, alios, imo & ipſum Dominum, graviter læderet, haud dubie firmæ catenæ alligaret, aut cavea concluderet; ita cum ſciamus, quanta damna cujuſque lingua Poſſeſſori ſuo intulerit, & etiam nunc inferat, merito eam intra duas januas oris, & dentium concluſam tenere debemus.

Anonym.

XIX. Sicut Rheda Principis, aut Regis diligenter cuſtoditur, caveturque ſedulo, ne aut luto aut alia ſimili re inficiatur: ita qui firmiter credit, linguam ſuam eſſe vehiculum, per quod SS. Chriſti corpus in ventrem devehitur, merito operam dabit, ne per immoderatas, aut minus honeſtas locutiones deturpetur.

§. IX. MOTIVA.

Prov. 10. v. 19.

I. NEceſſitas: Ob periculnm peccandi (in multiloquio enim non deerit peccatum, teſte Salomone) aliaque damna incurrendi, qualia ſunt devotionis, quietis, temporis, & ſæpe etiam famæ jactura; ut enim, ſi dolium clarum, & multum ſonum edat, cum percutitur, arguitur vino carere; ita plerumque vacui virtutibus creduntur, qui garrulitati ſunt obnoxii. Hinc S. Bernardus dicens: nemo ſibi de Religionis habitu blandiatur, qui adhuc linguam ſuam non didicit religare; religa tuam linguam, ſi vis eſſe Religioſus, quia ſine linguæ religatione Religio vana eſt: Unde Patres ſanctiſſimi Religionum Ioſtitutores, & eorum ſequaces ſapientiſſime (ſicut a ſpiritu ſapientiæ docti fuerant) diſtricte inſtituerunt obſervationem ſilentii, non ignorantes, quia ſicut urbs patens, & abſque murorum ambitu, ita vir, qui non poteſt in loquendo ſpiritum ſuum cohibere. Hinc omnes booi tanto magis ſtudent ſilentium ſervare, quanto virtutum culturæ viciniores exiſtunt; unde de fratre quodam, qui diſcere volebat, & quaſi in uſum reducere linguæ correctionem, legitur, quod per triennium quemdam lapidem portabat in ore; de alio vero, quod trigiota annos non fuerat locutus quicquam.

S. Ber. de paſſ. c. 37.

Caſſ. Col. 14. c. 9.

II. *Utilitas multiplex 1. ad perfectionem aſſequendam*, de qua ſic loquitur Caſſianus: Obſervare igitur in primis, & maxime tu Joannes, cui magis ad cuſtodieoda hæc, quæ dicturus ſum, ætas adhuc adoleſcentior ſuffragatur: ne ſtudium lectionis, ac deſiderii tui labor vana elatione caſſetur, ut indicas ſummum ori tuo ſilentium. Hic eſt enim primus diſciplinæ actualis ingreſſus, omnis quippe labor hominis in ore ipſius; & ut omnium ſeniorum inſtituta, atque ſententias intento corde, & quaſi muto ore, ſuſcipias, ac diligenter in pectore tuo condens, ad perficienda ea potius, quam ad docenda, feſtines. 2. *Ad Religionem conſervandam*, uti ſapienter advertit Gerſon dicens: Religionum fundatores conſiderantes multiplex in linguæ vitio pendere animæ periculum, ſanxerunt providentiſſime pro ſummo remedio juge pro loco, & tempore ſuis ſequacibus ſilentium, certas pœnas, in robur ſanctionum ſuarum, cootra tranſgreſſores adjicientes. Et clarum eſt experientia docente, quod ubi ceoſura hæc ſilentii ſervatur arctius, ibi religio viget laudabilius, & perfectius. 3. *Adorationem fructuoſius inſtituendam*, quam utilitatem S. Baſilius ſic proponit: Levavit ſe ſuper ſe: ſe elevat ſupra ſe, quia Deum eſuriens aoima a terrenis ſe rerum obtutibus erigit, & in divinæ contemplationis arce ſuſpendit. Huic conformis eſt doctrina S. Bernardi: Eſt fructuoſum, inquit, & oegotioſum ſilentium; tacendo enim apud homines melius loquimur Deo; multæ enim contemplationes ſunt, quibus anima Deo, tacendo mirabiliter paſcitur. 4. *Ad dæmonis inſidias, & inſultus ſuperandos*: Nam, ut Sanct. Climaeus advertit, ſilentium cum prudentia, ſeu ſcientia conjunctum, non ſolum animam ab hoſtibus defendit, ſed hoſtes nec accedere quidem proprius permittit. 5. *Ad artem loquendi addiſcendam*; id quod Salomon Eccleſ. c. 3. iodicavit; dum non ait: tempus loquendi, & tempus tacendi: ſed *tempus tacendi, & tempus loquendi*, quia prius in ſilentio forma loquendi ſumitur, quæ poſtmodum tempore loquendi in voce teoeatur. Hinc & Ezechiel Propheta, antequam prædicationis officium ſumeret, revelationum myſteria vidit, & Dominum audivit ad ſe loquentem verba hæc: *Fili hominis, omnes ſermones meos, quos loquor ad te, aſſume in corde tuo, & auribus tuis audi, & vade, ingredere ad tranſmigrationem ad filios Iſrael, & loqueris ad eos, &c.* Propterea quicumque ſapientiæ verba utiliter fari deſiderat, in ſilentio prius diſcat intus, quod poſtmodum viva voce foris loquatur; Re quippe vera nullus ſcit fructuoſe loqui, qui ignorat prudenter tacere; taciturnitas namque bene loquendi principium eſt.

Hugo de S. Vict. c. 36. in lib. Monaſt.

In ligno vitæ tr. de orat. c. 1. hom. 2. de Annunc. cent. 2. v. 67.

Brevius hæc utilitas ſic proponi poteſt, quod faciat tum ad devotionem conſervandam, & augendam (nam ut S. Laurentius Juſtinianus ait, libenter ſe infundit Verbum expectaoti, & taceo-

Digitized by Google

tacenti) tum ad virtutis ſtudium, ac profe-ctum promovendum (nam ſilentium, & preces maxima virtutum arma ſunt, teſte Thalaſſio) tum ad artem loquendi addiſcendam (nam, ſecundum S. Laurentium Juſtinianum,) regula prima bene loquendi eſt, ut prius diſcat quiſque tacere, quam loqui, tum ad diſciplinam domeſticam conſervandam, (ad quam P. Hieronymus Natalis Societ. Jeſu Sacerdos introducendam primarium putabat eſſe inſtrumentum,) tum ad ſcientias, & ſapientiam addiſcendam, nam, juxta S. Diadochum, ſilentium eſt Mater ſapientiſſimorum cogitatuum. *apud Rodr. p. 2. tr. 2. c. 6.*

III. *Jucunditas*: quia, ut impoſſibile eſt, teſte B. Magdalena de Pazzis, ut anima religioſa, quæ non delectatur ſilentio, guſtet res Dei; ita nemo aptior eſt ad divinas conſolationes percipiendas, quam ſilentii cuſtos, juxta illud Jeremiæ: Sedebit ſolitarius, & tacebit, & levabit ſupra ſe. Id quod aliqui ſimilitudine linguæ bovinæ probare conantur; ut enim hæc, quamdiu vivat in ore bovis, hiſpida, & guſtui inſuavis eſt, at ubi excocta, & dulci juſculo condita fuerit, non modicam guſtui voluptatem creat; ita & humana lingua quamdiu mortificata non fuerit, mentem potius ingrata amaritudine, quam ſuavitate replet, ſecus vero ſi per ſilentium mortificata, & dulci charitatis divinæ brodio fuerit dulcorata. *Vita Cap. 44.* *Tren. 3. v. 28.*

IV. *Æquitas*: Ut enim quo plures in aliqua civitate theſauri, aut Incolæ præſtantes reperiuntur, tanto accuratius portæ cuſtodiuntur; ita quanto quiſque majoribus virtutibus, meritiſque eſt præditus, tanto majorem linguæ cuſtodiam, ſilentiique ſtudium adhibere debet.

V. *Dignitas*: Quia ut lubricitas, & garrulitas linguæ hominem virtutibus inanem arguit; ita virum perfectum & qui etiam reliquas potentias velut fræno circumducere queat, lingua continens probat, teſte Sanct. Jacobo; Nam, teſte S. Hieronymo, tanto hujuſmodi libido mentes hominum invaſit, ut etiam, qui procul ab aliis vitiis receſſerunt, in iſtud tamen, quaſi in extremum laqueum diaboli incidant. Unde Ariſtoteles interrogatus a quodam, quis arcanum ſermonem retinere poſſet? reſpondit, qui carbonem quoque ignitum lingua retinere poteſt. Sed & Chion rogatus (ſic legitur in Laertio) quid eſſet difficile? Arcanum, inquit, reticere; tanta eſt linguæ maxime volubilis incontinentia, cum alloqui videatur facilius, quam ſilere. Quanto ergo difficilior eſt hæc virtus, tanto etiam præſtantior merito cenſetur. *Jac. 3. v. 2.* *S. Hieron. ad Celan.*

§. X. MEDIA.

I. **F***amiliaritas cum Deo*; nam qui gaudet alloquio unius Principis, & cum eodem diſcurrit de negotiis alicujus momenti, vel etiam familiariter cum eo converſatur, is aliis loqui, aut Principis alloquium declinare non audet; ſumma enim ea eſſet inurbanitas. Idem dici poteſt in caſu noſtro; qui Dei lumine præditus eſt, intelligitque quod orare eſt tractare cum ſuprema illa Majeſtate, quam adorant Dominationes, tremunt Poteſtates, is ad aliorum ſe non convertet colloquia. *Manſi diſ. 4. n. 2.*

II. *Chriſti exemplum ob oculos habere*; quod medium Guerricus Abbas, poſtquam dixerat: Verbum æternum ſub ſilentio ſe premit: converſo ad Religioſos ſuos ſermone, ſic proponit: vobis tamen, fratres, iſtud ſilentium verbi loquitur, vobis clamat, vobis utique diſciplinam ſilentii commendat, *In ſilentio enim, & ſpe erit fortitudo veſtra*, ſicut Iſaias promittit, qui cultum juſtitiæ ſilentium definivit: ſicut namque puer ille conceptus in utero, ad maturitatem partus ſub alto, & diuturno profecit ſilentio, ſic ſpiritum hominis diſciplina ſilentii nutrit, format, & roborat, & quanto occultius, tanto tutius, & ſalubrius incrementum præſtat. Neſcit homo animalis qui non percipit, quæ ſunt ſpiritus Dei, quæ ſit via ſpiritus, & quomodo compingantur oſſa in ventre prægnantis; ſed non eſt occultatum os meum a te, ait Sanctus Deo, quod feciſti mihi in occulto mentis ſub ſecreto ſilentii. Sed nec a vobis occultatum eſt hoc myſterium, fratres mei, quorum experientia, & confeſſio teſtis mihi eſt, quomodo quietus, & modeſtus ſpiritus ſub ſilentio roboretur, pingueſcat, & floreat; quomodo e contrario per verba, velut quamdam paralyſin, diſſolvatur, & defluat, quomodo marceſcat, & aridus decidat. Denique ſi in ſilentio fortitudo non eſſet, Salomon nequaquam dixiſſet: *Sicut urbs patens, & abſque murorum ambitu, ita vir, qui non poteſt cohibere ſpiritum ſuum.* *Guerric. s. 1. de annunt.*

III. *Affectuum moderatio*; nam; ut recte Stobæus advertit, continentia linguæ, non exigua virtutis pars, rationi ſubjici, & morigera fieri non poteſt, niſi quis multo ſtudio, cura, & induſtria peſſimos effectus, qualis ira eſt, devicerit. *Stobæus ſer. 34.*

IV. *Amicitias particulares devitare*, ut quæ ſunt magnum obſtaculum taciturnitatis; nam hæ, ut recte S. Laurentius Juſtin. advertit, ſecum gerunt lethale venenum, & ſimplicium animas valido perditionis mucrone confodiunt. Semper hujuſmodi diſcurrunt, ſemper ſimilium conſortia quæritant, in angulis, & latibulis ſilentii tempore, ut plurimum confabulari appetunt. Et poſt: Hic amor cum in corde imprudentis exortus radices mittere, ac pullulare cœperit, corporalem quærit dilecti præſentiam, cum eodem cohabitare, cum eodem loqui deſiderat: ſicut autem ex ipſius gaudet aſpectu, ita abſentia contriſtatur. Solus vult cum eo, quem ſenſualiter diligit, loqui &c. *S. Laur. Juſt. l. de diſcip. & perf. mon. c. 12.*

V. *Orationis ſtudium*: Nam, ut bene advertit Rodr. ſicut ſilentium eſt cauſa ſanctæ contemplationis, ita & hæc viciſſim eſt cauſa ſilentii, quemadmodum Moyſes ſuo exemplo teſtatus eſt, dum dixit: Ex quo locutus es ad ſervum tuum, impeditioris, & tardioris linguæ ſum. Nec enim, ut S. Laurentius Juſtinianus ait, poteſt panem ſæculi cupere, qui ſuavi guſtu reficitur Salvatoris. *P. 3. tr. 2. c. 6.* *Exod. 4. v. 10.*

VI. *Examen particulare accuratum*: Sic Frater Juniperus integrum ſex menſium ſilentium a ſe impetravit, dum primo die propoſuit non loqui ad honorem æterni Patris, & ſic reliquis die- *In ejus vita ... Rodr. p. 1. tr. 7. c. 3.*

dicbus ad honorem aliarum Perſonarum, & Sanctorum.

Rodr. p. 2. tr. 2. c. 22.

VII. *Conſiderare, quod os ſit conſecratum Deo ad laudes ei dicendas.* Quod remedium ſuggeſſit S. Bernardus dicens: Inter ſæculares nugæ ſunt: in ore Sacerdotis Blaſphemiæ. Conſecraſti os tuum Evangelio, talibus jam aperire illicitum: aſſueſacere ſacrilegum eſt.

Grad. 11.

VIII. *Ponderare frequenter commoda ſilentii:* Nam ſtudioſus ſilentii appropiat Deo, ipſique jugiter in abdito cordis aſſiſtens, illuſtratur ab eo, ut S. Climacus loquitur. Et, ut Joannes de Indagine pronuntiavit, per ſilentium prohibetur animus exire foras, & intus ire compellitur, ſeipſum bene intueri, conſiderare, & ſpiritualibus exercitiis proficere.

L. 3. de perf. ord. Carthuſ. c. 24.

IX. *Curioſitatem audiendi tollere:* Sic Joannes Abbas ex Cytico docuit dicens: Qui continere vult linguam, obſtruat aures, ne multa audiat.

Jo. Evirat in prat. c. 187.

X. *Radicem garulitatis evellere:* Quam recte indicavit Thomas de Kempis, dum ait: Idcirco tam libenter loquimur, quia per mutuas locutiones ab invicem conſolari quærimus & cor diverſis cogitationibus fatigatum optamus relevare. Et multum libenter de his, quæ multum diligimus, vel cupimus, vel quæ nobis contraria ſentimus, libet loqui, & cogitare.

L. 1. c. 10.

§. XI. ASCETICA.

I. IN *primis natura hujus virtutis bene cognoſcenda eſt*, quæ non in eo conſiſtit; ut nihil quis loquatur, ſed potius ut ſciat, quando loquendum ſit, & tacendum; uti recte S. Laurentius Juſtinianus advertit dicens: Silentii virtus hæc eſt, non ſemper tacere, ſed illa ſola, quæ loqui non licet. Hanc namque diſcretionis regulam multi ignorantes graviter delinquunt. Quidam enim iſtorum extremo ſe reſtringunt ſilentio, & ſolam taciturnitatem virtutem eſſe putant. Tacent ut illa proferent iis, quibus prodeſſe valerent, & interdum neceſſaria proximis interrogantibus reſpondere negligunt. Regium ſilentii iter pateſacit ſanctus Propheta, cum dicit in Pſalmo: *Dixi, cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea*; non ut taceam, inquit, ſed ut non delinquam. Quæ omnia pulchre confirmans S. Chryſoſtomus: Non eſt, inquit, omne ſilentium pulchrum, ſed id ſolum, quod a mala abducit oratione, quod juſti a Deo precibus poſtulant, quemadmodum ipſe quoque David dicens. *Pone, Domine, cuſtodiam ori meo, & portam attentionis circa labia mea*, oſtendens autem, ſe oraſſe, ſilentium a dictis nefariis, ſtatim ſubjunxit: *Ne inclines cor meum in verba malitiæ*.

S. Laur. Juſt. c. 13. de monaſ.

S. Chryſ. in Pſ. 18

II. *Bene cognoſcere debet, quibus potiſſimum in locis ſpeciatim obſervari ſilentium oporteat*, nimirum 1. *In templo*; nam Eccleſia eſt locus Angelorum, locus Archangelorum, regia cæli, cælum ipſum. Quemadmodum igitur, ſi cælum quiſpiam in anguſtum redactum illuc inducat, etiam ſi patrem, etiam ſi fratrem videas, tamen præ ſtupore non alloquare, ſic neque hic aliud quicquam, quam ſancta ſonare decet. Num, & hic cælum dubitas? menſam iſtam vide, cujus gratia conſtituta ſit, & quapropter cogita, quis hic ſit progreſſurus: ante progreſſum certe horrebis. Juverit hunc impulſum conſideratio reverentiæ, ſilentiique ab Judæis in templo Jeroſolymitano ſervati, quod noſtrarum Eccleſiarum figura fuerat. De quo Ariſteas: Silentium vero tantum ineſt, ut, cum ſeptingenti fere miniſtrorum continenter adſint, & offerentium libamina multitudo ingens; ne unum quidem hominem in loco verſari putes. Summa namque veneratione cuncta, & magna Dei pietate, perficiuntur. Hinc merito S. Ambroſius: An quidquam, ait, indignus eſt, quam oracula divina circumſtrepi, ne audiantur, ne credantur, ne revelentur; circumſonari Sacramenta confuſis vocibus, ut impediatur oratio pro ſalute deprompta omnium, cum Gentiles idolis ſuis reverentiam tacendo deferunt? Certe Caſſianus de ſui temporis monachis teſtatur, quod, cum ſolemnitates, quaſi ipſi ſynaxes vocant, celebraturi conveniunt, tantum a cunctis ſilentium præbeatur, ut, cum in unum tam numeroſa fratrum multitudo conveniat, præter illum, qui conſurgens Pſalmum decantat in medio, nullus hominum penitus adeſſe credatur; ac præcipue cum conſummatur oratio, in qua non ſputum emittitur, non excretio obſtrepit, non tuſſis interſonat, non oſcitatio ſomnolenta diſſutis malis, & hiantibus trahitur. Nulli gemitus, nulla ſuſpiria, etiam aſtantes impeditura, promuntur: nulla vox præter vocem Sacerdotis precem concludentis auditur.

Idem ho. 36. in 1. Cor.

Ariſt. l. de 70. inter. c. 7.

S. Ambr. l. 3. de virg.

Caſſ. L. 2. c. 10.

2. *In Sacriſtia*; uti Synodus Trevirenſis indicavit dicens: Dum Sacerdos Miſſam celebraturus ſe preparat, & in ſacrario veſtibus ſacris induitur, ſummum ibi ſilentium omnes obſervent: ne quovis modo, vel cauſa celebrantis devotio interturbetur, & tremendum illud myſterium ſumma, qua fieri poteſt, devotione conficiatur.

Synodus Trevir.

3. *In Refectorio*, uti S. Iſidorus monuit dicens: Tempore conveſcentium fratrum omnes diſciplinæ gerant ſilentium, Apoſtolo obtemperantes, qui dicit: *Cum ſilentio operantes ſuum panem manducent*. Certe de Eſſenis Joſephus ſcribit: Velut in ſanctum quoddam templum in cœnaculum veniunt, quibus ibi cum ſilentio reſidentibus, piſtor quidem panes ordine, unum autem vaſculum ex uno pulmento ſingulis coquus apponit.

S. Iſidor. reg. c. 9.

Joſeph. de Bello jud. lib. 2. c. 7.

4. *Ante focum, vel fornacem tempore hyemis*; nam, ut S. Bonaventura bene advertit, uſitatum eſt hoſti, homines ad prunas ſeducere; Dominum ſprevit Rex Joachim, negavit Petrus.

S. Bonav. p. 3. ſpec. p. 4. c. 6.

5. *Inter labores, aut ordinarias occupationes*, de quibus ſic loquitur S. Laurentius Juſtin. In ſanctis cogitationibus occupanda mens eſt, cum corporale ſit opus, ut pariter cordis, & corporis gratum Altiſſimo offeratur holocauſtum. Quod ſi hoc fieri nequit, pronuntietur verbum ædificationis, vel vocalis ſaltem non deſeratur oratio, ut Dominus dupliciter laudetur. Poſſunt etiam interdum, quamvis raro, cum communia fiunt exercitia, quæ-

S. Laur. Juſt. c. 21. de diſcip.

dam

Digitized by Google

dam humana, & jocoſa proferri verba, pro propria, aut pro fratris ſublevanda fragilitate, & deprimenda triſtitia. Paucorum enim eſt rigorem ubique ſervare ſilentii.

III. *Scire debet, quod ſilentium non modo voce, ſed etiam ſtrepitu, lædatur*, uti recte
Camald. conſtit. c. 42. Camaldulenſes notarunt dicentes: Quoniam vero ſilentium non ſolum loquendo frangitur, ſed etiam, & magis aliquo ſonitu, rumore, vel ſtrepitu: ideo inviolabili obſervatione caveatur, ne umquam horis ſilentio deputatis aliquid in cella, vel extra cellam Monachi, vel converſi in officinis quidquam operentur, quod ſonitum aliquem, aut ſtrepitum poſſit cauſare. Inde ortum aliqui putant ſilentiariorum officium, non infimum in Palatiis Imperatorum, quorum miniſtrorum munus erat curare, ne quies Principis, ſive dormientis, ſive comedentis, ſive alia negotia tractantis, ulla ratione turbaretur.

Nigr. in reg. 26. com. n. 2. IV. *Bene apprehendere debet neceſſitatem, & utilitatem hujus virtutis*. Et neceſſitas quidem ex eo oritur, quod cum homo ex una parte ſit animal ſociabile, ideoque vel ipſius naturæ inſtinctu incitetur ad mutuam confabulationem; ex altera vero parte ob vitiatam naturam non modice inclinetur ad vanam recreationem ex ſuperfluis, aut vanis colloquiis capiendam, merito admodum cautus eſſe debeat, ne in ejuſmodi vitium a lingua præcipitetur. Ob quam cauſam Salomon dixit: Omne aurum, & argentum conflandum, frenoſque ori rectos faciendos per ſilentii cuſtodiam; ut enim nullus equus etiam modeſtiſſimus, dum ſeſſorem recipit, ſine fræno dimittitur; ita, quantumcumque quis ſibi prudens, & cautus videatur, ſemper ſilentii fræno opus habet. Utilitatem vero cognoſcet ex eo maxime, quod ſilentium merito ab Aſcetis reputetur inter præcipua inſtrumenta tum perfectionis aſſequendæ, tum diſciplinæ publicæ conſervandæ, uti patet tum ex exemplo antiquorum Eremitarum, & teſti-
l. 1. c. 20. §. 2. monio Thomæ Kempenſi dicentis: Maximi Sanctorum humana conſortia, ubi poterant, vitabant, & Deo in ſecreto vivere eligebant: tum ex Religioſarum Familiarum conſtitutionibus, quæ omnes præcipua cura præcipiunt, & urgent ſilentii obſervationem.

V. *Pariter cognoſcere debet cauſas potiſſimas, cur ſilentium tam ſtrictum ſemper fuerit requiſitum ab omnibus tum Sapientiæ, tum Perfectionis Magiſtris*. Quam quidem geminam aſ-
S. Baſil. in reg. fuſior. ſignat S. Baſilius. Prior eſt, ut hac ratione loqui recte diſcamus, quæ ars ob tot circumſtantias ad eam requiſitas merito difficillima judicatur. Unde non perinde ut aliæ artes exercitando, ſed abſtinendo, diſcitur; quia, cum homo non ſit aſſuetus tot circumſtantiis, quæ ad iſtam artem requiruntur, ſed temere effutire ſoleat, quæ in mentem, & linguam veniunt, ſilentium, ut bene obſervat citatus S. Baſilius, duo ad hunc finem commoda præſtat, nempe, ut & oblivionem ex deſuetudine pariat, & ad ea, quæ recta ſunt, diſcenda otium ſuppeditet. Hinc recte S. Greg. dixit:
Hom. 2. in Ezech. Ille loqui veraciter novit, qui prius bene tacere didicerit. Poſterior cauſa eſt, ut hac ratione ſolitudini mentis aſſueſcat; & ad majorem cum Deo, & Sanctis familiaritatem diſponatur; hinc recte pius Aſceta: ſi te ſubtraxeris, inquit, a ſuperfluis locutionibus, & otioſis circuitionibus audiendis, invenies tempus ſufficiens, & aptum pro bonis meditationibus inſiſtendis. lib. 1. de imit. Chriſti c. 20 §. 2.

VI. *Scire debet facilem, & efficacem praxim pro hac virtute obtinenda*: quæ quidem praxis in duobus præcipue capitibus conſiſtit. 1. Ut poſt accuratam meditationem, qua commoda ſilentii obſervati, & damna violati, bene ponderentur, præmiſſam, firmiſſimum fiat decretum non loquendi, niſi cum neceſſitas, utilitas, & charitas requirit. 2. Ut ſtudeat quiſque quotidie in rerum ſpiritualium uſu, & guſtu proficere; per hoc quippe medium radix vitioſæ ad confabulandum inclinationis tollitur, & fit (ut S. Laurentius Juſtinianus prudenter advertit) ut, dum illo (ſcilicet Verbi Divini conſortio) paſcitur, terrenum pabulum non requirat.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. EX occaſione thematis: *Et cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo*: poteſt garrulitatis vitium, in templo maxime committi ſolitum, exagitari. Joan. 2. v. 15.
1. Itaque dicat Concionator, ſibi videri nunc denuo contingere, quod tempore Chriſti contigit, ut magis in templo vendentes, & ementes (vanos ſcilicet rumores, & fabulas) quam orantes inveniantur; proinde, cum Concionatori præcipue incumbat, honorem Dei, templique reverentiam vindicare; facturum ſe funiculum, ex tribus offenſis, quibus ejuſmodi blateratores Deum, proximum, & ſeipſos offendunt, demonſtrantis confecturum, eoſdemque e templo ejecturum. 2. Ergo incipiat ſingulas offenſas demonſtrare, & in primis quidem ab offenſa Dei faciat initium, oſtendendo, quod gravem committant *blaſphemiam* (uti S. Bernardus teſtatus eſt, dicens: Nugæ inter ſæculares nugæ ſunt, in ore Sacerdotis blaſphemiæ: quidni etiam in ore garrientis in templo; dum ſi non verbo, opere certe, quod plus eſt, Deum reverentia indignum oſtendit) *ſacrilegium* (juxta eumdem S. Bernardum, dicentem: Conſecraſti os tuum Evangelio: talibus aperire illicitum, aſſueſacere, ſacrilegium. Vere enim, & tales tempore ad ſacra exercitia deputato abutuntur ad profanas confabulationes) *idololatriam*, dum abominationes peſſimas, ut Deus apud Ezechielem quæ- c. 8. v. 6.
ritur, faciunt, & loco Dei vanitates, quibus delectantur, & de quibus loquuntur, adorant. Deinde oſtendatur, quantopere proximus offendatur, Angeli ſcilicet præſentes, & ſummam ex tali irreverentia diſciplicentiam concipientes: Homines pii, quibus ſummum impedimentum orandi, & dolor ob talem irreverentiam creatur: Parvuli ſcandalizati, & ſimilia facere diſcentes, juxta antiquum proverbium: *Wie die Alten ſungen, ſopfiffeten die Jungen*. Denique etiam demonſtret, quantopere ſeipſum offendat, dum patitur jacturam favoris, & gratiæ divinæ, ut non dignetur Deus Sacrificium noſtrum aſpicere: meriti, &

bene-

Digitized by Google

benedictionis, quam Dominus orantibus largiri ſolet: Famæ, dum oſtendit nihil boni ſibi ineſſe, ut S. Chryſoſtomus egregie probavit, dum ait: Si videro aliquem non amaotem orandi ſtudium, nec hujus rei ſervida, vehementique cura teneri, continuo mihi palam ſit, cum nihil egregiæ dotis in animo poſſidere.

Eccl. 20. v. 7. II. Ex occaſione thematis: *Homo ſapiens tacebit uſque ad tempus*: explicari poteſt natura, & paxis ſilentii, eumque in finem dici, ſicut Hiſtriones interdum ſeras ori dexteritate ſua, agilitateque affigant; ita etiam quivis ſuo ori ſeram appendere debeat, & quidem talem, quæ ex rotulis varias litteras continentibus conſtans, nonniſi cum certa verba per conjunctionem litterarum prodeunt, reſeratur; verba autem hæc non alia eſſe debere, quam quæ Monachus quidam januæ ſuæ adſcripſit, Neceſſitas, Utilitas, Charitas, ut ex eorum lectione memineris, numquam ex cella ſua egredi; niſi cum una ex his cauſis ipſum impullerit. Oſtendatur ergo 1. quomodo neceſſitas locutionem exigat, nempe quando Deus benedicendus, peccata confitenda, noſtræ neceſſitates explicandæ &c. 2. Quando utilitas locutionem ſuadeat, oempe quando augumentum gloriæ divinæ, aut noſtræ, vel alienæ ſalutis promotio notabilis ſperatur, aut officii noſtri ratio, vel etiam rei familiaris incrementum, commercium cum aliis requirit. 3. Quando charitas ad ſilentium non obſervandum nos impellat, nempe quando inſtruere, corrigere, ſolari, adhortari, aut corrigere proximum ex charitatis fraternæ officio debemus, quæ omnia facile particularibus caſibus, aut exemplis fuſius probari poſſunt.

Thren. 3. v. 26. III. Ex occaſione thematis: *Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei*: poſſuot oſtendi, & explicari commoda ſilentii per aptitudinem ad finem triplicem viæ purgativæ, illuminativæ, & unitivæ, facile, perfecteque obtinendum. Et 1. quidem oſtendatur: quam multa peccata vitentur per ſilentium, cum pleraque peccata a nobis in converſatione cum hominibus committi ſoleant: Quantum deinde etiam fræenum injiciatur inordinatis paſſionibus per ſilentium, ut quæ non modice per mutua colloquia irritantur, id quod per paſſionem amoris, odii, gaudii triſtitiæ, iræ &c. demonſtrari poteſt. 2. Quantopere conducat ad viam illuminativam, dum juxta SS. Patres inter præcipua inſtrumenta ad virtutes comparandas numeretur, id quod per virtutes humilitatis, modeſtiæ, caſtitatis, & ſimiles confirmetur. 3. Quam ſpecialiter conducat ad unionem cum Deo, & familiaritatem per exercitia ſpiritualia procurandam, cum ſilentium ſit Mater orationis, & optimum medium ad hoc, ut homo ſe ſuper ſe elevet, ſicut ſupra ex S. Scriptura & SS. Patribus oſteoſum eſt.

Prov. 14. v. 23. IV. Ex occaſione thematis: *Ubi verba ſunt plurima, ibi frequenter eſt egeſtas*: oſtendantur damna ſilentii violati per varias egeſtates, quas garruli incurrunt. Nam 1. pati coguntur egeſtatem *famæ*; quia vix unquam homines judicant, eum egregias dotes poſſidere, quem garrulitati vident obnoxium; ſciunt quippe, vaſa, quo magis inania ſunt, tanto ſonantia magis eſſe. 2. Egeſtatem etiam *virtutum* patiuntur: quia verum eſt Salomonis effatum: Vidiſti hominem velocem ad loquendum? Stultitia magis ſperanda eſt, quam illius correptio, & profectus in virtutibus. 3. Egeſtatem pariter *cæleſtium conſolationum* incurrunt: quia Spiritus Sanctus author earum conſolationum cor quietum, & humile, ac tremens ſermones Dei quærit. Hinc, & Chriſtus orbem ſuo adventu conſolaturus, ſub noctis ſilentium venit, juxta illud Salomonis: Cum quietum ſilentium continerent omnia, & *Sap. 18. v. 14.* nox in ſuo curſu medium iter haberet, omnipotens ſermo tuus exiliens de cælo a regalibus ſedibus, durus debellator, in mediam exterminii terram proſilivit.

V. Ex occaſione thematis: *In multiloquio non deerit peccatum*: demonſtretur, quam multis malis, & peccatis obnoxii ſint ſilentii violatores. *Prov. 10. v. 19.* Nam 1. committunt plerumque peccatum *Vaniloquii*, de quo Chriſtus dixit: Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homioes, reddent rationem de eo in die judicii. *Matth. 12. v. 36.* 2. Peccatum *Murmurationis* contra Deum & homines: cum, teſte Thoma Kempenſi, de iis plerumque libenter loquamur, quæ nobis adverſaria ſentimus, & per mutuas locutiones ab invicem conſolari quærimus. *l. 1. c. 10. §. 1.* 3. Peccatum *Detractionis*: cum experientia probet, nullos magis huic vitio obnoxios eſſe, quam garrulos: nec ullam colloquiis materiam aptiorem plerumque videri, quam alienos defectus, & vitia. 4. Peccatum *Levitatis*: cum ejuſmodi homines communiter leves ſint in moribus, atque adeo ex abundantia cordis os loquatur. 5. Peccatum *Jactantiæ*, quo nihil eſt uſitatius in colloquiis, maxime apud eos, qui in humilitate non ſunt fuodati. Ab his autem omnibus & pluribus peccatis aliis, cum præclare ſilentium defendat, juxta Salomonem dicentem: *Prov. 13. v. 3.* Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit, animam ſuam: qui autem inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiat mala, id eſt, peccata; an noo hoc ſolo titulo ſilentium ſingulari cura obſervaodum erit?

VI. Ex occaſione thematis: *Tempus tacendi, tempus loquendi*: *Eccl. 3. v. 7.* oſtendi poteſt, quibus potiſſimum temporibus tacendum ſit. Nimirum 1. in *templo*: Hic quippe memorem eſſe oportet templi Salomonici, cum ſummo ſilentio ædificati, ita ut malleus, ſecuris, & omne ferramentum non ſint audita: *3. Reg. 6. v. 7.* Item Chriſti vendentes, & ementes templo ejicientis: & tandem ſaluberrimæ adhortationis a S. Bernardo factæ: Parce Dei gloriæ, & parce alienæ conſcientiæ, parce ſaluti propriæ &c. 2. Tempore, quo peccator conſiſtit adverſus nos, *Pſ. 38. v. 2.* juxta exemplum Davidis: Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator adverſum me: ſic enim ventus contradictionis altera janua, id eſt, ore, clauſa, facilius quieſcet. Conſiſtit autem peccator adverſum oos, quando in conſortio impudica loquentium, detractorum, aut convitiantium, litantiumve

ver-

verſamur. 5. Quando Deus adverſitatem immittit: Tunc enim iterum exemplum S. Davidis ob oculos habendum eſt, de ſeipſo dicentis: Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu feciſti: ſi enim dum Principes, dum Medici aliquid circa nos ſtatuunt, mox acquieſcimus, & ſilemus, quanto magis, ſi ſapientiſſimus, & noſtri amantiſſimus Deus aliquid de nobis diſponat, cum ſilentio acquieſcendum erit? Certe Mariam Diazam quoniam de frigore querentem his ſolis verbis compeſcuit Chriſtus: Ego hoc frigus feci, & tu quereris? *Ib. v. 10.*

Prov. 13. v. 3. VII. Ex occaſione thematis: *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam*: comparari poteſt ſilentium Janitori, diligentem cuſtodiam oris velut januæ habenti: ſicut ergo honoratiores domus plerumque januas domus clauſas habent, aut certe Janitorem apponunt oſtio; ita & viri perfectionis ſtudioſi ſilentium velut ſedulum Janitorem ori ſuo adjungunt, præcipue tamen ob tres cauſas. 1. Ne exeat devotionis fervor, & tepor in orationis ſtudio ſuccedat; conſtat, quippe nulla re magis, quam frequentibus colloquiis devotionis ſpiritum imminui. 2. Ne exeat virtus, & vitia ſubintrent; in multiloquio enim non deerit peccatum, & qui multis utitur verbis, lædit animam ſuam. Hinc nonnemo recte dixit: Quoties inter homines fui, minor homo redii. 3. Ne exeat fama, & infamia ſubintret, nam, ut recte Thomas de Kempis advertit; ſæpe accidit, ut perſona ignota ex bona fama luceſcat, cujus tamen præſentia, & collocutio oculos intuentium, & colloquentium, audientiumque obfuſcat. *L. 1. c. 8. §. 2.*

§. XIII. ALII CONCEPTUS.

Qualitas.

Richard. de S. Vict. ob. 4. 4. Cant. I. OBſervaſtiſne in Canticis labia ſponſæ aſſimilari vittæ: Sicut vitta coccinea labia tua. Richardus de S. Victore exponit Myſterium: Labia ſponſæ, inquit, vittæ comparantur: quia ſicut vitta conſtringit crines, ne diſſolute diffluant: ita devota anima labia ſua ligat, & cohibet, ne mala, vel inutilia loquantur. Verum advertendum, ſponſum non dixiſſe dumtaxat: *ſicut vitta*, ſed adjunxiſſe, *coccinea*, alludendo ad charitatem, quæ exprimitur colore rubeo, quo voluit nobis ſimul indicare, quod ſilentium alicujus animæ perfectæ, virtuteque præditæ procedere debeat ex motivo charitatis, non ex quadam cauſa politica: debeat habere pro objecto amorem Dei, & proximi, ad hoc ut ſit actus virtutis, & meriti: ac propterea addit idem Richardus: Quæ vitta coccinea dicitur, quia per coccinum charitas intelligitur, quo labia hæc ligantur. Huic noſtro propoſito inſervit quoque textus ille Apoſtoli ad Theſſalonicenſes: *Iis autem qui ejuſmodi ſunt, denunciamus, & obſecramus in Domino Jeſu Chriſto, ut cum ſilentio operantes ſuum panem manducent*. In Greco textu, loco dictionis hujus, *ſilentio*, legitur: *Cum quiete operantes, ſuum ipſorum panem edant*. Ex quo colligitur relatio, quæ eſt inter ſilentium, & pacem, & quietem.

II. Stobæi verba ſunt: Aut dic aliquid ſilentio melius, aut ſile. Pythagoras dicere ſolebat: Aut oportet ſilere, aut afferre meliora ſilentio. Aut ſilentium tempeſtivum, aut orationem utilem habeat. *Stob. ſ. 14.*

III. Dion Philoſophus dicere ſolebat, naturam probe egiſſe, quæ geminas aures, & linguam unicam nobis fabricavit: ut ad audiendum eſſemus, quam ad loquendum, promptiores. *Manſi d. 8. n. 14.*

Neceſſitas.

IV. Dixit quidam expertus: Quidquid boni tacendo colligo, hoc ferre totum loquendo cum hominibus diſpergo. Docet experientia, quod in domibus Religioſorum, in quibus regularis viget obſervantia, ſilentium excitet ſpiritum devotionis, virtutis, perfectionis, & edificationis; adeo ut quia nullus ibi ſtrepitus, ſed magna quies, & mentis recollectio advertitur, de iiſdem verificari poſſit: *Vere Dominus eſt in loco iſto, non eſt hic aliud niſi domus Dei & porta cæli.* *Ib. n. 4.*

V. Conſilium, quod D. Chryſoſtomus hac in materia valde utili, & neceſſaria poſteritati conſecravit, fuit illud: Magis quam pupillam oculi, linguam tuam cuſtodias. Ecquis ignorat, oculi pupillam obſuſcari, & obtenebrari quocumque etiam minuto pulveris atomo? Ad eumdem modum, inquit, & infert S. Doctor: Puritas animæ, & conſcientia noſtra unico ſolo verbo malitioſo, aut malitioſe prolato, maculari poteſt. Ad hæc notetur dictio illa: *Magis*, etenim ſi obſcuretur oculi pupilla, deperditur lux corporalis: at ſi obtenebretur lux animæ, nempe gratia, amittitur æterna ſalus; Ecce quantus ignis quam magnam ſylvam incendit. Lingua conſtituitur in membris noſtris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis noſtræ, inflammata a gehenna, ait S. Jacobus. *S. Chr. h. ... Matt.*

VI. Portatis, fratres mei, vobiſcum, portatis clavem cellulæ, portate, & clavem linguæ: Opponitis peſſulum oſtio, adhibete retinacula ſalubriter ori veſtro. *S. Petrus Dam. ſer. 34.*

Æquitas.

VII. Anima noſtra superni Regis eſt ſponſa, cui, accepto pignore Sancti Spiritus, ſignaculo fidei eſt deſponſata. Maneat ergo in ſuis penetralibus virgo, non indecenter in publicum prodeat, non per oris limen egreſſa in ſupervacua ſe verba, ac ſæcularia effundat, ne, ſi deviare eam ſponſus a modeſta ſuæ pudicitiæ gravitate conſpexerit, quandoque objurgans dicat: *Si ignoras te, O pulchra inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum.* In cubiculo igitur ſuo, virginali more, reſideat, oris oſtium clauſum teneat, & numquam, niſi quæ ad expectandum pertinent Sponſi cæleſtis adventum, locutura procedat, ſub umbra ſilentii ſe reprimat. *Idem.*

Utilitas.

VIII. Quando Zacharias ab Angelo felix illud, fauſtumque recepit Evangelium, de *Manſi d. 1. n. 1.*

nativitate Joannis Baptiſtæ, ſilentium ſimul eidem iotimatum fuit: *Et ecce eris tacens, & non poteris loqui.* Et cur in ſummo gaudiorum apice hoons, & ſanctus hic ſenex affligitur, privatur oſu loquelæ, ac mutus efficitur? omnia in figura contingebant illis: Partus io lucem edendus qualis erat? *Vocabis nomen ejus Joannem*, quod interpretatur Gratia, ideſt ad haoc aſſequendam optima diſpoſitio ſileotium eſt. De quo S. Antoninus diſcurrit in hunc modum: Gratiam poſitive gignit, in cujos figuram Zacharias tacens, Joannem, qui interpretatur *Gratia*, genuit.

Id. d. 2. n. 6. IX. Multa jurgia ceſſare facit, qui tacet. Cui conformiter propoſito Drexelius facetam refert hiſtoriam: Mulier quædam Cooſeſſario ſuo dolenter exponebat multa jurgia, & rixas, quas cum marito ſuo frequeoter habebat, eo quod hic domum rediret ſemper ebrius, & quotieſcumque ab ipſa reprehenderetur, toties ille majori acceoſus ira peſſime ipſam tractaret. Confeſſarius tales excipiens querelas, pro remedio ſuggeſſit mulieri, ut aqoam videlicet ex certo quodam fonte hauſtam tamdiu in ore teneret, donec maritus, ebrius domum rediturus, obdormiviſſet. Obedivit illa; cumque aliquot vicibus eo remedio uſa fuiſſet, bonom ceſſantis litis effectum, quem inde experiebatur, acceptum referebat virtuti talis aquæ, non reflecteos ſe ad ſilentium, a quo procedebat. Quam opportuoe, & appoſite ei dici poterat: *Qui dimittit aquam caput eſt jurgiorum.*

Id. d. 7. n. 4. X. Notanda ſuot vera illa Jer. Proph. c. 8. *Ingrediamur civitatem munitam, & ſileamus ibi:* quæ comparatio inter ſilentium, & civitatem muoltam? ſi dixiſſet: dormiamus ſine periculo, ſine timore vivamus, tranſire poſſet; at ſileamus, cum quo hoc concordat? In ſenſu myſtico ſi intelligamus verba Prophetæ, alludit ad animam, quæ bene cuſtodiat linguam; quamdiu hæc taciturna eſt, non eſt quod vereatur ioſidias, aut aſſultus antiqui adverſarii, ſecura vivit, ac ſi munitam inhabitaret arcem. Celebre eſt illud Agathonis Abbatis exemplom io vitis Patrum. Tribus annis ille geſtavit in ore lapillum, ut ſileotii, & cuſtodiæ linguæ acquireret habitum; quæro, cur io hunc effectum elegerit ſibi lapidem potius, quam lignum, vitrum aut ferrum aliquod, vel plumbum, aut aliud quid ſimile? ominino mihi imaginor, & credo, eum alludere voluiſſe ad myſterium muri reprimentis hoſtis aſſultus, puta ad taciturnitatem, & ſilentium: quis ignorat, murum ædificari ex lapidibus? ergo ſi murus eſt, videlicet ſilentium, ædificemus, in ſe ipſo ſanctus ille ſenex dicere poterat.

Dignitas.

Macrobius in Satur. XI. Nihil tam cognatum Sapientiæ, quam locis, & temporibus aptare ſermones, Perſonarum, quæ aderuot, æſtimatione io medium vocata.

Jucunditas.

Vitæ PP. in l. 7. c. 12. XII. Quidam Frater interrogavit ſenem, uſquequo ſervandum eſt ſilentium? Reſp. Senex: Uſquequo interrogeris; in omni enim loco, ſi taciturnus fueris, requiem poſſidebis.

§. XIV. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. SEneca ſalubriter monet: Summa ergo ſummarum hæc eſt, tardiloquum te eſſe jubeo. *x*

II. Aut dic aliquid melius ſilentio, aut ſile. *Jamb. Vit.*
Expers periculi eſt præmium ſilentii.
Dicebat olim Vetus Jambus.

III. Xenocrates, cum maledico ſermoni intereſſet quæſitus, cur aliis loquentibus ipſe taceret? Reſp. Quia dixiſſe me pœnituit aliquando, tacuiſſe numquam. *Val. Max. l. 7.*

IV. Cleaothes rogatus, an non jucundum eſſet conſabulari cum amicis? cur ergo ipſe aſſiduo taceret? Reſp. Jucundum quidem, ſed quo jucundius eſt, eo magis oportet in hoc amicis concedere. *Stobæus ſ. de tacit.*

V. Socrates admooebat diſcipulos ſuos, ut tria præcipue ſemper obſervarent, in animo prudentiam, in vultu verecuodiam, in liogua ſilentium. *Max. ſ. 12.*

VI. Aut ſilentium tempeſtivum, aut orationem otilem habeas. Verba ſilentio, ſilentium tempeſtivitate claudas. *Stobæus ſ.*

VII. Cato adhuc puer, cum ſilentii cauſa carperetur: carpaot, reſpondit, taciturnitatem, modo vitam probent. Et addidit: Tum demum abrumpam hoc meum ſilentium, cum ea loqui potero, quæ ſunt iodigna ſilentio. *Plutarch. ap. Lang. in Polia.*

VIII. Epictetus in omoi negotio nihil adeo proſpiciendum dicebat, quam ut tutum, ſecurumque ſit, quod agitur. Eſt autem tutius, ioquiebat, tacere, quam loqui. *in Ench.*

IX. Cum Careo loquaculus ab Iſocrate Oratore inſtrui coperet: faciam, is inquit, ſed duplicem a te mercedem poſtulo, unam, ut loqui; alteram, ut tacere, te doceam. *Stobæus.*

X. Dæmon, qui omnes carnes Jobi cooſumpſit, integra tamen labia reliquit, ut pronam peccandi occaſionem relinqueret. Hinc ipſe Job dixit: Pelli meæ conſumptis carnibus adhæſit os meum, & derelicta ſunt tantummodo labia circa deotes. *Cap. 19. v. 20.*

XI. Pythagoricum olim ænigma erat: hirundinem in domum non ſuſcipiendam, id eſt, garrulos, & verboſos ſub eodem tecto non habendos, ut S. Hierooymus interpretatur. *In apol. ad v. Ruf.*

XII. Quod oſtreis cancer facit, dum incaute ſe aperientibus lapillum injicit, ut claudere ſe non poſſint; hoc diabolus loquacibus facit, dum ſcilicet per violationem ſilentii garrulitati aſſueſcere eos facit, ſicque efficit, ne deinceps os claudere amplius poſſiot. *Plutarch.*

XIII. Nihil æque proderit, quam quieſcere, & cum aliis minimum loqui, plurimum ſecum. *Seneca Ep. 103.*

XIV. Æbenea turris omnibus ſileotium eſt: *Jamb. Vet.*
Silentium rebus gerendis omnia eſt:
Utilior haud eſt ulla res ſilentio.

XV. David tam multa arcaoa io ſecreta manſione cognoviſſe dicitur, quia amicum Chuſi, qui idem, ac ſilentium ſigoificat, habuerat.

XVI. Secundum Thalaſſium, ſilentium, & preces maxima virtutum arma ſunt, mentem *Hom. 2. de Annu. hom. 100.*

enim

enim ſimul purificant, ac perſpicaciorem reddunt. Juxta S. Gregorium Nazianzenum continentiæ, & caſtitatis eſt mater ſilentium.

Barbonius. XVII. Recte cecinit nonnemo Poeta:

Nobile lingua bonum, ſi fari in tempore novit:
Nobile lingua malum, ſi fari in tempore neſcit.

Suetonius ap. Drex. in Phaëtont. c. 41. §. 4. XVIII. Auguſtus Imperator ita filiam, & neptes inſtituit, ut nihil agerent, nihilque loquerentur, quod non in diurnos commentarios referri poſſet.

Enchir. Epict. XIX. Omnis Inſtitutionis ratio, inquit Simplicius, eo refertur, ut & a rebus externis, & a brutis ſuis affectionibus, & a corpore ad ſeipſum animus avocetur, ut ſuo modo, eodemque perpetuo tenore vivat. Quam ad rem ſilentium plurimum confert. Ut enim ſenſus animum ipſos auſcultantem ad exteriora trahunt; ſic animum etiam ſermo ad exteriora effundit, cujus effuſionis remedium eſt ſilentium.

Ælianus l. 14. c. 22. XX. Tyrannus quidam Tryzus, ut occaſiones conjurationum præcideret, vetuit lege, ne incolarum quiſquam alteri, vel publice, vel privatim loqueretur. Igitur incolæ nutibus, & vultu animi ſenſa mutuo inſinuabant. Sed, & illud Rex ubi intellexit, cavit alia lege. Tum quidam, tyrannide nimia offenſus acriùs in forum progreſſus eſt; Ibi ſtans ſervide lacrymatus eſt: quem multitudo confluens ſecuta, in fletum publicum erupit. Quo intellecto, Tyrannus feſtinaturus, ut etiam id prohiberet, cum ſuis ſtipatoribus armatis advolaret ad ſedandas lacrymas; cives a longe illo viſo, eripientes arma militibus, Tyrannum interfecerunt.

Utilitas.

Gellius l. 1. c. 23. XXI. Papyrius prætextatus, patris in Senatum comes, a matre ad prodenda conſilia ſolicitatus, dixit: conſultum in ſenatu eſſe, utrum videretur utilius reipublicæ, unuſne vir duas uxores, an una duos viros habeat. Quo audito mater cum aliis matronis Romanis cum ad curiam lacrymabunda veniſſet, fides Papyrii ita enituit, ut ei ſoli liceret curiam intrare.

Dignitas.

Plut. in opuſc. XXII. Magna Sapientia eſt tempeſtivum ſilentium, & omni certe ſermone longe præſtantius.

Prov. 17. v. 28. XXIII. Recte dixit Salomon: Stultus quoque ſi tacuerit ſapiens reputabitur, & cum compreſſerit labia ſua intelligens. Hinc Alciatus quoque ſic cecinit.

Cum tacet, haud quidquam differt Sapientibus amens.
Stultitia eſt index, lignaque, voxque ſuæ.
Ergo premet labia, digitoque ſilentia ſignet,
Et ſeſe Pharium vertat in Harpocratrem.

Pythag. in ſuis præc. XXIV. Quidam a Pythagora quærens, quomodo inter ſapientes diſcipulos computari poſſet? hoc ab eo reſponſum audivit: Serva ſilentium, donec neceſſarium tibi ſit loqui. Si nihil dixeris, niſi quod bene ſcieris; ſi geſſeris optima, & locutus fueris pauca.

Neceſſitas.

XXV. Vetus antiquorum effatum erat: Non ulli tacuiſſe nocet, nocet eſſe locutum. *Cato l. 1. diſt. 12.*

XXVI. Hypocauſtum calidum ſine oſtio, vas vinarium ſine operculo, lingua ſine ſilentio: nec illud calorem, nec iſtud odorem, neque hæc animi fervorem conſervabit. *Drex. in Roſ. p. 1. c. 3. §. 6.*

XXVII. Abbas Siſoy dicebat: Crede, quia ecce triginta annos habeo, quod non deprecor Deum propter peccatum, ſed orans hoc dico: Domine, protege me a lingua mea. Et uſque nunc per ſingulos dies corruo per ipſam, & delinquo. *Vita PP. l. 3. libelli 4. n. 19.*

XXVIII. Dicente quodam Fratre: Deſidero cuſtodire cor meum: reſpondit Abbas Siſoy: Et quomodo poſſumus cuſtodire cor noſtrum, ſi lingua noſtra januam apertam habeat? *Ibid. l. 11. n. 29.*

Jucunditas.

XXIX. Angeronam ſilentii Deam ore obſignato repræſentarunt priſci, & in templo Volupiæ, quæ delectationis, & gaudii Dea fuerat, collocarunt, ut tacite ſignificarent, eum, qui ſilere noſſet, ingenti delectatione, ac voluptate profuſum iri. *Macrob. l. 1. Satur.*

§. XV. AXIOMATA.

I. Vetus Germanorum proverbium eſt; Duorum ſapientior tacebit prius. *Drex. in Phaet. c. 62. §. 6.*

II. Lædi, & ſilere, ſumma fortitudinis eſt. *Idem in Roſis p. 1. c. 3. §. 7.*

III. Alium ſilere cum voles, prius ſile. *Seneca in Hyppolit.*

§. XVI. AUTHORES.

I. ALphonſus Rodriqu. de perfectione p. 4. tr. 2. c. 4. & 5.

II. Nicolaus Lancizius opuſc. 5. num. 46. & opuſc. 9. c. 6. n. 535.

III. Julius Nigronus in reg. 26. communium Soc. Jeſu.

IV. Jeremias Drexelius in Roſis p. 1. c. 3.

V. B. Alb. Magnus in Paradiſo animæ c. 31.

VI. Euſebius Nieremberg. in doctrina Aſcetica 8. c. 1. & 2.

VII. Jacobus Alvarez t. 2. l. 3. c. 9. §. 13.

VIII. Joſephus Manſi Bibl. mor. tr. 88.

TITULUS CXXXVIII.

TEMPLUM.

§. I. Definitio.

I. *EST locus ſanctis operibus deſtinatus, ſcilicet orationum frequentationi, lectionum recitationi, divinæ laudis dedicationi: & veri ſacrificii oblationi.* Quod confirmans S. Bernardus: quis, inquit, Eccleſiæ parietes ſanctos dicere vereatur, quos manus ſacratæ Pontificum tantis ſanctificavere myſteriis? Ex tunc quoque, & deinceps inibi lectionum reſultare frequentia, ſanctarum orationum devota murmurare ſuſurria, ſanctarum reliquiarum honorari beata præſentia, *S. Bonav. ſer. 1. de ded. Eccl.* *S. Bern. ap. Manſi tr. 70. d. 2. n. 1.*

ſanctorum ſpirituum indefeſſa noſcitur cuſtodia vigilare.

Carolus in act. med. p. 2. ſi 3cap. II. S. Carolus Borromæus finem Templorum fuſius declarans ſic loquitur: Quod ſi homines in actionibus, & negotiis mundanis non caſualiter, aut modo fortuito agunt, ſed per judicium, & prudentiam ſe gubernantes, optime id, quod faciunt, conſiderant: ſicut & finem, ob quem ita faciunt, ut eam operi faciendo adhibeant diligentiam, & induſtriam, quam operis qualitas, & momentum requirit; quanto eſt rationabilius, quod, quando ad Eccleſias & ſtationes, & indulgentias (tantæ nimirum conſiderationis negotia) contenditis, bene conſideretis, quid facturi ſitis, aut quo fine illud facere debeatis? Eccleſiæ eo præcipue fine viſitantur, frequentanturque Domini noſtri, & ſanctorum ſolemnitates, ut myſteria illarum ſolemnitatum colantur, & venerentur reliquiæ, ad participandam earum virtutem, & efficaciam, ut per illas ad ſanctorum excitemur exempla, ut dies illi ſanctificentur, ut Sanctis illis mediantibus peccatorum veniam, aliaſque a Deo gratias, obtineamus. Item Eccleſiæ eo fine frequentantur, ut venerando, & tremendo Altaris ſacrificio præſentes adſimus; ut fructum mortis, & paſſionis Chriſti participemus; ut Pſalmodiam, & hymnos ad divinæ Majeſtatis laudem, & gloriam decantatos auſcultemus; Ad Eccleſiam ideo accedetis, ut orationes veſtras ſimul cum precibus totius Eccleſiæ Catholicæ a ſacerdotibus oblatis conjunctas divino conſpectui præſentetis; Ideo eo contenditis, ut ſanctorum interceſſiones pro vobis procuretis; ut pro peccatis veſtris miſericordiam, a tribulationibus, & ærumnis mundi hujus liberationem, in neceſſitatibus veſtris divini auxilii ſubſidium, contra tentationes victoriam, & pro virtutibus acquirendis gratiam poſtuletis. Qua igitur ratione poſſibile erit, quod ad fines hoſce prædictos Eccleſiam adeuntes, ullam proiſus detis operam, ut in ea reverenter, devote, ſilenter, in vobis metipſis recollecti, & ad omnia, quæ in illis fiunt, aut dicuntur, prompti, & parati, divinis officiis aſſiſtatis, & ſequamini præceptum Sapientis, qui dicit: *Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Dei*; refrænando videlicet omnes tuos affectus, cavendoque, ne quidquam loquaris, aut committas, quod loci illius ſanctitati repugnet.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Pſ. 26. I. UNam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, ut videam voluptatem Domini, & viſitem templum ejus.

Pſ. 92. II. Domum tuam decet ſanctitudo in longitudinem dierum.

Matt. 21. III. Domus mea, domus orationis vocabitur.

Pſ. 5. IV. Ego autem in multitudine miſericordiæ tuæ introibo in domum tuam.

Pſ. 25. V. Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ; ubi habitans glorificaris, inquit interlinearis, ut non ſibi, ſed tibi detur gloria, & ideo non ſimpliciter habitationis, ſed ubi habitat gloria, dicitur.

VI. Dominus in templo ſancto ſuo; ſileat a facie ejus omnis terra. *Habacuc. l. 2.*

VII. Introibo in domum tuam, adorabo ad templum ſanctum tuum in timore tuo. *Pſal. 5.*

VIII. Introibo domum tuam, in holocauſtis reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea. *Pſal. 65.*

IX. Introibimus in tabernaculum ejus, adorabimus in loco, ubi ſteterunt pedes ejus. *Pſ. 131.*

X. Vere Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam, pavenſque, quam terribilis eſt, inquit, locus iſte! Non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta cæli. *Gen. c. 28.*

XI. Ne appropinquas huc, ſolve calceamentum de pedibus tuis; locus enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt. *Exod. c. 3.*

Utilitas.

XII. Replebimur in bonis domus tuæ, ſanctum eſt templum tuum. *Pſal. 64.*

XIII. Si deprecati te fuerint in loco iſto, dimitte peccata ſervis tuis, & doce eos viam bonam, per quam ingrediantur. *2. Par. 6.*

XIV. Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei. *Pſal. 49.*

XV. Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum: concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini: Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum: Etenim paſſer invenit ſibi domum, & turtur nidum ſibi, ubi ponat pullos ſuos. Altaria tua, Domine virtutum, Rex meus, & Deus meus: Beati qui habitant in domo tua, Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te. *Pſal. 83.*

Jucunditas.

XVI. Adducam eos in montem ſanctum meum, & lætificabo eos in domo orationis meæ, holocauſta eorum, & victimæ eorum placebunt mihi ſuper altari meo, quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis. *Iſaia c. 56.*

XVII. Quæ eſt iſta domus, quam ædificabitis mihi? & quis eſt locus quietis meæ? *Ib. c. 66.*

XVIII. Introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat juventutem meam. *Pſal. 42.*

Irreverentia.

XIX. Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa? *Jerem. c. 11.*

XX. Incenderunt igni ſanctuarium tuum, polluerunt tabernaculum nominis tui. *Pſal. 73.*

XXI. Reſpexiſtis ad amplius, & factum eſt minus & intuliſtis in domum, & exſufflavi illud; quam ob cauſam, dicit Dominus exercituum? quia domus mea deſerta eſt, & vos feſtinaſtis unuſquiſque in domum ſuam. *Agg. c. 1.*

§. III. EX SS. PATR., ET DOCT.

Qualitas.

I. HInc, & illud quoque accidit, ut omnium pene mentibus inſitum ſit, naturaliterque perſuaſum, quæ Deo ſemel dedicata ſunt, ea neque prophanari, neque ulla homi- *Conc. Eph. l. 2. c. 22.*

num

num inſolentia, divina oboitente, poſſe attingi; quo enim pacto fieri queat, ut ea polluantur, quæ ſuapte natura ſemper ſunt munda, cæteraque emundant omnia?

Abulenſ. in c. 34. ex. II. Maxima reverentia exhiberi debebat in loco, ubi talis manifeſtatio Dei in ſigno fiebat, & ſic nos, eum io omnibus locis deputatis ad cultum Dei, eum colamus, nullus tamen eſt locus, in quo magis eum in reverentia magna habere debeamus, quam ubi eſt ſacratiſſimum Corpus Redemptoris, eum nihil ſit, in quo maoifeſtior Dei præſeotia appareat.

Manſ. d. 3. . 3. III. Quippe ſi orationis domus eſt, id tibi oportet agere quod vocatur, id eſt, orare, pſallere, peccata confiteri, amaris oculorum lacrymis, & mentis gemitibus peccata abluere, & fiducialiter veniam de commiſſis culpis implorare, eſt quippe ibi ſpecialiter reſpectus divinus. Aſſiſtunt ibi Angelici ordines pro populo deprecantes, qui preces noſtras ad aures proferunt Domini Sabaoth.

S. Ign. M. in ep. ad Magn. IV. Omnes ad orandum in eumdem locum convenite, ſit una communis precatio, una ſpes in charitate, & fides inculpata io Chriſtum Jeſum, quo nihil præſtantius eſt, omnes velut unuſquiſpiam ad templum Dei convenire, velut ad unum altare, ad unum Jeſum Chriſtum Sacerdotem.

S. Euch. ho. quod ſemper orare. V. Non autem in hoc ſolum divini timoris officium eſt ad domum Dei corporaliter convenire, & viſibiliter genuflectere: ſed animam ſupplicationis affectu, impetrationis fructu dignam facere, & ad exorandum fide, & operibus præparare.

Concil. quoddam ap. Manſ. tr. 20. d. 4. n. 9. VI. Filiationem veſtram, chariſſimi, commonemus, ut convenientes ad ſacratiſſimum Dei templum, id diligenter pertractare ſtudeatis, ad quod veniſtis; ſi enim veraciter creditis, templum Dei eſſe illud, ad quod convenitis, id proculdubio inibi operari debetis, quod ei placeat, eujus templum eſt, ad quod convenitis. Cum enim ubique Deus ſit, in ſuo tamen templo ſpecialiter debet requiri, & quantum ipſe inſpirare dignatus fuerit, inibi quod ei placet, debet expeti.

V. Beda in cap. 2. Joan. VII. Nolens aliquid io domo ſua terrenæ negotiationis, ne ejus quidem, quæ honeſta putaretur, exhiberi, diſpulit negotiatores; Quid ergo, fratres mei putamus, faceret Dominus, ſi rixis diſſidentes, ſi fabulis vacantes, ſi riſu diſſolutos, vel alio quolibet ſcelere reperiret irretitos, qui hoſtias, quæ ſibi immolarentur, ementes in templo vidit, & eliminare feſtinavit?

S. Chryſ. hom. 74. in Matt. VIII. Quid facis homo? mulieris ſpeciem curioſus in Eccleſia perſcrutaris, nec horreſcis, tanta templum Dei afficiens contumelia? Poſtribulumne tibi videtur Eccleſia, & foro ignobilior? Nam in foro erubeſcis, etiam times, ne quis te videat mulierem ſectari; in Eccleſia vero Dei, eum ipſe Deus te alloquatur, & ab iſtis deterreat, eo ipſo tempore maxime fornicationi, & adulterio vacas, quo tibi magna voce intonatur, ut ab his fugias, nec horreſcis, nec ſtupes.

Oleaſter c. 30. ex. IX. Adumbrat locus iſte (*facies & labrum æneum*) exameo, quod quiſque facere tenetur, cum ingreditur domum Dei, ut non niſi lotus ingrediatur: ſed timendum valde eſt, ut Auguſtinus notavit, ne maculas a corpore extergas, & laves, non autem a mente. Mirum valde eſt, quod non audens illotis manibus, aut ore Eccleſiam intrare, audeas vero illota mente, & plenus perjuriis, & adulteriis, & id genus aliis peccatis, Eccleſiam introire. Si macula in corpore, aut in veſte apparet, non audes intrare; ſi vero ſordida mens, & conſcientia, nihil times. Specula mandat Dominus poni juxta fontem aquæ: ſpecula vero tua, mandata ſunt Dei; *Tunc*, ait Juſtus, *non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis*.

S. Aug. ſ. de dedic. Eccl. X. Reſtituat Dominus fidelibus ſuis tam pie, tam hilariter, tam devote iſta operantibus, ut eos quoque ipſo in ſuæ fabricæ conſtructione componat; quo eurrunt lapides vivi, fide formati, ſpe ſolidati, eharitate compacti; ubi ſapiens ille Architectus Apoſtolus fundamentum poſuit Chriſtum Jeſum; fundamenta ergo in cordibus veſtris Apoſtolica, & Prophetica monita jacite; humilitatem ſicut pavimentum ſine offenſione proſternite; ſalutarem in corde veſtro doctrinam orationibus, ac ſermonibus tanquam firmis parietibus communite; divinis eos teſtimoniis tamquam luminaribus illuſtrate; infirmos ſicut columnæ ſufferte; inopes ſicut tecto protegite, ut vos Dominus in æternum perfectos, dedicatoſque poſſideat.

S. Bern. ep. Reg. Dom. 9. poſt Pent. XI. Terribilis plane locus, & dignus omni reverentia, quem fideles viri inhabitant, quem Angeli Sancti frequentant, quem ſua quoque præſentia Dominus ipſe dignatur.

Ibid. XII. Eſt locus Angelorum, locus Archangelorum, regia cæli, cælum ipſum: Quemadmodum igitur ſi cælum quiſpiam in anguſtum redactum illuc inducat: etiamſi patrem, etiamſi fratrem videas, tamen præ ſtupore non alloquaris: ſic neque hic aliud quidquam quam ſancta ſonare debent. Idem S. Nilus inculcat, ut templum aditurus, ſe cælum ingredi cogitet: Eccleſiam, inquit, non ſecus, ac cælum frequenta, nihilque in ea aut loquere, aut age, quod terram ſapiat.

Greg. ſuper Evec. Hom. 35. XIII. Templum Dei fidelis quiſque eſt.

XIV. Templum Dei eſt conſcientia.

Id. ſuper Ev. ho. 17. XV. Templi decor eſt pia habitantium religioſitas.

Bern. Idem in Ded. Eccl. ſ. 2. XVI. Templum Dei facit ia, cujus non eſt deprecatio, voluntas perverſa, inquinata memoria.

Utilitas.

Gerſon. Dom. 19. poſt Pent. XVII. Inter ſævientes, turbidoſque aerearum poteſtatum, ac ſpiritualium nequitiarum inſultus, inter crebra periclitantis mundi diſcrimina, ſummus Architector Jeſus domum ſtruxit, æternis baſibus ſtabilitam, quæ euntibus in ipſam eſſet in domum refugii, in aſylum protectionis tutiſſimum.

Idem de vit. cleric. XVIII. Crux, & Crucifixus nonne loquuntur, ut pœnitentiam agamus? cum ſalem ipſum Chriſtum ante oculos ſtatuant, quo nullus unquam acerbius doluit, non pro ſuorum, ſed pro noſtrorum ſatisfactione peccatorum. Sanctorum rurſus, ſanctarumque imagines idem ſuadent, ingerentes memoriæ noſtræ

Digitized by Google

quod per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Denique tuoibarum ſculpturæ magnis nos vocibus, & lamentis ad pœnitentiam provocare non ceſſant, ingerentes quid illæ ſunt, quid fueruot, quid nobis meruerunt, quid exiguñt ut ſuum, quorum corpora incioerata tegit tellus.

S. Chryſ. t. 1. hom. 49. XIX. Habes Eccleſiam, ſacrificium, quod perficitur, habes Patrum orationes, habes Spiritus Sancti domum, Martyrum memorias, & Sanctorum congregatiooem, multaque alia, quæ ſuot hujuſmodi, quæque poſſuot te a peccatis ad juſtitiam revocare.

Id. ho. 59. XX. Vitæ diligentiam, & puritatem nihil ſic efficit, & corrigit, ut continua in templis converſatio, & alacre ad audiendum verbum Dei ſtudium.

§. IV. EXEMPLA SACRA.

Qualitas.

Manſ. d. 3. n. 2. I. DAvid Rex ſupra omnes veteris teſtamenti ſanctos hoc encomio inſignitus, & nobilitatus fuit, ut ab illo vocaretur vir ſecundum cor Dei: *Inveni virum ſecundum cor meum;* ſed quonam merito hoc ſibi privilegium præ omnibus aliis comparavit? Certe non alio, quam quia præ cæteris honorem, & decorem domus Dei zelavit; quis enim alius per tot ſæculorum curricula de erigenda Dei domo, Eccleſiâ, vel templo aliquo adeo ſumptuoſo cogitavit, aut ſolicitus fuit, quam ipſe, qui pro hoc ædificio ad honorem Dei erigendo tot auri, & argenti milliones congregavit, cui operari adeo intentus erat, ut pro vehementia ſolicitudinis oculi ejus ſomnum vix capere poſſent? *Sicut juravit Domino, votum vovit Deo Jacob, ſi introiero in tabernaculum domus meæ; ſi aſcendero in lectum ſtrati mei; ſi dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum*

Drex. p. 3. c. 1. Aurifod. *Deo Jacob*. Deſtinavit autem pro ſumptu templi, & reliquit centum, & octo millia talenta auri, argenti vero decies centena, & ſeptemdecim millia. Hæc omnia auri, & argenti talenta pene ter millies decies centena millia nummorum ooſtratum aureorum conficiunt, hoc eſt ter mille milliones. Cornelius a Lapide ait: Salomoni pro Templo reliquit Pater bis mille, & quadringentos milliones auri. Ratione monetæ Italicæ facit auri, & argenti Ducatos 3282. milliones: inſuper centum trigiota quatuor millia, & viginti quatuor. Ad calculum Hiſpaoicum facit ea ſumma 2812. milliones, octo millia, trecentos ſeptuaginta quinque Ducatos Hiſpanicos. Ad Gallicum calculum 2745. milliones; unum, & quinquaginta millia, ſexcentos & ſexaginta ſex aureos nummos Gallicos. Hanc auri ſummam, ut tota ex auro ſit, non ferrent decem millia curruum nongenta, & octoginta, quamvis ſinguli currus caperent ducenta, & quinquaginta millia aureorum, ut ait Salianus *de amore Dei*

2. Par. c. 2. *lib. 8. c. 7. in fine*. In hoc Templo ædificando laborarunt hominum ſupra centum ſexaginta quinque millia. Præfectorum tria millia trecenti: Proſelytorum in monte onera portantium ſeptuaginta millia: Latomorum, & ſaxa Templo parantium octoginta millia. Ita Cronicon Regum.

II. De Matre S. Gregorii ſcribit Nyſſenus, quod in conventibus, locisque ſacris nunquam illius vox audita ſit, neceſſarias tantum illas, & myſticas excipio, ut nullum ab illius ore verbum in Eccleſia prodierit, niſi quod cum lacrymis Deo funderet. Plus ille dicit de religioſiſſima matre ſanctiſſimus filius: venerandæ menſæ nunquam terga vertit, nec divinum ſolum conſpuendo inquinavit. Tam urbana erat erga ſacram aram, ex qua panis, qui de cælo deſcendit, diſpenſabatur, ut religioni duceret, dorſum illi advertere, ipſum autem pavimentum templi ſic devenerabatur, ut labem fœdam ſacro loco afferre putaret, ſi vel expueret; ruſticam etiam profanationem, aut profanam ruſticitatem arbitraretur, niſi mutuo ſilentio, & toto ad reverentiſſimam obſervantiam compoſito corpore locum cæleſtem, ſolium permagnificum, imperialem thronum auguſtiſſimæ omnipotentiæ Dei quam urbaoiſſime coleret. O divina mulier! ſi inſolentias, vanitates, impietates, quæ in templis Dei a nobis hoc tempore exercentur, videres, vivere dolor non ſineret. *Did. Nyſſ. p. 2. §. 6. Dom. 4. poſt Paſc.*

III. S. Hieron. de ſeipſo ſcribit: Quando iratus fuero, & aliquid mali meo animo cogitavero, & me nocturnum phantaſma deluſerit, Baſilicas Martyrum intrare non audeo, ita totus, & corpore, & animo contremiſco. *S. Hieron. contra Vigilan. l. 1. v. 4.*

IV. S. Nilus in epiſtola quadam ad Anaſtaſ. de D. Chryſoſtomo Miſſam celebrante ita ſcribit: Cum cœpiſſet ſacrificium, plurimæ ſtatim ex illis virtutibus, e cælo deſcendentes, ſtolis indutæ ſplendidiſſimis, nudis pedibus, intentis oculis, pronæ altari, magno cum ſilentio, & reverentia, quoad venerandum illud myſterium expletum fuerit, circumſteterunt. *S. Nilus in ep. ad Anaſt.*

V. Amphilochius de S. Baſilio M. refert, quod vix unquam celebraverit, quin ſemper cæleſti aliqua viſione frueretur: ſemel tantum culpa Diaconi cujuſdam, qui ei aſſiſtebat, illa privatus remanſit, eo quod Diaconus ille laſcivum in mulierem oculum defixiſſet, tunc enim ſubito Angelici ſpiritus diſparuerunt, quem tamen mox ut a ſe removit, priſtinos viciſſim favores experiri cœpit. *Amphil. in vit. S. Baſil.*

VI. De Abulenſi Leontio in Prato ſpirituali refertur, quod Angelum dextero altaris cornui aſſiſtentem conſpexerit, ſibi dicentem: Ex quo ſanctificatum eſt altare iſtud, ego jugiter illi adſtare juſſus ſum. *Manſ. d. 3. n. 3.*

VII. Drexelius ſcribit, Philippum II. dum rei ſacræ regio ſtipatus comitatu intereſſet, duos e ſuis magnatibus ſibi vicinos familiarius inter ſe fabulantes obſervaſſe, redeuntem vero in conclavi, illos ipſos atroci vultu notaſſe, ac dixiſſe: Vos a conſpectu meo poſthac abite; quo velut fulmine icti, ita perturbati ſunt, ut alter mœrore ſenſim contabuerit, alter emota mente, attonito ſimilis, in omnem vitam manſerit, quid erit ab aſpectu Dei, in quem deſiderant Angeli proſpicere, & in quo omne bonum contemplantur, in æternum arceri? quod Iſaias prædixit olim populo *Drex. l. 2. Tribun. c. 3. §. 3.*

ſa-

Digitized by Google

ſacrilego: *In terra ſanctorum iniqua geſſit, non videbit gloriam Domini.*

Jo. Rho l. 3. c. 7. n. 2. VIII. S. Franciſcus Xaverius memor Apoſtolici dicti, levabat ubique manus ſuas in oratione, ſed nihilominus, quum in templi adorandi, exorandique Dei copia dabatur, in ea ſe libentiſſime abdebat, & noctes inſomnes ante aram traducebat: certe templum illi Goæ pro conclavi fuit, in quo quietem in precibus caperet, nihilque illis demeret, niſi quantum ſibi ineluctabili ſomnus raperet neceſſitate.

Ibid. n. 4. IX. Carolus Scribanius a Societate Jeſu, vir rebus agendis, & litterarum ſtudiis, ſcribendiſque libris occupatiſſimus, pro feſtis tamen diebus aras, & potius templi ornatum ipſe per ſe componere conſueverat. Haud ſatis erat homini religioſiſſimo auctoritate, qua plurimum valebat, apud viros principes, ac ditiſſimos mercatores ſatagere, ut magnifice templa omni ſacra ſupellectili inſtruerentur, niſi ſuam quoque operam adjungeret, ac laborem; quod tanto eſt laudabilius, quanto in hujuſmodi occupatis, ac litteratis hominibus rarius videtur.

Ibid. n. 6. X. Jacobus Granadus ex eadem Societate, ſacras Deo ædes, luteas ſcilicet has noſtras cæleſtium templorum imagines, quum præter tranſiret, aperto capite, ubi primum fuerat conſpicatus, incedebat; in peregrinationibus vero, quum oppidorum procul turres, & recta ſumma cœperant apparere, tum prima Granado cura templi oculis perveſtigandi, quod mox detecto ad reverentiam capite, ſacris hymnis, ac precibus conſalutaret. Quorum vero templorum curatio Societati obveniſſet, ea quam magnificentiſſime ſplendere cupiebat, & quidem quam rem ad ipſum ſpectaret, ne quidquam ad ornatum, elegantiamque deſiderari poſſet, nulla ſumptuum habita ratione, procurabat. Enim vero ſi Domini eſt aurum, illi jure optimo redditur.

Scribani. in polit. præfat. XI. Superiori ſeculo in ſolo Regno Mexicano, vix tum ad Chriſti fidem traducto, fuere extructa octoginta Religioſorum domicilia: Deinceps autem, hoc eſt, ab ejuſdem ſæculi anno ſeptuageſimo numerata ſunt ſeptuaginta, & eo amplius templorum millia, a Caſtellæ Regibus ibidem condita; In quibus ſunt quadraginta ampliſſimi, & ditiſſimi Epiſcopatus.

Berrz in Parad. n. 3. c. 6. de voc. v. Jac. Heur. in Miſſa. XII. Jacobus Rex 2009. templa B. V. ædificavit.

XIII. Reges Hiſpaniæ in ſolo occidente ſupra ſeptuaginta templorum millia ditiſſima pietate erexerunt.

S. Chryſ. n. 11. XIV. Templum S. Sophiæ Conſtantinopoli ea fuit majeſtate, ut cum dedicatio ejus celebraretur primo, exclamaſſe feratur Juſtinianus Imperator: ἐνίκησά σε Σαλομών: Superavit te, Salomon. Unde & in ejuſdem templi pariete quaſi victus, & mœſtitia perfuſus pictus erat Salomon, ſeu victum ſe ſe a Juſtiniano doleret, ſi viveret, ac videret Sophiæ templum.

Thom. Bzovk. in Pſ. 2. n. 91. XV. Ferdinandus Magnus Caſtellæ Rex cum mortem propinquam ſentiret, Sacrum fieri juſſit in æde S. Iſidori Hiſpalenſis, in eoque ſacra ſe communione refecit. Die ſequenti vocatis Epiſcopis Abbatibus, & viris religioſis ad Eccleſiam diademate coronatum, & regali cultu fulgentem deportari ſe juſſit, cumque ad S. Iſidori tumulum veniſſet, coram eo adſtans, clamavit ad Dominum alta voce: Tua eſt provincia, tuum eſt regnum, Domine, tu es ſuper omnes Reges, tuo imperio omnia ſubjecta, quod te donante accepi, reſtituo tibi regnum, tantum animam in æterna jubeas luce collocari. His dictis exutus regalibus ornamentis pro venia exorabat: Et recepta ab Epiſcopis pœnitentia, & extrema unctione, indutus cilicio, & cinere conſperſus, duobus diebus in pœnitentia ſupervixit.

XVI. Franciſcani cum initio in tugurio derelicto extra urbem Aſſiſium habitarent, & libris ad pſallendum carentes, rogarent Patrem nnum eruditum, quid de cruce Chriſti jugiter eis habebat ſermonem, ut ipſos doceret orare, dixit: cum orabitis, dicite, *Pater noſter*, & Adoramus te Chriſte, ad omnes Eccleſias tuas, quæ ſunt in toto mundo, & benedicimus tibi, quia per crucem tuam ſanctam redemiſti mundum. Docuit præterea Deum laudare in omnibus, & ex omnibus creaturis præcipue honorare Sacerdotes. Servabant illi hæc diligenter, & ad omnes Eccleſias, & cruces, quas e longinquo videre poterant, ſe humiliter proſternebant. *In hiſt. Seraph. Relig. l. 1. c. 4.*

XVII. S. Bruno ex Ragſpurgenſium familia poſt P. M. Leo IX. dictus, Norimbergam iturus a duobus nobilibus viris a Schwarzenburg invitatus, ut ſacellum, quod in tranſitu eſſet ſitum, conſecraret, ducta manu in modum crucis, ſic ut equo, inſedit, nulla alia admota cæremonia nobiles dimiſit; illi haud dum rati ſacellum conſecratum una manus inflexione, rogaverunt, ut dignaretur in ipſo templo conſecrare templum. At ille, ſi non omnes conſecrationis notas reverſi in ſacello videritis, revocate me, inquit. Nobiles reverſi, omnia pro more indicia conſecrati templi reperere, Templum ſcilicet, oleo delibutum, cruces, litteras in pulvere &c. cælitum utique miniſterio. *Bzuer. Sanct. vol 2.*

XVIII. B. Bertha Henrici Hilpolſteinii, & Berthæ filia, cœnobium, quod Biburgi exſtruxit, ipſa adjuvit manuum labore lapides, & cœmenta nudis pedibus apportando. Idem legitur de Matre Eberhardi Biburgenſis Abbatis, poſt etiam Archiepiſcopi Saliſburgenſis, quod exemplum plurimæ fœminæ tunc ſecutæ, utrique ſe ſocias addidere. *Ibid.*

XIX. Narrat Sigonius fluvium Atheſis Anno 589. in Urbe Veronenſi adeo inundaſſe, ut ad Eccleſiam S. Zenonis uſque pertigerit, ubi tametſi portæ paterent, ipſeque fluvius ad feneſtras uſque Templi intumuiſſet, ipſum tamen templum minime ingredi præſumpſit. Sic quoque S. Greg. Thaumaturgus montem quemdam, qui Eccleſiæ cujuſdam, quam dictus Sanctus moliebatur erigere, fabricam impediebat, retro cedere, ſufficientemque muris Eccleſiæ fabricandis ſitum, & ſpatium indulgere juſſit. *Car. Sig. in ann. 589. in Italia.*

XX. Eſt in oppido Mitivo templum S. Petro ſacrum, quod dicitur Boemice Silwice, quod latine ſonat in Silva: iverunt plures: quia illud templum magno miraculo numquam ita poteſt ho- *Peter Albertus Kenobſt. c. 9. Neuſt.*

hominibus repleri, quin plures capiat. Ejus ſtupendi miraculi modum deprehenſuri; nonnulli Nobiles conſpirarunt, & ſubditos ſuos ad multa millia ad certum diem addnxere. Templum ipſum ferrea catena circumdederunt, viſuri, num forte parietes diſcederent, ut tanto populo locus ſupereſſet. Sed immota catena, immotiſque parietibus, ingreſſo populo illo univerſo, ſuperfuit locus pluribus ingreſſuris. In eo templo ſtatua eſt S. Petri lapidea olim e terra eruta, quæ interdum dicitur fieri tam gravis, ut a nemine loco moveri poſſit: alias templo illo egreſſa, viatoribus in viis publicis occurrebat.

Jo. Bapt. Signius de Ss. Reliq. l. 25. XXI. S. Clemens tertius Pontifex ſummus lib. 1. Recognit, circa finem, teſtatur, ſe cum S. Petro viſitaſſe ſepulchra civitatis Jeruſalem, quorum in uno duo Fratres Martyres erant ſepulti: quod per ſingulos annos ipſo die natalis eorum mirabiliter ſponte ſua dealbatur.

Clemens. Rom. l. 10. Recogn. ſub fin. XXII. Cum Petrus Apoſtolus multos a variis languoribus Antiochiæ contra Simonem Magum curaſſet, tantam Spiritus Sanctus in illa die gratiam ſuæ virtutis oſtendit, ut omnes a minimo uſque ad maximum una voce confiterentur Dominum, & ne multis immorer intra ſeptem dies, plus quam decem millia hominum credentes Deo, baptizati ſunt, & Sanctificatione conſecrati; ita ut omni avichtatis deſiderio Theophilus, qui erat cunctis potentibus in civitate ſublimior, & domus ſuæ ingentem Baſilicam Eccleſiæ nomine conſecraret, in qua Petro Apoſtolo conſtituta eſt ab omni populo cathedra, & omnis multitudo quotidie ad audiendum verbum conveniens, credebat ſanæ doctrinæ quam ſanitatum efficacitas affirmabat.

Euſeb. l. 7. Hiſt. Eccl. c. 26. XXIII. In quodam loco ruris anguſti, cum res poſceret templum conſtrui, rupes quædam vicini montis ex parte orientis abjecta, ex alia vero præterfluens fluvius ſpatium quantum Eccleſiæ ſufficeret, denegabat. Et cum alius omnino non eſſet locus, omneſque mœſtitiam gererent, quod ſolum ad conſtruendum templum non haberent, Gregorius Neocæſarienſis Epiſcopus fide plenus pernoctaſſe in oratione dicitur. Et Dominum Jeſum promiſſionis ſuæ admonuiſſe fideliter, qua dixit. Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic: Tolle te, & mitte te in mare, & fiet utique. Cumque hac plena fide atque devotione depoſceret, ad lucem coeuntibus populis, inventa eſt rupes importuna ceſſiſſe tantum, quantum ſpatii ad condendam quærebatur Eccleſiam.

Boz de Sign. Eccleſ. lib. 9. cap. 6. XXIV. Thomas Boxius Eugubius congregationis oratorii presbyter ſcribit B. Mariam Magdalenam, & B. Martham ejus ſororem, Maſſiliam profectas, duo templa, quæ dicuntur adhuc ibi extare, alterum Chriſto, B. Mariæ Virgini alterum erexiſſe.

Niceph. Caliſt. l. 1. Hiſt. Eccl. c. 28. XXV. Conſtantinus Magnus Imperator, cum cognoviſſet, eos olim, qui idolorum errore tanquam furoris intemperiis vecti fuerant, ſalutiferum monumentum defodiſſe, aggere multo molem altiſſimam excitaſſe, Calvariæ, & reſurrectionis vicinum circumcirca locum occupaſſe, & lapidibus ingentibus ſolum ejus conſtraviſſe, ut oblivioni monumenta memoriæ ſempiternæ mandarent, & templum præterea impudicæ deæ Veneris ſtatuamque ejuſdem ibi collocaſſe, virgineo partui illudentes: ut qui eo loco debitum Chriſto honorem ſibi præſtandum ſtatuiſſent, ſimulacro ei exhibere viderentur, proceſſuque temporis oblivio veram premeret atque occultaret cauſam, quod nemini libere eo commeare, aut aliis rem indicare fas futurum eſſet: funditus templum ipſum eruere, aggeremque egeſtum quam longiſſime a civitate projicere, ut qui ſceleratis Sacrificiis contaminatus eſſet, juſſit templum illud pulchritudine præcipue ampliſſimum magnificentiſſimumque extruere præcepit. Cujus ædificationis inſtitutionem Macario ejus templi Antiſtiti per litteras commiſit.

Utilitas.

XXVI. S. Maria Ægyptiaca vitam duxerat lubriciſſimam & libidinoſiſſimam, & tamen quando Hieroſolymis templum S. Crucis ingreſſa fuit, non tam ut adoraret, quam ut ab amaſiis ſuis adoraretur, Deus ibi cor ejus tetigit, mox ut pedem ſuum ſacro templi illius limini intulit. Unde licet Pſalmiſta dicat: *Suſcepimus miſericordiam tuam in medio templi tui*, attamen peccatrix illa, ut ipſamet Zoſimo ſanctiſſimo Monacho retulit, dum in preſſura ingentis cujuſdam multitudinis hominum, urgendo templum ingredi conaretur, & juxta templi portam poſita nulla ratione penetrare poſſet, quin potius ſe inviſibili quadam virtute bis, terve ab Eccleſiæ foribus retrahi, & dimoveri experiretur, tandem in limine Eccleſiæ divinam erga ſe experta eſt pietatem, ſiquidem ad ſemetipſam converſa, ſuamque indignitatem conſiderans, atque ab inviſibili quodam divinæ miſericordiæ radio tacta, ſuſcepit miſericordiam ſuam, non in medio, ſed in ingreſſu templi ſui, docuit eam viam bonam, per quam ingrederetur, nam intrinſecus in corde ſuo compuncta vitam ſuam pro viribus emendare decrevit, pectuſque ſuum percutiens, & peccata ſua amare deplorans ingreſſa eſt, talemque in ſe mutationem experta fuit, ut ex tunc vitam pœnitentem rigidam, & immaculatam, ut omnibus conſtat exorſa fuerit. *Menſ & c. n. 3.*

Irreverentia caſtigata.

XXVII. S. Athanaſius circa annum trecenteſimum quinquageſimum ſextum refert, quod Conſtantio Imperatore Ariano Imperii habenas gubernante, multi diſſoluti juvenes Alexandrinam ingreſſi fuerint Eccleſiam, quorum unus ingenti cum petulantia in throno Epiſcopali ſe ad ſedendum collocavit, ac demum eumdem contemptibiliter a loco ſuo dimovere conatus fuit: omnes autem fornicarios ronchos, nulla majeſtatis loci ſacri ratione habita ducebant e naribus: ſed non diu abſuit ultrix Dei manus. Nam ut Azotii olim auſi Arcam tangere interibant, fedium tormentis prius excruciati, ita quoque miſer ille auſus *S. Athan. ep. ad ſolitarios.*

ſe

ſedem convellere: fragmento ligni inde in ventrem ipſius reſiliente, & quaſi ab ipſa ultione impacto, ſua inteſtina perforavit, & eadem vi, qua ſolium diſrumpere conabatur, rupta alvo ſuo inteſtina effudit.

S. Greg. Tur. c. 101. de gl. Mart. XXVIII. S. Greg. Turonenſis alteri cuidam e prophanatoribus, irrogato ſupplicio teſtimonium per ſequentem perhibet a ſe conſcriptam hiſtoriam: Cum Chilperici milites in homines paſſim deſævirent, multi ad eorumdem declinandam barbariem, in Baſilicam S. Vincentii confugientes, in eadem ſecuros ſe futuros eſſe credebant. Milites autem in eamdem Baſilicam nuſquam invenientes aditum, primo quidem Baſilicæ foribus ligneis ignem admoverunt, qui, dum omni ſua activitate deſtitutus, nihil eis commodi præſtaret, illas ſecuri confregerunt: direptiſque quæ in Baſilicam intulerant, cunctis eorum bonis, gladio tandem omnes in Baſilica repertos trucidarunt; ſed non diu hæc remanſerunt inulta, alii a dæmone correpti, nonnulli in flumine Garumnæ necantur, multi etiam a frigore occupati, diverſis in partibus diverſorum morborum genere vexabantur.

Manſi loc. cit. n. 13. XXIX. Aretas Archiepiſcopus circa annum 912. de Alexandro Imperatore ſcribit, quod ingentem die quadam ex naribus, & ſecretioribus corporis ſui partibus ſanguinis copiam egeſſerit, indeque mortuus ſit, eo quod arroganter, & ex mero contemptu, contecto capite, Eccleſiam fuerat ingreſſus; Et quia alias ſacram menſam, in templo ſpoliaverat, in mentis incidit delirium, a quo vix unquam poſtea ſibi plene reſtitutus fuit.

Thom. Bianch de Chriſt. modeſt. in templo. XXX. Narrat P. Thomas Bianch, cum iter per varias Provincias faceret, & doleret plurimum, in templis, jam nullam eſſe Chriſtianorum modeſtiam, ſibi ab inſigni Societatis noſtræ viro, qui P. Thomæ ſuper ea re dolorem non ignorabat, ſequens factum fuiſſe narratum: Cum Pater ille ante annos aliquot Tulli conciones haberet, rogatum ſe a Præfectis claſſis maritimæ, ut Turcam induceret ad fidem Catholicam amplectendam; erat is captivus, & ob egregiam indolem, ac fidelitatem omnibus carus. Pater, qui multos hæreticos ad fidem reduxerat, aggreditur Turcam, quanta poteſt humanitate, num velit ſe de rebus Chriſtianis edocentem audire: libertatem pollicitus, ſi Chriſto ſe adjungeret; At is actis modeſte gratiis de ſui cura, atque ſtudio, libere ei reſpondet, ſe jam prope ſtatuiſſe fieri Catholicum; ſed poſtquam in templis Chriſtianorum tantam vidit licentiam in multis, quas obibat, urbibus, certum ſibi nunc eſſe, eam religionem non ſectari; ubi Deus cæli, & terræ villificeret, etiam in locis cultui ſuo dedicatis. Si (addebat) in noſtris Moſchæis, in quibus tamen non profitemur modo tam ſingulari, uti apud vos, Deum coli, leviſſime in modeſtiam, & reverentiam loci peccaremus, nemo noſtrum graves admodum pœnas effugeret. Quæ reverentia, quam in religione noſtra Divinitati tribuimus, me convincit: ibi plus eſſe loci cæleſtis, ubi plus, & modeſtiæ, ac venerationis.

§. V. EXEMPLA PROFANA.

Vita S. Franc. l. 1. c. 8. I. OBlata S. Franciſco ovis ad B. V. de Portiuncula, fuit ei percara, eam monuit, ut laudibus divinis intenderet, & ab omni Fratrum offenſa caveret. Ovis autem juſſa miraculoſe executa eſt. Nam audiens Choro cani, adfuit, & ſponte genua curvavit, balans ante Aram B. Virginis, velut eam ſalutaret, ſub elevatione item genua flectebat, idque nemine docente.

S. Ambr. l. 3. Virg. prope init. II. S. Ambroſius ſcribit, Alexandro ſacrificante Macedonum Rege, puerulum barbarum, qui ei lumen accenderat, excepiſſe ignem brachio, atque aduſto corpore manſiſſe immobilem, nec dolorem prodidiſſe gemitu, nec tacito pœnam indicaſſe fletu, tanta in puero barbaro fuit diſciplina reverentiæ, ut naturam vinceret; atque ille non deos qui nulli erant, ſed Regem timebat. Quid enim timeret, eos qui, ſi idem ignis eos contigiſſet, arſiſſent?

Seneca ad Alb. 12. III. Seneca teſtatur, ipſa quoque collapſorum templorum rudera, lapides, & cœmenta, a cæcis gentilibus in ſumma habita fuiſſe veneratione: Non magis, inquit, contemnitur ſapiens, cum jacuit, quam ſacrarum ædium ruinæ calcantur, quas religioſe, æque, ac ſtantes adorant.

S. Hiero. l. 2. cont. Jovin. IV. S. Hieronymus Philoſophos, Platonicos, & Stoicos, ut majorem in virtutibus moralibus facerent progreſſum, in domibus, quæ ſacris locis vicinæ erant, commorari ſolitos fuiſſe, his verbis ſcribit: Platonici & Stoici in templorum locis, & porticibus verſabantur, ut admoniti anguſtioris habitaculi ſanctitate nihil aliud, quam de virtutibus cogitarent.

Novarin. ap. Manſi d. n. 7. V. De Turcis refertur, quod cœnaculum montis Sion, in quo ſanctiſſimum altaris Sacramentum inſtitutum fuit, ingreſſuri, præ reverentia, qua locum illum venerantur, ſeſe diſcalceant, nudiſque illud pedibus ingredientes, interdictum ſibi eſſe perſuadeant, ne oris ſui ſalivam in illud expuant; habetque hæc veneratio ſuam ab antiqua quadam traditione originem, quæ inter Turcas circumfertur, quod nimirum Chriſtus eodem in loco olim ſolemnem quamdam inſtituerit Cæremoniam.

1. Eſdræ c. 1. VI. Cyrus Rex Templum Jeroſolymitanum denuo in honorem Dei fabricari, & reſtaurari præcepit, eumque in finem plurima ſubſidia ſubminiſtravit: Protulit vaſa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonoſor de Jeruſalem, & poſuerat ea in templo Dei ſui, omnia vaſa aurea, & argentea, quinque millia quadringenta.

Manſi l. c. n. 8. VII. Darius pariter Cyri exemplum imitatus, licet, & ipſe idolatra eſſet, idem Dei templum honoravit, illud ſuis ſumptibus perfici curando.

Baron. ann. 412. n. 21. VIII. De Alarico Gothorum Rege in Annalibus Eccleſiaſticis refertur, quod, tametſi in cunctis aliis actionibus barbarus eſſet, attamen, poſtquam poſt diuturnam obſidionem urbem Romanam poteſtati ſuæ tandem ſubjeciſſet, vetuit per edictum publicum, ne ulla iis inferretur moleſtia, qui ſecuritatis cauſa ad loca ſacra, & præcipue in SS. Petri, & Pauli

con-

confugiſſent Baſilicam. Accidit autem, ut, dum potens quidam Gothus per urbem oberrans in certa quadam domo Virginem ſacram provectæ ætatis inveniſſet, omne aurum, & argentum ab ea ſibi extradi poſtularit. Cui Virgo conſtanti fide, animoque, magnam auri argentique ſibi quidem copiam eſſe, reſpondit, eamdemque ei videndam ob oculos poſuit (erant enim vaſa ſacra penes ipſam majoris ſecuritatis cauſa in cuſtodiam depoſita, quæ haud ſine divina inſpiratione barbaris revelanda eſſe cenſuit) cumque barbarus hic Gothus ingentem hunc theſaurum ſummo ſtupore vidiſſet, Virgo Chriſti: En, inquit, hæc ſunt vaſa ſacra S. Petri Apoſtoli, rape illa, gaudes, & videbis, quis inde tibi eventus ſit ſecuturus; ego interea, quæ ad hunc theſaurum a raptoribus tuendum minime ſufficio, illa quoque mihi reſervare non præſumo. Barbarus autem hæc omnia ad Alaricum retulit, qui omnia prædicta vaſa ſacra ad Baſilicam Principis Apoſtolorum ſine mora deportari, præfatam quoque virginem, & omnes Chriſtianos, qui prædicta vaſa ſacra ad Baſilicam uſque S. Petri comitarentur, cum omni ſecuritate ab omnibus injuriis immunem tutari mandavit. Magna igitur cum pompa omnia illa vaſa aurea, & argentea a diverſis ſuper caput impoſita prolixo itinere (cum domus præfata ab Eccleſia S. Petri procul poſita eſſet) deportata fuerunt, ſtipantibus utrumque portatorum latus plurimis militibus, diſtrictum in manu ſua gladium tenentibus, decantatiſque publice tam a Romanis, quam a Barbaris, in honore Dei hymnis, & canticis.

Ap. Manſi d. 33. n. 18. IX. Idem de quodam Maurorum belli Duce, viro ſagaci, & experto, cui nomen Gabaon erat, refertur, eum ſuorum nonnullis præcepiſſe, ut, ſi Wandali exercitum moventes, aliquas orthodoxorum Eccleſias profanarent, ipſi eaſdem ab hoſtibus dehoneſtates repararent, & ad cultum Deo in iis debitum exſolvendum diſponerent; dicebat enim, Deum Chriſtianorum, qui ab orthodoxis colebatur, utique caſtigaturum iniquos, qui illum offendunt, & auxiliaturum iis, qui ipſi fideliter ſerviunt: Cum igitur Wandali, Ariana labe reſperſi Eccleſias Catholicorum contaminaſſent, Gabaoni militantes exercitus iis recedentibus, eaſdem Eccleſias ſic profanatas mundabant, & expoliebant, gratiſque, & odoratis ſuffitibus adimplebant, ipſos quoque Catholicos Sacerdotes ſuis denuo honoribus, & Eccleſiis reſtitutos, in priſtinum dignitatis, & auctoritatis gradum reponebant; Qua executione per ſuos facta, Gabaon adverſus inimicus ſuos exercitum movit, magnamque in illis ſtragem edidit, adeo ut pauci ex iis ad domum propriam reverti poſſent.

Oroſ. & S. Bern. X. Oroſius, & ex ipſo S. Bernardinus de Pompejo Magno ſcribunt, quod, poſtquam viginti duos in Oriente Reges debellaſſet, multoſque de omnibus inimicis ſuis, contra quos dimicaverat, retuliſſet glorioſos triumphos, tandem quoque Hieroſolymam arcta obſidione diu cinctam invaſerit, omneſque qui ad templum confugerant, occiderit illudque in ſtabulum equorum convertens, ſuos in eo equos collocarit: unde divino judicio factum eſt, inquit S. Bernardinus, ut qui ante in omnibus victor erat, poſt hoc infeciliter victus fuerit.

XI. In quadam urbe Regni Regu vidit Rever. P. Mendozius. Idolum, quod dictum eſt Deus ſomni, quia ſub capite habebat 48. pulvinaria e ſaxo, fuit idolum longum 90. pedes, & jacens uno brachio faciem tegebat. Rogati incolæ, cur Deos tam magnos effingerent, reſponderunt, quia Deus ipſe eſſet magnus, decere eum magnis rebus repræſentari. In eo Regno templum eſt, cujus idolum dicitur ab incolis eſſe Deus centum, & decem millium Deorum Dominum, dicuntque eſſe inibi totidem Deorum ſimulacra, quæ tamen numerare Patrem, qui inibi fuit, pingebat. *Ex litt. Malacadatis an. 1554.*

XII. Templum Dianæ Epheſinæ 220. annis a tota Aſia ædificatum eſt, in quo aliud quoddam miraculum erant columnæ 127. a ſingulis Regibus factæ, 60. pedum altitudine. *Majolus in canic. colloq. 25. f. 971.*

XIII. Templum Upſalæ tantæ erat venuſtatis, ut pavimentum, muri, columnæ auro tectæ, ipſum quoque tectum ex auro confectum fuerit, & catena inſuper aurea totum templum ambiverit. *Ibid.*

XIV. Veſpaſianus Imperator in reſtitutione combuſti Capitolii ruderibus purgandis manus primus admovit, ac ſuo collo quædam extulit. *Suetonius in vit. c. 8.*

XV. In eo diplomate, quo Sinarum, ac Tartarorum Rex Xunchi anno 1600. templum a P. Adamo Schall Pecchini exſtructum honoravit, & legem Chriſti approbare ſe dixit, & laudare, tandem ſubjungit: Ideoque ad perpetuam hujus rei memoriam hunc illius Eccleſiæ Titulum præfigo: Tun hiven hia Kim, id eſt, excellens penetrando cælo locus. *Kircerus in China illuſtr. p. 2. c. 8.*

XVI. Adſtabat Chriſtianorum ſacrificio Rex Chriſtianæ adhuc manſuetudinis ignarus, & quamquam ſub ramalibus a ſacerdote fieret, majeſtas nihilominus & latens myſteriis Divinitas attonitum habebat, animoque ſuſpenſum. Inter hæc nobiles Ephebos ante mapalis oſtium perſtrepentes audit: ratuſque violatam, ut non inepte interpretabatur, præſentis Numinis majeſtatem non niſi adoleſcentium cæde poſſe expiari, rapi illico ad ſupplicium jubet. Luiſſent ſanguine irreverentiam adoleſcentes, niſi Luſitanus docuiſſet, Deo, uti quam maxime cordi ſit reverentia, magis tamen adhuc manſuetudine illum delectari eo præſertim ſacrificio, quod incruentum eſſe ſancivit. *Jo. Maf. l. 1. c. 1. n. 7.*

§. VI. SIMILITUDINES.

I. SIcut cælum Empyreum eſt locus contemplationis, ita Eccleſia materialis eſt locus orationis, non quod oratio, & contemplatio de neceſſitate determinent, vel exigant locum, ſed quia ſic decet, ut in loco altiſſimo habitent, qui Deo fruuntur, & in locum conſecratum conveniant, qui Dominum deprecantur. *Dion. Carth. in c. 56. Iſa.*

II. Sicut is, qui eodem tempore, quo Henrico III. memoriale præſentabat, cultrum quoque in eum ſtringens, ipſum contrucidavit, parricida erat; ita quoque, ſi is, ad Eccleſiam orandi cauſa accedit, eodem tempore *Manſi d. 6. n. 2.*

per irreverentiam, diſſolutionem, & ſcandala ſua, domum orationis profanat, Deum utique mortaliter offendit.

Idem Aſc. 6. n. 6. III. Sicut io Paradiſo terreſtri Deus vitæ arborem plantavit, qua mediante, homo in longiſſimum uſque tempus producturus fuiſſet vitam quandam inalterabilem, & felicem: ita quoque divina, & ioſallibilis Providentia in Paradiſo Eccleſiæ ſuæ, ad ſpiritualem, & immortalem animarum noſtrarum vitam promovendam, & confirmandam, arborem veræ vitæ plantavit: *Ego ſum Panis vivus qui de cælo deſcendi: ſi quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* De qua arbore multi ſervi Dei participantes ad noſtram utilitatem quotidie multa operantur mirabilia.

Idem diſ. 23. n. 1. IV. Sicut arca Domini, & Dagonis idolum, ſeſe mutuo in uno eodemque templo non compatiebatur, ita quoque, quando ſublata a locis ſacris debita reverentia, diabolo potius, quam Deo, io iiſdem ſervimus, a Deo protinus deſeruntur, quia domum Dei decet ſanctitudo. *Quæ enim participatio Juſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas lucis ad tenebras? quæ conventio Chriſti ad Belial?*

§. VII. MOTIVA.

S. Bonav. ſ.2.de ded. I. ANgelorum exemplum; de quo ſic S. Bonaventura locutus eſt; Debet enim reverentia ipſis adſtantibus exhiberi, & glorioſi angelici ſpiritus nobis adeſſe credendi ſunt, cum divinis mancipamur obſequiis, vel officiis. In eodem ſermone ſubjungit dicens: Non dubitare licet, ubi Dominici Corporis, & Sanguinis myſteria geruntur, ſupernorum civium adeſſe conventus, qui monumentum, in quo venerabile Corpus poſitum fuerat, & jam reſurgendo abſceſſerat, tam ſedulis excubiis ſervaverunt; debet igitur eis adſiſtentibus reverentia exhiberi.

Conc. Eph. p. 3. c. 21. II. *Paganorum Exemplum*; nam, ut Concilium Epheſioum ait, ſi falſa veterum paganorum religio, quæ, quidvis obvium pro Deo colebat, adeo ſuperſtitionis ſuæ ſervans fuit, ut altaria oon quibuſvis, ſed ſacerdotibus dumtaxat ab hoc inſtitutis, committeret, neque fana ſua rurſum obilibet, ſed in arcibus, aliiſque munitioribus locis taotum erigeret, ibique idola ſua magna cum veneratione adoraret; quanto magis par eſt, nos religionem noſtram, ut omni cum obſervatione, pietate, ac diligentia obſervare, tucrique nitamur, ad quos Deus ipſe cum vero religionis cultu, cælo interim non deſerto, deſcendit.

S. Chryſ. h.2. c.21. III. *Dæmonum exemplum*; nam, teſte Chryſoſtomo, domum, ubi repoſitum fuerit thus, timet diabolus, nec audet accedere; multo magis ubi reponitur Corpus Chriſti, & celebrantur divina myſteria: Idem quoque ſanctus Doctor, Dæmones Eccleſiam ingredi minime præſumere, dicit: Extra Eccleſiam, inquit, ſtat diabolus quippe ſacrum iſtud in ovile non audet intrare; obi enim Chriſti grex eſt, lupus non comparet, ſed foris ſtat.

S. Ambr. l.3.de Vir. IV. *Brutorum exemplum*, quod S. Ambroſius ſequentibus verbis ob oculos pooit: Frequens ſermo eſt, cum plurima ranarum murmura religioſæ auribus plebis obſtreperent, ſacerdotem Dei præcepiſſe, ut conticerent, & reverentiam ſacræ deferreot oratiooi, tunc ſubito circumfuſos ſtrepitus quieviſſe. Silent igitur paludes; homines non ſilebunt? Et irrationabile animal per revereotiam recognoſcit, quod per naturam igoorat, hominum tantam eſſe immodeſtiam, ut pletiqne deſerre nequeant mentium religioni, quod deſerunt aurium voluptati.

V. *Utilitas*; qoam paucis explicavit S. Carolus Borromæus his verbis: Hæc ſacra loca elegit Deus, ut in iis fidelium orationes exaudiat; ut mediis Sacramentis ſuam nobis largiatur gratiam; ut mediante ſacroſancto Verbo ſuo prædicatu donis nos ſpiritualibus locupletaret. In ſacris hiſce locis per ſacerdotes, alioſque miniſtros Eccleſiaſticos cæleſtis beatorum Angelorum, & Sanctorum Hierarchia repræſentatur; eo fideles concurrunt, ut in una fide, io uno ſpiritu, & quaſi uno, eodemque ore, tamquam unius ejuſdemque Eccleſiæ membra orationes ſuas unanimiter perſolvant. Hæc & alia multa bona in Eccleſiis copioſe recipimus. Cui conſentiens S. Chryſoſtomus: Qui huc, inquit, cum fide, ac ſtudio ventitat, innumeris theſauris ditatus abſcedit, & ſi tantum os aperuerit, omni ſuavitate continuo, ac ſpiritualibus opibus complebit illos, qui congreſſu ejus fruuntur, & ſi ſexcentæ ingruerint calamitates, omnes æquo animo feret, utpote qui ex ſcripturis divinis patientiæ, Philoſophiæque ſufficientem occaſionem hinc acceperit. Et iterum: Neque vero tantum ex admonitione, ſed etiam ex precibus, ex paterna Benedictione, ex communi conventu, Fratrumque charitate, atque aliis ſexcentis ex rebus, multa utilitate, atque omni oblectatione percepta, ſolet diſcedere, atque innumera booa domum reportare. *S. Car. p. 7. act. Med. fol. 2040.* *S. Chryſ. ea. h.19.*

§. VIII. ASCETICA.

I. IN *primis noſſe debet Aſceta cauſas, ob quas præciſe templa intramus*, quas S. Bonaventura his verbis indicat: Quatuor de cauſis intramus Eccleſiam: ut laudemus Deum, unde boc: *Laudate ſervi Dominum*; quandoque, ut oremus: *Domus mea domus orationis*; quandoque, ut inſtruamur: *Venite ad me, & ego docebo vos*; quandoque ut reficiamur ſuſceptione Sacramenti, quod in Eccleſia præſentatur. *S. Bonav. in Pſ.117.*

II. *Noſſe debet, cur Eccleſia domus orationis vocetur*; nimirum ob octo cauſas ab eodem Sancto indicatas; *Prima* eſt, quia ibi peccator recte orans obtinet peccatorum remiſſionem. *Secunda*, quia tentatus, ibi recte orans, obtinet liberationem. *Tertia*, quia contra ſterilitatem obtinet ejuſdem ſœcunditatem. *Quarta*, quod infirmus impetrat ſalubritatem. *Quinta*, triſtis conſequitur jucunditatem. *Sexta*, alienigena impetrat proſperitatem. *Septima*, converſus ad Deum habebit victoriam. *Octava*, quod captivatus adipiſcetur incolumitatem, & quidem, ut idem Doctor Seraphicus notat, omnes hæ utilitates, quas in domo Dei conſequimor, a Salomone 3. *Reg. c.* 8. & 2. *Par. c.* 7. ſpeciatim expreſſæ fuere. Et pro *Idem S. de dedic.*

his

Digitized by Google

his octo beneficiis, inquit idem Seraphicus, quæ conferuntur in domo orationis, celebravit Judas Machabæus per octo dies ſolemnitatem dedicationis, ſicut dicitur 1. *Mach.* 4.

Hug. Car. in c. 4. Jo. III. *Noſſe debet, cur Eccleſia ſit aptior ad preces Deo offerendas;* id quod Hugo Card. ſequentibus verbis indicavit: Notandum, quod locus ſacratus Deo, & benedictus, aptior, & utilior eſt ad orandum. Primo quia ibi magis excitatur devotio, & ferventior fit oratio. Item benedictio Epiſcopalis, & oratio ejus majorem efficaciam confert orationi ad impetrandum, quia aſſociatur orationibus Eccleſiæ generalis: item quia Dominus domum ſibi dicatam, & habitantes, & pſallentes in ea, quadam ſpeciali gratia cuſtodit, & viſitat. Cui conſentiens Gerſon: Sanctius inquit, *Gerſ. t. 2. de vit. Cl.* & Deo placentius, & fructuoſius eſt regulariter orare Deum in templis, & locis ſibi dicatis, quam in aliis; hujuſque aſſerti ſui rationem his verbis aſſignat. Valor quippe orationum ibi factarum cumulatur ex oratione generali, & loci majeſtate, ex qua fit devotionis major incitatio, propterea non abſque grandi ratione ſedula religio Patrum noſtrorum particularia oratoria vetabat.

S. Bern. t. 2. ſ. 10. c. 2. IV. *Noſſe debet, Chriſtum, dum juſſit, ut in cubiculum pro oratione intremus, non præjudicaſſe Templorum frequentationi;* nam ut S. Bernardinus bene advertit, ille cubiculum ſuum intrat, qui omnes humanos ſenſus ad interiora revocat: ille quoque oſtium ſuum claudit, qui cordis cogitationes, ne extra vagentur, frænat; Unde hiſce verbis Chriſtus uniuſcujuſque privatam (quoad faciendam orationem) nequaquam domui Dei preferre voluit.

Rupertus Abb. l. 1. de div. off. c. 23. V. *Noſſe debet, cur templa auro, & aliis rebus pretioſis ornanda ſint*, id quod Rupertus Abbas his verbis indicat. Auro, & argento, lapidibus pretioſis, pro poſſe fidelium, ſingulis in locis ſplendet feſtiva devotio; quæ, cum in ſæcularibus ambitionis inſignia ſint, in Eccleſiaſticis, & divinis rebus pietatis officia ſunt; non quia Deum, qui ſpiritus eſt, plus aurea, quam lutea, plus gemmata, quam nuda, delectent corpora; ſed quod homines, quod diligunt, cum Deo libenter offerunt, dilectione Dei, qua illud a ſe ſeparant, quidquid illud ſit, Deo pretioſum efficiunt.

S. Aug. S. 257. de temp. VI. *Noſſe debet, quod magis decor, & ornatus interioris templi, ſeu animæ, procurandus ſit*, uti recte S. Auguſtinus monuit dicens: Decorem domus Dei, & locum Tabernaculi claritatis ejus diligimus, & nos ipſi ſumus; quid enim decor eſt Domus Dei, & locus Tabernaculi claritatis ejus, niſi templum ejus, *Idem S. 252. de temp.* de quo Apoſtolus dicit: *Templum enim Dei Sanctum eſt, quod eſtis vos;* ſicut ergo in fabricis, cum eleganter, & magnifice conſtruuntur corporalis noſter mulcetur aſpectus, ita cum lapides vivi corda fidelium, charitatis vinculo contineantur, decor eſt Domus Dei, & locus Tabernaculi claritatis ejus. Et alibi. Quamvis ſancta ſint templa, quæ videmus de lignis, & lapidibus fabricari, tamen plus apud Deum pretioſa ſunt templa cordis, & corporis noſtri, quia illa fiunt ab homine carnali, iſta ab artifice mundi. Hinc, & Rupertus Tuitienſis Abbas circa populum Hebræum e Babylonia redeuntem obſervat, quod reverſus de Babylonia populus altare tantum fecerat fortuitis (ut ait Hieronymus) & impolitis lapidibus, abſque templo, & putabant minorem eſſe cultum religionis, quia templo ornatus deerat; nec intelligebant, omnipotentem Deum non aurum, gemmaſque, & hoſtiarum multitudinem quærere, ſed offerentium voluntatem. *Rupert. l. 1. de div. offic. c. 23.*

§. IX. MISCELLANEA, ET CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Qualitas.

I. QUærunt nonnulli, cur potius Seraphini, qui ſupremæ Hierarchiæ, & celſiſſimi Chori eminentiſſimi Angeli ſunt, tam ab Evangeliſta, quam a Propheta Evangelico, viſi fuerint; & non potius alii ſpiritus inferiores, maxime quando de obſequio, & reverentia Deo, in throno Majeſtatis conſidenti exhibenda agitur? Sed facilis eſt reſponſio, ſi conſideremus, quod quanto magis lumen eſt quod habent Angeli, tanto pariter magis in ipſis proportionaliter creſcat, & augeatur eorum erga Deum reverentia. Et ideo obſervandum, quod de Angelis, qui Dominationibus comparati, minorem Dei habent cognitionem, dicatur, quod laudent Deum (*quem laudant Angeli*) Dominationes vero, quæ minus illuminatæ ſunt, quam Poteſtates, adorare Deum dicantur: (*adorant Dominationes*) at vero Poteſtates, quæ in cognitione Angelis, & Dominationibus ſuperiores ſunt, tremere dicantur: (*tremunt Poteſtates*) ac proinde Seraphini, qui cunctis ſpiritibus Angelis in lumine, ſeu cognitione infinitæ illius Majeſtatis præcellunt, merito Iſaiæ adeo venerabundi, & obſequioſi ante thronum Dei in templo reſidentis, exhibiti fuerunt, ut nimirum ab ipſorum Angelico exemplo diſcamus, quam ſit immenſa, & ineſcuſabilis irreverentiæ noſtræ enormitas, & gravitas, qui non ſolum Angelis, quibus loca divino cultui conſecrata plena ſunt, nullum reſpectum deferimus; verum etiam ne ipſum quidem Deum, quem adorant Dominationes, tremunt Poteſtates, prout par eſt, reveremur & colimus, & tamen Chriſtiani ſumus magnoque fidei lumine illuminamur, ac proinde mirum non eſt, ſi ſuo quoque tempore rigidius puniamur; unde cuilibet illorum Chriſtianorum dici poterit: *Sicut lumen ejus, ita & tenebræ ejus.* *Menſ. diſc. 1. n. 10.* *Ibid.*

II. Alia quæſtio eſt, cur Seraphini, quos vidit Iſaias, faciem velarint; hi vero quos Joannes viderat, id minime faciebant, & tamen utroque in loco Seraphini clamabant: *Sanctus &c.* & reſpondetur diverſitatis rationem eſſe, quia Joannes Seraphinos illos ante thronum Dei in cælo Empyreo circumſtantes conſpexit: Iſaias vero illos vidit in templo Hieroſolymitano; illi autem, qui in Paradiſo erant, nullam habebant faciem ſuam velandi cauſam, eo quod nihil ibi videatur, quod offendere poſſit: *Nihil coinquinatum intrat in Regnum cælorum.* In templo autem plurima

ejuſ-

Digitized by Google

eſuſmodi offendicula conſpiciuntur, & ideo puriſſimi illi ſpiritus ſuam obtegebant faciem: ne populi illius in Eccleſia irreverentiam, ſcandala, diſſolutiones videre cogerentur, de quo populo idem Iſaias ait: *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate!* In medio populi polluta labia habentis ego habito.

B. Alber. M. in Jo. III. B. Albertus Magnus quatuor templi Hieroſolymitani atria fuiſſe obſervat, videlicet atrium interius, in quo altare holocauſtorum poſitum erat, in quod ſolis Sacerdotibus, & Levitis ingredi licebat. Secundum erat, in quod ſæculares illi, qui mundi erant, ſolum ingrediebantur, ut ad prædicti atrii fores ſuas Deo oblationes immolarent. Tartium atrium illud erat, in quod etiam mulieribus, quæ mundæ erant, ad faciendas orationes ſuas, aditus liber patebat: Quartum atrium immundorum, in quod etiam Gentiles aliquando intrabant, & in illo animalia vendebantur juſſu Sacerdotum; adeoque hic vendentium, & ementium mereatus, ex Sacerdotum non tam permiſſione, quam juſſu, non fiebat in ſanctuario, nec in atrio interiori, ſed in ultimo, & infimo inſtituebatur. Et tamen idem Albertus ait: Non erat licitum, quia Domino fuit dedicatum; unde facile arguere licet, quantum divina punitione juſtius corripiantur fideles Chriſtiani, qui Deum in ipſomet Sanctuario, in illo ſcilicet loco, in quo jam non Arca, ſed ſanctiſſimum Corpus Chriſti a cæleſtium ſpirituum Hierarchiis cum metu, & tremore adoratur, aſpernantur, vilipendunt, variiſque irreverentiæ, & ſcandali generibus contumeliantur.

Manſ diſc. 16. n. 11. IV. In Levitico pœna quædam deſcribitur, quam divina Juſtitia Nadab, & Abiu ſummi ſacerdotis Aaronis filiis, immiſit: Dum anim hi in miniſterio ſuo ſe exercentes, ut Deum pro ſuis, aliorumque peccatis placarent, ad incenſum Deo offerendum (quod ad ſacerdotum manus proprie pertinebat) ſeſa accingerent, accidit, ut ab igne cœlitus deſcendente vivi combulli, & conſumpti fuerint: *Egreſſuſque ignis a Domino devoravit eos.* Sed quodnam, obſecro, delictum eorum fuit, ob quod tanta cum ſeveritate a Deo caſtigati fuerunt? Nimirum pro adolendo incenſo igne prophano, & communi, non vero ſacro uſi fuarant: Et hoc proprie eſt delictum, quod hodie ſingulis diebus multi Chriſtiani parum timorati committunt, tametſi enim in Eccleſiis frequenter eſſe, inibique longam moram trahere videantur, attamen fulminum indignationis, & iræ divinæ rei fiunt. Et cauſa aſt, quia qui cordium ſuorum thuribulis ignem ſacrum, id eſt, deſideria, & affectus pietatis, raligionis & devotionis immittere, eoque fine Eccleſias ingredi debeant, ut divinæ majeſtati cultum, & obſequium debitum exhiberent, atque ex bonis, quæ ibi diſpenſantur, eximie proficerent, corda ſua a contra laſcivo, & impuro amore ſuccendunt, nec quicquam aliud cogitant, quam ut carnales appetitus ſuos nutrire, & fovere poſſint. Deum interea, ejuſque Sacramenta parum, aut nihil curantes, qui proinde ab ira Dei valde ſibi cavera debent.

Ib. diſc. 17. n. 6. V. Difficulter quidem credi poteſt, quod de antiquo Salomonis templo narratur, veruntamen, quidquid Sacra Scriptura perhibenta aſſeritur, in dubium vocari penitus nequit. In illa namque fabrica ter milleni, & trecenti opificum Magiſtri, & octuaginta tria millia artificum, quos Rex Tyri miſerat, & totidem ab Ægypti Rege miſſi laborabant & tamen in hac innumerabili murariorum, lapicidarum, & fabrorum ferrariorum multitudine, in tam varia tot inſtrumentorum ex ferro, & chalybe confectorum, limarum, martellorum, ſertatum, trullarumque congerie, unicus duntaxat Regis nutus ſufficiebat, ut ne vel minimus uſpiam audiretur laborantium ſtrepitus: *Malleus & ſecuris, & omne ferramentum non ſunt audita in domo, cum ædificaretur.* At vero dicite fideles, numquid verum eſt, quod *ecce pluſquam Salomon hic!* Et tamen Redemptor noſter per tot decreta, tot Canones Synodos, Concilia, Leges Eccleſiaſticas a fidelibus ſuis hactenus obtinere non potuit, ut in Domo ſua linguas ſuas refrænarent, caverent garrulitatum ſtrepitus, & venerabundi inibi, & reverenter morarentur. Qua in re Pagani nos utiqua confundunt, de quibus Seneca ſcribit, quod eo tempore, quo divina Diis ſuis obſequia perſolvebant, præconis officium fuerit, ut omnes divinis aſſiſtantes, fanum circumeundo, modeſtiæ, & ſilentii his verbis commoneſacerent: *Favete linguis, ſilentium obſervate.*

VI. Rupertus Abbas prolixo quodam diſcurſu detonat adverſus templum Jeroſolymitanum, utpote quod cum omni ſua magnificentia, divitiarum amplitudine, & infinita, quam penes univerſum mundum habebat, veneratione, poſtquam tanto cum diſpendio, ingentiumque theſaurorum pluſquam regio ſumptu fabricatum fuiſſet, impedire nequivit, quin illud per manum exercitus Babylonici accenderetur, & penitus conflagraret. Erudiendus namque erat Mundus, inquit Venerabilis hic Abbas, eatenus juvenis, & luxurioſus, ne putaret, quod habitator cælorum Deus auro templi manufacti, vel civitatum opibus delectetur, & non potius hominum fida, & bonis operibus, quibus intus in anima templum illi præparatur, quo ſolo delectatur, ubi adoretur, in quo videri, præſens agnoſci dignetur, ſine quo fruſtra foris lampadibus, vel auro templi manufacti requiratur. *Rupert. l. 1. in c. 2. Jerem.*

VII. Obſervant aliqui, quod S. Petrus aliquanto ſpatio a Salvatore ſuper mare ambulante remotus, poſtquam magna cum fiducia dixiſſet: *Jube me ad te venire ſuper aquas*; liquidum illud elementum generoſa fide calcare cœperit, cumqua ad Chriſtum propinquius acceſſiſſet, impetuoſum quemdam, validumque ventum ſentians, metu gravi percuſſus fuerit: propter quod Chriſtus illum increpavit dicens: Modicæ fidei quare dubitaſti? ubi D. Chryſoſtomus ait: Magna cum fiducia in aquas deſcendit, ad ventorum autem impetum, animi magnitudinem retinere non potuit, præſertim cum jam prope Chriſtum eſſet: maxime autem propoſito noſtro deſerviunt ſequentia ejuſdem ſancti Doctoris verba: Nihil certe prodeſt, loco juxta Chriſtum eſſe, ſi fide non ſis; *S. Chryſ. hom. 51. in Evan.*

quid

quid enim prodeſt, ſi domum Dei frequenter viſites, ubi Sacramanta adminiſtrantur, ubi cælorum theſauri diſpenſantur, ubi ſignatura eſt gratiæ, ubi Daus ipſe corporaliter præſens aſſiſtit, ſi qui ao accedera debeas, ut bonis hiſce locupletaveris, eo te cum intentione Deum per ſcandala, & diſſolutionem injuriis afficiendi, Domumque ejus ſanctam prophanandi, conſeras?

TITULUS CXXXIX.

T E M P U S.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Ariſt. l. 4. Phyſic. I. EST juxta Ariſtotelam, numerus motus ſecundum prius, & poſterius; ſeu, ut alii explicant, eſt quantitas continua certo partium numero circumſcripta, per ſe apta menſurare motum. Unde veteres pinxerunt tempus ſuper globum ſtans, quia ſemper rotatur: alas in plantis gerens, quia ſemper avolat: novaculam in manu gerens, quia omnia conficit: fronte capillatum, & retro calvum, quia inſtans ſolum capi poteſt, elapſum autem revocari nequit. *Fab. conc. 6. in S. Cath.*

Diviſio.

II. Dividitur in *Præteritum*, *Præſens*, & *Futurum*, de quibus Apoſtolus locutus eſt dicens: quæ quidem retro ſunt, obliviſcans, ad ea vero, quæ ſunt priora, extendens meipſum, ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſupernæ vocationis. *Philipp. 3. v. 13.*

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

2. Cor. 6. v. 2. I. ECce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies ſalutis.

1. Cor. 7. v. 29. II. Tempus breve eſt: reliquum eſt, ut qui utuntur hoc mundo, ſint, tamquam non utantur: præterit enim figura hujus mundi.

Sap. 4. v. 8. III. Senectus autem venerabilis eſt non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata.

Eccl. c. 3. IV. Omnia tempus habent, & ſuis ſpatiis tranſeunt univerſa ſub cælo.

Ibid. c. 8. V. Omni negotio tempus aſt, & opportunitas, & multa hominis afflictio.

Act. 1. VI. Non eſt veſtrum, noſſe tempora, vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.

Eccl. c. 20. 6. VII. Eſt tacens non habens ſenſum loquelæ; & eſt tacens, ſciens tempus aptum.

Thren. c. 1. VIII. Vocavit adverſum me tempus.

1. Petr. c. 1. IX. In timore incolatus veſtri tempore converſamini.

Utilitas.

2. Cor. c. 3. X. Momentaneum hoc, & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.

Temporis uſus.

XI. Videte, Fratres, quomodo caute ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed quaſi ſapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt (id eſt miſeri, & ærumnoſi). *Epheſ. 5. v. 15.*

XII. Non defrauderis a die bono, & particula boni doni non te prætereat. *Eccl. 14. v. 14.*

XIII. Filii conſarva tempus, & devita a malo. *Ib. 4. v. 23.*

XIV. Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxima ad domaſticos fidei. *Gal. 6. v. 10.*

XV. Ambulate, dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehandant. *Ib. 12. v. 35.*

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

I. QUid familiarius, & notius commemoramus, quam tempus? & intelligimus utique, cum id loquimur: intelligimus etiam, cum alio loquenta id audimus. Quid ergo eſt tempus? ſi nemo ex me quærat, ſcio: ſi explicare velim quærenti, neſcio. *S. Aug. l. 1. conf. c. 8.*

II. Nihil pretioſius tempore, & heu nihil hodie vilius raputatur, Tranſeunt dies ſalutis, & nemo recogitat. Nemo ſibi perire diem, & numquam rediturum cauſavit: ſed, ſicut cappillus de capite, ſic nec momentum peribit de tempore. *S. Bern. ſ. ad Scholar.*

III. Quid aſt redimera tempus, niſi, cum opus eſt, etiam detrimento temporalium commodorum, ad æterna quærenda, & capeſſenda, ſpatia temporis comparare? *S. Aug. ho. 1. in tr. 50.*

IV. Ne dicas, priora tempora meliora fuere, quam nunc ſunt: virtutes faciunt dies bonos, vitia malos. *S. Hier. in c. 14. Eccl.*

V. O vita præſens, quam multos decipis, quæ dum cognoſceris, nihil es; dum videris, umbra es; qui te quærunt, non te cognoſcunt; & qui te cognoſcunt, non te quærunt; qui te fugiunt, ipſi te intelligunt. Vera non eſt via, quam tu oſtendis, fugitiva eſt velut ſomnium. Aliis oſtendis te longam, ut pardas in finem; aliis largam, ut faciant, quæcumque volunt; aliis anguſtam, ut non faciant bonum; aliis triſtem, ut non conſolentur de bono. Hæc ſunt duodecim paricula, quibus Pſalmiſta in perſona hujuſmodi peccatoris dicit, *pericula inferni invenerunt me.* *S. Bern. to. 2. ſ. 1 de. ev. 1.*

VI. Unaquæque res eo magis diligenda eſt, quo pluris aſſa cognoſcitur; præſtat quippa æſtimationem rei ipſius agnita virtus, quæ tunc apparet amabilis, cum primæ innititur veritati, & quæſtu ſuo locupletes ſuos eſſe facit in cælo. Hinc indulti temporis pretioſitas commendatur. *S. Laur. Juſt. de vit. ſolit. c. 10.*

VII. Diſſipat ſubſtantiam ſuam, ſcilicat tempus, quod aſt majoris pretii omnibus aliis rebus mundi, quia tempus tantum valet, quantum Deus; quia ſi Diabolus haberet unum modicum tempus, in quo poſſet pœnitere, ſicut nos, ipſe ſalvaretur, & acquireret Deum, & per conſequens tantum valet tempus, quantum Deus. *S. Bern. to. 4. ſer. 18. p. 2.*

VIII. Tam pretioſum eſt tempus, quod damnati darent omnes theſauros mundi, ſi haberent in poteſtate ſua, pro habendo momen- *S. Anton. p. 2. 9. 9. c. 14. §. 2.*

tum

Digitized by Google

tum temporis, in quo poſſent pœnitere, & evadere tantas pœnas.

S. Laur. Juſt. l. c. IX. Heu! quam mortalium eſt iſta plangenda conditio, deteſtanda cæcitas, infelicitas fugienda. Abutuntur perverſi homines naturalibus bonis; veniæ tempus otioſe converſantes conſumunt. O ſi agnoſcerent, quanti æſtimandum ſit, quod ſine conſideratione amittunt. Cæterum quid pretioſius tempore? quid, quæſo, illo fructuoſius? quid carius? quid excellentius? quidve amabilius? ſed, proh dolor! pene ab omnibus nihil habetur vilius, nil tractatur inutilius, nil indignius poſſidetur.

S. Greg. Nazian. apud Manſi diſ. 74. n. 7. X. Vita noſtra quaſi mercatus eſt, cujus tempus cum abierit, tempus amplius non erit emendi, quæ velis. Non debemus perdere occaſionem redimendi tempus, quando nobis offertur, ſecus incurremus periculum perdendi lucrum, quod facere poſſumus, quod eſt omnium maximum, ac propterea *dum tempus habemus, operemur bonum.*

Alcuin. ep. 1. XI. Ineffabilis Dei pietas humano providebat generi, breviter laborare, & æternaliter coronari; ideo pretioſa nobis debent, eſſe tempora, ne perdamus per negligentiam, quod per bonæ vitæ exercitium habere poterimus æternum.

S. Laur. Juſt. l. c. XII. Cætera, quæ habemus in mundo, a nobis aliena ſunt, tempus autem proprium noſtrum eſt, ſi tamen illo utimur ad ſalutem. Illud ſiquidem divina nobis clementia contulit, ad plangendum errata, ad pœnitentiam faciendam, ad promerendam indulgentiam, ad virtutes acquirendas, ad multiplicanda merita, ad vindicandam gratiam, ad inferni ſupplicia evadenda, ad æternam gloriam conſequendam.

Hugo de S. Victor. ho. 71. in Eccl. XIII. Ille prudentiſſimus eſt, qui ſic ſcit tranſeunda in uſum vertere, ut tamen non norit in eorum defectu mentem a ſua ſtabilitate inclinare, omnia enim ſuo tempore bene utenti ſunt bona.

Simon. de Caſſia l. 11. XIV. Fruſtra eſt triſtitia temporum labentium perditorum (ita diſcurrit Simon de Caſſia, reprehendi ſolum poſſunt, aut in tabula damnata depingi tempora vacua, quæ præteritum in ſuo jure ſuſcepit; corrigi autem numquam, nec in charta ſatisfactoris adſcribi. Potius, male actum, per pœnitentiam ſequentem diluitur, quam recuperari poſſit bonum, quod excidit ex incuria, aut negligentia, vel quomodolibet prætermiſſum. Non ergo prætereamus horam noſtram, quia neſcimus horam divinam. Hora noſtra eſt actionis, dijudicationis eſt hora divina; ait enim ipſe Salvator: Vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque horam.

S. Auguſt. ſer. 77. de verb. Do. XV. Si tibi vinum minuatur in utre, triſtaris, diem perdis, & gaudes.

Eucherius ad Monachos. XVI. Illum diem vixiſſe te computa, quem non malitia, non invidia, non ſuperbia commaculavit, qui peccato non ceſſit, qui Diabolo repugnavit.

Chryſoſt. XVII. Tempus amiſſum difficulter recuperatur.

XVIII. Sæpe Tempus remedium affert rebus immedicabilibus.

Bernard. ad ſol. XIX. Tempora non fortuito, ſed Dei providentia labuntur.

XX. Homini creſcenti non adduntur, ſed ſubtrahuntur anni.

XXI. Nil longum quod finem habet; æternitati comparatum omne tempus breve eſt. *Auguſt. in Epiſt. 20. idem ſup. Pſ. 61.*

XXII. Diſcernendum eſt quid præcedat æternitate, quid tempore, quid electione, quid origine, æternitate ſicut Deus omnia, tempore ſicut flos fructum, electione ſicut fructus [illegible]m; origne ſicut ſonus cantum. *Hieronym. in ſerm. 2. Auguſt. in quod. Sermone.*

Utilitas.

XXIII. Quis mente aſſequatur, ut pretioſum eſt tempus? aut quis lingua charitatem ejus explicet? norunt, qui amiſerunt, hi enim grato animo erogarent opes; honores, delicias, & quidquid eſt voluptatis pro una horula; nam exiguo illo tempore poſſent iram, ac furorem divinæ juſtitiæ ſedare, Angelos exhilarare, flammis æternis ſe eripere, & cæleſte regnum adipiſci. *S. Laur. Juſt. de vit. ſolit. c. 10.*

XXIV. Nemo veſtrum parvi æſtimet tempus, quod in verbis conſumitur otioſis. Volat verbum irrevocabile, volat tempus irremeabile, nec advertit inſipiens, quid amittat. Libet fabulari, ajunt, donec hora prætereat. O, donec hora prætereat! quam tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam miſeratio Conditoris indulſerat. O, donec tranſeat tempus! quo divinam propitiare debueras pietatem, properare ad Angelicam ſocietatem, ſuſpirare ad amiſſam hæreditatem, excitare remiſſam voluntatem, flere commiſſam iniquitatem. *S. Bern. ſ. ad Scholares.*

XXV. Vide, peccator, temporis pretioſitatem, quia modico tempore poteſt homo lucrari veniam, gratiam, & gloriam. *S. Bernardin. Fer. 4. poſt Dom. 1. Quad. ſ. 4.*

XXVI. Tempus tantum valet, quantum Deus: quippe in tempore bene conſumpto comparatur Deus. *Idem. 7. Quad. c. 4. Idem.*

Damnum.

XXVII. Si non vigilaveris, veniam ad te tamquam fur; fur etiam ad hoc venit, ut theſaurum indiligenter cuſtoditum tollat. Theſaurus utique indiligenter cuſtoditus eſt pretioſiſſimum tempus, quod merito Dominus peccatori tollit, quia illud male vivendo in lucro non ponit; Unde Matth. 13. inquit benedictus Jeſus: *Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit; ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.* Habet utique juſtus tempus, quod bene expendit; huic tempus habenti, tempus in fine datur, & ſpatium cogitandi, & etiam purgandi conſcientiam ſuam; & abundabit, ſcilicet plenitudine vera, venia magna, gratia larga, & gloria infinita. Ille vero non habet, qui male vivendo amiſit pretioſiſſimum tempus; & divino judicio, & diabolico opere fit, ut, ſicut peccator ſtulte tempus, cum viveret, amiſit; ſic ſtultiſſime in incerto tempore mortis ſperet. Ita, quod, dum tempus pœnitendi in fine ſe ſperat habere, digno judicio Dei per inexpectatam, vel ſubitaneam mortem ſpatium pœnitendi non valeat obtinere. *S. Bern. c. 1. ſer. 73. art. 1. c. 4. Matt. 13. 12. & 25. 29.*

Uſus.

Digitized by Google

Uſus.

S. Iſidor. l. de conflict. vitior. & virt.

XXVII. Cur tibi adhuc proferenda tam longa temporum promittis ſpatia? Imo etiam ſi vel unam horam in hac vita facias? An forte mente excidit, quod Salvator in Evangelio dicit, *Vigilate, quia neſcitis diem, neque horam?* Quapropter diſcute torporis inertiam, ſemperque memento, quia regnum cælorum non tepidi, non molles, non deſides; ſed violenti, atque ferventes diripiunt.

§. IV. EXEMPLA CATHOLICA.

Qualitas, & æſtimatio.

S. Aug. l. 1. conf. c. 21. Idem ep. 116.

I. SAnctus Auguſtinus, quanti faceret tempus, ipſemet teſtatus eſt, dum dixit: Caro mihi valent ſtillæ temporum. Alicui hæc verba ſcripſit: Sed mi Frater, & tu, credo, quod noveris, quanta ſint in manibus meis, quibus ob diverſas curas, quas noſtræ ſervitutis neceſſitas habet, vix mihi pauciſſimæ guttæ temporis ſtillantur, quas aliis rebus ſi impendero, contra officium meum mihi facere videor.

S. Bern. ſ. 21. in Cant.

II. S. Bernardus, ut redimeret præteritum tempus, ſic alloquebatur Deum: Da mea miſera vita ſume obſecro reſiduum annorum meorum; pro his vero, quos vivendo perdidi, quia perdite vixi, cor contritum, & humiliatum ne deſpicias.

S. Damaſc. in vit.

III. S. Barlaam ſenex, cum rogatus a Joſaphat Principe, quot annorum eſſet? reſpondit, annos, ni fallor, quinque, & quadraginta natus ſum. Rurſus vero miranti Principi reſponſum tale, dixit: Si annos meos ab ipſo vitæ ortu noſſe quæris, recte ſane eos plus, quam ſeptuaginta, eſſe conjeciſti, at mihi quidem nullo omnino modo inter vitæ annos cenſentur, qui in mundi hujus vanitate conſumpti ſunt.

Engelgr. in Cælo Emp. §. 2. in Feſto Novi anni.

IV. Clemens VIII. variis de jactura rerum ſuarum conquerentibus reſpondiſſe fertur, eam jacturam rei graviſſimam eſſe, quæ ſemel amiſſa recuperari non poteſt, eamque temporis eſſe.

Ibid.

V. Quidam Miles, cum Antuerpiæ in Noſocomio lecto affixus contabeſceret; cum nec Roſarium noſſet recitare, doctus aſt ita id recitare, ut ſingulis, quibus vixit diebus (erat autem ſexagenarius) unum Roſarium reſponderet; incepit ergo triginta diebus ſingulis Roſaria recitare, & eo numero poſt biennium completo e vivis exceſſit.

Ibid.

VI. Mulier quædam Japonenſis nomen Amidæ ſui ſingulis diebus 14000. pronuntiare, & ad hoc a Dæmone bene mane excitari ſolita, poſtea ad fidem Catholicam converſa, toties SS. Jeſus, & Mariæ nomina recitavit, atque ad hoc facilius præſtandum ab Angelo bono excitata eſt.

Ibid. ex Humberto de 7. donis.

VII. Cum vir quidam Religioſus audiviſſet horribilem ejulatum, quærens, quis, & qua de cauſa ſic lamentaretur? audivit, ſe unam ex animabus damnatis eſſe, nihilque ſe, & alios damnatos lugere magis, quam temporis jacturam.

S. Franc. Saleſius l. 2. ep. 22.

VIII. S. Franciſcus Saleſius de ſe ipſo ſcripſit: Ah! quando conſidero, quibus hactenus impenderim tempus Dei, magnis premor anguſtiis, timens, ne me velit excludere ab æterna gloria; hanc enim non niſi tempus bene impendentibus communicare intendit. Ex quibus hoc jam conficio argumento: quanto majorem illi habebunt occaſionem timendi Deum, qui tempus inutiliter profundunt in ludos, recreationes, convivia, ac ſimiles diſſolutiones, ſuntque hoſtes laboris?

Vita l. 1. ſ. 28.

IX. Domina de Cantal fuit primogenita ſpiritualis filia S. Franciſci de Sales, nec non prima petra fundamentalis, cujus opera ille inſtituit Ordinem Viſitationis; de iſta in vita ſua legitur l. 1. pag. 28. quod toto tempore viduitatis ſuæ numquam viſa, aut inventa fuerit otioſa, in ipſiſmet converſationibus non abhorrabat laborem. Cuidam illam roganti, ut ſpiritum nonnihil relaxaret, & arcum nimia occupatione tenſum tantiſper remitteret, gratioſe replicans dicebat: Si unicum momentum temporis perderem, furti me ream exiſtimarem, illud enim Eccleſiæ, & pauperibus totaliter dedicavi.

Vita l. 1. c. 4.

X. Servus Dei Juvenalis Ancinæ, dignus filius S. Philippi Nerii, de cujus Beatificatione jam agitur in Congregatione Rituum, erat inimicus otii; Unde in ejus vita legitur, quod, cum frater ejus illi ſcripſiſſet, ut inter domeſticos computus inquireret, & videret, quanta eſſet ſumma pecuniæ, quam quidam deberet, ut illam exigere poſſet, reſpondit: Sufficit; ego non habeo tempus inquirendi hujuſmodi quiſquilias; malo fraudem pati, quam tempus pretioſiſſimum conterere.

Petr. Fontanequin p. 3. Iſagoge c. 4.

XI. Beati Cælites inter cætera S. Mechtildi dixerunt: Si homines pretium temporis, & quot uno die, bono ejus uſu, meritorum cumulos exaggerare poſſent, bene apprehenderent, continuo, ubi mane evigilarunt, in labores pro Deo incumberent, nec momentum infructuoſe præterlabi ſinerent.

Ibidem.

XII. Cum Epiſcopum quamdam virum probum in extremis agentem adiiſſet Cardinalis doctus ſimul, & ſanctus, rogaſſetque, qui animo valeret, reſpondiſſetque ille, Bene, nullius enim, inquit, peccati, quod ſanguine Chriſti abluere non ſim conatus, me remordet conſcientia. Bene habet, inquit Cardinalis, & verum te loqui arbitror, ſi de peccatis omiſſionis examen Deus inſtituat, quid reſpondebis? Heu me intulit ille cum alto ſuſpirio, & lachrymis; ſi omiſſiones meas appendere voluerit Deus quo ibo?

Barry in ſolit. 256.

XIII. P. Paulus Barry narrat, Dæmonem faſſum, ſi Deus illi poſt diem judicii indulgeret unicum punctulum temporis ad promerendum cælum, facturum ſe plus pro Deo, quam fecerint omnes Sancti. Alius juſſus dicere, quod tormentum ſit ſummum apud inferos? dixit: jactura temporis.

Lyreus de Chriſt. patient. l. 2. c. 8.

XIV. Vir quidam admodum Religioſus, qui toto triennio acutiſſimos podagræ dolores pertulit uſque ad obitum, mortuus cuidam viro ſpectabilem ſe dedit, dixitque. Si tantillum ſibi adhuc temporis ſupereſſet æternitati vitæ novæ exercitiis curandæ, & in hac vita merendi, quod ſufficeret ad recitandum unum *Ave*, ſe libentiſſime altero iterum triennio

acu-

Digitized by Google

acerbiſſimum quodvis podagræ genus ultro toleraturum; modo tantillum temporis tantis dolorimus eineere poſſet.

Bellov. ſpec. hiſt. l. 3. 6… XV. Cum quidam dives Clericus vigilaret Pariſiis ad feneſtram ſtudens, & quidam cantaret in vico quamdam cantilenam, quæ dicebat Gallice: *Tempus vadit, & ego nihil feci; tempus venit, & ego nihil operor*: incepit recogitare circa dulcedinem cantus, & poſt circa verbi ſententiam cogitans, quod ſibi competeret, quaſi ſermonem a Deo ſibi miſſum illum recipiens, in manu omnia relinquens, Ordinem Fratrum Prædicatorum intravit.

Manſi d. 3. n. 9. XVI. Magnus quidam vir toties ſuſpirabat, quoties audivit ſigna ſonantis horologii; interrogatus, cur ſuſpiraret toties, ſapienter reſpondit, non parum ſe inde affligi; quod ſciret, ſe Deo redditurum rationem, quo videlicet modo tempus impendiſſet, nec non de omnibus defectibus ab eo tempore commiſſis, quo rationis uſum habere cœpiſſet.

§. V. EXEMPLA PROFANA.

Dio Caſſius in vita Adriani. I. Similius, cum plures annos in Præfectura invitus, ſeptem vero dumtaxat ultimos in ſuburbano prædio cum quiete, tranſegiſſet, ſepulchro ſuo inſcribi juſſit: Similius hic jacet, cujus ætas multorum quidem annorum fuit, ſeptem tamen dumtaxat annis vixit.

Stobæus ſ. 96. II. Simonides rogatus, quot annis vixiſſet, reſpondit; Tempus quidem exiguum, annos vero multos.

S. Hieron. in ep. ad Gal. c. 6. v. 10. III. Titus Veſpaſiani Filius, cum quadam nocte recordaretur, ſe eo die amicis nullum beneficium contuliſſe, cum gemitu dixit: Hodie diem perdidi.

Ælian. l. 2. c. 14. IV. Alexander Magnus cum quidam diceret, ſe granum ciceris per foramen acus, quoties vellet, trajicere poſſe; graviter ei ſuccenſuit, quod re tam vana diſcenda tantum temporis perdidiſſet.

Val. l. 8. c. 6. V. Cato Uticenſis numquam ſine libro Curiam adire ſolebat, ut illud temporis, quo Senatus coit, fabolis non conſumeret, otioſus non permaneret.

Idem c. 2. VI. Platonis ea conſtantia fuit in legendo, ut moriens Sophronem Poetam Syracuſium capiti ſuppoſitum habuerit.

§. VI. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Roterod. in ſimil. I. Sicut unda undam perpetuo propellit; ita dies diem trudit.

Idem. II. Sicut a currente flumine tantum habes, quantum hauris; ita ex annis ſemper euntibus nihil accipis, niſi quod in res duraturas collocaris.

Idem. III. Sicut ciconias nemo advenire ſentit, ſed adveniſſe; nemo diſcedere, ſed diſceſſiſſe eo quod clanculum faciant utrumque; ita tempus juventutis non ſentimus advenire, ſed adveniſſe, tempus Senectutis non ſentimus diſcedere, ſed diſceſſiſſe.

Uſus Temporis.

IV. Sicut Sartor, quando parum habet panni ad conſiciendam veſtem, tunc antequam eam ſcindat, ſedulo metitur per ulnas, & nihil temere abjicit, ſed, quibus poteſt, modis extendit; ita, quoniam ſcimus, pauculos aſſe dies noſtros, ſedulo eos metiri, nihilque perdere, ſed omnes horas utiliter collocare debemus. *Faber conc. 6. in Feſto S. Cath. n. 1.*

V. Sicut das nummos, & panem emis, aut vinum, aut aliud quidpiam; ſic perde nummos, ut emas tibi quietem, id eſt, tempus Deo, & tibi vacandi. *S. Aug. ſ. 16. de verb. Apoſt.*

VI. Sicut nemo balſamum, vel aliud pretioſum unguentum abjicit in cloacam, vel calceis inungendis impendit; ſic neque tempus abjicere, aut rebus inutilibus impendere oportet. *Beyrlinck in theat. v. eod.*

VII. Sicut merito graviter culpandus cenſeretur Cellarius, qui epiſtomium dolio non diligenter applicaret, & pretioſiſſimum vinum in terram effluere ſineret; ita non minus reprehenſione dignus cenſeri debet, qui tempus, quo nihil eſt pretioſius, ſine fructu elabi ſinit. *Anonym.*

VIII. Sicut Telonarii nullum viatorem tranſire ſinunt, a quo telonium non exigant; ita neque homo ullum deberet tempus tranſire ſinere, a quo non telonium boni operis petat. *Idem.*

IX. Sicut ſi Pauperi theſaurus regius aperiretur cum facultate eo die, quidquid poſſet, exportandi, nec momentum is ſine exportatione abire ſineret; ita cum jam merendi tempus habeat homo, nullum negligere deberet. *Idem.*

X. Sicut Mercatores Nundinarum tempus accuratiſſime obſervant; ita non minus tempus hujus vitæ, quod nundinis comparant SS. Patres, diligenter obſervari oportet; monente Eccleſiaſte: Quodcumque facere poteſt manus tua, inſtanter operare. *Idem.* *C. 9. v. 10.*

§. VII. MOTIVA.

Ad tempus utiliter collocandum.

I. *Brevitas temporis*: hinc Seneca dicere ſolebat: Eo magis indignor, aliquos ex hoc tempore (quod ſufficere nec ad neceſſaria quidem poteſt, etiamſi cuſtoditum diligentiſſime fuerit) in ſupervacua majorem partem erogare. Ejus brevitatem etiam S. Jacobus inſinuat dicens: *Quæ eſt vita noſtra? vapor eſt ad modicum parens, deinceps exterminabitur.* Et confirmans id ipſum S. Auguſtinus, Recole, ait, annos ab Adam uſque in hodiernum diem: percurre Scripturas. Heri pene Adam ille de Paradiſo delapſus eſt, tot ſæcula emenſa voluta ſunt. Ubi ſunt præterita tempora? Sic pauca, quæ reſtant, utique pertranſibunt. Si toto illo tempore viveres, ex quo Adam de Paradiſo dimiſſus eſt, uſque in hodiernum diem, certe videres, vitam tuam non fuiſſe diuturnam, quæ ſic avolaſſet. Unius autem cujuſque hominis vita quanta eſt? Adde quantoslibet annos, duc longiſſimam ſenectutem, quid eſt? Nonne aura eſt matutina. *Seneca ep. 49.* *S. Jacobus c. 4.* *S. Aug. in Pſ. 36.*

II. *Nobilitas temporis*: de qua recte Concionator quidam hortatur: Cogita de tempore, quod perdis, quod illi, qui in inferno ſunt, darent totum mundum, ſi haberent, pro eo, *Engelgr. in Feſto Novi anni.*

Seneca de brev. vit. c. 9.

III. *Irrevocabilitas*: nam, ut recte Seneca dixit, Nemo annos, nemo tot dies optimos reſtituet, nemo iterum te tibi reddet. Hinc illa cujuſdam lamentatio.

Damna fleo rerum, ſed plus fleo damna dierum.
Rex poterit rebus ſuccurrere; nemo diebus.

Ap. Drex. c. ult. anviſ. Penn-ieg. diſſ. c. n. 10.

IV. *Quia tempus molæ ſimile eſt verſatili*, cui ſi materiam utilem proterendam, & frumentum, hordeum, aliudve hujuſcemodi ſubjeceris, non ſine fructu eam tibi reſtituet; ſin vero arenam, aut paleam, & illam corrumpes, & fructu, quem alioquin colligere poteras, tua incuria, & vecordia carebis.

S. Bern. de tripl. cuſt.

V. *Quia exempla agricolarum, vinitorum, Inſtitorum, Pauperum*, tempus ſementis, putationis, nundinarum, eleemoſynæ accipiendæ, tam ſtudioſe obſervantium *excitare deberent*.

§. VIII. MEDIA.

Ad eumdem finem.

S. Hier. in c. 5. ep. ad Eph.

I. INtentio *bona*: hæc enim eſt, quæ tempus redimit, ne ſine fructu tranſeat. Hinc S. Hieronymus ait: Quando tempus in bono conſumimus, emimus illud, & proprium facimus, quod malitia hominum venditum fuerat, ſicque dies malos in bonos vertimus, & facimus illos non præſentis ſæculi, ſed futuri.

II. *Ordinis diurni exacta obſervatio*: ſic enim fiet ut a paſſionibus non abripiamur ad multa otioſa, & inutilia opera perpetranda, cum animos ſemper certo operi affixus ſit.

III. *Gratiæ, & Gloriæ divinæ digna æſtimatio*: hæc quippe faciet, ut non minus avide harum lucrum quæſituri ſimus, quam mercatores lucro temporalium divitiarum inhiare ſoleant.

§. IX. ASCETICA.

S. Bon. in Pſ. 118.

I. IN *primis noſſe debet Aſceta, cur tantopere æſtimandum ſit tempus*; id quod S. Bonaventura his verbis indicavit: Ecce tempus, quo nihil pretioſius; quapropter magnopere penſandum, qualiter diſpenſandum, ne fortaſſis indecenter in defectibus expendatur. Et nota quod tempus plangendi, tempus acquirendi, & tempus cuſtodiendi; quorum primo nihil pretioſius pœnitenti, ſecundo nihil pretioſius perficienti; tertio nihil pretioſius pervenienti.

Dionyſ. Carth. in cit. loc.

II. *Noſſe debet; quinam ſint dies mali, de quibus Apoſtolus Eph. c. 5. dixit: Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt*: Nimirum, ut Dionyſius Carthuſianus interpretatur, Dies mali ſunt, non quod dies in ſe mali ſint, ſed quia mala inſunt hominibus in diebus ſæculi hujus viventibus; Scriptura enim tempora ea adſcribit, quæ fiunt in tempore; quemadmodum 1. Machab. inducitur: *Videns Jonathas, quia tempus eum juvat*. Hinc enim Salvator, *Sufficit*, inquit, *dies malitia ſua*; & in Geneſi Jacob aſſeruit: *Dies peregrinationis meæ mali, & parvi*.

III. *Noſſe debet: quod nullum tempus æſtimandum ſit, niſi quod in bonis operibus conſumptum eſt*. Hinc Saul duobus dumtaxat annis regnaſſe dicitur, quia, licet multis annis regnaverit, illis tamen ſolis regnaſſe dicitur, in quibus innocens, & humilis fuiſſe perhibetur, ut ait S. Gregor., qui & addit: Illo ergo ſolum tempore nos vixiſſe gaudeamus, quo innocenter, & humiliter viximus; nam illa tempora, quæ in ſæculi vanitate, & fluxu carnis vita conſumpſimus, quaſi perdita minime memorantur. Unde, & Rich. Victorinus: Melior eſt, inquit, ſenectus morum, quam annorum; meritorum, quam temporum. Perfecta eſt ætas, ubi perfecta virtus eſt. Nec male Poeta.

S. Greg. in 1. Reg. c. 13.

Richard. Vict. tr. de diff. ſacr.
S. Auguſt. ep. 16. ad Paulin.

Vive precor, ſed vive Deo: nam vivere mundo
Mortis opus; una eſt vivere vita Deo.

S. Th. in epiſt. ad Eph. 5. 6.

IV. *Noſſe debet, quomodo præteritum tempus redimere queat*; id quod præclare S. Th. oſtendit, dicens: Contingit quandoque, quod aliquis per magnum tempus vitæ vivit in peccato, & hoc eſt tempus perditum: ſed quomodo redimet, cum homo non ſufficiat ad debita perſolvenda? reſpondeo: dicendum eſt, quod tanto magis debet vacare operibus bonis, quanto prius inſtitit malis. Nam, ut S. Hieron. ait, ſubitus calor longum teporem vincit. Hinc cum quondam S. Gertrudis peteret a Deo, & Sponſo ſuo Chriſto, ut peccatorum ſuorum, & defectuum non recordaretur amplius, rapta eſt a Chriſto in cælum, & cum veſte laciniis, & centonibus conſuta coram Patre cæleſti apparuit; ubi quamprimum Chriſtus pro ea peroravit, & pretium vitæ, ac ſanguinis obtulit, de repente veſtis illa, in qua omnes illius defectus diſtincte repræſentabantur, lamina aurea, inſtar chryſtalli lucida, cooperta fuit. Hinc S. Bernardus ait: Tempora, quæ infructuoſe expendiſtis, reparentur per fructuoſiſſimam occupationem temporis præſentis, atque reſtantis, quatenus priores negligentias, & impietates recompenſetis per ardentiſſimam converſationem temporis nondum elapſi, quo eſtis victuri, ne inter impios numeremini, de quibus canit Pſalmiſta: *Viri ſanguinum &c.* Quod confirmans S. Anſelmus, Tempus, inquit, redimimus, quando anteactam vitam, quam laſciviendo perdidimus, flendo reparamus; dum enim male agimus, tempus, in quo bene operari deberemus, amittimus; ſed damnum temporis redimimus, ſi ita vitam commendamus, ut ea bona, quæ olim facere negleximus, & ea, quæ nunc facere debemus, faciamus.

S. Hier. in epiſt. ad Paulin.
Inſin. l. 4. c. 28.

S. Bern. ad tripl. Cuſt.

S. Anſ. ap. Monſt l. 14. n. 4.

Ariſtot. l. 2. Rhet. c. 29.
Seneca Ep. 3.

V. *Noſſe debet, non male impendi tempus, cum relaxationi honeſtæ impenditur*: Nimirum omnium rerum viciſſitudo jucunda eſt, teſte Ariſtotele; quia, quod ſemper eſt idem, in exuberantiam tranſit, & præſentem habitum corrumpit. Hinc, & Seneca, Inter ſe, inquit, iſta ſcilicet, quies, & actio miſcenda ſunt, & quieſcenti agendum, & agenti quieſcendum; cum rerum natura delibera, illa dicet tibi, ſe diem feciſſe, & noctem. Unde Religioſum ex Ordine Ciſtercienſi Robertum nomine, quem nimia animi applicatio rationis uſu dejecerat, apud S. Birgittam pro ejus valetudine deprecantem condemnat Deus, hac in medium allata ſimilitudine: Unus aliquis ad excolendam vineam conductus fuit, quæ, cum plurium dierum laborem exigeret, ille lucri captus cupiditate, totam culturam uno die voluit abſol-

S. Birgit.

ve-

Digitized by Google

vere, ac nimia laboris contentione in morbum incidens, & vineam majori ex parte incultam reliquit, & mercede fraudatus eſt; Hoc ſcilicet damni intulit indiſcreta cupiditas; ego tamen tuis precibus inclinatus hominem priſtinæ ſanitati reſtituam. Recte ergo S. Bernardus Sponſæ exemplum adducens, Ut potius, inquit, votis anima, aliquatenus tanto ardentius redeat in idipſum, quanto infructuoſius intermiſiſſe meminerit: & iterum ſumpto contemplationis guſtu, valentius ad conquirenda lucra ſolita alacritate recurrat.

S. Bern. ſer. 27. in Cant.

VI. *Noſſe debet, quomodo ejuſmodi tempus utiliter uſurpari queat;* ſcilicet ut, quemadmodum Plato monuit, medicinæ loco adhibeatur. Medicina ſumitur in remedium reſtituendæ ſanitatis per labores debilitatæ, ut nimirum priſtinis recuperatis viribus rurſum operari poſſimus; ita fiat in honeſtis recreationibus, omneſque, qui virtutem amant, ſemperque ſe fatigare conantur, cogitent neceſſe eſt; etenim *Spiritus quidem promptus eſt; caro autem infirma;* ut igitur in curſu perfectionis perſeverare, tentationibuſque reſiſtere, ac majori conatu in ſervitio proficere valeant, recollatione opus eſt. Verum illud quoque obſervandum, quod, quemadmodum medicina nociva eſſet, niſi potio ſumenda ſit limitata, & moderata juxta morbum, & complexionem ſumentis; ad eundem modum recreationes, quibus timorati vacare cogitant, intra convenientes ſubſiſtant limites, oportet. Attendendum (ait S. Thomas) ſicut in omnibus humanis actibus, ut congruat perſonæ, loco, tempori, & ſecundum alias circumſtantias debite ordinetur, ut ſcilicet ſit tempore, & homine dignum.

Plato l. 8. de repub. c. 4.

VII. *Noſſe debet fontes, ex quibus malus uſus temporis oritur,* quos Petrus Pennequin indicavit, dum citans S. Bernardum dicentem: Eſſe aliquos ſemper, quod non habent, oupientes, & qood habent, faſtidientes, & propterea in neutro proficientes: Ait, hoc ex tribus inconſtantiæ fontibus oriri, vel ex impatientia laboris, quem ſupra vires aſſumimus; vel ex levitate naturæ (ut enim recte notat idem Sanctus: Puſillanimitas facit propoſitum relinquere, levitas mutare): vel demique ex naturæ noſtræ ad viciſſitudinem propenſione. Hac animi noſtri ad mutationem inclinatione, ad labefactandam in rebus bene conſtitutis conſtantiam, utitur Dæmon, ac meliorum ſpecie præſentia corrumpit: ordineque perturbato, pacem etiam animi, & res agendas perturbat, & evertit: frænandi omnes impetus, & naturæ mutabilitas coercenda, imitanduſque inſignis, & a S. Ephrem laudatus eremi Athleta Abrahamus, qui eundem temporis ordinem, & actionumque canonem totis quinquaginta annis, quibus in eremo vixit, conſtanter tenuit.

Pennequ. p. 1. ſeq. c. 4 n. 6.

VIII. *Noſſe debet, & firmiter ſtatuere, reliquum vitæ tempus bene impendere,* eumque in finem meminerit; vitam noſtram, teſte S. Gregorio Nazianz., quaſi mercatum eſſe, cujus dies cum abierit, tempus non erit emendi. Dicat proinde cum S. Chryſologo: Vivamus Deo paululum, qui ſæculo viximus totum: dedimus corpori annum, demus animæ paucos dies, tempus eſt, ut aliquando domui tuæ provideas.

S. Greg. Nazianz. de ſenten.

S. Chryſ. ſol. ſ. 12.

IX. *Noſſe debet modum legitimum tempus ſuum diſpenſandi,* quem quidem jam pridem Bias Philoſ. docuit, dum dixit: Ita metiendum cuique eſſe tempus, quaſi diu, & parum victuri ſimus.

§. X. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. Ex occaſione thematis: *Fili, conſerva tempus, & devita a malo:* poteſt oſtendi, quod vita noſtra ſit telonio ſimilis, cum ſemper tranſeat tempus, a quo telonium boni operis petere jubemur; de quo quatuor partes nobis relinquit, ſcilicet fructum meritorium, ſatisfactorium, impetratorium & conſolatorium, ſeu gaudii, quod ex bono opere patrato ſequitur; ſolam quintam, ut olim Joſeph Patriarcha fecerat, ſibi reſervat, ſcilicet fructum laudis, & gloriæ, quam alteri non dabit. Unde duo potiſſimum corollaria deducentur. 1. Quanta bona ex tempore bene impenſo ſperare quis poſſit, utpote de quo tot partes ipſi a Deo relinquuntur. 2. Quam gravis culpa, & negligentia cenſenda ſit eorum, qui tempus inutiliter conſumunt; ſi enim Telonarium illum merito culpabilem diceremus, qui nullam telonii, quantumvis levis, rationem haberet, quanto magis culpandus cenſebitur, qui tam pretioſi telonii curam non habet?

Eccl. 4. v. 11.

II. Ex occaſione thematis: *Videte, Fratres, quomodo caute ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed quaſi ſapientes, redimentes tempus:* poteſt oſtendi, vitam noſtram mercatui ſimilem eſſe; atque ideo 1. inferri, quanta cura habenda ſit temporis, utpote in quo opera noſtra tam caro vendere, & tam pretioſas merces comparare poſſimus. 2. Quas potiſſimum merces emere, aut vendere debeamus, ſcilicet optimas quaſque; id quod faciemus, ſi multum pro Deo patiamur, & agamus: opera noſtra cum magno fervore peragamus: puriſſimam iiſdem intentionem præfigere ſtudeamus.

Epheſ. 5. v. 15.

III. Ex occaſione ejuſdem thematis poteſt oſtendi, quomodo tempus redimere poſſimus: plerique enim clamare coguntur cum Poeta:

O mihi præteritos referat ſi Jupiter annos!

Id autem obtinere poſſumus. 1. ſi tantam jacturam patienter feramus; ſic enim forte ut Jobo Deus duplicia reſtituet. 2. Si vitam præteritam amare defleamus, nam, ut S. Anſelmus ait, tempus redimimus, quando anteactam vitam, quam laſciviendo perdidimus, flendo reparamus. 3. Si ex occaſione præteritæ negligentiæ cauſam majoris fervoris in ſervitio Dei arripiamus, eorum viatorum more, qui, ubi in via ſe tardius progreſſos advertunt, greſſum fortius celerant. Sic, teſte S. Chryſoſt.: Hemorrhoiſſa, licet ultima venerit, curata receſſit, quia etſi ægritudine tardabatur, fidei tamen voluntate volabat. Et multi, ut S. Gregor. loquitur, dum ſe erraſſe conſpiciunt, damna præterita lucris ſequentibus compenſant; dum conſummati brevi explent tempora multa. Sic S. Paulus, juxta S. Thomam, noviſſimus in ordine, primus in meritis eſt: quia extremus licet, plus omnibus laboravit. Et hoc modo, dicit S. Doctor, fieri poteſt, ut ex fervore recuperetur res prius amiſſa.

S. Anſ. in ep. ad Eph.

S. Thom. in c. 20. Matth.

Digitized by Google

§. XI. ALII CONCEPTUS.

Aretius ap Manſ. d. 1. n. 4. I. DE tempore dixit Aretius: Qui illud vendit, furatur, qui illud emit, decipitur; qui deſuper facit contractum, eſt uſurarius; qui tempus promittit, mendax eſt; qui illud donat, eſt ſtolidus, & ſtupidus; qui illud acceptat, deluditur; totum hoc ideo, quia tempus non habet pretium, neque eſt vendibile, neque ullius contractus poteſt eſſe materia: Et tamen illud eſt, quod cæteris omnibus rebus confert, & aufert pretium.

Seneca de brev. vit. c. 2. II. Non male de tempore abutentibus diſcurrit Seneca: Omnia licet, quæ unquam ingenia fulſerunt, in hoc unum conſentiant, nunquam ſatis hanc humanarum mentium caliginem mirabuntur. Prædia ſua occupari a nullo patiuntur, &, ſi exigua contentio eſt de modo finium, ad lapides, & arma diſcurrunt; in vitam ſuam incedere alios ſinunt, imo vero ipſi etiam poſſeſſores ejus futuros inducunt. Nemo invenitur, qui pecuniam ſuam dividere velit; vitam unuſquiſque quam multis diſtribuit? Adſtricti ſunt in continendo patrimonio; ſi autem ad temporis jacturam ventum eſt, profuſiſſimi in eo, cujus unius honeſta avaritia eſt.

Manſ d. 1. n. 7. III. Averſamur, & deteſtamur Domitianum Imperatorem, quod plurimos dies vitæ ſuæ conſumpſerit muſcas pugione inſequendo, & transfadigendo; Aſt quot, & quanti hîce reperiuntur temporibus majori correpti dementia? Domitianus namque homo infidelis, & gentilis, nec æternam gloriam, nec tempus datum eſſe ad illam promerendam credebat; At quot ſunt, qui Chriſtiani profeſſione cenſentur, & nonniſi muſcas capiendo tempus inſumunt? telas araneæ texuerunt. Eviſcerat ſe aranea, ut telam conficiat ad capiendas muſcas; hoc idem multis contingit, qui cum magno ſudore annos vitæ ſuæ tranſigunt; at fini temporali, & ſuis phantaſiis intenti, ut capiant muſcas. De Artabo Rege Hircaniæ legitur, quod talpas capiebat; & de Biante Rege Lidiæ, quod filo inſerebat ranas; & quis hujuſmodi fatuitatem, & ſtultitiam in talibus hominibus, qui regnorum adminiſtrationi invigilare debebant, non abominaretur? ſed quid? An non quoque deteſtanda eſt multorum Chriſtianorum ſtultitia, qui a Deo creati ſunt, & redempti propter Regnum cæleſte, & tempus ad hoc conceſſum expendunt in capturam ranarum? an non ſunt talpis cæciores? Quot & quanti ſunt, qui totum tempus matutinum in poliendo ſe ſe, comedendo, & fumificando conſumunt? Quot ſunt, qui dies ſuos in jocos, ludos, venationes, & ſimiles occupationes expendunt? Hinc S. Bernardus: Conſiderate, ait,

SS. Bern. c. 11. de domo inter. quam multi modo moriuntur; quibus ſi hæc hora ad agendum pœnitentiam concederetur, quæ tibi conceſſa eſt, quomodo per altaria, & quam feſtinanter currerent, & ibi flexis genibus, vel certe toto corpore in terram proſtrato tam diu ſuſpirarent, plorarent, orarent, donec pleniſſimam peccatorum veniam a Domino conſequi mererentur? Tu vero comedendo, bibendo, jocando, & ridendo tempus otioſe vivendo perdis, quod tibi indulſerat Deus ad acquirendam gratiam, & promerendam gloriam.

Manſ. d. 14. n. 7. IV. Nonnumquam continget, quod mercator toto die, vel etiam ſeptimana ſtabit in ſua officina, & nullas prorſus divendet merces; at tali poſtea poterit accidere etiam occaſio, quod ſuffragante fortuna, ac propria induſtria, tranſcendente lucro antecedens reſarciat damnum. Multi fortaſſis ſunt, qui vixerunt otioſi, diſſoluti, pigri in via Dei, & profectu animæ ſuæ; Aſt cum poſtea ſe convertunt, tanto cum fervore ſpiritus cooperantur divinæ gratiæ, tantaque cum virtute præteritæ negligentiæ excutiunt ſomnum, ut brevi temporis ſpatio plurimum proficiant in ſpiritu, & perfectione, & proficiendo ſuperent multos, qui diuturno tempore in divino ſervitio ſe fatigarunt.

S. Chryſ. in Cal. Jan. V. Si fructum percipere de novo anno (idem eſt de alio tempore) vis, hoc ſaeito, ubi annum expletum videris, gratias age Domino, qui te ad hanc annorum circuitionem perduxit; vitæ tuæ tempus tecum reputa, tecum ad hunc modum verba facito: Dies prætereunt, anni finiuntur, magnam vitæ noſtræ partem confecimus; quid boni a nobis factum eſt? Judieium Dei præ foribus eſt, & reliquum vitæ tempus ad ſenectutem vergit.

S. Anſ. in ſimil. c. 135. VI. S. Anſelmus, Negligentes tempus imitantur, ait, pauperes inſipientes: Siquidem pauper inſipiens, cum obolum acquirit, aut aliud quid parvi munuſculi, dicit: Ad quid illud tantillum ſervarem? non propter hoc dives ero; expendam itaque hoc in pomis, aut nucibus, aut qualibet alia re mihi delectabili: Non enim illud cuſtodiendo ſolicitus haberi volo. Sic ſtolidus, dum parvipendit minora, numquam proficit ad majora: Sapiens autem pauper parva, quæ nanciſcitur, cuſtodit, & quo minus ſe habere conſiderat, eo magis retinere deſiderat, quatenus ex parvulorum congerie ad majora queat quandoque pertingere.

Pennag. in l. c. n. 10. VII. Ducem Albanum in conflictu Caroli Quinti cum Principibus Germanis Lutheranis, in quo Dux Saxoniæ, & Landgravius Haſſiæ victi, captique fuere, cum a Rege Franciæ Interrogaretur, an vere duo Soles tum in cælo paruiſſent, reſpondiſſe ferunt, ita ſe tum occupatum in prælio, cujus primos ordines ducebat in terris, ut ad ea, quæ in cælo parebant, non attenderit; quam vereor, ne plerique eorum, quos res publicæ ita captivos tenent, fateri aliquando, & Chriſto rerum geſtarum rationes repoſcenti idem, ſed ſero, reſpondere cogantur, nempe ſe pro acceſſorio principale, pro mundi applauſu animi culturam, pro terra cælum neglexiſſe.

H. Harcunk con. raſt. in Duo. ſeſtaNaſio. S. 7. VIII. Geneſis c. 50. parentarunt Jacobo Ægyptii pene per quintam anni unius partem, diebus videlicet ſeptuaginta: *Flevit eum Ægyptus ſeptuaginta diebus*, v. 3. e contra Filii non niſi hebdomadem dedere luctui, teſte Moyſe c. eod. v. 10. *Fratres vero impleverunt ſeptem dies.* Quid hoc? magiſne amarunt advenam Ægyptii, quam filii patrem? abſit, luctus non a tempore, ſed a vehementia doloris æſtimetur, ait Nyſſenus: ad quam alludens vehementiam ſacer Hiſtoricus: *Celebrantes exequias planctu magno, atque vehementi,*

Digitized by Google

ni, impleverunt; quaſi dicat: Septuagies major fuit dolor filiorum, quam externorum; ideoque amplius iſti præſtitere diebus ſeptem, quam illi diebus ſeptuaginta. Sepelimus & nos hunc annum, & deflemus damna dierum; fiet autem, ſi planctus magnus ſit ut ultimis quatuor quadrantibus horæ impleamus quatuor anni quadrantes. Magnis ſolum opus eſt deſideriis; ſicut enim, juxta S. Thomam, unus ab altioris ſanctitatis gradu incipit, quam ſit ſummum alterius, ad quod per totam vitam ſuam alter pervenit, ita & fieri poteſt, ut in fine anni tantum Deo quis placeat, quantum alter priori tempore toto. Quod idem etiam ad alia tempora applicari poteſt.

S. Thom. opuſc. 17. c. 3.

Ibid. §. 6. IX. S. Bernardus expendens illud Enochi elogium. Sap. 4. *Conſummatus in brevi explevit tempora multa*, non longævitate, ait, ſed longanimitate explevit, quanta ſane tempora non dierum numero, ſed mentis devotione, & inextinguibili proficiendi deſiderio percurrere potuit, tanta ſibi in meritis non immerito vendicavit; Retinet quidem virtute, quod amiſit in tempore.

Ibid. X. Quidam ingenioſum emblema excogitarunt, quo Sionis filiæ ſuper flumina Babylonis ſedebant, & flebant, explorantium vero lacrymis, clepſydræ ad horarum dimenſionem fiebant cum lemmate: *Nos flendo reducimus horas*.

§. XII. MISCELLANEA.

Qualitas.

Senec. ep. 49. I. INfinita eſt velocitas temporis, inquit Seneca, quæ magis apparet reſpicientibus, nam ad præſentia intentos fallit.

II. Nec male Poeta.

Fugit irreparabile tempus.
Omnis quippe dies miſeris mortalibus ævi
Prima fugit.

Ovid. l. 1. Faſt. III. Et Ovidius.

Tempora labuntur, tacitiſque ſeneſcimus annis,
Et fugiunt fræno non remorante dies.

Idem l. 6. Faſt. IV. *Nec quæ præteriit, rurſum revocabitur unda:*
Nec quæ præteriit, hora redire poteſt.

Idem l. 4. Pont. V. *Tabida conſumit ferrum, lapideſque vetuſtas,*
Nullaque res majus tempore robur habet.

L. 4. triſt. eleg. 6. *Hoc etiam ſævas paulatim mitigat iras,*
Hoc minuit luctus, mœſtaque corda levat.
Cuncta poteſt igitur tacito pede lapſa vetuſtas.

Utilitas.

Beyrl. in theatr. V. eod. VI. Thales rogatus, quod eſſet in rerum natura ſapientiſſimum? tempus, reſpondit; docet enim, erult, & invenit omnia. Hinc dicere ſolemus: tempus docebit. Et Pſalmiſta ait: Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam. *Pſ. 18. v. 3.*

Uſus.

Fab. conc. 6. in Feſto S. Cath. VII. Falcones Norvegiæ, quia breviſſimi ibi

dies ſunt, magna cum velocitate prædantur, ne a nocte præveniantur, quanto magis homo brevitate temporis conceſſi uti debet?

VIII. Ita fac, mi Lucili, inquit Seneca, vindica te tibi, & tempus, quod adhuc, aut auferebatur, aut ſurripiebatur, aut excidebat, collige, & ſerva. Perſuade tibi, hoc ſic eſſe, ut ſcribo; quædam tempora ſurripiuntur nobis, quædam ſubducuntur, quædam effluunt; turpiſſima tamen eſt jactura, quæ per negligentiam fit. Et ſi volueris attendere, maxima pars vitæ elabitur male agentibus, tota vita aliud agentibus. Quem mihi dabis, qui aliquod pretium tempori ponat? qui diem æſtimet? *Senec. l. 1. Epiſt.*

IX. Cum Poeta quidam Solem in theatrum induxiſſet, ſublimi quadriga ſplendentem, a duodecim Nymphis alatis (quæ veloces horas referebant) tractum, quæſitus, cur alias minores, alias majores induxiſſet? reſpondit, parvas deſignare horas orationis, mediocres negotiorum, longiſſimas ſomni, prandiorum, ludorum, compotationum &c. *Engelgr. Domin. 9. poſt Pent. §. 2.*

X. Nihil turpius eſt, quam grandis natu ſenex, qui nullum aliud habet argumentum, quo ſe probet diu vixiſſe, præter ætatem. *Senec. l. 3. de tranq.*

XI. Longa eſt vita, ſi plena eſt. Quid illum ſexaginta anni juvant per inertiam acti? non vixit ille, ſed in via moratus eſt: nec ſero mortuus eſt, ſed diu. At ille obiit viridis, ſed officia boni civis, boni amici, boni filii executus eſt, in nulla parte ceſſavit, licet ætas ejus imperfecta ſit, vita perfecta eſt. *Id. ep. 93.*

XII. Non ætas rejicitur florentior, ubi morum eſt ſenecta. Theclam non ſenecta, ſed virtus probavit. *S. Ambr. ap. Eng. in feſto S. Luc.*

XIII. Recte in eundem finem Martialis. *Martial. l. 10. epig. 23.*

Ampliat ætatis ſpatium ſibi vir bonus: hoc eſt
Vivere bis, vita poſſe priore frui.

§. XIII. AXIOMATA.

I. OMnia alia aliena ſunt, ſolum tempus noſtrum eſt. *Senec. ep. 9.*

II. Sæpe, quæ ratione ſanari non poterant, ſanata ſunt tempore. *Idem l. de morib.*

III. Omnia tempus habent; ſeu, ut alius ait, *Eccleſ. 3. v. 1.*

Tempora gaudendi, ſunt tempora certa dolendi.

IV. Omnia fert tempus. *Florileg. polit. V. eod.*

V. Ipſa dies, quandoque Parens, quandoque Noverca eſt.

VI. Occaſio calva eſt. *Ibid.*

VII. Miſerum, venire poſt Feſtum.

§. XIV. AUTHORES.

I. HEnricus Engelgrave in Cælo Empyreo Feſto S. Lucæ. Et p. 1. Luc. Evang. embl. 37. Dom. 9. poſt Pent.

II. Mathias Faber conc. 6. in Feſto S. Catharinæ.

III. Jeremias Drexelius in Aurifondina c. ult.

IV. Joſephus Langius Polyant. V. eod.

V. Laurentius Beyrlinck in Theatro vitæ humanæ. V. eodem.

Digitized by Google

TITULUS CXL.

TENTATIO.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Beyrlinc. in theatro Vit. Hum. V. ord. I. EST dictum, vel factum ad capiendum de aliquo experimentum, juxta Laurentium Beyrlinck. Secundum Petrum *Petrum Chryſ. ſ. 71.* Chryſologum vero, eſt ſpecies fallens, quæ proſpera in adverſis, adverſa occultat in proſperis, humanamque ignorantiam doloſos educit in lapſus.

Diviſio.

Sap. 3. v. 5. II. Dividi poteſt 1. in Divinam, diabolicam, & humanam. *Divina* eſt, qua Deus hominem tentat, ut probet, qua ratione Salo- *Deut. c. 13. v. 3.* mon ait: Quoniam Deus tentavit eos, & invenit illos dignos ſe. Et Moyſes ad populum dixit: Tentat vos Deus veſter. Nec huic con- *S. Jac. ep. 1. v. 13.* trarium eſt, quod S. Jacob dicit, Deum neminem tentare; hoc enim dumtaxat de tentatione ad ſeductionem intelligendum eſt. Tri- *S. Greg. l. 23. mor. c. 3.* bus modis autem, ut ait S. Gregorius: Nos Conditor noſter interrogare conſuevit, cum aut flagelli diſtrictione nos percutit, &, quanta nobis inſit, vel deſit patientia, oſtendit: aut quædam, quæ nolumus, præcipit, & noſtram nobis obedientiam patefacit: aut aliqua nobis occulta aperit, & aliqua abſcondit, & nobis menſuram humilitatis noſtræ innoteſcit. Tentare quippe Dei eſt, nos magnis juſſionibus interrogare. Scire quoque ejus eſt noſſe *Hiſt. Soc. l. 1. n. 10.* noſtram obedientiam nos facere. *Diabolica* eſt, qua dæmon nos tentat, quod teſte P. Cornelio Viſchavæo Soc. Jeſu Sacerdote, tribus etiam modis facit, *baſia*, cum quaſi eminus rerum externarum ſpecie objecta ſolicitat: *gladio*, cum per corpus noſtrum nos cominus aggreditur: *ſeipſo*, cum phantaſiam ipſam invadit, eamque varie movet, & hoc certamen tertium eſt graviſſimum, quo maxime viros deditos pietati oppugnat, hæcque non ultima cauſa eſt, cur viros bonos e ſæculo Deus ad Religionem vocet, ut Magiſtri, quorum hac in pugna inſtitutio, directioque eſt neceſſaria, ſuppetant, quorum ductu a præſtigiis tuti, expeditum in virtutis ſtadio tenant curſum. Porro circa hanc, & priorem tentationis ſpeciem *S. Ambr. de Abrah.* recte notat S. Ambroſius, quod aliter Deus, aliter diabolus tentet. Nam diabolus tentat, ut ſubruat: Deus, ut coronet, & probet. Un- *Pſ. 138. v. 23.* de David rogat: Proba me Deus, & tenta me. *Humana* eſt, qua ab homine tentamur, & apud Magiſtros ſpiritnales frequens eſt. Paulo *S. Greg. l. 29. mor. c. 3.* aliter humanam explicat S. Gregorius, dum ait: Mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat, cum pulſat, ſed cum hanc ſibi per delectationem ſubjugat. Hinc etenim Prædicator egregius dicit: Tentatio vos non apprehendat niſi humana: Humana quippe tentatio eſt, qua plerumque in cogitatione tangimur etiam nolentes, quia ut nonnumquam, & illicita ad animum veniant, hoc utique in nobiſmetipſis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. Jam vero dæmoniaca eſt, & non humana tentatio, cum ad hoc, quod carnis corruptibilitas ſuggerit, per conſenſum ſe animus conſtringit.

III. Aliam diviſionem S. Baſilius aſſignat *S. Baſ. h. 4. in Lac.* his verbis: Duplex eſt tentationum genus: nam vel corda hominum, tamquam aurum in fornace, per patientiam in rebus adverſis probantur, quæ ipſorum declarant probitatem; aut certe ipſa vitæ proſperitas tentationis loco eſt; æque enim durum videtur, in rerum difficultate minime dejici, ac in felicitate non extolli ad irrogandam contumeliam.

IV. S. Bernardus quoque aliam aſſignat, *S. Bern. ſ. 7. de ſept. Spirit.* dum ait: Quoties importune (ut aſſolet), carnalis cogitatio mentem pulſat, certum nobis ſit, eſſe ſpiritum carnis, qui loquitur, & tamquam adverſarium repellamus eum, dicentes: Vade retro Satana, quoniam non ſapis ea, quæ Dei ſunt, ſed magis ſapientia tua inimica eſt Deo. Cum autem non de illecebris carnis, ſed de ambitione ſæculi; de jactantia, & arrogantia, cæteriſque ſimilibus, cogitatio vana verſatur in cordibus noſtris, ſpiritus Mundi eſt, qui loquitur, longe perniciocior hoſtis, & majori ſollicitudine repellendus. Interdum vero ſatellitibus iſtis terga vertentibus, Princeps ipſe, habens iram magnam, tamquam leo rugiens inſurgit adverſum nos, cum videlicet non ad voluptatem carnis, aut ſæculi vanitatem, ſed ad iram, impatientiam, invidiam, amaritudine animi provocamur, importune ingerendo, ſi quid minus amicabiliter, minus diſerte factum videtur, aut dictum ſi qua denique, aut in ſigno, aut in opere quolibet data videtur indignationis occaſio, eſt materia ſuſpicionis. Huic ergo cogitationi non aliter, ac ipſi dæmoni reſiſtendum eſt; nec aliter ab ea, quam ab ipſa perditione, cavendum.

V. Adhuc aliam diviſionem idem Sanctus *Idem ſ. de conſid.* indicat, dum ait: Quotquot degimus in regione umbræ mortis, in infirmitate corporis, in loco tentationis, ſi diligenter advertimus, triplici hoc incommodo miſerabiliter laboramus; nam & faciles ſumus ad ſeducendum, & debiles ad operandum, & fragiles ad reſiſtendum. Itaque ſi diſcernere volumus inter bonum, & malum, decipimur: ſi tentamus facere bonum, deficimus: ſi conamur reſiſtere malo, dejicimur, & ſuperamur. Nec mirum, quia ut dicitur a Job: Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ poſſit ei comparari.

Gradus.

VI. Primus eſt *ſuggeſtio:* a quo vix ullus *Sophron. cap. 200. Prat. ſpir.* hominum ratione præditorum liber eſt. Hinc quidam Sanctorum, teſte Sophronio, dixit: Cum oramus ad Dominum, ne nos inducas in tentationem; non, ut non tentemur, oramus, hoc enim poſſibile non eſt, ſed, ne a tentatione abſorbeamur, ſi aliquid agimus, quod diſplicet Chriſto, hoc enim eſt, ac intraremus in tentationem. Sancti enim Martyres tentati per ſupplicia, nec ſuperati, non intrarunt in tentationem, ſicut neque qui pugnat cum beſtia, quouſque devoratur ab ea.

VII.

S. Franc. Saleſ. in Introduc. p. 4. c. 3. VII. Secundus eſt *delectatio*, aut *diſplicentia*: quem, uti, & reliquos gradus, pulcha ſimilitudine S. Franciſcus Saleſius declarat, dum ait: Cogitatione tibi finge juvenculam aliquam Principem Sponſo ſuo, & Marito Principi percharam; & ſimul imaginare ſceleſtum aliquem, qui eam ad ſecum adulterandum invitet, infamem aliquem amoris internuntium; qui fœdam illius intentionem novæ nuptæ communicet, mittere. Primo itaque Nuntius hic Domini ſui amorem Principis aperit; deinde hæc in illa petitione, propoſitioneque ſibi conplacet, aut diſplicet; tandem conſenſum ei præbet, aut prorſus diſſentit. Conſimili modo diabolus, mundus, caro animam Deo deſponſatam avertere volentes, primo ei peccatum proponunt, in quo illam delectationem, vel complacentiam oſtendit; & demum etjam conſenſum, vel diſſenſum præbet:

S. Bern. de dono Inter. c. 30. *Jac. 1. v. 14.* VIII. Tertius eſt ipſe *conſenſus*, vel *diſſenſus*, de quo dixit S. Bernardus: Non nocet ſenſus, ubi non eſt conſenſus; imo quod reſiſtentem fatigat, vincentem coronat. Et S. Jacobus: Unuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus. Deinde concupiſcentia cum conceperit (per delectationem) parit peccatum; peccatum vero cum conſummatum fuerit (per conſenſum in opus) generat mortem.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Ibid. I. UNuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus.

Sap. 14. v. 11. II. Creaturæ Dei in odium factæ ſunt, & in tentationem animabus hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium.

1. Cor. 10. v. 13. III. Tentatio vos non apprehendat niſi humana; fidelis autem eſt Deus, qui non patietur vos tentari ſupra idquod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere.

Eph. 6. v. 12. IV. Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem, & ſanguinem, ſed averſus principes, & poteſtates, adverſus Mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus.

1. Petr. 5. v. 8. V. Sobrii eſtote, & vigilate: quia adverſarius veſter diabolus, tamquam leo rugiens circuit, quærens, quem devoret, cui reſiſtite fortes in fide.

Eph. 6. v. 14. VI. State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam juſtitiæ, & calceati pedes in præparationem Evangelii pacis: in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere, & galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei.

Luc. 22. v. 31. VII. Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret vos ſicut triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficeret fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.

Pſ. 38. v. 6. VIII. Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos; (ubi alii cum S. Ambroſio legunt: Ecce palaſtras poſuiſti dies meos).

Neceſſitas.

IX. Qui non tentatus, quid ſcit? vir in multis expertus cogitabit multa. *Eccl. 34. v. 9.*

X. Fili, accedens ad ſervitutem Dei, ſta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem. *Eccl. 2. v. 1.*

XI. Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit, ut tentatio probaret te. *Tob. 12. v. 13.*

XII. Militia (vel ut alii vertunt, tentatio) eſt vita hominis ſuper terram. *Job. 7. v. 1.*

VIII. Nolite arbitrari, quia pacem venerim mittere in terram, non veni pacem mittere, ſed gladium. *Matt. 10. v. 34.*

XIV. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ. *Rom. 7. v. 23.*

Utilitas.

XV. Omne gaudium æſtimate, fratres, cum in varias tentationes incideritis, ſcientes, quod probatio fidei veſtræ patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet. *Jac. 1. v. 2.*

XVI. Si poſſides amicum, in tentatione poſſide eum, & ne facile credas ei. Eſt enim amicus ſecundum tempus ſuum, & non permanebit in die tribulationis. *Eccl. 6. v. 7.*

XVII. Beatus vir, qui ſuffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. *Jac. 1. v. 12.*

XVIII. Ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, ut me colaphizet. *2. Cor. 12. v. 7.*

XIX. Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in Paradiſo Dei mei. *Apoc. 2. v. 7.*

Dignitas.

XX. Quoniam Deus tentavit eos, & invenit eos dignos ſe. *Sap. 3. v. 5.*

XXI. Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen novum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit. *Apoc. 2. v. 17.*

XXII. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius: & ſcribam ſuper eum nomen Dei mei. *Ib. c. 3. v. 12.*

Dignitas.

XXIII. Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo, ſicut & ego vici, & ſedi cum Patre meo in throno ejus. *Ib. v. 21.*

Jucunditas.

XXIV. Omne gaudium exiſtimate, Fratres, cum in varias tentationes incideritis. *Jac. 1. v. 2.*

XXV. Vincenti dabo manna abſconditum. *Apoc. 2. v. 17.*

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

I. DUplicem aciem producit Mundus contra milites Chriſti: blanditur enim, ut decipiat: terret, ut frangat. Non nos teneat *S. Aug. in ſ. de S. Vincent.*

Digitized by Google

voluptas prupria, non nos terreat crudelitas aliena, & victus eſt Mundus. Ad utroſque aditus occurrit Chriſtus, & non vincitur Chriſtianus.

S. Greg. hom. II. Hoſtis noſter, quanto magis nos ſibi rebellai conſpicit, tanto amplius expugnare contendit; eos enim pulſare negligit, quos quieto jure ſe poſſidere ſentit.

Idem in Paſtor. III. Humanum eſt, in corde tentationem perpeti: dæmoniacum vero eſt, in tentationis certamine, & in operatione ſuperari.

Ibid. IV. Quis ſit Spiritus, qui loquitur, ipſa ſuggeſtio declarabit, ſemper enim Spiritus carnalis mollia, Spiritus Mundi vana, Spiritus malitiæ ſemper amara loquitur.

Ibid. V. Antiquus hoſtis ex proprio certamine, dum ſe ſuccumbere conſiderat, ad alia tentationum bella reſtaurat. Intuetur humani generis uniuſcujuſque mores, cui vitio ſint propinqui, & illa opponit ante faciem, ad quæ facilius novit inclinare mentem.

S. Bern. ſ. 19. VI. Poteſt inimicus excitare carnis motum, ſed in te eſt, ſi volueris dare, vel negare conſenſum.

Caſſiod. ſup. Pſ. 91. VII. Bellum grave, quia occultum: quia cum fortiore, quia hoſtis inſidiæ non videntur: quia adverſarius, nec labore deficit, nec victus aliquando diſcedit, ſed tanto atrocior redditur, quanto eum per divinam gratiam debellari poſſe contigerit.

S. Aug. in Pſ. 61. VIII. Noli ergo timere, permiſſum facere aliquid tentatorem; habes enim miſericordioſiſſimum Salvatorem. Tantum permittitur ille tentare, quantum tibi prodeſt, ut exercearis, ut proberis, ut, qui te neſciebas, a teipſo inveniaris.

S. Anſel. ap. Dres. in Palæſt. p. 2. c. 3. §. 1. IX. Tentationes non ſentire, eſt Angelicum: tentationes ſentire, & vincere, eſt Chriſtianum: tentationibus conſentire, & ea malitia delinquere, diabolicum eſt.

S. Greg. l. 5. mor. c. 17. X. Recte Myrmicoleon, id eſt, leo, & formica dicitur: formicis enim leo eſt, volatilibus formica; quia nimirum antiquus hoſtis, ſicut contra conſentientes fortis eſt, ita contra reſiſtentes debilis. Si enim ejus ſuggeſtionibus aſſenſus præbetur, quaſi leo tolerari nequaquam poteſt: ſi autem reſiſtitur, quaſi formica atteritur.

S. Greg. l. 2. mor. c. 3. XI. Ecce permiſſionem verberis comitatur cuſtodia protectionis, & electum ſuum divina diſpenſatio cuſtodiendo deſerit, deſerendo, cuſtodit, alia illius prodit, alia protegit. Si enim Job totum desereret in manu tanti adverſarii, homo quid eſſet? in ipſa ergo juſtitia permiſſionis miſcetur quædam libra pietatis, quatenus in uno eodemque certamine, & ſervus humilis ex oppreſſione proficiat, & hoſtis ſuperbiens ex permiſſione ſuccumbat. Idem ergo in manu Dei, idem in manu diaboli eſt, quia tenuit, quem conceſſit, & dando non dedit; quem adverſarii ſui jaculis ejiciens abſcondit.

S. Aug. ep. Lew. opuſc. 10. n. 109. XII. In omni tentatione Chriſtianus non cadit, etſi impellitur; nam quadratum lapidem quocumque verteris, ſtat; ſic ergo conquadramini, ad omnes tentationes parati: quidquid impulerit, non vos evertat: ſtantem te inveniat omnis caſus.

Idem in. n. 102. XIII. Indicitur tibi bellum non ſolum adverſus ſuggeſtiones diaboli, ſed adverſus teipſum: in teipſo eſt flagellum tuum; ſic riaæ tuæ tecum: ſic vindicatur in rebellem adverſus Deum, qui pacem noluit habere cum Deo.

Idem ſ. 190. de temp. XIV. Sed dicit aliquis: Si alligatus eſt (diabolus) quare adhuc tantum prævalet? Verum eſt, Fratres cariſſimi, quia multum prævalet, ſed tepidis, & negligentibus, & Deum in veritate non timentibus. Alligatus eſt enim tamquam innexus canis catenis, & neminem poteſt mordere, niſi eum, qui ſe illi mortifera ſecuritate conjunxerit. Jam videte, Fratres, quam ſtultus eſt homo ille, quem canis in catena poſitus mordet. Tu te illi per voluptates, & cupiditates ſæculi noli conjungere; & ille ad te non præſumit accedere; latrare poteſt, ſollicitare poteſt, mordere omnino non poteſt, niſi volentem: non enim cogendo, ſed ſuadendo nocet, nec extorquet a nobis conſenſum; ſed petit.

Bernard. ſup. 91. XV. Tentatio ad probationem non ad deſolationem eſt.

S. Greg. in mor. XVI. Hoſtis noſtri malitia tanta arte ſe palliat, ut plerumque ante deceptæ mentis oculos culpas virtutes fingat, ut inde quiſque quaſi expectet præmia, unde æterna dignus eſt invenire tormenta.

S. Baſ. in ſum. mor. XVII. Tentationibus nemo ſe crebro objiciat, ſed oremus potius, ne intremus in tentationem.

S. Chryſ. ſup. Act. Ap. ho. 2. XVIII. In tentationibus armatura, deprecatio eſt.

Utilitas.

S. Greg. in mor. XIX. Sancti viri, cum multa ſe proficere virtutum proſperitate conſiderant, quodam ſupernæ diſpenſationis moderamine exerceri etiam tentationibus exultant: quia tanto robuſtius acceptam virtutum gloriam cuſtodiunt, quanto tentationis impulſu concuſſi, infirmitatem ſuam humilius agnoſcunt.

S. Proſp. de vocat. gent. XX. Ad Magnam utilitatem Fidelium materia eſt reſervata certaminum; ut non ſuperbiat ſanctitas, dum pulſatur infirmitas.

S. Bern. de domo int. c. 17. XXI. Moleſta eſt lucta, ſed fructuoſa, quia, ſi habet pœnam habebit & coronam: non nocet ſenſus, ubi non eſt conſenſus, immo quod reſiſtentem fatigat, vincentem coronat.

Id. ſ. 11. in Pſ. 90. XXII. Præmonitos vos eſſe volo, neminem ſuper terram abſque tentatione victurum, ut cui forte tollitur aliqua, alteram ſecurus expectet. Qua in re conſideranda nobis eſt tam benigna divinæ pietatis diſpenſatio, ut quibuſdam nos tentationibus patiatur diutius occupari, ne forte periculoſiores occurrant: ab aliquibus vero citius liberet, ut poſſimus in aliis, quas utiliores nobis prævidit fore, exerceri.

S. Chryſ. l. 1. de pr. Dei. XXIII. Deus te hactenus ut Mater brachiis geſtavit: nunc vero in aquas abjecit, ut tuo diſceres natare cortice; hæc ad probandam fidem, ad exercendam virtutem, ad augendum meritum fiunt.

Idem in Gen. ho. 12. XXIV. Ne exiſtimemus eſſe ſignum, quod nos dereliquerit, & deſpiciat Dominus, ſi tentationes nobis inferantur: ſed hoc maximum ſit nobis indicium, quod Deus noſtri curam gerat; nam & ſi habeamus peccatorum ſarcinas,

quæ

Digitized by Google

quæ nos premant, poterimus magnam patientiam, & gratitudinem declarando leviores eas facere; & ſi non multa habemus peccata, iterum majore fruemur gratia, ſi grato animo tulerimus.

S. Chryſ. ſup. Gen. ho. 33. XXV. Tentationes ſignum ſunt, quod Deus noſtri curam habeat.

S. Bern. de quadr. ſerm. 5. XXVI. Tentationibus reſiſtendo victoria acquiritur.

Neceſſitas.

S. Aug. ſup. Pſ. 60. XXVII. Vita noſtra in hac peregrinatione non poteſt eſſe ſine peccato, ſine tentatione, quia profectus noſter fit per tentationem, nec ſibi quiſquam innoteſcit, niſi tentatus: nec poteſt coronari, niſi vicerit: nec vincere, niſi certaverit: nec poteſt certare, niſi inimicum, & tentationes habuerit.

S. Hier. in c. 6. ep. ad Galat. XXVIII. Vinci, vel vincere nonnumquam in noſtra eſt poteſtate, cæterum tentari in poteſtate tentantis eſt; ſi enim Salvator tentatus eſt, quis poteſt eſſe ſecurus, intentatum ſe hujus vitæ maria tranſire?

S. Bern. ſ. 48. in Cant. XXIX. Donec in carne eſt anima, inter ſpinas profecto verſatur, & neceſſe eſt, ut patiatur inquietudines tentationum, tribulationumque aculeos. Quod ſi lilium eſt, juxta Sponſi verbum, videat, quam vigilem, ſolicitamque eſſe oporteat ſuper cuſtodia ſui, ſepta undique ſpinis hinc inde aculeos intendentibus; nec enim, vel leviſſimam ſpinæ punctionem ullatenus ſuſtinet floris teneritudo, ſed mox, ut modice premitur, perforatur. O tener, & delicate flos, o candens lilium, increduli, & ſubverſores ſunt tecum, vide, quomodo caute ambules inter ſpinas. Plenus eſt Mundus ſpinis, in terra ſunt, in aere ſunt, in carne tua ſunt. Verſari in his, & minime lædi, divinæ potentiæ eſt, non virtutis tuæ. Etſi igitur undique tibi proſpicias tribulationum tamquam tribulorum aculeos intendi, non turbetur cor tuum, neque formidet, ſciens, quia tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio ſpem, ſpes autem non confundit. Conſidera lilia agri, quomodo inter ſpinas vigent, & nitent.

Dignitas.

S. Clim. ap. Rad. p. 2. tract. c. 1. XXX. Nullum certius argumentum eſt, quod dæmones victi ſint a nobis, quam ſi nos acerrime impugnant.

S. Chryſ. in dictum Apoſt. Habentes eundem eundem Spiritum. XXXI. Hoc generoſæ, ac Deum amantis animæ officium eſt, afflictiones, & adverſitates ferre. Cæterum generoſe tolerare tentationem; atque inſuper ei gratias agere, qui ſe tentari permittit, id demum ſumma fortitudinis merito videri poteſt, animæque vigilantis, & quæ omnibus humanis affectibus ſit ſuperior.

Jucunditas.

S. Chryſ. ho. 32. in Gen. XXXI. Quia Deus noſter liberalis eſt, & noſtræ ſalutis curam gerit, ea de cauſa quaſi luctam, & exercendi materiam nobis proponit, ut ſi, quod noſtrum eſt declaremus, largiore dignetur nos cura. Quod cum ſcimus, ne triſtemur in tentationibus, ſeu gaudeamus cum B. Paulo dicente: Nunc enim gaudeo in afflictionibus, ſi autem in afflictionibus gaudebat, quomodo unquam potuit in triſtitia eſſe?

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Qualitas.

I. INitium omnium malarum tentationum, inconſtantia animi, & parva ad Deum confidentia. *L. 1. c. 13. §. 5.*

II. Per ſolam fugam non poſſumus vincere: ſed per patientiam, & veram humilitatem, omnibus hoſtibus efficimur fortiores. *Ib. §. 3.*

III. Vigilandum eſt præcipue circa initium tentationis, quia tunc facilius hoſtis vincitur, quando oſtium mentis nullatenus intrare ſinitur. *Ibid.*

IV. Primo occurrit menti ſimplex cogitatio: deinde fortis imaginatio: poſtea delectatio, & motus pravus, & aſſenſio, ſicque paulatim ingreditur hoſtis malignus ex toto, dum ei non reſiſtitur in principio. *Ib. §. 5.*

V. Non debemus deſperare, cum tentamur, ſed eo ferventius Deum exorare, quatenus nos in omni tribulatione dignetur adjuvare, qui utique, ſecundum dictum Pauli, faciet cum tentatione proventum. *Ib. §. 7.*

VI. Quidam a magnis tentationibus cuſtodiuntur, & in parvis quotidianis ſæpe vincuntur, ut humiliati numquam ſeipſos in magnis confidant, qui in tam modicis infirmantur. *Ib. §. 8.*

VII. Scito, quod antiquus inimicus omnino nititur impedire deſiderium tuum in bono, & ab omni devoto exercitio evacuare, a Sanctorum ſcilicet cultu, a pia paſſionis meæ memoria, a peccatorum utili recordatione, a proprii cordis cuſtodia, & a firmo propoſito proficiendi in virtutibus. Multa malas cogitationes ingerit, ut tædium tibi faciat, & horrorem, ut ab oratione revocet, & ſacra lectione. Diſplicet illi humilis confeſſio, & ſi poſſet, etiam a Communione ceſſare faceret. *L. 3. c. 6. §. 4.*

VIII. Certa tamquam miles bonus, & ſi interdum ex fragilitate corruis, reſume vires fortiores prioribus, confidens de ampliori gratia mea.

Neceſſitas.

IX. Fili, numquam ſecurus es in hac vita, ſed quoad vixeris, ſemper arma ſpiritualia tibi ſunt neceſſaria. Inter hoſtes verſaris, & a dextris, & a ſiniſtris impugnaris. Si ergo non undique uteris ſcuto patientiæ, non eris diu ſine vulnere. Inſuper ſi non ponis cor tuum fixe in me, cum mera voluntate cuncta patiendi propter me, non poteris ardorem iſtum ſuſtinere, nec ad palmam pertingere Beatorum. *L. 3. c. 35. §. 1.*

X. Quamdiu in Mundo ſumus, ſine tribulatione, & tentatione eſſe non poſſumus. Unde in Job ſcriptum eſt: Tentatio eſt vita hominis ſuper terram. *L. 1. c. 13. §. 1.*

XI. Non eſt homo ſecurus a tentationibus, quamdiu vixerit: quia in nobis eſt, unde tentamur, ex quo in concupiſcentia nati ſumus. *Ib. §. 2.*

XII. Nullus Sanctus fuit tam alte raptus, & illuminatus, qui prius vel poſtea non fuerit tentatus; non enim dignus eſt alta Dei contem- *L. 2. c. 9. §. 7.*

tem-

Digitized by Google

templatione, qui pro Deo non eſt exercitatus aliqua ſribulatione.

L. 1. c. 13. §. 4. XIII. Quidam in principio converſionis ſuæ graviores tentationes patiuntur, quidam autem in fine, quidam vero quaſi per totam vitam ſuam male habent. Nonnulli ſatis leniter tentantur ſecundum divinæ ordinationis ſapientiam, & æquitatem, quæ ſtatum, & merita hominum penſat, & cuncta ad electorum ſuorum ſalutem præordinat.

Utilitas.

Ib. §. 2. XIV. Sunt tentationes homini ſæpe valde utiles, licet moleſtæ ſint, & graves, quia in illis homo humiliatur, purgatur, & erudiuntur.

Ib. §. 3. XV. Ignis probat ferrum, & tentatio hominem juſtum. Neſcimus ſæpe quid poſſumus, ſed tentatio aperit, quid ſumus.

Ib. §. 9. XVI. In tentationibus, & tribulationibus probatur homo quantum profecit, & ibi majus meritum exiſtit, & virtus melius patefcit.

Jucunditas.

Ib. 2. c. 9. §. 7. XVII. Solet ſequentis conſolationis prææedere tentatio eſſe ſignum; nam tentationibus probatis cæleſtis promittitur conſolatio. Qui vicerit, inquit, dabo ei edere de ligno vitæ.

§. V. EXEMPLA CHRISTIANA.

Qualitas.

Matt. 14. v. 1. I. JEſus ductus eſt in deſertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo. Et cum jejunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit. Et accedens tentator dixit ei: Si Filius Dei es, dic, ut lapides iſti panes fiant.

Gen. 22. v. 2. II. Tentavit Deus Abraham, & dixit: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Iſaac, & vade in terram viſionis, atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper unum montium, quem monſtravero tibi.

Tob. 2. v. 12. III. Tobiæ ſeniori ideo ſuam tentationem, quæ per cæcitatem obvenerat, permiſit fieri Deus, ut poſteris daretur exemplum patientiæ illius.

Job. 2. IV. Job variis modis tentatus a diabolo, qui plenam in eum poteſtatem, excepta anima, acceperat: generoſe tamen omnes tentationes ſuſtinuit, & in omnibus non peccavit labiis ſuis, nec ſtulte quidquam contra Deum locutus eſt.

Jo. 6. V. Dixit Dominus ad Philippum: Unde ememus panes, ut hi manducent? hoc vero dicebat tentans eum.

Spec. Ex. diſt. 2. ex. 35. VI. S. Macarius vidit aliquando dæmonem Fratres tentaturum, veſte linea indutum, & pluribus ampullis, in quibus varias tentationum materias habere ſe dicebat, inſtructum.

Vit. PP. l. 7. VII. Quidam Frater tentatus, ut exiret e Monaſterio, ſemper veſperi dicebat: Cras abibo. Mane autem facto, dicebat: Extorquebo, ut etiam hodie maneam propter Dominum. Et ſic novem annis faciens, tandem liberatus eſt a tentatione.

VIII. Anachoreta quidam ab Angelo circumductus, cum ſupra Monaſterium innumera diabolorum agmina, ſuper portam Civitatis vero unicum dæmonem otioſum vidiſſet, quærens ex Angelo cauſam viſionis, intellexit, ideo unum toti Civitati ſufficere, quod plerique jam alioqui ipſi devoti, & obedientes eſſent; Religioſos autem, cum jurati dæmonum hoſtes ſint, integris agminibus expugnari debere, & tamen vinci vix poſſe. Spec. Ex.

IX. Euphraſia Virgo, cum in ſacro Parthenone humilibus officiis ſe totam impenderet, diabolus odio illius acceoſus fecit, ut, dum hauriret aquam, in puteum decideret, ſed caſu innoxio; nam quia funem ſiculæ apprehendens opem ſororum inclamaverat, ab iis incolumis extracta eſt. Illa vero jam extra puteum ſubridens dixit: Vivit Chriſtus, quia non vinces me, diabole, nec cedo tibi. Hactenus unam tantum hydriam culinæ detuli, verum ex iſto die laborem multiplicabo, & poſt hac duas afferam. Quod dixit, fecit. Vit. ap. Roſweid. c. 11.

X. B. Macarius, cum carnis rebellionem ſentiret, ſex menſibus in palude veſtibus rejectis ſedit, & veſparum morſibus ſe expoſuit, quæ adeo eum vulnerarunt, ut aliis leproſus videretur, e ſola voce agnitus. Pallad. c. 20.

XI. S. Catharina Senenſis, cum die quadam moleſtiſſimam turpiſſimorum phantaſmatum, cogitationumque luctam ſuperaſſet, & Chriſtus præſentia ſua omnes virgineæ mentis nebulas disjeciſſet: Heu me! inquiebat ad Sponſum ſuum, ubi eras, mi Domine, cum tam nefandæ animum meum imagines ſollicitabant? Cui Chriſtus: In corde tuo ſpectator aderam, mea Catharina. Cumque illa ulterius diceret: Et qui fieri potuit, ut eſſes in corde tam ſordidis cogitationibus infeſto? Subdidit Chriſtus: Placebantne cogitationes iſtæ? reſpondente vero illa: Abſit, o Domine, abſit; nihil gravius, aut moleſtius mihi accidere potuiſſet; dixit ille: Atque hoc ipſum eſt, quod mea præſentia effecit, ſine qua facile conſenſum ſpurcitiis illis præbuiſſes. Sur. 30. April.

XII. Abbatiſſa Sara tredecim annis a fornicationis Spiritu impugnata, nunquam oravit, ut recederet ab ea hujuſmodi pugna, ſed hoc ſolum dicebat: Da mihi fortitudinem Deus. Cum vero aliquando infeſtior eſſet illi inimicus, illa aſcendit orare ſuper lectum ſuum; ubi apparuit ei corporaliter ſpiritus fornicationis, & dixit ei: Tu me viciſti, Sara. Cui illa reſpondit: Non ego te vici, ſed Dominus meus Jeſus Chriſtus. Vita PP. l. 6.

XIII. S. Antonius, cum diaboli, varias formas beſtiarum induti, ipſum cingerent, & velut jam jam laceraturi terrerent, impavidus ad eos dixit: Si quid virium haberetis adverſus me, unicus ſufficeret; quid ergo opus apparatu tanto? En adſum, lacerate me, ſi permiſſum eſt vobis: ſin minus, fruſtra eſt rabies veſtra. Surius in Vita 17. Jan.

XIV. Smaragdus Abbas narrat, aliquando vidiſſe Religioſum quempiam duos dæmones inter ſe fabulantes, quorum alter: Heus, Rodr. p. 2. tr. 4. c. 2.

ait a

Digitized by Google

ait, ut tibi ſuccedit cum tuo Monacho? Ex ſententia, reſpondit alter: Nam, quidquid ipſi ſuggero, arripit, & cogitando ſovet, & dum poſtea relegit, & ortum, occaſionem, progreſſum, moram inquirit, miſero cerebrum perturbo, & ad inſaniam prope redigo. At ego, inquit alter: Cum meo Monacho admodum nihil promoveo, quia, quamprimum ipſi cogitationem pravam injicio, mox ad Deum, aut aliam cogitationem recurrit, unde nullus mihi ad eum acceſſus patet.

S. Ephr. Syrus in vita ejus. XV. Cum B. Abramius Barbarorum atrocitatem, & furorem diu, multumque ſuſtinuiſſet, nec ob id alios convertere, & inſtituti ſui gratiam ſervare deterreretur, videns ſatanas, quod in tantis afflictionibus, quas adverſus eum excitaverat, non valuiſſet virum Dei lædere, neque in ſegnitiem eum trahere, neque in aliquo mentem ejus a bono propoſito abducere, ac ſicut aurum in fornace, ita ipſe inter preſſuras magis reſplendeſceret, ampliuſque ad multorum ſalutem in patientia, & in Chriſtum charitate atque alacritate proficeret: vehementer honeſtatis inimicus adverſus B. Abramium exacerbatus, venit ad eum magno cum phantaſmate, ut ſaltem ſic terrorem ipſi incutiens, facilius decipere eum poſſet. Cum igitur media nocte ſanctus ſtaret ac pſalleret, repente lux magna in cella ejus refulſit, & vox quaſi multitudinis cujuſdam audita eſt dicens: Beatus es, Domine Abrami, vere, inquam, beatus es: quoniam nullus in cunctis recte factis inventus eſt, ſicut tu: Subito autem vir beatus dolum maligni cognoſcens, exaltavit vocem ſuam, & dixit: Tenebræ tuæ tecum ſint in perditionem, o plene dolo atque fallacia homo; enim peccator ſum ego; quia tamen charitatem Dei mei habeo, & ſpem in ipſum atque auxilium, in nullo ego te tuaſque inſidias pertimeſco, neque plurima tua phantaſmata ac ſpectra terrorem mihi incutiunt. Pro muro ſiquidem munitiſſimo atque tutiſſimo eſt mihi nomen Domini mei, & ſalvatoris Jeſu Chriſti, quem dilexi, ac diligo: in quo te nomine increpo, immundiſſime canis ac miſerabiliſſime. Quæ cum ipſe diceret, illico inſtar fumi a conſpectu ejus evanuit: Beatus autem Dei famulus multa cum alacritate tranquillo animo benedicebat Deo, tamquam qui nullum protſus phantaſma conſpexiſſet.

XVI. Dum idem Abramius aliquando noctu oraret tenens ſecurim ſatanas, cœpit cellam ejus evertere, cumque jam eam videretur perforaſſe, magna exclamavit voce: Feſtinate celeriter o amici! Feſtinate introeuntes, cito eum ſuffocate. B. autem vir Dei, contra ad illum: Omnes, inquit, gentes circumdederunt me, & in nomine Domini ultus ſum eos. Ille vero protinus, hac voce audita, evanuit.

D. Ant. 3. p. Hiſt. tit. 4. c. 23. XVII. Circa annum Domini 1200. tempore Innocentii Papæ III. vixit magnæ Sanctitatis vir nomine Joannes Bonus, civitate Mantua oriundus. Eum in eremo viventem luxuriæ inquinamento impugnare cœpit adverſarius: mulieris formam ei objiciendo, quam aliquando conſpexerat. Cum autem ſic vehementius incenderetur, doloris incendio carnis extinxit incendium; nam accipiens arundinem, & in multas partes acutiſſimas dividens, eas ſub unguibus poſuit elevanſque manum ſuper lapidem ita percuſſit, ut ad extremam digitorum partem penetrarent, unde præ nimio dolore, in tertiam lapſus tribus diebus, ac noctibus ſemivivus permanſit. Non deſeruit ſerſum ſuum pius Dominus, pro quo ne tanto cruciatu offenderetur ſe dedit, videndum: in ſomnis enim apparens, dixit: Quia bene cepiſti bene perſeverabis, & optimam tuam conſummabis vitam. Quia vero ita viriliter contra tentationes dimicaſti de cætero non tentaberis. Qui ſtatim excitatus ſanum ſe conſpiciens gratias retulit Salvatori.

Utilitas.

XVIII. Cum Senex quidam ſtimulatus a tentationibus deſperaret, & ad ſæculum redire ſtatueret, vocem audivit: Tentationes, quas novem annis ſuſtinuiſti, coronæ tuæ erunt; revertere ergo in locum tuum, & ſublevabo te a cogitationibus tuis. *Vita PP. l. 5.*

XIX. Canon Alexandrinus caſtimoniæ amantiſſimus Sacerdos, licet de cælo animatus vocem audiviſſet dicentem: Tolera, & perſevera: adeo tamen a tentationibus carnis impetebatur, ut locum mutandum decerneret, feciſſetque, niſi S. Joannes Baptiſta tutelaris ejus Divus ſe cum his vocibus objeciſſet: Si averſaris pugnam, perdidiſti coronam. Reſumpſit ergo animos, & fortius pugnavit, feliciuſque vicit. *March.*

XX. Diſcipulus quidam Religioſi Senis in Thebaide, cum ſemel circa ſerum veſperem a Magiſtro ſuo pro more inſtructus, eo obdormiſceret, & ipſe pariter ad ſomnum capiendum ſepties tentatus, toties conſtanter, fortiterque reſtitiſſet, eadem adhuc nocte Senex evigilans, & meditationi inſiſtens ad cælum raptus eſt, ornatiſſimumque ſolium, & in eo ſeptem coronas vidit, Diſcipuloque ſuo paratas intellexit. Quare interrogato poſtea Diſcipulo, quid egiſſet? ubi, quo res erat, audiit, facile ſeptemplici certamini eaſdem coronas in præmium præparatas advertit. *Roſweid in Vit. PP. fol. 390.*

XXI. S. Thomas Aquinas, poſtquam procacem fœminam titione fugavit, Angeli per quietem baltheo renes in ſignum conceſſæ cælitus perpetuæ continentiæ ſtrinxerunt. *Surius in vita 7. Mart.*

XXII. S. Benedictus, quia vehementiſſime tentatus carne, in ſentes ſe abjecerat, numquam amplius deinceps tentatus eſt. *S. Gregor. in Vita.*

XXIII. Diſcipulus quidam graviter a ſpiritu fornicationis impugnatus, cum a Sene ſuo interrogatus fuiſſet, an luctam hanc a Deo per preces amoveri optaret? Reſpondit: Equidem laboro, Pater, ut vides, confligorque haud modice, ſentio tamen hoc lucri mihi accedere, quod ſæpius ad Deum per orationem mortificationemque recurro. Quare Deum potius oro, ut mihi patientiam, & conſtantiam largiatur, ut mereantur ex hac tentatione victoriam reportem. Recreatus hoc reſponſo Senex: Nunc demum cognoſco, inquit, Fili mi, quantas in via virtutis progreſſiones facias; nam dum quis infeſto culpam *S. Doroth. doct. 24.*

Digitized by Google

pam vitio ſtrenue it obviam, manet humilis, ſolicitus, anxius; his anguſtiis, laboribuſque ſenſim ad conſummatam animi puritatem pertingit.

S. Clim. c. 39. XXIV. S. Ephrem in ſumma animi malacia, ac tranquillitate Deo ſupplicavit, ut ſibi pugnas tentationum pridem pugnaras, inſtauraret, neque materiam meriti, ac triumphi denegaret.

R. dr. p. 3. tr. 4. c. 8. XXV. Cum quidam Abbatem Paſtorem conveniens dixiſſet: Pater, ecce jam tandem pugnas mihi Deus abſtulit, optatiſſimaque pace commutavit. Cui Abbas: Ocyus, inquit, ad Dominum redi, pugnaſque tibi ut reſtituat, ne ſocors fias, ora. Abiit Frater ad Dominum, qui & imperium Senis approbavit, & Fratrem priſtinis tentationibus ſubjecit.

Spec. E. temp. V. Pœnitentia ex. 9. XXVI. Cum miles quidam, & dominus caſtri cujuſdam ſancto cuidam Patri confeſſus, variis pœnitentiis velut impoſſibilibus recuſatis, tandem hanc unam acceptaſſet, ut in Eccleſia per unam noctem in oratione perſeveraret, ad iſtam ſe conferens, quater a dæmonibus, nunc ſpeciem Sororis valde ipſi gratæ, nunc Uxoris dilectæ, nunc Sacriſtani ignem templo ſubjectum mentientis, nunc Sacerdotis Matutinum dicere volentis, ideoque ipſum velut excommunicatum abire jubentis, ad exitum tentatus, ſemper immobilis perſtitit. Unde revelatum poſtea ſuit ſanctis Patribus, quatuor ipſum inſignes coronas per quadruplicem victoriam retuliſſe.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Qualitas.

Ribad. vit. l. 5. c. 10. I. S. Ignatius ajebat, valde a dæmone obſervari nocturnum tempus, cum quis excitatus a ſomno, ut ſœda ſtatim objiciat, priuſquam a Deo ſanctis occupationibus occupetur. Tentationis vero tempore valde juvari aliquem, ſi ſemper habeat, a quo conſiliis ſuſtentetur. Proprium etiam eſſe divinæ bonitatis, eo vehementius deſendere, quo acrius a diabolo impugnamur, & reſiſtendi moleſtias ſequenti conſolatione compenſare.

Vita l. 2. c. 30. II. P. Petrus Faber nulla animi ægritudine tentatus ſuit, quin ſimul divinitus doctus fuerit modum curandi illam afflictionem. In dijudicandis autem vel ſuis, vel aliorum tentationibus, motibus, artibus Satanæ, & ſpirittibus dignoſcendis, numquam meminit ſe deceptum.

Ex M. S. i. Anglia. c. 33. §. 53. III. P. Leo, Rector Collegii Conimbricenſis, vidit aliquando diabolum inter Fratres ſub ſpecie Ethiopis, ſingulorum pulſum explorantem, qui, cum cujuſdam Fratris pulſum tetigiſſet, vehementer exultavit; conſtituerat autem Frater ea nocte ex ſocietate auſugere.

Ex Epiſt. Hiſp. &c. ann. Granat. 1610. Ann. Lug. Col. Ave. 1598. IV. P. Thomas Sanch. ſi tentabatur, tantum hæc verba proſerre ſolebat: Jeſus Crucixus, SS. Sacramentum, Virgo Maria; & ſtatim a tentatione liberatus eſt.

V. Michael Sartre Coadjutor ruri habitans, cum ſæpe graviſſime contra caſtitatem tentaretur, ſtatim in genua procidens vota ſua renovavit, & ſtatim a tentatione liberatus eſt.

VI. Laureti Magiſter quidam, cum humanioribus litteris inſudaret, dæmon eidem in ſpecie S. Pauli apparuit, hortatuſque eſt, ut relicto vano illo litterarum ſtudio ſuas potius Epiſtolas pervolveret. Ratus Magiſter hanc vocem S. Pauli eſſe, protinus Tullium abjicit, S. Pauli Epiſtolas arripit, eaſque cum diu legeret, ſuperioribus omnino inſciis, eo tandem progreſſus eſt, ut Societate exiverit, inſelici prorſus eventu. *Hiſt. So. l. 15. n. 14.*

VII. Panormi Novitius contra vocationem mire tentatus, Rectorem adiit, eique tentationem aperuit, a quo cum S. Ignatii imaginem oblatam oſculari juſſus fuiſſet, ſtatim ab omni tentatione liber Novitius evaſit; quo remedio plures Rector ille curavit. *Ann. Sic. 1594.*

VIII. Coadjutor quidam ita perturbatus erat, ut omnino conſtituerit e Societate egredi. Incidit tandem uni ex Patribus, ad S. Ign. eſſe conſugiendum. Perſuaſit igitur Fratri, ut vel unicum Pater, & Ave ante imaginem S. Ignatii oraret; orat ille, magis importunis precibus, quam ſpe ulla remedii adductus. Finita oratione, ad cubiculum redit, ſed cum eo priſtina tentatio tam fortiter, ut aliis noctu dormientibus, ipſe cubiculo expulſus in hortum proruperit, crebros ad Deum cum lacbrymis clamores effundens. Hic ſeſe S. Ignatius paulo ſublimior obtulit, clariſſima circumfuſus luce, blandeque alloquens, perſeverantiam in Societate ſic perſuaſit, ut illico omni perturbatione evaneſcente nihil illo tranquillius eſſet. *Ann. Ro. ex Coll. Panorm. 1601.*

IX. Joannes Verdolajus, qui tanta doctrina, & authoritate apud omnes erat, ut eum S. Pater Ignatius ipſe datis litteris ad Societatem invitarit. At ille, vivente S. Ignatio, rem diſtulit: Eo mortuo ingreſſus eſt, tamquam columna ſubducta, authoritate ſua Societatem ſuſtinens. Saepe hæc vox populi crebro audita erat, eſſe debere aliquid in Societate, cur tam ſanctus vir ſenex quaſi ingredi illam voluerit. Perſtitit aliquamdiu hic cum magno gaudio, dein ſcrupulis agitatus eſt, & oborto ſuper evangelizandi labore tædio, ſimulque a regendo abhorrens, nec de ſummo bono contemplando ſat temporis nactus, ad Carthuſianos tranſit. Rogatus dein, quo abundaret tempore ad contemplandum, ingemiſcens reſpondit, ſe octonis horis quotidie cantando fatigari, reliquum tempus non ad contemplationem, ſed quietem, requirere. Idem dein viro nobili Religionem meditanti, conſulentique, quid ſuaderet, iis verbis Societatem perſuaſit, ut noſtri pudoris ſit referre. *Hiſt. Soc. p. 2. lib. 2. n. 134.*

X. Bituriqis in Societate noſtra adoleſcens quiſpiam ſuaviter errati cujuſdam a Præſid. admonitus, denuo reciderat. Arripuit hominis tentandi anſam dæmon. Siſtit ſe illi P. Miniſtri ſpecie, ait, eum ad Societatem ineptum eſſe paucis proin diebus adhuc retentum iri. Mirari hic noſter tam ſubitam denunciationem, eam tamen adhuc velut experiendi ſui cauſa factam patienter ferre. Redit dæmon, jam litteras, inquiens, dimiſſorias a P. Provinciali allatas, quibus dimitteretur, prævertere ergo ultro dedecus, & prius dimiſſorias chartas a Præſide peteret, officio interim ſuo abſti- *Ann. Fr. Coll. Bituric. 1613.*

abſtineret. Cum vero noſter per oblivionem idem officium repeteret, denuo ſe illi Cacodæmon eadem forma ſiſtere, & jam clare apparens dicere, eum ad Societatem ineptum eſſe. Permotus hic noſter rem Patri ſpirituali aperit, ille P. Rectori, Rector P. Miniſtro, qui, cum negaret, verbulum de hac re ſe feciſſe, dæmonis aſtus apparuit, qui magno jam vulnere affectus, noſtro vehementer exprobravit, quod rem tam levem vulgaſſet. Juſſerat P. Rector venienti dæmoni os conſpuere, qui tamen, ubi hæc improperans rediit, adoleſcens, velut obriguiſſet, nihil contra movere potuit. Ultimam ergo machinam dæmon adhibiturus, die quo noſtri vota renovaturi erant, juvenem accendens, P. Rector, ait: Vult te unum abeſſe a Conventu Sociorum; cogita igitur placere Deo, reliquorum pro te, & in tuam quaſi vicem facta vota. Hic noſter animoſior factus arreptum aquæ luſtralis urceolum in veteratoris faciem impingit. Quo facto evanuit ille, ac numquam deinceps rediit.

Jucunditas.

De. Prof. Miſſ. An. Bet. 1605. XI. Pater Joannes Hieronymus ſtupendæ ſanctitatis, & eruditionis vir, cum quondam ad Inquiſitionem citaretur, ea ipſa hora in oratione erat, ſuper hac re cum Deo agens, cumque poſt longas preces, tandem ſe Deo ad hanc publicam infamiam (erat enim publicus Principiſſæ Concionator) integre reſignaſſet, magno perfuſus gaudio, tum demum citatur ad Inquiſitionem, ſed mox honorificentiſſime abſolvitur; nam cum ſummo mane ſe ad iter pararet. Nuntius affertur, Pontificem deceſſiſſe. Sic ergo manſit.

An. Ger. Sup. 1588. XII. Novitio cuipiam Landſpergæ, cum neſcio quo mærore affligeretur, noctu dormienti Chriſtus apparuit; duaſque coronas e ſentibus, quarum altera perquam horrida erat, manibus geſtans, alterutram eligere eum juſſit; qui cum horridiorem elegiſſet, ab eo tempore mira ſemper animi ſuavitate repletus eſt.

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

S. Aug. in Pſ. 92. I. Sicut Uva, & Oliva, quamdiu pendent in vite, & arbore non premuntur, ſed nec vinum, aut oleum, præbent; ita homines in ſæculo ſine preſſura tribulationum libertati ſuæ relicti, modicum, aut nullum fructum ferunt.

Senec. l. de prov. c. 1. & 2. II. Sicut tot amnes, tantum ſuperne dejectorum imbrium, tanta medicatorum vis fontium non mutant ſaporem maris, nec remittunt quidem; ita tentationum impetus viri fortis non mutant animum. Manet in ſtatu, & quidquid evenit, in ſuum colorem trahit; eſt enim omnibus externis potentior.

Drex. in palæſt. p. 3. c. 6. §. 2. III. Sicut Pharmacopolæ inaurant catapotia, ſeu pilulas, ut avidius glutiantur; ita diabolus inaurat ea, quæ doctis perſuadere cupit.

Ib. §. 3. IV. Sicut Fures aliqui holoſericis veſtibus induti incedunt, ut omnem furti ſuſpicionem amoveant, facilioremque ad homines acceſſum habeant; ita diabolus omnem mentitur humanitatem, ut facilius admittatur ad hominem, & decipiat.

V. Sicut in Naviculam Evangelicam mox, ut a portu ſolvit, venti procelloſi quaſi ſigno dato irruerunt, ac tantum non obruerunt; ita cum anima noſtra in corpore velut nave male materiata naviget, perpetuis tentationum procellis eſt obnoxia. *Andr. p. 3. tr. 4. c. 1.*

VI. Sicut Venatores non cicuribus armentis boum, & ovium, ſed cervis, & pernicibus damis inſidiantur; ita demon iis, quorum Deus perfecit pedes tamquam cervorum, & quos ſuper excelſa virtutum ſtatuit, imminere ſolet. *Ibid.*

VII. Sicut ſtimulus citra noxam, & vulnus propellit pecus; ita tentatio non nocet, ſed alacrius tantum in via virtutis progredi facit. *Ibid. c. 7.*

VIII. Sicut Fœmina cum Viro rixans, ſi hunc conſpexerit erecto, & conſtanti vultu ſibi obſiſtere, abjicit illico animum ac terga vertit; ſin vero timidum, fugacemque eſſe animadvertit, in extremam ſurgit audaciam, & illum ferociter invadit; ſic & dæmon animo, & robore plane deſtituitur, quoties ſpiritualem athletam imperterrito corde, ac fronte ardua, tentationibus videt reluctari; ſin autem trepidet ad primos motus ſuſtinendos, & quaſi animum deſpondeat, nulla eſt beſtia ſuper terram inimico illo efferatior, acrior, & pertinacior in hominem, ut cum pernicie noſtra, malignæ, obſtinatæque mentis ſuæ deſiderium adimpleat. *S. Ignat. in reg. 12. per mot. anim. diſcern.*

IX. Sicut aucupum princeps cura eſt, ut, quæ aves quibus eſcis delectentur, probe calleant, quo eas facilius illaqueent; ita dæmon præcipue ſtudet cognoſcere, quibus potiſſimum rebus quiſque afficiatur, & per has in laqueos ſuos præcipitare cogatur. *S. Greg. apud Rod. p. 2. tr. 4. c. 33.*

X. Sicut incus aliqua, licet quidem ſemper verberetur, non tamen dat tergum, neque concavitatis formam in ſe recipit, ſed eadem ſemper manet; ſic & qui verum ſe vult gerere Chriſtianum, inter diverſas intentiones, atque tribulationes, ſive extrinſecus ab homine illatas contumelias, perſecutiones, damna, atque alia hujuſmodi, ſive intrinſecus a ſpiritibus malignis inductas anguſtias, unus, & idem maneat oportet, fortiter quæcumque obvenientia perferens. *S. Ephr. de fide.*

XI. Sicut aurum etſi aquis immoretur, propriam præſtat ſpeciem; ſive in conflatorium ceciderit, ſplendidius rurſum apparet; lutum autem, & fœnum, ſive aquis immiſceri accidat, hoc quidem marceſcit; illud vero diſſolvitur, ſive in ignem ceciderit, hoc quidem induratur, illud autem comburitur; ſic certe Juſtus, & Peccator; ille quidem, ſive remiſſione fruatur, manet ſplendidus, ſicut aurum aquæ immerſum: ſive in tentationem ceciderit, ſplendidior fit, ſicut aurum in igne; Peccator vero, ſive remiſſione contriſtatur, diſſolvitur, marceſcit, ſicut lutum, & fœnum aquæ innatans; ſive tentationem ſuſtineat, comburitur, perditur, ſicut lutum, & fœnum ab igne. *S. Chryſ. hom. 4. pœn.*

Ne-

Neceſſitas.

Origenes ſuper lib. Num. XII. Sicut caro, ſi ſale non aſpergatur, quamvis ſit magna, & præcipua, corrumpitur; ita & anima, niſi tentationibus aſſiduis ſalliatur, continuo reſolvitur, & relaxatur.

Vita PP. l. 11. XIII. Sicut ciſta plena veſtibus ſi dimiſſa fuerit longo tempore, putreſiunt veſtes in ea; ita & cogitationes in corde noſtro, ſi non exerceantur, tempore longo exterminabuntur, & putreſiens.

Birg. rev. l. 2. c. 27. XIV. Sicut homo quandoque neceſſe habet de liquoribus ſpiſſis, qui, licet non multum proficiant ad corporis ſuſtentationem, proſunt tamen ad corporis, & cerebri purgationem, & ſanationem; ſic etiam cogitationes malæ ſunt, quia, quamvis non impinguant, & ſatiant animam, ut oleum bonarum cogitationum, tamen proficiunt ad animæ purgationem ſicut ſinapi ad purgationem cerebri; niſi enim quandoque intervenirent cogitationes malæ, tunc homo eſſet Angelus, & non homo, & putaret homo omnia habere a ſeipſo. Ita Chriſtus S. Birgittæ.

Utilitas.

Anonym. XV. Sicut triticum, quo frequentius per cribrum agitatur, hoc purius efficitur; ita anima tanto magis paleis vitiorum purgatur, quanto crebrius cribro tentationum agitatur.

Vita PP. l. 16. XVI. Sicut ſi fragmen tegulæ crudæ in fundamento mittatur, ubi juxta ſit fluvius, non ſuſtinet unum diem; coctæ autem permanet velut lapis; ita eſt homo, qui carnalem ſapientiam habet, & non eſt tentationum igne excoctus.

Rodr. p. 2. tr. 4. c. 4. XVII. Sicut lapis in frontiſpicio collocandus, ipſumque adeo veſtibulum ornaturus, debet creberrima tunſione elaborari; ita Chriſtus nova reſerandi cæli porta futurus, infinitis ictibus ſe expoſuit, eademque ſors electos manet; nam hic mundus eſt locus, in quo lapides pro templo cæleſti expoliuntur.

Gerſ in Auſtr. c. de myſt. conſid. XVIII. Sicut mare procelloſis flatibus impulſum, ſordes univerſas ejectat; ſic animus ventis tentationum perflantibus, omni fæce, quam malacia collegerat, liberatur.

Nilus Ab. ap. Rodr. l. 5. c. 6. XIX. Sicut plantas enutriunt venti; ita tentatio confirmat animæ fortitudinem.

S. Greg. ap. eundem c. 7. XX. Sicut hirudo, infirmo applicata, totum, ſi poſſet, ſanguinem exſugeret, Medico interim nonniſi humorem noxium extrahi permittente, ut ſanitas obtineatur; ita dæmon omnibus nos bonis ſpoliare nititur, Deus autem non plus eripi permittit, quam prodeſſe nobis conſpexerit.

Ibid. XXI. Sicut nutrix aut mater filiolum pedes promovere addocens, aliquantulo ſubinde ſpatio a ſe removet, ſed mox ad ſe retrahit, nec curat, licet ſubinde puſillus cadat, ſatius hoc eſſe judicans, quam ſi omnino ambulare non addiſcat; ſic Deus quaſi Nutritius Ephraim, ad lapſus electorum ſuorum ex infirmitate contingentes connivet, ut ſecurius, meliuſque in via perfectionis progredi diſcant.

S. Chryſ. c. 1. Matt. XXII. Sicut focus poſitus ſuper terram comburit radices herbarum, ut in loco illo non amplius naſcantur herbæ; ſic & tentationis ignis poſitus ſuper carnem comburit radices concupiſcentiarum in ea, ut non facile concupiſcat.

XXIII. Sicut cibi quidam ſunt concoctu difficiles, ſed ſemel concocti ſolidiſſimum præſtant alimentum; ita & tentationes noſtræ ſuas difficultates, & moroſitates a principio exhibent, ſed ſemel evictæ animum noſtrum maxime firmant. *Longius in Polyan. th. V. Tentatio.*

Dignitas.

XXIV. Sicut arboris firmitatem ventorum, tempeſtatumque impetus, & robur militis arena oſtendunt; ita Dei ſervus non devotionis, tranquillitatiſque, ſed tentationis tempore virum ſe probat. *Rodr. p. 2. tr. 4. c. 6.*

XXV. Sicut gubernator ille melior eſt, qui in tempeſtate navim gubernat, qui adverſus ventos inſurgit, renititur adverſus fluctus, non timet, vel cum undis elevatur navigium, vel cum ad ima profundi deprimitur; ita & ille laudandus eſt gubernator ſui, qui ea, quæ adverſa ſunt, vincit patientia, virtute ſuperat, ſecundis non extollitur, adverſis non frangitur. *S. Ambr. ſ. 8. ſup. Pſ. 118.*

XXVI. Sicut probata amicitia magnam hominibus delectationem afferre ſolet; ſic quoque Deo comperta juſti fidelitas in tentatione ſummopere placet, gratumque illum Deo facit. *Rodr. l. c.*

XXVII. Sicut olim tempore Noe multiplicatæ ſunt aquæ, & elevaverunt arcam in ſublime; ita aquæ tribulationum, ac tentationum in apice perfectionis conſtituunt. *Ibid.*

XXVIII. Sicut unguentum etiam in hyeme floridum eſt, & boni odoris, & homines ſuo odore delectat, & impinguat, cum ex eo uncti fuerint, ſic juſtus etiam in hyeme tentationis immarcecibilis eſt, & manet fidelis. *S. Chryſ in cap. 1. Matth.*

XXIX. Sicut, qui ludicrum inſtituit agonem, ſi cui athletarum jungitur vinculo amicitiæ, numquam eum, niſi deſcenderit in certamen, coronabit, qui proprium videlicet laborem illius deſiderat; & quo magis diligit, eo magis victorem eſſe cupit; ſic & Chriſtus, quo magis quemque diligit, eo magis illum non ſolum ſuo auxilio, ſed a ſeipſo vult probari. *Idem ho. 10. in Matth.*

XXX. Sicut fragilis paries facile ruit, & quacumque machina evertitur, ſed fortiſſimus murus fortiter reſiſtit, & opus eſt hoſtibus machinas bellicas adhibere, & mœnia illa validiſſimis tormentis fortiter concutere; ſic diabolus homines fragiles, parumque in virtute conſtantes, quacumque tentatione evertit; ſed ad ſuperandos viros juſtitia, & charitate munitos variis nititur artificiis, & fortiſſimis tentationibus. *Hector Pintus in c. 4. Matt.*

§. VIII. MOTIVA.

Ad tentationes patienter ferendas.

I. NEceſſitas: quia teſte S. Hieronymo, impoſſibile eſt, animam humanam non tentari; unde, & in oratione Dominica dicimus: ne nos inducas in tentationem, non tentationem penitus refutantes, ſed vires ſuſti- *S. Hier. l. 4. c. 26.*

Digitized by Google

ſtinendi in tentationibus deprecantes. Certe ipſe Chriſtus tentationum expers eſſe noluit, & ut S. Chryſoſtomus affirmat: Nullus umquam ex his, qui Deo maxime cari, ac acceptabiles fuerunt, ſine preſſuris vixit, etiamſi non ita nobis videatur; nam ſi B. Paulus tantum negotii ſuſtinuit (nullus vero Paulo major eſt, aut etiam æqualis) qua tandem ratione alii credantur hujuſmodi auxilio non indiguiſſe?

S. Chryſ. l. 1. de provid. Dei.

II. *Utilitas*; nam. 1. purgat animum a vitiis, & ſplendidiorem efficit, ſicut ignis aurum excoquit, & fulgentius reddit. 2. Eamdem animam abſtrahit a mundo; nam, ut S. Gregorius recte advertit: pio Dei conſilio agitur, ut hujus peregrinationis tempore electorum vita turbetur; via quippe eſt vita præſens, qua ad paradiſum tendimus, & idcirco occulto judicio frequenti perturbatione conterimur, ne viam pro patria diligamus. 3. Cognitionem ſui procurat, & ſic humilitatem generat; nam, ut idem S. Doctor advertit: mira hoc nobiſcum diſpenſatione agitur, ut mens noſtra culpæ nonnumquam pulſatione feriatur. Nam eſſe ſe magnarum virium homo crederet, ſi nullum unquam earumdem virium defectum intra mentis arcana ſentiret. Sed cum tentatione irruente quatitur, & quaſi ultra, quam ſufficit, fatigatur, ei contra hoſtis ſui inſidias munimen humilitatis oſtenditur; & unde pertimeſcit enerviter cadere, inde accipit fortiter ſtare. 4. Ampliſſimum a Deo præmium, ac coronam obtinet; cuivis enim tentato applicari poteſt illud Saulis promiſſum: Virum, qui percuſſerit eum (Diabolum, Mundum, aut Carnem) ditabit Rex (cæleſtis) divitiis magnis, & Filiam ſuam (viſionem beatificam) dabit ei uxorem. Quod ipſum confirmans Caſſianus: Majora nobis, inquit, per colluctationem tentationum laudis contulit præmia, benigna erga nos gratia Salvatoris, quam ſi omnem a nobis neceſſitatem certaminis abſtuliſſet. Etenim ſublimioris, præſtantiorisque virtutis eſt, paſſionibus, ærumniſque vallatum manere ſemper immobilem, & acquirere quodammodo de infirmitate virtutem, quia virtus in infirmitate perficitur.

S. Greg. l. 24. mor. c. 17. *Idem c. 17.* *1. Reg. 17. v. 25.* *Caſſ. coll. 24. c. 21.*

III. *Æquitas*: quam S. Hieronymus indicans, Legimus inquit, in volumine Job, tentatio, ſive (ut melius habetur in Hebraico) militia eſt vita hominis ſuper terram: ad hoc enim laboramus, & in ſæculi hujus periclitamur militia, ut in futuro ſæculo coronemur. Nec mirum hoc de hominibus credere, cum Dominus ipſe tentatus ſit. Et de Abraham Scriptura teſtatur, quod Deus tentaverit eum.

S. Hieron. ad Demetr. ep. 8.

IV. *Jucunditas*: quid enim jucundius generoſo militi accidere poteſt, quam ſi frequenter cum hoſte congredi magnumque ſibi nomen obtenta victoria comparare queat? Hinc Deus in Apocalypſi dixit: Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen novum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit.

Apoc. 2. v. 17.

V. *Dignitas*: ſi enim hoſtes corporeos, & non admodum fortes vincere in hoc mundo tam glorioſum videtur; quanta gloria, dignitaſque obtinebitur per victoriam de hoſtibus inviſibilibus, & quidem tantis obtentam? An non quiſque dicat meliori jure cum Azaria, & Joſepho: Faciamus & ipſi nobis nomen, & eamus pugnare adverſus gentes, quæ in circuitu noſtro ſunt.

1. Mac. 5. v. 57.

VI. *Facilitas*: etſi enim, teſte Caſſiodoro, bellum ſit grave, quia occultum, quia cum fortiore, quia hoſtis inſidiæ non videntur, adverſarius nec labore deficit, nec victus aliquando diſcedit; paratum tamen a Deo copioſum auxilium eſt; fidelis enim Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis, inquit S. Paulus: ſed faciet etiam cum tentatione proventum, id eſt, gratiam copioſam dabit, ut poſſit is ſuſtinere. Hinc olim Moſes Abbas Iſidoro fugam meditanti, immenſam quidem ab initio multitudinem dæmonum ex latere Occideotis oſtendit; mox vero etiam ad Orientem reſpicere juſſit, ibidemque majorem longe SS. Angelorum ad auxiliandum ipſi paratorum copiam monſtravit.

Caſſiod. ſuper Pſ. 51. *1. Cor. 10. v. 13.* *Roſweid fol. 618.*

§. IX. M E D I A.

Ad tentationes ſuperandas.

I. F*Ides, ſeu Fiducia in Deum:* quod medium S. Petrus ſuaſit, dicens: Adverſarius veſter tamquam leo rugiens circuit quærens, quem devoret, cui reſiſtite fortes in fide; nam ideo, teſte S. Gregorio, Sanctos tentari permittit, ut dum pulſata mens trepidat, in ſolo Dei adjutorio, ſpei pedem robuſtius figat.

1. Petr. 5. v. 8. *S. Greg. l. 9. mor. c. 16.*

II. *Oratio*: ſic Chriſtus ipſe monuit, dicens: Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Hinc Joannes Avila dicere ſolebat: Tentatio ad te, tu vero ad Deum. Quemadmodum puerulí perterrefacti, ſtatim confugiunt ad ſinum matris; ſic nos cum aliqua tentatione pulſamur, per preces confugiamus ad Deum, inquit S. Chryſoſtomus. Quem in finem Joannes Abbas verſum: *Deus in adjutorium* ſingulariter commendat; habet enim, inquit, adverſus univerſa diſcrimina invocationem Dei humilitatem piæ confeſſionis, habet ſolicitudinis, ac timoris perpetui vigilantiam, habet conſiderationem fragilitatis ſuæ, exauditionis fiduciam, confidentiam præſentis, ſemperque adſtantis præſidii. Hinc verſiculus omnibus infeſtatione dæmonum laborantibus inexpugnabilis murus eſt, & impenetrabilis lorica, ac muniſſimus clypeus. Nimirum quivis poteſt cum optimo Rege Jonatha dicere: In nobis quidem non eſt tanta fortitudo, ut poſſimus huic multitudini reſiſtere, quæ irruit ſuper nos. Sed cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, ut oculos noſtros dirigamus ad te.

Matt. 26. v. 41. *S. Chryſ. lib. 1. de pro id.* *Caſſ. coll. 10. c. 10.* *2. Par. 20. v. 12.*

III. *Gladius Verbi Dei:* ſic S. Paulus ſuaſit dicens: Et galeam ſalutis aſſumite, & gladium Spiritus, quod eſt Verbum Dei. Hoc gladio Chriſtus tentatorem ſuperavit. Hoc B. Paula, teſte S. Hieronymo; quin S. Gregor. adeo neceſſarium putavit hoc medium, ut dicere auſus ſit: Reſiſtere tentationibus omnino non ſufficit, qui hunc verbi Dei gladium, male vivendo, poſtponit.

Epheſ. 6. v. 17. *S. Greg. l. 9. mor. c. ult.*

IV.

Digitized by Google

IV. *Humilitas*: ſic enim S. Antonius, dum mundum totum laqueis circumdatum videns (*S. Lau. de caſt. connub. c. 1.*) quæſivit, quis evaſurus ſit? Humilis, reſponſum eſt. Hinc & S. Laurentius Juſtinianus dixit: Quiſquis trophæum certaminis de malignis ſpiritibus reportare concupiſcit, neceſſe eſt, ut duplici armorum genere munitus ſit; a ſiniſtris quidem humilitate, a dextris vero oratione ſe protegat. Nimirum ſicut Anthæus ab Hercule ſuperari numquam potuit, quando in terram ſe proſtravit; ſic nec humilis a dæmone, quandiu ſe humiliat.

(*S. Petrus l. 1. recol. Cl.*) V. *Detectio*: ita jam olim S. Petrus Apoſtolus ſuaſit, dicens: Unuſquisque, quod eum movet, & partem, quam dolet in animo, faſeatur, ut poſſit conſequi medicinam; quæ enim ſilentio conteguntur, velut multi temporis vitia difficile curantur; & ideo, quoniam tacentibus non poteſt facile medicina opportuni, & neceſſarii ſermonis adhiberi, proferre debet quiſque, in quo animus per ignorantiam languet; tacenti vero dare remedium, ſolius eſt *Dei*. Idipſum confirmans S. Cyprianus: facilis, inquit, eſt cura, ubi pla- (*S. Cypr. de Zelo, & liv.*) ga perſpicua eſt, & cito ad ſanitatem medela ſubveniente perducitur vulnus, quod videtur. Uti exemplo proprio didicerunt Serapion Abbas, qui furtum, & gulæ peccatum Abbati coram aliis aperiens, dæmonem in ſpecie lam- (*Caſſiod. Col. 11.*) padis accenſæ e ſinu egredientem videre meruit, & deinceps liber a tentatione manſit. Item Aſtion M. qui turpem cogitationem Magiſtro ſuo Epicteto revelans, vidit puerum nigrum (*Roſweid fol. 215.*) cum facula de ſinu egredientem, & hæc dicentem audivit: Confeſſio tua, Aſtion, manus meas contrivit, & una oratio veſtra me in omnibus inermem ac deſolatum fecit. Sed & alius quidam ſenex, cum fratrem quemdam a (*Vit. PP. l. 5. n. 13.*) cogitationibus turpibus, quas ei aperuerat, liberaſſet, eidem dixit: Non concedas diabolo, nec relaxes animum tuum, ſed magis, quoties moleſtus eſt dæmon, veni ad me & increpatus abſcedet; nihil enim ſic extænuat dæmonem fornicationis, quomodo ſi revelentur ſtimulationes ejus. Et nihil eum ſic lætificat, quomodo ſi abſcondantur cogitationes; ſimilis nimirum in hoc, quemadmodum S. Ignatius di- (*S. Ignat. in reg. de diſcret. Spir. S. 13.*) cebat impuro amatori, qui puellam ſeducere volens, nihil magis ſtudet, quam ut puella conatus ejus Patrono non indicet.

(*S. Chryſ. ſerm. 1.*) IV. *Principiis obſtare*: nam, teſte S. Petro Chryſol. diabolus ſemper primordia boni pulſat, tentat rudimenta virtutum, ſancta in ipſo ortu feſtinat extinguere, ſciens, quod ea ſubvertere fundata non poſſit. Hinc S. Hierony- (*S. Hieron.*) mus monet, ut, dum parvus eſt hoſtis, interficiatur, ut nequitia elidatur in ſemine. Et ſponſus hortatur, ut capiantur vulpes parvulæ, quæ demoliuntur vineas. Beatus enim, teſte Davide, qui tenebit, & allidet par- (*Cant. 2. v. 15.*) vulos Babylonis ad petram. Quod pulchre con- (*Pſ. 136. v. 9.*) firmans S. Auguſtinus: a Deo, inquit, quid (*S. Aug. in Pſ. 48.*) dictum eſt ſerpenti? ipſa tuum caput obſervabit, & tu ejus obſervabis calcaneum. Diabolus calcaneum tuum obſervat, quando laberis, ut dejiciat te. Ille obſervat calcaneum tuum, tu obſerva caput illius. Quod eſt caput illius? initium malæ ſuggeſtionis illius. Quando incipit mala ſuggerere, tunc repelle, antequam ſurgat delectatio, & ſequatur conſenſio, & tunc vitabis caput illius, & non apprehendet ille calcaneum tuum. Talis res eſt malitia, inquit S. Chryſoſt. ſi cum primum (*S. Chryſ. com. gen.*) initium duxerit, non cohibeatur, tamquam ignis arida ligna corripiens, ſic in immenſam attingit altitudinem. Imo, ut, ſcintilla, ſi forte immenſam materiam corripuerit, non ante conſiſtit, quam totam depaſcatur; ſic & peccati natura, ubi animi cogitationem aliquam adorta eſt, nec quiſquam eſt, qui malum reſtinguat, procedens ulterius magis indomita efficitur; qua utique ratione complures videas in omne genus peccatorum imprudentes prolapſos, quod flammam initio exorientem non extinxerint.

VII. *Fortiter reſiſtere*: nam, teſte S. Climaco, inimici noſtri intuentur animarum noſtra- (*S. Clim. gr. 2.*) rum vultus, & ſi illos viderint formidare, contrahi, vel immutari, contra nos acerbius armantur. Intelligunt enim verſutiſſime timorem noſtrum. Magno igitur animo adverſus illos arma capiamus; contra eum enim, qui alacriter pugnat, nullus oppugnando prævalet. Quod confirmans S. Bernardus: Vide- (*S. Bern. ſ. 5. in quad.*) te, ait, quam debilis eſt hoſtis noſter, qui non vincit, niſi volentem. Poteſt inimicus excitare tentationis motum; ſed in te eſt, an velis dare, vel negare conſenſum; in tua facultate eſt, ſi volueris inimicum tuum facere ſervum tuum, ut omnia tibi cooperentur in bonum. Hinc Religioſus quidam, cum accer- (*Drex. pa. loſt. p. 1. c. 4. §. 2.*) rimas ſuas tentationes Patri Spirituali expoſuiſſet, & remedium petiiſſet, hoc unum accepit, ut ſemper diabolo *Nolo* reſponderet, quod, poſtquam fecit, brevi omnis tentatio evanuit. E contrario vero alius quidam frater juvari non potuit, quia in tentatione poſitus non reſiſtebat, nec ad orationem ſurgebat; ut fuſius Rodriquez l. c. refert. Merito (*Rodr. p. 2. tr. 4. c. 21. Jac. 4. v. 7.*) ergo S. Jacobus dixit: Reſiſtite diabolo, & fugiet a vobis.

VIII. *Occaſionum fuga*: nam, ut teſte S. (*S. Hieron. epiſt. 47.*) Hieronymus dixit, ſi quis putat, poſſe ſe verſari in deliciis, & deliciarum vitiis non teneri, ſeipſum decipit. Quid ergo tibi neceſſe habes? quotidie aut perire aut vincere; quis unquam juxta viperam ſecuros ſomnos capit? ſecurius eſt, perire non poſſe; quam juxta periculum non periiſſe.

IX. *Virtutis contrariæ exercitium*: ita Sanctus Ignatius ſuis ſuaſit, dum dixit: Ante- (*S. Ign. p. 3. conſt. c. 2. §. 10.*) vertere oportet tentationes, adhibitis earum contrariis, ut, cum quis ad ſuperbiam animadvertitur eſſe propenſus, exerceri is debet in rebus abjectioribus, quæ ad humiliandum ipſum utiles futuræ videantur; & ſic de aliis pravis animæ propenſionibus; nam diabolus, uti Chriſtus S. Brigittæ dixit, eſt quaſi canis (*l. 4. revel. c. 34.*) venaticus, currens ad te cum tentationibus, & ſuggeſtionibus ſuis; ſed ſi oppoſueris ei aliquid durum, quo dentes ſui doleant, & obſtupeſcant, ſtatim reſiliet a te, nec nocebit tibi. Quid vero eſt durum opponendum diabolo, niſi charitas divina, & obedientia mandatorum Dei, quæ cum viderit diabolus perfecte in te, ſtatim dentes ejus, id eſt, conatus ejus,

& vo-

Digitized by Google

& voluntas fruſtrabitur, quia conſiderat, te omnia contraria magis velle pati, quam mandatis Dei contraire.

§. X. ASCETICA.

I. SI ulla alia materia ſcitu neceſſaria eſt Aſcetæ, hæc profectò cenſeri debet, ut ad quem proprie pertinet, non modo quoad ſe fraudes, & laqueos dæmonis ſtudioſe devitare, ſed alios etiam ab eorum incurſu sagaciter tueri. Unde ſicut plurimæ ſunt fraudes, & aſtus dæmonis, quibus decipere conatur; ita non pauciores ſunt doctrinæ, quæ ad eaſdem evitandas obſervari debent; ſed omnes fere ad tria capita reduci poſſunt, nimirum ut bene ſciatur, quid ante, quid in, & quid poſt tentationem obſervandum ſit.

II. Ante tentationem itaque tria obſervanda ſunt. 1. Ut certo ſibi perſuadeat, poſtquam acceſſit ad ſervitutem Dei, animum ad tentationem parandum eſſe; imo quo plus in ſanctitate profecerit, tanto vehementius opugnatum iri, cum, teſte S. Gregorio, hoſtis noſter in hac vita poſitus, quanto magis nos ſibi rebellare conſpicit, tanto amplius expugnare contendat. 2. Ut firmiter quoque credat, Deum, uti S. Paulus 1. Cor. 10. v. 13. monet, fidelem eſſe, atque adeo non paſſurum, ut ſupra vires tentetur; ſi enim, ut recte diſcurrit S. Ephrem, homines, cum tam parum ſciant, ſciunt tamen diſcernere, quantum oneris ſingula jumenta ferre valeant, tantumque imponunt, quantum eorum vires tolerant; ſi etiam figulus vaſa efformans novit, quanto ea tempore in igne relinqui oporteat, ne, ſi diutius relinquat, adurantur, ſi minus, diſſolvantur; quanto magis Deus, cujus eſt infinita potentia, & ſapientia, novit, quibus tentationibus, aut probationibus indigeant animæ ipſi placere volentes, neque majores permittet, quam ipſarum utilitati conducat? Ut pariter firmiſſime credat, non nocare ſenſum in tentationibus, ſi abſit conſenſus; ut enim ignis ſub cinere latet, etiamſi cineribus totus videatur ſepultus; ita & charitas in corde eſſe poteſt, licet ob tentationum gravitatem videatur penitus extincta.

S. Greg. l. 29. mor. c. 12.

S. Ephr. ſ. de pat.

III. In ipſa tentatione quinque doctrinæ obſervandæ ſunt. 1. Ut non concidat animo, ſi tentationum procellæ exoriantur; ut enim, ſi Nauta ſemel a timore occupatus eſt, ad navim regendam prorſus ineptus evadit; ita animus teotati, ſi timori ceſſerit, manifeſto victoriæ amittendæ periculo ſe exponit. Unde ſapienter monet S. Greg. In tentatione deprehenſus tenebras mœroris incide, ne, qui in tanta animi traquilitate alta de te ſenſeras, in perturbatione quoque deterius cogitationum caligine te confundas. 2. Ut Chriſti conſilium ſequatur dicentis: Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem. Et vigilantiam quidem etiam S. Paulus commendans: Vigilate, ait, ſtate in fide, viriliter agite, & confortamini: orationi inſtate, vigilantes in ea. Qua ratione autem ſuciſpi dabeat hæc vigilantia, pulchre docuit S. Aug. dum ſic Evangelium *Vigilate* clauſit: Si ergo dormituri ſumus, quando vigilabimus? corde vigila, fide vigila, ſpe vigila, charitate vigila, operibus vigila. Hodie laboramus, & lampades noſtræ inter ventos ſeculi hujus, tentationeſque fluctuant, ſed ardeat in robore flamma noſtra, ut ventus tentationis augeat: potius, quam extinguat. Oratio vero quomodo practicanda ſit, pulchra ſimilitudine declarat Abbas Joannes dicens: Similis debet eſſe Monachus homini ſedenti ſub arbore grandi, qui reſpiciens feras diverſas, & ſerpentes venientes ad ſe, cum non poſſit eis reſiſtere, ſubit in arborem, & ſalvatur. Ita, & Monachus ſedens in cella, & videns pravas cogitationes, confugiat ad Deum per orationem, & ſalvabitur. Item ſimilis debet eſſe homini habenti a ſiniſtra ignem, & a dextra aquam, ut, quoties fuerit ſuccenſus ignis, tollat de aqua (puta oratione) & extinguat illam. 3. Ut initiis tentationum fortiter invigilet, & reſiſtat: quia, ut bene monuit pius Auctor libelli de Chriſti imitatione, facilius hoſtis vincitur, ſi oſtium mentis nullatenus introire ſinitur, ſed extra limen ſtatim, ut pulſaverit, illi obviatur. E contrario vero, ſi tentationi in carne naſcenti feſtine non reſiſtitur, eadem, qua nutritur, hora roboratur, & exiſtens foris in operibus vix prævalet, quia ipſam intus membrorum dominam mentem captivam tenet, ut ſapienter notavit S. Gregorius. 4. Ut non obliter, & perſunctorie reſiſtatur tentatione, & hoſti, ſed penitus, quantum fieri poteſt, deleatur; quod fiet, ſi ipſa etiam tentationum radix, & occaſio tollatur. Eſt autem hæc radix non alia, quam concupiſcentia, uti clare S. Jacobus indicavit, dicens: Unde lites, & bella in vobis? nonne hinc, ex concupiſcentiis, quæ militant in membris veſtris? Hæc autem radix tunc tollitur, ſi a creaturis ad Deum transferatur, juxta doctrinam S. Davidis dicentis: Delectare in Domino, & ipſe tibi dabit petitiones cordis tui? Et Salomonis: Quorum ſi ſpecie delectati, Deos putaverunt, ſciant, quanto his dominator eorum ſpecioſior eſt, ſpeciei enim generator hæc omnia conſtituit. 5. Ut ad pugnam ſa variis motivis, præſertim Dei, & totius curiæ cæleſtis agonem ſpectantis, & animos addentis præſentia cogitata excitet; quemadmodum S. Steph. exemplo ſuo docuit, cælos apertos, & Jeſum ſtantem a dextris contemplatus, dum lapidibus impeteretur.

S. Greg. l. 5. mor. c. 12.

Matth. 26. v. 41.

1. Cor. 16. v. 1.

S. Aug. ſ. 23. de verbis. Dom. c. 10.

Vita PP. lib. 5. de pat. & humil.

L. 1. c. 13. v. 5.

S. Greg. in paſtor.

Jac. 4. v. 1.

Pſal. 36. v. 4.

Sap. 13. v. 1.

IV. Poſt tentationem tria ſpecialiter ſunt obſervanda. 1. Ut debitæ Deo pro obtenta victoria gratiæ ferventer perſolvantur, dicendo cum S. Davide: Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. Aut: Non nobis, Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam. 2. Ut non putetur debellatum eſſe, ſi ſemel victoria obtenta eſt; nam, ut ſapienter advertit venerabilis Beda, ſæpe antiquus hoſtis, poſtquam menti noſtræ tentationum certamen inflixerit, ab ipſo ſuo certamine ad tempus recedit, non ut illatæ malitiæ finem præbeat, ſed ut corda, quæ per quietem ſecura reddidit, repente rediens, facilius inopinate irrumpat. Huc etiam pertinet, ut non abjiciat animum, aut con-

Pſ. 143. v. 1.

Pſ. 113. v. 9.

Ven. Bed. ſup. Luc.

contriſtetur, ſi devictis gravioribus hoſtibus advertat, ſe adhuc a minoribus infeſtari; nam, ut ſapienter diſcurrit S. Greg. hoc divina diſpenſatione agitur, ne ex omni parte virtutibus ſplendens in elatione ſublevetur: ut, dum in ſe parvum quid reprehenſibile videt, & tamen hoc ſubjugare non valet, nequaquam ſibi, ſed Authori victoriam tribuat in his, quæ ſubigere fortiter valet. Quod ad hoc agitur, ut ad virtutem mens proficiens juſtitia ſua, melius infirmitate roboretur; & inde verius in bonis luceat, unde etiam nolentem parva reprehenſibilia humiliter obſcurant. Unde & bene cum Iſraelitico populo percepta promiſſionis terra divideretur, Ephraim Tribui Chananæus gentilis populus non occiſus, ſed factus eſt tributarius. Recte autem tributarius effici dicitur, quia hoc ipſum vitium, quod ſubigere non poſſumus, ad uſum noſtræ utilitatis humiliter retorquemus, ut eo de ſe mens in ſummis vilia ſentiat, quo ſuis viribus etiam parva, quæ appetit, non expugnat. Unde & bene rurſum ſcriptum eſt: Hæ ſunt gentes qoa Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Iſraelem. Ad hoc namque quædam minima vitia noſtra retinentur, ut ſeſe noſtra intentio ſolicitam in certamine ſemper exerceat, & eo de victoria non ſuperbiat, quo vivere in ſe hoſtes conſpicit, a quibus adhuc vinci formidat. 3. Ut, ſi quis in tentatione ceciditſe, ac ſuccubuiſſe ſe advertat, animis non concidat, ſed potius ſalubrem Thomæ Kempenſis doctrinam, ac conſilium ſequatur: Certa tamquam miles bonus; & ſi interdum ex fragilitate corruis, reſume vires fortiores prioribus, confidens de ampliori gratia. Nam, ut recte advertit S. Gregor. ſicut dux in prælio plus eum militem diligit, qui poſt fugam reverſus, hoſtem fortiter petit, quam illum, qui numquam terga præbuit, ſic Deus ſæpe illos plus amat, qui poſt peccatum ferventius illi ſervierunt, quem qui peccato mortali non commiſſo, tepidos ſe in ejus ſervitio exhibuerunt.

S. Greg. l. 4. mor. — S. Greg. h. 24. in Evang.

§. XI. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

1. Reg. 17. v. 25. I. EX occaſione thematis: *Quid dabitur viro, qui percuſſerit Philiſthæum hunc?* poſſunt motiva ad tentationes fortiter ſuperandas impellentia proponi, nimirum. 1. *Quod eum ditabit Deus divitiis multis*: puta virtutibus, & meritis; quæ ſolæ ſunt veræ, & præ-
Prov. 31. v. 11. ſtantiſſimæ divitiæ. 2. *Quod domum ejus faciet abſque tributo*: id eſt, liberabit a miſeriis, & triſtitiis animi, quibus omnes homines ſubjacere conſueverunt; nam juſtum, qualis eſt utique qui tentationes omnes ad peccatum fortiter ſuperat, non contriſtabit, quidquid ei acciderit, Salomone teſte. 3. *Quod filiam ſuam dabit ei*: id eſt, gratiam, ac gloriam, quæ ſunt principales Dei creaturæ, & animam, cui uniuntur, ad ſummam amicitiam cum Deo, atque adeo etiam dignitatem maximam, evehunt. Quæ omnia facile fuſius diduci poſſunt. Animentur proinde Auditores, ut cum Davide animos ſumant, fundam generoſæ reſolutionis, aut charitatis divinæ cum lapide contemptus illius boni ſenſibilis, quo allicit, & tentat adverſarius, arripiant, & ſic in nomine Domini, id eſt, cum gratia divina audacter aggrediantur hoſtem, feliciterque ſternant.

Job 7. v. 1. II. Ex occaſione thematis: *Militia eſt vita hominis ſuper terram*: poteſt explicari natura, & periculum tentationis idque ex triplici capite oſtendi. 1. Ex qualitatibus adverſarii, utpote qui eſt inviſibilis, & calliditate uſque valet plurimum, quippe qui cum tot, tantiſque viris pugnarit, nec raro victor evaſerit: præterea ſic pollet viribus, ut, teſte
Job 41. v. 18. Job, quaſi paleas ferrum, & quaſi lignum putridum æs, æſtimet. Sed & tanta eſt vigilantia prædiſus, ut dies noctesque impugnet: tanta pertinacia nos obſidet atque oppugnat, ut non uno tantum, vel altero menſe, aut anno, ſed per vitam univerſam, hoc prælium continuet. Odio denique inſuperabili ad eos potiſſimum devorandos fertur, qui arctiſſimis ſe cum Deo vinculis devinxerunt, ut vere cibus
Abac 1. v. 16. ejus electus, ab Abacuc dicatur. 2. *Ex modo pugnandi*: neque enim ſub mœnibus, aut deſtinato ad pugnam certo tempore, pugnandum eſt, ſed ſemper in armis, & prælio ſtandum, ſemper aperto campo, & cominus cum hoſte pugandum, ut merito magna ſemper vigilantia, præparatione, & fortitudine ſit opus. 3. *Ex momento pugnæ*: non enim hic agitur de pace, aut bonis temporalibus conſervandis, ſed de ſalute animæ, & de felicitate, aut infelicitate æterna; ſi ergo illi, qui vident pro anima rem agi, totis viribus decertare conſueverunt; quanto magis quivis Chriſtianus pro anima ſua tam pretioſa fortiter ſe adverſariis ſuis opponere debebit? Oſtendatur proinde, quomodo certare debeant, eumque in finem exemplum Chriſti, triplicem de hoſte victoriam obtinentis, nec aliis armis, quam gladio verbi Dei, utentis, afferatur.

2. Tim. 4. v. 7. III. Ex occaſione thematis: *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi; fidem ſervavi: de reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ*: poteſt oſtendi, quomodo quivis Chriſtianus pugnare debeat, ut victoriam obtineat. Videlicet 1. contra *unum* dumtaxat, quia juxta commune proverbium, nec Hercules contra duos. Quem in finem ſerviet tum factum Sciluri Scytharum Regis octoginta filiis faſciculum totidem ſagittarum offerentis, & frangere jubentis; cumque id nequiiſſent, ſoluto faſciculo ſingulas cuique ſagittas porrigentis, iterumque frangere præcipientis, quod facili labore præſtiterunt: tum Horatii militis Romani contra tres Curiatios milites Albanos pugnantis, & quia fugam ſimulans unum poſt alterum aggreſſus eſt, feliciter ſuperantis. 2.
3. Reg. 22. v. 31. Contra *maximum*: uti olim Rex Syriæ ſuis præceperat dicens: Non pugnabitis contra majorem, aut minorem quempiam, niſi contra Regem Iſrael ſolum. Et David exemplo ſuo docuerat, dum contra ſolum maximum Philiſthæum pugnando totum exercitum fugavit. Et Judith Holoferne interempto, omnes ejus aſſeclas in fugam præcipitavit. 3. *Magno animo aggrediendo*: quia diabolus eſt leo, ſi cedas: ſi ſtas, ut muſca redit. Quem in finem ſerviet exemplum de adoleſcente, qui ab Angelo

gelo ſuo cum magno terribili gigante ei objecto pugnare juſſus, cum formidaret congreſſum, iterum ab eodem Angelo admonitus eſt, ut aggrederetur, dumtaxat illum, mox enim ſe auxilio venturum.

IV. Ex occaſione thematis: *Certa bonum certamen*: vel *Eſtote fortes in bello, & pugnate cum antiquo ſerpente*: poteſt pulchre oſtendi, quomodo juxta exemplum S. Gregorii poſſit quiſque cum dracone infernali, id eſt, diabolo, pugnare. Et in prima quidem parte poteſt oſtendi, quam recte dæmon draconi comparetur, nempe quia, & fœdiſſimus aſpectu eſt, & crudeliſſimus, non corporali tantum, ſed etiam ſpirituali vitæ inſidians, atque adeo corpus ſimul, & animam tolleos. In ſecunda parte demonſtrari poteſt, quomodo ſit ſuperandus, ſcilicet *inſidendo æquo albo*, de quo pius Author dixit: ſuaviter equitat, quem gratia Dei portat. De hoc enim vere illud Chriſti verificatur: ſine me nihil poteſtis facere. Deinde lanceam generoſæ reſolutionis, & cooperationis aſſumendo, & verſus draconem detorquendo. Et tandem lorica firmi propoſiti non peccandi ſe armando; his enim armis haud difficulter expugnabitur hic draco. In tertia parte oſtendi poteſt, quomodo ſe quis excitare debeat ad hoc certamen alacriter ſubeundum, ſcil. proponendo ſibi S. Margaritam Virginem ſpecioſam, quam dæmon nititur, ut per hoc certamen eripiat, animam ſcilicet propriam, cujus dignitas ac pulchritudo breviter explicari poteſt.

1. Tim. 6. v. 12. — *Eccleſ. in officio.*

§. XII. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. Cum quidam Senex dixiſſet ad alium: Ego jam mortuus ſum mundo; reſpondit alter: ne confidas in teipſum, donec egrediaris de corpore hoc; nam etſi tu dicas, quoniam mortuus ſum, diabolus tamen necdum eſt mortuus, cujus innumerabilia ſunt ſatis mala. *Vit. PP. l. 1.*

II. Cum quidam frater interrogaret ſenem, dicens: Si fuero in aliquo loco, & orta mihi fuerit tentatio, nec habuero, cui me committam, & indicem paſſionem animi mei, quid faciam? reſpondit ſenex: Crede in Deo, quia ipſe mittet Angelum ſuum, & gratiam ſuam, & ipſe tibi eſt conſolatio; ſi io charitate rogaveris eum. Et addidit dicens: audivi, quia in Scythia erat quidam, qui ſuſtinebat tentationes, & non habens fiduciam in aliquo, cui confiteretur, parabat veſpere melotam ſuam, ut diſcederet; & ecce noctu apparuit ei gratia Dei in ſpecie virginis, & rogabat eum, dicens: Nuſquam vadas, ſed ſede hic mecum, nihil enim ex his male fit, quæ audiſti; qui credens verbis ejus ſedit, & ſtatim ſanatum eſt cor ejus. *Ibid. l. 5.*

III. Cum Paſtorem Abbatem aliquando Abbas Ammon de immundis cogitationibus interrogaret, quæ in corde hominis generantur, & vanis deſideriis, reſpondit ille: numquid gloriabitur ſecuris ſine eo, qui incidit illa? & tu ergo non porrigas ei manus, & otioſæ erunt. *Ibid.*

IV. Cum quidam Frater ad ſenem diceret: quid faciam, quia multæ cogitationes ſollicitant me, & neſcio, quomodo repugnem eis? reſpondit ſenex: non repugnes contra omnes, ſed contra unam; omnes enim cogitationes Monachorum unum habent caput; neceſſarium ergo eſt conſiderare, quæ, & qualis ſit, & adverſus illam reniti; ita enim, & reſiduæ cogitationes humiliantur. *Ibid.*

V. S. Leo S. Gertrudem inſtruebat, ut, quandocumque accedere debet ad aliquem locum, in quo ſuſpicatur occaſionem tentationis, ſemper dicat verſum: Fiat, Domine, cor meum, & corpus meum immaculatum. Et poſt perfectum opus collaudet Dominum pro his, a quibus eam cuſtodivit. *Lib. 4. c. 44. in fin.*

VI. B. Virgo dedit S. Birgittæ tria remedia contra tentationes. Cum tentatione ſordida tentaris, dicito: Jeſu Fili Dei, omnium Conditor, adjuva me, ut in cogitationibus vanis non delecter. Cum vero delectat te loqui, dicito Jeſu Fili Dei, qui coram Judice tacuiſti, tene linguam meam, donec cogitem, quid, & qualiter loquar. Cum vero delectat operari, vel quieſcere, dicito; Jeſu Fili Dei, qui ligatus fuiſti, rege manus, & omnia membra mea, ut opera mea tendant ad bonum finem. Et addidit: Quacumque tentatione tentaris, in oratione nihilominus ora, & conare ad orandum, quia deſiderium, & conatus bonus reputabitur pro effectu orationis. Et ſi ſordida advenientia menti tuæ ejicere non poteris, tunc ille conatus tibi reputabitur pro corona, modo non conſentias, & ſint contra voluntatem tuam. *Drex. in Palæſt. P. 1. c. 9 §. 1.*

VII. Ferdinandus Antellus Dorlani præſidii Præfectus, ut Ambianum Urbem in ſuam redigeret poteſtatem, quadraginta milites veſtibus ruſticanis indutos, ſub quibus arma gerebant, & ſaccis, qui nuces, aliaſque ruſticanas merces continebant, onuſtos ad urbem illam miſit, ipſe interea cum aliis militibus tertio ab urbe lapide ſub ruderibus latuit. Poſtquam ergo milites illi ad portam appulſi ſaccum nucibus plenum veluti caſu ſolutum effuderunt, quas dum Portæ cuſtodes petulantius colligunt, a Perſonatis militibus confodiuntur, datoque ſociis ſigno Ambianum ſine ſanguine expugnatur. Simili modo diabolus cordam hominum nucibus terrenarum rerum objectis, in ſuam poteſtatem redigere conatur. *Spec. lib. de prov. c. 1.*

VIII. Numquid vides, inquit Seneca, quanto aliter patres, aliter matres indulgeant? illi excitari jubent liberos ad ſtudia mature obeunda, feriatis quoque diebus non patiuntur eſſe otioſos, & ſudorem illis, & interdum lacrymas excutiunt; at matres fovere in ſinu, continere in umbra volunt, numquam triſtari, numquam laborare. Patrium habet Deus adverſus bonos viros animum, & illos fortiter amat: & operibus, inquit, & doloribus exagitentur, ut verum colligant robur. *Drex. l. c. P. 1. c. 2. §. 1.*

IX. Sicut Didaſcali pueros docent in Alphabeto unam litteram poſt aliam, ita & diabolus ſuos diſcipulos, ut primo admittant cogitationes malas, dein blandiantur, mox conſentiant, dicant, ſeu ore proferant, exemplis doceant, opere faciant.

X. S. Franciſcus Seraphicus dicere ſolitus

Q a erat,

erat, diabolum a nobis filum dumtaxat petere, & ex eo funem nauticum texere.

Drex. in palaſt. P. 3. c. 2. §. 2. XI. Cum S. Pachomius dæmoni apparenti exprobraret, quod bomines, a quibus læſus non ſit die nocteque improbiſſime infeſtet, reſpoodit ille: nos ad fores pulſamus, dare aditum, aut negare, penes vos eſt: ſi aperitis, mox intro ruimus, & imagioationem occupamus, unde facillimum nobis eſt, cæcam voluntatem, totumque hominem expugoare. Quod ſi reſiſtitis, & mox ioitio prohibetis iogreſſum, nos victi ſumus, & veluti fumus evaneſcimus.

Ibid. c. 9. §. 1. XII. Abbatem Pœmenem cum interrogaſſet quiſpiam, quid facere deberet, cum cogitationes iracundæ, & impudicæ invaderent, reſpondit ille; quid faciebat David, quando urſus, aut leo arietem de medio tollebant? percutiebat, ſuffocabat, ioterficiebat illos; ita & tu leonem tuum iracundiam percute ſubmiſſione, ſuffoca manſuetudine, urſum, ſeu carnem tuam in libidinem prooam in laboribus, & jejuniis exarma.

S. Athan. in vit. c. 10. & c. 58. XIII. S. Antonius ſuis extremum vale dicturus dicebat: Vos, o viſcera mea, admoneo, ne tanti temporis laborem repente perdatis; varias dæmonum noſtis inſidias: vidiſtis eorum, & impetus feroces, & vires effæminatas. Jeſum ſuſpirate, & credulitatem nominis ejus veſtris figite mentibus & a certa fide univerſi dæmones fugabuntur. Si alacres in Domino fuerimus, & futurorum bonorum cupido nos ſuccenderit, ſi ſemper omnia manibus Dei committamus, nullus dæmonum ad pugnandum valebit accedere. Una eſt ratio vincendi inimicum, lætitia ſpiritualis, & animæ ſemper cogitantis Dominum jugis recordatio.

1. Mach. 12. XIV. De Jonatha dicit S. Scriptura, quod cum audiviſſet, quoniam regreſſi ſuot principes Demetrii cum exercitu multo, & occurrerit eis in Amathite regione; non enim dederat eis ſpatium, ut ingrederentur regionem ejus.

Apoc. 12. XV. Draco a S. Joanne olim viſus, cum videret, ſe nec Matrem, nec Filium devorare potuiſſe, iratus abiit facere prælium cum reliquis de ſemine ejus, qui cuſtodiunt mandata Dei. Simili modo dæmon, quia nec Chriſtum velut caput Eccleſiæ, nec totum corpus, quod per mulierem ſignificatur, perdere potuit ad ſingulos Eccleſiæ Filios, eoſque meliores tentandos, & affligendos ſe convertit; ſicut enim is, qui cum altero digladiatur, animadvertens, ſe eum in capite ferire non poſſe, io corpus ejus reliquum ictus infligit; ſic diabolus, quia contra Chriſtum non prævaluit, membra illius, ſingulos Fideles aggreditur.

S. Ther. in inst. perf. c. 23. XVI. S. Thereſia dicebat: Non habet dæmon potentiam ad generoſas, & reſolutas animas teotandas; ab illis enim ſibi in primis metuit: experientia quippe jam novit, magnum ſibi ab illis damnum accidere, & quidquid producit, ac dirigit ad nocendum illis, hoc totum tam in ipſarum, quam aliarum commodum cedere, & ſe damnum referre.

Nyſſen. Fer. 6. poſt Dom. 3. quadr. §. 6. XVII. S. Davidi tentationes dæmonis ad gravia ſcelera ſagittas volantes vocat, quia, cum vitiorum tam ſint deformes vultus, curat dæmon, ut cite volent, ſubitoque ictu, ceu leves ſagittæ cruentent, ac ſaucient, qui enim Chriſtianus patentes eorum aſpectus arbitratus, inflecti ad eorum concupiſcentiam amoremque poſſit.

Vit. PP. l. 7. c. 25. n. 4. XVIII. Achilles Abbas requiſitus, quomodo adverſum nos poſſint dæmones? per voluntates noſtras reſpondit, & adjecit: Ligna Libani dixerunt: Quam grandia ſumus, & alta, & parviſſimo ferramento incidimur, nihil ergo ei demus ex nobis, & oos poterit incidere. Venerunt ergo homines, & fecerunt in ſecuri manubrium, ex ipſis lignis, & inciderunt. Ligna ergo ſunt animæ, ſecuris diabolus, manubrium voluntas noſtra. Per malas ergo voluntates noſtras incidimur.

Ibid. n. 4. XIX. Abbas Pimenius rogans Abbatem Abraham, quemadmodum Dæmones nos impugnent, audivit ex eo: Demones nobiſcum noo pugnant, quia voluntates eorum facimus: ſed noſtræ nobis voluntates dæmones factæ ſunt, & tribulant nos. Dæmones pugnaverunt cum Abbate Moyſe, oos autem voluotates noſtræ impugnant.

Ruffinus l. 3. n. 204. XX. Sicut ad ollam ſuccenſam muſcæ non appropinquant; ſi vero tepida fuerit, inſident in ea, & faciunt vermes, ita, & Mooachum ſuccenſum igne divini amoris fugiunt dæmones, tepidum vero illudunt, & ſequuntur.

Ib. n. 173. XXI. Quidam ſenex interrogatus, cur a dæmonibus tam graviter impugnemur? reſpondit, quia arma noſtra projicimus a nobis, ideſt, patieotiam, humilitatem, manſuetudinem, atque obedientiam.

Neceſſitas.

Vit. PP. XXII. B. Syndetica dixit: Oportet nos adverſus dæmones undique armatos exiſtere, quoniam: & exterius ingrediuntur, & de intro movent. Sicut enim oavis, quæ aliquando exterius mole fluctuum opprimitur, aliquando interius creſcente ſentina demergitur, ſic & nos aliquando operum exterius commiſſorum iniquitate damnamur; aliquando vero ioterius nequitiæ cogitationum addicimur; unde oportet, non ſolum exterius Spirituum immundorum nos impetus obſervare, verum etiam interiorum cogitationum immunditias exhaurire.

Nyſſen. Dom. 25. poſt Pent. §. 3. XXIII. S. Auguſt. ſupra illud Chriſti: quod ſi ſal evanuerit, in quo ſalietur, ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus: ait, quid eſt concalcari ab hominibus, niſi ſuperari a tentatione? non itaque calcatur, qui perſecutionem patitur, ſed qui perſecutionem timendo infatuatur.

Utilitas.

Anonym. XXIV. Regina Chunegundis Genrico conjugi ſuo virginitatem ſuam probavit, dum per prunas ardeotes illæſa tranſivit; ſimili ergo modo, ſi anima per prunas tentationum illæſa tranſeat, manifeſte declarabit, ſe nulli alteri creaturæ, præterquam ſponſo ſuo Chriſto, per amorem adhæſiſſe.

Bloſ. c. 4. mon. ſpir. XXV. Cum S. Gertrudis propter minutiorem defectum ſeſe multum arguens, ac reprehen-

Digitized by Google

hendens deſideraret, & peteret a Domino, ut illum penitus in ipſa emendaret, atque ab ipſa auferret, Dominus blande illi reſpondit: Et quare velles, ut ego magno honore privarer, & tu ingenti præmio careres? nam grande nimis præmium lucraris, quotieſcumque illum, vel ſimilem defectum recognoſcens, proponis de cætero eum vitare: & quandocumque homo ſtudet pro amore meo defectus devincere, tantum mihi honoris, ac fidelitatis exhibet, quantum miles ſtrenuus Duci ſuo exhiberet, ſi ſtrenue ſcipſum in bello inimicis opponeret, eoſque viriliter expugnaret atque proſterneret.

XXVI. Anthiſtenes dicebat: In auctione
Laert. l. 21. c. 8. vas empturus curioſe illud inſpicis, pulſas, huc, illuc verſas, tinnitu exploras, antequam emas; ſimili modo Deus probare ſolet eos, quos in amicitiam recipere cupit.

Drex. in palaſt. p. 1. c. 4. §. 1. XXVII. Numertes interrogatus, qua ratione amici fidam probitatem exploraret? per ſortunam adverſam, reſpondit.

Plutarc. p. 1. in laconicis f. 291. XXVIII. Cleomenes Rex Spartanus quæſitus, cur Argivos victos non deleviſſet? Ne deſint, inquiebat, qui juvenes noſtros exerceant.

Dignitas.

Drex. l. c. 1. prol. XXIX. Cum lignum in officina ſtatuarii dolandum quereretur, quod tam male a Magiſtro tractaretur, reſpondit illi injuſtam eſſe hanc querelam, eo quod dedolatio iſta ſummo honori ſit futura, dum ut ſic in ara collocandum, & vario cultu afficiendum eſſet, quem honorem in ſilva conſiſtens numquam expectare potuiſſet.

§. XIII. AXIOMATA.

I. Tentatio eſt vita hominis ſuper terram. *Job 7. v. 1.*
II. Ignis probat aurum, tentatio virum. *Eccl. 2. v. 5.*
III. Vinum aperit corda, tentatio oculos. *Anonym.*
IV. Major eſt Adjutor, quam Tentator. *S. Aug. p. 160. v. 4.*
V. Principiis obſta, ſero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras. *Ovid. l. 1. de amor.*

§. XIV. AUCTORES.

I. Hieremias Drexelius in Palæſtra Chriſtiana.

II. Alphonſus Rodriquez, p. 2. tr. 4. t. 1.

III. Bernardinus Roſignolius l. 1. a c. 17. uſque ad 22. & l. 2. c. 36. & 37. & l. 5. c. 27.

IV. Humbertus l. 3. de crud. p. 1. a. 3. 4.

V. Nicolaus Lancizius opuſc. 10. cap. 5. & opuſc. 1. c. 16. & 17.

VI. Joſephus Langius in Polyant. V. eod.

VII. Laurentius Beyrlinck in theatro vitæ humanæ V. eod.

VIII. Thomas Kempenſis l. 1. de Imit. Chriſti c. 13.

IX. S. Franciſcus Saleſius in introductione ad vitam devotam p. 4. a c. 1. uſque ad 10.

T I T U L U S   CXLI.

T H E O L O G I A.

PLACUIT, & hunc Titulum libro huic inſerere, ut occaſio habeatur, quæſtiones aliquas a Theologis, vel omnino præteritas, vel certe vix ab uno, alterove reſolutas explicandi, quarum quidem plures P. Theophilus Raynaudus in eruditiſſimis ſuis Heteroclytis ſpiritualibus proponit, & reſolvit, ex quibus tamen non niſi eas, quæ in praxi frequentius occurrunt, aut ſcitu digniores videntur, ſeligam.

§. I. *Deſinitio Theologiæ.*

I. SIcut duplex communiter Theologia, ſpeculativa, & moralis, traditur, ita duplex quoque illius definitio, diviſioque aſſignatur, & Theologia quidem ſpeculativa definitur *Habitus de Deo ex principio revelato diſcurrens*. Quæ definitio propterea ſic formata eſt, ut abſtraheretur a diverſitate ſententiarum, quæ circa genus, & differentiam Theologiæ Scholaſticæ a variis ſunt excogitatæ. Hinc dicitur 1. *Habitus*, & non ſcientia, & ſapientia, quia, licet negari non poſſit hæc prædicata etiam Theologiæ convenire, ſi latius pro cognitione certa & infallibili, prout abſtrahit ab evidentia, vel obſcuritate, ſumatur; ſi tamen cum Ariſtotele pro cognitione certa, & evidente accipiatur, certum eſt, Theologiam, Viatorum ſaltem, ſub ſcientia, & ſapientia non comprehendi. Dicitur 2. *De Deo:* ut indicaretur, quodnam eſſet objectum Attributionis reſpectu Theologiæ, videlicet ipſe Deus; ad hujus enim meliorem cognitionem omnia objecta attributa tam complexa (qualia ſunt omnes concluſiones ex principio revelato deductæ) quam incomplexa (qualia ſunt res omnes, de quibus eadem Theologia aliquid per principium revelatum probat) tum ex ſua natura, tum ex intentione eorum, qui primi hanc theologiam inſtituerunt, inferuntur. Ex qua eadem particula ulterius etiam patet, quodnam ſit objectum formale, ſeu ratio formalis *quæ*, ut aliqui vocant, in hac Theologia, ſcilicet ipſa Deitas, utpote quæ ſaltem ſecundum noſtrum modum concipiendi eſt radix omnium attributorum, & relationum divinarum. Dicitur 3. *Ex principio revelato*: & non ex principiis revelatis in plurali, ut abſtraheretur ab illa controverſia, qua quæritur, an ad concluſionem Theologicam ſufficiat una præmiſſa revelata, & altera naturaliter, aut moraliter evidens, ut non pauci contendunt; an vero utraque revelata eſſe debeat; uti alii requirunt. Dicitur 4. *diſcurrens*, per quam particulam indicatur. Theologiam non im-

Digitized by Google

immediate aſſentiri objecto ſuo complexo, ut habitus fieri facit, ſed mediate dumtaxat, mediante ſcilicet principio revelato fide divina credito, quod proinde juxta communiorem ſententiam pro objecto formali *quo*, ſeu propter *quam* ipſius Theologiæ aſſignatur.

II. Theologia moralis 1. definitur: Habitus ſupernaturalis ad actus morales ſupernaturales in genere dirigendos ordinatus: per hoc enim Theologia moralis a reliquis ſcientiis diſtinguitur, quod hæ vel non ad actus morales immediate dirigendos ſint inſtitutæ, ut Theologia ſpeculativa, Polemica, & controverſa; vel certe ad eoſdem non ſub ratione ſopernaturalitatis ordinentur, ut Ethica; aut ſaltem circa eoſdem in particulari dirigendos inclinent, ut prudentia; Unde merito Doctores dicunt, Theologiam moralem, & Ethicam mediam quaſi locum tenere inter Syndereſim, & prudentiam, eo quod omnino circa univerſaliſſima principia actuum moralium verſentur, ut Syndereſis; nec tamen etiam circa ſingularia occupantur, ut prudentia. Ex hac definitione facile nunc colligitur, quodnam ſit objectum materiale Theologiæ moralis; nempe ipſi actus voluntatis, prout ſunt indifferentes ad Rectitudinem, vel Irrectitudinem moralem, ſeu quod idem eſt, bonitatem, vel malatiam; unde hæc moralitas, ſeu bonitas ſupernaturalis erit objectum formale incomplexum metaphyſicum, cum ipſa ſit formalitas ſeu ratio, quam præcipue Theologia moralis in actus voluntatis Introducere intendit, a qua proinde etiam nomenclaturam, & denominationem Theologiæ moralis accepit. 3. Cæterum licet, ſi hoc modo conſideretur, non verſetur immediate circa Deum, atque adeo ſub hac ratione Theologia vocari non mereatur; quia tamen eſt pars aliqua Theologiæ ſtrictius acceptæ, ideo adhuc nomen Theologiæ ob conjunctionem, & ſubordinationem cum illa retinuit; niſi dicere malis, eam pro ſubjecto habere Deum per actus morales ſupernaturales eo modo, quo fieri poteſt, poſſidendum, cum vere ad hoc ſit inſtituta hæc Theologia moralis, ut actus ſupernaturales elicere, & per hos ad poſſeſſionem Dei velut ultimi finis pervenire tandem poſſimus.

§. II. *Diviſio Theologiæ*.

III. Dividitur communiter Theologia ſpeculativa, in Theologiam ex principio revelato obſcure, & clare cognito diſcurrentem; ob quam cauſam Theologiam Beatorum evidentiam in atteſtante habentium ſpecie, diſtingui a Theologia viatorum obſcure dumtaxat principia revelata cognoſcentium, docent Molina, Arrubal, Faſolus, Valentia, & alii. Quod ſi vero etiam Theologia non ſit ſimplex habitus, ſed ex pluribus partialibus compoſitus, tum utramque hanc Theologiam iterum ſubdividi in eam, quæ ex utraque præmiſſa revelata, & eam, quæ ex una dumtaxat revelata, & altera evidente diſcurrit, atque utramque iterum ſpecie diſtinctam aſſe, Molina, Arrubal & Granados docent. Atque hæc diviſio ad Theologiam ſecundum totum ſuum objectum complexum ſpectatum præcipue pertinet; ſi enim ſecundum objectum materiale incomplexum conſideretur, tum communiter eam Theologi poſt S. Thomam in tres partes dividunt; in quarum prima de Deo tum in ſe (id eſt, ſecundum naturam, perſonas, & attributa) tum in ſuis operibus, præcipue Angelis, & hominibus conſiderato agunt. In ſecunda Deum prout per viſionem beatificam fruibilis eſt, conſiderant; hinc tum ipſius viſionis beatificæ Naturam explicant; tum, quibus mediis ea obtineri poſſit, oſtendunt. Quia autem ad hoc, ut ea obtinetur, juſtitia Chriſtiana requiritur in fugiendo malo, ſeu peccato, & bono faciendo, ſeu virtutibus exercendis, conſiſtens: horum autem tractatio longa nimis futura videbatur, ideo S. Thomas hanc ſecundam partem in alias duas partes ſubdiviſit, & in priori quidem (quam primæ ſecundæ vocavit) de Beatitudine, vitiiſque, & virtutibus in genere; in poſteriori vero, quam ſecundam ſecundæ appellavit, de iiſdem vitiis, & virtutibus in ſpecie, variiſque hominum ſtatibus tractavit; quam ſubdiviſionem etiam moderni Theologi in S. Doctoris reverentiam plerumque obſervant. In tertia tandem parte de Chriſto, qui viam nobis ad Beatitudinem oſtendit, tractant; atque adeo primo incarnationem illius, deinde Sacramenta ab eo inſtituta, & tandem finem immortalis vitæ, ad quam per paſſionem ipſius, & reſurrectionem aditus reſerratus eſt, explicant.

IV. Theologia vero moralis non eodem modo dividitur ab Authoribus, nam aliqui cum P. Hermanno Buſenbaum mox a Regula duplici actuum humanorum, interna ſcilicet, ſeu conſcientia, & externa ſeu inchoante, poſtea ad Præcepta virtutum Theologicarum velut Præambula Decalogi, poſtea præcepta Decalogi, & Eccleſiæ, & tandem præcepta ſingulorum ſtatuum, ac quæ his opponuntur peccata, explicant, coronidis loco Tractatum da Sacramentis, & cenſuris adjicientes. Alii eum Laymanno poſt explicatam conſcientiam, & Actus humanos, bonos, & malos in genere, legemque velut Regulam directivam illarum, ac pœnas pro tranſgreſſione legum Eccleſiaſticarum decretas, de virtutibus in ſpecie agere incipiunt, & tandem Tractatum de Sacramentis ſubjungunt. Alii cum Toleto a ſacerdotum officio inchoantes per varias illius poteſtates occaſionem ſumunt, varias quoque doctrinas ad Theologiam moralem pertinentes explicandi. Alii aliam diviſionem, quam ſibi, & Lectoribus accomodatiſſimam exiſtimant, eligunt. Mihi aptiſſima, & ipſi rei, ac naturæ congruentiſſima ſemper viſa eſt diviſio, quam S. Thomas in ſecunda parte ſuæ Theologiæ, quæ totam fere Theologiam moralem complectitur, obſervavit; ut ſcilicet ab initio natura actuum moralium in genere tam bonorum, & malorum explicetur; poſtea ad actus bonos, ſeu virtutes in ſpecie fiat progreſſus, & eodem opere vitia cuique virtuti oppo-

po-

Digitized by Google

poſita explicentur , quæque virtutes cuivis hominum ſtatui conveniant , indicetur . Et tandem de Sacramentis velut præcipuo ad gratiam pro Actibus moralibus rite dirigendis neceſſariam obtinendam medio tractetur .

§. III. *Attributa Theologiæ.*

V. Theologiæ ſpeculativæ Attributa (latius ſumendo hoc nomen pro quocumque prædicato accidentali , prout ea Tannerus q. 4. prooemiali , & alii hunc titulum proponentes ſumunt) ſequentia communius aſſignantur . 1. Quod ſit habitus *Supernaturalis* , uti Suarez , & Tannerus contra alios , qui vel omnino cum Vaſquez naturalem quoad ſubſtantiam ; vel certe cum Gillio , & Fonſeca quoad modum naturalem eſſe contendunt , docent , eo quod ad concluſionem Theologicam etiam Habitum Fidei partialiter concurrere exiſtiment . 2. Quod ſit *ſimplex* , & unicus indiviſibilis habitus , uti Vaſquez , Valentia , & alii apud , & cum Tannero dub. 2. num. 4. contra Suarez , Molinam , & alios , volentes , eam ex pluribus partialibus , & ſpecie diſtinctis habitibus componi , exiſtimant . 3. Quod ſit *Speculativus* habitus , uti Sanct. Thomas , & Thomiſtæ apud , & cum Tannero qu. 3. dub. 3. num. 3. docent , eo quod primarium ipſius objectum ſcilicet Ipſe Deus , non ſit objectum operabile ; licet non neget hæc ſententia , etiam particulares aliquas concluſiones v. gr. de actibus humanis , vitiis , & virtutibus , ac Sacramentis practicas habere , ob quam cauſam aliqui cum Nominalibus eam eſſe habitum , partim ſpeculativum , partim practicum contendunt . 4. Quod ſit *certior* aliis ſcientiis naturalibus juxta S. Thomæ , & communiorem Doctorum ſententiam , eo quod aliæ ſcientiæ , ut loquitur Sanct. Doctor , certitudinem ſuam habeant ex lumine naturali rationis humanæ ; quæ decipi poteſt ; Theologia vero certitudinem ſuam ex lumine ſcientiæ divinæ , quæ decipi non poteſt , accipiat ; licet non negent hi Authores , ut videre eſt apud Tann. num. 6. quod , ſi de certitudine adhæſionis ſit ſermo , Theologiæ aſſenſus cedat naturalibus ſcientiis ; eo quod harum veritatibus ob evidentiam intellectus nullo modo diſſentire queat , quum tamen propter obſcuritatem veritatibus Theologicis (ſaltem imprudenter) negare poteſt , aſſenſum . Non deſunt tamen , qui vel cum Vaſquezio omnes concluſiones Theologicas , vel ſaltem cum Vega , & Zumel eas , quæ ex principio revelato , & altero naturaliter evidenti procedunt , certiores eſſe negant aliis concluſionibus ſcientificis . 5. Quod ſit *dignior* aliis ſcientiis ; uti cum S. Thoma unanimiter docent Theologi , eo quod tam dignitate objecti juxta omnes ; tum etiam certitudine aſſenſus juxta plures , tum denique ratione finis , ad quem ordinatur , ſcilicet æternæ beatitudinis excellentia longe ſuperet omnes ſcientias naturales . 6. Quod etiam *utilior* ſit aliis ſcientiis , uti vel ex ipſa experientia colligitur , per quam compertum eſt , quantum detrimentum ex illius ſtudio neglecto paſſa ſit Religio Catholica , & quantum eo reſtituto Hæreſum progreſſus ſint inhibiti . 7. Quod non quidem *ſimpliciter* ſit neceſſaria ad Eccleſiæ conſervationem , cum mille poſt Chriſtum natum annis , & amplius , nullum viguerit hujus Theologiæ ſtudium , & tamen Eccleſia multo latius , quam nunc , fuerit propagata , atque in ſua incolumitate conſervata ; ſecundum quid tam recte neceſſaria ad hunc finem dicatur ; cum conſtet , nullo magis , quam hujus ſcientiæ Doctores pro Eccleſiæ Catholicæ conſervatione laborare , ut merito hi Doctores ſexaginta fortiſſimis , qui circumſtant lectulum Salomonis , comparari mereantur , utpote qui , & ipſi omnes tenent gladium ancipitem locorum Theologicorum ex Verbo Dei ſcripto , & non ſcripto (ad quæ Bellarminus , omnia argumenta proprie Theologica revocari poſſe exiſtimat) aut certe ex Verbo Dei (ad quod Scriptura ſacra , Traditiones , Summorum Pontificum , & Conciliorum deciſiones , SS. Patrum , Doctorum , & Fidelium in doctrina ad Religionem pertinente unanimis conſenſus revocantur) & veritate naturali evidenti fidei articulo conjuncta confectum .

VI. Theologiæ vero Moralis primum attributum eſt , quod ſit *ſupernaturalis* habitus ; hoc enim prædicatum omnino ei concedendum eſſe , ut Ethica diſtinguatur , quæ ad eoſdem actus morales dirigendos ordinatur , jam ſupra dictum eſt .

II. Secundum attributum eſt , quod ſit vera *ſcientia* , cum vere conluſiones plurimas certas , & evidentes habeat . Quales ſunt v. g. conſcientiam erroneam non eſſe ſequendam , licere ſecundum probabilem opinionem operari , &c. Licet autem de facto multas opiniones probabiles dumtaxat , atque adeo falſitati obnoxias tradere ſoleat , hoc tamen illi non per ſe , ſed per accidens dumtaxat ob imperfectum modum , quo pleraſque ſcientias in hac vita poſſidemus , & res ipſas cognoſcimus , convenit , atque adeo ipſi Theologiæ ſecundum ſe , & ſuam perfectionem connaturalem conſideratæ obeſſe non debet , quo minus veræ ſcientiæ prædicatum obtineat .

III. Tertium attributum eſt , quod ſit *ſimpliciter practica* , per hoc enim a Theologia Scholaſtica potiſſimum diſtinguitur , quod illi ſpeculativas quæſtiones diſcutiendas relinquat , ipſa vero practicas doctrinas tradendas aſſumat ; unde licet interdum etiam definitiones certorum objectorum tradat , has tamen potius ab ipſa Theologia accuratius examinatas mutuatur , quam ut ipſa ex inſtituto eaſdem conficiat .

IV. Quartum Attributum , quod ſit *ſimpliciter neceſſaria* ad Eccleſiæ adminiſtrationem , & conſervationem ; cum enim adminiſtratio hæc Paſtoribus præcipue conveniat , hi autem ſine morali Theologia munere ſuo convenienter fungi non queant , merito concluditur , Eccleſiam abſque auxilio hujus Theologiæ legitime adminiſtrari non poſſe ; hinc de facto multis , quidem , qui Theologiam Scholaſticam non audiverunt , nulli autem ,

Digitized by Google

qui Theologiæ morali non ſtuduerit, cura animarum committitur.

V. Quintum Attributum eſt, quod ſit *utilior* non aliis dumtaxat profanis ſcientiis, ſed ipſa etiam Theologia Scholaſtica, eo ſcilicet modo, quo plerumque dicimus, Medicum, qui in Medicinis practice adhibendis excellit, utiliorem eſſe eo, qui ſola ſpeculatione magnam ſcientiæ famam eſt aſſecutus. Certe experientia quotidiana conſtat, illos animarum curatores, qui Theologiæ moralis ſufficientem notitiam cum inſigni zelo conjunctam habent, plus in ſalute animarum procuranda proficere, quam eos, qui ſpeculationibus ſolum Scholaſticis aſſueti, in doctrinis Theologiæ moralis memoriæ imprimendis minus ſtudioſe ſe exercuerunt.

§. IV. *Quæſtiones Theologicæ ſelectiores variæ.*

QUÆSTIO.

An uni Perſonæ Trinitatis magis obſtricti ſimus, quam alteri, ob ſpeciale Beneficium collatum?

℟. CUm Theophilo Raynaudo in Heteroclytis par. 1. ſ. 11. nos nulli divinarum Perſonarum obligari ſpecialiter ob aliquod Beneficium, nec ullum in nos collatum externum bonum, cujus collatione dici poſſimus obligari, pendere revera ab ulla perſona, prout perſona eſt formaliter, ſine ratione ejus, quod habet eſſentiæ ſuperaditum ſaltem per conceptum explicitum. Id enim aliud non eſt, quam relatio, quæ non eſt aliquid operativum, ſed pure reſpectivum. Totum autem, & unicum operandi, & bona in nos conferendi, atque adeo nos obligandi, principium eſt, potentia divina per voluntatem liberam applicata, quæ in omnibus perſonis eſt plane unica. Neque ulla perſona quicquam operatur ad extra abſque alia, ut latiſſime tradit Fervad; & optime Fulgentius fragment. 1. ex opere in Fabianum. Itaque perſonis divinis, ſive omnibus, ſive ſingulis, nihil debemus, ſi ſpectentur formaliter, quoad id, quod habent ſupra eſſentiam, ſaltem conceptu diſtinctam, quia ſub ea conſideratione nihil ſunt, niſi relationes, per quas præciſe ſpectatas nihil in nos confertur, ſed quidquid in nos dimanat, ratione cujus dici poſſumus Deo obſtricti, præſtatur per intellectum, voluntatem, atque potentiam ad eſſentiam pertinentes. Nulli ergo Perſonæ ſpecialiter obſtringimur, neque ab ulla Perſona pendet operatio externa, ratione cujus contrahimus obligationem erga Deum.

Objicies 1. Hiſtoriam, quæ a Collectore Speculi Exempl. V. Confeſſio, exemp. 29. refertur de juvene diſcolo, cui graviter decumbenti objecta primum eſt ſpecies antiqua dierum, poſt longam Beneficiorum impenſorum enumerationem, & expenſarum ingratitudinum exprobrationem, denuntiantis Juveni, quod eſſet filius mortis perpetuæ. Deinde objecta eſt eidem ſpecies juvenis, caput ſentibus horrens præſerentis, longa trabe humerus gravati; qui per corpus vulneribus lacerum manabat ubertim ſanguine. Is egrum percontatus, quem ſe eſſe putaret, denique Chriſtum ſe eſſe profeſſus eſt, ſecundam divinæ Triadis Perſonam, cujus miſericordiſſima pietate redemptus eſſet. Sed quoniam tantam charitatem ingratiſſime repuliſſet, nihil ei ſupereſſe, niſi æternum interitum; ac collectio in manu cava ſanguine, qui e perfoſſo latere manabat, projecit in faciem decumbentis, & videri deſiit. Tandem ab ægri germano admodum pio ad fratris caſum accito, & viſione illa edocto, audita Spiritus Sancti benignitate, etiamſi a Patre primum Æterno, mox a Filio gehennæ filium ſe renunciatum diceret, tamen ſpem ſibi a Spiritu Sancto ſupereſſe intelligens, animatus ad concipiendum de Dei bonitate, ac ineffabili miſericordia pium ſenſum, nec non fratris allocutione ad confeſſionem, & Spiritus Sancti humillimam advocationem flexus, ſequenti nocte recreatus eſt objecto viſo tertiæ perſonæ, cujus humero dextro nivea columba inſidebat, & ſe Spiritum Sanctum profeſſa, peccatorum deterſionem plenam, & poſt triduum certam gloriæ aditionem per felicem obitum ſpopondit: quam ſponſionem mors poſt triduum (uti pronunciatum erat) conſecuta firmavit. Obſtrictiſſimum ſe Spiritui Sancto, patri pauperum, ſolatori mœrentium, perditorum dulci refugio, æger oratione ad Spiritum Sanctum verſa quam demiſſiſſime profeſſus eſt; quippe qui ſe a Patre, & a Filio repudiatum, a ſolo Spiritu Sancto ſuſceptum agnoſceret. Reſp. Hanc hiſtoriam prudenter eſſe accipiendam: Sanctificatio enim peccatorum, cum ſit opus ad extra, non minus peragitur a Patre, & Filio, quam a Spiritu Sancto, neque contrarium tulit imaginaria illa apparitio, qua ſignificatum dumtaxat eſt, ægrum illum juſta omnipotentis Dei indignatione conterendum ob ingratitudinem de beneficiis creationis, ac redemptionis Patri, & Filio appropriatis, ſola Dei bonitate, & amore, cujus via procedit Spiritus Sanctus, & idcirco ei appropriatur, pœnitentiæ ſecunda tabula donandum eſſe, & æterna clade eximendum. Si plus voluit, qui viſum illud deſcripſit, non eſt audiendus; quia, ut præmiſi, eſtque certa Theologorum omnium doctrina, omne beneficium a Deo nobis collatum ad omnes æque divinas perſonas eſt referendum; nec pro eo ulli plus perſonæ, quam alteri, poſſumus nos obſtrictos agnoſcere.

Objicies 2. Redemptionem noſtram plus pependiſſe a Perſonalitate Verbi, imo certa quadam ratione plene, ac integre ad eam eſſe referendam; quatenus ſola Verbi Perſona terminavit humanitatem, quæ per eam ſuppoſitionem digna facta eſt, ut per ejus actiones, & ſatisfactiones redimeremur. Actiones enim puri hominis non fuiſſent commenſæ, ut aſſumerentur in librum noſtrum, juxta illud Pſaltis ad id aptatum a S. Baſilio: Frater non redimit, redimet homo; non dabit Deo placationem ſuam, & pretium redemptionis animæ ſuæ, & laborabit in æternum, & vi-

Digitized by Google

& vivet adhuc in finem. Et hac ex cauſa Eunomius apud S. Gregorium Nyſſenum Orat. XI. (verius 12.) in Eunom. Plus a nobis deberi Verbo, quam reliquæ Trinitati, contendebat.

Reſp. Negando, nos propterea plus debere Perſonalitati Filii, ut ſic ſpectatæ; neque ab ea præ aliis Perſonalitatibus nos obſtringente, prodiiſſe noſtra redemptio. Quod enim Verbum terminaverit humanitatem abſque conterminante alia Perſona, fuit aliquid mere extrinſecum Verbo; neque idcirco Verbum aliquid erga nos præſtitit operando, ratione cujus dici poſſimus ei obligari, vel debere. Nam debere, ſive obligari, ſupponit libertatem benevolam ejus, qui alium demeruit, & ſibi debitorem ac abſtrictum fecit. Quis enim obligatur, aut debet aliquid alteri, niſi ſupponatur libere operatus, aut libere præſtitiſſe, quod præſtitit, cum poſſet non præſtare? & hæc cauſa, cur nihil debeamus Deo, quia non fecit nos beſtias, contra ſtultam imaginationem gratias Deo agentium de eo (ut putant) beneficio.

Nihil item debemus Deo Patri, quia ab æterno produxit Filium ſibi conſubſtantialem; hæc ſiquidem non fuere libera Deo, atque adeo per ea non obſtrinxit nos ſibi, neque demeruit. Similiter ergo etiamſi Filii Perſonalitas terminavit humanitatem, & ejus operationes ad immenſam dignitatem provexit, nullam tamen obligationem contraximus erga benignitatem Verbi, ut ſic; ſed obligatio conſecuta eſt terminationem humanitatis, prout libere factam interventu divino voluntatis, & potentiæ, ad nullam perſonam ſpecialiter ſpectantis, ſed incluſæ in eſſentia Perſonis omnibus identificata, & æque communi.

QUÆSTIO II.

An opera noſtra ex Chriſti operibus dignificentur.

UT ſenſus hujus quæſtionis melius intelligatur, ſciendum eſt, eſſe non paucos, qui multum ſe honorare arbitrentur, ſibique non exiguum fructum creare; ſiquas pias actiones exercent, eas in unione ſimilis cujuſpiam operis meritorii olim a Chriſto exerciti elicere ſe dicant v. g. ſi jejunantes intendant eam carnis ſuæ macerationem aſſumere in unione Jejunii, quod Chriſtus pro nobis per quadragenam obivit; aut ſi orent, & orando intendant orationem fundere in unione orationis, qua Chriſtus Patrem in horto eſt precatus: qua veluti perfuſione operis noſtri, per Chriſti, opus, cum quo in unam quaſi maſſam formatur, ingens decus, & uberrimum meritum operi accedere, perſuaſum habent, ut qui eam operandi in unione operum Chriſti rationem commendant. Hoc ſuppoſito.

Reſolutio.

Reſp. cum Raynaudo l. 1. ſ. 1. p. 5. & Vaſquez, ac Prapoſ. ib. cc. Nihil nunc a Chriſto quantumcumque operemur, ut ejus membra, rependi nobis ſupra conditionem operis adæquate ſpectati, attentis omnibus ejus principiis, & circumſtantiis; quia eo pacto juſtificaremur, & bearemur ex parte, citra diſpoſitionem noſtram. Aliud ergo non occurrit, quod dici poſſit ſolide, & fructuoſe intendere, qui operantur in unione operum Chriſti, & ſic operandi praxim commendant, quam ſi dicantur rogare Deum, ut per meritum Chriſti ſimilem operationem quandoque operari, dignetur acceptam habere operationem noſtram, ſicut acceptam habere dignatus eſt ſimilem illam pueri, & Chriſti ſui actionem: & nævos eidem actioni per noſtram incuriam obventuros prævenire dignetur, ac condonare jam contractos. Itaque operari actiones ſuas in unione operum Chriſti, nihil aliud eſſe poſſe videtur, quam orare ad modum prædictum, tametſi qui hac praxi commendanda delectantur, videntur latibulum modi illius loquendi, in unione operum Chriſti captare voluiſſe, ut praxis, pro qua fatagebant, eſſet vendibilior, pluriſque fieret, cum non ſtatim appareret, eſſe ſimplicem precationem, qualem expreſſimus.

QUÆSTIO III.

Cur Spiritus Sanctus Chriſti Pater non dicatur, cum tamen de eodem conceptus fuerit.

ANtequam ad hanc quæſtionem reſpondeatur, aliqua vel ex fide, vel certe communiori SS. Patrum & DD. ſenſu præſupponenda ſunt.

Et 1. quidem ſupponendum eſt certum ex fide, in Chriſti productione nullum virile ſemen interveniſſe, innumeris, & Scripturæ, & Patrum teſtimoniis, adverſus omnis generis adverſarios, id confirmat Caniſius l. 2. Marc. a cap. 4. ad 9. Ex Scriptura vulgatiſſimus locus eſt Geneſ. 3. ubi Chriſtus ſerpentem contriturus, vocatur ſemen mulieris, quia ex ſola muliere abſque viro erat proditurus. Decuit autem Chriſtum ea formatio, quod ab illuvie peccati originalis, & concupiſcentiæ parentum fœdis motibus eſſet eo pacto removenda, juxta præclaram S. Auguſtini doctrinam l. 1. de nup. & concupiſc. c. 12. Quotquot enim ex viri, & fœminæ ſocietate procreantur, cum ea parentum confuſione, & pudoris protritione generantur; ac etiamſi ſpeciali prærogativa, poſſent jam ex utero matris, ac etiam ex puncto animationis mondari: tamen debitum ſaltem peccati contrahunt, quia ex Adami ſtirpe vitiata propagantur: Unde ratione virtutis activæ, per quam procreati in Adamo peccatore præextiterunt: quia quam gignendi virtutem habuit Adamus, eam immediate filio, & per eum reliquis poſteris communicavit, atque ita qui naturaliter ex maris, & fœminæ ſocietate procreantur, virtute ſeminis virilis, eo modo præextiterunt in radice corrupta (hoc eſt, in Adamo) tamquam effectus præexiſtunt in cauſa; indeque hauſerunt virulentiam peccati originalis, qua carerent, ſi ex ſola fœmina naſcerentur, quia fœmina

non

Digitized by Google

non fuit caput humani generis, ut egregie ratiocinatur S. Anſelmus lib. 2. Cur Deus homo cap. 16. & lib. de concept. Virg. c. 13.

Secundo ſupponendum eſt, excluſa patris humani opera a Chriſti generatione, & quod Daniel prænunciarat, lapidis de monte ſine manibus abſciſſione, hoc eſt, Virginis utero, non adventitio, ſed indigena puerperio fœcundato, ut ſcite dixit S. Auguſtinus Epiſt. 3. addendum eſt; Spiritum Sanctum virilem efficientiam per ſe ipſum ſuppleviſſe: indeque Chriſtum de Spiritu Sancto conceptum dici. Nam præpoſitio illa, de, ſupplementum illud operæ paternæ deſignat, ſicut particula, ex, maternam ſubminiſtrationem materiæ, ut Tertullianus patenter diſſerit: Eamdem Spiritus Sanctus efficientiam in Chriſti conceptione expreſſit Gabriel; Lucæ 1. Verbis illis ad Virginem; Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi: Quæ virtus eſt Spiritus Sancti, ita ut hoc, quod de Altiſſimi virtute dicitur, ſit repetitio ejus, quod præmiſſum fuerat de ſuperventu Spiritus Sancti in Deiparam, ad obumbrandum illi. Quo verbo juxta aliquos, ut Euſebius demonſtr. cap. ultimo notat, ſignificatur abſconſio conceptus Virginei, ut lateret dæmones. Juxta alios ſignificatur protectio ab æſtu libidinis inter concipiendum, juxta illud: *Scapulis ſuis obumbrabit tibi*; idest, proteget te: quæ eſt Bedæ interpretatio. Luc. 1. nec non Authoris libri de oper. Chriſti Card. Serm. de nativit. Chriſti, cum ait: Spiritu Sancto obumbrante incendium originale in Virginis conceptu activo extinctum eſſe.

Reſolutio.

His notatis, negandum eſt, Spiritum Sanctum eſſe Chriſti Patrem, ſolamque Spiritus Sancti Perſonam aliquid circa Chriſti formationem præſtitiſſe, quod æque aliæ duæ Perſonæ non præſtiterint. Spiritus enim Sanctus non poteſt dici Pater Chriſti, quia, ut recte philoſophatur S. Auguſt. cap. 38. & 39. Enchir. non contulit aliquid de ſua ſubſtantia, per quod fœtus conſtitueretur, ut confert is, qui in humanis pater dicitur. Id enim feciſſe Spiritum Sanctum, ne ſuſtinere quidem valent aures Catholicæ, ait D. Auguſt. cap. illo 38. Nihil vero præſtitiſſe Spiritum Sanctum circa Chriſti formationem, quod non æque præſtiterint aliæ Perſonæ Auguſtiſſimæ Trinitatis inde certiſſimum efficitur, quod opera Trinitatis ad extra ſunt indiviſa. Cum enim ratio agendi non ſit perſonalitas, quæ mere terminat, ſed natura; hæc autem ſit omnibus perſonis æque communis, merito agnoſcimus, omnes æque perſonas ad Chriſti formationem efficiendam interveniſſe. Et ita tradi Concil. Lateran. ſub Innoc. III. in confeſſione fidei, ac pulchre Hugo Victorinus l. 2. de Sacramentis p. 1. c. 3. & Caſſianus lib. 7. de Incarnat. c. 27. cujus argumentatio eſt in hanc rem luculenta: Quod ais (inquit, Neſtorium compellans) quia humanitatem ejus Spiritus S. crearit, poſſemus id nos ſimpliciter intelligere, ſi agnoſceremus, te id non infideliter protuliſſe; Neque enim nos conceptam ex Spiritu Sancto Domini carnem negamus: ſed ita tamen conceptum corpus cooperante Spiritu dicimus, ut creatum tamen ſibi a Filio Dei, hominem ſuum eſſe dicamus, dicente ipſo in Scripturis ſacris Spiritu Sancto, atque teſtante: Sapientia ædificavit ſibi domum. Vides ergo, quod id, quod conceptum eſt a Spiritu Sancto, ædificatum a Filio Dei, atque perfectum eſt; Non quia aliud opus Filii Dei, aliud Spiritus Sancti; ſed quia per unitatem Divinitatis, ac Majeſtatis, & operatio Spiritus ædificatio Filii Dei ſit, & ædificatio Filii Dei cooperatio Spiritus Sancti. Et ideo non ſolum Spiritus Sanctus in Virginem ſuperveniſſe: ſed etiam virtus Altiſſimi obumbraſſe Virginem, dicitur, ut, quia ſapientia ipſa plenitudo Divinitatis eſt, ſapientiæ ſibi domum ædificandi omnem Divinitatis plenitudinem nemo ambigeret affuiſſe.

QUÆSTIO IV.

An de fide ſit B. Virginem eſſe ſine macula conceptam.

ITa quidem Clictovæus, Joannes pius, Carthuſianus, Pelbartus, Gabriel, Michael de Palatio apud Raynaudum. l. 1. nu. 31. ſenſere, moti triplici argumento, 1. Decreto Concilii Baſilienſis Seſſ. 36. quod definivit ſententiam de immunitate Virginis a peccato originali eſſe piam, & conſonam cultui Eccleſiaſtico, fidei Catholicæ, rectæ rationi, & Sacræ Scripturæ; ideoque ab omnibus Catholicis amplectendam, & approbandam, nullique de cætero licitum eſſe, contrarium prædicare, & docere. 2. Authoritate Julii II. qui dum regulam Monialium ſub Titulo immaculatæ Conceptionis approbavit, hoc ipſo etiam ſententiam de immaculata Conceptione approbaſſe videtur. 3. Decreto Concilii primi Apoſtolici, quod dicunt Granatæ Anno 1596. repertum in libro plumbeo, ut refert Moral. lib. 3. in Matth. tract. 2. in fine. Verba Decreti iſta ſunt: Illa Virgo, illa Maria, illa ſancta præſervata fuit a peccato originali in primo inſtanti ſuæ Conceptionis; & libera ab omni culpa, & qui ita non ſenſerit, non conſequetur ſalutem æternam. Alii excommunicationis fulmen in Decreti contemptores vibratum addunt, ut videre eſt apud Perlinum L. de Conception. diſtinct. 7. c. 2. nu. 1.

Reſolutio.

Sed rectius Raynaudus lib. 4. num. 44. cenſet, non modo ſententiam noſtram de immaculata Conceptione non eſſe certam ſecundum fidem, defectu definitionis Eccleſiaſticæ, ſed neque definitam eſſe ab Eccleſia, eam eſſe magis piam, ac tutam. Quod enim Pontifices feſtum Conceptionis Immaculatæ religioſo cultu tranſigendum proponunt; & id pie, ac ſecure faciendum docent, ſatis ſubſiſteret, poſita noſtræ ſententiæ probabilitate, quia cultus ex eo probabili, atque adeo practice certo judicio præſtitus, pius eſt, ac ſecurus, & erro-

Digitized by Google

errore practico vacans; ita ut, etiamſi ad eum præſupponeretur error ſpeculativus, eo quod Conceptio reipſa fuiſſet maculata: tamen judicium prudentiale concludens ratiocinationem, cui error ille ſpeculativus intexeretur, non deſtitueretur veritate practica, & morali, ſufficiente ad fundandam religioſam honeſtatem actionis per eam regulatæ. Itaque quod Pontifices in re definiverunt, illud dumtaxat eſt: ſententiam de Conceptione immaculata ita eſſe piam, & tutam, ut tamen non ſit de fide, neque contraria ſit formaliter hæretica, aut vice verſa, eo quod neutra ſit contra Verbum Dei per Eccleſiam propoſitum, & neutra quoque tamquam a Deo revelata ſit fidelibus propoſita per Eccleſiam. Et quamvis certum exiſtimem, alteram earum eſſe a Deo revelatam reipſa, ſaltem virtualiter, & implicite, quantum neceſſe eſt, ut poſſit ab Eccleſia definiri; ideoque concedam, Eccleſiam poſſe alteram e duobus illis ſententiis pugnantibus definire ex fide credendam: tamen quamdiu Eccleſia neutrum definit, neutra eſt de fide, vel contra fidem.

Neque obſtant argumenta in contrarium allata. Nam ad 1. reſpondet Raynaudus, præterquam quod Concilium Baſileenſe, quoad omnia decreta poſt depoſitionem Eugenii: Inter quæ eſt illud, reprobatum eſt in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. Seſſ. 11. ideoque non poteſt facere certam fidem, nihil video in iis, quæ ex ejus Decreto retuli, quod ferat definitionem de fide. Poſſet enim opinio pia, cui ſubſcripſimus, omnibus illis titulis decorari, tametſi non definiretur. Et revera hoc tempore per conſtitutiones Pauli V. & Gregorii XV. quibus interdicitur promulgatio cujuſcomque ſententiæ ſtatuentis, Conceptionem Deiparæ eſſe maculatam, & Decreta Sixti IV. & Concilii Trident. rata habentur; videtur Eccleſia omnia illa tradere de pia ſententia, quæ tradidit de ea Concil. Baſileenſe; & tamen Eccleſia in Decretis Paoli, & Gregorii, diſerte conteſtatur, ſe eam non definire tamqoam de fide. Itaque neque innitendum eſt ei Decreto Baſileenſi, quaſi faceret rem de fide, neque in illud conclamandum eſt.

Ad ſecundum reſpondet idem Raynaudus n. 42. quamvis communiter recte ſtatuatur, Pontificem non poſſe errare in approbatione ſtatus religioſi, ac regulæ cujuſpiam: tamen hoc intelligitur quoad ſubſtantialia ſtatus ſpectantia ad mores Chriſtianos, & perfectionem, v. g. quod licitum ſit vovere talem abſtinentiam, aut profiteri talem obſervationem. Nihil autem neceſſe, omnia quomodolibet in regulis approbatis memorata cenſere definita ex fide; Quod etiam ut regula, obſervationem aliquam indicens, approbetur ſpecialiter, ſatis eſt, quod ea obſervatio ex prudenti judicio uſurpetur, ſitque pia, & bona, quod optime poteſt reperiri in obſervatione nixa notitiis ſpeculative falſis, nec niſi practice veris. Itaque, etiamſi approbata directe eſſet regula inducens cultum Conceptionis immaculatæ, non ſequeretur, talem regulam vacare errore ſpeculativo. Multo magis idem dicendum eſt de regula indicente alium aliquem actum, ob extrinſecum finem honorandi immaculatam Deiparæ Conceptionem. Quare ex approbatione regulæ ſub honore immaculatæ Conceptionis, non ſequitur, eam eſſe ex fide credendam.

Ad Tertium reſpondet idem, Decretum illud Apoſtolicom, aot authenticum non eſſe; alloqui impoſſibile foret exponere, quomodo ejus doctrinæ authoritas non collidatur cum reſponſis Pontificum; quæ ferunt, nihil hactenus ab Eccleſia definitum eſſe hac in parte, quod diſerte habet Pius V. in Extrav. de hac materia, & Sixtus IV. in Extrav. Grave nimis, & paſſim Pontifices poſteriores, aliis de hac re decretis. Cur autem Eccleſia catholica hactenus non definierit, hanc ſententiam eſſe de fide; rationem ipſa B. Virgo aperuit, dum B. Birgittæ apparens, dixit, ſe eſſe ſine macula conceptam, & hoc non definiri ab Eccleſia, ut fideles magis habeant occaſionem ſuum erga ipſam affectum oſtendendi, ut Bernardinus de Buſtis S. 7. p. 1. circa finem refert.

QUÆSTIO V.

An immaculata Conceptio B. Virginis ſit materia ſufficiens ad votum, vel juramentum pro ejus defenſione faciendum.

Ratio dubitandi eſt, quia, ut res aliqua ſit materia voti, aut juramenti, debet eſſe vera, & certa, & non probabilis tantum: ſed immaculata Conceptio Beatæ Virginis non eſt vera, & certa, ſed probabilis tantum; ergo. Min. prob. quia conceſſione Summorum Pontificum poteſt quis actu interno pro ſuo libitu utramque partem ſentire.

Hoc tamen non obſtante rectius affirmativa tenetur ſententia, & ex ipſis conditionibus ad votum requiſitis probatur; quia ad hoc, ut opus aliquod poſſit eſſe materia voti etiam jurati, tres conditiones ſecundum Doctores communiter debet habere. Prima, ut ſit in libera noſtra poteſtate. Secunda, ut ſit opus bonum. Tertia, ut ſit melius, quam oppoſitum: atqui immaculata Conceptio B. V. habet has tres conditiones; ergo. m. p. de tertia; de primis enim duabus res clara eſt, quia id eſt melius, quam ejus oppoſitum, cui favent Pontifices ſuprema authoritate utentes, cujus oppoſitum prohibent prædicare, laudate, & defendere; in ejus honorem indulgentiæ, & confraternitates conceduntur, quod denique dignitatem, & excellentiam redemptionis Chriſti, & Deiparæ magis exaltat: ſed Immaculatæ Conceptio hæc omnia habet, ut patet ex Bullis Pontificum; ergo.

Ad argumentum vero adverſariorum reſp. cum Azorio tom. 1. l. 11. c. 1. §. 5. ſufficere ad jurandum (& conſequenter etiam ad votum) ut, quod aſſeritur, ipſum verum ſit, & qui jurat, ita eſſe arbitretur, non levi conjectura ductus, ſed certa (qualis ſaltem moraliter eſt ſententia de immaculata Conceptione) aut veriſimili, aut probabili.

Digitized by Google

QUÆSTIO VI.

Ex quo prædicato menſurandæ ſit B. Virginis dignitas.

Reſolutio.

RESpondetur breviter cum Theophylo Raynaudo in Dipthyca Mariana cautione 3. num. 1. Ratum eſt apud omnes, perfectiones B. Virginis ad maternitatem Dei eſſe admetiendas. Hæc enim eſt radix prima ſupernaturalium donorum: quia, cum quiſque prudenter operatur, muneribus, quæ committit, adaptare perfectiones, & dotes illis muneribus convenientes, dubitare non licet; quin Deus, qui ſummam ſapientiam ubique prodit, tam ſublime munus, & tam proxime ipſum contingens, monus, inquam, & dignitatem Maternitatis divinæ, Virgini Beatiſſimæ decernens, conſentaneis quoque tanto muneri prærogativis eam voluerit exornatam. Et ita ſervatum videmus in minoribus muneribus, & Præcurſoris, & Apoſtolorum. Quia enim Jo. Baptiſta aſſumptus eſt ad munus Præcurſoris præeuntis ante faciem Domini, parare vias ejus, conveniens fuit, eom ſortiri dona cæleſtia ei muneri proportionata, & ita plane eſt factum. Apoſtoli quoque primitias Spiritus acceperunt, & ſupernaturalibus opibus ditati eximie ſunt, quia delecti erant ad munus arietum gregis Chriſti. Similiter ergo quia Deipara delecta erat ad munus ſublimiſſimum Maternitatis, conveniens, ac neceſſarium fuit, idem multo magis circa eam ſervari, ea, inquam, decora illi a Deo conferri, quæ haberent cum ſundamentario illo munere proportionem, & tantam matrem decerent. Hoc perſpicientes Patres, quoties de aliqua Dei erga B. Virginem largitate incidit ſermo, ad maternitatem Dei, tamquam ad radicem divinæ erga illam beneficentiæ, rem totam referunt, ut videre eſt apud Auguſtinum l. de natura, & gratia c. 36. cum de excludendo a B. Virgine quocumque peccato diſſerit, conſentiuntque S. Ildephon. lib. de perpet. B. Mar. Virg. cap. 1. S. Anſel. de Concept. Virg. cap. 18. & paſſim alii.

Ex eodem principio ratum præterea apud omnes eſt, B. Virginis perfectiones eſſe perfectionum plenitudinem, id eſt, eſſe in ſe, ac abſolute longe maximas, & comparative majores perfectionibus aliorum Sanctorum, ac nulla ex parte deficientes; hæc omnia ex jacto fundamento perſpicue ſequuntur. Nam cum nullum ſit divinum munus puræ creaturæ conceſſum, quod Maternitatem æquet; quippe quæ fines Divinitatis attingit, ut loquitur D. Thomas 2. 2. q. 103. art. 4. ad 2. dubitare non licet, quin muneri ſublimiſſimo perfectiones longe maxime ſint adjonctæ, ſpectando eas abſolute; & hoc ſupponunt Patres, quoties de B. Virginis perfectionibus agunt. Sic Sophronius ſerm. de Aſſumpt. deſcripta eximia Dei in B. Virginem largitate. Talibus, inqoit, decebat Virginem oppignorari muneribus, ut eſſet gratia plena, quæ dedit cælis gloriam, terris Deum. Perfectiones enim longe maximas complexus eſt per illam gratiæ plenitudinem, quam Gabriel Virgini gratulatus. Hinc gratiarum Mater vocatur, in quam rem Petrus Chryſologus Ser. 146. accomodat illod: congregationes aquarum appellavit Maria. Denique idem liquet de perfecta extenſive decorum Virginis ubertate, quam item ratam eſſe apud omnes conceſſimus: alioqui enim decederet aliquid de illa gratiæ plenitudine, quam in B. Virgine celebrant Patres, quod per partes datum eſt aliis, totam ſimul venit in Mariam gratiæ plenitudo. Unde merito S. Fulbertus ſerm. de Aſſumpt. ait: Loquamur aliquid de laudibus ſanctiſſimæ Virginis. Sed quid non tantillum, quid non puſillum, quod in ejus laudibus diceremus; cum etſi omnium noſtrum membra vertentur in linguas, eam laudare ſufficeret nullum? Altior cælo eſt, de qua loqoimur: abyſſo profundior, cui laudes dicere conamur. Et infra. Sed quid dicam pauper ingenio, cum de ea quidquid dixero, minor laus eſt, quam dignitas ſua meretur? Si cælum te vocem, altior es; ſi matrem gentium dicam, præcedis; ſi formam Dei appellem, divina exiſtis; ſi Dominam Angelorum vocitem, per omnia eſſe probaris. Quid ergo de te digne dicam, quid referam, cum non ſufficiat lingua carnis tuas exercere virtutes?

QUÆSTIO VII.

An gratia B. Virginis in prima ſanctificatione conceſſa exceſſerit gratiam conſummatam omnium hominum, & Angelorum collective ſumptorum.

ITA probabiliter ſenſerunt P. Franciſ. ſect. 27. num. 75. Guerra to. 2. tr. 3. diſc. 1. frag. 4. Carthagena, Suarez, & alii a Guerra cit. probantque tum authoritate S. Gregorii l. 1. c. 1. ubi in illa verba Iſaiæ &c. Et erit præparatus mons Domini in vertice montium, ait: poteſt ejus montis nomine B. Virgo deſignari; in vertice autem montiom fuiſſe, intelligi poteſt, quia gratia, quæ in aliis fuit finis, & terminus, illi initium, & fundamentum fuit. Tum ex eo, quod B. Virgo in inſtanti ſuæ creationis plus amabatur a Verbo, quam ullus Angelus, aut homo beatus, quia tunc amabatur ut futura Mater Dei: ſed gratia correſpondet amori, & eſt quaſi objectum ejus, quia, ut advertit S. Thomas de Villa Nova homil. de S. Joanne Evang. Deus, quos diligit, diligendo optimos, & illuſtres facit, quia divina voluntas formaliter, & ſumme bona eſt honorificans, ut ita dicam, omne, quod amat; ergo B. Virgo plus gratiæ accepit in prima ſanctificatione, quam ullus Angelus, aut homo beatus in patria habet.

Confirmant vero eamdem ſententiam 1. ex illo S. Hieronymi Serm. de Deipara: In Mariam vero totius gratiæ, quæ in Chriſto eſt, plenitudo venit, quamquam aliter, quia in Chriſtum ex jure, & ſine alterius merito, in B. Virginem ex privilegio, & ex merito Chriſti; ſed in Chriſtum ex jure tanta venit plenitudo gratiæ in inſtanti Conceptionis; ergo etiam in B. Virgine tanta plenitudo gratiæ

venit

venit ex privilegio, & meritis Chriſti: ut eadem omnes Sanctos ſimul ſuperarit: Ex quo tamen non inferendum, in B. Virginem ſic veniſſe gratiam conſummatam, ſicut in Chriſtum, quia gratia conſummata videtur repugnare B. Virgini, tamquam puræ viatrici. Unde bene dixit S. Bernardus Serm. de Nativit. B. Virg. Chriſtum fuiſſe plenum gratia ut fontem, Mariam ut aquæductum, alios ut rivulos. Et Dion. Cart. lib. 1. de Præconio Virg. c. 8. Palam eſt, Chriſtum ſine menſura omnis gratiæ plenitudinem ſortitum, huic plenitudini gratiæ Maria vehementer appropinquat. Confirmat. 2. quia B. Virgo in illo inſtanti jam erat decreta Mater Dei, & conſequenter in ſupremo ordine puræ creaturæ conſtituta: ſed dona, & gratiæ ſuperioris Ordinis incomparabiliter in perfectione ſuperant dona, & gratias inferioris Ordinis; ergo Beata Virgo in primo inſtanti perfectiorem gratiam accepit, quam omnes Angeli, & Beati ſimul, & collective habeant.

Reſolutio.

Negat tamen non minus probabiliter hanc doctrinam Raynaudus Dypiyc. p. 2. qu. 5. n. 8. eo quod nullo ſollido fundamento probetur; neque comparatio aliqua inter Chriſtum, & B. Virginem ſit facienda, cum Chriſto talis exceſſus gratiæ ſupra omnes Sanctos collective acceptos conveniat ratione unionis hypoſtaticæ, ob quam quilibet illius actus quamtumvis minutus exornabatur vi meritoria infinita, cui quamtumcumque adenſati actus purarum creaturarum erant improportionabiliter, & inæquabiliter impares. At B. Virgo erat pura creatura, nec refundebat in actus quoſcumque ſuos, niſi finitum, & limitatum favorem.

Neque obſtant contraria fundamenta, quia ad ſummum probant, nullam gratiam alicui Sancto fuiſſe conceſſam, quæ non & ipſi fuerit conceſſa, quodque ratione Maternitatis conſtituta ſit in ſuperiori ordine a nulla creatura pura adæquabili, quod tamen nihil facit ad præſentem controverſum. Sicut nec illud, quod ex amore, quo Chriſtus Matrem proſequitur, deductum eſt argumentum; nam ut Raynaud. par. 2. Dipt. num. 15. docet: Imprimis non eſt certum, quod Chriſtus Matrem ſeorſim plus diligat, quam totum reliquum corpus Eccleſiæ, cum Abulenſis prolog. 1. in Matth. q. 19. id neget. Et licet demus, id admittendum eſſe, Chriſto ut homine proſequente Matrem in amore naturali, quem filius ei debet, a qua accepit eſſe; inde tamen nihil concluditur circa gratiæ Virginis comparationem cum gratia Sanctorum omnium; quia Chriſtus vi tituli prædicti non debet plus Matri, quam omnibus, niſi in iis, quæ ſpectant ad eſſe naturale, cujuſmodi non eſt ſanctitas, & gratia. Itaque pro exceſſu gratiæ comparative cum omnibus omnino Sanctis collective ſumptis nihil proferri video, quod eum inter ſolida Virginis decora recenſendum evincat.

QUÆSTIO VIII.

An B. Virgo per ſingulos actus duplicatam meruit gratiam, & præmium.

IN hanc Virginis Deiparæ æſtimationem, & honorem augendum, non parum concernente controverſia, non poſſum non verba ipſa P. Gaſpari Tauſch de Matre doloroſa lib. 1. c. 4. §. 2. & 3. ſic diſcurrentis referre. Qua in re pia, & ſingularis eſt ſententia P. Suarez eximii cultoris, atque amatoris B. Virginis, cujus ope ac beneficio, eam, quam in illo miramur, doctrinæ copiam, & præſtantiam eſt conſecutus. Is, ut probet, Deiparam plus acquiſiviſſe gratiæ, ac gloriæ, quam ſit, aut futura ſit omnium Sanctorum, non tantum ſeorſim ſumptorum, ſed etiam ſi ſimul omnium in unum coacervaretur hominum Beatorum, & Angelorum (quam ille aſſertionem in ſcholas invexit, eumque deinceps, multi præſertim ex Societate noſtra ſecuti ſunt) ut, inquam, hanc aſſertionem firmet, pro fundamento ponit, Virginem tantos progreſſus, atque incrementa in actibus amoris erga Deum continue feciſſe, ut is actus, qui primum ſequebatur, duplo eſſet intenſior illo, & iſto tertius quadruplo, & hoc quartus octuplo, & ſic deinceps (quæ ſecundum probabilem, & hodie paſſim receptam ſententiam fuit ſeptuaginta duorum annorum) ſingulos actus ita proceſſiſſe; ut poſterior actus meritorius, aut charitatis, anteriorem in dupla proportione ſuperaret. Ratio ipſius eſt, quia ſemper operata fuit ſecundum omnem intenſionem charitatis, & gratiæ, ita ut veriſſime dicere poſſet: Gratia Dei in me vacua non fuit. Ergo ſi in primo inſtanti habuit v. g. gratiam, & charitatem ut 100. eliceret tunc actum charitatis ut 1000. per quem meruit gratiæ, & charitatis augmentum, itidem ut 1000. atque ita in eo inſtanti jam hoc adepta fuit, ut haberet charitatis bis mille gradus. Sequenti igitur actu charitatis, cum itidem ſecundum totam intenſionem charitatis operaretur, acquiſivit charitatem, ut quatuor millia, & ita conſequenter, ut paulo ante dictum eſt.

Quæ ſuppoſitio, & diſcurſus immenſam, & a nobis prorſus incomprehenſibilem, non tantum divinæ gratiæ copiam adſtruit, ſed etiam divini amoris intenſionem. Sane Mathematicus quidam hunc inivit computum: Si verum eſt, inquit, quod nonnulli aſſerunt, auguſtiſſimæ Deiparæ gratiam (idem eſt de meritoriis, aut amoris Dei actibus) proportionalia, & dupla per ſingulos actus habuiſſe incrementa; poſt *64.* actus creverat ea proportione, quam habent. 13446744073709551615. ad unum. Quam ingens hic numerus! Quid igitur ſi nos ab uno actu unius gradus intenſionis ad *64.* numerum per proportionalia dupla incrementa procedamus; imo ne a mille quidem dumtaxat gradibus, ſed incipiamus a mille millionibus, & vel per unum diem, non dico ad *64.* numerum, ſed ad milliones numerando progrediamur? Non enim eſt dubium, quin Beata Virgo intra unum diem

Digitized by Google

diem aliquot actuum Sanctorum milliones elicuerit, præſertim cum etiam dormiens operaretur ope ſcientiæ, & cognitionis infuſæ, quæ non dependet a phantaſmatibus; quam cognitionem illis quis neget, cum contemplativis quibuſdam tribuatur? & præterea nullum illi momentum ſine pio actu præteriret, & denique nullus prorſus actus illius fuerit indeliberatus, cum haberet omnium ſuorum actuum perfectum dominium, & peccati fomite careret? Quod ſi unus dies tantum intenſionis, ſive divinæ gratiæ, ſive actuum amoris augmentum in B. Virgine ponit, ut ad id concipiendum mens humana fatiſcat, quid ſi augmentum illud ad integram hebdomadam per dupla proportionalia continua additamenta extendamus? quid ſi ad menſem? quid ſi ad annum? quid vero ſi ad *49.* annum (cum enim agebat, cum Chriſtus pateretur) a primo Conceptionis inſtanti, a quo & deinceps ratione uti, & ſancte operari cœpit, & perrexit; continuemus & porro ad 7a. annum, quo vitam hanc mortalem cum immortali commutavit, gradatim per ſingulorum actuum dupla incrementa aſcendamus? Qui poteſt hanc quaſi infinitatem quamdam capere, capiat. Sed vereor, ne poſſit.

Ex hac doctrina deducit ulterius Suarez (ut hoc etiam ad laudem, & decus Virginis ab illo Patre ei attributum addam B. Virginem circa finem vitæ, unico actu amoris Dei per unum momentum plus meruiſſe, quam meruerint omnes Sancti, & Beati homines, & Angeli, qui ſunt, erunt, fuerunt, omnibus ſimul ſumptix meritoriis actibus, omni, quo meriti ſunt, & merebuntur, tempore; eo quod actus ille fuerit intenſione, & perfectione major, quam omnes ſimul ſumpti omnium Sanctorum ſimul ſumptorum. Quod illi proclive eſt dicere, cum probabile etiam exiſtimet, quod etiamſi non elicuiſſet B. Virgo toto vitæ ſuæ tempore perfectiores, & intenſiores actus Deo placentes, quam fuerit is, quem primo Conceptionis ſuæ inſtanti elicuit (qui ut ex recepta Theologorum ſententia ſupra dixi, fuit perfectior ex ſe, & magis meritorius, quam cujuſcumque etiam ſublimiſſimi, ſanctiſſimique Angeli) adhuc tamen circa finem vitæ ampliorem, & copioſiorem gratiæ cumulum, ac theſaurum congregatum per omnes vitæ dies haberet, quam alii Sancti omnex, eo quod plene innumerabilis ſit in tot annis, quibus B. Virgo vixit, actuum multitudo, quos ſine intermiſſione continenter, & ſemper eliciebat, & quolibet tali actu quemlibet Sanctum merito excedebat. Hoc illud eſt: Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu ſupergreſſa es univerſas. Quod eo libentius ex Suario commemoro; Nam ſi hoc ille ſentit de actibus continuatis, tametſi in eadem intenſione, & perfectione permanentibus, & ad ulteriorem non progredientibus, facile ab illo aut impetrabo, aut evincam, ut conſequenter dicat, poſito quod Auguſtiſſima Mater creverit indeſinenter in intenſione actuum; ita ut poſteriores ſemper duplo eſſent intenſiore, quam priores, illam tempore paſſionis incomparabiliter multo fuiſſe ſanctiorem, ſive majorem habuiſſe gratiæ cumulum, quam in fine vitæ habuiſſet, ſi in eodem tantum ejuſdem intenſionis actu perſeveraſſet, eumque ſine ceſſatione repetiviſſet, longe enim, imo longiſſime longius in illo ſtatu per 48. aut *49.* annos quam in hoc per 7a. majorem neceſſe eſt conſurgere gratiæ cumulum, ut conſideranti, & computanti eſt evidentiſſimum: & conſequenter, ſi tempore paſſionis elicuit actus meritorios habitui gratiæ quoad intenſionem proportionatos (hoc enim eam ſemper feciſſe, vult Suarez, & in hoc totum ſuum diſcurſum, ac ſententiam fundat) eam jam tum etiam elicuiſſe actus amoris divini tam intenſos, ut omnium Sanctorum hominum & Angelorum ſimul ſumptuorum, ſimul ſumptos actus intenſione excederent.

Reſolutio.

Sed hæc doctrina, licet pia admodum ſit, & ſingularem Suarezii erga Deiparam amorem luculente teſtetur, merito non ſatis fundata creditur, uti tum ex eis, quæ in priore reſolutione ex Raynaudo ſunt dicta, tum ex refutatione principii generalis, cui hæc doctrina nititur, quod ſcilicet omnia, quæ ad ſanctitatem, & dignitatem ſpectant, & ſine inconvenientia attribui poſſunt Dei Matri, ei concedenda ſint, cum illa ſit idea divinæ liberalitatis, & beneficentiæ, & communicationis ad extra, quam Deux puræ creaturæ contulit. Hoc, inquam, principium cum ſupra jam ex ſenſu Raynaudi refutatum ſit, oſtenſumque menſuram gratiæ Chriſto & B. Virgini conceſſæ, non tam ex eorum dignitate, quam ex Deo, omnia ad regulas æternæ ſuæ ſapientiæ diſponentis voluntate accipiendam eſſe, hoc ipſo quod ſubrutum fuerit primarium hoc contrariæ ſententiæ fundamentum, etiam ipſam corruere neceſſe eſt.

Neque obſtat 1. quod Angelis ſimile augmentum in ſtatu viæ concedatur, ut qui ſecundum totam latitudinem ſui habitus ſint operati; Nam ℞. cum Angelorum via unico tantum inſtanti durarit, facile capi, quomodo hoc eis augmentum concedi poſſit, & debeat. B. Virginis autem via, cum 72. annis continuata ſit, imperceptibile merito videtur, quod ſecundum totam intenſionem habitus ſui operata ſit.

Nec obſtat 2. quod ut Bourghenſius in Societate Deiparæ ſacra teſtatur, B. Virgo per Martinum Guttierez gratias agi juſſerit Suarezio, quod pro honore ſuo augendo hanc ſententiam excogitarit, & defenderit; Nam ℞. per hoc plus non probari, quam quod effectus, & bona voluntas Suarezii B. Virgini placuerit: non autem, quod vera, certaque ſit ſententia, ſicut, & iis, qui immaculatam ejus Conceptionem defenderunt, multos favores, & beneficia contulit, nec tamen propterea certa hæc ſententia eſſe creditur.

QUÆSTIO IX.

Quænam in ſpecie privilegia B. Virgini ratione ſuæ maternitatis fuerint conceſſa?

PRo reſolutione ſupponendum eſt de duabus præcipue potentiis, ſcilicet intellectu, & vo-

Digitized by Google

& voluntate Virginis, quæſtionem hanc procedere, & eamdem ulterius dupliciter formari poſſe, nimirum qui defectus fuerint ab ea remoti, & quæ poſitivæ perfectiones eidem fuerint ratione maternitatis conceſſæ, quo ſuppoſito.,

Reſolutio.

Reſp. 1. quoad intellectum, in primis nullum errorem in B. Virginis intellectu locum habuiſſe, ut Raynaudus p. a. q. 9. n. 2. cum aliis a ſe cit. docet. Eſt enim in eo defectu magna indecentia, nec minor ſpiritualis imperfectio, quam in appetitus deordinatione non libera, quæ tamen a Virgine abeſſe debuit. Accidit, quod error, ut tradit S. Auguſt. l. 3. de lib. arbitrio c. 18. eſt pœna per peccatum inducta. Unde a Beatis prorſus eaulıabit ex D. Thoma opuſcul. 71. initio, & 1. 2. q. 5. art. 4. & contra Malonium ea in parte ſingularem. Suarez lib. a. de Angel. cap. 33. n. a5. Quod vero ad ignorantiam attinet, diſtinguendum eſt; ignorantia negativa, quæ eſt mera carentia ſcientiæ, abſque debito, vel decentia ſciendi; alia privativa, quæ eſt rerum, quas deceret, vel oporteret ſciri. Illam ignorantiam, cujus depellendæ nulla eſt neceſſitas, vel decentia, cogimur plane B. Virgini adſcribere. Neque enim ſi Chriſto Domino omnimoda ſcientiæ plenitudo debebatur, quippe homini Deo; idem de B. Virgine proonunciaodum eſt, cujus ſtatus, & dignitas longe minus poſtulat, quam dignitas, & ſtatus Chriſti; varias congruentias ad hanc ignorantiam B. Virgini concedendam conglobat. Toletus Luc. a. annotat. 93. Ea tamen ignorantia, quam dixi vocari privativam, io B. Virginem non cecidit. Nihil enim umquam ignoravit eorum, quæ decebat ipſam ſcire. Quod videtur ootum ex terminis. Quomodo namque Deus Verbum in tollenda tali indecentia Matris amantiſſimæ defuiſſet? Hinc 1. conceditur, eam in primo ſuæ creationis inſtanti perfectum habuiſſe uſum rationis, & liberi arbitrii, uti clare S. Beroardious Sen. indicat tom. 2. ſerm. 55. a. a. cap. 2. ubi ait; Ex dictis ſequitur, quod B. Virgo etiam dum erat in utero matris, habuit uſum liberi arbitrii, atque lumen perfectum in intellectu, & ratione: proinde ſecundum quoſdam fuit tunc in ſublimiori contemplationis ſtatu, quam umquam fuerat aliqua creatura humana perfecta ætate. a. Eidem conceditur ſcientia infuſa per accidens omnium earum rerum naturalium, quæ ad perfectam Sacræ Scripturæ intelligentiam, ad doctrinæ Theologicæ perfectionem, ad penetraoda, explicanda, & ſuadenda fidei myſteria fuit neceſſaria, & expediens. Ita S. Antonin. B. Albertus, M. Pitigianus, Suarez, & alii ab his citati. Ratio eſt: quia nulli confertur finis, niſi per media neceſſaria, & expedientia ad illum obtinendum: ſed B. Virgini fuit collata perfecta S. Scripturæ intelligentia, perfectiſſima ſapientia Theologica, & in heroico gradu donum ſapientiæ; ergo etiam ſcientia per accidens infuſa omnium earum rerum naturalium, quæ ad illarum perfectionem fuit neceſſaria, & eapediens. Minor, de dooo ſapientiæ patet ex dictis, quia B. V. habuit gratias gratis datas in gradu heroico ſibi infuſas. De ſapientia Theologica ex immediate dicendis. De perfecta autem S. Scripturæ intelligentia, probatur. Quia in primis præcipua materia S. Scripturæ ſunt myſteria fidei noſtræ, vel in ſe ipſis ad credendum nobis propoſita: ſed hæc myſteria B. Virgo perfectiſſime cognovit, tam per fidem divinam, quam per infuſam ſcientiam; ergo etiam perfectiſſime S. Scripturam intelleait. Deinde inſtructio ſine ſcientia fieri nequit: ſed B. Virgo in ſacris litteris, & myſteriis fidei poſt Chriſtum inſtruxit Apoſtolos; ergo ipſamet perfectiſſime ea ſcire, & intelligere debuit, teſte Richardo a S. Laurentio lib. 1. partic. 2. ubi ait: Maria Apoſtolorum Magiſtra facta eſt, & aſcendente Domino Apoſtolos novum docuit teſtamentum. Quod vero etiam habuerit ſcientias omnes naturales infuſas probabilis negat Raynaudus part. a. quæſtion. 8. numer. 3. eo quod non occurrat ſolidum fundamentum eas concedendi. 3. Eidem conceditur ſcientia acquiſita, & experimentalis: quia continuo ſe exercebat in variis actibus, & hi ſpeciem ſui relinquebant; hæc tamen ſcientia non ab intro ſtatim tota fuit infuſa, ſed ſucceſſive juxta profectum ætatis crevit, uti etiam de Chriſto conceditur.

Reſpond. a. Quod voluntatem, & appetitum ſenſitivum communiter ei eatinctionem fomitis, ſeu inordinatorum appetituum carentiam concedi, eo quod fomes iſte ſit unus ea primariis peccati originalis effectibus ad peccandum inclinans, atque adeo non decuerit Matrem Dei; unde appetitus illius ſeoſitivus teſte S. Bernardino Senenſi ſerm. 4. de Concept. art. 1. capit. 4. in tanta dominii plenitudine ſub voluntatis imperio ſubdebatur vi originalis juſtitiæ, ut ferri non poſſe in objectum aliquod contra imperium voluntatis, & rationis, nec alio modo, quam voluntas, & ratio imperabat; ergo nullum motum involuntarium ſenſit, nec primo primum, nec ſecundo primum: hoc autem patiebatur per juſtitiam originalem, prout illa dona alibi enumerata includit, ad quod multum deſerviebat ſublimiſſima contemplatio, & amor in Deum: item ſumma ejus prudentia, providentia, cautio circumſpectionis, & ſolertia in motibus illis præcavendis. Quibus adde eatrinſecam Dei protectiooem, qua Deus cavebat, ne ſeoſibilia contra rationem S. Virginem moverent. a. Etiam impeccabilitatem, ſeu carentiam potentiæ tam phyſicæ, quam moralis ad peccandum communiter ab Authoribus coocedi, id, quod S. Bernardinus Sen. ſerm. 51. art. 3. c. 2. ex variis ioconveuientibus probat, dicens: Si B. Virgo potuiſſet peccare (intellige potentia morali) plura inconvenientia ſequerentur. 1. Redundaret in contumeliam prolis, quia ejus Mater eſſet peccatrix. a. Eſſet in detrimentum Matris, quia ſic damnari potuiſſet. 3. In damnum generis humani. 4. In contemptum totius divini inteoti, quia totum Incarnationis opus ſuſpectum non immerito reddi potuiſſet. Neque tamen per hoc libertas B. Virginis fuit ſub-

Digitized by Google

ſublata, ut in Chriſto, & Beatis, quia in his iſta impeccabilitas ex viſione beatifica ſtabili, aut decreto abſoluto de non præbendo concurſu ad peccandum oritur: quorum neutrum in B. Virgine reperiebatur: ſed confirmatio ipſius in gratia conſiſtit in ubertate congruorum, quibus voluntas efficaciter allicitur ad bonum, tametſi eluctabiliter, atque adeo cum poteſtate peccandi. Ea enim ubertas auxiliorum congruorum juncta divinæ protectioni externæ ſufficientiſſima eſt, ut intelligamus, hominem in gratia ſanctificante firmari, ideſt, ita in ea ſtabiliri, ut certo ea non excidat, quamvis poſſet excidere, ſi luberet, uti Raynaudus p. 2. q. 9. n. 35. docet.

QUÆSTIO X.

An B. Virgo laureolam Martyrii promerita ſit, & fuerit vera Martyr.

AFfirmativam partem apud Raynaudum l. cit. n. 19. tenent non pauci SS. Patres, fuſius citati; ſed & Spinellus, Carthuſianus, Pelbartus, Catharinus, & alii quibus noviſſime etiam Author libri de perpetuo Deiparæ gladio a momento Conceptionis ad ſuam uſque mortem, accedit, ubi frequentes affert rationes pro ſua ſententia. 1. Martyres cæteri, quo plus in Deum flagrabant, eo minus ſenſere divina conſolatione leniente dolores; e contrario B. V. quo plus amabat (& intenſiſſime amabat) eo acerbius cruciabatur: quia ſicut amor incenſus erga aliquem leve reddit, quod pro eo quis patitur; ita durius eſt, quem tennerime diligas, conſpicari gravi cruciatui ſubjacentem. 2. Alii Martyres in ſola carne ſua inimica ſpiritui, & digna mulctari, plectebantur: at Deipera corpore Filii innocuo, & digno quocumque amore, cruciabatur. 3. B. Virgo pluris æſtimavit Chriſti vitam, quam quilibet Martyrum æſtimaret ſuam: Atque adeo plus doluit Deipara, quam omnes Martyres alii pro Deo patiebantur; Deipara ſicut Chriſtus pro impiis, & peccatoribus tolerabat. 5. Martyrium Deiparæ ex S. Bernardo ſerm. de verb. Apocal. ſignum magnum, fuit martyrium cordis, in quo pro angoris incremento augeſcit cruciatus, qui in carne patientibus obtunditur, & hebeſcit pro tormenti atrocitate. 6. Martyrium Deiparæ protractum eſt a primo incarnationis momento ad mortem uſque ipſius Virginis ultra annos 60. vel etiam 70. juxta ſententiarum varietatem. Cæterorum autem Martyrum perpeſſiones, quam celerrime ſunt conſummatæ. 7. A poſteriori licet colligere præcellentiam martyrii Deiparæ ex præcellentiore ejus aureola; de qua Suarez to. 2. 5. part. diſput. 24. ſect. 4. & Spinellus in Throno Dei capit. 11. num. 2. Unde Eccleſia, quæ cæterorum Martyrum cruciatus quotannis recolit, Deiparæ martyrium quot hebdomadis peculiari feſto in Sabbato celebrat. Hæc Author prædictus, aſtruens martyrium Deiperæ longe præcellentius, aliorum quorumcumque purorum hominum martyrio, atque adeo etiam longe nobiliorem, & illuſtriorem aureolam.

Reſolutio.

Negativa tamen ſententia eſt Raynaudi in tr. de Martyrio per peſtem num. 4. & p. 2. q. 10. num. 22. ubi Sanchez, Salas, Abulenſem, & alios citat, duo ad verum martyrium requirentes, ſcilicet ut mors, vel re ipſa obita, vel in perſecutione, & cauſa naturaliter ſufficiente ad mortem inferendam, & in odium fidei illata ſit: atqui neutrum habuit B. Virgo; ergo nec martyrium proprie perpeſſa, & illius laureolam obtinuiſſe dicitur. Poteſt quidem eminenter Martyr dici, quatenus plura pro Chriſto ſubiit, quam multi Martyres: & gladio doloris anima ejus transfixa eſt patiente Chriſto: non tamen idcirco dicenda eſt fuiſſe proprie, & formaliter Martyr, atque adeo neque donata eſt aureola illa peculiari, quæ formaliter Martyribus rependitur ex divina lege. Rationes vero, quibus Deiparæ martyrium longe præcellentius aſtruebatur, adeo leves ſunt, ut peculiari confutatione non egeant, ſuppoſitis iis, quæ juxta communem ſenſum hominum ad martytium verum requiri diximus.

QUÆSTIO XI.

An cultus B. Virginis ſit infallibile ſignum prædeſtinationis.

AFfirmant multi SS. Patres, & Doctores a Raynaudo citati, inter quos S. Anſelmus dixit: Sicut a te averſus, neceſſe eſt ut pereat; ita ad te converſus; impoſſibile eſt, ut pereat. Sic & Bloſius ib. cit. ait: Fieri non poteſt, ut pereat, qui Mariæ ſervus & humilis cultor extiterit.

Reſolutio.

Sed rectius contrarium tenet Raynaudus ipſe, ſic n. 38. diſcurrens: Eſt ſpes magna omnibus fervidis Deiparæ cultoribus, re poſita, quod non peribunt in æternum. Infallibilem tamen reſipiſcentiam a peccato, vel perſeverantiam in gratia, nemini quantumvis erga B. Virginem religioſo ſpondere poſſumus abſque errore; cum perſeverantia non cadat ſub meritum: neque ullum ſuppetat cæleſte diploma quo piis Deiparæ cultoribus auxilia congrua certo, & infallibiliter ſint promiſſa; Unde nolim ſubnervari nullo modo affectum erga cultum Sanctiſſimæ Virginis, quem tot exempla teſtatiſſimum faciunt fructuoſiſſimum eſſe, quamvis citra infallibilitatem æternæ ſalutis. Eum animum induerunt erga Deiparam electi omnes, ſed cum timore, & tremore ſalutem ſuam operantes: de protectione quidem, & patrocinio tantæ Matris plurimum concipientes ſpei bonæ, citra omnem infallibilitatem, ac certitudinem.

Neque obſtant dicta SS. Patrum in contrarium citata; nam longe alius illorum ſenſus eſt; tantum enim monſtrare volunt, quantum ſit momenti in B. Virginis clientela, ita ut ſpes magna ſit, neminem, qui B. Virgini pie, ac perſeveranter famuletur, male periturum. Haudquaquam enim vana ſpes injicitur, quod, ſicut de B. Barbara ad bonam mortem interpella-

pellata, pie creditur ſuis apud Deum precibus Mater optima, vel impetrabit auxilia, quibus in finem convertatur ad cor, ita ut juſtificetur, ſi in peccato erat, vel exorabit beneficium aſſequendi ſacramenta, per quæ Deo concilietur, quod aliquando factum eſt ſupra naturam.

QUÆSTIO XII.

An præter proprium Angelum cuſtodem adhuc alios habeat homo pluribus hominibus cuſtodiendis deputatos.

Ratio dubitandi eſt, quia, cum quivis Angelus cuſtos ſuo clienti deputatus abunde ſufficiat ad eumdem cuſtodiendum, non apparet ulla neceſſitas ad alios eidem aſſignandos.

Reſolutio.

Sed rectius affirmat Paulus Barry in Pedagogia cæleſti c. 50. ubi ſic loquitur: Certum eſt, Deum Regnis, & Provinciis cuſtodes Angelos conſtituiſſe, ita ut quodvis Regnum, ac Provincia peculiari ſit commiſſa. De Regnorum tutelaribus ambigendi locus non eſt, quandoquidem hoc e Daniele Propheta diſcimus c. 15. v. 14. Angelum Regni Perſarum Angelo populi Iſraelitici, qui tunc in Babylonia captivus detinebatur, reſtitiſſe. Simile argumentum de Provinciis habemus, quando Angeli, quos Jacob e Meſopotamia reverſus vidit Gen. 32. Cuſtodes earum Provinciarum erant, qua ille tranſibat. Hæc omnia cum S. Baſilii ſententia congruunt, qui ait l. 3. cont. Eunom. Moyſen hanc veritatem ſatis nos ſuo Cantico docuiſſe, cum dixit: Deum filios Adæ diſtribuiſſe, iiſque pro numero filiorum ſuorum fines, ac terminos Regionum aſſignaſſe: ubi ſeptuaginta vertunt, juxta numerum Angelorum: Quando ſeparabat filios Adam, conſtituit terminos populorum, juxta numerum Angelorum, Deut. 32. v. 8. Idem S. Clementis ſenſus eſt, qui ait: Eſt uniuſcujuſque gentis Angelus, cui credita eſt gentis ipſius diſpenſatio, Clem. Rom. l. 2. recognit. Atiqui longius progrediuntur, aſſeruntque, Principatus Regnis, Archangelos Provinciis eſſe perfectos, ut eorum curam ſuſcipiant. Molina in 1. p. qu. 108. ſed & familias ſuum peculiarem tutelarem habere, idem Barry c. 55. affirmat. In cujus rei fidem Deus per Iſaiam Prophetam c. 62. ait, ſe pro tutoribus urbis Jeroſolymæ Angelos præfeciſſe: Super muros tuos, Jeruſalem, conſtitui cuſtodes tota die, ac nocte. Quem locum docti eo ſenſu intelligunt, quem adduxi, comprehenſis his etiam Angelis familiarum ſervatoribus, qui ad tutelares urbium Angelos junguntur. Et pro cuſtode familiarum etiam Toſtatum & S. Thom. affert dicentem: Angelum, qui Agar ancillam, & Abrahamum adduxit fuga elapſam fuiſſe familiæ, ac domus S. Patriarchæ cuſtodem. Imo etiam Templa, & Sacella, Aras, Sodalitates, & ſimiles cœtus ſuos habere peculiares cuſtodes, idem Author c. 52. & 13. tum authoritate S. Thomæ tum ratione, tum exemplis probat. Additque c. 14. etiam Angelos tutelares conſanguineorum, amicorum, & aliorum, quibus cum agimus: Hi, inquit, ſunt amici tui, tuorum commodorum, ac ſalutis unice ſtudioſi: Neque enim minori charitate te amplectuntur, quam ii, quorum filius, cliens, aut amicus es, quoſque illi arcanis inſtinctibus ad tui amorem, ac conſtantem benevolentiam, quam in te concepere, invitant. Iſti quodammodo ſemper ſunt tecum, & quoties cum proximis tibi agis, Angelum tuum euſtodem conveniunt, ibique interea verſantur, dum tu cum cognatis tuis loqueris, tractas, incedis, & commoraris. Angelica, & Pelagia piæ moniales e tertio S. Franciſci de Paula ordine, cum Chriſtianæ charitatis ergo, cui ſe fere ſemper impendebant, in egentes exercendæ urbem obirent, perſæpe viſi ſunt cum ipſis duo juvenes, rara & exquiſita forma incedere, omnibus ad comitatum illum obſtupeſcentibus; cum hinc monialis utriuſque perſpecta probitas ac virtus eſſet, inde aſſequi non poſſent, quinam juvenes illi eſſent, nulli e vultu cogniti, cum interim in illorum elegantia quidpiam appareret humana majus. Sed tandem patuit, cujus conditionis, ac generis illi eſſent. Quodam enim die omnium pulcherrimi, ac ſplendidiſſimi apparuere, admirabili claritate circumfuſi. Unde deprehenſum eſt, eas virgines religioſas publicæ charitati intentas, Angelos ſuos ſecum in comitatu habere, quibus gratum fuit, quoties Sancto cuipiam ejuſmodi operi vacarent, ſocios ſe adjungere. Ad rationem dubitandi vero reſpondetur cum S. Th. qu. 113. ad 1. quod alicui homini adhibetur cuſtodia dupliciter. Uno modo, in quantum eſt homo ſingularis: & ſic illi debetur quoque ſingularis cuſtos. Alio modo, in quantum eſt pars alicujus communitatis: & ſic toti communitati aliquis Angelus præponitur, ad quem pertinet providere ea, quæ pertinent ad unum hominem in ordine ad totam communitatem.

QUÆSTIO XIII.

An poſt Jeſum, Mariam, Joſephum nemini plus amoris, quam Angelo cuſtodi noſtro, debeamus.

Negativam partem ſuadere videtur communis praxis, & ſenſus hominum, quorum pauci ſane reperiuntur, qui tale in ſe debitum agnoſcant: hinc tot templa, & altaria anathematis in aliorum Sanctorum honorem ſuſpenſis repleta conſpiciuntur: vix ulla autem in S. Angeli cuſtodis honorem templa extructa, aut anathemata affixa.

Reſolutio.

Affirmativam tamen partem fuſe, & efficaciter propugnat Paulus Barry c. 4. Pædagog. cæleſt. per ſequentes rationes. 1. quia illi nos multo longiori tempore, quam cæteri omnes amant; cum ab eo die, quo anima noſtra fuit creata, nos amare cœperint, conſcii, ut quidam Doctores affirmant, nos die nativitatis noſtræ ſuæ cuſtodiæ commiſſum iri: & hic amor numquam fuit interruptus. Non eſt

Digitized by Google

eſt quidem negandum, nos a Sanctis, quorum nomen gerimus ab ipſo Baptiſmo amari, ac in ſingularem tutelam recipi. Sed hic amor non tam mature initium capit; neque tam peculiaris illis noſtri cura eſt, qualis ab Angelis noſtris habetur, qui in hac infirma ætate maaime, majorem noſtri circa ſanitatem, & millena corporis pericula, ſolicitudinem, quam tota vita reliqua noſtra exercent, ut tutelares noſtri Angeli ſolicita charitate rationis judiciique, quo tunc caremus, defectum compenſent, quibus ſi eſſemus inſtructi, aliquantulum nobis ipſis cavere poſſemus. 2. Quod de illorum amore in nos multo certiores, quam de aliorum, ſimus; illorum circa nos beneficia tam ſunt perſpicua, ut dubitationis locus non ſit. 3. Quia ſingulari ſtudio illa quoque negotia noſtra procurant, quæ tantopere ad ſalutem noſtram promovendam pertinent. Ita Angelus S. Petrum de carcere eduait. Act. c. 12. Ita S. Opportunam Virginem Angelus palam ad Monaſterium, ubi vitam agere religioſam cogitabat, deduxit. Ita S. Martinum Turonenſem, qui in ſcalæ deſcenſu lapſus pedem afflixerat, Angelus affuſo pretioſo unguento, quod ſecum attulerat, curavit, etſi Medici putarint, nullam illi medicinam profuturam. 4. Quia etiam nobis omnino immerentibus amorem ſuum non negant, etſi centies, iterumque centies ingratis animis, criminibuſque noſtris occaſionem illis præbeamus nos deſerendi, omnemque nobiſcum amicitiam abrumpendi: nec ſic tamen deſinunt nobis bene velle, & facere. 5. Quia non ſolum quavis hora ſuis beneficiis nos obruunt, ſed, & quæcumque poſſunt bona nobis procurant, aliis etiam in operis ſui ſocietatem vocatis. Præterea ſemper Deum precantur, ut nobis benedicat, bonaſque mentes admonent, ut clientum ſuorum malis aliquid ſolatium ſuis precibus afferant, quando in flammis, & tormentis purgatorii detinentur. Nullum eſt bonum, nulla felicitas, quam non conentur nobis comparare, aliis etiam ad hoc adhibitis, ſi ita fieri ſit neceſſe. 6. Quia amicorum noſtrorum fidiſſimos internuntios agent, illi enim amores tractant, Deoque ſignificant, & viciſſim Dei amorem in nos nobis exponunt, illi noſtra vota, & deſideria explicant: illi ad nos cæleſtia dona, conſolationes, certamque fiduciam adferunt, bene nobiſcum actum iri, omneſque noſtros conatus, optatus, ſucceſſus eſſe conſecuturos. Ipſorum gratum munus, ac provincia eſt, ad Deum, qui animarum noſtrarum amor, ac delicium eſt, avolare, & inde ad animam Deo dilectam reverti. Nunc ad dilectum meum, ait Bernardus, ut eum animæ ſibi creditæ edoceant: paulo poſt ad dilecta redeunt, ut reſponſa ad illam referant, ut eam conſolentur, ut, quæ ſunt ei agenda, ſuggerant. Tunc iterum ad Deum evehuntur, patia negotia peracturi: Inde rurſus ad animam ſe demittunt, ut ejus ſuſpiriis ſatisfaciant: Nunc ad dilectum, nunc ad dilectam. Ita quidem, ut ſi res ferat, & amor ſit ardens, Angeli hoc fere unum agant, ut eant, ac redeant, mandata, & reſponſa ultro retroque nunc a nobis ad Deum, modo inde ad nos ferant, idque noſtro bono, ad promovendos animæ progreſſus, ad noſtræ ſalutis, ſummique momenti negotium conficiendum. Ea quibus facile patet contrariam praxim fidelium potius ingratitudinem, & ſocordiam, quam Angelorum cuſtodum demeritum arguere.

QUÆSTIO XIV.

An præter Patronos ſpeciales etiam omnes Sanctos collective acceptos in Patronos eligere, & colere conveniat?

NEgativam opinionem videtur communis hominum Chriſtianorum ſenſus, & praais approbare, quorum plerique paucos dumtaxat Patronos ſibi eligunt; tum quia talis electio in Patronorum ſpecialium præjudicium cedere cenſetur, quorum honor, & cultus tanto magis minuitur, quanto ad plures extenditur; tum quia obſequia, quæ in eorum honorem præſtantur, erga tantam multitudinem via quidquam æſtimabilia videntur, de quibus proin merito dici queat: Et hæc quid inter tantos?

Reſolutio.

Affirmativa tamen ſententia, quæ in libello &c. vocato p. 1. tit. 7. proponitur, & ſuadetur, merito præferenda cenſetur, ob ſequentes rationes: 1. Quia ipſius Eccleſiæ praxis eam confirmat, ut quæ non ſolum feſtum peculiare omnium ſanctorum honore quotannis inſtituit, ſed paſſim etiam in orationibus ſuis præter merita, & interceſſiones privatorum Sanctorum, etiam omnium Sanctorum merita, preceſque allegat. 2. Quia æquiſſimus eſt hic cultus; ſi enim is, qui amicum haberet totis diebus in amando, laudando, & honorando ipſo occupatum, æquiſſimum judicaret, ut viciſſim illum ardentiſſime coleret, & amaret; quidni, & nos æquiſſimum cenſeamus, ut Sanctos, qui in Dei laude, & amore ardentiſſimo jugiter occupantur, propterea omni ſtudio, & honore proſequamur; cum honorem, & laudem Deo exhibitum pro majori beneficio reputare debeamus, quam ſi nobis exhibitus fuiſſet. Certe hæc ſola ratio bene perpenſa, ſola ſufficiens videri poteſt ad dictum cultum perſuadendum. 3. Quia utiliſſimus quoque eſt hic cultus; nam qui, ut ſuppono, omnia ſua opera poſt Dei gloriam etiam ad omnium Sanctorum honorem dirigit, omnes illos *Spectatores* in operibus, *Advocatos* in neceſſitatibus, & *Protectores* in periculis habebit; quanta vero hinc utilitas ſperari queat, quis non videt? 4. Quia jucundiſſimus quoque hic cultus eſt, ſi enim tam gratum, atque jucundum nobis eſt familiariter cum perſonis potentibus, ſapientibus, & maaime pulchris agere, & converſari, quantum ſolatium ex familiaritate contracta cum cælitibus, qui omnes homines potentia, ſapientia, & pulchritudine, ac amabilitate longiſſime ſuperant, ſperari poterit? Neque obſtant argumenta in contrarium allata; tum quia honor in æſtimatione æternis operibus declara-

ta

Digitized by Google

ta conſiſtit, quæ non minuitur, ſi plures ſimul æſtimentur, (quidquid imprudentes, & ambitioſi aliter ſentiant); tum quia cælites ſumme ſe invicem amant, atque adeo honorem aliis exhibitum, ſuum quoque æſtimant, & omnes ſecum honorari gaudent potius quam ægre ferant. Sed neque obſequia in eorum honorem præſtita, modica reſpectu tantæ multitudinis cenſeri debet, cum affectum potius, quam opus attendant, ſciantque tenuitatem, ac infirmitatem noſtram, atque adeo facile, & benigne admittant, & agnoſcant obſequia noſtra; alioqui certe nec Eccleſia ad omnes Sanctos die eorum feſto, & aliis ad eos colendos incitare nos deberet.

QUÆSTIO XV.

An fas ſit, perſonas adhuc viventes opinione vulgi ſanctas, uti Sanctos privatim colere?

NEgare videtur S. Hieronymus in epiſt. ad Philem. dicens: ſi quis hominem, qui ſanctus non eſt, ſanctum eſſe crediderit, & Dei eum junxerit ſocietati, Chriſtum violat, cujus corporis omnes membra ſumus. Qui dicit (inquit) juſtum injuſtum, & injuſtum juſtum, abominabilis apud Deum uterque eſt. Similiter qui ſanctum dicit eſſe non ſanctum, & rurſum non ſanctum aſſerit ſanctum, abominabilis apud Deum eſt. Omnes credentes (ſecundum Apoſtolum) Chriſti corpus efficiuntur. Qui in Chriſti corpore errat, & labitur, aſſerens membrum ejus, vel ſanctum eſſe, cum non ſit; vel non ſanctum eſſe, cum ſanctum ſit, vide, quali crimine obnoxius fiat. Atqui homines viventes hoc ipſo, quod viatores ſint, non ſunt certi de perſeverantia (hinc Sanctus Franciſcus Seraphicus dicere ſolebat: Nolite me colere, ut ſanctum, quia adhuc filios, & filias generare poſſum) ergo neque ut ſancti coli poſſunt.

Reſolutio.

Contrariam tamen ſententiam tenet Raynaudus l. 1. Heter. ſect. 3. p. 1. Et ibidem tradit Bellarminus lib. s. de Sanctis c. 10. docetque factum S. Leonidis, puſionem ſuum Origenem in lecto jacentem, poſt initiationem per Baptiſmum venerantis affixo pectori oſculo, ut narrat Euſebius 6. hiſt. c. 2. multo magis fas eſſet privatim colere Sanctum eum, cujus ſanctitati divina revelatio privata atteſtaretur. Quin etiam S. Antonius Patavinus hominem nequam ſingularibus ſignis venerationis legitur eſſe proſecutus, quia certo divinitus compererat, illum aliquando Sanctum Dei, & Martyrem futurum. Defunctum item, qui haberi poſſit cælo illatus, fas eſſe privatim colere, recte pronunciat Navarrus c. 10. de orat. concl. 6. n. 69. poſt Innocentium, & communem. Sic igitur res habet quoad cultum privatim delatum. At cultus publici alia eſt ratio; is enim ſolis mortalitatem tranſgreſſis exhibetur publico judicio; de quo coltu S. Hieronymus in contrarium citatus intelligi debet. Certe paſſim viros ſanctitate, & miraculis celebres in magna veneratione fuiſſe habitos, manumque ac pedum oſculo a ſummis etiam Principibus honoratos, quotidiana teſtatur experientia; hinc idem Raynaudus etiam Salomonem, Conſtantinum magnum, Ludovicum primum, & ſimiles, quos probabile eſt, cælitibus annumeratos eſſe, privato cultu coli poſſe concedit.

QUÆSTIO XVI.

An de fide ſit, Sanctos Canonizatos a Pontifice eſſe vere ſanctos?

AFfirmant apud Raynaudum Sect. 3. cit. fol. 249. col. 2. Catharinus, Valent. Bzovius, Covarruvias & plures alii, quia tota Eccleſia non poteſt errare, quod tamen contingeret, ſi Pontifice declarante aliquem eſſe ſanctum, & cælo illatum, res ſecus haberet.

Reſolutio.

Negant tamen probabilius Raynaudus loc. cit. fol. 250. & apud hunc Suarez, Turrianus, Malderus, Bellarminus, Vaſquez, & plures alii, nec diſſident plerique ex iis, qui dicunt, ſanctitatem, & beatitatem hominis Canoniſmo decorati habendam eſſe certam, & Eccleſiam in eo negotio errare non poſſe. Id enim intelligunt non de certitudine fidei divinæ, ſed de alia inferioris notæ certitudine, de qua ambigere foret horribiliſſimum, ut dixit. S. Bonaventura agens contra Guilielmum de S. Amore: Non eſt tamen tanta, ut qui nollet aſſentiri, reus eſſet violatæ divinæ fidei, cujus certitudo non poteſt cadere, niſi in propoſitionem, aut in verbo tradito contentam, vel certe in deductam per certam, & evidentem conſecutionem, cujuſmodi non eſt propoſitio, de qua agimus, verbi gratia, quod Sanctus Gregorius cælo illatus ſit, & Sanctis annumerandus. Neque enim habetur in Scriptura vel in traditione, S. Gregorium eſſe Sanctum & cælo illatum, neque poteſt deduci ex iis, quæ in Scriptura vel traditione habentur, niſi adhibito ſyllogiſmo, cujus major propoſitio ad fidem pertinebit; non autem minor, quæ ex ſolis humanis, fallibilibuſque teſtimoniis confirmabitur in hunc modum: Qui pie vixit & pie mortuus eſt, Sanctus eſt, & poſt deterſum ex vitæ præſentis maculis contractum reatum, eſt beatus, ac cælo infertur. Hæc major eſt certa ex fide; Atqui S. Gregorius pie vixit, & pie mortuus eſt: hæc minor pendet ab humanis teſtimoniis fallibilibus, ac proinde non eſt certa ex fide. Igitur concluſio quæ ſemper ſequitur præmiſſam deteriorem, non eſt certa ex fide: Quamvis poſt interpoſitam Eccleſiæ declarationem nemo Catholicus revocaturus ſit in dubium concluſionis illius veritatem, perſuaſus, Deum Eccleſiæ ſuæ aſſiſtere in re tam gravi, atque adeo Eccleſiam non poſſe in tali negotio errare.

Sunt qui ad contrarium aſtruendum allegent miracula, quæ ſemper Canoniſmo præcurrunt. Alii adducunt cultum feſtivum: ſed neutra ratio eſt idonea. Nam miracula etiam vera

Digitized by Google

non ſubminiſtraot neceſſarium argumentum ad probandam veritatem doctrinæ, ut ex multis Patribus coofirmant Maldon. Matth. 7. ad illud: virtutes multas fecimus, & Toletus Joan. 9. Annot. 9. Quam multa vero miracula edita referuntur in gratia Conceptionis immaculatæ B. Virginis? Et tamen liqoet, eam veritatem non eſſe fide divina eertam. Ad quod exemplum illiditur quoque altera probatio dicta ex cultu publico. Aonueote enim, imo inſtante Eccleſia, Conceptio pura & immaculata colitur, ex prudenti judicio, quod nulli errori practico eſt obnoxium, ut definivit Sixtus IV. Neque tamen inde habetur, eam veritatem eſſe eertam certitudioe divinæ fidei. Simile exemplum duci poteſt ex hac hoſtia conſecrata, quæ abſque vacillatione publice colitur, & ſæpe ad eam eduntur miracula in gratiam pie credentium, eam eſſe conſeeratam, eum tamen de nulla ſingulari hoſtia fas ſit aſſerere, tamquam ex fide eertum, quod ſit conſecrata; quid ſi enim ereditus Sacerdos non fuit baptizatus, vel caruit eonſecrandi intentione? Igitur neque eultus Sancti receptos, neque miracula (quæ ſuppono non fuiſſe edita, ut conſtaret de vera Sancti beatitate, ſie conſtante Thaumaturgo, ſic enim ſi falſum eſſet talem eſſe beatum, impedirentur a Deo) evincunt ad fidem divinam pertinere id, de quo agimus, etiamſi veriſimile aſtruaot, cælitem vindicatum eſſe revera cælo illatum, & Sanctum. Et vero de iis qui nondum ſunt plane compertæ Saoctitatis (& idcirco non niſi Beati nuncupantur, inſtituto humano vocem illam ad talem ſenſum accommodante ſit Saerum, & narrantur pleraque illorum miracula; Et tamen eorum Sanctitas, & Beatitas non dicitur pertinere ad fidem divinam, ſed ex prudenti tantum judicio coluntur. Idem ergo ſtatuendum eſt de Sanctis viodicatis, quorum Sanctitas, & Beatitas in verbo Dei ſcripto, aut tradito non eſt expreſſa.

QUÆSTIO XVII.

An recte faciat, qui omnem ſatisfactionem ſive in vita a ſeipſo obvenientem ſive poſt mortem ab aliis tranſcriptam animabus purgantibus tranſcribit?

NEgant, fuſeque refutant anomalam hanc, uti ipſi loquuntur, pietatem, Theoph. Raynaud. p. 2. Heter. ſect. 2. q. 2. & ſect. 1. n. 18. & Arriaga. Moventur 1. & præcipue, quod tales faciant contra præceptum eharitatis ordinatæ erga ſe ipſum; hæc enim requirit, ut quis ſe ipſum præ alio liberet a graviſſimo malo, & participem faciat ſummi boni: atqui tale malum eſt pœna purgatorii, & tale bonum eſt participatio beatitudinis; ergo ad illam vitandam, & hanc procurandam ſibi ipſi præ omnibus aliis inclinabit ordinata charitas. 2. Quod faciat ſaltem contra perfectionem dictæ eharitatis, uti fuſe conatur oſtendere Arriag. t. 5. diſt. 40. §. 2. tota, pro qua doctrina probanda ſupponit ſequentia fundamenta. 1. Indubitatum eſſe, quod Beatorum amor in cælis erga Deum ſit gratiſſimus Deo, & in maximam ipſius gloriam redundet, etiamſi omni libertate careat, atque hoc judicium multo magis ferendum eſſe de aliis actibus virtutum, quos libere iidem beati eliciunt. 2. eoſdem actus multo magis generoſos eſſe, qoam noſtros, & eo quod in illo ſtatu fiant ſine ſpe ulla præmii. 3. Omnem eootinuationem liberam actus non minus eſſe gratam Deo, quam ſi plures actus diſtincti elicerentur. Hinc deducit citatus Author. n. 21. Beatum aliqoem, qui eitius, quam ego, duobus diebus intrat cælum, & iis diebus laudat & honorat Deum, perinde eſſe magis placentem Deo, & de ipſo magis merentem, quam ſi in hac vita me ſuperaſſet omnibus illis actibus, ſeo (ut clarius res exprimatur) perinde, ac ſi ille feciſſet hic centum opera meritoria, & ego tantom duo ex illis. 4. Tandem ſupponit, in materia ſpirituali ſemper quemlibet debere ſe ipſum aliis præferre, ita ut malit ipſe Deo frui, quam ut quilibet alius eo fruatur. His ſuppoſitis, coocludit idem Author, perfectioris longe charitatis eſſe, ſibi ipſi opera ſua ſatisfactoria, quam animabus purgantibus, applicare, additque n. 23. eos, qui contrarium ſentiunt, valde indiſtincte in hoc puncto procedere, multaque dicere, quæ pia magis ſunt, quam in Scholaſtieo rigore vera. Unde ipſe ſuam ſententiam ſic tandem ſtabilire conatur: Optare, ut alter eitius, quam ego, ingrediatur cælum, nihil aliud eſt, quam optare, ut ille magis laudet Deum, magis Deo placeat, magis ſe reddat dignum amore divino, quam ego ratione ſcilicet omnium eorum bonorum operum plurium, quæ faciet ex toto tempore, antequam ego illuc veniam; in quo exceſſu ſemper ab illo ſuperabor per totam æternitatem, etiamſi a quo tempore ego ingreſſurus ſum cælum, eliciam ego deinceps ſemper æqualia opera cum illo, ſemper enim ſuperabit me in iis, quæ antea fecit, & per ea ſpecialem Dei redamationem, & complacentiam promerebitur; atqui non eſt e perfectione charitatis, optare, ut alter me ſuperet in laudando Deo, multo minus autem erit ex eadem perfectione optare, ut, ſi unus e duobus, ego ſcilicet, vel ille, id facturus ſit, malim, ut ille laudet Deum, quam ego; ergo illa communicatio ſatisfactionum non erit e perfectione charitatis. 3. Quia etiam contra perfectionem charitatis erga Deum agunt, hæc enim vel maxime amantem inclinat ad fruitionem amati, quam celerrime poteſt, procurandam. Hinc ſi duæ eſſent ſponſæ, & earum altera, cum poſſet ipſamet ſponſi præſentia, & amore frui, alteri ſponſæ captivæ potius hanc conditionem, & occaſionem cederet, talis ſponſa diceretur quidem inſigniter ſuum amorem erga alteram ſponſam, non vero perinde amorem erga ſponſum declaraſſe; atqui ſimili modo ſe res in noſtro caſu habet, cum is, qui eam tranſcriptionem facit, paratus eſſe debuerit ad tempos etiam longiſſimum in purgatorio tranſigendum, ut aliæ interea animæ aſpectu, & amore Dei fruerentur; ergo. 4. Quia etiam contra juſtitiæ perfectionem agunt; hæc enim

Digitized by Google

prius inclinat ad debita propria, quam aliena, perſolvenda: hinc nemo diceret, bene feciſſe eum, qui, cum vix haberet ſufficientem pecuniam ad propria ſua debita ſolvenda, eam tamen ipſam pecuniam expenderet ad aliena debita extinguenda.

Reſolutio.

Verior tamen eſt contraria ſententia, quam acriter tuetur Jacobus Hautinus in Patrocinio defunctorum l. a. c. 3. §. 1. ſeq. citans etiam Lugonem Suarium, S. Th. S. Bonav. & Magiſtrum ſententiarum, affertque §. 3. diſſertationem integram P. Franciſci Vecheni e Soc. Jeſu Theologi Pontificii qui fuſe propugnat hanc ſententiam, improbatque, quod Arriagæ ſententia ex eo etiam capite multum probabilitatis amittat, quod ob tam leve, imo nullum fere fundamentum a communi ſenſu, ac pietate diſcedat. Eamdem tenet etiam Euſebius Nierembergius in lib. de purgat. & præ cæteris efficaciter proponit, & defendit Jacobus Munſordus. l. de auxil. anim. præſtando, cujus argumentis præcipue fulcietur ſententia. Poſſunt autem omnia revocari ad hunc ſyllogiſmum: Ille non male agit, qui opera ſua diſponit, & ordinat ad beatitudinem divinæ viſionis certius, citius, & abundantius obtinendam: atqui hoc facit, qui opera ſua dicto modo animabus tranſcribit; ergo &c. Major per ſe patet. Minoris veritas oſtendetur in ſequentibus quæſtionibus, ubi probabitur, quod per talem ſublevationem non modo plus mereamur, impetremus, & ſatisfaciamus, ſed etiam in certam ſpem veniamus purgatorii evitandi.

Neque obſtant argumenta in contrarium propoſita; nam ad 1. reſp. tranſeat totus primus ſyllogiſmus, nego tamen ſubſumptum, quod tacite ſupponitur, quod ſcilicet quis per hanc charitatem non magis ſibi ſupremam felicitatem, & liberationem a purgatorio procurari, quam ſi pro ſe ipſo omnia ſua opera obtuliſſet. Quod ut appareat, ponamus duos homines, quorum uterque eadem opera cum eadem intentione peragat, ſed cum hoc diſcrimine, ut alter omnem fructum ſatisfactorium, & impetratorium ſibi applicet: alter vero animabus purgantibus totum applicet. Hoc poſito, examinemus, quis in tali caſu plus ſibi de ſuprema felicitate procuret, & meritorum ſupernaturalium acquirat; nam prior habet quidem occaſionem exercendi ordinatam charitatem erga ſe ipſum, imo & actum charitatis divinæ, quatenus deſiderat cito videre Deum poſt hac vitam, eumque perfectiſſimo modo in cælis laudare; ſed hi ipſi actus, quia nullam prope difficultatem continent, non ſunt adeo magni meriti, & præterea etiam periculum magnum eſt, ne ex inordinato & nimio ſui amore oriantur; contra vero alter exercet in primis actum perfectiſſimæ charitatis erga Deum, quatenus ſuis impenſis procurat, ut plures animæ veniant in cælum, eumque perfectiſſime laudent; exercet præſtantiſſimum actum charitatis, & miſericordiæ erga proximum, dum a graviſſimo malo liberat, & accelerationem beatitudinis per multos annos procurat, cujus tamen beatitudinis unicum momentum pluris faciendum eſt, quam omnia hujus mundi gaudia etiam poſſibilia. Exercet inſuper egregium actum victoriæ ſui ipſius, dum vincit in re tanti momenti ſe ipſum, & amorem ſui, qui ipſum ad illa merita ſibi applicanda inclinat; vincit item horrorem, quem merito concipere poſſet in pœnis purgatorii ſubeundis; qui omnes actus tum propter ſui difficultatem, & præſtantiam, tum propter ſinceritatem purioris motivi, merito incomparabiliter majores cenſentur.

Ad ſecundum Reſp. 1. Arriagæ doctrinam falſis fundamentis niti; nam 1. falſo ſupponit, quod charitas ordinata erga ſe ipſum ſemper hominem inclinet, ut plura ſibi bona quis procuret, quam alteri; hoc enim falſum eſſe, conſtat ex eo, quod poſſim alteri ſuadere, ut ſubeat martyrium graviſſimum ex perfectiſſimo amore Dei, aut vitam ſanctiſſimam, & perfectiſſimam inſtituat, quod ſi is exequatur, ſine dubio me multis partibus in gloria ſuperabit, perfectiuſque in omnem æternitatem laudabit Deum, nec tamen propterea quiſquam facile dicet, me contra ordinatam charitatem feciſſe, hoc ei conſilium ſuggerendo. 2. ſupponit falſo, hunc Patrem animas e purgatorio liberando tantum feciſſe, ut illæ perfectius ament, & laudent Deum, & neutiquam majorem gloriam eſſe meritum, quam meritus fuiſſet, ſi ſatisfactionem ſuam ſibi reſervaſſet, cum tamen contrarium concedendum eſſe infra clariſſime ſit oſtendendum. Reſp. 2. Eadem fundamenta Arriagæ nimium, atque adeo nihil, probare; nam in primis probarent, etiam æque contra ordinatam ſui charitatem fore, ſi quis ipſi Chriſto, ſi in purgatorio exiſteret, ſuam ſatisfactionem applicaret, eumque e purgatorio liberare conaretur. Deinde probaret, male ab Eccleſia, aut ſuperioribus Relig. præcipi, ut opera noſtra pro animabus purgantibus offeramus, cum ſic agendo faciamus, ut animæ illæ liberatæ per omnem æternitatem nos ſuperent in illis virtutibus, & benevolentia Dei, quam in cælis ſibi procurarunt. Reſp. ergo 3. diſtinguendo minorem: Non eſt de perfectione charitatis, ut magis optem, alium laudare Deum, neque ſuperare in perfectione, ſi tale votum non ſerviat ad hoc ipſum, ut ego magis laudem Deum, tranſeat: ſecus, nego minorem, & conſequentiam, nam paulo poſt oſtendetur, me per hoc, quod procurem, ut animæ e purgatorio liberatæ magis ament, & laudent Deum, etiam efficere, ut ego ſuo tempore habeam majus lumen gloriæ, atque adeo perfectius amem, laudemque Deum, & illi placeam, quam laudaſſem, amaſſem, placuiſſem, ſi eadem illi opera pro me ſolo obtuliſſem.

Ad 3. Reſp. Patet ex allato ſyllogiſmo principali pro noſtra ſententia, maxime ſi is in ſequentibus quæſtionibus fuſius probabitur.

Ad 4. Reſp. Neque juſtitiæ repugnare hunc actum; nam licet iſta inclinet prius ad debita propria ſolvenda, hoc tamen non aliter exigit, quam quando, & quatenus creditor exigit; cum ergo Deus non exigat determina-

te, ut in hac vita ſatisfaciamus, ſed potius vel maxime ratum habeat, ſi propter eum ſatisfactiones noſtras ad aliena debita perſolvenda applicemus, merito nihil contra juſtitiam facere cenſebimur, ſi interea pro noſtris debitis ſatisfacere omittamus; quamvis neque hanc quidem ſatisfactionem omnino amittamus, cum hoc ipſo, quod Deus ut ſibi factum reputet, quidquid alteri propter ipſum præſtamus, jam quodammodo ſatisfacere dici poſſimus, dum alteri ſatisfactionem applicamus.

QUÆSTIO XIX.

An per tranſcriptionem operum noſtrorum plus mereamur, quam ſine illa?

NEgat Raynaudus, & Arriaga ll. cc. ut qui putant, tranſcriptionem talem, hoc ipſo, quod venialiter ſaltem peccaminoſa ſit, utpote ex inordinata ſui charitate profecta, omnis meriti incapacem eſſe, cum Deus nequeat actionem malam probare, multo minus vero præmiare.

Reſolutio.

Sed rectius affirmat præter Hautinum, & alios Jacobus Monſordus in tr. de miſ. anim. poſt cap. 8. illudque efficaciter probat ſequentibus argumentis. Primo, quia juxta S. Tho. l. 3. contra Gentes c. 158. afflictio charitatis in eo, qui in amico patitur, facit magis ſatisfactionem Deo acceptam, quam ſi pro ſe pateretur. Hoc enim eſt promptæ charitatis, illud autem eſt neceſſitatis. Ex quibus verbis ſic licet argumentari: Ille, qui offert bonum opus pro alio in ſumma neceſſitatis conſtituto, non ſolum facit opus illud bonum, ſed facit illud pro alio ex magno charitatis affectu. Unde neceſſe eſt, ut ſit hoc opus Deo magis acceptum, longeque gratius, quam ſi ex hoc charitatis affectu non proceſſiſſet, ac proinde majus apud Deum præmium hoc ſolo nomine promeretur. Clarum enim eſt ex variis Scripturæ locis, charitatis affectum rebus etiam minimis magnum valorem, pretiumque imponere.

Secundo, quia idem actus poteſt ex variis motivis elici, nimirum 1. ex puriſſima, eximiaque in Deum charitate elici poteſt. Deinde 2. poteſt ex inſigni gratitudine proficiſci. 3. Emanare poteſt ex ardentiſſimo deſiderio peccata noſtra per obſequia Deo gratiſſima compenſandi. 4. Tandem profluere poteſt, & quidem ſuaviſſime, ex tenerrimo ſinceriſſimi amoris affectu in Chriſtum Dominum, qui, quod minimorum ſuorum Fratrum animabus ſit, ſibi factum ducit; adeoque ſingularum harum virtutum meritum, & præmium continet.

Tertio, quia hic ipſe actus veriſſime dici poteſt comprehendere ſingula, & tranſcendere univerſa illa miſericordiæ opera, quæ adeo Chriſto Domino grata ſunt, ut propter illa nominatim æternam regni cæleſtis poſſeſſionem ſe in die judicii daturum profeſſus ſit. Nam, ut habetur Matth. 25. Tunc dicet his, qui a dextris ejus erunt: Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione mundi: eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare: Sitivi, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & collegiſtis me: nudus, & cooperuiſtis me: infirmus, & viſitaſtis me: in carcere eram, & veniſtis ad me; hic, inquam, actus unicus a ſe ipſo complectitur hæc ſingula miſericordiæ opera, eaque excellit univerſa. Qui enim animam in purgatorio miſerrime cruciatam ad cæleſtem beatitudinem promovet, non quidem panis fruſtulum elargitur eſurienti, ſed panem Angelorum, cæleſteſque epulas donat animæ uſque adeo eſurienti, ut nulla cum hac fame tormenta conferri poſſint. Nec aquæ frigidæ calicem propinat ſitienti, ſed ad ipſum fontem aquæ ſalientis in vitam æternam admovet animam, tanta hujus aquæ laborantem ſiti, ut ſi ficta illa Tantalea ſitis veriſſima eſſet, cum hac tamen ſiti collata, adhuc non niſi fictitia eſſe videretur. Non hoſpitem unius noctis excipit, ſed in ipſas manſiones cæleſtes per omnia æternitatis ſæcula recipiendam transfert animam, a creationis ſuæ exordio ſua domo pulſam, externaſque ſemper per oras profugam, ſemper vagabundam, ſemper in peregrinis, & infeſtis regionibus exulantem. Non ille pannoſa veſte nudum cooperit, ſed ſtola immortalitatis miſellam animulam induit, quæ dies noctesque tota nuda, non quidem frigidioris auræ injuriis expoſita, ſed atrociſſimis, calidiſſimiſque purgatorii ignibus impoſita remanſit. Non ille, fateor, infirmum viſitat, non ſua præſentia, & alloquio conflictantem cum æſtuantis ſebriculæ ardoribus recreat; at animam Chriſti Fratris in ipſis purgatorii flammis jam modo æſtuantem, ad beatificam Dei præſentiam non pro brevis horulæ ſpatio, ſed ad eam totam æternitate perfectiſſime poſſidendam, perducit. Non denique ad vinctum in carcere ſolatio aliquo afficiendum benignus viſitator accedit; at ex igneo ergaſtulo captivam educit animam, & in glorioſam filiorum Dei libertatem tranſcribit.

Quarto, quia hanc ſublevationem Chriſtus perinde acceptat, præmiatque ac ſi ipſe quoad animam e purgatorio ſuiſſet ereptus juxta propriam ipſius aſſertionem Matth. 25. cap. *Quamdiu feciſtis ex fratribus his minimis, mihi feciſtis*. Quis autem non juſtiſſimam ſpem ſummi meriti conciperet, ſi Chriſtum e purgatorio liberaſſet.

Quinto, quia non ſolum animæ ipſæ in cælum aſſumptæ erunt gratiſſimæ, ſed etiam earumdem cuſtodes Angeli, & Patroni omnes, omnes amici, & familiares, propinqui, affines, & cognati, imo & quotquot in cæleſti curia verſantur beati Spiritus, quia tam arcto inter ſe charitatis mutuo vinculo omnes in cælo Sancti copulantur, ut eorum non minus de beneficiis proximo ſuo præſtitis, quam de bonis ſuis propriis gaudeant, & lætentur.

Neque obſtat argumentum contrarium, nam ut ex hic dictis, tum deinceps adhuc dicendis, facile patebit, non modo contra charitatem ſui ordinatam non peccari; ſed potius id fieri, ſi talis modus ſubveniendi omittatur.

QUÆ-

QUÆSTIO XX.

An per eamdem tranſcriptionem plus ſatisfaciamus pro peccatis, quam ſine ea?

NEgant & hoc Arriaga, & Raynaudus, & præter ſæpius citatum fundamentum, ajunt manifeſtum videri, nos nullum ſatisfactionis fructum per opera noſtra ſatisfactoria nobis ipſis acquirere, quando hæc eadem opera prout ſatisfactoria ſunt, pro animabus in purgatorio offerimus; ſicut enim eadem pecunia, qua amicorum meorum debita diſſolvo, mea debita diſſolvere non poſſum, ita per eadem opera ſatisfactoria, per quæ ſatisfacio pro animarum peccatis, pro meis non potero ſatisfacere, ac proinde manebo ipſe graviſſimarum pœnarum reus, dum alienas pœnas tam ſolicite exſolvere ſatago, quæ videtur valde præpoſtera miſericordia, & quidem contra ipſam bene ordinatæ charitatis virtutem, quæ ſibi primum, deinde proximo, benefaciendum ſuadet.

Reſolutio.

Contrariam tamen ſententiam iterum fortiter propugnat Monfordus, probatque argumentis. Primo hic actus non ſolum eſt quomodocumque meritorius, ſed eſt meritorius eminenti admodum gradu; ergo hic idem actus non ſolum eſt ſatisfactorius quomodocumque, ſed ſatisfactorius gradu non minus eminenti, quam eſt, & meritorius. Ratio deſumitur ex illa doctrina, quam optime tradit celeberrimus Theologus, Gabriel Vaſquez, tom. 4. in 3. part. quæſt. 94. art. 1. dub. 5. num. 4. Quia ſi in operibus meritoriis concedimus condignitatem ad vitam æternam, & ad augmentum gloriæ, cur non etiam ad pœnæ remiſſionem, cum remiſſio pœnæ temporalis ordinetur ad conſecutionem gloriæ? Qui ergo ſuis operibus condigne meretur conſequi gloriam (& quidem in gradu eminenti) non tantum plus gloriæ meretur, ſed magis appropinquat conſecutioni gloriæ. Ergo magis ſe expedit a debito pœnæ temporalis, ſatisfacit ergo pro illa. Hæc ibi, & ſtatim n. 7. Qui bene operatur, non tantum eſt dignus laude vitæ æternæ, ſed etiam dignus eſt, ut liberetur ab impedimento conſequendi illam, & quo magis, & melius operatur, magis ab illa liberetur. Nam ſi dignus eſt vita æterna, potiori ratione dignus eſt, ut tollatur ab eo impedimentum conſequendi illam, quale impedimentum eſt pœna interim ſolvenda. Hæc omnia Vaſquez. Quiſquis ergo præſtat opus aliquod, quo gloriam in eminenti gradu promeretur, idem uno eodemque tempore, juxta hanc ſolidiſſimam doctrinam, præſtat etiam opus, quod in gradu non minus eminenti efficax eſt ad tollendas pœnas illas, quarum perpeſſio valde retardat a conſecutione illius gloriæ, quam conſequi per hoc opus eſt promeritus.

Probatur 2. quia poteſt hic actus ex talibus motivis procedere, ut fiat actus ſummi amoris, & charitatis in Deum, cujus majorem gloriam, & laudem ex ſinceriſſimo in ejus infinitam bonitatem affectu prorogare cupientes, id precibus noſtri efficimus, ut plures in dies animæ ex purgatorio ereptæ, Deum non minus, quam reliqui beati ardentiſſimo amore proſequantur in æternum, laudibuſque celebrent ſempiternis. Jam vero non pauci Doctores, ſed ut ait Coninch, Theologi omnes communiter concedunt, per actum amoris, etiam ſumma cum delectatione elicitum, poſſe aliquem ſatisfacere pro pœnis ſibi debitis. Hæc ille verbatim. Quæ doctrina videtur Scripturis ipſis valde conformis. Hinc Lucæ 9. ait Dominus: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Et adhuc plenius Prov. cap. 10. Univerſa delicta operit charitas. Sed nota hunc tam perfectum eximiæ charitatis actum, communiter loquendo, non niſi cum difficultate aliqua, & labore elici ſolere, eoque nomine magis ſatisfactorium merito habendum eſſe.

Probatur 3. quia idem actus eſt quoque præclariſſimum amoris actus in proximum noſtrum. Primo quia liberat eum a ſummis illis malis, quæ ſuſtinet in purgatorio; 2. quia accelerat ei poſſeſſionem æternam immenſorum bonorum, quæ ſunt in cælo. Jam vero ſi Sanct. Petrus hortatur nos, dicens: Ante omnia mutuam in vobiſmetipſis charitatem habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum. Ego certe longe efficacius ex hoc eodem motivo vos omnes ad hunc charitatis actum hortari poſſum, quia ſi illa in proximum charitas operit multitudinem peccatorum, id de hac præſtantiſſima charitate, qua tantum proximo aufertur malum, tantum proximo confertur bonum, ſine dubio dicendum eſt.

Probatur 4. quia inter actus ad ſatisfaciendum pro peccatis idoneos, præcipue actus miſericordiæ numerantur; nam de eleemoſyna, quæ non niſi corporalis miſericordiæ actus eſt, ſic in ſacra Scriptura ipſa habetur: Quoniam eleemoſyna a morte liberat, & ipſa eſt, quæ purgat peccata, & facit invenire miſericordiam, & vitam æternam. Tob. 12. Et iterum: Quoniam eleemoſyna ab omni peccato, & a morte liberat. Tobiæ 4. Et iterum: Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis. Eccl. 3. Et iterum: Quod ſupereſt, date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis. Luc. 11. An non vides, quam incredibilem ſatisfaciendi vim habeat eleemoſyna etiam corporalis? Quam igitur ſatisfaciendi efficaciam putabimus ineſſe huic noſtræ ſpirituali eleemoſynæ, per quam, ut dixi, malum ingens aufertur, & bonum immenſum confertur? donantur ipſa cæli gaudia citius perfruenda, condonantur ipſa purgatorii tormenta, longe fortaſſe alioqui tempore perferenda? educitur anima fratris noſtri ex ſtatu maxime miſerabili, & ad ipſius Divinitatis poſſeſſionem feliciſſimam deducitur. O quibus verbis hoc tam ineffabilis miſericordiæ opus deprædicabo? Sanct. Thomas in 2. quæſt. 32. ante art. 1. generatim diſſerens de præſtantia operum ſpiritualis miſericordiæ reſpectu operum miſericordiæ corporalis, diſerte affirmat, ſpiritualis miſe-

Digitized by Google

ricordiæ opera eſſe aliis tanto præſtabiliora, quaato anima eſt eorpore nobilior. Age nunc, revoca in memoriam, quæ jam modo ex Scripturis ipſis attulimus, quibus ſtupenda, & pene incredibilis ad peccata expianda vis, & efficacia uni tantum ex miſericordiæ corporalis operibus, ſoli, nimirum eleemoſynæ attribuitur. Jam ſic ſubſume ex S. Thoma: Atqui hæc eleemoſyna ſpiritualis illa eleemoſyna corporali eſt tanto præſtabilior, quanto anima eſt eorpore nobilior; ergo ejus vis, & efficacia ad peccata noſtra expianda, longe adhue magis ſtupenda, & incredibilis erit.

Ad argumentum oppoſitum reſpondet Monfordus n. 4. Gratis coneedo tibi, nos, quando actiones noſtras pro animabus in purgatorio offerimus, nihil omnino pro peccatis noſtris ſatisfacere (quod falſum omnino eſſe, inferius demonſtrabitur); dico tamen, hoe incommodum per alia longe majora commoda compenſari. Primo enim hie ebaritatis, & miſericordiæ actus tam ingentes nobis meritorum theſauros in cælo cumulat per totam æternitatem poſſidendos, ut temporale damnum, quod incurro, nibil penitus faciendum ſit, reſpectu lucri tam ingentis; ſemperque duraturi. Damnum, quod ſortaſſe ſuſtinebo, quaſi momentaneum eſt; luerum, quod certo comparare poteram, æternum eſt. Stultus merito haberetur mercator, qui nollet eenſum vitalitium ſibi perire, ſi ex illius jactura certo ſciret perpetuum ſibi cenſum, & quidem maxima parte auctiorem poſt tempus admodum breve proventurum. Numquid & ego imprudens mercator ero, qui ſi hæc opera pro animabus offerre voluero, eminentiorem in gloria cæleſti gradum, ex tam meritorio charitatis, & miſericordiæ actu mihi ipſi comparare potero: nolo tamen hæc opera pro animabus offerre, ne ſcilicet damnum fortaſſe temporale in purgatorio ſuſtineam. Hoc damnum evitare, bonum quidem eſt, ſed temporale, & quaſi momentaneum. At privari minimo illius ſempiternæ gloriæ momento, damnum eſt irreparabile, non qualiſcumque boni, ſed illius, quod mille purgatoriis, millena licet ſecula duraturis, prudentiſſime emeretur. Unde malum, quod in unico ſuſtinendo purgatorio continetur, quodque jam quidem ex parte vitabo, vix poteſt dici malum reſpectu tam ingentis boni, quod illo malo ſuſtinendo acquirere potuiſſem; ſicut minima acciculæ punctiuncula malum appellari non poſſet, ſi quis eam tolerando totius mundi obtineret imperium. Adde, quod hæc, qualeſcumque ſint, quæ me fortaſſe manebunt in purgatorio pœnæ, per pium indulgentiarum uſum evitari poſſint, & quidem non admodum difficulter. Unde licet fatear, verum eſſe, me eadem pecunia, qua amicorum meorum debita diſſolvo, maa quoque debita diſſolvere non poſſe; fieri tamen poteſt, ut is, cui debitor maneo, ea præditus ſit liberalitate, ut mihi difficile non ſit, interpoſita aliorum, de eo optime meritorum, gratioſa interceſſione, id efficere, ut debita mihi omnia non minus perfecte remittat, quam ſi ea ad ultimum uſque quadrantem hac eadem numerata pecunia diſſolviſſem.

QUÆSTIO XXI.

An per eamdem tranſcriptionem merito ſpes ingeneretur purgatorii vel omnino, vel magna ex parte, evitandi?

NEgabunt iterum ſupra cit. Authores, ut qui hoc ipſo, quod omnia noſtra opera pro animabus offerri poſſe negent, præcipuum medium ad purgatorium evitandum, vel minuendum auferunt.

Reſolutio.

Nihilominus etiam hic affirmativam ſententiam merito præfert Monſordus, probatque ſequentibus argumentis. Primo ex S. Scriptura, quæ ſæpius ait per charitatem operiri multitudinem peccatorum, uti Petri. 4. & Proverb. 10. univerſa delicta operit charitas; cum ergo ex dictis conſtet, actum miſericordiæ animabus illis præſtaotiſſimæ eſſe præſtantiſſimum actum charitatis, merito ſpes concipi poterit, eum omnia ipſum exercentis opera ſic operturum, ut nihil purgatoriis flammis expiandum ſuperſit.

Secundo probat id ipſum ex aliis Scripturæ locis de eleemoſyna prolatis, ut dum dicitur: Eleemoſyna ab omni peccato, & a morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Tob. 4. Date eleemoſynam, & omnia munda ſunt vobis. Luc. 18. & alia hujuſmodi. Jam vero ſi tam ampla privilegia concedantur eleemoſynæ, quando nimirum copioſe datur (nam, ut ſcite Chryſoſtomus: Non dare, ſed copioſe dare, eleemoſyna eſt) ſi, inquam, tam ampla privilegia concedantur eleemoſynæ, quæ non niſi corporalis miſericordiæ opus eſt, quid dicenius de hac ſpirituali eleemoſyna, quæ, ut ex S. Thoma nuper vidimus: Tanto præſtabilior eſt corporali eleemoſyna, quanto animus eſt corpore nobilior. Qualis enim, Deus bone? eſt hæc eleemoſyna, qua non aliqua corporis ſublevatur miſeria, ſed ipſa anima ex acerrimis tormentis intimiſque purgatorii flammis ad cælum uſque elevatur? Qualis eleemoſyna, qua non mundi theſauri, ſed cæleſtes, ſed immenſæ, ſed æternæ divitiæ conferuotur? Qualis eleemoſyna, qua non omnium rerum creatarum, vel creabilium certa poſſeſſio, ſed ipſe Deus in æternum poſſidendus donatur animæ, quæ, niſi hujus eleemoſynæ facta fuiſſet particeps, hoc ipſo tempore, quo tam læta, & felix agit in cælo, mæſtiſſima, & afflictiſſima arſiſſet in purgatorio. Numquid igitur potiori jure de bac tali, ac tanta eleemoſyna dieemus etiam, quod ab omni peccato liberet, & quod non patietur animam in tenebris ire, nec ut cadat in obſcurum, ſed ſignifer Sanct. Michael repræſentabit eam in lucem ſanctam? quod ſi forte timeatis, ne vitæ immundioris obſtet reatus, quo minus in civitatem illam, in qua nihil coinquinatum intrabit, tam expeditum inveniat ingreſſum, hanc excellentiam, date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis. Non ſunt

hæ

hæc mea, ſed Chriſti verba? Quare veriſſime dicit S. David: Beatus, qui intelligit ſuper egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus.

Tertio probat ex Chriſti promiſſione, qua dicit: Qua menſura menſi fueritis, eadem remetietur vobis. Cum ergo Chriſtus omne, quod uni ex minimis ejus præſtitum eſt, ſibi factum reputet, quis non merito ſperare poteſt, eum, qui Chriſtum toties in animabus redemit, ſimili quoque modo a purgatorio liberatum iri, id ſane jam olim S. Gertrudis experta eſt, quæ inter alia pietatis exercitia hoc quoque eximium habuit (quemadmodum alicubi refert Dionyſius Carthuſianus) ut omnia ſua opera ſatisfactoria pro animabus in purgatorio ſublevandis offerret. Hinc factum, ut morti vicina, cum ex una parte peccatorum ſuorum multitudinem eo, quo Sancti ſolent, animi ſenſu perpenderet, & conſideraret attentius; ex altera vero parte recordaretur, omnia opera ſua ſatisfactoria non pro ſuis, ſed alienis, expiandis peccatis ſuiſſe impenſa, angi nimium cæpit animo, & vehementius extimeſcere, ne quid acerbius de anima ſua, ſic undique deſtituta, a ſevero Judice ſtatueretur. Dum hæc ſolicita volveret, revolveretque Chriſtus ſuaviſſimis his verbis ancillam ſuam recreaſſe memoratur: Ut intelligas, quam grata mihi fuerit charitas tua, qua erga animas uſa es: remitto jam nunc omnes pœnas, quæ tibi eſſent ſubeundæ. Et qui pro uno ſpopondi centuplum, liberalitatem meam modo oſtendam, tuamque gloriam comulabo.

Quarto, quia ex variis hiſtoriis habetur, animas hujuſmodi liberatas fideliter, vel monuiſſe de periculo inſtantis mortis, vel ad ipſum fatalem lectulum deſcendiſſe, & ad mortem pie obeundam animaſſe, uti Martinus Roa in lib. de animarum auxilio, & Gregorius Raw. in Legato animi, pluribus exemplis confirmant.

Quinto probatur, quia, cum in prioribus quæſtionibus oſtenſum ſit, hunc actum miſericordiæ, quo opera noſtra pro animabus offerimus, eſſe tam eminenti gradu meritorium, & præterea uſque adeo ad quidvis impetrandum efficacem, & denique tam nobile genus ſatisfactionis continere; videmus hinc non leve habere fundamentum affirmandi hunc actum partim, qua meritorius eſt, a Deo, quaſi de congruo promereri; partim, qua impetratorius eſt, ab eodem efficaciter obtinere, poſſe, ut liberaliſſimus ille, & clementiſſimus Dominus hac ſatisfactione, non admodum improportionata, ex parte placatus, mitius nobiſcum agat, quam peccata noſtra, alias mererentur. Imo forte harum animarum precibus, meritiſque permotus, vel nobis contritionem adeo intenſam, & perfectam immittet; ut una cum culpis univerſis univerſa remittatur, & pœna, vel ita res diſponet, ut indulgentiam plenariam in morte conſequi poſſimus, vel certe multis inſpirabit, ut nos ſuis præcibus potentius longe juvent, quam ſi noſtris ſolum ſatisfactionibus fuiſſemus adjuti. Plus enim multorum operibus, quam noſtris tantum, ſublevabimur. Unde idem Monſordus, poſtquam hæc omnia motiva fuſe propoſuit, tandem ſic loquitur: Concludo igitur, &, ut arbitror, evidenter, quod offerre actiones meas pro animabus in purgatorio, nihil ſit contra charitatem, mihi ipſi debitam; eſſe vero contra charitatem, id omittere, cum ex omiſſione hac manifeſte ſequatur, me diutius purgatorii pœnas toleraturum ad Deum videndum, vel non omnino, vel certo perventurum tardius, Deumque per totam æternitatem minus perfecte poſſeſſurum. Unde & illud etiam conſequetur Sanctiſſimum Dei nomen a me minus perfecte in æternum glorificandum. Nihil dico de ingentibus malis, in quibus proximum purgatorii ardentem flammis immiſericorditer deſerimus; nihil de immenſis bonis, quibus tot animæ præ ſocordia, vel duritie noſtra, deſtituuntur; nihil de gaudio, quo harum animarum tutelares Angeli, Patroni, affines, familiares, beatique ſpiritus univerſi cum Rege ſuo Chriſto Domino noſtro colendiſſimo, noſtra etiam negligentia privantur; nihil denique dico de ſummo gloriæ incremento, quod Deo ipſi quodammodo invidemus, dum tot animas ad ſacratiſſimum ejus nomen in cælo glorioſius celebrandum perducere non curamus. Quare nec ille Deum, nec proximum, nec tandem ſe ipſum perfecta charitate proſequitur, qui fidelium defunctorum animas ſuis ſuffragiis proſequi, poſt tot propoſita incitamenta, adhuc immota ad pietatem mente recuſaverit.

QUÆSTIO XXII.

An animæ purgantes orare poſſint pro viventibus?

NEgant, teſte Raynaudo p. 2. Heteroc. Spir. l. 3. q. 4. pu. 1. n. 24. fere antiqui Theologi, ut Alenſ. 4. p. q. 26. memb. 3. art. 4. §. 5. S. Tho. 2. 2. q. 83. art. 11. ad 3. Navar. in præludiis de or. n. 26. & 19. & c. 20. n. 11. & ut videtur, Azor. to. 1. lib. 9. c. 30. qu. 4. ob rationes infra in ſolutione objectorum proponendas.

Reſolutio.

Probabilior tamen videtur contraria ſententia, quæ probatur 1. authoritate S. Scripturæ, quæ variis in locis teſtatur, Patres in limbo commorantes pro gente ſua Judaica Deum oraſſe, uti ex l. 2. Machab. c. ult. poteſt videri; cur non ergo etiam animabus purgatorii, quæ æque ſunt ſingulariter dilectæ a Deo, & in gratia conſtitutæ, iſta gratia concedatur?

Probatur 2. authoritate Doctorum. Nam hanc ſententiam tenent Gabriel, Medina, Bellarminus, Suarez, Leſſius apud Layman. lib. 4. tract. 2. cap. 1. num. 5. Jacobus Hautinus lib. 2. Patrocin. defunct. art. 2. num. 742. Elias a S. Thereſia l. 3. Legat. Eccleſ. triumph. c. 45. ubi etiam Alphonſum de Mendoza, & Stephanus Binetus num. 6. cit. Theophilus Raynaudus in Heter. Spir. tom. 15. §. 3. pu. 1. quæſt. 4. n. 24. ubi præter alios jam ante

hic

Digitized by Google

hic citatos, etiam Valentiam, Thyrenum, Bartholomæum a S. Fauſto, Ferdinandum de Caſtro, Palao, Julianum Toletanum refert. Jodocus Andrier in tract. de anim. purgat. Jacobus Monſordus in tract. de miſericord. anim. præſtanda c. 9. n. 13. Martinus de Roa tr. de auxil. anim. c. 21. & 22. Laurentius Keppler in ſubſid. anim. l. 3. mor. 5. §. 1. Lucas Pinellus l. 1. de altera vita cap. 26. Gregogorius Raiv; cap. 19.

Probatur 3. ex variis hiſtoriis, ex quibus conſtat, animas ferventiſſime pro viventibus oraſſe, quales quamplurimas refert Joannes Major in magno ſpeculo Exemplorum V. defuncti, Martinus de Roa, in ſubſid. anim. c. 21. & 22. & plures alii, ex quibus hiſtoriis præ cæteris memorabilis eſt, quæ l. 4. revel. S. Birgittæ refertur, quod ſcilicet ſancta illa quondam audiverit multas voces animarum clamantium: Domine, da charitatem illis, qui habent poteſtatem ſpiritualem, ut magis participes fiamus orationum: Da omnibus, qui nobis ſuccurrunt, centuplum in hac vita.

Probatur 4. ratione, quia ex una parte, animæ hoc ipſo, quod ab omni peccato ſint liberæ, ſunt gratiſſimæ, & dilectiſſimæ Deo; ex altera vero parte propria experientia: dum adhuc viverent edoctæ clariſſime cognoſcunt, quantis miſeriis, & periculis viventes eorum amici, aut benefactores ſint expoſiti; cum ergo dubitandum non ſit, quod & ardentius illos diligat, quam in hac vita diſexerint, & præterea ob clariſſimam beneficiorum cognitionem, maximamque æſtimationem gratiſſimæ ſint ſuturæ, nefas quoque erit dubitare, quod aſſidue, efficaciterque pro illis orent.

Neque obſtat 1. quod animæ iſtæ necdum Deum videant, ſed in exilio potius conſtitututæ, & ad pœnas exſolvendas damnatæ, ipſæmet potius auxilio indigeant, quam aliis præbeaot; nam reſp. etiam Oniam, & Jeremiam. 2. Macc. c. ult. non vidiſſe Deum, & tamen multum oraſſe pro populo, ſed & damnatos ad mortem in hoc mundo ſæpe pro inimicis, & aliis oraſſe Judices, & cælites; quidni ergo & animæ poſſint?

Neque obſtat 2. quod graviſſimis tormentis ſint ſubjectæ, quæ ipſas orare non ſinunt, ſicut etiam in hac vita experimur, eos, qui graviſſimo dentium, capitis, aut cholico dolore vexantur, ab oratione penitus impediri. Nam reſp. cum organis corporalibus animæ careant, & pœnas ſuas patientiſſime ferant, nec judicium illarum corrumpi, oec affectum bonæ voluntatis tolli, atque adeo perinde ut Martyres graviſſima ſupplicia ſacile pro aliis orare poſſe; Certe ſi ipſi damnati dæmones, non obſtantibus ſuppliciis ſuis, tentare nos poſſunt, aliaque commercia habere, non apparet, cur animæ propter tormenta ſua orare non poſſiot; cum de ſacto divitem epulonem in mediis inſerni flammis conſtitutum pro ſratribus ſuis oraſſe, S. Lucas cap. 16. teſtetur.

Neque obſtat 3. quod nobis inferiores ſint, ut S. Thomas argumentatur. Reſp. enim, præterquam quod propter impeccabilitatem, & confirmationem in gratia nobis ſint multo ſuperiores, hanc ipſam inſerioritatem non obſtare, quominus orare pro nobis poſſint, cum paſſim fideles pro ſummo Potifice, aliiſque Superioribus orent; imo & pro Beatis, ut ipſorum gloria accideotalis augeatur, licet hi multo oobis ſint ſuperiores, & digniores.

QUÆSTIO XXIII.

An animas purgantes invocare liceat?

NEgat major pars Doctorum, teſte Raynaudo n. 26. nominatim vero Navarrus de Orat. c. 1. n. 2. & 27. & c. 20. n. 9. Caſtro Palaus tract. 7. diſp. 1. pun. 4. in fine, Victoria de magna n. 17. Azor. tom. 2. l. 9. cap. 10. quæſt. 12. &c. 30. qu. 4. Reginal. in praxi l. 4. n. 76. & multi apud Aragonium 2. 2. ad quæſt. 83. art. 4.

Reſolutio.

Contraria tamen ſententia, ut magis pia, reſerenda videtur, & probatur, 1. authoritate s nam ita ſentiunt Theophilus Raynaudus, rigidus alioqui cenſor minus ſolidarum devotionum, citans inſuper Martinum, Corrillium, Baſſolum, Bernardum a Luca, Bonac. Bartholomæum a S. Fauſto, Serarium, Mendozam, Medinam. His conſentiunt Elias a S. Thereſia l. 3. Legat cap. 31. num. 3. Jacobus Hautinus in Patroc. defunct. l. 2. cap. 5. art. 2. num. 746. Suarez l. 1. de orat. cap. 10. Lucas Pinellus l. 1. de alt. vita cap. 26. in fine. Ubi aſſerit, id non prohibitum eſſe, & unumquemque pro devotione ſua ſacere id poſſe, & de ſacto non paucos reperiri, qui id ſaciant. Martinus de Roal in ſubſid. anim. c. 9.

Probatur 2. ex pluribus hiſtoriis, in quibus compertum eſt, animas purgatorii invocatas vel apparuiſſe, & auxilium contra hoſtes præbuiſſe, vel ſacem io tenebris prætuliſſe, vel alia obſequia præſtitiſſe, quales hiſtorias plures apud Martinum de Roal c. & apud Georgium Raw. in Herold. videre eſt. Certe D. Catharina Bonooieo. ſaſſa eſt, ſe plurima beoeficia defunctorum auxilio, quos imploraverat, cælitus accepiſſe, nec raro accidiſſe, ut ea per illos obtineret, quæ per cælites nequiverat obtinere, quod ipſum etiam ultro confeſſam ſuiſſe Annam a S. Bartholomæo Carmelitanam ſanctiſſimam ſœminam, Jacobus Hautinus l. c. 68. teſtatur.

Probatur 3. ratione, quia veriſimile eſt, animas purgatorii cognoſcere preces, quibus earum auxilium imploratur; ergo merito invocantur. Conſequentia patet, quia cum ſint gratiſſimæ beneſactoribus, & orare pro aliis poſſint, ut in priori reſolutione probatum eſt, dubitari non poteſt, quin etiam orandæ ſint. Antecedens traditur ab Authoribus pro noſtra ſententia citatis, qui & triplicem modum aſſignant, quo cognoſcere poſſint preces noſtras, ſcilicet, vel per revelationem immediatam Dei, vel per Angelorum manifeſtetionem, vel per relationem illorum, qui in purgatorium veniunt. Probatur autem antecedens ex eo, quod, ut Theophilus Raynaudus lib. 3. oum. 23. ait, hæc notitia pertinere videtur

ad

Digitized by Google

ad fomentum, & amplificationem charitatis inter mortuos, ac vivos intercedentis, atque adeo ab Angelis in hunc finem præſtari convenit. Sicut etiam ad non exiguum cruciatum animarum tacere videtur, quod illis aperiatur, quanta ſocordia liberi, & hæredes obliviſcantur earum, ac opes relictas male diſſipent; hic enim ſanctus ſtimulus, fodicante Deo, & Angelis eas animas purgare citius poteſt. Addit Hautinus l. c. num. 746. quod ejuſmodi notitiam exigere videatur grati animi virtus, cum feratur, ad gratiam ei, qui contulit, referendam, atque adeo ad ejus notitiam, quoad fieri poteſt, exquirendam, & quod hoc quoque ſit votum Patronorum, ab iis cognoſci, quos juvant, maxime ſi ſanguine, aut amicitia ſint conjuncti: & quod denique ex viſionibus pateat; pios manes nominatim de nonnullis queſtos fuiſſe, quod ab illis fuerint derelicti.

Confirmatur hæc doctrina 1. ex eo, quod animæ tales ex purgatorio liberatæ, & in cælum aſſumptæ, haud dubie ſint cognituræ, quorum beneficio talis felicitas illis obtigerit, ut gratas ſe exhibere, ac pro illis orare poſſint; ergo cum non minus conveniat, ut etiam in purgatorio ſe pro beneficiis ſibi collatis, gratas, orando pro benefactoribus, exhibeant, æquæ convenit, ut talium benefactorum notitia illis communicetur.

Confirmatur 2. quia juxta communem Aſcetarum doctrinam, etſi Angeli cuſtodes noſtri noſtras cogitationes ſecretas per ſe non cognoſcant, ſi tamen nos velimus, ut eas cognoſcant: ideoque precemur, ut Deus ipſis illas manifeſtet, hoc ipſo cognoſcunt, quoniam talis notitia ad meliorem noſtri directionem, & protectionem conducit; ergo cum pariter notitia precum, aliorumque bonorum operum animabus oblatorum non parum conducat ad noſtrum, vel illarum ſolatium, & commodum, dubitari vix poteſt, Deum, ſi rogemus, ut tales preces, & opera illis manifeſtet, tam juſtis precibus delaturum.

Confirmatur 3. quia dubitari vix poteſt, animas, quoties per bona opera viventium levamen aliquod impetrant, id vel ex imminutione pœnarum cognoſcere, ut aliqui volunt, vel certe ſi numquam quoad intenſionem, ſed ſolum quoad durationem, pœnæ illarum mitigentur, ut aliqui putant, talem imminutionem ex Angelis cognoſcere; ergo cum haud dubie agnoſcant tale beneficium grato animo, & Deum, ut tale beneficium illis multipliciter compenſare dignetur, rogent, ut ſupra in exemplo oſtenſum eſt, poterit ſe quis talibus earum precibus periode ac orationibus viventium commendare.

Confirmatur 4. quia ipſa auxilia, quæ ipſis modo exhibentur ea conditione, ut, ubi liberatæ fuerint, benefactorum ſuorum ſint memores, & ſimilem a Deo liberationem, aliaſque gratias impetrent, eſt tacita quædam invocatio. Sicut ſi quis filium regis in carcere, vel captivitate conſtitutum ea intentione liberaret, ut poſtea apud Regem patrem hoc, vel illud beneficium impetraret, merito talis filiis interceſſionem petiiſſe diceretur.

Nec obſtat 1. quod Eccleſia numquam in ſacrificio Miſſæ, aut officio defunctorum, has animas invocare ſoleat; nam cum Eccleſia velut ſollicita mater per ejuſmodi ſacrificia, & officia unice animarum auxilium, & non proprias neceſſitates, & commodum ſpectet, hoc ipſo, etiam pro illis potius redimendis laborare, quam ipſarum preces expoſcere debebat, maxime, cum ſciat, eas per ſe, ubi ad æternam requiem pervenerint, beneficium redemptionis grato animo agnituras, atque adeo pro Eccleſiæ militantis conſervatione, & augmento ſolicitas futuras eſſe.

Neque obſtat 2. quod animæ tales ſint in puro ſtatu patiendi, atque adeo omni conſolatione carere debeant, qualis tamen non modica foret, ſi illis ſubſidia a viventibus oblata innoteſcerent; nam reſpondetur, eatenus tantum eas dici eſſe in puro ſtatu patiendi, quatenus per perpeſſionem, ac tolerantiam ſuarum pœnarum nihil mereri, ſed tantum ſatiſfacere poſſunt, non autem, quod omni ſolatio carere debeant, cum, ut ex variis hiſtoriis habetur, de facto eas Angeli earum cuſtodes frequenter viſitare, & ſolari ſoleant; & præterea non leve ſolatium percipiant ex eo, quod voluntatem Dei per has pœnas in ſe impleri videant, certæque ſint, eaſdem pœnas non perpetuo duraturas, ſed æterna beatitudine ſe certo fruituras.

Nec obſtat 3. quod, ſi animas purgatorii, perinde ut cælites, invocare in neceſſitatibus poſſumus, tum etiam honorare eas, atque adeo Miſſas quoque legere ad honorem illarum liceret, perinde, ut ad honorem cælitum ſolemus; atqui hoc eſt contra communem praxim uſque adeo, ut non modice reprehendendus videatur, qui a tales Miſſas dicere præſumeret. Nam reſp. 1. cum animæ purgantes ſint ab omni culpa liberæ, atque adeo vere ſanctæ, ac dilectæ Deo exiſtant, non appareat, cur non etiam honorari a nobis poſſint; cum de facto honor, qui per pompoſas, & ſolemnes funerum deductiones, & ſepulturas exhibetur, ad ipſas potiſſimum ſpectare videatur. Reſp. 2. cum animæ purgatorii ſubſidio potius egeant, quam honore; ſancti cælites vero nullo ſubſidio tali indigeant; ideo ab Eccleſia Miſſas ad cælitum dumtaxat honorem celebrari, Miſſas vero de defunctis ad ipſorum ſubſidium potius ordinari, ne, dum amici, & propinqui ex naturali ipſorum amore, & ob proprium ſolatium capiendum, plurimum honorare eas ſatagunt, iiſdem efficacia ſubſidia præſtare negligant. Hinc ſancti Patres paſſim ſuadent, ut amici inutiles ſumptus in pompam funebrem adhiberi ſolitos, in Miſſas, & preces procurandas convertant, eo quod, ut recte S. Auguſtinus ſerm. 34. de Verb. Apoſt. ait: Pompa funebris, agmina exequiarum, ſumptuoſa diligentia ſepulturæ, monumentorum opulenta conſtructio, vivorum qualiacumque ſolatia ſunt, non adjutoria mortuorum. Adde, quod multa ſint, quæ ab Eccleſia publice fieri non permittuntur, privatim tamen tolerantur, ut in officiis, litaniis, & orationibus variis videre eſt.

Nec obſtat 4. Quod, ſi animæ diſtincte ſuos

Bene-

Digitized by Google

Benefactores cognoſcerent, ſequeretur, eos, qui pro omnibus defunctis in genere orarent, ab omnibus cognoſci debere, quod tamen merito incredibile videtur. Nam reſpondetur 1. ſi quando aliquis omnes ſanctos invocat, omnes illum agnoſcunt, non videri debere incredibile, quod idem etiam fiat, ſi omnes defuncti invocentur, cum unum æque, ac alterum ſit æque facile Deo efficere. R. 2. in tali caſu, ſicut confuſe tantum invocantur, ita confuſam quoque notitiam ſufficere poſſe ad hoc, ut animæ pro benefactoribus in confuſo orent, atque adeo, ut ſic illis commendare ſe quis poſſit, maxime cum ſperare queat, illas olim in cælo ipſum cognituras, & a Deo copioſam remunerationem ipſi impetraturas. Recte ergo concludit Suarez tom. 4. par. 3. qu. 47. ſect. 2. n. 9. modum hunc invocandi animas per ſe loquendo non eſſe quidem omnino neceſſarium, practice tamen non eſſe dubium, quin ſanctæ illæ animæ poſſint a nobis orari, & quod poſſimus etiam fructum talium orationum, media earum oratione ſperare. Addit Raynaudus l. cit. Etiamſi contingeret, has animas non percipere orationem noſtram, tamen ſic pie, & ex probabili judicio elicitam orationem non fore inutilem apud Deum.

QUÆSTIO XXIV.

An ſuffragia animabus infallibiliter proſint?

NEgant apud Raynaudum ſect. 3. quæſt. 3. num. 16. Cajetanus, Sotus, Canus, Angles, & alii.

Reſolutio.

Affirmat tamen probabilius ipſe Raynaudus nu. 17. aſſerens generatim animas Purgatorii per nos certo juvari, cum eis rite adhibemus ſuffragia, & certo quoque hanc aut illam ſingularem accipere a nobis ſublevationem, cum ad eam ſigillatim dirigitur intentio applicantium ſuffragium. Ratio eſt, quia extat promiſſio divina de acceptandis ſuffragiis noſtris, ſive generatim pro animabus Purgatorii, ſi indeterminate & generatim offerantur, ſive ſigillatim, & in individuo; ſi ad eum modum fiat ſuffragiorum oratio. Atque ita paſſim Theologi indiſcriminatim loquentes de ſuffragationibus noſtris, ſive pro aliis ſuperſtitibus, ſive pro defunctis, ſupponere videntur, utramque æque eſſe infallibilem, ac certam; & diſerte quod mortuos Lud. a Cruce in Bull. defunctorum dub. 4. Argent. in 4. diſput. 45. quæſt. unica art. 3. verſic. Præterea dabo. Suarez t. 4. 3. part. diſp. 48. ſect. 6. num. 5. & multi, quos profert, & ſequitur Scortia l. 2. de Miſſ. c. 2. nu. 11. & Fagundez l. 9. in 2. præcep. Eccleſ. c. 2. n. 20.

Confirmatur hæc doctrina ex eo, quod, cum animæ fidelium defunctorum in Purgatorio hærentes ſint nobis charitate conjunctæ, & quamvis non ultra ſpectantes ad forum Eccleſiaſticum, ejuſque Juriſdictioni jam ſubductæ, tamen pertinent adhuc ad Eccleſiaſticam communionem ratione charitatis, ut D. Auguſt. optime docet 20. civ. cap. 9. cum item multo plus ſublevatione egeant, quam ſuperſtites, qui ſibi ipſiſmet ſubvenire ſuis actibus poſſunt; veriſimilimum apparere, Deum, cujus miſericordiæ non eſt numerus, ab amplificationem charitatis, quæ ab ipſa ne quidem morte abrumpi poteſt, inſtituiſſe, ut poſſemus pias illas animas charitatis vinculo nobis conjunctas ſuffragiis noſtris juvare, exhibendo pro eis ſolutionem condignam, appenſis in eorum bonum precibus noſtris.

Nec obſtat 1. quod ſubſidia noſtra defunctis per modum ſuffragii prodeſſe dicantur, atque adeo non ex certa promiſſione acceptionis divinæ: Nam reſp. per huac modum loquendi tantum ſignificari, noſtra ſubſidia non prodeſſe animabus purgatorii per modum abſolutionis judiciariæ: tum quia nulli ſuper terram poteſtati, & multo minus privatis fidelibus, ſubſunt; tum quia hic non contingit, ut in Sacramento pœnitentiæ, in qua pars aliqua pœnæ temporalis, ex rigore luendæ a peccatore, remittitur ei ex opere operato Sacramenti. Non negatur autem eo loquendi modo, quin ſuffragia noſtra ſicut pro vivis, ita & pro defunctis, per modum piæ ſubventionis, & condignæ ſolutionis accepientur infallibiliter a Deo ex juſtitia, ratione pacti nobiſcum initi.

Nec obſtat 2. quod ex revelationibus quibuſdam habeatur, animas Purgatorii certa propoſuiſſe ſuffragia, affirmantes, ſi illa adhibeantur, ſperare ſe a divina benignitate liberationem a cruciatibus: qui modus loquendi non ſonat liberationem certam ex juſtitia, ſive divina ſpeciali promiſione; nam reſp. eas animas merito timere potuiſſe, ne per culpam ſuffragatorum ſubſidia illa ad nihil valerent. Deinde timere etiam potuerunt, ne ſpeciali aliquo Dei Judicio in ultionem peccatorum ſuorum, præter communem legem, oblata pro ipſis ſuffragia repudiarentur; tametſi enim ſit promiſſio univerſalis de his ſuffragiis, cum offerrentur, acceptandis: tamen interdum poteſt eſſe aliqua exceptio, ob ſpeciale demeritum, quo anima ſe hic in vita reddiderit indigna tali ſublevatione per hoc ſuffragium. Eſt in hanc rem luculentum in vita Rabani, quo Frater, qui in vita crudelis fuerat erga animas purgatorii, eiſque ſubduxerat indictas a Rabano eleemoſynas, poſt mortem conteſtatus eſt, ſe in pœnam fuiſſe privatum ſublevatione per eleemoſynas pro eo factas, earumque fructum collatum aliis animabus.

QUÆSTIO XXV.

An Confeſſarius pœnitenti poſſit imponere pœnitentiam defunctis applicandam?

AFfirmant Amicus tom. 8. diſt. 16. §. 5. dub. 3. num. 63. Lugo de pœniten. diſt. 25. num. 94. Pellizarius in Man. cap. 10. §. 3. num. 211. Ferdin. de Caſtro Palao tom. 2. de Sacram. quæſt. 14. dub. 6. num. 95. ubi ait: eam ante 40. annos fuiſſe receptiſſimam, & contrariam a doctis viris non ſine riſu exceptam,

ptam, quibus addi poſſunt. Tamb. l. 4. c. 1. §. 4. n. 1. Dian. p. 1. tr. 4. reſ. 54. & in addit. reſ. 11. p. 9. tr. 7. reſ. 57. & maxime p. 17. tract. 8. reſ. 26. Turrianus in tr. de pœnit. diſt. 37. dub. 4. Petrus Marchantius in Tribunali Sacro to. 1. tract. 6. tit. 3. qu. 5. teſtaturque C. Lugo l. c. hanc ſententiam eſſe ſenſui fidelium, & praxi confeſſariorum multo conformiorem. Quibus etiam Raynaudus qu. 2. n. 3. adhæret.

Probant 1. hanc ſententiam ex Cathechiſmo Romano, in doctrina de ſatisfactione docet, imponendam eſſe orationem pro defunctis in qua includitur eleemoſyna acceptiſſima, & ipſi ſic liberati orabunt pro pœnitente.

Probant 2. quia pro pœnitentia Sacramentali poteſt confeſſarius injungere eleemoſynam, uti paſſim omnes concedunt; ergo etiam poterit injungere opera animabus purgatorii applicanda, cum & hæc ſint eleemoſynæ, & quidem præſtantiſſimæ, genus.

Probant 3. quia, ſi quid obſtaret, eſſet hoc, quod ſatisfactionis fructus ex inſtitutione Chriſti deberet ipſi pœnitenti applicari; atqui hoc non obſtat. Major eſt Adverſ. Minor probatur quia licet ſatisfactio ex opere operato proveniens non poſſit alteri applicari, poteſt tamen adhuc alteri applicari ſatisfactio, quæ ex opere operantis oritur, quod Lugo n. 63. tribus argumentis oſtendit. 1. Quia pœnitens non tenetur illud opus exequi in ſtatu gratiæ; ergo neque requiritur, ut fructus ſatisfactorius operi operantis reſpondens pœnitenti applicetur. 2. Quia ad conſecutionem indulgentiæ poteſt Pontifex exigere opus aliquod factum pro defunctis, & concedere indulgentiam ei, qui jejunat, vel orat pro defunctis; quo caſu illud opus, quo ad ſatisfactionem ex opere operantis applicatur defuncto, retinet tamen ſatisfactionem ex opere operato pro ipſomet operante; cur ergo confeſſarius non poterit hoc ipſum facere? 3. Martyr poteſt applicare ſatisfactionem illius paſſionis ex opere operantis pro aliquo defuncto, & tamen paſſio illa habebit apud Martyrem quaſi ex opere operato expiationem totius pœnæ propter martyrii privilegium; ergo ſimiliter poterit opus a confeſſario impoſitum afferre pœnitenti effectum remiſſionis pœnæ ex opere operato, licet ſatisfactio ex opere operantis applicetur defuncto. Quod ipſum adhuc confirmari poteſt alia circumſtantia, quam Marchantius apud Dianam p. 11. tr. 7. reſ. 57. affert, quod ſcilicet is, qui tenebatur ad officium defunctorum pro defuncto legere, & non legit, ſi poſtea confeſſarius ei pro pœnitentia illud legendum imponat, neque aliam pœnitentiam adjungat, vere per talem pœnitentiam, & priori obligationi ſatisfaciat, & ſacramentalem pœnitentiam adimpleat: atqui hoc fieri non poſſet, ſi fructum ſatisfactorium ex tali officio provenientem non poſſet alteri applicare; ergo &c.

Probat. 4. Raynaudus. Quia ad ſatisfactionem Sacramentalem ſufficit, ut pœnitens oneretur & mulctetur, ſubeatque nonnullam pro peccatis vindictam; abunde factum erit Sacramento, & ejus inſtitutioni ſervitum erit quantum ſatis. Atqui eo ipſo, quod imponitur pœnitenti obligatio hanc pœnitentiam ſubeundi, ejuſque fructum applicandi alteri, obtinetur finis prædictus gravandi pœnitentiam, & juſta ultione vindicandi peccatum ab eo admiſſum; præſertim ſi peccatum illud fuerit ſocordiæ in hoc genere, quale incurrunt deſides executores Teſtamentorum piorum. Igitur talis impoſitio pœnitentiæ non eſt contra finem Sacramenti. Nemo ſane contendet, pœnitentem, qui a ſe abdicabit fructum ſatisfactorium pœnitentiæ ipſi injunctæ, eumque ad alium transferet, feciſſe contra illius Sacramenti inſtitutionem.

Reſolutio.

Contraria tamen ſententia, ſpectata natura Sacramentalis ſatisfactionis probabilior videtur, eamque docent Joannes Sanchea in ſelect. diſp. 16. n. 1. Bordonus in conſil. regul. tom. 2. reſol. 20. qu. 4. num. 16. Philippus a Cruce in Theſauro Eccl. tract. 2. §. 6. n. 11. Vega in Summa to. 2. c. 64. caſ. 4. Andreas Mendo in append. ad Bullam cruciatæ d. 4. cap. 8. n. 62. cit. apud Dianam l. ſupra indicati, ubi etiam teſtatur, hanc quæſtionem magnos rumores excitaſſe inter aliquos Patres Romæ exiſtentes. Probatur autem hæc ſententia potiſſimum unico, ſed ſufficienti, & ſatis efficaci, argumento, quod tali modo formari poteſt: Satisfactio Sacramentalis præciſe inſtituta fuit ad delendam pœnam temporalem peccatis ipſius pœnitentis debitam; ergo non poteſt ea ſatisfactio ad pœnam alterius delendam applicari. Conſequens patet. Antecedens probatur 1. ex paritate cum attritione. Nam ſicut Chriſtus ad remittendam culpam voluit imperfectam aliquam pœnitentiam a peccatore adhiberi, & per Sacramentum ſupplere id, quod deeſt ad perfectam pœnitentiam, licet potuiſſet, ut multi volunt, ſine ullo actu pœnitentis remittere omnia peccata per ſolam ſcilicet abſolutionem Sacerdotis; ita ſimiliter ad remittendam pœnam voluit, imperfectam aliquam ſatisfactionem exhiberi, quæ poſtea virtute Sacramenti quodammodo elevetur, & majus incrementum accipiat ad majorem longe partem pœnæ temporalis delendam, quam deleviſſet, ſi non fuiſſet conjuncta Sacramento; ergo ſicut ipſum augmentum ex opere operato proveniens non poteſt alteri applicari, ita nec illa inchoata ſatisfactio pœnitentis, cui illud augmentum adjicitur, poterit alteri applicari. Probatur 2. idem Antecedens ex eo, quod ſatisfactio ideo a Chriſto ſit requiſita ad hoc Sacramentum, atque adeo a Conc. Trident. pars integralis ejuſdem Sacramenti dicatur: quia ſicut per attritionem, & confeſſionem reatus culpæ tollitur, ita per eam reatus pœnæ tollitur, atque adeo Sacramentum hoc virtutem, & efficaciam habet, ad totum reatum peccati deſtruendum; ergo ſicut attritio, & confeſſio illius tantum peccati, quod in confeſſione explicatum eſt, reatum tollunt quoad culpam; ita etiam ſatisfactio non alium pœnæ reatum, quam qui ex iiſdem culpis ortus eſt, delebit, atque adeo non poterit ad pœnam alte-

alterius minuendam, vel delendam applicari.

Confirmatur hæc doctrina 1. ex natura hujus Sacramenti, quod inſtitutum eſt per modum judicii; ergo, ſicut quando in judicio quis accuſatur ob varia debita contracta, non poteſt judex obligare reum ad ſolutionem alienorum debitorum, ſed tantum ad propria debita ſolvenda; ita nec confeſſarius poterit obligare pœnitentem ad aliena debita ſolvenda, propriis relictis: maxime cum debitum proprium tam grave ſit, quale in præſenti caſu eſt purgatorium aliquot annorum. Quis enim non dicat durum, ſi non iniquum judicem, qui reo præciperet, ut pecuniam, quam paratam haberet ad propria debita ſolvenda, ad alterius *p.* exolvenda debita expenderet, ipſe vero reus poſtea ex defectu ſolutionis aliquot annis graviſſimum carcerem ſubiret? Atqui ſimile quid faceret confeſſarius injungens pœnitenti, ut ſua opera pro animabus purgatorii offerat; ergo.

Confirmatur 2. quia ex contraria ſententia ſequitur, in tali caſu adfuturam Sacramentalem ſatisfactionem, & non adfuturam: hoc autem implicat; ergo & illorum ſententia. Min. & primum membrum majoris facile ab adverſariis conceditur. Alterum membrum probatur, quia ſatisfactio Sacramentalis eſt remiſſio propriæ pœnæ (nam nullus effectus Sacramentalis poteſt alteri applicari) per propriam ſatisfactionem procurata: atqui talis ſatisfactio in dicto caſu non adeſſet; ergo. Major patet, Minor probatur, quia totum opus, quatenus eſt ſatisfactorium ex opere operantis, tranſcribitur animabus, ut volunt adverſarii; ergo nihil ſupereſt, per quod dicatur ſatisfieri Deo pro pœna peccati; ſed ſi Deus propter Sacramenta aliquid pœnæ remittat, talis remiſſio potius liberalis condonatio, quam ſatisfactio, diceretur: Sicut ſi Petrus deberet Principi centum florenos, & hos Paulo ad debita ſua expungenda offerret, ideoque Princeps per talem donationem moveretur ad quinquaginta florenos eidem Petro remittendos; tale debitum potius a Principe condonatum, quam per ſatisfactionem Petri deletum diceretur; aut certe non eſſet ratio, cur etiam abſente ſatisfactorio opere non ſolius confeſſionis intuitu etiam Deus fructum ſatisfactorium largiretur; ergo. Neque dicas cum C. Lugone, adhuc illam voluntatem bonam, qua pœnitentiæ poſtea vult applicare jejunium pro defuncto, ſupereſſe pro ſatisfactione; cum enim ea voluntas non offerat ſe ipſam pro defuncto, ſed tantum alios actus, hoc ipſo ſoli pœnitenti ſatisfactio ex ea proveniens remanebit. Nam contra eſt, quod, licet in actu ſignato illa voluntas ſe non offerat, id ipſum tamen in actu exercito faciat, alioqui, qui diceret: Volo dare eleemoſynam pro defuncto, & ſtatim daret, nihil ſatisfaceret pro defuncto, cum opus externum ſine actu interno voluntatis, utpote libertate carens, ſatisfactorium eſſe non poſſit.

Neque obſtant argumenta in oppoſitum allata; nam ad 1. ℞. Quod Cathechiſmus Romanus, præterquam quod non majorem authoritatem habeat, quam ille Doctor, qui eum compoſuit, facile de fructu impetrationis intelligi poſſit, quem facilius noſtræ ſententiæ Authores concedent animabus purgatorii applicari poſſe, licet & hoc ipſum non improbabiliter neget Joannes Sanchez, ratus, animabus nihil, niſi quod per modum ſatisfactionis offertur, prodeſſe.

Ad 2. ℞. negando conſequentiam, & paritatem; nam ſi præcipiat confeſſarius eleemoſynam pauperi dandam, non præcipit, ut etiam ſatisfactionem, quæ ex tali datione oritur, applicet pauperi; unde adhuc obtinetur totus finis, quem Chriſtus in exigenda ſatisfactione pro hoc Sacramento intendit. Secus autem ſe res habet, quando ſatisfactio animabus applicatur, ut ex dictis patet.

Ad 3. ℞. negando minorem primi ſyllogiſmi, & antecedens ſecundi, ad cujus primam probationem ℞. Antecedens illud, quod ſcil. pœnitens non teneatur pœnitentiam in ſtatu gratiæ exequi, ſatis incertum eſſe, & forte probabilius ab aliquibus negari; quidquid tamen ſit de illius veritate reſp. negando conſequentiam: quia ſaltem illa ſatisfactio adhuc reviviſcere poteſt, atque adeo illo ſaltem tempore applicari debet ipſi pœnitenti; neque enim apparet ulla ſolida ratio, cur Sacramenta quoad alios fructus, ſcilicet remiſſionem culpæ, & gratiæ, & non etiam quoad fructum remiſſionis pœnæ, reviviſcere poſſint. Ad ſecundam, & tertiam probationem ex inſtantia Jubilæi, & martyrii petitam adhuc facilius reſp. negando paritatem inter illum, & noſtrum caſum; quia tunc ex nullo capite oritur obligatio, fructum ſatisfactionis operi operantis reſpondentem ſibi applicandi; ſicut tamen, in Sacramento iſto adeſſe ejuſmodi obligationem ſupra oſtendi. Ad confirmationem Marchantii reſp. negando; illo caſu poſſe ſolam recitationem officii divini pro pœnitentia imponi; Etſi enim communiter Auctores doceant, poſſe pœnitenti imponi opera alias præcepta, id tamen ſemper intelligendum eſt de operibus talibus, ex quibus fructum ſatisfactorium alteri offerre non tenetur, idque colligitur ex argumentis pro noſtra concluſione allatis.

Ad 4. Raynaudi argumentum ℞. negando pariter, finem Sacramentalis ſatisfactionis eſſe onerationem, & mulctam pœnitentis præciſe, ut ſic ſpectatam, ſed ut ſatisfactoriam pro reatu pœnæ ipſius pœnitentis, uti ex probatione ſententiæ noſtræ patet; quo ſuppoſito totum ruit Raynaudi argumentum.

QUÆSTIO XXVI.

An ſubſidia, quæ quis pro ſe defuncto procurare conſtituit, rectius in vita procuret?

Affirmat Raynaud. l. 3. pu. 3. q. 4. cum Zerola, Fagundez, Pinello, Marchino, Ceredo, & aliis, idque ob ſequentes rationes: 1. Hac ratione proſpicitur ſecuritati exhibitionis ſuffragiorum, caveturque ne infidelitas ſæpiſſime deprehenſa executorum, vel hæredum averrat expenſas pro ſubſidiis proviſas in alia negotia cum fraude defuncti. Perit enim ei

ſub-

Digitized by Google

ſublevatio expectata, ut recte ait Gabriel ſect. 58. in can. lit. B. 2. Difficilius, ac proinde magis ſatisfactorium eſt, dare in vita, quam relinquere erogandum poſt mortem. 3. Quia juxta ſententiam, quam tradit Suarea tom. 4. 3. p. diſp. 48. ſect. 8. n. 11. & ſequentibus, cum Richardo in 4. diſp. 45. a. 4. qu. 5. & Gabriele, lect. 58. in Can. lit. C. cum extrema operis ſatisfactorii oppoſitio addat voluntati illud exercendi portionem aliquam fructus meritorii, & ſatisfactorii, ſupra eam, quæ rependitur volitioni internæ, is, qui poſt vitam ſuam diſtulit executionem ſuæ prædictæ voluntatis, privabitur eo fructu ſui operis: quod apud me evincitur ea ratione, quæ petitur ex defectu formalis libertatis, & honeſtatis in opere præciſe prout externo, & abjuncto a voluntate interna, ut contingit, cum volitio præceſſit in vita, opus autem externum ſubſequitur poſt mortem. 4. Quia per ſe notum eſt, multo minus meritorium eſſe, res ſuas abjicere, cum retineri ultra non poſſunt, quam cum adhuc homo eis uti poteſt; quo pertinet vulgatus verſus:

Da tua, cum tua ſunt; poſt mortem tunc tua non ſunt.

Hinc S. Luciæ Mater, cum filiæ urgenti ad eroganda bona diceret: Tege oculos meos, & quodcumque tibi placuerit de iſtis facultatibus facito. Dixit Lucia: Audi, Mater, conſilium meum: Non ſatis Deo charus eſt, qui illi hoc dat, quod ſecum ferre non poteſt, & quo ipſe perfrui non poteſt. Sed ſi tu vis grata eſſe Deo, hoc illi da, quo poteris tu uti. Moriens enim nulla re poteris uti, & quod das, ideo das, quia tecum ferre non prævales. Vivens ergo, & ſalutem tui corporis habens, da Chriſto, quod poſſides.

Reſolutio.

Probabilior tamen videtur negans ſententia, quam Layman l. 5. tr. 5. c. n. 15. & cum eo Antonius Honcala opuſc. 4. tr. 3. fol. 62. tradunt. Et probatur 1. ex communi praxi fidelium, ex quibus vix milleſimus quiſque contrariæ ſententiæ praxim ſequitur, ad quod tamen, vel maxime confeſſarii, & concionatores illos excitare deberent, ſi rationes adverſariorum tam forent efficaces.

Secundo, quia cum nemo, vel unico momento ſit ſecurus de vita retinenda, hoc ipſo in vegeta adhuc ætate deberet ſua expendere; cum autem & contingere poſſet, ut in adultam ſenectam ſuperviveret, hoc ipſo in periculum multi ſe conjicerent, ne aut neceſſariorum defectus paterentur, aut caſus occurrerent, in quibus prudenter, imo & neceſſario aliam diſpoſitionem, quam prius fecerant, facere deberent.

Tertio, quia cum poſt executionem factam multa adhuc peccata committere, atque adeo grandem reatum pœnæ contrahere, & cum ex eo vita diſcedere quis poſſit, non habere tunc quidquam amplius, quo reatum talem extinguere poſſet, maxime ſi propinquos ſibi parum affectos, & ſua potius quærentes, quam aliena curantes, haberet.

Quarto, quia ad reatum pœnæ delendum in vita, habet multa alia media v. g. Indulgentias, communiones, tribulationes patienter toleratas, eleemoſynæ moderatas elargitiones, ut adeo non videatur neceſſarium, tam difficile pleriſque medium eligere.

Quinto, poſt mortem conſtitui poſſent ſacrificia in altari privilegiato offerenda pro anima illa redimenda, qui fructus participari non poteſt per ſacrificia anticipando procurata.

Neque obſtant argumenta contrariæ ſententiæ. Nam ad 1. ℞. Cum ſupremæ voluntates ſanctæ haberi debeant, magnam ordinarie curam a Magiſtratu tam Eccleſiaſtico, quam Politico, ſuſcipi, ut tales voluntates executioni mandentur. Dein ubi juſtus timor concipi poſſet, ne propinqui eaequantur ſopremam voluntatem, prius certa quantitas in fidas aliorum manus committi poſſet, quæ poſt mortem in decreta ſubſidia procuranda expendatur. Quod ſi vero, & executio omnino negligeretur, ſeparari tamen merito poſſet, Deum, qui approbat voluntatem, ubi non invenit facultatem, illam ſatisfactionem, quæ ex neglectis operibus obventura erat, aut per ſuam benignitatem ſuppleturum, aut per applicatas alias ſatisfactiones compenſaturum.

Ad 2. ℞. Meritum illud, quod ex difficultate oritur, poſſe facile aliis operibus piis, maxime eleemoſynis, in quibus eadem ſæpe difficultas reperitur, compenſari; dein non omnia ſtatim, quæ magis meritoria ſunt, ſuſcipere oportet, maxime ſi graves rationes ad omiſſionem illius impellant, quales ſunt, quæ pro noſtra ſententia ſunt allatæ.

Ad 3. ℞. Incertum in primis eſſe, an opus externum, etiam prout a Raynaudo ſumitur, aliquid ponderis ad meritum adjiciat, cum ſatis multi Theologi id negent. Deinde vero licet plus tunc, ſi in vita ipſe bona ſua diſtribuat, mereatur, & ſatisfaciat; quia tamen pro reatu poſtea contrahendo nihil haberet, quod pro ſatisfactione offerret, hoc ipſo majus commodum ex anticipata diſpoſitione non referret.

Ad 4. ℞. Nimium id probare, nimirum ſi quis paulo ante mortem ſua diſtribueret in pauperes, non magnum meritum habiturum, cum brevi omnia ſe relinquere debere ſciat, quod tamen nec ipſi adverſarii dicent; certe S. Laurentius non modice commendatur ob diſtributionem bonorum Eccleſiaſticorum in pauperes, licet ſciverit, eas in manus Tyranni venturas, ſi ipſe non diſtribueret. Meritum ergo, & libertas in eo conſiſtit, quod, cum alias profanas diſpoſitiones facere potuiſſet, potius pias in animæ ſuæ ſalutem facere voluerit, ad quod parum refert, an cito, an tardius opes ſuas relinquere debuiſſet. Adde, quod, ſicut in aliis neceſſariis actionibus poſſumus eaſdem quodammodo liberas efficere per intentionem, qua profitemur, nos eam, licet neceſſaria non foret, nihilominus propter Dei beneplacitum, & amorem peracturos; ita ſimilis intentio circa opes neceſſario relinquendas fieri queat.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO XXVII.

Conſultius ne ſit magnam pecuniæ ſummam in mox pro defunctis dicendas miſſas, an vero in fundationes perpetuas expendere?

VIdentur cum Philiarcho fundationes præferendæ, cui etiam Raynaudus quæſt. 6. n. 51. adſtipulatur ex parte, dum ait: Ajo igitur, tametſi res habet, ut dixi, me tamen noluiſſe aſſerere, præeligendam ſimpliciter eſſe acervationem ſubſidiorum, quam faſſus ſum præligi oportere, ſi ſermo præciſe ſit de ſublevatione animarum. Propter alia namque capita conſultius frequenter eſt, inſtituere fundationes perpetuas: maxime, quia inde poteſt creſcere, & amplificari divina gloria, ſuppeditando ſtipendium, & cum eo congruam ſuſtentationem ſaltem ex parte, additis divino cultui perſonis, a quibus plurima alia bona fient, quorum fructus redundabit in fundatorem. Illa item multiplicatio ſucceſſiva ſubſidiorum poteſt cedere in publicam utilitatem, quatenus plebs fidelis reperiet, verb. grat. alicubi certo tempore ſacrum, ubi alioqui non audiretur; vel intereſſe poterit officiis divinis, quæ alioqui inibi non celebrarentur. Ob quas rationes, dimiſſis aliis minus commodis, quas adhibet Philiarchus de Offic. Sacerdot. 1. part. l. 2. capitul. 13. non poſſunt excuſari a gravi culpa, qui perpetuas fundationes pro mortuo non vindicato relinquunt, prætextu, quod ea anima non tamdiu manſerit in purgatorio. Nam quamvis præfixus unicuique animæ terminus purgatorii incertus ſit, & niſi per ſuffragia brevietur, poſſit eſſe valde longus, tamen quidquid ſit, an anima illa perſeveret in purgatorio, cæteræ rationes allatæ ſemper militant. Itaque fundationes bonæ, & ſanctæ ſunt; poteſtque etiam contingere, ut proſint animabus tantumdem, quantum acervatio ſubſidiorum: non quidem attendendo, quod præciſe occurrit nobis, ſed ſpectando, quæ Deus, cui homo ea fundatione perpetua rem acceptiſſimam facit, per benignitatem ſuam curare poteſt, excitando varios, ut ei ſimul varia ſubſidia applicent, unde non minus ſublevetur, quam, ſi fundatione dimiſſa, intentus tantum fuiſſet in acervandum ſibi cumulum ſuffragiorum ſtatim, aut mox ab obitu. Sed, & Jacobus Hautinus lib. 3. art. 2. n. 894. conſentit, ſi toti purgatorio ſive omnibus animabus in communi, ſubſidium ferre quis deſideret, quia ſic creſcit fructus pecuniæ, atque in perpetuum porrigitur, ex eaque animæ perenniter juvantur.

Reſolutio.

Contraria tamen ſententia, quæ merito quibus magis placet, ſi præciſe animarum ſubſidium ſpectetur, quam docent Major, Gabriel, Palud. Petanus apud Raynaudum loco cit. num. 42. Probatur 1. quia ſuffragia non cauſant remiſſionem reatus, niſi prout exhibita. Igitur quantumcumque ſint per longam moram multiplicanda ſuffragia, tardius proderunt animæ, quam ſi quam primum exhibeantur. Eatenus enim proſunt ſuffragia quatenus decurrant ſpatium purgatorii. Sæpe autem continget, ut pauciora ſuffragia, quam quæ uſque ad mundi finem interventu fundationis exhiberentur, ſufficiant ad animæ liberationem.

Probatur 2. quia per talem ſimultaneam largitionem avertitur grave periculum, in quod frequentiſſime venitur poſitis fundationibus. Nimirum quod ſæpe per avaritiam eorum, qui oneribus fundationum ſe gravant, nova ſubinde onera ſimilia ſuſcipiantur. Ad quod licet remedia quædam ſuppeditet Gabriel lect. 27. in canon. litt. P. & Q. ad R. tamen ægre revocantur ad praxim. Sæpe idem, quod ipſum Gabriel lect. 28. litt. M. ex Gerſone fuſe proſequitur, incidunt cauſæ, ob quas ſuffragia, vel minuuntur, vel tolluntur. Ejuſmodi cauſa nominatim eſt, cum bonis, quibus inædificata eſt fundatio pereuntibus, aut alio averſis, ſive injuria, ſive malitia eorum, quibus ſunt concredita, ſucciditur ſperata perpetuitas ſuffragiorum. Idem ſæpe accidit, tempore rerum edaci, ſyngraphas conſumente, aut incendio, vel ſimili fortuito eventu, cenſum ſuffragiis continuandis neceſſarium diſſipante. Quod ſi concedere placeat, bona illa authentica ſcripta, quibus hæc eorum onera continentur, non intercidere; tamen facile contingit, ut experimento quotidiano compertum eſt, ut rerum, pretiis mutatis, cenſus, qui ad multa ſubſidia erat ſufficiens tempore fundationis evadat notabiliter tenuis, nec niſi ad pauca ſufficiens. Hinc enim fere ortæ ſunt reductiones illæ Miſſarum, quas Tridentinum permiſit Epiſcopis; & ut ea facultas a Concilio conceſſa ſit intelligenda, de quo litigant varii apud Dianam par. 2. tract. 14. reſol. 1. & aliquot frequentius. Neque obſtant argumenta in contrarium allata, quia probant potius, ſi viventium commoda, ſive propria, ſive aliena ſpectentur, fundationes ejuſmodi eſſe præferendas, quod facile conceditur, maxime ſi Monaſteria, & Xenodochia fundentur; ſed hoc eſt extra præſentem controverſiam.

QUÆSTIO XXVIII.

An Deus ſuppleat defectum parvulorum ſine Baptiſmo morientium, eiſque gratiam largiatur?

ITA arbitratus eſt Pelbartus de communi, ut ipſe ait, Doctorum ſui temporis ſententia; nempe quod Deus ſuppleturus ſit Baptiſmum, & infantem gratia, ac gloria donaturus, ſi contingat puerum baptizandum emori inter baptizantis manus ante perfectum Baptiſmum; vel ſi moriarur in via, cum ad Baptiſmum defertur, adibeturque diligentia, ut Baptiſmo initietur; vel ſi excutiatur e matris utero per abortum poſt commendationem ejus ad Deum, ut Baptiſmum ſuppleat. In omnibus his eventibus Baprifmum a Deo ſuppleri cenſuit Pelbartus. Nec diſſimilia quoad Baptiſmi ſuppletionem per orationem pa-

patentum habent alii, ut Cajetao. 3. p. q. 62. art. 2. in condit. integr. Gerſon. 3. p. ſerm. de Nativit. B. V. conſid. 2. & confirmari poteſt per paritatem cum pœnitentiæ Sacramento, ubi, ſi pœnitens, quantum in ſe erit, fecerit, & a confeſſario legitime abſolutus noo fuerit (quocumque ex defectu id acciderit) ſuppleri hunc defectum a Deo, & gratiam ſacramentalem nihilominus tribui, non pauci docent. Cajet. idipſum ex alio fundamento admittit, contendens in ea ſumma realis Baptiſmi admioiſtrandi difficultate, verius impoſſibilitate, Baptiſmi locum tenere poſſe parentum preces; & fœtus oblationem, ot fiebat in lege naturæ, & Moſaica. Nam ſacramentum, quod infantes in lege oaturæ a peccato originis mundabantur, aliud non fuit, quam talis aliqua precatoria oblatio, ut Hugo Victorinus tract. de Sacramento legis naturæ recte docuit. Nec aliter juſtificabantur iofantes poſt inſtitutam circumciſionem, ſi ante octiduum vitæ, quo circumciſio conferebatur, e vita excederent. Imo ne illo quidem octiduo aliter juſtificabantur, ſive fœminæ (ut notum eſt, cum in eis circumciſio locum apud Hebræos noo haberet, quidquid fabulatus ſit Strabo lib. 25.) ſive mares, reſpectu quorum circumciſio erat tantum ſignaculum juſtitiæ fidei, & nota corporea ad ſecernendum populum Dei. Et cum in ea conferebatur ſanctitas infanti, nequaquam conferebator in circumciſione, præciſe ut circumciſio erat, ſed prout adjunctam, vel conſertam habebat oblationem prædictam, & ex ea mente peragebatur illa iofantis truncatio. Viſum ergo eſt Cajetano, hoc Baptiſmi ſupplementum poſſe infantem prodeſſe in prædicta impoſſibilitate adminiſtrandi ei re ipſa Baptiſmum.

Reſolutio.

Negat Raynaudus, aitque Cajetani placitum improbaſſe S. Pium V. & expungi juſſiſſe ex Romana commentariorum Cajetani editione, quam ceteræ deinceps ſunt æmulatæ, unde in eis nunc non comparet illa Cajetani doctrina. Suarez ait, eſſe placitum temerarium, & errori proximum. Sed breviter ratio eſt, quia verba Chriſti ſunt abſoluta; & per negationem, quæ malignantis naturæ eſt, præcidunt non renatis omnem ſpem gloriæ. In qua ergo poteſtate Cajetanus ſupplementum aliquod Baptiſmi excogitat, diverſum a perfecta in Deum converſione actuali, cujus infantes noo ſunt capaces? Eodem modo urgendi ſunt alii, qui divinant forte Deum in tali neceſſitate ad preces parentum infundere infanti gratiam, & ſupplere Baptiſmum. Poſſet hoc ſane Deus, ſi luberet, ut recte pronunciavit Adrianus; tamen quod ita faciat, abſurde jactatur, cum præſtet peremptorium Chriſti edictum arcens infantes quoſcumque aditu gloriæ, niſi Baptiſmo perfundantur. Æque explodendi ſunt, qui exiſtimarunt, non privari fructu Baptiſmi eos, quos ſola miniſtri perverſitas, & malignitas exortes Baptiſmi fecerit. Hos merito refellit Alanus, quia undecumque proveniat defectus medii ad gratiam præciſe neceſſarii, occluditur via ad gloriam, & ſalus fit deſperata. Impoſuit profecto omnibus his Doctoribus ſpecies miſerationis erga parvulos vero Baptiſmo deſtitutos in maternis viſceribus, vel ob miniſtrorum iniquitatem. Viſum quippe eis eſt admodum durum admittere, relinqui a Deo abſque unico ſalutis remedio tot peccati actualis expertes animulas. Verum noo debent nobis Dei conſilia dura videri, quantumvis ſint inſcrutabilia; ſed dimiſſis divini illius conſilii cauſis, quarum aliquas proponit D. Auguſtin. dicendum eſt cum eodem, nimiæ vanitatis, & cæcitatis eſſe, velle judicare, cur una eademque parvulorum cauſa, ſuper alium veniat miſericordia ejus, ſuper alium veniat ira ejus; cur, inquam, unus præciſe neceſſarium gratiæ, & æternæ ſalutis medium abſque ulla difficultate aſſequatur, alius extremæ neceſſitati ſpirituali ſubjaceat, nec ſit ad manum, unde ei ſubveniatur, cujuſmodi nominatim eſt, qui deliteſcit intra uterum matris, ubi Baptiſmum recipere non poteſt, ſine quo eſt periturus. Quid ergo? Admittemus hujuſmodi infantes deſeri a Deo in extrema illa neceſſitate ſpirituali? Apoſtolus diſerte pronunciat, velle Deum omnes homioes ſalvos fieri; quæ verba D. Auguſtin. ad parvulos quoque materno utero abditos pertinere docet. Et vere negari non poteſt, eos ad finem ſupernaturalem ordinari. Alioqui non haberent peccatum originis, eſſentque in ſtatu puræ naturæ. Illa autem ordinatio nihil aliud eſt, quam intentio, qua Deus illi gloriam naturæ ipſorum indebitam voluit. At ea volitio, & intentio finis, ſi vera fuit, habuit neceſſario adjunctam volitionem providendi media fini illi conſequendo idonea, & ſaltem ſufficientia, cujuſmodi diximus eſſe Baptiſmum, qui tamen his infantibus utero concluſis adhiberi non poteſt. Res eſt profecto non parum implexa, & ut ait Junilius, de talium abortivorum ſtatu merito ſubtilis cauſa, dubiuſque tractatus eſt. Nec aliter Proſper: Sunt certe, qui haſtam objiciant, & difficultati ſuccumbentes negent, proviſa iſtiuſmodi infantibus, qui intra maternum uterum inexpiati obeunt, ſufficientia ſalutis media. Ita Gregor., Vaſq., Becanus, aliique nonnulli tum recentiorum, tum antiquorum Theologorum, quibus in ſpecie favent S. Auguſt., Proſper, & Fulgentius. Sed præſtat dicere cum Vega, Bellarmino, Suarez, Trigoſio, Deum parvulos iſtos non dereliquiſſe uſquequaque, ſed vere, ſicuti eis gloriam voluit, quantum eſt ex ſe, ita iiſdem ſalutis media ſufficientia providiſſe, quantum eſt ex ſe, & ſaltem in cauſis univerſalibus, & quantum eſt ex ſe, mediorum illorum applicationem, neque impediviſſe, neque ut per alios impediretur, effeciſſe, vel intendiſſe, ſed potius habuiſſe volitionem veram, ut applicarentur; etiamſi ob diſpoſitionem, & curſum cauſarum naturalium, quem invertere noo tenetur, vel ob perverſitatem miniſtri, quem vult illibatis ſuæ libertatis juribus frui, contingat media illa, omnibus parvulis proviſa in uno aliquo ſpeciali eventu aliunde, quam ex Dei intentione, deficere, eumque defectum, & noo applicationem Deus,

alia ſecundum noſtrum concipiendi modum concomitante volitione permittat. Non enim volitio, ut ſuppetant his parvulis media ad ſalutem ſufficientia, pugnat cum volitione permittendi non applicationem, ſive defectum eorum, qui ex aliis cauſis prævidetur eventurus, & cum morali impoſſibilitate applicationis conſecuturus, ſuppoſito curſu rerum, quem Deus, ut generalis dumtaxat proviſor ſupernaturalis, non tenetur immutare vi intentionis illius, veræ quidem, & non ementitæ, ſed tamen non niſi inefficacis, quam de omnium plane, etiam parvulorum ſalute habet. Eaque ratione incolumis retinetur ordo perfectæ providentiæ in Deo gratiæ Authore. Et verum quidem eſt, adultis extrema ſalutis neceſſitate laborantibus, in naturali impoſſibilitate perveniendi ad Baptiſmum, ſubveniri a Deo per miraculum: quod exempla permulta teſtatum faciunt (unum perilluſtre profert Franc. Picus Theorem. 1. de fide) & Theologi uno ore confirmant: qui modus extraordinariæ providentiæ non ſolet adhiberi erga parvulos, in ſimili naturali impoſſibilitate percipiendi Baptiſmi. Diſparitatis cauſam aſſignat Suarez, quod, ſicut adulti per propriam cooperationem ſalvari debent; ita dignum, ac juſtum ſit, eos non perire, niſi interveniente proprio demerito, quo carere ſupponuntur, cum eis Deus ex machina per miraculum opitulatur, quæ extraordinariæ providentiæ ratio ceſſat in infantibus, ut eſt perſpicuum.

QUÆSTIO XXIX.

An liceat ſe Baptiſmo ſanguinis ingerere?

Videtur id omnino licitum, quia exempla plurimorum Martyrum id teſtantur, & præterea ad defenſionem catholicæ fidei perſæpe id neceſſarium eſt.

Reſolutio.

Negant id per ſe licitum eſſe S. Thomas, Cajet., Sylv., Navarrus, Sanchez, Layman, & alii apud, & cum Gobat, tum quia homo non eſt vitæ ſuæ dominus, tum quia non licet, per ſe loquendo, dare alteri graviſſimam peccati occaſionem, tum denique, quia ita ſe ingerere ſine neceſſitate, eſt quædam tentatio Dei. Unde S. Sebaſtianus 20. Januarii, S. Menas 11. Novembris, S. Thom. Cantuar. 29. Decemb., S. Emerentiana, atque alii permulti partim in Martyrologio, partim in ipſo Breviario, celebrantur etiam idcirco, quod ſe ultro reſtiterint Tyrannis, eos etiam graviter objurgando: dicendum eſt hic in primis cum S. Athanaſio: Quod, ſi quidam ex iis perſecutoribus ſe dedidere, non temeritate eo rapiebantur, ſed paſſim apud omnes profitebantur, a Spiritu Sancto hanc ſui oblationem profectam eſſe; adeoque tribuendum id eſt ei peculiari inſtinctui Spiritus Sancti. Deinde permulti id fecerunt, quia prudenter, etſi forte decepti, exiſtimabant, id ceſſurum in defenſionem, amplificationemque gloriæ Chriſti, inque roborationem timidorum, ut inſinuat Sanchez, Layman, & alii; quod etiam inſinuat Origenes loc. cit. ſubdens, tales eſſe ob promptitudinem, fortitudinemque dignos honore apud Servatorem, quem confeſſi fuerint.

QUÆSTIO XXX.

An ſatius ſit, ſæpius Euchariſtiam a Laicis, quam raro, accipi?

Negant aliqui apud Raynaudum punct. 4. num. 2. eo quod timeant irreverentiæ, & veluti contemptui tanti Sacramenti, præ nimia quaſi familiaritate. Qua ratione abſtinere frequentia communionis, actum eſſe religionis, notat Suarez. Item æſtimant ſuam indignitatem ſummi momenti, cum tamen auguſtiſſimi hujus Sacramenti tanta ſit ſanctitas, ut ſummam depoſcat in ſuſcipientem puritatem. Quo ex capite Sanctos pleroſque refugiſſe communicare, habent acta S. Margheritæ Reginæ Scotiæ. Addunt iidem, cum quibus agimus, exempla tot Sanctorum Anachoretarum, qui olim parciſſime frequentabant hoc Sacramentum, & evaſerunt tamen in Sanctos eximios. Sanctus Chryſoſtomus teſtatur, ſui temporis Anachoretas communicaſſe tantum ſemel in anno, ſæpe etiam, inquit, poſt duos annos.

Reſolutio.

Nihilominus indubitatum eſſe debet, hanc eſſe germaniſſimam pietatis anomaliam, cum Chriſti mente, Eccleſiæ ſenſu, & animarum bono pugnantem, inquit Raynaudus num. 1. affertque in hanc rem in primis exempla, & dicta Sanctorum. Nam Actorum 2. cum narratus eſſet aliquot millium Baptiſmus, ſubditur, eos fuiſſe perſeverantes in communicatione, & fractione panis, ideſt, in communione Euchariſtiæ. Liquet quidem, quod pedetentim inducta eſt circa hoc magna varietas, ut videre eſt apud Pamelium in librum Sancti Cypriani de Orat. Dominic. num. 48. & Walterum, ac Henriquem. Audiendus Petrus Bleſſenſ. Quotquot intererant confecrationi Euchariſtiæ, communicabant eidem. Inde eſt, quod collectæ, quas poſt communionem dicimus, plurali numero cenſentur, verb. grat. Refecti cibo potuque ſpirituali &c. Et iterum: Sacramenta, quæ ſumpſimus &c. Poſtquam autem crevit numerus fidelium, nec omnes accedere ad Euchariſtiam viſum eſt, ſtatutum eſt, ut ſaltem diebus Dominicis fideles communicarent. Cum vero paleæ ſupercreſcentes cœperunt cooperire grana, & multorum refrixit charitas, & crevit iniquitas, & perpauci inventi ſunt idonei, qui calicem ſalutaris acciperent, decretum eſt, ut ſaltem per tres ſolemnitates in anno fideles communicarent: In Paſcha, Pentecoſte, & Natali: quia hunc modum præcepit Dominus Patribus antiquis, ut omnis maſculus in Iſrael ter in anno appareret in conſpectu ejus, ſed non vacuus. Nunc autem, quoniam dies mali ſunt, &

& omnes fere declinaverunt, & inutiles facti ſunt, non audeo dicere, ex præcepto Eccleſiæ, ſed ex tacita permiſſione ipſius introductum eſt, ut ſemel in anno congregentur in Eccleſia ad communicandum, quod præterire fas non eſt, ut ſicut ea die filii Iſrael typicum agnum comedebant perpetuo; & eadem die Dominus diſcipulis ſuis carnem ſuam, & ſanguinem dedit, & in memoriam ſui idipſum faciendum commendavit: ita & nos eadem die carnem agni, qui tollit peccata mundi, edamus. Quamvis igitur ſit exploratum, inductam eſſe proceſſu temporis tepiditatem in ſumptionem Euchariſtiæ, tamen initio Chriſtianiſmi uſus Euchariſtiæ fuit frequentiſſimus, & id ſemper optarunt Patres; inter quos S. Ambroſius ſerm. 28. de Verb. Domin. ſic loquitur: Si quotidianus eſt panis, cur poſt annum illum ſumis, quemadmodum Græci in Oriente facere conſueverunt? Accipe quotidie, quod quotidie tibi proſit. Sic vive, ut quotidie merearis accipere. Quomodo S. Job pro filiis offerebat Sacrificium, mors Domini, reſurrectio Domini, elevatio Domini ſignificatur, & remiſſio peccatorum: & panem iſtum vitæ noſtræ quotidianum non aſſumis? Qui vulnus habet, medicinam requirit; vulnus eſt, quia ſub peccato ſumus: Medicina eſt cæleſte, & venerabile Sacramentum. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Quotidie ſi accipis, quotidie tibi hodie eſt Chriſtus, tibi quotidie reſurgit. S. Chryſoſtomus quoque hom. 5. in 1. Tim. magnæ notat imprudentiæ eum, qui auſit ſacrificio adſtare abſque perceptione Euchariſtiæ. Talem ſe, ait, condemnare ſuomet judicio, & in pœnitentium ordinem redigere. Soli enim in pœnitentia conſtituti arcebantur aditu Eccleſiæ tempore Sacrificii. Qui ergo extra pœnitentiam conſtitutus Eccleſiam adibat, nec communicabat, eo ipſo indignum ſe pronunciabat, qui cum fidelibus admitteretur in Eccleſiam ad orationem, de Chryſoſtomi eo loco ſententia. Itaque ſicut frequentatio Eccleſiæ ad communem orationem, & ad aſſiſtendum ſacrificio, debet eſſe admodum frequens, ita & frequentatio Euchariſtiæ, nexa illi aditioni, & aſſiſtentiæ, de Chryſoſtomi quidem ſententia: ſed & Franciſcus Seraphicus ſerm. 7. hortatus eſt ſuos Sacerdotes, ut urgeant fideles ad frequentem confeſſionem, & communionem. Et pro iſta ſæpe frequentanda ſic diſſerit: Si hic cibus eſt animæ, ſine quo languet, & marceſcit, cur non quotidie ad menſam, in qua proponitur cunctis, cuncti ſedere, & manducare deſiderent? qui itineris fatigatur moleſtia, plus indiget cibi refrigerio: ſi ergo omnes viatores ſumus, & ad patriam pergimus, cur pretioſo, & ſapidiſſimo cibo confortari non appetamus? Elias hunc in figura comedit, & ambulavit in fortitudine illius; ſi ſæpius hunc panem, ſicut decet, ſumeremus, magis in via virtutis proficeremus, & ad deſtinatam nobis patriam robuſtius pergeremus. Quod ſi rationis ſuffragium exquirere placeat, argumentari inſuper licebit ex eo, quod Euchariſtia panis noſter eſt, & vere cibus, utique animarum; nam propterea poſt cœnam primum porrecta eſt, ut obſervavit Goſtridus Vindocus ſerm. 8. & non niſi in permodica quantitate ſumitur, quia non tendit ad ſaginandum corpus, ſed animam. Quid autem frequentius uſurpatur, quam panis, ſine quo vita non ſubſiſteret? nihil igitur mirum, ſi, qui obliviſcuntur comedere panem hunc ſuum, percutiuntur ut fœnum, & areſcit cor eorum. Eſt item hoc ſacramentum forte præſidium adverſus juges Diaboli inſultus, & ignita tela. Qui igitur in continuo prælio verſamur, debemus hac lorica aſſidue tegi, cum abſque hoc munimento omne ſpirituale prælium ſit plenum periculi. Ad hoc ſit Euchariſtia, ait S. Cyprianus Ep. 54. ut poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra adjutorium volumus, munimento Dominicæ ſaturitatis armemus. Et mox de præliantibus prælia Domini. Mens deficit, quam non recepta Euchariſtia erigit, & accendit. Alias ad hoc ipſum rationes ultra viginti addenſat Madridius opuſc. de frequentanda communione c. ult. & bene pleraſque attigit Stapletonius orat. 55. Academica, quæ eſt de frequentanda ſacra Synaxi.

Ad argumenta vero in contrarium allata. Reſp. breviter cum Raynaudo, timorem de minuenda erga Chriſtum reverentia per frequentiam communionis vanum prorſus, ac ementitum eſſe. Non enim accidit in converſatione cum Chriſto, ut inter homines, quo minus veneramur diu cognitos, quia detegimus varias eorum imperfectiones prius occultas, ob quas vileſcunt nobis. At Chriſtum qui intimius perſpicit, & diutius frequentavit, ac obſervavit, ſanctiorem ſemper, ac perfectiorem deprehendit. Itaque non eſt timenda ex frequentatione myſterii, ac veluti familiaritate, contemptio, & irreverentia. Huc facit luculenta de hac re diſputatio S. Chryſoſtomi, ubi nonnulla prælocutus de pœnis etiam corporalibus, quibus Deus mulctat communicantes indigne, ſubdit: Et quomodo, inquies, iſta perpetimur, cum ſemel tantum per annum ea ſacramenta ſumamus? Hoc nempe eſt, quod univerſa perturbat, quia non munditia animi, verum intervallo temporis longiore, conſtare meritum putas, ſummamque arbitraris reverentiam, ac religionem eſſe, ſi non ſæpius cæleſtem illam adeas menſam. Ignoras, quoniam indigne accedere, etiamſi ſemel tantum fiat, te ſupplicio tradit: digne vero, etiamſi ſæpe accedas, ſalutem inde conquiris. Non eſt audaciæ ſæpius accedere ad dominicam menſam, ſed indigne accedere, etiamſi ſemel tantum quiſpiam toto vitæ tempore accedat. At nos adeo ſtolidi, adeo inſenſati ſumus, ut cum innumera per totum annum ſcelera perpetremus, nihil ea curemus exuere. Cæterum ſatis eſſe arbitramur, ſi non aſſidue præſumamus atque contumelioſe Chriſti corpus attingere; neque intelligimus miſeri, quod hi qui cruci Chriſtum affixerunt, ſemel tantum id fecerunt. Non igitur, quia ſemel crucifixerunt, minus idcirco delictum eſt: & qui Chriſtum prodidit, ſemel tantum prodidit; nunquid ergo hoc illum ſupplicio eripuit? Quid igitur hanc rem temporis lege metimur? Ad indignitatem vero quod attinet, reſpondet re-

Digitized by Google

ſte Caſſianus coll. 23. c. 21. his verbis: Nec tamen ex eo debemus nos a Dominica communione ſuſpendere, quia nos agnoſcimus peccatores, ſed ad eam magis, ac magis eſt & propter medicinam, & purificationem ſpiritus avide feſtinandum; verum tamen ex humilitate mentis, ac fide, ut indignos nos perceptione tantæ gratiæ judicantes, remedia potius noſtris vulneribus expetamus. Alioquin ne anniverſaria quidem digne eſt præſumenda communio, ut quidam faciunt, qui in monaſteriis conſiſtentes, ita Sacramentorum cæleſtium dignitatem, & ſanctificationem, ac meritum metiuntur, ut æſtiment ea non niſi ſanctos, atque immaculatos debere præſumere, & non potius, ut ſanctos, mundoſque nos ſua participatione perficiant. Qui profecto majorem arrogantiæ præſumptionem, quam declinare ſibi videntur, incurrunt; quia, vel tunc, cum ea percipiunt, dignos ſe ejus perceptione dijudicant. Multo enim juſtius eſt, ut cum hac cordis humilitate, qua credimus, & fatemur, illa ſacroſancta myſteria numquam pro merito nos poſſe contingere, ſingulis ea Dominicis diebus ob remedium noſtrarum ægritudinum, præſumamus, quam ut vana perſuaſione cordis elati, vel poſt annum, dignos eorum participio nos eſſe credamus.

QUÆSTIO XXXI.

An quotidiana communio Sacerdotio non initiatis Chriſtianis permittenda?

AFfirmant Joannes Sanchez diſp. 22. ex ſuo illo generali fundamento, quod unica ad Euchariſtiæ uſum diſpoſitio ex neceſſitate adhibenda ſit, ſtatus ſcilicet gratiæ: aliunde autem tot, & tanta ſint bona per Euchariſtiæ uſum obvenientia, ut nullo modo videatur quis eo prohibendus, qui conſcientiam peccati mortalis non habet. Laudantque pro hoc ſuo placito bene multos recentiores a numer. 18. & ex antiquioribus Gabrielem, quibus addere poterat Walafridum ſic ſcribentem: Videtur ratione pleniſſimum, ut per ſingulos dies occupemur officiis, & quantum mentis, vel corporis graviores maculæ non obſiſtunt, panem, & Sanguinem Dominicum, quibus ſine vivere non poſſumus, jugiter ambiamus, & deſiderio illius functionis potius, quam præſumptione noſtræ puritatis, ſumamus, imitantes primitivæ Eccleſiæ ſtudium ſalutare, de quo in actibus Apoſtolorum ita ſcriptum eſt: Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communione fractionis panis, & orationibus. Et infra: Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, ſumebant cibum cum exultatione, & ſimplicitate cordis, laudantes Deum. Et iterum: Omni autem die in templo, & circa domos non ceſſabant, docentes, & evangelizantes, Chriſtum Jeſum. Nota, quod dicit, prius eos fregiſſe panem, ac deinde ſumpſiſſe cibum. Jam olim vero apud Auguſtinum Epiſt. 118. cap. 3. aliquis idem plane ex eodem fundamento ſenſit, ſic enim ibi ſcribit S. Auguſtinus: Dixerit aliquis, non quotidie accipiendam Euchariſtiam. Quæſieris quare? Quoniam, inquit, eligendi ſunt dies, quibus purius homo, continentiuſque vivat, quo ad tantum Sacramentum dignius accedat. Qui enim manducaverit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit. Alius contra: Imo, inquit, ſi tanta eſt plaga peccati, atque impetus morbi, ut medicamenta talia differenda ſint, auctoritate Antiſtitis debet quiſque ab altari removeri ad agendam pœnitentiam, non ut arbitrio ſuo, cum libet, vel auferat ſe communioni, vel reddat. Cæterum ſi peccata tanta non ſunt, ut excommunicandus quiſquam homo judicetur, non ſe debet a quotidiana medicina Dominici corporis ſeparare. Quare nullo die (per ſe loquendo) vetatur communio, imo eſt in conſilio pro bene diſpoſitis, idque in uſum induci Concilium Tridentinum valde optabat. Et in hunc ſenſum accipiendi ſunt omnes Patres, qui quotidianam communionem ſuadent, nixi nominatim verbis illis petitionis Dominicæ: *Panem noſtrum quotidianum*; quæ verba plerique interpretantur de Euchariſtia, ut propterea, teſte Walafrido, aliqui olim, ſi qua die non communicarent, abſtinerent ea die recitatione Dominicæ orationis. Quamvis autem aliqui ſimul illa accommodent ad panem materialem, quo cibamur ad vitam mortalem: tamen alterum quoque ſenſum admittunt, qui in Euchariſtiam cadit, ut Tertullianus, Cyprianus, Gregorius Niſſenus, Germanus Conſtantinopolitanus, Petrus Laodic. & Auguſtin. Alii vero ſimpliciter exponunt ea verba de pane Euchariſtico: & favet admodum Græcus contextus, in quo habetur ἐπιούσιον ſuperſubſtantialem: qua voce notatur quædam panis præcellentia, quæ ægre aptatur pani materiali: belliſſime autem convenit pani Euchariſtico. Librat utrumque ſenſum petitionis prædictæ in oratione Dominica Suar. & Bellarm. Ex eo ergo, quod noſter ſpiritualis panis, ſive Euchariſtia dicatur panis quotidianus, haud leve argumentum ſumitur, quod quotidie ſumi poſſit ab iis, qui apte, & convenienter ad ejus ſumptionem ſunt quotidie diſpoſiti. Confirmatur ex praxi primorum Chriſtianorum; nam olim in primitiva Eccleſia potiebantur (ſaltem ſub Apoſtolis, & Alexandriæ ſub Marco) ea exquiſita diſpoſitione actualis devotionis, & reverentiæ convenientis erga Euchariſtiam plerique, imo omnes fideles, de quibus in hunc modum S. Chryſoſtomus: Unde quotidie communicabant. Idque ab Apoſtolis traditum eſſe, & a Romana Eccleſia teneri, ut omnes audito ſacro communicent (audiebant autem ſacrum quotidie) affirmat Anacletus. Expende illud: *Omnes communicent*. Non igitur ſolus Camillus, qui eſt ejuſdem ſenſus, quo Suarez, Henriq. ac Salaz. eum Anacleti locum enervant. Romæ autem, & in Hiſpaniis ad ſuum uſque tempus duraſſe eam conſuetudinem, teſtatur S. Hieronym. Epiſc. ad Lucin. Porro duplicem ad hunc finem diſpoſitionem neceſſariam volunt ii Authores; ſubſtantialem, & accidentalem, ut Raynaudus inſinuat his verbis;

Quot-

Digitized by Google

Quotquot igitur ad modum iſtiuſmodi ſanctarum animarum inveniuntur rite, & apte diſpoſiti ad excipiendum quotidie Chriſtum, ſunt in ſtatu Eccleſiæ primitivæ, ut loquitur ad hoc inſtitutum S. Bonaventur. in 4. diſt. 12. part. 2. quæſt. 2. de cujus ſententia excipiant ſane quotidie Euchariſtiam cum gratiarum actione, & facient laudabiliſſime. Conſiſtit autem, ut dixi, apta illa, & conveniens diſpoſitio, primum in capacitate potiendi fructibus Sacramenti ex opere operato ob defectum conſcientiæ peccati mortalis, quæ eſt veluti ſubſtantialis diſpoſitio ad communionem. Accidentaria, quæ, ſcholaſticæ loquendo, ſita eſt primum in pia, nec vana, & præpoſtera communicandi intentione; puta ad Dei gloriam, bonumve ſuum, non autem ad gloriam inanem, aut hypocriſim. Deinde in vacuitate a voluntariis, & ultro admiſſis diſtractionibus de rebus ſæculi, extraneis a Dei negotio, ac etiam a diſtractionibus, etiamſi non formaliter voluntariis, conſequentibus voluntariam uliginem anteriorem, e qua efficiæ iſtæ, ac nebulæ ſerenitatem animæ obnubilantes oriuntur. Præterea conſiſtit ea diſpoſitio in peccatorum venialium, præſertim ſcienter contractorum abſterſione: maxime eum non eſt difficile, hunc ſordium pulverem excutere. Tandem ſita eſt in mediocri ſaltem diligentia eliciendi bonos actus congruentes ſuſceptioni corporis Chriſti: atque adeo in depulſione ſocordiæ cujuſdam, & ſupinitatis, perinde fere ſe habentis ad hujus panis ſuſceptionem, ac ſi eſſet panis, natura etiam, non ſolum externa ſpecie communis; quod eſt ſane ingens incommodum, & ab Eccleſia habitum pro graviſſimo. Nam maxima ex parte ætas minuſcula idcirco excluſa eſt ab Eccleſia participatione Euchariſtiæ, quod præ inopia judicii non diſcernat ſufficienter cibum Euchariſticum a vulgari; & quia huic irreverentiæ in pueris ob judicii imbecillitatem mederi non licuit, præſtitit, tam pretioſum cibum, tametſi illis utilem futurum, ſubducere, ne viderentur jaci margaritæ ante porcos. Si igitur aliquis grandes natu, quibus ſol rationis internæ bene illuxit, eodem modo in Euchariſtiæ ſumptione ſe habeant, multo magis ob uſum libertatis, quo pueri carent, cenſebuntur irreverenter ſe habere, nec eſſe convenienter diſpoſiti ad communionem, quantumvis careant labe mortifera, & communicando fructum ex opere operato divinitus conſtitutum ſint reportaturi. Illi autem, a quibus omnes hæ minutiæ defectuum integrantes ſuſceptionis irreverentiam aberunt, plene digni haberi debebunt, qui communicent, etiam quotidie, ſi ea diſpoſitio cernatur in illis per ſingulos dies.

Reſolutio.

Contrariam ſententiam tenent Raynaudus numer. 27. & alii ab eo citati, qui ſic de re hac diſcurrit: Sed quia hæc fortitudo paucorum eſt, & plerique potius pertinent ad ſtatum Eccleſiæ finalis, utpote frigidi, & tardi (ut loquitur S. Bonaventura) idcirco paucorum eſt communicare quotidie: pleriſque autem omnibus rarior uſus congruit. In quam rem idem Sanctus Bonaventura lib. 2. de profect. Religioſ. cap. 77. habet hæc inſignia verba: Vix aliquis ita religioſus videtur, & ſanctus, exceptis ſacerdotibus, cui ſemel in ſeptimana non ſufficiat ex conſuetudine communicare, niſi ſpecialis cauſa quandoque, vel ratio plus ſuadeat, infirmitaſve ſuperveniat, vel ſingularis feſtivitas ſolemnis. Optima, & ſapiens optimi ſapientiſque Doctoris propoſitio, in qua excipit ſacerdotes, quia ob perſonam publicam quam ſuſtinent, & neceſſitatem ſacrificii, a quo totius humani generis ſalus, & orbis incolumitas, ac perſeverantia pendet, expedit eos communicare quotidie, etiamſi non adeo exactam adhiberent diſpoſitionem, cum qua, ſi laici eſſent, ſinendi eſſent communicare. Gloria enim Deo redundans abunde ex Sacrificio, & bonum copioſum inde tam multis derivatum, compenſat illum minus accurratum diſpoſitionum apparatum, qui in laico ſibi ſoli per communionem proficiente non compenſatur, nec ſuppletur aliunde. Excluſis ergo ſacerdotibus, intervallum ordinarie abſtinentiæ ab Euchariſtiæ uſu ſtatuit Sanctus Bonaventura octiduanum, ita ut is frequentiam laudabilem adhibeat, qui quolibet octiduo communicat: quod pro laicis, præſertim ſæcularibus, & conjugatis, approbant Suarez, & Ægidius. Quin etiam eamdem dumtaxat frequentiam plerique ſancti fundatores religionum ſui induxerunt, & ſervatam a pleriſque olim in eremo, ſæpe legimus apud Palladium, alioſque vitæ Patrum Scriptores. Quæ eſt ipſiſſima etiam Sanct. Thomæ diſtinct. 9. quæſt. 80. art. 10 ſententia, his verbis concepta: Circa uſum hujus Sacramenti duo poſſunt conſiderari. Unum quidem ex parte ipſius Sacramenti, cujus virtus eſt hominibus ſalutaris; & ideo utile eſt quotidie ipſum ſumere, ut homo quotidie ejus fructum percipiat. Unde Ambroſius dixit: Si quotieſcumque effunditur Sanguis Chriſti, in remiſſionem peccatorum effunditur, debeo ſemper accipere; qui ſemper pecco, debeo ſemper habere medicinam.

Alio modo poteſt conſiderari ex parte ſumentis, in quo requiritur, ut cum magna devotione, & reverentia ad hoc Sacramentum accedat.

Ad contrariæ ſententiæ argumentum. Reſp. Lucrum ex communione tepente, aut frigida, non eſſe, quantum inconſulta paritas arbitratur; ſed nullum, aut modicum, ut ait Sanctus Bonaventura in 4. diſtinct. 12. part. 2. artic. 1. quæſt. 1. Nullum vocat, id eſt pene nullum ob exiguitatem, quæ inde eruenda eſt, quod Sacramenta novæ legis, etiamſi cauſant gratiam ex opere operato citra diſpoſitionem accipientis, tamen in ſuſcipiente diſpoſito multo plus agunt: & quo melior eſt diſpoſitio, eo uberior eſt fructus etiam ex opere operato: uti plures Authores a Raynaudo cc. docent. Facile igitur accidere poterit, ut communicans poſt octiduum admodum reverenter, ac pie, multo plus lucri, ex opere operato

rato Sacramento conſequatur ob appoſitam diſpoſitionem, veluti prioritantem vim Sacramenti, quam aſſecutus ſit quotidie communicans tepide, & abſque diſpoſitione. Idque diſerte agnoſcit Laurentius Juſtinianus ſerm. de Euchar.

QUÆSTIO XXXII.

An liceat copioſiores ſpecies Eucbariſtiæ ſumere, ut diutius, & majore cum proventu gratiæ perſtent in ſtomacho?

AFfirmant, Suar. Valent. Ægidius, Cajet. apud Raynaudum num. 53. Quibus viſum eſt, tametſi Chriſtus eſt totus ſub quovis fragmento hoſtiæ conſecratæ æque, ac ſub hoſtia integra; plus tamen prodeſſe, ſi hoſtia grandis, vel plures ſimul parvæ hoſtiæ ſumantur, quatenus ob diuturniorem perſeverantiam plurium hoſtiarum, vel unius grandioris, in ſtomacho (tardius enim digeruntur ſpecies multæ, quam exiguæ, ut per ſe liquet) gratia plenior obtingit non modo ex opere operantis, continuatis ad Chriſtum præſentem ferventioribus actibus; ſed etiam ex opere operato, dummodo perſeverante Chriſto in ſtomacho diſpoſitio hominis mutetur, fiatque melior ob intenſionem majorem, ſive ob ſolam diuturniorem perſeverantiam primi actus; vel certe ob poſitionem novi, & perſectioris actus. Tunc enim hi DD. perſaverante Chriſto in ſtomacho, putant gratiam ſemper augeri ex opere operato. Et hac ipſa ex cauſa reperti ſunt, qui in caliccm effuſo uno, & altero vini ſimpulo miniſteriali, diuturniorem ſecum Chriſti moram captarent, quod facere ſolitum virum, & religioſiſſimum, & doctiſſimum, cujus laus fuit in aula regia, per annos multos non dubiis teſtimoniis comperi.

Reſolutio.

Negat Raynudus loc. cit. tum quia ſententia, atſi vera eſſet, & gratia major obveniret ex diuturniore Chriſti in ſtomacho perſeverantia, & diſpoſitione hominis meliore, non ſunt tamen aſſumenda omnia media augendæ gratiæ, cum habent adjunctum incommodum, ut hic contingit. Utrumque breviter monſtro. Ac primum, gratiam non conferri poſt manducationem, recte ſtatuunt. Sot. & Vaſquez, qui ſententiam contrariam paulo ſeverius notant: Tametſi ſufficit dicere, eam ſententiam non quadrare verbis Chriſti, ex quibus conſtat, promiſſionem gratiæ per hoc Sacramentum ex opere operato conferandæ arctatam eſſe ad manducationem; de ea quippe ſola eſt mentio, quoties de vita, aut gratia per Euchariſtiam impertienda agitur in Evangeliis, non autem de alio quovis contactu corporis Chriſti v. gr. oſculo. Eamque ab cauſam (ut hoc obiter dicam) ſolida doctrina reſpuit, quod tamquam pro inſigni favore narratur de S. Bonaventura, quod impos manducandi, immittente Angelo, per apertum pectus acceperit divinam hoſtiam. Hoc non fuiſſet manducare, atque adeo aa hoſtiæ perceptio non fuiſſet ſacramentalis, & gratiæ ferax. Arctata itaque a Chriſto eſt gratiæ collatio ad manducationem. Atqui in exiſtentia Chriſti intra ſtomachum non eſt manducatio, gratis itaque, & abſque Chriſti promiſſione adverſarii contendunt, gratiam ex opere operato conferri, tranſacta jam ante aliquod tempus manducatione, quamdiu Chriſtus durantibus ſpeciebus durat in ſtomacho, ſi mutetur hominis diſpoſitio, cum tamen Chriſti promiſſio ad ſolam manducationem arctata fuerit. Neque dici poteſt, perſeverantiam intra ſtomachum eſſe manducationem in facto eſſe: quia quod tribuitur ſoli motui manducationis, non poteſt tribui quieti in termino ad quem. Sicut gratia baptiſmalis non poteſt tribui Baptiſmo in facto eſſe. Nec dici poteſt, gratiam Baptiſmi ex opere operato, ſi hominis diſpoſitio mutetur, creſcere ob perſeverantiam in aqua, cujus affuſione ſit baptizatus. Accedit, quod eo pacto melior eſſet conditio perſonæ habentis ſtomachum debiliorem, & tardius digerentem ſpecies, quam alterius melius affecti corpore, paris tamen virtutis, ac pietatis; Sacramentum enim in perſona valentiore non poſſet tamdiu fructificare ex opere operato. Tandem juxta adverſarios, is, qui peccaret mortaliter, durante toto tempore, quo Chriſtus eſſet in ſtomacho, aſſet ſacrilegus, ultra peccatum, quod tunc admitteret; quia ſic peccando contraheret novum peccatum, ponendo obicem efficacitati Sacramenti. Fixum igitur eſto, gratiam Sacramento Euchariſtiæ ax opere operato debitam non conferri, quamdiu Chriſtus ſub ſpeciebus perſevarat in ſtomacho, etiamſi hominis diſpoſitio mutetur: ſeu non conferri poſt manducationem, ſicut neque confertur prius, hoc eſt cum ſpecies ore excipiuntur, aut dentibus ſubiguntur, vel commoluntur, ut male cenſuit aliquis, qui idcirco Chriſtum diutiſſime in ore datinebat, ut ſpecies diutius eſſent incorruptæ, & ablutionem quoque trajiciebat meditato ante ſpecies in ſtomachum, ut refert Joann. Sanchez; ſed valde hallucinabatur, id anim non aſt manducare; Unde homo poſt ſic commolitum cibum, vel os rigatum potu, adhuc cenſetur naturaliter jejunus. Poteſt ergo communicare: quia non manducavit, neque bibit. Neque item confertur gratia durante toto motu manducationis, quia ſic gratia conferretur ſucceſſive, quod eſt alienum ab ejus natura. Denique non confertur gratia in ultimo non eſſe manducationis, quia tunc non eſt adhuc manducatio; erit autem immediata poſt; ſed confertur gratia vi Sacramenti, aut in primo non eſſe motus munducationis, ut ſentit Valentia, & Henriquez, vel potius confertur immediate poſt ultimum non eſſe ejuſdem motus manducationis, ſive immediate poſt inſtans, quo manducatio extrinſece incipit; nam in corporis humani partibus, per quas manducatio exercetur, eſt aliquis terminus indiviſibilis, ad quem cum primum cibus pertingit, manducatio incipit extrinſece: cum primum autem ex termino pertranſito, & decurſo toto ſpatio, quod eſt ab eo termino uſque ad ven-

Digitized by Google

triculum, cibus ventricolo conditur, ibique qnieſcit, manducatio cenſetur integre conſummata, & cum omni ſua perfectione: quandoquidem perventum eſt ad finem, in quem motus manducationis aſſumptus eſt. Eſto eſſentia manducationis conſtituta ſit in tranſitu cibi ultra terminum aſſignatum, & duret, quamdiu decurritur ſpatium interjectum a limite illo uſque ad ſtomachi orificium. Ajo igitur, gratiam conferri immediate poſt inſtans, qui eſt terminus extrinſecus motus, quo limes, ſeu terminus prædictus pertranſitur: & in quo etiam finitur motus, quo illuc uſque deductus eſt, ſalvo jejunio: quia tunc licet dicere hominem manducare. At manducanti hunc cibum ſpondetur gratia: manducanti, inquam, non ei, qui manducavit. Chriſtus enim dixit: Qui manducat me, non autem: qui manducavit me, vivet propter me: Totus, inquam, gratiæ Sacramento debitæ effectus ſimul confertur manducationi, ſecundum unam ſui partem integralem tunc incipienti. Nihil quippe vetat, rem, quæ tota ſimul incipit; produci eo modo, attendente Deo ad unum aliquod inſtans, poſt quod velit rem, etiamſi impartibilem, ſtatim producere, ſicut eam jam ante productam conſervat, ſtatim poſt inſtans illud. Addebam vero, etiamſi hactenus concluſio ſtaret inconcuſſa, verumque juxta eam eſſet, gratiam augeri toto tempore perſeverantiæ Chriſti in ſtomacho; nihilominus inconſultum fore, ut pertinens ad pietatis anomaliam, ſumere plures ſpecies, v. gr. hoſtiam grandiorem, aut plures ſimul parvas hoſtias, vel uberius vinum: quia, quamvis ſuppoſita illa ſententia, id eſſet utile ad augendam gratiam, tamen non omnia augendæ gratiæ media ſunt ſemper aſſumenda, cum habent adjunctum incommodum. In quam rem ſuperius protulimns nonnulla exempla, diſputantes contra parcitatem juſto quæſtuoſiorem Joan. Sanchez, ſed ſufficit exemplum communionis ſub utraque ſpecie, quod in hanc rem adhibet Gerſon 1. p. tr. de communione Laicorum ſub utraque ſpecie, quam Bohemi pervicaciter idcirco poſcebant, quod vel cum hæreſi vellent eſſe neceſſariam ad ſalutem, vel juxta probabilem aliquorum Theologorum contenderent, eſſe fructuoſam, ob majorem gratiam inde obventuram ſic communicanti. Reſpondet Gerſon: Sumptio talis temeraria eſt, & præſumptuoſa, ſcandaloſa, ſeditioſa, & Eccleſiaſtici ritus turbativa: & ex conſequenti æternæ damnationis inductiva. Nec valet, cum inducunt, quod Laici plus merentur ſumendo ſub utraque ſpecie, quam ſub ſola forma panis. Reſpondetur enim, falſum eſſe, quia melior eſt obedientia, quam victima. Et quia poteſt Eccleſia prohibere aliqua, quæ poſſunt aliquando meritum augere in aliquibus, propter melius bonum commune adipiſcendum, vel malum declinandum. In hac autem uberiorum, vel grandiorum ſpecierum uſurpatione, eſt illud incommodum, quod per illam ſternitur via ad errorem ſuperius rejectum de Chriſto partibiliter in Euchariſtia locato, ita ut plus aliquid Chriſti recipiatur, quo ſpecies ſunt uberiores, aut grandiores. Rudis enim quiſque, ubi animadvertet a peritis captari tales ſpecies, exiſtimabit id eos idcirco facere, quod plus Chriſto accipiant; ſicque detrudetur in errorem. Unde non immerito Hiſpani Quæſitores, referente Henriquez, damnarunt eam plurium ſimul hoſtiarum porrectionem eidem ſactam.

QUÆSTIO XXXIII.

An Euchariſtia per accidens cauſet primam gratiam?

NEgat Vaſquez, eo quod Sacramenta novæ legis id efficiant, quod ſignificant: non enim ſunt nuda ſigna, & vacua, ſicut antiqua Sacramenta; Atqui Encharistia, cum ſit inſtituta per modum cibi, ac potus, ſignificat refectionem animæ, vel corroborationem in vita ſpirituali, non autem ſuſcitationem a morte animæ: refectio porro illa, & corroboratio non eſt niſi viventium, qui ſoli poſſunt comedere, non item mortui. Igitur ex natura, & inſtitutione Sacramenti Euchariſtiæ non poteſt colligi, quod vis ejus extendatur ad remittendas per accidens (ſive interveniente bona fide, & ignorantia invincibili) culpas mortales, quarum conſcientia non habetur; ſed potius ex vi hujus Sacramenti inſtitutionis in ratione refectionis colligitur contrarium.

Reſolutio.

Affirmat Raynaudus cum S. Thom. Alano, Bellar. Valent. Ægid. Salaz. Juxta hos ergo Doctores Euchariſtia, cum bona fide ſumitur ab eo, qui eſt in peccato mortali, de quo aliquatenus dolet, conferre ei primam gratiam. Ratio eſt, quia Chriſtus Sacramentorum Auctor omnino videtur voluiſſe, quod ſapiens, & provida eorum inſtitutio ferre debeat: nempe, ut præter gratiam, quam directe, & per ſe conferunt, poſſent etiam gratiam conferre directe, & ex accidenti, ut patet ex Sacramentis mortuorum, quæ, ſi reperiant primam gratiam ex opere operantis jam comparatam, non producunt illam, ſed augent, eo quod licet per ſe primo non ſint inſtituta ad augendam gratiam, non debeant tamen carere effectu ſuo particulari, ob meliorem ſubjecti diſpoſitionem. Similiter itaque Sacramenta vivorum, quamvis per ſe, & directe ſint inſtituta tantum ad augmentum primæ gratiæ præhabitæ, tamen conſentaneum fuit, ut ſuppoſita [Ɨuojeƈtl] diſpoſitione, producerent primam gratiam; ſi enim ex parte ſubjecti nihil vetat infundi gratiam, & peccatum expelli, ut ſane nihil vetat, cum quis bona fide accedit ad Euchariſtiam abſque mortalis peccati conſcientia ſaltem attritus, conſentaneum fuit, virtutem Sacramenti, quod per ſe idoneum eſt augere gratiam, producere illam primo; quia non requiritur major virtus ad gratiam primo cauſandam, quam ad augendam.

Ad fundamentum Vaſquezii. Reſp. Sacramenta quidem novæ legis efficere, quod ſignificant,

Digitized by Google

ficant, ſi agatur de effectu per ſe, non tamen de effectu per accidens. Nam pœnitentia ſignificat evaſionem peccati, & tamen ſæpe per contritionem præviam deſtructum eſt peccatum, priuſquam gratia conferatur per pœnitentiæ Sacramentum. Tunc ergo Sacramentum non facit, quod ſignificat, ſed hoc eſt per accidens ob anteceſſionem contritionis perfectæ, quæ non debet excludere effectum ſubſequentis Sacramenti pœnitentiæ, ne pejus ſit homini melius diſpoſito. Et idem eſt de Baptiſmo, cum confertur adulto, qui prælicuit amorem Dei perfectum, vel contritionem: non enim gratia, quam confert, facit hominem tunc primo ex Deo naſci, qui per acceptam anterius gratiam jam natus eſt ex ſpiritu, ſed quia proceſſiſſe actum ſanctificantem eſt per accidens, nec decuit ſubjectum melius affectum privari fructu Baptiſmi; propterea Sacramentum Baptiſmi per accidens non efficit primam gratiam, quam ſignificat, ſed auget tantum, quamvis non ſignificet hoc augmentum. Idem de Euchariſtia pronuntiandum eſt in eventu, de quo agimus.

QUÆSTIO XXXIV.

An communio ſpiritualis æquiparetur reali?

PRo reſolutione hujus quæſtionis notandum eſt cum Raynaudo p. 6. n. 8. ut quis dicatur communicare ſpiritualiter, neceſſe eſt, ut habeat ardens deſiderium communicandi, quod ex ſe eſſet efficax, etiamſi ob defectum Sacerdotis miniſtrantis non poſſit impleri. Sicut deteſtatio peccati commiſſi, quod homo nollet feciſſe, licet ob impoſſibilitatem, vellet ut res facta ſit infecta, non ſortiatur effectum, tamen eſt actus ex ſe efficax, & ita promovens voluntatem, ut ſi res poſſet ab homine præſtari, ſine mora præſtaretur vi iſtiuſmet actus immutati. Tale ergo eſſe deſiderium communicandi, neceſſe eſt, ut illud nomen ſpiritualis communionis ſortiatur, quod recte tradit Cabaſilas in expoſit. Liturg. c. 42. & aperte idem ſupponunt, qui ſtatuunt, eam communionem in ardenti deſiderio, quod tamquam manu animæ Chriſtum prendit. Nam ardor deſiderii eam, quam dixi, actus efficacitatem ſonat. Ludunt ergo plerique ſe ipſos, cum cenſent ſe communicare ſpiritualiter, nec tamen communicant de facto, etiamſi communicare ſacramentaliter poſſent, ſi luberet. Eo ipſo namque communio ſpiritualis non peragitur, quæ conſtituitur in ardenti, & efficaci communicandi voluntate, aliunde impedita, ex ſe autem habitura effectum, & hominem ad communicandum inductura. Hoc ſuppoſito.

Affirmativam ſententiam tenere videtur Cabaſilas apud Raynaudum, ubi præfatus, animas mortuorum præ ardenti Euchariſtiæ deſiderio per hoc Sacramentum juvari, ſubdit: Ergo dixerit quiſpiam, ſi quis etiam vivorum bona quidem, quæ dicta ſunt, in anima habeat, ad myſteria autem non accedat, habebit illinc nihilo ſecius ſanctificationem? Non quilibet, ſed ſi quis non poteſt corporaliter accedere ſicut defunctorum animæ, quales fuerunt ii, qui in deſertis errabant, montibus, & ſpeluncis, & foraminibus terræ, qui altare, & ſacerdotem nullo modo videre poterant; eos enim Chriſtus ipſe hac ſanctificatione inviſibiliter ſanctificabat. Undenam poteſt hoc ſciri? quod vitam in ſe habebant, non habituri, niſi hujus eſſent ſacramenti participes. Ipſe enim Chriſtus dixit: Niſi comederitis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Et ut hoc ſignificaret, multis horum ſanctorum miſit Angelos dona ferentes. Si quis autem, cum poſſet, ad menſam non acceſſerit, fieri non poteſt, ut, quæ ex eis provenit, ſanctificationem aſſequatur, non quod non acceſſit ſolummodo, ſed quod, cum poſſet, non acceſſit; & propterea clarum eſt, quod bonis, quæ debentur ſacramentis, vacuam habet animam. Vides Cabaſilam agnoſcere, communicantem ſpiritualiter, defectu ſacerdotis realiter impertientis Euchariſtiam, percipere fructus ſacramenti. Erit, cui videatur, favere quoque huic Cabaſilæ placito eos, qui hanc communionem ſpiritualem ajunt eſſe communionem in voto, eamque adhibentes non aliter participare fructum Sacramenti Euchariſtiæ, quam ii, qui baptizantur in voto, vel habentes votum ſacramenti pœnitentiæ, percipiunt fructum illorum ſacramentorum. Ita Henriq. l. 8. c. 12. n. 1. lit. C Et videtur Deus ipſe approbaſſe hanc ſententiam, quando ſæpius tale deſiderium habentibus particulam ex hoſtia conſecrantis ſacerdotis decerptam in os immiſit, uti Daur. c. 5. tit. 18. ex 2. pluribus exemplis demonſtrat; ſed & B. Joanna de Cruce affirmabat, ſe in ſpirituali communione iiſdem gratiis cumulari ſolitam eſſe, quibus in reali communione fruebatur. Hinc ſuſpirans: O præclaram, ajebat, communicandi methodum, in qua neque confeſſario, neque ſuperioris facultate, neque illius alloquio opus eſt, præterquam tuo, o Deus meus!

Reſolutio.

Negat ipſe Raynaudus n. 7. nam, ut ipſe ait, longe alius eſt fructus communionis ſacramentalis, cæteris paribus, quam ſpiritualis. Nec qui communicat ſpiritualiter tantum dicendus illico eſt participare fructum Sacramenti re ipſa ſuſcepti: Non modo, quia quantumcumque perfecte quis ſpiritualiter communicet, gratia non datur ex opere operato, ut recte notat Henriqu. ſed etiam quia longe aliud eſt hoc votum Euchariſtiæ, quam quod, licet non conferat gratiam ex opere operato, conferat tamen ex opere operantis, quia eſt actus contritionis, vel dilectionis perfectæ, vel Baptiſmi ſuſceptio, juxta doctrinam S. Anſelmi. At votum iſtud Euchariſtiæ poteſt eſſe nudum deſiderium communicandi, quale certum eſt non conferre gratiam, poteſtque a peccatore in peccatis hærente concipi. Unde ad allata exempla reſponderi poteſt; Deum per illa voluiſſe oſtendere, quod valde ſibi placeat ejuſmodi communio ſpiritualis; non autem quod ſemper æquivaleat reali communioni, niſi propter extraordinarium fervorem, & multitudinem

Digitized by Google

nem actuum compenſetur id, quod ex opere operato acquirit, quomodo forte B. Joanna de Cruce per actus operantis fructum operis operati adæquavit.

QUÆSTIO XXXV.

An breves potius Miſſæ, quam longæ, ſint commendandæ.

Qui breves præferendas eſſe cenſent, in primis prætexunt faciliorem diſtractionum devitationem, deinde tædii aſſiſtentium remotionem, item celeriorem exhorationem bonorum ſatrificio captorum, v. g. liberationis animæ e purgatorio. Et propterea illud mandatum de Agno myſtico ſibi quoque datum imaginantur: Comedetis feſtinanter. Contra quos ſic Raynaudus perorat. Nemo ſatis explicet, quantum ex tumultuaria illa, & properata ſacri celebratione malæ ædificationis excitetur apud aſſiſtentes cordatos, & pios, ut unus, aut alter Semichriſtianus applaudant; & fortitudinem illam devorandi, quam celerrime diutiſſimi illius miniſterii collaudare non erubeſcant. Sane ſi quis apud terrenum Principem de rebus nullius momenti ſermonem ferens, ea pernicitate, & incondita agilitate agat, qua Sacerdotum plerique cum Deo, non ferret impune: & audet homuncio in Sacrificio, cui cum horrore adſtant Angeli, & in quo Chriſtus ipſe mactatus, & occiſus offertur, adeo feſtinare, ut quid effutiat verius, quam eloquatur, conſtare vel attentiſſimis non poſſit. Finito autem ſacro nonniſi riſus, & altius ſublati cachinni exaudiuntur ob adeo ſubitam concluſionem operationis apud cæteros diuturnioris, tametſi revera non riſum iſta, ſed lacrymas, merentur.

Qui prolixitatem amant, partim commemoratione plurium ſacienda, partim affectibus piis eliciendis, partim reverentia majeſtatis tanto ſacrificio debita ſe defendunt: contra quos tamen Guilielmus Pariſienſis merito ſic detonat: Qui Miſſas adeo longas faciunt, tædio prolixitatis ſuæ corda circumſtantium, & a gratia devotionis areſaciunt, & ipſam refectionem ſpiritualem, quam in Miſſis percipere debent, in moleſtiæ amaritudinem eis vertunt. De his igitur poteſt conqueri populus Miſſis circumſtans, & dicere. Dederunt in eſcam meam fel. Stultitia igitur hujuſmodi hominum hæc eſt, ut pro pugillo devotionis, quod eis in Miſſis tribuitur, totius populi devotionem auferant; & pro tribus vel quatuor (ut dicam) lacrymis compunctionis, & devotionis, vaſa magna, de corda devote, & lacrymoſe orantium effundat. Ibi igitur brevis debet eſſe oratio, ubi brevitas ejus devotioni aliorum orantium militat, & deſervit.

Reſolutio.

Medium ergo hic tenuere beati, qui Regulam a Societate Jeſu Sacerdotibus ſuis præſcriptam obſervant, quæ ſic habet: Cœremonias Miſſæ ex uſu Romano accurate unuſquiſque obſervet, in eaque celebranda pronunciationem, & quamcumque aliam exteriorem actionem ita moderetur, ut non minus aliorum ædificationi, quam propriæ devotioni, ſerviat. Et ideo ſemihoram in faciendo ſacro nec multum excedat, neque ita brevis ſit, ut illam non expleat.

QUÆSTIO XXXVI.

An imperfectiones clavibus legitime ſubjiciantur?

Affirmant nonnulli apud Raynaudum ipſa praxi ſuam ſententiam comprobantes, quibus etiam recentior quidam Scriptor Aſceticus celeberrimus ab ipſo tecto nomine citatus accedit, eo quod talis confeſſio ad humilitatem majorem pœnitentis Confeſſario faciendam conducere videatur.

Reſolutio.

Negat ipſe Raynaudus cum Joan. Sanchez: Ad quid enim ſubſternas abſolutioni id, quod per eam laxari nequit! Nec humilitas (cujus exercitium ea imperfectionum detectione captatur, & a S. Bonaventura in hanc rem urgetur) juvat revera uſum illum: tum quia facile erit, eamdem utilitatem percipere, expoſitis alibi illis imperfectionibus; tum quia nominatim in materia caſtitatis præſtat parciorem eſſe in exponendis non neceſſariis, quod aliquid ſemper ex iſto cœno, & lutulentia aſfricetur; dum contingitur quoquo modo. Adde, quod vel hæ, & aliæ imperfectiones proponuntur in confeſſione tamquam peccata, & hic eſt error corrigendus, vel non proponuntur ut peccata, & ſic oneratur Confeſſarius iis ibi audiendis, quæ ad rem non pertinent, & ſæpe fatigatur patientia aſtantium, & præſtolantium confiteri, nec raro præbetur materia ſermonum, protracta confeſſione ad longam moram, quod neceſſario iis faciendum eſt, qui imperfectiones aperiunt. Sunt enim innumeræ, & quæ brevi tempore expediri non poſſunt. Hæc vero major eſt imperfectio, quam ipſa imperfectio, quæ ſuſcipitur aperienda in confeſſione, etiamſi ſupponatur, eam expoſitionem vacare peccato.

QUÆSTIO XXXVII.

An rejectio divinorum conſiliorum, & inſpirationum ſit confitenda?

Affirmat Toletus apud Raynaudum l. 1. c. 2. n. 6. agnoſcens veniale peccatum in tali rejectione ob irreverentiam, quæ per eam tantæ Dei Majeſtati exhibetur.

Reſolutio.

Negat cum S. Thom. ipſe Suarez Jo. Sanch. Diana, Tannero ib. cit. Et ratio eſt, quia conſilium non eſt præceptum: igitur non exequens inſpirationem de opere conſilii, non violat præceptum ullum, atque adeo nullo modo peccat, ac ne venialiter quidem. Tenetur quidem homo agnoſcere, eas inſpirationes eſſe be-

beneficia divina; unde niſi de eis gratias agat, poterit delinquere contra gratitudinem Deo debitam, tamen non tenetur acquieſcere ei divino beneficio, quo vocatur ad alicujus voluntarii operis executionem: quia Deus quoad tale opus hominem reliquit in manu conſilii ſui, nec, ſi divinum monitum reſpuat, idcirco plectet. Suppono tamen, abeſſe contemptum; nam hic non vacaret peccato: ut ſi quis Deum ad talia vocantem, imprudentiæ, aut inconſultæ ſolicitudinis inſimularet ob hujuſmodi conſilium; vel ſi obaudire nollet præ deſpectu, & vili æſtimatione, quam de Deo conciperet. Hoc enim nemo non videt ſore conjunctum cum ſcelere, idque eſſe unum de capitibus, quibus actus ex objecto venialis poteſt grandeſcere, & tranſire in peccatum mortale, communis eſt doctrina. Suppono item abeſſe indignationem, qua quis renueret acquieſcere divino conſilio, ne conſolatione illa Deum demulceat; quam ex talis operis, ad quod vocat, executione perciperet. Siquidem ea quoque per indignationem repudiatio valde ſorderet. Itaque repudiationem divini conſilii pure, & præciſe, quatenus eſt commoda humanæ libertati, quæ inclinatur in rem ſuæ optioni permiſſam, quis damnet? Velle enim ſua libertate potiri, & jure ſibi divinitus conceſſo uti, vacat prorſus peccato; eſtque actus charitatis propriæ, qui plane innoxius eſt, nec vitio verti, aut pœnæ ſubjici debet, atque ita non poteſt eſſe materia remota Sacramenti pœnitentiæ. Quod ſi repudiatio divinæ inſpirationis ſpectet aliquod peccatum; quia ſcilicet Deus ſua inſpiratione monebat vitari culpam, quæ tamen vitata non eſt, Deo minime audito; nec ſic quidem inſpirationis repudiatio eſt materia Sacramenti pœnitentiæ; cujus facienda mentio a pœnitente. Nam ea repudiatio ſatis intelligitur exprimendo peccatum, quod admiſſum eſt contra inſpirationem divinam ab eo avertentem; ſignatum quippe ſuper nos eſt lumen vultus Dei: Et quoties peccatum admittis, neceſſe eſt Deum nobis prælucere ad contrarium actum, vel ſaltem ad abſtinendum actu pravo, cujus admiſſione peccatur. Eo ipſo igitur, quod homo exponit, ſe tale peccatum commiſiſſe, ſufficienter aperit, ſe non obediſſe divinæ inſpirationi, quam monebatur ceſſare a tali opere.

QUÆSTIO XXXVIII.

An nocturnæ illuſiones in confeſſione explicandæ?

AFfirmat cum S. Iſidoro Gerſ. 7. opuſc. de poll. noct. ſic loquens: Difficile eſt, vel impoſſibile, abſque divina revelatione cognoſcere generaliter radicem, & cauſam pollutionis diurnæ, ſi videlicet proveniat ex conſenſu vero, vel interpretativo, aut a conſenſu directo, aut a conſenſu pleno, vel imperfecto: aut ſi abſque ullo conſenſu ſuperioris rationis, vel inferioris provenerit. Puto, propoſitionem hanc conſiderantibus eſſe notam. Ex quo conſequenter infertur, quod, quia beatus eſt vir, qui ſemper eſt pavidus, & quod bonarum mentium eſt, facere conſcientiam, ubi de neceſſitate non eſſet aliquando facienda; expedit de talibus confiteri, & non ſine conſilio prudentum, & expertorum, talia nihil pendere, & contemnere in ſe ipſis. In opere, quod inſcribitur Doctrina S. Bernardi, iſta leguntur: Si per noctem illuſio tibi acciderit, ne contriſteris, ſed in craſtino confitere; & aliquo te invitante ad Miſſam, ut miniſtres, caute coram omnibus excuſa te per ſignum, ut eſt conſuetudinis, quatenus omnes illam tuam pollutionem intelligant. Fecit hoc aliquis apud nos etiam, nullo invitante ad Miſſas ut magis erubeſceret, & a tentatione carnis liberatus eſt, in tantum, ut vix aliquid tale poſtmodum ſenſerit, nec niſi ſemel, vel ſecundo per annum pruritum hujuſmodi patiebatur. Ea quo patet, quam vera ſit ſententia Dei dicentis: Ego glorificantes me glorificabo. Et: Omnis, qui ſe humilitat, exaltabitur. Et: Humilibus Deus dat gratiam. Præſcribit diſerte S. hic Doctor confeſſiones de nocturna ſœdatione, etiamſi in ſomno, & abſque libertate contigerit. Culpam in hujuſmodi eventibus agnoſcit S. Iſidorus, ex quo ſequitur, hanc miſeriam eſſe legitimam materiam confeſſionis. Idem fuit ſenſus S. Wiperti Antiſtitis quondam Auguſtani, qui etiam jam B. Herlucæ Moniali, cui tale quid obtigerat, graviter indixit, ne templum ea die ſubiret, & noxam aliquot orationibus præ templi publici foribus expiaret. S. Alto ſimile quid mandavit alteri Moniali, quæ, cum nihili mandatum feciſſet, cruciatibus purgatorii expiavit eam culpam poſt obitum. Utrumque narratur a Paulo Bennedenſi in Actis S. Herlucæ. Apud Petrum quoque Damiani Opuſc. Satan Joanni Anſo Eremitæ, a quo validiſſime adjurabatur, ut deſereret arreptivum, objecit nocturnum hujuſmodi ludibrium, tamquam nobilem triumphi ſui materiam, atque adeo, ut noxam in confeſſione expiandam. S. Malachias Hibernus Diaconum, qui nocturno ſomnio deluſus pollutionem paſſus inter dormiendum fuerat, juſſit confeſſione ſe purgare. Denique in Pœnitentiali Greg. III. variæ ob hujuſmodi labem indicuntur pœnitentiæ, quæ ſane non imponerentur ſecluſo peccato.

Reſolutio.

Negat ipſe cum S. Proſpero l. 3. de vit. cont. ſic loquente: Ille corporis fluxus, qui fit in dormientibus ſine culpa, interdum vigilantibus contingit ex culpa. Aliud eſt enim, quod in dormiente fit, aliud, quod vigilans facit: Ibi naturaliter plenitudo humoris expellitur hic turpiter concupiſcentia publicatur. Agnoſcit pollutionem nocturnam culpa vacare; ex quo ſequitur, ut neget, eam eſſe poſſe materiam remotam ſacramenti pœnitentiæ, ad quam materiam pertinent ſola peccata. Idem argumentum peti poteſt ex inſigni in hanc rem S. Athanaſii diſputatione tota epiſtola ad Ammon Monachum, ubi ſic præter cætera loquitur: Diaboli artes nequeo non mirari, qui lues, & corruptelas, ſanctitatis, & puritatis ſpecie plenas rationi ſubjicit. At id potius, ut inſidietur; quam ut probet, facit. Ideo nunc iſta auribus Aſcetarum inſuſurrat, quæ nihil in vitam commodi aliud,

quam

quam quod novitiatis, & nugarum plenas rationes diligenter evitandas (ut antea monui) conferunt. Ut dum eos e conſulto, & ſalutari ſtudio revocarit, regnare ſolus, & rerum potiri videatur. Quid enim, rogo te dilecte, ſceleris, aut lebia habeat, ipſa, quæ poſtulante natura fit, excretio? Verbi cauſa, quis erumpentem e naribus mucorem, vel ipſa oris ſputa vitio vertat? Atqui, & his ampliora longe poſſumus addere; ventris nempe disjectiones, quæ ita cunctis exiſtunt neceſſaria, ut ſine his ne vivere quidem animal natura voluerit. Denique cum hominem manuum Dei opus eſſe Scriptura docente credamus; qui fit, ut ex mundane facultate polluti aliquid, & conteminati operis prodeat? Denique ſi quod ex Actis Apoſtolorum didicimus: Dei genus ſumus, immundum prorſus in nobis, & contaminatum nihil hebemus. Tum enim inquinamur ſolum, cum peſſimi doloris opus peccatum operamur. At cum ſuo more naturelis aliqua excretio emittitur, tum naturæ neceſſitate (quod entea diximus) & iſtud cum aliis toleremus. Recte tamen monet Raynaudus cum Gerſone, eum, qui talia petitur, præſertim in initiis debere humiliter rem aperire viro prudenti, ac probo, a quo dirigatur, ne circumveniatur a Satana. Ex quo autem per ejus doctrinam, & maxime per Spiritus Sancti lucem, conſtiterit, nullam patientis culpam ea in parte interveniſſe, ſatius eſt, eam perpeſſionem pro nihilo habere; Tantum abeſt, ut ſit ſubjicienda clavibus, tamquam idonea Sacramenti pœnitentiæ materia, cum libertate caruerit, ac proinde culpa vacaverit.

QUÆSTIO XXXIX.

An in confeſſione generali neceſſario exprimendum ſit, quod aliquod peccatum clavibus nunquam ſit ſubjectum.

AFfirmant Thom. Hurted. & Turrianus apud Dianam, quibus aliqui DD. adeo pertineciter adhærent, ut contrariam ſententiam prope ſcandaloſam dicere auſi ſint, eo quod confeſſarius alioqui, nec judicium legitimum ferre queat de pœnitentis ſtatu, nec pœnitentiam legitimam imponere, ut qui aliam longe impoſiturus fuiſſet, ſi peccata aliquot gravia numquam clavibus fuiſſe ſubjecta cognoviſſet.

Reſolutio.

Negant temen probabilius Suar. Sanch. Lugo Bonac. Coninch, & alii, quos refert, & ſequitur Dicaſtillo d. 9. n. 179. cum enim circumſtantia illa (quod peccetum numquam adhuc in confeſſione explicatum ſit) non mutet ſpeciem, nec aggravet; ex altere vero perte eamdem exprimere interdum ſit difficile edmodum pœnitenti, immerito dicitur, non eſſe hoc onus ei imponendum, niſi grevis aliqua cauſa urgeat, quelis hic non apparet. Nam ad argumentum adverſariorum reſpondetur, etiam circumſtantias aggraventes juxta communiorem ſententiam non eſſe explicandas, & tamen aliam utique pœnitentiam injungeret confeſſarius, ſi quis mille, quam ſi decem dumtaxat florenos ſuretus eſt. Quod idem dicendum eſt, ſi quis gravi, & juſta de cauſa unum, aut plura peccata gravia coram aliquo confeſſario reticeret. Unde apparet, quam immerito hæc ſententia Adverſariis ſcandaloſa ſit viſa, utpote quæ & authoritate, & ratione multum prævalet contrariæ ſententiæ.

QUÆSTIO XL.

An matrimonia Hæreticorum ab ipſis diſſolvi quoad vinculum licite queant.

QUæſtio hæc procedit de illo caſu, in quo Sebaſtianus verb. g. Maritus hæreticus cum Catharina catholica conjunctus coram conſiſtorio hæretico comparens, & cauſas ab ipſo approbatas proponens, liber etiam quoad vinculum pronuntiatur. In quo caſu negative reſpondent omnes fere, tam antiqui, quam Neoterici Authores, teſte Sanchez l. 7. d. 72. num. 2. Probatur 1. ex ipſa continua praxi, qua (ut Gobat p. 2. Alph. matrim. c. 19. n. 701. teſtetur) omnes Epiſcopi, Confeſſarii, Parochi, ſuperiores Laici catholicarum mulierum nuptarum alicui Lutherano, Zwingliano, aut alteri hæretico, matrimonia eorum tamquam valida agnoſcunt, eorumque liberos pro legitimis habent, quod tamen dici non poſſet, ſi matrimonia talia invalida eſſent, cum fatendum eſſet, illa exiſtimata matrimonia meros concubinatus eſſe, & conſequenter illegitimos quoque liberos ex iis generetos. Probatur 2. quia matrimonium conſummatum baptizatorum eſt ſimpliciter indiſſolubile, uti Theologi, & Canoniſtæ unanimiter fatentur: atqui matrimonium inter Sebaſtianum, & Catharinam contractum erat matrimonium baptizatorum; ergo, & ipſum erat ſimpliciter indiſſolubile conformiter Concilio Tridentino. Probatur 3. quia Sebaſtianus ſaltem ea una parte vult inire matrimonium indiſſolubile: ergo cum ipſius intentio ſit juri conformis; jura autem potius valori, & æquitati matrimonii faveent, rectius dicitur, illius potius quam ſponſi intentionem validem dici debere, atque adeo matrimonium eorumdem abſolute indiſſolubile fuiſſe redditum.

Reſolutio.

Videtur tamen potius affirmative reſpondendum, ſcilicet Catherinæ licite ſecundas nuptias permitti poſſe. Probatur 1. authoritate; nam in primis huc referri poſſunt omnes illi Authores a Suarez citati, qui docent, quando miniſter per contrariam intentionem vult introducere errorem in Eccleſiam, non fieri ſacramentum; cujus ſententiæ etiam Zacharias Pontifex fuiſſe videtur, dum dixit, Baptiſmum per ignorantiam linguæ latinæ in invocatione Trinitatis adminiſtratum non eſſe repetendum, eo quod miniſter per talia verba non voluerit hæreſim, eut errorem introducere. Probetur 2. & potiſſimum ratione, unica quidem, ſed ſufficientiſſima. Sebaſtienus matrimonium dumtaxat ſolubile etiam quoad vinculum

Digitized by Google

culum contrahere voluit; ergo & ipſe, & uxor ob cauſam legitimam potuit ad alias nuptias progredi. Conſequentia videtur legitima, quia cum intentio contrahendi matrimonium modo ſolubili non ſit conformis illi, quæ ad hoc ſacramentum requiritur, hoc ipſo defectu legitimæ intentionis ſubſiſtere ſacramentum non poteſt, atque adeo nec fundamentum indiſſolubilitatis ſubſiſtet. Antecedens, in quo probando eſt tota difficultas, probatur. Si eſſet aliqua ratio, cur Sebaſtianus non dicatur matrimonium ſolubile contrahere voluiſſe, eſſet hæc, quod habuerit ſaltem intentionem univerſalem faciendi id, quod facit vera Eccleſia, & quod Chriſtus inſtituit, atque adeo per univerſalem intentionem, tamquam magis efficacem, correxerit priorem erroneam intentionem, velut minus univerſalem; atqui hæc ratio non obſtat. Major eſt adverſariorum, in ea enim potiſſimum eorum fundamentum continetur. Minor probatur, quia voluntas abſoluta, & efficax non deſumitur ex ſola univerſali intentione ſecundum ſe ſumpta, & conditione iſta: Si ſcirem aliud eſſe inſtitutum, vellem illud facere, virtualiter adjecta: ſed etiam ex particulari judicio determinante voluntatem, ad hoc potius volendum, quam aliud: atqui judicium particulare determinat ad matrimonium modo ſolubili faciendum; ergo. Minor iterum probatur; quia Sebaſtianus formando ſuam intentionem, fecit hunc quaſi diſcurſum: Ego volo matrimonium inire, prout Chriſtus inſtituit, & vera Eccleſia approbat: ſed Chriſtus inſtituit matrimonium modo ſolubili, & ita etiam ſentit, & practicat mea Eccleſia, quam ego veram Eccleſiam eſſe judico; ergo etiam volo matrimonium modo ſolubili contrahere. Certe ex ſuppoſitione hujus abſolutæ intentionis, tam ipſi contrahentes, quam Conſiſtorium hæreticum procedunt, dum ad ſecundas nuptias tranſitum permittunt, & faciunt. Confirmatur hæc tota doctrina 1. hoc efficaci diſcurſu: Si per hoc, quod ſupponatur voluiſſe Sebaſtianus facere, quod Chriſtus inſtituit, cenſendus eſſet, particularem ſuam intentionem corrigere, ſequeretur, nullum dari materialem hæreticum, quia quivis hæreticus facit iſtum generalem aſſenſum: Ego credo, quod Chriſtus credi juſſit: & ſic per iſtum aſſenſum ſemper corrigeret particularem aſſenſum erroneum, nullique adeo propoſitioni hæreticæ inculpabiliter, & abſolute aſſentiretur: atqui dari hæreticos materiales nemo catholicorum negat; ergo nec id, ex quo hoc ſequitur, admittere poteſt. Quod ipſum etiam in actibus voluntatis patet, quæ, licet ſemper faciat hoc univerſale Decretum: Ego nihil appetam niſi bonum: nihilominus tamen poteſt abſolute velle aliquod malum, ſi per errorem ipſi ut bonum repræſentetur; ergo pari modo etiam hæreticus non obſtante generali decreto, quo decrevit, id ſolum credere, quod Chriſtus credendum propoſuit, poteſt aſſentiri articulo falſo, ſi hic ſub ſpecie propoſitionis a Chriſto revelatæ proponatur: Confirmatur 2. eadem doctrina ex eo, quod, ut bene advertit Dicaſtillo, quilibet cenſeatur virtualiter juxta morem loci, in quo verſatur, contrahere, niſi alionde probetur oppoſitum, quia fortiſſima præſumptio deſumitur ex communiter contingentibus; nemo autem communiter cenſetur contrahere, niſi ut alii in ſimili caſu ſolent: atqui ſolent alii in illo loco, modo diſſolubili contrahere, uti de Lutheranis, Calviniſtis, & Anabaptiſtis teſtatur Bellarminus; ergo, & Sebaſtianus eo modo contraxiſſe cenſendus eſt. Probatur denique 3. dicta ſententia ſolutione argumentorum pro priore ſententia propoſitorum; nam ad primum reſpondetur, quando Eccleſia, Epiſcopi, & Parochi ejuſmodi matrimonia hæreticorum cum catholicis approbant, intelligendum hoc eſſe de illis hæreticis, qui more catholico contrahunt, quod frequenter contingit, præſertim ubi hæreticus conjux inter catholicos contrahit, & habitat. Deinde hæretici volunt ſaltem contractum civilem legitimum facere, prout in fidelibus etiam reperitur, & a ratione ſacramenti ſeparatus eſt; id quod fieri poſſe Vaſquez, Rebellus, Hurtadus, Perez, Pontius, Diana, Dicaſtillo, & alii plures contra Sanchez, & non nullos alios docent, & ex eo probant, quod ratio ſacramenti ſit poſterior ratione contractus (cum illi adveniat, & fundetur in eo) adeoque tam parum mutet rationem contractus, quam parum ratio ſacramenti lotioni ſuperveniens in baptiſmo mutat lotionis naturalis naturam. Si ergo, ut probatum eſt, matrimonium etiam in contractu, qui non ſit ſacramentum, conſiſtere poteſt, mirum non eſt, ſi liberi ex tali matrimonio, velut legitimo, procreati, ipſi quoque legitimi, perinde ut infidelium liberi agnoſcantur. Confirmatur hæc reſponſio ex eo, quod in civitatibus, ubi hæretici cum catholicis mixti vivunt, nemo facile faciat diſcrimen inter eos liberos, qui ex prima uxore ſunt geniti, & inter eos, qui poſt primam uxorem ex permiſſione Conſiſtorii dimiſſam, ex alia uxore ducta ſunt geniti: & tamen certum eſt, apud catholicos Doctores has ſecundas nuptias eſſe illegitimas, & invalidas, ſi matrimonium pro ſacramento accipiatur; ergo ex eo, quod tales liberi pro legitimis agnoſcantur, non recte infertur, eorum matrimonium etiam ſub ratione ſacramenti validum eſſe, ac indiſſolubile. Ad ſecundum reſpondetur diſtinguendo majorem: Matrimonium baptizatorum eſt verum ſacramentum, ſi catholico modo, id eſt cum debita intentione, & abſque impedimento dirimente celebretur, concedo majorem; ſecus, nego majorem, & ſic diſtincta minore nego conſequentiam; quæ reſponſio patet ex caſu, quo duæ perſonæ cum impedimento dirimente non cognito contrahentes matrimonium inirent, quo caſu ſuppoſito, ſic argumentari licet: Vel contractus iſtorum duorum conjugum fuit verum ſacramentum, vel non; non primum, quia impedimentum dirimens obſtat; non ſecundum, quia ſequeretur filios ex talibus conjugibus eſſe illegitimos, utpote extra matrimonium progenitos, quod tamen eſt contra communem Doctorum, & aliorum hominum ſenſum; ergo ne hoc fateri cogamur, dicendum eſt, conjuges tales habuiſſe quidem intentionem con-

Digitized by Google

contrahendi verum ſacramentale matrimonium, ſed quia hunc effectum habere non potuerunt ob impedimentum dirimens, cenſeri interpretative ſaltem voluiſſe contractum legitimum, qualis in talibus circumſtantiis haberi potuit, id eſt, a ratione ſacramenti ſeparatum facere, juxta notam illam regulam: **Actus qui non valet, ut geritur, ſaltem valet, ut valere poteſt**; quo fundamento facile ratio reddi poteſt, cur filii ex talibus conjugibus procreati legitimi cenſeantur, quia ſcilicet non ſunt ex mero concubinatu, ſed vero matrimonio, licet nondum ſacramentali progeniti. Ad tertium reſpondetur, cum ſacramentum matrimonii conſiſtat in conſenſu, ſeu traditione mutua corporum efficaci, & indiſſolubili, atque adeo legitimam intentionem ex utraque parte requirat, facile apparere, cur, ſi alter conjux habeat intentionem efficacem faciendi diſſolubile conjugium, matrimonium ſine ratione ſacramenti conſiſtere poſſit.

Atque ex his omnibus hactenus dictis ſatis apparet, ſententiam hanc ſecundam ſatis conſequenter diſcurrere, nec uſque adeo improbabilem videri poſſe, uti etiam P. Gobat in prima parte ſui Alphabeti agnovit, eamque recentior quidam ibidem ſuppreſſo nomine citatus abſolute docuit, cum plane agnoſcant plures Authores, ut ſupra vidimus, poſſe valide celebrari matrimonium, quin fiat ſacramentum; ex altera vero parte difficulter negari poſſit, hæreticos ſaltem aliquos apud quos conſuetum eſt, matrimonia quoad vinculum diſſolvere, habere intentionem, non quidem propria, ſed publica authoritate contractum diſſolubilem faciendi, quæ duo difficulter in prima, commode vero in poſteriore ſententia concordari videntur, & ideo merito argumenta pro eadem a doctiſſimis viris propoſita valde urgentia ſunt viſa; quia tamen hactenus vix unquam conceſſum eſt, ſaltem in his partibus, ut uxor tali modo ab Acatholico marito ſeparata ad ſecundas nuptias tranſiret, non auſim eam, ut veram, & probabilem defendere, ſicut & P. Gobat in ſecunda parte Alphabeti non amplius, ut in prima parte putabat, probabilem dicere eſt auſus; ſolas ergo rationes pro ea pugnantes propoſuiſſe contentus, judicium de veritate, aut probabilitate illius libenter doctiorum, & ſapientiorum virorum examini, judicioque relinquo.

QUÆSTIO XLI.

An ſacramentalia vim extergendi venialia ex opere operato habeant?

AFfirmant Victoria, Canus, Valentia, Fagundez, Gretſerus, & alii apud Raynaudum p. 1. docentes, quod Eccleſia pro facta ſibi a Chriſto poteſtate deputaverit hæc ſacramentalia, immittens illis virtutem, qua leves noxas extergant, non modo quoad reatum, ſed etiam quoad maculam, etiamſi nullus actus operantis id ferat, ſed præciſe ſpectetur admotio ſacramentalium.

Reſolutio.

Sed rectius negat ipſe Raynaudus cum Durando, Suarez, Coninck, Filliucio, & aliis; Eccleſiam enim non accepiſſe a Chriſto poteſtatem inſtituendi inſtrumentum delens vi ſua, & præciſe a merito operantis peccata venialia; inde eruitur, quod, cum ſint ſeptem ſacramenta in Eccleſia, per quæ effectus ille præſtari poteſt, & ſint etiam actus boni, quorum interventu poteſt poni diſpoſitio ultima ad remiſſionem culparum venialium ex opere operantis, ſupervacaneum prope videretur, relinqui Eccleſiæ poteſtatem ad inſtitutionem remediorum, quibus ille effectus obtineatur. Neque Eccleſia unquam profeſſa eſt, ſe hujuſmodi authoritate fuiſſe a Chriſto donatam, aut propoſitum ſibi eſſe, annectere alicui actui vim remittendi culpas veniales ex opere operato. Sana in re tanta, & in qua de ipſarum divinarum injuriarum (tametſi levium) remiſſione agitur, nihil innovandum eſt abſque idoneo fundamento, quod hic nullum appetit; ſive ex verbo ſcripto, ſive ex tradito, ſive ex urgente, aut etiam admodum veriſimili ratione.

Quæ in contrarium adducit præter cæteros Carthagena plus bombi habent, quam ſoliditatis. Ex eo enim, quod ſit in Eccleſia poteſtas miniſtralis ad per ſe remittenda peccata gravia in ſacramento pœnitentiæ, ſecundario extenſa ad culpas veniales tamquam ad materiam ſuam ſufficientem, tametſi non neceſſariam: infert Carthagena, eſſe in Eccleſia poteſtatem remittendi veniales noxas per ſacramentale ab ipſa Eccleſia inſtitutum in eum finem. At hæc illatio eſt infirmiſſima; quia, cum nemo poſſit remittere peccata, niſi ſolus Deus, fruſtra oſtenditur poteſtas Eccleſiæ ad hæc peccata levia abſque ſacramentis, & immediate extergenda, niſi proferatur divinum diploma collatæ ad eum uſum poteſtatis, quale nullum profertur. Nec ſi Eccleſia accepit poteſtatem relaxandi immediate reatum temporarium reſiduum per indulgentias, conſequens eſt, ut acceperit quoque poteſtatem ad remittendas immediate culparum maculas. Nam poteſtatem elargiendi indulgentias Eccleſiæ conceſſam ex verbo Dei agnoſcimus, non item poteſtatem abſtergendi venialia peccata extra ſacramenta. Urget inſuper Carthagena conſenſum communem Theologorum, ex quo vult conſtare de ſenſu Eccleſiæ in agnoſcenda hac ſua poteſtate: ſed quamvis aliqui Theologi viſi ſint aſſerere, quod contendit Carthagena, tamen omnino multi (ut vidimus) refragantur, quorum rationes ſunt fortiores, & idcirco eſt eis inhærendum. Quin etiam non pauci ex illis, qui viſi ſunt contrariam ſententiam tradere, aliud revera noluerunt, quam quod ultro damus, nempe ſacramentalibus proprie dictis, quæ ab Eccleſia, interventu alicujus benedictionis ad hominis nitorem plenum, & munditiem a peccatis (utique levibus) inſtituta eſſe leguntur in Ritualibus Eccleſiaſticis, ineſſe vim moralem, qua, preces Eccleſiæ veluti immiſſæ ſa-

cta-

Digitized by Google

cramentalibus, exorent bonos motus, quibus ex opere operantis exterguntur macolæ veniales; quamvis neque ii motus, vel auxilia ad illos eliciendos ex opere operato excitentur per ſacramentale, ut viſum eſt Petro Soto. Sic enim excitarentur infallibiliter (cum tamen nulla ſit promiſſio, quæ eam certitudinem confirmet) ſed tantum excitentur per impetrationem, quæ aſſequitur intentum ex mero Dei beneplacito, plerumque juxta regulas æternæ providentiæ negant effectum expetitum.

QUÆSTIO XLII.

An litteræ participationis meritorum a Religioſis dari ſolitæ, ſint approbandæ?

PRo meliori intellectu hujus quæſtionis notandum eſt, nomine litterarum filiationis, aut fraternitatis, vel aggregationis ad merita, intelligi diplomata, quibus per piorum cœtuum Præſides confertur aliquibus velut adoptio moralis; aut certe tranſcriptio in membra talis corporis. Nihil enim in Scripturis, ac Patribus protritius, quam ut Deus intuitu unius, vel aliquorum, neceſſitudine aliqua ſaltem morali, & politica conjunctorum aliis benefaciat. Sic amor in Moyſen Deum inhibuit, ne ingratiſſimum populum perderet. Ad hunc ergo modum graves Theologi communionem meritorum litteris fraternitatis conceſſam exponunt. Quin etiam non pauci, & inter eos Alanus de Miſſa c. 31. in eumdem ſenſum accipiunt communionem Sanctorum, quæ in ſymbolo proponitur. Nec communio iſta Sanctorum, quam fides, & charitas invehit, tollit illam aliam ſpecialiorem communionem, quam certis perſonis concedi dicimus cum religioſa communitate. Id quod optime tradit D. Thomas, & late Navarrus, pulchre excurrens in decora magnæ confratriæ a Chriſto ex omnibus gentibus, & ordinibus conſtitutæ. Scotus hanc vocat bonorum operum applicationem generaliſſimam: & eſſe fructuoſiorem, quo plures ſunt in Eccleſia ſancti, ac quo ſanctiores ſunt, recte pronunciat Petrus Navarra; præter illam ergo generalem communionem, quæ ſequitur rationem membri corporis myſtici, omnes Chriſtianos complectentis, & quæ quia a Chriſto ortum habet, non poteſt humanis arbitris poni, aut tolli, reperitur alia communio ſpecialior, non modo inter eos, qui ſpecialiter alicujus inter Eccleſiam corporis ſunt membra, ſed etiam inter eoſdem, ac adoptatos (ut ſic dicam) in ejuſdem myſtici corporis compagem. Sicut, quamvis intercedat communio aliqua politica inter omnes; qui eidem Regi ſubſunt, tamen ſpecialior eſt, quæ eos nectit, qui ejuſdem præterea ſunt Provinciæ: & adhuc major intercedit inter perſonas ejuſdem urbis; maxima vero eſt omnium, quæ ceraitur inter perſonas ejuſdem familiæ, & agnationis. Similiter ergo Religioſi unius cœtus, vel perſonæ piæ in unum corpus aggregatæ, quamvis habeant neceſſitudinem generalem cum omnibus fidelibus, præſertim viva fide conſpicuis, quam conferre, vel tollere non eſt Præſidum illius cœtus, aut corporis: habent tamen ſpecialiorem inter ſe nexum, quam cum cæteris fidelibus, & ad eam ſpecialiorem conjunctionem pro voluntate Præſidum aſciſcuntur, qui in membra myſtici illius corporis adoptantur. Præter hanc meritorum communicationem quaſi objectivam, alia quoque iterdum intervenit, veluti formalis: non illa dumtaxat, qua aliquis alteri expetit a Deo aliquod bonum, & illud congrue meretur (hæc enim communicatio non fit a Præſidibus, quia mere pendet ab actu uniuſcujuſque ſubditi operantis, & ſolet quoque eos ſpectare, quibus non fit communicatio meritorum totius cœtus). Non, inquam, hæc dumtaxat formalis communio, ſed alia, quæ extenſo meritorum nomine, ſatisfactiones alicujus cœtus applicat alteri perſonæ, quæ ad eum cœtum admittitur. Quamvis enim vis operum meritoria proprie dicta non transferatur; ſed in proprio tantum ſolo fructificet gratiam, & gloriam, tamen fructus ſatisfactorius poteſt ad alium transferri: qui fructus, quia eidem operi, quod meritorium eſt, implantatur, nominari utcumque poteſt meritum. Poſſe autem hanc ſatisfactorii fructus translationem eſſe validam, & utilem fert communis ſententia Doctorum, non modo ſi ſatisfaciens non egeat eo (ut ſane plerique ſancti non egent) ſed etiam (quod non bene negat Navarr.) quamvis ipſe ſatisfaciens eo egeret; quia carentia reatus, ad quam per ſuam ſatisfactionem ſibi ſervatam poſſet pertingere, non eſt bonum aliquod, quo homo in æternum fraudandus ſit: imo quantum ipſi videtur decedere communicando alteri pretium, quo poſſet a ſe amoliri illud debitum, tantum ſibi proficit quoad meritum gratiæ, & gloriæ, quod eſt longe pretioſius. Atque ita eximitur labe prodigalitatis, & inconſuetæ charitatis, qua notandus videretur ex eo, quod in ſimili ſuo incommodo potius alteri, quam ſibi proſpiciat; non enim propterea omittit ſibi proſpicere, cum ſic operando conſulat commodis ſuis in alio genere, & quidem pretioſiore. Quid quod non ſe prorſus ſpoliat fructu illo tollendi reatum? nam volitio reflexa, qua vult operationem ſuam alteri prodeſſe, eſt meritoria alicujus remiſſionis pœnæ; proinde homo in alium transfundens ſuam ſatisfactionem, non prorſus ſpoliat ſe fructu abſterſionis reatus. Et ex alia parte magnum ſpecimen charitatis edit, præſtans ſe pro alio fidei juſſorem, quod eſt exemplum D. Thomæ: Quamvis enim unuſquiſque ſit onus ſuum portaturus, ſi ſpectetur præciſe debitum, quod contraxit delinquendo: tamen ſi aliena ſubventio ſuffragetur, æque liberabitur onere, quo ſe gravaret, ac ſi ipſemet ſatisfeciſſet.

Hoc notato, litteras has improbant Wicleffus, & Nicolaus Taborita apud Raynaudum ſect. 5. p. 3. n. 1. eo quod occaſionem quæſtubus illicitis favoribus inordinatis, & audaciæ peccandi præbeant. Et præterea per eas videantur Indulgentiæ communicari, quod non eſt in poteſtate Præſidum Religioſorum.

Digitized by Google

Reſolutio.

E contrario Eccleſia Catholica, quæ uſum harum litterarum a tot ſæculis videt, nec reprehendit, ſatis oſtendit, ſe tacito aſſenſu comprobare, quod a fidelibus univerſaliter uſurpatum, ipſa quoque uſurpare cenſetur. Contra id autem, quod Eccleſia uoiverſaliter uſurpat, diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt, ut S. Auguſtinus tr. 27. & 32. in Jo. recte pronuntiavit. Accedit SS. Patrum ſuffragatio, quæ, licet ipſas fraternitatis litteras non attingat: tamen ſundamentum earum ſtatuit, & rationem optimam, qua ſtabiliantur, ſubminiſtrat. Sanctus ergo Auguſt. confirmat, ex unitate membrorum corporis myſtici effici, ut quod unum alicubi membrum facit, alia itidem cenſeantur facere. Unde, quia nunc varii homines, in uoitate fidei cohærentes, loquuntur variis linguis, infert S. Auguſtinus, uoumquemque fidelem loqui variis linguis: quia bona unius membri per uoitatem, & cohæſionem in eodem corpore fiunt bona alterius. Hoc ſi valet io quibuſvis chariſmatibus, debet item io meritis valere, ac proinde merita uoius cœtus Deum excitare poſſunt ad gratificandum aliis, qui ad illud corpus fuerint aſciti. Neque enim plus valere moraliter debet voluntas unius privati, & iadividui hominis, ut quem ſibi io filium adoptet, quam voluntas unius corporis myſtici, ut aliquem ſibi adoptet, & adjungat in membrum.

Nec obſtaot argumenta in contrarium allata, quia abuſum potius impugnaot, quam uſum; propter abuſum autem ooo eſſe tolleodum uſum, commune fert proverbium, alioqui etiam ſacramenta, indulgentiæ, aliæque Eccleſiæ piæ exercitatiooes tollendæ forent. Multo minus obſtat, quod de indulgentiis objectum eſt, nam ea conceſſio ſatisfactioonm longe aliud eſt, quam indulgentia, ut recte notarunt Navarrus, Vall. Villalobos. Nimirum indulgentia depromitur ex theſauro ioſinito, & ex aſſervatis in ea ſatisfactionibus prælicitis. At præſides cætuum, & inferiores eorum non depromunt ſatisfactiones, quas communicant ex ullo theſauro: neque dant ſatiſfactiones præteritas, ſed dumtaxat ſuturas. Præterquam quod expromptio ſatisfactionum ex theſauro Eccleſiæ certa ex fide eſt, de nullo autem particulari, aut religioſo, aut toto cętu, certum ex fide eſt, eſſe io eo ſatisfactiones præſertim ſuperfluas.

QUÆSTIO XLIII.

An ſcapularia, & ſodalitates certam ſalutem, & perbrevem in purgatorio moram ſpondere poſſint?

ITa perſuadere ſibi videntur multi, maxime qui ſodalitio ſcapularis, ut vocant, ſunt adſcripti, eo quod B. Virgo id revelaſſe credatur.

Reſolutio.

Negat Raynaudus ſ. 5. puo. 4. n, 37, aſſeritque eſſe contra SS. PP. & Doctorum opinionem, qui idcirco inculcant frequentiſſime, Deum, ut cum timore, ac tremore ſalutem noſtram operaremur, utque noo minus humilitati, quam accedendæ ioduſtriæ noſtræ ſerviret, incerta, & occulta eſſe voluiſſe noſtra ad beatitudioem itinera, niſi ſi quandoque ex ſpeciali privilegio (quod hic non profertur) aliter in bona voluntate ſua circa aliquem ſtatuat. Quæ vero de B. Virg. revelatione ſunt dicta, non plus probant, quam ex veriſimilium, nec improbabilium ſignorum concurſu ſpem ſalutis, ac fiduciam oon exiguam, coocipi, citra certitudinem, & infallibilitatem, poſſe a piis ſodalibus. Quare ipſe Raynaudus ſuadet ejuſmodi ſodalibus, ut rationes alias profitendi ineant, & ædificationi ex ſodalitio promovendæ, quam fecerint, qui propoſitas atqoe diſcuſſas pietatis anomalias induxerunt. Habent inprimis cœtus ſui ineundi, ac frequentandi ſcopum unicum, divinam gloriam. Piis deinde inſtitutis, præſertim quæ Eccleſiæ, ac Præſulum authoritate rata fuerint, naviter, & conſtanter inſiſtant, memores ejus, quod Philo in Flavum de ſacris ritibus conſtanter retinendis, etiamſi mioimi videantur, admonuit; quia ſicut in ædificiis, exempto uno cæmento, reliqua licet firma videantur, laxata ſidunt paulatim in vacuum. Prælucere cæteris ſodalibus bono esemplo ſtudioſe ſatagant, caveaot ſedulo pernicioſum illum pietatis arietem, quo plerique tepidi, vel etiam frigidi pias aliquas exercitationes in horum cœtuum initiis frequentantes, jocis, & infaoiis excipiunt, brevique efficiunt, ut exoleſcaot, abeaotque in deſuetudinem.

TITULUS CXLII.

TIMOR DEI.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST virtus, qua quis Deum offendere Alvar. s.
timet. Ad quam virtutem S. David 2. l. 2. p.
hortatur, dicens: Venite, filii, audi- 2. c. 4. Pſ. xl. v.
te me: timorem Domini docebo vos. Et S. 11.
Tobias clarius explicans ejus naturam filio di- Tob. 4. v.
xit: Omnibus diebus vitæ tuæ in meote habe- 6.
to Deum, & cave, ne aliquando peccato conſentias, & prætermittas præcepta Domini Dei noſtri.

Diviſio.

II. Dividitur in ſervilem, mercenarium, & filialem. *Servilis* eſt, quo quis Deum formidine pœnæ ab eo infligendæ offendere timet,
de quo S. David locutus eſt, dum oravit: Con- Pſ. 118. v. 120.
fige timore tuo carnes meas: a judiciis enim tuis timui. *Mercenarius* eſt, quo quis ſpe præmi, & mercedis a Deo promiſſæ ab offeoſa Dei
abſtinet, de quo idem S. Propheta confeſſus eſt Pſ. 118.
ſe ab illo ad maodata Dei ſervanda impulſum, v. 112.
eſſe: Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum, propter retributionem.

Fi-

Digitized by Google

Coll. 11. c. 13. *Filialis* eſt, quem, ut Caſſianus explicat: Non pœnarum terror, non cupido præmiorum, ſed amoris generat magnitudo, quo vel Filius indulgentiſſimum Patrem, vel Fratet Fratrem, vel Amicum Amicus, vel Conjugem Conjux ſolicito reveretur affectu.

Actus.

S. Laur. Juſtin. in ligno vitæ, tr. de timore c. 4. III. *Offenſæ divinæ gravitatem bene cognoſcere:* quem ad finem Paſſio Chriſti cogitata ſpecialiter conducet; nam, ut ſapienter S. Laurentius Juſtinian. advertit: Ex qualitate remedii facile cognoſcitur vehementia languoris. Conſpui namque Chriſtus voluit, ut nos lavaret: velari voluit, ut velamen culpæ, & ignorantiæ a cordibus noſtris auferret: in capite percuti, ut caput noſtrum, ſcilicet Adamum, ſanitati reſtitueret: colaphis cædi, & verbis derideri, ut nos labiis, & operibus ipſum laudaremus: demum occidi jubetur, ut vulneribus noſtris pretioſo Sanguinis ipſius balſamo medeatur, Fuſus eſt cruor Medici, & factus eſt medicamentum phrenetici. Agnoſcamus igitur, quam gravia ſint noſtra vulnera, proquibus neceſſe fuit Dominum Jeſum vulnerari.

Lib. 4. homil. 50. IV. *Vitæ anteactæ peccata per pœnitentiam, & ſatisfactionem dignam expiare:* juxta coofilium S. Auguſtini dicentis: Aſcendat homo adverſum ſe tribunal mentis ſuæ; & conſtituto in corde judicio adſit accuſatrix cogitatio, teſtis conſcientia, carnifex timor.

Eccl. 7. v. 19. V. *Firmum concipere propoſitum, nullum, quantumvis leve peccatum committendi:* Qui enim timet Deum, nihil negligit, teſte Eccleſiaſtico:

2. Paral. 19. v. 7. VI. *Actiones ſuas, velut in conſpectu Dei, cum magna reverentia, & diligentia peragere:* uti Joſaphat Judices a ſe conſtitutos monuit dicens: Sit timor Domini vobiſcum: & cum diligentia cuncta facite.

Luc. 12. v. 4. VII. *Omnem timorem humanum ex corde pellere:* juxta Chriſti monitum: Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent amplius, quid faciant. Oſtendam autem vobis, quem timeatis: timete eum, qui, poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam; ita dico vobis, hunc timete.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Deut. 6. v. 13. I. DOminum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſervies.

Eccl. 1. v. 8. II. Unus eſt Altiſſimus, Creator omnium, Omnipotens, & metuendus nimis.

Malac. 1. v. 6. III. Si Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus?

Joſ. 24. v. 14. IV. Timete Dominum, & ſervite ei corde perfecto, atque veriſſimo.

Luc. 12. v. 5. V. Oſtendam vobis, quem timeatis: timete eum, qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam:

Eccl. 7. v. 19. VI. Qui timet Deum, nihil negligit.

Jer. 5. v. 21. VII. Audi, popule ſtulte, qui non habes cor; qui habentes oculos non videtis; aures, & non auditis. Me ergo non timebitis: ait Dominus, & a facie mea non dolebitis?

VIII. Quis non timebit te, o Rex Gentium? tuum eſt enim decus: inter cunctos ſapientes Gentium, & in univerſis regnis eorum nullus eſt ſimilis tui. Jer. 10. v. 7.

IX. Homo ſapiens in omnibus metuit: & in diebus delictorum attendet ab inertia. Eccl. 18. v. 27.

X. Et vidi alterum Angelum volantem per medium cæli, habentem Evangelium æternum, ut evangelizaret ſedentibus ſuper terram, & ſuper omnem Gentem, & tribum, & linguam, & populum, dicentem voce magna: Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora judicii ejus. Apoc. 14. v. 6.

Neceſſitas.

XI. Si non in timore Domini tenueris te inſtanter, cito ſubvertetur domus tua. Eccl. 27. v. 4.

XII. Deum time, & mandata ejus obſerva; hoc eſt enim omnis homo. Eccl. 12. v. 13.

XIII. Contritio, & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt: non eſt timor Dei ante oculos eorum. Pſ. 13. v. 5.

XIV. Scito, & vide, quia malum, & amarum eſt reliquiſſe te Dominum Deum tuum, & non eſſe timorem mei apud te, dicit Dominus Deus exercituum. Jer. 2. v. 19.

XV. Nihil mihi conſcius ſum: ſed non in hoc juſtificatus ſum: qui autem judicat me, Dominus eſt. 1. Cor. 4. v. 14.

Æquitas.

XVI. Numquid homo Dei comparatione juſtificatur; aut Factore ſuo purior erit vir? Ecce, qui ſerviunt ei, non ſunt ſtabiles, & in Angelis ſuis reperit pravitatem: quanto magis, qui inhabitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, conſumentur velut a tinea? Job. 4. v. 17.

XVII. Quantus ego ſum, ut reſpondeam ei, & loquar verbis meis cum eo? quia etiam, ſi habuero quidpiam juſtum, non reſpondebo, ſed meum Judicem deprecabor. Job. 9. v. 14.

Utilitas.

XVIII. Time Dominum, & recede a malo. Sanitas quippe erit umbilico tuo, irrigatio oſſibus tuis. Prov. 3. v. 7.

XIX. Per timorem declinat omnis a malo. Prov. 15. v. 27.

XX. Non æmuletur cor tuum peccatores, ſed in timore Domini eſto tota die, quia habebis ſpem in noviſſimo, & præſtolatio tua non auferetur. Prov. 23. v. 17.

XXI. Qui timetis Dominum, credite illi, & non evacuabitur merces veſtra. Eccl. 2. v. 8.

XXII. Noli timere, fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum, & receſſerimus ab omni peccato, & fecerimus bene. Tob. 4. v. 23.

XXIII. Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & ſalvos faciet eos. Pſ. 144. v. 19.

XXIV. In timore Domini fiducia fortitudinis, filiis ejus erit ſpes. Prov. 14. v. 26.

XXV. Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die obitus ſui benedicetur. Eccl. 1. v. 13.

XXVI. Timenti Dominum non occurrent mala: ſed in tentatione Deus illum conſervabit a malis. Eccl. 33. v. 1.

XXVII.

Luc. 1. v. 50. XXVII. Miſericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum.

Pſ. 55. v. 5. XXVIII. In Deo ſperavi, non timebo, quid faciat mihi homo.

Iſai. 33. v. 6. XXIX. Divitiæ ſalutis ſapientia, & ſcientia: timor Domini ipſe eſt theſaurus ejus.

Prov. 31. v. 30. XXX. Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo: mulier timens Dominum ipſa laudabitur.

Prov. 10. v. 27. XXXI. Timor Domini apponet dies, & anni impiorum abbreviabuntur.

Jucunditas.

Prov. 28. v. 14. XXXII. Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus: qui vero mentis eſt duræ, corruet in malum.

Jer. 32. v. 39. XXXIII. Dabo eis cor unum, & viam unam, ut timeant me univerſis diebus, & bene ſit eis, & filiis eorum poſt eos.

Eccl. 34. v. 16. XXXIV. Qui timet Dominum, nihil trepidabit, & pavebit, quoniam ipſe eſt ſpes ejus.

Eccl. 40. v. 28. XXXV. Timor Domini ſicut Paradiſus benedictionis.

Eccl. 23. v. 37. XXXVI. Nihil melius eſt, quam timor Dei: & nihil dulcius, quam reſpicere in mandatis Dei.

Deut. 6. v. 24. XXXVII. Præcepitque nobis Dominus, ut faciamus omnia legitima hæc, & timeamus Dominum Deum noſtrum, ut bene ſit nobis cunctis diebus vitæ noſtræ.

Deut. 10. v. 12. XXXVIII. Et nunc Iſrael, quid Dominus Deus tuus petiit a te, niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & diligas eum, & ſervias Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua, ut bene ſit tibi?

Pſ. 30. v. 20. XXXIX. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abſcondiſti timentibus te.

Pſ. 85. v. 11. XL. Lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum.

Eccl. 1. v. 12. XLI. Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium, & longitudinem dierum.

Dignitas.

Pſ. 111. v. 2. XLII. Beatus vir, qui timet Dominum. Potens in terra erit ſemen ejus, & generatio ipſius benedicetur: Gloria, & divitiæ in domo ejus.

Eccl. 25. v. 13. XLIII. Quam magnus, qui invenit ſapientiam, & ſcientiam: ſed non eſt ſuper timentem Dominum. Beatus homo, cui donatum eſt habere timorem Dei; qui tenet illum, cui aſſimilabitur?

Judith. 16. v. 19. XLIV. Qui timet te, magni erunt apud te per omnia.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Greg. in Moral. I. QUI timet Deum, nihil negligit: timere Deum eſt, nulla, quæ facienda ſunt, bona præterire.

Caſſiodor. ſuper id Pſ. dulcis, & rectus. II. Cum audis, quod Dominus Deus tuus dulcis eſt, attende, quid diligas. Cum audis, quod rectus eſt, attende, quid timeas: ut amore, & timore Dei excitatus legem ejus cuſtodias.

III. Sicut meliores ſunt, quos dirigit amor; ita plures ſunt, quos dirigit timor. *S. Aug. epiſt. 50.*

IV. Plerique divinæ diſtrictionis judicia (inquit S. Gregorius) metuunt, & tamen prava agere non deſiſtunt; cujus rationem reddit: Paventi quidem corde futura judicia cogitant, ſed præſenti voluptate devicti, mala committere nequaquam vitant. Bene ergo poſt timorem Domini ejus ſervitia memorantur, quia ille ſolus timor probabilis, qui dum mentem concutit, ad boni operis ſtudium trahit. *S. Greg. Magn. 1. Reg. c. 12. v. 19. & 20.*

V. Quiſquis in hujus fuerit charitatis perfectione fundatus, neceſſe eſt, ut ad illum ſublimiorem timorem gradu excellentiore conſcendat, quem non pœnarum terror, non cupido proœmiorum, ſed amoris generat magnitudo, quo, vel filius indulgentiſſimum patrem, vel frater fratrem, vel amicum amicus, vel conjungem conjux ſolicito reveretur affectu; dum ejus non verbera, neque convitia, ſed vel tenuem amoris formidat offenſam, atque in omnibus non ſolum actibus, verum etiam verbis attonita ſemper pietate diſtenditur, ne erga ſe quantulumcumque fervor dilectionis illius tepeſcat. *Caſſ. collat. 11. c. 13.*

VI. Per ipſum redditur anima bene mobilis ab inſpirationibus Spiritus Sancti, & quaſi per talem timorem ſe Spiritui Sancto omnino ſubjicit, & in nullo repugnat, prout poſſibile eſt in via; unde Gilbertus Porretanus dicit, quod timor ille filialis, quid niſi amor eſſe conatur, quia jam neſcit officium timoris, & pene timor eſſe deſiit? Hunc timorem ſibi charitas perfecte collaterat indiviſibiliter. *S. Bonav. p. 6. 1 de ſept. donis Spir. Sancti c. 3.*

VII. Beatus es, ſi cor tuum triplici timore repleveris, ut timeas quidem pro accepta gratia, longe amplius pro amiſſa, longe plus pro recuperanda; time ergo, cum acceſſerit gratia; time, cum abierit; time, cum denuo revertitur. Succedant ſibi viciſſim in animo iſti tres timores ſecundum quod gratia, vel adeſſe dignetur; vel offenſa recedere, ſeu iterum placata redire ſentietur. Cum adeſt, time, ne indigne opereris ex ea; nam hoc monet Apoſtolus: Videte, inquiens, ne in vanum gratiam recipiatis. Si receſſerit, multo magis timendum: quia ubi tibi deficit gratia, ibi deficis & tu. Time ergo ſubtracta gratia, tanquam mox caſurus. Time, quia reliquit te cuſtodia tua. Pro omni tempore time Deum, & ex omni corde tuo. Tunc demum, ſi plene, ſi perfecte timueris, dabit tibi ſaporem charitatis. *S. Bern. ſ. 54. in Cant.*

VIII. Aliud eſt multas divitias ſcire, aliud poſſidere; nec notitia divitem facit, ſed poſſeſſio. Sic prorſus aliud eſt, noſſe Deum, & aliud timere; nec cognitio ſapientem, ſed timor facit, qui afficit; & bene *initium ſapientiæ timor Domini*, quia tunc primum Deus animæ ſapit, cum eam afficit ad timendum, non cum inſtruit ad ſciendum. Times Dei juſtitiam, times potentiam, & ſapit tibi juſtus, potens Deus, quia timor ſapor eſt. Porro ſapor ſapientem facit, ſicut ſcientia ſcientem, ſicut divitiæ divitem. *Id. ſ. 23. in Cant.*

IX. Timeat Chriſtianus, credat, & intelligat, ſe peregrinari a Domino, quamdiu vivit in corpore, quod corrumpitur, & aggravat ani- *S. Aug. ſ. 214. de temp.*

Digitized by Google

animam. Tanto minor ſit timor, quanto patria, quo tendimus, propior; major enim timor debet eſſe peregrinantium, minor propinquantium, nullus pervenientium.

S. Hier. ſup. Mat. X. Timor Dei corrigit, timor hominum differt actionem, ſed voluntatem non aufert: ſed avidiores reddit ad crimen, quos aliquando ſuſpendit a crimine.

S. Greg. in moral. XI. In via Dei a timore incipitur, ut ad fortitudinem veniatur; ſicut in via ſæculi audacia fortitudinem gignit.

Neceſſitas.

S. Laur. Juſt. ligu. vit. c. 2. de timor Dei. XII. Nubes carnalium cogitationum, & affectionum (timor) fugat; Nam ſi ad momentum a domo mentis diſcedat timor, quaſi abſente domina, cogitationum ſe clamor, veluti ancillarum garrula turba multiplicat, & affectionum carnalium ignis accenditur; ut vero ad mentem timor redierit, mox confuſio tumultuoſa compeſcitur, & more ancillarum, ſe ad injunctum opus mens ipſa tacite reprimit.

S. Chrif. t. 4. ſ. 2. ad Phil. XIII. Dic rogo, Paule, quid tibi vis? Non ut me audiatis, ſed, *ut cum timore, & tremore veſtram ſalutem operemini*. Nefas eſt enim, eum, qui ſine timore vivit, quidpiam rectum, & admirandum edere; neque tantum dixit, *timore*, ſed addidit, & *tremore*, qui major quidam, & vehementior timor eſt, nimirum id ſtudens, ut illos attentiores reddat. Hunc habebat timorem Paulus, propterea etiam dicebat: Timeo, *ne quo modo, cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar*. Nam ſi quæ ad vitam hanc pertinent, ſine timore recte acquiri non poſſunt, multo minus ſpiritualia? Quis artem ſine timore tenuit? Quod ſi, ubi non imminet diabolus, ſed ſola negligentia impedimento eſt, tanto opus eſt labore, ut ſolam illam naturalem negligentiam vincamus; ubi tantum impendet bellum, tanta impedimenta, qui fieri unquam poteſt, ut ſine timore ſalutem conſequamur.

S. Ant. de Pad. in Dom. inf. oct. Epiph. XIV. Ne ſpes præſumptione corrumpatur, (ita diſcurrit S. Antonius de Padua) debet timor conjungi, qui eſt initium ſapientiæ, ad cujus ſaporis dulcedinem nullus poteſt pervenire, niſi prius deguſtet timoris amaritudinem; unde Exod. 15. dicitur, quod filii Iſrael, antequam venirent ad Mannæ dulcedinem, invenerunt in Marath aquæ amaritudinem.

S. Laur. Juſt. l. c. c. 1. XV. Quicumque deſiderat ſapientia, & ſcientia repleri, & qui ſalutari ſpiritu munitus anhelat ad culmen pertingere virtutum, non aliunde incipiat, quam a timore Domini; nam ipſe timor eſt robur animæ, lumen intelligentiæ, & ſpes ſalutis.

S. Hier. ... de mor. S. Euſ. XVI. Qui ſanctior, & ſapientior eſt, plus ſemper timeat; nam qui altior eſt, cadens, majores caſus recipit. Eſca diaboli electa eſt, de malis non curat, quia ſui ſunt. Cecidit ille ſapiens Salomon, cecidit, & ejus genitor David, electus ſecundum cor Dei. Timeatis, fratres, iterum rogo, unaque timeatis, quia beatus eſt vir timens Dominum.

S. Aug. ſ. in fer. 4. paſſ. XVII. Ideo B. Petrum paululum Dominus ſubdeſeruit, ut in illo totum genus humanum poſſet agnoſcere, nihil ſe ſine Dei gratia prævalere.

S. Greg. l. 29. mor. c. 9. XVIII. Væ miſeris nobis, qui de electione noſtra nullam adhuc Dei vocem cognoſcimus, & jam in otio quaſi de ſecuritate torpemus; debet profecto, debet non ſolum in ſpe eſſe ſecuritas, ſed etiam timor in converſatione, ut illa certantes foveat, & iſte torpentes pungat.

S. Bern. ſ. 10. in Cant. XIX. Deum time, & mandata ejus obſerva: hoc enim eſt omnis homo; ergo ſi hoc eſt omnis homo, abſque hoc nihil eſt homo.

S. Chryſ. in ho. ad Pop. Antioch. XX. Si Dei timorem habeamus, nihil nobis eſt opus: ſi vero hunc non habeamus, etſi regnum ipſum poſſideamus, ſumus omnium pauperrimi.

S. Cypr. de lapſis. XXI. Deus, quantum Patris pietate indulgens ſemper, & bonus eſt, tantum Judicis Majeſtate metuendus eſt.

S. Bern. in tr. de donis Spi. Sanct. XXII. Prima graria eſt timor Domini. Sine hac gratia prima gratiarum, quæ totius Religionis exordium eſt, nullum bonum pullulare, vel manare poteſt.

S. Chryſ. h. 33. ad Pop. Ant. XXIII. Qui non vivit in timore, recte illum agere non eſt facile: ſicut viciſſim cum timore viventem eſt impoſſibile peccare.

S. Diadochus t. 5. Bibl. SS. c. 17. XXIV. Nemo poteſt in ſenſu cordis Deum amare, niſi prius toto corde eum timeat; timore enim Dei efficitur, ut anima pura, & mollis effecta ad exercendam charitatem ſe applicet.

S. Chryſ. in ſ. de Jo. Bapt. XXV. Facile deviat a juſtitia, qui in cauſis non Denm, ſed homines pertimeſcit, hic timor peccandi facultatem differre poteſt; voluntatem auferre non poteſt, ſolus eſt Dei timor, qui mentes corrigit, fugat crimina, innocentiam ſervat, & omnibus bonis tribuit facultatem.

Æquitas.

S. Greg. l. 24. c. 15. XXVI. Quis noſtrum vitam præcedentium Patrum valeat ſuperare, vel aſſequi? & tamen David dicit: Ne intres in judicium cum ſervo tuo. Panlus, cum diceret: Nihil mihi conſcius ſum: caute ſubjunxit: Sed non in hoc juſtificatus ſum. Jacobus dicit: In multis offendimus omnes. Joannes dicit: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt; quid ergo facient tabulæ, ſi tremunt columnæ? aut quomodo virgulta ſtabunt immobilia, ſi hujus pavoris turbine etiam Cedri quatiuntur?

Ibid. XXVII. Væ etiam laudabili vitæ hominum, ſi remota pietate judicetur! quia diſtricte diſcuſſa, inde ante oculos Judicis, unde ſi ſuſpiciatur, obruitur.

Utilitas.

S. Aug. ſup. Pſ. XXVIII. Timor præſens ſecuritatem generat ſempiternam. Time Deum, qui ſuper omnes homines eſt, & hominem non formidabis.

S. Bern. ſ. 37. ſup. Cant. XXIX. Noveris te, ut Deum timeas: noveris ipſum, nt æque ipſum diligas. In altero initiaris ad ſapientiam, in altero conſummaris: quia initium ſalutis timor Domini, & plenitudo legis eſt charitas.

S. Chryſ. ſ. de S. Jo. Bapt. XXX. Solus eſt timor Dei, qui mentes corrigit, fugat crimina, innocentiam ſervat, & omnibus bonis tribuit facultatem.

XXXI.

Digitized by Google

S. Bern. ſ. 44. ſup. Cant. XXXI. In veritate didici, nihil æque efficax eſſe ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quam ſi omni tempore coram Deo inveniaris non altum ſapere, & timere.

S. Greg. l. 1. mor. c. 31. XXXII. Mens noſtra tanto valentius terrores rerum temporalium deſpicit, quanto ſe Authori earumdem veracius per formidinem ſubdit.

S. Aug. in ſerm. XXXIII. Ad omne opus bonum ducit amor, & timor Dei. Ad omne opus malum ducit amor, & timor Mundi.

S. Cyrillus l. 2. Iſai. c. 16. XXXIV. Tenendum eſt, animam Dei timore velut muro obſeptam, fortem eſſe, & quodammodo invictam, & vires eorum, qui manus cum ea conſerunt, expugnare.

S. Ephr. in ſ. de pœn. XXXV. Timor Dei velut gladius anceps eſt, omnem concupiſcentiam pravam excidens.

S. Chryſ. h. 15. ad pop. Ant. XXXVI. Niſi bonus eſſet timor, filiis patres pædagogos non præponerent, non Legiſlatores Civitatibus præficerent ullos Magiſtratus. Ubi timor eſt, livor non eſt: ubi timor eſt, pecuniarum amor non vexat: ubi timor eſt, extinctus furor eſt, cupiditas improba correpta, omnis irrationalis paſſio exterminata. Nec hoc ſolum eſt, quod ex timore lucramur, verum, & aliud multo majus; non enim improbas tantum expellit noſtras paſſiones, ſed & omnem cum multa facilitate virtutem inducit. Ubi timor eſt, ibi & elemoſynæ ſtudium, & orationis intentio, & lacrymæ ferventes, & continuæ, & gemitus multam habentes compunctionem.

S. Hier. de cultu tim. c. 3. XXXVII. Utilitas eſt, ſi ſperemus, nos poſſe delinquere; ſperando enim timebimus, timendo cavebimus, cavendo ſalvi erimus.

S. Greg. l. 6. c. 24. XXXVIII. Achora cordis eſt pondus timoris.

S. Laur. Juſt. c. 1. de timor Dom. XXXIX. *Venite, & audite me, quia timorem Domini docebo vos.* Non curſus ſiderum, non rerum naturas, neque cælorum ſecreta, ſed *Domini timorem docebo vos.* Horum ſcientia ſine timore inflat; timor autem abſque ſcientia illorum ſalvat.

S. Chryſ. h. 15. ad Pop. XL. Timor nihil aliud eſt, quam murus, munimentum, ac turris inexpugnabilis; etenim multa nobis munitione opus eſt, quia multæ ſunt undique inſidiæ.

Ugo Card. in Pſalm. Beatus vir. XLI. De timore venitur ad dilectionem, & de declinatione mali ad executionem boni; unde addit: *In mandatis ejus volet nimis.* Benedicit, *volet*, quia ubi non poteſt homo plus facere, ſufficit bona voluntas. Benedicitur, *volet nimis*; quia plus debemus velle, quam poſſumus facere, & talis viri, ſcilicet timentis, & volentis, *potens in terra erit ſemen ejus*, quia Prov. 14. in timore Domini fiducia fortitudinis & filiis ejus erit ſpes.

S. Laur. tit. 1. de ſpir. ani. interitu. XLII. Si Deum metueret, illiuſque beata viſione privari expaveſceret, nequaquam tam impudice peccare præſumeret. Nam ubi adeſt timor Dei, abeſt proculdubio delinquendi voluntas, legis prævaricatio, dominandi ambitio, præſidendi amor, odium proximorum, terrenarum facultatum immoderata cupido, & quicquid divinæ adverſum eſt voluntati.

Ugo Card. ſup. cit. XLIII. *Beatus vir, qui ſemper eſt pavidus.* Pavidus pro pœna futura, ad quam initialis timor unum habet oculum; & alium ad gloriam, propter quam, etſi ſecurus eſſet a pœna, nullo modo peccaret. Beatus autem dicitur pavidus. Primo, quia quanto plus timetur pœna, tanto ſollicitius cavetur culpa; & quanto minus timetur, tanto diſtrictior portabitur ira judicii. *Prov. 28. v. 14.* Secundo, quia per timorem firmiter ſtat homo; unde Eccleſiaſtici 27. *Niſi tenueris te inſtanter in timore Domini, cito ſubvertetur domus tua.* Tertio, quia letificat animam, Eccleſ. 1. *Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium in longitudinem dierum.* Quarto, quia timor eſt theſaurus Domini, Iſaiæ 33. *Divitiæ ſalutis ſapientiæ, & ſcientiæ, timor Domini ipſe eſt theſaurus ejus.* Quinto, quia timor abundantiam, ſive plenitudinem bonorum operum tribuit; timor Domini ad vitam, & in plenitudine coronabitur.

S. Laur. Juſt. c. 3. de tim. Dei. XLIV. Timor hominum peccandi differt facultatem, & operationem, non autem aufert, ſed retinet voluntatem, donec habeat opportunitatem, vel occaſionem; unde & quos ſuſpendit a crimine, avidiores reddit ad crimen, & æſtuat animo quouſque perficiat, quod malum cogitat. Solus Dei timor eſt, qui nocentes corrigit, fugat crimina, & perpetem confert bene agendi voluntatem.

Petr. Bell. l. de pœn. c. 8. XLV. Quaſi cuſtos ſuper innumerabiles Gazas, ſic timor in ultimo chariſmatum ponitur ad conſervandas innumerabiles gratias.

Guer. Ab. ſ. 2. de S. Benedicto. XLVI. Pone tibi virilem, & fidelem cuſtodiam, quæ omni cuſtodia ſervet cor tuum; dico autem timorem Domini, qui nihil negligit, qui nullum indiſcuſſum intrare permittit, ſæpius interrogans etiam Angelum lucis: Noſter es, an adverſariorum?

S. Aug. tr. 9. in Joann. XLVII. Timor Dei ſic vulnerat, quomodo Medici ferramentum putredinem tollit, & quaſi videtur vulnus augere; ecce putredo quando erat in corpore, minus erat vulnus, ſed periculoſum; accedit ferramentum Medici, minus dolebat illud vulnus, quam dolet modo, cum ſecatur; plus dolet cum curatur, quam ſi non curaretur; ſed ideo plus dolet accedente medicina, ut nunquam doleat ſuccedente ſalute.

S. Aug. ſ. 214. de temp. XLVIII. Cum timetur pœna, quam minatur, diſcitur amari præmium, quod pollicetur; ac ſic per timorem pœnæ bona vita retinetur, per bonam vitam bona conſcientia comparatur, ut per bonam conſcientiam nulla pœna timeatur.

Dionyſ. Carthuſ. in c. 33. Iſaiæ. XLIX. Theſaurus interdum vocatur repoſitorium, quo divitiæ continentur; interdum vero theſaurus pro divitiis ſumitur, & utroque modo timor Domini filialis, caſtus, & ſanctus, qui permanet in ſæculum ſæculi, eſt theſaurus ſalutis; per timorem enim ſalus conſervatur, quoniam timor Domini expellit peccatum, quod ſolum aufert ſalutem. Timor etiam intantum ornat, perficitque ſalutem, & ſapientiam, ut in libro Job dicatur: Ecce timor Domini ipſa eſt Sapientia, & Eccleſ. 23. *Beatus, cui datum eſt habere timorem Dei;* Itemque Pſ. 33. *Timete Dominum omnes Sancti, quoniam nihil deeſt timentibus eum.* Quod autem timor Domini ſit theſaurus ſalutem cuſtodiens, maxime conſtat ex eo, quod ſcriptum eſt Eccl. 27. *Si non in timore Domini tenueris te inſtanter, ci-*

Digitized by Google

to ſubvertetur domus tua; ideo cum Pſalmiſta dixiſſet: *Beatus vir, qui timet Dominum*, poſt pauca adjecit: *Gloria & divitiæ in domo ejus*, hoc eſt, in corde ejus, per gloriam, intelligens ſalutem, per divitias, ſapientiam, atque ſcientiam.

S. Laur. Juſt. l. 2. de ſpirit. anim. reſurr. L. Hujuſmodi timore correpti, o quam ſalutaria concipiunt deſideria, conſilia provida, ſanctos cogitatus, affectus pios, vota caſtiſſima, ex quibus pariunt laudabilia opera virtutum, germina morum, fragrantiſſimos flores ſpiritus, & uberes fructus, de quibus Apoſtolus: *Fructus autem ſpiritus eſt charitas, gaudium* &c. Vides, quam fœcundus ſit hujus ſancti timoris Domini conceptus, quamque fructuoſus exitus, per quem anima placens efficitur Domino, commendabilis proximo, utilis ſibi?

S. Ambr. ſer. 3. de Elijas. LI. Quamvis diabolus colligat ſibi turbas, & crudeli eas armet inſania, tamen facile deſtruuntur, quia melioribus populum ſuum Salvator circumdat auxiliis, ait enim: Angelus Domini immittet in circuitu timentium eum; & eripies eos. Quod ſi Angelus Domini timentem eum de periculis eripit, non poteſt timere barbarum, qui timuerit Salvatorem; nec poteſt metuere hoſtis impetum, qui Chriſti præcepta ſervaverit; præcepta enim Chriſti arma ſunt Chriſtianis, & divinus timor terrorem a nobis hoſtilem pellit.

S. Hier. c. 24. Proverb. LII. Timor Domini fiduciam fortitudinis præſtat: quia nimirum mens noſtra tanto valentius terrores rerum temporalium deſpicit, quanto ſe Auctori earum veracius per formidinem ſubdit. Filii autem timoris dicuntur, qui divino timore reguntur.

Rabanus in c. 11. Eccleſ. LIII. Quanto quis magis Deum timet, tanto ſapientior apparet, & quanto ſapientior, tanto plenior fructibus bonorum operum; non enim timor Dei eſt otioſus, ſed donis virtutum replet vitam hominis, & theſauris ſcientiæ ſpiritualis cor ejus illuſtrat.

Caſſiod. in Pſ. 32. LIV. Qui Deum bene timet & amat; qui bene amat & timet, res illæ in cæleſti devotione ſociatæ ſunt.

Id. in Pſ. 24. LV. Humanus timor diffidentiam tribuit, divinus autem ſpei firmamenta concedit.

Facilitas.

S. Chryſ. in Pſ. 127. LVI. *Beati omnes, qui timent Dominum*, Recte dixit: Omnes, ſignificans, quod ſive pauper, ſive mancus, & mutilus corpore, ac denique quicumque ſit, nihil eorum vetat, quo minus habeat hanc, quam ipſe dicit, beatitudinem.

Jucunditas.

Paulus de palat. ap. Manſ. d. 22. n. 3. LVII. Timor eſt lætitia, quia, ut nihil hominis animum magis debet contriſtare, (intelligentibus loquor) quam peccatum, ita nihil magis exhilarare, quam carere peccato. Ac timor Dei expellit, non admittit peccatum. Probare (inquit Thomas de Villan.) obſecro, & videbit is, quanta ſit animæ conſolatio, quanta conſcientiæ ſecuritas, & tranquillitas.

S. Bonav. c. 6. Diat. ſal. §. 2. LVIII. Habet amœnitatem, ſeu Paradiſus dulcedinem, & delectationem, unde in Pſalmo: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abſcondiſti timentibus te!*

LIX. Repiens pacem, id eſt, in præſenti pacem pectoris, & in futuro pacem æternitatis perficiens, per hoc, quod facit inquietudinem vitiorum vitari, & per hoc pacem illam ſupernam, quæ exuperat omnem ſeoſum, adipiſci; ideo ſcriptum eſt in Pſalmo 33. *Nihil deeſt timentibus eum.* *Dionyſ. Carth. in c. 1. Eccl.*

LX. Dei timor ſtabilis eſt, immotuſque, & tantam emittit lætitiam, ut nullus nos aliorum malorum ſenſus capiat: Deum enim ſicut oportet timens, & in ipſo confidens, voluptatis radicem lucratus eſt, & omnem habet lætitiæ fontem. *S. Chryſ. ho. 18. ad Pop.*

LXI. Jucundetur cor meum, ut timeat nomen tuum. Ergo timor in jucunditate eſt. Et quæ jucunditas, ſi timor? nonne timor amarus ſolet eſſe? erit ergo aliquando jucunditas ſine timore, modo jucunditas cum timore. Nondum enim eſt plena ſecuritas, nec perfecta jucunditas. Ergo & jucunditatem aſpergat, & timorem incutiat, ut de dulcedine jucunditatis perducat nos ad ſedem ſecuritatis. Ideo ſic dicit Pſalm. Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. *S. Aug. in Pſ. 85.*

Dignitas.

LXII. Nihil æquale Deum timenti; timor enim Domini omnia ſuperat. Hunc poſſideamus itaque, omnia propter hunc faciamus, ut hunc aſſequamur timorem. *S. Chryſ. ho. 69. ad Pop. Ant.*

LXIII. Timore, & amore affecta anima, velut quibuſdam duobus brachiis ſuis comprehendit, amplectitur, ſtringit, tenet, & ait: Tenui eum, nec dimittam. *S. Bern. lib. 5. de Conſider.*

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Qualitas.

I. SEmper Sanctorum ſecuritas plena timoris erat: nec eo minus ſolliciti, & humiles in ſe fuerunt, quia magnis virtutibus, & gratia emicuerunt. *L. 1. c. 20. §. 2.*

Neceſſitas.

II. Qui timorem Dei poſtponit, diu ſtare in bono non valebit, ſed diaboli laqueos citius incurret. *L. 1. c. 20. §. 7.*

Æquitas.

III. O quam profunde me ſubjicere debeo ſub abyſſalibus judiciis tuis, Domine, ubi nihil aliud me eſſe invenio, quam nihil, & nihil! *L. 3. c. 14. §. 1.*

IV. Intonas ſuper me judicia tua, Domine, & timore, ac tremore concutis omnia oſſa mea, & anima mea expaveſcit valde. Sto attonitus, & conſidero, quia cæli non ſunt mundi in conſpectu tuo. Si in Angelis reperiſti pravitatem, nec tamen pepercisti, quid fiet de me? Ceciderunt ſtellæ de cælo, & ego pulvis, quid præſumam? *Ib. §. 1.*

V. Nulla eſt ſanctitas, ſi manum tuam, Domine, ſubtrahas. Nulla prodeſt ſapientia, ſi gubernare deſiſtas. Nulla juvat fortitudo, ſi conſervare deſinas. Nulla ſecura eſt caſtitas, ſi eam non protegas. Nulla propria prodeſt cuſtodia, ſi non adſit tua vigilantia; nam relicti mergimur, & perimus. *Ib. §. 2.*

Uti-

Utilitas.

L. 1. c. 21. §. 1. VI. Si vis aliquid proficere, conſerva te in timore Dei, & noli eſſe nimis liber.

L. 3. c. 36. §. 3. VII. Quis tu, ut timeas a mortali homine? hodie eſt, & cras non comparet. Deum time, & hominum terrores non expaveſces.

Jucunditas.

Ibid. §. 2. VIII. Non eſt vera libertas, nec bona lætitia, niſi in timore Dei cum bona conſcientia.

§. V. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Qualitas.

3. Reg. 18. v. 3. I. Abdias diſpenſator domus Achab timebat Dominum Iſrael valde, & ideo, cum Jezabel interficeret Prophetas Domini, tulit & ille centum Prophetas, & abſcondit eos, ac pavit.

2. Par. 19. v. 7. II. Joſaphat conſtituens Judices in cunctis Civitatibus Juda, inter cætera præcepit eis: Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite; non enim apud Dominum noſtrum eſt iniquitas.

Tob. 1. v. 21. & 22. III. Tobias ſenior plus timens Deum, quam Regem, rapiebat corpora occiſorum, & ſepeliebat. Sed & filium ab infantia timere Deum docuit, & ad convivium ſuum timentes Deum vocari fecit.

Dan. 13. v. 23. IV. Suſanna ad ſcelus invitata dixit; Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quam peccare in conſpectu Domini.

2. Mach. 6. v. 30. V. Cum plagis perimeretur Eleazarius, dixit: Domine, tu ſcis, quia, cum a morte poſſem liberari, duros ſuſtineo corporis dolores, ſecundum animam vero, propter timorem tuum, libenter hæc patior.

Job. 31. v. 23. VI. S. Job de ſeipſo faſſus eſt: Semper quaſi tumentes fluctus timui Deum.

Rodriq. p. 1. tr. 4. c. 11. VII. Quidam ſanctus Eremita, cum divinitus cognoviſſet, quanto in periculo verſaretur homo, indutus lugubri cucullo faciem obnupſit, nihil ut præter terram aſpiceret, neque mortalium ulli loqui amplius volebat. Cauſam vero horum rogatus, nihil aliud reſpondit, quam: Sinite me, quia homo ſum.

Pædagog. Chriſt. p. 2. c. 23. §. 7. VIII. Tria ſunt, ajebat Abbas Elias, quæ horrorem faciunt cogitanti, egreſſus animæ e corpore, evocatio ad tribunal Dei, & proferenda a Judice ſententia.

Vit. PP. p. 1. §. 133. IX. Abbas Agathon moriturus, cum quæreretur a Fratribus, an timeret coram Deo comparere? Reſp. Laboravi quidem virtute, qua potui, in cuſtodiendis mandatis Dei, ſed homo ſum, & neſcio, an placuerint opera mea Deo: Hinc non præſumo de illis, niſi venero ante Deum.

Ruffin. in vit. PP. n. 161. X. Arſenius, cum nullum lacrymandi finem faceret, rogatus, an non cum tot lacrymis ſecurus ad Deum accederet? Reſp. Fratres mei, metuo, & nec momento ſine metu fui, ex quo hanc vitæ normam ſecutus, me Deo conſecravi.

XI. S. Bernardus de ſeipſo fatebatur: Ego, quoniam peccator ſum, diſſolvi non cupio, ſed formido, ſciens quia mors peccatorum peſſima. Formido exire, & in ipſo contremiſco portus ingreſſu, dum non confido prope aſſiſtere, qui excipiat exeuntem. *S. Bern. hom. 16. in Cant.*

V. Beda l. 4. hiſt. Angl. c. 4. Spec. ex. Diſt. 1. ex. 3. XII. Inter varia virtutum merita, quibus inſignitus erat Ceadda, in Merciorum Provincia Epiſcopus, in tantum erat timori Domini ſubditus, in tantum noviſſimorum ſuorum in omnibus operibus ſuis memor, ut, ſi eo forte legente, vel quid aliud agente, repente flatus venti major aſſurgeret, continuo miſericordiam Domini invocaret, & eam generi humano propitiari rogaret. Si autem violentior aura inſiſteret, jam clauſo codice procideret in faciem, atque obnoxius orationi incumberet. At ſi procella fortior, aut nimbus perurgeret, vel etiam coruſci, ac tonitrua terras, & aera terrerent, tunc veniens ad Eccleſiam ſolicitus orationibus, ac pſalmis, donec ſerenitas aeris rediret, fixa mente vacaret. Cumque interrogaretur a ſuis, quare hoc faceret, reſpondebat: Non legiſtis: *Quia intonuit de Cælo Dominus, & altiſſimus dedit vocem ſuam. Miſit ſagittas ſuas, & diſſipavit eos: fulgura multiplicavit, & conturbavit eos?* Movet enim aera Dominus, ventos excitat, jaculatur fulgura, de cælo intonat, ut terrigenas ad timendum ſe ſuſcitet, ut corda eorum in memoriam futuri judicii revocet, ut ſuperbiam eorum diſſipet, & conturbet audaciam, reducto ad mentem tremendo illo tempore, quando ipſe cælis, & terris ardentibus venturus eſt in nubibus cum poteſtate magna & majeſtate ad judicandos vivos, & mortuos; propter quod oportet nos admonitioni ejus cæleſti debito cum timore, & amore reſpondere, ut, quoties aere commoto manum ad feriendum quaſi minitans erexerit, nec adhuc tamen percutit, mox ejus imploremus miſericordiam, & diſcuſſis penetralibus cordis noſtri, atque expurgatis vitiorum ruderibus, ſoliciti, ne unquam percuti mereamur, agamus.

XIII. Godefridus Comes Cappembergenſis, vir ſumma manſuetudine, & gratia ſingulari, conſilio prudens, & in militia ſtrenuus, ſed militandi Regi immortali, & cum illo ferendæ crucis, cupientiſſimus, cum aliquando ſuos videret aliena diripere, & prædas agere, ſic Dominum eſt deprecatus: Obſecro immenſam bonitatem tuam, bone Jeſu, ut me a medio iniquitatis hujus eripias; & in die judicii purum, & immaculatum me tibi exhibeas. Scio enim, æquiſſime Judex, in meum redundare caput, quidquid a meis delinquitur, & ſi quid a me diſſimulatum erit, te id ſeveriter vindicaturum. Cum adhuc ſæculari tegeretur habitu, bellum ei fecere cives Monaſterienſes. Itaque quidam ex miniſtris ejus cum multis aliis multa pecora abegit, & cum illa præda, ſtante in porta Comite, gloriabundus adventabat. Sed vir pius, juſtitiæ tenax, ubi cognovit, quid ab illo eſſet actum, animo commotus, ait ad ſervos ſuos: Ite ad nefarium illum raptorem, diciteque illi, ne ſit auſus unquam in meum venire conſpectum, niſi prius ſatisfaciat eis, quos præter jus, faſque læſit, reſtituatque prædam univerſam; Etſi enim ci- *Surius 2. Jan. in vita.*

ves Monaſterienſes in præſens nobis, fortaſſis non abſque culpa noſtra, infeſti ſunt, non tamen debuit temerarius homines ruricolas, & innocentes ſub noſtri nominis prætextu, vexare, & affligere. Hæc poſtquam mille reſcivit, ſingulis quibuſque res ablatas anxie reſtituit.

Manſ. l. 6. n. 7. XIV. S. Bernardus, primus S. Franciſci ſocius, moriens dicebat: Nunc ſentio, quid ſit in Dei timore vixiſſe; nunc enim pro tot mundo nollem me aliam vitam inſtituiſſe; nunc gaudeo, & exulto, quod mundum ſpreverim, quod in humilitate, & paupertate Deo ſervierim.

Id. d. 8. n. 3. XV. S. Philippus Nerius, quando jam erat in maxima exiſtimatione ſanctitatis, ditatus extaſibus, revelationibus, viſionibus, donis miraculorum, & prophetiæ, quando penetrabar ſecreta cordium, oracula ſummorum Pontificum, & apud omnes in ſumma veneratione degebat, ſolitus tamen erat dicere Deo: Domine, noli mihi fidere, quia ego te tradam, & prodam.

S. Hier. epiſt. 3. XVI. S. Hieronymus dicebat: Ego peccatorum ſordibus inquinatus, diebus, ac noctibus operor cum timore reddere noviſſimum quadrantem, & quod mihi dicatur: Hieronyme, veni foras.

Io. Rho l. 2. c. 3. n. 8. XVII. Andream Avellinum C. R. Theatinum ſenio, ac magnarum virtutum experimentis nobilem, ſublimis hic timor adeo corripuerat, ut omnia etiam tuta verentem domeſtici admirarentur. Nam ſæpius in die, humanæ conſuetudinis labeculas, quæ Sanctis etiam viris aſperguntur, plurimis prolutus lacrymis abluebat, vereri ſe dicens, ne divino judicio, in quo nihil diſſimulari poteſt, ſatis mundus ſiſteretur, quod timentium argumentum eſſe conſuevit, vel adoleſcentiores interrogare non dubitabat, ſperarentne, ſibi olim bene beateque futurum? Agnoſceres Apoſtoli diſcipulum, non ſine timere ſalutem operantem; & certe quo ditior eſt navis, eo acrior Navarchum timor excitare conſuevit.

Ib. n. 4. XVIII. Cum Joannes a S. Facundo ſæpius in die peccata ſua confiteretur, movit inſueti moris religioſa diligentia Joannis collegas, ut de illo publice Patrum in conventu quererentur, factique rationem repoſcarent. Ad eas voces humi abjectus Joannes: Vos vero Patres, mihi parcite, inquit; morimur improviſi, & nulla non hora mors ante oculos eſt; & quis noſtrum novit, odio ne ſummi Principis, an amore, ſit dignus? Ego quidem ſæpius in die peccata eluo, quia ſingulis horis ſæpius pecco.

Ib. n. 5. XIX. Alexander Luzagus nobilis Brixianus cum ſub ipſa cœna ſubvereri cœpiſſet, ne lethali ſe nexu obſtrinxiſſet, hæſit primum, mox æſtuantis ab illa ſuſpicione animi agitationem non ferens, proripit ſe celeriter e convivio, ad viciniæ Curionem advolat, ejuſque ſuper ea cogitatione ſententiam rogat, opem, ſi opus foret, imploraturus. Senſit prudens Sacerdos, hominem longe ab ea contagione abeſſe, juſſumque de divina clementia bene ſperare, ſerenato animo tranquillum remiſit ad ſuos. Rideant Alexandri timores, qui iſto cum inferis fœdere, veluti putrida cadavera, vel altas plagas non ſentiunt. Sana corpora minimæ mordent punctiunculæ.

XX. S. Petrum Alcantaranum, cum vox, & vita jam deficerent, nondum ſaluberrimus hic timor deſerebat; Eo monitore, frequens inter ſuprema ea illi vox: *Amplius lava me, Domine.* Quin algentem in cilicio cum adducta veſte aperire paululum vellet fratrum unus, addens, fineret ſe foveri, ipſe animo minime infracto: Sine, inquit, fili, ſine me: adhuc certandum eſt; nondum extra ictum ſumus; quid arma ponamus? *Ib. n. 10.*

XXI. Cum Julianus Imperator multa excogitaret, quibus paganorum ritus extolleret, & milites ad cultum idolorum inclinaret, invenit tandem modum, qui compluribus militibus claræ virtutis coronam dedit. Cum veniſſet enim tempus, quo imperialia milites ſolent accipere (hoc enim agitur plerumque die Calendarum Januarii, & natali Principum & urbium) exquiſivit, ut eos ſimpliciter & ex priſca conſuetudine fallere poſſet, juſſitque, ut unuſquiſque ad manum Imperatoris accedentium, admonitus ab officiis primo incenſum offerret. Erat enim ante eum poſitum thus & ara ſecundum antiquam Romanorum ſolemnitatem. Tunc quidem alii libere ſuam fortitudinem oſtenderunt, & neque incenſum offerre, neque donum accipere ab Imperatore ſuſtinuerunt; alii vero occaſione legis & antiquitatis, ne mente quidem perceperunt, quod commiſerint peccatum; Alii propter lucrum capitis, aut timore turbati, ſeu juſſione repentina confuſi, licet intellexerint, tamen Paganiſmum declinare nequirent. Plurimi ſiquidem per ignorantiam decepti, cum inter cibos, ut fieri ſolet, & pocula invocarent inter ſe Chriſtum, reſpondens quidam dixit: Quid patimini invocantes Chriſtum, quem paulo ante denegaſtis, cum donum ab Imperatore, accipientes thus in ignem mitteretis? Cumque milites hæc audiſſent, & quod geſſerant agnoviſſent; ſtatim exilientes per publicum currebant atque impetu facto, proclamabant Deum ſuum, & in eo nomine permanere, atque per ignorantiam ſe feciſſe, & ſi dici poſſet, ſolam manum Paganam eſſe, conſcientia vero nihil ſimul egiſſe. Cumque veniſſent ad Principem, projecerunt aurum, quod acceperant & forti voce poſcebant, ut reciperet quod dediſſet, & illos occideret, ſe enim agere pœnitentiam fatebantur, eo quod improvide dextra peccaſſet, & ſtudere propter Chriſtum totum corpus pœnæ tradere: Hi itaque, ut ait S. Antoninus, timore Dei compulſi malebant capite truncari, quam vel in modico, Deum offendere, cujus miſericordia a progenie in progenie, timentibus eum. *Hiſt. trip. l. 6. hiſt. Eccleſ. c. 30.*

Neceſſitas.

XXII. S. Pœmen Abbas de S. Arſenio dicebat: Beatus es, Arſeni, quod tantopere in hac vita planxeris; qui enim hic non planxerit, ibi, ſed ſero, lugebit. *Theoph. Bern. de perſev. l. 3. c. 2.*

Utilitas.

XXIII. Timuerunt obſtetrices Dominum, & ideo illis domum ædificavit, (id eſt, benedictionem in temporalibus dedit). *Exod. 1. v. 21.*

XXIV.

Digitized by Google

Spec. Exemp. diſt. 4. ex. 48. XXIV. Timens Deum Diaconus cum exulare potius mallet; quam Evangelium in peccato mortali legendo, Regis mandato parere, revocatur mox a Rege, & commiſſionem proxime vacantis Epiſcopatus accipere meretur.

D. Aug. 4. p. ſummæ tit. 14. c. 11. §. 1. XXV. Quemadmodum timor naturalis materialiter conſumit carnes; ita cæleſtis timor efficit, ne quis vincatur ab illis: Proinde recte ajebat Pſalmiſta, cum diceret: Confige timore tuo carnes meas. Unde interrogatus Macarius Abbas, cur ita ſiccus & macilentus eſſet, cum commederet, ſicut cum jejunaret? reſpondit: Sicut lignum, cui carbones igniti apponuntur, ſenſim conſumitur ab igne omnem ejus viriditatem, & humorem abſtrahente; ſic qui mentem ſuam continet in timore Domini, carnem & oſſa conſumit.

Job c. 1. XXVI. Job qui erat timens Deum & recedens a malo, quia patientiſſime ſuſtinuit in timore Domini & honorum, & familiæ, & ſanitatis jacturam, dicens: Quaſi tumentes aquas timui Dominum: reſtitutus eſt in omnibus & amplificatus.

Jona 3. XXVII. Ninivitæ audita Jonæ prædicatione de ſubmerſione ſua, quia timuerunt Dominum; ideo a futura generali everſione liberati ſunt.

Luc. c. 2. XXVIII. Simeon qui erat juſtus & timebat Deum, meruit illuminari ad cognoſcendum Verbum incarnatum, dicens: Viderunt oculi mei ſalutare tuum.

Judith. 8. v. 8. XXIX. Judith erat vidua famoſiſſima, quia timebat Deum valde, nec erat, qui loqueretur de ea verbum malum.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Rib. in vit. Jul. 31. I. SAnctus Ignatius, cum Fratrem ſegniter laborantem interrogaſſet, cui opus illud faceret? & ille, Deo, reſpondiſſet; graviter illum increpuit, dicens: Si homini id faceres, tolerabilior foret negligentia, nunc vero cum propter Deum id facere te fatearis, gravi ſane pœna dignus es, ut qui minus ejus conſpectum, quam hominis, verearis.

Vit. l. 4. c. 4. II. S. Franciſcus Borgia ad omnia pavidus, dicere ſolebat: Judicia Dei videntis, & viventis quantum a mortali judicio diſcrepant! timeat itaque, qui ſapit.

Vit. l. 2. c. 6. §. 9. III. P. Ludovicus de Ponte conſiderans illud Sponſæ de Sponſo prolatum elogium, quo totum deſiderabilem dixit, non poterat commoveri timore pœnarum (quod enim in eo videtur amarum, ac terribile, ut eſt Juſtitia vindex, tam eſt amabile, quam ſua bonitas) ſed eo ſolo, ne Deus ipſum deſerat, unde ſæpe ſolebat dicere: Non me derelinquas uſquequaque.

Hiſt. Soc. p. 1. l. 5. n. 61. IV. Valliſoleti Anno 1545. inſtar miraculi habebatur, quod P. Faber, & P. Araozius cum omni genere, ſexuque promiſcuo verſarentur innoxii. Nec dubitavit Melchior Canus in media curia jocari, dicereque, Patres Societatis Jeſu herbam habere, quæ vim habeat interimendæ libidinis. Ea vox cum ſenſim ſparſa ad Regis aures perveniſſet, ille Joannem de Zuniga Magiſtrum morum ad Patres miſit, Inquiſiturum de herba, cui P. Araozius reſpondit, omnino ſe habere talem herbam, quæ non modo contra libidinem, ſed etiam contra alia vitia, præſtantiſſimum ſit remedium, eam autem communiter timorem Dei nuncupari. Retulit Zuniga hoc reſponſum Regi, totaque id aula cum approbatione audivit.

V. P. Robertus Bellarminus, cum audiſſet magnum quemdam virum, morti propinquum, ita de ſua ſalute ſecurum diſcedere, ut omnibus diceret, bono animo eſſent, ſe ſalvum fore; extimuit, diabolicam fraudem videns, nec commiſit, quin morituro confeſtim occurreret, ac ſaluti ejus proſpiceret, ac nimiam illam ſecuritatem menti eximeret, timoremque perſuaderet. *Vit. c. 16.*

VI. P. Antonius de Padilla, cum in ſupremo agone anxius Deum formidaret; & quidam ſciſcitaretur, an forte peccati mortalis ſcrupulus ipſum angeret: Jeſu bone, reſpondit, quid hoc monſtri? Religioſus, & lethale crimen! *Bibl. ſcrip. Soc.*

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. SIcut in via ſæculi timor debilitatem; ita in via Dei timor fortitudinem gignit; & ſicut in via ſæculi audaciam fortitudinem; ita in via Dei audacia debilitatem parit. *S. Greg. l. 1. mor. c. 23.*

II. Sicut Crucifixus non pro animi ſui voto membra ſua movendi habet poteſtatem; ita & nos voluntates noſtras, ac deſideria non ſecundum id, quod ſuave eſt, & delectat ad præſens, ſed ſecundum legem Domini, quo nos illa conſtrinxerit, applicare debemus; ſic enim vere dicere poſſumus, quod crux noſtra timor Domini ſit. *Caſſian. l. 4. Coll. 11.*

III. Sicut Matronæ, dum adhuc in opere laborant, ſi alia res facienda occurrat, non omnino acum deponunt, ſed telæ, vel cuſſino infixam relinquunt; ita divina providentia, dum opus prætextatum amoris divini in nobis operatur, ſemper timorem Dei pectori infixum relinquit, ut ſuo tempore ita uſui eſſe poſſit. *Franc. de Sales l. 11. de amore c. 17.*

IV. Sicut Virgines opera Phrygia facientes acum panno infixam non habent, ſed per illam fila traducunt in pannum; ita & Deus utitur quidem ſervili, aut mercenario timore ad charitatem introducendam, ubi tamen hæc introducta fuerit, expellit, & removet illum timorem. *Ib. c. 16.*

V. Sicut Nautæ, dum e portu ſolvunt, flante Favonio, non ideo omittunt accipere rudentes, & anchoras, quæ tempore tempeſtatis ſunt neceſſariæ; ita & ſervus Dei, licet magna fruatur quiete, & ſuavitate amoris, numquam tamen debent eſſe ſine judiciorum divinorum metu, ſed hunc ſemper apud ſe habere debent, ut tentationum fluctibus inſurgentibus, eo uti poſſint. *Ib. c. 22.*

VI. Sicut Juvenes incipientes equitare, ſi equus altius nonnihil ſaltet, genua conſtringunt, & ambabus manibus ephippium apprehendunt: aſt ubi melius fuerunt exercitati, firmiter in ſuo ſitu manent; ita tirones in ſervitio Dei inter diaboli inſultus timorem ſervilem, aut mercenarium adhibent; perfecti vero abſque eo in divino ſervitio manent immobiles. *Ib. c. 18.*

VII. Sicut Rebecca ab Eliezer ad domum Abrahæ ducta, ſimul atque obvium habuit *Ib. c. 27.*

Digitized by Google

Iſacum, Eliezer dereliquit, & cum in conclavæ Saræ introducta eſt, manſit ſemper poſtea ſponſa, & uxor Iſaac; ita Deus ſæpe mittit timorem ſervilem velut alterum Eliezer (qui idem ſignificar, ac Dei adjutorium) ad tractandum matrimonium inter virtutem amoris Divini, & animam; ſi tamen anima venit ſub ductu timoris, non id fit ex eo, quod illa velit ei nubere; nam ſimul atque obvium habet amorem, ei ſtatim ſe unit, & deſerit timorem, qui tamen manet cum ipſa, ut ſerviat, data occaſione, amori, & animæ amoroſæ, ſicut Eliezer domum reverſus in obſequiis Iſaac, & Rebeccæ manſit.

S. Aug. tr. 9. in ep. 1. S. Jo. VIII. Sicut videmus per ſetam introduci linum, quando aliquid ſuitur, ſetaque prius intrat, ſed niſi exeat non ſuccedit linum; ſic timor primo occupat mentem, non autem ibi remanet, quia ideo introit, ut introducat charitatem.

Beirlin. in feſto Purific. thema. 3. IX. Sicut vulnera, quæ corpori accidunt, medicinam non ſentiunt, dum adhuc ſqualida ſunt; ſecus vero, ſi purgata ſunt; ita anima Dei tribunal, & timorem non ſentit, dum adhuc peccatis ſuis obvoluta eſt; ſecus vero, ſi ab iis purgata, ſanari incipiat.

X. Sicut ad conſtruendum fornicem prius ligneus quidam fornix conſtruitur, cui lapideus, dum ſtruitur, innitatur, quique hoc extructo ſubducatur; ita ad charitatis erectionem timor ſuppeditatur, & ea conſummata foras mittitur.

S. Bern. in Diat. ſalut. tit. 6. c. 9. XI. Sicut filius ſuper omnia timet offenſam patris, etiam ſi pater non intenderet eum percutere; ſic, qui habet timorem Domini filialem, inſtar boni filii timet, & cavet offenſam Patris cæleſtis, etiamſi ex offenſa illa nihil mali deberet ſibi accidere. De hoc etiam timore dicitur in Pſ. *Timor Domini Sanctus permanet in ſæculum ſæculi.* Iſte timor a Sanctis Doctoribus vocatur caſtus timor. Sine hoc timore verecundiæ nihil rectum eſſe poterit, nihil honeſtum, ut dicit Tullius.

S. Franc. Saleſ. ep. hiſt. l. 4. n. 6. XII. Sicut ancilla, ne panem otioſa comedat, inſtar mulieris commendatæ a Salomone, ſemper eſt intenta labori ſuo, telam acu pingit; inducendoque diverſi coloris fila ſerica per aurum, argentumque varios intexit flores, totumque hoc opus perficit, ac perforat, ubicumque fila ſerica, vel aurum aut argentum innectere cogitat; Aſt acum telæ non infigit, ut ibi maneat ſemper hærens, ſed ut introducat dumtaxat aut fila ſerica, aut argentea, vel aurea, poſt quorum introductionem acus extrahitur. Ad eumdem modum, cum divina bonitas varias animæ noſtræ virtutes inſerere, eamque ſpeciali Sancti ſui amoris auro contexere intendit, adhibet acum timoris ſervilis, qua pungit corda noſtra, at non ſemper ibi remanet. *Initium ſapientiæ timor Domini;* quia timor locum præparat charitati (ſic poſt præfatam ſimilitudinem exponit S. Auguſt.): Cum autem cœperit charitas habitare, pellitur timor, qui ei præparavit locum, quantum enim illa creſcit, ille decreſcit, & quantum illa fit interior, timor pellitur foras. Major charitas, minor timor; minor charitas; major timor; ſi autem nullus timor, non eſt, qua intret charitas.

Neceſſitas.

XIII. Sicut non ſemper acus operi perfecto, & completo infixa relinqui ſolet, niſi quando operans ob urgentia aliqua negotia ab opere ſe divertere cogatur, tunc enim acum operi, quod habet præ manibus, ſinit inhærere, & abit; eodem modo, quando Deus nobis intexit virtutes, præcipue vero Sanctum ſuum amorem, imprimendo illum cordi noſtro, ibidem relinquit timorem ſervilem, & mercenarium, quouſque in nobis perficiat charitatem, qua perfecta, acum pungentem tollit; ſicque in hac vita, in qua numquam charitas adeo perfecta erit, ut ab omni periculo exiſtat libera, ſemper indigemus timore. *Idem l. 3. de amor. D. c. 37.*

XIV. Sicut equi indomiti multa incurrerent præcipitia, & nos ſecum præcipitarent, niſi fræno coercerentur; eodem proportionali modo aſſerere poſſumus, quod in curſu vitæ noſtræ adeo difficilis, & laborioſæ omni paſſu prolaberemur, niſi timoris frænum dirigeret, ac reprimeret effrænem equum appetitus noſtri ſenſitivi. *S. Chryſ. ho. 2. ad pop.*

XV. Sicut in capitulo increpatur, & recognoſcitur, & punitur culpa; ita in hoc capitulo timoris Dei corriguntur peccata, quia, ut dicitur in Prov. *Timor Domini odit malum;* & ſicut Religio nulla eſſet, ſi correctio capituli deficeret: ſic, ſi timor in capitulo cordis non eſſet, totum veritatis ædificium deperiret. *S. Bon. l. 6.*

XVI. Sicut naucleri, dum ſecundo vento, & aura propitia e portu, ſoluto ſune, recedunt, non obliviſcuntur funium, anchoræ, aliorumque, quibus tempeſtatis tempore indigent; ita anima quantumvis divini amoris ſudo gaudeat, conſcientiæque ſerenitate potiatur, non propterea tamen obliviſci, & ab animo menteque ſua eliminare debet timorem divini Judicii, mortis, & inferni, ut vehementioris tentationis tempore ſe defendere, ac tueri poſſit. *S. Franc. Saleſ. l. 5.*

XVII. Sicut fundamentum eſt principium domus intrinſecum; ita ſimiliter Domini timor eſt principium intrinſecum ſpiritualis ædificationis. *Lyranus in c. Eccl.*

XVIII. Sicut navis ſine ſaburra ſecura non eſt, ſed a quovis vento non ſine periculo propellitur; ita & anima periclitatur, quæ ſaburram, ſeu onus divini timoris non habet. *Gran. in Duca pec. fol. 487.*

XIX. Sicut ignis in carbone, niſi cinere tegatur, brevi extinguitur; ita Sanctitas, & Juſtitia abſque timore Dei cito evaneſcunt. *Fab. conc. 9. in Do. 25. poſt Pent.*

XX. Sicut majoribus, & ditioribus navibus majori anchora opus eſt; ita, quo juſtior homo eſt, eo majore timore eget. *S. Greg. l. 6. mor. c. 24.*

Utilitas.

XXI. Sicut Solis radius per foramen illapſus, quidquid in domo eſt, illuſtrat, ita ut vel minima videantur; ita Dei timor cum diſcretione natus in corde, omnia ejus peccata prodit. *S. Chry. gr. 16. op. Gr. f. 603.*

XXII. Sicut ſecuritas, vel deſidia eſt cauſa omnium delictorum; ſic timor Domini eſt radix, & cuſtos omnium bonorum. *S. Bern. in ſerm.*

XXIII.

Digitized by Google

Beirl. thom. 1. in feſto Purif.

XXIII. Sicut quercus altis defixa radicibus, nullis ventorum procellis ſternitur; ita animam in timore divino ſolidatam nullus tentationum turbo concutiet.

S. Chryſ. Ho. de fide Annæ.

XXIV. Sicut procellarum furorem, & inſultus nauclerus ſua peritia frangit, & eludit; ita timor Dei omnem tentationum tempeſtatem ſua virtute ſuperat.

B. Anton. p. 4. tit. 14. c. 11.

XXV. Sicut lignum, cui carbones igniti ſupponuntur, ſenſim ab iis conſumitur; ita homo carnalis paulatim deſtruitur, ſi timor Dei in eadem mente cum illo conjungatur.

S. Chryſ. ho. 15. ad pop. Ant.

XXVI. Sicut in domo, ſtante milite ſemper armato, non latro, non fur, non alius quis talia mala patrantes apparere propius audebit; ſic & metu animas noſtras detinente, illiberalium perturbationum nulla facile ſurrepit, ſed omnes fugiunt, & pelluntur, timoris imperio undique exactæ.

Salvian. de timor. in prol.

XXVII. Sicut Moyſis coluber Ægyptiacorum Magorum ſerpentes devoravit; ita timor Dei omnem alium timorem abſumit.

S. Chryſ. in Pſ. 127.

XXVIII. Sicut ignis quandocumque ferrum cœperit contortum, vel rubigine confectum, clarum reddit, ac pulchrum, ferruginem abſtergens, & quod in eo erat perverſum, & inflexum, perfectiſſime corrigit; ita Dei timor vel exiguo tempore facit omnia.

Dionyſ. Carth. in c. 40. Eccl.

XXIX. Sicut in Paradiſo eſt affluentia amœnitatis, & miri decoris arborum, & herbarum, fluminum, & gemmarum; ſic timori filiali annexæ ſunt virtutes, & dona, fructus, & beatitudines, conſolationes, ac merita. Hinc Eccleſiaſt. cit. 40. dicitur: *Timor Domini ſicut Paradiſus benedictionis.*

S. Baſil. M. in Pſ. 33.

XXX. Sicut qui habent corporis membra clavis transfixa, ad actionem quamlibet immobilia retinent; ſic ii, quorum animam occupavit Dei timor, omnem prorſus importunam peccati, & obſtreperam occaſionem vitant.

Hugo Car. ap. Manſ d. 10. n. 3.

XXXI. Sicut principium arboris non deſumitur a frondibus, a fructibus, a ramis, a trunco, ſed a radice, quæ degit ſub terra, nec videtur, eadem proportione dicere poſſumus, in hac myſtica arbore, nimirum homine, quidquid boni producitur, & conſpicitur, cum videlicet florea odoramus multorum bonorum propoſitorum, cum multorum operum virtutis guſtamus fructus, cum trunci admiramur ſoliditatem, ideſt, rectitudinem, & ſtabilitatem in bono, totum hoc eſſe effectum timoris Dei, qui veluti originale principium in quodcumque, quod agimus, opus bonum, ſuum transfundit vigorem.

Corn. a Lap. in c. 1. Eccl.

XXXII. Sicut agricolæ, dum arborem excolere volunt, excolunt ejus radicem ſtercorando, & irrigando; ex radice enim pendet tota arboris fertilitas; ita pariter ſi ſapientiam, omnemque virtutem vis excolere, & augere, excole, auge & timorem Domini, hic tibi dabit omnem fertilitatem ſpiritualem.

S. Bon. in Diæt. tit. 6. c. 3.

XXXIII. Sicut theſaurus, qui eſt res pretioſa, facit hominem ſemper ſolicitum de cuſtodia; ſic timor Dei de ſe: & de virtutibus ſemper eſt ſolicitus, & de Dei gratia, cum habetur deperdita, ut recuperetur, de recuperata, ut a recidivo conſervetur.

Idem.

XXXIV. Sicut nautæ videntes naufragium imminere, merces, quæ in navi ſunt, projiciunt in mare, ut evadant periculum naufragii; ſic timor Domini bona temporalia facit abjicere, ut poſſit ab æterno naufragio liberari, & propterea dicebat Job: *Semper quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui.*

S. Chryſ. ho. 33. in Joan.

XXXV. Sicut quercus altius demiſſis radicibus nullius venti viribus ſternitur; ita animam divino confixam timore nullus tentationum ventus evellet; clavis enim affixum eſſe amplius eſt, quam radicatum eſſe: idcirco inquit Propheta: *Confige timore tuo carnes meas*; ita & tu configere, quaſi clavo quidam adhæreas.

Æquitas.

Granat. in Duc. Pec. cat. ſ. 14.

XXXVI. Sicut, ſi maximus Exercitus eſſet in campo, & omnibus eſſet divinitus revelatum, caſurum paulo poſt fulmen, & majorem partem percuſſurum, merito gravis omnes metus inceſſeret; ita cum revelatum ſit, omnes peccatores fulmine ultimæ ſententiæ feriendos eſſe, & nemo ſciat, an odio vel amore dignus ſit, æquum eſt, ut omnes ſalutarem timorem concipiant.

Dignitas.

S. Amb. l. 1. in Pſ. 118.

XXXVII. Sicut ſimulacrum majorem habet gratiam, ſi in baſi ſtatuitur, ſtandoque accipit firmitatem; ita & virtus majorem ſortitur dignitatem, ſi timori Dei velut firmiſſimæ baſi inſiſtat.

Jucunditas.

S. Chryſ. ho. 18. ad Popul.

XXXVIII. Sicut in mare decidens immenſum ſcintilla exigua facile extinguitur; ſic quantacumque Deum timenti illidantur, velut in vaſtum lætitiæ pelagus incidentia extinguuntur, & perduntur.

S. Bon. in Pſ. 8.

XXXIX. Sicut ebrietas corporalis aufert officium membrorum, uſum ſenſuum; ſic ebrietas ſpiritualis: unde *confige timore tuo carnes meas*, ut ſenſus mei non habeant poteſtatem, niſi ad Deum.

§. VIII. MOTIVA.

Eccl. 1. v. 27.

I. NEceſſitas: Timor Domini enim, teſte Salomone, expellit peccatum: nam qui ſine timore eſt, quis poterit juſtificari? hinc & Abraham ab Abimelech dixit. Cogitavi mecum, dicens, forſitan non eſt timor Dei in loco iſto, & interficient me. *Gen. 20. v. 11.*

Matt. 10. v. 28.

II. *Æquitas*: uti ipſe Chriſtus inſinuavit, dicens: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere; ſed potius timete eum, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam.

1. Tim. 4. v. 8.

III. *Utilitas*: de hoc enim vere dixit S. Paulus: Corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt; pietas autem (ſeu, ut aliqui interpretantur, timor Dei) ad omnia utilis eſt, promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt, & in futuro.

Eccl. 12. v. ult.

IV. *Dignitas*: quam brevi, ſed præclaro, elogio Salomon indicavit, dum dixit: Deum time, & mandata ejus obſerva; hoc eſt enim omnis homo; adeoque, ut recte S. Bernardus con-

Digitized by Google

concludit: Abſque hoc nihil eſt homo cum hic ſolus filiorum Dei ſit proprius, & hominem in ſupremo ſuo fine conſtituat.

Pſ. 144. v. 91. V. *Jucunditas:* tum quia Deus voluntatem timentium ſe faciet: tum quia timenti Dominum non occurrent mala: tum quia timenti Dominum bene erit in extremis: tum quia timor Domini ſicut Paradiſus benedictionis eſt uti ſupra §. 2. ex S. Scriptura teſtimoniis probatum eſt.

Eccl. 34. v. 16. Prov. 33. v. 12. VI. *Securitas:* nam, qui timet Deum, nihil trepidabit, nec contriſtabit juſtum, quidquid ei acciderit, ut ipſe etiam Deus per Iſaiam promiſit, dicens: Servus meus es tu, ne timeas, quia ego ſum, nempe qui te proteget, ideoque velut virum, ſecundum cor meum, oleo ſancto meo inungam, manu mea auxiliabor, & brachio meo conſortabo.

S. Laur. Juſt. c. 4. de tim. Dei. VII. *Ruinam Angelorum*: de qua ſic diſcurrit S. Laurentins Juſt.: Si Angelis peccantibus Deus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reſervari; & qui non ſcrvaverunt ſnum principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilinm, in judicium magni diei, vinculis æternis ſub caligine reſervavit; quanto magis, qui habitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum, conſumentur velut a tinea, ſi mandata Dei prætererierint.

Idem. VIII. *Conſideratio miſericordiæ Dei* (ut S. Laurentius Juſtinianus ſuadet) quam nobis exhibet in præſenti, quæ eſt judicium magnitudinis juſtitiæ, quam exhibebit in futuro. Lento enim gradu ad vindictam ſui divina procedit ira, tarditatemque ſupplicii cum gravitate compenſat. Altiſſimus enim patiens eſt redditor. Patiens redditor dicitur, quia, quos diu, ut convertantur, tolerat, non converſos durius damnat; & quanto diutius expectat, ut emendentur, tanto gravius judicabit, ſi neglexerint.

Idem. IX. *Conſideratio facilitatis pereundi ſpiritualiter, & corporaliter:* quod quotidie in multis cernitur. Unde nimium præceps eſt, qui tranſire contendit, ubi conſpexerit alium cecidiſſe, & vehementer effrænis eſt, cui non incutitur timor de alieno caſu.

Idem. X. *Criminoſorum hominum timor:* de quo ſic idem Sanctus loquitur: Si tantnm timet aliquis criminoſus, qui ſcit, ſe reum eſſe unius criminis, cum eſt in conſpectu unius terreni Principis, quantum timere debet, qui multorum ſe reum eſſe cognoſcit delictorum, de examine regis æterni? Et ſi tanta cura pertimeſcitur judicium pulveris, qua intentione cogitandum, & qua diligentia formidandum eſt judicium tantæ Majeſtatis?

Manſ. d. 8. n. 9. XI. *Timor inferni:* nam aphoriſmus medicinæ eſt: Ignis igni remedio eſt; ne ergo æternis cruciemur, & ardeamus inferni flammis, unicum illnd adhibendum eſt remedium, nimirum, ut illas timeamus, quamdin vivimus.

Idem n. 10. XII. *Amor vitæ longævæ*: cum in omnibus anteactis ſæculis experientia docuerit, eos diutius vixiſſe ſanos, & incolumes ad ultimam nſque ſenectutem, qui Deo in ſancto timore ſervierunt.

§. IX. MEDIA.

S. Chryſ. to. 4. ho. 9. ad Phil. I. PRæſentia Dei ob oculos habita: ſic S. Chryſ. ſuaſit, dicens: Qua ratione hic in nobis excitabitur timor? Si illud in animo habuerimus, ubique adeſſe Deum, omnia audire, omnia videre; non ea ſolum, quæ fiunt, ac dicuntur, ſed etiam quæcumque in cordibus, & receſſu mentis latent, quod confirmans S. Thomas Villan. *S. Thom. Villan. ſ. de pur. B. V.* Solo, inquit, hominum timore multi arcentur a malis: ſi non eſſet Judex, quot mala fierent? O hominum ſtultiſſime, times alium hominem tui ſimilem, qui forte neſcit peccatum tuum, aut ſi ſciverit, poteris fugere eum, aut decipere, vel placare; & totum, quod poteſt facere, eſt auferre a te vitam temporalem, quam aliquando relicturus es; & non times Deum, qui totum, quod agis, videt; neque potes ab eo fugere, vel decipere eum qui quotidie poteſt tibi reddere mille retributiones, & poſtea infernum? *Lib. 5. Conſol.* Et Boetius inquit: Magnam nobis, ſi diſſimulare nolimus, neceſſitatem indictam eſſe probitatis, cum ante oculos agimus judicis cuncta cernentis. Unde Dominus in Evangelio: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, & non habet amplius, quid faciant, ſed eum timete, qui poteſt &c.*

S. Aug. l. de grat. & lib. arbit. c. 16. II. *Oratio fervens*, uti S. Aug. ſuaſit, his verbis: Certum eſt, nos mandata ſervare poſſe, ſi volumus; ſed quia præparatur voluntas a Domino, ab illo petendum eſt, ut tantum velimus, quantum ſufficit, ut volendo faciamus. Certum eſt nos velle, cum volumus, ſed ille facit, ut velimus bonum, de quo dictum eſt: *a Domino greſſus hominis dirigentur, & viam ejus volet*; de quo dictum eſt: *Deus eſt, qui operatur in nobis, & velle, & perficere*, Certum eſt, nos facere, cum facimus, ſed ille facit, ut faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dixit: *Faciam, ut in juſtificationibus meis ambuletis, & judicia mea obſervetis & faciatis.*

Job 26. v. 11. L. 17. mor. III. *Cognitio Dei*: ſi enim columnæ cæli contremiſcunt, & pavent ad nutum ejus, & ut S. Gregorius loquitur: ipſæ virtutes cæleſtium, quæ ſine ceſſatione Deum conſpiciunt, in ipſa contemplatione contremiſcunt; quanto magis homo peccatis undique involutus trepidabit.

Ser. 26. IV. *Cognitio ſui*: nam ſi ignoras te, inquit recte S. Bernardus: Non habebis timorem Dei in te. Et alibi: Ergo tenetis memoria, neminem abſque ſui cognitione ſalvari, de qua nimirum mater ſalutis humilitas oritur, & timor Domini, qui & ipſe, ſicut initium eſt ſapientiæ, ita & ſalutis: Nam quomodo non vere humiliabitur, (& timebit) in hac cognitione ſui anima, cum ſe perceperit oneratam peccatis, & mole hujus mortalis corporis aggravatam, carnalium deſideriorum fœce infectam, cœcam, curvam, implicatam multis erroribus, expoſitam mille periculis).

Thom. Kemp. l. 3. c. 14. S. 1. V. *Judicia Dei occulta, admiranda in Angelos, & homines lapſos frequenter ponderare*: ſi enim Cæli non fuerunt mundi in conſpectu ejus, ſi in Angelis reperit pravitatem,

de

Digitized by Google

de hominibus quid fiet? maxime cum, ut S. Gregorius ait: Plerumque in conſpectu fordeat æterni Judicis, quod in intentione fulget operantis; & S. Auguſtinus: Væ etiam laudabili vitæ hominum, ſi remota miſericordia diſcutias eam? Ut adeo merito ſupradictum Aſceta exclamarit: Intonas ſuper me judicia tua, Domine, & timore, ac tremore concutis omnia oſſa mea.

Ap. Fab. conc. in Dom. 23. poſt Pent. l. 9. conf. c. 11.

Thom. Kemp. l. c.

VI. *Meditatio noviſſimorum*; ita enim Eccleſiaſticus ſuaſit, dicens: In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis. Certe huic conſiderationi neglectæ ipſe Deus populi ſui peccata adſcripſit, dum dixit: Gens abſque conſilio eſt, & ſine prudentia: Utinam ſaperent & intelligerent, ac noviſſima providerent. Hinc recte S. Bernardus: Filioli mei, exclamat, memoremur hæc noviſſima noſtra, ne peccemus: nam & per ignem nobis tranſeundum eſt, & uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit. Ibi enim aurum noſtrum vertetur in ſcoriam: ibi denudabitur univerſa impuritas: ibi veritas ipſa accepto tempore, quod nobis interim datum contemnimus, juſtitias judicabit. Quid vero illic omnes juſtitiæ noſtræ, niſi pannus menſtruatæ, reputabuntur? quidquid nunc quaſi parvi pendendo tranſimus, palpando tegimus, diſſimulando negligimus, quanto illic cruciatu vindex flamma conſumet?

Eccl. 7. v. 40.

Deut. 32. v. 29.

S. 28. in illud ob. in ſex. tribul.

VII. *Conſiderate lapſus eorum, qui poſt multos annos in ſumma ſanctitate tranſactos turpiſſime tandem lapſi ſunt, & perierunt*: ſic enim facient aliena pericula cautum, & timidum.

VIII. *Incertitudinem ſalutis ſæpe ponderare*: vere enim neſcit homo, an amore, an vero odio, dignus ſit. Hinc recte Sanctus Leo dixit: Hæc Sanctis eſt cauſa tremendi, ac metuendi, ne ipſis pietatis operibus elati, deſerantur ope gratiæ, & remaneant in infirmitate naturæ.

Eccl. 9. v. 1.

Ser. 8. de epiph.

§. X. ASCETICA.

I. *Ante omnia noſſe debet Aſceta triplicem diverſitatem timoris*, quam S. Thomas ſequentibus verbis aſſignat: Quilibet timor, aut filialis, aut initialis, aut ſervilis, aut mundanus eſt: Hic eſt ſermo de timore, ut per ipſum homo a Deo, vel avertitur, vel ad eum convertitur; ſi avertitur a Deo propter mala, quæ ab inimicis Dei timet, dicitur timor mundanus; ſi autem ad Deum convertitur, & inhæret propter timorem pœnæ, eſt ſervilis; ſi ob timorem culpæ, eſt filialis, quia filius timet offenſam patris; ſi propter utrumque, eſt initialis. Licet autem priores duo timores minus perfecti ſint, non tamen propterea minus utiles cenſendi, aut omnino negligendi ſunt, cum & bonum habeant objectum, ſcilicet incolumitatem ſui, & fructus optimos, dum & a peccato retrahunt hominem, & viam ad juſtitiam, & charitatem parant, uti præter alios clare Caſſianus docuit dum dixit: Eſt gradus cujuſdam profectus, ut, dum, vel pœnarum metu, vel præmiorum ſpe, incipimus vitia declinare, ut ad charitatis gradum tranſire poſſimus. Hinc, & Iſaias teſtatur: A timore tuo concepimus ſpiritum ſalutis. Recte tamen idem Caſſianus monet, in hoc timore non ſiſtendum, ſed ad illum ſublimiorem timorem gradu excellentiore conſcendendum, quem non pœnarum terror, non cupido præmiorum, ſed amoris generat magnitudo, quo vel tenuem amoris formidemus offenſam, atque in omnibus non ſolum actibus, verum verbis, attonita ſemper pietate diſtendamur, ne erga eum quantulumcumque fervor dilectionis illius intepeſcat.

S. Thom. 2. 2. q. 19. art. 2.

Caſſianus coll. 11. c. 8.

Iſa. 26. v. 18. juxta 70.

l. 9. c. 13.

II. *Noſſe debet cauſas, ob quas etiam perfecti timere debeant*, quas S. Bonaventura his verbis indicavit: Omnis perfectus debet timere propter tria; Propter culpam occultam, unde hoc: *Delicta quis intelligit?* & Apoſtolus: *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum*. Propter ſui inſufficientiam, unde hoc: Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram &c. Et propter futuram ruinam, ſcilicet ne peccet in futuro. Unde hoc: *Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus*. Juxta alios ad duo præcipue capita generalia revocari poſſunt, nempe ad *abyſſum judiciorum Divinorum*, quæ tum ante hac jam in Angelis, & præcedentibus hominibus declaravit; tum quotidie manifeſtare non ceſſat; tum denique in particulari, & extremo omnium hominum judicio potiſſimum manifeſtabit; de quibus proinde recte dixit S. David: Judicia tua abyſſus multa. Et ad *abyſſum ſui nihil, & imperfectionis*, de qua abyſſo recte dixit iterum Pſalmiſta: Abyſſus abyſſum invocat. Tali nempe ordine, ut S. Bernardus advertit, ſalubriter innoteſcit Deus, cum prius ſe homo noverit in neceſſitate poſitum, & clamabit ad Dominum.

S. Bonav. in Pſ. 2.

Pſ. 35. v. 6.

Pſ. 41. v. 8.

Ser. 35. in Cant.

III. *Noſſe debet, hunc timorem numquam deponendum eſſe, quantumcumque quis in ſanctitate profecerit*, uti præclare S. Bonaventura per ſequentem ſimilitudinem indicavit dicens: Timor Domini eſt ſicut bonus ferrarius, vel ſpeculator. Sicut tempore belli non ſinit dormire milites; ſic timor Domini, cum ſit modo tempus belli contra carnem, mundum, & diabolum, non permittit dormire ſpiritum per delectationem, vel conſenſum, unde dicitur: *Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus*. Non ſolum autem tempore belli debet homo eſſe pavidus, imo etiam tempore pacis debet eſſe timoroſus, ſicut videmus, quod magni Reges, & ſapientes, quamvis actu non ſint in bello, muniunt tamen caſtra ſua. De incautis dicit Apoſtolus: *Cum dixerint, pax, & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus*. Et Eccleſiaſtes: *Qui timet Deum, nihil negligit*; quia nec bonum, nec malum tamquam nocivum, & bonum formidat, & neſcit, ſi eſt gratum, unde dicit Job: *Verebar omnia opera, ſciens, quia non parceres delinquenti*. Imo, teſte S. Auguſtino: Quidquid aliquod proſperum eſt, fratres, magis metuendum eſt; quæ putatis proſpera, magis tentationes ſunt. Naves ditiores & onuſtiores facilius incurrunt; ac proinde magis timere debent periculum ſubmerſionis in aquis dulcibus fluminis, quam in aquis ſalſis, & tempeſtuoſis maris; hæ namque validiores ſunt, & majoris virtutis ad ſuſtentandum navis onus. Quod proſperum venit, magis metuendum eſt.

S. Bonav. in Diæt. tit. 6. c. 1.

IV.

[S. Bonav. l. c.] IV. *Noſſe debet, hunc timorem præcipue in cuſtodia ſenſuum exteriorum verſari debere*, ut ſapienter S. Bonaventura obſervavit dicens: Iſte vigil, vel ſpeculator mandat cuſtodiri portas ſenſuum, quia ibi eſt, quaſi totum periculum: ſicut (ad litteram) illi qui ſunt in munitione, ſumme cuſtodiunt portas, cum vident caſtrum ab hoſtibus obſeſſum; ſic ſpirituales viri, qui habent timorem Dei, cuſtodiunt portas, ſcilicet quinque ſenſuum, ne intrent inimici, timentes, quod dſcitur: *Aſcendit mors per feneſtras noſtras*.

[S. Cyrill. Alex. l. 11. in Joa. c. 31.] V. *Noſſe debent, numquam ſuæ virtuti quemquam confidere poſſe*; nam, ut recte S. Cyrillus Alexandrinus dixit, Noſtra vis, niſi divinitus ſuſtentetur, nulla penitus eſt; quid ſumus, ſi a Conditoris noſtri protectione deſeramur? Hinc S. Leo pulchre declarat cauſam, & finem, ob quem Chriſtus Dominus permiſit lapſum Petri: dicens: ut nemo auderet de ſua virtute confidere, quando mutabilitatis periculum, nec Petrus potuiſſet evadere. [S. Leo ſ. 2. de paſſ. Manſi di. 7. n. 2.] Quam doctrinam egregie confirmat Manſi ſequentibus verbis: Vidit S. Joannes in ſua Apocalypſi caſum ſtellarum ex firmamento cæli, quem Draco cauda ſua cauſaverat: *Cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum cæli, & miſit eas in terram*. Formemus modo argumentum, quod convincit: Si fixæ de cælo cadunt ſtellæ, quanto magis errantes ſibi timere debebunt? Si Angeli mutantur in dæmones, quanto magis pervertentur illi, quos notat Apoſtolus, *lutea vaſa portantes*, & de quibus pariter Job: *Homo natus de muliere, numquam in eodem ſtatu permanet*. Unde merito [S. Aug. c. 27. Soliloq.] S. Auguſtinus ad Deum clamat: Videmus multos, Domine, ex Patribus noſtris (quod utique ſine magno tremore non recolo, ſine multo timore non confiteor) aſcendiſſe primitus quodammodo uſque ad cælos, & inter ſidera nidum ſuum collocaſſe, poſtmodum autem cecidiſſe uſque ad abyſſos, & animas eorum in malis obſtupuiſſe. Vidimus ſtellas de cælis cecidiſſe, ab impetu ferientis caudæ Draconis.

[S. Thom. 2. 2. q. 19. art. 7.] VI. *Noſſe debet, ex quo fundamento timor dicatur initium ſapientiæ*: quam veritatem ſic explicat S. Thomas: Initium ſapientiæ poteſt dici aliquid dupliciter. Uno modo quia eſt initium ipſius ſapientiæ, quantum ad ejus eſſentiam; alio modo quantum ad ejus effectum; ſicut initium artis ſecundum ejus eſſentiam ſunt principia, ex quibus procedit ars, initium autem artis ſecundum ejus effectum eſt, unde incipit ars operari. Sicut ſi dicamus, quod principium artis ædificativæ eſt fundamentum, quia ibi incipit ædificator operari. Cum autem ſapientia ſit cognitio, divinorum, aliter conſideratur a nobis, & aliter a Philoſophis. Quia enim vita noſtra ad divinam fruitionem ordinatur, & dirigitur ſecundum quamdam participationem divinæ naturæ, quæ eſt per gratiam, ſapientia ſecundum nos non ſolum conſideratur, ut eſt cognoſcitiva Dei, ſicut apud Philoſophos; ſed etiam ut eſt directiva humanæ vitæ, quæ non ſolum dirigitur ſecundum rationes humanas, ſed etiam ſecundum rationes divinas. Sic ergo initium ſapientiæ, ſecundum ejus eſſentiam, ſunt prima principia ſapientiæ, quæ ſunt articuli fidei, & ſecundum hoc fides dicitur ſapientiæ initium. Sed quantum ad effectum, initium ſapientiæ eſt, unde ſapientia incipit operari, & hoc modo timor eſt initium ſapientiæ. Aliter tamen timor ſervilis, & aliter filialis; timor enim ſervilis eſt, ſicut principium extra diſponens ad ſapientiam, in quantum aliquis timore pœnæ diſcedit a peccato, & habilitatur per hoc ad ſapientiæ effectum, ſecundum illud Eccl. 1. *Timor Domini expellit peccatum*. Timor autem caſtus, vel filialis eſt initium ſapientiæ, ſicut primus ſapientiæ effectus. Cum enim ad ſapientiam pertineat, quod humana vita reguletur ſecundum rationes divinas, hinc oportet ſumere principium, ut homo Deum revereatur, & ſe ei ſubjiciat. Sic enim conſequenter in omnibus ſecundum Deum regulabitur. Brevius [Apud Manſi diſc. 2. n. 5.] idipſum Paulus de Palatio ſic oſtendit: Placuit Doctoribus noſtris hoc loco mentionem eſſe de timore ſervili, qui, pœnam a Deo timens, ceſſat a culpa. Hic timor, licet non ſit ſapientiæ comes, eſt tamen ejus initium, qui eſt veluti acus ingerens ſapientiæ filum. At nimis credibile eſt, Eccleſiaſticum ſuum non variaſſe ſermonem, ſed quod, ut cœperat timorem filialem (qui ex reverentia Dei abhorret a culpa) laudare, ita nunc proſequatur. Tunc ſenſus eſt, initium, caput, fundamentum, ſumma ſapientiæ eſt timor ille; Nam Hebræis initium eſt, *reſſit*, quod caput, & ſummam ſignificat. Et plane reverentia erga Deum, cujus cauſa culpam horremus, ea eſt fundamentum, & initium vitæ Chriſtianæ, ea enim cauſatur ex notitia, & dilectione divina. Eo enim reveremur Deum, quia agnoſcimus, & diligimus ejus Majeſtatem, quam offendere pertimeſcimus.

VII. *Noſſe debet, quomodo defendi poſſit illud Davidis*: Non eſt inopia timentibus eum; cum de facto tam multi juſti inopes exiſtant. Ad quod dubium reſpondet S. Thomas, ſic [S. Thom. l. c.] loquens: Contingit aliquando, timentem Deum parum habere, ſed non contingit eum eſſe inopem; inops eſt, qui ſe deficientem reputat: qui timent Deum, his contenti ſunt, quæ habent. Philip. 4. ubique, & in omnibus Inſtitutus ſum. Obſervat S. Auguſtinus alium Apoſtoli textum, 1. Corinth. 4. *Uſque in hanc horam eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus* quomodo ergo non eſt inopia timentibus eum? Et dicit, quod Deus eſt nutritor, & medicus; medicus autem ſubtrahit nutrimentum infirmo, & facit eſurire, & ſitire, quia expedit ſanitati. Ita Deus, ſecundum quod expedit ſaluti noſtræ, quandoque inopiam immittit, quandoque divitias confert, quandoque longitudinem dierum concedit, quandoque brevitatem adducit.

VIII. *Noſſe debet utilem praxim hujus timoris*; quæ in tribus præcipue induſtriis conſiſtit. Ut magna cum diſcretione concipiatur; etenim vera ſapientia a timore incipit, nec eſt ſapientia ſpiritualis ſine timore Dei; ita timor Dei ſine ſapientia eſſe non debet, ut recte advertit S. Ambroſius, qui & addit: Ideo [S. 1. in Pſ. 118.] Iſaiam omnibus aliis donis Spiritus Sancti cum

poſt

Digitized by Google

poſt poſuiſſe, ut ſignificaret, timorem Dei informari per ſapientiam, inſtrui per intellectum, conſilio dirigi, virtute firmari, cogni-
Deut. 24. v. 6. tione regi, pietate decorari. 2. Ut ſemper cum ſpe prudenti jungatur id, quod S. Gre-
l. 11. mor. c. 31. gorius a Deo illis verbis: Non accipies loco pignoris molam ſuperiorem, & inferiorem: ſignificatum putat; ſic enim loquitur: Spes ad alta ſubvehit, timor autem cor inferius premit: una mola ſine altera inutiliter habetur. Peccatoris ergo in pectore ſemper debent ſpes, & formido conjungi, quia incaſſum miſericordiam ſperat, ſi juſtitiam non timeat: & incaſſum meruit, qui non confidit. Hinc Gloſ-
Ho. 19. in Ezech. ſa in cit. locum ait: Qui prædicat peccatori, tanta diſpenſatione prædicare debet, ut non relicta ſpe timorem ſubtrahat, nec ſubtracta ſpe timorem relinquat. 3. Ut pietatis exercitio fructuoſum, & efficacem timorem faciat; qualis enim eſt iſte timor, inquit S. Gregorius, ſi cum eo pietas non eſt? qui enim miſereri proximo ignorat, qui compati ejus tribulationibus diſſimulat, hujus timor ante omnipotentis Dei oculos nullus eſt, quia non ſublevatur ad pietatem.

§. XI. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Qualitas.

Pſ. 33. v. 12. I. EX occaſione thematis: *Venite Filii, audite me: timorem Domini docebo vos:*
Lib. 1. c. 2. explicari poteſt natura timoris, eumque in finem ſervire poteſt deſcriptio timoris, quam Salianus in inſigni ſuo de timore Dei tractatu affert, dum ait: Vultum ejus ad ſeveritatem magis, quam hilaritatem, fuiſſe compoſitum. Deinde in thiaræ Pontificiæ lamina cærulea nomen ejus aureis litteris eſſe exaratum hoc fere ſenſu: Timor Dei juſtitiæ divinæ proles. In ſuprema vero parte thiaræ gemmam ſplendidiſſimam, ejus nomen ſeveritas erat, fuiſſe conſpectam. Ad humeros jacuiſſe, & ad utrumque brachium pependiſſe ſipariolum byſſinum, & purpurei coloris, linguis igneis inſperſum, cum hoc eloquio: Semper ardet, & numquam conſumit. Promiſſam cæſariem utrinque in cincinnos criſpatam hæc verba innexa habuiſſe: Periculorum ſeges. In binis auribus duas gemmas, quarum altera Inferni, altera Mortis meditatio dicebatur, fuiſſe pendulas. In toga raſili violacei coloris, ultionis exemplum dicta, Angelorum e cælo pulſorum hiſtoriam acu fuiſſe depictam, ad cujus limbum ſententia Judicis: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis ejus, erat deſcripta. In ſiniſtra manu hanc ſententiam ſcriptam tuliſſe: Judicia Dei, abyſſus multa. In dextra ſcipionem, ſpes veniæ, dictum. Denique pallio, quod pretioſo vellere ſulciebatur, & diffidentia ſui dicebatur, hanc in ora ſententiam continuiſſe: Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus. Quæ omnia proin paulo clarius, ſed ſuccincte, explicata, amplam concioni materiam ſuppeditabunt, uti videre eſt apud citatum Salianum.

Eccl. 4. v. 12. II. Ex occaſione thematis: *Funiculus triplex difficile rumpitur:* explicari poteſt, quomodo Deus per triplicem timorem, ſervilem ſcilicet, mercenarium, & filialem, velut triplicem funiculum, homines ad ſe trahat, ſibique arctiſſime conjungat. Quem in finem quivis horum timorum ſeparatim explicari, ejuſque natura, & utilitas, ac praxis oſtendi poteſt, ita tamen, ut efficaciter auditores excitentur ad filialem timorem cæteris præferendum, & reliquos duos non niſi in ſubſidium, ſi forte charitas refrigeſceret, retinendos; quod ipſum, ut facilius obtineatur, filialis timoris præ aliis præſtantia oſtendatur.

Neceſſitas.

III. Ex occaſione thematis: *Per timorem* *Prov. 15. v. 27.*
omnis declinat a malo: inſiſtatur ſimilitudini, qua S. Chryſoſtomus timorem militi armato comparavit ante fores domus vigilanti, neminemque, qui domino nocere poſſit, admittenti. In prima ergo parte oſtendatur, quam graves inſidias moliantur homini Caro, Mundus, & Diabolus, quamque magnum ab his periculum cuivis immineat, vitæ non tam temporalis, quam æternæ amittendæ. In ſecunda parte demonſtretur, quam fortiter hoſtes omnes timor Domini repellat, carnem quidem timore ſupplicii æterni: mundum vero ſpe melioris ſubſtantiæ, & præmii æterni: diabolum denique per metum tam bono, & omni amore digniſſimo Deo, quem dæmon tam turpiter contempſit, & deſeruit, diſplicendi.

IV. Ex occaſione thematis: *Oſtendam vobis,* *Luc. 12. v. 5.*
quem timeatis: oſtendatur, quam merito Deus ſolus, & præter eum nemo alius, ſit timendus. Nimirum 1. Quia per omnipotentiam eſt in-
vincibilis, juxta illud Jobi; Quis reſtitit ei, *Job. 9. v. 4.*
& pacem habuit? 2. Quia per omniſcientiam
ſuam eſt infallibilis, juxta illud Jeremiæ: Ego *Jer. 17. v. 10.*
Dominus ſcrutans cor, & probans renes. 3. Quia inflexibilis per Juſtitiam, juxta illud Eccleſiaſtis: Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad
Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit. *Eccleſ. 11. v. 3.*

V. Ex occaſione thematis: *Quis non timebit te, O Rex Gentium?* explicentur cauſæ timendi; nempe 1. Supra ſe, Deum Juſtum, & accuratiſſimum Judicem, de quo non immeri-
to dixit S. Job: Semper quaſi tumentes fluctus *Job. 31. v. 23.*
timui Deum. 2. Infra ſe, gehennæ horribile barathrum infernalibus flammis accenſum, & noſtris peccatis caſtigandis præparatum. 3. Retro nos peccata præterita, & vitam, eheu! in ſceleribus exactam. 4. Ante nos, pericula committendorum peccatorum, & tot miſerabiles lapſus Angelorum, & Hominum. 5. Intra nos, naturam corruptam, & ad omne malum pronam 6. Extra nos, hoſtes validiſſimos diu noctuque inſidiantes, & in ſupremum exitium pertrahere molientes. Quæ omnia fuſius apud Fabrum explicata videri poſſunt conc. 1. in Dom. 15. poſt Pentec.

VI. Ex occaſione thematis: *Accepit autem* *Luc. 7. v. 16.*
omnes timor: poteſt aliter oſtendi, quam multas, & graves cauſas timendi Deum habeamus. Nempe 1. Propter ipſius omnia cernentis aſpectum, quo olim S. Ephrem impudicam mulierculam ad ſcelus invitantem avertit.

2. Pro-

Digitized by Google

2. Propter ſcandala, & laqueos ubique obvios, de quibus Iſaias dixit: Qui fugerit a facie formidinis, cadet in foveam: & qui ſe explicaverit de fovea, tenebitur laqueo. 3. Propter incertitudinem ſalutis, de qua S. Paulus dixit: Cum metu, & tremore ſalutem veſtram operamini. 4. Propter ultimum cum morte conflictum, a quo pendet beata, vel infelix æternitas: de quo merito dixit S. Auguſtinus: Væ mihi miſero, cum venerit dies judicii, & aperti fuerint libri conſcientiarum, cum dicetur de me: Ecce homo, & opera ejus. Quid faciam tunc, Domine Deus meus, cum cæli revelabunt iniquitatem meam, & adverſum ma terra conſurget? Ecce nihil reſpondere potero, ſed demiſſo capite præ confuſione coram te ſtabo trepidus, & confuſus. Vide hæc omnia fuſius apud Fabrum in Auctario them. 5. in Dom. 15. poſt Pent. explicata.

Iſa. c. 24. v. 18.
Phil. 2. v. 12.
Cap. 39. Meditat.

Utilitas.

VII. Ex occaſione thematis: *Noli timere, Fili mi, pauperem quidem vitam gerimus, ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum:* poteſt oſtendi, qualia bona per timorem Dei obtineantur. Et 1. quidem bonum *utile* ſeu divitiæ; non enim eſt inopia timentibus eum. Divites quidem eguerunt, & eſurierunt, inquirentes autem Dominum, non minuentur omni bono. 2. Bonum *honeſtum*, ſeu honorem, & gloriam: ſic enim teſtatus eſt S. David dicens: Beatus vir, qui timet Dominum: in mandatis ejus volet nimis. Gloria & divitiæ in domo ejus. Hinc, & Judith dixit: Qui timent te, magni erunt per omnia; quod & ipſamet aliunde experta eſt. 3. Bonum *delectabile*: juxta illud S. Davidis teſtimonium: Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, quam abſcondiſti timentibus te; ut adeo vere dixerit nonnemo. Si eſt gaudium in hoc mundo, hoc utique poſſidet puri cordis homo. Vide Fabr. conc. 7. in Dom. 18. poſt Pent.

Tob. 4. v. 23.
Pſ. 30. v. 20.
Thom. l. 2. c. 4. §. 2.

VIII. Ex occaſione thematis: *Ecce ſagittæ intra te ſunt*: poteſt oſtendi, timorem Domini eſſe certum ſignum prædeſtinationis, eumque in finem narrari 1. pactum, quod Jonathas cum Davide fecerat, ut ſcilicet ſi diceret: Ecce ſagittæ intra te ſunt: per hoc colligeret, ſe eſſe gratiam apud Regem conſecutum. 2. Probatur, hoc juſtius de ſagitta timoris divini dici, idque tum per teſtimonia S. Scripturæ, tum SS. Patrum, tum quotidiana experientia confirmatur. Vide Drex. in Zodiaco ſigno 11.

1. Reg. 20. v. 20.

IX. Ex occaſione thematis: *Timor Domini expellit peccatum*: oſtendatur timorem Domini eſſe efficaciſſimum medium ad vitanda peccata; eum in finem narretur 1. quod ſupra §. 6. n. 4. de herba P. Araozii narratum eſt. 2. probetur, merito tali herbæ timorem Dei comparari, quia impellit ad præterita peccata per pœnitentiam expianda: ad præſentia per deteſtationem ſinceram, & confeſſionem delenda: ad futura per prudentem cautelam devitanda; ut adeo vere S. Bernardus dixerit: In veritate didici, nihil eſſe æque efficax ad gratiam divinam promerendam, retinendam, recuperandam, quam ſi omni tempore inveniamur coram Deo non alte ſapere, ſed timere.

S. 44. ſup. Cant.

X. Ex occaſione thematis: *Timentibus Dominum bene erit in extremis:* oſtendatur, quam bene ſit futurum timenti Deum. 1. *Ante mortem*, dum non erit ei inopia, nec occurrent mala, S. Scriptura teſte. 2. *In morte*, propter conſcientiam vitæ laudabiliter tranſactæ. 3. *Poſt mortem*, ubi propter fidelitatem audiet jucundiſſimum illud elogium: Euge ſerve bone, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui.

Eccl. 1. v. 13.

XI. Ex occaſione thematis: *Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſervies*: probetur, timorem Dei eſſe ducem fideliſſimum, & peritiſſimum, qui per tres vias perfectionis celerrime, & tutiſſime ducat; & 1. quidem per *viam purgativam*; quia per timorem declinat omnis a malo, dum ſcilicet ipſam etiam peccati radicem, concupiſcentiam, tollit. 2. per *viam illuminativam*: cum ſemper a SS. Patribus inſtrumentum aptiſſimum ad virtutes comparandas ſit judicatus. 3. per *viam unitivam*: quatenus introducit charitatem, per quam homo arctiſſime unitur Deo, uti ex teſtimoniis ſupra citatis patet.

Deut. 6. v. 13.

§. XII. ALII CONCEPTUS.

Neceſſitas.

I. HEbræi egreſſi ex mari rubro omnino illæſi, viderunt Ægyptios mortuos ſuper littus maris, timuitque populus. Videtur rationi congruentius fuiſſe, ſi populus Hebræus affectum jubili, & triumphi excitaſſet, videns ſe e manibus inimici ereptum, a dura ſervitute liberatum, hoſtem vero & perſecutorem ſuum divinitus extinctum, denique juſtiſſimam vindictam injuriæ Deo illatæ a Pharaone; cur igitur timuit populus? Reſpondetur, quod anima quo pluribus agnoſcit ſe a Deo dotatam eſſe beneficiis, eo magis ſemper ſibi timere debeat, ne ingratitudinis incurrat notam: Præterea timuerunt, videntes punitionem iſtorum rebellium, timere poterant, ſeveriori ſe fore mulctandos pœna, quia ſi Deum offenderent.

Manſi 4. 8. n. 4.

II. Juſſerat plentiſſimus Salvator noſter ſervis & famulis illis, qui miniſtrabant conviviis in nuptiis Canæ Galilææ: *Implete hydrias aqua:* intendebat nimirum Dominus hydrias has adimplere generoſo vino, ac diſpoſuit eas prius repleri aqua, per quam S. Bernardus intelligit timorem Dei, & per vinum amorem; quidnam vero hoc indicetur myſterio, ſtatim declarat, dicens: Incutite metum, & ſpiritu timoris non tam vaſa, quam corda, replete, quia, ut ad charitatem perveniant, intrandi ſunt a timore, ut dicant & ipſi: A timore tuo concepimus & parturivimus ſpiritum ſalutis.

S. Bern. ſerm. de nuptiis Galilææ.

III. Thomas Villanovanus in expoſitione morali illius textus S. Lucæ: *Intravit Jeſus in quoddam caſtellum &c.* per caſtellum illud intelligit animam hominis, in quam intrat Salvator noſter, eamque tamquam locum munitum inhabitat. Adaptat deinde ſingula caſtelli hujus munimenta, eorumque munia ſingulis virtutibus. At timori Dei qualem aſſignat ſtationem, aut officium? Talis ſane obtingit ei officii ratio, talis ſtatio, a qua dependet ſalus

S. Thom. de Villan. conc. 4. de aſſumpt.

ejus

ejus maxima: Habeat, inquit, de hoc animæ caſtro rigidum janitorem, timorem Domini, qui omnes violentos appetitus, etiam ſenſuales, in hoc oſtium irrumpentes, facile juguilet, diſperdat. Inutiles plane ſunt cujuſcumque caſtelli, aut arcis etiam munitiſſimæ circumvallationes, aggeres, inutilis quævis annona, generoſa militum audacia, inutilis quoque gubernatoris peritia, & experientia, ad defenſionem cujuſcumque munimenti, ſi is, qui tenet claves portæ, non eſt fidelis: Aſt timori Dei adſcribitur cuſtodia talis ſitus, & loci, quem cuſtodiri permagni intereſt, eaque officii ratio ei attribuitur, ut ejus nobis intimetur neceſſitas, & utilitas; ergo de anima, quæ a multis obſidetur tentationibus, & aſſultibus hoc idem aſſerere poſſumus, quod ſi timor Dei cordis portam bene cuſtodierit, & clauſam tenuerit, de nullo ſibi timere debeat, Unde bene ait S. Joannes Climacus: Fieri non poteſt, ut qui vere Deum timet, timiditati ſit obnoxius, cum ipſe dixerit, nullum præter ipſum timendum.

Manſ diſſ. r. n. 10. IV. Job c. 29. legitur: *Si ridebam cum ſervo meo, non credebat*. Quid exiſtimatis ſanctum virum tali modo loquendi voluiſſe inferre? Interrogemus D. Gregor. qui fuit fideliſſimus hujus libri interpres: Ridere etenim Dei eſt, reſpondet ille, ſanctorum vias proſequenti favore proſperari, ſicut de iis quoque per uſum dicitur, quos in hoc ſæculo felicitatis blandimenta comitantur: arriſit illis tempus, ſed electi quique, quamdiu in hac vita ſunt, ſecuritatis ſibi confidentiam non promittunt, horis enim omnibus contra tentamenta ſuſpecti, occulti hoſtis inſidias metuunt; nam ſæpe multis grave periculum incauta ſecuritas facit. In exemplum producit S. Paulum: Quis non crediddiſſet, eum in portu tune exiſtiſſe ſecurum, quando aliquoties jam attigerat littora cæli, raptus in paradiſum? *Vas electionis eſt mihi iſte?* timebat enim, & tremebat: *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum: Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne forte, cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar*. Ecce arridenti ſibi divinæ gratiæ (verba ſunt Gregorii M.) jam credit per ſpem, & nec dum tamen credit per ſecuritatem. Conſilium hoc nobis ſuggeſſit S. Auguſtinus libro, cui titulus de ſancta virginitate: Noli, inquit, altum ſapere, ſed time, ut homo nec de ſuorum peccatorum defenſione, nec de juſtitiæ præſumptione ſe extollat. Nam & ipſe Paulus, qui dixit: *Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore*; tamen, timore comite charitatis, ait, *Cum timore, & tremore multo fui apud vos*.

Æquitas.

Idem diſ. 8. n. 4. V. Omnibus nota ſunt verba illa præfationis: *Majeſtatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Poteſtates*; totum oppoſitum videbatur aſſerendum, videlicet quod Angeli (qui ſunt ſervi infimi ordinis) deberent tremere, & non Poteſtates, quæ ſunt ſpiritus ſublimioris ordinis, majorique gaudent lumine, ac cognitione Dei: experientia compertum eſt, hic in mundo famulos, & ſervos inferioris conditionis majorem habere timorem, quam alios Principi familiariſſimos, ita eſt; at in Deo non militat hæc regula, quia quo plus aliquis proficit in lumine, & notitia Dei, divinorumque attributorum, tanto magis etiam, quia cognoſcit illum omni ſervitio, & obſequio dignum, creſcit in eodem timor, ne illum offendat, creſcit timor reverentialis; ideoque Dominationes, quæ Angelos ſuperant in lumine, & cognitione Dei, dicuntur adorare Deum: Poteſtates vero, quæ in eadem cognitione excellentiores adhuc ſunt, & ſuperant Dominationes, dicuntur tremere.

VI. In libro Levitici legitur de oblatione, ſive holocauſto, quod offerebatur pro expiando peccato: *Non mittet in eam oleum, neque thuris aliquid imponet, quia pro peccato eſt*. Videbatur potius adhibendum incenſum ad tollendum, vel mitigandum fœtorem, qui ex ſordibus peccati prodire ſolet: cur igitur prohibitum fuit incenſum? Rationem hujus reddit Abulenſis: Cauſa eſt, ait, quod thus, quia boni odoris eſt, ſignificat acceptationem divinam, & qui pro peccato ſacrificium offert, non debet ſecurus eſſe de acceptione. Quamvis interdum exiſtimemus noſtræ parti, & officio noſtro nos ſatisfeciſſe pro peccati deteſtatione: attamen nequaquam ſecuri eſſe debemus: *Nihil mihi conſcius ſum*; dicebat S. Paulus: *ſed non in hoc juſtificatus ſum*; & qualem hujus adducebat cauſam? *Qui judicat me, Dominus eſt*, neſcimus, an Deus acceptet hoc ſacrificium. *Abulenſ. qu. 6. in hunc loc.*

Utilitas.

VII. Lex illa, quæ in Levitico præſcribit matribus purificationem poſt partum, conſideratione digna eſt: *Sumet duos turtures, vel duos pullos columbarum, unum in holocauſtum, & alterum pro peccato*. Turtures, uti & columbæ, ſunt aves timidæ, & iſtæ præcipiuntur offerri Deo in holocauſtum, & pro peccato; quia ad purificandas animas noſtras a peccato timor optimum, & efficaciſſimum medium eſt. Joannis Caſſiani doctrina eſt: Principium noſtræ ſalutis, ejuſdemque cuſtodia, timor Domini eſt; per hunc enim, & initium converſionis, & vitiorum purgatio, & virtutum cuſtodia, ab his, qui imbuuntur ad viam perfectionis, acquiritur. *Caſſian. l. 4. inſtit. c. 33.*

VIII. Enumerat Propheta Iſaias c. 11. ſeptem dona Spiritus S. ac ultimo loco ponit timorem: *Requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus conſilii, & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis, & replebit eum ſpiritu timoris Domini*. Verum ſi timor Dei ædificii ſpiritualis animæ fundamentum eſt, & hunc in finem illud primo jaciendum, & inſuper certum eſt, quod *initium ſapientiæ timor Domini*, cur igitur Propheta ultimum ei aſſignavit locum? Reſpondet Petrus Cellenſis: Quaſi cuſtos ſuper innumerabiles Gazas; ſic timor Domini in ultimo Chariſmatum ponitur, ad conſervandas incomparabiles gratias. *Manſ diſ. r. n. 4.*

IX. Eccleſiaſticus hanc inſinuat ſimilitudinem:

Digitized by Google

S. Hieron. in Reg. Monach.

nem: *Radix ſapientiæ eſt timere Dominum.* Quænam proportio inter timorem Dei; & radicem? Audite Hug. Card. Sicut radix in profundo terræ eſt, ſic timor Domini in profundo humilitatis tenet hominem; quanto altius creſcit arbor, & ramos ſuos attollit verſus cælum, quo plures etiam profert fructus, tanto profundiores jacit radices ſub terra. Et hoc Eccleſiaſticus nobis inſinuare intendebat, quod nimirum ſimus tamquam arbores: *lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum:* quo altius conſurgimus cælum verſus, meritis ac fructibus bonorum operum præditi, tanto magis nos deprimamus oportet, abjiciamus, vilipendamus, ſemper timeamus, ac tremamus neceſſe eſt. Quamobrem S. Hieronymus Monachos exhortabatur hiſce verbis: Numquam tuta eſt humana fragilitas, & quanto magis virtutibus creſcimus, tanto magis timere debemus, ne de ſublimibus corruamus. Unde & ſententia S. Paſchaſii propoſito noſtro accommodata eſt: Tunc maxime pertimeſcendum eſt, cum virtutibus, & miraculis ſuper nos elevamur. Tunc vel maxime nobis timendum eſt, quando ſecundum diſcurſum humanum non videtur aliquid inſtare, quod timendum ſit; tunc videmus inſtare lunæ mutationem, quando eſt in ſua plenitudine luminare, quod minuitur in conſummatione.

S. Greg. l. 7. mor. c. 93.

X. Pluribus videtur eſſe paradoxon, quod per viam timoris poſſimus inimicum ſuperare, quia, ut docet experientia, in arte militari timor eſt cauſa perdendi victoriam. Audiamus Gregorium M. In via Dei a timore incipitur, ut ad fortitudinem veniatur; nam ſicut in via ſæculi audacia fortitudinem, ita in via Domini audacia debilitatem, parit, & ſicut in via ſæculi timor debilitatem, ita in via Domini timor fortitudinem, gignit, Salomone atteſtante, qui ait: *In timore fiduciæ fortitudinis.*

Dignitas.

S. Hieron. in Eccleſ. ult.

XI. Ajunt Hebræi, eum inter cætera ſcripta Salomonis, quæ antiquata ſunt, nec in memoria duraverunt, & liber Eccleſiaſtis obliterandus videretur, eo quod vanas afferat Dei creaturas, & totum putaret eſſe pro nihilo, & cibum, & potum, & delicias tranſeuntes præferret omnibus; ex hoc uno capite meruiſſe auctoritatem, ut in divinorum voluminum numero poneretur, quod totam diſputationem ſuam, & omnem catalogum ſuum, hac quaſi coarctaverit, & dixerit, finem ſermonum ſuorum auditu eſſe promptiſſimum, nec aliquid in ſe habere difficile, ſcilicet, Deum timeamus, & ejus præcepta faciamus, ad hoc enim natum eſſe hominem, ut Creatorem ſuum intelligens veneretur, eum, & metuat honore, & opere mandatorum.

Jucunditas.

S. Bern. ſer. 1. de verb. Ap. ad Rom.

XII. S. Bernardus obſervat, in nuptiis Canæ Galileæ celebratis vinum miraculoſe a Chriſto Domino procreatum, quod præfigurabat internam animæ timentis lætitiam; hoc enim vinum ita diſpoſuit Dominus, ut hauriretur ex hydriis purificationis: Bonum vinum non ex vinea impuritatis, ſed ex hydria purificationis, hauritur. Quo magis mundabitur, & purificabitur vas conſcientiæ, eo plus etiam accreſcet vinum ſpiritus, & jubili interni. Notat idem Sanctus ſermone ſequenti, S. Paulum prius dixiſſe: *Juſtitia, & pax,* deinde, *& gaudium in Spiritu Sancto.* Attendis, & intendis, quia gaudium in fine eſt: proſequitur deinde ſermonem: Prius eſt, juſtitiam facere, inquirere pacem, & proſequi eam, & ſic demum apprehendere gaudium, imo a guadio comprehendi.

XIII. Legimus in Geneſi, mandatum Dei datum Abramo, ut in holocauſtum offerret Deo unicum ſuum filium, indicavit inſuper ei locum, ad quem tendere deberet: *Vade in terram viſionis,* Quid hoc indicatur myſterio, quod ei præſcribatur, ac limitetur ſitus, & locus Sacrificii? An non ſufficiebat ſacrificium? Ad quid hæc circumſtantia? vade in terram viſionis. Reſpondet, & exponit Oleaſter, ut Abrahamum ſtimularet ad ejuſmodi opus heroicum, appoſuit ei ſanctum ſuum timorem. Verum poſſet mihi objicere: Iſaac idem eſt, & ſonat, quod riſus: *Riſum fecit mihi Deus*; quod ſi igitur hic mactandus eſt, timor repellet riſum, & omne gaudium. Reſpondetur, Deum non voluiſſe eum mactari, & offerri, ſed diſpoſuiſſe, ut vivus remaneat, cum majori Abrahami gaudio, & jubilo, veluti poſtea declaravit: *Nunc cognovi, quod timeas Deum.* Quotieſcumque nos Dei timore ſtimulati diſpoſiti ſumus ad ſacrificandum arietem, nimirum ad mortificandos, & reprimendos effrænes, inordinatoſque appetitus noſtros, noſtriſque nos privamus deliciis, & mundanis illecebris, Deus corda noſtra vera, ſolidaque replet lætitia: *Timor Domini delectabit cor*; vivus remanet Iſaac, nec non verum a Deo nobis communicatur ſpiritus, & devotionis gaudium.

Manſi diſc. 11. n. 7.

§. XIII. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. INter alia, quæ erga Sponſum ſuum Sponſa olim in Canticis Salomonis oſtendit affectus mutui indicia, iſtud non poſtremum erat, quod eumdem inter ubera ſua commorari dixerit, per quæ ubera Granadus timorem, & amorem, quibus, & Majeſtatem ejus, & Bonitatem amplectitur, & veneratur, intelligit.

Gran. in ſu. com. f. 614.

II. Quam magnum a nobis timorem, & reverentiam Dominus exigat, declarat ingens ille apparatus ignis, & fumi, & ſonitus buccinæ, quo Deus legem Hebræis tulit; hinc Moyſes perterrito populo dixit: Nolite timere; ut enim probaret vos, venit Deus, & ut terror illius eſſet apud vos.

Ibid.

III. Sigiſmundus Imperator, cum quæſtio forte mota eſſet: præſtaret ne amari potius, quam timeri Reges? ſuam ipſe ſententiam aperiens dixit: Superi amari volunt, ac timeri, ita & Reges; neque enim ames, niſi timeas.

Emd. 12. Beirl. them. 2. in feſt. Purif.

Ne-

Neceſſitas.

S. Paulin. in natal. 8. IV. Recte quidam timoris Divini neceſſitatem explicans cecinit.

——————— non metuendi.

Cauſa timere Deum: quem quiſquis non timet unum,

Omnia jure timet.

Gran. in loc. tom. ſ. 696. V. Inter alias timendi cauſas non immerito una ex præcipuis creditur peccatorum quorundam occultiſſima natura, quæ ſicut lima nullo edito ſigno etiam ferrea corda exedit, & inadvertenter corrumpit, cujus rei gratia Propheta dixit: Delicta quis intelligit?

Utilitas.

Symeo. in Sent. or. VI. Qui inſidias timet, in nullas incidet: nec cito perit ruina, qui ruinam timet: Semper enim metuendo ſapiens vitat malum; nam inimicum quamvis humilem docti eſt metuere, juxta illud: Parva necat morſu ſpatioſum vipera taurum.

Cauſa puſilla nocet, ſapiens ſibi noxia vitat.

A cane non magno ſæpe tenetur aper.

Seneca in prov. VII. Stultum eſt timere, quod vitare non poſſis. Tutiſſima res eſt, nihil timere præter Deum. Timidum non facit animum, niſi reprehenſibilis vitæ conſcientia mala.

Cicer. in Tuſc. 99. VIII. Timor, ſicut modeſtiæ cognatus eſt; ita familiaris eſt ſapienti, quia mentem componit, & humiliat.

S. Aug. de ſingul. Cler. IX. Expedit multo bene timere, quam male fidere. Et utilius eſt, ut homo ſe infirmum cognoſcat, & fortis exiſtat, quam fortis videri velit, & infirmus emergat:

S. nec. 19. Epiſt. X. Quidquid fieri poteſt quaſi futurum cogites. Circumſpicienda duo ſunt, & futuri timor, & veteris incommodi memoria: hoc ad me jam non pertinet, illud nondum; Grata ſuperveniet, quæ non ſperabitur hora.

§. XIV. AXIOMATA.

Eublerus V. metus. XI. Animus, vereri qui ſcit, tuto ſcit aggredi.

Publius. XII. Pœnam prævenit pœne metus,

ibid. XIII. qui pavet, cavet.

Floril. V. eod. ibid. XIV. Nemo celerius opprimitur, quam qui nihil timet.

Idem.

§. XV. AUCTORES.

I. Jacobus Salianus de Timore Dei.

II. Petrus Sanchez in regno Dei.

III. Jacobus Alvarez to. 2. l. 3. p. 2. c. 4. §. 3.

IV. Ludovicus Granatenſis in locis communibus. fol. 679.

V. Theophilus Bernardinus de bono perſeverantiæ l. 5. c. 1. & ſeq.

VI. Joannes Buſæus in Viridario V. eodem.

VII. Bernardinus Roſigniolius l. 1. de act. virt. c. 17.

VIII. Alphonſus Rodriquez p. 1. de perfectione tr. 3. c. 13. & 15.

IX. Laurentius Beirlinck them. 3. in feſto Purif.

X. Mathias Faber conc. 1. in Dom. 15. poſt Pent. & conc. 7. in Dom. 18. poſt Pentecoſt. Item in auctario them. 5. in Dom. 15. poſt Pent.

Lobner Biblioth. Tom. VI.

XI. Jacobus Marchantius in horto Paſtorum tr. 12. lect. 7. prop. 1. & ſeq.

XII. Joſephus Manſi Bibl. Mor. tract. 93.

TITULUS CXLIII.

TRISTITIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST apprehenſio diſconvenientiæ in appetitu intellectivo, vel volitivo, nobis nolentibus evenientis. Vel, ut Valentia clarius deſcribit, eſt paſſio, per quam appetitiva cum quadam perturbatione, (intelligendo per hanc, amaritudinem quamdam vitalem ex præſentia mali, quod odio habetur, & vitari nequit exortam) & inquietudine execratur malum jam præſens ſecundum rem, vel ſaltem ſecundum apprehenſionem. Unde triſtitia, ſeu dolor ſtricte acceptus, non eſt formaliter ipſa actio diſconveniens ſubjecto, ut communis vulgi habet opinio: ſed eſt actus ipſius appetitus, malum averſantis. Longius in Polyan. Valent. q. 6. dub. 1.

Diviſio.

II. Dividitur in *bonam & malam*; ſeu, ut Alphonſus Rodriquez poſt S. Leonem Papam, & Caſſianum vocat, *Mundanam & Spiritualem*. Mundana, ſeu mala eſt, quæ ob jacturam cujuſpiam rei caducæ, aut alium caſum ærumnoſum, concipitur, de qua loquitur S. Paulus, cum ad Theſſalonicenſes ſcribit: Nolumus vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent. Spiritualis & bona eſt, quæ propter, & ſecundum Deum concipitur: atque, ut Rodriquez notat, ex quatuor cauſis oritur: 1. *Ex peccatis propriis*, de qua S. Paulus dixit Corinthiis: Gaudeo, non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Contriſtari enim eſtis ſecundum Deum; quæ enim ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. 2. *Ex peccatis alienis*: quemadmodum S. David de ſeipſo fatetur: Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei. 3. *Ex perfectionis deſiderio*; juxta illud Chriſti: Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt, juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. 4. *Ex dilatione Beatitudinis*; qua triſtitia iterum correptus S. David exclamabat: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt. Rodriq. p. 2. tr. 6. c. 7. 1. Th ſ. 4. v. 12. 2. Cor. 7. v. 9. Pſ. 118. v. 39. Pſ. 119. v. 5.

III. Azor. alio quoque modo dividit triſtitiam, ſcilicet in *luctum*, qui eſt triſtitia ex ejus, qui charus fuerat, acerbo interitu concepta: *Mœrorem*, quæ eſt triſtitia ſtabilis: *Ærumnam*, quæ eſt triſtitia laborioſa, & diuturna: *Dolorem*, quæ eſt triſtitia torquens, & crucians: *Lamentationem*, quæ eſt triſtitia cum ejulatu: *Solicitudinem*, quæ eſt triſtitia cum cogi- Azor. p. 1. l. 3. c. 12. q. 4.

Digitized by Google

cogitatione: *Moleſtiam*, quæ eſt triſtitia permanens: *Afflictationem*, quæ eſt triſtitia cum vexatione corporis, & *Deſperationem*, quæ eſt triſtitia omni rerum meliorum exſpectatione carens.

Effectus.

S. Thom. 2. 2. q. 17. IV. Primus eſt, *obſcuratio ingenii* ob ſpirituum obtenebrationem, & quia per objectum doloroſum omnes animæ vires occupantur, quominus ſe ad operationes ingenii extendere poſſint.

V. Secundus eſt, *aggravatio inclinationis naturalis*, quo minus bono, ad quod propendet frui queat.

VI. Tertius eſt, *tranſmutatio corporalis*, *natura contraria*, quatenus ſcilicet naturalis motus cordis, & ſanguinis vitalis diffuſio impeditur.

VII. Quartus eſt, *debilitatio operationis*: quia, quæ cum triſtitia, & contra voluntatem fiunt, minori cum diligentia, & alacritate perficiuntur.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Pſ. 118. v. 28. I. DOrmitavit anima mea præ tædio.

Eccl. 16. v. 22. II. Cor pravum dabit triſtitiam, & homo peritus reſiſtet illi.

Fuga.

Eccl. 36. v. 32. III. Triſtitiam non des animæ tuæ, & non affligas temetipſum in conſilio tuo.

Ib. v. 23. IV. Triſtitiam longe repelle a te; multos enim occidit triſtitia, & non eſt utilitas in illa.

Ib. 7. v. 9. V. Noli eſſe puſillanimis in animo tuo.

Ibid. 38. v. 21. VI Ne dederis triſtitiæ cor tuum, ſed repelle eam a te, & memento noviſſimorum.

Damnum.

Eccl. 25. v. 7. VII. Omnis plaga triſtitia cordis eſt.

Prov. 12. v. 25. VIII. Mæror in corde viri humiliabit illum, & ſermone bono lætificabitur.

Ibid. 15. v. 13. IX. Cor gaudens exhilarat faciem: in mœrore animi dejicitur ſpiritus.

Ibid. 17. v. 22. X. Animus gaudens ætatem floridam facit, ſpiritus triſtis exſiccat oſſa.

Eccl. 38. v. 19. XI. A triſtitia feſtinat mors, & cooperit virtutem, & flectit cervicem triſtitia cordis.

Ibid. 21. v. 15. XII. Non eſt ſenſus, ubi eſt amaritudo.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Triſtitiæ bonæ Utilitas.

S. Chryſ. hom. 5. ad popul. I. MUlctatus eſt quiſpiam pecunia? triſtatus eſt, mulctam non emendavit. Filium quis amiſit? doluit, mortuum non reſuſcitavit. Flagellatus eſt quis? doluit, contumeliam non revocavit. In morbum quis incidit graviſſimum? doluit, morbum non ſuſtulit, ſed difficiliorem reddidit. Vides, horum nulli prodeſſe triſtitiam. Peccavit quis? triſtatus eſt, peccatum delevit, diſſolvit debitum.

Caſſian. lib. 9. de inſtit. II. Illa (ſcilicet bona triſtitia) obediens eſt, affabilis, humilis, manſueta, ſuavis, ac patiens, utpote ex Dei charitate deſcendens, habens in ſemetipſa omnes fructus Spiritus ſancti; hæc vero (nempe triſtitia mala) aſpera, impatiens, dura, plena rancore, & mœrore infructuoſo, ac deſperatione pœnali univerſos fructus ſpirituales evacuat.

Triſtitiæ malæ detrimentum.

S. Hier. ſup. Matt. III. Nulla res ita inebriat, ut animi perturbatio, id eſt, triſtitia, quæ ducit hominem ad mortem; hæc abominanda ebrietas eſt.

Caſſian. l. 10. c. 4. IV. Ab omni contemplatione virtutum, & intuitu ſpiritualium ſenſuum dormitat anima, quæ perturbationis hujus zelo fuerit ſauciata.

S. Aug. de gen. ad litt. V. Triſtitia ſpiritus orationes explere cum ſolida cordis hilaritate non permittit, non ſacrarum lectionum ſinit remediis incubare; tranquillum quoque ac mitem fratribus eſſe non patitur, & ad cuncta operationum vel Religionis officia impatientem, & aſperum reddit.

S. Baſil. de grat. act. ho. 4. VI. Multos ſane novimus, cum calamitate ingenti affligerentur, ſibi vix a lacrymis temperaſſe, deinde in quoſdam morbos inſanabiles cecidiſſe, in apoplexias, inquam, ac paralyſes; alios vero penitus exanimatos eſſe cum vires ipſorum perinde, ac debile fulcrum quoddam, triſtitiæ onere confringerentur.

S. Chryſ. lib. 2. de prov. VII. Mœror, etiam abſente dæmone, multa per ſe horrenda efficit, plurimoſque eorum, qui ſibi vel nexuerunt laqueos, conſciverunt gladios, vel fluvii ſe undis, vel flammis donaverunt, vel alio quovis genere perdidere ſeipſos, ſola doloris, ac mœroris vi ad ita occumbendum impulſos reperimus.

Aug. l. 10. Confeſſ. VIII. Memoria, quaſi venter eſt animi: lætitia vero atque triſtitia quaſi cibus dulcis & amarus.

Greg. l. 33 mor. IX. Triſtitia ſæpe gravitatem cordis ſequitur.

Idem in Past. X. Triſtis ex propinquo habet iram.

Fuga.

S. Ambr. orat. 2. in Satyr. XI. Depone mœrorem, ſi potes: include, ſi non potes. Aut abſorbendus omnis, aut premendus eſt dolor. Cur enim mæſtitiam tuam non ratio potius, quam dies, leniat? nam quod obliteratura eſt temporis ſeries, melius prudentia mitigabit.

Caſſian. l. 9. inſt. c. 11. XII. Abſque illa triſtitia, quæ vel pro ſalutari pœnitentia, vel pro ſtudio perfectionis, vel pro deſiderio ſuſcipitur futurorum, omnis triſtitia tamquam ſæculi, & quæ mortem inferat, æqualiter repellenda eſt; ac ſicut fornicationis ſpiritus, vel philagyriæ, vel iræ, ita, de noſtris cordibus penitus extrudenda.

S. Chryſ. hom. 18. ad popul. XIII. Miſeros nos facere poterit nemo, niſi noſmetipſos facimus; ſicut ſcilicet nec beatos, niſi nos efficiamus cum Dei gratia.

Hugo l. de Anim. XIV. Vis nunquam eſſe triſtis, bene vive; bona vita ſemper gaudium habet.

§. IV. EXEMPLA.

Fuga.

Vita PP. apud Roſweyd. p. 2. 6. c. 4. 5. 7. I. S. Apollonius negabat, ullo modo decere illos, qui ſua corda in Deo fixiſſent, ab

ab eodemque cælorum regnum exſpectarent, triſtari. Triſtentur, ajebat, Gentiles, Judæi, cæterique Infideles; neque item Peccatores modum lugendi faciant; at Juſtis, quos ſpes viva perennium bonorum alit, quæ cauſa mærendi?

Lyrius apophs. 6. lib. 1. II. S. Franciſcus Seraphicus, ſi quem ex ſuis ſubtriſtem conſpexiſſet, graviter objurgabat, dicens, oportere eos, qui dæmoni, carni, & mundo ſerviunt; non vero, qui Deo ſerviunt, triſtes eſſe, niſi forte in culpam aliquam inciderint.

Damnum.

Ibid. III. Monialis quædam S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis apparens dixit, ſe cæleſti quidem gloria nunc potiri, quinque tamen horarum ſpatio in purgatorio hærere debuiſſe ob immoderatam triſtitiam, quam animo prædominari paſſa fuiſſet.

Buſæus in Panar. V. ecd. IV. S. Gregor. teſte D. Thoma, ob mœrorem animi, pleniorem explanationem in Ezechielem Prophetam intermiſit. Atque idipſum ſibi etiam eveniſſe S. Hieronymus fatetur.

§. V. SIMILITUDINES.

Qualitas.

S. Baſil. or. de mor. I. SIcut vermes maxime in lignis tenerioribus creſcunt; ſic mœrores ut plurimum in homines molliores cadunt.

Bona triſtitia.

S. Chryſ. hom. 7. II. Sicut vermis, in ligno natus ipſum comminuit; ſic triſtitia de peccato nata peccatum conterit per pœnitentiam inducta.

Mala triſtitia.

Prov. 25. v. 20. III. Sicut tinea veſtimento, & vermis ligno; ita viri triſtitia nocet cordi.

S. Chryſ. hom. 4. de diverſ. IV. Sicut nubes condenſata, & ſub ſolarem radium, currens, omnem retrorſum ſplendorem avertit; ſic triſtitiæ nebula, cum ante animum noſtrum ſteterit, non ſinit facilem eſſe orationis curſum, ſed ſuffocat, & cum multa neceſſitate intus reprimit.

V. Sicut veſtimentum tinearum eſu attractum nullius pretii vel honeſti uſus poterit ulterius habere commercium; itidemque lignum vermibus exaratum non jam ad ornatum vel mediocris ædificii, aut ad ſuſtinendum aliquod pondus, ſed ad combuſtionem ignis merebitur deputari; ita igitur, & anima, quæ edaciſſimis triſtitiæ morſibus devoratur inutilis erit.

Plutarch. ep. ad ſocium. VI. Sicut febricitantibus ille calor, geliduſque horror, longe eſt moleſtior, quam ſanis, qui pro diverſo anni tempore aut frigent, aut calent; ita triſtitia, ex propriis oriunda culpis, longe ſævius animum excruciat, quam quæ aliunde ex caſibus fortuitis procedit.

Buſæus in pan. V. triſtit. VII. Sicut amara herba, cibis admixta, omnes cibos reddit inſipidos; ſic triſtitia omnes noſtras actiones reddidit faſtidioſas.

§. VI. MOTIVA.

Ad triſtitiam malam fugiendam.

I. QUia triſtitia eſt *radix vitiorum* plurimorum, ut non immerito illi attribuant aliqui hæc S. Davidis verba: Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox, in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſilvæ. Item: Paraverunt ſagittas ſuas in pharetra, ut ſagittent in obſcuro rectos corde. *Pſ. 103. v. 20.* *Pſ. 10. v. 2.*

II. Quia, ut S. Franciſcus Seraphicus recte advertit, in *deſperationis barathrum* præcipitat, aut certe voluptatibus mundanis diſſolvit; quæ cauſa eſt, ut vehementer ob eam lætetur Dæmon. *Rodriq. p. 2. tr. 6. c. 8.*

III. Quia *ſummæ amentiæ* indicium eſt, uti S. Chryſoſtomus pronunciavit, dicens: Summæ eſt amentiæ in rebus incertis certo ſe jam cruciatu conficere. *S. Chryſ. lib. 3. de prov.*

IV. Quia, & *Deo ſumme diſplicet*; ut enim hilarem ille datorem diligit, teſte S. Paulo, ita non poteſt non illi triſtis dator ſummopere diſplicere. *2. Cor. 9. v. 7.*

§. VII. MEDIA.

I. ORatio: Sic enim S. Jacobus ſuaſit, dicens: Triſtatur aliquis veſtrum? oret. Hinc, & Chriſtus cuidam in ſummo mœrore jacenti dixit: Surge, atque ad meditandam meam paſſionem accingere. Quod, ubi is fecit, omnis animo angor diſceſſit. *Jac. 5. v. 13.* *Rodriq. p. 2. tr. 4. c. 3.*

II. *Sermo jucundus*: Sic Salomon docuit, dum dixit: Mœror in corde viri humiliabit illum, & ſermone bono lætificabitur. *Prov. 12. v. 25.*

III. *Vita bona*: non enim contriſtabit juſtum, quidquid ei acciderit. Hinc Hugo ait: Vis numquam eſſe triſtis? bene vive; bona vita ſemper gaudium habet. *Ib. v. 21.*

IV. *Memoria Dei*: uti S. David exemplo ſuo docuit, dicens: Memor fui Dei, & delectatus ſum. Et confirmat S. Iſidorus Peluſiota, dum ait: Animum mœrore oppreſſum, & profligatum nihil perinde oblectare poteſt, ut Dei memoria. Quemadmodum enim mulieris illius cruento profluvio laborantis morbus, qui nec exinaniri, nec a Medicis tractari, ac ſedari poterat, temporis puncto depulſus eſt; ſic etiam humana mæſtitia conſolationem propellens, ut cui nihil ſolatii adhiberi queat, ad ſolam Dei recordationem faceſſit, & evaneſcit. *Pſ. 76. v. 4.* *S. Iſidor. l. 3. p. 139.*

V. *Spes beatitudinis*: Nam, ut Caſſianus ait, hanc pernicioſiſſimam paſſionem ita de nobis expellere poterimus, ut mentem noſtram ſpirituali meditatione jugiter occupatam futura ſpe, & contemplatione repromiſſæ beatitudinis erigamus. *Caſſian. l. 9. inſt. r. c. 11.*

VI. *Phantaſiæ correctio*: Sicut enim pueris larvas formidantibus, larvas in manus damus, & equos ad quævis objecta timere ſolitos calcaribus admotis ad ea propellimus, ut nihil timendum eſſe advertant; ita phantaſiæ quoque, & intellectui noſtro inanitatem terriculamentorum ex adverſis oriri ſolitorum oſtendere debemus. Hinc recte dixit S. Chryſoſtomus: Hominem nihil expertum mox, ſi quæ fortaito oboriuntur turbulentiæ, imo non ſo- *Stapl. t. 1. in Dom. 4 poſt Paſc.* *S. Chryſ. ſerm. de reſurr.*

lum res ipſæ, ſed & ſtultæ opiniones, & rerum umbræ pavidum reddunt, & perterrent. Verum qui non omnino inexercitatus in certamen ingreditur, ſed multa ante mala perpeſſus eſt, in omnibus poſtea ſuperior ſit, & tamquam graculos crocitantes eos, qui minantur, contemnit. Non parva autem hæc eſt corona, neque exigua merces, quod illum nihil humanarum rerum movere poteſt.

Stapl. l. c. VII. *Alienarum calamitatum conſideratio*: Sic Demonax Philoſophus quemdam filii mortem inconſolabiliter lugentem audiens promiſit, ſe filii umbram ab Inferis revocaturum, ſi tres ex omni hominum numero nominare poſſet, qui nullius obitum luxiſſent, & quibus nullum obtigiſſet infortunium. Cumque ille nec unicum oſtendere poſſet, ſubjecit Demonax: Quid igitur, tanquam rem novam, & inſolitam paſſus eſſes, teipſum inaniter diſcrucias?

§. VIII. ASCETICA.

Caſſ. l. 9. c. 13. I. TRia ſunt, quæ de triſtitia ſingulariter Aſcetæ ſunt obſervanda, & ſcienda. Primum eſt, ut bene cognoſcat, quantopere illa perfectionis ſtudio obſit; certe Caſſianus toto libro eam perſequens concludit, non minori ſtudio curandum eſſe hunc morbum, quam cæteros, ſi ſpiritualis agonis certamina cupiamus deſudare, utpote quæ omnem intelligendi & volendi facultatem quaſi obſtupefacit, & obtundit.

II. Alterum eſt, ut ſolidum, & efficacem ſciat modum pellendi hanc triſtitiam, qui quidem in eo potiſſimum conſiſtit, ut omnem ex animo rerum creatarum concupiſcentiam extirpantes, in ſolo Deo lætari aſſueſcamus; nam, ut ſapienter advertit S. Gregor. Qui aut non habita concupiſcit, ut habeat; aut adepta metuit, ne amittat: & dum in adverſis proſpera, in proſperis formidat adverſa, huc illucque quaſi quibuſdam fluctibus volvitur, ac per modos varios rerum alternantium mutabilitate verſatur. E contrario vero, ut S. Chryſoſt. ait, in Domino gaudens, hac voluptate ex nullo accidente excidere poteſt. Alia quippe cuncta, in quibus gaudemus, mutabilia ſunt, & tranſitu facilia. Nec hoc ſolum, ſed etiam apud nos, manentia, naſcentem ex aliis rebus triſtitiam repellere non poſſunt.

S. Greg. l. 31. mor. c. 14.

S. Chryſ. hom. 18. ad popul.

III. Tertium eſt, ut certo ſibi perſuadeat id, quod S. Chryſoſtomus iterum ſapienter docuit, nullam jacturam fieri per triſtitiam, & dolorem reparabilem, niſi quàm peccatum affert, atque adeo huic ſoli eam impendi debere. Hinc S. Leo dicere ſolitus erat, religioſam triſtitiam, aut alienum peccatum lugere, aut proprium.

S. Leo ap. Berr. c. 4. in Feſt. omn. SS.

§. IX. MISCELLANEA.

Qualitas.

Seneca in cr. conſol. I. LYciorum Legiſlator ſuis præcepit, ut quoties in luctum incidiſſent, veſte induti muliebri lugerent; indicare volens, hujuſmodi affectum muliebrem, & viro indignum eſſe.

Neceſſitas.

II. Socrates rogatus, quomodo quis vitam triſtitia vacuam degeret? reſpondit, fieri non poſſe, ut, qui in civitate, vel familia habitat, & cum hominibus converſatur, non aliquando triſtetur. *Maxim. ſerm. de do cr. ac. triſt.*

§. X. AUCTORES.

I. Joannes Buſæus in Panario. V. eodem.
II. Alphonſus Rodriq. p. 2. tr. 6. toto.
III. Mathias Faber conc. 2. in Feſto SS. Philippi, & Jacobi.
IV. Joſephus Langius in Polyanth. V. eod.
V. Laurentius Beirlinck in theatro vit. hum. V. eod. & in Promptuario them. in Feſto Omnium Sanctorum.
VI. Hadrianus Lyræus in lib. 1. apoth. S. Ignatii apoph. 6.

TITULUS CXLIV.

VANA GLORIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST inordinatus gloriæ appetitus. Gloria autem nihil aliud eſt, quam clara aliorum de nobis, bonaque notitia, ſeu æſtimatio, quæ ſi interius ſubſiſtit, *Fama* vocatur; ſi verbis probatur, *Laus* appellatur; ſi aliis ſignis exterioribus manifeſtatur, *Honor* dicitur. Circa hanc definitionem recte notant aliqui, vanam gloriam proprie non eſſe peccatum, ſed peccati objectum in alio exiſtens, tamen ſumitur improprie pro ipſo actu voluntatis appetente talem gloriam, unde rectius vana gloriatio diceretur.

S. Ambr. ſuper Ep. ad Rom.

Beirlinck in Theat. V. eod.

Diviſio.

II. Dividitur a S. Thoma in tres ſpecies 1. In eam, quæ quæritur ex rebus tranſitoriis, vel de non ente, vel de peccato. 2. In eam, quæ ab hominibus, & non a Deo, quæritur. 3. In eam, quæ ad debitum finem non ordinatur. Alii tres aſſignant *hujus vitii ſpecies*, juxta tres modos, quibus quæritur vana gloria. *Prima eſt, quando de ſimulata excellentia quæritur opinio, vel fama*, uti hypocritæ, & alii, qui fingunt falſe, & ſe artis cujuſpiam eſſe peritos, faciunt. *Secunda, ſi major quæratur gloria quam par ſit, aut de rebus indignis*, uti jactabundi faciunt, & omnes, qui de opibus, & rebus inanibus gloriantur. *Tertia, ſi apud eos, qui de rebus non poſſunt judicare, gloria quæratur*, ſicut ſi quis coram imperitis diſputaret, ut ſapiens ab eis habeatur. S. Philippus Nerius alias tres vanæ gloriæ ſpecies aſſignavit, quarum primam vocavit *dominam*, quia tunc vana gloria inſtar Dominæ eſt, quotieſcumque illa præcedit, & propter illam fit opus. Secundam vocavit *ſociam*, quando homo non facit quidem directe opus propter finem vanæ gloriæ, nihilominus in ipſo opere percipit aliquam propriam complacentiam, & vanam gloriam. Tertiam dixit eſſe *ſervam* ſive *ancillam*, quando ex opere ope-

S. Thom. 2. 2. qu. 132. art. 1.

Beirlinck ibid.

S. Philip. Nerius ap. Manſi d. c. 6. n. 1.

peracto conſurgit vana gloria, at ſubito reprimitur; unde monere ſolebat ſuos dicens: Attendite diligenter, & ad minus curate, ne vana gloria ſit domina.

Filiæ, & Actus vanæ gloriæ.

S. Thom. 2. 2. qu. 132. ar. 1. III. *Septem* a S. Tho. aſſignantur, quæ tali modo demonſtrantur: quia vana gloria conſiſtit in manifeſtatione propriæ excellentiæ, ſive veræ, ſive fictæ: hæc autem manifeſtatio dupliciter fieri poteſt. Primo directe, idque vel per verba, & ſic eſt *jactantia*: vel per facta, quæ ſi vera ſint, & aliquid admirationis habeant, erit *præſumptio novitatum* (has enim ſolent homines magis admirari) ſi falſa ſint, erit, *hypocriſis*. Secundo indirecte, quatenus ſcilicet vis oſtendere, te non eſſe altero minorem, idque quadrupliciter: vel ratione intellectus, quod fit per *pertinaciam*, qua quis nimis inhæret ſuæ ſententiæ, nolens cedere alteri meliori; vel ratione voluntatis, quod per *diſcordiam* contingit, qua quis non vult conſentire alteri; vel quoad verba, ſicque *contentio* oritur; vel quoad facta, dum quis non vult exequi præceptum ſuperioris, ne videatur minor, & eſt *inobedientia*.

Alios Actus vanæ gloriæ ſic poteris concipere.

Primus eſt, *ſua facta vel dicta plus, quam oportet, æſtimare*; ex hac enim æſtimatione velut radice ipſa poſtea inanis gloriatio oritur.

Secundus eſt, *beneplacere ſibi in ſuis operibus, aut dictis*, ſeu, quod idem eſt, gaudium, voluptatem ex eorum conſideratione percipere.

Tertius eſt, *deſiderare, ut ab aliis quoque cognoſcantur, & æſtimentur*, ſicque bonam apud eoſdem famam quis acquirat.

Quartus eſt, *deſiderare, ut ab aliis non tantum interius concipiatur hæc æſtimatio, ſed exterius etiam prodatur, verbiſque manifeſtetur*, in qua manifeſtatione *Laus* conſiſtit.

Quintus, *Variis artibus, modiſque hanc aliorum de ſuis factis æſtimationem, laudemque venari*.

Sextus, *etiam propriis verbis eadem deprædicare*: quæ prædicatio proprio nomine *Jactantia* vocatur.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Iſaie 40. v. 6. I. OMnis caro fœnum, & omnis gloria ejus, quaſi flos agri.

Joan. 7. v. 18. II. Qui a ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit.

Joan. 8. v. 45. III. Si ego glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt.

Joh 12. v. 43. IV. Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam Dei.

2. Cor. 1. v. 8. V. Non qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat.

VI. Quaſi qui apprehendit umbram, & perſequitur ventum, ſic & qui attendit ad viſa mendacia.

Job 20. v. 4. VII. Hoc ſcio a principio; ex quo poſitus eſt homo ſuper terram, quod laus impiorum brevis ſit, & gaudium hypocritæ ad inſtar puncti.

Fuga.

VIII. Non nobis, Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam. *Pſ. 113. v. 9.*

IX. Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Servi inutiles ſumus, quod debuimus facere, fecimus. *Luc. 17. v. 10.*

X. Quid habes, quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? *1. Cor. 4. v. 7.*

XI. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes. *Gal. 5. 2.*

XII. Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis; alioquin mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum, qui in cælis eſt. *Matth. 6. v. 1.*

XIII. Ne glorieris in craſtinum, ingnorans, quid ſuperveniens pariat dies. Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua. *Prov. 27. v. 1.*

XIV. Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua: & non glorietur fortis in fortitudine ſua: & non glorietur dives in divitiis ſuis; ſed in hoc glorietur, qui gloriatur, ſcire & noſſe me. *Jerem. 9. v. 3.*

Damnum.

XV. Quomodo poteſtis credere, qui gloriam ab invicem accipitis; & gloriam, quæ a ſolo Deo eſt, non quæritis. *Joan. 5. v. 46.*

XVI. Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras. Seminaſtis multum, & intuliſtis parum: comediſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis, & non eſtis inebriati: operuiſtis vos, & non eſtis calefacti: & qui mercedes congregavit, miſit eas in ſacculum pertuſum. *Aggæi 1. v. 7.*

XVII. Percuſſus eſt Ephraim, radix eorum exſiccata eſt, fructum nequaquam faciens. *Oſeæ 9. v. 16.*

XVIII. Ventum ſeminabunt, & turbidinem metent; cumulus ſtans non eſt in eo: germen non faciet farinam: quod etſi fecerit, alieni comedunt ex eo. *Ibid. c. 8. v. 7.*

§. III. EX SS. PATRIBUS; ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

I. INanis gloria hujus ſæculi, fallax eſt ſuavitas, & infructuoſus labor, & perpetuus timor, & periculoſa ſublimitas, initium ſine providentia, finis ſine pœnitentia. *S. Aug. ſub Pſ. 7.*

II. Tuba eſt omnis actus, vel ſermo, per quam ipſa operis jactantia deſignatur; tuba ergo canere, eſt pompam vanæ laudis appetere. *S. Chryſ. ſup. Matt.*

III. Laudamus mendaciter, delectamur inaniter: & vani ſunt qui laudantur, & mendaces qui laudant. *S. Aug. in quadr. epiſt.*

IV. Sæpe bono operi dum laus humana obviat, mentem operantis immutat, quæ quamvis quæſita non fuerit, tamen oblata delectat. *S. Greg. in mor.*

V. Omnia vitia ſuperata marceſcunt, & devicta per ſingulos dies infirmiora redduntur, hoc vero dejectum acrius reſurgit ad luctam, & cum putatur extinctum, ſua morte vivacius convaleſcit. Et hæc eſt ſubtilis inimici verſutia, ut militem Chriſti propriis faciat telis occumbere, quem hoſtilibus armis non potuit ſuperare. *Caſſian. l. 1. Inſt. c. 7.*

Digitized by Google

B. Fulg. ep. 3. ad Probam. c. 19. VI. Vitiorum auſtor dæmon in eo, quod non poteſt vincere vitiis ſuis, vincit virtutibus alienis: Armis, quibus eliditur, ſurgit, & virtute, qua dejicitur, dejicit. Laudat, qua ſe proſpicit ſuperari virtutem; ut victus poſſit captivare innocentem.

S. Cypr. ap. Aiv. t. 2 l. 1. p. 2. c. 15. VII. Si opera virtutum foras exierint, rarus eſt, qui hominum judicia conſpuat, & laudes humanas contemnat.

S. Greg. l. 22. mor. VIII. Valde perfectorum eſt, ſic oſtenſo opere, authoris gloriam quærere, ut de illibata laude neſciat privata exultatione gaudere.

S. Baſil. in Aſcet. IX. Odium, quo apes fumum proſequuntur, ſignificat eos, qui Deo mellificant, nec re ulla æque offendi, quam laudum humanarum fumo.

S. Hier. Ep. 132. ad Euſto. X. Lubricus eſt humanæ gloriæ morbus; nam velut umbra corpus, ita gloria ubique ſequitur virtutem, etiam in intimas ſolitudines, ut eam mactet, & perdat.

Caſſianus l. 11. c. 7. XI. Omnia vitia ſuperata marceſcunt, & devicta per ſingulos dies infirmiora redduntur; hoc vero devictum acrius convaleſcit. Cætera genera vitiorum eos tantum impugnare ſolent, quos in certamine ſuperarint; hoc ſuos victores acrius inſectatur, quantoque fuerit validius eliſum, tanto vehementius victoriæ ipſius elatione congreditur.

Euſebius ho. 8. ad Monach. XII. Hæc eſt ſpiritualium bonorum ratio, ut, cum ea ſummo labore conſtet acquiri, tam facile pereant, ut vix poſſit intelligi; & inde eſt, quod nos interdum ſanctos putamus, quia lucra de laboribus æſtimamus, & detrimenta ſubſequentia deprehendere non valemus; quam frequenter indicationis malum, vanitatis, ac jactantiæ morbum, dum non ſentimus, incurrimus?

S. Proſp. c. 113. de Sent. XIII. Quas vires nocendi habeat humanæ gloriæ amor, non ſentit, niſi qui ei bellum indixerit, quia, etſi facile eſt cuique laudem non capere, dum negatur, difficile tamen eſt ei, non delectari, cum offertur.

Gregor. 8. mor. XIV. Cum per accepta bona reprobi in ſua laude ſe elevant, ipſis muneribus contra largitorem pugnant.

Bernard. ſup. Cant. ſerm. 3. XV. Mirabile vanæ gloriæ genus eſt, ut non poſſis putari ſanctus, niſi ſceleratus appareas.

Gregor. in mor. XVI. Immenſa præſumptio eſt a ſeniore ſibi reverentiam exigere, ſilentium imperare meliori.

Aug. ſuper Eccl. XVII. Nulla præſumptio perniancioſior, quam de propria juſtitia ac ſcientia ſuperbire.

Idem l. 2. de ſerm. Dom. in monte. XVIII. Vana gloria atque jactantia non tantum in pompa, & nitore, ſed etiam in ſordibus eſt.

Chryſ. ſup. Matth. hom. 12. XIX. Gloria inanis ubique arcem tenet.

Fuga,

S. Bern. ſerm. 35. in Cant. XX. Joſeph, cum domum, & omnia bona Ægypti domini ſui ſibi credita ſciret, dominam non ignoravit exceptam, & ob hoc non acquievit contingere. *Non eſt*, inquit, *ex omnibus bonis domini mei, quod non in mea poteſtate ſit, vel non tradiderit mihi, præter te, qua uxor ejus es*. Mulierem noverat gloriam eſſe viri, & iniquum ſibi judicabat vice contraria inglorium facere eum, qui ſe fecerat glorioſum. Advertit homo Dei ſapientia prudens, virum uxorem fortiter tamquam propriam zelare gloriam, ſibique ipſi retinuiſſe ſervandam, non alii crediddiſſe, & manum ad non conceſſum extendere non præſumpſit. Quid ergo? Homo zelat gloriam ſuam, & Deum audet velle fraudare de ſua, quaſi non zelante? Sed audi, quid dicat: *Gloriam*, inquit, *meam alteri non dabo*. Quid ergo dabis nobis, Domine?

XXI. Secura tunc erit unicuique laus a Deo, his dumtaxat, qui humanas laudes contempſerint. Nam gloria eſt in confuſione eorum, qui terrena ſapiunt, dicente etiam David: *Qui hominibus placent, confuſi ſunt, quoniam Deus ſprevit eos*. Fratres, ſi hæc ſcitis, nemo veſtrum velit laudari in vita ſua, quia quicquid hic favoris captas, quod ad Deum non retuleris, ipſi furaris. Tibi enim unde gloria, putride pulvis, tibi unde? De vitæ ſanctitate? *Sed ſpiritus eſt, qui ſanctificat*, ſpiritus dico, non tuus, ſed Dei. Et ſi prodigiis, aut ſignis effulgeas, non manu tua fiunt, ſed virtute Dei. An blanditur popularis favor, quod verbum bonum, & bene forte depromſeris? Sed Chriſtus donavit os, & ſapientiam; nam lingua tua quid, niſi calamus ſcribæ? hoc ipſum mutuo accepiſti. *Idem.*

XXII. Noverat Apoſtolus, gloriam propriam eſſe Creatoris, non creaturæ: ſecundum illud: *Gloriam meam alteri non dabo*, itemque: *Non nobis, Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam*. Sed conſideravit, rationalem creaturam adeo affectare gloriam, ut, aut vix, aut numquam, ab hoc compeſci deſiderio poſſit, quippe quæ ad imaginem facta eſt Creatoris, propterea ſecundum datam ſibi a Deo ſapientiam ſaluberrimum adinvenit conſilium dicens: *Quandoquidem perſuaderi nobis non poteſt, non gloriari, ſaltem qui gloriatur, in Domino glorietur*. *Idem de tripl. glor.*

XXIII. Porro honoris eſſe negligentem, maximo labore indiget magnæ philoſophiæ, & animæ cujuſdam angelicæ, & quæ ipſum verticem cardinis cæleſtis attigerit, certum argumentum. *S. Chryſ. hom. 1. ad Tit.*

XXIV. Nec ſatis religioſa velis videri, nec plus humilis, quam neceſſe eſt, ne gloriam fugiendo quæras; plures enim paupertatis, miſericordiæ, atque jejunii arbitros declinantes, hoc ipſo cupiunt placere, quo placere contemnunt, & mirum in modum laus, dum vitatur appetitur. *S. Hier. l. 2. ep. 19.*

XXV. Valde cavendum eſt vitium, quod de victoria ſurgit vitiorum. *Hug. Car. in Pſ. 7.*

XXVI. O inſipiens, quid tibi prodeſt hominum memoria, ſi ubi es, torqueris; & ubi non es, laudaris? *S. Chryſ. ſup. Matth.*

XXVII. Quiſquis ex deteriore jam melior eſſe cœpit, caveat de acceptis extolli virtutibus; ne gravius per vanam gloriam corruat, quam prius per lapſum vitiorum jacebat. *Iſidor. l. 2. de ſummo bono.*

XXVIII. Laus ſua juſtos cruciat, iniquos exaltat; ſed juſtos, dum cruciat, purgat; iniquos, dum lætificat, reprobos monſtrat. *S. Greg. in mor.*

XXIX. Neſcit laudem, cum ſuppetit, fugere, *Idem in Paſtor.*

Digitized by Google

gere, qoia ad hanc dicit, cum deeſſet, anhelare.

S. Greg. l. 8. mor. c. 30. XXX. Qui pro virtute, quam agit, humanos favores deſiderat, rem magni meriti vili pretio venalem portat; unde cæli regnum mereri potuir, qoi nummum tranſitoriis ſermonibus quærit.

S. Greg. h. 11. in Evang. XXXI. Inventus theſaurus abſconditur, ut ſervetur, quia ſtudium cæleſtis deſiderii a malignis ſpiritibus cuſtodire non ſufficit, qui hoc ab humanis laudibus non abſcondit. In præſenti etenim vita quaſi in via ſumus, qua ad Patriam pergimus; maligni autem ſpiritus iter noſtrum qoaſi latrunculi quidam obſident. Deprædari ergo deſiderat, qui theſaurum publice portat in via.

S. Bern. ſ. de nat. S. Jo. Bapt. XXXII. Stultus ut luna motatur; quia, ſicut luoa modo ſplendet ſine fervore, modo plena, modo exigua, modo nulla videtur (mutuatum ſiquidem lumen numquam in eodem ſtatu permanet) ita qui conſcientias ſuas in alienis labiis poſuerunt, modo magni ſunt, modo nulli, ſecundum quod adulantium linguis vel vituperare placuerit, vel laudare.

Stephan. Cantuar. in c. 19. Deut. XXXIII. Oves non tondentur in hyeme, ſed in æſtate, ne aſperitate hyemis opprimantur. Hyems eſt via præſens, æſtas vero futura. Oves in hyeme tondet, qui cauſa inanis gloriæ opera ſua æſtimat; in æſtate vero, qui pro vita æterna laborar.

S. Chryſ. ho. 17. in epiſt. ad Rom. XXXIV. Nonne dementia eſt, cum habeas theatrum in cælo conſtitutum, ſpectatores tamen in terra tibi deligere? Athleta, ubi certat, ibi & probari cupit. Tu cum in ſuperioribus certes, in inferioribus coronari quæris? Videamus tamen, ſi placet, coronas. Illa quidem ſuperbia conſtat, hæc autem invidia; quædam ex ironia, & adulatione, propter peconias, & alia; nonnulla etiam ex ſervili miniſterio. Quemadmodum enim pueri ludentes ex fœno coronas alicui imponunt, coronatum autem ſuum poſt tergum irrident; ſic ſæpe fit, ot, qui te in faciem prædicant, apud ſemetipſos clancolum ſubſannent.

S. Chryſ. ho. 94. in Joan. XXXV. Nemo ſatellitum in hujos ſæculi regiis, iis omiſſis, qoibus coronato Regi, & in ſolio ſedenti placere oportet, graculorom voces, muſcarum, & culicum obvolantium ſtridores proſequitur. Neque enim iis ulla ex parte poriores hominum laudes inveniuntur.

S. Hieron. in vita S. Paulæ. XXXVI. Fugiendo gloriam Paula merebatur, quæ virtutem quaſi umbra ſequitur, & appetitores ſui fugiens, ſequitur contemptores.

Damnum.

S. Hieron. in Jerem. XXXVII. Time ſagittam, leviter volat, leviter penetrat; ſed dico tibi, non leve infligit vulnus, cito interficit. Nimirum ſagitta hæc vana gloria eſt.

S. Greg. l. 8. mor. XXXVIII. Cum per accepta bona reprobi in ſua laude ſe elevant, ipſa muneribus contra largitorem pognant. Inde quippe contra dantem ſuperbiunt: unde & amplius humiles eſſe debuerunt.

Ibidem. XXXIX. Qui inchoatæ virtutis ab humano honore laudem receperit, quaſi ligni plantati fructus ante tempus comedit.

Idem l. 33. mor. XL. Quaſi latrunculus eſt appetitus laudis humanæ; qui recto itinere gradientibos ex latere jungitur, ut ex occultis educto gladio gradientium vita trucidetur.

S. Baſil. conſt. mon. c. 20. XLI. Inanis gloria eſt dulcis ſpiritoalium operum exſpoliatrix, jucundus animarum noſtrarum hoſtis, blandiſſima bonorum noſtrorum deprædatrix, eademque mellis illitu fraudis ſuæ coloratrix, & mortiferi hominum mentibus poculi porrectrix, quod ea de cauſa facit, ut vitio ſe illi avidius ingurgitent homines, nec ulla illius expleantur ſatietate; dulce enim quid imperitis eſt gloria.

S. Aug. l. 10. conf. c. 36. XLII. Qui plus gaudet laudari ſe, quam donum tuum habere, onde laodetur, iſte, te vituperante, laudatur ab hominibus. Et melior jam eſt ille, qui laudavit, quam iſte, qui laudatus eſt; illi enim placuit in homine donum Dei, huic placuit amplius donum hominis, qnam Dei.

S. Greg. l. 30. mor. XLIII. Sub hoſte, quem proſternit, moritur, qoi de culpa, quam ſuperat, elevatur.

Idem l. 28. mor. c. 24. XLIV. Quicumque ſe, dum benefacit, extolit, majorem culpam ſuperbiendo peragit, quam bonam mercedem largiendo; ſitque nudus, dum nudum veſtit, & fit deterior, dum putat meliorem.

S. Chryſ. ho. 35. in ep. 1. ad Cor. XLV. Mater gehennæ eſt inanis gloria, ignemque illum vehementer accendit, vermemque peſtiferum conſovet.

S. Chryſ. h. 20. in Jo. XLVI. Intolerabilis quædam ebrietas eſt vana gloria: quem ſuæ ſubjecit ditioni, is ægre in ſanitatem reſtituitur. Et quam peſtifera tabe infecit animam, a cælo abſcindens terræ affigit, neque amplius ſinit, ot ad veram lucem poſſit dirigere intuitom;. qui enim hoc morbo afficitur, nullo præceptore omnia ſua ſponte operatur, quæ aliis placere, arbitratur: ut aliis admirationi ſit, præceps agitur.

S. Greg. l. 19. mor. c. 33. XLVII. Eleazer in prælio Elephantem feriens ſtravit, ſed ſub ipſo, quem extinxit, occuboit. Quos ergo iſte ſignificat, quem ſua victoria oppreſſit, niſi eos, qui vitia ſuperant, ſed ſub ipſis, quæ ſubjiciunt, ſoperbiendo ſuccumbunt? quaſi enim ſub hoſte, qui de culpa, quam ſuperar, elevatur.

Franc. Lucburg. in cap. 6. Matth. XLVIII. Peſtis inſidioſa, inquit, laudis amor, clam etiam per cuniculos quoſdam in hominis mentes irrepit, dum virtuti incumbunt, atque ipſa opera ſancta abſque ſtrepitu maxima cum quiete emedullant, ſoliſque relictis inanibus paleis, abſque ullo ſenſu perdentis, cuncta, quæ intus ſunt, auferunt.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

L. 2. c. 6. §. 2. I. BRevis gloria, quæ ab homine datur, & accipitor. Mundi gloriam ſemper comitatur triſtitia. Bonorum gloria in conſcientiis corum, & non in ore hominum.

Ibid. II. Qui veram, & internam gloriam deſiderat, temporalem non curat. Et qui temporalem requirit gloriam, aut non ex animo contemnit, minus amare convincitur cæleſtem.

Digitized by Google

L.2.c.10. §. 4. III. Plena veritate, & gloria cæleſti non ſunt vanæ gloriæ cupidi. Io Deo confirmati, & fundati nullo modo poſſunt eſſe elati.

L.3.c.40. §. 4. IV. Vere inaois gloria mala peſtis, vanitas maxima, quin a vera trahit gloria, & cæleſti ſpoliat gratia; dum enim homo complacet ſibi, diſplicet tibi: & dum inhiat humanis laudibus, privatur veris virtutibus.

L.2. c.9. §. 2. V. Non placeas tibi ipſi de habilitate, aut ingenio tuo, ne diſpliceas Deo, cujus eſt totum quidquid natoraliter habueris.

L.3.c.40. §. 6. VI. Omnis gloria humana, omnis honor temporalis, omnis altitudo mundana, æternæ gloriæ comparata, vanitas eſt, & ſtultitia.

L.3.c.14. §. 4. VII. Quid eſt omnis caro in coolpectu tuo? numquid gloriabitur lutum contra formantem ſe? Quomodo poteſt erigi vaniloqolo; cujus cor in veritate ſubjectum eſt Deo? non enim totus muodus eriget, quem veritas ſibi ſubjecit: nec omoium laudantium ore movebitur, qui totam ſuam ſpem in Deo firmavit. Nam & ipſi, qui loquuntur, ecce omnes nihil, deficient enim cum ſonitu verborum: Veritas autem Domini manet in æternum.

L.3. c.6. §. 2. VIII. Qui extra me voluerit gloriari, vel in aliquo privato bono delectari, non ſtabilietur in vero gaudio, neque in corde ſuo dilatabitur, ſed multipliciter impedietur, & anguſtabitur. Nihil ergo tibi de bono adſcribere debes, nec alicui homini vittutem attribuere, ſed totum da Deo ſine quo nihil habet homo. Hæc eſt veritas, qua fugatur gloriæ vanitas.

L.2.c.10. §. 4. IX. Qui totum Deo adſcribunt, quidquid boni acceperunt, gloriam ab invicem non quærunt, ſed gloriam, quæ a ſolo Deo eſt, volunt, & Deum in ſe & in omnibus Sanctis laudare ſuper omnia cupiunt, & ſemper in idipſum tendunt.

L.2. c.6. §. 4. X. Qui nullum pro ſe extrinſecos teſtimonium quærit, liquet, quod totaliter ſe Deo commiſit; non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commedat.

Ibid.§.3. XI. Facile erit contentus, & placatus, cujus conſcientia munda eſt. Non es ſaoctior, ſi laudaris: nec vilior, ſi vituperaris. Quod es, hoc es, nec major dici vales, quam Deo teſte ſis.

L.2.c.11. §. 4. XII. Si dederit homo omnem ſubſtantiam ſuam, adhuc nihil eſt. Et ſi fecerit pœnitentiam magnam, adhuc exigoum eſt. Et ſi apprehenderit omnem ſcientiam, adhuc longe eſt. Et ſi habuerit virtutem magoam, & devotionem nimis ardentem, adhuc multom ſibi deeſt, ſcilicet onum, quod ſumme ſibi neceſſarium eſt. Quid illud? Ut omnibus relictis ſe relinquat, & a ſe totaliter exeat, oihilque de privato amore retineat; cumque omnia fecerit, quæ facienda noverit, nil ſe feciſſe ſentiat.

§. V. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Fuga.

Jo.8.v.50. I. CHriſtus de ſeipſo dixit: Ego non quæro gloriam, meam, ſed ejus, qoi miſit me. Et alias frequenter, cum alios vel a lepra, vel alio morbo coravit, dixit: Vide nemini dixeris. Super quæ verba S. Chryſoſtomus ait; Ideo nulli dicere jubet, docens non diligere oſtentationem & honorem: nam quod alio loco ſanatum a ſe Chriſtus jubet beneficium publicare, non divulgari ſeipſum juſſit, ſed dari gloriam Deo. Narra, inquit, quanta tibi fecit Deus. Per hunc ergo leproſum inſtruit nos, non eſſe vane glorioſos, per iſtuin autem non eſſe ingratos, ſed omnia ad Dei laudem referre.

Matth.8. v. 4. — S. Chryſ. h. 26. in Matt. — Luc.8. v. 36.

Idem binos illuminans cæcos præcepit eis: *Videte, ne quis ſciat, illi autem exeuntes diffamaverunt eum in tota terra illa.* In quem locum ita commentatur D. Gregorius. Sed quæreodnm nobis eſt, qoid ſit hoc, quod ipſe Omnipotens, cui ipſum eſt velle, quod poſſe, & taceri virtutes ſuas voluit, & tamen ab his, qui illuminati ſunt, quaſi iovitus indicatur? niſi quod ſervis ſuis ſe ſequeotibus exemplum præbuit, ut ipſi qoidem virtotes ſuas occultare deſiderent, & tameo ut alii eorum exemplo proficiant, inviti, & quidem ſua occultando, ſeipſos cuſtodiant, ſed dum produntur iovitl, booa ad proximos ſuos exempla tranſmittaot. Bene notat D. Bernardus, quod Filius Dei Rex gloriæ non potuerit ſubjectus eſſe vanæ gloriæ; cur igitur ſemper oſtendit ſe alienum? Numquid inanem gloriam metuebat? quid timeret ab inani gloria, qui aſt gloria Patris? otique timebat, ſed non ſibi, timebat nobis ab illa, quibus noverat eſſe timendum, nobis cavebat, nos inſtruebat.

S. Greg. l. cit. — S Bern.ſ. 2.de Epip.

II. B. Virgo, cum S. Eliſabeth eam laudare, & inter mulieres benedictam dicere cæpiſſet, mox ad Deum refundens eas laudes dixit: Magnificat anima mea Dominum. Sanct. Thom. Villan. exiſtimat, B. Virg. nulli prorſus, neque etiam ipſi Joſepho ſpooſo ſuo revelaſſe altiſſimum illud ſecretum, tametſi ipſum videret totum anxioſum, ſciretque ad ipſum pertinere cæleſtis illius partus educationem, ſed expectaſſe tempus, quo ei ex parte Dei Patris per cæleſtem nuncium hoc ipſum declaratum fuit.

Luc.1. v. 42. — Manſ diſ.1. n.8.

III. Joab Dux militiæ com regiam civitatem Rabat oppugnaret, jamque in ſua fere poteſtate haberet, nuncios ad Regem miſit dicentes: Nunc igitur congrega reliquam partem populi, & obſide civitatem, & cape eam, ne, cum a me vaſtata fuerit urbs, nomini meo adſcribatur victoria. 2.Reg.10.

IV. S. Petrus, cum ob claudum ab eo ſanatum populus vebementer obſtupeſceret, & ad ipſum quaſi gratulaturus accurriſſet, eidem dixit: Viri Iſraelitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quaſi noſtra virtute, ac poteſtate fecerimus huoc ambulare? Deus Abraham &c. Act.3. v. 12.

V. S. Bernardus cum ob varia, plurimaque miracula multum ab aliis laudari, & æſtimari ſe adverteret, in hæc verba prorupit: Ex Scripturis didici, ſigna fieri vel per perfectos, vel per fictos, Ego nec perfectionis mihi ſum conſcius, nec fictionis. Nihil ergo mihi ex ſignis iſtis, quandoquidem meæ illa famæ magis, quam vitæ noverim exhiberi, nec ad meam fieri commendationem, ſed ad com-

Surius in Vit. c. 6.

Digitized by Google

commemorationem potius, ad fructum autem aliorum & ad fovendum de iis bonam opinionem. Sed & alias ſi a vana gloria ſe tentatum advertebat, dicere ſolitus eſt: Propter te non cœpi, propter te non deſinam.

Surius in Vita. VI. S. Gregorius Turonenſis Epiſcopus ſemper Reliquias Sanctorum e collo geſtabat, ut, quoties miraculum ederet, non ſuis meritis, ſed Reliquiarum beneficio adſcriberet.

Sur. in Vit. 4. Jul. VII. S. Udalricus Auguſtanus Epiſcopus, cum die Jovis ſancto viſi eſſent cum eo ſacrum facientes SS. Fortunatus, & Adalbero Anteceſſores, dextra quoque manus conſecrans tempore conſecrationis ſuper eum apparuiſſet, tempore communionis Clericis, qui viderant, porrectæ, os compreſſit, ut viſum occultarent, & poſt ſub pœna vitæ amittendæ vetuit, ne pateſacerent. Eadem de cauſa cum morbum caducum curare poſſet, publice id petentibus negavit.

Surius in Vit. 6. Dec. VIII. Sanct. Nicolaus Epiſcopus ad pauperes filias elocandas argentum occulte per feneſtram injecit: & tertio hoc faciens, ubi ſe conſpectum advertit, celerrime proripuit.

Surius in Vita. IX. S. Eligius Epiſcopus cum cæco largam eleemoſynam obtuliſſet, illeque manu ſubtrahens, potius oculorum uſum reſtitui ſibi petiiſſet manu mendici arrepta dixit: Tu, amice, necdum noſti te ſignare, docebo itaque te. Simulque ſignum crucis fronti imprimens viſum reſtituit, totumque miraculum fidei hominis attribuendum aſſeruit.

Surius in Vita 7. Mart. X. De S. Thoma Aquinate produnt hiſtoriæ, eum per omnem vitam numquam vana gloria fuiſſe elatum, ſive ex profundiſſima, qua excellebat, cognitione, ſive ex intellectu ipſius vere Angelico, ſive ex aliis ampliſſimis donis, quæ in ipſum Divina bonitas plena manu effuderat. Vid. de eodem num. 20.

XI. S. Gulielmus Epiſcopus Pariſienſis cum aliquando a vana gloria ſe pulſatum advertiſſet, recede, ajebat, recede, o gloria, & vade ad Deum, ad quem ſolum pertines.

Vita p. 2. c. 27. XII. B. Clara de ſe dixit, ſe, ſi a toto mundo honoretur, nullam mutationem in ſe, & nec initium vanæ gloriæ habituram; nec ſi ab omnibus vilipenderetur, & vituperaretur, ob id turbatum iri.

Drex. l. 2. Amuſſ. c. 4. §. 2. XIII. Sara ſacrarum Virginum Antiſtita, cum dæmonem tredecim annis impugnantem viciſſet; illeque ipſi in faciem diceret: Viciſti me, Sara, viciſti: Reſpondit illa: Non ego te vici, ſed Dominus meus Jeſus.

Lyræus in apoph. S. Ign. l. 3. f. 443. XIV. Joannes Avila ſi quando ad utilitatem eorum, quibus cum agebat, quidpiam dicendum incideret, quod ſibi alias accidiſſet, ſemper iſtud velut de tertia perſona dexterrime enarraſſe dicitur.

S. Aug. Epiſt. 64. ad Aur. XV. S. Auguſtinus non obſtante, quod damna hujus vitii optime cognoſceret, & contrarium ageret, dolenter conquerebatur: Hoc mihi ipſe canto quotidie, & tamen vehementer cum Adverſario dimicans ſæpe ab eo vulnera capio, cum delectationem oblatæ laudis mihi auferre non poſſim.

Vita l. 4. c. 10. XVI. De S. Dominico legitur, quod, cum prædicando, & concionando, copioſiſſima animarum collegiſſet meſſem, ac propterea ab omnibus ei applauderetur honoreſque exhiberentur maximi, fugæ ſe dederit; interrogatus, cur id feciſſet, reſpondit: Quia plures ibi me honorant, hic vero omnes me impugnant: quod dixit eo in loco, ad quem ſe receperat, ubi plurimos videlicet habebat perſecutores, & continuas cum hæreticis controverſias.

XVII. S. Antonius innumerabiles dæmonum aſſultus ſuſtinuit; præſertim vero eo tempore, quando jam in perfectione religioſa vitæque ſanctitate multum profecerat; nihil tamen effeceruot, ſed ſemper confuſi, & fatigati abierunt. Unde unus formam in ſe ſuſcepit adoleſcentis Æthiopis, & ante pedes ſervi Dei ſe proſternens dixit: Multos ego decepi, multoſque magnæ etiam ſanctitatis viros ad lapſum protraxi, & ſeduxi; ſed a te me fateor victum. Quo ſtratagemate aſtutus ſerpens Athletam Chriſti ad vanam gloriam pertrahere ſperabat, & pertraxiſſet fortaſſis, niſi Deus dæmonis aſtutiam ei manifeſtaſſet. *Manſi diſc. 2. n. 10.*

XVIII. De Sancto Philippo Nerio in ejus vita ſequentia leguntur: Multi quotidiana ejus gaudentes converſatione obſervarunt, quod in ſuis actionibus numquam propriam habuerit complacentiam; ita humilis extitit, ut ſicuti de Sanct. Thoma Aquinate legitur, vanæ gloriæ nullum prorſus ſenſerit ſtimulum, curam inſuper omnem adhibuit, uti hanc conquirerent ut virtutem; & quemadmodum Sanct. Joannes Evangeliſta continuo ſuis inclamabat diſcipulis: *Diligite vos invicem*, ita Philippus aliud non dicebat, niſi: *Eſtote humiles*, idque ſemper urgebat. Quapropter, cum die quodam Franciſcus Maria Tarugi ſermonem haberet, magnoque fervore ſpiritus exaggeraret excellentiam, & utilitatem patientiæ, idque cum univerſali auſcultantium applauſu, ſanctus Pater audiens hunc diſcurſum, quia ſuſpicabatur verbi divini præconem vana inde correptum eſſe gloria, ſolito more ſuo ſtrepitum excitare cœpit, ac ſurgens poſtmodum, manuque columnam vicinam compulſans, omnium auditorum ad ſe pertraxit vultus, quod tam diu continuavit, quouſque ſermoni fuit impoſitus finis; at quamprimum Concionator e Cathedra deſcendit, ipſe aſcendit, altaque voce dixit: neminem e Congregatione ſua habere occaſionem ſeſe jactandi, & ſuperbiendi, eo quod nullus in eam uſque horam inventus fuiſſet, qui minimam ſanguinis guttam pro Chriſti amore profudiſſet; bene quidem ex illius ſervitio, & ſequela reportaſſent, ac reportarent continuo honorem, & reverentiam; & hanc materiam ſatis dilatabat cum magna aſcultantium ædificatione. Exhortabatur ſuos inſuper, Dominum Deum orarent, ut, ſi quam eis dignaretur elargiri virtutem, aut donum aliquod, prorſus celarent, quatenus ſe continerent in humilitate, nec ſuperbiendi caperent occaſionem; unde quotieſcumque aliud dicebant, quod in eorum reſultabat laudem, ſubito reſpondens dicebat: Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi. *Manſi diſ. 6. n. 4.*

XIX.

XIX. Sanct. Joannes Apoſtolus, qui Evangeliſtæ fungebatur officio, in ſua hiſtoria ſimul mentionem facere voluit ſpecialis eximiique illius honoris a cæleſti ſuo Magiſtro ſibi exhibiti, quod videlicet ſupra pectus Domini in cœna recubuerit, aſt ne deſuper gloriari ſibique complacere videretur, loquitur & ipſe de ſe in tertia perſona? Erat recumbens unus ex diſcipulis ejus in ſinu Jeſu, quem diligebat Jeſus. Ubi bene obſervat Sanct. Cyrillus Alexandrinus. Nomen ſuum celavit, ne inanis cujuſdam gloriæ cauſa diligi ſe a Chriſto dicere videretur. Diceres fortaſſis aliquantulum ſaltem propriæ laudis ex ſuo profluxiſſe calamo, cum ſcribit: Diſcipulus ille erat notus Pontifici. Verum reſpondeo, ipſum hoc ſcribendo voluiſſe potius tegere, & celare amorem ſuum, quem præ aliis Apoſtolis habebat excellentiorem in Chriſtum, dum ipſum in paſſione ſemper ſecutus fuit; hanc enim continuam ſequelam ſuam palliavit hoc prætextu, quaſi familiaris, & amicus aulæ huc acceſſerit: Animadverte (ait Div. Chryſoſtomus) quomodo propriæ laudi demit, ne quis enim diceret, quomodo omnibus auſugientibus ipſe ingreſſus eſt, cauſam affert, quod eſſet notus Pontifici.

S. Cyrill. Alexand. l. 9. in J. c. 6. 14.

XX. Sanct. Thomas Aquinas ſemotus fuit ab omni umbra vanæ gloriæ, ut, tametſi tempore ſuo totius Chriſtianitatis fuerit oraculum, tum ob eminentem ſuam ſapientiam, tum etiam ob admirabilem ſanctitatem, numquam nec per umbram infeſtatus fuerit a vana aliqua complacentia; unde in vita ejus poſtremo in lucem edita a P. Paulo Frigerio Ordinis ſui Sacerdote, legitur, quod a primis annis hoſtis extiterit applauſus popularis in ſtudiis, & ad imitationem Sanct. Ephrem Syri, deſideraverit non videri ſanctus, ſed popotius eſſe: numquam ex ore ejus audita fuerint verba propriæ eſtimationis, numquam etiam in anima ſua ſenſerit delectationem, aut complacentiam vanæ gloriæ: unde cum bona occaſione dixit, & confeſſus eſt P. Reginaldo: Deo gratias ago immortales, cum inanis ſuperbiæ morbo numquam laboraverim. Vid. etiam de eodem num. 18.

Vit. l. 2. c. 29.

XXI. In vita S. Ruggerii Ordin. S. Franciſci legitur, quod poſt eximia a Deo recepta dona patri ſuo ſpirituali dixerit. Quid habet homo, de quo gloriari poſſit? De gratiis & donis, quæ ex liberali Dei manu ſuſcipit, tamquam de re ſua, quæ ad ipſum ſolum pertinet, gloriari poteſt? Solebat inſuper dicere, quod, ſi ipſe omnium hominum eſſet probiſſimus, & integerrimus, id non ob aliam cauſam & finem ſciri deſideraret, niſi ut Deus laudaretur in donis ſuis, quibus ex Infinita ſua bonitate viliſſimum quoque honoravit vermem. Hac munitus humili cogitatione, & opinione, numquam ullum vanæ gloriæ paſſus eſt ſtimulum.

Monſt. ſer. c. n. 20.

Damnum.

XXII. Ezechias Rex, quia ſuos theſauros omnes Aſſyriis oſtentavit, graviter a Propheta increpatus, & gravius in filios punitus eſt, a quo Aſſyrii omnes illas divitias abſtulerunt.

4. Reg. 20.

XXIII. S. Pachomius Monachum aſſerentem ſe duas uno die ſtoreas contexuiſſe, & vanam inde gloriam capientem, non modo graviter increpuit, ſed inſuper præcepit, ut ſtoreas ante fratres ſuos humeris portans rogaret, ut Deum pro ſe precarentur, & veniam peteret, ut qui duas ſtoreas pluris, quam regnum cælorum, feciſſet. Denique injunxit etiam, ut per quinque menſes cella incluſus, & a nemine viſus binas quotidie ſtoreas conficeret.

Vita S. Pachom.

XXIV. B. Claræ de monte Falco propter exiguam tentationem vanæ gloriæ ſubtractus fuit a Deo annis quindecim Divinæ dulcedinis, & ſpiritualis illuminationis influxus; nec prius potuit eum recuperare, quamvis multis lacrymis, jejuniis, ciliciis, flagellis, & orationibus pro eo inſtaret.

Telqt. in ſpeculo p. 1. c. 12.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

I. S. Ignatius, licet ab initio vehementer a vana gloria fuerit tentatus, id tamen Dei miſericordia poſtea eſt conſecutus, ut per multos annos, antequam e vita diſcederet, nullam inanis gloriæ cogitationem haberet; imo dicebat, nullum ſe vitium minus, quam vanam gloriam timere, quæ ex ignorantia plerumque, & cœco ſui amore ortum habet, & vel cedros ipſas Libani evertere ſolet. Sed & magnus Hiſpaniæ Prælatus de ipſo narravit, quod rogatus aliquando, quonam modo ipſi mentalis oratio ſuccederet, reſponderit, nolle ſe id dicere, niſi id quantum utilitati aliorum deſerviret; illud enim vanitatis, hoc charitatis, neceſſitatiſque eſſe. Alias dicere ſolebat: Ut ſanus ſim in his, quæ ad Deum pertinent, vehementius tamen mihi verendum eſt, & cavendum ab his, qui me temere inſtant: laudantes enim me flagellant.

R. l. 5. c. 1. *Rodr. p. 2. n. 3. c. 6.* *Fab. com. 1. in ſer. ciner.*

II. S. Franciſcus Xaverius ajebat: Eum, qui non ſegniter ſuos defectus, & peccata conſiderat, aliud, ſi a mundo laudetur, cogitare non poſſe, quam quod ridere ipſum, ſubſannare velit, nec aliter accipere laudes illas, atque encomia, quam pro vera ignominia, & injuria: novit enim, omnem ſuam ſubſtantiam tamquam nihilum eſſe in conſpectu Dei.

Vit. l. 6. c. 12.

III. S. Franciſcus Borgia, cum aliquando ab aliquo variis titulis, & encomiis compellaretur, faſſus eidem eſt, ſe plus titulorum illorum enarratione, quam longo, quod paulo ante confecerat, itinere, fatigatum fuiſſe.

Vit. l. 4.

IV. P. Franciſcus Suarez, licet ad ſummum famæ faſtigium perveniſſet, candide tamen fatebatur, nulla ſe vanæ gloriæ titillatione moverri. Vitabat hominum congreſſus, quantum poterat, ne ut ſit inter invitandum laudibus oneraretur; id vero cum fiebat, mox rubore ſuffuſus manu vultum tegebat.

Vit. e de Ant. præfixa.

V. Cum Chriſtophorus Gonſalvus magna cum laude curſum Theologicum in Hiſpania perageret, & ob id vana gloria tentaretur, effecit, ut, ſalvis ſtudiis, putarent alii, parum ipſum ſcire; a quo tempore ad excelſum orationis donum promotus eſt.

Vit. P. Bat. Alo. c. 46.

VI.

Vita l. 1. VI. Joſephus Anchieta ita virtutes ſuas arte admiranda humilitatis velo obtegebat, ut ipſam etiam humilitatem deprimeret, non enim ille ſua facta elevando, humilitatem præferebat, ſui ludibrio venerationem aucupatus (verſuta ſiquidem eſt plurimorum improbitas, cum ipſum honorem, quem ſpernere videntur, ambiunt quam maxime:) ſed ſplendorem, qui ex eo erumpebat, ne emanaret longius, per multam diſſimulationem obſcurabat.

Lyraeus l. 3. apoph. S. Ign. 12. f. 447. VII. Bernardinus Picinus, cum in tota Scicilia tam ſcientiæ, quam virtutis fama celeberrimus eſſet, ultro P. Generalem exoravit, ut in Italiam migrare, Tiburique ignotus pueros docere Grammaticam poſſet.

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

Qualitas.

Laert. l. 6. CUM Diogenes aliquando in ſummo frigore pene nudus in aquis congelatis conſiſteret, ideoque plebs ſpectans commiſeratione tangeretur, ſuperveniens Plato ad aſtantes dixit: Si hujus hominis miſereri vultis, eumque hac moleſtia liberare, diſcedite. Significans hoc dicto, id Diogenem tantum vanæ gloriæ aucupandæ ſtudio feciſſe.

Ælian. l. 2. var. hiſtor. II. Menecrates Medicus, cum Jovis titulum affectaret, Philippus Macedonum Rex eum ad convivium quidem invitavit, ſed ſolam acerram apponi, & ſuffitum velut Deo fieri juſſit; unde fame, & ſiti urgente tandem hominem ſe faſſus eſt.

Plin. l. 9. Epiſt. III. Plinius de ſe ipſo ſcripſit: Ego vero celebritate nominis mei gaudere non debeo? ego vero gaudeo, & gaudere me dico, & cur, Quia neſcio, quis alteri dixerit: Vides huoc? Plinius eſt.

Fab. in auſt. ch. S. in Dom. 3. Poſt Epiph. IV. Architectus quidam Venetianus pro duabus inſignibus columnis erectis, non aliam petiit mercedem, quam ut luſoribus quibuſcumque fieret libertas ſub ea quocumque modo ludendi.

Idem De minis. 4. Poſt Pent. c. 3. V. Hanon Dux Carthaginenſium multo labore docuit aves cavea incluſas hæc verba: Hano non eſt Deus, pronunciare: ſed illæ libertati redditæ ad ſuum naturalem redierunt cantum, nec Hanonis amplius meminerunt.

Maffaeus in Hiſt. ctt. VI. Japonia operarii, licet magna illis pro labore merces offeratur, triſtes tamen recedunt, ſi duo illa verba: Optime laboraſtis; non audiant.

Maj. l. 8. VII. Heroſtratus quidam vanæ gloriæ cupiditate ductus Dianæ Epheſiæ templum incendere auſus eſt, ut opere pulcherrimo conſumpto, nomen ejus per univerſum terrarum orbem diffunderetur.

B. Fulg. l. 8. VIII. Lyſander Lacedæmonius ductus eſt ipſe vanæ gloriæ deſiderio, Chærillum Poetam ſecum ſemper habebat, ut carminibus celebraret, quæ ipſe armis atque virtute geſſiſſet.

Idem ib. IX. Empedocles Philoſophus famam ſibi comparare ſtudens, cum Panthiam Agrigentinam in gravi morbo curaſſet, atque ob id ſe pene pro numine coli animadvertiſſet, immortalitatis atque famæ ſtudio incenſus Æthnam inſiluit atque medios ipſius in ignes ſe conjecit.

Maj. l. 8. X. Hujus vanæ gloriæ deſiderio incenſus M. T. Cicero, longa epiſtola a L. Lucejo cive Romano petiit, ut Catilinariæ conjurationis hiſtoriam ſeorſim ab aliis rebus ad propagandam nominis ſui famam ſcribere vellet: neque abſtinuit illud quoque depoſcere, ut in ea etiam aliquid amicitiæ daret, ipſoque vivente ederet, ut vivens gloria ſua perfrui poſſit. Adeo enim magna eſt in pleriſque hæc gloriæ ſitis, ut quamquam Cicero per eloquentiam æternum ſibi comparaſſet nomen, eam quoque, quæ ex ſapienter ac præclare geſtis in Reipublicæ adminiſtratione ſequi ſolet, vendicare ſibi cuperet.

Ibid. XI. Caligula Princeps amens prorſus, atque omni ſcelere imbutus, cum per virtutem ſciret, ſe nominis diuturnitatem non aſſequuturum, temporibus ſuis palam optare ſe ajebat, ut ingens aliquod malum contingeret, de quo diu homines loquerentur, quemadmodum regnante Auguſto primo, Variana clades fuerat, & ſub Tiberio Fidenis ruina theatri, in qua viginti duo millia hominum oppreſſa fuerunt.

Ibid. XII. Cum Commodus Imperator fama nomen ſuum extendere cuperet, Carthaginem a nomine ſuo Commodianam appellavit, ſublataque de Neronis coloſſo capite, ſuum pro Neroniano impoſuit, item, menſes quoſdam a ſe compellavit.

Fuga.

Plutarc. in Phoc. XIII. Phocion, cum inter orandum ejus ſententia univerſa concio magno aſſenſu excepiſſet, ad proximos converſus, me miſerum, inquit; vereor enim, ne quod mihi ſtultum verbum exciderit.

Eraſmus l. 3. Apoph. XIV. Erentinus monumentum ſibi exſtrui vetuit his verbis: Impenſa monumenti ſupervacanea eſt, memoria noſtra durabit, ſi vita meruimus. Excelſi animi eſt, cum præclara geſſeris, gloriam contemnere.

Drex. in auriſſ. l. 2. c. 4. §. 6. XV. Demoſthenes, antequam eloquio Græco innotuiſſet, operoſioris cultus nitorem appetiiſſe dicitur; faciebat enim a purpura vendi cauſidicum; ac poſtquam facundiæ famam aſſecutus eſt, toga viliore contentus dicebat, malle ſe a ſeipſo, quam a veſte aut cultu exquiſito, gloriam quærere; quem enim ſuus attollit honor, vilitatem alienam non deprimere; ſed nec alienum erigere honorem, quem ſua vilitas humo affigit.

Damnum.

Faber. conc. 2. in fer. 6. Cin. XVI. Thurinus Verronius, quia Principis benevolentiam ſimulato commendationis beneficio vendere ſolitus erat, a Severo Imperatore fumo perire juſſus eſt, quod fumum vendidiſſet.

Act. 12. v. 22. XVII. Herodes Rex, quia a plebe ſibi occini permiſit: Dei voces, & non hominis; confeſtim percuſſus ab Angelo, & a vermibus conſumptus expiravit.

§. VIII.

§. VIII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

ſ. Bern. ſ. 14. in Pſ. Qui habitat. I. SIcut baſiliſcus neminem interficit, niſi quem prius ipſe viderit; quod ſi vero ipſe prius videatur, interit; ita & vana gloria cœcum quidem, negligentem, ac videri ab hominibus volentem lædit, non tamen perinde eum, qui prius ipſam viderit, hoc eſt, qui conſideraverit, quam vana, falſa, & perniciosa ſit.

Buſæus in Panar. V. Glor. vana n. 6. II. Sicut umbra corporis, quocumque colore corpus imbutum ſit, ſemper nigra eſt; ſic omnis ſæculi gloria vana eſt, quocumque ex objecto naſcatur.

ſ. Chryſ. ho. 42. ad pop. III. Sicut larva occoltat vilitatem hominis uſque ad veſperam, dimiſſo autem theatro, unuſquiſque apparet, quod eſt; ita ſi poſt multas tuas laudes auditas domum revertaris, & ſolus ſis, omnis gloria defluxit.

Roterod. in ſimil. IV. Sicut Chamæleon non alio paſcitur alimento, quam aeris, & idcirco os ſemper hians, & apertum habet; ita quoſdam aura popularis alit, nec quidquam captant præter inanes laudes, & gloriam.

Plutarc. in mor. V. Sicut lomen magis prodeſt iis, qui vident, quam illis, qui videntur; ſic gloria magis confert iis, qui eam ſentiunt, quam quibus contingit.

Stapl.tb.2. in Dom.3. Adv. VI. Sicut milvus alte quidem aſcendit, & volat, ſed ſemper humum ſpectat, ut prædam rapiat; ſic vanæ gloriæ cupidi multa quidem præclara frequenter agunt, ſed ſemper ad laudes hominum inde captandas intenti.

Idem t. 1. in D.m.1. poſt Epip. VII. Sicut ſumma dementia foret, ruinoſi alicujus parietis rimas pretioſis lapillis implere atque fulcire; ſic pro virtute humanos favores deſiderare, & rem cælo dignam vili pretio exponere.

Arſenius apud Sur. ſ. 257. VIII. Sicut merito ſtultus crederetur, qui aquam perpetuo hauriret; ita & qui opera ſua propter laudes hominum perficit.

Stapl. l.c. IX. Sicut amygdalus, quia florem cito emittit, flante vento celeriter amittit; ſic qui virtotem ſuam facile, & cito oſtentant, cito quoque amittunt.

Ibid. X. Sicut mulier ante tempus pariens partum imperfectum producit; ſic qui ante mortem laudari cupit, nihil vere perfectum aget.

Ibid. XI. Sicut fructus arborum, quæ juxta viam publicam plantatæ ſunt, raro matureſcunt; quia ante maturitatem a prætereuntibus colliguntur; ita virtutum opera, quæ in conſpectu hominum patrantur, raro matura, ac perfecta inveniuntur.

Prov. 27. v. 21. XII. Sicut probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum; ita probatur homo ore laudantis.

ſ. Chryſ. ho. 27. in epiſt. ad Rom. XIII. Sicut pueri ludentes ex fœno coronas alicui imponunt, coronatum autem ſuum poſt tergum irrident; ſic ſæpe fit, ut, qui te in faciem prædicant, apud ſeipſos clanculum ſubſannent.

Stapl.t.7. in Dom. 11. poſt Pent. XIV. Sicut mulier quotidie ſe ornans, ut alienorum vitiorum oculis placeat, merito non levem marito ſuo diſplicentiam generaret; ita & is non minus diſplicet Deo, qui laborat, ut hominibus placeat.

Fabber. conc.3. in Fer. ſin. XV. Sicut venti globus convolvit ſtramina, & in altum evehit, mox tamen iterum dimittit; ſic gloria inanis repente evehit hominem, ſed repente etiam deſerit.

Ib. n. 9. XVI. Sicut aranea multo quidem labore telas texit, ut muſcas capiat, ſed illæ levi vento, aut motu rumpuntur; ita qui muſcas vanæ gloriæ captant, telas aranearum texunt, teſte Iſaia.

Iſ. 59. v. 5. *ſ.Greg. l. 19. mor. c. 16.* XVII. Sicut pro neceſſitate quidem cibus ſumitur, ſed in ipſa comeſtione furtim gula ſurrepit, & edendi delectatio miſcetur; ita licet opera noſtra cum optima intentione incboentur, facile tamen vanæ laudis, & gloriæ cupido, ac delectatio irrepit.

ſ.Greg. l. 22. mor. c. 5. XVIII. Sicut arbor, quo altius ſe erexit, tanto ventorum vim vehementius ſentit; ita quo plus quis majoribus operibus attollitur, eo ampliori ab ore laudantium flatu fatigatur.

ſ. Chryſ. ho. 66. ad pop. XIX. Sicut guloſi, & honeſtatis expertes ad regale convivium vocati, nec congruam horam expectantes, parvulorum infantium more ſuam corrumpunt lætitiam prævenientes, & vilioribus ſeipſos cibis ſaturantes; ita & hi mercedem hic acquirentes, & acceptantes, futuram dimittunt.

Manſi diſ.3.n.8. XX. Sicut febris maligna extrinſecus non apparet, quia intus operatur, & decepit; ita facit vana gloria, quæ eſt majoris malignitatis; foris oſtendit alienationem a laudibus, contemptus humanæ gloriæ: at intus in corde complacet ſibi de bona, quam habet apud alios, exiſtimatione.

Fuga.

ſ. Baſil. in Pſ.118. XXI. Sicut divites divitias ſuas abſcondunt, ne ſurripiantur; Ita & qui ſpirituales divitias habet in animo ſuo, illas abſcondit, ne has per inanem gloriam prædatores animarum furentur.

Procopius apu. Manſi diſ. 6. n. 9. XXII. Sicut amygdali nuclaus triplici ſub cortice latet; ita virtus in animi habitu recondito non in corporis eſt conſpectu.

ſ. Antioch. ho. 45. XXIII. Sicut apes flores collectos ſine dilatione ad alvearium deferunt, & intra favum recondunt; ita ſancti viri opera ſua in animo abſcondunt, ne ab inani gloria corrumpantur.

Manſi diſc. 6. n. 11. XXIV. Sicut celebriores, ac peritiores pictores imagines plane nudas depingunt, ut hac ratione magiſtralem artem ſuam cunctis notam faciant, ac manifeſtam; alii vero pictores minus periti talibus imagines, & figuras depingunt coloribus, ut undequaque, excepta facie, appareant veſtitæ, nec fruſtra; ſic enim minus ſubjiciuntur cenſuræ de erroribus hujus artis faciendæ; ad eumdem modum ſancti, qui ſunt perfectiores, magiſque ſtabiliti in virtutibus, & ſpiritu perfectionis, liberius functiones publicas obire, ac ſine periculo propriæ complacentiæ, & vanæ gloriæ in conſpectu populi exercere poſſunt ſtupenda, & ſancta opera: *Uti glorificent Patrem, qui in cælis eſt.* At illi, qui adhuc imperiti ſunt in virtute, & in ea nondum ſatis fundati, facile incurrere poſſunt periculum vanæ gloriæ. Quapropter attendant, ne juſtitiam faciant coram hominibus, cauti ſint, & circumſpecti.

XXV.

Digitized by Google

S. Greg. l. 9. mor. c. 30. XXV. Sicut, qui in itinere deprædari formidat, abſcondat, neceſſe eſt, bona quæ portat; ita qui merita, ac virtutes ſuas ſalva cupit, occultas tenere debet.

Stapl. c. 3. in Do. 3. Epiph. XXVI. Sicut mercator ſtultiſſime ageret, qui viliſſimo & incerto pretio merces venderet, cum certo, & ampliſſimo poſſet; ita non minus inepte agit, qui humanam gloriam tam incertam, & inſtabilem pro operibus ſuis ambit, & accipit, cum ſummam, certamque Dei laudem pro ea habere poſſit.

S. Doroth. doct. 2. XXVII. Sicut inductus purpura, & ſerico, ſi ei lacerna immunda injiciatur, declinat illam, & fugit, ne indumentum pretioſum commaculet; ſic viri ſancti virtutes præclariſſimas induti, humanam gloriam devitant, ne ab ea dehoneſtentur.

XXVIII. Sicut Luna, quo magis fulget nobis, hoc magis a ſole diſtat; ita plerumque id, quod magis placet hominibus, diſplicet Deo.

S. Chryſ. h. 33. in epiſt. ad Hebr. XXIX. Sicut puerulus, quando canis inſiliens placentulam vult auferre, mox eam patri, aut matri quaſi defendendam porrigit; ita & nos, quando diabolus opera noſtra eripere nobis per vanæ gloriæ inſultum cupit, per bonam intentionem Deo, aut B. Virgini cuſtodicoda offere debemus.

Balth. Alv. in vita cor. 2. XXX. Sicut pauper, ſi parum purpuræ laceris veſtibus adjeciſſet, ſtulte gloriaretur; ita & qui de uno vel altero opere laudem ambit, inſipienter agit, cum plurimo pleraque imperfecta habeat.

P. Tuſch. in ſom. p. 2. cor. 2. XXXI. Sicut puer, qui Magiſtro eleganter manum ejus ducente, & ſcribente, atramentum ſuper papyrum effunderet, ſtulte utique gloriaretur; ita & homines illi inſipientes merito creduntur, qui præclaris operibus, quæ Deus per illos operari decrevit, ſuas imperfectiones miſcent.

XXXII. Sicut iis, qui furto aſſueti ſunt, conſultiſſimum eſt, occaſiones furandi fugere; ſic iis, qui Deo per vanam gloriam ſuum honorem furari aſſueverunt, optimum eſt, fugere hominum conſpectum.

Petrus Penneq. in Iſagog. diſſ. 2. XXXIII. Sicut phiala cryſtallina radiis Solis illuſtrata peſſime ageret, ſi ſibi ſplendorem illum adſcriberet; ita non minus peccant, qui dona deſurſum deſcendentia ſibi aſcribere, & ex iis vanam gloriam aucupari præſumunt.

Damnum.

Vit. PP. l. 3. n. 333. XXXIV. Sicut non poteſt ſimul herba creſcere, & ſemen naſci; ita impoſſibile eſt, ut laudem, & gloriam ſæcularem habentes ſimul etiam cæleſtem fructum faciant.

Ib. n. 14. XXXV. Sicut cera a facie ignis ſolvitur; ita anima per laudem reſoluta perit ab intentione ſua.

S. Chryſ. hom. 41. XXXVI. Sicut ſævi quidam venti in tranquillum mare delati totum ab imo ſubvertunt, ita ut arena cum undis miſceatur; ſic excœcat mentis impetum gloriæ furor.

Stapl. c. 3. in Dom. 3. poſt Epip. XXXVII. Sicut gallina, dum ovum cantu prodit, cauſam præbet, ut auferatur; ſic qui virtutes ſuas ſtatim prædicant, aut prædicari cupiunt, id agunt, ne illos virtutum actus amplius producant.

XXXVIII. Sicut navis, quæ multos fluctus tranſit, multaſque tempeſtates effugit, in ipſo autem portu tandem in ſcopulum impingit, jacturam totius in ſe reconditi theſauri facit; ita qui poſt multos labores, ac virtutes linguam, & mentem a cupiditate laudis non temperavit, in ipſo portu naufragium fecit. *S. Chryſ. ho. de perfect. Evangel.*

XXXIX. Sicut manus Moyſi extra ſinum extracta lepra percuſſa apparuit; ſic opus bonum intra ſinum cordis maoeos ſanum, & integrum manebit, foras prodiens, vanitatis lepra inficietur. *Stapl. c. 5. in Dom. paſſ.*

XL. Sicut columbæ incaute in aere circumvolitantes, & quaſi de volatu ſibi plaudentes, ſubito ab accipitre invaduntur, & perimuntur; ita qui de ſuis operibus vanam gloriam quærunt, ſibique complacent, diabolo in prædam cedunt. *Ibid.*

XLI. Sicut olim vermiculus a Domino paratus aſcenſu diluculi percuſſit hederam Jonæ, & ſtatim exaruit; ita vermiculus vanæ gloriæ non a Domino, ſed ab hoſte humani generis, advectus percutit ſtudia hominum, ut quod ad meritum attinet, ſtatim areſcant, & pereant. *Jac. Alv. 3. 2. l. 3. p. 2. c. 26.*

XLII. Sicut luxurioſi, & muliebres homines ab uxoribus velut mancipia tractantur, & contemnontur; ſic qui ab inanis gloriæ cupiditate ſemel ſubacti ſunt, ab eadem in turpiſſima vitiorum ſervitute detinentur. *S. Chryſ. ho. 65. in Matth.*

XLIII. Sicut rubigo conſumit ſulgorem ferri, & tinea corrodit ſubtilem pannum; ita idem prorſus damnum operantur rubigo, & tinea vanæ gloriæ, devorant animæ merita, & monetam congregatam pro comparanda æteroa gloria conſumunt. *Manſi diſc. 9. n. 30.*

XLIV. Sicut hedera arborem complectitur, ut, cum altius ſe ſuſtulerit, radicem areſaciat; ſic inanis gloria juxta virtutes naſcitur, ut non recedat, priuſquam vim illarum exciderет. *S. Nilus orat. 7. de van. glor.*

§. IX. MOTIVA.

I. QUia hoc vitium Deo ſingulariter eſt exoſum: eripere illi cupiens quod unice ſibi reſervavit, ſcilicet gloriam, de qua dixit: Gloriam meam alteri non dabo. *Iſ. 48. 12.*

II. *Quia diabolicum eſt vitium*: Ut qui unice quærit gloriam Dei in ſe transferre, & pro Deo adorari, & coli.

III. *Quia odioſum eſt vitium*: Sicut enim Saul, quando audivit cantare David: Percuſſit Saul mille, & David decem millia: non rectis illum ab eo tempore oculis reſpiciebat, ita idipſum ejuſmodi laudis humanæ venatoribus contingit.

IV. *Quia periculoſum eſt vitium*: Nam, teſte Caſſiano, omnia vitia ſuperata marceſcunt, & devicta per ſingulos dies infirmiora redduntur; hoc vero dejectum auctius convaleſcit. *Caſſ. l. 11. inſt. c. 6.* Cujus aliam cauſam reddens Sanct. Chryſoſtomus ſic loquitur: Nullum malum eſt, quod non habeat contrarium bonum, excepta vana gloria; ita quantavis bona feceris volens compeſcere vanam gloriam, tanto magis excitas eam. Et cauſa eſt iſta, quia omne malum ex malo naſcitur, ſola autem vana glo- *S. Chryſ. ho. 33. in Matth.*

gloria de bono procedit, & ideo non extinguitur per bonum, ſed magis nutritur.

V. *Quia ſervile eſt vitium*: Non enim poteſt gloriæ ſervus homo non omnium ſervus eſſe, & ipſis vilior mancipiis (ut recte advertit S. Chryſoſtomus; nec enim talia præcipimus ſervis, qualia captivis ſuis. [S. Chryſ. ho. 49. ad pop.]

VI. *Quia vaniſſimum eſt vitium*: Uti pulchre Sanctus Chryſoſtomus oſtendit his verbis: Hæc inanis gloriæ natura, ut ſtatim decidat. Nihil hominum gloria vilis. Nonne vides perſonas, quamdiu in ſcena verſantes induuntur, quam ſint pulchræ, & ſplendidæ? potes mihi talem aſpectum in veritate monſtrare? nequaquam. Numquid umquam earum amore captus es? non. Quare? Quia vacuæ ſunt, & imitantur pulchritudinem, pulchræ tamen non ſunt. Similiter & gloria inanis eſt, & gloriam quidem imitari poteſt, non tamen eſt gloria. [S. Chryſ. l. c.]

VII. *Quia nocentiſſimum eſt vitium*: Quia omnem operum mercedem deſtruit. Quid enim a Deo accipies, inquit Sanct. Chryſoſtomus, qui nihil Deo dediſti? nam quod propter Deum fit, Deo datur, & ab eo accipitur: quod autem propter homines fit, in ventos effunditur. Quid enim eſt hominum laus, quam ventorum tranſeuntium ſonus? Hinc Ezechiæ, quod divitias ſuas oſtenderit Legatis Babylonicis dictum eſt a Propheta: *Audi ſermonem Domini: Ecce dies venient, & auferentur omnia quæ ſunt in domo tua, & quæ condiderunt patres cujuſque in diem hunc, in Babylonem, non remanebit quicquam, ait Dominus.* [S. Chryſ. ho. 21 in Matth.] [4. Reg. c. 20.]

VIII. *Quia iniquiſſimum eſt vitium*: Si enim ſtudio vitia noſtra abſcondimus, ne humanam gloriam amittamus: quanto majori cura diſſimulandæ virtutes ſunt, ne cæleſtis gloriæ jacturam faciamus, inquit recte Sanct. Bernardus.

IX. *Quia ſicut origo fontium, & fluminum omnium mare eſt*: ait S. Bernardus, *ita virtutum, & ſcientiarum Dominus Jeſus Chriſtus*: Quis enim Dominus virtutum, niſi ipſe eſt Rex gloriæ? Sed juxta Annæ Canticum, idem ipſe Deus ſcientiarum Dominus eſt. Continentia carnis, cordis induſtria, voluntatis rectitudo, ex illo fonte manant non ſolum, ſed & ſi quis callet ingenio, ſi quis nitet eloquio, moribus placet, inde eſt, inde ſcientiæ, inde ſapientis ſermo. Quid? Caſta conſilia, juſta judicia, ſancta deſideria, nonne rivuli fontis illius ſunt? Ad locum ergo, unde exeunt (ſic conſulit Sanct. Bernardinus) revertantur flumina gratiarum, ut iterum fluant. Revertantur ad ſuum principium cæleſte profluvium, quo uberius terra refundatur. Qualiter inquit, qualiter dicit Apoſtolus: *In omnibus gratias agentes*; quicquid ſapientiæ, quicquid te virtutis habere confidis, Dei virtuti, & Dei ſapientiæ deputa Chriſto. Et quis tam inſanus, ait, ut aliunde præſumat? [S. Bern. apud Stapl. [illegible] in Dom. [illegible] poſt Epiph.] [S. Ber. S. [illegible] in Cant.]

X. *Quia Deus operatur in nobis velle, & perficere*: non nobis proin, ſed nomini ipſius, danda gloria eſt. Unde recte Sanct. Bernardus: Sufficit mihi, ait, gratanter ſuſcipio, quod relinquis, & relinquo, quod retines. Sic placet, ſic mea intereſſe non dubito. Adjuro gloriam prorſus, ne forte ſi uſurpavero non conceſſum, perdam merito, & oblatum. [Manſ. diſc. [illegible]] [S. Ber. l. c.]

XI. *Quia ſtultum eſt pro tam vili pretio merces tam pretioſas vendere*; uti recte oſtendit Manſi dicens: Si ex mercibus in foro divenditis lucratus fuiſſes theſaurum ſufficientem ad te, tuamque familiam ditandam, venderesne illum alicui, qui non niſi mera verba, quibus te palparet, laudaret, ac prædicaret, viciſſim reponeret? *Negotiamini, dum venio*: ait Salvator noſter. Opera virtutum, facta in amicitia Dei, ſunt merces, quibus poſſumus negotiari, & lucrari Paradiſum: Deus ſolvit illa remuneratione æternæ gloriæ, hac tamen conditione, ſi facta, & relata fuerint ad ipſius gloriam; nam ſi fiant ad capiendam laudem, & honorem ab hominibus, jam aperte ſe declarat: *Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.* [Manſ. diſ. [illegible]]

XII. *Quia ſolus Deus, utpote ſpirituum ponderator, eſt competens æſtimator, & remunerator.* Unde iterum idem Author hanc ſimilitudinem proponit: Fingamus, & imaginemur nobis, unam inveniſſe gemmam pretioſam, qui pretium illius ſcire cupiens, accedit quemdam lapicidam amicum ſuum, gemmam inventam hic æſtimat unum valere ſcutum, cum vere valeat mille. Si a me petatis, uter illorum plus erraverit, exiſtimarem illum, qui exiguo pollens judicio gemmam detulit ad lapicidam, ut ignarum ad æſtimandum valorem illius, & non auriſabrum, aut alium, qui gemmarum habet notitiam. Quid hoc exemplo inferre volo? opera, quæ facimus in gratia Dei conſtituti inæſtimabilis valoris ſunt, & pretii, iis enim comparamus regnum cælorum; at ſi a mundo, aut ab hominibus præſtolemur, & exigamus operum noſtrorum valorem, æſtimationem, laudem, & applauſum, *Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei*, non æſtimabunt illa juſto, & digno pretio. Qua propte ſolius Dei æſtimationi, & judicio, & remunerationi ea ſubmittamus, operantes omnia ad ejuſdem honorem, & gloriam. [Ib. [illegible]]

§. X. MEDIA.

I. *Conſiderare Dei laudem offerentis præſtantiam*: Hæc enim pluribus æſtimanda eſt, quam ſi ab omnibus hominibus, & Angelis ſimul ſumptis omni poſſibili conatu quis laudaretur. Et propterea facili labore obtineri poteſt, cum plus non requirat, quam ut quiſque, quantum in ſe eſt, faciat. Hoc medium ſuadens Sanct. Chryſoſtomus: Non vides, inquit, in equorum ludis, quomodo hi, qui equos agitant, non advertunt plauſum populi aſſidentis, nec voluptatem ex eo plauſu capiunt, ſed in unum Regem in medio ſedentem oculos intendunt, ac ad nutum illius attendentes, totam multitudinem deſpiciunt. Hos & tu imiteris non magnifaciendo hominum famam, ſed ſententiam juſti judicis expectando, atque ad nutum ejus omnia dirigendo. Hinc merito Sanct. Baſilius interrogatus, quomodo quis humanæ laudis captandæ vitium declinare poſſit? reſpondit: Si tibi certo perſuaſeris, ubique Deum adeſſe. Siquidem [S. Chryſ. hom. [illegible] in Cant.] [S. Baſ. reg. brev. [illegible]]

eſt

Digitized by Google

eſt nemo, qui, cum in oculis Domini ſit cum illius dedecore, conſervo ſuo malit gratioſus eſſe, quam Domino.

Pennaq. in Iſagog. diſſ. 4. §. 6.

II. *Conſiderare aliorum virtutes, & dona*: Sic Abbas Iſidorus exemplo ſuo docuit, qui, ſi occurrebat ejuſmodi tentatio, dicere ſolebat: Numquid talis es, qualis magnus Antonius? vel alii Patres, qui Deo tantopere placuerunt?

S. Greg. in h. apud Canv. ſo. 390. loc. com.

III. *Conſiderare ſuas imperfectiones*: Sic Sanctus Gregorius ſuaſit, dicens: Cum bona, Fratres, agitis, ſemper ad memoriam mala acta revocate. Ut dum caute culpa conſpicitur, numquam de bono opere incaute animus lætetur.

Luc. 17. v. 10. Pennaq. l. cit.

IV. Conſiderare illam Chriſti ſententiam: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Servi inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus.* Hoc medio Abbas Moyſes uſus eſt, dum pulſatus aſſultu vanæ gloriæ quærebat: an omnia Dei mandata impleſſet, inimicos diligeret, de eorum bono gauderet? an ſe omnium peccatorum maximum diceret? an illud Chriſti impleſſet: Cum feceritis omnia &c.? Si eo non perveniſſet, non haberet, unde gloriaretur.

S. Baſ. h. 3. in Verba Moyſ.

V. *Conſiderare exitum, & vanitatem omnium rerum humanarum:* Sic S. Baſilius ſuaſit, dicens: Attende tibi ipſi. Mortalis enim tu; quippe terra es, & in terram abibis? Ubi jam, dic, qui civitatum ampliſſimos Magiſtratus capeſſebant? Ubi Rhetores invicti? Ubi exercituum Duces? Ubi Tyranni? Nonne omnia pulvis? non ſunt in fabulam verſa omnia? memoria vitæ eorum in quam paucis oſſibus retinetur.

Tho. l. 2. c. 3. §. 3.

VI. *Conſiderare vanitatem, falſitatem, & inſtabilitatem laudis humanæ*: Qui enim hodie tecum ſunt, cras contrariari poſſunt, & e converſo ſæpe ut aura avertuntur, quemadmodum recte Thom. Kemp. dixit: Et propterea, ut idem in ſequenti quopiam capite dixit: Non es ſanctior, ſi laudaris; nec vilior, ſi vituperaris. Quod es, hoc es, nec major dici vales, quam Deo teſte ſis.

S. Chryſ. ho. 2. in epiſt. ad Titum.

VII. *Conſiderare, quod ſpernendo melius, & certius obtineatur vera gloria.* Ita S. Chryſoſtomus ſuaſit his verbis: Quoties difficile exiſtimas contemnere gloriam, iſta tecum animo verſa; ſi hanc deſpexero, Deo æqualis, id eſt, mitis efficiar; protinuſque ſubibit contemptus gloriæ ex animo. Nimirum velut umbra corpus, ita gloria ubique virtutem, ſequitur, teſte S. Hieronymo, ita ut, quemadmodum Caſſianus ait: In ſolitudine quoque cunctorum mortalium conſortia gloriæ cauſa fugientem perſequi non deſiſtant. Quantoque univerſum quis amplius vitaverit mundum, tanto eum acrius inſectetur.

S. Hieron. epiſt. 22. ad Euſt. Caſſ. l. 11. c. 6.

VIII. *Aſſuefacere ſe ad intentionem purant ſingulis operibus præmittendam eamque Deo quotidie ſincere dedicare*: Uti Caſſianus monet: Athleta Chriſti, qui verum, & ſpiritualem agonem certare deſiderat, hanc multiformem beſtiam tali remedio poterit evadere, ſi primitus nihil propoſito vanitatis, & inanis gloriæ capeſſendæ gratia fieri permittat. Deinde, quæ bono initio fecerit, obſervatione ſimili cuſtodire nitatur. *Idem medium* inſignis quidam ſpiritus Magiſter ſuaſit; unde ſi poſtea ſuperveniret vana gloria, appetitus laudis, propriæ æſtimationis, & applauſus mundani, qui horum bonorum operum meritum ſuffurari niteretur, ſtatim opponerent, & dicerent, omnia bona iſta opera jam eſſe donata, imo adeo conſecrata Deo, ut amplius profanari non poſſent.

Caſſ. l. 11. c. 18.

Manſi diſc. 11. n. 10.

IX. *Sua opera tegere*; uti Manſi ſequenti diſcurſu ſuadet: Inter alias ordinationes a Deo præſcriptas ipſi Moyſi in lib. Exodi, hoc quoque ei mandatum fuit: *Duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies, ex utraque parte oraculi. Cherubin unus ſit in latere uno, & alter in altero. Utrumque latus propitiatorii tegant expandentes alas, & operientes oraculum, reſpiciantque ſe mutuo verſis vultibus in propitiatorium, quo operienda eſt arca.* Verum ſi oraculum erat ex puriſſimo auro, & aſpectu nobile, ſi propitiatorium pariter miræ erat pulchritudinis, cur noluit illa patere omnium conſpectui, & eſſe detecta, *utrumque latus propitiatorii tegant?* Verum ſemper eſt axioma illud Apoſtoli: *Omnia in figura contingebant illis.* Audiamus ex Oleaſtro myſterii hujus explanationem: Conſidera, quid te hic admoneat Deus ſummus benefactor, & nihilominus tectus, ut te doceat benefacere, & nolle videri in bonis operibus: nolle velle videri, jam enim mercedem tuam accepiſti, non aliam in futuro ſæculo habiturus. Vultiſne ſcire cauſam, cur Cherubini deſcribantur quatuor inſtructi alis? annon duæ, quibus in altum ſe elevarent, ſufficiebant, præſertim cum ſint puri ſpiritus: obſervandum, per Cherubinos denotari ſcientia, & ſapientia præditos; & quis ignorat, quod ſcientia inflat? facile eſt, multa ſcientem irretiri a vana complacentia, & oſtentatione, ideoque neceſſariæ ſunt adhuc duæ aliæ alæ, ad occultandam, & velandam ſapientiam, quæ illuceſcit; Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Hugo de S. Victore in præfatum textum ſcribit: Duabus alis a terrenis ſe elevat, & duabus alis, ne oculis vana gloria videatur, corpus velat.

Manſi diſc. 4. n. 7. Exod. 25. 18.

X. *Oblivisci ſuorum operum*; uti S. Chryſoſtomus ſuaſit dicens: Sic ſunt etiam divitiæ virtutum, ſi eas in memoria quaſi venales aſſidue portemus, armamus hoſtem, irritamus inimicum, & doloſum invitamus ad furtum; ſi vero nemo alter id ſcierit, niſi quem nulla occulta latere poſſunt, tutiſſimo in loco pretioſa conſiſtent. Subdit deinde nobilem hanc ſententiam: Satis tectus theſaurus recte factorum oblivio.

S. Chryſ. hom. 7. in Matth.

XI. *Chriſti exemplum ob oculos ponere;* uti Oleaſter ſuaſit his verbis: Quid facitis, filii Adam, vaniſſimum genus, quærentes populi frequentiam, ac populoſas urbes ad oſtentandam gloriam, ac divitias veſtras, cum videatis Deum veſtrum tam latenter velle oſtentare divitias gloriæ ſuæ? Uni ſoli, in ſolitudine, & ſecretiori montis ſupercilio, a quo homines, & jumenta arcere jubet, gloriam ſuam oſtendit, neque ſolum homines, ſed etiam jumenta ſuſpecta habet, cum gloriam ſuam oſten-

Oleaſt. in c. 34. Ex.

Digitized by Google

ſtendere vult. Quod confirmat exemplo adducto de Thabor, ex quo hanc deducit concluſionem: Conſidera diſcrimen. Nos ſi injuriam pati debeamus, latebras, & ſolitudines quærimus; ſi quid vero honoris oſtendendum eſt, publica loca. Chriſtus vero ad dedecora, & ignominiam populoſam urbem requirit, ad gloriam vero oſtendendam, ſecretiſſimum montem.

XII. *Sui ipſius habere cognitionem profundam*, juxta illud Thomæ Kempenſis: Qui bene ſeipſum cognoſcit, ſibi ipſi vileſcit, nec laudibus delectatur humanis. *Thomas Kempen. l. 1. c. 2.*

XIII. *Virtutes altiſſimas ſibi proponere*, exemplo illius Monachi, qui altiſſimarum virtutum appellationes in cella ſcripſit, & quando a vana gloria tentabatur, eas legens dicebat ſibi: Cum has omnes poſſederis, tunc ſcies, quam longe adhuc a Deo ſis, & ſervus inutilis. *S. Clim. grad. 22.*

§. XI. ASCETICA.

I. IN *primis noſſe debet Aſceta, cur gloria ſoli Deo ſit adſcribenda*, id quod Joſephus Manſi ſequenti ſimilitudine apte demonſtrat: Imaginemini, inquit, vobis, duos ſociali fœdere junctos operam dare mercaturæ, & lucrum inde emergens inter ſe partiri, quorum unus adhibeat laborem, & induſtriam, alter ſubminiſtret ſummam capitalem pecuniæ; ad eum modum conſiderari poteſt, præſentem vitam a Deo datam eſſe hunc in finem, ut negotiemur, & lucrum ingens faciamus (*negotiamini dum venio*) non alterius profecto rei, niſi æternæ, & cæleſtis gloriæ; in hujus tamen mercaturæ exercitio non negotiatur ſolus homo, neque Deus vult eſſe ſolus, unde celebris eſt illa D. Auguſtini propoſitio: Qui creavit te ſine te, non ſalvabit te ſine te; Deus dicitur ſubminiſtrare, & numerare ſummam capitalem, videlicet, divinam gratiam, qua lucrari poſſumus, dicebat namque Apoſtolus: *Deus operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate*; *non ego, ſed gratia Dei mecum*. Homo e contra adhibet voluntatem, arbitrium, induſtriam, & diligentiam ſuam; in hac ergo partitione Deus contentus eſt lucro honoris, & gloriæ: Inviſibili ſoli Deo honor, & gloria: deinde vult, ut nobis in futura vita cedat gloria, non vana, ſed eſſentialis, immortalis, & beata. *Manſi diſc. 7. n. 2.*

II. *Noſſe debet, quod ad extirpandam omnimodo vanam gloriam requiratur, ut opera ſua non tantum ante alios, ſed etiam ante ſe ipſum abſcondat*, uti ſapienter S. Bernardus advertit, ſuper illa Chriſti verba: *Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito in agro*: ſic diſcurrens: Neceſſe igitur eſt abſcondere interim, ſi quid habemus boni, quoniam theſaurum regni cælorum, qui invanit homo, abſcondit; neceſſaria ergo eſt hæc abſconſio, non ſolum ante oculos aliorum, ſed etiam multo magis ante ſeipſum. Ubi S. mellifluus Doctor tangit rem magni momenti, & emolumenti, quod nimirum vanam complacentiam, & inanem gloriam de noſtris operibus apud alios non ſolum; ſed etiam ſecreto apud noſmetipſos fugere debeamus, cogitantes, & omnino exiſtimantes, nihil boni nos effeciſſe: Id quod ipſe Chriſtus alibi indicavit, dum dixit: *Neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua*. Super quæ verba S. Chryſoſtomus, hic quoque ait: non manus voluit intelligi, ſed exaggeratum poſuit hunc ſenſum: Si inquit, poſſibile eſt, te ipſum quoque ignorare quod facis, ſit tibi hoc prorſus in ſtudio, & ſi fieri poteſt, nec manus, quibus id peragitur, conſciæ ſint. Cui conſentiens Doctor Angelicus: Per ſiniſtram, inquit, intentio perverſa deſignatur vanæ laudis, per dexteram intentio ſancta implendi præcepta Dei, ut dicit Auguſtinus, unde *neſciat ſiniſtra tua*, id eſt, non ſe immiſceat perverſa intentio laudis, vel elationis, *quid faciat dextera tua*, id eſt, cum præcepta Dei implere contenditis. *S. Bern. in c. 13. Matt.* *Matth. 6.* *S. Chryſ. hom. 19. in Matt.* *S. Th. in c. 6. Matt.*

III. *Noſſe debet, quid ſit, abſcondere ſua opera*; id quod Manſi his verbis iterum declarat: Exemplo eleemoſynæ inſinuavit nobis Salvator noſter, quo modo, & quo fine inſtituenda ſiat cætera bona opera, ne meritorum ſuorum patiantur jacturam: *Ut ſit eleemoſyna tua in abſcondito*, ait Salvator noſter, *& Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi*; tametſi verum ſit, non omnem eleemoſynam poſſe eſſe ſecretam, attamen (ut interpretatur Janſenius) ad intentionem, qua opera bona exercenda ſunt, alludere voluit: Si accipiatur ut præceptum, ad intentionem referri debet; non enim præcipitur, ut omnino ſecreta ſit eleemoſyna, ſed ut intentio facientis aliena ſit ab eo, ut quærat videri ab hominibus, & quantum ad ſe ſpectat in abſcondito fiat. Si autem accipiatur ut cautela, inſtruimur, ut noſtræ infirmitati conſulentes, ne obrepat in eleemoſyna vana gloria. Et confirmans id ipſum S. Gregorius, aliquando, inquit: Sancti viri, & coram hominibus compelluntur bona facere, aut eadem hominibus ſua facta narrare, ſed ad eum finem omnia referentes, ut non ipſi eiſdem operibus, ſed Pater eorum, qui in cælis eſt, debeat glorificari. Idque oſtendit exemplo concionatoris: Dum enim ſancta prædicant, ipſa prædicatio eorum fortaſſe deſpicitur, quorum vita neſcitur; compelluntur ergo vitam ſuam dicere, ut auditorum ſuorum valeant vitam mutare. Idem S. Pontifex lib. 8. mor. hanc tradit doctrinam: Si enim dantis gloriam quærimus, etiam publica noſtra opera in conſpectu illius occulta ſervamus; ſi vero per hæc noſtram laudem concupiſcimus, foras ab ejus conſpectu jam fuſa ſunt, etiamſi a multis ignorentur. Tandem concludit: Fit plerumque, ut bonum opus, & in occulto ſit, cum publice; & rurſus in publico, cum agitur occulte; qui enim in publico bono opere non ſuam, ſed ſuperni Patris gloriam quærit, quod facit, abſcondit, quia ſolum illum teſtem habuit, cui placere curavit; & qui in ſecreto ſuo bono opere deprehendi, ac laudari concupiſcit, & nullus fortaſſe vidit, quod exhibuit, tamen hoc coram hominibus fecit, quia tot teſtes in bono opere ſecum duxit, quot humanas laudes in corde quæſivit. *Manſi diſc. 6. n. 1.* *S. Greg. l. 19. mor. c. 18. & l. 8. mor.*

IV. *Noſſe debet diſcrimen inter vanam, & veram gloriam*, quod Cicero his verbis inſinuavit: Solida quædam res, & expreſſa, non *Cicero 2. Tuſc.*

adm-

Digitized by Google

adumbrata, ea eſt conſentieus laus, incorrupta vox bene judicautium de excellenti virtute, cui reſonat tamquam imago: & hæc, quia recte ſactorum plerumque comes eſt, non eſt bonis viris repudianda. Audite inſuper, quomodo deſcribat gloriam, quam denominat vanam: quæ vera imitatrix eſſe vult, eſt temeraria, atque inconſiderata, & plerumque peccatorum, vitiorumque laudatrix; fama popularis, ſimulatione honeſtatis, formam ejus, pulchritudinemque corrumpit. Sed rectius
Manſi d. 9. n. 2. Manſi: Juxta dictamen, inquit, lucis Evangelicæ ſolida gloria Chriſti dicenda eſt illa, quæ ſoli Deo attribuitur: Soli Deo honor, & gloria, quemadmodum etiam Sacerdos celebrando Sacrificium Miſſæ frequenter cantat: *Gloria in excelſis Deo*. Ex hac recognitione, qua Chriſtianus Deo debitum confert tributum gloriæ, & honoris, redundat in eum lucrum gloriæ æternæ; conformiter atteſtatur illud oraculum: *Glorificantes me glorifico*. Gloria vana eſt illa, quæ independenter a Deo, ortum ſuum habet ab homine, & nuncupatur vana, quia non fundatur in virtute, neque permanens, & ſtabilis eſt, cum opiuioni, & volubilitati vuluti innitatur.

Manſi d. 11. n. 3. V. *Noſſe pariter debet diſcrimen inter eos, qui militant ſub vexillis hominum, & eos, qui militant ſub vexillo Chriſti*; Illi proprio labore, & ſudore ſatagunt ſe promovere in bello, exponendo ſe periculis vulnerum, & mortis, proprio Marte, & generoſe pugnando viam ſibi ſternunt ad victorias, & triumphos; ideo merentur, ut intuitu generoſæ ſuæ decertationis, laborum, & ſudorum erigantur illis trophea; ſed aliter res conſtituta eſt cum militantibus ſub vexillo Chriſti; nobis pugnantibus, colluctantibus cum mundo, carne, & dæmone omnem vigorem, & virtutem tribuit divina gratia; Deus nos illuminat, ut detegamus aſtuti ſerpentis inſidias, ejuſdemque effugiamus fraudes, & nequitias: Quapropter quia cunctæ noſtræ victoriæ fructus ſunt divinæ aſſiſtentiæ, & patrocinii, omnino decens eſt, ut columnarum inſtar in templo gloriæ per omnia ſæcula ſæculorum atteſtemur, & dicamus in omnibus victoriis: *Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo, da gloriam*.

VI. *Noſſe debet rationes, ob quas nihil ſibi tribuere, omnemque laudis appetitum excludere debeat?* Quæ ad quatuor pariter fontes revocari poſſunt. 1. Ad *Deum*: Cui ſoli debetur gloria, tum quia ſibi reſervavit, tum quia tibi vires, & gratiam ad opus contulit. Unde Apoſtolus: Si accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? 2. Ad *ipſum*, qui *laudem appetit*: Qui, ſi omnes virtuoſas actiones poſſibiles ſolus exercuiſſet, eaſque Deo obtuliſſet, ne unam quidem minimam partem ex infinito illo debito, quod apud Deum contraxit, ſolviſſet; quanto minus ergo de unico tantum, vel altero bono opere, cui ipſi forte plures imperfectiones miſtæ ſunt, gloriandum erit; an non ſtultus crederetur, qui laudari cuperet, quod ex debito multorum millium talentorum obolum ſolvit? 3. *Ad eos, qui laudant*: & in ordine ad veram bonitatem actionum judicandam perinde inepti ſunt, infans aut ſtultus aliquis, cum intentionem, a qua omnis actionis bonitas dependet, non cognoſcere queant, atque adeo plerumque pro affectu ſuo de rebus judicent. 4. *Ad ipſam laudem, quam appetit*: Quæ cum nudiſſima ſit cogitatio aut ſonus, nihil utilitatis homini, cujus omnis gloria ab intus eſt, afferre poteſt. Unde merito pius Aſceta *Caſſian. l. 3. c. 14. §. 4.*
dixit: Quomodo poteſt erigi vaniloquio, cujus cor in veritate ſubjectum eſt Deo? non eum totus mundus eriget, quem veritas ſibi ſubjecit: nec omnium laudantium ore movebitur, qui totam ſpem ſuam in Deo firmavit. Nam & ipſi, qui loquuntur, ecce omnes nihil, deficiunt enim cum ſonitu verborum: veritas autem Domini manet in æternum.

VII. *Noſſe debet, hoc vitium, uti perfectis maxime inſidiatur, ita ab his ſpeciatim cavendum eſſe*: Ut enim piratæ illis navibus magis inſidias ſtruunt, quas pleniores mercibus eſſe ſciunt; ita & dæmon per vanam gloriam iis præcipue inſidiatur, quos in virtutibus magis profeciſſe novit. Unde recte *S. Aug. ſup. Pſ. 2.*
S. Auguſtinus dixit: Qui bene didicit, vel expertus eſt vitiorum ſuperandorum gradus, intelligit vitium inanis gloriæ vel ſolum, vel maxime cavendum eſſe perfectis: quo primo enim vitio lapſa eſt anima, hoc ultimum vincit. Hinc S. Nilus Abbas narrat, *apud Rodr. p. 1. tr. 3. c. 4.*
olim tirones a provectioribus ſeparatim fuiſſe inſtitutos, & illos quidem abſtinentiam carniſque mortificationem præcipue doctos, hos vero adverſus vanam gloriam fuiſſe munitos.

Lud. Granat. com. fol. 602. VIII. *Noſſe debet ſolidum, & efficacem modum fugiendi hoc vitium*: qui in duabus potiſſimum doctrinis conſiſtit, quarum prior tradita eſt a Ludovico Granatenſi his verbis: Quiſquis humanæ gloriæ cupiditate tangitur, ſibi ipſi dicere debet, quod Joſeph Dominæ ſuæ ad adulterium invitanti reſpondit; Ecce, inquit, Dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat, quid habeat in domo ſua, nec quicquam eſt, quod non in mea ſit poteſtate, præter te, que uxor ejus es: Quomodo ergo poſſum hoc malum facere, & peccare in Dominum meum? Vere enim omnium bonorum ſuorum participes nos Deus efficiens, unam gloriam ſibi tamquam legitimam Sponſam reſervavit. Quid igitur indignus, quam & hanc gloriam velle præripere, & Creatoris gloriam Creaturæ velle copulare? Poſterior doctrina a S. Bernardo traditur ſic lo- *S. Bern. in Pſal. qui hab. S. 14.*
quente: Cavete oculos Baſiliſci. Sed cui nocere dicitur Baſiliſcus? ei, qui non viderit ipſum. Alioquin ſi tu eum prior videas, jam non nocet tibi, ut ajunt, magis moritur ipſe. Ita eſt, fratres: Non videntes necat inanis gloria, cæcos & negligentes, qui ſe ei oſtentant, qui ſe exponunt, & non potius ipſi aſpiciunt: Non attendunt, non diſcutiunt illam, non vident denique, quam ſit frivola, quam caduca, quam vana, quam inutilis. Si quis eum intueatur hoc modo, moritur hic Baſiliſcus, nec jam occidit eum gloria, ſed occidunt magis, & accidit ei quomodo in pulverem verſa, imo redacta in nihilum.

IX. *Noſſe debet, quæ ſit vera gloria, & quomodo acquirenda*: ea ſcilicer, de qua S. Paulus locutus eſt, dum dixit: Qui gloriatur, in Domino glorietur. (1. Cor. 1. v. 31.) Quid autem ſit in Domino gloriari, clare inſinuat alibi: dum ait: Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, (2. Cor. 1. v. 12.) quod in ſimplicitate, & ſinceritate Dei, & non in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei converſati ſumus in hoc mundo. Hoc enim eſt, quod ipſe Deus per Jeremiam dixit: In hoc glorietur, (Jerem. 9. v. 24.) ſcire & noſſe me. Sapienter ergo S. Bernardus concluſit: (S. Bern. in ſerm.) Virtus mater gloriæ eſt; ſola enim eſt, cui gloria jure debetur. Quæ autem eſt ſine virtute gloria, profecto indebite venit, propere affectatur, periculoſe captatur.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

(Galat. 5. v. 26.) I. EX occaſione thematis: *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi*: oſtendi poteſt, quam vere laus, & gloria humana, inania vocetur, quia vacua eſt, & caret omni fructu. Nam 1. Nihil utilitatis affert *bonis temporalibus*: quia licet pauperem toto die laudes, & prædices, nec obolo ditior inde efficitur. 2. Non *corpori*: quia etſi faniſſimus, & pulcherrimus prædicetur, ſi tamen revera talis non ſit, irriſio potius hæc prædicatio, quam vera laus cenſebitur. 3. Non *animo*: quia non eſt hic doctior, aut ſanctior, ſi laudatur: nec vilior, ſi vituperatur; ſed talis eſt, qualis eſt virtus ejus. 4. Non in *gratia, & meritis*: quia hæc nonniſi ex operibus virtuoſis generantur. Concludatur ergo concio illis S. Davidis verbis: Filii hominum, ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? (Pſ. 4. v. 4.)

(Matth. 6. v. 1.) II. Ex occaſione thematis: *Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus*: poſſunt explicari damna, quæ oriuntur ex hoc vitio inanis gloriæ. Quod nempe 1. exerceat, & frangat corpus laboribus; & ut ſic latroni comparari queat, qui aſſocians ſe viatori, & amicum ſimulans, inopinato vitam adimit. 2. Quod ſpoliet meritis & præmio; & ut ſic piratæ comparetur, qui naves mercibus onuſtas ex inſidiis aggreditur, & ſpoliat. 3. Quod ſuppliciis gravibus ſubjiciat, & ut ſic proditori comparetur, qui ſimulans ſe amicum, hoſtibus tradit, gravibus ſuppliciis, aut tormentis excruciandum. Vide Rodriq. part. 1. tract. 3. cap. 3.

III. Ex occaſione thematis: *Telas araneæ texuerunt*: (Iſai. 59. v. 5.) poſſunt vanæ gloriæ cupidi araneis comparari, 1. Propter laboris fervorem, & conſtantiam, ubi fuſius enarrari poſſunt graviſſimi labores, & maxime ardua facta propter vanam gloriam ſuſcepta. 2. Propter prædæ ſperatæ æqualitatem: quia ſcilicet & ipſi nihil aliud, quam muſcas, ideſt, tenuem, inquietam, imprudentem (ideſt, omnia conſpurcantem) inanem gloriam venantur, 3. Propter ſimilem exitum laboris: quia ſcilicet & horum telæ ſubito per ventum adverſæ fortunæ, aut inconſtantiæ humanæ diſſipantur, ideſt, optato ſucceſſu deſtituuntur, uti plurimorum exemplis demonſtrari poteſt.

IV. Ex occaſione thematis: *Quaſi qui apprehendit umbram, & perſequitur ventum, ſic & qui attendit ad vana mendacia*: (Eccl. 34. v. 2.) poteſt mundana gloria umbræ comparari. 1. Quia ſicut umbra, quantumcumque corpus, aut pulchrum aut aliis qualitatibus, & ornamentis affectum eſt, ſemper nigra, & nihil, ideſt, carentia lucis; ita omnis gloria, & laus mundana, ex quacumque demum cauſa oriatur, obſcura, & vana eſt, quia nihil utilitatis confert homini. 2. Quia ſicut umbra frigida eſt, ideoque homines & animalia æſtu ſolis accenſa paſſim ad ſe trahit; ita multo magis gloria mundana frigida eſt, ſeu calore charitatis divinæ deſtituta, ad quam proin homines æſtu concupiſcentiæ inflammati, undique confugiunt, & levamen quærunt. 3. Quia ſicut umbra eſt vapor ad modicum parens, & tota (Jac. 4. v. 14.) a ſolis illuminantis radiis pendet; ita cum & gloria nihil aliud ſit, quam aliena de nobis opinio, & æſtimatio, non poteſt diu ſtabilis durare, ſed quovis fere momento accedit, & recedit. 4. Quia ſicut umbra hominem quidem repræſentat, ſed tam imperfecte, & obſcure, ut quis, vel qualis ſit, dignoſci nequeat; ſic & gloria, licet aliquo modo hominem manifeſtet aliis, & viſibilem facit, revera tamen ex ea cognoſci non poteſt, quis, & qualis homo ſit coram Deo, & in ſeipſo. 5. Quia ſicut umbra fugientem ſequitur, ſequentem fugit; ita hunc ipſum gloriæ mundanæ genium eſſe, tum quotidiana experientia, tum commune hominum judicium oſtendit.

§. XIII. ALII CONCEPTUS.

Fuga.

I. PRotoparentes noſtri rerum omnium creatarum potiebantur dominio: (Menſ 6. 1. n. 6.) *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus*; In ſignum homagii Deus ab iis exegit dumtaxat hunc actum obedientiæ: ne comederent fructum talis pomi. *De omni ligno Paradiſi comede: de ligno autem ſcientiæ boni, & mali ne comedas.* Tametſi etiam fame periiſſet, obedire tamen tenebatur; ad nobilem namque creaturæ ſtatum evectus, non ut hac, ſed futura frueretur vita, creatus erat. Ex tranſgreſſionis hujus inflicta pœna, in claram devenimus notitiam gravitatis peccati, quo homo offendit Deum. Caſui noſtro applicemus hanc hiſtoriam: bonorum innumerabilium, quibus liberaliſſimus, Deus noſter in præſenti vita nos ditavit, & infinitorum aliorum, quæ nobis præparavit futura, texamus catalogum: Bonorum noſtrorum non eget, aliud a nobis non prætendit, niſi ut non uſurpemus, & tribuamus nobis gloriam ipſi debitam ab omnibus creaturis; ergo ne adeo temerarii, & audaces erimus, ut illam ipſi ſurripiamus?

II. Inter alia dicta Jobi ſingulariter obſervandum eſt, quod dicat de dæmone: (Idem diſ. 1. n. 2.) *Habet fiduciam, quod influat Jordanis in os ejus.* Non meminit maris, pelagi, oceani, eſto inſatiabilis, ſed Jordanis, quia ſpiritu prophetico prævidebat, per hunc fluvium figurari, & denotari perfectos, & Sanctos: præterquam

enim

Digitized by Google

enim quod ſinu ſoo complexus eſt Arcam Domini, vidit Spiritum Sanctum in forma columbæ, & aquis ſuis (miniſterio manuum magni Baptiſtæ) baptizavit, & lavit Verbum æternum incarnatum. Ecce igitur myſterium, cur dicatur, quod diabolus ſperet abſorbere Jordanem, quia malignus hic ſpiritus inceſſanter deſiderat devorare innocentes: non per viam extorſionis, adulterii, apoſtaſiæ, ſacrilegii, aut ſimilium exceſſuum: bene quidem per vanam complacantiam, vanamque gloriam in propriis operibus, quæ alias perfecta eſſent, & ſancta.

Ibid. n. 2. III. Si Lucifer neque ipſum Dei Filium eximere voluit a ſuis aſſultibus, & in tentationibus (diſponente ita æterno ſuo Patre, ut per omnia fratribus aſſimilaretur: tentatum per omnia) cur expectavit ad trigeſſimum uſque annum; obſervate unam vocem in S. Matthæo, quæ non ponitur ſine myſterio: *Tunc Jeſus ductus eſt in deſertum a ſpiritu, ut tentaretur.* Aſt illud, *tunc*, ad quid refertur? Ad illud nimirum, quod idem S. Evangeliſta, & alii cum ipſo jam retulerunt de eminentiſſima ſanctitate Chriſti, cæleſti teſtimonio palam confirmata, & a Præcurſore in via Jordanis demonſtrata: *Ecce Agnus Dei*. Quamprimum igitur aſtutus ferpens advertit Redemptorem noſtrum donis, virtutibus, meritis omnibus cumulatum, nec poſſe ſibi occurrere ditiorem prædam, tentavit illum. *Tunc accedens tentator dixit ei*: Aſt qua via tentavit illum, aut quem modum fini, & ſcopo ſuo cenſuit eſſe congruentiorem aptioremque? Vanam gloriam; dæmon haud ſibi perſuadere poterat, Chriſtum eſſe Filium Dei, tametſi cælitus audiviſſet illius teſtimonium, nihilominus vana aura palpavit laude, & glorioſiſſimum hunc ei dedit titulum: *Si Filius Dei es*, petens ſimul lapides oblatos traſmutari in panes: *Dic ut lapides iſti panes fiant*. Non dixit, ſi eſuris, (obſervatio D. Chryſoſtomi eſt) ſed *ſi Filius Dei es*, videlicet, exiſtimans poſſe aliquid per laudum blandimenta ſuffurari: *Serpens erat callidior*. Poſt adhibitam omnem vafritiem, & ſagacitatem ſuam, efficacius, aptiuſque non adinvenit medium, quo, quem filium Altiſſimi ſuſpicabatur, daret præcipitem, quam vanam gloriam: hæc enim illa eſt, qua ſuffragante parantur aſſultus, ſtruuntur inſidiæ navibus opulentis, gratiæ mercibus oneratis.

Ibid. n. 3. IV. In republica apum bene ordinata ſunt aliquæ, quæ apparent eſſe apes, at non ſunt: fucus genus eſt inſecti, apis ſimilitudine, ſed majori corpore, quod non mellificat, neque operam aliquam præbet in faciendo opere, conſumit alimenta, quæ apes congeſſerunt. In anima alicujus hominis Chriſtiani reperietis nonnumquam multas apes, puta, virtutes, quæ componunt, menſæque præparant divinæ mel ſuaviſſimum. De ſimili ape S. Urbanus Papa dicebat Chriſto, loquens de Sancta Cæcilia: Quaſi apis argumentoſa tibi deſervit; at quid contingit frequenter arte, & opera diabolica? intervenit vana gloria, quæ devorat, & conſumit meritum omnium actuum virtutum, qui alias æterna digni erant remuneratione, eoſque plane inutiles reddit ob vanam complacentiam: virtutum fucus.

V. Judicum cap. 11. recenſetur hiſtoria, quæ caſui, & propoſito noſtro accomodari poteſt: *Ibid. n. 6.* Reportaverat Jephte de hoſtili exercitu victoriam: at quia Deo, ſi vinceret, votum fecerat, ut primum, quod ei domum redeunti, & triumphanti occurreret, offerret in ſacrificium: contigit, ut ei occurreret unigenita filia ſua cum tympanis, & choris. Obſervat Jephte (eſto temerarie) votum factum, ac propria manu obtulit filiam in holocauſtum. *Militia eſt vita hominis ſuper terram*: In præſenti vita ſtrenue pugnamus, & militamus vincendo pravos noſtros appetitus jejuniis, diſciplinis, vigiliis, ciliciis, eoſque voluptatibus ſuis, ad quas anhelant, privando. Aggredimur pariter mundum inimicum, ſpernendo mundum, ſpernendum nullum, ſpernendo noſmetipſos, ſpernendo denique ſperni, & contemni; humiliamus, & ſubjicimus nos alterius voluntati, & obedientiæ, mortificamus quoque appetitum vindicativum odii, remittimus injurias, benefacimus his, qui oderunt nos, ac plures alias victorias reportamus de pravis noſtris affectibus, & inordinatis paſſionibus, ut immarceſcibilis gloriæ potiamur corona. Verum ſæpe contingere ſolet, quod triumphantibus nobis occurrat vana gloria, non cum tympanis, ſed blandis laudibus: non cum choris ſed applauſibus, noſque intus exſtimulat, ut actus virtutum, dona, merita, cunctaque alia bona opera offeramus, & ſacrificemus vanitati, blandæ complacentiæ, & vanæ gloriæ.

VI. Numerorum cap. 19. mira alia præſcribitur ordinatio, non vacans myſterio: *Rabanus in cit. loc.* *Vas, quod non habuerit operculum, & ligaturam deſuper, immundum erit*: Quod ſi alias vas illud mundum, & purum eſſet, cur ut immundum, & ſordidum æſtimandum eſſet deficiente ligatura, & operculo? Quaſi vas ſine operculo, vel ligatura (Rabani verba ſunt) polluitur, qui per ſtudium oſtentationis patens, nullo velamine taciturnitatis operitur. Vaſa hæc operculo, & ligatura deſtituta illos ſignificant, qui opus aliquod devotionis exercent, v. gr. orationis mentalis, mortificationis, Communionis, aut opus exequuntur miſericordiæ corporalis, ut recipiant aliquem applauſum; tales igitur in conſpectu Dei ſunt tamquam vaſa immunda, & ſordida. Quapropter cæleſtis Magiſter conſtituit: *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem tuum in abſcondito, & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi*. S. Bernardus Ser. 8. in Cant. conſiderando hoc conſilium Evangelicum, ait: Orare volentes jubemur intrare cubiculum, ne coram orantibus laus humana orationis furetur fructum, fruſtretur effectum.

VII. Exod. cap. 20. legitur: *Quod ſi altare lapideum feceris mihi, non ædificabo illud* *Stephan. Cantuar. in alleg.* *de ſectis lapidibus; Si enim levaveris cultrum ſuper eum, polluetur*. Præcepti hujus rationem reddit Stephanus Cantuarienſis hiſce ver-

Digitized by Google

bis: Altare eſt mens hominis, ubi non eſt conſtruendum ædificium de ſectis, vel politis lapidibus; lapis enim non politur, niſi ut videatur, unde lapis, qui in fundamento ponitur, non ponitur, quia videri non poteſt; ille ergo conſtruit altare de ſectis lapidibus, qui ideo facit opera ſua, ut videatur: abſcondendum eſt opus, quia *juſtus*, ut ait Salomon, *quaſi fundamentum ſubſiſtit*; ſi ergo elevaveris cultrum, ideſt, opus tuum cura, & arte humana poliri volueris, polluetur.

Alapid. 4. n. 6. VIII. Pro Emblemate aliquando expoſitum fuit cælum ſtellatum cum hoc appoſito ſymbolo: *Pulchriora latent*: Et vere pulchriora in cælo abſcondita ſunt: ad eum modum de Sanctis, qui excellunt in ſpiritu, & perfectione, dicere poſſumus: quamvis forinſecus videantur illæ ecſtaſes, jejunia, ſolitudo, auſteritas, victus, conformitas, manſuetudo, charitas, ſimileſque excellentes virtutes, abſcondunt nihilominus dona, quæ eximiam eorum exprimunt, & teſtantur ſanctitatem, ut ſunt revelationes, viſiones, actus interni amoris divini, & alii hujuſmodi: *pulchriora latent*.

Petrus Damian. S. de S. Barbara. IX. In Apocalypſi S. Joannes cap. 4. ſe vidiſſe teſtatur præter alia: *Et quatuor animalia, ſingula eorum habebant alas ſenas in circuitu, & intus plena ſunt oculis, & requiem non habebant die, ac nocte dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Porro inter hæc animalia unum hominis habebat faciem: Et tertium animal habens faciem quaſi hominis, ubi obſervandum, eamdem viſionem referri ab Ezechiele Propheta, at hanc ille addit circumſtantiam: *Manus hominis ſub pennis eorum.* Quale illud myſterium, quod manus occultaverint ſub alis? per manus, uti ſatis notum eſt, intelliguntur opera: hæc igitur ſervi Dei abſcondunt, & ſubtrahunt ab oculis hominum; totum contrarium illi, quod faciunt Hypocritæ: Occultanda ſunt, fratres, bona, quæ agimus (B. Petri Damiani conſilium eſt) ne hæc in hujus vitæ itinere incauti portantes, latrocinantium ſpirituum incurſione perdamus.

Gloſſa in c. 2. Matt. X. Pulchre Gloſſa in Matthæum ſpeculatur, qua ratione tres Reges, ſeu Magi theſaurum ſuum, quem e longinquis regionibus ſecum aſportaverant, non aperuerint, niſi poſt acceſſum, & ingreſſum in tugurium Bethlehemiticum: apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Magnum religionis Sacramentum hic aperitur, ut fide prævia theſauros noſtros in via non pandamus, donec præteritis hoſtibus ſoli Deo ex occultis cordium offeramus. Ezechias, quia theſauros alienigenis prodidit, condemnatur in poſteris. Sancti, & ſapientes hi Reges theſauros ſuos non aperuerunt in Jeruſalem, multo minus in itinere, ſed in ſupremi dumtaxat Monarchæ, quem pannis involutum adoraverunt, præſentia; & quale inde documentum? habemus theſaurum in vaſis fictilibus; naturali propenſione nimis (proh dolor) avidi ſumus propriæ laudis, æſtimationis vanæ gloriæ; quapropter quos pro obtinenda æterna beatitudine accumulamus theſauros, quamdiu viatores ſumus, diligenter cuſtodire, nempe abſcondere debemus bona opera, & merita alterius vitæ, ne latrones, puta jactantia, vana complacentia, propria æſtimatio nobis hunc theſaurum ſuffurentur. Solum igitur in conſpectu Dei oportet illum aperire, id eſt, operari, ut Deo placeamus dumtaxat.

4

XI. Sapiens illa mulier, inſpecta eleganti Moyſi facie, tribus menſibus eum occultavit; videns eum elegantem, abſcondit tribus menſibus, non attenta feroci perſecutione tyranni illius, qui trangreſſoribus ſeveriſſimam minitabatur pœnam. Ex quo facto hanc elicit moralitatem Origenes, ſubdens: Ita nos debemus occultare bona, quæ facimus, ne demergantur in profundum inanis gloriæ. Præcipitur in Moyſe abſcondito, ne bonos actus in publico geramus, ne juſtitiam noſtram coram hominibus faciamus; niſi enim in occulto fuerit, diripietur ab Ægyptiis, & fluctibus ſubmergetur. *Origenes hom. 2.*

XII. S. Petrus Chryſologus explicans verba illa Chriſti: *Neſciat ſiniſtra tua*; ſic diſcurrit: Putas, quam vult neſcire alterum, qui te ipſum, qui facis, vult aliqua tui parte neſcire? Thema hujus ſermonis eſt: Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus. Movet igitur hoc dubium: Juſtitia, lux rerum, conſiliis non velatur obſcuris; Juſtitia, cum ſibi facto claret, omnes illuſtrat exemplo. Et quid eſt, quod eam Dominus coram hominibus non vult fieri, per quam ſtatum capiunt res humanæ? Et ubi eſt illud, *ſic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt?* Quomodo juſtitiam vult celare, cujus opera vult elucere? Et propoſito noſtro conformiter difficultatem ſolvit dicens: Fratres, hæc præceptio cæleſtis vult jactantiam tollere, auferre pompam, vanitatem demere, ſubmovere inanem gloriam, ſic juſtitiam vult celare. Juſtitia, quæ per ſe ſibi abundat ad gloriam, ſpectaculum populi, vulgi laudes, favores hominum, mundi gloriam, non requirit: a Deo genita cælum ſpectat, in oculis agit divinis, ſupernis virtutibus mixta, ſemper a Deo ſolo, ut glorificetur, expectat: ſed hæc eſt juſtitia, quæ ex Deo eſt; illa vero juſtitia, quæ eſt hypocriſis, juſtitia non eſt, mentitur oculis, fallit aſpectum videntibus illud, trahit populos, ſeducit turbas, famam vendit; edit clamorem: fit ſæculo, Deo non fit, mercedem rapit præſentem, præmium non quærit in futuro, cæcat oculos, cæca ipſa, non videns vult videri. *Petrus Chryſ. ſ. 9.*

XIII. Pulchre ſacer quidam Interpres deſcribit, qua ratione araneæ miro artificio retia ſua texant, & conficiant in circumferentiam: primo partiuntur quatuor filis æquali ſpatio a ſe diſſitis, & ad modum crucis diſtentis per quatuor partes, & ab his per circuitum deducunt alia fila, ita tamen ut ab omni parte æquales relinquant ſectiones: nectunt ſuas telas, inquit author ille, in quatuor circulorum quaſi ſectiones, quorum quælibet ſectio viginti item ſectiunculas alias, *Pineda in c. 27. Job v. 18.*

& ſi-

Digitized by Google

& fila viginti contineat, ut inſpicientibus curioſius conſtare poterit; octoginta circulis igitur, aut ſectionibus conſtat tela tota. Videbitis hanc beſtiolam, cum in labore ſuo occupata eſt, centies, ac millies mira velocitate hinc, & iude currentem, recurrentem, per gyrum duceutem fila, quandoque per tranſverſum eadem attexentem; ar quis ejus finis? eviſcerat ſe, enervatque, ur rete ſuum ordiatur, & perficiat. Sed quid? Unicus venti flatus, unicus motus ſcoparum diſſipat, deſtruit, ac ſecum tollit totum iſtum laborem. Ecce propriiſſimam pro caſu noſtro ſimilitudinem. Erit quiſpiam Deo ſerviens in timore, ſanctitate, & juſtitia, triginta, aut quadraginta annorum ſpatio, multa, & varia colliget merita bonorum operum, eleemoſynarum, jejuniorum, ciliciorum, mortificationum, orationum, diverſarum peregrinationum, operum miſericordiæ, tum ſpiritualium, tum corporalium: at denique quid erit? Vaſri ſerpentis infernalis ſtratagemate, concitabitur unicus flatus vanæ gloriæ, unicus actus propriæ complacentiæ, qui cunctos hos labores, & ſudores, tanto tempore exantlatos, apud Deum prorſus inutiles efficit, ac invalidos: *Omnia opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus*: Et quid inde ſequetur? Atteudite ipſum Dei oraculum, de quo ſcriptum eſt: ſpirituum ponderator eſt: *Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.*

S. Anſel. in cit. c. XIV. Joannis cap. 10. Redemptor noſter nobis demonſtrat, quis ſit mercenarius, & non paſtor, afferens: *Mercenarius autem, cujus non ſunt oves propriæ, dimittit oves, & fugit, & lupus rapit, & diſpergit oves.* In ſenſu morali varii dantur mercenarii, & quidem in ſenſu accommodo noſtro propoſito, docet S. Anſelmus, hominem deditum vanæ gloriæ eſſe hunc mercenarium, qui pro applauſu mundano vendit opera bona, quæ alias apud Deum inæſtimabilis eſſent pretii; & quia ex iis vanam concipit gloriam, non jam bona ſunt opera, eo quod privent ipſum immortali retributione: hujus uon ſunt oves propriæ, quia virtutes, quas in ſe ipſo cuſtodire videtur, ab eo ſunt alienæ. Notatu dignum verbum illud: *Omnia opera ſua faciunt, ut videantur*, ubi notat etiam D. Chryſoſt. ſubdens: Non hæc, aut illa, hoc vero expulit eos omnino a charitate. Qui operatur bene, ut videatur ſolum ab hominibus, is non operatur propter amorem Dei; unde neceſſario ſequitur, tales eſſe alienos a charitate, quæ ſola valorem confert actionibus noſtris, eaſque Deo gratas, ac æternæ vitæ meritorias efficit.

Joſeph. l. 1. antiq. XV. Joſephus Hebræus refert in templo Jeroſolymitano quotidie tale contigiſſe miraculum, quando nimirum pro offerendis ſacrificiis mactabantur boves, oves, aliaque animalia, eorumque profuudebatur ſanguis, nulla ibidem muſca viſa, vel etiam advolare auſa fuit; Econtra quando gentiles ſuis falſis diis iu ſacrificium offerebant carnes ſimilium animalium, tantus advolabat, comparebatque muſcarum uumerus, ut primario idolo ſuo impoſuerint nomen Beelzebub, quod idem eſt, ac Deus muſcarum. Curioſos vos eſſe haud ignoro, ut ex hoc miraculo percipiatis myſterium aliquod morale; Muſca eſt figura vitii hujus vanæ gloriæ; quemadmodum enim muſca, ſi adhæreat alicui unguento odoriſero, & ibidem moriatur, diſſipat, & perdit ejuſdem fragrantiam: Muſcæ morientes perdunt ſuavitatem unguenti; eadem proportione dicere poſſumus, quotieſcumque hoc vitium inhæſerit cordi, quod ſpirat bonum virtutis odorem (Chriſti bonus odor ſumus) ſuavem odorem boni exempli, charitatis, humilitatis, obedientiæ, &c. perdit, & diſſipat fragrantiam horum bonorum ſpiritualium; etenim Deus abominatur actiones illas, quas pallio devotionis, & pietatis tegimus, ut inde recipiamus gloriam vaniſſimam, & applauſum mundi, ſui inimici. Certum eſt, quod per ſacrificia antiquæ legis figurabantur noſtra bona opera; ſi igitur Deus miraculum patrare voluit, ue muſcæ advolarent proprius, & carnes attingerent, eo quod ſint (licet remote) umbra, & typus vanæ gloriæ; quanto magis in ſanctis, & chriſtianis noſtris actionibus abominabitur hoc idem vitium? Si Deus has muſcas proſcribebat, & exterminabat ab agnis, arietibus, vitulis, & bobus, qui mactabantur; quanto magis a noſtris operibus factis in lege gratiæ, puta orationibus, eleemoſynis; Confeſſionibus, Communione, & aliis ſimilibus vult exterminari, & proſcribi omnem vanitatem, omnemque pruritum propriæ æſtimatiouis, & complacentiæ?

XVI. Apud S. Matthæum plurimum hortabatur Dominus, ut, cum boni operis quidpiam exercemus, non imitemur peſſimum fictorum ſanctulorum morem, qui, cum bene aliquid agunt, id faciunt, ut plauſum ſibi apud ſpectatores conflent. Verba Domini apud Evangeliſtam ſic habent: *Cum facis eleemoſynam, noli canere tuba ante te, ſicut hypocritæ faciunt in ſynagogis, & in vicis, ut honorificentur ab hominibus, liberalitatiſque aliquam opinionem ſibi apud eos nundinentur; nam ſi ita feceris, tua te expectatio ludet, ſicut illos ſua fefellit. Amen enim dico vobis, receperunt mercedem.* Matth. 6. a. Vatablus hæc poſtrema vertit: *Abſtulerunt mercedem ſuam*, hoc eſt, ſibi ipſis ademerunt, & prodegeruut ſuam mercedem. Translatio Vatabii non cohæret ſatis, imo pugnare cum verbis Domini videtur. Cum enim Chriſtus affirmet, Hypocritas recepiſſe remunerationem ſuam, quomodo huic cohæret, quod Vatablus ait, abſtuliſſe ſibi, atque adeo perdidiſſe illam? Abſtulerunt, receperunt? Optime convenit utriuſque verbis; quodque Chriſtus ait, recepiſſe mercedem ſuam, id pulchre expoſuit Vatablus diceus, abſtuliſſe ſibi; quid ambiunt hypocritæ cum ſive ſtipem in egenos erogant, ſive aliud quid boni operis factitant? Reſpondet Chriſtus: *Ut honorificentur ab hominibus*, exiſtimationemque aliquam ſanctitatis apud eos obtineant, quorum levem favorem ſic iis rebus conſectantur, ut per eadem Deo placere non curent. Quid ergo dicit Deus? Itane vero, ait, perfidiſſimi, & propu-

Didac. Nyſſ. Do. 1. poſt Epiph. P. 1.

Digitized by Google

dioſiſſimi hominum hypocritæ, inanem popularis favoris ventum captare ſtudetis per hoc, quod bene agitis, ut meam gratiam hujuſque habeatis: Ego vos pro meritis habebo, faciamque, ut homines intelligant, & videant, non alio conſilio a vobis opera bona exerceri, quam virorum bonorum, & ſanctorum famam vobis paretis, ex quo conſequetur, ut offenſionem, ſiniſtramque exiſtimationem apud illos incurratis; adeoque & mea gratia excidatis, & nullam apud eos obtineatis, & omnium jacturam faciatis, jam nec mihi grati eritis, nec illis accepti, ſed his exoſi, & mihi inviſi. Itaque, & receperunt mercedem ſuam ab alienatione hominum mulctati, quorum plauſum, favoremque expetebant, & abſtulerunt mercedem ſuam, dum ſe ipſos deſtituerunt benevolentia Dei, quam ſibi demereri potuiſſent, niſi plauſus humani aucupes ſtulti eſſe voluiſſent.

Idem De. o. p.? E. piph. p.4. XVII. Ibat Chriſtus excitatum a mortuis filiam Jairi Archiſynagogi, & non admiſit quemquam ſe ſequi, niſi Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem Jacobi. Marci 5. 37. Voluit Elias revocare in vitam piæ viduæ, & hoſpitis ſuæ filium, eamque ob rem tulit eum de ſinu matris ejus, & portavit in cœnaculum, ubi ipſe manebat. 3. Reg. 17. 19. Hic jam in foribus occurrit dubitatio, quid cauſæ ſit, quod Chriſtus totius humilitatis conſummatiſſimus Magiſter ob oculos quinque teſtium redanimatæ puellæ miraculum perpetravit, cum Elias, & Eliſeus, quando ſimilia prodigia moliebantur, ita lucem deſugerunt, tamque ſecreto egerunt, ut ne matres quidem parvulorum, quos reſuſcitabant, coram adeſſe voluerint. Ingenioſa quæſtio, quam authori ſuo Abulenſi diſcutiendam relinquo. Is in cap. 9. Matthæi ſic reſp. Dicendum, quod hoc fuit, quia illi non ſuſcitabant mortuos, ad aliquid probandum, ſed ſolum ad benefaciendum, ideo teſtibus non egebant; Chriſtus autem miracula faciebat, principaliter ad oſtendendam virtutem ſuam, ut ſciretur, quod erat Meſſias, & quod erat Deus, ideo indigebat teſtibus miraculorum ſuorum; Hinc accipimus, valde occultandum eſſe opus bonum, cum ſolum ad benefaciendum dirigitur, ne quod a publico (quod proclive) damnum accipiat, & de vani plauſus ambitione tentetur, qui illud fecit.

XVIII. Theophylactus ait, pluvias, quæ
Ibidem. noctu decidunt, majorem plantis adferre utilitatem, & fertilitatem, quam quæ interdiu deſcendunt, hocque eam ob cauſam, quod per abſentem tunc ſolem delapſo humore diutius frui poſſint. Verba Theophylacti ex lib. 3. de cauſ. plantarum cap. 17. ſic habent: Nocturni imbres præſtant diurnis, ſic enim ut plantæ humore potiri amplius valeant, cum Sol non protinus illum conſumat. Subdit autem ſtatim magnus agriculturæ magiſter: Et tutius quoque ſic agi, nullum dubium eſt. Si ad ſpiritualem agriculturam hæc transferas, multo veriora reperies. Ut pluvia terram fertilem reddit, ſic animam bona opera fœcundant, ſed uberiorem tamen faciunt eam, ſi nocte irrorent, ſi lucis opera in tenebris fiant, ſi non in forum ad oſtentationem proferantur; & tutius ſic agi, nullum dubium eſt, quod extra periculum ſunt, quæ extra conſpectum hominum aguntur; experientiam huc adſciſco teſtem, & adſtipulatricem.

XIX. S. Athanaſius quæſt. 34. in Scriptur. *Ibidem.*
ſciſcitatur: quare cum diſcipulis ſuis poſt reſurrectionem ſuam Chriſtus edere voluit, nec alia pars eſt inventa, quam aſſi piſcis, & de apiario ſavo? quod de ſavo reſpondet, huc facit, & ſic habet: ſavum habuit propter ſignaculum, quo per Baptiſmum omnes fideles ſignavit; etenim theſaurus mellis, quanto magis munitus eſt a ſavo, tanto eſt tutior; Conſimili modo, & gratiæ divinæ tanto ſunt tutiores divitiæ, (in homine ſubaudi) quanto magis intra conſcientiam, velut alvearium quoddam abſconſæ; ut ergo ſavi tenacitate liquidum mel cohibetur, ne ex apiario in publicum profluens inimicarum beſtiarum voracitati exponatur: ſic curare debemus, ut opera noſtra bona occultemus, & arcæ ſolitudinis, ac receſſus includamus, & humilitatis cuſtodia ab infeſtis oculis defendamus, ut clavis adulterina vanæ gloriæ, quamtumvis ſecretum noſtrum aperire, & deoperire opera ea velit, non valeat.

XX. Novum pene accidit S. Bernardo, quod *Idem S. 1.*
nocte Chriſtus naſci voluit, cujus Natalis, *in die Ci.*
tam vehementer omnium ſæculorum votis ex- *P. 1.*
petebatur, quam erat faluti eorum, & remedio neceſſarius: Nonne ſatius fuiſſet, orbis lucem in media urbe Jeroſolymorum luce media exoriri, ut omnes tam immenſæ miſericordiæ opus agnoſcere, & plurimis verbis magnopere prædicare poſſent, quam quod Chriſtus ſe intra ſtabuli latebras retulerit, & obſcuræ noctis tenebris involverit, talique velut pallio contexerit, ut nemini eſſet conſpicuus? quid ergo nobis liber Sapientiæ. cap. 18. dicit? *Cum quietum ſilentium continerent omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet, Omnipotens ſermo tuus de cælo a regalibus ſedibus proſilivit?* Quis Rex ditionum ſuarum poſſeſſionem aditurus, non maximos, & magnificentiſſimos apparatus inſtruit, ut gloriæ ſuæ, ac potentiæ oſtentationem faciat? Quorſum ergo Chriſtus Regum ſupremus tam ſilenter, humiliterque in mundum advenit? S. Bernardo tam perſuaſum erat id ob unam maxime vanæ gloriæ cupiditatem damnandam factum, ut indignabundo ſimilis exclamarit: Jam vero nocte voluit naſci: ubi ergo ſunt, qui tam impudenter geſtiunt oſtentare ſemetipſos? Ita ille ſerm. 3. de Nativit. tamquam putarit, poſt tam luculentum ſubmiſſionis exemplum neminem poſſe vanæ laudis ambitu oblectari, niſi qui verecundiæ fines ſemel totos longe tranſierit. Itaque quo primum pede Chriſtus terram preſſit, eodem formam expreſſit, quam in vani plauſus contemptione imitari debeamus, tenebraſque nobis oſtendit, quas petere debeamus, cum lucis opera facere inſtituimus.

XXI. Sed quam divine nos ſui imitatione *Ibidem.*
ad

ad eamdem humilitatis virtutem, & vani plauſus contemptionem erudit, cum Sacramentum, ſub quo nobis ſemper corporaliter, quamquam iovisſibiliter, præſens adeſſet, inſtituit! Hoc opus relicti Corporis, & Sanguiois ſui in alimooiam noſtram, in cibum, & potum noſtrum, tam eſt admirabile, ut ſit omnium prodigiorum Dei quædam ſumma, & compendium, quod his verbis prædixiſſe, & prædicaſſe S. David videtur, cum ait: *Memoriam fecit mirabilium ſuorum miſericors, & miſerator Dominus, eſcam dedit timentibus ſe.* Pſ. 119. v. 45. forte an in hoc tanto opere, quo theſaurorum ſuorum infinitas copias, & ardentiſſimæ charitatis incendia oſtentat, oblitus ſuit nos docere, quomodo noſtra opera bona obtegere, & virtutes diſſimulare debeamus? Minime omnium, imo in hoc uno myſterio pluſquam in alio quopiam, hujus rei præceptiones, ac modos pulcherrimos tradit Angelicus Doctor S. Thomas, opuſc. 57. c. 8. ait, in hoc diviniſſimo Sacramento pateſcere veritatem vaticinii Iſaiæ, qui c. 45. v. 15. Deum Euchariſticis ſpeciebus tectum appellans dicit: *Vere tu es Deus abſconditus*, ſive *Deus abſconſionum*, (ut alii vertunt) *Deus Iſrael Salvator*. Abſconſionum autem plurium Deus dicitur, quia non unam tantum rem in Euchariſtia abſcondit, ſed plures, ſcilicet perſonam ſuam, opus, & modum, inquit Angelicus Eccleſiæ Doctor; latent omnia in hoc Sacramento, divinitas, humaoitas, corpus, anima, modus adeo, quo hæc ipſa ibi latent. Quorſum iſtud? Reſpondit Doctor glorioſus: In his diſcimus, in nobis quoque tria virtuoſe abſcondit, noſtram perſonam, opera noſtra bona, & bonorum operum intentionem. Sub ipſo Sacramento abſconditus Deus noſter abſcondere noſtra docet, ut, velut ille albo ſpecierum Sacrameotalium pallio circumtegit perſonam, opus, & modum, ita nos quoque abdamus, non ſolum, quæ bona facimus, ſed conſilium etiam, quo illa facimus, ut ſimus ipſi nobis quædam Sacramenta, dum ſecreta ſervamus, veloque modeſtiæ, & larva humilitatis celamus, ſi quid ex virtute agimus.

§. XIV. MISELLANEA.

Qualitas.

Caſſian. l. 11. inſt. I. PUlchre ſeniores noſtri naturam morbi hujus in modum cæpe, bulborumque deſcribunt, quæ uno decorticata tegimine, alio rurſus inveniuntur involuta, totieſque reperiuntur obtecta, quoties fuerint expollata.

II. Vires, & efficaciam gloriæ non male deſcripſit Ovidius, dicens. *Ovid. l. 4. de Ponto eleg. 2.*

Excitat auditor ſtudium, laudataque virtus
Creſcit, & immenſum gloria calcar habet.

III. Et alibi: *Ovid. l. 3. tri. l. 33. eleg.*

Denique non parvas animo dat gloria vires,
Et facunda facit pectora laudis amor.

IV. *Ardua per preceps gloria vadit iter.*

V. Propertius quoque idiſum confirmans canit: *Id. lib. 4. tri. ele. 2.*

Magnum iter aſcendo, ſed dat mihi gloria vires,
Non juvat ex facili lecta corona jugo.

VI. Trahimur omnes laudis ſtudio, inquit Cicero, & optimus quiſque maxime gloria ducitur. Ipſi illi Philoſophi etiam in illis libellis, quos de contemnenda gloria ſcribunt, nomen ſuum inſcribunt: in quo prædicationem, & nobilitatem deſpiciunt, prædicari ſe, ac nominari volunt. *Cicero pro Archia Poeta.*

VII. Duplex eſt gloria juxta Senecam. Una adumbrata, & ex populari rumore progenita, propagataque, quæ nec judicio provenit, nec firma perdurat: quam veluti vitium ſapiens minime expetit. Altera vera, & ſolida, ac durabilis, quæ ex conſenſu bonorum naſcitur; ſicut enim conſuetudo ſermonis eſt conſenſus eruditorum, ut Quintilianus ait, ſic conſentiens laus bonorum gloria appellatur; quam D. Auguſtinus dixit, eſſe opinionem hominum bene de nobis judicantium; hæc autem bonis viris non eſt contemoenda; cum ſapiens nou gloria, ſed conſcientia recte factorum virtutem metiatur. *Seneca in l. 19 epi. 1.*

XIII. Democritus dicere ſolebat: Oratio operis eſt umbra, ſignificans, laudem ex factis, non aliis qualitatibus naſci. *Laertius l. 9. c. 7.*

IX. Socrates hanc viam compendiariam ad gloriam dicebat: Si quiſque id ageret, ut, qualis haberi vult, talis ſit. *Cic. lib. 2. Offic.*

X. Antiqui vaoam gloriam per pavooem repræſentabant, quia hic pennas ſuas tunc potiſſimum explicat, & oſteotat, cum plurimos ad ſpectandum conveniſſe advertit. *Lanquis in Polya. f. 408.*

XI. Alii per bullam expreſſerunt, quæ inflata vix comparet, & iterum evaneſcit. *Ibid.*

XII. Plato dicebat, vitium inanis gloriæ eſſe veſtem, quæ omnium ultimo exuitur: Cui conſentiunt, teſte Lancizio, Sancti Patres, aſſerentes, eſſe origioe primum, & conſitu ultimum. *Lanciz. opuſ. 9. n. 279.*

XIII. Plinius ait, olim malum punicam, & vitem ſine ſoliis repertas, ſtirpe fructum tuliſſe, non palmite, & ramis; quod idem viri boni faciunt, non amantes folia laudis, & gloriæ. *Plinius l. 17. hiſt. nat. c. 25.*

XIV. Idem Plinius narrat, ad extremos fines Indiæ gentem Aſtomorum degere ſine ore, corpore toto hirtam veſtiri frondium lanugioe, halitu tantum viventem, & odore, quem natibus trahunt. His ſimiles ſunt inanis gloriæ amantes; os enim non habent ed Deum, & alios laudandos, veſtibus virtutum carent, foliis tantum apparentis virtutis ornantur, & aura vanæ gloriæ vivunt. *Idem l. 7. c. 2.*

XV. Tiſandri filius Hippoclides, cum Agariſtam Cliſthenis filiam ambiret, ideoque omnem artem, qua excellebat in ſaltatione, adhiberet, Pater Agariſtæ hac geſticulatione offenſus eidem dixit: Perdidiſti conjugem ſaltando, o Hippoclida. Idem plerumque, evenit ſic, qui hominum laudes venantur, ut, dum placere maxime volunt, diſpliceant. *Herodia. l. 6. ante fin.*

XVI. Epictetus nobile documentum quoad hanc materiam relinquens: ſicut Sol, ajebat, preces aut blandimenta non expectat, ut exoriatur, ſed ſtatim fulget, & ab omibus ſalutatur; ſic tu nec plauſus expectes, nec ſtrepitus vel laudes, ſed ſponte bene facias, & pariter, ac Sol carus eris. *Epict. apud Stob. de mag.*

Rodrig. p. 1. tr. 3. c. 9. XVII. Sicut inter verum Maritum, & adulterum hoc diſcrimen eſt, quod ille bonum prolis, hic ſolam voluptatem, quærit; ita inter veros Dei, & falſos amatores pariter hæc differentia eſt, quod illi ſolam Dei gloriam, hi hominum laudes, quærant.

Deut 15. v. 19. *ſ. Greg. mor. c. 41.* XVIII. Non fruſtra Deus in Deuteronomio præcepit: Non tondebis primogenita ovium; nam, ut S. Gregorius explicat, tondere primogenita ovium eſt occultationis ſuæ tegmine humanis oculis inchoantia opera bona denudare. Cum ergo vita noſtra ſimplex quid, atque innocuum inchoat, dignum eſt, ut ſecreti ſui velamina non relinquat, ne nudum hoc humanis oculis quaſi ſubducto vellere oſtendat.

Caſſian. collcq. 5. c. 21. XIX. S. Macarius perconſtanti cuidam, cur fame ab hora tertia in eremo pulſaretur, qui in cœnobio integris ſæpe hebdomadis refectionem ſine difficultate contempſiſſet? reſpondit: Quia nullus hic eſt jejunii tui teſtis, qui te ſuis laudibus nutriat; ibi autem te digitus hominum, & xenodoxiæ refectio ſaginabat.

Fuga.

Plinius l. 10. c. 3. nat. hiſt. XX. Ut fugiamus venenum inanis gloriæ, aquilam imitari oportet, quæ, quia Parias ſerpens pullis ejus inſidiatur, trahendo ad ſe ventum, ut eum veneno infectum ad pullos remittat, eoſque occidat, inſtinctu naturali lapidem (qui gagates vocatur, & venenum expellit) nido ſuo inædificat, & in illa parte, ex qua ventus ſpirat, collocat; Lapis autem hic Chriſtum ſpiritualiter denotat; qui contra ventum inanis gloriæ cordi inædificandus eſt.

Stapl. t. 1 inDo. 3. poſt Epip. XXI. Animalia, quæ olim Ezechiel vidit, quatuor habebant alas, quarum duabus corpora tegebant, duas ſurſum erectas habebant; hæ ſignificabant opera ſurſum tendentia, illæ timorem, & humilitatem, quibus ea ab hominibus abſcondunt.

Jac. Biltius. anthol. Sat. XXII. Nec male alius:

Eſſe Deo quiſquis cupiat mage fulgidus, ipſi
Hereat, & mundi ſpernat inane decus.
Nam quo mortales quiſquam eſt mage fulgidus inter,
Hoc minus eſt magno fulgidus ipſe Deo.

Boet. l. 2. metro 7. XXIII. Conſentit Boetius, ſic canens:

Quicumque ſolam mente præcipiti petit,
Summumque credit gloriam,
Late patentes ætheris cernat plagas,
Arctumque terrarum ſitum;
Brevem replere non valentis ambitum
Pudebit aucti nominis.

Seneca. XXIV. Sit tibi tam triſte laudari a turpibus, inquit Seneca, quam ſi lauderis ob turpia: Lætior eſto, quoties diſplices malis, & malorum de te æſtimationes pravas veram tibi laudationem adſcribe. Sectator epularum non de bene vivente, ſed de bene paſcente, laudabilem profert ſententiam.

Exod. 30. v. 38. XXV. Thymiama juxta ritum legis confectum Deus ſub interminatione mortis in uſus ſuos converti vetuit; quid autem aliud gloria, niſi honor ſoli Deo reſervatus?

Damnum.

XXVI. Puellæ filiæ Loth in monte patrem inebriantes de eo conceperunt; Super quo Origenes ita ait: Obſervare debes ne forte, cum effugeris flammas ſæculi ad inſtar Loth, & ad ſcientiæ altitudinem, velut ad quædam cacumina montis perveneris, tibi inſidientur duæ filiæ tuæ, a te non diſcedunt, ſed ſequuntur etiam cum aſcenderis ad montem, nempe vana gloria, & major ſoror ejus ſuperbia. Quæ idcirco filiæ dicuntur, quia non nobis extrinſecus veniunt, ſed ex ipſis operibus perfectionis naſcuntur. Vide ergo, ne de his generes filios, quia qui de his nati fuerint, non ingrediuntur Eccleſiam Dei. *Origenes apud Gr. l. c. cons. f. 602.*

XXVII. Cum olim accipiter inſultaſſet trochilo, quod muſcis tantum, & vermiculis viveret; reſpondit trochilus, non invidere ſe ipſi delicatam menſam perpetuo bello paratam, cum tamen ipſe viliore ſua menſa cum pace fruatur; timendum quoque, ne menſa illi ſua ſat caro conſtet pretio. Et ita contigit; nam paulo poſt accipiter columbis inſidiatus a ruſtico capitur; & ex turri in terrorem ſuſpenſus eſt, quo viſo trochilus dixit: Quam longe, o frater, vitæ tuæ conſultius fuiſſet, una mecum vermiculos in cibos legere, quam alienas aves inſectari? Applica ad gloriæ vanæ venatores. *Drex. in amuſ. l. 2. c. 4. §. 6.*

XXVIII. Agaſides ab Halicarnaſſeis in exilium relegatus eſt, quod tripodem, quem ludis obtinuerat, Deo non dedicaſſet, ſed domum retuliſſet. Quid ille, qui vitam ſuam Deo non dedicat? *Herod. l. 2.*

§. XV. AXIOMATA.

I. Ubi multa laus, ibi multa fraus.

II. Nec te collaudes, nec te culpaveris ipſe; *Buchler.*

Hoc faciunt ſtulti, quos gloria vexat inanis.

III. Qui ſe ſe laudat, laudis ſe munere fraudat;

Laus vera alterius ſemper ab ore venit.

IV. Laus propria ſordet.

V. Eſt nimium rarus, qui laudis non ſit avarus.

VI. Gloriæ ambitio virorum morbus eſt ſelicium. *Drex. in amuſ. 2. c. 4. §. 4.*

VII. Gloria umbra virtutis etiam invitos comitatur. *Ibid. §. 3.*

VIII. Gloria ſpernentem fovet, averſatur amantem. *Anonym.*

IX. Facilius eſt gloriam omnino fugere, quam rite quærere. *Drex. l. c.*

X. Vitam agit leporis, quicumque vanus auceps gloriæ eſt. *Ibid.*

XI. Gloriæ umbra eſt parva magnis, puſillis maxima. *Ibid. ex monaſt.*

XII. Compendio aſſequi vis gloriam? contemnito. *Trochai.*

§. XVI. AUCTORES.

I. Jeremias Drexelius in Amuſſi l. c. 4. & 5.

II. Joannes Buſæus in Panario V. Inanis gloria.

III.

III. Ludovicus Granatenſis in locis communibus f. 597.

IV. Bernardinus Roſignolius l. a. de diſc. c. 24.

V. Alphonſus Rodriquez p. s. tr. 3. c.a. & ſeqq.

VI. Euſebius Nierembergius de ador. in ſpir. & verit. l. 2. cap. 21.

VII. Joannes Caſſianus l. 11. de Inſtit.

VIII. Jacobus Alvar. de extinct. vitiorum t. 2. l. t. p. a. c. 15. & 56.

IX. Hadrianus Pyræus in apophtegmatis S. Ignatii l. 3. c. 11.

X. Mathias Faber conc. 3. in Fer. cin. & in Auctario them. 5. in Dom. 3. poſt Epiph. & the. 2. in Dom. 23. poſt Pentec.

XI. Thomas Stapletonus textu 2. in Dom. 3. Adv. & text. 3. poſt Epiph. & text. 6. in Dom. 4. Quadr. & text. 5. Dom. Paſſ. & text. 1. Dom. 5. poſt Pent. & text. 7. Dom. 7. poſt Pent. & text. 7. Dom. 10. poſt Pent.

XII. Joſephus Langius in Polyanthæa. Verbo Gloria.

XIII. Joſephus Manſi in Bibl. mor. tr. 95.

TITULUS CXLV.

VERBUM DEI.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Serar. in prolo. c.2. q. 2. I. ESt id, quod loquitur Deus, ut definit Serarius; ſic enim etiam Verbum increatum involvitur. Quod ſi tamen ſolum creatum Verbum, de quo hic potiſſimum ſermo erit, definire quis velit, dici poteſt, quod ſit ſermo a Deo immediate, vel mediate (per homines) prolatus.

Diviſio.

Jo.1.v.1. II. Dividitur 1. in *Increatum*, & *Creatum*. Illud eſt ipſa æterna Dei Sapientia, ſeu Filius Dei, de quo S. Joannes dixit: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Iſtud eſt Verbum Dei in tempore per Angelos, vel homines prolatum, de quo S. Paulus ad Hebræos locutus *Hebr. 1. v. 1.* eſt, dicens: Multifariam multiſque modis olim loquens Deus Patribus in Prophetis; noviſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio, quem conſtituit hæredem univerſorum.

2.Theſſ.2. v. 15. III. Subdividitur 1. in *ſcriptum*, & *non ſcriptum*. Illud eſt, quod in Scriptura, ſeu Bibliis continetur. Hoc eſt, quod a primo ſuo Authore ſcriptum non fuit, ſed ſolum oretenus traditum eſt, unde, & *Traditio* vocatur, de quo S. Paulus Theſſalonicenſibus dixit: Tenete traditiones, quas accepiſtis, ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam. Iterumque ſubdividitur in *divinam*, quæ ab ipſo Chriſto Apoſtolis tradita eſt, qualis eſt Sacramentorum materia: *Apoſtolicam*, quæ ab Apoſtolis accepta eſt, qualis eſt jejunium Quadrageſimæ, & quatuor temporum, & ſimilia: & *Eccleſiaſticam*; quæ nihil aliud eſt, quam conconſuetudo quædam antiqua, quæ, vel a Prælatis, vel a Populis inchoata, tacito conſenſu vim legis obtinuit.

IV. Subdividitur 2. in verbum *prædicatum*, de quo Chriſtus: Euntes in mundum univerſum prædicate Evangelium omni creaturæ; & *auditum*: de quo idem dixit ad turbas: Beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud. *Matt.16. v. 15.* *Luc. 11. v. 28.*

V. S. Bernardus aliam quamdam accidentalem aſſignat; dicens: Arbitror, non incongrue quinque lapidibus iſtis quinque partitum verbum intelligi, ſcilicet comminationis, promiſſionis, dilectionis, imitationis, & orationis. Horum quippe verborum late patens copia in divinarum reperitur ſerie ſcripturarum; & forte ipſa ſunt quinque verba, quorum meminit Paulus, malens quinque verba loqui in ſenſu, quam decem millia in lingua, &c. Jam vero collectos iſtos lapides, contra ſuperbiæ ſpiritum dimicaturus David in vaſe memoriæ ſuæ reponat, conſiderans, quanta nobis comminetur Deus, quanta promittat, quantam nobis exhibeat charitatem, & quam multa nobis ſanctitatis exempla proponat, quemadmodum denique orationum nobis ubique commendet inſtantiam. *S. Bern. ſ. in Do. 4. poſt Pent.*

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. JUſti ſunt omnes ſermones mei, non eſt in eis pravum quid, neque perverſum: recti ſunt intelligentibus, & æqui invenientibus ſcientiam. *Prov. 8. v. 9.*

II. Omnis ſermo Dei ignitus clypeus eſt ſperantibus in ſe: ne addas quidquam verbis illius, & arguaris, inveniariſque mendax. *Prov.30. v. 5.*

III. Non voluntate humana allata eſt aliquando Prophetia, ſed Spiritu Sancto inſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines. *2. Pet.1. v. 21.*

IV. Hæc omnia in figura contingebant illis; ſcripta ſunt autem ad correptionem noſtram. *1 Cor.10. v. 11.*

V. Habemus firmiorem Propheticum ſermonem, cui benefacitis attendentes, quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies eluceſcat, & lucifer oriatur in cordibus veſtris. *2 Petr 1. v. 19.*

VI. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis. *Pſa.118. v. 105.*

VII. Verbum ſapiens quodcumque audierit ſciens, laudabit, & ad ſe adjiciet: audivit luxurioſus, & diſplicebit illi, & projiciet illud poſt dorſum ſuum. *Eccl. 21. v. 18.*

VIII. Verba, quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus, & vita ſunt. *Joa. c.6. v. 64.*

IX. Qui ex Deo eſt, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis. *Joa. c.8. v. 47.*

X. Ignitum eloquium tuum vehementer, & ſervus tuus dilexit illud. *Pſal.118. v. 140.*

Neceſſitas.

XI. Niſi Dominus exercituum reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus. Audite verbum Domini, Principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei noſtri. Quo mihi multitudinem victimarum veſtrarum. *Iſ. c. 1. v. 9.*

XII.

Digitized by Google

Prov. 28. v. 9. XII. Qui declinat aures ſuas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.

Amos 8. v. 11. XIII. Ecce dies veniunt, dicit Dominus; & emittam ſamem in terram: non ſamem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi Verbum Domini.

Jere. 19. v. 15. Vid. & Jo. 12. v. 48. XIV. Ecce ego inducam ſuper civitatem hanc, & ſuper omnes urbes ejus univerſa mala, quæ locutus ſum adverſus eam: quoniam induraverunt cervicem ſuam, ut non audirent ſermones meos.

Heb. 2. v. 1. XV. Propterea abundantius oportet obſervare nos ea, quæ audivimus, ne forte pereffluamus.

Utilitas.

Heb. 4. v. 12. XVI. Vivus eſt ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens uſque ad diviſionem animæ, ac ſpiritus, compagnum quoque, ac medullarum.

2. Tim. 3. v. 16. XVII. Omnis Scriptura divinitus inſpirata utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia, ut perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus.

Rom. 15. v. 4. XVIII. Quæcumque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, ut per patientiam, & conſolationem Scripturarum, ſpem habeamus.

Matth. 4. v. 4. XIX. Non in ſolo pane vivit homo: ſed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei.

Joan. 17. v. 8. XX. Verba, quæ dediſti mihi, dedi eis: & ipſi acceperunt, & cognoverunt vere, quia a te exivi.

Sapient. 16. v. 26. XXI. Sciant filii tui, quos dilexiſti Domine, quoniam non nativitatis fructus paſcunt homines, ſed ſermo tuus hos, qui in te crediderint, conſervat.

Ja. c. 1. v. 21. XXII. Suſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras.

Luc. c. 11. v. 28. XXIII. Beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.

Pſal. 118. v. 130. vi. & v. 105. XXIV. Declaratio ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis.

Ja. c. 55. v. 11. XXV. Verbum meum, quod egreditur de ore meo, non revertetur ad me vacuum, ſed faciet, quæcumque volui, & proſperabitur in his, ad quæ miſi illud.

Pſ. 129. v. 5. XXVI. Suſtinuit anima mea in verbo ejus.

Pſ. 118. v. 11. XXVII. In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi.

Sap. c. 16. v. 12. XXVIII. Tuus, Domine, ſermo ſanat omnia.

Jere. 23. v. 29. XXIX. Numquid non verba mea ſunt quaſi ignis, dicit Dominus, & quaſi malleus conterens petram?

Idem c. 20. v. 9. XXX. Factus eſt ſarmo Dei, quaſi ignis exeſtuans in corde meo.

Eph. c. 6. v. 17. XXXI. Aſſumite gladium Spiritus, quod eſt verbum Dei.

Pſ. 67. v. 12. XXXII. Dominus dabit verbum Evangelizantibus virtute multa.

Jo. c. 10. v. 27. XXXIII. Oves meæ vocem meam audiunt: & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum.

Idem c. 5. v. 24. XXXIV. Amen, amen dico vobis, qui verbum meum audit, habet vitam æternam.

Jucunditas.

XXXV. Inventi ſunt ſermones tui, & comedi eos, & factum eſt mihi verbum tuum in gaudium, & in letitiam cordis mei. *Jerem. c. 15. v. 16.*

XXXVI. In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus divitiis. *Pſ. 118. v. 14.*

XXXVII. Beatus, quem tu erudieris, Domine, & de lege tua docueris eum. *Pſ. 93. v. 12.*

XXXVIII. Quam dulcia facibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo. *Pſ. 118. v. 103.*

XXXIX. Favus diſtillans labia tua, ſponſa: mel, & lac ſub lingua tua. *Cant. 4. v. 11.*

Verbum Dei audiendum.

XL. Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis. *Jo. 8. v. 47.*

XLI. Ponite hæc verba mea in cordibus, & in animis veſtris, & ſuſpendite ea pro ſigno in manibus, & inter oculos veſtros collocate. *Deut. 11. v. 18.*

Faciendum.

XLII. Eſtote factores verbi: & non auditores tantum, fallentes voſmetipſos. *Vid. Jac. 10. v. 27.*

XLIII. Fili mi, cuſtodi ſermones meos, & præcepta mea reconde tibi. *Jac. 1. v. 22.*

XLIV. Non auditores legis juſti ſunt apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur. *Prov. 7. v. 1.*

XLV. Si quis auditor eſt verbi, & non factor, hic comparabitur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo; conſideravit enim ſe, & abiit, & ſtatim oblitus eſt, qualis fuerit. *Rom. 2. v. 13.*

XLVI. Omnis, qui audit verba mea &, non facit, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificavit domum ſuam ſupra arenam: & deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & fuit ruina illius magna. *Jac. 1. v. 23.*

XLVII. Qui perſpexerit in legem perfectam libertatis, & permanſerit in ea: non auditor obliviosſus factus, ſed factor operis; hic beatus in facto ſuo erit. *Matt. 7. v. 26.*

Prædicandum.

XLVIII. Prædica verbum, inſta opportune, importune; argue, obſecra, increpa, in omni patientia, & doctrina. *Jac. 1. v. 25.*

XLIX. Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum. *2. Tim. 4. v. 2. Iſ. 58. v. 1.*

L. Notum facio vobis Evangelium, fratres, quod evangelizatum eſt a me: quia non eſt ſecundum hominem; neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti. *Gal. 1. v. 11.*

LI. Euntes in mundum univerſum prædicate Evangelium omni creaturæ. *Marc. 16. v. 15.*

Damnum neglecti Verbi Dei.

LII. Cor fatui quaſi vas confractum, & omnem ſapientiam non tenebit. Verbum ſapiens quodcumque audierit ſcius, laudabit, & ad ſe adjiciet. *Eccl. c. 21. v. 17.*

LIII. Hæc dicit Dominus: Si non audieritis me, ut ambuletis in lege mea, quam dedi vobis, ut audiatis ſermones ſervorum meorum *Jer. c. 26. v. 4.*

Pro-

Digitized by Google

Prophetarum, quos ego miſi ad vos, & non audiſtis. Dabo domum iſtam ſicut Silo, & urbem hanc in maledictionem cunctis gentibus terræ.

Ib. c. 6. LIV. Cui loquar? & quem conteſtabor, ut audiat? Ecce incircumciſæ aures eorum, & audire non poſſunt: Ecce verbum Domini factum eſt eis in opprobrium, & non ſuſcipient illud.

v. 10. Jo. c. 12. v. 48. LV. Qui ſpernit me, & non accipit verba mea, habet, qui judicet eum; ſermo, quem locutus ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die.

Hebr. c. 2. v. 1. Vid. etiam Matt. c. 7. v. 26. LVI. Propterea abundantius oportet obſervare nos ea, quæ audivimus, ne forte pereffluamus: ſi enim, qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis prævaricatio, & inobedientia accepit juſtam mercedis retributionem, quomodo nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem?

§. III. EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

S. Greg. ho. 4. ſup. Evang. I. PLus eſt, verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere, quam ventrem morituræ carnis terreno cibo ſatiare.

S. Aug. l. 22. cont. Fa. c. 61. II. Scriptura, ut fidelis ſpeculi nitor, nullius accipit adulandam perſonam, ſed ad laudanda, & vituperaoda hominum facta, illis ipſa indicat, vel legentibus judicanda proponit.

S. Ambr. l. 7. ep. 44. III. Mare eſt Sacra Scriptura, habens in ſe ſenſus profundos, altitudinem propheticorum ænigmatum, in quod mare plurima introeunt flumina: ex hujus fluminis plenitudine quicumque acceperit, elevat vocem ſuam: ex hoc flumine aqua ſaliens in vitam æternam, quæ lætificat civitatem Dei.

S. Greg. l. 2. mor. c. 33. IV. Scriptura Sacra cibus eſt nobis in obſcurioribus, quia quaſi exponendo frangitur, & mandendo glutitur: potus eſt in locis apertioribus, quia ita abſorbetur, ſicut invenitur.

Idem l. 19. mor. c. 28. V. Arcus eſt Scriptura, de qua ad corda hominum, ſicut ferientes ſagittæ, ſic terrentes ſententiæ veniunt. Hunc autem Deus intendit, quia per Scripturas peccatoribus minas exhibet: in eo paravit vaſa mortis, quia ſecundum eloquii ſui ſententiam eos, qui nunc corrigi negligunt, reprobos damnat.

S. Aug. ep. 3. ad Vol. VI. Tanta eſt Chriſtianarum profunditas litterarum, ut in eis quotidie proficerem, ſi eas ſolas ab ineunte pueritia uſque ad decrepitam ſenectutem maximo otio, ſummo ſtudio, meliore ingenio conarer addiſcere, in quibus laset altitudo ſapientiæ, ut animoſiſſimis, acutiſſimis, flagrantiſſimiſque cupiditate diſcendi hoc contigat, quod eadem Scriptura quodam loco habet: Cum conſumaverit homo, tunc incipiet.

Idem l. 2. de Trin. VII. Scriptura, & creatura ad hoc ſunt, ut ipſa quæratur, ipſa diligatur, & qui ipſam creavit, & qui illam inſpiravit.

Idem l. 2. in Gen. c. 29. VIII. Sic loquitur S. Scriptura, ut altitudine ſuperbos irrideat, profunditate attentos terreat, virtute magnos paſcat, affabilitate parvulos nutriat.

Bello. l. 1. par. 1. diſ. 10. ſpi. IX. A quocumque proferatur verbum Dei, non eſt attendendum a quo proficiſcatur verbum, ſed cujus ſit verbum, quia Math. 10. dicitur: *Non vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.*

Ambroſ. in Pſal. 118. X. Quomodo poſſunt verba Dei dulcia eſſe in faucibus tuis, in quibus eſt amaritudo nequitiæ?

Greg. moral. XI. Verba Dei tunc verius mens intelligit, quum in ejus ſenſum ipſum quærit.

Auguſ. in Pſal. 118. XII. Cuſtoditio verborum Dei intelligenda eſt operatione præceptorum; fruſtra enim cuſtodiuntur memoria, ſi non cuſtodiuntur & vita; nam verba Dei tenendo agunt quidam ne obliviſcantur, nec agunt vivendo, ne corrigantur.

Neceſſitas.

S. Aug. in Pſ. 36. XIII. Tentavimus conſolari eum de verbo Dei, ſed ille non erat de ſapientibus formicis; quæ ſibi æſtate collegerunt, unde hyeme vivant. Cum enim res ſunt tranquillæ, tunc homo ſibi debet colligere verbum Dei, & recondere in imis cordis ſui, quemadmodum formica abſcondit in cavernoſis penetralibus labores æſtatis; per æſtatem enim vacat hoc agere; venit autem hyems, ideſt, intervenit tribulatio, & niſi intus invenerit, quod edat, neceſſe eſt, ut fame diſpereat; iſte enim ſibi non collegerat verbum Dei.

S. Bernar. t. 2. ſ. 10. er. 3. c. 2. XIV. Quid eſt fides, niſi humanæ intelligentiæ lumen? Et unde in hoc lumine illuminantur Chriſtiani, niſi per verbum Dei? Ideo dicitur ad Rom. 10. *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei*: Ergo ſi deficeret verbum Dei in mundo, deficeret fides Chriſti, & omne lumen neceſſariæ veritatis.

S. Chryſ. t. 2. ſ. 47 XV. Apud nos homo eſt, non is tantum, qui pane veſcitur, ſed qui priuſquam de ullo cibo, divinis, ac ſpiritualibus eloquiis perfruitur. Hoc autem hominem eſſe, diſce ex his, quæ Chriſtus effatus eſt: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Itaque duplex vitæ noſtræ eſt alimentum, unum deterius, alterum vero præſtantius, & hoc præcipue capeſſendum eſt, ut & animam alere poſſimus, neque fame illam torqueri ſinamus.

S. Aug. de doct. Chri. XVI. Titubat fides, ſi divinarum Scripturarum vacillet authoritas. Porro fide titubante ipſa etiam charitas langueſcit.

Utilitas.

S. Chryſ. ſup. Mat. 24. XVII. In Scripturis ignorans invenit, quod diſcat: contumax, quod timeat: laborantes præmia, puſillanimis mediocris juſtitiæ cibos, qui, etſi pinguem non faciunt animam, mori tamen non permittunt. Qui autem eſt magni animi, invenit ibi ſpirituales eſcas, quæ perducant eum prope ad Angelorum naturam: qui vero eſt vulneratus a diabolo invenit in eis cibos medicinales, & ſalutem per pœnitentiam.

S. Iſid. l. 3. de ſum. bono. XVIII. Germinum confert donum lectio Scripturarum ſanctarum, ſive quia mentis intellectum erudit, ſeu quod a vanitatibus mundi abſtractum hominem ad amorem Dei perducit.

S. Ambr. in ſer. 40. XIX. Quiſquis verbo Chriſti paſcitur, terrenum

Digitized by Google

num pabulum non requirit. Nec enim poteſt panem ſæculi capere qui pane reficitur Salvatoris. Negligit famem corporis, qui pabulo lectionis intendit: nec ventris curam habere poterit, qui alimentum cibi cæleſtis acquirit; ipſa enim omnium refectio eſt, quæ ſaginat animam, quæ impinguat viſcera, eum de divinis Scripturis cibum eloquii perennis accipimus.

S. Bern. ſ. 85. ſup. Cant. XX. Quærit anima verbum, cui conſentiat ad correctionem, quo illuminetur ad cognitionem, cui innitatur ad virtutem, quo reformetur ad Sapientiam, cui conformetur ad decorem, cui maritetur ad fœcunditatem, quo fruatur ad jucunditatem.

S. Chryſ. ho. 63. de ira. XXI. Omnium medicinarum theſaurus divinæ Scripturæ ſunt, &, ſive ſtultitiam exuere, ſive affectus ſedare, ſive pecuniarum cupiditatem expellere, ſive dolores contemnere, ſive fortem animum induere, ſive adverſa æquo animo tolerare velimus, quam plurima hinc remedia invenire poſſumus.

S. Ambr. l. 6. ep. 43. XXII. Paradiſus eſt S. Scriptura, in quo arbor vitæ bonos fructus facit, & æternæ ſpei mandata diffundit per univerſos populos.

S. Cyprian. in Pſ. 118. XXIII. Omnis doctrina cæleſtis lux nobis ad iter vitæ eſt, quæ, lucernæ modo, in hac nocte ſæculi præferenda eſt, cum aliquid, aut agimus, aut cogitamus, aut loquimur, ut ea in omnem progreſſum cujuſcumque operationis utamur.

S. Hier. in epiſt. ad Dam. XXIV. Utere S. Scripturæ lectione vice ſpeculi, fœda corrigendo, pulchra conſervando, & pulchriora faciendo; Scriptura enim ſpeculum eſt; fœda oſtendens, & corrigi docens.

S. Aug. ho. 2. ex 50. XXV. Qui verbum Divinum libenter audit, in aures animæ de Patria Paradiſi tranſmiſſas ſe ſuſcepiſſe non dubitet.

S. Hier. ep. ad Demet. XXVI. Ama Scripturas ſanctas, & amabit te ſapientia: dilige eam, & ſervabit te: honora illam, & amplexabitur te.

S. Cipr. de orat. Dom. XXVII. Evangelii præcepta, fratres dilectiſſimi, nihil ſunt aliud, quam magiſteria divina, fundamenta ædificandæ ſpei, firmamenta corroborandæ fidei, munimenta fovendi cordis, gubernacula dirigendi itineris, præſidia obtinendæ ſalutis.

Idem ho. 8. de pan. XXVIII. Eadem Divina quædam, & ineffabilis eſt paſſionum extinctio: nam, & ſpinas paſſionum extirpat, telluremque puram reddit, ſeminaque dimittit pietatis, atque ad vigorem fructum agit.

S. Chryſ. hom. 2. in Geneſ. XXIX. Eſt Eccleſia Dei mercatus quidam ſpiritualis, medicamentorumque officina animabus; & par eſt, ut, ſicut qui ad nundinas venimus, inde multis mercibus conquiſitis redeamus; vel quaſi e Medici domo, receptis, quæ animabus noſtris congruunt, medicamentis, exeamus.

S. Anton. Paduan. in ſexag. XXX. Vide, quam congrue dicitur verbum Dei, ſemen: ſicut enim in terra ſemen ſeminatum germinat, & creſcit: Primo enim, ut dicitur Marc. 4. facit herbam, & deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica: ſic verbum Dei ſeminatum in corde peccatoris, primo facit herbam contritionis, ſecundo ſpicam confeſſionis, quæ ſe in altum erigit per ſpem remiſſionis. Tertio plenum frumentum ſatisfactionis, de quo Pſal. 64. valles, ideſt, humiles pœnitentes abundabunt frumento ſatisfactionis, ut pœna reſpondeat culpæ.

XXXI. Verbum, quando eſt prædicatum digne, & auditum devote, illuminat auditores in cognitione ſpiritualium; quia illa, quæ ſunt fidei, per aures debent intrare in corde, non per oculos, nec aliter. Ita ſunt alta, & tranſcendentia illa, quæ fidei ſunt, quod non poſſunt intrare in corde, niſi per aures, v. g. vos creditis, quod quando homo moritur, & anima ſeparatur a corpore, quod vivit, & vadit in Paradiſum, ſi fuit bonæ vitæ, vel in purgatorium; vel, ſi fuit impœnitens, in infernum: iſta veritas non intrat in corde veſtro per oculos, quia non poteſtis videre animam, quando recedit a corpore, quantumcumque reſpiciatis: ſed iſta veritas intrabit per aures, quia ita dicit Apoſtolus: *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti.* *S. Vinc. Fer. ſ. 4. in Dom. 3. poſt Paſc.*

XXXII. Innumeras utilitates facit verbum Dei in anima, ut ait Bernardus; nam frœnat eam a peccatis, vivificat, illuminat, inflammat, mundat, paſcit, confirmat, ſanat, fœcundat, emollit, & totius boni capacem facit; Etenim verbum Dei eſt frænum, vita, lux, ignis, cibus, medicina, virtus, & purificatio cordium. *S. Thom. Vill. T. in ſexag.*

XXXIII. Ibi bonum conſilium, ubi bonum eſt Dei verbum. Miſit Deus Verbum ſuum, ut ſanaret hominem, non ut perderet. Hoc verbum medicina eſt. *S. Ambr. in Pſ. 49.*

XXXIV. Sæpe ad auditum ejus mollitur, & cedit illa otioſa duritia cordis, in qua homo non ſentit ſe, nec alium veretur; Pietate non flectitur, nec precibus removetur, exemplis non inducitur, minis non terretur, beneficiis induratur, non eruditur flagellis, frontoſus ad turpia, pronus ad illicita, ſubdi neſcitus, niſi cum reſiſtere non poteſt. Et in omnibus exemplum ſit tibi Pharao cordis duri: ſancta eſt enim violentia, & virtus verbi Dei, ut non ſit cor petrinum, & durum, quod ſentiens vires illius non confringatur, & emolleſcat: Unde Jerem. 23. *Verba mea ſunt quaſi ignis ardens, dicit Dominus, & quaſi malleus conterens petras.* In vitis Patrum, ait Joannes Abbas: Quid durius lapide? quid mollius aqua? Et tamen. *S. Bernardinus s. 2. ſ. 3. in Do. 1. Quad.*

Gutta cavat lapidem, non bis, ſed ſæpe cadendo:

Sic verbum Dei cor durum aperit ad timorem, & amorem Dei. Unde Pſal. 17. 9. *Ignis a facie ejus exarſit*, id eſt, ardens a notitia verbi Dei deſcendit: carbones, id eſt, homines in peccatis excæcati, ſuccenſi ſunt ab eo.

Jucunditas.

XXXV. Nunc feſtinemus cæleſte Manna ſuſcipere; iſtud enim Manna, prout vult quiſque, talem ſaporem ſapit. Audi enim & Dominum dicentem his, qui accedunt ad ſe: *Fiat tibi ſecundum fidem tuam.* Et tu ergo ſi verbum Dei, quod in Eccleſia prædicatur, tota fide, & tota devotione ſuſcipias, fiet tibi ipſum verbum, quodcumque deſideras, v. g. ſi tribularis, conſolatur te, dicens: *Cor contri-* *S. Auguſ. S. 91. de temp.*

tritum, & humiliatum Deus non deſpicies. Si lætaris proſpere, cumulat tibi gaudium, dicens: *Lætamini in Domino, & exultat juſti.* Si iracundus es, mitigat te, dicens: *Dominus ſanat omnes languores tuos.* Si paupertate conſumeris, conſolatur te, dicens: *Dominus ſuſcitat de terra inopem, & de ſtercore erigit pauperem.* Sic ergo Manna verbi Dei reddit in ore tuo ſaporem, quemcumque volueris.

ſ. Bern. ſer. 10. in Can. Do.

XXXVI. Verba Dei ſunt paſcua vitæ, refectio animæ, dulcedinis pocula, dilectorum Chriſti lætificantia corda, chariora diligentibus Chriſtum ſuper aurum, & lapidem pretioſum multum, & dulciora ſuper mel, & favum.

ſ. Greg. l. 6. c. 9. mor.

XXXVII. Manna habet omne delectamentum, & divinus ſermo omnibus congruens qualitati audientium condeſcendit, quem, dum electus quiſque utiliter juxta modum ſuum intelligit, quaſi acceptum manna in voluntarium ſaporem vertit.

ſ. Baſil. hom. 2. de jejun.

XXXVIII. Quoties Epiſcopi, & Sacerdotes in Eccleſia prædicant, toties convivium præparatur; in hoc autem convivio tales potiones, taliaque infirmis antidota anteponuntur, quibus cæci illuminantur, paralytici curantur, mortui reſuſcitantur, omneſque morbi, omneſque infirmitates ſanantur.

ſ. Bern. in Cant.

XXXIX. Favus diſtillans labia tua, expoſitio Sacrarum Scriptorum, mel & lac in doctrina tua ſub lingua tua, eo quod lacte parvulos nutris, in melle diverſorum vulnerum, peccatorum putredines tollis.

Dignitas.

ſ. Hilar. in Pſ. 135.

XL. Si in viris prudentibus expectari id maxime ſolet, ut ea, quæ loquuntur, gravitate eorum, doctrinaque digna ſint, omniſque ſermo non ſit fortuitus, & vagus, ſed ex rationabilibus cauſis profectus, & expectationi audientium utilis, & authori cognitus differentium. Quanto magis id cæleſtibus eloquiis opinandum eſt, ut, quidquid in his exceſſum eſt, divinum, rationale, & perfectum eſſe exiſtimetur.

ſ. Aug. 15. ſuper Geneſ.

XLI. Major eſt hujus Scripturæ authoritas, quam omnis ingenii humani perſpicacitas.

Idem in hom.

XLII. Tanta, ac talis eſt divinæ Scripturæ ſublimitas, ut non ſolum verba, quæ a Sanctis, vel ab ipſo Domino dicta referuntur, ſed etiam circumſtantiæ rerum, quæ ſimpliciter poſitæ videntur, ſpiritualibus ſint plenæ myſteriis.

Æquitas.

ſ. Aug. e. 10. hom. 26.

XLIII. Vellem ſcire, ſi ab illa hora, qua verbum Dei prædicari cœperit, ſemper pretioſiſſimas gemmas, & inaures, vel annulos aureos erogare volemus utrum ſtare, vel accipere vellent filiæ noſtræ? ſine ulla dubitatione, cum grandi ambitione, quæ illi offeruntur, acciperent. Nos vero, quia ornamenta corporalia offerre nec poſſumus, nec volumus, ideo non libenter audimur; ſed non eſt juſtum, ut ſpiritualia miniſtrantes ſuperflui judicemur. Qui enim verbum Dei libenter audit, inaures, de patria Paradiſi tranſmiſſas, ſe ſuſcepiſſe non dubitet.

ſ. Bern. ſerm. 25. n. 3. c. 7.

XLIV. Interrogo vos fratres, vel ſorores, dicite mihi, quid vobis plus videtur. Corpus Chriſti, an verbum Chriſti? Si verum vultis reſpondere, hoc dicere debetis, quod non ſit minus verbum Dei, quam Corpus Chriſti? Et ideo quanta ſolicitudine obſervamus, quando nobis Corpus Chriſti miniſtratur, ut nil ex ipſo e manibus noſtris in terram cadat; tanta ſolicitudine obſervemus, ne verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliud aut cogitamus, aut loquimur, de puro corde depereat; quia non minus reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit, quam ille, qui Corpus Chriſti ſua negligentia in terram cadere permiſerit.

ſ. Aug. in ferm. quodlib.

Audiendum.

ſ. Bern. ſer. . in feſto SS. . & Pauli.

XLV. Unum timeo, ne toties audita verba ſalutis vileſcere nobis incipiant, tamquam verba. Vilis ſiquidem, & volatilis res verbum hominis, nullius molis, nullius ponderis, nullius pretii, nullius ſoliditatis. Aerem verberat, unde, & verbum dicitur, & ſicut folium, quod vento rapitur, effluit, & non eſt, qui conſideret. Nemo veſtrum, fratres, accipiat, nemo ſic deſpiciat verbum Dei: dico enim vobis bonum illi fuiſſet, ſi non audiſſet homo ille. Fructus vitæ ſunt verba illa, non folia, & ſi folia, ſed aurea ſunt, proinde non parvi pendantur, non pertranſeant non prætervolent. Ipſa quoque *colligit fragmenta, ne pereant.* Terra enim, quæ ſæpe ſupervenientem ſuſceperit imbre, ſi non fecerit fructum, terra reproba eſt, proxima maledicto.

ſ. Greg. l. 16. mor. c. 16.

XLVI. In ſinu cordis abſcondemus, quando mandata illius non tranſitorie, ſed implendo opere audiemus. Hinc eſt, quod de ipſa Matre Virgine ſcriptum eſt: *Maria autem conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.*

Prædicandum.

ſ. Proſper l. 2. de vit. cont. c. ult.

XLVII. Prudentibus viris non placent phalerata, ſed fortia: quando non res pro verbis, ſed pro rebus enumerandis verba ſunt inſtituta.

ſ. Chryſ. ſ. 38.

XLVIII. Verborum floſculos non quæramus; qui maturitatis fructum quærit, deſpicit amœna camporum.

ſ. Aug. hom. 20. ex. 50.

XLIX. Ego quid ſum, niſi cophinus ſeminatoris? ille in me ponere dignatus eſt, quæ vobis ſpargo: nolite attendere ad utilitatem cophini, ſed ad claritatem ſeminis, & poteſtatem ſeminatoris.

ſ. Greg. hom. 12. in Ezech.

L. Ut prædicandi veritas ſervetur, vivendi altitudo teneatur.

§. IV. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Verbum Dei æſtimatum, ſ. ejus dignitas.

Luc. 2. v. 19.

I. Beata Virgo, ut Lucas teſtatur, omnia verba, quæ Chriſtus loquebatur ad ipſam, conſervabat in corde ſuo.

Eſdr. 2. c. 8.

II. Sed & de Eſdra narrant S. Litteræ, quod, cum librum legis populo prælegeret, tantus in eo clamor, & tumultus fuerit excitatus, ut compulſi ſint Levitæ populo ſilentium, & quietem imperare. Sed & aures populi omnes

Digitized by Google

omnes erant erectæ ad librum, licet a maoe uſque ad mediam diam legeretur.

Luca 4. & Marc. 3. III. Cum Chriſtus in terris concionaretur, turbæ irruebaut in eum, ut audirent verbum ejus, ita ut neque poſſet paoem manducare.

Act. 17. IV. Cum Paulus, & Silas Berœam veniſſent, nobiliores ſuſceperunt verbum cum omni aviditate.

Euſeb. Cæſ. l. 4. de vit. Conſtant. V. Conſtantinus Imperator Euſebium Cæſarienſem concionantem audiens, non niſi ſtare voluit, dicans: Verbum Dei a ſtantibus audiri debere, ut altius animo inſideat, v. n. 19.

VI. B. Franciſca a Jeſu diſcalceata magna voluptate, & copioſo lacrymarum imbre verbum Dei excipiebat; cumque interrogaretur, quomodo interdum conciones tam ineptas tanta cum voluptate audire poſſet? reſpondit: Peregrini, exuleſque qui litteras, aut nuotios de patria, cognatis, aut amicis audiunt, parum admodum de eleganti eorum elocutione, aut litterarum ſtylo curant, dummodo gratiſſimam habeant narrationem; quidni ergo, quicumque; peregrinamur a Domino, etiam minus diſerte de eo narrantes libentiſſimis auribus, ac animis hauriamus?

Engelgr. p. 2. Luc. Evang. Dom. Sexag. §. 2. VII. Margarita conjux Ludovici XI. tranſiens atrium quoddam, cum coſpexiſſet Alanum Oratorem valde diſertum dormientem, acceſſit, & oſculum genis impreſſit. Cuidam vero miranti, & dicenti, cur hominem tam deformem oſcularetur? reſpondit: Non hominem, ſed os illud aureum exoſculor, e quo tot flumina ſalutaris doctrinæ ac moralis prudentiæ profluxerunt.

r. Aug. ep. 19. ad S. Hier. VIII. S. Auguſtinus dicebat: Ego ſolis iis Scripturarum libris, qui jam Canonici appellantur, didici hunc honorem, timoremque deferre, ut nullum eorum Authorum ſcribendo aliquid erraſſe, firmiſſime credam. Alios autem ita lego, ut, quantalibet ſanctitate doctrinæ præpolleant, non ideo verum putem; quia ipſi ita ſenſerunt: ſed quia mihi, vel per illos Authores Canonicos, vel probabili ratione, quod a vero non abhorreat, perſuadere potuerunt.

Luc. 10. v. 39. IX. S. Maria Magdalena ſedens ſecus pedes Domini audiebat verbum illius, magno utique deſiderio, & attentione.

Euſeb l. 9. hiſt c. 8. X. Romana Eccleſia ſecundo die Januarii celebrat commemorationem illorum Ss. Martyrum, qui, ſpreto Diocletiani Imperatoris edicto, quo Sacri Codices tradi jubebantur, potius corpora carnificibus, quam Sancta dare canibus maluerunt.

Boling. in præf. ad l. com. c. 7. XI. S. Carolus Borromæus nudo capite, & flexis genibus Sacra Biblia lectitare conſueverat.

Ibid. c. 4. XII. Alphonſus Aragonum Rex ſacrum Bibliorum volumen decies quater evolvit, idque etiam Commentariis illuſtravit; unde ita illa memoriæ impreſſit, ut bene longas partes verbotenus recitare poſſet.

Ibid. c. 5. XIII. S. Cæcilia ſacrum Evangelii Codicem perpetuo geſtabat in ſinu; & volvebat.

Baron. ad ann. 30. XIV. Alatini in Africa, cum fidei hoſtes, Diocletiani juſſu Sacros Codices in ignem pararent injicere, repente, licet ſereno cælo, copioſus imber de cælo delapſus ignem extinxit.

XV. S. Edmundus, cum quadam die S. Scripturam legens obdormiſſet, & interim candela in Codicem decidiſſet, ubi evigilavit, Codicem, licet candela ardens diu illi inhæſerit, prorſus illæſum reperit. *Surius 16. Novemb.*

XVI. Joannes Franciſcus Binnatus, Ordinis minimorum, dies, noctiſque de Deo ſermonem continuare didiceret, modo qui audire vellent, non deeſſent: nec diceoti ulla oboriebatur laſſitudo, quin ab aliis operibus defeſſus his colloquiis vires ſibi maxime inſtaurari ſentiebat. Fuit cum de Petri lapſu diſputans, tanta diceret incitatione animi, corporiſque, ut illius vim hoc non aſſequens, facto quaſi vitæ divortio ſine ſenſu concideret; ubi vero ſibi redditus fari potuit, lætiſſima voce, vultuque in modeſtiæ argumentum compoſito: Mi Deus, inquit, ego altius, quam poſſum, volui evolare. *Jo. Rhol. l. c. 2. cit. 7.*

XVII. S. Philippo Nerio, ore ſuaviſſimo de Deo loqui datum eſt, tanta dexteritate, atque efficacia, ut & familiariſſime congrederetur, & vehementiſſime flexanima illa ſuavi eloquentia hominibus animos immutaret. Diſſeruit ille inter initia novæ diſciplinæ e ſuggeſtu, utebaturque ſubmiſſo, atque pedeſtri dicendi genere, cujuſmodi a ſuis voluit uſurpari; verum cum impetu amoris in Deum ageretur, abſtinendum cenſuit a publico, domeſticiſque collocutionibus agendum. Itaque frequentabatur ejus cubiculum a ſummis civibus, atque principibus. Hos ſolitas exceptos hilaritate, jactiſque ſacræ confabulationis ſeminibus, jucundiſſime detinebat, quos divinis plenos cogitationibus a ſe dimittens meſſem ipſe colligebat ampliſſimam. *Ib. ca 4.*

XVIII. In vita S. Antonii de Padua refert Surius, dum prædicante hoc ſervo Dei, nobilis quædam matrona compungeretur in corde, ingentemque ſpiritus conciperet fervorem, dæmon, ut hunc verbi Dei effectum in ipſa impediret, ſpeciem curſoris cujuſdam aſſumpſit, eique filium ejus ab inimicis in ſervitutem abductum, & occiſum eſſe annunciavit. Sanctus autem vir Dei, fraude dæmonis conſpecta, in præſentia totius populi matronam his verbis affabatur: Ne timeas, domina, filius tuus & vivit, & recte valet, curſor autem iſte diabolus eſt, ad quas voces inſtar fumi, curſor evanuit. *Surius in vit. c. 29.*

XIX. Conſtantinus Magnus integris horis verbum Dei ſtans in pedes erectus, ſumma cum veneratione audiebat, qui cum ab Epiſcopo ſedere juſſus eſſet, reſpondit: Nefas videri, inſtitutis de Deo diſputationibus aures præbere negligentes; Quin etiam inſummet Imperatorem, ſi qua inter dicendum incidiſſet occaſio, loquendi de Theologia, aſſurrexiſſe, eoque habitu tamdiu conſtitiſſe vultu contracto, & depreſſa voce, atque tanta prudentia, & moderatione, ut præſentium animos cæleſti diſciplina initiare, ac devovere videretur, vid. n. 5. *Euſeb. l. 4. c. 33.*

XX. Surius in vita S. Antonii de Padua refert, quod cum devota quædam mulier avida eſſet Apoſtolicum hunc virum prædicantem audiendi, nec tamen maritus infirmus dimittere *Sur. c. 25.*

eam

Digitized by Google

eam vellet, ut foris extra civitatem in campo quodam ſpatioſo ipſum prædicantem audire poſſet, aſcendit in ſolarium domus ſuæ, & ex feneſtra locum concioni deſtinatum cupida reſpexit; ut vel ſic nonnihil ſuo deſiderio ſatisfaceret. Accidit tum res admiratione digna; dum enim ad duo milliaria abeſſet locus ille, vocem viri Dei prædicantis audivit. Cujus ſuavitate delectata, hæſit diutius ad feneſtram, quam vir ejus ferre poſſet, qui etiam eo nomine objurgavit eam: ſed illa reſpondit, ſe Patrem Antonium audire concionantem, quod ille audiens, irriſit eam, delirare eam exiſtimans. Illa contra aſſerente ſe optime audire eum, aſcendit vir ad feneſtram eamdem, & etiam ipſe viri Dei vocem meritis fidelis conjugis percepit, atque ab eo die numquam ab illius concione abeſſe voluerunt.

Monſt. diſc. 1. n. 6. XXI. In vita B. Joannis Columbini legitur, quod ultimo veſperi dierum Bacchanalium in hoſpitali civitatis Aretinæ in menſa cum multis aliis conſtitutus, tanto cum ſpiritu, & energia de Deo ratiocinari cœperit, ut diſcurſum ſuum per totam noctem ſine ullius faſtidio, vel nauſea continuarit, adeo ut illuceſcente diluculo ſine ullo cibo ſumpto ad Eccleſiam pro accipiendis ſacris cineribus properarint.

Ibid. XXII. Simile factum in vita S. Claræ virginis legitur; cum enim ſæpius ſanctum Franciſcum, cujus ſpiritualis filia erat, inſtanter rogaſſet, ut ſolidam refectionem una ſecum die quadam ſibi collibita ſumere dignaretur; vir autem Seraphicus hanc ejus petitionem multo tempore diſſimulaſſet, tandem die quadam conventum eſt inter utrumque, ut ad Eccleſiam B. Mariæ Angelorum ſimul ſe conferrent, ubi cum frugalis menſa præparata fuiſſet, jamque prandere cœpiſſent, Seraphicus Pater de rebus divinis tanta cum ſuavitate ſpiritus diſcurrere cœpit, ut relicto penitus cibo, omnes in ecſtaſim evecti fuerint.

Utilitas.

Jo. Rho. l. 1. c. 2. ex. 1. XXIII. S. Ludovicus, ſeu Aloyſius Bertrandus Ordinis Prædicatorum fabulabatur cum Joanne Alarcono, ſodali ſuo, rebus divinis, & qui hominis, cum in eos ingrederetur ſermones, mos erat, ardenti animo, atque ore diſſerebat. Detinuit ea ſpecies hominem adoleſcentem, qui acceptam injuriam, fuſte ſub pallio armatus, ultum ibat. Eum vero concepit e propinquo divini amoris ignem, quo irarum flammæ conſederunt. Itaque propius accedens: Soſpitet te Deus, mi Pater, inquit, prohibuiſti a me hoc tuo ſermone ſcelus, paratamque miſero peſtem avertiſti.

Bellov. l. 3. p. 1. diſ. 10. XXIV. In miraculis B. Andreæ legitur, cum B. Andreas convertiſſet concubinam cujuſdam Præpoſiti in prædicatione ſua dedit ei Evangelium, ut illum portaret, & ut ejus memoria & virtutes ipſius, a peccato ſibi, caveret: uxor autem prædicti Præpoſiti adhuc habens eam ſuſpectam, fecit eam capi, & ad lupanar trahi, & lenonibus tradi, ut ab eis ludificaretur, & cum accedebant ad eam, perdebant vires ſuas. Cum autem veſtem ejus ſcinderet unus ex eis, & ea de ſinu ejus cadente, vellet vim ei inferre, illa clamante ad Dominum, leno ſuffocatur; & Angelus apparuit ei confortans eam, & liberans; ſi hæc in arido, quid in viridi?

XXV. In vitis Patrum legitur, quod Frater interrogavit ſenem dicens: Ecce ego rogo ſeniores, & dicunt mihi de ſalute animæ meæ, & nihil retineo de verbis eorum; quid autem rogo eos, nihil proficiens? Totus enim ſum in immunditia. Erant autem duo vaſa vacua, & dixit ei ſenex: Vade, & affer unum de vaſis iſtis, & mitte in eo oleum, & accende intus ſtuppam, & refunde oleum, & pone in locum ſuum: & fecit ſic. Et dixit ei: Fac iterum ſic; & cum feciſſet hoc ſæpius dixit ei ſenex: Affer modo utraque vaſa, & vide, quod eorum mundius ſit, & reſpondit: Illud, ubi oleum miſi. Cui reſpondet ſenex: Sic eſt, & anima de his, quæ interrogat, quamvis nihil retineat eorum, quæ audit, tamen plus ipſa mundabitur, quam illa, quæ non interrogat quidquam. *Vita PP. l. 3. lib. 1. 10 n. 24.*

XXVI. S. Vincentius Ferrerius ſimilem caſum refert de quodam, qui ſanctum quemdam Eremitam conveniens, ut audiret verbum Dei, contriſtabatur, quod nihil memoriæ ipſius adhæreſceret eorum, quæ audiebat, ſed confeſtim cunctorum oblivisceretur. Tunc ſanctus homo volens illi oſtendere ad oculum effectum verbi Dei, in purificando a culpis, & maculis peccatorum, miſit eum ad fontem cum una ciſtella foraminibus plena, & immunda, ut portaret ſibi aquam in ciſtella. Ille autem nolens ſancto homini contradicere, ivit, & implevit ciſtelam: ſed quando extrahebat eam de fonte, ſtatim ciſtella evacuabatur, ſed fuit purificata. Qui veniens de fonte, dixit, ſe aquam non poſſe portare. Sed Eremita ait: Quando tu iviſti ad fontem, eratne ciſtella immunda? Reſpondit, quod ſic, & modo eſt pulchra. Ita pari modo quando tu iviſti ad ſermonem, de quo Eccl. 1. *Fons ſapientiæ verbum Dei in excelſis*: ciſtella immunda eſt, conſcientia & vagabunda, & crapuloſa, & quando audit verbum Dei, impletur tota; licet memoria nihil retineat, tamen purificatur: Adducitque ſupra dictam ex Joanne authoritatem: *Jam vos mundi eſtis propter ſermonem.* *S. Vincent. S. 4. in Dom. 6.*

XXVII. Surius de S. Eleutherio, a S. Aniceto Papa ad prædicandum miſſo, refert, quod, cum multas converſiones infidelium feliciter operatus fuiſſet, inimicus infernalis truculentam quamdam adverſus ipſum Hadriani Imperatoris ſuſcitaverit perſecutionem, in qua præfatus Imperator eum ad mortem inferendam quærens, Felicem, exercitus ſui ducem, ad eum inveſtigandum dimiſit, qui Eccleſiam, in qua S. Eleutherius prædicabat, militibus ſui cinxit: ipſe vero inſtar furibundi leonis Eccleſiam ingreſſus fulmina iræ, & furoris ſui in eum evibrare conſtituit; ſed quid accidit? Ubi vidit Epiſcopum ſuaviſſimum doctrinæ fluentum profundentem, & ornatiſſime pietatem annunciantem iis, qui cum eo verſabantur, mirum in modum admirabatur Chriſti virtutem, & ſtatim mutata ſævitia (viſus eſt enim habere animum aptum ad ſuſcipiendum ſemina pietatis) fit ovis pro lupo, & pro per- *Surius 18. April.*

ſecu-

ſecutore diſcipulus: ejus verbis illuminatus, & baptizatus, idololatriæ caligine exuitur.

Manſi diſc. 10. n. 4. XXVIII. Comes quidam lubricus, cum diu in peccatis vixiſſet, & ſemel Eccleſiam intraret, & verbum Dei audiret, illud Ezech. 18. *Quacumque hora ingemuerit peccator &c.* ad ſeipſum reverſus, imploravit Dei miſericordiam, ut ſibi ſua peccata indulgeret, quia amplius ei uſque ad mortem ſervire vellet; & poſtea mundum deſeruit, Religionem intravit, & Deo fideliter ſervivit, & poſt mortem ejus inventum eſt ſupra ſepulchrum ejus ſcriptum litteris aureis illud Pſalmi: *Immiſit Deus verbum ſuum, & ſanavit eum.* Quis obſtinatior, & durior reperiri poterat S. Auguſtino, qui uſque ad ætatem triginta trium annorum luto carnalitatis ſuæ defixus, tot divinas inſpirationes, tot amicorum, & præcipue ſanctiſſimæ matris ſuæ, ſaluberrima monita, eum ad reſipiſcentiam exſtimulantia, ſurdis auribus excepit? Ecquiſnam vero malleus ille fuit, qui cordis ipſius duritiem contrivit? Sola S. Ambroſii concio, quam frequenter auſcultabat, non ut fructum inde animæ ſuæ adferret, ſed delectationis cauſa ob eximiam ejuſdem S. Doctoris eloquentiam exſtimulatus ad eam acceſſit. Cum cor aperirem, inquit ipſemet Auguſtinus, ad excipiendum, quam diſerte diceret, pariter & intrabat, quam vere diceret. Stabat namque attentus, & a verbis S. Ambroſii pendebat, non conſiderando res, quas dicebat, imo potius illas contemnendo, ſed in ſola ipſius eloquentia ſe oblectando; & tamen ſermo dicentis ipſum vero convertendi vim habuit.

Vita S. Philippi Ner. l. 2. c.13.n.14. XXIX. In vita S. Philippi Nerii ſcribitur, quod die quadam vocato ad ſe pœnitenti cuidam ſuo coram ſe genuflexo, cui Franciſcus Zazara nomen erat, (qui adoleſcens exiſtens, ut ditior fieret, ac ſibi fama in urbe conciliaret, Jurium Civilium ſtudiis operam dabat, in iiſque ſe perficere ſatagebat, ut in Curia Romana magnus evaderet) abblandiri vir Dei cœperit, dicendo: O te beatum! nunc ſtudiis incumbis, mox Doctoratus lauream conſequeris: Hinc factus Jure-Conſultus vim argenti maximam comparabis, familiam opibus, ac ſplendore amplificabis, ac tandem quis deneget te ad maximas dignitates evolaturum? O te certe beatum! Tunc magnus factus, me puſillum aſpicere dedignaberis. Exiſtimabat juvenis, hæc ſerio a viro ſancto proferri, cum protinus ſibi ipſum pectori admovens, ſic ejus auribus inſuſurrat: Et quid tandem? Alte animo vox hæc juvenis animo hæſit, ut domum reverſus, in unum ſecum repeteret: Ego ſtudeo, ut in Mundo promovear: & quid tandem? Quæ cum defixa cogitatione perpendiſſet: nec a mente ſua illa deponere poſſet, ſtatuit deinceps cæleſtibus duntaxat divitiis, honoribuſque comparandis incumbere, ac demum Philippo mortuo noſtram Oratorii congregationem ingreſſus eſt, in qua maximæ integritatis ſacerdos, probis, magniſque viris apprime carus, & de Congregatione optime meritus vixit. Qui cum ſibi injunctam Beati Patris inter ſanctos referendi cauſam ſummo labore, ac ſtudio executus eſſet, atque a ſacra rituum Congregatione approbatum de illo Officium ad libitum recitandum obtinuiſſet, tandem ab optimo parente ſuo, ut pie credi poteſt, ad meliorem vitam evocatus fuit.

XXX. Joſephus Manſi de ſeipſo ſequentia narrat: Cum eſſem in alma urbe Notarius, mihique pro ſtipulando inſtrumento quodam exeundum eſſet, Solis ardores ingentes, quia æſtas erat, fugere volens per Eccleſiam S. Mariæ de Vallicella eo tempore, quo prædicti ſermones habebatur, tranſiens, curioſitate ductu, auſcultare volui, quid Pater ille, qui pro tempore ſermocinabatur, in medium adduceret. Audivi igitur illum de pœnarum infernalium æternitate diſſerentem, ac tandem hac æternitate cum voluptatum carnalium brevitate comparata, ſæpius exclamantem: O æternum, quod numquam habiturum eſt finem! quæ verba cordi, & memoriæ meæ adeo tenaciter remanſerunt impreſſa, ut, quotieſcumque de laſciva ſocietate, cui innexus eram, cogitabam, ſemper cordi meo inſonari hæc verba viderentur: O æternum! ſive ſcriberem, ſive animi cauſa per prata obambularem, ſive manducarem, ſive quidquam aliud facerem, ſemper hæ voces mihi obſervabantur: O æternum: illæque ſufficiebant, ut ſuſceptæ cum laſciva illa fœmina converſationi nuntium remitterem, factaque generali Confeſſione Mundum pedibus meis ſubſternerem, vitamque pœnitentem, & Religioſam amplecterer. Manſi diſc. 11. n. 5.

XXXI. S. Auguſtinus, cum diu ſecum circa mutationem vitæ luctaretur, denique audita voce: *Tolle, lege*: Sacra Biblia in manus ſumpſit, &, ubi illa verba: *Non in comeſſationibus &c.* legiſſet, lux, & ſerenitatis cordi illius infuſa, omnes dubitationis tenebras diſcuſſit. S. Aug. l. 8. conf. 12.

XXXII. S. Paulina jugi S. Scripturæ lectione uſque adeo ſe roborabat, ut in quovis eventu, quantumcumque ſiniſtro, ſemper eadem, & læta appareret. S. Hier. in vita

XXXIII. S. Franciſcus Seraphicus, cum illa Evangelii verba: Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris, non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta; ſtatim ſibi eam regulam ſequendam propoſuit. S. Bonav. in vita.

XXXIV. Serapion Anachoreta, cum in ſacro Codice legiſſet: *Vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus*; foras egreſſus incidit in nudum mendicum, cui detractam ſibi veſtem dedit; ipſe vero prope nudus cum ab aliis rogaretur, quis eum tam miſere ſpoliaſſet? digito in Codicem, quem ſub axilla gerebat, intento: *Hic eſt*, ajebat, *qui me ſpoliavit*. Fab. conc. 6. poſt Epiph. n. 1. Matth. 19. v. 21.

XXXV. Unica Evangelii lectio, qua S. Simeon Stylites illa verba legerat: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum: Beati, qui lugent, quoniam ipſi conſolabantur*: effecit, ut octoginta annis in columna ſtaret, orationi aſſiduo vacaret, pene ſine cibu, & potu viveret, & angelus potius, quam homo videretur. Ibidem. Matth. 5. v. 3.

XXXVI. S. Ephrem quondam orans hanc vocem audivit: *Ephrem manduca*, cumque ille reſponderet: *Quis mihi cibum dabit*? ite- S. Ephreſ. ho. 11. in Gen.

rum

Digitized by Google

rum vox dixit: *Abi ad Baſilium*, hic te docebit, & panem æternum tibi porriget. Confeſtim ergo ſurgens Ephrem S. Baſilium quærit, eumque in ſacra æde concionantem reperit. Unde facile collegit verbum Dei eſſe cibum illum, quem manducare juſſus erat; maxime cum videret columbam S. Baſilio in aurem ſuggerentem, quidquid in medium proferebat.

Pedag. Chriſt. p. 2. c. 22. §. 1. v. 3. XXXVII. S. Ida Sanctimonialis Ciſtercienſis non infrequenter totam concionem cæleſti rore madentem vidit, quamdiu ex ſuggeſtu dicebatur, implente ſcilicet Deo, quod olim petebat Moyſes: Concreſcat in pluviam doctrina mea; fluat, ut ros, eloquium meum, quaſi imber ſuper herbam, & quaſi ſtillæ ſuper gramina.

Dan. c. 24. XXXVIII. Nabuchodonoſor arborem illam, quæ ſtatum ſuum deſignabat, contemplans, nihil ea movebatur, donec vivam Danielis vocem audiret, qua ad pœnitentiam fuit adductus.

Joan. 7. XXXIX. Qui miſſi fuerant a Phariſæis, ut Chriſtum comprehenderent concionantem, eum audientes ita compuncti ſunt, ut ad Phariſæos ſint reverſi: & interrogati, cur eum non adduxiſſent, reſponderunt: Nunquam ſic locutus eſt homo.

Ex Metaph. Sur. 18. April. XL. S. Eleutherius ab Aniceto Eccleſiæ Romanæ Pontifice ad verbum Dei nuntiandum miſſus, cum multos ad pietatem converteret, dæmon inde rabie agitatus, & Adrianum Imperatorem concitans, cum illo contra veritatem armatur. Itaque Imperator ante alios omnes Eleutherium de medio tollere contendit, & ſtatim cum terribili legatione mittitur Felix ex Ducibus exercitus unus, juſſus ut per vim eum adducat, & ante tribunal imperatorium ſiſtat. Qui cum ad Eccleſiam perveniſſet, eam extrinſecus militum multitudine circumſidet, ut prædam interciperet, deinde templum ingreſſus, & truculentis oculis, & truculentiore etiam ſpiritu, tanquam ipſo vultu, ejus, qui miſerat, ſævitiam indicans, ubi vidit Epiſcopum ſuaviſſimum doctrinæ fluentem profundentem, & ornatiſſime pietatem annunciantem iis, qui cum eo verſabantur, ille mirum in modum admirabatur Chriſti virtutem, & ſtatim mutata ſævitia, fit ovis pro lupo, & pro perſecutore diſcipulus, & priorum veluti oblitus, non latro, & perſecutor, ſed Chriſti, quem perſequebatur, amicus & diſcipulus, deſpicit Imperatorem, & ad pedes ſancti procidit: & ab eo tempore lubens verſabatur cum magiſtro, ejus verbis illuminatus, & ſic quidem, ut non curarit, reverti ad eum, qui miſerat. Et cum inter eundum in aquam incidiſſent, ab Eleutherio baptizatur & idololatriæ caligine tamquam putrido aliquo indumento, exuitur.

Jucunditas.

Belluac. l. 3. p. 1. diſt. 30. XLI. De duobus Fratribus legitur in vitis Patrum, quod cum comparaſſent refectionem poſt jejunium, inceperunt loqui de Deo, & uſque in craſtinum ita loquendo de Deo aſſidue perſeveraverunt, ut cibum corporis accipere obliti fuerint.

XLII. Bollandus in vita Sanct. Birgittæ virginis refert, quod ſequitur: Cum convenirent in unum locum ſanctus Pater (de Sancto Patritio loquitur) & S. Birgitta cum ſuis, Beatus Pontifex Patribus per tres dies, & noctes non ceſſavit prædicare verbum Dei, & nec ſol occidit eis, ſed omnes putabant eſſe unam horam; cumque forinſecus perturbarentur, dixit illis Sanctus Pontifex: Per quadraginta dies, & noctes ita fuiſſemus, niſi aliquis indicaſſet nobis, & nullam laſſitudinem, vel eſuriem ſenſiſſemus. *Bolland. 1. Febr. fol. 164.*

Damnum ſpreti verbi Dei.

Surius 19. Jan. XLII. Wolſtanus Wigornienſis Epiſcopus ſolebat omni die Dominica, ſedula devotione populo verbum Dei prædicare: Et quidem veriſimile eſt idipſum feciſſe, priuſquam Epiſcopus eſſet, quem Frater quidam increpans, ſolius aſſeruit eſſe Pontificis, prædicare: monacho vero ſilentium, & clauſtrum competere: cui ſanctus reſpondit, verbum Dei non eſſe alligatum, nihilque Deo gratius quam Chriſtum annunciare, populumque ab errore viæ ſuæ revocare, ideoque ſe non omiſſurum. Nocte ſequente Frater ille ad tribunal ignoti Judicis in viſione ductus, & cur ſervum ſuum objurgaſſet, redargutus, in pavimentum viſus eſt ſterni, & cædi: lacrymæ in maxillis, & livores evidentes in ſcapulis evigilantis apparuerunt. Vult enim Deus, ut non deſint Miniſtri, qui verbum ſuum annuncient; ac proinde væ illis, qui nihil inde proficiunt! quod ſi vero nonnumquam Prædicatores ad manum non ſint, id, ſæpe fit, ut, minus caſtigemur, Deo modicum fructum prævidente, quem inde homines reportaturi eſſent.

S. Ant. p. 2. tit. 9. c. 11. §. 3. XLIV. S. Antoninus refert, quod, cum quadam vice quidam magnus Prædicator deberet certa die aſſignata ſermonem facere ad populum, ipſa die ſtatuta infirmatus eſt graviter; populus autem venit ad Eccleſiam illius Ordinis, cujus erat ille Frater, copioſiſſime ad audiendum: Prior autem illius Conventus multum anxiabatur ſuper tali defectu Prædicationis, & cum per Conventum diſcurreret, cogitando, quid agendum eſſet, ecce ſubito venit ad portam quidam notabilis frater illius Ordinis in apparentia, ſed diabolus latens in eſſentia, tamquam hoſpes, & petit Priorem: Ducitur ad ipſum, & poſt ſalutationem conſuetam, reſpicit ille ſimulatus hoſpes in faciem Prioris, & dicit: Pater piiſſime, ut perpendo, debes eſſe amaricatus ſuper aliquo negotio; non miror, hoc enim ſæpe ſolet contingere Prælatis, propter varios caſus, ſed oportet habere bonam patientiam: *Neceſſe eſt*, ut dicit Evangelium, *quod veniant ſcandala:* compatior vobis; ſi placeret vobis mihi referare materiam veſtræ anguſtiæ, libenter, ſi poſſem, in aliquo vellem juvare. Reſpondit Prior: Revera verum eſt, quia multam triſtitiam habeo, & cauſam vobis explano, declarans defectum Prædicationis faciendæ. Tunc ille, ſcilicet diabolus: Bone Pater, inquit, confidatis in Domino Deo, quia non de-

deficiet vobis: Ego ſpero in Deo, quod ipſe ſupplebit per me defectum iſtum, ita quod auditores remanebunt conſolati: ſcitis, quia omnia nova placent, & ego ſatis ſtudui, & habui practicam bonam in arte hac; faciatis, poſſim intrare librariam, videndo aliquos libros; cito inveniam, quod mihi erit neceſſarium. Interrogat de aliquibus libris ſolemnioribus, utpote ſumma S. Thomæ, cum ſcriptis, & operibus Alberti Magni, & illis ſibi oſtenſis, revolvit libros hinc inde. Populo innumerabili congregato, aſcendit Frater diabolus umbonem. Advenerat autem ad Prædicationem quidam vir ſanctus, qui videns illum aſcendere pulpitum, & cognoſcens diabolum, obſtupuit, nil tamen alicui dicit, ſed expectat finem videre. Cœpit Frater diabolus prædicare de bonis Paradiſi, de pœnis Inferni, de peccatis, & miſeriis mundi, propter quæ & illa perduntur, & inferna ſequuntur, & cum tanta efficacia, & rationibus, quod commovit omnes ad lacrymas compunctionis. Finita Prædicatione deſcendenti illi occurrit ſanctus vir, & vocans eum ad partem, & conteſtans ex parte Dei, inquit: O miſer, & deceptor hominum, te agnoſco; quomodo præſumpſiſti tantum officium Chriſti, & Apoſtolorum ſuſcipere? etſi ſpecialem cauſam neſciam, ſcio tamen, quod non niſi ex mala intentione egiſti. Unde adjuro te per Deum vivum, ut dicas mihi cauſam hujus operis. Tunc Frater diabolus adjuratus, inquit: Tacere non poſſum cauſam, propter quam aſſumpſi, ut vides, ſpeciem Fratris Prædicatoris; cauſa, ob quam prædicavi, eſt iſta. Ecce audiſti, quot, & quanta bona dixi de gloria Paradiſi, de pœnis inferni, & de peccatis horum populorum; & vidiſti, ad quantum luctum permoti ſunt. Scio mores eorum, parum temporis tranſibit, & obliti verborum omnium, nihil facient de his, quæ propoſuerant agere, & inde omnia verba audita erunt eis ad majus judicium: quo dicto, evanuit.

Manſ. d. 30. n. 8. XLV. Ruſticus quidam, qui numquam volebat audire aliquid de Deo, mortuus eſt: cum ad Eccleſiam eſſet delatus, & Sacerdos, & alii Clerici Officium legendo, & cantando circa corpus, peragerent, imago Crucifixi cœpit obturare aures ſuas, manibus a Cruce ſeparatis: quod cum omnes adſtantes aſpicerent, mirabantur. Tunc Sacerdos ait: Scitis, quale ſignum eſt hoc? Vos ſcitis, quod iſte, qui hic jacet, numquam voluit audire verbum Dei, & ideo eſt modo in manu diaboli: idcirco Chriſtus obturavit aures ſuas, ne audiat preces, quas pro eo fundimus: & ceſſaverunt omnes orare.

Id. d. 26. n. 8. XLVI. Apud Janum Nicium in libro de virtutibus, & vitiis ſequens legitur, quod Genuæ circa quoſdam Juvenes diſſolutionibus ſuis Prædicatorem ſub Concione turbantes accidit memorabile exemplum. Hi enim in ædes ſacras coibant, ea præſertim hora, qua Concio tota rerum divinarum Interpreti operam dabat, ibique tota populi iſtius offenſione concurrerant, impudentiſſime mulierum formas contemplari, inter ſe colloqui, cachinnos tollere, multaque alia facere, quibus ludibrio haberi Deus videbatur. Concionator nullum privatis admonitionibus relictum eſſe locum animadvertens, ſtatuit, impiam illorum contumaciam de loco ſuperiori palam arguere; quod cum magna vi vocis, & contentione animi ageret, ad objurgationes minas addidit, atque inter cætera interminatus eſſe dicitur: Si impii in Deum eſſe pergerent, neque mores corrigerent, fore, ut ille Crucis baculo ipſorum nequitiæ obviam iret. Qua illi oratione vehementer commoti, univerſi eum adiere, ac verborum contumeliis antea oneratum monuerunt, ut linguam compeſcerent; nam ſi pergeret eſſe moleſtus, dicendo, ipſos Crucis baculo verberandos fore, ut alias antea, illos valido fuſte ſcapulas, & brachia dolaturos. Quibus vir Dei in præſenti quid reſponderet, non habuit, verum rem totam in Deum rejecit. Neque vero prædictionem ſuam fefellit eventus: Nam Deus injuriam ſibi factam ultus eſt probe, ſiquidem intra anni unius ſpatium ad unum omnes ferro interempti perierunt.

XLVII. Cum vivente S. Laurentio Juſtiniano Venetiarum Patriarcha, Reſpublica illa propter bella, quæ eidem cum Duce Mediolanenſi intercedebant, in gravi perditionis periculo conſiſteret, Senator quidam Venetus ad quemdam ſanctiſſimæ vitæ Eremitam, qui illis temporibus Corcyræ morabatur, acceſſit, ut ab hoc ſervo Dei, quamnam bellum illud fortiturum eſſet exitum, intelligeret: qui eidem, juxta revelationem ſibi cælitus factam, reſpondit, Deum Venetis graviter eſſe iratum, eo quod populus ille verbum Dei penitus negligeret, jamque dudum Civitatem illam in juſtam injuriæ illius vindictam in deſolationem futuram fuiſſe redactam, niſi B. Laurentius Juſtin. eamdem efficaciſſimis ſuis precibus conſervaſſet. Id. d. 26. n. 1.

XLVIII. Anno Chriſti Domini trecenteſimo quinquageſimo, ſub Rege Saporre gravis perſecutio in Perſia adverſus Eccleſiam ſæviit: Per id vero temporis etiam Miles Epiſcopus martyrio occubuit, is primum apud Perſas militaverat, poſtea vero deſerta militia Apoſtolicam vitam eſt imitatus. Cum autem Perſiæ cujuſdam civitatis Epiſcopus eſſet, multoſque ſæpenumero cruciatus pertuliſſet, nec ulli iſthic perſuadere poſſet, ut Chriſtianus fieret, imquo eam impietatem ferens animo, civitatem execratus, inde diſceſſit. Non longo poſt tempore, cum primarii urbis illius in Regem peccaſſent, exercitus cum trecentis elephantis eo profectus urbem evertit, & velut agnum colentes in ea ſementem fecere. Hunc in modum verbi divini contemptus pœnas juſtas & graves, tum Deo, tum Epiſcopo perſolvit. S. Thom. l. 2. traſ. Eccl. c. 4.

Prædicatum.

XLIX. Chriſtus prædicabat verbum Dei, ut poteſtatem habens, eratque ſermo illius poteſtate plenus. Matt. 7. v. 29.

L. S. Petrus, cum ipſi, & S. Joanni eſſet a Principibus Sacerdotum prædicatio interdicta, dixit ad eos: Si juſtum eſt in conſpectu Dei, vos potius audire, quam Deum, judicate; Act. 4. v. 19.

non

non enim poſſumus, quæ vidimus, & audivimus, non loqui.

1. Cor. 2. v. 12. LI. S. Paulus de ſeipſo ad Corinthios ſcribit: Ego, cum veniſſem ad vos, fratres, veni noo io ſublimitate ſermonis, aut ſapientiæ, annuntians vobis teſtimonium Chriſti: non enim judicavi me ſcire aliquid inter vos, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc Crucifixum. Et *2. Cor. 2. v. 17.* iterum: Non enim ſumus, ſicut plurimi, adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto Jeſu loquimur.

Vita l. 4. c. 4. LII. S. Dominicus multas ſub concione lacrymas emittebat, unde mire auditores commovit, multiſque ſecum lacrymas ex oculis elicuit.

Vita. LIII. S. Thomas Aquinas multam habebat gratiam in concionibus, in quibus tamen vitabat ea, quæ ad curioſitatem potius, quam utilitatem auditorum, pertinere videbantur, ad hominum illorum, quibus concionabatur, captum ſe accomodans, & acutas, ſubtileſque diſputationes, ac quæſtiones ad ſcholas amandans.

Balingh. in pref. ad ec com c. 23. LIV. S. Petrus Martyr, ut de eo ſcribit Antonius Balingheo, tanto cum confluxu populi concionabatur, ut in carruca pictis aſſeribus clauſa fuerit ad cathedram deportandus, ne a populo, ut aotea fieri cooſueverat, tantopere comprimeretur.

S. Greg. Naz. or. 32. g. 2. LV. S. Gregorius Nazianzenus per plures ſæpe horas diſſeruit, taoto cum fructu, ſolatio, & aviditate auditorum, ut nullum murmur, nulla tuſſis, nullus ſcreatus audiretur, ſed ſoli frequenter gemitus erumperent.

Raderus in vita. LVI. Venerabilis Beda, cum aliquando ob defectum auditorum concionem finiret, lapides reſponderunt: *Amen venerabilis Pater;* unde hoc nomen ei deinceps conſtanter datum eſt.

S. Bonav. c. 8. vit. LVII. De S. Franciſco ſcribit D. Booaventura: Erat verbum ejus, quaſi ignis ardens, penetrans intima cordis, cum non humanæ inventionis ornatum prætenderet, ſed divinæ revelationis afflatum redoleret. Ejus aſſidua erat concio: *Labor modicus, voluptas æterna: voluptas modica, pœna perpetua: multorum vocatio, paucorum electio, omnium retributio.*

Surius in vit. LVIII. S. Vincentio Ferrerio verba faciente interdum 80000. hominum ad ipſum audiendum confluebant, ita ut ſæpe in campis illi prædicandum foret.

Fab. conc. in Dom. 4. poſt Pent. LIX. S. Antonium de Padua populus etiam ardente Sole, & ſtillante pluvia ſub diu audiebat; quin, & piſces ad illum audiendum litori fluminis Marecchiæ adnataſſe ſcribuotur.

S. Greg. Dial. l. 1. c. 22. LX. S. Equitius, cum quidam interrogaret, cur ipſe ſacris Ordinibus non initiatus concionari præſumeret? reſpondit, quadam nocte ſpecioſum puerum ſibi apparuiſſe, atque in lingua medicinale ferramentum, ſeu phlebotomum poſuiſſe dicendo: Ecce poſui verba mea in ore tuo, egredere ad prædicandum. Ex illa die etiam cum voluero, de Deo tacere non poſſum.

Cantipr. l. 1. apum. c. 22. LXI. Fulco de Gandavo, Canooicus apud Inſulas, cum a Jacobo Vitriaco Legato Apoſtolico rogatus, ut ſecum crucem per Flandriam prædicaret, conſtanter id renuiſſet, Jacobus rogavit Deum, ut eum noo ſolum ad hoc opus, quod ſpreviſſet, ſed alia etiam omnia, inutilem redderet; ad quæ verba mox eum quartana febris invaſit, & uſque finem vitæ per viginti quatuor annos irremediabiliter lecto affixum retinuit.

§. V. EXEMPLA DOMESTICA.

I. S. Ignatius cenſebat, Societatem non poſſe melius innoteſcere, quam concionibus bonis. Ajebat autem, Concionatoribus, quæ dicturi ſunt, diligenter ſcribenda, & multo ante præmeditanda eſſe: nihil temere aſſereodum: vitia hominum potius modeſte caſtiganda, quam plauſibilia aſſerenda, quæ aures tantum delectent. Suarum vero concionum materia erat, vitiorum deteſtatio, virtutum prædicatio, & ut peccatores ad cor redirent, & infinitum Dei in ſe amorem agnoſcerent. *H. S. p. 1. l. 16. n. 81.* *Ribad. l. 5. c. 11.*

II. S. Franciſcus Xaverius Bononiæ cum ingenti fructu concionabatur. Modus ejus erat, maximus ardor, ſententiæ graviſſimæ, nullus fucus orationis, totius corporis ad modeſtiam, & humilitatem conformario; emicans ex ore, & oculis pietas, quæ oſtendebat, quidquid diceret, ex intimo pectore proficiſci: materia ejus erat amor, timorque Domioi. Unde una die in Inſula Tranvaocoride decem hominum millia Chriſtianæ fidei amor accendit, Chriſtoque per baptiſmum genuit. Nec dubitavit Thomas Bozius dicere, plures ab eo per decem annos ad Catholicam fidem adductos, quam per univerſos Hæreticos ſeductos eſſe. *Vita l. 4. c. 9.* *Bozius l. 6. de ſign. Eccl. ſign. 20.*

III. Primi decem Patres, dum in diverſis Italiæ Civitatibus aono 1537. concionari inciperent, hunc ſibi concionandi modum præfixerunt, ut in auditorum pectoribus ſtudium virtutis ingenerent, & odium acre vitiorum, Decalogi, Eccleſiæque præcepta diligenter enucleent, & ad ea ſervanda ſempiternis aut ſuperum præmiis objiciendis impellant, aut inferorum ſuppliciis, omoinoque intelligant, ſibi magis agendum ad populum ardore animi, atque oculorum lucrandum, quam oratione compoſita, delectuque verborum. *Hiſt. Soc. l. 2. n. 24.*

IV. P. Petrus Faber ajebat, Concionatorem eo Spiritu dicere debere, quo concepit; concipere autem debere ex Spiritu Sancto; ſic Chriſtum veniſſe in templum. Cum eum latera infirmiora, & crebræ valetudines a ſuggeſtu arcereot, ubicumque tamen pedem poneret, in Italia, Germania, Hiſpania, Luſitania, frequentiſſimo celebrabatur concurſu hominum, quos ſuaviſſima de rebus ad animæ ſalutem ſpectantibus confabulatione ſæpius æger, ac decumbens detinebat, atque arcaoa divinæ, interioriſque ſapientiæ edoceoat. Itaque illius diverſoria erant admirabilium ſermonum officinæ, quibus libenter inſcriberes vetus illud Antigoni: Hic mœrentibus conſolatio adhibetur. *Vita l. 1. c. 19.* *Jo. Rho. l. 1. c. 2. ex. 2. nuſ.*

V. P. Jacobus Laynes ſæpe octo, novemque auditorum millia habuit. Una concione de S. Magdal. lacrymis octo mereticulas convertit. *Ib. l. 2. n. 18.*

V. P. Franciſcus Strada Lovanii Metaphyſicæ Studioſus, & annorum viginti quatuor, *Ib. l. 1. n. 40.*

 fug-

Digitized by Google

ſuggerente materiam P. Petro Fabro, concionabatur præcipuis Theologiæ Doctoribus tanto ſpiritus ardore, ut ubertim illis lacrymæ ex oculis fluxerint. Concurrebant & fœminæ linguæ Latinæ ignaræ, tantum ut os ſpectarent agentis, & a ſacro illius igne incaleſcerent. Unde & Brixiæ intra modicum tempus centum, & plures adoleſcentes, licet ipſemet adhuc adoleſcens concionibus ad varias Religiones perduxit.

Ib. l. 15. n. 93. VII. P. Baſilius Avila cum Hiſpali de condonandis injuriis fuiſſet concionatus, elatis in media oratione clamoribus multi profeſſi ſunt eodem in loco ſe cuncta remittere, hic patris necem, ille matris, tertius filiæ, inimicitias alii inexpiabiles.

Pædagog. Chriſt. p. 2. c. 22. §. 1. VIII. P. Franciſcum Riberam S. Andreæ Feſto concionantem, ingens viſus eſt circum micare ſplendor, & Chriſtus ſereno vultu dicentis inniti humeris, ac velut complexu fovere. Dum ille interim ex multis, quæ in ſolito fervore dixit, hæc ferventius pronunciaret. O admirandam Dei, & S. Litterarum dignitatem! nullum habent apicem SS. paginæ, qui non divinis ſit plenus myſteriis. Sub hæc, pia anima, cui hæc omnia dabatur intueri Chriſtum dicentem audivit: Hic eſt, o filia, qui germano Scripturas meas ſenſu, & ea veritate, quam ipſi infundo, explicat.

H. S. IX. P. Joannes Fernandius, cum jam ſenex ob imbecillitatem ad ſuggeſtum ducendus eſſet, inter dicendum ita exardeſcebat, ut nullus juvenum eo intenſius, validiusque concionaretur.

Vita Itinerario præfixa. X. P. Sebaſtianum Barradium Deus, & Natura in Concionatorem formaverat. Status corporis erectus, & excelſus, anguſta facies, vox ſonora, inſitus quidam a natura lepor, tantus vero zelus, ut ab Academicis alter Paulus diceretur. Materia illius erant quatuor noviſſima, incertitudo ſalutis, peccatorum deteſtatio, mundi vanitas. In omni concione ſententiam illam: vanitas vanitatum, &c. & momentum, unde pendet æternitas &c. inculcabat. Solebant plurimi dicere, vereri ſe, ne Barradium in die judicii accuſatorem habeant. Anno 1592. tot juvenes nobiliſſimos ſuis concionibus in Franciſcanorum Cœnobium movit, ut, Guardianus diceret, optare ſe, ut Superiores vel Barradium amoverent, aut eos, qui admitti cuperent in ſuum Cœnobium, in ſuam Societatem admitterent. Tanti vero erat vel aſpectus illius, ut multi dicerent, plus ſe illius aſpectu, quam aliorum comptis concionibus moveri.

Coll. Max. 1602. an. XI. P. Joannes de la Plaça Hiſpanus Concionator erat efficaciſſimus, ſine fuco, plenus gravitate, & ratiocinationibus, ſic ut divites fugerunt ejus conciones, ne ad paupertatis amorem perſuaderentur. Etſi pauciſſimos haberet Auditores, æque concinabatur, quia, inquiebat: S. Angelus Cuſtos, licet tantus cæli Princeps, non dedignatur uni tantum homini aſſiſtere, & conſilia ſua licet ſæpe, repulſa, denuo inſtillare. Is erat concionis ejus ſcopus, ut unicuique perſuaderet, tutiſſimam, & facillimam ad cælum viam eſſe, ſi ſuum quiſque officium perfectiſſime impleret.

Vita .. .. c. 22. XII. P. Gonſalvus Silveira conciones ſuas multo magis divina meditando, quam libros legendo apparabat; longo enim tempore præter Breviarium, Biblia Sacra, & vitas Patrum, alium prorſus non habuit. Chriſti cruci affixi, & Deiparæ effigies ejus erant præcipui libri; hæc ille volumina maxime volvebat, cum ſe ad concionem parabat, unde tam inſtructus redibat ut plerumque duas, aut tres horas (ſemel omnino duodecim ſine interruptione, & tædio Auditorum) peroraret.

An. 1606. Prov. Ar. Do. Prof. Valent. XIII. P. Michael a Fontibus ſæpe juſſus eſt inter unius, & alterius horæ ſpatium concionari; mox ut obediret, ad Chriſti crucem ſe proſternens, ex illo libro conciones ſuas faciebat, & dein ad ſtuporem dicebat; neque de ardore concionandi remittebat, etſi pauciſſimos haberet Auditores.

Hiſt. Soc. p. 5. l. 24. n. 68. XIV. P. Jo. Baptiſta Parma, cum Fontenetti in Paraſceve de Chriſti Paſſione concionaretur, tantam ipſe lacrymarum copiam fundit, ut ex ipſa concione aliquot ex primoribus veriti, ne inter lacrymas, & ſuſpiria ſpiritus, vita ei deficeret, ſuggeſtum conſcenderint, monituri, ut ſibi parceret.

Ib. l. 7. n. 17. XV. P. Ottelius Florentiæ Concionator, etſi nihil in eo pictum, nihil elaboratum eſſet, ſed miſerabili voce cachinnos potius ab initio moveret; ubi tamen illius fervorem conſpexerunt, omnes in lacrymas, & lamentabiles voces erupere.

Hiſt. Soc. l. 26. n. 17. XVI. P. Antonius Madridius Novitius ita concionabatur, ut populus diceret, ipſas columnas ejus verbis tremefieri. Is, cum aliquando converſarum meretricum inopiam in concione commendaret, ſtatim quadraginta viri Societatem inivere, ut reſipiſcentes fœminas ſingulis diebus invicem alerent.

Ib. p. 2. l. 9. n. 26. XVII. P. Joannes Ramirius duas, & viginti pellices una concione convertit; in Quadrageſima vero ducentis religionem perſuaſit.

Ib. l. 14. n. 91. XVIII. Bononiæ deſcenderant aliquando in templum P. Silveſter, & P. Palmios. Cumque ante Euchariſtiam orarent, & quilibet alterum concionaturum putaret, monuit tandem æditus, tempus eſſe, ut unus ad concionem diceret. Juſſit ergo Silveſter Palmium aſcendere, qui non paruit dumtaxat, ſed tantos etiam motus excitavit, ut populus effuſe lacrymari cœperit, multique tum viri, tum mulieres ſe in Monaſteria abdiderint.

An. Luſit. 1599. Coll. Conimbr. XIX. P. Ignatius Martinius vir ad miracula uſque ſanctus, Sebaſtiani Regis Luſitaniæ Concionator ſtupendus, faſſus eſt tamen poſtea, cum, poſito hoc munere, Catechiſmum doceret, ægros viſeret, diutius contemplari cœpit omnes illos annos, quibus tam eleganter perorabat, miſere ſibi periiſſe.

An. Ven. 1609. XX. P. Octavius Gondius Concionator admirandus, ante quamvis concionem, ſe, licet debili eſſet corpore, flagellabat, & per duas horas ante Chriſti Crucifixi imaginem multis cum lacrymis ſuam concionem Deo proponebat.

Prov. Rhe. an. 1607. XXI. P. Conradus Onnekinck ſolebat conciones ſuas flexis genibus ſcribere, quaſi a Deo illas excepturus.

XXII. P. Petrus Caniſius Auguſtæ in Quadra-

dra-

Digitized by Google

Magunt. Coll. Vita l. 2. ſ. 191. drageſima concionatus, numquam ad dicendum acceſſit, niſi cum ingenti præmeditatione, multis ad Deum fuſis precibus, & magna corporis afflictatione.

§. VI. EXEMPLA PROFANA.

S. Bern. de Baſto pag. 120. Ser. ſ. 3. I. SAracenus quidam, cum Florentiæ concionem audiens in lacrymas ſolveretur, rogatus, cur fleret? reſpondit: Saracenorum calamitatem, & Chriſtianorum oſcitantiam, atque ingratitudinem defleo; ſi namque hæc concio Damaſci facta eſſet in centum millium corona, plures octoginta ſex millibus ab errore converſi fuiſſent.

Euſeb. Caeſ. l. 8. de præd. Ev. II. Theodorus, cum in Tragœdia ſententiis S. Scripturæ ad jocos, & riſum abuteretur, continuo cæcitate percuſſus eſt.

Ibid. III. Teopompus hiſtoricus, cum ex veteri teſtamento quædam profanæ ſuæ hiſtoriæ ridicule conaretur inſerere, ſubito in terram decidens inſanire cœpit.

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

S. Aug. de bened. Eſau, & Jacob. I. SIcut pluit Dominus ſuper ſegetes, & ſpinas, ſed ſegeti pluit ad horreum, ſpinis ad ignem, & tamen una eſt pluvia; ſic verbum Dei in omnes compluit; videat quiſque, qualem radicem habeat; videat quiſque, quo trahat pluviam bonam. Si eam trahit, ut generet ſpinas, numquid Dei pluviæ accuſanda eſt, antequam veniat ad radicem? dulcis eſt pluvia illa, dulce eſt verbum Dei, donec veniat ad cor malum.

Hom. 8. in Levit. II. Sicut medicus ex herbarum, arborum, metallorum venis, & ſuccis, vel animantium naturis medicamenta componit, quas tamen, antequam in medicinam aptentur, parvi faciunt homines; ſic licet verbum Dei ſecundum ſe vile appareat; ſi tamen a Deo, & ejus miniſtris medicinæ loco offeratur, magni æſtimandum eſt.

S. Greg. in Regiſt. l. 2. ep. 10. III. Sicut ex auro uno alii murænas, alii annulos, alii dextralia ad ornamentum faciunt; ita ex una Scripturæ ſententia expoſitores q ippe per innumeros intellectus quaſi varia ornamenta componunt: quæ tamen omnia ad decorem cæleſtis Sponſæ proficiunt.

Fab. conc. 7. in Dom. 3. poſt Pen. n. 1. IV. Sicut artificioſæ picturæ cortinis obvelantur, non ut omnino negetur intuitus, ſed ut æſtimatio concilietur, & deſiderium videndi acuatur; ſic Deus Sacram Scripturam cortinis parabolarum, & obſcuritatis involvit, ad Majeſtatem ejuſdem inſinuandam, mentemque lectionis deſiderio accedendam.

Origen. ho. 3. in Num. V. Sicut una, & eadem ſpecies Mannæ, aliis vermes & putredines generabat: aliis vero ſalubrem cibum conferebat, & vitæ neceſſarium; ita & noſtrum Manna eſt verbum Dei & apud nos ſermo Dei aliis efficitur ad ſalutem, aliis ad pœnam.

Manſ l. 2. n. 1. VI. Sicut agricola non niſi in tempore congruo, & menſe opportuno ſeminat, propitiaſque conſtellationes obſervat: ita quoque, qui in animabus fructum producere contendit, ſimilem habere debet providentiam, ut verbum Dei tempore, loco, & occaſionibus opportunis diſſeminetur. Unde apud Amos dicitur: *Ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum eſt*, id eſt, ut Lyranus exponit, ceſſabit a correctione veſtra, videns quod non eſſet ad veſtram emendationem, ſed magis ad peccatorum veſtrorum aggravationem.

VII. Sicut ſemen non ſubito fructum ſuum producit, ſed poſt multos menſes; ita quoque nonnumquam accidit prædicationi verbi Dei, quod non ſubito operationem ſuam exerit, ſed ſuo tempore idipſum faciet. *Ibid. n. 7.*

VIII. Sicut ſemen in primis radices agit, deinde ſurgit in caulem, poſtea in arborem, frondibus, ramis, floribus, fructibus ornatam; ſic verbum divinum in animo humano hærens, radicibus primum, deinde virtutibus omnibus coloratum, ramis, floribuſque vireſcit, donec perfectum in gloria ſempiterna cultori ſuo fructum parit. Hoc eſt, quod Chriſtus dixit: *Regnum Dei intra vos eſt*. Hæc verba de hoc ſemine intellexit, quia verbum Dei producit, & virtualiter continet in ſe regnum Dei: Ex verbo enim Dei oritur Fides, & ex Fide, Spes, Charitas, cæteræ virtutes, & opera bona, quibus regnum cælorum debetur. *Didac. Stella in Luc.*

IX. Sicut ſemen tunc in ſecuro eſt poſitum, deque ipſo ſperare licet, quod radices, & germina producturum ſit, quando eſt terra coopertum, ſemen enim nudum, & publice patens a volucribus facile devorari poteſt; eodem modo ſperare licet, quod verbum Dei tunc præcipue fructus in nobis ſit producturum, ſi illud in corde noſtro repoſuerimus. *Manſ l. c. n. 9.*

X. Sicut ſemen copioſiorem eſt allaturum fructum, ſi terra a ſpinis, herbis pernicioſis, lapidibus, tribulis, aliiſque ſimilibus rebus noxiis fuerit repurgata; eodem quoque modo verbum Dei majorem in anima pura, & mundo corde profectum faciet, quam in corde quodam multis inordinatis affectibus coinquinato: Ac proinde Jeremias Propheta ait: *Novate vobis novale, & nolite ſerere ſuper ſpinas.* *Ib. n. 10.*

XI. Sicut unuſquiſque libenter audit loqui de re, quam diligit; ita, qui diligit Deum, & vitam beatam, Dei verba libenter audit, & affectuoſe conſervat, & in hoc ſalus noſtra conſiſtit. Debemus ergo verba ſacra cum magna attentione, intima affectione, humili reverentia legere, audire, proferre, tamquam epiſtolas nobis divinitus miſſas. Beda aliam habet conſiderationem; quæ etiam in aliis legitur, dicit enim: Interroget ſe unuſquiſque, ſi verba Dei in aure cordis percipit, & intelliget, unde ſit. Cæleſtem Patriam deſiderare Veritas jubet, carnis deſideria conterere, Mundi gloriam declinare, aliena non rapere, propria largiri. Penſet ergo apud ſe unuſquiſque veſtrum, ſi hæc vox Dei in cordis ejus aure convaluit, & quæ jam ex Deo ſit, agnoſcet. *Dionyſ. Carth. in c. 8. Jo.*

XII. Sicut cibus non prodeſt, niſi cum fuerit maſticatus, & in ſtomachum deſcenderit; ſic non proficit ad ſalutem verbum, niſi cum fuerit intellectui, & memoriæ traditum: Nam ſicut cibus nihil prodeſt, ſi manducaverimus, & iterum evomimus eum de ſtomacho; ſic nihil in nobis prodeſt verbum, quod audimus, ſi obli- *Author. oper. imp. ho. 42.*

Digitized by Google

oblivifcimur illud; cibus, qui in ſtomacho ſtat, ille confortat; & ſermo, qui in memoria manet, ille ſalvat.

Neceſſitas.

S. Ambr. lib. 7. in Luc.

XIII. Sicut luce ſemper indigemus in tenebris noctis, & multo magis in die: ideo nocturno tempore accendimus lucernam; de die vero ſol ſuum nobis lumen copioſe miniſtrat; eodem modo verbum Dei lucerna appellatur, quia lumen nobis præfert, ne offendamus in greſſibus noſtris: *Lucerna pedibus meis verbum tuum*, inquit David. Et S. Ambroſius ait: Nobis lucerna ejus luceat, ne poſſimus errare: & lucerna verbum eſt, ſicut verum lumen eſt verbum, quod totum illuminat mundum.

S. Bern. ſ. 4. ſ. 5. in Dom. 1. Quadr.

XIV. Sicut juxta Philoſophos, omnes morerentur, ſi una die ceſſaret ſol facere curſum ſuum, qui habet ſplendorem, calorem, & vigorem; ita ſi verbum Dei non prædicaretur, & non communicaretur animabus, ut poſſent incitari, & illuminari ſplendore veritatis, & calefieri in ardore illius, omnes ſpiritualiter morerentur.

Gloſſa in 3. Reg. c. 22.

XV. Sicut corpus ſine alimento ſubſiſtere nequit; ita nec anima vivere poteſt ſine verbo Dei. Elias bis paſtus exprimit noſtræ naturæ infirmitatem, quibus non ſufficit ſimplex paſtus, ſed duplex, quatenus ad ſuperna valeamus aſcendere; ſicut enim corpus ſine alimento corporali ſubſiſtere nequit; ita nec anima vivere poteſt ſine verbo Dei.

S. Aug. ſ. 24. de temp.

XVI. Sicut tempore Meſſium, vel vindemiarum, unde caro noſtra poſſit ſuſtentari, colligitur; ita in diebus Quadrageſimæ, quaſi in ſpirituali vindemiarum, vel meſſium tempore, unde anima noſtra in æternum poſſit vivere, congregetur; quia ſicut negligens quiſque, ſi opportuno tempore nihil collegerit, per totum anni ſpatium fame torqueretur; ita qui hoc tempore ſpirituale triticum, & cæleſte muſtum in horreis animæ ſuæ providere neglexerit, in æternum duriſſimam ſitim, & crudelem inopiam ſuſtinebit. Certiſſime ſcitote, Fratres, quia qualis eſt caro, quæ per multos dies non percipit cibum, talis eſt anima, quæ aſſidue non paſcitur Verbo Dei: Et quomodo caro per famen, & inopiam tenuis, & ſicca velut quoddam ſimulachrum efficitur; ita, & anima, ſi Verbi Dei cibo non paſcitur, arida, & inutilis, & ad nullum opus bonum congrua, invenitur.

Idem h. n.

XVII. Sicut caro paſcitur cibo; ſic reficitur anima Dei verbo, ut totus homo, id eſt, & exterior, & interior, de ſancto, & ſalubri convivio ſatiatus exurgat. Nam ſi ſola caro reficitur, & anima Dei verbo non paſcitur, ancilla ſatiatur, & domina fame torquetur.

S. Chryſ. ho. ex div.

XVIII. Sicut lanæ, ut colorem imbibant, ſæpius intingi debent; ſic opus eſt, ut animæ noſtræ continuo in ſermones divinos intingantur, ut abluamur quidem a veteri opprobrio, induamur autem nova pulchritudine.

Idem in Matt. ho. 10.

XIX. Sicut in bello non omnis, qui pugnat, vincit; nemo tamen vincere poteſt, niſi pugnaverit; ſic non omnes, qui ſtudent, & audiunt Verbum Dei, acquirunt ſcientiam ſpiritualem, nemo tamen acquirere poteſt, niſi qui, aut ſtudioſus fuerit ad legendum, vel aſſiduus ad audiendum.

Idem ſ. 7. ep. Mat.

XX. Sicut terra pluviis non rigata, etſi infinita ſuſceperit ſemina, ſpicas proferre non poteſt; ſic animus divinis Scripturis non irrigatus, etiamſi quis innumera apud eum effundat, fructum nullum proferre poteſt.

S. Aug. de decem chord. c. 11.

XXI. Sicut formica æſtate colligit, unde in hyeme paſcatur; ſic unuſquiſque Chriſtianus in rerum tranquillitate, quam ſignificat æſtas, colligat verbum Dei, ut in adverſitate, & tribulationibus, quæ hyemis nomine ſignificantur, habeat, unde ſpiritualiter vivat.

Folong. in Pſ. 119.

XXII. Sicut hi, qui in labyrintho ſunt, fruſtra exitum quærunt ſine duce; ita nec innumeros vitæ hujus Mæandros evitare quis poteſt, niſi per verbum Dei ducatur.

Fab. conc. in Fer. 3. Pent.

XXIII. Sicut is, qui in alto mari navigat, ſemper ad acum nauticam recurrere neceſſe habet, niſi aberrare velit; ita, ne a ſalutis itinere deflectamus, ad verbum Dei recurrere oportet.

Utilitas.

S. Greg. in Cant. c. 1.

XXIV. Sicut columbæ juxta fluenta reſidere ſolent, ut inſidiantium avium umbram in aqua videant; ſic ſancti viri in Scriptura Sacra fraudes Dæmonum proſpiciunt, ideoque in illa legenda, & meditanda aſſidue occupantur.

S. Chryſ. ho. 3. in Gen.

XXV. Sicut ex theſauro ſi quis, vel per modicum auferre ſinatur, magnas tamen parat divitias; ita in brevi licet S. Scripturæ ſententia ingentem frequenter fructum ſpiritualeſque divitias plerique reportarunt.

Id. ho. 42. in Gen.

XXVI. Sicut floridum pratum varios, & omnigenos flores, & herbas, ad ſanitatem non parum conducentes, offert; ſic S. Scriptura Chriſti, & Sanctorum virtutes nobis proponit, ut, & ſuavem boni exempli odorem inde hauriamus, & per imitationem animæ noſtræ ſalutem promoveamus.

Id. ho. 8. in cap. 4. Matt.

XXVII. Sicut gladius carnes præcidit, ſic & ſermo divinus concupiſcentias carnales.

Ibid.

XXIII. Sicut medicina languenti corpori; ſic verbum Dei prodeſt animæ ægrotanti.

Id. in ev. Matt.

XXIX. Sicut pluvia irrigat terram, ut fructum proferat; ſic verbum Dei hominem irrigat, ut juſtitiam operetur.

Idem in diverſ.

XXX. Sicut imber in ignem cadens facile flammas deprimit; ita concupiſcentias evaneſcere facit ſermo Dei in animam admiſſus.

S. Cyrill. in Jo. c. 78.

XXXI. Sicut, ſi quis ſcintillam in fœnum projiciat, totum fœnum accenditur; ita verbum Dei, in anima receptum, eam totam inflammat.

S. Chryſ. h. 5. in Iſ.

XXXII. Sicut granum ſinapis, licet minimum inter ſemina, ſi tamen in terram jaciatur, fit maximum; ita verbum Dei, licet minimum appareat, ſi tamen in anima debito modo foveatur, in maximos fructus excreſcit.

S. Chryſ. ſer. 3. de Laz.

XXXIII. Sicut artifices per iſtrumenta artis ſuæ, quidquid faciendum ſuſceperint, perficiunt; ita & nos per Scripturas divinitus inſpiratas animam noſtram depravatam corrigimus, & inveteratam renovamus.

S. Hier. in Pſ. 126.

XXXIV. Sicut ramus abſciſſus, ſi juxta aquam

Digitized by Google

aquam plantetur, ſtatim vireſcit; ita ſi peccator verbum divinum frequenter audiat, vitet ejus anima, & in pœnitentiam convertitur.

S. Bern. ſ. 3. in Dom. 3. Quadr. XXXV. Sicut ſolis natura eſt eis, qui in hoc mundo ſunt, ordinante Deo corporaliter dare vitam, illam conſervare, inſuper, & augmentare; ſic etiam verbum Dei in anima hæc tria ſpiritualiter operatur.

Bellov. t. 3. ſpec. p. 3. diſt. 10. XXXVI. Sicut verbum Dei æternum eſt pabulum Angelorum in cælo; Ita verbum Dei eſt pabulum ſanctarum animarum in terra; unde Chriſtus dixit diabolo, qui jejunus erat ab hoc cibo: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo &c.* Hoc cibo Magdalena reficiebatur ad pedes Domini, audiens verba oris ejus, ut oblivioni traderet cibum ventris.

Iſaiæ c. 55. v. 10. XXXVII. *Sicut deſcendit imber, & nix de cælo, & illuc ultra non revertitur, ſed inebriat terram, & infudit eam, & germinare eam facit, & dat ſemen ſerenti, & panem comedenti; ſic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum.*

Manſi d. 2. n. 3. XXXVIII. Sicut ex ſeminibus herbæ, fructus, frumentum, & alia grana progerminantur, quæ vitam corporalem in nobis nutriunt; ita pretioſum hoc ſemen verbi Dei etiam in nobis vitam ſpiritualem, & immortalem gignit, alit, & ſuſtentat.

S. Chryſ. ho. 16. XXXIX. Sicut ignis natura quanto magis auri naturæ adhærebit, tanto magis rubiginem conſumet; ſic & verborum timor, quanto magis menti imprimitur, tanto magis peccatum impudicitiæ noſtræ purgatur. Hoc igne nos examinemus, verbo ſcilicet doctrinæ, quo minus idipſum cogamur examinare gehennæ igne.

S. Bern. ſ. 7. de mund. cord. ar. 3. 6. 8. XL. Sicut in ſpeculo vides tuam turpitudinem, & deformitatem, & ſi habes aliquam tincturam in facie, illam vides, & cognoſcis, & ſic te lavas; ita eſt verbum Dei, per quod vides tua peccata, & potes illa cognita lavare per confeſſionem, & pœnitentiam.

Manſi d. 9. n. 2. XLI. Sicut medicina, corpus male affectum purgando, viſcera interius commovendo, pravoſque humores evacuando, ſitim communiter provocat; eumdem quoque effectum verbum Dei in peccatore habet; efficit enim, ut peccata deteſtetur, omnes malignantes per confeſſionem foras ejiciat, dumque ei ſalutem ſpiritualem conciliat, ſimul in eo ſitim ejuſdem divini verbi provocat, adeo ut, quantumvis frequenter illud auſcultet, numquam tamen audiendo ſatietur.

Idem d. 9. n. 9. XLII. Sicut medicinæ ſæpe ſumuntur etiam ab hominibus ſanis, tamquam præſervativum ad occurrendum morbis, qui furtive nos aggredi poſſent; eodem quoque modo, licet, dum timore Dei vivimus, hoc remedio non admodum indigeamus, ſervit tamen velut præſervativum contra mala ventura, a quibus infeſtari poſſemus; unde Pſalmiſta ait: *In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi.* Præterea, licet medicina ab infirmo Medico præſcribatur, eoſdem tamen operatur effectus ſanandi, ac ſi ab homine ſaniſſimo adminiſtrata fuiſſet; eodem modo, licet verbum Dei prædicetur ab homine impio, peſſimique exempli, non tamen per hoc ſua deſtituitur virtute ſanandi infirmitates noſtras ſpirituales. Denique, ſicut medicina, niſi tempore opportuno adhibeatur, ad nihilum prodeſt, quin potius obeſt; ita quoque nemo neſcit, quod ſermo opportunus eſt optimus.

XLIII. Sicut ſilex, cum ſit lapis durus & frigidus, nihilominus percuſſus ſcintilla emittit; ſic verba ſunt ſacri eloquii, quæ quidem per narrationem litteræ frigida tenentur, ſed ſi quis hæc, aſpirante Domino, intento intellectu pulſaverit, de myſticis ejus ſenſibus ignem producunt, ut in ejus verbis poſt animus ſpiritualiter ardeat, qui prius per literam ipſe quoque frigidus audiebat. *S. Greg. ho. 22. in Ezech.*

XLIV. Sicut gladius ferire nequit, niſi ſit nudus; nam intra vaginam conſtitutus, quantumvis ſit pretioſus, & acutus, non ſcindet, nec vulnerabit; ita verbum Dei, ut impiorum corda vulneret, nudum eſſe debet, id eſt, ſine figurarum Rhetoricarum ornamento, aut vanæ eloquentiæ floribus, debet pronunciari. *Manſi d. 22. n. 1. 6*

XLV. Sicut corporalis cibi appetitus indicium eſt bonæ valetudinis; ita deſiderium ſpiritualis doctrinæ maniſeſtiſſimum argumentum eſt animæ bene habentis. Multi autem ſunt, qui prædicationem auſcultant ex conſuetudine, ut faciant, quod alii faciunt, non vero propter finem, ob quem eſt inſtituta. *S. Chryſ. ho. 21. in Gen.*

Dignitas.

XLVI. Sicut in ſcriptis ſæcularibus ſæpe, vel unam ſyllabam deeſſe, plurimum refert; ita in Scripturis Sacris, nec apiculus eſt, vel ſyllaba, in qua non ſit theſaurus, modo attenta mente omnia conſulamus. *S. Chryſ. ho. 20. in Gen.*

XLVII. Sicut margaritæ incluſæ cochleis poſitæ ſunt in profundo maris; ſic myſteria divina verbis incluſa, poſita ſunt in altitudine ſenſus Scripturæ. *Idem in cap. 7. Matth.*

Jucunditas.

XLVIII. Sicut vinum dum bibitur, triſtitiam ſedat, & cor mutatur in lætitiam; ſic & ſpiritale vinum Scripturarum, dum bibitur, in lætitiam convertit animam. *Idem ho. 32.*

XLIX. Sicut manna habuit omne delectamentum; ita, dum electus quiſque S. Scripturam utiliter juxta modum ſuum intelligit, quaſi acceptum manna in voluntarium ſaporem vertit. *S. Greg. l. 6. mor. c. 7.*

Auditio.

L. Sicut in convivio multa fercula apponuntur, nemo tamen cogitur de omnibus comedere, ſed ex iis ſolum, quæ magis ſapiunt, aut conducunt; ita & in concione multæ ſæpe doctrinæ proponuntur, quas tamen non omnes implere neceſſe eſt, modo una, alterave bene applicetur. *Fab. conc. 1. in Dom. Sex. n. 4.*

LI. Sicut ſtructores in conviviis non ſibi, ſed aliis dividunt cibos; ita multi verbum Dei audientes, non ſibi, ſed aliis illud applicant. *Fab. conc. 1. n. 5.*

LII. Sicut, cum Regis leguntur litteræ, altum eſt ubique ſilentium, & aures eriguntur, ut ſciant, quæ regiis litteris maniſeſtentur, & quiſquis, vel parum tumultuatus fuerit, in magno periculo erit; ita multo magis cum magno tremore adſtandum eſt, & altum ſilen- *S. Chryſ. ho. 34. in Gen.*

Digitized by Google

tium habendum, & pellendæ cogitationes turbolentæ, ut verba Dei intelligere poſſimus, quo Deus approbata obedientia noſtra majoribus nos muneribus remunerari dignetur.

Ibid.

LIII. Sicut apes omnibus floribus inſident, & melle ſe onerant; ita quoniam eloquia Domini ſunt ſuper mel ori meo; cum magna ſolicitudine excipere oportet.

Prædicatio.

Ibid.

LIV. Sicut gemma magis fulget, quando annulo inſeritur: ſic cæleſtis doctrina voce Predicatoris a Deo vocati propoſita fortius lucet, ac movet, quam ſimpliciter tantum lecta.

Fab conc. 4. in Dom. 19. poſt Pent. n. 4.

LV. Sicut non eſt audiendus ulceroſus, cum in ulcerum purgatione, vel uſtione reclamat; ita nec Concionatori curanda reproborum oblocutio, cum ſalubriter increpantur: ſed potius iiſdem cum S. Auguſtino dicere debet: Emendate vitam, & mores veſtros, & ego emendabo linguam meam.

Idem conc. 3. in Dom. 7. poſt Pent. n. 4.

LVI. Sicut patris familias eſt, filiis panem ſcindere, vel frangere, & non ipſorum parvulorum, ne ſeipſos vulnerent; ſic non eſt Laicorum Scripturas exponere, & ſibi ipſis concionari, ſed Paſtorum Eccleſiæ.

Damnum.

S. Anton. p. 2. t. 9. c. 11. §. 2.

LVII. Sicut non poſſe percipere cibum corporalem, eſt ſignum mortis corporalis; ita non percipere legendo, vel audiendo verbum Dei, quod eſt cibus animæ, eſt ſignum mortis animæ.

Manſi d. 44. n. 8.

LVIII. Sicut aqua in horto deficiente, flores, fructos, cunctæque aliæ tenellæ plantulæ areſcunt, & languent; ita quoque vivo hoc fonte verbi divini in Eccleſia deficiente, omnes virtutes langueſcunt, & tabeſiunt.

§. VIII. M E D I A.

Ad Verbum Dei avide audiendum.

S. Chryſ. ho. 32. in Gen.

I. Q*Uia frequens, & ſedula verbi divini auditio eſt ſignum prædeſtinationis*: uti ſequentibus verbis S. Chryſoſt. indicavit: Argumentum eſt mihi hoc veſtri in divinis profectus, quod tanta promptitudine quotidie convenitis, & ſpirituali doctrina expleri non poteſtis; nam quemadmodum corporalis cibi appetitus indicium eſt bone valetudinis; ita deſiderium ſpiritualis doctrinæ manifeſtiſſimum eſt argumentum animæ bene habentis. Et ſicut ignis coram emollit, & tractabilem facit, atque ad omnium rerum formas recipiendas diſponit; ita Spiritus Sanctus qui habitat in homine, diſponit ipſum ad recipiendum verbum Dei, eique obediendum.

Fab conc. 2. in Fer. 3. Pent. n. 1.

S. Chryſ. ho. 2. de Anna & Samuele.

II. *Quia eſt optimum inſtrumentum, & fundamentum ad inſignem profectum in ſanitate, & perfectione faciendum*: Nam, ut recte S. Chryſ. advertit: Sicut arbor perpetua irrigatione creſcit in magnam altitudinem; ſic & divinorum eloquiorum doctrina aſſidue irroratus, ad virtutis faſtigium pervenit. Hinc Tobias ſenior filio dixit: *Audi fili mi, verba oris mei, & ea in corde tuo quaſi fundamentum conſtrue*: Idipſum quoque a Verbo Incarnato unicuique animæ fideli dici videtur. At vero, dices: Quænam inter verbum Dei, & fundamentum eſt proportio? Fundamentum totum ſuſtinet ædificium, aulas, cubilia, cœnacula, ambulacra, ſolaria, atria, & quicquid boni, & pulchri in vaſta aliqua fabrica continetur. Cogitas magnam fabricam conſtruere celſitudinis? quærit S. Auguſtinus; de fundamento prius cogita humilitatis (nos in præſenti dicere poſſumus, de fundamento prius cogita verbi Dei). Et quantam quiſque vult, & diſponit ſuperimponere molem ædificii, quanto erit majus ædificium, tanto altius fodit fundamentum. Quanto quis in perfectione altius deſiderat proficere, tanto profundius verbum Dei fundamentum debet jacere, quia huic omnes ſolidiſſimæ virtutes unice innituntur.

S. Aug. ſ. 10. de verb. Do.

Matth. 4. v. 4.

III. *Quia eſt cibus ſpiritualis animæ*, uti Chriſtus dixit: Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod exit de ore Dei. Si ergo cibum corporis tanta ſolicitudine conquirimus, & quotidie bis, aut ſæpius ſumimus; quanto magis verbum Dei velut cibus animæ ſolicite quotidie ſumendus eſt, ut animam nutriat, pingueſaciat, & roboret.

IV. *Quia eſt myrothecion ſpirituale animæ*; continet quippe diverſa balſama, id eſt doctrinas aptiſſimas ad animam in vario genere deliquiorum ex adverſitatibus occurrentibus ſuborientium roborandam.

Cant. 4. v. 4.

V. *Quia eſt armamentarium ſpirituale animæ*: De quo Sponſus in Canticis dixit: Sicut turris David collum tuum (per quod procedit verbum Dei) quæ ædificata eſt cum propugnaculis: mile clypei pendent in ea, omnis armatura fortium. Et Salomon Idipſum confirmans: Omnis, inquit, ſermo Dei ignitus clypeus eſt, ſperantibus in ſe.

Prov. 30. v. 5.

Pſ. 118. v. 11.

VI. *Quia a peccatis præſervat*, juxta illud Davidis: *In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi.* Hinc & S. Bernardinus, verbum Dei, inquit, purgat delinquentes, quia per verbum Dei, cognita veritate, animæ a ſuis ſceleribus convertuntur. Unde Pſalmiſta ait: *Lex Domini immaculata, convertens animas*; eo quod Dei verbum, eum, quem reperit immaculatum a culpa, præſervat, &, quem invenit inquinatum, purificat, & immutat.

S. Bern. t. 3. ſ. 10. in Do. 2. Quad.

S. Thom. Villan. in Evang.

VII. *Quia emollit induratos.* Quantos, inquit S. Thomas Villanov. peccatores induratos, & vidimus, & legimus, ex auditu verbi Dei fuiſſe converſos, mutaſſe vitam, emendaſſe mores! S. Bernardus in ſermone de multiplici utilitate verbi Dei in hæc verba ſcribit: Si cor tuum induratum eſt, memento Scripturæ dicentis: *Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea.* Et item: *Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus locutus eſt.* Si tepidus es, & evomi jam formidas, non diſcedas ab eloquio Domini, & inflammabit te, quia eloquium ejus ignitum valde.

S. Bernar. ſ. de util. verb.

Bellevac. t. 1. p. 2. diſt. 10.

VIII. *Quia vigorem animo confert*: Nam hoc inebriati martyres, ſe rebus temporalibus denudabant, vulnera, & cruciatus corporis pro nihilo ducebant, imo ad mortem alacriter properabant: Subditque authoritatem S. Bernardi di-

Digitized by Google

dicentis: Quem talis guſtus inebriaverit, ad omne opus, & omnem laborem hilareſcit; laborat, nec laſſeſcit; feſtinat, nec deficit; dolet, & non ſentit; laceratur, & neſcit; irridetur, & non advertit.

S. Th. in Pſ. IX. *Quia ad charitatem excitat*; uti S. Thomas indicat verſum illum: *Concaluit cor meum intra me:* ita exponens: Id eſt, concitatus eſt calor charitatis in ore meo, Prov. 6. *Numquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta ejus non ardeant?* ſic impoſſibile eſt, quod homo abſcondat verba Dei, cum inflammatur cor charitate. *S. Bon. in c. 24. Luc.* Sed & S. Bonaventura exponens illa Diſcipulorum in Emmaus euntium verba: *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, cum loqueretur in via* &c. ita ſcribit: verbum namque Chriſti inflammaverat corda eorum, quia verbum Dei igneam habet naturam, propter inflammationem amoris; unde Jeremias: *Numquid non verba mea quaſi ignis?* Et *ignitum eloquium tuum vehementer, & ſervus tuus dilexit illud:* Hoc autem facit verbum immittendo Spiritum Sanctum. Unde Beda: Ex audito ſermone, cor prius corpore incredulitatis, & timoris frigidum, igne Sancti Spiritus eſt accenſum, ut ſuperno deſiderio ardeat: quot enim præceptis inſtruitur homo, quaſi tot facibus inflammatur.

S. Bern. t. 2. ſ. 9. a. 1. c. 2. X. *Quia contra dæmones defendit:* Nam ſermo Dei ignitus eſt clypeus, teſte S. Bernardino, in quo clypeo ſecundum Apoſtolum ad Epheſ. 6. *Extinguuntur omnia tela nequiſſimi hoſtis.* Tela enim nequiſſimi diaboli ſunt omnes modi, quibus nos tentat; unde Pſalm. ait: *Scuto circumdabit te veritas ejus*, ſcilicet verbi ejus, *Non timebis a timore nocturno; a ſagitta &c.* ibi enim exprimuntur ſeptem modi, id eſt, ſeptem tela, quibus dæmones nos impugnat, qui omnes extinguuntur per verbum Dei.

S. Bern. l. c. XI. *Quia experientia certa docet*, teſte S. Bernardino, *populos tantum a Domino flagellari, quantum rebelles inveniuntur in verbo Dei.*

S. Bon. 2. de Ev. XII. *Quia plurimas utilitates alias affert:* Eſt enim verbum Dei frequenter prædicatum. Primo mentis illuminativum. Secundus affectus inflammativum. Tertio affectus adjuvativum, ſive firmativum. Quarto eſt ad gloriam æternam inductivum. Quid ergo melius? Quid animæ dulcius? Quid homini fructuoſius, quam ut verbum Dei prædicabile audiamus devote? Hinc iſtam utilitatem intendens Eccleſia, inquit S. Aug., *S. Aug. ad Manſ. d. 1. n. 3.* cum excludat a Miſſa, & a divinis Officiis interdictos, Schiſmaticos, Excommunicatos, Hæreticos, Infideles, a prædicatione tamen non ſeparat quemquam. Stet populus ſine prædicatione triginta annis, & conſueto modo audiat Miſſas; alius quoque conſimilis populus abſque celebratione Miſſarum, ſtet etiam per totidem annos, & ſæpe audiat verbum Dei, & licet utrumque nocivum ſit, tamen, cæteris paribus, experientia teſte, majus incomparabiliter ſentiret in fide, & moribus detrimentum, abſque audientia verbi Dei, quam ſine Miſſarum celebratione. Nonne quotidie experimur: quis timor Dei, vel amor? quæ cognitio divinorum? Qui eſt peccatorum fœtor, & horror? Quæ cognitio virtutum, atque amor? Quæ Sacramentorum veneratio, atque frequentatio, ubi abſuerit verbum Dei.

S. Bern. t. 4. ſ. in Dom. 6. Quad. p. 3. XIII. *Quia eſt Epiſtola Dei*, uti S. Bernardinus indicavit, dicens: Si unus magnus Princeps ſcribit unam litteram ſuo populo, omnes convocantur, & omnes præparant ſe ad audiendum cum magno deſiderio ſciendi, & cum magna reverentia, & Cancellarius aſcendit in altum coram populo, & cum magna reverentia aperit litteram, quia repræſentat perſonam domini, & omnes ſtant reverentes, & attenti. Si igitur hoc in temporalibus fit, quanto magis in ſpiritualibus, cum Prædicator ſit Cancellarius magni Regis æterni?

S. Ambr. a. 6. ſ. 11. XIV. *Quia æquitas id exigit*, teſte S. Ambroſio dicente: Videte, fratres, ſi juſtum eſt, ut caro de terra facta interdum bis in die capiat cibum; & anima noſtra, imago Dei, vix vel poſt plures dies accipiat Dei verbum.

§. IX. MEDIA.

Langius in Polyan. V. eodem. I. P*uritas conſcientia*: Nam quomodo poſſunt verba Dei dulcia eſſe in faucibus tuis, in quibus eſt amaritudo nequitiæ? inquit recte S. Aug.: Certe ſicut in magno vaſe aceti ſi quis guttam mellis immiſceat, etiam mel perdit, & acerbitas aceti non mutatur; ſic homini, in hac malorum multitudine conſtituto: ſi collocutus fueris juſtitiæ verbum, & verbum perdis, & ille non temperatur in concupiſcentia mundanarum rerum. Hinc merito S. Joannes dixit: *Jo. 7. v. 17.* Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoſcet de doctrina utrum ex Deo ſit. Nam; ut recte dixit S. Aug.: *S. Aug. in Pſ. 98.* Bona vita, quæ ex præceptis Dei agitur, tamquam ſtylus eſt, quod auditur, ſcribens in corde. Si in cera ſcriberetur, facile deleretur; ſcribite illud in cordibus veſtris, & moribus, & numquam delebitur.

Idem ad Orationem. II. *Oratio*: Nam, ut ſapienter advertit idem S. Aug.: Sicut Solem non videt oculus, niſi in lumine Solis, ſic verum, & Dominicum lumen non poterit videre intelligentia, niſi in ipſius lumine, de quo ait Propheta: Domine, in lumine tuo videbimus lumen. Quod confirmans S. Cyprianus: *S. Cypr. de Angel. Cler.* Ambulantes, inquit, in tenebris ſibimetipſis lumen non poſſunt oſtendere; niſi ultroneum ſeipſos non videntibus offeratur lumen; ita humana cæcitas ad Deum non dirigit viam, niſi ipſe lucernam legis oſtendat. S. Chryſoſtomus, *S. Chryſ. ho. 3. de incompr. nat. div.* quoque calculo ſuo idipſum confirmans: Nihil aut parum fructus, inquit, capi ex Homilia poteſt, niſi oratio adjungatur. Porro ſermoni oratio debet anteire, ſic Apoſtoli dicunt: Nos in oratione, & ſermonis doctrina perſeverabimus. Sic Paulus fecit, cum in exordiis ſuarum Epiſtolarum orat, ut perinde quaſi lumen lucernæ, lux ipſa orationis tegat fervorem.

S. Greg. l. moral. Fab. conc. 4. in Dom. 4 poſt Pen. n. 2. III. *Recta intentio*: Nam, ut breviter, & recte S. Gregorius dixit: Verba Dei tunc verius mens intelligit, cum in eis ſemetipſam quærit. Et, ut alius advertit: Sicut gladius rectus non intrat in vaginam curvam; ita nec verbum Dei in os hominis ſiniſtra intentione de-

Digitized by Google

detortum; non enim in malevolam animam introibit Sapientia.

Lang. in Polyanth. V. eodem.

IV. *Libertas a curis, & vanitatibus ſæcularibus:* Nam ſicut pluvia ſuper lapidem cadens, deſuper quidem ſudare eum facit, ab intus autem ſiccum relinquit, quia non deſcendit humor in eum; ita, & homini mundiali quando loqueris verbum Dei, tantummodo ſonus verbi deſuper percutit aures carnales illius, in cor ejus autem nihil deſcendit; Sed & idem medium ſuadens Origenes: Ut, inquit, ſi Filium tuum ſcire vis litteras liberales, verbi gratia, Rhetoricam diſciplinam, numquid eum vacuum, & liberum eſſe concedis ab omnibus aliis? omiſſis cæteris, huic uni ſtudio operam dare jubes? Pædagogos, Magiſtros, libros, impenſa das? nihilque deeſſe concedis, quod ad profectum ejus ſtudii faciat? quis noſtrum ita ſe ad divinæ legis ſtudia convertit?

Orig. ho. 11. in Ex.

S. Hilar. in Pſ. 118.

V. *Ardens deſiderium*: Nam, ut S. Hilarius recte dixit: Sicut per os in alimoniam cibos corporis ſumimus; ita per cor ad vivificandum animam eſcas doctrinæ cæleſtis accipimus, quæ niſi amplificato, & patente ore corda attracta quodammodo fuerint, non adibunt.

S. Chryſ. ho. 1. in c. 14. Matthæi.

VI. *Sedula Meditatio:* Nam, ut ſapienter advertit S. Chryſoſtomus: Sicut lucerna, niſi ei ſubminiſtraveris oleum, extinguetur: ſic verbum fidei noſtræ, quod credentes accepimus, niſi aſſiduis nutriatur doctrinis, & meditationibus Scripturarum, extinguitur, nec ſatis illuminat animam. Et, ut S. Auguſtinus olim ſimilitudine confirmat: Sicut thus non redolet, niſi ponatur in igne: nec virtus ſinapis ſentitur, niſi conteratur in lapide; ita nulla S. Scripturæ ſententia vim ſuam declarat, niſi cocta in corde. Ut adeo vero S. Iſidorus dixerit: Quanto magis quiſque in ſacris eloquiis aſſiduus fuerit, tanto ex eis uberiorem intelligentiam capit.

S. Aug. in Specul. peccat.

S. Iſid. l. 3. de ſummo bono.

S. Cyrill. l. 3. in Jo. c. 39.

VII. *Solicita inquiſitio:* Quippe, ut S. Cyrillus ait: Probus Auditor, ac ſapiens, quæ intelligentia memoratur, mentis ea theſauro ſtatim commendavit: ſi quæ vero ardua videntur; ſæpe, ac multum inveſtigans, atque interrogans, tandem aſſequitur, venatorios canes apprime imitatur, qui huc, atque illuc percurrunt feras quærentes. Sic affectum eſſe ſapientem propheticus quoque ſermo denotat dicens: Conquire, quære, & habita mecum. Quærendum enim ſemper eſt, ut apud eum haberemus, & ad alienas ſententias non efferamur. Quod ipſum eleganter confirmans Robertus Abbas Tuitienſis, ſic, ait: Jacob luctatus eſt cum Angelo, in quo Deus erat, qui, & victum ſe fatebatur; ita luctari debet verbi Dei amator cum ſermone vel Scriptura, in qua Deus eſt, quæ ex Deo eſt, nec dimittere ante, quam vincat vinci volentem, ſenſumque comprehendat utilem in littera jacentem. Lucta enim pulcherrima eſt, tamdiu perſeverare petendo, donec inveniat; pulſando, donec aperiatur; hæc lucta placet Deo, hac ipſe cupit vinci, hac fortitudine opus eſt, ut nobis aperiat, & det Spiritum Sanctum. Unde S. Auguſtinus, de manna differens: Quid eſt hoc, inquit, manna ergo interpretatur, quid eſt hoc? vide, ſi non ipſa nominis virtus ad diſcutiendum te provocat, ut, cum audieris legem Dei recitari in Eccleſia, ſemper interroges, & dicas Doctoribus: Quid eſt hoc?

Robertus Tuit. l. in Matth.

S. Aug. ſ. 91. de manna.

S. Baſil. in Prov.

VIII. *Tribulatio:* Quod medium inſinuat S. Baſilius his verbis: Quemadmodum parvi pueri doctrinam deſpicientes, ob ferulas, flagellaque, quæ Magiſtri, & Pædagogi adhibere ſolent, attentius dictata ſuſcipiunt, & ipſe ſermo ante plagas non auditur, poſt verbera, doloreſque, velut ſtatim apertis auribus, & auditu excipitur oratio, & memoria cuſtoditur; ſic qui divina audiunt præcepta, & ad ea ſervanda negligenter ſe habent, poſtquam a Deo diſciplina ipſius inflicta eſt, ad ipſius mandata ſervanda, ac ei obtemperandum voce quadam excitari videntur.

S. Ambr. ſ. 3. in Pſ. 118.

IX. *Timor Dei:* Nam baſis quædam verbi Dei eſt timor ſanctus; ſicut enim ſimulacrum aliquod, ſi in baſi ſtatuatur, tunc majorem habet gratiam, ſtandique accipit firmitatem; ita verbum Dei in timore ſancto melius ſtatuitur, fortius radicatur in pectore timentis Deum, ne labatur verbum de corde viri, ne veniant volucres, & auferant illud de incurioſi, & diſſimulantis tactu.

Bellov. l. 3. p. 5. diſt. 20.

X. *Magna æſtimatio;* nam infinitus eſt theſaurus, ait Bellovacenſis, hominibus, non Deo, ideſt, ad utilitatem non Dei, ſed hominum, tam ipſius, cui ſervandus committitur, quam illorum omnium, quibus communicatur. Pergit idem Præſul ulterius, & oſtendens, cum qua reverentia, & devotione verbum audiendum, & cuſtodiendum ſit, ſequenti utitur potentiſſimo argumento: Si ſudorem, qui fluxit e Corpore Chriſti, vel lacrymam de oculo, vel ſtillam Sanguinis de quocumque membro poſſemus habere, cum magna reverentia ſervaremus; quanto magis verbum, quod de cordis ejus intimis manavit: Pſalm. 44. *Eructavit cor meum verbum bonum*. Hoc, inquam, verbum de corde Dei productum per Legem, Prophetas, & Apoſtolos vobis miſſum, imo & per ipſum Dei Filium, Verbum ſcilicet, carnem, fructum, nobis audibile, viſibile, & legibile, verbaliter propinatum, ut ſaltem verbum ejus contemnere non poſſemus.

S. Aug. ſ. 218. de temp.

XI. *Silentium, & quies*, uti S. Aug. commendavit dicens: Rogo vos, fratres chariſſimi, ut ſecundum conſuetudinem fidelium, cum ſilentio, & quiete, ea, quæ a nobis prædicantur, accipiatis. Animus enim noſter, quando potuerit, donante Deo, aliquid de electione Sanctarum Scripturarum concipere, ſpiritualem nidum in cordibus veſtris deſiderat invenire; & ideo velut caſtiſſimi turtures, divina verba Sancti Spiritus fervore in nido cordis veſtri fovere contendite.

Menſ. 8. 27. n. 3.

XII. *Diſpoſitio bona animi;* ſicut enim eo tempore, quo terra nive contecta eſt, granum ſuper illam non ejicitur, eo quod intra frigus illud ſine fructu congelaretur: eodem modo, ut verbum Dei in nobis fructum proferat, neceſſe eſt, ut omne frigus abſit, noſtraque voluntas per fervorem & devotionem diſpoſita ſit ad faciendum fructum ex illo, quod auditum fuit.

Digitized by Google

S. Chryſ. Ser. 78.

fuit. Hinc Divus Chryſologus: Pectora parate, non chartam: ſenſum acuite, non calamum: & audita non attramento, ſed Spiritu miniſtrante, deſcribite: in ipſa area animæ, in ipſa Bibliotheca interni Spiritus eſt locandum. Sed & S. Thomas Villan. Neceſſarium eſt primum, quod audiat corde bono, & optimo. Audit corde bono, qui audit libenter, & cum gaudio, & ſine faſtidio: Audit corde optimo, qui audit intentione, & deſiderio perficiendi.

S. Thom. Vill. in Sexageſ.

§. X. ASCETICA.

S. Bernardin. t. 2. ſ. 30. ar. 3. c. 2.

I. IN *primis noſſe debet Aſceta, cur nullum præceptum datum ſit de verbo Dei audiendo*. Id quod reſolvit S. Bernardinus dicens, id non factum ab Eccleſia propter obligationem Curatorum; nam qui habet animarum curam, tenetur populo ſuo prædicare, prout habetur, *diſt. 36. c. Qui Eccleſiaſtitis*. Et ideo non fuit neceſſe præceptum iterare: Diebus etenim ex præcepto feſtivis, illis, quibus animarum cura incumbit, præceptum erat, ut in medio Miſſæ verbum Dei annunciarent: Qui ritus etiamnum in multis Diœceſibus, & ſpecialiter in Germania, conſervatur. Secunda ratio, quam aſſignat, eſt, propter paucitatem prædicatorum, quia rari ſunt; rariores, qui prædicent Chriſtum. Tertio propter incommoditatem.

S. Thom. Vill. S. in Sexag.

II. *Noſſe debet, cur viva vox prævaleat mortuæ voci librorum*; quam quæſtionem S. Thomas Vill. decidit, dicens: Nec mihi dicas, ſapiens ſum, litteratus ſum, habeo in domo mea ſermones Auguſtini, Bernardi, Chryſoſtomi, quos legam. Nam littera mortua eſt, vox viva; Habet enim neſcio quid latentis energiæ vox viva, quam non habet littera; vivus eſt enim ſermo Dei &c. non ſic littera; plus enim movet ſermo, quam lectio: Prædicator enim viva vox Dei eſt, qui loquitur in illo; non venis audire hominem, ſed Deum in homine.

Manſi diſc. 2. n. 9.

III. *Noſſe debet, cur apud tam multos tam parvum fructum afferat verbum Dei*; nimirum quia, ſicut ſemina a formicis arroſa non amplius creſcunt, ita idem in nobis perſæpe ſerpens fraudulentus operatur; ne enim ſemen hoc in beneficium noſtrum fructificet, ipſe efficere conatur, ut nos illud ſiniſtre interpretemur, exiſtimando, quod aliis, non vero nobis, hoc vel illud prædicatum fuerit, vel etiam, ne Prædicationis ſemen adhibeamus, efficit, ut bonæ Prædicatoris famæ interius in corde noſtro detrahamus. Aliam rationem innuabat Concionator quidam, qui ſuis Auditoribus dicebat: Optarem, vos omnes menſæ verbi Dei accumbere, tamquam convivas, non vero tamquam ſectores epulares: Convivæ etenim ex appoſitis cibantur epulis, ſector vero epularum appoſitos cibos dividit aliis, ſibi aliud nihil reſervans, præterquam nuda oſſa. Multi ſunt, qui, cum ſpiritualem verbi Dei cibum in memoriam, ſive intellectum, in cor ſuum, tamquam in ſtomachum reponere deberent, cibum illum pro aliis præparatum eſſe exiſtimantes, eumdem ſcindunt, dividunt, & patiuntur, quicquid audierunt; his videlicet documentum aliquod, aliis quamdam reprehenſionem, aliis vero comminationem, ac tandem ſibimetipſis nihil reſervant, niſi quod loco profectus animæ propriæ acquirendi, ſuos innocenter dividunt proximis.

S. Chryſ. t. 5. con. 3. de Laz.

IV. *Noſſe debet, cur non deſiſtendum ſit a prædicatione verbi Divini, etiamſi fructus non ſequatur*; Ne dicamus, inquit S. Chryſoſtomus: Quid nobis opus eſt tot verbis? nulla ex hoc ſermone promanat utilitas. Nam & agricola, ubi ſemel atque iterum, ac ſæpius ſemen arvo commiſit, nec votis reſpondet proventus, rurſus eamdem exercet ſegetem; neque raro fit, ut totius temporis jacturam uno faciat anno; ſic & negotiator, quamquam crebro fecit naufragium, non tamen abſtinet a portu, ſed poſtea quam navem detraxit, & nautas conduxit, pecuniis mutuo acceptis eadem agreditur negotia.

Origenes apud Manſi diſ. 2. n. 6.

V. *Noſſe debet, quod, licet fructum non ſentiamus, non tamen nullum referamus ex verbi Divini auditione*; uti pulchre oſtendit Origenes dicens: Solent Medici præbere interdum cibum aliquem, interdum etiam potum dare, v. g. ad diſcutiendam caliginem viſus, nec tamen in edendo ſentimus, quia utile eſt, & prodeſt oculis; ſed cum tranſierit viſum cibi illius, aut poculi virtus, paulatim purgat aſpectum, & tunc demum ſentire incipimus, quia cibus ille, vel potus profuit oculis; ſed & in aliis ſimiliter corporis partibus eadem fieri ſolent. Hoc ergo modo credendum eſt etiam de Scriptura Sancta (& idem affirmari poteſt de prædicatione Evangelica) quia utilis eſt, & animæ prodeſt. etiamſi ſenſus noſter ad præſens intelligentiam non capit, quoniam, ut diximus, & bonæ virtutes, quæ nobis adſunt, reficiuntur in his ſermonibus, & paſcuntur.

Author. op. imperf. hom. 41.

VI. *Noſſe debet, quomodo verbum Dei fructuoſe audiendum ſit*; id quod apte per ſimilitudinem oſtendit Author operis imperfecti, dum ait: Sicut qui mittit in os ſuum fragmentum panis, aut qualemcumque cibum, primum molit eum dentibus, & ita demittit in ſtomachum, ſic, & cum audimus omne verbum, neceſſe eſt ipſum meditari, & in ore ſenſus, quaſi quibuſdam dentibus, ideſt tractatibus molere, & videre, quid eſt, quod dicit, aut unde dicit, aut propter quam rem dicit. Aliam induſtriam inſinuat Manſi dicens: Experientia docet, quod terra fructum referat illius ſæmentis, quæ ſuper ipſam diſperſa fuit, v. g. ſi ſuper terram ſeminatum eſt triticum, germinat, & matureſacit triticum; ſi avena, avenam; ſi hordeum, hordeum; & ita de aliis ſeminibus diſcurrere licet. Verumtamen obſervandum eſt, veriſſimum eſſe, quod Apoſtolus ait, ſcilicet: *Neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat; ſed qui incrementum dat, Deus*: Semen enim calore, motu, & luce Solis indiget, nec non influentiis cæleſtibus, pluviis, frigore, calore, & aliis ſimilibus qualitatibus, ſingulis quatuor anni temporibus correſpondentibus: Ab his namque ſemen adjutum, ſubtiliores terræ partes ſibi attrahit, eaſque in propriam ſubſtantiam convertendo fructum producit, & ſuo tempore matu-

re-

refacit. Eodem igitur modo anima) diſcurſus eſt Patris Ariæ) verbum Dei, quaſi ſemen Chriſti, intra ſe recipit, illudque in corde ſuo repoſitum meditatur, amat, eique ſubjicitur, & in virtute illius novum hominem, novumque ſpiritum producit; Ad hoc tamen neceſſarium eſt, ut Sol juſtitiæ cor moveat, calore, & luce ſanctarum inſpirationum ſuarum excitet, & flammis divini ſui amoris calefaciat; ſic enim tandem fiet, ut anima ab hac cæleſti virtute fortificata, partes viciniores ſibi, purioreſque, ideſt, potentias ſuas, memoriam, intellectum, & voluntatem, illarumque operationes, & affectus ſibi attrahat, ut ad producendum vitæ æternæ fructum, qui ex divino hoc ſemine expectatur, eidem uniantur.

VII. *Noſſe debet quis præcipue fructus quærendus ſit in auditione verbi divini*: Ille nimirum, quem (ut ſupra jam inſinuatum eſt) S. Vincentius Ferr. indicavit dicens: Verbum Dei, quando eſt digne prædicatum, & devote auditum, facit tria: Primo illuminat in cognitione de rebus ſpiritualibus: Secundo inflammat in dilectione de bonis cæleſtibus: Tertio purificat ab infectione de culpis mortalibus.

S. Vincent. Ser. 4. in Do. 3 poſt Paſ.

VIII. *Noſſe debet, triplicem auditum eſſe neceſſarium auditoribus verbi divini*, ut Hugo Card. notat, ſcilicet auditum naturæ, quo verbum ſuſcipitur; auditum intelligentiæ, quo ſenſus verbi diſcernitur; auditum obedientiæ, quo res verbi efficitur.

Hugo Card. apud Manſi diſc. 21. nu. 3.

IX. *Noſſe debet, quomodo intelligendi ſint SS. PP. quando verbum Dei Corpori Chriſti præferunt*: nimirum quod hoc verum ſit, non quoad eſſentiam, ſed quoad efficientiam, ſecundum Gloſſam. Quin imo major fructus ſequitur ex verbo Dei prædicato, quam Corpore Chriſti ſumpto: Nam per Sacramentum nullus juſtificatur, ſi accedit indigne, & incontritus, ſed augetur iniquitas ſua; ſed obſtinatiſſimi homines audiendo prædicationem convertuntur.

S. Ant. p. 2. tit. 9. c. 12.

X. *Noſſe debet neceſſitatem verbi divini*, quam quidem ſat clare Philo ſequentibus verbis oſtendit: Ut vera ſanitas, quam nullus morbus præceſſit in corpore, a ſolo Deo largitur quidem, ſed ejus liberatio per artem, & medicinam, dum ſinit, & a ſcientia, & artifice nos juvari in ſpeciem, ipſe ſanat, vel per hæc, vel citra horum operam; ſic etiam animæ bona, & alimenta largitur Deus per ſeipſum; per verbi autem prædicationem, quidquid ad ſanandos animi morbos pertinet.

Philo l. 2. allegor.

XI. *Noſſe debet, fructum verbi divini multum ab hominis cooperatione pendere*: Id quod pulchre Origenes ſequentibus verbis oſtendit: Videtur mihi unuſquiſque ſermo Divinæ Scripturæ ſimilis eſſe alicui ſeminum, cujus natura hæc eſt, ut, cum jactum fuerit in terram regeneratum in ſpicam, vel in quamcumque aliam generis ſui ſpeciem multipliciter diffundatur, & tanto cumulatius, quanto vel peritus agricola plus ſeminibus laboris impenderit, vel beneficium terræ fœcundioris indulſerit. Non tamen propterea terreatur, ſi fructum non ſtatim adverterit, ſed potius doctrinæ ab eodem Origene datæ ſit memor: Solent, inquit, Medici interdum præbere cibum aliquem, interdum etiam potum dare, v. g. ad diſcutiendam caliginem viſus, nec tamen in edendo ipſo cibo, vel in potando ſentimus, quod utile eſt, & prodeſt oculis: ſed cum tranſierit viſum cibi illius, aut poculi virtus, paulatim purgat aſpectum, & tunc demum ſentire incipimus, quia cibus ille, vel potus profuit oculis. Hoc ergo modo credendum eſt etiam de Scriptura ſancta, quia utilis eſt, & animæ prodeſt, etiamſi ſenſus noſter ad præſens intelligentiam non capit: quoniam, ut diximus, & bonæ virtutes, quæ nobis adſunt, reficiuntur in iis ſermonibus, & paſcuntur, & contrariæ torpeſcunt iis meditationibus, & effugantur.

Origen. hom. 1. in Exod.

Orig. hom. 8. in Joſue Nave.

XII. *Noſſe debet curandum, ut ſibi præ aliis familiaris ſit ſacrorum litterarum lectio*: Eumque in finem nautas imitetur, ut S. Chryſoſtomus ſuadet: Qui, cum procellas digreſſi fuerint, & multum deinceps pelagus currentes, in portum deceſſerint quietum, demittentes vela, deponentes, egredientes navim, quieti ſeſe, ſomno corpus recreantes, robuſtiores conatus reliquam ad navigationem præparant. Sic ergo & ipſi omni procella, tumultuque, & fluctibus liberati, quaſi tranquillum ad quærendum portum, Scripturarum ad lectionem impellamus animas. Id, quod S. Gregorius quoque ſuaſit, dum dixit: Divinas Scripturas ſæpius lege, imo numquam de manibus tuis ſacra lectio deponatur in ſacris Scripturis, per quas ſolas plene potes Dei intelligere voluntatem. Quid autem in hac lectione obſervari ſpecialiter debeat, pulchre oſtendit S. Hieronymus, dum dixit: Utere lectione divina vice ſpeculi, fœda corrigendo, pulchra conſervando.

S. Chryſ. ſ. 7. de pœnit.

S. Gregor. in moral.

S. Hier. ad Dem.

XIII. *Noſſe debet utilem, & ſolidum modum tractandi S. Scripturam*, quem quidem breviter, & bene inſinuat S. Chryſoſtomus, dum ait: Agricola, poſtquam totius vineæ vindemiam peregerit, non prius deſiſtit, quam ſingulos etiam minutos acinos decerpſerit. Cum igitur nunc quoque videam, ſub litteris velut ſub foliis latere ſenſus occultos, age & hos rurſus diligenter amputemus, pro falce ſermone utentes. Siquidem vinea poſt fructus ſemel a vindemiatore defectos, ſtat nuda fructu, nihil habens præter folia; verum ſpiritualis Divinarum Scripturarum vinea non item, ſed quamvis, quidquid videbatur, ſuſtulerimus, tamen adhuc amplius ſupereſt tollendum. Itaque complures ante nos diſſeruerunt in hanc Parabolam: Complures fortaſſis, & poſt nos diſſerturi ſunt, nemo tamen poterit totas opes eruere: nam ea eſt hujus opulentiæ natura, quo foderis altius, hoc magis exundant divini ſenſus. Fons enim eſt numquam deficiens. Alibi vero iterum ait: Sicut qui ſenſibiles theſauros effodere conantur, non in ſuperficie ſolum fodiunt, ſed in profundum deſcendunt penitiores terræ ſinus ſcrutantur, tametſi ſæpe poſt labores, & ſudores vix paucas portiunculas afferunt. Non ſic in ſpiritualibus, ſed labor hic minor, & major ubertas; ita & nos ad ima deſcendentes Scripturarum, vim in breviculis verbis latentem inveſtigemus. Item ſicut hi, qui in ter-

S. Chryſ. Ser. 4. de Laz.

Idem ho. 30. in Gen.

Idem ho. 2. in Iſai.

ris

Digitized by Google

ris metalla fodiunt, ne minima quidem fru-ſtra prætereunt, verum ubi nacti fuerint aliquam venam auream, meatus omnes exacte circumſpiciunt; multo magis hoc facere nos oportet in S. Scripturis. Sed nec illud S. Au-

S. Auguſt. c. 193. de vera innoc.

guſtini omittendum monitum: Verbi Dei auditor, inquit, ſimilis eſſe debet animalibus, quæ ab hoc, quod ruminant, munda eſſe dicuntur; & non pigeat cogitare, quæ in alvo cordis accipit, & cum audit, ſit ſimilis edenti: cum audita in memoriam revocat, ſit ſimilis ruminanti.

XIV. *Noſſe debet, duas præcipue doctrinas in interpretatione S. Scripturæ obſervandas eſ-*

2. Petr. 1. v. 20.

ſe: Quarum primam offert S. Petrus, dum ait: Hoc primum intelligentes, quod omnis prophetica Scriptura non ſit privatæ interpretationis. Alteram S. Auguſtinus tradit, dum

S. Auguſt. de præd. grat.

monet, ut cum quis in Sacrarum voluminibus litterarum, aliqua velut diverſum ſonante ſententia ſolicitatur, certa, & inconcuſſa fide teneat, nuſquam deeſſe veritatem, etſi non facile propter magnitudinem rei intellectus quærentibus occurrit.

XV. *Noſſe debet, potiſſimum fructum, quem in Verbi divini lectione, auditione & prædicatione quærere quiſque debet, eſſe impletionem Ver-*

S. Chryſ. in Pſ. 93.

bi. Sic enim diſerte monet S. Chryſoſtomus, dum ait: Sicut Scripturæ Divinæ ſemper in manibus, & jugiter mente volvantur; nec ſufficere tibi putes, mandata Dei memoria tenere, & operibus oblivisci, ſed ideo illa cognoſce, ut facias, quidquid didiceris; non enim Auditores legis juſti ſunt, ſed factores. Cui

S. Bern. S. 3. de advent.

conſentiens S. Bernardus: Sic, ait, ſerva Sermonem Dei, quo modo melius ſervare potes cibum corporis tui; nam, & ille panis vivus eſt, & cibus mentis. Beati, qui cuſtodiunt illud. Ergo trajiciatur in viſcera quædam animæ tuæ, ut tranſeat in actiones tuas, & in mores tuos.

§. XI. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Pſal. 77. v. 24.

I. EX occaſione thematis: *Panem cæli dedit eis; panem Angelorum manducavit homo*: Poteſt verbum Dei cum manna comparari. 1. Quia de cælo deſcendit ut manna. 2. Quia parvum eſt aſpectu, ſed magnum efficacia, & virtute, ut manna. 3. Quia diverſos ſapores continet, ut manna. 4. Quia diverſos habet effectus, ut manna; nam aliquibus in ſalutem, aliis in damnationem cedit, ſi debito modo non ſumatur; Unde tres doctrinæ erui poſſunt. Prima, ut inde colligatur, quanti Divinum verbum ſit faciendum, tum ob locum, unde venit, tum ob effectus, quos producit, non in corpore tantum, ut manna, ſed in ipſa etiam anima. Secunda, quod mane, ideſt, mature, colligendum ſit verbum Divinum, ne alioqui occaſio non ſit amplius id audiendi, dum vellemus. Tertia, ut quiſque tantum colligat, quantum pro ſe, & animabus ſibi commiſſis ſufficit, quæ omnia facile fuſius, & practice explicari poſſunt.

II. Ex occaſione thematis: *Semen eſt ver-*

Luc. 8. v. 11.

bum Dei: Poteſt oſtendi, quam recte verbum Dei ſemini comparetur: 1. Quia vere etiam indiget, ut in terram bonam, ideſt, ab omni peccato, cura, & ſiniſtro affectu liberam animam, projiciatur. 2. Quia perinde ut ſemen occultari, & conſervari, & per influxum cæli fertile effici debet. 3. Quia multo magis, quam ſemen, aliud trigeſimum, aliud ſexageſimum, aliud centeſimum fructum refert, dum alii affectus, & propoſita viæ purgativæ, alii illuminativæ, alii unitivæ convenientes ex audito Dei verbo referunt; de quibus videri poteſt Faber c. 1. & 5. in Sexag. fuſius differens.

III. Ex occaſione thematis: *Comparabitur* *Jac. 1. v. 23.*
viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo: poteſt verbum Dei ſpeculo comparari, uti ſuaſit S. Hieronymus, dicens: Utere Divina Scriptura vice ſpeculi. Itaque 1. oſtendatur, quam recte verbum Divinum ſpeculo comparetur, cum vere ſit lucidum, teſte Davide, illuminans oculos, & ſuam cujuſque faciem animæ oſtendens. 2. Quam libenter, & frequenter hoc ſpeculum inſpici debeat, cum totum fere fundamentum Chriſtianæ perfectionis poſitum ſit in notitia ſui, quæ per inſpectionem hujus ſpeculi obtinetur. 3. Quo fine, & fructu debeat inſpici hoc ſpeculum, ſcilicet ut, quemadmodum D. Hieronymus monet: Fœda corrigantur, pulchra conſerventur, & augeantur, quod per aliquos caſus, & exempla practica facile amplius oſtendi poteſt.

IV. Ex occaſione thematis: *Simile eſt re-* *Matth. 13. v. 31.*
gnum cælorum grano ſinapis: Poteſt verbum Dei grano ſinapis comparari; & 1. oſtendi, quod, ut ſinapis, habeat quidem magnam acrimoniam, magnæ tamen ſalubritatis ſit. 2. Quia licet, ut ſinapis ſit contemptibile, magnam tamen habeat efficaciam, cum illuminet intellectum, roboret mentem, accendat charitatem, præſervet a vitiis, provocet ad pœnitentiam, incitet ad virtutem, ſoletur in adverſis; quæ omnia fuſe & accommodate ad efficaciam ſinapis oſtendit Faber conc. 6. in Dom. 6. poſt Epiph. 3. Quia, ut granum ſinapis, non habet efficaciam, niſi maſticetur, & per ſeriam conſiderationem ruminetur.

V. Ex occaſione thematis: *Et cœperunt ſi-* *Luc. 14. v. 18.*
mul omnes excuſare: Poſſunt proponi, & refutari excuſationes, per quas ſe aliqui ab auditione verbi eximere volunt. Nempe 1. Quia Concionator non placet; quia refutandi ex ſimilitudine cibi, vel potus, qui ſi ſapiat, parum curatur, qualis coquus aut hoſpes ſit, qui eum coxit, vel obtulit. 2. Quia ipſa concio non placet, vel quia nimis longa, vel inculta eſt, vel antiqua inculcat; qui refutentur, oſtendendo iterum in conviviis, quam nec longitudo, nec repetita appoſitio ciborum, abſterreat, & famelico quivis cibus ſat ſapidus exiſtat 3. Quia ipſimet ſibi docti ſatis videntur, aut nihil retinere poſſunt; qui refutentur ex eo, quod, licet docti ſint, non tamen ſibi applicent; & aqua deſuper ex cælo cadens multo melius irriget, quam quæ ex terra aſcendens ſuper agros tranſcurrit. Deinde etſi non omnia retineant, ſemper tamen aliquid manet, ſicut cum cibus ſumitur, aut aqua per cribrum transfunditur. Videatur hac de materia fuſius diſcurrens Faber them. 2. auct. in Dom. 4. poſt Pentec.

§. XII.

a Joan. cap. 13. 14. 15. 16. 17. qua illos hortaretur ad conſtantiam, revocaret ad frugem; & cum deberet eſſe ultima Concio, omnes nervos eloquentiæ intenderet ad perſuadendum: timuit idcirco diabolus, ne ſuum Judam perderet: veni proinde cito foras, mi pullule, priuſquam audias, & convertaris de peccato ad juſtitiam, de perfidia ad pietatem, de inimicitia ad fidem. Timebat diabolus, ne morando locus pœnitentiæ daretur: hac de cauſa feſtinat. Ita D. Cyrillus.

S. Chryſ. in Pſ. 45

VII. S. David Pſal. 46. ait: *Omnes gentes plaudite manibus, jubilate Deo in voce exultationis*, & paulo infra: *Subjecit populos nobis, & gentes ſub pedibus noſtris*, v. g. quando nimirum Apoſtoli indomitam gentilitatem jugo Evangelii ſubdiderunt. Quid ait hoc loco S. Joannes Chryſoſtomus, quomodo Mundus ſubactus, & tanta variarum gentium ferocia domita fuerit? Reſpondet, id factum in voce exultationis, verbis Evangelii, hoc eſt, votivis, & gaudioſis novæ gratiæ nuntiis. Subdit autem mox S. Doctor: Solent exercitus, quando inclinat exercitus hoſtium, non uti extrema victoria, ſed concordi voce, & clamore, fractos jam & abjectos eorum animos conquaſſare: quod eſt claræ victoriæ, & trophæi maximi argumentum, quando bellum non manibus, ſed clamore decernitur, iſque loco manuum, & armorum ſufficit. Itaque pugna manibus geritur, vocibus victoria debetur. Dicit nunc Propheta: *Jubilate Deo in voce exultationis*: velut diceret: Labores, & ſudores prælii, quo contra inimicos noſtros dimicatum, debentur (neque hoc negari poteſt) ſanguini, quem magnus Dux noſter Chriſtus ſudit, verum triumphus, & victoria voci divini verbi adſcribenda ſunt: verbo enim Dei proſcripta ſunt idola: verbo Dei converſa eſt Gentilitas: verbo Dei proclamata eſt pro cælo victoria: verbo Dei erudiuntur peccatores, & omnis nobis felicitas paratur: Bellum non manibus, ſed clamore decernitur, iſque loco manuum, & armorum ſufficit. Huc alluſit Tertullianus,

Tertull. l. de Patien.

quando de Chriſto hæc dixit lib. de Patient. Taceo, quod figitur; ad hoc enim venerat: de Domino fit Magiſter: tamquam dixiſſet: Plurimas gratias debeo Redemptori pro immenſa liberalitate, qua in crucis ſtipite Sacroſanctum ſuum ſanguinem fudit; contentioſiore prælio decertare non potuit, quando tam pretioſum liquorem inter dimicandum fudit: At enim de Domino fit Magiſter, nec videretur etiam ita quicquam præſtitiſſe, niſi Magiſter factus, & ipſe nobis verba ſalutis annuntiaſſet, & alios Evangelii ſatores, ac præcones, ignaro rerum ſalutis ſuæ orbi terrarum, ſubmiſiſſet.

S. Bernar. ſ. 2. f. 9. in 1. Dom Quad. a. 2. c. 1.

VIII. S. Bernardinus utilitatem hanc exemplo Lazari demonſtrat, dicens: Unde animæ in peccato mortali defunctæ reſurgent ad vitam gratiæ, niſi ex vivificante calore divini verbi? Hinc Prov. 13. dicitur: *Lex Dei fons vitæ, ut declinet a ruina mortis*. In ſuſcitatione Lazari voce magna clamavit: *Lazare, veni foras; & ſtatim prodiit, qui erat mortuus*, ut oſtendatur, quod in verbo Dei animam vivificante, eſt veritas in voce, charitas in magnitudine, & poteſtas in clamore, ſtatim prodiit ad vitam gratiæ, qui mortuus fuerat in interitu culpæ. Joan. 5. *Venit hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filii Dei, & qui audierint, vivent.*

Manſ diſc. 11. n. 6.

IX. Deus olim Ezechielem Prophetam ad agrum quemdam remiſit, calvariis, nudiſque mortuorum oſſibus plenum, qui cum in eodem loco hinc inde circumſpexiſſet, a Deo in hæc verba interrogatus fuit. *Fili hominis, putaſne vivent oſſa iſta?* Cui Propheta reſpondit: *Domine Deus, tu noſti*. Præcepit igitur illi Deus dicens: *Vaticinare de oſſibus iſtis, & dicet eis: Oſſa arida, audite verbum Domini.* At vero quodnam in eo latet myſterium, quod increata ſapientia Ezechielem huic tam ingenti oſſium mortuorum multitudini, quæ nec aures, nec animam, nec intellectum habent, prædicare juſſerit, dicendo: *Oſſa arida audite verbum Domini?* Quo fine jubebatur divinum ipſius verbum prædicare in vanum? *hæc dicit Dominus oſſibus his* (verba ſunt Prophetæ proſequentis relationem ejus, quod operatus eſt Deus: *Ecce ego intromittam in vos ſpiritum, & vivetis, & dabo ſuper vos nervos, & ſuccreſcere faciam ſuper vos carnem, & ſcietis, quia ego Dominus*: Enim vero continget nonnumquam, quod peccator aliquis habituatus, in cujus oſſibus hoc, vel illud vitium firmiter radicatum ſit, hujus cor aridum ſit inſtar ſilicis; continget, inquam, quod ſi talis prædicationi cujuſdam Ezechielis v. g. vel alterius Apoſtolici prædicatoris præſens aſſiſtat, ſub eaque compunctus in corde ſuo convertantur, ſuamque priſtinam duritiam deteſtans, ad vitam gratiæ redeat; de hoc tunc vere dici poterit: *Ecce creſcere faciam ſuper vos carnem, & ſuperextendam in vobis cutem, & dabo vobis ſpiritum, & vivetis, & ſcietis, quia ego Dominus*: Et vero vix prædicare cœperat, cum ecce Propheta dicit: *Factus eſt ſonitus prophetante me, & ecce commotio, & acceſſerunt oſſa ad oſſa, & unumquodque ad juncturam ſuam; ſteterunt ſuper pedes ſuos exercitus grandis nimis.* Ecce tibi, quæ verbum Dei patrat miracula, nimirum defunctorum oſſa revivificat, & revireſcere facit, atque ex frigidis cineribus integros armat exercitus.

Idem diſc. 13. n. 2.

X. Myſterio non vacat tributum illud, quod ſubditi Prophetæ Jobi, poſt ſuperatas omnes illius ærumnas, revertere, & obſequioſe eidem obtulerunt; dicit enim ſacer textus: *Dederunt ei unuſquiſque ovem unam, & inaurem auream unam*. Enim vero quod ei ovem unam ſinguli donarint, haud difficulter intelligitur, cur id fecerint, quia pretioſiores illius ſæculi divitiæ, non in argento, & auro, ſed in gregibus, armentis, aliiſque ſimilibus rebus fructiferis conſiſtebant; quod vero vel maxime admirationem meretur, eſt, quod ſinguli præter ovem, etiam inaurem auream unam obtulerint; quæ enim eſt inter ovem, & inaurem proportio, quod ſimul hæc duo conjunxerint? Pro reſponſione advertendum eſt, inaurem auriculæ eſſe ornamentum, myſticeque denotare facilitatem optimamque diſpoſitionem ad audiendum; ac proinde ovi, quæ animæ, ad gloriam prædeſtinatæ, eſt ſymbolum, merito

inau-

Digitized by Google

inauris adjungitur, ad denotandum, quod audiendo, & adimplendo vocem Dei, æterna prædeſtinatio comparetur: nam, ut Didacus Stella ait: Habent divina verba neſcio quid divini, & paterni amoris, quod audientes filii Dei, qui ad æternam beatitudinem deſtinati ſunt, in ipſis agnoſcuntur, gaudent, & exultant.

Dignitas.

Guerricus Ser. 9. de n. Christi.

XI. Guerricus Abbas, tres ait eſſe Chriſti matres, quarum prima Virgo Maria, ſecunda Gratia, tertia Sapientia, quæ ſuis erga Chriſtum officiis ſibi admodum ſint ſimiles, illudque commune habeant, quod ſuo quæque modo illum inumbret, contegat, & obnubat, & major ſit omnium erga illum reverentia. Mox ut natus eſt Chriſtus, mater Maria quibuſdam aſſumentis pannorum involvit infantem. Sic mater Gratia diſpenſatoriis ſpeciebus rerum (panis puta, & vini in Sacramento Euchariſtiæ) ejuſdem ſacri Corporis nobis obtegit veritatem: Sic etiam mater Sapientia ænigmatibus, & figuris arcanam divini verbi contegit majeſtatem, ut ſit majori in pretio, enixiuſque colatur, quo minus intelligitur. Hinc accipio, quantum revereri debeamus prædicationem divinam, & ſapientiam Evangelicam, cum ſit mater Dei, & Verbi æterni, per quam ſit, ut in animabus noſtris generetur. Certe cultum illi nihilo inferiorem debemus, quam matri Gratiæ, quæ in auguſtiſſimo altaris Sacramento elucet.

S. Paſchaſius apud Didac. Nyſſ. S. 8. Fer. 2. poſt Dom. 3. Quad.

XII. Vendidit Magiſtrum ſuum Judas, & triginta, non amplius argenteis vendidit: *Conſtituerunt ei triginta argenteos*, inquit S. Matthæus c. 26. Quærit S. Paſcaſius ibidem; quod conſilium eſſe potuit perfidioſi, & infamis diſcipuli, qui triginta ſolum argenteis Chriſtum vendidit? Reſpondet, id Judeos feciſſe ut eum utrinque, quam poſſent, deſpicatiſſime abjectum facerent, adeo triginta (quod nulli homini alteri probrum accidit) argenteis venalem dediſſe. Triginta, ac tres annos inter homines homo Chriſtus egerat, ex quibus triginta priores totidem argenteis, uno videlicet quemque annum argenteo, emerunt, quo ſignificare voluerunt, tam vilem, ac ſordidam fuiſſe ipſius vitam, ut majoris, quam argenteo, unuſquiſque illius annus emi nec poſſet, nec deberet, niſi quod etiam ſic nimiam in illo pecuniam collocari putarent: Tot argenteis emitur, quot annis peregrinatus eſt in hoc mundo uſque ad baptiſmum, inquit ille. Hic ergo illud quæro qui factum, quod reliquis tribus, quos Chriſtus ſupra triginta vixit annis, non conſtituerunt pretium, non deputatum ſuum cuique vel argenteum? cauſa fuit, quod ii fuerunt anni prædicationis, quibus ſuam illis doctrinam miniſtravit; & quamquam eam audiſſent ab homine, de quo abjectiſſime ſentiebant, ſat illis tamen erat, fuiſſe prædicationis eos annos, ut nullum iis pretium deſignarent. Tametſi enim improbiſſimi, & contaminatiſſimi eſſent Scribæ, ac Phariſæi, tametſi perfidiſſimus Judas, at tamen iis annis pretium invenire non poſſe putabant, quos vel Chriſtus, quem viliſſimum habebant, prædicando transmiſerat.

XIII. Aod, cum deſignaſſet animo necem, quam inferre Eglon regi volebat, ſedentemque illum in æſtivo cœnaculo ſolum reperiſſet, ſic appellavit: *Verbum Dei habeo ad te*. Judic. 3. 20. Vix audivit mentionem verbi Dei fieri Eglon, quando, tametſi erat craſſus nimis, ut eum Scriptura delineat, & Rex, ſtatim ſurrexit de throno. Quare iſtud? Reſpondet Abulenſis: In reverentiam verbi Dei, ut non audiret illud ſedendo. Dixerat Aod, verbum Dei ſe habere, quod illi annuntiaret, quando is ſtatim a Sella ſe proripiens conſtitit, ut eo Dei verbum cultu deveneraretur, indignum arbitratus, ſi illud ſedens auſcultaret. At ſi homo gentilis tantum detulit Dei verbo, quantum illud obſervare debet Chriſtianus Catholicus, quod eſt mater Sapientiæ, quod eſt ros animarum, & nutrimentum earumdem, quod aperit fores gratiæ, & inducit in gloriam?

XIV. Tantæ dignitatis divinum verbum eſt, ut major ex digniſſima ejuſdem perceptione Deiparæ accedere viſa ſit dignitas, quam ex corporali Verbi incarnati conceptione. Non mea, ſed magni Auguſtini hæc eſt oratio: Materna propinquitas nihil Mariæ profuiſſet, niſi felicius Deum corde, quam carne geſtaſſet: Beatior ergo Maria percipiendo fidem Chriſti, quam concipiendo carnem Chriſti. Hæc San. Auguſtinus. Quamquam nec ventre conceptura Chriſtum fuiſſet Virgo benedicta, ſi mente prius non concepiſſet, antequam parturiret; Peperit, inquit de Deipara vates Evangelicus Iſai. 66. in quæ verba Rupertus cap. 31. in Iſaiam. Antequam Filium viſibilem ederet, peperit, & mater ejuſdem Verbi effecta eſt; concepit enim corde, & verbum Dei peperit ore. Quare, & prædicatores omnes in Matre Dei figuratos vult Bernardus ſer. 8. Maria prædicatores ſignificat, qui enim aliis evangelizant, quaſi Jeſum in utero portant, & aliis pariunt. Beati proinde, qui audiunt verbum, ut concipiant in corde ſuo Jeſum.

S. Aug. l. de S. Virgin. c. 3. in tr. 10. ſup. Joan.

XV. Sed & ex eo colligi videtur poſſe verbi divini dignitas, quod majorem apparatum adhibere Deus viſus ſit concionatores inſtituendo, quam diviniſſimam Euchariſtiam diſpenſando; ad hujus enim præparationem pedes Apoſtolicos, adhibito in miniſterium aquæ elemento, abluit; at vero, cum prædicatores adornandi eſſent, Spiritus Sanctus in ignis (elementorum principis) ſpecie, cælo deſcendit, & non pedes modo, ſed caput, & manus, & Apoſtolos totos depuravit, ut ſua prædicando, divino verbo conſtaret dignitas: *Beati, qui audiunt verbum Dei.*

Harlem. ch. l. c. S. 6.

XVI. Pater Æternus, qui ante Filii in carne apparitionem non niſi ſemel locutus dicitur *Semel locutus eſt Deus*, Pſal. 61. v. 12. Poſteaquam Unigenitus prædicationis ſuæ officium inchoaſſet, ſemel, iterumque loqui auditus eſt: *Hic eſt filius meus dilectus, ipſum audire*: Audiri jubet Filium, non videri, non tangi, non guſtari. Cur audiri potius, quam miracula ſpectari? quam Corpus ſacroſanctum manducari? quam fimbriam veſtimenti ejus contingi? imo, quam cum eo tormenta ſuſtinere? cum eo ſacrificium litare? *Sacrificium,*

Ib. S. 2.

& obla-

Digitized by Google

& oblationem noluiſti, aures autem perfeciſti mihi: Pſ. 39. Non imperat ſacrificium offerendum, ſed aures verbo divino audiendo commodandas; quia a verbo audito veræ felicitatis ſumitur exordium. Audire divinum verbum, eſt Filio Dei aſſimilari, & in Filium Altiſſimi fauſtiſſima metamorphoſi transmutari. Dixit id Pater cæleſtis ore Davidico, Pſ. 81. v. 6. *Ego dixi: Dii eſtis, & filii Excelſi omnes.* Repetiit eamdem, confirmavitque ſententiam Filius Dei Joan. 8. Illos dixit Deos, ad quos ſermo Dei factus eſt. Ut indubitatum ſit, ratione divini Sermonis, divinum homini Nomen communicari, inquit Eminentiſſimus Cajetanus.

Damnum neglecti verbi divini.

Ibid. §. 4. XVII. Ex Genealogia Chriſti excluduntur a S. Matthæo tres: Ochozias, Joas, Amaſias; cur hi præ ceteris, quos extra dubium eſt ſceleratiores hac triade fuiſſe? Reſpondit S. Aug. q. 88. in nov. teſtam. Quia alii nequiſſimi Reges, qui nominantur, habuere parentes ſaltem bonos, quorum merito referuntur ipſi in ſyllabum progenitorum Chriſti; hi autem habuere Idololatras parentes; & ipſi fuere tales, ut conſtet, quantum virtos parentum filiis proſit. Reſpondet deinde S. Hieronymus, S. Hilarius, S. Paſchaſius, Abulenſis, D. Thomas, & alii, quia fuere filii, nepotes, & abnepotes Regis Achabi, cui Deus minatus fuerat, ſe omnem ejus poſteritatem uſque ad quartam generationem deleturum. 3. Reg. 21. verſ. 2. Tantum nocet majores habuiſſe malos! Reſpondet præterea Rupertus Abbas hic, tres Reges ideo omiſſos, quia non audiverunt verbum Domini, ſed illius præcones interemerunt. De Ochozia conſtat ex 2. Par. 22. v. 4. quod contemptis Prophetis, malos conſiliarios adhibuerit in interitu ſuum, Joas occidit Zachariam, 2. Paral. 24. v. 22. Amaſias contradixit Prophetæ. 2. Paral. 25. v. 16. *Num conſiliarius Regis es? quieſce ne interficiam te.* Hi proinde non ſunt digni Genealogia Chriſti, ob verbi divini contemptum. Et quo infero, deletos videri de libro vitæ, qui non ſunt in numero auditorum verbi divini. Ruperti verba ſunt: Iſti ſoli de memoria præſenti, de libro generationis Jeſu Chriſti repulſi ſunt, qui verbum audiri, vel præcones verbi Dei vivere paſſi non ſunt.

Manſ d. 21. n. 6. XVIII. In vita S. Odonis legitur, quod, cum Religioſus quidam in extremo agone cum morte luctaretur, is aliis Monachis confratribus ſuis lectum ejus inſtar coronæ cingentibus magna cum animi anxietate ſe recommendaverit, elata voce clamando: Modo raptus ſum ad judicium, ibique protulit contra me accuſator humani generis da micis panis ſacculum plenum, quas colligere ſecundum conſuetudinem nolui, & de menſa ceciderunt. Quanto igitur eſt veriſimilius, quod Deus ad noſtri juſtiſſimam condemnationem ſuo tempore faciendam, minutiſſimam habiturus ſit rationem micarum ſpiritualium panis verbi divini, de quibus præceptum habemus manifeſtum: *Colligite fragmenta, ne pereant.*

XIX. In lib. 4. Reg. cap. 7. legitur, quod, Ib. n. 2. cum Samaria arcta obſidione cincta, adeo extrema urgeretur fame, ut matres propriarum prolium veſcerentur carnibus, & Eliſeus Propheta prædiceret, futurum, ut ſequenti die ingens in urbem panis abundantia advenienda eſſet, unus e Ducibus verbum hoc riſu excepit. At vero Propheta hanc ei pœnam prædixit: Videbis oculis tuis, & inde non comedes. Et revera ita accidit, quia a nimia populi multitudine, & preſſura ſuffocatus fuit; per iſtum vero, qui fuit incredulus verbo Eliſei, ut Lyranus ait, intelligetur quilibet incredulus verbo prædicantis verbum Dei, & ideo, ſicut ille Dux ex hoc incurrit mortem corporalem, ſic iſte mortem ſpiritualem.

XX. Advertendum eſt, quod de illis, qui Manna nauſearunt, dicentes: *Anima noſtra nauſeat ſuper cibo iſto leviſſimo*, ſacer textus mox ſubjungat: Quamobrem miſit Dominus in populum ignitos ſerpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum &c. Idem quoque ſupplicium Deus frequenter illis immittere ſolet, qui pretioſiſſimum divini verbi Manna nauſeant, & averſantur; ſcilicet, quod illos poteſtati ſerpentum infernalium dimittat, permittendo, ut omnigenæ tentationis nidus eant, & centrum, vel etiam ut a quolibet quantumvis horrendo ſerpente, id eſt, peccato, intoxicentur. Porro multi ſunt, qui graves in hac vita experiuntur ſibi obvias ærumnas, & adverſitates, quæ tamen, ſi cuncta bene conſiderentur, ſæpe hujus a nobis abominati, & neglecti vel contempti verbi Dei pœnæ ſunt, & ſupplicia. S. Auguſtin. in Tom. 9. tr. 5. de S. Aug. to. 9. de temp. tr. Barb. 5. tempore Barbarico ita ſcribit: Advenit tempus illud quod prædixit Dominus: Putas cum venerit Filius hominis fidem inveniet in terra? quis habet fidem? quis credit verbis divinis? Prædicamus, & non facimus, auditis, & facere non curatis. Merito omnes ſub flagello conterimur, & doctor, & auditor, & contemptor.

§. XIII. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. S. Thomas in illud Apoſtoli: *Per paucis ſcripſi vobis:* commentans, ſermones, ait: S. Th. in c. 13. Hebr. v. 22. breves valde accepti ſunt, quia ſi ſunt boni, avidius audiuntur: ſi vero mali, parum gravant.

II. Demoſthenes, cum coram Athenienſibus Plutarch. in Dem. perorans, parum eos attentos eſſe adverteret, ſubito incepit fabulam de quopiam, qui aſinum conduxerat, & cum ſub meridiem ob calorem Solis ſub aſino ſedere, & umbram capere vellet, prohibitus eſt a locatore, eo quod aſinum, non umbram, conduxiſſet. Ad quam litem narratam cum valde attentos videret auditores, a concione ſe proripera voluit; illis vero eum retinere conantibus, &, qua ratione finis talis foret, adicere jubentibus, his verbis graviter increpatos dimiſit: De umbra aſini audire cupitis, de Græciæ ſalute audire non vultis.

III. Dicentis laus in fletu ſit audientium. S. Hier. Di-

Dignitas.

Niſſ. ſ. in 3. Domin. Quadr.

IV. S. Paſchaſius in illa verba: Conſtituerunt ei triginta argenteos: quærit, cur Judæi triginta argenteos obtulerint Judæ pro Chriſti venditione? & reſpondet, eos pro ſingulis annis, quibus Chriſtus privatim vixit, ſingulos argenteos conſtituere voluiſſe; pro ultimis tribus autem in prædicatione verbi Divini conſumptis nullum obtuliſſe, eo quod ſatis æſtimari eos non poſſe crederent.

Engelgr. §. 2. Dom. Sexageſ.

V. Regis Chinenſis, qui ſexaginta ſex Regnis imperat, litteris tantus honor a Chinenſibus exhibetur, ut purpurea regis ſella incluſæ, a quatuor equis regiis ut Rex ipſe portentur, & a ſatellitibus quoque ſtipentur; quanto majori honore verbum Dei excipiendum erit, quod SS. Patres Epiſtolam Dei vocant?

§. XIV. AUTHORES.

I. MAthias Faber Domin. Sexag. con. 1. 5. & 6. Item Dom. 6. poſt Epiph. conc. 6. Item Dom. 3. poſt Pent. conc. 7. Item Dom. 4. poſt Pentec. conc. 2. & 4. Item Dom. 4. poſt Pent. c. 4. Item in Auctario th. 1. in Dom. 6. poſt Epiph. Item th. 1. & 2. Dom. 4. poſt Pent.

II. Henricus Engelgrav. part. 1. Evangel. embl. 14. in Dom. Sexag.

III. Thomas Stapletonus Dom. Paſſ. text. 2. Dom. Sex. text. 1. 2. 3. & 8. Dom. 3. Quadrag. text. 7. Dom. 4. poſt Pent. text. 1. Domin. 11. poſt Pent. text. 2.

IV. Ludovicus Granatenſis in locis comm. V. Prædicator. fol. 137. & V. Scriptura Sacra fol. 769. & V. Auditor verbi. fol. 119.

V. Philippus D'Outreman in Pædag. Chriſt. p. 2. c. 22.

VI. Joſeph. Lang. V. eod. & V. Scriptura in Polyanth.

VII. Laur. Beirlynck. in theatro vitæ humanæ. V. eod.

VIII. Antonius Daurolttius in Catechiſmo hiſtoriali c. 3. tit. 74. 75. & 76.

IX. Joannes Major in magno Speculo Ex. V. eod.

TITULUS CXLVI.

V I R T U S.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Lact. c. 5. 2. Eth. c. 6.

I. EST *habitus ſeu bona mentis qualitas, nos promptos reddens ad bona opera ſecundum rectam rationem efficienda.* Quam brevius deſcripſit Lactantius, dicens, eſſe *cupiditatem recta & honeſta faciendi*: Vel, ut Ariſtoteles voluit, *qualitatem, quæ & bonum facit operantem, & opus ejus bonum reddit*, ſive: Eſt habitus, qui habentem perfectum reddit, facitque ut opus ejus ſit bonum: Fuſius vero per effectus deſcripſit Jacobus Alvarez hoc modo: *Virtus eſt ſupplementum naturæ, ornamentum mentis, facilitas boni operis, qua bene, ſancteque vivimus, qua veris malis, ſcilicet peccatis, reſiſtimus, qua meritis cumulamur, qua vitam æternam promeremur, & Chriſti imagines ac Dei imitatores efficimur.* Arias virtutem definit, quod ſit *certa quædam qualitas & habitus animæ, ad bene operandum inclinans, faciensque, ut homo bene vivat: neque poteſt homo eo male uti.* Sic eam definit S. Auguſtinus, negatque, hominem virtutis habitu male uti poſſe, quia adeo vere determinateque ad id, quod bonum eſt, inclinet ac moveat, ut, ſi homo, eo uti, cumque eo operari debeat, nihil quicquam facere queat mali. Unde, quando homo pro ea, qua pollet, libertate, mali quid facit, non ſequitur in eo habitum virtutis, ſed contra id facit, ad quod eum virtutis habitus inclinat, ac movet. Idem ſanctus Pater totam naturam virtutis ad amorem Dei revocat: ſic loquens: Nihil omnino eſſe virtutem affirmaverim, niſi ſummum amorem Dei. Namque illud quadripartita dicitur virtus, & ex ipſius amoris vario quodam affectu, quantum intelligo, dicitur. Itaque illas quatuor virtutes (quarum utinam ſi ita in mentibus vis, ut nomina in ore ſunt omnium) ſic etiam definire non dubitem, ut temperantia ſit amor, non integrum ſe præbens ei, quod amatur: Fortitudo amor tolerans facile omnia, propter quod amatur: Juſtitia amor ſoli amato ſerviens, & propterea recte dominans: Prudentia amor, ea, quibus adjuvatur, ab eis, quibus impeditur, ſagaciter eligens.

To. 2. l. 5. p. 1. c. 2.

Arias 7. 2. theſ. tr. 1. c. 1.

S. Aug. lib. 2. de mor. Ec. c. 15.

Diviſio.

Arias ibi.

II. Dividitur in virtutem *Intellectus*, & *voluntatis*; quarum prior potentiam intellectivam, poſterior volitivam, perficit, & ad optimum diſponit. Utraque vero ſubdividitur in *Theologicam*, & *Moralem*; *Theologicæ*, ſive de Deo ita dictæ, quia Deum pro objecto habent, reſpiciendo eum, & immediate circa eum operando. Harum ſunt tres, *Fides*, *Spes*, & *Charitas*; quæ ex toto ſupernaturales, itaque ſublimes ſunt, ut nequeat homo eas omnibus naturæ ſuæ viribus acquirere, nec proprie ſe ad eas diſponere, ſed oporteat ipſas libere, gratuitoque a Deo dari, & infundi. Et quamvis homo, poſtquam eas conſecutus eſt, iiſdem augmentum ipſarum mereri poſſit, tamen antequam eas habeat, non poteſt ipſas ullo modo mereri. Aliæ virtutes ſunt *Morales*, quæ proprie in moribus rite componendis occupantur, hominemque bonum, & virtuoſum efficiunt, ſic appellatæ, quia ad bona opera ſunt inclinationes, &, quemadmodum bona quæpiam, conſuetudo ad bonum inclinat, ita hæ virtutes hominem ad bene operandum, vivendumque inclinant, ac movent. Earumdem primariæ (*Cardinales* dictæ, quia ex ipſis velut ex fonte, cæteræ virtutes omnes oriuntur, & velut principio iis ipſis innituntur) ſunt quatuor: *Prudentia*, *Juſtitia*, *Fortitudo*, & *Temperantia*. Et harum virtutum unaquæque multas alias, tamquam ſuas partes, quæ ſub ipſis comprehenduntur, & ad eas

eas pertinent, habet. Ad virtutem prudentiæ ſpectant *Providentia*, quæ res futuras reſpicit, ut, quod ad eas neceſſarium eſt, provideat. *Circumſpectio*, quæ omnes negotii circumſtantias, ut recte de eo judicet, conſiderat. *Sancta Cautela*, quæ virtutis impedimenta, ut evitentur, attendit, *Diligentia, bonaque ſolicitudo*, quæ res a Prudentia imperatas ſuo tempore exequitur. Ad juſtitiæ virtutem, tamquam ejus partes, pertinet, *Religio, Pietas, Obedientia, Gratitudo, Veracitas, Liberalitas, Affabilitas*, ſeu *Comitas*, *Obſervantia*, & aliæ virtutes his ſimiles. Ad virtutem Fortitudinis revocantur, *Magnanimitas, Bona fiducia, Magnificentia, Patientia, Longanimitas, Perſeverantia, Bonæ animoſitatis*, & id genus aliæ. Ad Temperantiam ſpectant *Abſtinentia, Caſtitas, Manſuetudo, Clementia, ſancta Severitas, Modeſtia, Humilitas*, multæque aliæ virtutes, quæ illi ſubjectæ ſunt, aut certe convenientiam cum illa habent, & affinitatem.

Ibidem. III. Porro harum virtutum moralium quædam vocantur *acquiſitæ*, quippe quas homo continuo exercitio, & per proprios actus acquirit, & comparat; ſiquidem operante homine virtuoſe, in anima habitus ad ſimilia opera inclinans generatur, qui dicitur virtus acquiſita proprioque Marte hominis parta. Et hæ virtutes pro regula habent rationem humanam; pro fine, bonum, cujus cognitionem naturalis ratio hominis aſſequitur, tam pro fine univerſali, qui eſt Deus, quam pro particulari virtutis cujuſque in ſpecie. Neque hæ virtutes acquiſitæ per quodcumque peccatum mortale, quod homo committit, amittuntur, adeo ut ſi quis virtute Juſtitiæ, & Caſtitatis, & Temperantiæ præditus, proximo ſuo verbum injurioſum diceret, aut jejunium violaret, non idcirco virtute Caſtitatis, neque Juſtitiæ, neque Temperantiæ, quamvis contra eas operatus eſſet, excideret: quandoquidem habitus diuturno exercitio comparati, non penitus deſtruuntur uno actu contrario, tametſi imperfecti remanent, ac debiles. Aliæ ſunt virtutes morales, Prudentiæ, Juſtitiæ, Fortitudinis, & Temperantiæ, cum omnibus cæteris a Deo ſupernaturaliter *infuſæ*. Has homo non operatur, neque bonorum operum exercitio acquirit, ſed Deus per ſe ipſe ſine noſtra cooperatione animæ infundit atque communicat; infantibus eas una cum gratia infundit, mediante Sacramento Baptiſmi, adultis, qui eas una cum Baptiſmo perceptas amiſerunt, mediante viva Fide, Pœnitentiæque Sacramento, denuo infundit, ita quidem, ut ſi homo per contritionem, aut certe per Pœnitentiæ Sacramentum ad gratiam ſe præparat, hanc cum virtutibus Theologicis recipiens, omnes etiam virtutes morales infuſas recipiat: Adeo ut licet homo eas non operetur, ſed Deus per ſe ſolus; tam idem homo ſe ad eas per auxilia ſupernaturalia, & divinæ inſpirationi, vocationique conſentiendo diſponat. At poſtquam eæ a Deo infuſæ ſunt, tametſi homo bonorum operum exercitio eas non auget, virtute ſua ipſarum augmentum operando, tamen bonis, quæ facit; operibus meretur, ut eas ipſi Deus augeat; idque Deus ita facit, ut quanto plus homo ſe in bonis operibus exercet, tanto ei amplius gratiam, omneſque virtutes infuſas augeat. Habent vero hæ virtutes infuſæ pro regula non ſolam rationem humanam, ſed Legem Divinam, & Evangelicam, quæ multo plus docet, quam naturalis ratio aſſequitur. Habent item pro communi, & ultimo fine Deum, objectum beatificum, ac finem ſupernaturalem lumine fidei revelatæ cognitum: alios quoque particulares fines, ſupra humanam rationem elevatos, & ad hunc ultimum finem, qui eſt clara Dei viſio, beatificaque poſſeſſio, proportionatos, ac ordinatos habent. Quæ denique virtutes omnes per quodlibet mortale peccatum amittuntur, quia gratiam & charitatem comitantur. Ac quemadmodum per quovis peccatum mortale amittitur gratia, & charitas, quæ eſt vita, & perfectio Fidei, ac Spei, habituſque fidei, & ſpei mortui remanent, ſine perfectione, ac ſtatu virtutum; ſic univerſæ quoque virtutes morales infuſæ amittuntur, manetque homo peccator ſecundum animam nudus, & illis omnibus exutus.

Actus.

IV. *Magnam de virtute æſtimationem concipere*: ita ut dicere quis cum veritate poſſit illud Salomonis: Præpoſui illam regnis, & ſedibus, divitias nihil eſſe duxi in comparatione illius, nec comparavi illi lapidem pretioſum. *Sap. 7. v. 8.*

V. *Magnopere illam deſiderare*: nam, ut recte S. Hieronymus ait: Non ſufficit nobis velle Juſtitiam (ſeu virtutem) niſi & famem illius patiamur: initium enim illius veriſſima diſciplinæ concupiſcentia, teſte Salomone. *Ap. Roſ. p. 1. ar. 1. c. 2.* *Sap. 6. v. 18.*

VI. *Inſignem in virtutibus conſectandis conatum adhibere*: ita enim Sponſa in Canticis exemplo ſuo docuit, dum non ſolum trahi petit a Sponſo, ſed etiam adjunxit: Curremus in odorem unguentorum tuorum. *Cant. 1. v. 4.*

VII. *Deum frequenter, & ardenter pro dono hoc virtutum ſupernaturalium obſecrare*: cum enim omne datum optimum, & donum perfectum deſurſum ſit, deſcendens a Patre luminum, teſte S. Jacobo, merito per frequentes, & ardentes preces a Deo poſtulandum eſt. *Jac. 1. v. 17.*

VIII. *Ad majorem ſemper profectum anhelare*: nam, teſte S. Bernardo, ubi incipis nolle fieri melior, ibi etiam deſinis eſſe bonus. Et, ut S. Hieronymus loquitur, ubi cœperimus ſtare, deſcendimus, noſtrumque non progredi, jam reverti eſt. Econtrario vero, ut idem ait: Tamdiu non relabimur retro, quamdiu ad priora contendimus; ſi volumus non redire, currendum eſt. Certe Jacob Patriarcha in ſcala ad cælum omnes Angelos, vel aſcendentes, vel deſcendentes, nullos autem ſiſtentes vidit. *Epiſt. 91.* *Epiſt. ad Demetr.*

IX. Etiam alienas virtutes amate: nam, qui vere amat virtutem, ubicumque illam deprehenderit, ei placebit; hinc Seneca ait: Scias enim multis virtutibus abundare, qui alienas amat. *In Prov.*

X. Nullam difficultatem, aut laborem, qui in virtutis ſtudio occurrit, horrere: Si enim Jacobo omnis labor levis, & omne tempus breve videbatur, præ amoris, quo Rachelem proſequebatur, magnitudine; quanto magis zela- *Gen. 29. v. 20.*

Digitized by Google

toils virtutis nulla difficultas, aut labor gravis accidere debet.

Gradus.

Jac. Alv. t. 2. l. 3. p. 2. c. 2. XI. Varie aſſignantur hi gradus ab Authoribus. Allqui enim a modo exercendi eos deſumunt, ſicque primum gradum ajunt eſſe, cum difficultate gravi virtutem esercere. Secundum, cum levi reſiſtentia operari. Tertium, ſine difficultate, ſed potius cum voiuptate, actus virtnoſos eiicere.

Idem. XII. Alii gradus tales a fine deſnmunt, ſicque primum gradum conſtitnunt, propter ipſius virtutis honeſtatem operari: alterum propter Deum veiut finem ſupernaturalem virtutes exercere: tertium propter ſoium Dei beneplacitum, & gloriam virtntem amare, & elicere.

In lib. Domus. XIII. Alii denique a conatu ad illas perveniendi deſumunt diverſitatem graduum, uti S. Bernardus fecit, ſic ioquens: Non omnes uniformiter gradiuntur ad Deum. Quidam paſſu, ſicut illi, qui terrenorum curis impiiciti vix aliquando reſpirant, ut Domini recordentur. Quidam modeſto inceſſu, ſicut hi, qui Domini ſervitio mancipati, & Deo qnidem ſerviunr, & tamen erga ſeipſos indulgentiores exiſtunt. Alii veloci, ideſt rapido curſu, ſicut hi, qui ſuper carne ſua intuentes, & ſe & tranſitoria contemnentes, celeriter proficiſcuntur ad Deum.

§. II. EX SACRA SCRIPTURA.

Qualitas.

Pſ. 83. v. 8. I. IBunt de virtute in virtutem: videbitur Deus in Sion.

Prov. 15. v. 5. II. In abundanti juſtitia virtus maxima eſt.

Baruch. 3. v. 14. III. Diſce, ubi ſit Prudentia, ubi virtus, ubi ſit intellectus, ut ſcias ſimui, ubi ſit longiturnitas vitæ, & victus, ubi ſit iumen oculorum, & pax.

Pſ. 137. v. 3. IV. In quacumque die invocavero te, exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem.

1. Par. 6. v. 11. V. Quærite Dominum, & virtutem ejus: quærite faciem ejus ſemper.

Eccl. 24. 29. VI. Qui edunt me, adhuc eſurient: & qui bibent me, adhuc ſitient. Qui audit me, non confundetur: & qui operantur in me, non peccabunt.

Ibid. v. 25. VII. In me omnis gratiæ vitæ, & veritatis: in me omnis ſpes vitæ, & virtutis.

2. Tim. 1. v. 7. VIII. Non dedit nobis Deus Spiritum timoris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis.

Utilitas.

Eccl. 6. v. 9. IX. Quaſi is, qui arat, & qui ſeminat, accede ad illam, & ſuſtine (id eſt, eſpecta) bonos fructus illius; in opere enim ipſius exiguum laborabis, & cito edes de generationibus illius.

1. Tim. 4. v. 8. X. Exerce teipſum ad pietatem (ſeu virtutem); nam exercitatio corporalis ad modicum utilis eſt: pietas autem ad omnia utilis eſt, promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ.

Prov. 3. v. 16. XI. Longitudo dierum in dextra ejus, & in ſiniſtra illius divitiæ, & gloria.

Prov. 8. v. 18. XII. Mecum ſunt divitiæ, & gloria, opes ſuperbæ, & juſtitia. Melior enim eſt fructus meus auro, & lapide pretioſo, & genimina mea argento electo.

Sap. 8. v. 7. XIII. Si juſtitiam quis diligit: labores hujus magnas habent virtutes: ſobrietatem enim & prudentiam docet, & juſtitiam, & virtutes, quibus utilius nihil eſt in vita hominibus.

Ib. v. 9. XIV. Propoſui hanc adducere mihi ad convivendum: ſciens, quoniam mecum communicabit de bonis, & erit ailocutio cogitationis, & tædii mei.

Eccl. 4. v. 14. XV. Qui tenuerint iiium, vitam hæreditabunt: & quo introibit, benedicet Deus. Qui ſerviunt ei, obſequentes erunt ſancto: & eos, qui diligunt illam, diligit Deus.

Sap. 7. v. 14. XVI. Infinitus eſt theſaurus hominibus, quo qui uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei.

Ib. v. 11. XVII. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum iiia.

Dignitas.

Eccl. 44. v. 1. & 7. XVIII. Laudemus viros glorioſos, & parentes noſtros in generatione ſua. Homines divites in virtute, pulchritudinis ſtudium habentes, pacificantes in domibus ſuis.

Pſ. 88. v. 18. XIX. Quoniam gloria virtutis eorum tu es, & in beneplacito tuo exaltabitur cornu noſtrum.

Sap. 8. v. 10. XX. Habebo propter hanc claritatem ad turbas, & honorem apud ſeniores juvenis: & acutus invenias in judicio, & in conſpectu potentium admirabilis ero.

Sap. 7. v. 11. XXI. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honeſtas per manus illius.

Jucunditas.

Ib. v. 12. XXII. Lætatus ſum in omnibus, quoniam antecedebat me iſta ſapientia (ſeu virtus) & ignorabam, quoniam horum omnium mater eſt.

Ibid. 8. v. 16. XXIII. Intrans in domum meam conquieſcam cum illa; non enim habet amaritudinem converſatio illius, nec tædium convictus illius, ſed lætitiam, & gaudium.

Eccl. 6. v. 29. XXIV. In noviſſimis invenies requiem in ea, & convertetur tibi in oblectationem.

Prov. 3. v. 17. XXV. Viæ illius viæ pulchræ, & omnes ſemitæ illius pacificæ.

Sap. 8. v. 18. XXVI. In amicitia illius delectatio bona, & in operibus manuum illius honeſtas ſine defectione.

§. III. EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

S. Aug. in Epiſt. ad Maced. I. IN hac vita virtus non eſt, niſi diligere, quod diligendum eſt; id diligere, prudentia eſt: nullis inde moleſtiis averti fortitudo eſt: nullis illecebris, temperantia: nulla ſapientia, juſtitia eſt.

S. Ambr. ſup. Luc. II. Non virtus eſt, non poſſe peccare, ſed nolle, atque ita tenere perſeverantiam voluntatis, ut voluntas infantiam, virtus imitetur naturam.

III.

Digitized by Google

Idem de offic. III. Bonus circuitus eſt, ſi juſtitia quærit, prudentia invenit, fortitudo vendicat, temperantia poſſidet, ut juſtitia ſit in affectu, prudentia in intellectu, fortitudo in effectu, temperantia in uſu.

S. Greg. h. 9. ſup. Ezech. IV. Menſuretur perfectorum fidelium vita per quadrum, & tantum habeat Spiritualis atrii latus unum, quantum latera ſingula; quia unuſquiſque tantum eſt prudens, quantum temperans, fortis, & juſtus; tantum temperans, quantum prudens juſtus, & fortis fuerit.

S. Clem. Alex. c. 4. Stromat. V. Fertur virtus habitare in rupibus aditu difficilibus, nunc autem celerem caſtum locum tenere, & quæ nec aſpici poſſit omnium mortalium ciliis, ſed ab eo demum, ad quem ſudor venit.

S. Bern. ad Epiſc. Aquit. VI. Virtus in pace acquiritur, in preſſura probatur, approbatur in victoria.

S. Hier. ad Alv. to. 2. l. 3. p. 3. c. 8. VII. Vis ſcire, quales quærat Dominus ornatus? habeto juſtitiam, temperantiam, prudentiam, fortitudinem: nihil hac gemmarum varietate diſtinctius.

Auguſt. lib. 6. de Civ. Dei. VIII. Non eſt ſatis recte facere, niſi etiam maturare adjicias quod facis: uberiores fructus habet celerata devotio.

Lactant. l. 2. IX. Virtus non debet ſequi gloriam & honorem, ſed ipſam virtutem.

Ambroſ. in offic. X. Virtus non poteſt cerni, niſi habeat vitia contraria, aut non poteſt eſſe perfecta, niſi exerceatur adverſis.

Id. ſup. Beat. Immaculat. XI. Maxima ſunt fundamenta virtutum, ſilendi patientia, loquendi opportunitas, & divitiarum contemptus.

Bernard. in Epiſt. XII. Nulla ſine labore virtus eſt, quia labor proceſſus virtutis eſt.

Greg. in moral. XIII. Rara virtus eſt, alienæ non invidere virtuti, multo rarior, gaudere de illa.

S. Ambr. lib. 1. de Cain. c. 5. XIV. Qui ſine humilitate virtutes congregat, quaſi in ventum pulverem portat.

Neceſſitas.

S. Bern. in ſerm. XV. Magiſterii authoritas conſtat ex vita: docenda faciens obedientem perficit auditorem.

S. Chryſ. XVI. Cujus vita deſpicitur, reſtat, ut etiam prædicatio contemnatur.

S. Bonav. p. 2. Spec. c. 2. XVII. Tunc vitia fideliter extirpamus, cum virtutibus cedere cogimus, idque non ad tempus dumtaxat; alioquin illa redeunt, & fiunt noviſſima pejora. Neque proderit omnia cum ſæculo reliquiſſe, niſi virtutum greſſibus tota Chriſtum intentione ſequamur.

S. Bern. S. in Nat. S. Vict. XVIII. Quæ ſine virtute eſt gloria, profecto indebita venit, propere affectatur, pericnloſe captatur.

Æquitas.

Idem in ſerm. XIX. Indignum tibi judica, formam a pellibus murium & opibus vermium mutuari. Ille eſt verus propriuſque cujuſvis rei ornatus, qui, nulla interveniente materia, per ſe ineſt.

Id. S. 71. in Cant. XX. Habent mores ſuos colores, habent & odores colorem in conſcientia, odorem in fama.

Utilitas.

S. Ambr. ſup. Beat. ſomnat. XXI. Qui deficit ſibi, ut virtuti adhæreat, amittit, quod ſuum eſt, accipit, quod æternum eſt.

S. Bern. in ſerm. XXII. Veræ divitiæ non opes ſunt, ſed virtutes, quas ſecum conſcientia portat, ut in perpetuo dives ſit.

S. Chryſ. ho. 11. in epiſt. ad Philipp. XXIII. Virtus ubique lucet, & inexpugnabilis eſt. Non divitiæ, non paupertas, non principatus, non ſubjectio, non morbi, non ignominia; ſed his omnibus relictis in terra, ad cælum ipſa pertingit. Dumtaxat ſit animus generoſus, & nihil poterit ſolidum, ac ſtrenuum impedire.

Idem in ſerm. XXIV. Gaude innocentia, & exulta: gaude, inquam, quia ubique illæſa es, ubique ſecura; ſi tentaris, proficis: ſi humiliaris, erigeris: ſi pugnas, vincis: ſi occideris, coronaris.

Boſſuet. in epiſt. XXV. Si benemerentibus aliena gratia non reſpondet, merces tamen ſua virtuti non deerit, quæ fructus, & lucri ſatis habet, ſimpliciter apud ſe de bono felicis conſcientiæ teſtimonio gloriari; neque enim ſubjecta eſt externæ diſpoſitionis arbitrio, ſed in ſua propriæ puritatis majeſtate conſiſtens, ab indignioribus præmia non requirit.

Dignitas.

S. Bern. S. 1. de natal. S. Pict. XXVI. Virtus gradus ad gloriam; virtus mater gloriæ eſt. Fallax gloria, & vana eſt pulchritudo, quam illa non parturivit. Sola eſt, cui gloria jure debetur, & ſecure impenditur.

S. Ambr. in ſerm. XXVII. Probati viri genus virtutis proſapia eſt; quia ſicut hominum genus homines, ita animarum genus virtutes ſunt.

Id. de dig. hum. condit. XXVIII. Qui major honor potuit homini eſſe, quam ut ad ſimilitudinem ſui Factoris conderetur, & iiſdem virtutum veſtimentis ornaretur, quibus Conditor, de quo legitur: Dominus regnavit, decorem indutus eſt, id eſt, omnium virtutum ſplendore, & totius bonitatis decore ornatus?

S. Chryſ. in Pſ. 48. XXIX. Nihil facit nomen adeo immortale, ut natura virtutis. Id oſtendunt Martyres, oſtendunt Apoſtolorum Reliquiæ, oſtendit memoria eorum, qui recte ex virtute vixerunt.

Idem Pſ. 134. XXX. Extremus virtutis finis eſt, quod facit ad ſummum bonorum faſtigium pertingere, & Dei eſſe ſimiles, quantum conceditur.

S. Proſp. lib. 3. de vit. cont. XXXI. Omnis ſancta virtus res eſt Divina, incorporea prorſus atque mundiſſima, quam mente inquinatæ non inquirunt, ſed ipſa inquinatas emaculat: cujus participatione formantur informia, ſuſcitantur mortua, ſanantur infirma, corriguntur prava, reconciliantur adverſa. Hanc non habet, niſi Deus, & is, cui dederit Deus.

Jucunditas.

S. Aug. lib. 4. de Civ. Dei. XXXII. Ubi eſt virtus, & felicitas, quid aliud quæritur? quid ei ſufficit, cui virtus, felicitaſque non ſufficit? Omnia quippe agenda complectitur virtus, omnia obtinenda felicitas.

S. Baſil. ep. 41. ad Max. XXXIII. Virtutis autem ſtudium pretioſa quidam ſe habenti poſſeſſio eſt, jucundiſſimum vero ſpectaculum illis exhibet, quibuſcum congreditur familiariter.

S. Chryſ. in S. de vir. & vit. XXXIV. Quem bene vivere perſpicies, & omnia ad Divinum cultum referre intelliges, hic ſi innumeris etiam catenis obſitus fuerit, ſi ſemper in carcere vixerit, ſi apud indi-

gnos ſervitutem tulerit, ſi pauper ſepulchro ſepultos combuſtuſque fuerit, ſi denique, quidquid dici grave poteſt, paſſus fuerit, hunc beatum, hunc felicem dicere, hunc ad aſtra tollere memineris.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Qualitas.

L. 1. c. 11. 11. I. ILli maxime in virtutibos proficiunt, qui ea, quæ magis gravia ſunt, & contraria, virilius vincere nituntur.

Id. §. 2. II. Sine ſolicitudine, & diligentia nunquam acquires virtutes.

Neceſſitas.

L. 1. c. 1. §. 1. III. Vere alta verba non faciunt juſtom, & Sanctum, ſed virtuoſa vita efficit Deo carum.

L. 1. c. 1. §. 4. IV. Non eſt culpanda ſcientia, aut qualibet ſimplex rei cognitio, quæ bona eſt in ſe conſiderata, & a Deo ordinata: ſed præferenda eſt ſemper bona conſcientia, & virtuoſa vita.

Ibid. §. 5. V. Adveniente die judicii non quæretur a nobis, quid legimus, ſed quid fecimus: nec quam bene diximus, ſed quam religioſe viximus.

Æquitas.

L. 1. c. 19. §. 1. VI. Vita boni Religioſi (imo, & Chriſtiani) omnibus virtutibus pollere debet, ut ſit talis interius, qualis exterius apparet.

Utilitas.

L. 1. c. 4. §. 2. VII. Bona vita facit hominem ſapientem, & expertum in multis.

L. 1. c. 2. §. 2. VIII. Multa verba non ſatiant animam, ſed bona vita refrigerat mentem, & pura conſcientia magnam ad Deum præſtat confidentiam.

Dignitas.

L. 2. c. 6. §. 2. IX. Gloria boni hominis teſtimonium bonæ conſcientiæ.

Jucunditas.

L. 2. c. 4. §. 2. X. Si gaudium eſt in mundo, hoc utique poſſidet puri cordis homo.

L. 2. c. 6. §. 2. XI. Juſtorum lætitia de Deo, & in Deo eſt, & gaudium eorum de veritate, & virtute.

§. V. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Luc. 2. v. ult. I. DE Chriſti profectu in virtutibus teſtimonium dat S. Lucas, dicens: Jeſus proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines, intellige, quoad externam apparentiam. Sed & S. Bernardus de eo ſic loquitur: *Epiſt. 034.* Ipſe hominis ſeculique Author, quamdiu cum hominibus converſatus eſt, nunquid ſtetit? & quidem teſte S. Scriptura, pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes. Pertranſiit ergo, ſicut non infructuoſe, ita non remiſſe, non pigre, non lento gradu, ſed quemadmodum de eo ſcriptum eſt: Exultavit ut gigas ad currendam viam ſuam: porro currentem non apprehendit, qui & ipſe pariter non currit.

In 3. p. q. 27. d. 18. ſ. 181. II. De B. Virgine ſuſe probat Suarez, eam tantum in virtutibus profeciſſe, ut ſemper ſecundum totam menſuram gratiæ operata ſit, meritiſque omnes homines, & Angelos ſimul ſumptos ſuperarit. Hinc Rupertus dixit, eam in prima ſanctificatione fuiſſe ut Auroram, in Filii conceptione ut Lunam, in morte ut Solem.

Lib. 2. de Offic. c. 17. III. Joſephus Patriarcha quantæ virtutis fuerit, teſtatur S. Ambroſius, dum ait: Joſephus humilis uſque ad ſervitutem, verecundus uſque ad fugam, patiens uſque ad carcerem, remiſſor injuriæ uſque ad remunerationem.

Ruth. 3. v. 11. IV. De Ruth Moabitide dicebat Booz: Scit enim omnis populus, qui habitat intra portas urbis meæ, mulierem te eſſe virtutis.

Judith. 8. v. 8. V. Judith erat in omnibus famoſiſſima, quia timebat Dominum valde; nec erat, qui de ea loqueretur verbum malum.

In hiſt. r. 12. ſ. 1. VI. S. Jacobus Apoſtolus a Theodoreto laudatur, quia quotidie in Divinis rebus creſcebat.

Id. l. 8. VII. S. Fulgentius parum putabat omne, quod faciebat, de die in diem melior fieri geſtiebat.

Ibid. VIII. S. Pachomius plurimorum Patrum conſiderans inſtituta, dabat operam, cum proprio Fratre ad majora virtutis augmenta conſurgere.

Diſcipul. Prompt. l. 5. ex. 27. IX. Abbas quidam habuit quinque fratres, quibus præcepit, unuſquiſque referret virtutem ſuam. Primus dixit: Decem annis quotidie feci generalem confeſſionem. Secundus dixit: Quotidie bonam attentionem per viginti annos ſtudui habere in oratione. Tertius dixit: Per triginta annos quotidie quantum potui, miſericors fui, & intravi infirmatorium, quærens, cui ſervirem. Quartus dixit: Per quadraginta annos neminem conturbavi, omnia patienter ſuſtinui. Quintus dixit: Per quinquaginta annos quæſivi deſpectionem, & non inveni mihi ſimilem in humilitate. Abbas igitur Deum rogavit, ut ſibi oſtenderet, quis inter illos melior eſſet. Et venit ad eum, vox dicens: Primus ſeipſum dat Domino. Secundus invenit Dominum. Tertius portat Dominum. Quartus emit Dominum. Quintus vincit Dominum.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Ribaden. in vit. l. 1. I. S Ignatius præſentem diem cum heſterno conferens, & cum profectu profectum, longius ſe quotidie progreſſum, & ardentioribus in dies inflammatum ſtudiis reperiebat. Sed & in Conſtitutionibus ſuam de virtutum præſtantia opinionem ſatis explicavit, dum dixit: Omnes, qui ſe Societati addixerunt, in *P. 10. §. 2.* virtutum ſolidarum, & perfectarum, & ſpiritualium rerum ſtudium incumbant, ac in hujuſmodi majos momentum, quam in doctrina vel aliis donis naturalibus, & humanis conſtitutum eſſe ducant; illa enim interiora ſunt, ex quibus efficaciam ad exteriora permanere ad finem nobis propoſitum oportet. Hinc Jacobo Tyrio nimio ardore ſcientiis vacanti decem annis poſt mortem apparens dixit: Minus de ſcientia, plus de virtute. *Bartol. l. 3. c. 8. vit.*

Vita l. 4. c. 14. II. Sanctus Franciſcus Xaverius tam inſigni erat

Digitized by Google

erat virtute præditus, ut multi ſociorum nulla alia de cauſa eum viſerent, niſi ut cæleſti illo aſpectu exhilarati, ad beatæ vitæ ſtudium illius eximia alacritatis ardoriſque cogitatione accenderentur. Sed & ad Socios ſcribens dicebat: Mementote, Societatis noſtræ Amplificatores, multis, ac malignis ærumnis exercitos, virtutes omnes enixe coluiſſe; voſque ita demum illorum meriti, ac gloriæ participes futuros, ſi in Societatis nomine amplificando fueritis imitatores induſtriæ. Dictitare item erat ſolitus, quod boni virtus non parit, humanas artes nequaquam parituras ſine virtute. Proinde caverent diligenter noſtri, ne pervulgata hominum via dignitatem atque honorem aut appeterent, aut appetere viderentur, ſeu ſuis dictis ſactiſve potius, quam ad Divinam tenderent gratiam. Veram utique authoritatem egregiæ virtutis comitem non hominum donum eſſe, ſed Dei. Itaque ſi quando homines ipſi per ſe humanis artibus (omiſſo cæleſti præſidio, germanaque virtute) quærant authoritatem, Divino conſilio fieri, ut & eam parare dum ſtudent, funditus pereant, nec ſcilicet vitia ſint hominibus dona cæleſtia, ſed haud ſecus, quam par eſt, expectentur e cælo.

Vit. l. 4. c. 4. n. 23. III. S. Franciſci Borgiæ ea erat vultus hilaritas, decus, atque maturitas, ut Socii etiam authoritate ſumma præditi, cum pietatis calorem refrixiſſe ſentirent, vel aſpectu illius ad priſtinum ardorem redirent. Dicebat quoque ex neglectu eorum mediorum, quæ hominem cum Deo conjungunt (uti ſunt virtutes) omnes ſacrorum Ordinum ac Religionum diſſenſiones, ærumnaſque ſubſequi; ac ſuccreſcere; & ſicut ex ſiccitate terræ arborum flores, & fructus areſcunt, ita ſi mens in virtutis ſtudio arida perſeveret, omnem florem fructumque ſpiritualem exurendum.

Vit. l. 2. c. 11. & als. IV. P. Petrus Faber ſtudebat, nullum omnino diem ducere ſine inſigni aliqua progreſſione virtutis; unde tantam virtutis perfectionem; & opinionem conſecutus eſt, ut eo e vivis erepto crederetur eodem caſu ipſa etiam Societas interitura.

In Epiſt. S. Borgia §. 8. V. P. Jacobus Laynes, etſi ſummæ fuerit doctrinæ, mirifice tamen conjunxit ſcientias cum ſpiritu, maxime vero cum ſolidis virtutibus humilitatis, & charitatis.

Vit. 10. de Aug. præfat. VI. P. Franciſcus Suarez in tanta doctrinæ abundantia tantam tamen virtutis curam habuit, ut Doctor Oviedus Complutenſis Profeſſor de eo diceret, neminem a ſe viſum, in quo modeſtia, & doctrina tam ex æquo certarent. Idem poſtea Abulenſis Epiſcopus factus, Suarezium quidem apprime doctum, ſed ſanctiorem eſſe dicebat.

Bibl. Scr. VII. P. Balthaſſar Alvarez tantos in virtute progreſſus fecerat, ut S. Tereſia per divinam revelationem cognoverit, nullum eo tempore in terris ſanctiorem vivere. Hinc & ſummopere etiam diligebat eos, qui virtute impenſius ſtudebant, eoſque Deo impenſe commendabat, ac, quo poterat, ſubſidio officiiſque fovebat.

Vit. l. 1. c. 1. §. 3. VIII. P. Ludovicus de Ponte quantum proceſſerit in omni genere virtutum, teſtatus eſt præter alios Epiſcopus Valliſoletanus, ſic ad Pontificem ſcribens: Hunc virum inſignem invenimus multum proceſſiſſe in omni genere virtutum, & tam ardentem fuiſſe in amore erga Deum, ut inflammati affectus eum perduxerint ad terminos amittendi vitam naturalem: ſalutis alienæ tam ſtudioſum, & ſolicitum, ut plus quam annis quadraginta nemo viderit otioſum, ſed agentem ſemper cum Deo in oratione, aut ſacrificio, aut laborantem in bonum animarum.

IX. P. Thomas Sanchez altiſſimos ſemper ſibi propoſuit virtutum fines, ad quos toto pectore incumberet, eoſque in ephemeridem relatos non minore, quam contenderat, aſſecutus eſt laude. Nimirum ſeduli more Mercatoris negotiationem ſpiritualem cum ſummo vitiorum odio, virtutiſque amore ſingulari, ſic coluit ſemper, & exercuit, ut omnem dicendi docendique rationem exceſſerit. Quotidie, quæ negotiationi ſubjiciebat, proponebat mane, & in libellum ſecretiorem referebat: diei decurſu exercebat, quæ conſtituerat: certis denique temporibus a ſe rationem exigebat, incredibili lucro atque profectu, qui ei ſanctitatis famam, & opinionem apud omnes peperit. Totis quadraginta tribus annis, quibus in Societate vixit, nihil in hoc negotiationis ſtudio remiſit, ut, qui eum diligentius obſervarunt, vehementer ſint admirati incredibilem ejus in ſuſcepta vitæ ratione conſtantiam, perpetuumque tenorem, nullis ſtudiorum occupationibus, aut graviſſimorum virorum interventu violatum. Nulla virtus non ab ipſo in ſummo faſtigio tenebatur. *Bibl. Soc. Societ.*

X. Franciſcus a Villa regali Coadjutor cum tanta vitæ ſanctitate defunctus eſt, ut mortui funus multis ex Proceribus comitati ſint, & non ſine fletu manus, & pedes ejus deoſculati, ejus preces expeterent, parteſque veſtis præcidentes, quorum unus prius, quam partem talem geſtaret, confiteri voluit, ne maculis peccatorum ſuorum pollutus geſtaret, quod tanta morum innocentia, & vitæ integritate præditus homo geſtaſſet. *Annuæ 1599. poſt f. 913.*

XI. Joan. Baptiſta Gentilis Coadjutor tam pie ſancteque vixit, ut, ne obſoleſceret ejus memoria, plerique tum domi, tum foris, ex ejus rebus aliquid ſibi, tamquam reliquias decerperent. Ajunt oculati teſtes, nihil ad exquiſitum Anachoretam, & Coadjutorum virtutem amplius potuiſſe requiri, quam quantam ille factis exhibuit. *Annuæ 1590. Prov. Mediol. Col. Taurin. n. 23.*

XII. Didacus Bonhomus Coadjutor a multis annis nullius deliberate admiſſi peccati conſcientia tangebatur. Ubi feſta otium dabant, præter immaculatæ Virginis Officium Roſaria, ſeptena, octona, vel etiam altero tanto numero auctiora decurrebat, In quibus ſibi, Collegiis, Societati, particulatim certa virtutum decora flagitabat. Internos virtutum actus ita combiberat, ut vel ſemel menſæ inſerviens facile ducentos actus repeticrit. Quidquid diceret, domi, foris, veræ ſanctimoniæ documentum erat, unde & Sancti nomen illi adhæſit. *Annuæ 1610. Prov. Rhe. inf. Coll. Colon. n. 32.*

Digitized by Google

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

Fab. cont. 2. in feſto S. Jac. bi. I. THemiſtocles dicere ſolebat, excitati ſe ſubinde a ſomno trophæis Miltiadis, cui ſucceſſerat, quod ejus præclara facta ſecum reputans, multum augebatur, ne illius gloriam degener obſcuraret.

Laert. l. 5. II. Demetrius Phalereus cum audiviſſet, Athenienſes demolitos fuiſſe ſtatuas ſuas, quas illi poſuerant: At virtutem, inquit, noo everterunt, cujus gratia illas poſuerant.

Stobæus ſ. de prudentia. III. Phocioo Atheoieoſis hanc divioam eſſe legem dicebat: ut unica virtus ſit potens, reliqua autem cuncta nugæ.

Plato ap. Feirlinck V. Virtus ſ. 162. IV. Ageſilaus interrogatus, quomodo quis maxime apud homioes probaretur? Si dicit, reſpondit, optima, & faciat honeſtiſſima. Virtus enim ejuſmodi eſt, quæ ipſis ſtatim rebus geſtis ita afficiat homines, ut non modo admirentur opera, verum in authorem quoque ſummo ſtudio incendantur.

Ælianus l. 14. V. Ephialtes cum Dux ei paupertatem exprobraret, cur non, inquit, etiam alterum dicis, quod juſtitiam, & virtutem colam, & diligam?

Laert. VI. Gorgias cum a Socrate percontaretur, an Perſarum Regem putaret felicem: Neſcio hercule, inquit, quantum virtutis & diſciplinæ habeat. Senſit vir prudentiſſimus, neminem eſſe felicem, niſi omnibus virtutibus præditus ſit.

Krav. ex Plutarc. in Lacon. Apopht. VII. Charilaus interroganti, quam arbitraretur optimam rempublicam: In qua; inquit, plurimi cives de virtote inter ſe certant citra ſeditionem: In pleriſque civitatibus certameo eſt de opibus & honoribus, de virtute qui certent, peoe nulli. Quamquam hoc quoque certamen de honeſto debet hactenus ſentire, ne prorumpat in ſeditionem. Jam enim non eſt concertatio virtutis, ſed ambitionis. Qui vera virtute præditus eſt, nihil ſpectet, oiſi ut profit Reipublicæ. At ſeditio præſens eſt venenum civitatis.

Plut. in Lacon. Apopht. VIII. Anaxandridas Leontis filius cum quemdam videret, acerbe exilium ferre, dixiſſe fertur: Noli, vir optime exhorreſcere exilium; a virtute enim & juſtitia exulare, illud horrendum eſt. Senſit vir optimus, eos omnes exules eſſe, qui a virtutibus alieni ſunt: eos autem nequaquam exules, qui variis virtutibut ornati ubique patriam inveniunt.

Ibid. IX. Pantholidas legatus cum in Athenieoſium gymnaſio Philoſophos egregie de virtute diſputaores audiviſſet, interrogatus, an placerent, quæ jam diſputata eſſeot: Probæ profecto, inquit: ſed illæ diſputationes ſunt vobis plane inutiles, qui virtutem habetis in ore, factis non autem oſtenditis.

Ibid. X. Aotigonus ſecundus adoleſcenti cuidam, qui patrem habuerat fortem, quamquam ipſe oon admodum, ut videbatur, bonus erat miles, poſtulanti, ut patris ſtipendia caperet: At ego, inquit, o Adoleſcentule, non niſi ob proprias cujuſque viri virtutes mercedem, ac munera dare ſoleo. Hoc ſermooe juvenem extimulans ut patris fortitudinem æquaret, ſi quantum ille capere ſolebat, vellet accipere.

§. VIII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. SIcut cortex in arboribus pene ſemper amarus, & aſper, fructus autem ejus ſuavis, & gratus eſt; ita virtus, etſi amara ſit, dulces tamen fructus parit. *S. Chryſ. ho. 10. in epiſt. ad Hebr.*

II. Sicut io equis militaribus ea facilitas, qua fræno aptiſſime parent, potiſſimum laudatur; ita in virtutis amatoribus promptitudo mandatis Dei, & rationis obtemperandi potiſſimum laudatur. *Beirl. in Feſt. Viſit. ſerm. 1.*

III. Sicut gemmæ, quamvis abjiciuotur in lutum, fulgorem tamen non amittunt; ita viri virtute præditi, quamvis in ſilentio lateant, & a mundo cootemnantur, verum animi decus retinent. *Idem the. 6. in feſto Omn. SS.*

IV. Sicut fulmen, quidquid invenit in terra, ferit, præter laurum; ſic magna calamitas omnia poteſt auferre, præter virtutem; eſt enim virtus pulchra laurus, ſemper virens, nullo igne e nubibus erumpente, nullo impetu tormentorum, & ærumnarum exuſta aut labefactata. *Hector. Pintius in c. 19. Ezech.*

V. Sicut Solis vis & lux integra eſt etiam inter oppoſita, &, quamvis aliquid ioterjaceat, quod noo prohibeat ejus aſpectum, in opere eſt, curſu ſuo fertur; eodem modo oppoſita virtoti nihil detrahuot; non eſt minor, ſed minos fulget, nobis forſitan non æque apparet, aut nitet, ſibi eadem eſt, & more Solis obſcuri in occulto vim ſuam exercet. *Senec. de vit. beat. c. 25.*

VI. Sicut raro auri, & argenti vena reperitur, niſi alia ooo procul ſit; unde & Græci nomen indidere; ita nulla virtus ſolitaria eſt, ſed alia aliam adjungit. *Dadræus in loc. co. ſ. 41.*

VII. Sicut non ille dicitur dives, qui multas iotelligit divitias, ſed qui poſſidet eas; ita non ille juſtus eſt, qui ſcit de virtutibus diſſerere, earumque definitionem agnoſcit, ſed qui illa præditus colit illam, & exercet. *Hector. Pintius c. 20. in Ezech.*

Neceſſitas.

VIII. Sicot ii, qui pro Principe domum apparaot, noo ſemper in domo purganda ſunt occupati, ſed quaodoque etiam aulæa appendunt; ita is, qui domum, & palatium in anima ſua Deo adornat, non ſemper in domo a vitiis purganda laborare, ſed aliquaodo etiam virtutum tapetes ſuſpendere debet. *Hugo Rat. in Via Regia.*

IX. Sicut balliſta, ſi ſolo fœno & pulvere oonerata ſit, parum prodeſt ad hoſtes debellandos; ita homo ſola ſcientia inſtructus parum in animarum ſalute efficiet, niſi etiam virtus jungatur. *Anonym.*

X. Sicut ii, qoi a pice inquioari nolunt, prius oleo manus perungunt; ita & ii, qui cum ſæcularibus ſine damno agere cupiunt, prius ſe virtutibus ſolidis muoiant, oportet. *Rodr. p. 1. tr. 1. c. 1.*

XI. Sicut nubes, ſi vacua ſit, quovis veoto circumfertur; ita & is, qui interius virtute deſtitutus eſt, velut nubes levis quovis tribulationum vento jactatur. *Idem.*

XII. Sicut lactuca, non cum parva eſt, ſed, cum adulta, ſemen tranſmittit ſpeciei; & pulli *Idem c. 6.*

avium

Digitized by Google

avium non volare queunt, niſi perfectis aliſa ſtructuræ recentes, ut alios ſecure protegant, ſolidari debent: Fœminæ partus ſuos maturant ante, quam effundant; impubes fœmina lac offerre non poteſt: nec nubes effundere imbrem, ſi repleta non ſit; ita nec prodeſſe aliis poteſt, qui ipſemet virtute caret.

S. Chryſ. in illud: Si eſurierit inimicus. XIII. Sicut, cum febris ad interiora penetrat, & viſcera omnia incendit, nihil nobis prodeſt, ſi ſuperior corporis ſuperficies nihil tale patiatur; ita dum anima internis diſtrahitur paſſionibus, nihil externus apparatus juvat. Quod ne fiat, undique Prophetæ concurrunt, & Apoſtoli paſſiones noſtras reprimunt, omnem appetitus rationis expertis feritatem a nobis amandant, & multo anguſtiorem regno principatum nobis committunt.

Faber conc. 7. in Dom. poſt Epiph. XIV. Sicut, qui diu in eadem claſſe deſidens non proficit, tandem cum ignominia ejicitur, & a Parentibus ad ſervile opificium applicatur; ita qui in Schola Chriſti progreſſum in virtute non facit, Deo exoſus eſt, & vel celeriore morte extinguitur, vel in hæreſim, aliave vitia graviora labi ſinitur.

S. Greg. l. 3. Paſt. c. 35. XV. Sicut navis contra ictum fluminis deſcendens uno in loco nequaquam ſtare permittitur, quia ad ima relabitur, niſi ad ſumma conetur; ita nec mens humana in eodem ſtatu permanere poteſt, ſed aut proficere debet in virtutibus, aut deficere.

Utilitas.

S. Chryſ. orat. 4. adverſ. Judæos. XVI. Sicut in pecuniis, qui duos lucratus eſt aureos, proclivis eſt ad decem, & viginti colligendos, congregandoſque; ſic uſuvenit in virtute: qui fecerit opus bonum, officiumque præſtiterit, ſtimulationem aliquam, aut exhortationem ad agendum ſumit, ut alia quoque benefacta aggrediatur.

Idem ho. 4. ad pop. Antioch. XVII. Sicut in arboribus accidit, ſi quis fructum cum foliis auferat, & ramos omnes amputet, radice manente, tota cum majori etiam ornatu arbor reſurgit; ſic ſi pietatis (ſeu virtutis) radix maneat, & ſi divitiæ auferantur, & corpus corrumpatur, omnia rurſus nobis cum majori copia redeunt, quod in Job deprehenſu facile eſt.

Idem ho. 2. in 1. ad Theſſal. XVIII. Sicut unguentum odoriferum fragrantiam ſuam in ſeipſo non detinet incluſam, ſed protinus illam emittit, & aerem odore penetrans vicinorum quoque ſenſus occupat; ita & generoſi ac præclari viri virtutem ſuam in ſeipſis clauſam non habent, ſed fama ſua multos juvantes, etiam meliores reddunt.

Idem l. de Abr. XIX. Sicut per lubricum incedentes labuntur, fallente veſtigio: qui vero per ſiccam viam gradiuntur, certo gradu iter faciunt; ſic qui per corporea, externaque bona ducunt animam, nihil aliud, quam cadere illam aſſueſaciunt, hæc enim lubrica, & parum firma ſunt; ſed qui per virtutum contemplationem ad Deum properant, tutum inconcuſſumque iter dirigunt.

Plutarc. in moral. XX. Ut acer equus ſuapte ſponte facile currit; ita qui ardet virtutis amore, non eget admonitore, ſed ſuomet impetu ad metam perfectionis properat.

Plinius l. 16. c. 9. XXI. Sicut ingentes obeliſci magno negotio ſtatuuntur ob pondus, ſed collocati ſemel, infinitis durant ſeculis; ita & virtus.

XXII. Sicut iter agentes, ſi quando locum aliquem inſidiis Militum, aut Latronum obnoxium prænoverint, citatis equis eum pertranſeunt, ſicque periculum facilius declinent; ita qui mundi pericula agnoſcunt, viam virtutis feſtino gradu percurrunt, ut ne in dicta pericula incidant, & pereant.

Dignitas.

XXIII. Sicut minuta lumina claritas ſolis obſcurat; ſic dignitas virtutis omnia alia hominis ornamenta vileſcere facit. *Anonym.*

XXIV. Sicut oriens Sol totum cælum radiis illuſtrat; ita virtus ſuis radiis, ubi mentem penetraverit, lucidiſſimam efficit. *Philo in l. de plan. Noe.*

XXV. Sicut mulieres modica pulchritudine præditæ aſcititiis coloribus formoſam efficere faciem conantur: ſecus vero, quæ a natura magnam pulchritudinem acceperunt; ita anima, quæ virtutis pulchritudinem ſortita eſt, etiam ſine aliis ornamentis placet, & æſtimatur. *Anonym.*

XXVI. Sicut inter homines non is, qui perſonam fictitiam Regis ſuſtinet, ſed qui vero titulo regnum poſſidet, honore regio dignus cenſetur; ita non is, qui ab hominibus honoratur, æſtimari debet. *Idem.*

XXVII. Sicut aquila, quia altius volat, & ſolem clarius perſpicaci ſuo viſu intuetur, omnibus aliis avibus merito præferri, aviumque regina vocari meretur; ita virtuoſi homines, cum ob virtutem altius eleventur, Solique Juſtitiæ appropinquet, merito quibuſcumque aliis hominibus præferuntur. *Idem.*

Jucunditas.

XXVIII. Sicut convivium abſque ſermone, & colloquio; ita opulentia abſque virtute nullam habet voluptatem. *Proh. ſ. 3. de prud.*

XXIX. Sicut in itinere labor, in termino vero quies eſt jucundiſſima; ita, licet iter ad virtutem arduum ſit & difficile, poſſeſſio tamen illius eſt plena voluptatis. *Granat. in loc. comm. ſ. 212.*

XXX. Sicut malitia etiam ante gehennam eos, qui eam exercent, cruciare conſuevit; ita virtus etiam ante regnum Dei illos, qui eam operantur, præparat voluptati, & cum ſpe optima, & delectatione perpetua vivere facit. *S. Chryſ. ſuper Jo.*

XXXI. Sicut qui amara bibunt antidota, patienter ferunt quidem moleſtiam, & tunc percipiunt ſenſum ſoſpitatis; ita tale quiddam eſt etiam virtus, tale quoque illic malitia. In iſta primum eſt voluptas, & ſequitur ægritudo; in illa vero primum eſt mœſtitia, & tunc jucunditas procreatur, ſed nihil ſimile eſt: non enim eſt ſimile, cum primum aliquis contriſtatur, & poſtea gaudio perfruitur, & cum primo gaudet, & poſtea in mœrores incidit. Et quomodo hoc? hic enim timor futuræ triſtitiæ præſens gaudium imminuit: illic autem ſpes futuræ jucunditatis detrahit præſenti triſtitiæ. *Idem ho. 10. ad Hebr.*

XXXII. Sicut is, qui ſuperexcelſam petram ſtat, fluctus ridet, quos videt ad ſcopulum magno impetu rumpere, & protinus in ſpumam ſolvi; ita & virtuti vacans, in ſecuro conſtitutus loco, nihil in anima ſua fert a rebus tur- *Idem h. 26. in Gen.*

Digitized by Google

turbulentis, tranquillus animo & quietus ſedet.

§. IX. MOTIVA.

1. Cor. 13. v. 1. I. NEceſſitas: nam de virtute vere etiam intelligitur, quod S. Paulus de charitate dixit: Si linguis hominum loquar & Angelorum: ſi habuero prophetias, & noverim omnia myſteria, & omnem ſcientiam: ſi habuero fidem omnem, ita ut montes transferam: & ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & tradidero corpus meum, ut ardeam, charitatem autem, & virtutem non habuero, nihil ſum, & nihil mihi prodeſt. Adde, quod omnes Diſcipuli Chriſti ſumus: quiſquis autem in ſchola Chriſti non proficit, indignus eſt ejus magiſterio, teſte S. Bernardo. *Ep. 111.*

II. *Utilitas*: quia 1. Virtus præſtat omnibos aliis talentis efficaciam, & authoritatem, uti S. Ignatius ſupra §. 6. citatus, prudenter advertit; 2. Benedictionem etiam in temporalibus impetrat; talis enim jure illa verba Pſalmiſtæ uſurpare poteſt: *Pſ. 22. v. 1.* Dominus regit me, & nihil mihi deerit; in loco paſcuæ ibi me collocavit. Sed & virtus jure ad talem illa Jacob Patriarchæ verba, *Gen. 30. v. 30.* ad Laban ſocerum prolata uſurpare poteſt: Modicum habuiſti ante, quam venirem ad te, & nunc dives effectus es: benedixitque tibi Deus ad introitum meum, 3. Mentem a terrenis abſtrahit: *S. Chryſ. ho. 78. in Geneſ.* ſicut enim, qui ſenſibilem curſum magna contentione peragit, nullum occurrentium videt, etſi ſæpius in illum incidat, ſed animo ad curſum incitato facile omnia tranſit, feſtinans ad deſtinatum ſcopum; eodem modo qui virtutis curſum tenet, & a terra ad cælum redire concupiſcit, omnia terrena deorſum derelinquit, donec veniat ad verticem. 4. Sola ipſa comitatur poſt mortem, ut olim ſanctus Barlaam Joſaphato pulchra parabola oſtendit, dum dixit, fuiſſe aliquem, qui tres habuit amicos, quorum priores duos omni benevolentia ſibi demereri conatus ſit, maxime vero poſtremum curavit; verum cum ad Judicem vocatus eſſet, & prædictorum amicorum opem imploraſſet, a primo nihil aliud, qnam veſtem: ab altero comitationem uſque ad Judicem: a tertio autem ſolo defenſionem coram Judice impetraſſe. Ut vero intelligeretur ſenſus parabolæ, addebat, per primum amicum divitias: per alterum homines cognatione, aut alio quocumque titulo obſtrictos: per ultimum bona opera intelligi, ex quibus divitiæ poſt mortem ſolummodo veſtem pro tegendo cadavere offerunt. Cognati ad ſepulchrum comitantur; virtutes vero, ſeu opera bona coram ipſo etiam Judice defendunt, & benignam ſententiam impetrant, juxta illud Apocalypſis: *Apoc. 14. v. 13.* Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo jam dicit Spiritus, ut requieſcant a laboribus ſuis: opera enim illorum ſequuntur illos. 5. Ad dæmonem vincendum ſingulariter juvat: nam, ut appoſite Sanctus Chryſoſtomus diſcurrit: *ho. 2. in epiſt. ad Rom.* Diabolus formam ſerpentis gerit, deorſum trahit, ab inferiore loco depugnat, id eſt, a rebus, quæ infra nos ſunt, a voluptate, divitiis, rerum terrenarum amore. Si quem viderit volantem ad cælum ferri, primo eo uſque pertingere non poteſt: deinde id aggreſſus celeriter labetur; neque enim pedes habet, ne formides: non alas, ne vereare; ſuper terram trahitur, nihil ſit tibi cum illo commune: velut ſerpens ſpinis occultatur, intra divitiarum impoſturas aſſidue latitans. Quod ſi ſpinas incenderis, aufugiet timidus, incantationes divinas noveris, cæleſtium amore tactus ſtatim vulnerabitur. 6. Ad omnes homines ad ſe trahendos miram vim habet: nam bonus homo, & bonis, & malis carus eſt, malus nec bonis, nec malis; hinc recte dictum a nonnemine: Virtus etiam in hoſte laudatur.

III. *Dignitas*: nam, teſte Sancto Bernardo, *S. 2. Natali S. Victoris.* ſola virtus mater gloriæ eſt; Sola enim eſt, cui gloria jure debetur, & ſecure impenditur; id quod jam olim Romani per gemina templa Honori, & Virtuti exſtructa ſignificarunt, dum ita illa conſtruxerunt, ut nemini aditus ad templum honoris pateret, niſi qui per templum virtutis prius tranſiiſſet.

IV. *Jucunditas*: nam Virtuti proprie convenit, *Eccl. 24. v. 26.* illud Eccleſiaſtici dicere: Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis me, & a generationibus meis implemini: Spiritus enim meus ſuper mel dulcis, & hæreditas, mea ſuper mel & favum.

V. *Facilitas:* tum quia ipſa natura nos ad eam impellit, (quælibet enim res ad finem ſuum conſectandum inclinat; finis autem hominis connaturalis eſt ſecundum virtutem, & rationem vivere,) tum quia Chriſtus, & Sancti omnem difficultatem qua doctrina, qua exemplo ſuſtulerunt; unde jam olim prædixit Iſaias dicens: *Iſaia 40. v. 4.* Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons, & collis humiliabitur, & erunt prava in directa, & aſpera in vias planas. Adde quod ubique virtuti locus ſit, etiam inter medias, graviſſimaſque calamitates, cum calamitas ſit lectulus virtutis.

VI. *Æquitas*, quid enim æquius, quam ut quiſque conatum ſuum in objecto præſtantiſſimo conſectando impendat, cum videat, mortalium pleroſque in viliſſimis objectis quærendis vitam, & vires conſumere? moveat nos, inquit S. Bernardus, *S. Bern. Ep. 141.* ipſum quoque ſæcularis cupiditatis exemplum. Quem enim ambitioſum videmus aliquando contentum adeptis dignitatibus, ad alias non anhelare? Sic & curioſi cujuſdam non ſatiatur oculis viſu, nec auris auditu impletur. Qui eorum, qui avaritiæ ſerviunt, aut amatores ſunt voluptatum, ſeu vanas hominum ſectantur laudes? nonne, & ipſorum inſatiabilia deſideria arguunt nos negligentiæ, & tepiditatis? Pudeat certe ſpiritualium nos bonorum minus cupidos inveniri.

Alia Motiva.

VII. *Quia virtus eſt unicum bonum hominis*; *1. Petr. c. 1.* ſunt enim virtutes bonum ingens, bonum perfectiſſimum, pretioſiſſimumque, de quo S. Petrus loquens, Deus, inquit, *pretioſa nobis promiſſa donavit*, ideſt, bona quæ magnitudine, ac valore, quidquid dici poteſt, ſuperant, ſuntque in ſeipſis aliorum, quæ in altera vita ſpe-

ſperamus, majorum bonorum pignus, ac promiſſio. Et hæc ſunt propria hominis bona, ad ipſum principaliter ſecundum animam ſpectantia, quippe quam implent, & optime tranquillant: ſuntque bona, quæ homo poſſidet, & ad arbitrium ſuum conſervat; neque nolenti quiſquam auferet; neque ulla in cælo, neque in terra creata vis eſt, quæ invitum iis ſpoliare poſſit: ſunt, inquam, bona, quæ ille non modo hac temporali vita durante poſſidet, ſed etiam in æternitate, ad quam eum ex hac vita comitantur, & in qua meliorata, ſummeque perfecta durant in ſempiternum.

S. Greg. in Evan. VIII. *Quia virtus eſt verus theſaurus, & divitiæ hominis*, uti S. Gregorius indicavit, dicens: Solæ divitiæ veræ ſunt, quæ nos virtutibus divites efficiunt. Ad has divitias quærendas cæleſtis Magiſter Chriſtus tam ſerio, & tanta cum authoritate, ac verborum pondere nos hortatus eſt, dicens: *Nolite theſau-* *Mat. c. 6.* *rizare vobis theſauros in terra, ubi*, ſi metalla ſint, *ærugo*; ſi panni, *tinea demolitur*; ſi gemmæ, aut lapides pretioſi, aut vaſa, ſignave aurea, *fures* loca, in quibus ea aſſervantur, *effodiunt, & furantur*. Quaſi dicat, ſi vere divites eſſe, ſi veris potiri divitiis, veroſque theſauros poſſidere vultis, nolite veſtrum deſiderium, ac ſolicitudinem ponere in cumulandis terrenis bonis prædiorum, redituum, honorum, dignitatum, voluptatum, & deliciarum, cum bona ſint caduca, temporalia, innumeris periculis, ac caſibus, quibus conſumuntur, & cum ſui poſſeſſoris damno pereunt, obnoxia: *Theſaurizate autem vobis theſauros in cælo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, neque furantur*: hoc eſt, omnem veſtrum affectum, ſolicitudinem, laboremque ad acquirendas, & exercendas, ſanctiſque charitatis, miſericordiæ, ac patientiæ operibus, nec non piis orationis, contemplationis, pœnitentiæ, ac mortificationis exercitiis augendas virtutes convertit, quando hæ ſummi pretii opes, & immenſi valoris theſauri ſunt, quibus comparantur cæleſtia bona, in quibus hominis felicitas, & gloria conſiſtit, quæ ſunt vita æterna, bona immortalia, atque perennia, quæ cùm perpetua ſecuritate jucundiſſime poſſidentur.

S.Ber.ſ.1. de nat. S. Vict. S. Hier. lib. 2. ep. 10. IX. *Quia virtus eſt vera dignitas, & nobilitas hominis*; uti S. Bernardus dixit: Sola virtus mater gloriæ eſt; &, teſte S. Hieronymo: Summa apud Deum nobilitas eſt, clarum eſſe virtutibus; & merito; hæc enim eſt, quæ illos ſpiritualiter, id eſt, per vitæ, Sanctorumque morum imitationem, propinquos, & filios Patriarcharum, Prophetarum, Divorumque Regum conſtituit; hæc, quæ per gratiæ communicationem eoſdem generi ſeu proſapiæ Dei inſerit, & per adoptionem filios facit admodum claros, carnſque eidem Deo, Domino immenſæ majeſtatis, & omnium conditarum rerum abſoluto Regi, & denique Fratres Chriſti, univerſalis cælorum, ac terrarum *Mat. 12.* Regis, ſumme gratioſos. Hinc, cum aliquando Chriſtus in quadam domo verba ad circumſedentem turbam faceret, eadem Sanctiſſima ejus Mater cum aliquot ſuis conſanguineis ad ipſum audiendum conceſſit, &, cum intrare nequirent, præ foribus eum præſtolabantur; moniti ergo quidam, qui eos ibi viderunt, interpellantes Dominum: *Ecce*, inquiunt, *mater tua, & fratres tui* (fratres, Hebraico more cognatos ſecundum carnem vocant) *foris ſtant, quærentes te*: quibus ille reſpondit: *Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? Et circumſpiciens, manumque in præſentes diſcipulos ſuos extendens: Ecce, ait, mater mea, & fratres mei: quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt*. Qua ſententia ſignificavit, proſapiam carnalem, quamvis illuſtrem exiguo apud Deum pondere eſſe, neque propter eam homines ſecundum divinæ legis, ac judicii veritatem pluris æſtimari: contra vero ſtirpem, cujus Deus magnam ducit rationem, & quapropter homines plurimi facit, eſſe ſpiritualem, quæ ex virtute petitur, qua quis Sanctis Patribus aſſimilatur, obedit Dei voluntati, ejuſdemque mores, & perfectiones imitari ſtudet. Unde merito pronuntiavit S. Chryſoſtomus: Illa ſola, veraque nobilitas, & cognatio cum Chriſto eſt, quæ in facienda Dei voluntate conſiſtit. Hic mirabilis honor, hæ incredibiles virtutis vires ſunt, quæ virtuoſos homines ad tantam dignitatem evehunt, quanta eſt, eſſe Fratres, & Matrem Chriſti; & cum tam altus honor ſit, eſſe Matrem Dei, ut omnem laudem excedat, participat eum homo juſtus, qui Dei voluntatem facit.

X. *Quia virtus eſſe præcipuum ornamentum, & veſtis animæ, qua comitur, & operitur anima, ſitque pulcherrima, & Dei oculis longe gratiſſima.* *Arias t. 1. c. 1.* Veſtes materiales corpori nec adimunt deformitatem, nec, qua caret, pulchritudinem tribuunt, ſed deformitatem ejus tegunt, & bonam quamdam ſpeciem foris ei conferunt. At hæ veſtes animæ, virtutes, inquam, omnem ab ea deformitatem vere tollunt, tantamque ei pulchritudinem, & gratiam, tamque divinum dant ſplendorem, ut omnium univerſi mundi rerum viſibilium pulchritudinem venuſtatemque quam maxime excedat. De his veſtibus ipſa veritas, Chriſtus, per Joannem cum peccatore dixit, qui iis carebat, loquens: Dicis, inquit, quia dives ſum, & nullius egeo; neſcis, quia tu es miſer, & ſpiritualium bonorum pauper, & gratia virtuteque nudus, ſuadeo tibi emere a me aurum ignitum, probatum, id eſt, ſtudere veræ charitati, divinæque ſapientiæ, per pœnitentiam tuorum peccatorum, a liberalitate, ac miſericordia mea impetrandæ, qua veris divitiis locuples fias, & veſtimentis albis, ſplendidiſque virtutum induaris, & orneris, & coram Deo non appareat confuſio nuditatis tuæ. Romani, ſi quem magiſtratum, honoremve publicum ambirent, per eos dies, quibus comparebant, veſte candida induti comparebant in campo Martio, ubi comitia habebantur, populuſque de mandandis honoribus ſuffragia ferebat: unde qui eos petebant, candidati, hoc eſt toga candida amicti, vocabantur: eoque modo veſtiti incedebant, donec honorem acciperent, quo obten-

to alium majoris authoritatis veſtitum ſumebant. Idem fidelibus, qui regnum cælorum petunt, uſuvenit, ut toto tempore, quo petitio durat, toto, inquam, vitæ hujus curriculo, veſtibus candidis, pulchris, ſplendidis, gratiæ, & multiplici virtute amœnis ornati incedant, donec cæleſtis regni dignitatem obtineant: tum demum pretioſius veſtiuntur, cum ſtola gloriæ, quæ pretio, pulchritudine, ſplendore, jucunditateque incomparabiliter omnia, quæcumque in hac lacrymarum valle poſſidentur, bona ſuperat, induuntur.

XI. *Quia virtus etiam in hac vita beatum facit*; nam virtus cæleſtis infuſa, æternæ beatitudinis principium, radix, fons, ac pignus eſt, habentque virtuoſi actionem, ſeu jus ad beatitudinem, & certam ejus ſpem, minimeque vulgarem guſtum. Id quod Apoſtolus de fidelibus virtute, & gratia, quam Chriſtus promeruit, præditis, non uno loco affirmavit. Deus, inquit, Corinthiis ſcribens: gratia ſua, ac donis divinis unxit nos, qui & fide ſua, vitæque ſuæ imitatione ſignavit nos, & dedit ſignum ſpiritus, hoc eſt, gratiam, & virtutem, qua mediante, Spiritus Sanctus noſtras animas inhabitat in cordibus noſtris. Pignus vocatur, ſive arrha, quæ ſicut hæc in contractu venditionis ad ejuſdem certititudinem datur, & in ſponſaliorum contractu ad matrimonii ſecuritatem; ſic gratia, & virtus ſecuros nos, certoſque de ea, quam expectamus, beatitudine reddit. Et ad Epheſios ſcribens ait: *Credentes vos in Chriſto, verboque ejus obedientes, ſignati eſtis ſpiritu promiſſionis ſancto, qui verbo Dei obedientibus communicatus, eſt pignus hereditatis noſtræ, nempe æternæ, quam in cælo expectamus, beatitudinis*. Et quoniam in divinis litteris una eademque res eſt beatitudo, & regnum cælorum, cum virtus, quæ in hac vita poſſidetur, inchoata beatitudo ſit, & meritum, radix, ac fundamentum beatitudinis completæ, atque perfectæ, quæ in altera vita poſſidetur, conſequens eſt, ut etiam virtus regnum cælorum ſit, virtuoſique regnent, & cæli ſint reges; & jam in hac vita, ubi virtutem habent, & exercent, regnum obtineant, & regnare incipiant, & in altera vita, ubi virtutis præmium percipitur, cæleſtes reges futuri ſunt, & in regno Dei una cum Chriſto, qui ſupremus cælorum Rex eſt, perfecte regnaturi; quod totum nobis Sacra Scriptura teſtatum facit. Loquens enim Chriſtus præcipue illis, qui fide viva credebant: *Regnum Dei*, inquit, *intra vos eſt*, hoc eſt, intra animas veſtras dona ſunt, quibus mediantibus, vos regnatis, & Deus regnat in vobis. Et Divus Paulus hoc regnum explicans: *Regnum Dei*, ait, ſive bonum, quo mediante, Deus in noſtris animabus regnat, noſque regnamus, & regnaturi ſumus, *eſt juſtitia*, qua Deo, proximo, nobiſque ipſis, quicquid debemus, tribuimus; *& pax*, id eſt, unio cum Deo, & proximo per charitatem; *& quies* noſtræ conſcientiæ; *& gaudium*, cujus author eſt Spiritus Sanctus, quo lætamur de gloria Dei, deque bonis proximi, & animæ noſtræ, & libenter, ac cum devotione bona opera facimus. Hoc eſt regnum Dei, & regnum cælorum, quod in hac vita incipit, conſiſtitque in perfecta virtute, quæ nos dominos, ac reges noſtri ipſorum, & paſſionum, appetitumque noſtrorum facit, & ſubjicit nos in omni re divinæ voluntati, ut ille nobis imperet, nec aliud in nobis velle regnet, quam Dei. Et hac virtute meremur, ac conſequimur in altera vita regnum perfectum, & æternum cælorum, in quo tamquam glorioſi triumphatores cum Chriſto regnabimus, & Chriſtus regnabit per gloriam in nobis. Hoc Dei regnum eſt, quod deſiderare, magni facere, totoque corde quærere, & ad quod obtinendum omnes noſtros nervos, omniaque Dei, quæ idcirco habemus, auxilia contendere nos oportet: medium vero promerendi, comparandique, virtus eſt; quapropter virtus regnum Dei dicitur, quia eſt titulus, quo id meremur, & medium, quo idem acquirimus. Ad hoc exhortans, animanſque nos Chriſtus: Quærite, inquit, primum, ac præcipue, non temporalia bona, quaſi magnum quid, cum vana ſint, ſed poſt gloriam, & honorem quærendum pro Deo in omni re, pro vobis ante omnia regnum Dei, ut cum eo in ipſius gloria æternum regnetis, fruentes ipſo, poſſidentes ipſum, perfecteque ab ipſo poſſeſſi: & quærite juſtitiam ejuſdem Dei, hoc eſt, fidem ipſius, obedientiam, amorem, omnemque perfectam virtutem, qua juſtitia vere juſti ſumus, Deique regnum & meremur, & conſequimur in æternitate.

§. X. MEDIA

I. A*Rdens deſiderium*; nam, ut recte advertit S. Chryſoſtomus, is Dei mos eſt, ut quoties videt animam multo deſiderio promptitudineque intentam ſpiritualibus inſiſtentem, liberaliter illam gratia, & opulentis donis ſuis locupletet. Abundantius vero fructus hujus deſiderii explicans S. Laurentius Juſtinianus dixit, ad perfectionis faſtigium deſiderio impellente pertingi; ipſo enim prorogatur gratia, dimicandi ſubſiſtit peritia, additur robur, adverſariorum debilitantur vires, virtus augetur, ſpe erigitur animus ad cæleſtia; virtutis præcedente, ac concomitante concupiſcentia Sancti naturam vicerunt, ſuperarunt dæmones, debellarunt mundum, ſeipſos ſubegerunt, diripuerunt cælum, imitatores facti ſunt Dei. Virtutum deſiderium præcellit miraculorum operationem, prophetia donum, linguarum genera, interpretationem ſermonum, ſanitatum gratiam, cognitionem cæleſtium, naturalium ſcientiam. Multi talibus ornati perierunt, virtutibus autem nemo. Semper virtutum deſiderio munitus incedat, qui vi cælorum conatur diripere regnum. Sed & S. Iſidorus Peluſiota recte advertit: Qui virtutem amant, ac ſapientiæ ſtudio tenentur, inexplebili quadam cupiditate flagrantes divinam hanc facem in animis ſuis excitare minime intermittunt, hoc quidem pro ſerio opere, alia autem omnia pro rebus levioris operæ ducentes. Ac propterea par-

S. Chryſ. ho. 44. in Gen.

S. Laur. Juſtin. de int. conſ. c. 9.

S. Iſidor. l. 1. epiſt. 124.

va

va eſſe videntur, quæ alii magna, & ampla exiſtimant; atque ea, de quibus alii digladiantur, riſui habent, & quæ alii ſuſpiciunt, pedibus proculcant, cæleſtiaque ſola expetunt. Cum igitur in hujuſmodi chorum nomen tuum adſcribere in animum induxeris (ſcribit Strategio monacho) æquum profecto fuerit, te inſomnem animæ oculum conſervare, nimirum, ad attendendum ſtudio virtutum. Cui etiam S. Laurentius Juſtinianus adſtipulatur dicens: Ad perfectionis faſtigium, quod triumphus eſt pugnæ, virtutum deſiderio impellente pertingitur. In ipſo prærogatur gratia, dimicandi ſubſiſtit peritia, per ipſum quoque additur robur, adverſariorum debilitantur vires, virtus augetur, ſpe erigitur animus, patentque cæleſtia, virtute præcedente, ac concomitante Sancti naturam vicerunt, ſuperaverunt dæmones, debellaverunt mundum, ſubegerunt ſeipſos, diripuerunt cælum, imitatores facti ſunt Dei. Quid referam amplius! Virtutis deſiderium præcellit miraculorum operationem, prophetiæ donum, linguarum genera, interpretationem ſermonum, ſanitatum gratiam, & cognitionem cæleſtium. Multi talibus ornati perierunt, virtutibus autem nemo. Semper virtutum deſiderio munitus incedat, qui vi cælorum conatur diripere regnum. Hinc S. Gregorius Nazianzenus, primo poſt Dei auxilium loco ponit deſiderium, cauſam ſui profectus. Ita demum, inquit, progrediebamur, Deo, & cupiditate adjutoribus utentes.

S. Laur. Juſt. c. 9. de inter. Conflict.

II. *Meditatio frequens*: per quam neceſſitas, utilitas, dignitas, jucunditaſque virtutis ſæpe ponderatur; ex hac enim meditatione exardeſcet ignis amoris, & deſiderii erga virtutem.

Pſ. 137. v. 3.

Longius in Polyan. f. 1209.

III. *Oratio crebra, & ardens*: ita enim David ſuo exemplo docuit, dicens: In quacumque die invocavero te, exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem: nam ſicut terra, licet culta, ac ſemine plena non ſtatim fruges producit, ſed clementiam cæli expectat; ſic virtus nequaquam ſolis præceptis innititur, ſed ſurſum datur, ac cæleſti irrigatione perficitur. Hinc Sanctus Jacobus c. 1. ſuaſit dicens: *Si quis veſtrum indiget ſapientia* (ſeu virtute, quæ eſt vera ſapientia) *poſtulet, a Deo qui dat omnibus affluenter, & non improperat; & dabitur ei. Poſtulet autem in fide, nihil hæſitans.* Hoc ipſum medium etiam præ cæteris ſuaſit P. Petrus Faber e Societate Jesu, qui inter monita Sodalitati Parmenſi a ſe relicta, hoc quoque reliquit: Ubi Sacerdos Chriſti Corpus rite confecerit, aut elevatum ab ara ſublime populo præmonſtrarit, tum vos (quod in ſummis numerandum eſt donis) petetis a Deo famem, ſitimque Juſtitiæ.

L. 1. vit. c. 7.

IV. *Conatus ſerius, & conſtans exercitium virtutum*; nam, ut recte S. Bernardus dixit, virtutes non natura, ſed uſus facit. Et, ut ait Ariſtoteles, ſicut ædificando ædificatores, citharizando citharœdi efficiuntur; ita quoque juſta agendo juſti, temperantia temperantes, fortia fortes evadimus. Non dat natura virtutem, inquit Seneca: Ars eſt, bonum fieri, virtus non contingit animo, niſi inſtituto, & edocto, & ad ſummum aſſidua exercitatione perducto. Omnis habitus, & facultas, ait Epictetus, aſſiduis actionibus conſervator, & creſcit. Et, ut ait Plutarchus: Si vel parum pergas ſuperaddere parvo, idque frequenter agas, magnum cito habebis acervum. Non de pecunia dumtaxat augenda, verum eſt, ſed ad omnia pertinet, maxime ad virtutis incrementum, cum ad doctrinam, aſſidua, atque efficax adjungitur aſſuefactio. Hinc noſter P. Petrus Faber malebat propter virtutum inopiam quam propter quotidianas noxas minimas, compungi. Quo in errore hi plerumque verſantur, qui ſanctitati præ cæteris ſtudent, ut ad errata quotidiana, magis intendant aciem, quam ad lucra virtutis. Cujus & aliquando fraudis Fabrum piguit, ſtudioſius forſitan perſecutum artes errandi, atque cadendi, ut ipſe in quodam ſuo ſcripto loquitur, quam ipſa decora, & ornamenta virtutum. Quamquam enim virtus eſt, vitia fugere, ut præſtans Poeta dixit: tamen in unis deplorandis, contemplandiſque peccatis, perpetuo hærere defixum, nec ad majora, & potiora ſuſpicere, id animi retardat impetum grandia molientis, & ipſa infringit, atque hebetat incrementa virtutis, quæ denique ipſa eſſe non poſſunt, ſine fuga, & diminutione vitiorum. Denique exercitium hoc adeo eſt neceſſarium, ut ſicut bellator ſine armis eſſe non poteſt; ita nec ſine exercitatione virtus. Unde & Dominus in Evangelio ait: A diebus Joannis Baptiſtæ regnum cælorum cogitur, & cogentes diripiunt illud. Idipſum confirmans alibi ait: Nulla ſine labore virtus eſt, quia labor virtutis proceſſus eſt.

S. Bern. l. de conſid. c. 11.

Ariſt. l. 4. Eth. c. 4.

Vita l. 2. c. 11.

V. *Examen aſſiduum ſuper progreſſus*: quod remedium S. Auguſtinus ſequentibus verbis ſuaſit: Proficite, fratres mei, diſcutite vos ipſos ſine dolo, ſine adulatione, ſine palpatione; non enim eſt aliquis intus tecum, cui erubeſcas, & jactes te. Eſt tibi, ſed cui placet humilitas; ipſe te probet. Proba & teipſum tu ipſe. Semper tibi diſpliceat, quod es, ſi vis pervenire ad id, quod non es; nam ubi tibi placuiſti, remanſiſti.

Lib. 2. S. 19. de verbis Apoſt.

VI. *Longanimitas*: uti commune illud diſtichum, omnia potiora media comprehendes indicat:

> *Exopta, meditare, ora, atque operare frequenter,*
> *Excute te crebro, longanimiſque mane.*

Si enim mendici diu ante domum divitis expectantes, nummum tandem extorquent; quis dubitet, eum qui magna cum patientia fores liberaliſſimi Dei ſæpius pulſat, demum optatiſſimum virtutis donum obtenturum.

VII. *Peccati fuga*: nam, teſte Sancto Bernardo, non poteſt virtus pariter cum vitiis creſcere; ergo ut illa vigeat, iſta creſcere non ſinantur. Idipſum Sanctus Baſilius duabus ſimilitudinibus confirmans ait: Impoſſibile eſt, ut capaces divinæ gratiæ reddamur, niſi perturbationes, & vitia, noſtras animas poſſidentia, prius ejiciamus. Vidi ego medicos

Serm. 58. in Cant.

In Pſ. 61.

non

Digitized by Google

non prius medicinas ſalutares dare, quam vomitu materiam illam verbi evacuaſſent, quam ex malæ diatæ genere homines intemperantes ſibi ipſis creaverant. Sed & vas, quod humore quopiam odoris tetri, & graveolentis præoccupatum fuerit, atque imbutum, ni id elueris diligenter, odorati cujuſpiam unguenti influxum neutiquam poterit recipere. Opus itaque, ea, quæ prius inſunt, effundere, ut eorum fiat capax, quæ immittere conſtituiſti: His tertiam ſimilitudinem adjungens Boetius canit: *L. 3. de conſolat. metr. 1.*

Qui ſerere ingenuum volet agrum,
Liberat arva prius fruticibus,
Falce rubos, filicemque reſecat,
Ut nova fruge gravis creſcat.

Sed & quartam ſimilitudinem idem S. Baſilius addidit, dum dixit: Principium recuperandorum bonorum eſt receſſio a malis: declina, inquit, a malo, & fac bonum; ſi enim tibi ſtatim propoſuiſſes perfecta, pigrius ea aggreſſus fuiſſes: nunc vero iis, quæ facilius comprehenduntur, te aſſuefacit, quo majore animo ſequentia aggrediaris. Ut enim in ſcala primus aſcenſus eſt a terra diſceſſio; ita in divina politia principium progreſſus ſeceſſio eſt a malis. *Ora. 7. de virt. & vitio.*

VIII. *Exempla Sanctorum frequenter conſiderare*: nam, teſte S. Gregorio, plerumque ad exercenda bona opera aliena non exempla utiliter perſuadent, & cum mente humili opinionis alienæ bona ſuſcipimus, nobis vel ad melius bona producimus, vel ad bonum mala permutamus. Cumque nos de vita proximi famæ ſplendor irradiat, mens noſtra, quæ ad obtinendum virtutis iter ſe dirigit, quaſi in lunæ lumine greſſus ponit. Nimirum uti ruta alioquin amara juxta ficum poſita dulcior fit, & mitior, teſte Picrio; ita is, qui amaris eſt moribus, miteſcit in ſocietate bonorum. Uvaque conſpecta livorem ducit ab uva. *Lib. 11. mor. c. 7.* *ſ. 1. hieroglyph.*

§. XI. ASCETICA.

I. Quinque ſunt, quæ de virtute præcipue bene ab Aſceta diſcenda, aliiſque inculcanda ſunt. *Primum eſt, ut cognoſcat proprietates, ſeu indicia virtutis ſolidæ*, quarum tres ſunt præcipue. Prima eſt, ut ſit *pura*, id eſt, ex legitimo motivo elicita; nam, at eleganter Sanctus Auguſtinus dixit: Virtutes non officiis, ſed finibus diſtinguuntur. Officium autem eſt quod faciendum eſt; finis vero, propter quod faciendum eſt. Cum itaque facit homo aliquid, peccare non videtur, cum autem non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur. Ut vero ſciatur, qualis finis præfigendus ſit, paulo poſt addit: Abſit autem, ut virtutes veræ cuiquam ſerviant, niſi illi, vel propter illum, cui dicimus: Domine Deus virtutum converte nos; proinde virtutes, quæ carnalibus delectationibus, vel commodis, & emolumentis corporalibus ſerviunt, vere eſſe non poſſunt. Quæ autem nulli rei ſervire volunt, nec ipſæ veræ ſunt. Veræ quippe virtutes Deo ſerviunt in hominibus, a quo donantur hominibus. Altera proprietas eſt, ut *diſcreta* ſit: nam diſcretio, teſte Sancto Laurentio Juſtiniano, omni virtuti ordinem ponit, modum tribuit, decorem & perpetuitatem confert. Imo non ſolum virtus eſt, ſed virtutum moderatrix, ordinatrix effectuum & doctrina morum, quæ fixo gradu poſſeſſorem ſuum perducit ad Dominum; nulla enim virtus perfici poteſt ſine diſcretione. Tolle hanc, & virtus vitium erit, ipſaque affectio naturalis in perturbationem magis convertetur, exterminiumque naturæ. Hæc virtus lucerna eſt, in viam Paradiſi dirigens. Hæc bona Domini multiplicat nobis commiſſa, theſaurus quippe deſiderabilis in tabernaculo prudentis, ſed imprudens homo diſſipabit. Porro diſcretio iſta in eo conſiſtit, ut medium ubique teneatur, nam, ut recte Sanctus Bernardus diſcurrit, medium vitiorum virtus tenet, ac proinde ſedula eget non ſolum putatione, ſed circumciſione: alioqui verendum eſt, ne circumquaque a lambentibus, vel potius rodentibus vitiis, illa, dum neſcit, paulatim elangueat, aut, ſi ſupervenerint, ſuffocetur. Unum in hoc diſcrimine conſilium eſt, obſervare diligenter, & mox, ut renaſcentium capita apparebunt, prompta ſeveritate ſuccidere. Aliud ad diſcretionem hanc obtinendam medium Sanctus Gregorius ſuppeditat ſequentibus verbis: Semel virtutum ſenſus, hoc eſt, pondera, & quanti quæque ſit virtutis actio, ac qualis, melius preces, quam diſcuſſiones, inveniunt; nam ea, quæ perſcrutari in nobis ipſis nitimur, ſæpe verius orando, quam inveſtigando penetramus; cum enim mens ad alta per quamdam contemplationis machinam ſuſtollitur, omne, quod ei de ipſa occurrit, ſub ſeipſa dijudicando certius contemplatur. Sed & Caſſianus ſuam hoc in negotio ſymbolam conferens ait: Nullatenus decipi poterit quiſque, ſi non ſuo judicio, ſed majorum vivat exemplo: nec valebit ignorantiæ ejus callidus hoſtis illudere, qui univerſas cogitationes naſcentes pernicioſa verecundia neſcit obtegere, ſed eas maturo examine ſeniorum vel reprobat, vel admittit. Tertia eſt, ut *conſtans* ſit: id eſt; non tantum proſperitatis, ſed etiam adverſitatis tempore exerceatur: quam proprietatem apte nonnulli bona ſimilitudine explicant, quarum prior ex facie fucata, & naturaliter pulchra deſumitur; nam ſicut illa ſuperfuſa aqua calida colorem, & cum hoc etiam decorem, amittit: hæc autem non conſervat modo pulchritudinem, ſed etiam auget; ita vera virtus in infirmitatibus, & adverſis perficitur, falſa vero deficit, & vitium ſuum prodit. Poſterior ex paſtillis pulverem nitratum, vel materiam pro grato fumo excitando aptis deſumitur, quarum illæ igni admotæ undique flammas, & ingratum odorem ſpargunt, hæ vero conſtantem lucem, & ſuavem odorem emittunt; ita namque, & homines virtuoſi etiam inter adverſa ſibi conſtant, & lucem, ac odorem boni exempli præbent; ſecus vero falſæ virtutes: hæ enim potius ignem, id eſt, vindictam, & in-

S. Aug. l. 4. cont. Julian. *S. Laur. Juſt. l. de ligno vitæ c. 8.* *S. Bern. S. 14. in Cant.* *S. Greg. l. 3. mor.* *Caſ. coll. 2. c. 13.*

Digitized by Google

indignationem, ſpirant, & per hoc peſſimum odorem mali exempli relinquunt.

II. *Secundum eſt, ut magnam habeat æſtimationem de virtute*, quam quidem ut concipiat, nihil perinde conducet, quam ſi certo ſibi perſuaſerit, in hac totam hominis felicitatem in hac vita conſiſtere, ſimulque ſemen pro futura quoque ſempiterna felicitate contineri; cum vere cujuſque rei felicitas in aſſecutione finis conſiſtat; finis autem hominis in hac vita ſit vivere ſecundum rationem, in altera vero in fruitione beatifica Dei, conſiſtat; ad quam utramque obtinendam virtus ſola unicum eſt efficaciſſimumque medium, ut ex ſuperadictis patet.

De triumph. Chriſti agone c. 11.

III. *Tertium eſt, ut bene cognoſcat ordinem connexionemque virtutum inter ſe*; quem quidem clare Sanctus Laurentius Juſtinianus indicavit, dum dixit: Dilectionis radix eſt charitas, virtutes vero cæteræ ſpirituales rami eſſe noſcuntur, in illa tamquam radice inſertæ. Succide radicem, & repente rami, fructus exſiceantur, & folia. Tolle de corde hominis juſtificati charitatem, & infructuoſæ cæteræ efficiuntur virtutes. Sicut autem rami ſine radice non fructificant; ita nec radix ſine ramis; & fructibus proderit; unde ſic quiſque ſtudere debet charitati, ut cæterarum quoque virtutum ſtudium non intermittat; nam, ut ſapienter diſcurrit Sanctus Gregorius: Una virtus ſine aliis, aut omnino nulla eſt, aut imperfecta, quia nec prudentia vera eſt, quæ juſta, fortis, temperans non eſt: nec perfecta temperantia, quæ fortis, juſta, & prudens non eſt: nec fortitudo integra, quæ prudens, temperans, juſta non eſt: nec vera juſtitia, quæ prudens, temperans, fortis non eſt. Cujus ratio ex ipſa finis ultimi natura, atque perfectione deſumenda eſt; cum enim hæc in unione perfecta cum Deo conſiſtat, ideo prius quidem requiritur Fides, per quam ſaltem in ænigmate, ideſt confuſe, cognoſcatur; quia vero nihil appetitur, niſi cujus obtinendi ſpes concipitur, ideo & hæc charitati permitti debet, & tum demum charitas propoſitum ſibi bonum amplectitur. Neque tamen in hoc amplexu ſiſtit, ſed, cum Deus felicitatem æternam nos per merita propria obtinere velit, ideo prudentiam exigit, quæ docet media eligere ad talem finem conſequendum, qualia ſunt, ut debitum Deo, & proximo cultum, & amorem exhibeamus, ad quod præſtandum juſtitia inclinat; verum non ſine grandi difficultate, quam duplex impedimentum, ſcilicet cupiditas bonorum ſenſibilium, & timor variarum difficultatum in virtutis exercitio occurrentium creant, ad quorum proinde impedimentorum remotionem aliæ duæ virtutes, temperantia nempe, & fortitudo, ordinantur, quarum prior inordinatam cupiditatem, poſterior timorem inordinatum coercet, rationique ſubjicit.

Lib. 22. mor. c. 1.

IV. *Quartum eſt, ut apta ſolidaque cognoſcat media ad virtutem addiſcendam*; quæ quidem ſupra in paragrapho antecedente copioſe ſunt explicata, atque adeo hoc loco non ſunt repetenda.

V. *Quintum eſt, ut bene cognoſcat indicia, ex quibus Profectus in virtutibus cognoſci poteſt*; quæ ſequentia a probatis Authoribus aſſignantur:

(1.) *Primum eſt, ſi opera quotidiana virtutum promptius, & facilius eliciantur, quam antea*; nam, ut recte advertit S. Theodorus Studita: Inquietum eſt quid virtus, quæ haud ceſſat unquam, quin præditos ſe in melius provehat ſemper. Quod demonſtrans Apoſtolus ait: *Quæ retro ſunt, obliviſcens, ad ea vero, quæ ſunt priora, extendens me ipſum, ad deſtinatum perſequor bravium ſupernæ vocationis, in Chriſto Jeſu*: ut quies ſit in virtute nulla. Nam a virtute quies, vitiis eſt exordium. Itaque nec nos quieſcamus, fratres, a virtutis curriculo, ſed aſſiduo pernices, ac novitii, e robore in robur provehamur, dum in virum adultum evadamus, necnon in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.

ſ. Theſt. ſ. 108.

(2.) *Secundum eſt, ſi cum minore repugnantia amoris proprii, & vitiatæ naturæ fiant*; nimirum, ut Abbas Neſtero ait: Ita virtutum perfectione mens fit noſtro formata, ut talis non jam coacta, & quaſi violento imperio ſubjecta famuletur, ſed tamquam naturali bono delectetur, atque paſcatur. Hanc repugnantiam in bono abigit frequentatio bonorum operum. Nam, ut docuit Chriſtus Dominus Sanctam Birgittam: Ego habeo unum gazophylacium, in quo ſunt repoſita, & gravia quaſi plumbum, & cella, ubi iſta ſunt, eſt circumſepta acutis aculeis pungentibus. Sed qui hoc primo incipit vertere, & revolvere, & deinde portare didicerit, levia videntur ſibi poſtea, quaſi pluma, & ſic leviſſima fiunt, quæ antea ponderoſa videbantur, & ſuavia, quæ antea pungere videbantur. Hoc gazophylacium eſt amor meus; via, quæ ducit ad illud eſt abnegatio, & abjectio propriæ voluntatis. In amore autem meo videtur aliquibus eſſe onus, quaſi plumbum, quia, cum jejunare debent, & vigilare, ſeu refrænare carnem, quaſi plumbum ſibi portare videntur. Si autem verba, & contumelias audierint, ſi in religione, & oratione morantur, quaſi iter aculeos reſident, & in omni hora anguſtiantur. Sed qui in amore meo eſſe vult, incipiat primo vertere onus, id eſt, faciat ea quæ poteſt, cogitando ſic: Hoc bene facere poſſum, ſi Deus dederit mihi auxilium; deinde perſeverans in incepto, cum tanta alacritate, quæ videbantur ſibi prius eſſe onoroſa, incipit portare, quod omnis labor in jejuniis, ſeu vigiliis, & aliis laboribus quibuſcumque, eſt ſibi tam levis, quaſi pluma. Et in tali ſede quieſcunt amici mei, quæ eſt malis, & deſidioſis quaſi circumſepta aculeis, & ſpinis: ſed amicis meis eſt ſumma quies, & levis quaſi roſa. Ad gazophylacium eſt via recta contemptus propriæ voluntatis, quando homo, conſiderata paſſione, & charitate mea, non curat facere voluntatem ſuam, & reſiſtit totis viribus, & conatur ſemper ad majora. Et licet iſta via in principio ſit aliquantulum gravis, tamen in proceſſu multum delectat, in tantum, quod ea, quæ prius videbantur ad ferendum impoſſibi-

Collat. 14. c. 1. apud Caſſ.

Digitized by Google

ſibilia, ſunt poſtea leviſſima, ut merito dicat intra ſe: *Jugum Dei ſuave eſt*.

(3.) *Tertium eſt, ſi cum guſtu quodam, & delectatione fiant*, *Vit. c. 19.* uti Sanctus Barlaam promittebat Sancto Joſaphat a ſe converſo: Omnibus, inquit, viribus aſſueſce virtutibus, eaſque ita cole, atque exerce, ut earum habitus tibi comparetur. Nam ſi paulum laboris in ipſis ſuſceperis, atque earum habitum contraxeris, poſtea, ut reipſa ſe expertum *S. Aug. l. 9. conf. c. 12.* Sanctus Auguſtinus fatetur: dicens: Quam ſuave mihi ſubito factum eſt carere ſuavitatibus nugarum, & quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat. Ejiciebas enim eas a me, tu vera, & ſumma ſuavitas, & intrabas pro eis, omni ſuavitate dulcior.

(4.) *Quartum eſt, ſi cum majori fervore, & actuum intenſione fiat*. *Caſſ. col. 4. c. 10.* Quod indicium Sanctus Abbas Theodorus apud Caſſianum indicavit, dicens: Cum ita ſpiritus ardore ſuccenſus, ad ea, quæ inviſibilia ſunt, & æterna, & tota animi alacritate tranſmigrat, ut nequaquam ſe credat jam in carne conſiſtere, hoc eſt, ac ſi non eſſet in carne, ſed totus ſpiritus quidam, ob fervorem ſpiritus. Imo lumine naturæ edoctus Plutarchus in Moralibus ait: Ut non eſt verus amor, qui caret zelotypia, ita non amat vehementer virtutem, qui non ardet æmulatione recte factorum ab aliis. Ideo S. Climacus ait: Monachus eſt, qui ita virtutibus affectus eſt, ut eſſet voluptatibus alius, ſcilicet affectu magno, & fervore.

(5.) *Quintus eſt, ſi conſtanter, etiam tempore adverſitatum, exerceatur*; nam, ut recte *S. Doroth. ſer. 7.* S. Dorothæus dixit: Quanto magis anima profecerit, tanto robuſtior efficitur, & ad quævis moleſta ferenda validior. Adeo violentus debet eſſe amor virtutis, ait Sanctus Chryſoſto- *S. Chryſ. ho. 1. ad Phil.* mus, atque, ut ita loquar, tyrannicus, ut nulli cedat occaſioni, ſed continenter inhæreat amantis animo neque commutat, ut ulla afflictio, aut ullus labor ſuperet animum. *Ser. 94. in Cant.* Nam, ut ait S. Bernardus, virtus, ſi perfecta ſit, facile animum victorem ſui, & invictum reddit ad omnia. Bene dixit, ad omnia, ſcilicet non tantum ad adverſa, ſed etiam ad proſpera, quorum deſiderio multi reſiliunt a ſtudio virtutum.

(6.) *Sextum eſt, ſi celeriter, & quaſi connaturali inclinatione, eliciatur*; nam, ut S. *S. Amb. l. de 42. manſ. m. 26.* Ambroſius recte dixit: Opus Dei præproperam etiam feſtinationem exigit. Talis erat virtus Sancti Ignatii Lojolæ, de quo apud Orlandinum dicebat P. Andreas Fruſius (quem Igna- *Orlan. l. 16. hiſt. Soc. n. 129.* tius, aliique noti ob innocentiam vitæ, ſingularemque ſapientiam, Angelo ſimillimum judicabant) cæleſtem Chriſti gratiam in Ignatio quaſi ingenitam, ac naturalem videri, adeo conſtanter, ac ſemper ubique, adeoque facile modum, virtutemque ſervabat.

(7.) *Septimum eſt, ſi quis alios etiam ad ſimilem virtutis amorem perducere ſtudeat*; ſicque illud Plinii encomium mereatur, quod dedit Trajano Imperatori: Tanto laudabilior es, quod cum ipſe ſis optimus, omnes circa te ſimiles tui effeciſti. Quod quidem iis potiſſimum curandum eſt, qui vel præſunt aliis, vel ad talem ſtatum ſunt vocati, cujus finis eſt in aliorum quoque ſalutem, ac perfectionem incumbere; ii enim conari debent juxta Apoſtolum, ut exhibeant omnem hominem perfectum in Chriſto Jeſu. Nec contenti eſſe debent levi aliqua perfectione, ſed ad altiſſimam aſpirandum eſt. Medici animarum, *S. Gregor. Naz. or. 2.* inquit Sanctus Gregorius Nazianzenus, ſcopus eſt, animæ pœnas addere, ac mundo eam eripere, Deoque dare, & Chriſtum per Spiritum Sanctum in pectoris domicilium admittere; atque, ut ſummatim dicam, eum, qui ſuperni agminis ſit, Deum efficere, ac ſupernam beatitudinem ei comparare.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. EX occaſione thematis: *Sapientia ædificavit ſibi domum, excidit columnas ſeptem*: *Prov. 9. v. 1.* poteſt breviter natura, & connexio virtutum ſeptem, Theologicarum, & moralium, explicari; & in priori quidem parte ipſa connexio, ejuſque neceſſitas oſtendi, uti in paragrapho proximo *num.* 3. videri eſt. In poſteriori vero parte demonſtrari poteſt præſtantia hujus domus, tum ex dignitate illius, cui præparatur, ſcilicet ſapientiæ increatæ; tum ex affluentia bonorum, quæ in ea continentur: nam omnia bona venerunt pariter cum illa; tum ex ipſa pacis, & ſecuritatis jucunditate, quæ in ea percipitur, non enim contriſtabit juſtum, quidquid ei acciderit. *Prov. 12. v. 21.* Unde tandem auditores excitari poſſunt ad omnem conatum, & laborem, in hac domo ædificanda adhibendum, illaque Davidis verba in memoriam revocari: *1. Paral. 29. ver. 1. & 2.* Totis viribus meis præparavi impenſas domus Dei mei, opus enim grande eſt; neque enim homini præparatur habitatio, ſed Deo.

II. Ex occaſione thematis: *Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa*: *Sap. 7. v. 11.* poſſunt explicari motiva ad virtutis ſtudium impellentia, & oſtendi, quod triplex illa bonitas, quam homines tantopere appetunt, nullibi melius, quam in virtute, reperiatur. 1. ergo probetur ſolas virtutes eſſe veras divitias, atque adeo utile bonum, ut ſupra §. 2. & 3. ex SS. Paulo, & Bernardo oſtendimus. 2. Pariter demonſtretur veros honores, & dignitates per ſolam virtutem obtineri; hæc enim eſt unica cauſa, ob quam homo dignus honore æſtimari poteſt. 3 Delectabile quoque bonum ab ea ſola provenire; vere enim, ſi gaudium eſt in hoc mundo, hoc utique poſſidet puri cordis, & magnæ virtutis homo, id quod per comparationem cum felicitate æterna oſtendi poteſt. Vide Franciſcum Labatam in loc. comm. prop. 1. 2. 11. 14.

III. Ex occaſione thematis: Jeſus *autem proficiebat ſapientia, ætate, & gratia coram Deo, & hominibus*: *Luc. 2.* oſtendatur, quomodo quivis homo ætatem ſuam fructuoſe impendere, & cum Chriſto creſcere debeat, ſcilicet in *Sapientia*, id eſt, rerum cæleſtium, pura ſupremi finis, & mediorum ad illum ducentium, cognitione, & *gratia*, ſeu charitate, per quam ſuprema felicitas obtinetur, & tanto quiſque Deo hominibus gratior, amabiliorque efficitur, quanto plus in

Digitized by Google

in hac virtute profecerit, ut variis exemplis facile demonſtrari poteſt.

1. Tim. 4. v. 8. IV. Ex occaſione thematis: *Exercitatio corporalis ad modicum utilis eſt, pietas autem ad omnia utilis eſt, promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ*: probari poteſt, ſolam virtutem eſſe quaſi animam hominis, & 1. quidem *vegetativam*, quia per hanc ſolam ab intrinſeco movetur, & per intus ſuſceptionem augetur, & creſcit in gratia, & gloria. 2. *Senſitivam*: quia per hanc ſolam vere *videt* ea, quæ videre debet, ſcilicet ultimum ſuum finem, & media ad illum neceſſaria: *audit* verbum Dei, & cuſtodit illud: *odoratur* odorem ſuaviſſimum exemplorum Chriſti, & Sanctorum: *guſtat* ſuavitatem conſolationum cæleſtium: & *tangit*, apprehenditque opera vocationi ſuæ, ſtatuique congrua: ac denique movetur ambulando per triplicem viam, purgativam, illuminativam, & unitivam, eundo de virtute in virtutem. 3. *Rationalem*: per virtutem enim meretur *memoriam* eorum omnium, quæ ad cognoſcendum, & amandum Deum pertinent: *intellectum* objectorum ſupernaturalium, & præcipuæ proprietatum, & attributorum divinorum, ac ſuarum propriarum imperfectionum: *voluntatem* optime ordinatam, & ad omne bonum propenſam. Excitetur proinde auditor, ut de virtute ſibi applicet, dictumque putet illud Salomonis: Omni cuſtodia

Prov. 4. v. 23. ſerva cor tuum, quoniam ex ipſo vita procedit.

Pſal. 44. v. 14. V. Ex occaſione thematis: *Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus*: demonſtrari poteſt, omnem bonitatem, & perfectionem hominis in virtute conſiſtere, quia hæc ſola omnes conditiones ad verum bonum requiſitas continet. Nam 1. hæc ſola directe ad finem ultimum ducit, ob quam conjunctionem (puta cum ſummo bono, ſeu bono per ſe) qualibet res, ſed præcipue homo, reſpective bonus dicitur. 2. Hæc ſola in cujuſvis hominis poteſtate eſt, & quovis tempore, ſtatu, & loco exerceri & poſſideri poteſt. 3. Hæc ſola inauferibilis eſt, cum, etſi omnia alia eum ipſa vita auferantur, hæc tamen nolenti eripi numquam queat; ut adeo merito Philoſophus quidam rogatus, an non doleret, ſe bonis ſuis exutum, & e patria pulſum eſſe, reſponderit: Cur doleam? omnia mea mecum porto. Hoc fundamento poſito, oſtendatur, quam inſipienter agant, graviſſimeque errent, qui vel in divitiarum, vel in honorum, aut voluptatum ſenſibilium abundantiam ſuam felicitatem poſitam exiſtimant, cum omnia hæc extrinſeca ſint, & e fortuna, vel aliena voluntate dependeant, ideoque contra voluntatem auferri poſſint. Quæ omnia confirmentur tandem exemplo Salomonis, hæc omnia præ omnibus hominibus abundanter poſſidentis, & tamen poſtremo fatentis, ſe in iis nihil niſi vanitatem, & afflictionem animi reperiſſe.

Joan. 15. v. 5. VI. Ex occaſione thematis: *Sine me nihil poteſtis facere*: oſtendatur, virtutem eſſe optimum inſtrumentum ad non ſuam dumtaxat, ſed alienam quoque, ſalutem cum fructu procurandam; idque probetur 1. authoritate ipſius Chriſti dicentis ad Apoſtolos: Ego ſum vitis vera, vos palmites: ſicut palmes non poteſt ferre fructum, niſi manſerit in vite: ſic nec vos, niſi in me manſeritis, ſcilicet per virtutem charitatis, & aliarum cum ipſa connexarum. Hinc neque ad prædicandum Evangelium ipſos dimittere prius voluit, quam virtute ex alto induerentur. 2. Idipſum oſtendatur ex conditionibus ad verum inſtrumentum requiſitis; nam in primis conciliat *authoritatem*, tam neceſſariam operario; hinc virtus, & ſcientia plerumque Soli, & Lunæ comparantur, ut oſtendatur, ſicut Lunam lumen a Sole, ita ſcientiam, & alias ſimiles dotes a virtute ſuam dignitatem, æſtimationemque accipere, ut adeo recte Petrus Ser. 161. Chryſologus dixerit: Magiſterii authoritas conſtat ex vita; dicenda faciens perficit auditorem: e contrario vero, cujus vita deſpicitur, reſtat, ut etiam prædicatio contemnatur. Deinde confert *efficaciam*: uti clare Chriſtus loco ſupra citato per ſimilitudinem vitis, & palmitum inſinuavit; & S. 1. Cor. 13. Paulus egregie confirmavit, dum dixit: Si v. 1. linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, & cymbalum tinniens; nimirum longum iter per ſermones, breve, & efficax per exempla, quia plerumque homines plus oculis, quam auribus, credunt; hinc Sanctus Ignatius ſuos tantopere hortatus P. 10. eſt, ut omnes in virtutum ſolidarum, ac per- Conſt. §. 2. fectarum, ac ſpiritualium rerum ſtudium incumberent, & in illis majus momentum, quam in doctrina, vel aliis donis naturalibus, & humanis, conſtitutum eſſe ducerent; illa enim interiora eſſe, in quibus efficaciam ad exteriora promanare ad finem nobis propoſitum oportet. Denique *ſecuritatem* etiam magnam continet; nam a triplici periculo, quod plerumque imminet operario, fortiter eum defendit; non enim permittit eum efferri per *vanam gloriam* ex proſpero operum ſucceſſu, cum doceat ipſum, ejuſmodi ſucceſſum non ſibi, ſed gratiæ Dei, adſcribere, diceréque cum S. Davide: Non nobis, Do- Pſal. 113. mine, non nobis, ſed nomini tuo, de glo- v. 9. riam; & cum S. Paulo: Abundantius illis 1. Cor. 15. omnibus laboravi, non autem ego, ſed gra- v. 10. tia Dei mecum. Nec ſinit per converſationem cum peccatoribus eorum *vanitate* imbui; quia illum perinde ut tres pueros Babylonicos ab igne concupiſcentiæ ſæcularis defendit, exiſtens ſimilis Filio Dei: eſtque ea ipſa herba, qua olim P. Araozius e Societate Jeſu ſatebatur ſe in aula verſantem ab omni graviori lapſu ſuiſſe præſervatum. Nec denique ſinit *adverſis caſibus frangi*, & ab incepto deſiſtere; quia propter amorem ſui, velut pulcherrimæ Rachelis, omnes labores, & adverſitates ei breves, & leves facit, ut adeo merito animæ veri operarii virtute hac inſtructi illud Sponſæ elogium applicetur: Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens (propter intentionis rectitudinem) pulchra ut luna (propter ſcientiæ abundantiam) electa ut ſol (propter fervorem charitatis) terribilis ut caſtrorum acies ordinata (propter Con-

Digitized by Google

Conſtantiæ, Patientiæ, Humilitatis, aliorumque ſimilium virtutum copiam).

§. XIII. ALII CONCEPTUS.

S. Ambr. l. 3. de Sp. Sanct. c. 18. I. ISaias vidit Dominum in throno excelſo, & elevato, & duo Seraphim, qui contentis vocibus, & alternis vicibus illi acclamabant: *Sanctus*, *Sanctus*, *Sanctus*: Iſaia 6. 3. Ergone aliud nihil, aut viderunt, aut invenerunt in tanta Majeſtate ardentes illi præcones, quod admirarentur, ac dilaudarent, quam unicam, ſolamque ſanctitatem? Non poterant prædicare omnipotentiam, omniſcientiam, juſtitiam, miſericordiam, & ex infinitis attributis ejus alia aliqua? Reſpondet S. Ambroſius, a ſanctitate potiſſimum extuliſſe Deum, ut intelligeremus, ſanctitate nihil debere eſſe nobis antiquius, nihil carius, aut venerabilius. Deum enim ipſum cum ſanctitate laudamus a digniore commendare non poſſumus: Nihil pretioſius invenimus, quo Deum nominare poſſimus, niſi ut ſanctum appellemus, inquit ille l. 3. de Spir. S. c. 18. Plutarchus Tract. de doctrina Principum (ut ne illud Ambroſii nimium mirere) plus dixit: Non felix eſt Deus vitæ ſpatio, inquiens, ſed eo, quod eſt princeps virtutis: niſi enim Deus eſſet æque ſanctus, ac æternus, miſeram ageret æternitatem, aut æternam miſeriam. Quomodo ergo poſſit homo de quacumque gratia gloriari, dum illa careat, charum gratumque Deo, quæ facit? Ut deſint cætera, hæc una illum locupletiſſimum facit: abundet aliis, abſque hac omni mendicabulo magis mendicus eſt.

S. Greg. Nyſſen. de virg. c. 13. II. Lucæ 15. ajebat Dominus: *Quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & evertit domum, & quærit diligenter, donec inveniat eam?* S. Gregorius Nyſſenus plurimum admiratur tam ſedulam, ſolicitam, & avaram hujus mulieris in conquirenda una drachma curam, quæ fecit, ut & lucernam medio die accenderet, & everteret, tantumque non everteret domum, & omnia locis ſuis moveret, & nullum angulum inexploratum relinqueret. Si novem reliquas perdidiſſet, magnitudo jacturæ tantum conquirendi laborem meruiſſe, videri poſſet. Quæ vero drachma illa fuit, quam tanto ſtudio indagavit, ſine qua nullam putavit habere reliquam, tametſi novem ſupereſſent, qua ſola ſe magis divitem putavit, quam cæteris omnibus? Reſpondet S. Nyſſenus, hanc drachmam eſſe gratiam Dei, quæ nos in illius amicitiam aſſerit, quæ nos illi acceptos, & charos facit. Ea vero ſola tam ſtudioſe, ac ſolicite inveſtigatur, cæterarum præ hac ratio nulla habetur. Quæ gratia Dei deſtituta eſt anima, ea tam eſt orphana, tam vidua, ut cæteris omnibus bonis, donis, ornamentis exutam nudatamque exiſtimare poſſis; reliqua nempe omnia abſunt, ubi non adeſt illa: Et ſi omnes adſint (puta virtutum quarumvis facultates) illa tamen una remota ſit ab animo illo viduo, nulla exiſtit utilitas.

S. Anaſtaſ. Nicenus q. 18. III. S. Joannes Chryſoſtomus apud Anaſtaſium Nicænum quæſt. 18. magnopere admiratur Moyſen, quod tantum veſtium ornatum Aaron conceſſerit, quoad miniſterium Dei uteretur, ipſe vero nihil Pontificalium ornamentorum ſibi uſurpaverit, qui tamen cum Deo familiarius, quam Aaron, quin, & facie ad faciem, loquebatur. Erat Moyſes illa veſte nudatus, Moyſes non fuit unctus oleo, non geſtavit veſtem ſacerdotalem, inquit ille: Quamobrem vero non ſimiliter ac Aaron, cum veſtitus ſacri majeſtate ille magis uti debuiſſe videbatur, qui cum Deo familiarius communicabat? Reſpondit ſanctus Doctor; Ut diſcas, quod ei, qui eſt ſecundum Deum perfectus, ornamentum ſufficit virtutis. Quod Moyſes non ſplendide, ut Aaron, & cæteri Sacerdotes, ſe veſtivit, non id factum, quod ejuſmodi ornamenta non plus illis mereretur: ſed ut nos admoneremur, perfectionem, neque in Pontificia, neque in alia, ſeu regia, ſeu majore poteſtate poſitam eſſe, ſed in eo, quod quis ſit impiger Dei ſervus, & gratioſus illius; ſeu Pontificiam cidarim, ſeu regium diadema capite geſtes, nihilo illuſtriorem facit ornatus, ſi gratia nudus eſt animus: Ei vero, qui eſt ſecundum Deum perfectus, ornamentum virtutis ſufficit.

IV. Quis Chriſto conjunctior in terris, quam quæ illum peperit terris? cui alteri tam propenſe addictus ille fuit, quam ſuæ ſanctiſſimæ Matri? Erga illam prolixus fuit, quantum erga hominum aliorum neminem. In illam congeſſit donorum, & gratiarum ornamenta, quanta conferri in creaturam aliquam poſſunt, & hoc tamen illi non dedit, quod plurimis aliis longe inferioribus, ut, ſolemnem Baptiſmum conferre, conſecrare, benedicere, & alia his affinia facere poſſet, ſed neque hoc indulſit, ut Regina mundo imperaret, quod mulieres aliæ nonnullæ fecerunt. Quamobrem talia Matri optimæ Filius potentiſſimus negavit? Sanctus Epiphanius lib. 3. hær. 79. reſpondet: Non permiſit Deus Beatæ Mariæ dare Baptiſma, non benedicere diſcipulos, non imperare in terra juſſit, ſed ſolum ipſam ſanctificationem eſſe voluit. Exornavit, locupletavitque Matrem ſuam ea virtutum copia, ea ſanctitatis affluentia, qua nullum in terris hominem, nullum in cælis Angelum, cui baptizandi, conſecrandi, benedicendi munia non conceſſit, ut hinc intelligeremus, beatitudinem, etiam vitæ præſentis, qua Mater ejus ſupra omnem gaviſa fuit, poſitam eſſe non in dignitatibus officiorum, non in bonorum titulis, non in majeſtate imperii, ſed in ſola ſanctitatis gratia, inque Dei amicitia, ut proinde ſola ea omni ſtudio anxie quæri, & ardentiſſimis votis expecti debeat. *Epiph. l. 3. hær. 79.*

V. Poſtquam e terra, & aula Regis Abimelec Iſaac Patriarcha noſter expulſus fuit, apparuit ei nocte quadam Dominus, utpote timore perculſum, & anxium in mediis ſolicitudinibus conſolaretur, ait: *Ego ſum Deus Abraham Patris tui, noli timere, quia ego tecum ſum*; Geneſ. 26. 24. Quamdiu enim ego lateri tuo adhærebo, non erit, quod formides conjuratos in tuam perniciem hoſtes, aut perſecutores adverſarios pertimeſcas. *S. Chryſ. hom. 12. in Gen.*

ſcas. Videtur hoc loco Dominus imperium ſuum anguſtis limitibus circumſcripſiſſe, & plurimum coarctaſſe Juriſdictionem, inquit ſere Sanctus Joannes Chryſoſtomus: Cum ſe unius tantum ſubditi dominum facit; An nonne ad oſtentandam magnitudinem potentiæ, & amplitudinem regni ſui melius feciſſet, ſi terræ cælorumque Dominum, & totius univerſi Monarcham abſolutum ſe pronuntiaſſet? Quid ergo eſt, quod juriſdictionem ſuam, & monarchiam ſic contrahit, ut unius tantum hominis Dominum ſe vocet? Reſpondet Chryſoſtomus homil. 52. in Geneſ. Orbis Conditor unius hominis Deum ſe dicens, non concludit, & abbreviat cum Patriarchæ appellatione ſuum Dominium. Ita, inquit, eum mihi feci proprium, ut apud me reputetur tanti, quanti alii homines. Quod ergo unius Abrahæ Dominum ſe Deus vocavit, ea re non in arctum coegit ſuum imperium, ſed indicare voluit, unum Abraham ſibi omnium reliquorum hominum inſtar eſſe. Docemur ea re, veriſſimum eſſe, quod hujus capitis titulus habet, nempe magnitudinem rei cujuſpiam non in multitudine, neque pretium in mole, ſed in valore, & qualitate, poſitum eſſe. Nam unius Abrahæ in una bilancis parte poſiti pondera apud Deum graviora erant, & pretium majus, quam totius mundi reliqui: Ita eum mihi feci proprium, ut apud me reputetur tanti, quanti alii homines. Sic videmus unum ſolem ſtellis omnibus potiorem eſſe, adamantem unum multis rudibus ſaxis præſtantiorem.

Guil. Eborac. in c. 26. Gen. clauſ. 4. qu. 12.

VI. Concepit ſterilis Rebecca, & geminos, Eſau, & Jacob, quamquam magnis cum doloribus, enixa eſt: Quorum ille abominabilis fuit Deo, hic pergratus oculis ſupremæ illius majeſtatis. Fuit conceptio miraculoſa, & poſtquam Jacob peperit, alios poſthæc edidiſſe liberos, ſacer textus non memorat, qui tamen hoc non diſſimulaſſet, ſi illa prolem aliam mundo dediſſet. Quærit ergo nunc eruditus interpres Guilielmus Eboracenſis in cap. 26. Geneſ. clauſ. 4. qu. 12. quamobrem formoſa Rebecca finem pariendi fecit, poſtquam mundum felici illo partu Jacob nobilitavit? Reſpondet quæſtioni: Quod non plures filios ediderit, hoc ideo forte fuit, quia poſt dictum miraculum rediit ad priſtinum ſtatum, ſcilicet ſterilitatis; debuit enim illi ſufficere genuiſſe Jacob, qui appretiari poterat ſuper mille alios filios. Plus ſatis erat ſterili matronæ, quod Deus illi aperuerat fœcunditatis fores, per quas ad illuſtrandum mundum prodiret tam magnus, & inſignis Patriarcha, quam erat Jacob, qui ſolus liberos millenos exæquare poterat.

S. Petrus Chryſ. Ser. 73.

VII. Sacrum oraculum, quod inter anguſtias poſita Rebecca conſuluit, hoc illi reſponſum dedit: *Duæ gentes ſunt in utero tuo, & duo populi ex ventre tuo dividentur, populuſque populum ſuperabit, & major ſerviet minori:* Geneſ. 25. 23. hoc eſt, Eſau Jacobo. Sed cur minor Jacob reportabit benedictiones, & obtinebit primogenituram, cæteriſque privilegiis domus Iſaac potietur, & meliorem locum occupabit, quam natu major Eſau? Una omnium expoſitorum reſponſio eſt, id factum, quod Jacob eſſet vir ſanctus, perfectus, & qui adamuſſim voluntatis Dei vitam ſuam inſtitueret; Eſau vero, homo (ut illum Apoſtolus vocat Hebr. 12. 16.) profanus, ſimoniacus, gulæ deditus, aliiſque flagitiis addictus, quibus animam ſuam contaminavit, & genus ſuum dedecore aſperſit. Præcedat ergo Sanctus peccatorem, profanum Religioſus quamquam profanus, & peccator tempore ſit major, priorque ab utero matris in mundum prodeat, ut hinc accipiatur, illum in domo Dei eſſe antiquiorem, qui virtutum ditior; illum eſſe majorem tempore, qui bonorum operum meritis affluentior. Ille primus eſt (inquit Sanctus Petrus Chryſologus ſerm. 73. de his ipſis gemellis loquens) quem cæleſtis gratia generat, non natura mortalis; ille primus, quem gratia ſemper beate victurum gignit, non quem caduca natura propediem diſſolvenda enititur.

Origenes Adamantius in Gen. h. 3.

VIII. Sacer ſcriptor, cum ab annis Abrahamum, honeſtamque ejus conjugem deſcriberet, quos habebant, quando Angelus miraculoſam, & ſanctam illis poſteritatem promittebat, ſic ait: *Erant ambo ſenes, profectæque ætatis;* Geneſ. 18. 11. Origenes Adamantius, homil. 3. in Geneſ. & Philo Alexandrinus lib. de Abraham hunc ſacri textus loquendi morem diligenter expenderunt, atque illud in his verbis ſubnotarunt, quod horum conjugum provectior ætas prima commemoratur, ſic ut majorum, quos habuerunt, nullus ſenex factus in ulla ſcripturæ parte ſuperiore narretur. Hunc primum nominant ſeniorem, inquit Philo, quamvis majores ejus triplo, & amplius longæviores fuerint, quorum neminem legimus hac appellatione dignum habitum. Quid myſterii habeat, quod primus hic noſter Patriarcha Abraham venerabili ſenis appellatione cohoneſtari meruit, cum illum ad id temporis uſque plurimi annis plurimis ſuperarunt, & non pauci ſecula tota, neque pauca ſupra quam ille, vixerint? Seth fuit annorum nongentorum, & duodecim, Enos nongentorum quinque, Cainam nongentorum decem, Malaleel octingentorum nonaginta quinque, Mathuſalem nongentorum ſexaginta novem, Lamech ſeptingentorum ſeptuaginta ſeptem, & alii plurimi in longiores annos produxerunt vitam ſuam, quam Abraham. Quid ſibi vult ergo, quod his tam decrepitis, & Abrahamo tam multo provectioribus honorificus ſenum titulus denegatur, quibus debitiſſimus videbatur, & uni credentium Patriarchæ ante omnes tribuitur? Reſpondet Philo: Proavorum Abrahæ neminem legimus hac appellatione dignum habitum, & merito: Cur merito? (Nam revera ſenios non ex longitudine temporis, ſed ex laudata vita, putatur. In illa cælorum Regia non vocatur antiquus, qui longos annos exegit, nec qui ſæcula pluſcula tranſmiſit, ſed qui multis meritis excellit: Et, quoniam Abraham majores ſuos omnes, a quibus ætate ſuperabatur, virtutum copiis, & perfectionis gradu longe infra ſe relinquebat, idcirco huic glorioſum ſenectutis vocabulum conceditur, non illis. Ex

Digitized by Google

quo intelligimus, antiquitatem, ut eam Deus ſupputat, *nach Gottes Rechnung*, non a longis annis, ſed a multis, & magnis meritis, æſtimari: ſiquidem, ut Philo Hæbreus in hujus rei amplificationem: Porro, inquit, qui multum ætatis in tempore vixerunt ſine probitate, longævi pueri dicendi ſunt.

S. Ignat. in ep. 6. IX. Ablegabat Dominus Jeremiam ad prædicandum cum ampliſſima commiſſione, *ut evelleret, & deſtrueret, & diſperderet, & diſſiparet, & ædificaret, & plantaret, conſtituens illum ſuper gentes, & ſuper regna*. Cum ſe tam ſublimi provinciæ impoſitum, tantique muneris dignitate auctum ſanctus Propheta cerneret, oculoſque ad rudem ætatem ſuam converteret, & annos teneros cum aſperitate operoſi officii componeret, deprecabatur tam grave onus, ætatem prætendens, quæ tam arduo, & negotioſo muneri præmodum impar eſſet. Prætextum alium, quam ætatis immaturæ, & perimbecillis, nullum reperit, quo præfecturæ tam gravis pondera a ſuis humeris prohiberet. Verum Dominus reſpondit, longe infirmiſſimam eſſe, eam rationem, qua injuncti officii ſuſceptionem effugere poſſe putarit, inquiens: *Noli dicere, puer ſum*; Jeremiæ 1. 7. non eſt bona de paucitate annorum petita excuſatio, non enim in annis poſita eſt virtus, ſed in recto rationis judicio, & ſenſuum maturitate; hæc enim eſt, quæ annos facit, & annoſos eos, qui rudes ætate. Nam, ut Sanctus Ignatius *epiſt. 6. Tom. 3. Biblioth. Vet. PP.* habet, Non annoſi continuo ſapientes ſunt, nec ſenes intelligentiam poſſident, ſed ſpiritus, qui in hominibus eſt. Samuel parvulus Heli nonagenarium reprehendit; ſimiliter Jeremias audit a Deo: Ne dicas: Junior ſum. Adoleſcentia igitur non eſt contemnenda, quoties Deo conſecrata fuerit; verum is contemnendus eſt, qui improbo eſt animo, tametſi multorum dierum tempore plenus ſit. In domo namque Dei, qui ſanctior, idem antiquior, & qui virtutum ſplendorem habet majorem, is decentiore loco honoratur, & cæteris antefertur.

Petrarch. lib. 1. in vect. in med. X. Ignaviſſimorum quorumdam hominum conſuetudo eſt, ut, cum inter vitia ſenuerint, nullique pares ſint, ſola ſe præferant ſenectute, inquiebat Franciſcus Petrarcha in quadam *Invect. in medic. lib.* 1. Sunt, neque pauci, qui in ſolis canis omne exiſtimationis ſuæ præſidium habent conſtitutum, & ob unicam diucule actam vitam, & exactam ætatem omnibus magnæ venerationi, & admirationi eſſe volunt. At ſtultum eſt, ex ea re ſola ſingularem obſervantiæ cultum in domo Dei expectare, in qua ille antiquior habetur, qui conſenuit in uſu virtutum, & incanuit in bonis meritis.

Robertus Holkot lec. 79. in XI. Sapiens, cum de annis loqueretur, quos vivendo improbi homines percurrunt, ait, perbreves fore, & anguſtis limitibus circumſcribendos; juſtorum econtra prolongandos, & extendendos. Verba illius Prov. 10. verſic. 27. ſic habent: *Timor Domini apponet dies, & anni impiorum breviabuntur*. Habet ſuam hæc ſeptentia difficultatem. Nam ſi ita eſt, ut Salomon affirmat, quomodo cum illo cohæret, quod in dies crebro experimento diſcimus, homines ſanctiſſimos magno ſæpe compendio exigere vitam, conſceleratos vero, qui nulla, niſi peſſima ex flagitiis fama ſunt inſignes, longos annos degere, & tota vivendo ſæcula exæquare, non etiam numquam ſuperare? Secundum hæc, quomodo illa Salomonica paræmia accipienda, quæ feram ætatem timenti Deum ſpondet, impio autem parva temporis ſpatia minatur? Occurrit huic difficultati Robertus Holkot lect. 79. in Proverbia, inquiens: Poteſt dici, quod dies bonorum augentur, malorum autem abbreviantur, quia ſolus ille dies dicitur noſter, in quo bene viximus. Et quoniam unum quodlibet opus bonum velut dies quidam eſt vitæ, & juſti opera bona plurima facere ſtudent, propterea de iis dicitur, quod multos annos vivunt; de improbis vero, conciſum ætatis tempus degere, eo quod illos operum laudabilium, & virtutis ſpiritus deſtituat. Itaque plus vivit, qui plus boni operatur, & quidem quempiam ſine boni alicujus operis exercitatione tranſmiſit, illum obliterare, & e numero dierum vitæ ſuæ expungere poteſt, adeo non vixiſſe putet annos, quos male vixit.

XII. Refert ſacer textus obitum Iſmaelis, & Abrahæ patris ejus mortem quoque narrat. *Lyran. in c. 25. Gen.* Et Iſmaelis quidem occaſum ſic deſcribit: *Anni vitæ Iſmaelis centum triginta ſeptem*: Gen. 25. 17. Abrahæ vero totam ætatem ad hunc modum recenſet: *Fuerunt dies vitæ Abrahæ centum ſeptuaginta quinque anni*: ib. v. 7. Sed eſt obſervandum myſterium, quod habet textus Hebræus in computatione annorum vitæ Abrahæ, qui apud Nicolaum Lyranum, Abulenſem, & Honcalam talis eſt: *Fuerunt dies annorum vitæ Abrahæ centum anni; & ſeptuaginta anni, & quinque anni*. Tam diſtincte annos Iſmaelis idem textus non enumerat; quid ergo ſacramenti ſubſit, quod Sancti Patriarchæ anni tam articulatim, partite, diſtributeque calculantur, filii autem anni confuſe, verbo, ut ſic dicam, unico, indicantur? Reſpondent Doctores paulo ante nominati, quod vita Abrahæ per cæteros annorum articulos tam enucleate diſtincteque digeſta fuit, id factum, ut ſignificaretur, quia Patriarcha in qualibet ætate congruam ei perfectionem habuit: illic autem non explicatur nomen annorum per ſingulos numeros, quia Iſmael pluribus vitæ ſuæ annis minus pie vixit. Sic Lyranus: Vita ergo Abrahæ per certos numeros diſcreta fuit, Iſmaelis non item, ut indicio eſſet, quod Abraham vitam ſemper integerrimam, perfectamque duxit, ætatem ſuam fructuoſe tranſmiſit, & vitam pretioſiſſimam, hoc eſt, cum virtute conjunctam, vixit: atque idcirco dicitur, quod diem ſuum obiit plenum dierum: ii nempe ſunt pleni dies, & vita plena atque perfecta ea vocari poteſt, quæ bene, & laudabiliter operando exigitur. Non ſic loquitur ſacer ſcriptor de Iſmaele, cujus anni omnes velut conglobatim aut cumulatim exprimuntur, quaſi unus annus fuiſſet omne tempus, qui vixit, quia minus pie vixit, & probabile eſt, male collocaſſe ſuos annos, adeo virtutis annum nullum vixit: quæ forte cauſa ſit, quod de-

Digitized by Google

deficiens mortuus eſſe dicitur, hoc eſt, jam mortuus occubuiſſe. Nam qui vixit, & vitæ ſuæ tempus non exigit in ectionibus ſanctis, & leude dignis, ille, cum moritur, ſepulchro infertur, non tunc primum defunctus, ſed pridem in vita præmortuus. Ille nimirum poteſt dici vivus, qui bonorum meritorum eſt ſtudioſus; ille multos ennos habet, cujus animus multis virtutibus eſt locupletetus. Huc ſpectat, quod noſter Cordubenſis Philoſophus Senec. ep. 93. ait: Non, ut diu vivamus, curandum eſt, ſed ut ſatis; nam ut diu vivas, fato opus eſt; ut ſatis, animo; longa eſt vita, ſi plena eſt, ſi conſerte meritis, ſi dives virtutibus.

Lonzona ap. Didac. Nyſſ. p. 2. pol. l. 4. d. 3. XIII. Jacobus de Lonzona apud Holkot memorat, Rebus publicis bene inſtitutis olim magnæ euræ fuiſſe deſignere homines, qui ex officio totes oſtietim obirent civitates, domoſque ex ordine ſingulas ioviſerent, & quibus ſtudiis quiſque in diem ſupremum uſque occuparetur, ſolicite perquirerent, diligenter adnotarent, denique poſt cujuſque obitum, ſubductis accurate retionibus, non alios vitæ dies numerarent, quam quos bene egendo tranſmiſiſſet. Poſtquem ergo ad celculos omnia fideliter revoceſſent, ætetem virtutis, vitæ dies, tumulo ejus edſcribebent. Illique dies ſic collecti in fine ſculpebentur in ſepulchris eorum; ite quod unus, qui quadreginta annorum erat, etiam quatuor habuit, & ſic ſimiliter de aliis. Hæc ille ibi. Fiebet ergo, ut alicui, qui annos natus quadraginta vivere deſierat, ejuſmodi monumentum ponerent: *Hic homo quatuor tantum annos vixit, & mortuus eſt quadrageſimo.* Alterius epitaphium tale eret: *Hic homo obiit quinquagenarius, & nullum diem vixit.* Alterius ſepulchro illud ex Sap. 4. 13. inſculpebatur: *Conſummatus in brevi explevit tempora multa. Hic jacet, qui anno ætatis trigeſimo mortuus, anno ſupra mille vixit.* Nam ut Seneca epiſtola illa ſuperiore 93. dicebet: Octoginta annis quis vixit. Intereſt, mortem ejus, ex quo die numeres. At ille obiit viridis, ſed officina boni amici executus eſt, in nulla perte ceſſevit, licite ejus ætes imperfecta eſt. Octoginta annos vixit, niſi forte ſic vixiſſe eum dicis, quomodo dicuntur erbores vivere.

Ibid. XIV. Antiquus Pater Algerus quærit, quæ cauſe ſit, cur Dominus permittere voluerit, ut eerus illius Præcurſor in teneris vitæ ſuæ annis inter morteles egere deſineret; in florentiſſime quippe ætete juſſit illum obtruneari effœminatus Rex Herodes, & decollavit eum in carcere. Marci 6. 27. Fuit Joannes, ſi virtutum ejus copia ſpectes, maximus: ſi vitæ Sanctitatem, & prærogativa conſideres, illuſtriſſimus, & omnium ex mulieribus oriundorum eminentiſſimus. Hoc de illo pronuntiavit perfectionum, quæ in hominem eadere poſſunt, ſcientiſſimus, & juſtiſſimus, & felli neſcius erbitrator, ſpirituum ponderator Dominus, Prov. 16. a. penes quem fuit pondera, numeri, & menſuræ meritorum omnium, Chriſti, æterna ſepientia Patris, cujus eſt illud aſſertum: *Non ſurrexit inter natos mulierum major Joanne Baptiſta;* Matth. 11. quod eum ite habeat, cur tem parum vixit: & annos vitæ triginta tres non explevit? Triginta duorum, & ſemis eſſe voluit: Triginta duobus ennis, & medio ſolum, ſpiravit hominem poſt Chriſtum ejuſque Matrem Virginem optimus, meximus, inquit, venerebilis ille Doct. *l. 2. de Sacram. Alt. capit. 7. Tom. 6. Bibl. Vet. PP.* Cur non exæquavit eunos Abrahæ, ætetem Iſaaci, & tempora Jacob, & vitam Petriareharum aliorum, quorum fuerunt longiſſimi dies, & vita prolixiſſima, ut ſupra dicebamus? Cur? Ut intelligamus, annorum multitudinem, & vitæ longævitatem non de numero dierum, ſed de cumulo meritorum, æſtimeodam; adeo Joannes diutius omnibus vixit, quie intra paucum illud tempus incitetiore curſu majora ſpetia emenſus eſt, quam alii omnes. Et ut multum itineratus dicitur, non qui multes horas eundo trivit, ſed qui plure millierie poſt ſe reliquit; ſic ille multos ennos vixiſſe dicendus, qui multos bene vivendo conſumpſit.

XV. Fulcrum ſubjiciam huic veritati reſponſo, quod Barlaem Joſaphato dedit, cum in illius colloquium primo venit. *Vit. c. 2. 8.* Venerabatur hic illius canos, ſuſpiciebat vultum, edmirabatur ſenium, quod tam longævum illi videbatur, tamquam ex primis mundi hominibus quidem fuiſſet. Interrogatus eutem Barlaam de ennis, quos exegiſſet, reſpondit: Vitæ annos quedraginta quinque, neque plures numero. Attonitus inexpectate reſponſione Joſaphat, comiter illi, ac perurbane his fere verbis occurrit: Fieri non poſſe videtur, ut frons hominis non adultioris tem crebris, & profundis ſit exarate rugis, & vir decrepitus, qualem tuum canum caput loquitur, non longiores vixerit dies. Cui venerabilis, & ſenectus Senecio apud B. Joannem Damaſcenum hiſtoriæ Barleam, & Joſepbat cap. 18. Si computem annos, quibus Deo vixi, ii tentum ſunt quadraginta quinque, & hos tantum ennos vitæ computo; cæteros, quos in vanitate tranſegi, mortis annos reputo. Itaque deſines mireri poſtquam ex his, quæ dixi, eccepiſti, a Deo illos tantum recenſeri in annis vitæ, quos bene merendo bene collocamus; illos vero numerari in annis mortis, quos peccando mele prodigimus. Non vivit peccator, numquam moritur juſtus, & qui in plures incumbit virtutes, is megis longævus æſtimari poteſt.

§. XIV. MISCELLANEA.

Qualitas.

Seneca Epiſt. 90. I. NUlli præcluſa eſt virtus, omnibus patet, omnes admittit, omnes invitet, non eligit dominum, non cenſum, nudo homine contente eſt.

Idem ep. 89. II. Ille bonus artifex eſt, qui de omni materia facit optimum, quod fieri poſſit; ut Phidias de omni meterie faciebat optimam ſtetuam, ſic ſepiens, ſi licebit, virtutem etiam in divitiis explicabit; ſin minus, in peupertate, quamcumque fortunam acceperit, aliquid memorabile ex illa efficiet.

Kiſſelius tom. 1. conr. 66. §. 7. III. Quintus Græcius virtutem in hoc ſchemate depinxit: In altiſſima rupe ſtet procere palme, plene fructibus, inter quos in pulchro ſolio virtus aureas coronas projiciens ſedet;

Digitized by Google

ſed ad hanc rupem, & palmam aditus ſpinis eſt obſitus.

Seneca l. 2. de ira. IV. Non, ut quibuſdam viſum eſt, arduum in virtutes, & aſperum iter eſt: plano adeuntur. Multo difficilius eſt facere iſta, quæ facitis. Virtutum tutela facilior eſt: vitia magno coluntur.

Idem epiſ. 67. V. Poteſt ex caſa vir magnus exire, & ex humili deformique corpuſculo formoſus animus, ac magnus. Quoſdam itaque videtur mihi in hoc natura tales generare, ut approbet, virtutem in omni loco naſci.

Idem epiſ. 113. bom. VI. Qui virtutem ſuam publicari vult, non virtuti laborat, ſed gloriæ. Non vis eſſe juſtus ſine gloria; at mehercule ſæpe debebis juſtus eſſe cum infamia. Et tunc, ſi ſapis, mala opinio bene parta delectat.

Idem epiſ. 94. VII. Virtutis pars diſciplina conſtat, pars exercitatione: & diſcas oportet, & quod didiciſti, agendo confirmes.

Staple. prom. 1. in Dom. 3. quadr. VIII. Omnes præclari effectus a Deo in monte fere ſunt patrati. In Monte Moyſi legem, Eliæ audientiam, dedit. In monte Sion Spiritus Sanctus Apoſtolis datus. In monte Oliveti Chriſtus in cælum aſcendit. In monte Calvariæ paſſus eſt; ut diſceremus, viam virtutis arduam eſſe, nec ſine labore ad eam perveniri. Hinc, & Salomon in throno ſuo reclinatorium quidem aureum, ſed aſcenſum purpureum, fecit, & media charitate conſtravit.

Cant. 3. v. 10. IX. Proprium eſt virtutis, non quid actum, ſed quid agendum ſit, nec quid adſit ſibi, ſed quid deſit, attendere; unde eſt, ut ſæpe illam non de quæſito gloriantem, ſed de quærendo ſolicitam, videam. Dicerem, ſi liceret,

Petrarch Dial. 10. avaram, aut certe avaritiæ ſimilem eſſe virtutem. Jugiter ſitit, quotidie inardeſcit: quo plus quæſierit, eo ſibi pauperior videtur, & plus appetit. Nullus ei deſiderii modus eſt: Nullus ſat magnus cumulus meritorum.

Laert. l. 6. X. Antiſthenes negabat ſapientem vivere juxta leges ab hominibus inſtitutas, ſed juxta normam virtutis; ſentiens, non ideo quid faciendum, aut vitandum, quia leges jubent aut vetant: ſed quia ipſa ratio dictat, hoc eſſe honeſtum aut turpe.

Ibid. XI. Idem diſcipulis ſuis dicere ſolebat, virtutem eſſe rem operum, non autem multis verbis indigere.

Apud Beirlinck. them. 1. in feſto Viſit. XII. Recte dixit quiſpiam:

De virtute loqui, facile eſt, virtutibus uti,
Hoc Sampſonis opus.

L. 3 Od. 2. XIII. Nec male Horatius virtutis genium expreſſit ſequentibus verſibus:

Virtus recludens immeritis mori,
Cælum negata tentat iter via.
Cœtuſque vulgares, & udam
Spernit humum fugiente penna.

Plutarch in Lacon. XIV. Cum Philippus Rex Macedo poſt devictum prælio Archidamum Regem Lacedæmoniæ, inſolentem illi epiſtolam ſcripſiſſet, reſpondit Archidamos: Si metiaris umbram tuam, haud quaquam reperies majorem factam, quam erat ante victoriam:

Neceſſitas.

Vita PP. XV. Cum duo fratres ad ſenem in ſcythia veniſſent, & eorum alter diceret: Abba, totum vetus, & novum Teſtamentum memoria comprehendi. Reſpondit ei ſenex: Impleviſti aerem verbis. Cum vero alter diceret: Ego utrumque teſtamentum ſcripſi: iterum dixit ſenex: Et tu impleviſti feneſtras chartis; an ignoratis, quia dictum eſt: Regnum Dei non eſt in ſermone, ſed in virtute.

XVI. Charislaus interrogatus; quam Rempublicam judicaret optimam? eam reſpondit, in qua Cives inter ſe de virtute contenderent. *Plutarch. in apopht.*

XVII. Bias ad Ægyptios eunti filio, & percontanti, quod ei maxime gratum faceret? Viaticum, reſpondit, ſenectutis poſſidendo, virtutem intelligens. *S. Baſil. orat. 7. de virt. l. 4.*

XVIII. Recte neceſſitatem virtutis Ovidius ſequentibus expreſſit verſibus: *Triſt. ep. 3.*

Materiemque tuis triſtem virtutibus imple.
Ardua per præceps gloria vadit iter.
Hectora quis noſſet, ſi felix Troja fuiſſet?
Publica virtutis per mala facta via eſt.
Ars tua Tiphy jacet, ſi non ſit in æquore fluctus:
Si valeant homines, ars tua, Phœbe jacet.
Quæ latet, inque bonis ceſſat, non cognita rebus,
Apparet virtus, arguiturque malis.
Dat tibi noſtra locum tituli fortuna, caputque.
Conſpicuum pietas, quo tua tollat, habet.

Utilitas.

XIX. Nulli non virtus, & vivo, & mortuo, retulit gratiam, ſi illam bona ſecutus eſt fide. *Seneca epiſt. 80.*

XX. Phocion miſſam ſibi ob virtutem ab Alexandro ſexaginta millium aureorum ſummam remiſit, dicens: Sinat igitur me eſſe talem. *Rodriq. P. 3. tr. 3.*

XXI. Socrates interrogatus, an Regem Perſarum judicaret felicem eſſe? Reſpondit: neſcio, hercle, quantum virtutis, & diſciplinæ habeat. *Laert. l. 6.*

XXII. Antiſthenes dicebat, virtutem eſſe armaturam, quæ detrahi non poſſit: enſis enim, & clypeus excutiuntur; ſapiens autem, ac virtute præditus numquam non armatus eſt, eoque vinci non poteſt. *Laert. l. 6.*

XXIII. Antigonus adoleſcenti cuipiam patris, viri fortiſſimi, ſtipendia petenti dixit, ſe non niſi ob proprias cujuſque virtutes mercedem, ac munera dare ſolere. *Plutarch. in apopht.*

XXIV. Arca Noetica, quia Dei juſſu bitumine intrinſecus, & extrinſecus bene oblita erat, in mediis fluctibus navigabat ſecura; multo magis vero anima, ſi virtutibus internis, & externis prope fuerit communita, a procellis tentationum non timebit. *Alvar. t. 2. l. 3. p. 2. c. 6.*

Dignitas.

XXV. Unum hominis bonum ipſa virtus eſt, quæ inter hanc fortunam, & illam ſuperba incedit cum magno utriuſque contemptu. Virtus rectorem ducemque deſiderat; ſed ſine Magiſtro vitia diſcuntur.

XXVI. Una res eſt virtus, quæ immortalitate nos donare poſſit, & pares Diis facere. *Seneca in epiſt.*

XXVII. Dignitatem virtutis, quæ in imitione Chriſti conſiſtit, recte quidam ſequentibus verbis expreſſit: *Seneca apud Lanſ. Hant. l. 3. inſtit.*

Si

Apud Fab. conc. 3. in Dom. 3. poſt Epiph.

Si Chriſtum diſcis, ſatis eſt, ſi cætera neſcis:
Si Chriſtum neſcis, nihil eſt, ſi cætera diſcis.

Apud Fab. conc. 2. in feſto S. Jacobi. XXVIII. Euripides dicere ſolebat: Bonus mihi vir nobilis videtur. Qui vero non eſt juſtus, licet a patre meliore, quam Jupiter, ſit genitus, ignobilis mihi cenſetur.

Ibid. XXIX. Alphonſus Rex, cum eo præſente commendarent aliqui virtutes, & facinora Nicolai Picennini, unus vero imaginariæ nobilitatis opinione inflatus diceret: Hæc omnia aliquid eſſent, ſi non eſſet lanionis filius: ſubjecit: Equidem malim Nicolaus Picenninus, quam Regis filius, eſſe.

Jucunditas.

Idem conc. 4. in Dom. 3. poſt Epip. XXX. Abraham non in die nativitatis filii ſui Iſaac, ſed in dies ablactationis, inſtituit convivium; in quo, ut ajunt SS. Ambroſius, & Auguſtinus, intelligitur profectus mentis, quia idoneus factus eſt Iſaac fortioris gratiæ cibo, & virtutis alimento, non adhuc, ut Corinthii, lacte potandus, ſed epulis ſolidioribus.

L. 4. od. 9. XXXI. Non male Horatius canit:

Non poſſidentem multa vocaveris
Recte beatum; rectius occupat
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus ſapienter uti,
Duramque callet pauperiem pati,
Pejuſque letho flagitium timet.
Non ille pro charis amicis,
Aut patria timidus perire.

Gran. in locis com. f. 212. XXXII. Liber, qui S. Joanni in Apocalypſi devorandus tradebatur, in ore quidem dulcis, in ventre amarus erat; ut intelligatur, amaram quidem virtutis eſſe adeptionem, jucundam tamen poſſeſſionem.

Lactant. apud Beir. the. 5 in feſt. Omn. Sanctor. XXXIII. Hoc uno beati eſſe poſſumus in hac vita, ſi fugientes illecebras voluptatum, ſolique virtuti ſervientes, in omnibus laboribus, miſeriiſque vivamus, quæ ſunt exercitia, corroboramentaque virtutis.

§. XV. AXIOMATA.

Theat. Principum in ſerie Imper. I. SUus ſibi quiſque hæres optimus: Quod axioma Heliogabalus Imperator pro ſymbolo habuit.

II. Non gens, ſed mens ſcilicet beatum, & laudabilem, ac potentem efficiunt; uti Æmilianus Imperator in ſuo ſymbolo habebat.

Ibid. III. Virtus, dum patitur, vincit: Quod dictum a Conſtantino Imperatore pro ſymbolo uſurpatum eſt.

Ibid. IV. Marcet ſine adverſario virtus: Valeriani Maximini Imperatoris erat ſymbolum.

Ibid. V. Difficilia, quæ pulchra: Conſtantinus Imperator pro Symbolo eligebat.

Ibid. VI. Omnia mea mecum porto: Valentinianus III. in ſymbolo gerebat.

Ibid. VII. Unita virtus valet: Othonis III. Imperatoriis ſymbolum.

Ibid. VIII. Animus eſt, qui divites facit: Adolphi Naſſovii Imperatoris ſymbolum.

Ibid. IX. Quod optimum, idem jucundiſſimum; Alberti Auſtriaci Imperatoris ſymbolum.

X. Sola bona, quæ honeſta: Ludovici V. Bavari Imperatoris ſymbolum. *Ibid.*

XI. Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum. *Ibid.*

XII. Non male quoque alius canebat: *Hugius in So Bucbleriut.*

Auro quid melius? Jaſpis. Quid Jaſpide? Virtus.
Quid virtute? Deus. Quid Deitate? nihil.

XIII. Virtus non eget hedera. *Idem.*

XIV. In re præſenti experimentum virtutis. *Florileg.*

XV. Virtus amatorem non admittit ſordidum. *Ep. 2.*

§. XVI. AUCTORES.

I. JAcobus Alvarez tom. 2. de adeptione virtutum.

II. Antonius Gaudier de perfectionis natura, fol. 118. 122. 357.

III. Franciſcus Arias tom. 2. tract. 1.

IV. Joannes Buſæus in Viridario V. eod.

V. Franciſcus Labata in locis comm.

VI. Ludovicus Granat. loc. comm. f. 201.

VII. Hadrianus Lyræus Apophthgmatum S. Ignatii l. 2. apophth. 4.

VIII. Hugo Roth. in via regia virtutis p. 1. c. 5. & p. 2. c. 17. & p. 3. c. 25.

IX. Ludovicus Creſſolius in Anthologia ſacra. Decad. 2.

X. Jacobus Marchantius in Horto Paſtor. tr. 4. lect. 4.

XI. Mathias Faber tom. 1. concil. 2. in Feſto S. Jacobi, & tom. 2. conc. 4. in Dom. poſt Epiph. & conc. 5. n. 2. & tom. 3. conc. 6. in Dom. 6. poſt Pentec.

XII. Laurentius Beyrlinck them. 1. in Feſto Viſit. & th. 5. in Feſto omnium Sanctorum.

XIII. Thomas Stapletonus text. 11. in Dominic. 12. poſt Pentec. Item text. 1. in Dom. 2. Quadrag. & text. 7. Dom. 2. Advent.

XIV. Bernardinus Roſignolius de actionibus virtutum tom. toto.

T I T U L U S CXLVII.

UNCTIO EXTREMA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST Sacramentum a Chriſto inſtitutum, ad ægroto periclitanti de vita conferendam ſalutem animæ, vel etiam corporis, per unctionem olei benedicti, & orationem Sacerdotis. Cum enim mortis articulus ob multa, quæ tunc occurrunt, ſit formidabilis, ſtatuſque vitæ noſtræ incertus, ac futuræ incertior, multæque ſe tunc ingerant tentationes, opportune nobis Chriſtus providit inſtitutione hujus Sacramenti, quo ſpiritualiter recreamur, & in ſpem erigimur, etiam ab ea infirmitate nos eximendo. *S. Thom. 4. diſt. 23. q. 1. art. 1.*

Digitized by Google

Diviſio.

Ritual. Roman. II. Dividitur in ſeptem partiales unctiones, videlicet oculorum, aurium, narium, oris, manuum, renum, ac pedum, eo quod in his præcipue organa ſenſuum, atque adeo & fomenta peccatorum reſideant. Unde & in forma dicitur: Per iſtam ſacram unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid deliquiſti per viſum, auditum, &c.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Marc. 6. v. 12. I. EXeuntes prædicabant, ut pœnitentiam gerant: & dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & ſanabunt.

Utilitas.

Jac. 5. v. 14. II. Infirmatur quis ex vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Utilitas.

S. Hier. in cap. 6. Marci. I. QUando ungunt oleo ægrotos, infirmitatem fidei virtute corroborant. Corroborant autem interceſſione, & oratione fidei, quam Dei clementia exaudies, & ſe exorabilem præſtabit, cujus Sacramentum eſt oleum conſecratum.

Theophyl. apud Marchant. tr. 4. eandem lib. lect. 4. II. Eſt oleum & ad labores utile, & lucis fomentum, & hilaritatis effectivum, ſignificatque miſericordiam Dei, & gratiam Spiritus, per quam a labore liberamur, & lucem, & gaudium, hilaritatemque percipimus.

S. August. in tr. de rectitu. cath. conversi. III. Quoties aliqua infirmitas occurrerit alicui, non quærantur præcantatores, non ſortilegi, non carcarii, neque per fontes, aut arbores, aut bivia phylacteria exerceantur; ſed, qui ægrotat, in ſola Dei miſericordia confidat, & Euchariſtiam cum fide, & devotione accipiat, oleumque benedictum fideliter ab Eccleſia petat, unde corpus ſuum ungatur, & ſecundum Apoſtolum oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, non ſolum corporis, ſed & animæ ſanitatem accipiet, complebiturque illo, quod Dominus in Evangelio promiſit dicens: Omnia, quæcumque petieritis Patrem in nomine meo in oratione, credentes accipietis.

Idem in l. 2. de viſit. infirm. c. 4. IV. Nec prætermittendum eſt illud Apoſtoli Jacobi præceptum: Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, ut orent ſuper eum, ungentes eum oleo ſancto in nomine Jeſu, & oratio fidei ſalvabit infirmum. Ergo ſic roges de te, & pro te fieri, ſicut dixit Apoſtolus Jacobus, imo per Apoſtolum ſuum Dominus; ipſa videlicet olei ſacrati delibutio intelligitur Spiritus Sancti typicalis unctio.

§. IV. EXEMPLA CHRISTIANA.

Qualitas.

I. SAnctus Malachias, cum oleo ſacro ungi ſe vellet, exeunte Fratrum conventu, ut ſolemniter fieret, non ſuſtinuit, ut ad ſe aſcenderent, ipſe deſcendit ad eos. Jacebat ſiquidem in ſolario, domo ſuperiori. Ungitur, & ſumpto viatico, Fratrum ſe orationibus, & Fratres commendans Deo, ad lectum revertitur. *S. Bern. in vit. illius.*

II. Cum Reginaldus unus ex Diſcipulis S. Dominici moneretur, ut ſe extrema unctione ad luctam cum dæmone præpararet, reſpondit: Ego hanc luctum minime reformido, quin potius lætus expecto; jam enim dudum mater miſericordiæ me inunxit, in quo plurimum confido, & ad quam cupide proficiſcor. Erat autem, ut dicebat, ea unctio ab ipſa ſanctiſſima Virgine peracta, quæ ad Reginaldum multorum annorum infirmitate detentum inviſit, & unguento, quod attulerat, oculos, aures, os, manus, & pedes unxerat. *Marcb. l. c. lec. 3.*

III. S. Lyduvinam graviter ægrotantem Chriſtus ipſo Paſchatis die cum Matre, Apoſtolis, multiſque Sanctis, & Angelis viſitavit, & ad lectuli dextram ſedit, Matre ad ſiniſtram aſſidente, reliquis in orbem diſpoſitis; quo facto ſurrexit Chriſtus, & ad menſam oleo ſacro, cruce elegantiſſima, & cereo totum cubiculum illuſtrante inſtructam, accedens, ſumpſit oleum, eamque more in Eccleſia recepto, ſed ſine verbis inunxit, & tandem cereum in manum tradens, idem adſtitit, donec Spiritum exhalavit. *Ibid. et Surio 7. Apr.*

IV. Sanctus Elzearius Comes Arianus in vitæ agone conſtitutus graviſſimos eoſque perpetuos dolores patientiſſime ſpe futurorum tolerabat, ſpiritus ejus jugiter cum Deo fuit, volebatque nihilominus etiam bona audire, jubebatque Chriſti paſſionem ſibi legi, nec lingua etiam a divinis caſſabat laudibus, crebro repetens illum verſum: Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris ejus: univerſum ſtratum ejus verſaſti in infirmitate ejus: Sumpto autem Dominico Sacramento, cum ſacro oleo ungeretur, & verſum illum dicerent; Per ſanctam crucem, & paſſionem tuam, libera eum Domine, ipſe eundem ter repetivit, & addidit: Hæc eſt ſpes mea, & in hac volo mori. *In vita ejus apud Sur. c. 31. to. 7. Sept. 28.* *Pſ. 40.*

V. S. Heduvigis Poloniæ Duciſſa priuſquam in eum morbum incideret, qui ei finem vitæ attulit, accito ad ſe Fratre Matthæo Ciſtercienſis Inſtituti, qui tunc ei a ſacris confeſſionibus erat, extremæ unctionis Sacramentum ab ea ſibi petiit, miniſtrari; id ubi Sanctimoniales compererunt, non mediocriter conſternatæ ſunt, haud obſcure inde colligentes, propinquare jam tempus migrationis ejus a corpore, præſertim cum non ignorarent illam non temere id petere, quæ ſpiritu prophetico polleret: Dolebant igitur & perturbabantur, quippe quæ matrem ipſas in Chriſto foventem, atque diligentem perdere formidarent. At ſoror Adelheidis pro ſingulari familiaritate ad eam accedens: Domina, inquit,

cur

Digitized by Google

cur ſacram unctionem expetendo noſtros affligis animos, cum ſis incolumis, nec ulla in te mortis ſigna viſuntur? Neque enim hoc Sacramentum miniſtrari ſolet, niſi ubi de ægroti periculo metus eſt. Cui illa reſpondit: Scio, Adelheidis, ſcio ita eſſe, ut tu dicis, & morem Eccleſiæ tu bene explicas; ſed eſt tamen quod hic advertere te oporteat. Cum enim extremæ unctionis Sacramento homo moriturus, tamquam armis ſpiritualibus contra ſpirituales nequitias muniatur, ejuſmodi præſidium cum ſumma devotione accipiendum eſt; Ego autem etſi incolumis adhuc ſum, tamen mox ſecus habitura ſum, vereorque ne in creſcente morbi dolore, tam ſalutare auxilium, cum tanto poſſim devotionis fervore percipere, quanto par eſt animam ad Dominum properantem. Ita ergo ſatisfactum eſt ejus deſiderio, & oleo ſancto uncta eſt: nec diu poſt in morbum incidit, nec Sacramentum hoc denuo percipere voluit.

Ex lit. annuis Soc. ann. 181.

Vir quidam primarius Bronenſis civitatis in Auſtria, cum non ſatis, ex virtute & officio vitam degiſſet, admonitus gravi morbo, ne ut corporis ſic animo ſalutem in diſcrimen vocaret, ad obeundum ſupremum diem noſtrorum adjutus ope, comparare ſe cœpit. Ergo actam ad id tempus ætatem in mentem revocat, Sacerdotique quidquid apud Deum offenderat, dolenter explicat; Cum autem ingraveſceret morbus, ſalutare viaticum poſtulavit, & mox etiam quod in his locis perrarum eſt, Unctionis ultimæ Sacramentum, ſemperque noſtros adeſſe voluit, qui ſe contra diaboli fraudes ſuis ſermonibus confirmarent. Ita pio mortis genere minus laudabilem vitam, id quod raro accidit, terminavit.

Neceſſitas.

Marcb. l. c. lect. 2.

VII. Quidam vir magni meriti in extremis laborans, cum interrogatus fuiſſet, num ſacro oleo ungi vellet; reſpondit: Nolite, obſecro, quia omnes, qui inunguntur ſtatim moriuntur. Atque his dictis ſpiritum reddidit. Cum autem linteaminibus involvendus eſſet, ſpiritum reſumpſit, oculoſque aperuit, ac dixit: Quia extremæ unctionis Sacramentum ſalutare abhorrui, centum annis in purgatorio, juſto Dei judicio, torquebor. Si autem unctus fuiſſem, de ægritudine convaluiſſem; ſacra enim unctio non eſt mortis acceleratio, ſed dilatio, quibus dictis iterum expiravit.

S. Bern. in vita.

VIII. S. Malachias Abbas, qui ad aliorum opinionem Sacramentum unctionis ab ægra muliere petitum, in ſequentem diem diſtulerat, & interea mulier mortua fuerat, in omnium adſtantium præſentia conteſtatus eſt, nullam conſolationem receptorum, niſi, quam tulerat, liceret reſtituere gratiam. Quare totam noctem in oratione, & lacrymis conſumens, & ſuos quoque ad eamdem exhortans, impetravit, ut mortua vitæ reſtitueretur, & ab eo inuncta mox etiam ſanitatem reciperet.

Utilitas.

Sur. 21. Jun.

IX. S. Maria Ogniacenſis vidit, dum ægroti Sacramentum unctionis perciperent, Chriſtum cum Sanctorum multitudine adeſſe, ægrotum corroborare, dæmones expellere, animam purgare, ſeque, cum membra ejus ungerentur, quaſi in lumine per totum corpus diffundentem. Cum vero, & ipſa ungeretur, Apoſtoli omnes adfuere, & B. Petrus claves oſtendens pollicebatur, ſe illi cæli januam patefacturum.

Avena ſæc. 1590. Coll. Lug.

X. Quidam circa Lugdunum magno febris æſtu conflictatus, inter confitendum urgente morbo de poteſtate mentis exierat, ſeque jam damnatum eſſe clamabat. Verum poſtquam ſacro oleo inunctus eſt, mox mentis ſanitatem, & etiam corporis valetudinem recuperavit.

Nider. l. 4. formic. c. 12.

XI. Rupertus Rex Romanorum cum de extrema unctione ſuſcipienda admonitus, diu reluctatus fuiſſet, ubi tandem conſenſit, preceſque conſuetas recitari audivit, mentem, & vocem erigens, dixit: Revera ſi ſciviſſem, tantum valere hoc Sacramentum pro utriuſque hominis ſanitate, ut nunc percipio, & audio, jam diu illud devotiſſime poſtulaſſem. Convaluit igitur, & multis annis ſancte gubernavit, & vixit.

Laurent. Beirl. in theat. vit. eod. v. eodem.

XII. S. Hieronymus refert, ſanctiſſimum virum Hilarionem Conſtantiæ nobiliſſimæ fœminæ generum ex ipſis mortis faucibus eripuiſſe, & aliis quam plurimis a venenatis ſerpentibus ictis, integram ſanitatem reddidiſſe.

§. V. SIMILITUDINES.

Utilitas.

Faber. conc. 4. in Dom. 20. poſt Pent.

I. Sicut oleum in mare effuſum ſedat tempeſtates maris; ita oleum ſacrum homini applicatum ſedat fluctus tentationis a dæmone excitatos in agone mortis, ubi maxima ſævit tempeſtas.

Ibid.

II. Sicut olim luctatores oleo ungebantur ante luctam, quia per illud corroborari ſe credebant; ita Eccleſia quoque ſuos fideles ad ultimam luctam fortiter ſubeundam inungit.

Ibid. n. 3.

III. Sicut oleum vulneratorum dolorem lenit, & ideo a Samaritano in vulnera illius, qui inter latrones incidit, infuſum eſt; ita oleum extremæ unctionis ſanat, & lenit vulnera per latrones tartareos contracta.

§. VI. MOTIVA

Ad unctionem extremam libenter ſuſcipiendum.

I. Neceſſitas: cum enim in ultimo agone pugna pugnanda ſit, a qua tota pendet æternitas, merito omnia media, quæ ad felicem illius ſucceſſum præcipua conducunt, adhibentur; quale utique cenſeri debet hoc Sacramentum, utpote a Chriſto ipſo pro hoc fine ſumma cum charitate, & ſollicitudine inſtitutum?

II. *Utilitas*: cum enim per hoc Sacramentum ſingulare robur animæ conferatur, reliquiæ peccatorum tollantur, & ſanitas etiam corporalis, ſi infirmo expedit, conferatur; merito permagni æſtimandum eſt, ſummaque cum alacritate, ac deſiderio expetendum.

III.

Ibid. n. 2. III. *Æquitas*: ſi enim medicinæ quantumcumque amaræ, tam prompte aſſumuntur, quia per illas ſanitas corporis obtinenda ſperatur; an non æquiſſimum cenſeri debet, ut hoc Sacramentum, per quod ſanitas corporis, & animæ promittitur, majori promptitudine expetatur, & recipiatur?

IV. *Dignitas*: ſi enim Davidem, & alios olim magnopere honoratos credimus, dum oleo in Reges inuncti ſunt; quanto majorem ſibi honorem exhibitum creditis, qui per hoc oleum ſacrum ſe in regem, & poſſeſſorem regni cæleſtis unctum, & ordinatum credet?

§. VII. MEDIA.

Ad extremam unctionem libenter ſuſcipiendam.

I. C*Onſideratio charitatis*; qua hoc Sacramentum a Chriſto inſtitutum eſt: hæc enim efficiet, ut non facile negligamus, quod cum tanta ſollicitudine, ſapientia, ac dilectione in noſtram ſalutem, ac commodum ab eodem ordinatum eſt.

II. *Conſideratio circumſtantiarum*, quæ mortis articulum & ultimum agonem difficilem faciunt, videlicet infirmitatis corporalis, quæ ipſum etiam animum non parum debilitat, cum juxta S. Auguſtinum illic rapiatur tota intentio mentis, ubi eſt vis doloris: timoris naturalis, quo ipſam corporis, & animæ diſſolutionem, & ſecuturum judicium, pœnaſque horremus: & tandem graviſſimæ impugnationis a dæmonibus ſuſtinendæ; hæc enim omnia efficient, ut medium hoc ad tollendas illas difficultates ſingulariter deſtinatum magna alacritate arripiamus. (S. Aug. ſ. 48. ad FF. in Eremo.)

III. *Conſideratio fructuum*, quos affert religioſa hujus Sacramenti perceptio, maxime ſanitatis corporalis, & allevationis ſpiritualis, quæ fit per reliquias peccatorum ſublatas, & ſpem æternæ felicitatis obtinendæ ingeneratam.

§. VIII. ASCETICA.

I. TRia præcipue ſunt, quæ circa hoc Sacramentum ab Aſceta ſpecialiter notanda ſunt. Primum eſt, ut bene cognoſcat finem, propter quem inſtitutum eſt, qui quidem clare, ac diſerte a Concilio Tridentino ſequentibus verbis inſinuatur. Viſum eſt autem ſanctæ Synodo, præcedenti doctrinæ de pœnitentia adjungere ea, quæ ſequuntur de Sacramento extremæ unctionis, quod non modo pœnitentiæ, ſed & totius Chriſtianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentia eſſe debet, conſummativum exiſtimatum eſt a Patribus; Primum itaque circa illius inſtitutionem declarat, & docet, quod Clementiſſimus Redemptor noſter, qui ſervis ſuis quovis tempore voluit de ſalutaribus mediis adverſus omnia hoſtium tela eſſe proſpectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis præparavit, quibus Chriſtiani conſervare ſe integros, dum viverent, ab omni graviore Spiritus incommodo poſſint; ita extremæ Unctionis Sacramento finem vitæ tamquam firmiſſimo quodam præſidio munivit. Nam etſi Adverſarius noſter occaſiones per omnem vitam quærat, & captet, ut devorare animas noſtras quoquo modo poſſit, nullum tamen tempus eſt, quo vehementius ille omnes ſuæ verſutiæ nervos intendat ad perdendos nos penitus, & a fiducia etiam, ſi poſſit, divinæ miſericordiæ deturbandos, quam cum impendere nobis exitium vitæ perſpicit. (Concil. Trid. ſ. 14.)

II. Secundum eſt, ut pariter bene cognoſcat naturam, & tempus inſtitutionis hujus Sacramenti, de quibus idem Concilium ſic loquitur: Inſtituta autem eſt ſacra hæc Unctio infirmorum, tamquam vere, & proprie Sacramentum novi Teſtamenti, a Chriſto Domino noſtro apud Marcum quidem inſinuatum, per Jacobum autem Apoſtolum Domini Fratrem Fidelibus commendatum, ac promulgatum. Infirmatur quis in vobis &c. Quibus verbis, ut ex Apoſtolica traditione per manus accepta Eccleſia didicit, docet materiam, formam, proprium Miniſtrum, & effectum hujus ſalutaris Sacramenti. Intellexit enim Eccleſia, materiam eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum; nam unctio aptiſſime Spiritus S. gratiam, qua inviſibiliter anima ægrotantis inungitur, repræſentat. Formam deinde eſſe illa verba: per iſtam unctionem &c.

III. Tertium eſt, ut dignam de hoc Sacramento æſtimationem concipiat, quod fiet, ſi effectus illius a citato Concil. ſequentibus verbis indicatos bene ponderet: Res porro, & effectus hujus Sacramenti illis verbis explicatur: Et oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. Res etiam hæc eſt gratia Spiritus Sancti, cujus unctio delicta, ſi quæ ſint adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit, & ægroti animam alleviat, ac confirmat, magnam in eo divinæ miſericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus ſublevatus, & morbi incommoda, & labores levius fert, & tentationibus dæmonis, calcaneo inſidiantis facilius reſiſtit, & ſanitatem corporis interdum, ubi ſaluti animæ expedierit, conſequitur. Quod autem hæc ſanitas modo poſt Sacramentum hoc acceptum tam raro ſequatur, duplicem rationem affert March. Primam, quod infirma admodum eorum, qui id ſuſcipiunt, fides ſit; teſtatur quippe Evangeliſta, Dominum apud ſuos non multas virtutes feciſſe propter incredulitatem eorum. Alteram, quod ſerius, quam oportet, id ſuſcipiant; neque enim per hoc Sacramentum miracula expectanda ſunt, quale foret, ſi is, qui animam agit, repente convaleſceret. (Cap. 2.) (March. tr. 6. com. deſtri. tit. 7.)

§. IX. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. EX occaſione thematis: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini*: poſſunt effectus hujus Sacramenti per ſimilitudinem olei demonſtrari, videlicet 1. Quod ſicut oleum *mundat*, (unde virgines pro Aſſuero Rege præparatæ, ſex menſibus oleo myrtino ungebantur) ita, & hoc Sacramentum animam purificet, reliquias peccatorum, id eſt, peccata venialia, & pœnæ reatum, tollendo. 2. Quod ſicut oleum *ſa-* (Jac. 5. v. 14.) (Eſth. 2. v. 12.)

nat,

Luc. 10. v. 34. *nat*, (unde Samarit. illius, qui in latrones incidit, vulnera alligans, oleum, & vinum pro curatione infundit,) ita hoc Sacramentum ſanitatem corporis afferat. 3. Quod ſicut oleum *roborat*, (unde olim Athletæ pugnaturi oleo ſe ungebant,) ita etiam hoc Sacramentum ſpecialiter pro ultimo, & periculoſiſſimo agone confortet. 4. Quod ſicut oleum
Pſ. 44. v. 8. *lætificat*, (juxta illud Pſalmiſtæ: Propterea unxit te Deus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis) ita, & hoc Sacramentum tanto majorem lætitiam afferat, quanto majorem ſpem facit perpetuæ, & felicitatis, & lætitiæ obtinendæ, utpote quod eſt conſummativum Juſtitiæ Chriſtianæ (quemadmodum ait Concilium Trid.) atque adeo efficit, ut, ſicut cum Chriſtus moriturus dicit: Conſummatum eſt; ita etiam cum eodem vere dicere poſſit: Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum.

Pſ. 88. v. 22. II. Ex occaſione thematis: *Inveni David ſervum meum, oleo ſancto meo unxi eum: manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum confortabit eum*: poteſt oſtendi, quomodo hæc ipſa verba etiam Deus ad eum, qui hoc Sacramentum percipit, cum magno illius ſolatio dicat. Et 1. quidem, quomodo invenerit ſervum fidelem, qui faciat omnes voluntates ejus, dum etiam hoc Sacramentum, quod per ſe non eſt de præcepto, ſed ſolum de conſilio, & beneplacito Dei, cum magna alacritate, ac religione ſuſcipit. 2. Quomodo vere etiam oleo ſancto unxerit eum, oleo ſcilicet ſacramentali, oleo gratiæ ſuæ ſpecialis in hoc Sacramento conferri ſolitæ, & oleo interioris lætitiæ ex ſuſceptione hujus Sacramenti oriri ſolitæ. 3. Quomodo manus ipſius auxilietur ei; dum ſcilicet, ſicut olim ægris manus imponebat, & ſanabat; ita & nunc per hoc Sacramentum, aut omnino confert ſanitatem, aut certe moleſtias morbi mitigat interna conſolatione. 4. Quomodo brachio ſuo confortet eum; dum robur illi adverſus hoſtes confert; ut poſſit, & fortiter pugnare, & feliciter, ac glorioſe vincere.

1. Reg. 10. v. 1. III. Ex occaſione thematis: *Ecce unxit te Dominus ſuper hæreditatem ſuam in Principem: & liberabis populum ſuum de manibus inimicorum ejus*: poteſt explicari triplex unctio, qua Deus quemlibet hominem Chriſtianum inungi ſinit, ad ſimilitudinem triplicis unctionis, qua David olim inunctus eſt. Nam 1. ſicut ille in domo patris ſui unctus eſt, & per eam unctionem ad regnum initiatus; ita Chriſtianus in Eccleſia velut domo Patris ſui per Baptiſmum ad regnum cæleſte initiatur, & jus acquirit; quod beneficium tanto majus eſt, quanto plures ſunt Ethnici, præ quibus tamquam fratribus eligitur ipſe ad hoc regnum. 2. Sicut David unctus eſt in Hebron, ut regnaret ſuper domum Juda, & poſt illam unctionem variis adverſitatibus agitatus fuit, atque probatus; ita & Chriſtianus per Chriſma confirmationis ungitur in Regem ſuper domum Juda; id eſt, Eccleſiæ, actu confitentis Chriſtum, & ab eo tempore a variis hoſtibus, (cum ſit militia vita hominis ſuper terram) impugnatur. 3. Sicut David denique unctus eſt in Regem ſuper univerſum Iſrael, & tunc in pace paulo poſt regnare cœpit; ita & per Sacramentum extremæ unctionis inungitur Chriſtianus, ut ſit Rex ſuper cæleſtem Jeruſalem velut regnum æternæ pacis. Tunc enim dicere poteſt cum S. Paulo: Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi; de reliquo mihi repoſita eſt corona juſtitiæ. 2. Tim. 4. v. 7.

§. X. MISCELLANEA.

Gen. 28. v. 18. I. CUM Jacob ſcalam in cælum vidiſſet, Deumque ſcalæ innixum, mane evigilans tulit lapidem, quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit in titulum, fundens oleum deſuper; appellavitque nomen urbis Bethlehem. Idem fecit Chriſtus, dum lapides in hoc mundo tunſionibus, & preſſuris expoſitos, ſibi, velut angulari lapidi, non prius conjungi voluit, quam oleum a ſe inſtitutum deſuper fuiſſet effuſum. Unde bis, ſcilicet in principio, & fine vitæ inungi illos voluit, ut per primam unctionem Baptiſmi initiarentur velut lapides Eccleſiæ militantis, per poſtremam velut lapides Eccleſiæ triumphantis.

II. In Levitico præcepit Deus: Anima, cum obtulerit oblationem ſacrificii Domino, ſimila erit ejus oblatio, fundetque ſuper eam oleum, & ponet thus. Quod aliqui de anima interpretantur, quæ velut panis mundus Domino offerri debet, juxta illud Sanct. Ignatii M. dictum: Frumentum Chriſti ſum, dentibus beſtiarum molar, ut panis mundus inveniar. Oleum, & thus ſimilæ imponendum materiam, & formam unctionis extremæ ſignificant; hæc enim faciunt, ut gratior Deo fiat oblatio. Levit. 2. v. 1.

III. Adumbravit Chriſtus in Evangelio hoc Sacramentum, cum Apoſtolos miſit, ut prædicarent pœnitentiam, & ungerent oleo infirmos ad ſanandum eos; per hoc enim oleum indicare volebat nobilius oleum, quod ſuo tempore ad ſanandos, & roborandos ægros inſtituere decreverat. Matth. 6.

Utilitas.

IV. Olim Sacrificuli ſacrificaturi clamabant: Procul hinc ſit lotus, & unctus; eo quod dæmones, præſentibus Chriſtianis, impedirentur a ſuis oraculis, & deluſionibus; merito ergo Chriſtiani oleo in fine tinguntur, ut diabolus, qui tunc deſcendit ad hominem in lectum, habens iram magnam, ſciens, quia modicum tempus habeat, artes, & fraudes ſuas exercere non poſſit. Fab. conc. 4. in Dom. 20. poſt Pentec.

§. XI. AUTHORES.

I. Petrus Caniſius p. 2. de Sacramentis Eccleſiæ.

II. Jacobus Marchantius in Horto Paſtorum tr. 4.

III. Laurentius Beirlinck in theatro vitæ humanæ v. eodem.

IV. Matthias Faber conc. 4. in Dom. 20. poſt Pent.

V. Antonius Dauroltius in Cathechiſmo hiſtoriali c. 51. tit. 50. & 51.

TITU-

TITULUS CXLVIII.

VOCATIO

AD VITÆ STATUM ELIGENDUM, ET AMPLECTENDUM.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. **V**Ocationis nomine hoc loco aliud nihil intelligitur quam *diſpoſitio providentiæ divinæ, quæ pro ſuo beneplacito diverſa, in republica, tam Eccleſiaſtica, quam politica, officia diſtribuit, atque ad eadem rite obeunda gratiam aliaſque qualitates neceſſarias ſubminiſtrat*. Ut adeo quivis ex hominibus ſibi applicare poſſit illud Chriſti (*Jo. 15.*) dictum: *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos*. Et illud S. Pauli (*ad Hebr. 5.*) *Nullus ſumit ſibi honorem*, & officium, ſeu ſtatum *ſed qui vocatur a Deo*.

Diviſio.

Hier. Piatus l. 3. de bono ſtat. Relig. c. 30. §. Quia etiam. II. Quemadmodum duæ ſunt animi potentiæ principales, voluntas, & intellectus; ita *duo* quoque *vocationum genera, voluntatis, & intellectus* reperiuntur. *Vocatio voluntatis* dicitur, *quando voluntas ad certum vitæ genus ſic movetur, ut eadem intellectum rapiat, & ejus approbationem quaſi extorqueat. Vocatio intellectus* eſt, *quando ratio illuminatur, ut ſtatus cujuſpiam commoda, & aptitudinem ad ultimum finem a ſe conſequendum cognoſcat, & ipſam etiam voluntatem ad ſtatum talem amplectendum permoveat.*

III. Alio modo etiam dividi poteſt *in perpetuam*, & *non perpetuam*, ſeu *ad tempus*. *Illa* eſt, *per quam quis ad ſtatum vocatur, in quo per totam vitam permaneat*; *Iſta eſt, per quam quis a Deo vocatur, ut tantum per aliquod tempus in eo permaneat*; qualem vocationem dari, P. Nicolaus Lancizius ex communi Aſcetarum ſenſum affirmat; ſolet enim ſuavis Dei ſapientia aliquibus injicere deſiderium amplectendi certum aliquem Ordinem, non quod velit, ut eum ingrediantur, vel perpetuo in eo maneant, ſed ut probet eorum obedientiam, & amorem erga ſe: primum illis inſpirat affectum ad aliquem Ordinem, vel eorum complexioni minus repugnantem (ut poſtea ad aſperiorem eos inducat) vel certe prius ad aſperrimum illos impellit, ut heroica electione rei difficilioris plurimum mereantur; poſtea vero ad mitiorem amplectendum efficaciter movet, ſciens, illos non habere vires illas corporis, quas exigit Ordo aſperior, vel alia ad eum requiſita. Sic videmus, Chriſtum vetuiſſe primum, ne Apoſtoli gentibus prædicarent, quos tamen poſtea ad eaſdem miſit. Sic S. Benedictus ab initio vitam Eremiticam duxit, & poſtea primum ſuum Ordinem inſtituit. Sic S. Dominicus prius Oxonienſis Eccleſiæ Canonicus Regularis fuit, deinde Ordinis Fratrum Prædicatorum Author extitit. Sic S. Antonius Patavinus pariter prius Canonicorum Regularium Inſtitutum ſuſcepit, & poſtea ad Franciſcanorum Ordinem tranſiit. Quid ni ergo aliis etiam idem contingere poſſit? Negari tamen non debet, quin major in tali mutatione ſuſcipienda conſideratio ſit adhibenda, ne per ſpeciem majoris boni amor proprius illudat.

Nicolaus Lancix. opuſc. 1. n. 218.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. **N**ON turbetur cor veſtrum. In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. *Jo. c. 14. v. 2.*

II. Unuſquiſque, in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat. *1. Cor. c. 7. v. 20.*

III. Quis eſt homo, qui timet Dominum? legem ſtatuit ei in via, quam elegit. *Pſal. 24. v. 12.*

IV. Obſecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati eſtis. *Epheſ. c. 4. v. 1.*

V. Æqua pars erit deſcendentis ad prælium, & remanentis ad ſarcinas, & ſimiliter divident. *1. Reg. c. 30. v. 24.*

VI. In veritate comperi, quia non eſt perſonarum acceptator Deus, ſed in omni gente, qui timet eum, & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi. *Act. 10. v. 34.*

§. III. EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

I. **N**ON una ſalutis via, nec unus modus eſt, verum per multi, ac differentes. Quod quidem Chriſtus indefinite dicit, cum multas in Patris domo manſiones eſſe aſſerit. Paulus vero ſub diſtinctione quadam idem loquitur, ſic ſcribens: *Alia claritas ſolis, alia lunæ, & alia ſtellarum. Stella enim differt a ſtella in claritate.* *S. Chryſ. l. 3. c. 2. adverſus Vitup. Monaſt. 1. Cor. 41.*

II. Quia omnes vult ſalvos fieri Dominus Deus noſter, dedit, per Joſeph etiam iis, qui ſunt in ſervitute, ſolatium, attribuit magiſterium, ut non deſperent etiam in ultima conditione poſſe mores eſſe ſuperiores, nec ullum ſtatum immunem eſſe virtutis, ſi animus uniuſcujuſque cognoſcat, carnem ſervituti ſubditam eſſe, non mentem, multoſque ſervos eſſe dominis liberiores, ſi in ſervitute poſiti a ſervilibus putent operibus abſtinendum. Servile eſt omne peccatum, libera innocentia; unde, & Dominus ait: *Omnis, qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.* *S. Ambr. lib. de Joſeph. c. 4.*

II. Vere admirari licet vehementer juſti hujus (Lot) virtutem, quod converſans in medio tam impiorum, non ſolum non fuit inde negligentior factus, ſed & majorem virtutem præ ſe tulit, & cum omnes (ut ita dicam) in præceps ruerent, ipſe ſolus in tanta multitudine rectam ambulavit viam. Ubi igitur ſunt, qui dicunt, quod non ſit poſſibile in media civitate verſantem ſervare virtutem, ſed opus eſſe ſeceſſu, & montana quadam converſatione, & non poſſe domui ſuæ præfectum, & habentem mulierem, & filios curantem, ac famulos, virtute præditum eſſe? videamus er- *S. Chryſ. hom. 43. in Gen.*

go

Digitized by Google

go juſtum illum cum muliere, & pueris, & ſamulis, & in civitate degentem, & inter tam malos, ac impios converſantem; & quaſi ſcintillam quamdam in medio mari lucentem, & non ſolum non extingui, ſed & quotidie lucem clariorem emittere.

Ibidem. IV. Et hæc dico, non prohibeos ſeceſſum ab urbibus, neqoe interdico montium, & ſolitudinum converſationem; ſed monſtro volenti ſobrie agere, & vigilare, nihil inde obſtaculi eſſe. Sicut igitur negligenti, ac ſupino nihil prodeſt ſolitudo: neque enim locus nos virtute facit præditos, ſed mens, & mores; ita & prudens, atque vigil non offenditur, etiam in media civitate vivens.

S. Hier. ep. 13. V. Non Jeroſolymis fuiſſe, ſed Jeroſolymis bene vixiſſe, laudabile eſt; ſinguli credentium non locorum diverſitatibus, ſed fidei merito ponderantur, & veri adoratores neque Jeroſolymis, neque in monte Garizin adorant Patrem, quia Deus Spiritus eſt: *Spiritus autem ubi vult ſpirat*, & de Jeroſolymis, & Britania patet aula cæleſtis, *Regnum Dei intra nos eſt*.

Euſeb. Emiſſ. ho. 9. ad Monach. VI. Quid prodeſt, quod diſcedis, qui uadique aſtrictus es vinculis paſſionum, quem hinc atque inde circumvallant vitia ſua? Quid, inquam, prodeſt, quod diſcedis, qui quocumque locorum vadis, te tecum portas? Digne aliquis diſceſſit, ſi illo ire poſſit, ubi illum diabolus invenire non poſſit. Nemo ſe ſallat, non fugiat adverſarium de loco ad locum, ſed de vitio ad virtutem, de paſſione ad emendationem.

Hugo Car. in Pſ. 18. VII. In quocumque ſtatu ſive vocatione homo fuerit, quamdiu ei cor eſt, & reſpirat, numquam ſe excuſare poterit, quod Deum amare nequeat, & proximum propter ipſum: *Non eſt, qui abſcondat ſe a calore ejus*. Nec eſt, qui ſe poſſit excuſare, qui eum diligere non poſſit, interpretatur Hugo Cardinalis.

S. Bern. in Feſto Om. SS. VIII. Quod martyrium gravius eſt, quam inter epulas eſurire, inter veſtes multas, & pretioſas algere, paupertate premi inter divitias, quas offert mundus, quas oſtentat malignus, quas deſiderat noſter appetitus.

§. IV. EXEMPLA SACRA.

Vocationis.

Per vanitatem Mundi oſtenſam.

Platus l. 3. c. ult. I. ROlandus, cum diem integrum lætus inter convivia, choreas, ac luſus exegiſſet, tandem veſpere ad ſe reverſus hæc animo volvit: Heu! ubi nunc eſt feſtum, quod egimus? ubi tota hujus diei lætitia, quæ jam abiit? Itaque ſecum perpendens, ſic totam vitam abituram, nihilque permanſurum præter dolorem, & pœnitentiam, poſtero die Divi Dominici Religionem ingreſſus eſt.

Nadaſi 8. Junii Ann. dier. mem. Soc. Jeſu. II. Joannes Darius cum Juris eſſet Doctor, videretque cauſa juſtiſſima cecidiſſe quempiam, propter potentiam partis adverſæ, motus fuit, ut ſæculum nequam fugeret, & Religioni ſe junxit.

Idem. 22. Octob. & Ann. Neapoli. 1679. III. Joannes Nicolaus Pedelongus, cum Juriſprudentiæ peritiſſimus videret innocentem quempiam contra Jus, & ſas damnari ad mortem, crudeli ſæculo nuntium remiſit, & facultatibus ſuis in egenos diſtributis, Religionem eſt amplexus.

IV. Theodorus ille magni Pachomii alumnus, qui generoſa admodum familia a copioſis ortus parentibus, ipſo ætatis anno quarto & decimo, cum feſtiva quædam celebritas in ejus domo ageretur, inter illa ipſa gaudia reputare ſecum cœpit opes, commoditates, delicias, in quibus natus, & ad eam diem nutritus fuerat; atque in ea cogitatione ſic ſecum ipſe divino inſtinctu loqui: Miſerum me, quid mihi hæc brevia, ac fugacia proderunt ſi priver æternis! quando hæc Dei lex eſt, ut nemo utramque conſequi poſſit felicitatem; Itaque ſuſpirans ac de ſua ſalute ſolicitus recepit ſe a turba & ſtrepitu in interiorem ædium partem, ubi humi fuſis multis lacrymis Deum oravit, ut doceret ſe facere ipſius voluntatem. Ab eo igitur die omnibus carnis commodis renunciavit, Monachi jam vitam in paterno palatio agens; nec multo poſt ad ſacram Pachomii familiam ſe contulit, in qua brevi ad tantam pervenit ſanctitatem, quantam hæc ipſa tam præclara initia oſtendebant. *Jer. Pan. de bon. ſtat. eccl. lib. 1. c. 15.*

V. Memorabile eſt illud, quo Franciſcus Borgia ad hanc vitæ perfectionem vocatus eſt; Nam cum eſſet Gandiæ Dux magnaque apud omnes auctoritate, ita contigit, ut Iſabellæ, quæ Caroli Quinti Imperatoris uxor fuerat, nuper mortuæ corpus Granatæ ſepeliendum honoris gratia comitaretur. Quare eum neceſſitas incidiſſet, ut aperta capſa cadaver inſpiceretur, iſque ſcaturientibus vermibus putridum & corroſum aſpexiſſet, illico hæc ejus animum ſubiit cogitatio, quo tandem veniſſet illa tantæ fœminæ potentia & gloria, cujus paulo ante viventis, vel ipſi nutus terrori ſuerant, quamque nulla ſit in morte, & poſt mortem differentia inter principem, & pauperem: itaque illa humanæ fragilitatis cogitatio tantum valuit in ipſo, ut ad principatum deponendum, & religioſam humilitatem amplectendam eum adegerit. *Pſ. l. 2. c. 18. de bon. ſtat. relig.*

Per neceſſitatem.

VI. Abbas Moyſes metu mortis, quæ ei propter homicidii crimen intendebatur, impulſus ad monaſterium ſe recepit; qui ita neceſſitatem converſionis arripuit, ut ea in voluntatem propria animi virtute convertens, ad perfectionem ſummam pervenerit. *Anonym. in Methodo elig. ſtat.*

VII. S. Paulus Eremita primus, dum fugiens Decii, & Valeriani Imperatorum ſævitiam, caſu ſpecum ingreſſus aliquamdiu latuiſſet, cœpit delectari ſolitudine, & quod prius neceſſitate fecerat, deinceps voluntate tota vita tenuit. *Idem.*

Per contemptum hominum.

VIII. Petrus Conſalvus ad delicias, & Mundi vanitatem omnem pronus, cum quadam die equo ſuperbe vectus, totam urbem cum ſuis æqualibus obiret, accidit, ut a jumento laſciviente in profundum lutum excuteretur; ex quo cœnoſus extractus a puerorum grege circumſtante, & aliis procaciter ſannis, ac riſibus exceptus vehementer confuſus fuit, ſibique iratus: Quandoquidem, inquit, o Munde, ſic a te tractor, cui tam graviter ſer- *Platus l. 1.*

Digitized by Google

ſervivi, ego quoque viciſſim te, prout mereris, tractabo. Itaque eo momento ſtatuit, Deo ſe famulaturum, atque id paulo poſt eſt executus.

Bartolus p. 1. Hiſtor. Eur. l. 1. c. 4.

IX. Solebant Londini in Anglia dies Chriſto naſcenti, & Epiphaniæ interjecti, chorearum, muſices, ludorum, & comœdiarum apparatu incredibili celebrari; concurrebat flos Londinenſis, & circumvicinæ juventutis ſpectaturus, aut ſpectaculo futurus. Inſtituendi feſti, & ſumptum cura penes illum erat, cui præ cæteris demandare illam Reginæ placuiſſet. Incidit in Thomam Pondo Anno 1569. ſibique plurimum gratulatus eſt honorem juvenis, quod & in ſumptu faciendo videri gauderet ſplendidus, & quod arte ſaltandi, & elegantia corporis parem aula haberet neminem. Ejus ſpecimen artis, & magiſterium editurus, ſaltationis eligit formam, quæ in ſuſtentando pedis unius extremis articulis, & circumagendo ſimul in gyros corpore deſivit, durante per tot vertigines puncto nixas, agilitate, & roboris, & capitis firmitate. Saltavit Thomas tam eleganter, & docte mimum verſatilem egit, ut ei tota acclamaret, & applauderet ſcena, manum ejus Regina prenderet nuda manu, ſaltationis datæ premio valde ſingulari; galerum Comitis Leiceſtrienſi, operiendo ſudanti mitteret, ac poſt interludia quædam invitaret ad ſaltationem interandam. At hic arrecto in pedis articulos corpore, dum ſe rotat, agenſque in gyros moltiplices vexat obnubilante oculos vertigine capitis, humi toto corpore ſternitur; exploditurque haud minori ſannarum, & ludibrii ſonitu, quam quo illi ante ad plauſum fuerat. Regina indignans dedecoratam ab eo feſti lætitiam, inſultat jacenti, &, ſurge bos, loquiens, crudeli ſarcaſmo riſus integrat ſpectatorum, cum ignominia jacentis. Aſſurgit in genu cernuus, & venerabundus ſe illi inclinat; illud quidem tacite apud ſe muſſitans, ſic tamen, ut perciperetur a circumſtantibus: *Sic tranſit gloria mundi*. Exin aulam, & urbem, & publicum exoſus, Belmontio ſuo ſe condit ſoſtis, ubi ſua ex caſu, ejuſque mercede præmium reputans ſervitutis in Mundi obſequio collocatæ, virorum ſtultiſſimum ſe incuſat, & ſtultiſſimorum miſerrimum: haud tamen (quæ Dei eſt gratia) illorum, qui tunc ſolum aperiunt oculos, cum cadunt in ſepolchrum, numquam ſurrecturi. Poſt ex ſe ipſe inquiritans, quanto tunc ſecum beatius ageretur, ſi Deo ſe ſacraſſet, & rationibus eternis, quas Reginæ oculis in Dei contemptum, & Religionis Sacroſanctæ, tum egerat, tum paſſus fuerat, atque profuderat, magnam ſui concepit miſerationem, & horrorem; & ex præteriti revocandi deſperatione, tam ardens, & conſtans emendandi futuri propoſitum, ut per annos exinde quatuor ſupra quadragiota, alius omnino ab eo, qui fuerat, vixerit (erat vero tunc annorum trigiota) & quotidianis virtutum acceſſionibus vitam cumularit, ac ſe totum daturus, ſacræ religioni addicere decreverit, in Societatem Jeſu a P. Everardo Mercuriano præpoſito Generali receptus.

Per mortis timorem.

Laurius in Larva Mundi præfat.

X. Gerardus a Kempis Toparcha opulentus ampla ſibi ædes, ac percommodas exſtruxerat, ſuppellectili omni non modo neceſſaria, ſed perquam ſumptuoſa adornatas. Ad has regio epulo inſtructo, dominos ſuo territorio vicinos invitarat, ut geniali hauſtu novam fabricam irrigaret. Capaciorem forte ſub bellariis ſcyphum manu prenſans convivas percunctatus eſt, quid ſibi, quid ſuæ fortunæ deeſſe putarent: an non ſe, ut vere felicem, ſuſpicerent? omnibus applaudentibus unus mentis candidæ hæc effatus eſt: Cognate mi, has, quas ædificaſti, ædes percommodas, & ampliſſimas, cenſeo eſſe imperfectas, quia foramen aliquod prius obturandum eſt, ut opus omnibus numeris abſolutum cenſeatur. Et quodnam illud? quærit Gerardus; reſpondit alter, oſtium, per quod ex hoc diverſorio brevi ad cæmeterium tranſiturus es, & hanc domum brevi alteri relicturus: Quod viri ſane prudentis dictum ita Gerardi animum movit, ut ſæculo ſpreto ad Religioſum clauſtrum commigrarit.

Rho. l. 5. c. 3. n. 9. ex noſtris.

XI. Franciſcus Cajetanus cum videret domeſtici famuli adoleſcentia, & morum comitate florentiſſimi, repentinum funus, quod diu coxit, maturavit; & ne ardor mundi inſidi relinqueodi remitteret, calvariam cubiculo intulit, eique pluvino ſubjectæ indormivit.

Anno Philippinæ 1622.

XII. Joannes Ribera ad Societatem venit, illa ſibi canens: Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo; ea videlicet occaſione, quod conſanguineæ ſuæ pulchritudinem, tanta omnium oculorum admiratione laudata, vidiſſet in morte repente miſerandum in modum fœdatam.

Per inſpirationem.

Platus l. 1. c. 30.

XIII. Cum Claudio Aquavivæ veniſſet in mentem illud Domini dictum: *Oves meæ vocem meam audiunt*. Jo. 10. invaſit eum timor, ne, ſi cæleſti illi conſilio non obediret, non eſſet ex ovibus Chriſti. Qua de cauſa eadem hora, ac pene momento ad Societatis Jeſu domum venit, ſeque el toto animo addixit.

Thom. Bozius l. 19. de ſignis Eccl.

XIV. Alexander Capochius Florentinus tribus noctibus ter illum verſiculum inſuſurrari ſibi audiit: *Docebo iniquos vias tuas*, &c. Pſ. 50. Quo incitamento ille ſe Ordini Prædicatorum devovit, in eoque ſanctiſſime doctrina, virtute, & miraculis clarus vixit, præſertim dono curationum celebris.

Anno Belg. 1602.

XV. Bertrandus Cornelius hilarem illam ante cineres noctem agebat lætus in ſæculo juvenis, ingenio tamen turbido, & ad vana projecto. Repente illa nocte tactus divinæ lucis radio, de æternitate ad ſocios tanta efficacitate verba fecit, ut, qui ougari hominem primo putabant, ubi ſorio agentem viderunt, ſtupuerint mutationem dexteræ Excelſi: duobus, qui aderant, viris primaris repente hujus oratione ad meliora converſis. Ipſe vero ſocietate illa deſerta Socitati Jeſu ſe addixit, exquiſite ad omnem rerum divinarum, & officii ſui apud ægros tractationem attentus.

XVI. Sacerdos quidam omni ſtudio diligentia-

Digitized by Google

Ann. Neapol. Anno 1602. tiaque ſibi a quorumdam Religioſorum conſuetudine cavebat: verebatur enim, ne, qua dicendi arte pollere illos exiſtimabat, facile perſuaderent, ut nuntium terrenis rebus mitteret. Hæc dum forte ſecum agitaret, quamdam vocem dicentem ſibi exaudire viſus: Non eſt, cur de me queraris in extrema judicii die, Religioni tibi nomen dandum eſſe prædixi, ſalutis viam oſtendi, tuum erat, vel hanc ingredi, vel alio te conſerre. Permotus his *Vita.* vocibus ad Religioſos accurrit, rem aperuit, omnibus precibus admitti petiit, & exauditus eſt.

Petr. Maff. in vit. B. Ignatio l. 2. c. 6. XVII. Joannes Nunnus Hiſpanus nobilis de Guſmanorum familia cum juvenis anxius de vitæ genere deliberans integro anno a B. Virgine poſtulaſſet, ſibi a Deo certam vivendi viam ac rationem indicari, quam ſecure tenere, ſequique poſſet; apparuit dormienti Dei Mater auguſta ſpecie comitata duobus Societatis Patribus, & Nunno inſpiravit, dicens: Vis ſervire filio meo uſque ad deſatigationem? Cui Nunnus: Omnino Domina. Sequere ergo, ait illa, hos viros. Oſtendit vero illi comites ſuos, nimirum, Patres Fabrum & Stradam, ac diſparuit. Nunnus vero ex habitu judicatus eſt, viros illos eſſe Societatis Jeſu, ſed ſibi prorſus ignotos, nec Domina indicavit, quo eos loco inveniret. Quare partim anxius, partim lætus cæleſti viſitatione, reliquum ſuæ patronæ Virgini Matri commendavit. Contigit autem, ut iter facienti duo Societatis Patres temere occurrerent, viſoque habitu eos aggreſſus, eſt, cumque de admiſſione mentionem intuliſſet. Tum Pater Faber: Vis, inquit, ſervire Chriſto uſque ad deſatigationem? Qua interrogatione, ille perculſus venit in mentem verborum Virginis Matris, quæ eiſdem verbis uſa fuerat. Unde ille, velut certam ſuæ vocationis teſſeram reputans, oculos in vultum utriuſque defixit, & eos agnoſcens procidit eis ad pedes obteſtans, ut ſe ad Societatem admitterent; narrataque totius vocationis ſerie, admiſſus eſt ſumma ſua, & Patrum conſolatione.

Per auditionem verbi divini.

Vita. XVIII. S. Antonius ingreſſus Eccleſiam, ibique audiens ex Evangelio: *Qui non odit patrem, & matrem, & filios, inſuper, & animam ſuam, non poteſt eſſe meus diſcipulus. Et ſi vis perfectus eſſe, vade, & vende, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo, & veni, ſequere me;* Luc. 14. Præceptum hoc Domini velut ſpecialiter ad ſe directum eum ſumma cordis compunctione ſuſcepit, confeſtimque cunctis renuntians ſecutus eſt Chriſtum.

Vita. XIX. S. Franciſcus audiens Evangelium de SS. Apoſtolis recitari, & in eo illis prohiberi, ne aurum, argentumque poſſiderent, pecuniam in zonis, in via peram ne ferrent: nec duas haberent tunicas, vel calceamenta, Divina luce fuit illuſtratus, calceos exuit, baculum pecuniamque abjecit, una contentus tunica, cingulum coriaceum, quo fuit adſtrictus, poſuit, & ſe fune ſuccinxit, atque ſic vitam Apoſtolicam inchoavit.

Per lectionem.

XX. S. Auguſtinus, cum cogitationum æſtu miſerrime agitaretur, audivit: *Tolle, lege, tolle, lege.* Arripui, inquit *lib.* 8. *Confeſſ.* aperui, & legi in ſilentio capitulum, quo primum conjecti ſunt oculi mei: *Non in comeſſationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitiis, non in contentione, & æmulatione: ſed induimini Chriſtum Jeſum: & carnis providentiam ne feceritis in concupiſcentiis.* Nec ultra volui legere, nec opus erat. Statim quippe cum fine hujuſce ſententiæ, quaſi luce ſinceritatis infuſa, cordi meo omnes dubitationis tenebræ diffugerunt. *S. Aug. l. 8. confeſſ.*

XXI. S. Hilarius Abbas ex Tuſcia orſundus, cum puerulus epiſtolas S. Pauli legeret, divino ſpiritu inflammatus, & a ſeniore quodam de vita ſolitaria inſtructus annorum tredecim, Deum rogavit, ut eum ad locum deduceret, ubi ipſi ſervire poſſet Eremita. Cui Angelus apparuit, & eum Urbe Romana eductum ad montem Æmiliæ comitatum eſt, ubi in ſanctitate vitæ Deo ſoli vacare cœpit. *Petrus de Natal. l. 2. c. 126.*

EXEMPLA.

Perfectorum in vario ſtatu.

XXII. Eſther vixit in aula Regis gentilis, & idololatræ, cui acceptus erat Aman, non defecit tamen, imo crevit in ſpiritu, & ſervitio veri Dei; veluti colligitur ex ejuſdem proteſtatione, quam fecit: *Tu ſcis neceſſitatem meam, quod abominer ſignum ſuperbiæ, & gloriæ meæ: &c. & numquam lætata ſit ancilla tua, ex quo huc tranſlata ſum, uſque in præſentem diem, niſi in te, Domine Deus Abraham.* *Mans. diſ. 3. n. 6.*

XXIII. In vita D. Gregorii Magni legitur de quodam S. Eremita, quod multis annis vixerit ſolitarius; poſt auſteras frequenteſque peractas pœnitentias, aliaque devotionis, & orationis exercitia, inſtanter Deo ſupplicavit, ut dignaretur ei manifeſtare præmium in cælis ſibi præparatum, propterea quod deſeruiſſet domus ſuæ delicias, ac Deo in iſta mendicitate ſerviviſſet. Nocte in ſomno ei reſponſum fuit, tale ſibi expectandum præmium, quale deberetur paupertati Gregorii Papæ. Audiens hujuſmodi reſponſum Eremita, attonitus, & turbatus, hæſit, exiſtimans Deo non placuiſſe paupertatem ſuam, ſi non majus, ſed idem cum tam divite Principe, qualis erat Gregorius, præmium recepturus eſſet; & quia die noctuque deplorabat infelicem ſuum ſtatum, dormiens alia nocte audivit Dominum ſibi dicentem: non bona, neque bonorum poſſeſſionem facere homines divites, ſed affectum; modo tu, inquiebat, divitias Gregorii cum tua paupertate conſerre, & comparare audes, qui cattum, tugurii tui incolam, pluris æſtimas, & diligis, quam Gregorius omnia ſua bona cunctoſque, quos poſſidet, theſauros, quos ne quidem amat, ſed ſpernit, & animo benefico erogat in pauperes, ut propterea in corde ſuo te ſit longe pauperior.

XXIV. Non abſimile exemplum legitur in *Ib. n. 1.*

vita

vita Sanct. Severini Archiepiſcopi Colonienſis, quod hucuſque dicta mirum in modum confirmat. Magnus quidam dominus ipſo die nuptiarum ſuarum ab Angelo invitatus fuit, ut ipſum ſequeretur, desereret ſponſam, divitias, dominium, & omnia quæ haberet in ſæculo. Conductns ergo fuit ad eremum, ubi pluribus annis vitam duxit valde auſteram; cumque & ipſe die quodam corriperetur curioſitate ſciendi, quale ſibi in Paradiſo deſtinatum eſſet præmium, in quadam viſione intellexit, parem ipſum eſſe Severino Archiepiſcopo Colonienſi. Quare hunc ſine dilatione videre deſiderans, accedit, intrat Eccleſiam, & Severinum in throno Pontificali conſpicit, ſedentem cum magna majeſtate, totum ſtipatum Clero, pluribuſque aliis Principibus, & Nobilibus. Sacro finito pergit ad palatium, ubi Sanctum Archiepiſcopum deprebendit præſidem lautiſſimæ menſæ, cui & plurimi aſſidebant Comites, & Nobiles. Hæc omnia ubi ſpectat Eremita, abjicit animum, ſuſpicaturque, Deo forte minime gratam eſſe vitæ ſuæ auſteritatem, eo quod promitteretur retributio premii æqualis utrique, ſibi, & tali Præſuli, qui viveret in tanto Majeſtatis ſplendore, in talibus deliciis. Verum nocte ſequenti Angelus cæleſtis melius ipſum inſtruxit, erroremque ſuum ei detexit; nempe quod nimium lagunculæ ſuæ (hanc cingulo appenſam geſtare ſolebat) Severinus autem nullum prorſus haberet affectum ad honores, theſauros, & delicias, eſto quis ei totum donaret mundum.

Pallad. c. 45. XXV. Refert Theodoretus, Angelum Dei tradidiſſe Paphnutio regulam in cælo compoſitam, quam per multorum annorum decurſum obſervaverat, & quia eidem conformem etiam, immaculatam, ſummeque auſteram duxerat vitam, optabat divinitus informari, quis ſimilis ſibi eſſet in curſu perfectionis; unde Deus ſive ad mortificandum illum, ſive ad excitandos ſæculares in perficiendo curſu virtutis, & ſalutis, per Angelum ei intimari curavit, Alexandriæ mnrari aliquem fiſtulatorem, & tympaniſtam, qui ei merito, & ſanctitate æqualis eſſet. Quare ſine mora inquiſivit illum, & invenit; at quo proprius accedebat, eo magis fugiebat ille, ac ſi ex inſtinctu profundæ humilitatis voluiſſet ad imitationem S. Petri dicere: Exi a me, quia homo peccator ſum. Tandem tamen ſubſtitit audiens, Dei voluntatem revelante Angelo manifeſtatam, ut huic Eremitæ totam vitæ ſuæ referret ſeriem; retulit poſt modeſtam renitentiam, & dixit: Nihil quidem boni mihi ſum conſcius, niſi quod, cum elapſo tempore cum aliis latronibus, & lupis ulularem, peregrinantes expoliarem, cæteri vero collegæ mei intercepiſſent virginem aliquam, cui honorem, & pudorem eripere vellent, ego defenderim illam; eripiendo illam ex manibus eorum, & reſtituendo domui ſuæ intactam, & illæſam; ex quo etiam periculo eripui plures alias mulieres; ſubjunxit deinde, quod frequenter diſtribueret eleemoſynas pro liberandis captivis; Illud vero, quod lucraretur ex arte fiſtulandi, erogaret in pauperes; totamque ſuam curam in eo poſitam eſſe, ut proximum ſuum amaret, & juvaret, eique bene faceret. Audiviſtis jam hujus fiſtulatoris bona opera, cum hiſce optarem nunc conferri ipſius Paphnutii ecſtaſes, viſiones, revelationes, raptus, miracula, prophetias, converſiones, ſolitudinem, cilicia, rigoroſa jejunia, vigilias, aliaſque ſimiles auſteritates, numquid mirum, & conſideratione dignum, quod cum omnibus hiſce operibus, & auſteritatibus Paphnutii, ipſo judicio Dei, concertent merita unius fiſtulatoris? Publicani, & peccatores præcedent vos in Regno Dei.

Manſ. diſ. 6. n. 6. XXVI. B. Catbarina de Genua, quæ vivebat in ſæculo, die quodam Religioſum audivit ſibi dicentem, quod in religioſo ſtatu Deum longe ferventius amare poſſet, quam in ſæculo; id audiens repleta ſancta quadam indignatione reſpondit: Nullam hucuſque creaturam ſibi fuiſſe impedimento, vel obſtaculo, quo minus Deum amaſſet, quantum voluiſſet, & potuiſſet.

Pallad. c. 1. XXVII. In vitis Patrum legitur de S. Abbate Papbnutio eremi cultore, quod ſecunda vice ei irrepſerit deſiderium ſciendi, cui Sanctorum ſimilis haberetur, apparueritque ei Angelus dicens: Tu es ſimilis Protocomiti vicini hujus pagi. Paradoxon hoc illi videbatur, quod aliquis homo ſæcularis nobilitate, divitiis, dominio præditus, ſibi in vita ſpirituali, quam jam pluribus annis tranſegiſſet in variis virtutum exercitiis, comparari poſſet. Unde acceſſit illum, & ſubito Comes occurrit adventanti hoſpiti, eumque humillime excepit, introdnxit in domum proſtratuſque ante pedes ejus, uti in more habebat, profuſis lacrymis illos plus abluit, quam aqua. Præſtito hoc charitatis officio, Sanct. Eremitam deduxit ad aulam, ubi menſam lautiſſimis inſtructam reperit cibis. Hiſce omnibus ſpectatis attonitus Paphnutius ſecum dicebat: Ego in horrido illo deſerto inter aſperrimas rupes me affligo, continuus ferarum ſocius, famelicus; & hic homo inter delicias domus ſuæ lucrabitur cælum? Quocirca inter epulas ab boſpite ſuo petit, qui actus ei, quod ſtudium, cujuſque operis haberet exercitia, proteſtaturque, nihil ſe ex cibis ſumpturum, niſi prius vitæ ſuæ inſtitutum ſibi referret. Tum dixit Comes, magnum ſe eſſe peccatorem, nec quicquam ſe præſtare boni, neque dignum ſe eſſe, qui ei ſolveret calceamenta; mirabatur vero Comes Paphnutium tam avide inquirere in vitæ ſuæ inſtitutum, & quia illius petiit ſcire cauſam, reſpondit S. Eremita, ab Angelo ſibi fuiſſe dictum: Vade, quia ille Comes multis Monachis evaſit ſuperior. Videns ergo Comes, ſe aſtringi, dixit: Triginta jam completi anni ſunt, quibus una cum conjuge me vixi uti frater cum ſorore; ſuſcepi autem ex ea tres filios; horum enim cauſa ſolummodo cognita mihi uxor eſt, nec præter eam alia nec ipſa ultra jam cognita. Suſcipere hoſpites numquam ceſſavi, ſed ita eis miniſtravi, ut neminem ante me paterer advenienti occurrere peregrino. Non dimiſi unquam de domo mea hoſpitem ſine viatico, pauperem nullum deſpexi, ſed quæ neceſſaria fuetunt, præbui. Si in judicio ſedi,

Digitized by Google

di, nec filii mei perſonam contra juſtitiam accepi. Alieni laborum fructus numquam introierunt in domum meam. Litem ſi vidi, numquam præterivi, donec reconciliarem diſſidentes ad pacem. Nemo unquam deprehendit in culpa famulos meos. Numquam greges mei læſerunt fruges alienas. Quantum in me fuit, numquam permiſi, ut potentior infirmum premeret. Semper ſtudui in vita mea, ut neminem contriſtarem. Judicium ſi fuit apud me, neminem condemnavi, ſed diſſidentes revocare in concordiam ſtudui. Hæc interim mihi vitæ inſtitutio, Deo donante, hactenus fuit. Audiens hæc Paphnutius, Comitem amplexatus eſt, & difficulter ab eo receſſit, cogitans apud ſe: Si, qui ſunt in ſæculo, tot, & tanta faciunt opera bona, quanto magis nos, qui perfectionem majorem profitemur, bonis operibus inſudare, & vacare debemus? vidit poſtea animam Comitis hujus ab Angelis deferri in cælum, qui cantabant: *Beatus, quem elegiſti, & aſſumpſiſti, inhabitabit in atriis tuis.*

Manſi d. c. n. 2. XXVIII. S. Franciſcæ Romanæ, quamvis tota proclivis eſſet ad vitam religioſam, Deus tamen mediante Confeſſario ſignificavit, Divinæ ſuæ eſſe voluntati conforme, ſi nuberet, & in ſtatu conjugali ei ſerviret: obedivit illa, regimen domus, & familiæ conjunxit cum ſolitudine mentis, cui ſæpe ipſa vacabat, abſque tamen domus, familiæque detrimento, ac præjudicio, ſimulque adimplevit illud S. Hieronymi conſilium, quod olim ſuggeſſerat Celantiæ dicens: Ita habeto ſolicitudinem domus, ut aliquam tamen vocationem animæ tribuas; eligatur tibi opportunus, & aliquantum a familiæ ſtrepitu remotus locus, in quem velut in portum quaſi ex multa tempeſtate curarum te recipias: tantum ibi ſit divinæ lectionis ſtudium, tam crebræ orationum vices, ut omnes reliqui temporis occupationes facile hac vacatione compenſes. Duo S. Franciſca ſelegerat ſibi eremitoria; unum in ſublimiori parte domus, alterum in aliqua horti caverna, ubi a ſtrepitu domeſtico ſeparata, mente in Deum elevabatur, & frequenter orabat. In voto, quod compoſuit Cardinalis Bellarminus in ejus canonizatione, reperimus, ipſam in Eccleſia Dei lucidiſſimi inſtar ſpeculi præfulſiſſe in variis vocationibus: B. Franciſca omni ſtatui, omni ſexui, omni gradui exemplar virtutum proponetur, quippe ab ipſa infantia multis annis virginitatem coluit, aliis non paucis in caſto conjugio verſata eſt, poſtea etiam laborioſam viduitatem exercuit: ad ultimum vitam perfectam, & religioſam in Monaſterio duxit: Itaque & Virginibus, & Conjugatis, & Viduis, & Sanctimonialibus ejus declarata ſanctitas mirifice proderit.

Pœnæ neglectæ vocationis.

XXIX. Anno 1591. quidam Taurini ad cer-
Annua Taur. 1591. tam Religionem admiſſus, cum properaret ad domum probationis, in ipſo itinere mutavit mentem, flexit in patriam miſer. Vix eam attigerat, cum ab homine neſcio quo, qui ſe in hoſtem ſuum incidiſſe putabat, gladio fuit trajectus. In terram ruens: Has, inquiebat, do pœnas, ob neglectam religionem, ad quam vocabar, & expiravit.

XXX. Philippus quidam domus illuſtris ger- *Nadaſi in Annuis triſt.*
men egregium, cum flagranter Societatem Jeſu expeteret, parentis blandiloquentia nec obſtitit, & animum mutavit. Paulo poſt in pugna cum Nobili orta confoſſus occidit, nullius Sacramenti ope adjutus.

XXXI. Quidam in Hiſpania Nobiliſſimus *P. Caſp. Menæ S. J.*
Juvenis vocationem habuit Societatis Jeſu, ſed ei reſtitit per annos aliquot, & diſtulit. Factus dein Canonicus Toletanus inter divitias, & luxum vitamque vitioſam penitus evanuit, & vocationem neglexit. Monebatur ſæpius, abſtineret a vita flagitioſa, quam (etſi non notorie) vivebat, & confiteretur. Fruſtra. Quodam tempore faciebat iter Toleto Complutum, hic incidit in febriculam, ſed quam contemnebat. Viſebat illum P. Æmilianus Garcias Societatis Concinator Sanctus, & modeſte ad confeſſionem hortabatur. Promiſit ille ſe facturum, cum convaluiſſet: Inſtare Pater ſæpius, tandem poſt triduum ſe confeſſurum pollicetur juvenis. Tunc in aurem inſuſurrat Medicus præſtantiſſimus, ipſum tamdiu non victurum; quare magis Socerdos urgere, ille abnuere; hic rem acrius agredi, & ægro danunciare Medici ſententiam, non fore ſex dies reliquos; Imo Medicus Patri ingerere: ſed neque ſex horas. Ridere ad omnia Canonicus, abnuere, relinquerent ſeſe, nolle ſe nunc confiteri. Convocat ergo omnes dominos extra cubiculum ſtantes Concionator, periculum denuntiat, ante ægrum in genua procidit, orat, velit ſibi conſulere; orant alii, ſed irritæ fuerunt preces, renuit infelix. Tum Sacerdos, Oremus, inquit, pro obſtinato, producit Crucifixum, & incipit Pſalmum *De profundis*, cæteris proſequentibus. Cum perventum fuiſſet ad illa verba: *Fiant aures tuæ intendentes* &c. Chriſtus crucifixus brachiis, & manibus ſponte e crucis ſtipite ſolutis aures ſuas obturavit, miſſis, in auriculas digitis, & converſo ab ægro (pallente, & ſudore mortali perſuſo) vultu intonuit, *Quia vocavi te, & renuiſti, ego quoque in interitu tuo ridebo.* Recenſuit Patri Stephano Viro Societatis Jeſu, Pater Gaſpar Mena Thologiæ Profeſſor, qui hoc factum Salmantica coram aliquot millibus narravit.

XXXII. Juvenis quidam Societatem Jeſu in- *Annua*
grediendi inſtinctum voto firmaverat: verum, *Granat.*
neſcio quo ſuorum ſuadente, in ipſo ad No- *1612.*
vitiatum itinere ad aliud inſtitutum deflexit. Dum cujuſdam bonorum præfectura fungeretur, animo ſemper mæſto erat, atque a conſcientia torquebatur, demum fluctuantem mors inexpectata occupavit. Nam cum aliquot Hiſpanis colloquentem abſque ullo, quod hominem æternitati præpararet, verbo, vel ſigno, vita deceſſit.

Pœnæ avocantium a vocatione.

XXXIII. Taurini Adoleſcens quidam ad *Annua*
certam Religionem animum appulerat, ſed *Mediol.*
acceptis litteris ab amico diſſuadente, abjecit *1591.*
conſilium; tum Sacerdos quiſpiam re cognita diſ-

diſſuaſori ſcripſit, admonens; ut, ſi bene alteri vellet, adhortaretur ad ingreſſum. Retulit in litteris hiſtoriam de juvene ex alia Provincia, qui, cum Deo non pareret vocanti, aſſumptus in partem facinorum a latronibus, eorum ſcelerum, & ſuſpendii particeps fuit. Paucis poſt diebus comprehenſus cum turba graſſatorum, & conjectus in vincula ad eumdem dedit litteras, veniam petiit, ſimul atque ſignificavit, ſibi commiſſum ſcelus cum ſociis capitali ſupplicio eſſe luendum.

Annuæ Austriac. 1611. XXXIV. Alius Adoleſcens reſcivit, ſuum condiſcipulum Societatis Jeſu ſtudioſiſſimum ei ſe velle dedere. Quod cum matri retuliſſet, cauſa fuit illius e ſcholis educendi; graves propterea pœnas dedit; nam ex eo tempore adeo infauſta illi omnia acciderunt, ut ſibi ipſi vitam eripuerit, & dein a canibus fuerit diſcerptus.

Annuæ Peru. 1602. XXXV. Cum ad Societatem Jeſu Adoleſcens quidam animum adjeciſſet, & parenti aperuiſſet, nec aſſenſum impetrare poſſet: hanc tandem ab irato extorſit vocem, me ſuperſtite vide, ne quid ejuſmodi in mentem inducas tuam, me ſublato e vivis, fas tibi erit, quod voles, aggredi. Mirum! vix biduum interceſſit, cum parens repente moritur, & filius cogitata perficere toto pectore laboravit.

Annuæ Mechlin. 1627. XXXVI. Mechlinienſes anno 1627. perhibent, Juvenem Religioni nomen dare optantem, a matre, atque vitrico prohibitum eſſe, ac Lovanium miſſum, ut conſortio uteretur unius ibi degentis cognati; cum Mater curavit ſignificari, malle ſe filium ſibi peſte abreptum, quam Religioni adſcriptum audire. Non multo poſt illam peſtis e vivis eripuit, vitrico & filio mox ſecutis.

Generoſa executio vocationis.

Beda in ejus vita c. 2. XXXVII. S. Columbanus obſtanti Matri, & limini oſtii inhærenti ſupplicavit, annueret, ac benediceret properanti ad Monaſterium: At illa ejulans, ac pavimento proſtrata negavit, ſe id permiſſuram. Hic adoleſcens limen, matremque tranſiliit, & ad cœnobium confugit.

Vita. XXXVIII. S. Joannes Chryſoſtomus ſolitudinis, & divini ſervitii amore captus, ſanctoque actus inſtinctu, nihil matris quamvis viduæ, nihil ſororculæ precibus facilis fuit. Nec curans ſecundiſſimam auram popularem, divitias paternas, florem ætatis, affluentiam divitiarum, amicorum, cognatorumque diſſuadentium eloquentiam, ſpes certas honorum magnorum, totum ſe Divino obſequio, Aſceterium ingreſſus mancipavit, in quo mirus diſciplinæ vigebat rigor.

Vita. XXXIX. S. Bernardus Religioſum ſtatum meditatus, a parentibus, cognatis, amicis fuit graviſſime oppugnatus, ſibi tamen fortis conſtitit, & triumphavit tam feliciter, ut diſſuadentes in ſuam traxerit ſententiam. Nam ſuo patruo, fratribus tribus, & aliis triginta vitam Religioſam perſuaſit, cum iis Ciſtercienſis familiæ nomen dedit.

Plat. l. 1. c. 14. XL. Albertus ex Germania oriundus illuſtri admodum familia, quippe Falchenbergenſis Comitis filius, & Regi Galliæ affinitate junctus, ad quem miſſus fuit, ut cum Regis liberis Lutetiæ educaretur. At ille ad cæleſtem militiam animum adjecit, eamque in ſacro Prædicatorum Ordine eſt aggreſſus. Quod ubi ad patrem perlatum eſt, etſi jam natu grandis eſſet, Lutetiam tamen cum magno ſuorum comitatu advolavit, omneſque machinas ad filli unici voluntatem piam evertendam admovit, ſed fruſtra. Amor divinus carnalem vicit, & novum Chriſti militem firmavit. Succeſſit pugna fere difficilior. Theodoricus conſobrinus dolore ardens omnia tela vibtavit ad ſternendum ſacrum Tyronem, puta lacrymas, preces, argumenta familiæ diſertæ, ſtirpis perituræ, matris denique infelicitatem, quam præ doloris magnitudine, ut jam mortuam eſſe, aut moribundam decumbere lamentabatur. Conſederant ambo e regione iconis cujuſdam, in qua Chriſtus (ut pingi ſolet) inter Matrem, & Joannem diſcipulum in Cruce pendebat. Tum Albertus oculos, ac digitum in eam tabulam intendens, eo, inquit, Dei Filius, cum Matrem, & conſobrinum, utrumque ſibi tam charum, doloris, gladio confoſſum videret, tamen e crucis patibulo (quod facile poterat) deſcendere noluit; ſed & in eo cum ſuo, & illorum cruciatu uſque ad mortem permanſit. Quare nec ego hanc crucem vitæ religioſæ deſeram unquam, quamvis & Matrem, & te conſobrinum ad pedes meos exanimes jacere viderem: quin tu potius hanc eamdem crucem mecum conſcendis teque mundi hujus laqueis expedi, in quibus cum tanto periculo hæres? quid plura? Tantum valuit conſtantis adoleſcentis oratio, ut eum permoverit ad idem inſtitutum amplectendum, tota civitate obſtupeſcente, eo magis, quod is antea omnibus vanitatibus fuiſſet admodum addictus.

Annuæ Mediol. 1591. XLI. Puer quidam Taurinenſis, cum ſibi aditum in Societatem Jeſu undique clauſum videret, quod, & unicus eſſet, & Patris confecta jam ætate filius; facinus edidit memorabile. Religioſiſſima oppidi Taurini templa adire, Deum, Deique Parentem, Divoſque omnes enixe orare inſtitit, ut alterum parentibus ſuis filium darent, quo ſibi liber, & expeditus in Societatem pateret ingreſſus. Nec illum ſua pietas, nec ſpes feſellit. Haud ita multo poſt pater ſexaginarius ex conjuge filium genuit. Ubi per ſe voti compotem factum comperit, mire lætus inſtare parentibus cœpit, ut, quando ei Deus novum hæredem dediſſet, priorem filium Deo conſecrarent. At illi nihilominus pio filii conſilio obſtabant, & alias Mediolanum, alias Papiam ſtudiorum cauſa ablegabant, ut ibi a mente pia deduceretur. Sed tandem omnes parentum conatus ad nihilum reciderunt. Puer ubicumque eſſet, per litteras ſummopere noſtros urgebat, ut, quemadmodum a Deo impetraſſet, ut unicus non eſſet, impetraret ab eis, ut, impedimento, quod unum erat, ſublato, in Societatem adſcriberetur: & per idem tempus pater mortuus eſt. Contra illa lacrymis, materniſque blanditiis filii animum attentare, nuptiis pellicere, honorum illecebris irretire, idemque ut facerent, cognatos & propinquos

quos

quos magnopere rogare inſtitit. Puer omnium
certaminum victor, ad extremum, cum ſatis
pietati feciſſe videretur, ad ſalutis perfugium
relicta matre profugit.

§. IV. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Idem diſ. 5. n. 4. I. SIcut ſcala, per quam aſcenditur in al-
tum, ex variis compoſita, & conſtructa
eſt gradibus; ita fideles redemptionis, & me-
ritorum Chriſti effecti participes, per varios
gradus vocationum, profeſſionum, & ſtatuum
aſcedunt ad cælum.

Anonym. II. Sicut in Comœdia non attenditur, quam
perſonam quis repræſentet, ſed quomodo id
faciat, conſideratur; ita non tam curandum
eſt, ad quem ſtatum quis vocatus ſit, quam,
quomodo vocationi ſatisfaciat.

Idem. III. Sicut in aula Principis omnes ſunt ho-
norabiles, quia omnium finis eſt Principi
ſervire; ita quicumque Deo ſerviunt, honore
digni ſunt, licet in humili ſtatu conſtituti
ſint; quia ſervire Deo, regnare eſt.

§. V. MOTIVA.

Ad vocationem ſedulo inquirendam, & exequendam.

I. QUia ſic honor, & gloria Dei exigit; Nam
ut recte S. Climacus diſcurrit: Si vo-
cante nos terreno Rege, & in ſuum
obſequium nos militare jubente, nihil mora-
remur, neque occaſiones fugiendi quæreremus,
ſed omnibus dimiſſis illi ſumma cum alacritate
pareremus: Attendamus nobis ipſis, caveamuſ-
que diligenter, ne forte Regi Regum, & Do-
mino Dominantium, & Deo Deorum nos vo-
cante ad cæleſtem hunc Ordinem propter no-
ſtram deſidiam, & negligentiam obtemperare
recuſemus, & poſtmodum ante tribunal illud hor-
S. Cypr. rendum inexcuſabiles inveniamur. Sed & S. Cy-
prianus idipſum indicat his verbis: Ipſe de
ſervo tuo exigis ſervitutem, & homo homi-
nem tibi obedire compellis; & cum ſit eadem
vobis ſors naſcendi, conditio una moriendi,
corporum materia conſimilis, animarum ratio
communis, niſi tibi pro arbitrio tuo ſervia-
tur; niſi ad voluntatis obſequium pareatur,
imperioſus, & nimius ſervitutis exactor flagel-
las, verberas, fame, ſiti, frequenter, & car-
cere affligis, & crucias, & non agnoſcis mi-
ſer Dominum Deum tuum, qui ſic exerces in
homine dominatum?

II. *Quia ſalus noſtra a vocatione dependet;*
S. Greg. l. 2. ep. 61. uti S. Greg. ad Mauritium Imperatorem ſcri-
bens, eumque ob edictum, quo militibus in-
greſſum in Religionem interdixit, reprehen-
dens inſinuavit, dum dixit, hanc legem ini-
quam eſſe, quod per eam multis via cælorum
claudatur; quoniam licet multi ſint, qui et-
iam in ſtatu ſæculari bonam vitam ducere
poſſunt, plerique tamen niſi omnia reliquе-
rint, ſalvari nullatenus poſſunt. Licet enim
vocatio ad Religioſum ſtatum ſit conſilium
tantum, atque adeo per ſe ſine peccato exe-
cutioni non mandari queat: multi tamen da-
mnantur ob peccata mortalia, in quibus Deus
eos morituros præviderat, ſi in ſæculari ſtatu
morerentur: ad quod proinde exitium præca-
vendum, illos ad ſtatum Religioſum vocave-
rat. Ut adeo merito timeri poſſit, ne tales il-
la Salvatoris Matth. 15. ſententia comprehen-
dat: *Omnis plantatio, quam non plantavit Pa-
ter meus cæleſtis, eradicabitur.* Et ut Salo-
mon. Sap. 43. dixit: *Spuria vitulamina, ſeu
plantæ adulterinæ, quæ non ſunt in veritate,
ſed mendacio fundatæ, non dabunt radices al-
tas. Etſi in ramis in tempore germinaverint,
infirmiter poſitæ, a vento commovebuntur, &
eradicabuntur* ex loco, in quo ab adultero ſuo
affectu collocati ſeſe excitarunt.

III. *Quia ipſa ratio dictat, nihil æquius* Anonym.
*eſſe, quam ut vocanti Deo promptiſſime, perfe-
ctiſſimeque per omnia pareamus.* Quid enim
conformius eſt, quam ut his, qui perſonam in
comœdia quapiam ſuſtinere vult, circa electio-
nem talis perſonæ totum ſe arbitrio Choragi
committat? Atqui teſte S. Paulo. 1. Corin. 4.
*Spectaculum facti ſumus mundo, Angelis, &
hominibus*; cum ergo Deus, velut ſupremus
hujus comœdiæ Choragus, per infinitam ſuam
ſapientiam optime noverit, quæ cuique per-
ſona ſit maxime conveniens; an non æquiſſi-
mum erit, ut perſonam ab eo deſignatam prom-
ptiſſime accipiamus, perfectiſſimeque repræ-
ſentare ſtudeamus? Quid itidem magis ratio di-
ctat, quam ut ſervus, ſeu mancipium, illud
in domo officium ſuſcipiat, quod eidem a Do-
mino fuerit præſcriptum? An non autem o-
mnes homines ſervi, & mancipia Dei ſumus?
An non omnibus dictum eſt: *Dominum Deum
tuum adorabis, & illi ſoli ſervies?* Quidni
ergo officium, & ſtatum ab eo præſcriptum
libenter amplectamur, & ſtudioſe geramus?
An non ulterius idem lumen noſtrum ratio-
nale dictat, vel maxime decens, imo & ne-
ceſſarium eſſe, ut milites in exercitu non a-
liud munus aut ſtationem ambiant, quam quæ
a Duce fuerint imperata? Atqui teſte Job ca-
pit. 7. *Militia eſt vita hominis ſuper terram*;
cur ergo, ut tanto peritius militemus, victo-
riamque certius obtineamus, non ſtatum, &
ſtationem e Deo, velut ſupremo Archiſtrate-
go aſſignatam, præ aliis nobis convenientem
arbitremur, & æquiſſimo animo teneamus?
Quod ſi denique nos ipſos, velut membra cor-
poris myſtici conſideremus, omnemque influ-
xum a Chriſto (qui jam olim dixit: *Sine me
nihil poteſtis facere*) velut a capite accipere
debere credamus: an non iterum rationis con-
venientiſſimum eſt, ut noſtro, officio contenti,
capiti noſtro perfectiſſime pareamus, & pro
arbitrio non noſtro, ſed ipſius dirigi nos ſina-
mus, ſicque influxus illius, & gratiam conſtan-
ter recipere mereamur.

IV. *Quia certum eſt, ex recta electione ſta-* Idem.
*tus, vocationiſque ſuæ impletione, magna ex
parte dependere lætitiam cordis noſtri, conſcien-
tiæ pacem, profectum in ſpiritu, bonam vitæ
noſtræ directionem, in virtute perſeverantiam,
& ipſam noſtram ſalvationem. Contra vero ex
hujus electionis errore provenire, ut tota vita
noſtra multas patiatur triſtitias, tribulationes*

Digitized by Google

in multis defectibus, & erroribus, cum ingenti damnationis noſtræ periculo. Dic enim mihi, inquit idem Author, an aliquid ſit magis periculoſum, quam quod quis graviſſimum aliquod ſibi onus imponat, non habens vires, & ſufficentia auxilia ad illud portandum? aut quid ſperari poſſit de ingenti aliqua ædificii mole, ſupra levi, & falſo fundamento exſtructi? Quæ igitur prudentia eſt, eum ſtatum amplecti, qui nec viribus, & facultatibus ſuis conveniat, & reſpondeat, ex quo non poſſit aliud ſperari, quam quod ipſum onus a te projicias, corruatque ædificium cum jactura æternæ vitæ? Quamvis enim verum ſit, Deum nulli denegare auxilia neceſſaria ad ſalutem conſequendam, noſtro tamen humano modo loquendi, licet dicere, Deum non teneri vires ſuppeditare ad onus portandum, quod ipſe non impoſuit, nec ſubſidia ad eum ſtatum, ad quem ipſe non vocavit: Qua enim fiducia auxilium petes a Deo ad calamitates, & afflictiones occurrentes in eo ſtatu, quem ut tuam ſequereris voluntatem, contra ipſius divinam elegiſti? aut quomodo habebis animum ab eo petendi, ut eruat te e periculis, in quæ incideris officio, quod ſola tua ambitione, nihil faciens voluntatem divinam, obtinuiſti? jure enim tibi reſpondere poterit, ut pro auxilio recurras ad eum, qui te vocavit, & ut ab anguſtiis, & anxietatibus liberet, qui te in illas conjecit. Ita evenit Iſraelitis, cum de Deo conquererentur dicentes: *Deus meus, cognovimus ſanctum nomen tuum, cur nos deſtruiſti in anguſtiis noſtris?* quibus ipſe per Oſeam reſpondit: *Projecit Iſrael bonum, inimicus perſequetur eum. Ipſi regnaverunt, & non ex me; Principes extiterunt, & non cognovi.* Oſe. 8. 3.

§. VI. MEDIA.

I. *Gratiam divinam invocare, in qua ſe electurus Deo humilem, & ad omnia paratum ſiſtat, atque magna fiducia poſtulet, ne ipſum in negotio tanti momenti, vel a dæmone, vel affectu, aut homine decipi permittat.* Unicum remedium, ſeu refugium oratio eſt, & frequens gemitus ad Deum, ut quid, quando, & quatenus nos facere velit, aſſidue nobis demonſtrare dignetur, ut ait S. Bernardus ſerm. 57. in Cant. Aderit vero Deus optimus, & faciet cum ſervo ſuo ſecundum miſericordiam ſuam, atque docebit juſtificationes ſuas. S. Bern. ſerm. 57. in Cant.

II. *Conſcientiæ puritatem procurare; cum in malevolam animam non intret ſapientia*, Sap. 1. nec fas ſit immundo, ac ſpurco vaſi balſamum pretioſiſſimum divinæ gratiæ committi. Ideo præ omnibus mandata divina accurate ſervanda ſunt. Juveni Evangelico affirmanti ſe præcepta Decalogi ab ineunte ætate obſervaſſe, dixit Chriſtus: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia, & ſequere me.* Matth. c. 19. Hinc allaborandum, ut vocationem inquiſiturus, malos habitus peccatorum (ſi quos forte habet) deponat, & ſibi diſcat imperare. Hi enim mali habitus erunt ſtimuli ad peccandum, & conſuetudinem inducent, alteram prope naturam, quæ ſicut delinquendo roboratur in malo, ita animum ad bonum prorſus enervat, oculum mentis excæcat, ut non videat, multo minus probet, quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Rom. c. 12.

III. *Sancti cujuſdam, vel plurium, maxime Reginæ Sanctorum, & Angeli cuſtodis opem frequenter implorare*, quibus ſuam deliberationem (rem tanti momenti) ſedulo commendet, maxime ſub Sacrificio Miſſæ, poſt Confeſſionem, ſub ſacra Communione, aliiſque temporibus, pro vocatione deliberaturus. Method. p. 9. c. 5. n. 9.

IV. *Pia opera uſurpare*, ut eleemoſynas, ſpontaneas corporis afflictiones per cilicia, flagella, jejunia &c. Pro animabus in flammis purgantibus detentis frequenter divino Numini ſupplicare, atque ita in has eſſe miſericordem, ut & ipſe miſericordiam conſequatur. Ibid. n. 7.

V. *Indifferentiam ad omnem ſtatum procurare*, uti S. Climacus inſinuavit aſſerens: In divina voluntate indaganda neceſſarium eſt, ita nos comparare, ut noſtra omnis voluntas ceſſet, ac in neutram partem magis vergat. Nam cum ea ab omni proprio affectu purgata, & nudata fuerit, apta erit ad Dei inſtinctum percipiendum. S. Climac. grad. 26. Ad hanc indifferentiam plurimum facit S. Patris Ignatii in libello Exercitiorum præludium ad electionem faciendam, in quo hæc habet: Ad bene quidpiam eligendum noſtræ ſunt partes, ut oculo puro, ac ſimplici ſpectemus, quorſum fuerimus creati; nimirum ad laudem, & gloriam Dei, & ſalutem noſtram. Qua propter ſunt eligenda ea tantum, quæ conducunt ad hunc finem, cum ubique fini medium, non medio finis debeat ſubordinari. Unde errant, qui uxorem ducere primitus, aut Eccleſiaſticum munus, ſeu beneficium adipiſci ſtatuunt; atque ita demum Deo poſtea inſervire, utentes præpoſtere fine, ac medio, nec ad Deum tendentes recta, ſed oblique ipſum ad perverſa ſua vota pertrahere conantes. Atqui e contrario plane agendum eſt: propoſito primum Divino cultu, tamquam fine noſtro, & electo deinceps conjugio, vel Sacerdotio, cæteriſque rebus omnibus, quatenus expedit, ad præfixum finem ordinatis. Idcirco nihil movere nos debet, ad utendum mediis quibuſvis, aut ſuperſedendum, niſi habita in primis tam divinæ laudis, quam noſtræ ſalutis certa ratione.

VI. *Peritum directorem eligere*, qui diſcretione polleat, puram Dei gloriam ſpectet, ardens amore ſancto, & gravitate morum ornatus. Conſultiſſimum vero eſt, ut ſit ipſe, qui deliberanti eſt a Confeſſionibus, & cui conſcientia hujus eſt perſpecta: poterit enim melius, & fidentius dirigere, amovere obſtacula, præſcribere media magis congrua, in pio propoſito firmare. His uſi ſunt BB. Aloyſius, & Stanislaus Koſtka, ut eorum vitæ referunt. Cauſam adhibendi affert Sanctus Laurentius Juſtinianus his verbis: Vocati ad Mundi contemptum, & ad obedientiæ glorioſum conflictum, diſcernendorum ſpirituum regulam nequaquam contemnant, verum neque ipſi eamdem ſe habere confidant. Rara utique virtus, & pauciſſimis collata, illis videlicet, ut arbitror, qui ſunt corde humiles, mente puri, atque tentationibus variis diutiſſi- S. Laur. Juſt. l. de obed. c. 26.

me

Digitized by Google

me probati; Donum quippe Dei eſt, & a S. prorogatum Spiritu, non minus ad illorum, quam ad ipſorum recipientium utilitatem. In rebus igitur arduis, præſertim in renunciatione ſæculi, & in arripienda inſtitutione novæ vitæ, nullus ſibi in re propria credat: ſed eorum acquieſcat conſilio, qui diſcretione pollent, & proximorum dilectione flammeſcunt, atque morum ſanctitate clareſcunt. Hæc docuit S. Joannes Climacus grad. 25. ſimilitudine navis, neceſſitatem hujus cum Confeſſario conſultationis explicans: Sicut navis perito gubernante inſtructa facile ad portum pervenit; ſic anima, quæ paſtorem bonum delegerit, licet per ſe rudis ſit, facile verum cæleſtis gloriæ portum aſſequitur; at contra ſicut qui ductore caret, etiamſi ſapiens ſit, ſæpe tamen errat in via: ſic, qui ſuam voluntatem, ac judicium in hac vita ſpirituali ſequi decernit, licet omnem ſapientiam obtineret ſolus, facile tamen in animæ exilium ruet. Hinc nullo modo amici carnales, aut propinqui in conſilium quoad hoc negotium adhibendi; nam ſicut ille, qui vult ædificare, aut ex aliquo morbo decumbit, non aliquem nautam, aut ſutorem vocat, ſed architectum hic, ille medicum, & uterque quidem peritum, & optimum; ita in hoc tanto opere, quo ædificanda eſt illa turris Evangelica, & domus ſpiritualis, quæ nimirum ſtet firma adverſus ventos, grandines, torrentes, ac flumina, an eorum judicium requiramus, qui vel nullam in his rebus habent notitiam, experientiam, peritiam, atque judicium? vel id ipſum ob varios, vanos, & ſæpe impios affectus perverſum, everſum? Quid ſtultius, quam ſi vel terra, vel mari iter ſis facturus, eum ducem eligere, qui numquam vita omni ſua iter illud confecit? Maxime, cum habeas plurimos, qui nihil aliud tota vita ſua egerunt.
S. Greg. ep. 31. l. 1. Hinc S. Gregorius Venantio amico ſuo conſulenti ſcribens: De cauſa vitæ, inquit, conſilium a fautoribus mortis quæris, qui dum non te, ſed res tuas diligunt, nulla tibi, niſi quæ ad tempus placent, loquuntur; ſi conſiliarium quæris, me ipſum accede, nullus enim tibi poteſt eſſe conſiliarius fidelior, quam qui non res tuas, ſed te diligit. Iſtis, qui hac in re hujuſmodi homines conſulunt, evenit, quod Chriſtus Dominus dixit Matth. 15. *Si cæcus cæco ducatum præſtat, ambo in foveam cadunt*, nempe deceptionis in hoc mundo, & poſtea in ipſum infernum; cæci enim ſunt, quorum animæ oculos excæcat amor, nec patitur eos aliud videre, quam quod eſt carni, & ſanguini plauſibile.

§. VII. ASCETICA.

I. **H***Oc in genere præcipue bene inſtructum eſſe oportet Aſcetam, ne, ſi cæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadant. Itaque*

II. *Primo noſſe debet, & bene etiam electuro proponere fundamenta ad vocationem ſpectantia, quæ fere ſequentia aſſignantur a Doctoribus.*

Primum eſt, Omnis creatura ab ipſo naturæ impetu ad bonum ſuum appetendum, & quærendum inclinatur; ideo ex ipſa hac inclinatione Philoſophi bonum definiunt, dicuntque bonum eſſe, quod omnia appetunt.

Secundum eſt: Bonum cujuſque rei nihil aliud eſt, quam finis, ad quem creata eſt, poſſeſſio; uti præclare indicavit Seneca epiſt. 76. dum dixit: Id cuique optimum eſt, cui naſcitur, quo cenſetur. Navis bona dicitur, non quæ pretioſis coloribus picta eſt, nec cui argenteum, & aureum roſtrum eſt, nec cujus tutela ebore cælata eſt, nec quæ fiſcis, & opibus regiis preſſa eſt, ſed ſtabilis, & firma, & juncturi aquam excludentibus ſpiſſa, ad ferendum maris incurſum ſolida, gubernaculo parens velox, & conſentiens vento. Gladium bonum dices, non cui deauratus eſt baltheus, nec cui vagina gemmis diſtinguitur, ſed cui ad ſcandum ſubtilis acies, & mucro munimentum omnes rupturus.

Tertium fundamentum eſt: Finis hominis ſecundum eſſe naturale ſpectati, eſt, juxta rectæ rationis præſcriptum vivere, uti iterum Seneca loc. cit. indicavit dicens: In homine optimum quid eſt? Ratio; hac antecedit animalia, Deos ſequitur. Ratio ergo perfecta proprium hominis bonum eſt, cætera illi cum animalibus, ſatiſque communia ſunt.

Quartum eſt: Finis hominis ſecundum ſtatum elevationis ſpectati, eſt, Deum amare, & per hunc amorem in hac vita ipſum inchoative, in altera vero perfecte poſſidere. Ita Sanctus Auguſtinus in Confeſſ. indicavit, dum dixit: Feciſti nos, Domine, ad te, & inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te. Et clarius in Pſalm. 102. dum ait: Bonum tuum quære, o anima, eſt enim bonum aliud alteri; & omnes creaturæ habent bonum quoddam ſuum. Quære tuum bonum, id eſt, ſummum bonum. Quid ergo deeſt, cui ſummum bonum eſt? Sunt, & inferiora bona, quæ aliis, & aliis bona ſunt. Pecori quid bonum eſt, niſi implere ventrem, carere indigentia, dormire, geſtire, vivere ſanum eſſe, generare? Tale tu bonum quæris, cohæres Chriſti? Quid gaudes, quia ſocius es pecoris? Erige ſpem tuam ad Deum, bonum bonorum omnium.

Quintum: Amare, eſt idem velle, & nolle cum altero; per hanc quippe voluntatem homo moraliter Deo velut ſummo bono unitur, eumque, prout poteſt, poſſidet. Hinc recte nonnemo dixit: Eadem velle, & nolle vera amicitia eſt. Et ipſe Chriſtus Joan. 15. *Vos amici mei eſtis, ſi feceritis, quæ ego præcipio vobis.*

Sextum: Vult Deus, ut faciamus bonum; & non vult, ut faciamus peccatum; atque adeo in his duobus capitibus tota perfectio hominis conſiſtit, uti S. David Pſal. 33. indicavit dicens: *Quis eſt homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos? Declina a malo, & fac bonum.* Et confirmavit Salomon Eccl. 12. *Deum time* (per peccatum ſcilicet offendere) *& mandata ejus obſerva; hoc eſt enim omnis homo.*

Septimum: In ſpecie vult Deus, ut quiſque opera ſtatus, & vocationi ſuæ convenientia faciat. Eſt autem ſtatus nihil aliud, quam certa quædam vivendi ratio, in corpore Eccleſiæ myſtico ſuſcipi peragique ſolita: ſicut enim ad con-

conſervationem gubernationemque corporis humani oportebat diverſa membra eumdem quidem finem, non tamen perinde etiam eumdem uſum habentia conſtitui; ita in corpore quoque Eccleſiæ myſtico conveniebat, ut varii ſtatus conſtituerentur, & quidam quidem, Ad Epheſ. 4. ut S. Paulus ait, *eſſent Apoſtoli, alii Prophetæ, Evangeliſtæ, Doctores, Paſtores; alii alia officia ſuſtinerent in conſummationem Sanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem, & perfectionem corporis myſtici*. Hinc tanta officiorum varietas reperitur inter homines, ut omnes aliquod ſuæ capacitati, & facultati accommodatum invenire poſſent, in quo ſalutem, & perfectionem conſequi queant, ſi velint. Omnes autem hos ſtatus dirigit, movetque unus Chriſti Spiritus, qui eos charitate connectit, & ad propria cujuſque ſtatus officia conformiter movet, ſicut una eademque anima movet diverſa corporis membra.

Octavum: *Quemadmodum in ordinata aliqua communitate, vel Republica, officia non a quolibet pro libitu aſſumuntur, ſed a ſupremo moderatore diſtribuuntur; ita in ipſa quoque hominum diverſorum communitate officium, & ſtatum, quem quiſque tenere debet, non pro arbitrio proprio, ſed Deo velut ſupremo mundi Gubernator, aſſignari convenit*; uti ſat clare 1. Cor. 12. iterum S. Paulus indicavit, dicens: *Diviſiones vero gratiarum ſunt, idem autem Spiritus. Et Diviſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus. Et Diviſiones operationum ſunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus, dividens ſingulis, prout vult.*

Nonum: *Sicut autem ſupremus Gubernator, qui officia diſtribuit, etiam ſumptus, & media confert, ad illa rite adminiſtranda; ita multo magis Deus illis, quos ad certum ſtatum, ſeu vitæ genus vocavit, neceſſaria auxilia ſubminiſtrat, ad ſtatum talem cum debita perfectione, & ſatisfactione ſuſtinendum*; uti ſat clare Philip. c. 2. iterum S. Paulus Philippenſibus indicavit, dum dixit: *Cum metu, & tremore ſalutem veſtram* 2. Cor. 15. *operamini; Deus eſt enim, qui operatur in vobis, & velle & perficere pro bona voluntate.* Unde & alibi fatetur: *Abundantius illis omnibus laboravi; non ego autem, ſed gratia Dei mecum.*

Decimum eſt: *Non modo non impoſſibile, ſed potius e contrario facile admodum eſſe, cognoſcere vocationem*; uti colligitur ex ardentiſſimo illo deſiderio, quo *Deus*, teſte S. Paulo, 1. Tim. 2. 1. *Omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*; uti ex incarnatione Chriſti, & adventu in mundum, qui, ut ipſe faſſus eſt, ideo contigit, ut *homines vitam habeant*, colligitur. Ex quibus teſtimoniis ſic Joan. c. 10. argumentari licet: Qui vult finem, vult etiam media ad illum finem conſequendum neceſſaria: atqui ad ſalutem noſtram medium vel maxime neceſſarium eſt, ut quiſque vocationem ſuam rite intelligat, ut in priori parte oſtenſum eſt; ergo dubitandum non eſt, quod Deus, ſicut ſalutem noſtram ardentiſſime, deſiderat, ita & paratiſſimus quoque ſit ad voluntatem ſuam circa ſtatus electionem manifeſtandam; ut merito cum S. Davide excla- Pſal. 4. mare poſſumus; *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui: dediſti lætitiam in corde meo*, illam ſcilicet, quæ ex cognitione voluntatis tuæ oritur. Hoc ipſum videtur Salomon ſe- Prov. 8. quentibus verbis indicare voluiſſe: *Numquid non ſapientia clamitat, & prudentia dat vocem ſuam? In ſummis, excelſiſque verticibus, ſupra viam, in mediis ſemitis ſtans, juxta portas civitatis in ipſis foribus loquitur, dicens: O viri ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum: Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum. Beati, qui cuſtodiunt vias meas.* Clariſſime vero S. Bernardus id ipſum indicavit, S. Bern. ſ. ad Cler. c. 2. dum dixit: Nec enim laborandum eſt, ut ad vocis hujus perveniatur auditum. Labor eſt potius aures obturare, ne audias. Nimirum vox iſta ſe offert, ipſa ſe ingerit, nec ceſſat pulſare ad oſtia ſingulorum. Eſt enim non tantum vox virtutis, ſed & radius lucis, annuncians hominibus peccata eorum, & illuminans aſcondita tenebrarum. Quæ ſententia (inquit P. Hieronymus Platus) illam quoque Plat. l. 3. de Stat. relig. c. 16. rationem habet certam, & evidentem, quod, cum Deus ideo nos vocet, ut ad ſe accedamus, fruſtra vocaret, niſi ita vocaret, ut a nobis percipi poſſit. Quis enim herus ſervo aliquid imperans quod eum exequi velit, non ita imperat, ut ipſe intelligat? Magiſtri autem cum id ſpectent, ut diſcipulos erudiant, non ſolum ea afferant oportet, quæ ab illis capiantur, ſed ad illorum quoque intelligentiam adbuc ſatis tenuem ſeſe accommodent, eaque, ſi opus ſit, ſæpius iterent, & involuta explicent: quod niſi faciant, vitio ipſis datur, quod quidem vitium non cadit in Deum. Neque dicas, ſi de ſalute tua tantopere ſolicitus eſt Deus, cur non clarius nobis manifeſtat per ſe ipſum ſuam voluntatem, ut tanto certiores, & ſecuriores de vocatione noſtra eſſemus? Nam hoc ipſum ob commodum noſtrum non fecit, ſcilicet ut occaſionem exercendæ fidei, obedientiæ, humilitatis, aliarumque virtutum haberemus, ſicut ob eamdem cauſam articulos fidei non per ſe ipſum, ſed per alios, revelare, & ſola fide credi voluit. Unde quilibet ſibi illud Salomonis monitum applicare Sap. c. 1. debet: *Sentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate quærite illum; quoniam invenitur ab his, qui non tentant illum; apparet autem eis, qui fidem habent in illum.*

III. *Noſſe debet, quomodo vocatio voluntatis cognoſci queat* nimirum ex ſequentibus indiciis. 1. *Si ab ipſa pueritia diu, & conſtanter ſentiatur, potiſſimum dum oratur, & cum Deo agitur.* 2. *Si quis ita conſtitutus ſit, ut niſi putaretur a Deo venire talis impulſus, eidem nullo modo obſequi vellet.* 3. *Si ſemper ab eo ad bonum moveatur, nihilque niſi animæ ſalutem, & gloriam Dei ſpectet.* 4. *Si in illius ſtatus, ad quem impelli ſe ſentit, conſideratione ante oculos Domini, non item in alterius, conquieſcat.* 5. *Si, dum ad talem ſtatum ſuſcipiendum ſe offerat, ſerenum & tranquillum ſe eſſe, & bona ſpe repleri; dum vero ſe ab eo avertit, & alio applicat, male affici, nec ſibi ſatisfacere advertit.* 6. *Si ſentiat, ſibi quaſi vires promitti ad conſtantiam, & ſervandum probitatis tenorem; e contrario vero difficultates, & impugnationes diaboli non horrere.* 7. *Si rationibus, & exemplis alio fe-*

ren-

Digitized by Google

ventibus non multum ſe affici, & quidquid alii faciant etiam amici, præſtare tamen in ſuo ſentiat. Hujuſmodi voluntatis affectionibus, niſi lumen intellectus valde repugnet, & manifeſtæ rationes pro meliori, & convenientiori ſtatu occurrant, merito quis obſequi poteſt, maxime ſi ad Religioſum ſtatum inclinetur; nam, ut recte aliqui advertunt: Si ad ſæcularem ſtatum quis impellatur, non tam facile iis eſt aſſentiendum, cum inordinatus ſui amor, & vitæ liberioris ſtudium hic magis ſe inſinuent, & animum in tranſverſum agant; unde ulteriori ipſius etiam intellectus examine opus erit.

IV. *Noſſe debet, quomodo vocatio intellectus indagari, & cognoſci queat*; nimirum ſi ſequentes induſtriæ adhibeantur: Primo ſuadendum, *ut certa quodam die, quo quis deliberationem inſtituere decrevit, Confeſſionis, & Communis Sacramenta devote ad hunc finem obeantur, & hoc negotium Chriſto hoſpiti illis Sancti Apoſtoli verbis*: Domine, quid me vis facere? *ſedulo commendetur*. Secundo, *ut quoniam Deus, dum ad cor loqui animæ decrevit, eam in ſolitudinem ducere*, teſte Oſea c. 2. *conſuevit, deliberaturus a turbis, & arbitris remotum in locum ſe conferat, & invocato Spiritus Sancti auxilio, & SS. Patronorum pro hoc fine electorum Patrocinio, ipſam deliberationem ſequenti fere modo aggrediatur* Tertio, *cum tres præcipue ſint ſtatus, de quibus deliberari poteſt, an ſint ſuſcipiendi, nempe Matrimonii, Celibatus, & Religionis; quivis ſeparatim ante oculos ſtatuendus, & de ſequentibus capitibus diſcutiendus eſt*. 1. An ſpecialis in animo inclinatio ad illum ſentiatur. 2. Quæ commoda aut incommoda contineat ad finem ultimum certius & facilius obtinendum. 3. An corporis animique talenta melius & perfectius in eo impendi queant. 4. An eumdem alteri, quem æque, ac me ipſum noſſem, & diligerem, ſuaſurus eſſem, ſi meam hoc in negotio ſententiam, conſiliumque requireret. 5. An hunc ipſum ſtatum elegiſſe me vellem, quando moriendum mihi, & ſevera coram tremendo Judice ratio reddenda fuerit. 6. An plures pro eo, quam pro alio ſuſcipiendo rationes militent; his enim accurate, & prudenter diſcuſſis, electio tandem juxta modum, qui indicabitur, erit facienda.

V. *Noſſe debet, & deliberaturo proponere commoda, & incommoda variora ſtatuum, quæ quidem ſequentia fere aſſignantur*.

I. Pro Matrimoniali ſtatu.

Incommoda.

Hæc in genere S. Paulus 1. Corinth. 7. indicavit, dum dixit: *Si nupſeris virgo, non peccavit; tribulationem tamen carnis habebunt hujuſmodi*. In ſpecie vero Chriſtus in nuptiis Canæ Galilææ inſinuavit, dum ſex hydrias aqua plenas, ſibi afferri juſſit; cum enim per aquas in Sacra Scriptura frequenter tribulationes intelligantur, ut cum Cantic. ultim. dicitur: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem*: per hydrias has Chriſtus *ſex ſpecies tribulationum in ſtatu maritali* occurrentium voluit indicare, quarum:

Prima eſt tribulationum ex ipſa conjuge orientium, qui, cum frequenter ingenio, ac indole moribuſque ſint diſcordes, hoc ipſo in gravia diſſenſionum, odiorum, & contentionum incommoda eos incidere neceſſe eſt.

Secunda eſt tribulationum ex liberis proficiſcentium; dum ſæpe nulli, licet maxime optentur, haberi poſſunt: ſæpe nimis multi contra voluntatem acquiruntur: ſæpe citius, quam gratum ſit, eripiuntur: &, quod caput eſt, corrupta indole moribuſque, & ipſa ſuſtentationis educationiſque cura, ac ſollicitudo innumera faſtidia, ac moleſtias creant.

Tertia ſpecies eſt tribulationum ex domeſticis ſervis occurrentium; qui, cum frequenter inobedientes admodum, infidi, & immorigeri negligenteſque ſint, tanto graviores diſplicentias, & indignationes creare ſolent, quanto majora ex talibus eorum negligentiis, moribuſque damna timentur.

Quarta ſpecies eſt tribulationum ex conſanguineis oriri ſolitarum; qui hoc ipſo, quod arctius nobis conjuncti ſunt, tanto frequentior nobis triſtitiarum, & dolorum cauſa exiſtunt, quanto pluribus variarum miſeriarum, atque ipſius etiam mortis periculis, caſibuſque ſunt ſubjecti, quos omnes ſicut ad nos quoque pertinere judicamus; ita non aliter quoque, ac noſtros, ejuſmodi caſus dolemus.

Quinta ſpecies eſt tribulationum a vicinis, ſeu concivibus, vel aliis, quibuſcum agendum eſt, aut quibus ſubeſſe debemus, creari ſolitarum, quæ etiam tanto graviores, & frequentiores ſunt, quanto plures ſunt, qui vel invidere nobis bona noſtra, vel ſubtrahere, vel minuere, vel, ſi ſuperiores ſunt, dure tractare conjuges, aut opprimere poſſunt.

Sexta ſpecies eſt tribulationum a propria cujuſque perſona proficiſcentium; quas Thomas Kempenſ. indicavit, dum dixit: Interdum relinqueris a Deo; interdum a proximo exercitaberis, &, quod amplius eſt, ſæpe tibimetipſi gravis: propter faſtidia ſcilicet, impatientias, & triſtitias, quæ ex oneribus, & curis ſuſtentandæ, gubernandæ, & conſervandæ domus, & rerum temporalium oriuntur. *Thom. Kempſ. l. 1. c. 12. n. 4.*

Commoda.

Etiam hæc videntur a Chriſto indicata in dictis Canæ Galilææ nuptiis, dum aquam in vinum convertit, ut oſtenderet, ſi nuptiæ præſente ſe, ſeu ex legitima vocatione, & fine celebrentur, tribulationes matrimonii in non leves conſolationes converſum iri.

In primis enim *non levis eſt conſolatio, numerum hominum augere*, & per hoc Dei gloriam, Eccleſiæ, tam Eccleſiaſticæ, quam civilis incrementum, & bonum procurare. *Nec minor ſecundo conſolatio eſt, ſi liberis vita non tantum temporalis, ſed etiam æterna, eaque feliciſſima procuretur*: quo forſan alluſit Chriſtus, dum dixit: *Mulier cum parit, triſtitiam habet, quia venit hora ejus; cum autem peperit puerum, jam non meminit preſſuræ, quia natus eſt homo in mundum. Tertio, magna quoque conſolatio cenſenda eſt, quod onera, & miſeriæ hujus vitæ facilius per mutuum amorem,* *Jo. c. 16.*

Digitized by Google

& concordiam ſupportentur; ſicut enim, ſi duo boves eidem jugo ſubdantur, levius laborem (Eccl.c.40.) tolerant; ita jugum grave, quod teſte Siracide creatum eſt ſuper filios Adæ, facilius portabunt conjuges, ſi vices ſuas jugo tali annexi conjungant. Quod alibi quoque confirmans Salomon, *Væ ſoli!* inquit: *melius eſt eſſe duos ſimul, quam unum; habent enim emolumentum ſocietatis ſuæ; ſi unus ceciderit, ab altero ful-* (Eccl.c.4.) *cietur*. Et ſi quiſpiam prævalebit contra unum, duo reſiſtunt ei. *Quarto, ex ipſis etiam conſanguineis non exigua hauritur conſolatio, ob auxilium, & ſolatium, quod in variis neceſſitatibus præſtant, propter vinculum neceſſitudinis, quod ad mutuum auxilium ferendum adſtringuntur*. Unde iterum Salomon dixit: (Prov.c.18.) *Frater, qui adjuvatur a fratre, quaſi civitas firma erit. Quinto, conſolatio magna ex ipſo etiam Sacramento, quod conjuges ſuſcipiunt, oritur*; ſi enim cuipiam grave onus ferenti non modicum crearet ſolatium, qui medium offerret ad vires roborandas idoneum; quidni magna quoque conſolatio oriatur conjugibus ex Sacramento matrimonii, quod ſpecialiter inſtitutum eſt ad gratiam pro oneribus matrimonii levius ferendis largiendam. *Sexto* denique, *non minima conſolatio eſt, quod ipſa etiam res familiaris per concordem cohabitationem non modice augeatur*; cum, juxta commune axioma, Concordia res parvæ creſcant, diſcordia maximæ dilabantur.

II. Pro Cœlibatu.

Incommoda.

Primum eſt, quod oneribus, & curis temporalibus non modice gravitet hic ſtatus. Secundum, quod gravibus periculis incontinentiæ ſit ſubjectus. Tertium, quod in adverſis caſibus fido auxilio plerumque deſtituatur, juxta illud Salomonis: *Væ ſoli, quoniam, ſi ceciderit, non habet ſublevantem ſe. Quartum, quod frequentibus ſuſpicionibus, oblocutionibus, & detractionibus ſit obnoxius, maxime diverſi ſexus cohabitant*.

Commoda.

Primo, *Libertas a moleſtiis, & curis, quæ ex conjugum cohabitatione, & liberis oriuntur*. Secundo, *meritis, & gloriæ augmentum ex caſtitate ſervata, aliiſque mediis ad majorem perfectionem conducentibus*. Tertio, *occaſio frequentior orationi aliiſque exercitiis ſpiritualibus vacandi*, juxta illud S. Pauli: (1.Cor.c.7.) *Qui ſine uxore eſt, ſolicitus eſt, quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo*. Quarto, *facilior ſupportatio adverſitatum, & victoria tentationum ob majus auxilium ſtatui a Deo, utpote cui gratior, conferri ſolitorum*.

III. Pro Sacerdotio.

Commoda.

Occaſio divinæ gloriæ, ſalutis propriæ, & alienæ perfectius promovendæ, per ſacrificium Miſſæ, Horas Canonicas, Sacramentorum adminiſtrationem, verbi divini prædicationem, inſtructionem parvulorum, infirmorum, & moribundorum conſolationem. *Secundo, exemptio a poteſtate ſæculari, & oneribus, quibus ſæculares premuntur. Tertio, auxilium, & conſanguineis, & pauperibus, per pias largitiones, & eleemoſynas præſtandum*.

Incommoda.

Primo, pericula otii, tentationum, vitiorum, ſalutis. Secundo, libertas pernicioſa, & plurimorum malum ferax. Tertio, cura moleſta œconomiæ, & familiæ, & conſanguineorum vexatio, ac murmuratio. Quarto, gravis ratio Deo pro tot animabus reddenda.

IV. Pro ſtatu religioſo in genere.

Commoda.

Vivitur jucundius ante mortem, propter carentiam ſolicitudinis de rebus ad corporis ſuſtentationem neceſſariis: propter majorem quietem, & guſtum in cibo, & ſomno capiendo, aliiſque corporis delectationibus: propter ſecuritatem conſcientiæ, quia, ut S. Bernardus recte notavit: Religioſus vivit purius, cadit rarius, ſurgit velocius; incedit cautius, & irroratur, & roboratur frequentius, & validius per divinas conſolationes, & illuſtrationes: denique propter paternam curam Superiorum, & Fratrum auxilium. *Vivitur* quoque *ſecundo jucundius in morte*; tum propter vitam æternam promiſſam; tum propter vitam ſanctius tranſactam; tum propter Sanctorum Patronorum ferventius cultorum, & ſibi conciliatorum, aſſiſtentiam; tum propter fratrum, precibus ſuis contra tentationes defendentium, auxilium. Unde merito S. Bernardus dixit: (S.Ber. e. 7.ad mil.) O vita ſecura, ubi mors abſque formidine expectatur; imo, & exportatur cum dulcedine, & excipitur cum devotione. *Vivitur tertio etiam jucundius poſt mortem*; tum quia purgatur citius ob ſatisfactionem præteritam propriam, & alienam per indulgentias, & commilitonum ſacrificia, & ſuffragia; & remuneratur copioſius; tum propter centuplum a Chriſto promiſſum; tum quia, ut S. Gregorius recte (S. Greg. l. 7. mor. c. 17.) notavit, animam ſuam juſti in vano non accipiunt, quia intentione continua ad ejus utilitatem referunt, quidquid corporaliter operantur, quatenus, & tranſeunte opere, operis cauſa non tranſeat, quæ vitæ præmia poſt mortem parat.

Incommoda.

Per incommoda hæc, non intelliguntur talia onera, quæ Religioſo per ſe damnum afferunt (nam ut ſic immerito illis nomen incommodi tribueretur) cum potius grandia commoda dicenda ſint, utpote non minima perfectionis aſſequendæ ſubſidia, ſed quæ non modicam difficultatem continent, atque adeo non facile ab alio aſſumenda ſunt, niſi ab eo, qui legitime ad talem ſtatum vocatum ſe ſentit, ideoque ob gratiam vocationis ſe parem iis portandis futurum confidere poteſt, qualia ſunt, *Primo, tria vota eſſentialia, paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ. Secundo, ſtabilitas loci*, quæ ſive propter locum ipſum ſolitarium, ſive propter ſtabilem Superiorem,

cum-

Digitized by Google

cumque durum, & rigidum, ſive propter imperfectos, & ingratos Fratres, non modice gravitatem ſtatus Religioſi auget. *Tertio, opera pœnitentiæ*, puta flagellationis, cilicii, jejunii, nuditatis, & ſimilium, ex voto, vel conſuetudine obeunda. *Quarto, Chori, & aliarum orationum prolixa frequentatio. Quinto, miniſteria varia, periculoſa, & difficilia, ad nutum Superiorum ſuſcipienda. Sexto, victus, veſtitus, & habitatio quandoque vilis, & tennis, & carentia quaſi perpetua corporalium delectationum*: quæ omnia bene perpendenda ſunt prius, quam quis Religioſum ſtatum ſuſcipiat; hi enim ſunt ſumptus illi, quos Chriſtus inquiri voluit ab eo, qui turrim Evangelicæ perfectionis ædificare decrevit.

§. VIII. Pro Religioſo ſtatu in ſpecie.

Commoda.

Religionum non Mendicantium, ut Canonicorum S. Auguſtini, S. Benedicti, S. Bernardi, S. Norberti. 1. *Occaſio commodiſſima ſerviendi Deo*. 2. *Cura, & vigilantia Superiorum*. 3. *Vota tria Religioſa, & regulæ ſalutares*. 4. *Abſentia periculorum, & occaſionum peccandi*. 5. *Uſus frequentiſſimus SS. Sacramentorum*. 6. *Exempla ſancta Religioſorum confratrum &c.* 7. *Lectio pia, & quotidiana meditatio*. 8. *Adhortationes piæ, Examina conſcientiæ*. 9. *Inſtructiones Patrum ſpiritualium. Horum cura paterna*. 10. *Devotio in choro &c. & extra illum*. 11. *Uſus operum pœnitentiæ, & aliarum virtutum*.

Incommoda.

In iis votum ſtabilitatis ſæpe grave, maxime ſub uno eoque dum vivit perpetuo Prælato, ſi Religioſo minus ſit gratus, vel benevolus. Hoc ipſo aggravatur, *Primo ex convictu apud confratres*, ſi mores eorumdem non arrideant, vel quædam orta ſit alienatio animorum ex quacumque cauſa. *Secundo, cum vivendum ſit per totam vitam in eodem loco*, qui ſubinde nec ad guſtum, nec ad valetudinem eſt. *Tertio, eadem ſemper ſunt miniſteria, occupationes &c. Quarto, ſolitudo quoque votum hoc gravius reddit*, ſi ſit Cœnobium in locis infrequentibus, minus celebribus pagis &c. *Quinto, perpetuitas Superiorum*, quæ ſubinde imperium acerbum, & deſpoticum reddit &c. *Sexto, paupertas*, interdum videtur in leges charitatis, & prudentiæ impingere &c. *Septimo, frequens eſt Parœciarum adminiſtratio, cum cura animarum, quam plerique ſoli in pagis obeunt*. His itaque incumbunt omnia onera, & incommoda Parochorum; nec deſunt pericula propter fœminas, & alia. *Octavo, Chorus. Sæpe nulla, vel non adeo magna ſtudiorum occaſio, aut horum uſus. Nono, Miniſtrorum ſæcularium licentia*, qui non raro ſibi indulgent liberius, & devorant panem filiorum Dei. *Decimo, viſitatio cœnobiorum ſæpe per perſonas non ſui Ordinis, & ſæculares &c.*

§. IX. Commoda Religionum Mendicantium ut PP. Franciſcanorum, Capuccinorum, Carmelitarum, Dominicanorum, Societatis Jeſu, & ſimilium.

PRæter ea, quæ omnibus Religionibus ſunt communia. 1. *Major occaſio ſerviendi proximo*. 2. *Mutatio Superiorum, Miniſteriorum, domiciliorum*. 3. *Facilior ad mediatos Superiores recurſus*. 4. *Major ſubordinatio, & dependentia ſubditorum a Superioribus*. 5. *Major fidelium in has religiones favor, commiſeratio*. 6. *Pro defunctis plura ſuffragia*.

Incommoda.

1. *Apud quoſdam Chorus*. 2. *Statæ pœnitentiæ*, jejunia, vigiliæ, &c. In quibuſdam veſtis auſteritas, nuditas pedum, & aliæ aſperitates. 3. *Item vivere mendicato, & ſtipem colligere ſæpe ſolum, & ſine aliquo ſocio, non ſine periculo animæ, & magnis corporis incommodis*. Ipſa mendicatio libertatem agendi cum hominibus, & eos corrigendi, adimit. 4. *Subinde minor ſubordinatio erga Superiores immediatos atque obedientia, quæ exemptis maxime prodeſſe non poteſt*. 5. *Mutatio locorum, miniſteriorum valde ingrata*. 6. *Studium litterarum, ſubinde intenſum*. 7. *Probationes in virtute diuturnæ & prolixæ &c.*

VI. *Noſſe debet, & docere, & quid poſt electionem factam obſervari debeat a deliberante*; nimirum ſequentia: 1. *Gratias Deo humiliter agat*, eique frequentiſſime ſupplicet, ut cujus rei lumen gratiſſimum miſericordiſſime conceſſit, & amorem Religionis eſt largitus, illius quoque tum ſuſcipiendi opportunitatem, tum ad felicem exitum hujus ſancti negotii perducendi facultatem, & gratiam impertiatur. 2. *Suum Confeſſarium frequenter conſulat*, & ei, ſi quid occurrit, fideliter, & filiali affectu manifeſtet, atque ſequatur directionem. Ejuſdem utatur opera apud Superiores illius Religionis, quam elegit. 3. *Valde neceſſe erit, ut eligens paulatim comparet ſe ad illum ſtatum, quem decrevit inire*.

Unde *primo*, inveſtiget, ac cognoſcat ſpiritualia ſui propoſiti impedimenta, eaque removeat. *Secundo*, præparet animam ad Dei ſervitium per accommodationes ſuarum virium ad exercitationes illius Religionis, quam elegit. Itaque abjiciat gaudia, & oblectamenta, quæ in Religione ſacra locum non habent, ut ſunt comeſſationes, ſaltationes, luſus &c. Similiter excutiat licentias in uſu proprii arbitrii, prolixis, ac lubricis confabulationibus, ſingularitatibus locorum, veſtium &c. Deinde aſſuefaciat corpus illis, quæ ſunt ei Religioni uſitata, ut opera pœnitentiæ, labor ſtudiorum, oratio prolixior, lectio ſpiritualis, frequens Sacramentorum uſus, totum pendere ex arbitrio majorum. Quantum enim in his veluti rudimentis profecerit, tantum emolumenti, & facilitatis in Ordine experietur. 4. *Caveat omnimodo, ne abreptus errore vulgi, titulo valedictionis plus ſibi indulgeat, & malignis cupiditatibus pabulum, & libertatem concedat*. Sentient profecto in Ordine maximas dein difficultates, multa, (& utr-

Digitized by Google

utinam ! non levia peccata committet ; ſæpius poſtea a recurrentibus antiquis ſpeciebus infeſtabitur, & periculum erit, ne ſuccumbat, vel in deſperationem ruat &c. Quod vero peſſimum erit, majorem ſui tyrocinii partem in perturbationibus, erroribus, & forſan Dei offeoſione tranſiget, vix cuiquam tolerabilis. Certe ad hunc valedictionum ſcopulum non pauci naufragi perierunt. Declinavit eum Bernardus Mentonius, qui vocanti Deo ad Religionem cum Samuele reſpondit : *Ecce ego* ; i-
1.Reg.3.1. nitio memorabili conatu vidiſſes omnia in melius commutari, ab ipſo Sacramenta, orationem, ſancta opera ſolito frequentius iterari, cum ab hominum congreſſu, & oblectamentis etſi honeſtis, ſe ſubducere. Quæ agendi ratio longe a plurium imprudentium conſuetudine abhorret, qui mundo nuntium remiſſuri prius in omnem vitæ licentiam ſe effundunt, a Bacchanalibus ad jejunia, more delirantis vulgi, tranſituri. Atque hic poſtremus dæmonis conatus eſt. Quis vero umquam vidit, vitia potuiſſe virtuti viam ſternere ? hinc evenit, ut libertas animi voluptate illecta fræna ſibi laxet, & ſalutis jacturam facit. 5. *Labor ſit, ut ſecundum S. Scripturæ loquendi morem Eccl. 2. præpares animam ſuam ad tentationem, & ſanctificationem more omnium, qui Deum timent, & in conſpectu ejus ambulant.* Maximo autem ſtudio ſe amet contra illud genus tentatioonm, quod poterit eum impedire ab ingreſſu Religionis, vel retardare, ut ſunt, affectus immoderatus erga parentes, & conſanguineos, atque horum blanditias ; erga bona, & divitias, ſingulares amores, & deſideria carnis &c. Errant vero illi, qui vel juvenibus aureos montes promittunt, vel ipſi juvenes, cum ſolem, ac cælum ſemper ſerenum futurum ſibi imaginaotur. Ad quamcumque profeſſionem (ait S. Auguſtinus Conc. 2. in Pſalm. 36.) te converteris, pati fictos (tibi nempe clam adverſantes) alloquin, ſi non te paraveris, invenies, quod non ſperabas, & deficies, aut perturbaberis. Religio eſt ſchola crucis, in qua Magiſtro diſcipulus dignus non eſt, qui non accipit crucem ſuam, & Crucifixum præeuntem ſequitur. 6. *Sit cura ad externa impedimenta removenda, ſi quæ forte ſunt, ut debita, obligationes, & officia, imo & vota* : Etſi enim in Religione ſit ampliſſima facultas circa horum diſpenſatiooem, expedit tamen, ut ante ingreſſum perſolvantur, cum non ſoluta ſoleant aliquos tota vita vexare. 7. *Caveat, ne propoſitum revelet, priuſquam cum Superiore Ordinis, quem elegit, egerit* : Frequenter enim, & graviter nocuit intempeſtiva hujuſmodi ſecreti manifeſtatio. Qua vero ratione cum Superiore illo debeat agere, conſulat ſuum Confeſſarium, & hujus directioni obtemperet. 8. *Electionem legitime factam, etſi nullo voto, vel juramento ſit firmata, ob nullam deinceps tentationem, vel deſolationem in dubium revocet*, quandoquidem in humanis ſecurior, & exactior noo reſtat via ad voluntatem divioam pernoſceodam, ut multis declarat Platus de bono ſtatus religioſi l. 3. c. 36. niſi aliquod impedimentum animi, vel corporis ante non notatum innoteſceret. Verum, & tunc erit diſſimulandum, quoad certiora de illo conſtiterint : Poterit enim ſubeſſe illuſio ſatanæ, a pio propoſito eligentem nitentis abſtrahere, dum majora fingit obſtacula, quam in ſtatu electo inveniantur. Sicut etiam communiter fallaciam tegit, quidquid turbationis poſt legitimum electionis proceſſum ſupervenerit. 9.
Non differat vocationem ſuam exequi ; hæc enim dilatio executionis eſt conſuetum, & ultimum, quo ſalutaria vitæ melioris conſilia dæmon diſturbare nititur, ideoque, & Deo ſummopere diſplicet eadem dilatio, graviſſima infert damna, & nonnumquam mortem ſempiternam. S. Bernard. ad quemdam, qui vocatus ad ſtatum Religioſum annuas quaſi inducias ad abſolvenda litterarum ſtudia poſtulaverat, ſic ſcribit : Obſecro, redi ad cor, & adverte hunc annum, terminum, quem tu tibi indulſiſti, eſſe injuriam Dei, non eſſe annum placabilem Domino, ſed diſcordiæ ſeminarium, iræ ſomitem, nutrimentum apoſtaſiæ, qui ſpiritum extinguat, gratiam intercludat, teporem afferat illum, qui Deo ſolet vomitum provocare. Beoe dixit Sanctus, hanc dilationem vergere in injuriam Dei, quia ſic ingreſſum differre ſine juſta cauſa, eſt, ac ſi diceres : Domine, nolo modo venire, expecta me, poſt aliquot hebdomadas veniam, vel poſt tot menſes. Audereſne hoc reſpondere Regi, te ad ſe vocanti, & quidem ſi ſcires, eum vocare, ut te faceret Principem, vel te ditaret ? Ecce, inquit Sanct. Auguſtinus : Indulgeotiæ Doctor aperit tibi oſtium, quid moraris ? gaudere deberes, ſi aperierit aliquando pulſanti ; non pulſaſti, & aperit, & foris remanes ? ne ergo differas. In eumdem ſenſum S. Chryſoſtomus locutus eſt, dicens : Dum tibi fervens eſt amor vocationis) abi ſtatim ad illos ipſos Angelos (Religioſos) eumque magis accende ; ne dicas : Alloquar prius propioquos, reſque meas expediam. Torporis initium eſt hæc dilatio, Patrem diſcipulus ſepelire voluit, nec id Chriſtus permiſit. Quid ita ? quoniam acer inſtat diabolus, ut ſe 10 animum inſinuet, &, ſi vel brevem arripuerit vacationem, vel prorogationem, ad magnum inducet torporem ; unde quidam admonet : Ne differas de die in diem.

S. Bern. ep. 108.

S. Aug. S. 43. de v. Dom.

§. X. MISCELLANEA, ET CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Qualitas.

I. Ægyptus mundi hujus typus erat ; e contra terra promiſſionis veram figurabat terram viventium, quæ eſt cælum. Hebræi repræſentabant fideles electos ; quem ſervavit modum æterna numquam aberraos Providentia, ut populo ſuo ad terram illam, ad quam tanto tempore ſuſpiraverant, præberet aditum ? *Qui diviſit mare rubrum in diviſiones. In mari via tua, & ſemitæ tuæ in aquis multis*. Rupertus Abbas exiſtimat, virgam Moſaicam percutiendo aquas non unam, ſed duodecim aperuiſſe vias, per quas utpote

Matt. diſ. 1. a. a

Pſ. 13. v. 11. Pſ. 76. v. 20.

Digitized by Google

pote herbis virides, & ſolidas, quælibet tri-
Sap. 19.7. bus ambulare, & progredi poterat: Campus germinans de profundo; volens per hoc nobis denotare, per diverſas vocationes ad terram illam beatam, fluentem lacte, & melle æternorum beatorumque gaudiorum, nos tendere poſſe.

II. Poſt Reſurrectionem Chriſti legitur de
Jo. 21. 11. Petro, utpote piſcationis Apoſtolicæ Capite: *Simon Petrus traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus centum quinquaginta tribus*. Nec mirum, quia Salvator noſter jam ordinaverat: *Mittite in dexteram navigii rete, & invenietis, &c.* Omnes hi piſces figurabant electos ad dextram collocandos. Sed quid indicat certus, & limitatus ille numerus piſcium
S. Hier. in c. 41. n. 9. Ezech. 153.? Sanctus Hieronymus ſcribit: Ajunt, qui de animantium ſcripſere naturis, de quibus Oppianus Cilix Poeta doctiſſimus, centum quinquaginta tria eſſe genera piſcium, quæ omnia capta ſunt ab Apoſtolis, & nihil remanſit incaptum, dum & nobiles, & ignobiles, & divites, & pauperes, & omne genus hominum de mari hujus ſæculi extrahitur ad ſalutem. Rupertus Abbas per numerum illum intelligit tres ſtatus perſonarum, in quibus homines communiter vivere ſolent; ita ut per numerum centeſimum intelligantur conjugati, per quinquageſimum ſtatus continentiæ viduæ, & per numerum ternarium ſtatus continentiæ virginalis, ſeu virginum, quæ ſunt in exiguo numero.

Manſi diſ. 4. n. 6. III. In officinis variæ conficiuntur, & efformantur Sanctorum imagines. Aliæ imprimuntur chartæ; aliæ penicillo in panno lineo effinguntur, & depinguntur coloribus; aliæ ſcalpro incidantur ligno aut alicui metallo; aliæ funduntur, conflantur, aut cuduntur mediante alia forma. Ubi obſervandum, quod tametſi omnes hujuſmodi imagines ſive effigies repræſentent Sanctos, quos in Eccleſiis, ac locis Sacris veneramur; magnum tamen inter eas intercedat diſcrimen; quia quæ imprimuntur chartæ, ſub prælo facillime imprimuntur; non ita aliæ, quæ ligno aut lapidi inciduntur; aut quæ mediante igne conflantur vel cuduntur. Quid volo inſinuare hac ſimilitudine? Ut vitæ ſanctitatem aſſequamur, & in cælis glorificemur, Deus varios nobis præſcripſit modos: alii lapidati ſunt, ſecti ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt, &c. Econtra de aliis diſpoſuit, ut faciliori via perveniant ad perfectionem, nimirum per exercitium virtutum Chriſtianarum; in pratis illis cæleſtis Paradiſi non ſolum florent roſæ Martyrum; ſed etiam miram odoris fragrantiam diffundunt lilia virginum, & infinitorum Confeſſorum violæ, abſque eo quod vitam, & ſanguinem ſub Tyrannis profuderint.

Ibid. n. 7. IV. Quod S. David in tanta ſit apud Deum, & Eccleſiam æſtimatione, cauſa eſt; quia in quocumque ſtatu fuit, ſanctam vitam duxit, & ex caſu ſuo, e quo ſurrexit, novit elicere, ac lucrari majora merita, dum peccatoribus pœnitentibus omni tempore verum exſtat ſpeculum. Exiſtens adhuc paſtor ovium, gratiſſimus Deo eſſe debuit, qui ab eo acceperat gratiam & robur manibus ſuis dilaniandi, ac diſcerpendi leones, & urſos. Aſſumptum de pecoribus Samuel juſſu Altiſſimi regem Iſrael conſecravit. In ſtatu privati militis de Goliath glorioſum reportavit triumphum. In aula Regis Saul inter adverſitates, & aulicorum æmulationes, ſummam conſervavit manſuetudinem. In perſecutionibus ingratiſſimi Regis invicta ſemper fuit præditus patientia: *Non reddens malum pro malo, nec maledictum pro maledicto*. Ad Regnum deinde, & thronum Regalem evectus, inter Regales etiam delicias æmulabatur Religioſos. *Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi. Septies in die laudem dixi tibi. Genua mea infirmata ſunt a jejunio: & caro mea immutata eſt propter oleum.* Quamvis hoſtes profligaret, in fugam converteret, ac reportaret victorias, legimus tamen in ipſius laudem: *Sedens in cathedra ſapientiſſimus*. Licet divitiis abundaret, & theſauris, *Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere*, conſulit. Aulam eſto haberet florentiſſimam, optime tamen dicere potuit: *Perambulam in innocentia cordis mei in medio domus meæ*. An non igitur cunctis fidelibus merito proponi poteſt tanquam exemplar, ſpeculum & norma cujuſcumque vocationis, utpote qui in omni ſtatu fuit perfectus, & immaculatus? *Fecit omnes voluntates meas.*

V. S. Petrus Damianus Cinthio cuidam hanc *S. Petrus Da. ep. 8.*
inſtructionem dedit: Cave, ne propter peculiaris orationis ſtudium, quibus inſiſtere forte contendis, diſciplinam tam innumerabilis populi, qui tibi commiſſus eſt, negligas, & propter proprium commodum communem ſalutem plebis, quæ juſtitiam a te præſtolatur, omittas. Verum quia opponi poterat Evangelicum illud dictum: *Quærite primum regnum Dei, & juſtitiam ejus*; & ſimul aſtrui, orationem omnibus aliis præmittendam; ideo idem Sanctus ſubjungit illud oraculum Eccleſiaſtici: *Qui conſervat legem, multiplicat orationem*, eſt ſalutare ſacrificium, attendere mandatis; juſtitiam ergo facere, quid eſt aliud, quam orare? Alibi quoque ſcriptum eſt: *Juſtitia elevat gratias, & beati*, inquit, *qui cuſtodiunt judicium, & faciunt juſtitiam in omni tempore.*

VI. Docet S. Bernardinus: Regula firma eſt *S. Bernar.*
in ſacra Theologia, quod quandocumque Deus *Tom. tr. 1.*
per gratiam aliquem eligit ad aliquem ſtatum, *ſer. de pa-*
omnia dona illi diſpenſat, atque largitur, quæ *tiſ. ar. 2.*
illi ſtatui neceſſaria ſunt, & illum copioſe decorant. *c. 1.* Quando Moyſes in excuſationem adducebat linguæ ſuæ vacillationem, ob quam minus aptus eſſet, ut apud Pharaonem cauſam Dei ageret, dixit ei Deus: *Quis fecit os hominis?* Quis in ampliſſimo totoque S. Scripturæ veteris Teſtamenti volumine reperitur Deo familiarior intimiorque ipſo Moyſe? facie ad faciem loquebatur ei, ſicut, amicus ad amicum, locum tenens fuit divinæ Omnipotentiæ; & vero quis ita rudis, ut neſciat eum quadraginta annis in aula unius Regis Ægypti, unius Pharaonis, demoratum fuiſſe honoribus, & imperio fulgentem, deliciis affluentem, theſauris prædivitem, honoratum tamquam filium filiæ iſtius Monarchiæ? Quis ignoret, eumdem annis pariter quadraginta vitam, & officium egiſſe paſtoris in Madian, ubi non homines, non populos, non regna, non exer-

citus,

Digitized by Google

citus, ſed pecora, gubernabat? Quis neſcit, ipſum matrimonii fœdere junctum cum filia Jethro, & ex Sephora progenuiſſe filios aliquot? Quadraginta deinde annorum ſpatio, veluti omnibus manifeſtum eſt, tamquam Dux generalis electus a Deo imperavit populo Hebræo, ducens illum ad terram promiſſionis. In omnibus tamen hiſce ſtatibus & occaſionibus illæſam ſervavit innocentiam, ac ſemper magis, magiſque profecit in gratia, & amicitia Dei.

Apoc. 1. v. 14. VII. S. Joannes vidit olim capillos Filii Dei, Regis gloriæ, candidos inſtar lanæ mundæ; *Caput autem ejus, & capilli erant candidi tamquam lana alba*. Caput Eccleſiæ eſt Chriſtus; capilli, qui capitis ſunt ornamentum, Sancti; ſed quale illud myſterium, quod capilli ſint inſtar, non lanæ dumtaxat, ſed lanæ albæ? Forte propter candorem conſcientiæ? propter albedinem honeſtatis? propter canitiem, & maturitatem morum? Gloſſa totum ſolvit dubium: Sicut lana alba eſt ad quoſcumque colores ſuſcipiendos apta, ſic Sancti. Certum eſt, eos, qui magis uniti & conjuncti ſunt Chriſto, per conſequens eſſe ſanctiores, & qui plus adimplent ſuam divinam voluntatem, eſſe quoque perfectiores. *Fiat voluntas tua ſicut in cælo, & in terra. Miniſtri ejus, qui facitis voluntatem ejus*; laus eſt, quæ Angelicis attribuitur Spiritibus. Ecce igitur in hac viſione Sancti Joannis denotatur, quod illi magis adornent Chriſti caput, majoremque addant decorem, & venuſtatem, qui majora illi præſtant obſequia, majoremque exhibent devotionem, qui non reſtringunt ſe ad certam, & ſpecialem vocationem, proprio ducti genio, & propenſione, propriæque inhærentes opinioni, & ſententiæ, ſed diſpoſiti ſunt, & parati ad omnem, quam Deus illis inſinuabit, ſuſcipiendam vocationem.

Idem diſ. 2. n. 2. VIII. David Rex Iſrael, Regio inſidens throno, ad excipiendas ſubditorum cauſas, quereláſque expoſitus, publiciſque expediendis intentus negotiis, ille inquam, qui frequenter militiæ aſſiſtebat, bello perſonaliter præerat, aſſerit nihilominus, incolam ſe eſſe eremi: *Ecce elongavi fugiens, & manſi &c.* Quomodo id poſſibile fuit? Videtur implicare contradictionem. Gloſſa hunc textum exponit de contemplatione, a qua exiſtimat Prophetam haud fuiſſe alienum, licet regni negotiis immerſus eſſet: Fugiens ſe elongat, quia turba deſideriorum terrenorum dimiſſa, in ſe Dei contemplatione ſublevat. Huic conformis eſt expoſitio illa, quam ſubminiſtrat Incognitus, Generalis, & ſplendor Carmelitanæ Religionis: *Manſi*, inquit, *in ſolitudine*, ſcilicet mentis, ubi nullus cum eo niſi Deus, ubi quies. Manet enim in ſolitudine contemplando Deum, manet in remota mentis intentione. In hujus confirmationem adducit authoritatem S. Gregorii l. 30. Mor. c. 23. Duplex eſt ſolitudo, mentis, & corporis. Secunda non valet ſine prima; ſed prima bene ſine ſecunda.

TITULUS CXLIX.

VOLUNTAS PROPRIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST illa, quæ non eſt communis cum Deo, & hominibus, ſed noſtra tantum, quando quod volumus, non ad honorem Dei, non ad utilitatem fratrum, ſed propter noſmetipſos facimus, non intendentes placere Deo, & prodeſſe fratribus, ſed ſatiſfacere propriis moribus animarum. Ita S. Bernardus. Quam definitionem fuſius explicans P. Theophilus Bernardinus ſic loquitur: E quibus omnibus jam ſatis conſtat, cur id vitioſæ voluntatis genus propria voluntas dicatur, nempe quia ejuſmodi vitioſum in res non conſentaneas imperium ipſa ſibi ſua ſponte vendicat, libertate ſibi propria plane abutens, a rectæ rationis, Deique ſui lege, ac communione diſcedens, propriamque, atque adeo perverſam ſibi legem ſeipſam ſtatuens. Quemadmodum enim, quod mihi proprium eſt, mei ſolius eſt; ita propria voluntas eſt, quæ ſolas ſuas cupiditates, non Dei, non rationis præſcripta, ſequitur. *S. Bern. ſ. 3. de reſ.* *Theophil. Bern. l. 2. de perſev. relig. c. 17.*

Diviſio.

II. Dividi poteſt in *apertam*, & *occultam*: Illa eſt, quando deliberate, & advertenter voluntati Dei, aut rectæ rationi contraria agimus: Iſta eſt, quando putamus, nos Dei gloriam, aut aliorum utilitatem quærere, revera autem nos ipſos quærimus; nam, ut recte advertit Thomas Kempenſis, ſæpe videtur eſſe charitas, & eſt magis carnalitas, quia naturalis inclinatio, propria voluntas, ſpes retributionis, affectus commoditatis raro abeſſe volunt. *l. 1. c. 15. §. 2.*

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. VIR vanus in ſuperbiam erigitur, & tamquam pullum Onagri ſe liberum natum putat. *Job 11. v. 12.*

II. In quibus, & nos omnes aliquando converſati ſumus, in deſideriis carnis noſtræ, facientes voluntatem carnis, & cogitationum, & eramus natura filii iræ. *Eph. 2. v. 3.*

III. A ſæculo confregiſti jugum meum rupiſti vincula mea, & dixiſti, non ſerviam. *Jer. 2. v. 20.*

Fuga.

IV. Non quæro voluntatem meam, ſed ejus, qui miſit me. *Jo. 5. v. 30.*

V. Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. *Gen. 4. v. 7.*

Digitized by Google

Damnum.

Iſ. 58. v. 3. VI. Quare jejunavimus, & non aſpexiſti? humiliavimus, animas noſtras, & neſciſti? ecce in die jejunii veſtri reperitur voluntas veſtra.

Iſ. 65. v. 12. VII. Numerabo vos in gladio, & omnes in cæde corruetis, pro eo, quod vocavi & non reſpondiſtis: locutus ſum, & non audiſtis: & faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui, elegiſtis.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Aug. l. 2. de Civit. Dei. I. NEmo quærat efficientem cauſam voluntatis malæ, eſt non efficiens, ſed deficiens, quia nec affectio, ſed defectio eſt.

Idem de l. arbitr. II. Cum ſe voluntas relicto ſuperiore ad inferiora convertit, efficitur mala; non quia malum eſt, quo ſe convertit, ſed quia perverſa eſt, ipſa converſio.

S. Thom. opuſc. 18. c. 10. III. Quanto aliquid magis naturaliter amatur, tanto perfectius contemnitur propter Chriſtum; nihil enim homini eſt amabilius libertate propriæ voluntatis; per hanc homo eſt etiam aliorum dominus; per hanc aliis uti, vel frui poteſt; per hanc etiam actibus ſuis dominatur. Unde ſicut homo dimittens divitias, vel perſonas conjunctas, eas abnegat; ita deſerens propriæ voluntatis arbitrium, per quod ipſe ſui ipſius dominus eſt, ſeipſum abnegare invenitur.

Iſaias Abbas or. 16. de gaud. anim. IV. Qui voluntatem ſuam proximo ſubmittit, animum virtutis ſtudioſum oſtendit. Qui vero voluntatem ſuam amplectitur, præ ſe fert imperitiam.

S. Bern. ſ. 2. de reſ. V. O Domine, voluntas, de qua dixiſti, ut non fieret, ſi bona non erat, quomodo tua erat? ſi bona erat, quare derelicta eſt? ſic & conſilium, ſi non bonum, quomodo tuum? ſi bonum, quomodo relinquendum? & bona erant, & ejus erant; neque tamen minus relinquenda, ob hoc videlicet, ut fierent meliora; neque enim oportebat propria præjudicare communibus.

VI. Voluntas noſtra voluntati divinæ ſubjici debet.

VII. Voluntas alia eſt, quam caro gignit, alia, quam ratio regit, alia quam Sapientia condit.

VIII. Voluntas propria reprimenda, quam omnino reſtinguere non poſſumus.

Fuga.

S. Dorot. ſ. 17. IX. Coge te ipſum in cunctis, & vince, & voluntatem tuam in primis abſcinde; ſi conſueveris voluntatem tuam amputare, habitum indues Chriſti gratia, & miſericordia, quo omnia ſine reſiſtentia, aut repugnantia perficies, teque in perfectam libertatem aſſeres.

Caſſ. l. 4. c. 41. X. Audi paucis ordinem, per quem ſcandere ad perfectionem ſummam ſine ullo labore, ac difficultate prævaleas. Principium noſtræ ſalutis, ſapientiæque ſecundum Scripturas timor Domini eſt. De timore naſcitur compunctio ſalutaris; de compunctione cordis procedit abrenunciatio, id eſt, nuditas, & contemptus omnium facultatum; de nuditate humilitas procreatur; de humilitate *mortificatio voluntatum generatur: mortificatione voluntatum extirpantur, & marceſcunt vitia univerſa*: expulſione vitiorum virtutes fructificant, atque ſuccreſcunt: pullulatione virtutum puritas cordis acquiritur: puritate cordis Apoſtolicæ charitatis perfectio poſſidetur.

XI. Ille profecto ſanctus eſt, qui voluntati propriæ abrenunciavit. *B. Clim. apud Jo. Fatium c. 13.*

XII. Nemo in cæleſtem thalamum coronatus ingreditur, niſi qui primam, & ſecundam, & tertiam negationem impleverit, ut ſcilicet primo renunciet rebus omnibus humanis, & parentibus: ſecundo voluntati propriæ: tertio inani gloriæ; quæ ſolet obedientiam ſubſequi. *Idem gr. 2.*

XIII. Qui ſunt hi violenti, qui regnum cælorum rapiunt? nempe illi, qui non aliis, ſed voluntatibus ſuis præclaram inferunt violentiam: qui vim faciunt perditioni ſuæ; perditio autem noſtra eſt oblectatio vitæ præſentis, & ut expreſſius dicam, executio voluntatum deſideriorumque noſtrorum. *Caſſ. Col. 24. c. 26.*

XIV. Si liberari perfecte volumus, & ab hoc ſæculo diſcedere, oderimus in primis voluntatem noſtram, & ſic brevi, divino præſidio ad impaſſibilitatem animi perveniemus. *S. Doroth. doct. 1.*

XV. Omnes homines ſumus ad imaginem Dei: illud autem ad ſimilitudinem illorum tantum eſt, qui per multam charitatem, libertatem ſuam Deo in ſervitutem addixerunt. Quando enim non ſumus noſtri, tunc ſimiles ſumus ei, qui nos ſibi per charitatem reconciliavit. *S. Diadoch. c. 4.*

XVI. Fuge ſanguiſugam hanc, & omnia reliquiſti; hæc enim omnia trahit ad ſe: pone hanc, & jugum quam multiplex abjeciſti. *S. Bern. ſ. 71. in Cant.*

Damnum.

XVII. Grande malum voluntas propria, qua fit, ut bona tua tibi bona non ſint, quia nihil quod propria inquinatum ſit voluntate, guſtabit is, qui paſcitur inter lilia. Hæc autem omnia, ſimiliaque, ac diſſimilia mala ex una radice pullulant propriæ voluntatis. *Ibid.*

XVIII. Unde ſunt ſcandala, unde turbatio, niſi quod propriam ſequimur voluntatem, & temere, quod volumus in corde noſtro definientes, ſi quo modo id prohiberi contingat, aut impediri, continuo etiam in impatientiam, in murmurationem, in ſcandalum proni ſumus, non attendentes, quoniam omnia cooperantur in bonum his, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti: & quia nobis caſus videtur, ſermo quidam Dei eſt, ſuam nobis indicans voluntatem. Caveamus igitur a propria voluntate, tanquam a vipera peſſima, & nequiſſima, & quæ ſola deinceps damnare poſſit animas noſtras. *Ibid.*

XIX. Qui voluerunt eſſe ſui, utique ſicut dii, facientes bonum, & malum, facti ſunt non tantum jam ſui, ſed & diaboli. Sane diabolo nos mancipat noſtra voluntas, non ipſius poteſtas, noſtra autem voluntas perfecta non erit, quouſque ſuo Creatori perfecte ſubjecta *S. Ber. de gr. & lib. arbit.*

non fuerit. Profectò expedit nobis magis omnino non eſſe, quam noſtros permanere.

Iſaias Ab. orat. 23. XX. Aperiendi ſunt mentis oculi, ut nos ipſi cognoſcamus, ſciamuſque, Dei inimicum conſtitui, qui propriam ſequitur voluntatem.

S. Aug. in Pſ. 70. conc. 2. XXI. Si quis perverſe voluerit imitari Deum, ut, quomodo Deus non habet, a quo formetur, non habet, a quo regatur; ſic ipſe velit ſua poteſtate uti. Hoc diabolus fecit, imitari Deum voluit, ſed perverſe, non eſſe ſub illius poteſtate, ſed habere contra illum poteſtatem.

Idem de verb. Apoſt. XXII. Sola voluntate miſer quiſque efficitur: ſed miſerior, cum deſiderium malæ voluntatis impletur.

S. Ambr. de vit. beat. XXIII. Non eſt, quod cuiquam noſtram adſcribamus ærumnam, niſi noſtræ voluntati. Nemo noſtrum tenetur ad culpam, niſi voluptas propria deflexerit.

S. Ber. ſ. 3. de reſur. XXIV. Ceſſet voluntas propria, & infernus non erit; in quem enim deſæviet ignis ille, niſi in propriam voluntatem? nam propria voluntas Deum impugnat, & adverſus eum extollitur. Ipſa eſt, quæ Paradiſum ſpoliat, infernum ditat, ſanguinem Chriſti evacuat, & ditioni diaboli Mundum ſubjugat.

Ibid. XXV. Dico fiducialiter: nemini, qui ſit in propria voluntate, poſſet Mundus univerſus ſufficere. Utinam propria voluntas iſtis foret rebus contenta, nec in ipſum (horribile dictu) deſeviret Authorem! Omnino enim vellet, Deum peccata ſua, aut vindicare non poſſe, aut nolle, aut ea neſcire. Vult ergo eum non eſſe Deum, quæ, quantum in ipſa eſt, vult eum, aut impotentem, aut injuſtum, aut inſipientem eſſe. Crudelis plane eſt, & omnino execranda malitia, quæ Dei potentiam, juſtitiam, ſapientiam perire deſiderat. Qui autem vult Deum eſſe injuſtum, vult Deum non eſſe Deum: & qui deſiderat, Deum non eſſe, quantum in ſe eſt Deum occidit.

Ibid. XXVI. In corde duplex eſt lepra, propria voluntas, & proprium conſilium: lepra utique nimis peſſima, eoque pernicioſior, quo magis interior.

Ibid. XXVII. Quo furore propria voluntas Dominum Majeſtatis impugnet, audiant, & timeant ſervi propriæ voluntatis. Primo namque ſeipſum ſubtrahit, & ſubducit dominatui ejus, cui tamquam Authori ſervire jure debuerat, dum efficitur ſua. Sed numquid contenta erit hac injuria? addit adhuc, & quod in ſe eſt, omnia quoque, quæ Dei ſunt, tollit, & eripit.

S. Baſil in reg. brev. 74. XXVIII. Quidquid ex voluntate propria concupiſcitur, id alienum eſt pietatis cultoribus.

Aug. in Epiſt. XXIX. Abſit ut id quod propter bonum & licitum facinus, ſi ex hoc quicquam mali acciderit, præter noſtram voluntatem nobis imputetur.

Idem 13. de Trin. XXX. Mala voluntate miſer quiſque efficitur ſed miſerior, cum deſiderium malæ voluntatis impletur.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

I. VEre bene doctus eſt, qui Dei voluntatem facit, & ſuam voluntatem relinquit. *L. 1. c. 3. §. 6.*

II. Grave eſt, aſſueta dimittere: ſed gravius eſt, contra propriam voluntatem ire. *L. 1. c. 11. §. 6.*

III. Si quæris hoc vel illud, & volueris eſſe ibi vel ibi, propter tuum commodum, & proprium beneplacitum magis habendum, numquam eris inquietudine, nec liber a ſollicitudine, quia in omni re reperietur aliquis defectus, & in omni loco erit, qui adverſetur. *L. 3. c. 27. §. 2.*

IV. Oportet te novum induere hominem, & in alterum virum mutari. Oportet te ſæpe agere, quod non vis; & quod vis, oportet relinquere. Propter hoc Natura quandoque contriſtabitur, & magnum, ſi ſileas portaveris. *L. 3. c. 49. §. 4. & 5.*

V. Vix eſt aliquid tale, in quo tantumdem mori indiges, ſicut videre, & pati, quæ voluntati tuæ adverſa ſunt. *Ibid.*

§. V. EXEMPLA.

Fuga.

I. CHriſtus de ſeipſo dixit: Deſcendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam; ſed voluntatem ejus, qui miſit me. *Jo. 6. v. 38.*

II. Idem aliquando S. Gertrudi dixit: Quicumque cupit mei liberam ſecum commorationem, clavem propriæ voluntatis mihi reſignare, nec unquam illam repetere debet. *Bloſ. c. 11. monil.*

III. Joannes Abbas, cum rogaretur moriturus, ut verbum aliquod hæreditatis loco relinqueret; dixit: Numquam feci propriam voluntatem, nec aliquem quicquam docui, quod prius ipſe non fecerim. *Vit. PP. c. 3. lib. 3. n. 30.*

IV. Abbas Joſeph Thebæus dixit: Tres ordines ſunt honorabiliores in conſpectu Dei. Primus eſt, quando homo infirmatur, & adjiciuntur tentationes, ſed cum gratiarum actione ſuſcipit eas. Secundus, quando aliquis omnia opera ſua facit munda coram Deo, nihil habens humanum. Tertius eſt, quando aliquis ſedet in ſubjectione, & præceptis Patris ſpiritualis, & omnibus propriis renunciat voluntatibus. *Ibid. n. 9.*

V. De Abbate Paphnutio ſcribens Caſſianus, & oſtendens, quibus viis ad vitæ ſanctimoniam pervenerit; ait: Humilitatis, & Obedientiæ diſciplina omnes ſuas mortificans voluntates, per hanc extinxit omnia vitia, cunctaſque virtutes coſummavit. *Caſſian. col. 3. c. 1.*

VI. Doſitheus S. Dorothei diſcipulus, quando languere cæpit, audivit a quodam, ova ſorbilia multum conferre his, qui ſanguinem expuunt. Ait ergo Magiſtro ſuo Dorotheo: Pater, audivi ova ſorbilia conducere ad ſanitatem meam, ſed rogo te per Deum, cum tu non præveneris, ut dares mihi, noli amplius exhibere propter animi mei cogitationem, quæ me infeſtat. *Lud. Gr. f. 94. l. 6.*

VII. S. Dorotheus de ſe ipſo faſſus eſt, de unaquaque re ſe libenter conſultare cum proximo, & illius ſententiæ ſuam accommodare, etiamſi contraria, & adverſa videretur. Numquam *S. Dorot. doct. 19.*

Digitized by Google

quam ſe, quidquid contigiſſet, voluiſſe humano ſenſu diſcutere, ſed cum pro ſua virtute feciſſet, omnem poſtea eventum commiſiſſe Deo; eum enim, qui non habuerit propriam voluntatem, nihil etiam exterius proprium habere, contentum eſſe quacumque re, & ita numquam propriam voluntatem facere, neque velle res ſibi evenire ad vota, ſed eas velle, ut evenerint.

Damnum.

Spec. Exemp. diſt. 7. ex. 49. VIII. Quidam Frater ex Ordine S. Auguſtini poſt mortem apparens dixit, damnatum ſe eſſe, eo quod voluntati ſuæ omni tempore ſit relictus.

Vita PP. l. 5. n. 139. IX. Quidam Anachoreta coactus a Fratribus hoſpitibus hora non conſueta comedere, & quæſitus, an non propterea triſtis effectus eſſet? reſpondit: Tunc eſt mihi tribulatio, quando propriam ſecero voluntatem.

In lib. 10. n. 62. X. Cum Abbas Abraham Abbatem Paſtorem interrogaſſet, quare dæmones ipſum tantopere impugnarent? reſpondit Paſtor: Non pugnant nobiſcum dæmones, quando voluntates noſtras facimus, quia voluntates noſtræ dæmones factæ ſunt, & hæ ſunt, quæ tribulant nos, ut faciamus eas.

S. Anton. epiſ. 5. ad Arſenoit. XI. S. Antonins ad ſuos Fratres ſcripſit: Vere, Filioli, anima mea phantaſmata patitur, & ſpiritus meus in pavore conſiſtit, quod univerſi nos velut gurgite immerſi ſumus, & velut ebrii muſto conſiſtimus, cum unuſquiſque noſtrum propria diſtrahitur voluntate.

S. Aug. l. 8. conf. c. 5. XII. S. Auguſtinus de ſeipſo ſcribit: Et voluntate perverſa facta eſt libido; & dum ſervitur libidini, facta eſt conſuetudo: & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas: quibus quaſi annulis quibuſdam ſibimet innexis (unde catenam appellavi) tenebat me obſtrictum dira ſervitus.

Euſ. Ceſar. l. 7. c. 14. hiſt. Eccl. XIII. Aurelianus Imperator initio ſui Imperii ſe benigne animatum erga Chriſtianos oſtendit, verum quibuſdam conſiliis impulſus perſecutionem movit contra illos anno Chriſti 178. ſed cum litteras contra eos compoſitas manu ſubſcriberet, ſubito divina ultio eum occupavit, quæ cum brachiorum commiſſuris enervatis illum ab inſtituto repreſſit, tum præclare oſtendit, quam pericoloſum ſit voluntati propriæ obedire contra Chriſtum, & ſua membra.

Theodor. l. 4. hiſt. Eccl. c. 17. XIV. Valens Imperator ſubſcribere volens decretum exilii Baſilio Epiſcopo Cæſarienſi irrogandi cum ſua manu ratum facere decretum conaretur, ne apicem quidem unum alicujus litteræ facere potuit, ſi quidem ruptus eſt calamus, neque id ſemel, ſed iterum ac tertio accidit. Ac cum impium illud edictum confirmare impenſius laboraret, concuſſa eſt dextra, tremorque eam occupavit, atque cum animo eſſet præ metu prope attonito, chartam manibus laceravit.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Lancic. opuſc. 10. n. 101. I. SAnctus Ignatius P. Ludovico Gonſalvo dixit, ſe totum fundamentum ad perfectionem religioſam ponere in mortificatione, & abnegatione propriæ voluntatis, atque adeo magni facere indifferentiam, ac probationes ſocietatis, ex quibus de aliis virtutibus, & non ex oratione ferebat ſententiam, niſi forte ex illa, quæ ex his naſcebatur.

II. P. Balthaſar Alvarez in omnibus ſe reſignavit, & obedientiæ ſubjecit, contemnens ſuas repugnantias, magnamque gloriam judicans, quod eas vinceret. Hinc illa quies oriebatur, qua in officiis etiam vilioribus libenter occupabatur. Expertus autem erat, quod, quamvis interdum occurreret contrarium ejus, quod obedientia injungebat, parendo tamen, deprehendebat rectius fuiſſe, quod obedientia præſcripſerat; ac propterea eam appellabat conſilium, ac diſpoſitionem Dei. *Vita c. 5. fol. 41.*

III. Quidam Provincialis Caſtellanæ Provinciæ dicebat, quod, quando ex urbe ad aliquam obedientiæ ordinationem mittebatur, ut hoc vel illud determinate faceret, videbatur ſibi cælum aperiri, & cor ſuum exultare: quando autem ſibi dicebatur, ut quid agendum eſſet, cogitaret, eligeretque, quod videretur, tunc ſe in magnis anguſtiis fuiſſe. *Ibid.*

IV. P. Franciſcus Ribera, cum P. Martino Guttierio adhuc ſecularis Sacerdos dixiſſet, ſe conſtituiſſe recipere ſeſe ad quamdam domum ſuæ patriæ, prope quoddam ſacellum B. Virginis, & inde ad conciones habendas prodire, reliquum vero tempus libris ſcribendis impendere, dixit ei P. Martinus: Domine Doctor, placet hujuſmodi decretum, ſed attendat, quod tunc retinet ſibi optimum pignus, quod habet, ſcilicet propriam voluntatem; quæ verba adeo moverunt Riberam, ut ſtatim decreverit Societati Jeſu nomen dare, utpote in qua tam præclaram haberet occaſionem voluntatem ſuam abnegandi. *Ib. c. 11. fol. 351.*

Vide plura ſupra tit. Obedient. §. 6.

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

T. Mater. hom. 12. I. SIcut ſervus, qui ad palatium aliquod acceſſerit, ut tractet ſupellectilem miniſterio Regis deputatam, ſumma prudentia, ac diſcretione opus habet, ut non juxta ſuam voluntatem, ſed Regis, omnia diſpenſet; ita & anima, quæ per gratiam, & Spiritum Deo ſervit, non parva diſcretione, & prudentia opus habet, ne fallatur in ſupellectile divina, nempe in miniſterio ſpirituali, habens propriam voluntatem gratiæ non conſentientem.

Fuga.

Anonym. II. Sicut Princeps ille, qui experientia didiciſſet, Præfectum a ſe famulis conſtitutum facilem nimis iiſdem eſſe, neque eos ſufficienter in officio continere, utique eo remoto alium ſapientiorem, quam primum ſubſtituit; ita anima, quæ videt, voluntatem ſuam, quæ reliquas potentias in officio continere debuiſſet, male hoc ſuo officio fungi, merito ea remuta, voluntatem divinam aut ſuperiorum pro ea ſubſtituit.

III. Si-

Digitized by Google

Idem. III. Sicut is, cui gratia hæc offerretur, ut pro intellectu ſuo humano, & debili, deinceps Angelicum habere poſſet, merito ſtultus, & inſanus diſceretur, ſi hanc gratiam recuſaret; ita non minus inſipiens cenſebitur, qui, cum a Deo voluntas divina pro humana offeratur, gratiam hanc omnibus votis expectandam non acceptat.

S. Magd. de Pazz. pa. 3. vit. §. 6. IV. Sicut arena exigua in littore maris ejus fluctus refrænat, ne ultra profundantur; ſic amor proprius, & propria voluntas obſtat curſui, & flumini divinæ gratiæ, quæ alioquin ſine ulla difficultate totum genus humanum traheret ad cælum.

Damnum.

S. Auguſt. de fide. V. Sicut illi, qui cum Chriſto regnabunt, nullas in ſe malæ voluntatis reliquias habebunt; ita illi, qui erunt in ſupplicio ignis æterni, nullatenus bonam poterunt habere voluntatem.

S. Doroth. doctr. 19. VI. Sicut obliqua regula etiam ea, quæ recta ſunt, inflectit, & vitiat; ita voluntas propria omnes hominis actiones depravat.

§. VIII. MOTIVA

Ad propriam voluntatem exuendam.

S. Anſel. de Incar. c. 4. I. QUia finis hominis, *quatenus creatura* eſt, hoc requirit; cum enim, teſte S. Anſelmo, ſolius Dei proprium ſit, propriam habere voluntatem, ideſt, quæ nulli ſubdita ſit, facile apparet, eam creaturæ non convenire; alioqui enim, ut idem Sanctus ait, ad ſimilitudinem Dei per rapinam niteretur, & Deum propria dignitate, & ſingulari excellentia privaret.

Theophil. Bernard. lib. 2. de perfect. c. 16. II. Quia finis hominis, *quatenus homo* eſt, idem exigit; nam, ut recte diſcurrit Theophilus Bernardinus, cum homo, decernente ſapientiſſima Dei providentia factus ſit, ut ratione regi, & perfici debeat, facile apparet, ſummopere illi curandum eſſe, ut nuſquam foras impune, ne quidem ad res optimas, ratione non præcedente, voluntas procedat.

S. Cyprian. ſ. 6. in explan. orat. Domin. III. Quia finis hominis, *quatenus Chriſtianus* eſt, idem requirit; nam, ut ſagaciter S. Cyprianus advertit, ſi filius obaudivit, ut faceret patris voluntatem, quanto magis ſervus obaudire debet, ut faciat Dei voluntatem? *Salvian. lib. 3. de provid.* Nam, teſte Salviano, nulli ſervorum licet ex iis, quæ dominus ſuus imperat, eligere pro arbitrio, quid velit facere, quid nolit, & inſolentiſſima abuſione, quod placuerit, aſſumere, quod diſplicuerit, repudiare. Si enim pro arbitrio ſuo ſervi dominis obtemperant, ne in iis quidem, in quibus obtemperaverint, obſequuntur. Quando enim ſervus ex domini juſſis ea tantum facit, quæ vult facere, jam non dominicam voluntatem implet, ſed ſuam.

IV. Quia finis hominis, *quatenus Religioſus*, aut alio titulo ad perfectionem ſectandam obligatus eſt, hanc voluntatis propriæ abnegationem exigit; *Caſſ. l. 4. de inſtit. c. 8.* uti ſat clare indicat Caſſianus, dum ait, communem olim fuiſſe inter ſeniores Aſcetas perſuaſionem, eos dumtaxat aſcendere poſſe ſumma perfectionis culmina, qui didicerunt ſuas vincere voluntates, & ſtudioſe in his, quæ animo contraria ſunt, fuerint exercitati. Et nullatenus poſſe eum iram, aut triſtitiam, vel ſpiritum fornicationis extinguere, nec retinere veram cordis humilitatem, & cum fratribus perpetuam concordiam, & diutius in cœnobio permanere, qui prius voluntates ſuas non didicerit ſuperare.

§. IX. MEDIA.

I. CHriſti exemplum ſæpe ob oculos ponere, illiſque pii Aſcetæ verbis alloquentem imaginari: *L. 3. c. 13. §. 2.* Quid magnum, ſi tu, qui pulvis es, & nihil, propter Deum te homini ſubdis, quando ego Omnipotens, & Altiſſimus, qui cuncta creavi ex nihilo, me homini propter te humiliter ſubjeci? factus ſum omnium humillimus, & infimus, ut ſuam ſuperbiam mea humilitate vinceres. Diſce obtemperare, pulvis. Diſce te humiliare, terra, & limus, & ſub omnium pedibus incurvare. Diſce voluntates tuas frangere, & ad omnem ſubjectionem te dare.

II. *Dei majeſtatem, & poteſtatem ponderare*: ita S. Auguſtinus ſuaſit, dicens: *S. Auguſt. in Pſ. 32.* Aliquid proprium velle, difficile eſt, ut tibi non contingat; ſed ſtatim cogita, quid ſit ſupra te; illum ſupra te, te infra illum, illum Creatorem, te creaturam; illum Dominum, te ſervum; illum Omnipotentem, te infirmum: & corrigens te, ſubjungenſque voluntati ejus, ac dicens: Verum non quod ego volo, ſed quod tu vis, Pater.

III. *Virtutis ſtudium*: nam, ut Chriſtus S. Catharinæ Senenſi dixit: *Dial. c. 9.* Virtutes intrinſecæ demonſtrant voluntatem eſſe mortuam, & perpetuo ſe occidere in ſenſualitate ex affectu amoris virtutis.

IV. *Mortificatio ſenſuum*: ſic enim Sanctus Dorotheus indicavit, dicens: *S. Dorot. doct. 1.* Nihil adeo hominem adjuvat ad hoc quam ſenſus ſuos odiſſe. Et id ipſum confirmans S. Bernardus: *S. Bern. hom. 34. ad FF. in Erem.* Oculus, inquit, janua cordis eſt, & nuncius; claude oculum, & voluntas habendi non erit; ceſſet voluntas, & ecce infernus clauditur.

V. *Exercitium continuum abnegandæ voluntatis*: *Drexel. l. 1. Heliotrop. c. 3.* ſicut enim citharædus tamdiu trahit, intendit, aut remittit fides citharæ, dum aſſonent; ita qui totum ſe dedere cupit in arbitrium Dei, tamdiu neceſſe eſt, voluntatem ſuam exerceat, ſubigat, aſtringat, dum obſequatur.

VI. *Contemnere mundi gloriam*: ita enim S. Dorotheus indicavit dicens, *S. Dorot. doctr. 22.* eum, qui non contempſerit mundi gloriam, & corporis quietem, & juſtitiæ denique opinionem, haud poſſe unquam propriam voluntatem a ſe removere.

§. X. ASCETICA.

I. QUinque præcipue ſunt, quæ de hac materia bene noſſe & obſervare debet Aſceta. Primum eſt, ut ſciat gradus, qui in hac renunciatione voluntatis a S. Bonaventura aſſignantur, *S. Bonav. tr. de refor. p. 1. c. 22.* quorum primus eſt, reſiſtere vi-

Digitized by Google

vitiis qui eſt ſtatus continentium. Secundus eſt paſſionibus imperare, & pace frui. Tertius, Deo adhærere, & uniri, quando jam virtutes tranſeunt in affectum cordis.

II. Alterum eſt, ut ſciat praxin hujus abrenunciationis, de qua breviter & bene diſcurrit Gerſon, dum ait: *Gerſon. l. cont. paſ.* Pro quadam regula generali tenendum, ut omnia, ad quæ voluntas cum quodam impetu, & vehementia, ſine prævia deliberatione, inclinatur, quantumcumque appareant bona, habeantur ſuſpecta, quia communiter ſunt motus ſenſualitatis, & paſſionum quibus hoſtis antiquus perſæpe ſe immiſcet. *S. Dorot. doctr. 1.* Clarius vero & fuſius S. Dorotheus: Nec quiſque, ait, difficile hoc putet, & arduum, cum brevi compendio, ac ſpatio quis ſeipſum poſſit, ſi velit, decies abnegare. Quod pro pacto fiat, edocebo. Obambulat aliquis, & quidpiam conſpicatus, perſuadetur a cogitatione, ut id advertat; at is cogitationi, & non bonæ perſuaſioni repugnat, ſeſeque avertit. Rurſum invenit quis nugis, & variis rumoribus occupatos, perſuadet, ut ſe quoque turbæ immiſceat, & verba pariter inſerat, id negat ſe facturum, & averſus alio, propriam voluntatem abſcindit. Item ſuccurrit illi, ut cocum adeat, interrogetque, quid paret obſonii, non adit, ac ſe cohibet. Cernit aliquid in culina, quis illud attulerit, ſolicitatur interrogare, comprimit appetitum, & vocem, & nihil percunctatur. Sicque, dum parva quæque præſcindit, ſenſim quæcumque advenientia præſcindere aſſueſcit, & jam ſumma cum requie nihil præter voluntatem ſuam ſentit ſe habere, & quidquid factum fuerit, eo ita contentus eſt, ac ſi ad vota ſua eveniſſet. Qui enim proprium nihil habet, aut vult, quidquid factum fuerit, id proprium putat.

S. Bonav. c. 4. de vom. def. III. Tertium eſt, ut quemadmodum S. Bonaventura monet, etiam in indifferentibus alterius potius voluntatem, quam ſuam, ſequi ſtudeat; imo ſemper in exterioribus actionibus aliorum beneplacita affectans, cum omni vigilantia in licitis adimplere ſtudeat.

Vita PP. IV. Quartum eſt, ut neceſſitatem hujus abrenunciationis bene apprehendat, qua in re proderit notaſſe, quod in vitis Patrum in hæc verba legitur: Apud antiquos Monachos docetur aliquis primitus ſuas frangere voluntates; pronunciant enim, nullatenus Monachum prævalere poſſe iræ, vel triſtitiæ, vel ſpiritui fornicationis, niſi prius didicerit per obedientiam ſuas mortificare voluntates; ſed nec humilitatem quidem cordis veram, nec cum Fratribus concordiam firmam, poſſe retinere, nec in Monaſterio diutius permanere eum, qui voluntates ſuas non didicerit ſuperare. *Surius 1. Jan.* Hinc S. Fulgentius Epiſcopus dicere ſolebat, illos eſſe veros Monachos, qui mortificatis voluntatibus ſuis parati eſſent, nihil velle, vel nolle, ſed Abbatis tantum conſilia, vel præcepta ſervare. Et Chriſtus S. Birgittæ quondam dixit: Via, quæ ducit ad amorem meum, eſt perfecta abjectio, & abnegatio propriæ voluntatis, quando homo conſiderata paſſione, & charitate mea non curat facere voluntatem ſuam, & reſiſtit totis viribus, & conatur ſemper ad majora.

Bloſ. c. 9. de inſtit. ſpir. V. Quintum eſt, ut cognoſcat, quam Deo grata, ipſique operanti meritoria ſit hæc abrenunciatio; id quod breviter ſequentibus verbis docuit Bloſius; Nihil Deo gratius offerri poteſt abnegatione propriæ voluntatis, quia nihil eſt carius homini ipſa voluntate, & arbitrii libertate. Quando quis propter Deum ſenſualitati, voluntatique propriæ, etiam in rebus minimis reluctatur, ac ſe mortificat, rem ipſi Deo magis gratam facit, quam ſi multos mortuos ad vitam revocaret.

§. XI. MISCELLANEA.

Fuga.

Vita PP. l. 5. libell. 10. n. 113. I. DIxerunt quidam Senes: Si videris juvenem voluntate propria aſcendere ad cælum, tene pedes ejus, & projice eum in terram, quia non ita expedit ei.

Ib. libell. 11. II. Rogatus quidam Senex, quænam eſſet anguſta via ad cælum? reſpondit, anguſta & arcta via hæc eſt, ut cogitationibus ſuis homo violentiam faciat, & abſcindat propter Deum voluntates ſuas; hoc enim eſt ſcriptum de Apoſtolis: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.

Caſſ. l. 4. c. 39. III. Qua ratione voluntas propria abneganda ſit, pulchre oſtendit Abbas Pinufius, dicens: Sed forte dicas: quomodo poteſt homo crucem ſuam portare? vel quemadmodum vivens quis poteſt eſſe crucifixus? audi rationem breviter: Crux noſtra timor Domini eſt: ſicut ergo crucifixus jam non pro animi ſui motu membra ſua quoquam movendi, vel convertendi habet poteſtatem; ita & nos voluntates noſtras, ac deſideria non ſecundum id, quod nobis ſuave eſt, & delectat ad præſens, ſed ſecundum legem Domini, qua nos ille conſtrinxerit, applicare debemus.

Ib. coll. 9. c. 8. IV. Abbas Joannes ajebat, finem Monachi eſſe omnes ſuas crucifigere, & mortificare voluntates.

Dial. c. 1. V. S. Catharinæ Senenſi dixit Deus: Si peteres a me, qui ſunt iſti: tibi reſponderem: ipſi ſunt alter ego, qui ſponte perdiderunt, & abnegarunt eorum propriam voluntatem, facti meæ voluntati conformes, & uniti, & in omnibus ea induti.

Ib. c. 4. VI. Alias eidem dixit: Dico tibi, & Patri animæ tuæ, quem dedi tibi ſuper terram, ut viriliter toleretis ea, quæ conceduntur vobis, omni voluntate propria ſenſitiva perempta: hac enim ratione omnes virtutes acquiruntur.

Taul. ep. 8. VII. Taulerus dicere ſolebat: Omnem diem amiſſam credite, qua, Dei amore propriam non fregiſtis voluntatem.

Damnum.

S. Ant. ep. 2. ad Arſen. VIII. S. Antonius dixit: Maligni ſpiritus cognoſcunt, ſe inter filios diaboli eſſe reputatos propterea, quod conantur unicuique noſtrum propriam ingerere voluntatem.

Vita p. 2. S. 1. IX. S. Maria Magdalena de Pazzis in quodam raptu exclamans dicebat: Ab amore proprio, & propria voluntate impeditur flumen divinæ gratiæ, tamquam aggeribus quibuſdam,

ne adeo ſe communicet, & expandat, & redundet in animas, uti Deus faceret, ſi hæc impedimenta abeſſent.

Drex. in Heliot. l. 4. cap. 2. §. 1. X. Marius Septiminus, Romanus Imperator, uno die factus eſt Imperator, altero regnavit, tertio a gregario milite interfectus eſt, qui, dum ſicam in pectus ei adegit, hæc verba addidit: Hic eſt gladius, quem ipſe feciſti. Idem olim dicet Deus, voluntatis propriæ ſectatoribus.

S. Doro. ſ. 1. XI. Abbas Paſtor dicebat: Ferreus murus eſt propria voluntas, a Deo nos ſejungens, & ſeparans.

Bl. c. 10. monil.ſp. XII. Chriſtus cuidam virgini dixit: Volo te noſſe, quod omnes pœnæ, quibus homines in mundo affliguntur, in voluntate conſiſtunt; quia, ſi voluntas eſſet ordinata, & concors cum voluntate mea, careret quodammodo pœna.

Vitæ PP. l. 3. libell. 7. c. 11. l. 1. XIII. Cum quidam Fratres ex Abbate Achille quæſiviſſet, quemadmodum adverſus homines pugnent dæmones? reſpondit ſenex: Per voluntates noſtras. Et adjecit: Ligna Libani dixerunt: Quam grandia nos ſumus & alta, & minimo ferro incidimur. Nihil ergo ei demus ex nobis, & non poterit incidere. Venerunt ergo homines, & fecerunt in ſecuri manubrium ex ipſis lignis, & ita inciderunt. Ligna ergo ſunt animæ, ſecuris diabolus, manubrium voluntas noſtra eſt. Per malas ergo voluntates noſtras incidimur.

§. XII. AUTHORES.

I. Franciſcus Arrias de Mortif. c. 11.
II. Bernardinus Roſignol. lib. 2. de diſcipl. Chriſt. c. 19.
III. Jeremias Drexelius in Heliotropio l. 4. toto.
IV. Theophilus Bernardinus lib. 2. de perſever. c. 15. 16. & 17.
V. Nicolaus Lancizius opuſc. 10. c. 14.
VI. Julius Fatius de mortif. 11.
VII. Joannes Buſæus in Panario V. eodem.
VIII. Joſephus Langius in Polyanthæa V. eodem.
IX. Hadrianus Lyreus lib. 1. apopht. Sancti Ignatii apopht. 12.
X. Ludovicus Granatenſis loc. com. fol. 93.
XI. Laurentius Beyrlinck. in theatro Vitæ hum. V. eodem.

TITULUS CL.

VOLUPTAS.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Cic. l. 2. de finib. I. EST juxta Ciceronem jucundus motus in ſenſu. Vel juxta alios, quies vitalis naturalis in bono congruenti adepto. Unde tria ad illam requiruntur. 1. Ut adſit adeptio, vel conjunctio boni, ſaltem putata. 2. Ut bonum id ſit congruens, & proportionatum animæ appetenti; hinc enim varia delectant, quia non omnibus eadem proportionantur. 3. Ut cognoſcatur bonum, & congruum eſſe; ſi enim alterutrum lateat, non erit vera voluptas. Unde Ariſtoteles dixit: Eſt voluptate affici, aut dolere; nihil aliud, niſi partem eam animi, quæ ſenſus eſt particeps ad bonum, aut malum, aut alia ejuſdem generis convertere, & adhibere: in quo quidem, & declinationis, & appetitionis uſus cernitur. *Ariſt. 3. de anim. c. 7.*

Diviſio.

II. Dividitur in *ſpiritualem*, & *carnalem* ſeu *corpoream*; illa eſt, quæ ex objecto ſolis animæ viribus ſpiritualibus perceptibili hauritur; iſta eſt, quæ a potentiis animæ externis percipitur; de quibus Apoſtolus dixit: Animalis autem homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei: ſtultitia enim eſt illi. *1. Cor. 2. v. 14.*

§. II. EX SACRA SCRIPTURA.

Qualitas.

I. DIxi in corde meo: Vadam, & affluam deliciis, & fruar bonis. Et vidi, quod hoc quoque eſſet vanitas. Riſum reputavi errorem, & gaudio dixi: Quid fruſtra deciperis. *Ec. 2. v. 1.*

II. Aufer iram a corde tuo, & amove malitiam a carne tua. Adoleſcentia enim, & voluptas vana ſunt. *Eccl. 11. v. 10.*

III. Laus impiorum brevis, & gaudium hypocritæ inſtar puncti. *Job 20. v. 5.*

Fuga.

IV. Sicut in die honeſte ambulemus, non in comeſſationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitiis, non in contentione, & æmulatione: ſed induimini Jeſum Chriſtum. *Rom. 13. v. 13.*

V. Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi temporis, & dierum multorum, qui, cum venerint, vanitatis arguentur præteritæ. *Ec. 11. v. 8.*

Damnum.

VI. Quantum in deliciis fuit, tantum illi date tormentum. *Apoc. 18. v. 7.*

VII. Tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad ſonitum organi, ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. *Job. 21. v. 12.*

VIII. Væ vobis qui ridetis, quia lugebitis, & flebitis. *Luc. 6. v. 25.*

IX. Vidua (& quivis alius homo) quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt. *1. Tim. 5. v. 6.*

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

I. SEmper voluptas famem ſui habet, & tranſacta non ſatiat. *S. Hie. ep. ad Dem.*

II. Nihil prodigæ ſatis voluptati. Semper famem ſui patitur, quæ alimentis perpetuis neſcit impleri. *S. Ambr. ſup. Luc. c. 6.*

III. Non immerito Sanctus Moyſes delectationem, ſerpentis figuravit ſimilitudine; pro- *Idem ep. ad Sabin.*

na

na eſt enim in ventrem ſicut ſerpens, non pedibus incedens, aut ullis elevatis cruribus, ſed ſinuoſo flexu totius corporis ſui lubrica. Et terra cibus eſt, ſicut ſerpenti, quoniam eſcam neſcit cæleſtem. Corporalibus enim paſcitur, & in varias mutatur ſpecies cupiditatum, & tortuoſis angulatur anfractibus. Venenum in dentibus habet, quibus unuſquiſque ſe eviſcerat luxurioſus, helluo internecat, abliguritor perimit. Quantos rnperunt vina? diſſolvit ebrietas? diſtendit cruditas?

S. Aug. ſer. 3. de ver. Apoſt. IV. Felix anima, quæ hujuſmodi delectationibus non delectatur, uti turpitudine nulla inquinatur, & veritatis ſerenitate purgatur.

Lact. de opiſ. Dei. V. Te moneo, ut oblectamenta illa terræ pro magnis aut veris bonis habere ne credas, quæ ſunt non tantum fallacia, quia dubia, verum etiam inſidioſa, quia dulcia.

Greg. 30. mor. VI. Voluptas aliquando ſub neceſſitate ſe palliat.

S. Aug. lib. 2. de lib. arb. VII. Voluptas & dolor ad ſenſum pertinent communem.

Damnum.

S. Ambr. l.6.cp.43. VIII. Voluptas eſt veluti quidam hamus diaboli, ad perniciem nos trahens. Voluptas mater eſt peccati, peccatum autem ſtimulus mortis. Voluptas nutrix eſt æterni vermis, quæ ad tempus quidem demulcet fruentem, ac poſtea felle amariores retributiones facit.

S. Chryſ. ho. 71. IX. Nihil dæmoni tam gratum, quam deliciæ ſunt, & ebrietas: quoniam omnium fons eſt malorum, & genitrix. Per hanc Iſraelitas demum in idolorum cultum præcipitavit. Per hanc Sodomitas in nefarios accendit amores. Per hanc alios perdidit innumeros, & gehennæ tradidit. Quid enim mali non operantur deliciæ? Ex hominibus porcos efficiunt, & porcis deteriores; porcus enim involvitur cœno, & ſtercore paſcitur; hic abominabili magis menſa veſcitur, illicitos excogitans coitus, & nefarios amores.

S. Baſ. in Pſ. 32. X. Oblectatio corporeæ voluptatis plus doloris habet, quam jucunditatis. Nuptiæ enim ſæpe ſteriles ſunt, viduitates continent, & ſtupra; agricultura ſterilitatem; mercatura naufragia; divitiæ inſidias patiuntur; ſed & deliciæ, & ſatietas, & continens voluptatum fruitio multos, ac varios ſecum trahunt morbos, ac affectionum varia genera.

Idem in ho. de leg. lib. Gen. XI. Eſt totum corpus caſtigandum, ac feræ cujuſdam inſtar cohibendum, & ab ipſo adverſus animam tumultus orientes ratione veluti flagello compeſcendi, ne frænum voluptatis omnino laxando, mens velut auriga ab equis contumacibus miſere rapiatur; ac inter cætera Pythagoræ meminiſſe oportet, qui videns quemdam ſe cibis laute curantem, & ſaginantem: Heus, inquit, miſer, non deſinis continuo duriorem tibi carcerem præparare?

S. Iſid. de ſum. XII. Licet ſæpe in medio carnalium Deus protegat vitam Electorum, tamen ſatis rarum eſt, ut quiſque inter ſæculi voluptates poſitus, a vitiis maneat illibatus, in quibus etſi non cito implicetur, aliquando tamen attrahitur; nec enim diu poteſt eſſe ſecurus, qui periculo fuerit proximus.

Ric. de S. Vict. p. 2. de ſtat. inter hom. c. 20. XIII. Omnia flumina intrant in mare. Quid eſt igitur flumina intrare in mare, niſi omnem carnalem delectationem terminari in amaritudine? Omne ergo flumen mare intrat: quia extrema gaudii luctus occupat.

S. Chryſ. ſ. 4. ſup. Epiſt. ad Rom. XIV. Voluptati ineſt ſupplicium.

Id. ſup. Act. Ap. ho. 27. XV. Voluptas, ut torrens omnia ſubvertit.

Id. ad pop. Antioch. ho. 23. XVI. Valetudinis firmamentum voluptas ſubruit.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Qualitas.

L. 1. c. 20. ſ. 4. I. O Quam breves, quam falſæ, quam inordinatæ, & turpes ſunt omnes voluptates!

Ibid. II. Veruntamen præ ebrietate, & cæcitate non intelligunt, ſed velut muta animalia propter modicum corruptibilis vitæ delectamentum mortem animæ incurrunt.

Ib. ſ. 5. III. Sed & cum adhuc vivunt, non ſine amaritudine, & tædio, ac timore in eis quieſcunt; ex eadem namque re, unde ſibi delectationem concipiunt, inde doloris pœnam frequenter recipiunt. Juſte illis fit, ut, quia inordinate delectationes quærunt, & ſequuntur, non ſine confuſione, & amaritudine eas expleant.

Ib. ſ. 2. IV. Si veraciter vis delectari, & abundantius a me conſolari, ecce in contemptum omnium mundanorum, & in abſciſſione omnium infimarum delectationum, erit benedictio tua, & copioſa tibi reddetur conſolatio. Et quanto plus te ab omni creaturarum ſolatio ſubtraxeris, tanto in me ſuaviores, & potentiores conſolationes invenies.

§. V. EXEMPLA.

Qualitas.

Eccl. 2. v. 11. I. SAlomon de ſeipſo fatetur: Omnia, quæ deſideraverunt oculi mei, non negavi eis: nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur, & oblectaret ſe in his, quæ præparaveram: & hanc ratus ſum partem meam ſi uterer labore meo. Cumque convertiſſem me ad univerſa opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores, in quibus fruſtra ſudaveram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere ſub ſole.

Eng. in Dom. Pal. ſ. 2. II. Carolus Imperator, cum Bruxellis regnum univerſum in Philippum filium transferret, coram toto Senatu non ſine lacrymis teſtatus eſt, ſe toto vitæ decurſu, quantumvis proſpero, ne ad unum quidem horæ quadrantem puram, meramque habuiſſe lætitiam, ſed ſemper curis, doloribus & angoribus, velut voluptatum, ac victoriarum umbris, anxium, & divexatum fuiſſe.

Sab. l. 8. III. Alphonſus, qui ex Arragonum gente primus Neapoli regnavit, in alendis ad venatum canibus & aucupium alitibus mille circiter pondo auri in portentoſum illum apparatum

Digitized by Google

quotannis inſumpſit major in hoc luxu quam quod in Friderici Cæſaris adventu, pluribus diebus in regia urbe nobiliſſima vina in ſpeciem aquæ ex temperariis fontibus ubertim fluxere. Sed hoc hoſpiti datum, illud voluptati, & ob id vitio propinquius.

Damnum.

S. Petrus Dam. l. 7. ep. 2. IV. S. Petrus Dam. ſcribit: Ducis Venetarum uxorem, quæ erat Conſtantinopolitana, tam delicate vixiſſe, ut etiam communibus aquis ſe dedignaretur abluere, ſed ejus ſervi rorem cæli undique colligere deberet, ex quo laborioſum ſatis balneum ſibi procuraret. Cibos quoque ſuis manibus non tangebat, ſed ab Eunuchis alimenta quæque in minuta concidebantur fruſta, quæ mox illa ſuſcinulis aureis, atque bidentibus ori ſuo liguriens adhibebat. Ejus porro cubiculum tot thymiamatum, aromatumque generibus redolebat, ut & vobis narrare dedecus fatear, & auditor forte non credat. Sed omnipotenti Deo quantum hujus fœminæ exoſa fuerit ſuperbia, maniſeſta docuit ulciſcendo cenſura. Vibrato quippe ſuper eam divini mucrone judicii, corpus ejus omne computruit, ita ut membra corporis undique cuncta marceſcerent, totumque cubiculum intolerabili fœtore complerent; nec quiſquam tantam perferre narium injuriam potuit; vix una ancilla non ſine ſpeciei redolentis auxilio in ejus obſequii ſedulitate permanſit. Eadem tamen raptim accedebat, & protinus fugiens abſcedebat: diutius enim hoc languore decocta, & miſerabiliter cruciata, amicis quoque lætantibus diem clauſit extremum. Quid ergo ſit caro, doceat ipſa caro: quodque perhibet mortua, teſtetur & viva.

Cromer. l. 7. V. Wenceslaus Imperator, Bohemiæ Rex, totum ſe compotationibus, luſibus & nequitiæ dederat. Cum de arcis cujuſdam ſuæ conflagratione nuntium accepiſſet, interrogaſſe dicitur, an cella vinaria incendio ſupereſſet. Unde primum a Progentibus civibus captus, & tandem ab Electoribus imperio dejectus eſt.

§. VI. EXEMPLA PROFANA.

Vale. l. 9. cap. 1. I. Campani uſque adeo deliciis dediti erant, ut, cum ſe Annibali dediſſent, exercitum illius ita corruperint, ut Annibal fateretur, ſe viros in Campaniam duxiſſe, fœminas eduxiſſe.

Diod. l. 2. c. 1. II. Ninyas Nini & Semiramis filius, per omnes vitæ tempus recluſus in Regia, inter pellices, & Eunuchos otium, & delicias ſecutus vixit, exiſtimans ſummam felicitatem eſſe, in continuis verſari voluptatibus, & a curis vacuum eſſe. Id quod, & cæteri Reges uſque ad Sardanapalum fecerunt.

Id. c. 7. III. Sardanapalus vitam prorſus muliebrem duxit, ita ut veſtibus earum etiam indueretur, & fuco muliebri faciem ornaret, fœmineam vocem imitaretur, & cum eis lanam texeret. Unde tandem in urbe a Nino obſeſſus, quadringentorum pedum pyram exſtruxit, centum & quinquaginta aureos thoros illi, totidemque menſas aureas imponi, ſecumque in lectis pellices decumbere, & tandem, ubi etiam auri mille myriades, & argenti decem millium myriadum talentorum, veſteſque purpureas, & aureas ſecum intuliſſet, pyram incendi juſſit, quo incendio ipſe, & omnia alia perierunt.

Beyerlin. in theatr. V. eodem. IV. Alexander Magnus, victo Dario, adeo corruptus erat, ut milites ipſi faterentur: plus eſſe tam celebri victoria amiſſum, quam quæſitum, neque enim ab illo tempore quidquam ſuo nomine, & heroe dignum geſſit.

Ibid. ex Sveton. V. Caligula in odoribus lavabatur, citreo ligno naves ædificabat, iiſque circum Campaniæ littora inter cantores & ſcorta navigabat, cibos maceratis margaritis condiebat, auro pane & piſcibus menſas inſtruebat.

Bapt. Fulg. l. 4. VI. Cleopatra Ægyptii Regina ab irato Antonio in judicium vocata, cum ex Ægypto in Ciliciam navigaret, flumen Cydnum incredibili pompa ſubivit, navis ejus purpurea habuit vela, ſericeoſque rudentes, argento quoque remos exornatos, ut remigando tibiarum ſonum per dimenſa temporis ſpatia percuſſis undis imitaretur. Ipſa ſub aurea umbrella in media navi in Veneris ſpeciem ornata ſublimior ſedebat, circumfuſa virginum choris in nympharum formam auro amictarum, ad extrema navis puellæ per multæ aliæ inſignes aureis thuribulis ad fluminis ripas odoramento perfundebant. Itaque haud injuria tunc diſſeminatum fuit, Venerem ad Bacchum profectam eſſe. Egreſſa poſtea navi cum pro judicio res in conviviorum certamen deducta eſſet, inter cætera quæ nimis profuſe delicateque eguit cum pepigiſſet cum M. Antonio, ſe plus impenſæ uno bolo, quam Antonio magno convivio abſumpturam, ingentem unionem, cui ſimile magnitudine ſpecieque nunquam viſus erat, ab aure detraxit, atque aceto maceratum abſorpſit; & cum jam manum ad alterius auris unionem appoſuiſſet, ab Antonio, cum viciſſe eam declaraſſet, prohibita abſtinuit. Quæ quanquam ingenti regno potiretur, non erubuit, cum uxor eſſe Antonii non poſſet, ſuperſtite Octavia ejus uxore, quæ Romæ erat, cum eo Amicæ, atque impudicæ nomen ſuſtinere.

Sab. l. 8. VII. Vix fidem inveniunt, quæ de Heliogabali inſania verius quam luxuria prodita ſunt memoriæ: Piſcinas roſea implevit aqua, balſamum infundit lucernis, gemmas nobiliſſimorum artificum manu ſculptas appoſuit calceis, croco triclinium ſtravit, porticum ſcobe auri. Numquam iterum aurea veſte uſus & aut holoſerica.

Ibid. VIII. Deliciis præter modum Ælius Verus deditus fuit, ſiquidem lectos roris, violiſque ſternebat.

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Plutarc. in moral. I. Sicut imperitus jaculator fateri cogitur, ſe omnem operam conſumpſiſſe, dum ſcopum non attigit; ita illi, qui omnes ſuas curas ad voluptatem dirigunt, omnem beatitudinis ſpem amittunt, quia a ſcopo hominibus propoſito procul aberrarunt.

II.

Ibid. II. Sicut ii, qui in carcere ſunt, unde nullum amplius effugium ſperare poſſunt, nihilominus interdum ludunt teſſeris; ita ſcelerati, licet jam ſint captivi diaboli, voluptatibus tamen vacare ſinuntur.

Ser. l. 1. de tranq. an. c. 2. III. Sicut, qui feras venantur, omnia negotia curaſque ſeponunt; ita qui voluptates ſectantur, omnibus aliis curis ſepoſitis, in id unice incumbunt, ut deſideratis voluptatibus fruantur.

Damnum.

Ibid. IV. Sicut ulcera quædam nocituras manus appetunt, & tactu gaudent, & fœdam corporum ſcabiem delectat, quidquid exaſperat; ita animum plerumque ad tempus delectant, quæ graviter poſtea cruciabunt.

S. Baſil. in Pſ. 1. V. Sicut ii, qui in cœno ſeſe obvolvunt, continuo ſibi lutum augent; ſic qui in voluptates facile ruunt, fœditatem ex voluptate ſingulis diebus ſibi accumulant.

Long. in Polyant. V. cid. VI. Sicut piſcator hamo capit piſces; ſic diabolus homines voluptate.

S. Aug. ep. 34. VII. Sicut pilulæ inauratæ pretioſa alimenta mentiuntur: ſed, poſtquam ſumptæ ſunt, ventrem amaritudine replent; ita voluptates hujus mundi, quemadmodum S. Aug. notavit, aſperitatem habent veram, jucunditatem falſam, certum dolorem, incertam delectationem, durum laborem, timidam quietem, rem plenam miſeriæ, ſpem beatitudinis inanem.

Engelgr. in Dom. Pal. §. 2. VIII. Sicut in Muſica ſoni graves acutis temperantur; ita Deus proſpera, & voluptates adverſitatibus, & triſtitiis miſcet.

Stapl. th. 3. in Do. Sept. IX. Sicut aqua, licet ex natura ſua ad extinguendum ignem apta ſit, ſi tamen in fornacem accenſam injiciatur, vehementius ignem incendit; ita ſpiritus in carnem verſus, ipſam carnem magis inflammat, licet alioqui ſit oppoſitus carni.

Ibid. X. Sicut piſces, quamdiu inventa in hamo eſca paſcuntur, nihil doloris ſentiunt: at ubi piſcator fallacia fila in ſublime attollit, ſentiunt aculeum; ita qui voluptates ſectantur, quamdiu illis fruuntur, jucundas putant, ſed ubi mors hamum attrahet, amaras ſentient.

Ibid. XI. Sicut avis in area libere appoſita eſca fruitur: ſed, ubi avolare nititur, viſco aut laqueis ſe implicatam advertit; ita idipſum voluptuoſi olim cum gemitu ſentient.

Ibid. XII. Sicut is, qui viliſſimis cibis repletus eſt, etiamſi ad ſplendidam menſam ſedeat, nullo ciborum deſiderio tangitur; ita terrenis voluptatibus repleti cæleſtes delicias faſtidiunt.

Ibid. XIII. Sicut lignum viride non tantum ab igne ſubjecto non accenditur, ſed potius eumdem extinguit; ſic voluptuoſi a verbo divino adeo non accenduntur, ut potius ſuffocent illud.

Ibid. XIV. Sicut ſimia ſuam deformitatem in ſpeculo videns illud confringit; ita voluptatibus dediti, dum ſuam deformitatem in ſalutaribus admonitionibus vident, eaſdem omnino contemnunt.

Ibid. XV. Sicut mercator, ut decipiat emptorem, non finem, ſed initium panni oſtendit; ita diabolus, ut voluptuoſos decipiat, initium delectationis, non exitum, oſtendit.

Ibid. XVI. Sicut latrones iis, quos aperta vi non poſſunt vincere, in opacis locis inſidiantur; ita diabolus, quos alioqui inexpugnabiles advertit in mundanarum voluptatum umbras perducere, perimereque conatur.

XVII. Sicut canis Æſopicus, dum umbræ carnis inſidiatus eſt, veram carnem amiſit; ita qui falſas voluptates ſectantur, veras amittunt. *Triverus apoph. 16.*

XVIII. Sicut muſcæ, dum ſucco dulciori paſcuntur, jam ſaturæ tenaci liquori adhærent, & a volatu impeditæ in interitum ruunt; ita voluptates fallaci ſua dulcedine ſectatores ſuos alliciunt, & in exitium trahunt. *Beyrlinc. in feſto S. Laur. th. 2.*

§. VIII. M O T I V A.

Ad fugiendam voluptatem.

I. F*Alſitas*, de qua S. David dixit: Filii hominum, uſquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Et merito; cum enim vera voluptas ſit quies animæ, quies autem non niſi in poſſeſſione finis ultimi conſiſtat, finis vero ultimus hominis ſit amor, & poſſeſſio Dei; facile apparet, veram voluptatem non niſi ex iis, quæ ad Deum poſſidendum ordinantur, reperiri. *Pſ. 4. v. 3.*

II. *Vanitas*, de qua clarum teſtimonium dedit Salomon, qui, cum non prohibuiſſet cor ſuum, quin omni voluptate frueretur, faſſus tamen eſt, ſe in his omnibus nil niſi vanitatem reperiiſſe. *Eccleſ. 2.*

III. *Brevitas*: nam diu durare non poteſt, quod in tranſitorio, & fugaci objecto fundatur, quid autem ſunt res omnes extra Deum, niſi tranſitoriæ? hinc merito natum axioma: Momentaneum, quod delectat; æternum, quod cruciat.

IV. *Fœditas*: quid enim fœdius, quam quod fœdiſſimis beſtiis ſimilem facit? hoc autem voluptas facit; hinc, teſte Oſea, facti ſunt abominabiles ſicut ea, quæ dilexerunt. Quid vilius, & turpius ſtercore? atqui turpior eſt voluptas, quæ a gratia rejicitur, & fœtidiſſimum de ſe odorem emittit, ut adeo recte S. Paulus dixerit, Se omnia ex quibus ejuſmodi voluptas capi poteſt, ut ſtercora arbitratum eſſe. *Oſeæ 9. v. 10.*

V. *Nocendi vis*, quam præ reliquis expertus S. Auguſtinus, fatebatur, ſe in iis expertum eſſe amariſſimas difficultates conformiter ſcilicet minis ab Jeremia intentatis: Scito & vide, quia malum, & amarum eſt, reliquiſſe te Dominum Deum tuum. *S. Aug. l. 9. conf. c. 6.* *Jer. 2. v. 19.*

§. IX. M E D I A.

I. C*Onſideratio ſupradictorum motivorum*; inde enim generoſus contemptus concipietur, facileque fugabitur voluptas, ut quæ, teſte S. Chryſoſtomo: canis inſtar, ſi pellitur, fugit; ſin fovetur, & nutritur, permanet. *S. Chryſ. h. 22. t. 6.*

II. *Conſideratio exitus*: uti jam olim admonuit Ariſtoteles, dum voluptates ut abeuntes, non ut venientes contemplari jubebat, eo quod venientes blanda ſpecie, & fucata blandiantur, abeuntes autem dolorem, ac pœnitentiam relinquant. *Ariſt. ap. Lanc. in Polyant. fol. 1238.*

III. *Conſideratio Sanctorum tam genreroſe voluptates ſpernentium*; nam non ſolent homines daſidarara, quæ optimus quiſque contemnit, tanto magis admirandum, quod omnes ad voluptates ferimur, quas ſapientiſſimus quiſque fuit.

S. Chryſ. ho. 22. ad Pop. Ant. IV. *Conſideratio gehennæ*: ſic S. Chryſoſtomus ſuaſit, dum dixit: Non decipiamus nos ipſos. Detur enim, quod per totam vitam noſtram voluptati vacaverimus: ſed quid ad infinita ſecula? hic enim & bona, & mala finem habent; illic autem immortales pœnæ. Hic ſi ardeat corpus, agreditur anima: illic vero incorrupto reſurgente corpore, ſemper anima comburitur: & peccatores enim incorrupti reſurgunt, non ut honorentur, ſed ut immortaliter in tormentis permaneant. Si itaque balnei vehementiorem vaporem non ferimus, quomodo feremus igneum flumen?

V. *Conſideratio infinitæ bonitatis, & amabilitatis Dei*; ſic enim ultro relictis voluptatibus terrenis, velut ciſternis diſſipatis, ad Deum velut fontem recurremus, atque ex eo purius, recentius, & plenius ſolidas veraſque voluptates hauriemus.

S. Aug. de Ann. Chriſt. VI. *Fuga occaſionum*: nam ut recte advertit S. Auguſtinus, minus voluptatibus ſtimulatur, qui non eſt, ubi eſt frequentia voluptatum.

§. X. ASCETICA.

I. QUinque fere ſunt, quæ Aſceta de voluptate ſpecialiter obſervare debat. Primum eſt, ut bene cognoſcat & ponderet finem, propter quem voluptas rebus a Deo indita eſt; nempe ut, quemadmodum Plato dicere ſolebat, ſit malorum eſca; inde enim colliget, non eſſe in ea ſiſtendum, ſed eatenus tantum admittendam, quatenus nos promptiores reddere poteſt ad debitum Deo ſervitium alacrius perfectiuſque præſtandum.

Ariſt. 7. Eth. 13. II. Alterum eſt, ut meminerit ſapientis effati ab Ariſtotele prolati, quo dicebat: Omnes homines naturæ inſtinctu delectationem quærere, quoniam omnibus rebus divinum quiddam impertitum eſt, quo inclinantur in optimum. Ut tamen prudenter quis eligat veras delectationes, judicium de his non ex delectationibus malorum, ſed bonorum hominum ſumendum eſſe ait: Solas enim illis eſſe pro veris delectationibus habendas, quibus illi utuntur: quod autem aliis alia jucunda videantur, id ex corruptela potius provenire, atque adeo non abſolute jucunda cenſenda, utpote quæ non niſi a malis talia cenſentur; nam ut pueri, quæ ipſi amant, præſtantiſſima putant, quæ tamen eadem a viris nihili æſtimantur; ſic alia placent probis, alia improbis, ex quibus hi, quia ſano judicio carent, & delectationes corporales, ac turpes magis ſenſibiles ſunt, hoc ipſo eas etiam ſpiritualibus præferunt.

Epict. 16. III. Tertium eſt, ut in appetitu voluptatum omnem præcipitantiam ſedulo cavendam ſciat, ſed potius illam ſapientiſſimam Epicteti doctrinam ob oculos habeat: Si voluptatis alicujus imaginem animo conceperis, moderare tibi, ne ab ea movearis: ſed & rem examina, & tibi ipſi præbe deliberandi ſpatium. Deinde utriuſque temporis momento, tum ejus, quo voluptate frueris; tum ejus, quo percepta jam voluptate dolebis, teque ipſe objurgabis. Sed & illud obſervaſſe proderit, quod S. Baſilius ex Prodigo Chio narrat, ſcilicet juveni quondam Herculi ſecum conſulenti, ad utram ſe viarum converteret, an ad eam, quæ ad virtutem per labores ducit: an ad facilem per voluptates? duas mulieres, virtutem ac voluptatem, occurriſſe, quarum mox differentiam ex diverſo habitu agnoverit; altera quippe forma conſpicua, molliori facie, laſcivis oculis, ſermone blando, omnia fauſta, faciliaque & ad vitæ ſolatia tendentia pollicendo, Herculem ad ſe trahare conabatur. Altera vero vultu rigido, ſqualenti, mœſtoque ore, magnam fiduciam, atque conſtantiam præſeferens, nihil jucundum, nihil amœnum oſtendebat, ſed mille pericula, laboreſque immenſos, terra marique ſubeundos, præmium tamen horum immortale, ad extremum vero morientem Herculem ſe ſecuturam, & inter Deos collocaturam, promittebat; hancque ſecutum Herculem, dicit. S. Baſil. ho. 24.

IV. Quartum eſt, ut frequenter ponderet quanto bono ſenſibiles voluptates privent, ſibique perſuadeat, eos, qui ejuſmodi voluptates inordinate appetunt, olim dicturos, quod Lyſimachus cum gemitu queſtus eſt, dum ob ſitim ſe Scythis dedere coactus, ubi aquam frigidam bibit, exclamavit: Dii boni, quam brevis voluptatis cauſa, quantam felicitatem perdidi? Quod ipſum non male alius per ſequentem fabulam expreſſit: Ad mel, inquit, profuſum in cella quadam advolantes muſcæ, illius dulciſſimo ſucco jucundiſſime paſcebantur; ſed jam ſaturæ, cum avolare vellent, pedibus in tenace liquore hærentibus, nitentes, etiam alas implicuerunt, quaſi viſco quodam mellis. Itaque moriturae, O miſeras nos, inquiunt, quantillus nobis cibus interitum attulit? Plutarch. in Moral. Long. in Polyanth. V. coſ.

V. Quintum eſt, ut firmiter ſibi perſuadeat, veras voluptates non melius, certiuſque, quam contemnendo falſas, obtineri. Id quod nonnemo apte per ſequentem fabellam oſtendit: Quidam, inquit, conſpecto alveo, intra quem apes deliteſcebant, acceſſit, & mellis avidus aperuit eumdem; ſed, cum miſere acceptus ab apibus alteri cuipiam amico decurriſſet, hic, cauſa tantæ exulcerationis intellecta: Tu, inquit, ſi deinceps mel tuto capere fruique deſideras, apes prius abigas oportet, apes autem has inordinatas voluptates puta. Ibid.

§. XI. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. BReviter, & bene voluptatem carnalem deſcripſit, qui cecinit:

Uſque adeo nulla eſt ſincera voluptas, Ovid. l. 7. Metam.
Sollicitumque aliquid lætis intervenit.

II. Sanctus Auguſtinus commemorat, Philoſophos olim, qui felicitatem in voluptate ponebant, ab aliis confutatos fuiſſe pictura quadam, in qua voluptas tamquam domina ſederet in ſella regia, & unicuique virtuti tamquam S. Aug. l. 5. de Civ. c. 20.

quam ancillæ pro libitu imperabat: ut vel hujus ſpectaculi abſurditate appareret, quam abſurdum ſit, voluptati ullum locum dignitatis aſſignare.

III. Anachoreta quidam cum mire delectaretur ſuavitate rivuli, in quem inciderat, volens originem ejus inveſtigare, reperit denique putridum cadaver, e cujus ore rivulus ille dimanabat; unde omnes illius aquas nauſeabat. Utinam ſimili modo voluptuoſi originem ſuarum voluptatum indagarent.

Damnum.

Plutarc. in moral. IV. Paulus Æmilius centum viginti boves auratis cornibus, & coronis redimitos, concrepantibus tubis, ac tympanis in pompam duxit, ſed funebrem; in lætitiam alienam, ſed propriorum bonorum lanienam. Idem voluptas facit.

Plato in Phædro. V. Plato refert, voluptatem, & dolorem olim apud Jovem de mutuis injuriis graviter conqueſtos fuiſſe, quos cum conciliare nequiviſſet, catena adamantina inter ſe connexuerit, ut, quantumvis odiis inter ſe diſſiderent, altera ab altera diſcedere nequiret.

Engelg. in Dom. Palm. §. 1. VI. Voluptas hiſtrionem illum imitatur, qui ollam fortunatam pretioſiſſimis rebus inſtructam proponebat, ſed intra ollam ſpinas incluſerat, ut, qui extrahere ſortem vellent, nihil niſi laceras manus reportarent.

Boet. l. 3. de conſol. metro 7. VII. Nec male Poeta:

Habet omnis hoc voluptas,
Stimulis agit furentes:
Apumque par volantum,
Ubi grata mella fudit,
Fugit, & nimis tenaci
Ferit icta corda morſu.

Engelg. l. c. VIII. Aulicus quidam rogatus, cur canis ipſius, ipſo aulam intrante, foris remaneret, reſpondit, ſemel ingreſſum, graviter flagris exceptum fuiſſe. Quo audito, ſubſumpſit alter: Ne tu cane tuo ſtolidiores, ut qui toties in aula male exceptus, necdum eam deſeris. Idem voluptuoſis rectius diceretur.

Ibid. IX. Jupiter, cum voluptatem ad homines ſibi demerendos miſiſſet, advertiſſetque, ſe neglecto, hanc coli, & amari præ omnibus diis, pœnitens conſilii, volebat eam eripere denuo; ſed conſilio ſuo Mercurius intercedens ſuaſit, ut ipſam quidem nudam eriperet, ſex exuviis illius Angeronem includeret, quod & factum.

Senec. ep. 51. X. Sapienter ſuaſit Seneca: Voluptates præcipue exturba, & inviſiſſimas habe, latronum more, quos Philetas Ægyptii vocant; in hoc nos amplectuntur, ut ſtrangulent.

Ap. Engelgr. l. c. XI. Recte quoque recens quidam Poeta:

Principium dulce eſt; ſed finis amoris amarus,
Læta venire Venus, triſtis abire ſolet.
Flumina quæſitum ſi in mare dulcia currunt,
Poſtquam guſtarunt æquora, amara fluunt.

Senec. ep. 52. XII. Præclare iterum Seneca: Indurandus eſt, inquit, animus, & a voluptatum blandimentis procul abſtrahendus; viva Annibalem hyberna ſolverunt, & indomitum illum nivibus, atque alpibus, virum enervarunt fomenta Campaniæ. Debellandæ igitur nobis ſunt voluptates, quæ ut vides, ſeveriora quoque ad ſe ingenia rapuerunt. Si voluptati ceſſero, cedendum eſt dolori.

Sil. Ital. XIII. Nam, ut Silius Italicus canit,

Quippe nec ira Deum tantum, nec tela, nec hoſtes.
Quantum ſola noces animis illapſa voluptas.

Senec. ep. 39. XIV. Quis hoſtis, inquit Seneca, In quemquam tam contumelioſus fuit, quam in quoſdam voluptates ſuæ? Quidam ſe voluptatibus immergunt, quibus, in conſuetudinem adductis, carere non poſſunt, & ob hoc miſerrimi ſunt, quod eo pervenerunt, ut illis, quæ ſupervacua fuerunt, facta ſint neceſſaria. Serviunt utique voluptatibus ſuis, non fruuntur, & mala ſua, quod eſt malorum ultimum, amant.

Boet. l. 3. de conſol. Proſa 7. & 8. XV. In eundem ſenſum Boetius: Quid autem, inquit, de corporis voluptatibus loquar? quarum quidem appetentia plena eſt anxietatis, ſatietas vero pœnitentiæ, quarum motus quid habeat jucunditatis, ignoro. Triſtes vero eſſe voluptatis exitus, quiſquis reminiſci libidinum ſuarum volet, intelliget: quæ ſi beatos explicare poſſunt, nihil cauſæ eſt, quin pecudes quoque beatæ eſſe dicantur. Nihil igitur dubium eſt, quin hæ ad beatitudinem viæ devia quædam ſint: nec perducere quemquam eo valeant, ad quod ſe perducturas eſſe promittunt.

Cicer. de legib. XVI. Imitatrix bona eſt voluptas, inquit Cicero, malorum mater omnium, cujus blanditiis corrumpuntur, quæ natura bona ſunt.

Idem 2. de fin. XVII. Nemo dignus hominis nomine eſt, qui unum diem totum velit eſſe in voluptate.

Cato major apud Lang. XVIII. Cato dicere ſolebat; nullam capitaliorem peſtem a natura datam eſſe mortalibus, quam voluptatem.

§. XII. AXIOMATA.

Engelgr. in Dom. Palm. I. Ubi uber, ibi tuber.

II. Ubi mel, ibi fel.

Anonym. III. Momentaneum, quod delectat; æternum, quod cruciat.

Idem. IV. Voluptas brevis, longa pœnitentia.

§. XIII. AUTHORES.

I. Joannes Buſæus in Panario V. eod.

II. Henricus Engelgrave part. 2. Lucis Evang. in Dom. Palm.

III. Thomas Stapl. text. 3. in Dom. Sept.

IV. Laurentius Beyrlinck in Theatro vit. hum. V. eodem & in promptuario morali tem. 2. in feſto S. Laurentii.

V. Joſephus Langius in Polyanth. V. eodem.

Digitized by Google

TITULUS CLI.

VOTUM.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

D. Th. 2. 2. q. 88. I. EST promiſſio Deo deliberate facta de bono poſſibili, & meliori. Ita S. Thomas, qui & addit, a voluntate votum ſuam denominationem accepiſſe, tamquam a primo movente rationem ad promittendum.

Diviſio.

II. Dividitur præcipue 1. in *Reale*, & *Perſonale*. Hoc eſt, cum actio aliqua ab ipſo vovente exercenda vovetur; illud eſt, cum res quæpiam ab ipſa perſona voventis noo præſtanda vovetur.

III. Dividitur 2. in *Simplex*, & *Solemne*. Illud eſt, quod ſolemnitate pro votis ab Eccleſia inſtituta caret; iſtud eſt, quod ut tale acceptatur ab Eccleſia, & voventem ad contractus, vel actus cootra votum inhabilem facit.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Votum implendum.

1. Cor. 7. v. 20. I. UNuſquiſque, in qua vocatione vocatus eſt, permaneat.

Num. 30. v. 3. II. Si quis virorum votum Domino voverit, aut ſe conſtrinxerit juramento, non faciet irritum verbum ſuum: ſed omne, quod promiſit, implebit.

Deut. 23. v. 21. III. Cum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus: & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.

Pſ. 75. v. 12. IV. Vovite, & reddite Domino Deo veſtro omnes, qui in circuitu ejus affertis munera.

Eccl. 5. v. 3. V. Si quid voviſti Deo, ne moreris reddere; diſplicet enim ei infidelis, & ſtulta promiſſio.

Ibid. VI. Quodcumque voveris redde, multoque melius eſt non vovere, quam poſt votum non reddere.

Pſ. 49. v. 14. VII. Immola Deo ſacrificium laudis, & redde Altiſſimo vota tua.

Votum violatum.

Prov. 20. v. 25. VIII. Ruina eſt homini, devotare Sanctos, & poſt vota retractare.

Luc. 9. v. 62. IX. Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.

Apoc. 2. v. 5. X. Memor eſto, unde excideris, & pœnitentiam age, & prima opera fac: ſin autem, venio tibi, & movebo candelabrum de loco ſuo.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Ambr. ad Virg. devot. I. SI quis voluerit amicus eſſe hujus mundi, inimicus Dei conſtituetur. Quid dicis; devota Deo, quid vis hominibus placere; quid deſideras vel quid quæris, ſi Deum quæris, tecum eſt; ſi autem hominem quæris, hoc non devoviſti. Qui ſunt homines; homines hujus ſæculi, & ſæculum tranſit, & concupiſcentia ejus.

II. Juſte exigitur ad ſolvendum, qui non cogitur ad vovendum. *S. Bern. ep. 2. ad Fulcon.*

III. Quia jam voviſti, jam te adſtrinxiſti, aliud tibi facere non licet. Non talis eris, ſi non feceris, quod voviſti, qualis manſiſſes, ſi nihil tale voviſſes. Minor enim tunc eſſes, non pejor: modo autem (quod abſit) tanto miſerior, ſi Deo fidem fregeris, quanto beatior, ſi perſolveris. *S. Aug. ep. ad Arment.*

IV. Diſce in Evangelio, quod non liceat retro aſpicere ei qui ſemel manum ad aratrum miſit; nam etſi, cum pulſares, non repuli, tamen, ut intrares non compuli. Non licet ergo dimittere, quod ſponte promiſiſti: non eſt fas requirere, quæ per te dimiſiſti. *S. Bern. ep. 411.*

V. Abſque neceſſitate remiſſio voti, noo diſpenſatio, ſed prævaricatio eſt. *S. Bern. in ſerm.*

VI. Quid tibi dixerit Pſalmus, attende, non dixit: Nolite vovere, ſed: Vovete, & reddite. Quia audiſti, reddite, non vis vovere? ergo vovere volebas, & non reddere? imo utrumque fac. Unum ſit ex profeſſione tua, aliud ex adjutorio Dei perficietur. Aſpice eum, qui te ducit, & non reſpicies retro, unde te educit. Qui te ducit, ante te ambulat; unde te eduxit, poſt te eſt. Ama ducentem, & noo te damoet retro aſpicientem. *S. Aug. in Pſal. 75.*

VII. Sunt etiam quædam quæ non voventes debemus, quædam etiam quæ non niſi voverimus, non debemus: ſed poſtquam ea promittimus neceſſario, reddere conſtringimur. *S. Aug. & hab. 17. q. 1. ſunt quædam.*

VIII. In malis promiſſis reſcinde fidem: in turpi voto muta decretum. *S. Iſid. in Synonym. lib. 2.*

IX. Melius eſt non vovere quam vovere illud, quod ſibi is cui promittitur, nolit exolvi. *S. Bern. in quadam ſerm.*

X. In vovendo fuit ſtultus, qui diſcretiooem non adhibuit, & in reddendo impius. *S. Hier. in hiſt. Jephte.*

XI. Bonum quidem votum eſt, ſi tamen ibi nihil admiſceatur adverſum. Nam licet ubique deceat juſtitiam cuſtodiri, in illis tamen rebus maxime oeceſſaria eſt quæ divinis obtutibus offeruntur, ne putemus ignorare Deum, unde accipiat, ſi fraudatis oblationibus, acquieſcat. *Caſſiodor. lib. 2.*

Utilitas.

XII. Felix neceſſitas, quod ad meliora compellit. *S. Aug. ep. 45. ad Armentar.*

XIII. Qui fers jugum Chriſti, erige cervicem: redimicula geris, non vincula. *S. Ambr. in Pſ. 118.*

XIV. Sanctiſſimi viri non incongrue compediti dicuntur a Pſalmiſta: quia ligati vinculis diſciplinæ Dei, nequaquam ad ea, quæ exteriora ſunt, vagantur; de his namque compedibus ſcriptum eſt: Injice pedes tuos in compedes ejus, & in torques illius collum tuum; quia profecto, cujus a pravitate greſſus compeſcitur, ejus fides ſanctarum varietate virtutum adornatur. *S. Greg. in Pſ. 101.*

XV. Non te voviſſe pœniteat, imo gaude, jam tibi non licere, quod cum tuo detrimento licuiſſet. Aggredere itaque intrepidus, & dicta factis imple; ipſe adjuvabit, qui vota noſtra expedit. *S. Bern. ad Armen. ep. 48.*

Da-

Digitized by Google

Damnum voti violati.

S. Greg. in regiſtro ad Ven.

XVI. Si ille mortis periculo dignus fuit, qni eos, quos dederat, nummos Deo abſtulit; conſidera, quanto periculo in divino judicio dignus eris, qui non nummos, ſed temetipſum Deo Omnipotenti, cui te devoveras, ſubtraxiſti.

S. Chryſ. ho. 12. in Act. Ap.

XVII. Quare hoc feciſti? voluiſti habere Aoania? oportebat initio habere, & non promittere: nunc autem, poſtquam promiſiſti, majos ſacrilegium commiſiſti.

S. Baſil. in ep. ad Lapſam.

XVIII. Dicit omnino etiam nunc Domioos: Domino mala perpetravit virgo. Me dereliquit verum ſanctarum animarum Sponſum, & aufugit ad impium animæ ſimul, & corporis corruptorem. Defecit a Deo Salvatore ſuo, & exhibuit membra ſua mancipia immunditiæ, & iniquitatis ad ioiquitatem.

S. Ambr. cap. 5. ad Vir. Lapſ.

XIX. Virgo, quæ ſe ſpopondit Chriſto, & ſanctum velamen accepit, jam oupſit, jam immortali juncta eſt viro. Etiamſi voluerit nubere communi lege conjugii, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur. Si hoc ita eſt, quid de illa dicendum, quæ occulta & furtiva turpitudine conſtupratur, & fingit ſe eſſe, quod non eſt habitu virgo, facto non virgo, bis adultera, & io actu, & in aſpectu.

§. IV. EXEMPLA.

Votum ſervatum.

Pſ. 21. 60. 115. 131.

I. S. David qoam accurate vota ſua ſervavetit, in pſalmis, maxime 115. indicavit, dicens; Vota mea Domino reddam in conſpectu omnis populi.

II. Jacobus Patriarcha primum votum fecit Domino, dicens: Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in via, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum, reverſuſque fuero proſpere ad domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum, cunctorumque, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.

Num. 21. v. 2.

III. Iſrael voto ſe Domino obligans ait: Si tradideris populum iſtum in manu mea, delebo urbes ejus: Exaudivitque Dominus preces Iſrael, & tradidit Chananæum, quem ille interfecit ſubverſis urbibus ejus.

Jud. 11. v. 30.

IV. Jephte quoque vovit dicens: Si tradideris filios Ammon in manus meas, quicumque primus fuerit egreſſus de foribus domus meæ, mihique occurrerit revertenti cum pace a filiis Ammon, eum holocauſtum offeram Domino. Cumque occurriſſet ei filia, eam immolavit Domino.

(*Vide etiam infra in Append.* §. 2. *n.* 3. *&* 4.

1. Paral. 29. v. 9.

V. Lætatus eſt populus, cum vota ſponte promitterent quia corde toto offerebant ea Domino, ſed & David Rex gaviſus eſt gaudio magno.

Jon. 2. v. 10.

VI. Jonas in ventre piſcis clamavit ad Dominum, & inter reliqua dixit: Ego autem in voce laudis immolabo tibi: quæcumque vovi, reddam pro ſalute Domino.

2. Mac. 3. v. 35.

VII. Heliodorus hoſtia Deo oblata, & votis magnis promiſſis ei, qui vivere illi conceſſit, & Oniæ gratias agens, recepto exetcitu, repetebat ad Regem.

Ex Actis S. Aviti Sur. to. 3. die 17. Junii.

VIII. Anno Domini 542. Rex Childebertus inclytus Francorum Princeps comparato exercitu Hiſpanias ſuo addere imperio volebat. Andita vero S. Aviti fama, & quia ſepulchrum ejus exigui parietes vallarent: cæleſti Regi integra devotione votum nuncupavit, ſi incolumis in regnum ſuum ſancti viri interceſſione reverteretur, ampliſſimam ſe ſuper ejus monumentum baſilicam conditurum. Itaque in itinere multa quidem ab hoſtibus perpeſſus eſt: ſed quoties ei ſtructæ eſſent inſidiæ, toties ſancti viri interceſſione ab impendentibus periculis liberatus eſt, atque ita ſoſpes & triumphans rediit in regnum ſuum. Tunc vero inſignem ædem, ut erat pollicitus, in loco ſupradicto extruendam curavit.

Baron. to. 10. Ann. 23 ann. Dom. 886.

IX. Anno 886. cum rebellantes Bulgari Græciam nimis exaſperarent, Baſilius Imperator, ſuper eos admodum irritatus voto ſe obligavit Domino, monachum fieri, ſi Græcis eos ſubderet, & per annos quindecim cum hoſte ſuper eos laborans, ad ultimum Regibus eorum proſtratis Samuele & Aarone, omnem terram eorum obtinuit, & fortiſſimas civitates confregit, & Græcorum præſidia contra eos ubique ordinavit, populumque Bulgarorum maxima ex parte in Græciam captivavit, & ſicut voto promiſerat, habitum monaſticum Græca figura indutus, omni vitæ ſuæ tempore a concubitu & carnibus abſtinens, imperiali ſchemate extrinſecus circumdabatur.

Utilitas.

Rodriq. p. 3. tr. 2. c. 4.

X. S. Antonius ab Angelis in cælum ſubvehi viſus, obvios dæmones habuit, qui ſumma vi, ne ſurſum pergeret, objectis, quæ in ſæculo deliquiſſet, peccatis obſiſtebant. Ergo interceſſores Angeli: Vos, inquiunt, ſi cujus culpæ, ex quo Monachum induit, reum peragatis, licet; neque enim eorum, quæ puer, aut adoleſcens olim in ſæculo admiſit, memoria renovanda eſt, utpote quæ jam pridem ei Deus ob religionis edita vota remiſit.

Ib. c. 9.

XI. Fr. Ægidius interrogatus, an etiam in ſæculo gratiam Dei quis conſequi poſſit? reſpondit. Poſſe, utique, ſe tamen malle unum gradum gratiæ io Religione, quam decem in ſæculo, eo quod in Religione facile conſervetur, & creſcat, ob impedimenta per votorum ſubſtantialium editionem remota.

(*Vide in Appendice etiam* §. 2. *n.* 2.

Damnum Voti non ſervati.

S. Hier. ad Dem.

XII. Ananias, & Saphyra ideo repentina morte puniti ſunt, quia, ut S. Hier. loquitur, poſt votum obtulerunt quaſi ſua, & non ejus, cui ſemel ea voverant, partemque ſibi alienæ ſubſtantiæ reſervarunt, metuentes tamen, quam vera fides non timet. Præſentem meruere vindictam, noo crudelitate ſententiæ, ſed correctionis exemplo. Denique & Apoſtolus Petrus nequaquam imprecatur eis mortem, ut ſtultus Porphyrius calumniatur, ſed Dei judicium Prophetico ſpiritu annunciat, ut pœna duorum hominum ſit correctio multorum.

(*Vide etiam infra in Appendice* §. 2. *n.* 1.

XIII.

Digitized by Google

Surius 2. Nov.

XIII. Cum Hartfridus B. Trudonis conſanguineus continentiæ voto ex timore edito ſe obſtrinxiſſet, & promiſſionis immemor uxorem duxiſſet, nocte inſequente vir quidam gravis ad eum ingrediens, dixit: Cur violata fide ducere non timuiſti? quam fruſtra hoc feceris, vel ex hoc collige, quod ſemper eris ſine ſobole, & virga eum in femore percutiens: Hoc, inquit, tibi ſit ſignum neglectæ promiſſionis, quod ſemper curvo pede deinceps incedes. Expergefactus ergo, & eruditus verbere agnovit culpam, Monaſteriumque ingreſſus vitam ſanctam vixit.

Druvolt. in Catech. hiſt.

XIV. Cum Sanctimoniales ſub inſtituto S. Claræ militantes civitate Gebenenſi expulſæ fuiſſent, reliquæ quidem in catholicam quamdam civitatem ſe tranſtulerunt; ſed una maluit cum Apoſtata quodam matrimonium inire, quæ tamen mox manifeſtam Dei vindictam experta eſt, quando a marito ſuo viva excoriata eſt.

Theodor. in hiſtor. Rel. 8. c. 20.

XV. Theodoretus in Hiſtoria religioſa SS. Patrum ſcribit, quendam Iſmaelitam non obſcuro loco natum ex iis, qui in nomen ſalutare Domini Chriſti crediderant, Deo votum feciſſe, divino viro Simone teſte, quod deinceps abſtineret ab eſu cujuſvis animati. Hoc promiſſum, neſcio quomodo quodam tempore tranſgreſſus occiſam avem auſus eſt comedere; Cum Deus autem per increpationem eum ad converſionem voluiſſet deducere, & ſuum famulum honorare, qui fuerat teſtis promiſſi, quod is fuerat tranſgreſſus mutata eſt in lapidis naturam caro avis, adeo ut nec ſi vellet quidem deinceps ea veſci poſſet. Hoc admirando & incredibili ſpectaculo obſtupefactus Barbarus ad ſanctum venit quam celerrime, quod erat occultum peccatum in lucem proferens, & ſuam tranſgreſſionem omnibus enuncians & delicti a Deo petens veniam, & ſancti auxilium invocans ut omnipotentibus ſuis precibus ipſum peccati vinculum exolveret.

§. V. EXEMPLA DOMESTICA.

Hiſt. Soc. p. 1. l. 1. n. 91.

I. ANno 1534. cum primi Patres vota ſua in monte Martyrum prope Pariſios, ipſo feſto Aſſumptionis B. Virginis renovaſſent, ſuaſit dein S. Ignatius, ut inter alia ſpiritus conſervandi adjumenta. Socii anniverſariam votorum renovationem, eadem in æde, eodemque die facerent, quod & factum.

Vita l. 6. 13. & 21.

II. S. Franciſcus Xaverius quotidie vota renovabat, ajebatque, vix ullum eſſe hominibus Deo ſacris tutius contra Diaboli impetus munimentum hac quotidiana renovatione.

Lud. de Ponte p. 3. de perſ. tr. 1. c. 14. §. 2.

III. P. Jacobus Laynes quotidie vota in Miſſa, dum Chriſtum communicaturus in manibus habebat, his verbis renovavit: placet, quod promiſi.

Vita p. 2. p. 334.

IV. Joannes Berchmannus bis quotidie, mane ſcilicet, & veſperi, vota ſua conſueta formula renovavit. Delicioſiſſimum vero illi erat triduanæ collectionis tempus, eo quod ſe per eos dies locupletare loculos ſuos diceret, panemque refectionis ſpiritualis pro venturis neceſſitatibus præparare.

Hiſt. Soc. p. 2. l. 6. n. 99.

V. Anno 1546. in Luſitania votorum renovatio in communi conventu fieri cœpta eſt tanto omnium motu, ſenſuque, tam ingenti collacrymatione multorum, ut tum primi ad ſocietatem acceſſus renovari lætitiam, tum repræſentari ſuæ cujuſque jucundiſſimus dedicationis dies videretur.

VI. Anno 1555. in India prima votorum renovatio facta eſt ingenti vi lacrymarum, atque inuſitato quodam ardore ſpiritus, & animorum. *Ib. l. 15. n. 29.*

VII. P. Jacobus Cerrutus ter millies quotidie vota renovabat; ſemel 14000. vicibus id præſtitit. *Lancic. op. 11. c. 10. n. 189.*

VIII. Michel Sartre Coadjutor ruri habitans, cum graviſſime ſæpe contra caſtitatem tentaretur, ſtatim in genua procidens ſua vota renovavit, & ſtatim omnis tentatio velut nubecula evanuit. *An. Lugd. Col. Aven. 1508.*

IX. Alphonſus Rodriquez quotidie vota ſua renovabat; & hæc renovatio conſervabat eum ſemper vividum excitatum ad vota implenda, & Dominus clare illi ſignificavit, ſibi id placere, monuitque, ut ſe in hac renovatione exerceret, indicavitque ſimul profectum, quem inde anima ejus erat perceptura, & dona, quæ ipſi ob eam rem conceſſurus erat. *Vit. M. S. l. 1. c. 12.*

X. Cum quidam magni judicii, & prudentiæ vir Societatem ingreſſus, vehementer a renovatione votorum, velut re inutili, abhorreret; nihilominus tamen ipſo die renovationis viciſſet ſeſe, & cum ſumma judicii repugnantia renovaſſet, Deus talem victoriam remunerari volens, Chriſtum, dum Sacerdos de more hoſtiam in manibus tenebat, in S. Hoſtia corporali ſpecie oſtendit, a quo mira conſolatione repletus, ſed & lumine extraordinario donatus eſt, quo agnovit ejuſmodi renovationem non modo utiliſſimam, ſed & Deo gratiſſimam eſſe. Totus itaque in lacrymas effuſus agnovit errorem ſuum, & deteſtatus eſt, plenuſque cæleſti voluptate diu permanſit, ita ut, præ abundantia gratiæ divinæ ſeſe inſinuantis, vocem in verba formare non poſſet. *Lanc. l. c. §. 8. n. 8.*

Voti violati pœna.

XI. Quidam, cum e Societate exiiſſet, mox mente captus & per plateas more furioſi currens, miſera denique & repentina morte interiit. *Ribad.*

XII. Franciſcus Balſamus ſtudiis abſolutis, Societate egreſſus, ubi Meſſanam, & domum ſuam pervenit, tantis doloribus, morbiſque cruciatus eſt, ut exareſceret, & tabeſceret, diceretque, ſe, ex quo die Societatem deſeruit, numquam jucunditatis, & ſuavitatis bona fuiſſe uſum. Octo menſes intercute laborans, inflatuſque decubuit, ſibi gravis, domeſticis intolerabilis, ingratus alienis. Moriturus Patrem e Societate accerſivit, qui, etſi properaverat, mortuum tamen jam invenit, tam horribili, & fœdo cadavere, tamque peſtiferum odorem exhalante, ut ad hæc tegenda neceſſe fuerit citius eum ſepelire, & præter morem Gentis feretro includere. *Idem.*

XIII. Quidem Fonſeca deficiens a Societate, cum quodam die in militari exercitio probaretur, a Commilitone in oculo ictus, eum ſimul cum ſpiritu amiſit. Eodem vero die cum *Idem.*

P. Leo

Digitized by Google

P. Leo Henriquez per plateam tranſiret, & hoc nuntio audito admirabundus Crucis ſigno ſe muniret, infans, qui tum caſu in plateæ fuerat, cum vix loqui poſſet, ad Patrem dixit: Nam quem alium finem ſortiri poterat is, qui a Societate defecit?

Idem. XIV. Juvenis quidam ex Luſitanis Inſulis oriundus, quia vehementer urgebat, a Societate dimiſſus, poſt paucos dies ab adventu in Patriam ſe piſcatum contulit cum duobus aliis, cumque ille medius inter hos in rupe mari imminente ſederet, ecce ſibi derepente exſurgens fluctus eum e medio ſociorum eripit, & abſorbet, a nullo unquam deinceps conſpectum, utroque interim ſocio incolumi, & caſum vehementer obſtupente.

Annua 1597. f. 266. XV. Coadjutor erat in Auſtria, qui tredecim annis in Societate vixerat, ſed uſque adeo inobediens, ut diceret, malle ſe capite plecti, quam obedire. Societate dein egreſſus, & Viennæ præſidiarius miles effectus, aliquoties excubias neglexit, quare accuſatus, & capitis damnatus eſt. Hic ille vindictam Dei agnoſcens, Patres, ut pro ſe intercederent, oravit; at imperratum nihil. Ergo miſer ad ſupplicii locum, qui e regione Collegii erat, ducitur, paulo ante profeſſus, deſertæ Societatis hanc pœnam eſſe, ſe nec unum diem hilare extra eam vixiſſe. Sic capite plexus eſt: & ecce, decuſſum caput illico ſeipſum præcipiti rotatu in fœdam aquam, quæ præterfluebat, injecit, & os illud, quod contra obedientiam pandebat, aliquando totum in fæces illas immiſit.

§. VI. EXEMPLA PROFANA.

4. Reg. 3. I. REx Moab videns prævaluiſſe adverſum ſe hoſtes, arripiens filium ſuum primogenitum obtulit holocauſtum ſuper murum, ex quo facta eſt indignatio magna in Iſrael, quare & obſidionem ſolverunt, & reverſi ſunt in terram ſuam.

Val. Max. l. 7. c. 3. II. Alexander Magnus, cum voviſſet, quod eum, qui ſibi porta egreſſo primus occurriſſet, interfici curaret, Agaſo, qui aſinum forte tunc ante ſe agebat, ad ſupplicium poſtulatus, proteſtatus eſt, dixitque, non ſe, ſed aſinum, occidendum, ut qui primus Alexandro occurriſſet.

Beyrlinck. in theatr. V. vol. f. 239. III. Antiqui Itali morem habebant *Ver Sacrum* vovendi, quo voto ſe in magnis periculis conſtituti obſtringebant, & vovebant, ſe omnia animalia (etiam pueros, & puellas) quæ proximo vere naſcerentur, oblaturos.

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

S. Anſel. in l. ſimil. I. SIcut, ſi quis non fructus dumtaxat, ſed arborem etiam donat, haud dubie gratius donatario munus offert, quam ſi ſolos fructus offerret; ita gratius quoque obſequium præſtat Deo, qui non opera duntaxat, ſed etiam ſeipſum per religioſa vota Deo conſecrat.

Platus l. 1. de bono ſtatus relig. c. 30. II. Sicut malum eſt facere aliquid turpiter ex fragilitate, aut conſilii imbecillitate, multo pejus autem, ſi fiat ex deliberata voluntate peccandi, & in peccato perſiſtendi; ſic in virtutis muneribus omnia quidem bona, & laudabilia ſunt, ſed tamen ſine comparatione meliora, quæ animo deliberate obfirmato peraguntur.

III. Sicut corporum, ſic animorum quoque ſunt vincula, ſed in hoc differentia, quod corporibus ut extrinſecus injici poſſint, etiam invitis, ita etiam externa vi abrumpi; animus autem nulla re ligari poſſit, niſi ipſe ligarit: ſed cum vel ſemel ligavit, nulla humana poteſtas ſufficiat ad ſolvendum. *Ibid.*

IV. Sicut is, qui non uſum dumtaxat, ſed etiam proprietatem rei concedit, plus utique dat; ita Religioſus ſe per vota offerens Deo, majus ſui ſacrificium dat, quam ſecularis. *S. Bonav. in apolog. paup.*

V. Sicut, ſi quis munus Domino obtulerit, quod acceptum Sacerdos in templo ſeponit, non amplius poteſt pro ſuo arbitrio auferre; ſic quoque, qui Deo animas ſuas conſecrarunt, poteſtatem ſui amplius non habent. *S. Ephr. in adhort. ad Novit. Monach.*

Utilitas.

VI. Sicut proci, cum virginem, quam ambiunt, nuptam vident, alio cogitationes transferunt; ſic, cum Diabolus animam per vota Deo deſponſatam advertit, omnis illi ſpes præciditur eamdem rebus terrenis implicandi. *Platus l. 2. c. 30.*

VII. Sicut vites, & aliæ arbores teneriores vinciri ſolent ad ſtipites firmiores, a quibus ſuſtenentur; ſic homines, inconſtantiam ſuam, & fragilitatem agnoſcentes, facile intelligunt, nihil ſalubrius eſſe, quam ſi debilem hanc ſuam voluntatem in Deo ſponſione voti ſtabiliant, eique perpetuo obligentur. *Ibid.*

Violatio voti.

VIII. Sicut transmigrans de nido ſuo; ſic vir, qui derelinquit locum ſuum. *Prov. 27. v. 8.*

IX. Sicut membra corporis a corpore avulſa emortua ſint neceſſe eſt; ita Monachus quoque, qui reliquorum Fratrum corpori firmiori nexu per vota conjunctus eſt, divellere ſe non poteſt, quin animæ vitam amittat, & cum ea Spiritus Sancti gratiam. *S. Baſil. in Mon. conſtit.*

§. VIII. MOTIVA.

Ad vota adimplenda.

I. Q*Uia vota opera noſtra meliora faciunt*; cum quodlibet bonum acceſſione alterius boni melius fiat; ipſa autem promiſſio boni haud dubie etiam ſit bonum aliquod. *Platus l. 1. c. 30.*

II. *Quia vota voluntatem noſtram ſtabiliunt in bono*; atque adeo hominem Beatis ſimilem faciunt, quia bono deflectere non poſſunt. *Idem.*

III. *Quia vota copioſiorem Dei gratiam conciliant*; ſunt enim quaſi canalis, per quem multo copioſius in voventem gratia derivatur, cum Deus non patiatur ſe liberalitate vinci, atque adeo haud dubie tam inſignem liberalitatem per vota religioſa exercitam liberaliter quoque ſit remuneraturus. *Ibid.*

IV. *Quia vota ſingularem operibus dignitatem conferunt*: Neque enim, ut recte diſcurrit S. Auguſtinus, virginitas (eadem eſt ratio aliorum votorum) honoratur, quia virginitas eſt, ſed quia Deo dicata; quæ, licet ſervetur *S. Auguſt. c. 8. de Virginit.*

in

In carne, ſpiritus tamen religione, ac devotione ſervatur; ac per hoc etiam virginitas corporis ſpiritualis eſt, quam vovet, & ſervat continentia pietatis.

Rodriq. p. 3. tr. 2. c. 4.

V. *Quia per vota religioſa graviſſimum Deo holocauſtum offertur*; cum is, qui illa facit, nihil ſibi reſervet; quam ob cauſam præſtantiſſima quæque alia vota in hæc religioſa vota mutari poſſunt.

S. Bern. ſ. 30. ſup. Cant.

VI. *Quia vota religioſa voventem Martyribus ſimilem faciunt*; ob illa quippe vita Religioſi genus quoddam Martyrii vocatur, illo quidem, quo membra cæduntur, ferro, horrore mitius, ſed diuturnitate moleſtius.

§. IX. MEDIA.

Sap. 8. v. 21.

I. CRebra divinæ gratiæ invocatio: ſic enim Salomon exemplo ſuo docuit, dum de ſeipſo dixit: Et ut ſcivi, quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ipſum erat ſapientiæ, ſcire cujus eſſet hoc donum, adii Dominum & deprecatus ſum illum. Quod ipſum etiam confirmans S. Auguſtinus: Eſt, inquit, devotio voventis, ſed eſt humilitas deprecantis. Nemo præſumat ſe viribus ſuis reddere, quod voverit. Qui te hortatur, ut voveas, ipſe adjuvat, ut reddas.

S. Auguſt. in Ep. 21.

S. Baſil. ad Virg. lapſ.

II. *Crebra memoria factæ profeſſionis*. Sic S. Baſilius virgini cuipiam lapſæ ſuaſit, dicens: Revoca in memoriam honeſtam profeſſionem, venerandam congregationem, & ſacrarum Virginum chorum. Recordare dierum carentium tumultu, & noctium illuminatarum, cantilenarum ſpiritualium, orationum ſanctarum, & cubiculi caſti, & virginei progreſſus, & menſæ temperantis &c.

S. Greg. in moral.

III. *Crebra votorum renovatio*: nam, ut ſapienter S. Gregorius dixit: Si laſſeſcere ab inchoatis bonis nolumus, valde neceſſarium eſt, ut inchoare nos quotidie credamus. Sicut enim, quo crebrioribus ictibus clavus in lignum aut murum adigitur, tanto firmius hæret; ſic quo crebrius hæc promiſſio repetitur, tanto difficilius violatur.

IV. *Crebra conſideratio fructuum, qui ex votis, religionis maxime, oriuntur*: quis enim, ſi centuplum pro ejuſmodi votorum editione promiſſum conſideret, non vehementer accendatur ad vota talia perfectiſſime ſervanda, ut tam pretioſi centupli, & ipſe fieri particeps poſſit!

Matth. 11. v. 29.

V. *Crebra ponderatio ſententiæ a Chriſto prolatæ*: Tollite jugum meum ſuper vos, jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve. Sic enim phantaſiam corriget, quæ multos abſterret perſuadendo, difficilem nimis eſſe votorum editionem. Contra quam opinionem etiam Sanctus Chryſoſtomus ſic loquitur: Quid levius dices, ac melius, quam ſolicitudine ſæculari, & laboribus, & metu exui? quam ab iſtius mundi fluctibus ſegregari, & poſſidere placidi tranquillique portus ſecuritatem?

S. Chryſoſt. ad Theod. lapſum.

§. X. ASCETICA.

I. QUatuor ſunt, quæ de votis ſingulariter noſſe, & obſervare debet Aſceta. Primum eſt, ut certo ſibi perſuadeat, hanc votorum, quæ in religione nuncupantur, triadem eſſe, præcipuum inſtrumentum adipiſcendæ perfectionis, id quod more ſuo S. Thomas ſolide ſequentibus verbis demonſtrat: Religionis ſtatus tripliciter poteſt conſiderari; 1. Secundum quod eſt exercitium tendendi ad perfectionem, quantum ad hoc requiritur, quod aliquis a ſe removeat illa, per quæ poſſet impediri, ne totaliter ejus affectus tendat in Deum, in quo conſiſtit perfectio charitatis. Cujuſmodi autem ſunt tria. Primum quidem cupiditas exteriorum bonorum, quæ tollitur per votum paupertatis. Secundum autem eſt concupiſcentia ſenſibilium delectationum, quæ excluduntur per votum continentiæ. Tertium autem eſt inordinatio voluntatis humanæ, quæ excluditur per votum obedientiæ. 2. Conſiderari poteſt Status Religioſus, ſecundum quod quietat animum ab exterioribus ſollicitudinibus, ſecundum illud Corinth. Volo vos ſine ſolicitudine eſſe; hæc autem ſolicitudinis ſæcularis inquietudo præcipue ingeritur homini circa tria. Primo circa diſpenſationem exteriorum bonorum, & hæc ſolicitudo per votum paupertatis homini auſertur. Secundo circa gubernationem uxoris, & filiorum, quæ amputatur per votum continentiæ. Tertio circa diſpoſitionem propriorum actuum, quæ amputatur per votum continentiæ, quo aliquis ſe alterius diſpoſitioni committit. 3. Conſiderari poteſt Status Religioſus, ſecundum quod eſt quoddam holocauſtum, per quod aliquis ſe, & ſua totaliter offert Deo: habet autem homo triplex bonum ſecundum Philoſophum. Primo quidem exteriorum bonorum, quæ quidem totaliter aliquis Deo offert per votum voluntariæ paupertatis. Secundo autem bonum proprii corporis, quod aliquis præcipue offert Deo per votum continentiæ, quo abrenunciat maxime delectationibus corporis. Tertio bonum animæ, quod aliquis offert Deo totaliter per obedientiam, qua aliquis offert Deo propriam voluntatem, per quam homo utitur omnibus potentiis, & habitibus animæ.

S. Thom. 2. 2. q. 186. ar. 7.

II. Alterum eſt, ut ſingulorum votorum in particulari naturam, & obligationem bene cognoſcat: quam quidem cognitionem ex libris Aſcetarum, maxime ex Alphonſo Rodriq. par. 3. tr. 3. & ſequentibus, facile haurire poterit.

III. Tertium eſt, ut tam felicitatem eorum, qui vota ejuſmodi offerunt liberaliter, & ſtudioſe obſervant, quam eorum, qui ea violare præſumunt, infelicitatem, & miſerum ſtatum bene cognoſcere, & hoc motivo velut principali ſtimulo ſe ad obſervantiam illorum excitare ſtudeat. Quem in finem prodeſt ſequentem Sancti Ambroſii ſententiam in memoria habere, qua utrumque hoc motivum virgini cuidam lapſæ ſic ante oculos poſuit: Unde incipiam, inquit, quod primum, quod ultimum dicam? Bona commemorem, quæ perdidiſti? an mala defleam, quæ inveniſti? Erat Virgo in Paradiſo Dei, utique inter flores Eccleſiæ: eras Sponſa Chriſti; eras templum Dei; eras habitaculum Spiritus Sancti: Et cum dico toties, Eras, neceſſe eſt, ut toties ingemiſcas, quia non es, quod fuiſti. Incedebas in Eccleſia tamquam columba illa, de qua ſcriptum eſt: Pennæ columbæ deargentatæ,

S. Ambr. ad Virg. lapſ. c.

Digitized by Google

tatæ, & poſteriora dorſi ejus in pallore auri. Splendebas ut argentum, fulgebas ut aurum, quando cum ſincera conſcientia procedebas. Eras tamquam ſtella in manu Domini, nullum ventum, nullius belli nebulas pertimeſcebas. Quæ eſt iſta ſubitanea converſio? quæ eſt iſta repentina mutatio? De Dei Virgine facta es corruptio Satanæ, de habitaculo Spiritus Sancti tugurium diaboli. Quæ incedebas ut columba, nunc lates in tenebris ſicut ſtellio. Quæ fulgebas ut aurum propter virginitatis honorem, nunc vilior ſacta es luto platearum, ut etiam indignorum pedibus conculceris. Quæ ſueras ſtella radians in manu Domini, veluti de alto ruens cælo, lumen tuum extinctum eſt, & converſa in carbonem.

IV. Quartum eſt, ut, quoniam inter media præcipua ad exactam votorum religioſorum obſervantiam procurandam, eſt crebra renovatio votorum, maxime ea, quæ in Societate Jeſu cum præmiſſa triduana collectione, & confeſſionis generalis inſtitutione peragitur, bene cognoſcere ſtudeat, & naturam, & fines ſeu fructus hujus renovationis, & modum eamdem ſolide peragendi. Ad naturam quidem quoad
S. Ign. p. 3. conſtit. c. 4. §. 6. attinet, breviter & bene eam S. Ignatius his verbis indicavit: Vota ſua renovare, non eſt, obligatione nova ſe conſtringere, ſed ejus, qua obſtricti ſunt, in Domino recordari, atque eamdem confirmare, cum voluptate ſcilicet (ut addit Rodriquez) animique alacri-
Rodriq. p. 3. tr. 2. c. 8. tate, iterando quod ſemel factum eſt, eoque teſtificando, minime id mutare nos, quin potius gratos, æternumque obnoxios oſtendendo tanto Benefactori, qui nos inter ſuos eſſe juſſerit, eamque nobis mentem injecerit, ac, niſi jam nos ei in holocauſtum obtuliſſemus, certe adhuc oblaturos, imo, ſi mille mundi forent, omnibus, illius amore nuncium remiſſuros; ſi voluntates nobis, totidemque corda forent, omnia pariter eidem præbituros. Qua quidem alacritate ſi pro eo, ac par eſt, hæc votorum renovatio fiat, nova haud dubie, nec vulgaris a Deo gratia initur; quemadmodum enim complacentia de peccato olim patrato novum peccatum eſt, novaque injuria, ac novam pœnam exigens, ita viciſſim voluptas, ac complacentia recte facti bona, multumque divinæ bonitati accepta eſt.

V. Jam vero finis ſeu fructus renovationis triplex a S. Ignatio recte ſtatuitur, nempe 1. *Devotionis augmentum*, quam experiuntur affatim, qui ſe rite ei comparant. 2. *Excitatio memoriæ*, qua obligationis, per quam Deo quiſque adſtringitur, recordatur, ut firmius promiſſis ſtetur, virtutemque ardentioribus in dies animis imbibat. 3. *Major in ſua vocatione confirmatio:* ſicut enim generale tentationibus omnibus antidotum eſt, contrariarum virtutum actus exercere (quoniam contraria contrariis curantur) ita contra interiores tædii diſplicentiæque motus, quibus dæmon infeſtat, hæc votorum inſtauratio tutiſſimum eſt præſidium, quippe qua & hoſtis paulatim exarmatur, &, ſi quid forte per incuriam commiſſum aut omiſſum eſt, cum fœnore compenſatur.

VI. Denique modus hanc renovationem inſtituendi optimus, & ſolidiſſimus eſt, qui ex ſimilitudine cum imagine renovanda petitur; ut videlicet 1. Sordes & maculæ eluantur; id quod per generalem confeſſionem, & frequentem contritionem elicitam impletur. 2. Novi colores apponantur; quod fit per ipſam votorum renovationem, novaque alia propoſita per varias meditationes excitata 3. Velo obtegat, ne tam facile iterum per pulveres aut alias res maculetur id quod perficitur, dum radices & cauſæ imperfectionum indagantur, & efficacia media ad eas deinceps removendas excogitantur.

§. XI. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. VOta ſunt nodo Gordiano ſimilia, quem, quia fine & principio carebat, nemo diſſolvit, donec Alexander gladio diſſecuit. Hinc & Batavi in numiſmate habent vincula nodis conſtricta, hoc lemmate ſubjecto: *Nec viribus ullis.* *Engelgr. p. 2. Luc. Evang. embl. 2. §. 2.*

Violatio.

II. Rudolphus Sueviæ Rex, cum fidem Henrico IV. Imperatori datam reſcidiſſet, & paulo poſt in prælio prope Maſpurgum inito dextram amiſiſſet, ea militibus oſtenſa: Hæc, inquiebat eſt manus, qua fidem Henrico domino meo dedi: nunc tandem conſiderate, an juſte ab eo defecerim. Idem olim dicent, qui vota violare, fidemque per ea Deo datam frangere præſumpſerint. *Serigelius apud Beyrlinck in feſt. Annunt. t. 7.*

§. XII. AUTHORES.

I. Alphonſus Rodriquez p. 1. tr. 2.

II. Lucas Pinellus de perfect. Chriſt. l. 1.

III. Joannes Buſæus in Panario V. Voti violatio.

IV. Hieronymus Platus de bono Status Religioſi lib. 1. cap. 30.

V. Henricus Engelgrave part. 2. Luc. Evangel. emblem. 2. §. 3.

VI. Laurentius Beyrlinck in theatro vitæ humanæ V. eodem & in Promptuario tem. in feſto Annunc. B. Virg. VI. Joſephus L[illegible]gius in Polyanth. V. eodem.

T I T U L U S CLII.

VULNERA CHRISTI.

§. I. EX S. SCRIPTURA.

I. QUid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me. *Zachar. c. 13. v. 6.*

II. Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras attritus eſt propter ſcelera noſtra. *Iſaiæ c. 53. v. 5.*

III. De cætero nemo mihi moleſtus ſit; ego enim ſtigmata Domini Jeſu in corpore meo porto. *Galat. c. 6. v. 17.*

IV. A planta pedis uſque ad verticem non eſt in eo ſanitas; vulnus & livor, & plaga tumens non eſt circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo. *Iſaiæ. 1. v. 6.*

V. Hau-

Ib. c. 12. V. Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.

Pſ. 21. 18. VI. Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumeraverunt omnia oſſa mea.

Job. c. 16. 15. VII. Concidit me vulnere ſuper vulnus; irruit in me quaſi gigas.

Pſ. 68. 27. VIII. Quoniam quem tu percuſſiſti, perſecûti ſunt, & ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt.

Figuræ Veteris Teſtamenti.

Gen. 45. 22. IX. Joſeph dedit ſuo fratri Beniamin 300. argenteos, cum quinque ſtolis optimis. Jeſus ſuis fratribus quinque ſua vulnera dat, ut pretioſe veſtiantur. Hoc nimirum eſt induere Jeſum Chriſtum. *Quicumque enim in Chriſto baptizati eſtis* (ſanguine e vulneribus profluxo) *Chriſtum induiſtis.*

Exod. 26. X. Quinque cortinæ conſtituuntur ad veſtiendum tabernaculum, quinque vectes, quinque columnæ in introitu tabernaculi omnibus conſpicuæ. Præclara divinorum vulnerum ſymbola! hæc enim quinque cortinæ ſunt, quæ veſtiunt teguntque divinitatem; quinque vectes ſunt, qui claudunt infernum; quinque columnæ, quæ ſpem noſtram ſuſtentant.

Levit. 26. XI. In Levitico celebre illud promiſſum ſtatuitur. Perſequentur quinque de veſtris centum alienos. Quinque nempe vulnera devote cordi impreſſa integras adverſitatum, & periculorum centurias ſolent fugare, & exterminare.

Num. 7. XII. Oblationes Deo a tribubus factæ, numero quinario conſtabant, videlicet arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque. Quidquid Deo obtulerimus, placebit minus, ſi quinque Jeſu vulneribus non ſit unitum.

Deuter. 4. XIII. Moyſes ſeparavit tres civitates trans Jordanem ad orientalem plagam, ut eſſent peccatoribus in aſylum. Tres civitates ſunt vulnera manuum, vulnera pedum, & lateris, ad quæ omni tempore, potiſſimum tamen in mortis periculo, patet acceſſus, & aſylum, ſi peccata operum, omiſſionum, & affectuum nos perſequuntur, & mortalis culpæ reos agunt.

Judic. 18. XIV. Viri Dan miſerunt quinque viros exploratores terræ; Mittamus quinque vulnera in cælum, & referent idem nobis, quod exploratores illi: *Surgite, aſcendamus ad eos: vidimus enim terram valde opulentam, & uberem: nolite negligere, nolite ceſſare, eamus, & poſſideamus, nullus erit labor.*

1. Reg. 17. XV. David elegit ſibi quinque limpidiſſimos lapides, quibus ſe adverſus turrim carneam Goliathi armavit. Quinque Jeſu vulnera totidem victorioſi ſunt lapides, quibus hoſtis numquam non ſternitur. Teſtem appello Alphonſum primum, contra innumerabilem Maurorum exercitum adhibitis quinque Jeſu vulneribus pugnare, & vincere cælitus edoctum. Nullus nos hoſtis ſuperare poterit, nullum non hoſtem ſuperabimus, ſi quinque vulnera cordium noſtrorum fuerint inſignia.

Iſaiæ 19. XVI. Iſaias inter alias prædixit: *Erunt quinque civitates in terra Ægypti, & una vocabitur civitas Solis, & mittet eis Salvatorem, & propugnatorem.* Quinque civitates quinque ſunt vulnera, inter quæ vulnus lateris merito vocari poteſt civitas Solis. Qui has civitates in cor ſuum, velut terram anguſtiarum, & tribulationum (ita enim Ægyptum interpretamur) repoſuerit, mox ſentiet adeſſe ſibi Salvatorem, & propugnatorem.

XVII. Quinque cubitis menſus eſt Angelus veſtibulum templi. Veſtibulum cæli eſt mors juſti, hanc Archangelus Michael ex quinque vulneribus Salvatoris menſurat; ſi enim opera tua fuerint inventa in menſura vulnerum, in horum nempe honorem peracta, juſtus es, templum Dei es, cælo natus es. *Ezech. 40.*

Figuræ novi Teſtamenti.

XVIII. Quinque Chriſti vulnera ſunt quinque panes, quibus ſatiat omnem multitudinem. *Matt. 14.*

XIX. Sunt quinque talenta, quibus æternas quinque ſenſuum voluptates promeremur. *Matt. 25.*

XX. Sunt quinque minæ, quas qui bene exponit, lætiſſimum Euge aliquando auditurus eſt. *Luc. 19.*

XXI. Sunt quinque porticus piſcinæ Probaticæ, ad quas languentes confluant, ut perſanentur. *Joan. 5.*

XXII. Sunt quinque in domo una diviſi, quia in domo cordis ſenſualitates dividunt, & inordinatum affectum excludunt. *Luc. 12. 52.*

XXIII. Sunt quinque prudentium virginum lampades ad adventum Sponſi indeficienter ardentes. *Matt. 25.*

§. II. EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

I. O Homo, vide, quæ pro te patior. Non eſt dolor ſicut quo crucior. Ad te clamo, qui pro te morior; vide pœnas, quibus afficior; vide clavos quibus confodior, cum ſit dolor tantus exterior, interior eſt planctus gravior, cum te tam ingratum experior. *S. Bern. ap. Caraff. in faſcic.*

II. Ad hoc perforatum eſt latus tuum, Domine, ut nobis pateſcat introitus. Ad hoc vulneratum eſt cor tuum, ut in illo, & in te ab exterioribus perturbationibus abſoluti habitare poſſimus. Nihilominus, & propterea vulneratum eſt, ut per vulnus viſibile vulnus inviſibile amoris videamus: quomodo hic ardor melius oſtendi poteſt, niſi quod non ſolum corpus, verum etiam ipſum cor lancea vulnerari permiſit; carnale ergo vulnus ſpirituale oſtendit. *Myrrh. p. 3. conſid. 2. Idem c. 3. de Paſſ. Dom.*

III. Doles, Domine, non tua vulnera ſed mea, non tuam mortem ſed noſtram infirmitatem. *S. Ambr. ſup. Luc.*

IV. Videri vult vulnera ſua Chriſtus tamquam bonus dux ſigna. *S. Bern. ſup. Cantic. ſerm. 61.*

Utilitas.

V. Noli dicere: In cælo non ero. Tenemus mortem Chriſti. Deſperarem, utique, ſed non deſpero, quia vulnerum Chriſti recordabor. *S. Aug. ſerm. 74. ad Fratr.*

VI.

Digitized by Google

S. Ber. ſ. 61. in Cant. VI. Simili verborum forma utitur D. Bernardus: Peccavi peccatum grande, turbatur conſcientia, ſed non perturbat, quoniam vulnerum Domini recordabor.

Idem in Faſci. Cataſt. l. 2. conſid. 5. VII. Filius Dei Altiſſimi jubetur occidi, ut vulneribus meis, id eſt peccatis, pretioſo ſui ſanguinis balſamo mederetur; & ſubjungit: Agnoſce o homo, quam gravia ſunt vulnera, pro quibus neceſſe eſt, Dominum Chriſtum vulnerari.

S. Aug. ibid. VIII. Si quis fugiet, vivet. Totum refugium contra hoſtes vulnera Salvatoris. Ante te eſt turris, recordare Chriſtum, & intra in turrim, recordare cogitando, eum aliquid pateris, quia prior, plus & pure propter te paſſus eſt; & quo fine? ut reſurgeret, & tu talem finem ſpera, & non conſenties inimico, & intraſti in turrim.

Faſcic. c. l. 1. conſ. 9. IX. O beata lancea, & beati clavi, qui apertionem hujuſmodi facere meruerunt! O ſi fuiſſem loco illius lanceæ, exire de Chriſti latere noluiſſem, ſed dixiſſem: *Hæc requies mea in ſæculum ſæculi, quoniam elegi eam.*

Ibid. n. 2. X. Præ nimio amore aperuit ſibi latus, ut tibi tribuat cor ſuum; ſibi etiam voluit pedes, & manus perforari, ut, eum ad ipſum perveneris, ſic tuæ manus intrent in ſuas, ac pedes tui in ſuos, ut ſibi inſeparabiliter conjungaris. Obſecro ſecundum Apoſtolum anima mea, omnia probra hæc coneris experiri? & non dubito; quod ſi tueris aperta omnia præter ipſum, & ejus vulnera amaritudinem reputabis.

Ibid. conſid. 22. n. 3. XI. Duas habet patrias verus Chriſtianus; altera eſt vulnerum, in qua gignitur gloria; altera cæli, in qua renaſcitur immortalis ad gloriam; utque in morte certus ſis de futura cæli patria, fac in vita præſenti ſis vulnerum civis.

Ibid. conſid. 33. v. 2. XII. Clavi, qui manus pedeſque transfixerunt, perpetuis diabolum fixere vulneribus; ſic ſuam Chriſto conſummante victoriam, ut in ipſo omnes, qui in eum crederent, triumpharent.

Ibid. conſid. 43. XIII. Inde tolerantia martyrii provenit, quod in Chriſti vulneribus tota devotione verſetur, & jugi converſatione demoretur. Et addit cauſam: quia non mirum, ſi exul a corpore dolores non ſentias corporis. Neque tamen ob id redditur inſenſibilis; quare ſequitur: Submittitur enim ſenſus, non amittitur, nec deeſt dolor, ſed ſuperatur, ſed contemnitur: & non facit hoc ſtupor, ſed amor. O felix tranſitus a vulneribus corporis proprii ad vulnera corporis Chriſti, a corpore mortis ad corpus veræ vitæ! Si in ſemetipſo habitaret Martyr, ferrum profecto ſentiret, ſuccumberet, negaret. At vero commorando in corpore, & vulneribus Chriſti non pavet ferrum, dolorem neſcit, & invictus perſiſtit in voce fortiſſimæ confeſſionis.

S. Aug. ib. fol. 305. XIV. Attendamus ad judicium dilectionis, & promiſſionis Dei. Quales arrhas accepimus? tenemus mortem Chriſti, tenemus ſanguinem Chriſti. Si non amaret, talia pignora non daret.

S. Corn. ſuper Cant. XV. O homo, ſecurum habes acceſſum ad Deum, ubi habes Matrem ante Filium; Filium ante Patrem; Filius oſtendit Patri vulnera, & latus; Mater oſtendit Filio pectus & ubera; nulla ergo eſſe poterit repulſa, ubi tot ſunt charitatis inſignia.

S. Anſel. Dialog. de Paſſ. c. 25. XVI. Reſpice in faciem Chriſti tui, qui tibi uſque ad mortem obediens factus eſt; nec recedant ab oculis tuis cicatrices vulnerum ejus in perpetuum, ut memineris, quantam ſatisfactionem pro peccatis noſtris ab eo ſuſceperis.

S. Aug. Manual. c. 21. & 22. XVII. Tuta & firma requies eſt infirmis, & peccatoribus in vulneribus Salvatoris ſecurus illic habito, patent mihi viſcera per vulnera, quicquid ex me mihi deeſt, uſurpo mihi ex viſceribus Domini mei, quoniam miſericordiæ affluunt, nec deſunt foramina, per quæ effluant. Per foramina corporis patent mihi arcana cordis; patet magnum pietatis Sacramentum; patent viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos oriens ex alto; vulnera Jeſu Chriſti plena ſunt miſericordia, plena pietate, plena dulcedine, & charitate; foderunt manus ejus, pedes ejus, & latus ejus lancea perforaverunt; per has rimas licet mihi guſtare, quam ſuavis eſt Dominus Deus meus, quoniam revera ſuavis, & mitis, & multæ miſericordiæ eſt omnibus invocantibus in veritate, omnibus inquirentibus, & maxime diligentibus; copioſa redemptio data eſt nobis in vulneribus Jeſu Chriſti Salvatoris noſtri, magna multitudo dulcedinis, plenitudo gratiæ, & perfectio virtutum. Cum me pulſat aliqua turpis cogitatio, recurro ad vulnera Chriſti; cum me premit caro mea, recordatione vulnerum Domini mei reſurgo; cum diabolus mihi parat inſidias, fugio ad viſcera miſericordiæ Domini mei, & recedit a me; ſi ardor libidinis moveat membra mea, recordatione vulnerum Domini noſtri Filii Dei extinguitur. In omnibus adverſitatibus non inveni tam efficax remedium, quam vulnera Chriſti; in illis dormio ſecurus, & requieſco intrepidus. Chriſtus mortuus eſt pro nobis, nihil tam ad mortem amarum, quod morte Chriſti non ſanetur, tota ſpes mea eſt in morte Domini mei; mors ejus meritum meum; refugium meum, ſalus, vita, & reſurrectio mea; meritum meum miſeratio Domini; non ſum meriti inops, quandiu ille miſerationum Dominus non defuerit; & ſi miſericordiæ Domini multæ, multus ego ſum in meritis. Quanto ille potentior eſt ad ſalvandum, tanto ego ſum ſecurior.

S. Albert. M. de adhær. Deo c. 2. XVIII. Quicunque vult perfecte Deo adhærere, ſe totum intra ſe recipiat, nec aliud unquam objectum inibi mente attendat, quam ſolum Jeſum Chriſtum vulneratum, ſicque per eum in eum, id eſt, per hominem in Deum, per vulnera humanitatis ad intima Divinitatis ſuæ ſedulo, & obnixe intendat.

Ser. 11. XIX. Recordatio vulnerum Chriſti medicamentum eſt efficax.

Idem in quodam ſer. XX. Scio, quod merita mea non ſufficiunt, quod mihi deeſt, audacter uſurpo ex vulneribus Chriſti; quæ miſericordia affluunt, nec deſunt foramina, per quæ defluant; patet enim arcanum cordis per foramina corporis, patent viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos oriens ex alto.

Ju-

Digitized by Google

Jucunditas.

S. Bonav. apud Caraff. in Fasc. conſid. 2. XXI. Bonum eſt nos hic eſſe, ſcilicet in vulneribus Chriſti, & faciamus hic tria tabernacula, unum in pedibus, unum in manibus, aliud continuum in latere; ubi volo quieſcere, & vigilare, bibere, comedere, legere, adorare, & omnia mea negotia pertractare, ubi loquar ad cor ejus, & ab ipſo, quod voluero, impetrabo.

S. Aug. ib. conſid. 25. XXII. In vulneribus eſt multitudo dulcedinis, plenitudo gratiæ, & perfectio virtutum.

Ibid. conſid. 7. XXIII. Accurre anima, ex conſilio S. Anſelmi, ad ſacra vulnera, & ſuaviſſimas illas guttas lambe; Accurre cum Auguſtino ad ſacrum pectus Mariæ, & lac dulciſſimum ſuge, & cum eodem dic: Hinc paſcor a vulnere, hinc lactor ab ubere, poſitus in medio, quo me vertam, neſcio.

Ibid. l. 2. conſid. 2. XXIV. Hæc vulnera quinque ſanctiſſima plus pulchritudinis, decoris, & charitatis toti cæleſti curiæ conferunt, quam omnia alia, quæ in vita perenni (excepta Divinitate) habentur.

Ibid. conſid. 13. XXV. O cæcitas filiorum Adæ, qui per hæc vulnera in Chriſtum neſciunt intrare. An ignoratis, quod Chriſtus eſt gaudium Beatorum? cur ergo tardatis per ſua corporis foramina in illud gaudium introire? Ecce aperta eſt janua Paradiſi, ecce lignum vitæ tam in ramis; quam in ſtipite perfoſſum: in quibus foraminibus niſi pedes, id eſt effectus poſueris, non poteris capere fructus ejus.

§. III. EXEMPLA SACRA.

Cultus.

Caraff. in Fasc. conſid. 1. I. SAnctus Franciſcus Xaverius identidem orabat hanc collectam: Domine Jeſu Chriſte, Deus cordis mei, per quinque illa vulnera, quæ tibi in cruce noſtri amor inflixit, tuis famulis ſubveni, quos pretioſo ſanguine redemiſti.

Ibid. l. 2. conſid. 29. II. B. Virgo revelavit S. Birgittæ, omnem ſuam vitam mixtam fuiſſe doloribus, & conſolationibus; doloribus, propter vulnera Filii; conſolationibus, quod noſſet eam eſſe Dei voluntatem cedereque in ſalutem hominum. Quando conſiderabam loca clavorum in manibus, quas ſecundum Prophetas crucifigendas audivi, tunc oculi mei replebantur lacrymis, & cor meum quaſi ſcindebatur præ triſtitia, ſed conſolabar, cum conſiderabam potentiam Deitatis ejus, quod ipſa ſic vellet & expediret; & ſic erat ſemper lætitia mea mixta cum dolore.

Ibid. l. 2. conſid. 30. III. S. Comes Elzcarius ſic ad conjugem ſcripſit: Si me videre cupis, quære me in vulnere lateris Chriſti; ibi enim habito, & ibi me poteris invenire.

Kiſell. Alvea 4. in Kefi. exhort. 5. §. 2. IV. Piiſſimus Bambergæ Epiſcopus Joannes Godefridus de ſeipſo dixit: In veritate ego jam inde a prima pueritia ſemper dilexi quinque vulnera Salvatoris, & quandocumque ad ea ſub meis orationibus cogitationes meas animumque converto, ſingulari ſenſu pietatis, & motione quodam ſuaviſſima cælitus afficior; quotieſcumque vero ab illorum ſpirituali contuitu non advertens mentis oculos deflecto, in varias illico evagationes abripior, & ſine devotione preces meas abſolvo.

Caraff. in Faſ. l. 2. conſid. 23. n. 2. V. S. Mechtildis a Deo inſpirata hac utebatur oratione: O ſalutifera vulnera dulciſſimi mei Jeſu Chriſti, ſalvete, ſalvete, ſalvete in potentia Patris, qui vos dedit; in ſapientia Filii, qui in vobis ſuſtinuit; in benignitate Spiritus Sancti, qui in vobis opus noſtræ redemptionis perfecit.

Ibid. n. 4. VI. Sanctus Bernardus aſſiduo dicere ſolebat: Nolo, Domine, vivere ſine vulnere, cum te video vulneratum.

Ibid. n. 5. VII. Revelavit aliquando Deus S. Catharinæ, quod, cum via ad cælum deſtructa eſſet, miſerit Filium in noſtra carne in terras, ut illa inſtar pontis uteremur, & per vulnera, ceu gradus ſcanderemus a terris in cælos: eos, qui in peccato mortali occumbunt, decidere ex hoc ponte, & præcipites in infernum ruere.

Hartunck Dom. in Albis con. civ. §. 9. VIII. S. Edmundus, antequam expiraret, vulnera Chriſti exoſculatus: Amodo hauriam aquas de fontibus Salvatoris, dixit, & vixit.

Utilitas.

Manſi diſ. 39. n. 7. IX. In Prato ſpirituali legitur de viro quodam devoto, quod quia in honorem 5. vulnerum quotidie magna cum devotione ſpiritus 5. *Pater*, & *Ave* recitabat, eidem die quadam Redemptor noſter apparens, per unumquodque vulnus adeo immenſam ſuavitatem, & gaudium communicarit, ut deinceps omnia mundi gaudia faſtidiverit, nec in ulla alia re conſolatione ſenſerit, quam in paſſionis Dominicæ recordatione.

Hartunck Dom. 2. Quadr. §. 1. X. Narrant Annales Eremitarum S. Auguſtini, beatum Joannem de Incontris, juvenem tenerrimum, cum rigorem Ordinis in tyrocinio ferre non poſſet, reditum ad ſeculum cogitaſſe, cui aſpectabilis Jeſus latus ſuum detexit & dixit: Fili, ubi cibus tibi aridior, lectus durior, moleſtiores fuerint vigiliæ, ingredere vulnus hoc, & intinge illa in ſanguine lateris mei, & illico dulceſcent omnia. Paruit juvenis, & paradiſum habuit in terris.

Ib. Dom. in Albis con. civ. §. 7. XI. B. Alquirinus Ciſterc. rogatus in agone, quomodo haberet? Bene habeo, reſpondit, parata ſunt omnia, præventus ſum in benedictionibus dulcedinis. Rogatus denuo numquid viſione quapiam cælitus donatus eſſet? Modo, reſpondit: Apparuit mihi Jeſus Chriſtus, qui ſereno me vultu intuitus vulnera ſua oſtendit, & dixit: Ecce peccata tua deſerta, veni, vide, deoſculare vulnera, quæ tantopere dilexiſti, & toties in meis infirmis foviſti; Ecce, qui infirmos fovet; ſovendus ab iiſdem, cum in fine vitæ, tum in vita altera ſine fine.

Ibid. §. 1. XII. S. Mechtildis audivit Chriſtum de hiſce vulneribus ita loquentem: Vulnera mea ſunt animarum gazophylacia, ad ſupplendam earumdem paupertatem; ſunt lavacra, ad abluendas earumdem ſordes; ſunt gratiarum fluenta, ad merita perficienda.

Ibid. XIII. Similiter Soror B. Mechtildis S. Gertru-

Digitized by Google

trudis, cum opera ſua vulneribus Dominicis commendaſſet, vidit perfici, & emendari ſingula, & ſupplementum ex iis copioſum ad placendum Patri, placandumque eumdem accedere; Unde hanc ſuadere ſolita eſt precatiunculam in fine præcipuorum operum dicendam: Supple, pie Jeſu, per vulnera tua imperfectum meum.

Ibid, n. 3. XIV. Conſueverat pia quædam perſona pro animabus purgatorii recitare quinquies Pater, & Ave, in honorem quinque vulnerum, quæ etiam affectuoſiſſime eodem fine ſuaviabatur. Forte pium hoc opus exercens pro certa quadam anima ad oſculum lateris, ecce conſpicit profluere ſanguinem, & aquam de ſe vaporem quemdam exſpirantes. Quod erat indicium liberatæ animæ.

Ibid. XX. B. Joannes de Alvernia obſecrare ſolebat per interceſſionem Sanctorum vulnerum a Deo miſericordiam animabus purgatorii: & ecce aliquando tantam inde multitudinem vidit prodeuntem, multitudinem ſcintillarum e magna, & ardenti fornace prodeuntium exæquare.

Ibid. l. 2. conſid. 7. n. 3. XVI. Recenſuit quondam Chriſtus D. Gertrudi, quod ſemper ante Patrem ſtet, vulnera offerens in ſatisfactionem noſtrarum culparum. Et quidem pro peccatis cordis hominum offerre ſe cor ſuum immaculatum; pro peccatis operum vulnera manuum, & pedum.

Ibid. conſid. 16. n. 1. XVII. Apparuit aliquando Chriſtus Sanctæ Mechtildi, & dixit: Sepeli intra cor tuum me, & vulnera mea; eritque cor argenteum habens operculum aureum in ſignum puritatis, & charitatis.

Ib. conſ. 22. n. 3. XVIII. Viro eximiæ Sanctitatis inter precandum medium efficaciſſimum pro excitando in ſe amore divino flagitanti, reſpondit Chriſtus, ut ſe in conſideratione ſuæ humanitatis vulneratæ, & in paſſione ſauciatæ, exerceret; ſiquidem in illa mirum in modum reſplendet charitas Dei: Exerce te in humanitate mea paſſionata vulnerata, nam in ea maxime lucet mea charitas, non aliter, quam ſol in ſuo ſplendore; roſa rutilans in ſuo odore; ignis vehemens in ſuo flagranti æſtu, & ardore.

Herrmanck Dom. in Alb. Conc. Civ. §. 9. XIX. Sub Friderico Imperatore miles trifur triduo in patibulo vivus hæſit, nec mori valuit, dum Sacramentali abſolutione a Sacerdote expiaretur, eo quod, ſceleratus licet, honore SS. Vulnerum quinquies orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam quotidie recitaſſet.

§. IV. SIMILITUDINES.

Ferrerl. in Feſt. S. Th. §. 4. I. SIcut Noe in Arca januam fecerat, per quam intrarent animalia non peritura diluvio: Sic Chriſtus, cujus typum geſſit Noe, in arca corporis ſui januam hanc aperuit, per quam qui intraret, non interiret diluvio æternæ damnationis.

Ibid. II. Sicut germen arbori inſertum fructum affert, vimque ejus, cui inſertum eſt, accipit; ita inſerimus nos quoque Chriſto: Vulnera ſciſſuræ ſunt, Chriſtus arbor, a quo omne robur accipimus.

Ibid. III. Sicut quandoque infirmos videmus ita male ſe habere, ut Medici eos tolli, & in alio ſolo cælum mutare præcipiant; ita Patria noſtra vulnera Chriſti ſunt, per quæ renati ſumus, utpote e quibus noſtræ ſalutis medicinæ profluxerunt Sacramenta, ut dicit Gloſſ. Ordin. In cujus ſignum e latere ejus exivit ſanguis, & aqua.

§. V. MOTIVA.

I. *QUia vulnera Chriſti ſunt optimum medium ad gratitudinem Deo exhibendam*, ut recte indicavit, qui dixit: Quid retribuam Domino pro omnibus beneficiis ejus? Vulnera Salvatoris. Quid retribuam Domino pro omnibus peccatis meis? Vulnera Redemptoris. Unde & S. Cyprianus dicit *Hoc facite in meam commemorationem*; id eſt, in meam imitationem, ſeipſum in mortem offerendo, ſicut videt, ſe Chriſtum offerre. Et hæc eſt ſola retributio, cum ſanguis ſanguine compenſatur. Sed & S. Mechtildi idipſum indicatum eſt; cum enim aliquando exquireret a Domino, quid agere tandem poſſet, ut ſe pro beneficio vulnerum gratam oſtenderet; apparuit Chriſtus, & dixit: Pro vulneribus pedum offeres mihi omnes tuos affectus, & deſideria: pro vulneribus manuum offeres actiones tuas, & paſſiones: pro vulnere lateris perfectam conformitatem cum voluntate mea. *Caraff. Faſcic. l. 2. Conſid. 7. n. 3.* *Ibidem Conſid. 14. n. 3.* *Ibid. l. 3. conſid. 12. n. 2.*

II. *Quia optimum ſunt medium ad ſatisfactionem pro peccatis præſtandam.* Hinc, cum devota quædam anima Deum precaretur, ut ſe id, quod homini ſumme foret utile, edoceret, reſponſum accepit: utiliſſimum fore homines ſcire, & in memoria ſæpius habere, quod ego Virginis Filius pro ſalute eorum adſto ante Deum Patrem: & cum ex humana fragilitate delinquunt corde, offero pro eis cor meum immaculatum, & transverberatum: & cum offendunt opere, exhibeo manus meas perforatas, & ſtatim innocentia mea placo Patrem. Id vero etiam confirmavit S. Catharina Senenſis; quam cum ad deſperationem deducere cupiens Dæmon increpabat de vita peſſime acta, libere illa reſpondit: Vera ſunt, quæ dicis, ego me peccatricem fateor. Verum Domini vulnerum recordor, in quibus omnem ſpem meam repoſui. In Domini vulneribus abſcondar, & ejus pretioſo ſanguine abluam animam meam, & omnia peccata mea delebo. Fregere tam potentia verba Dæmonem, & in fugam egerunt. *Ibid. l. 2. conſid. 2. n. 3.* *Ibid. l. 3. conſid. 25. n. 3.*

III. *Quia ſunt optimum medium ad Judicium divinum mitigandum*, uti ſequens viſio indicat. S. Mechtildem in viſu raptam ad judicium accuſarunt Angeli Sancti, & creaturæ omnes; Seraphini ob teporem in amando, Cherubini ob exilitatem ſciendi; Throni incuſabant defectum pacis; Apoſtoli exiguam doctrinæ ſuæ curam; Martyres in fortitudine puſillam magnanimitatem; B. Virgo neglectæ infidelitatis erga Filium ſuum integritatem; Omnes creaturæ in uſu ſui abuſum. Inter hæc Chriſtus ad Mechtildem verſus, eam bono animo eſſe juſſit, & intentata crimina diluit. Ex quo illa animoſior facta, talem, ac tantum Advocatum in brachia ſumpſit, offerens *Ib. conſid. 12. n. 1.*

ejus vulnera, & inde manantem ſanguinem cum meritis paſſionis pro ſuis defectibus, & quidem humilitatem pro ſua ſuperbia, charitatem pro ſua tepiditate. Hac itaque oblatione ſatisfecit Judici, & judicii pœoas declinavit.

18. conſid. 13. l. 1. IV. *Quia ſunt optimum medium ad peccata vitanda*. uti P. Caraffa indicavit dicens: Una vulnerum Chriſti memoria tantarum eſt virium, ut quemadmodum a luce tenebræ, a vita mors, ſic ab ea pellatur, & deſtruatnr omne peccatum; de peccato damnavit peccatum, inquit Apoſtolus: Chriſtus ſuis vulneribus, hoc eſt, ſacrificio pro peccato oblato, damnavit, & deſtruxit peccatum. Et S. Bernardus: Tanta eſt virtus vulnerum Chriſti, ut ad eorum memoriam totius peccati, & mortis fugetur exercitus.

Conſid. 20. l. 2. V. *Quia ſunt optimum medium ad voluptates ſpernendas*, uti experta eſt mulier, ad quam ab amore carnali, & mundano convertendam apparuit Dominus, ceu noviter paſſus, quaſi plagis recentibus crucifixus, & dixit ei: Me diligas, qui ſum formoſus, bonus, dulcis, & generoſus. His dictis evanuit, mulier vero plena jubilo, & exultatione omnem tentationem excuſſit. *Ibi. l. 3. conſid. 7. n. 5.* Sed & alias cuidam, creaturarum pulchritudini plus æquo alligatæ, apparuit Chriſtus oſtendens vulnera pulcherrima, & glorioſiſſima, ac ita recentia, ut ea hora inflicta viderentur, tantumque fuit lumen, & pulchritudo, quæ inde promicabat, ut anima illa capta Chriſti amore omnem creatum exuerit. S. quoque Thereſia ex ſolo unius vulneris manus aſpectu ita immutata animo fuit, ut hanc illius pulchritudinem, & lumen adamaret ſuper omnia, & ab illa hora omnem amorem, & pulchritudinem mundi abhorreret. Quare optime hinc deducit Bloſius quod poſt Deum maxima cæli pulchritudo conſtat in Chriſti vulneribus. Hæc quinque vulnera ſanctiſſima plus pulchritudinis, decoris, & charitatis toti cæleſti curiæ conferunt, quam omnia alia, quæ in vita perenni (excepta Divinitate) habentur. Hinc pariter deducamus, quantopere dolendum ſit, quod io tantam hæc vulnera oblivionem devenerint.

Ibid. l. 9. conſ. 21. VI. *Quia ſunt optimum medium ad Dæmonis tentationes vincendas*. Hinc Mariam Magdalenam, in deſerto vehementer a Dæmonibus oppugnatam, apparens Angelus munivit cruce Domini. Viſebantur in ea quinque vulnera & myſteria paſſionis. Erexit autem eam ad oſtium ſpeluncæ: ex quo tempore immunis fuit ab inſultibus Magdalena. Et confirmans idipſum S. Ambroſius, Si in te, inquit, inſurrexerit lupus, petram cape, & fugiet. Petra tua Chriſtus eſt perforata vulneribus. Hanc petram quæſivit Petrus, cum titubaret in fluctibus: & invenit, quod quæſivit, quia dexteram amplexus eſt Chriſti.

Ibid. l. 2. conſ. 22. n. 1. & 2. VII. *Quia optimum ſunt medium ad adverſa fortiter toleranda*. Nam, teſte S. Bernardo, ideo voluit Chriſtus oculos in ſua ſuſtolli vulnera, ut exemplo ſui reddat nos ad tolerandum fortiores. Non enim ſentit ſua vulnera miles, qui ſui Ducis vulnera intuetur. Hinc, cum quædam perſooa vehementer afflicta eſſet, hanc audivit vocem: Surge, & cogita vulnera mea. Fecit, & ſe conſolatam mox invenit. Alius, qui a Religione ad ſæculum revertebatur, a Chriſto his vocibus in propoſito confirmatus eſt: Omne aſperum iotinge in latus meum, & erit tibi dulce. Tribulatio, inquiebat S. Catharina Senenſis, ſimilis ſit duro pani, qui in Chriſti ſanguine intingendus eſt.

VIII. *Quia optimum ſunt medium ad virtutes acquirendas*. Nam in SS. vulneribus, *Ibidem conſ. 12.* juxta S. Bonaventuram, eſt fundamentum fidei, erectio ſpei, inflammatio charitatis. Eſt fundamentum fidei, quia in illis Chriſtus ſe demonſtrat verum Deum, & verum hominem; ut doloroſus verum hominem, ut glorioſus verum Deum. Eſt erectio veræ ſpei, ob pretium ſanguinis. Eſt incendium amoris, ob ſummum dolorem. Eadem ſunt exemplum quatuor virtutum Cardinalium, Prudentiæ, Temperantiæ, Fortitudinis, Juſtitiæ, Prudentiæ, dum aſcendit in arborem crucis, ut ligno vitæ deſtrueret lignum mortis; Temperantiæ, non refigendo manus, ſed clavis affixas tolerando; Juſtitiæ, ſatisfaciendo pro libertate manuum Adami ſua conclavatione; Fortitudinis inceptum opus redemptionis non interrumpendo uſque ad mortem. In iiſdem ſanctiſſimis vulneribus deprehenduntur in excellentiſſimo gradu virtutes humilitatis, obedientiæ, patientiæ. Quæ major humilitas, quam peodere ceu principem in medio latronum? Quæ major obedientia, quam pro obedientia mori? Quæ major patientia, quam pro malo reddere bonum, & orare pro iis, qui de facto io cruce agebant, & ſubſannabant?

IX. *Quia ſunt optimum medium ad zelum accendendum*, uti iterum Caraffa indicavit di- *Ibidem conſ. 10.* cens: Medium efficaciſſimum in nobis zelum animarum excitandi eſt attenta, & devota conſideratio vulnerum Chriſti. Vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, ut nos ab eis liberaret. Ea nihilominus in cælo retinuit, ut eis Patrem mundo reconciliet. Itaque ſi amas Chriſtum vulneratum, cooperare ejus fini, & ſcopo, ſalutemque animarum procura, poſtulando omnibus effectum ſacrorum vulnerum. Conſidera itaque cum S. Auguſtino in vulneribus dolorem, & amorem, quantum pro qualibet anima dolorem exhauſerit, quantopere dilexerit. Ad ſuſtinendum exemplo Chriſti pro ſalute animarum omnem dolorem, & contemnendum omnem alium amorem. Eadem conſideratione Chriſtus piam quamdam animam roboravit. Apparuit ei in forma Crucifixi præferentis vulnera recentia, & ſanguinem ſtillantia dixitque: En contemplare, chariſſima, ut vulnera mea clamant ad te, ut te in ſalutem animarum impendas, ne fruſtra ſanguinem fuderim, & ſine cauſa mortem perpeſſus ſim. Eamdem ob cauſam, priuſquam Apoſtolos in mundum ad prædicandum dimitteret, oſtendit eis manus & pedes, ut ex vulnerum conſpectu eum fervorem conciperent, qui Prædicatoribus neceſſarios eſt.

X. *Quia ſunt optimum medium ad Beatitudinem certo obtinendam*; hinc S. Bernardus ait: *Ibidem conſ. 28. l. 1.* Vulnera Chriſti ſunt clavis reſerans & clavus

pe-

Digitized by Google

penetrans. Neque unus effectus ab altero ſeparatur. Eſt clavis, & clavus. Eſt clavis, quia tibi reſerat cælum: Eſt clavus, quia tibi carnem transfigit; quod ſi mortificationem clavi fugis, ſcito te conſolationem clavis quoque perditurum. Quid cogitas, ſi in Chriſto non fuit clavis tantum reſerans, ſed etiam clavus penetrans; *Oportuit* enim *pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?* an aliam in te legem ſperabis, voleſque claves abſque clavis? Hanc ergo, ut veritatem certiſſimam, animo tuo inſculpe. Clavus tribulationis cum patientia ſupportare, eſt clavis Paradiſi; neque ulli clavis erit Paradiſi, niſi prius ſit clavus tribulationis. Non eſt clavis reſerans, niſi prius ſit clavus penetrans. Suſtinuit S. Carolus a clavo in proceſſione ſibi pedem transfigi, ut tolerato clavo mereretur agnoſcere clavem. Arbitrare, hæc tibi a clavo tribulationis dici: *Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.* Suſtine, & ſalvaberis. Suſtine clavum, & habebis clavem.

§. VI. ASCETICA.

S. Bern. ſerm. de paſſ. c. 3. I. IN *primis noſſe debet Aſceta cauſas, cur Chriſtus retinere vulnera etiam poſt mortem voluerit,* quæ quidem ſequentes ab Authoribus aſſignantur. 1. *ut amorem ſuum clarius demonſtraret,* propterea namque, inquit S. Bernardus, vulneratum eſt cor Chriſti, ut per vulnus viſibile vulnus amoris inviſibile videremus, quod vulnus quamdiu videri poteſt, tamdiu de perennante ejus amore dubitari non *Hartunck Conc. Civ. Dom. in Alb. §. 1.* poteſt. 2. *ut ad mutuum amorem incitaret;* ſi enim Cæſium Scævam mille vulneribus lacerum hoſtes amarunt, & vulnera deoſculati ſunt; quidni amemus Jeſum amicorum chariſſimum, qui vulnera ſervavit in corpore, ut *Ibid. §. 3.* nos vulneraret ſua charitate? 3. *ut proximum noſtrum ardentius amemus.* Nam de unoquoque noſtrum apud Iſaiam ſcriptum eſt: Ecce in manibus meis deſcripſi te, clavo uſus pro calamo, ſanguine pro atramento. Qui me vulnerat, Chriſtum vulnerat; qui Chriſti amat vulnera, me pariter amare tenetur, eo quod *Ibid. §. 8.* propter me illa ſuſcepta, & ſervata ſint. 4. *eſt, ut ſuppleret defectus noſtros, &c.* uti Chriſtus ipſe S. Mechtildi revelavit, dicens: Vulnera mea ſunt animarum Gazophlazia ad ſupplendam earumdem paupertatem; ſunt lavacra ad abluendas earumdem ſordes; ſunt gratiarum fluenta ad merita perficienda. Hanc ſuadere ſolita eſt precatiunculam in fine præcipuorum operum dicendam: Supple Jeſu pie per vulne-*Ibid. §. 9.* ra tua imperfectum meum. 5. *Ut ſigna prædeſtinationis forent cultoribus ſuis;* ſunt enim illa civitatis refugii, 1. Paralip. 6. Sunt quinque portæ ad templum gloriæ, omnibus morientibus apertæ; ſunt petræ in foſſa humo a facie timoris Domini. Iſaiæ 2. Sunt cavernæ maceriæ contra iram aquilæ, divinæ, inquam, juſtitiæ, & contra infernalis accipitis aſtum, ac inſidias 6. *Cauſa a S. Euſebio Emyſſeno aſſignatur dicente: Hoc modo facit Dominus noſter, quomodo fortiſſimi quique bellatores, & principes cunctis hoſtibus facere ſolent, qui non ſolum victorias, ſed cicatrices ſuas exprimi, & patriæ aſpectibus exponi volunt. Hi itaque inclyti Duces inter laudum celebranda præconia glorioſe geſta, gaudent exprimi etiam vulnera ſua, gaudent, optant inter coronas inſeri excepta dutis oſſibus tela, ut inter umbratos colores merita viri fortis velut proprio cruore pingantur, & præferant non ſolum lætitia triumphantem, ſed & pugna vincentem: ut hoſtilis ſanguis afferat fortitudinem, proprius pietatem, ac propugnatorem ſuum plus diligat per horrentes plagas reſtituta libertas. Ita & Dominus noſter Jeſus Chriſtus non ſolum Divinitatem, ſed etiam Crucem in mortem ſuam poſt futuris voluit ſæculis celebrari, ut a peccatis, propter quæ moriebatur, non ſolum nos Dei mandata revocarent, ſed illa pro nobis ſupplicia & vulnera deterrerent.* Hinc S. Auguſtinus dixit: Poſtquam intellexi me pretioſo Sanguine Chriſti redemptum, nolui me amplius venalem exhibere.

II. *Noſſe debet cur quinque talia grandiora vulnera recipere voluerit;* cujus rationem aſſignavit S. Petrus Damianus, dum ait: Vulnera Redemptoris quinque ſunt; quia nos eramus quinque ſenſuum vulneribus ſauciati, & per has quinque plagas ſaluti ſumus reſtituti. Peccavimus cogitatione, & deſiderio, quaſi pedibus animæ; pedes enim animæ ſunt affectus, inquit S. Auguſtinus in Pſ. 94. Ad quæ peccata abluenda ſacratiſſimorum pedum ſuorum ſanguinem Salvator offert; peccavimus lingua, ex plenitudine enim cordis os loquitur, cordis proinde ſanguine peccata linguæ Chriſtus eluit; peccavimus opere & omiſſione, ecce vulnera dextræ, & ſiniſtræ. *S. Petrus Dm. ap. Hartunck Con. Civ. Dom. in Alb. §. 3.*

III. *Noſſe debet finem conſiderationis vulnerum Chriſti, quem quidem triplicem aſſignavit S. Bonaventura,* dum dixit: Ea conſiderari debere 1. *ad imitandum, & compatiendum.* Hæc ſit noſtra conſolatio, ſubdit idem, progreſſus in hac imitatione, ex qua naſcitur condolentia, ſentiens dolores perſonæ amatæ, & per imitationem expreſſæ, ceu proprios. 2. *Ad admirandum, & exultandum.* Admiranda immenſa charitas Dei: Exultandum de fructibus vulnerum, de redemptione generis humani, reſtauratione ruinæ Angelicæ, & gloria Dei. 3. *Ad reſolvendum & quieſcendum,* ſe in Chriſtum transformando, & quieſcendo in ejus ſanctiſſimis, & dulciſſimis vulneribus abſque ulla alia ſollicitudine. *S. Bonav. in Coraſſ. Faſcic. conſid. 11. §. 1.*

IV. *Noſſe debet, quid in SS. vulneribus præcipue conſiderandum ſit,* id quod Hartunk ſequentibus verbis indicat: Si ſuaviores tibi meditandi praxes arrident, meditare ad vulnera pedum, quanta pro te itinera Salvator tuus confecerit; perpende ad vulnera manuum, quot miracula & beneficia perpetrarit; recogita ad vulnus lateris, quanta te ingratum charitate Deus homo dilexerit, & ex hoc latere ſimilem cum Auguſtino vocem audire cogita: Non ita Longini quondam ſæviit acuta cuſpis, ac ſcelera tua; quoniam per te, & propter te, apertum latus eſt, & intrare noluiſti; infer ergo digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & infer in latus meum, & agnoſce, quæ pro te, & a te, o impietas humana, pertulerim. Poteris *Hartunck Conc. Civ. in Dom. 2. Quadrag. §. 4.*

Dd 2 & vul-

& vulnera tua, tuorumque neceſſitates commendare: Benefactores pone in vulnus dextrum; inimicos tuos in ſiniſtrum; cordi vulnerato chariſſimos tuos commenda; ad pedem dextrum ora pro juſtis omnibus, in quocumque ſtatu ſint; ad ſiniſtrum pro peccatoribus, iſque potiſſimum, qui in proximo damnationis æternæ diſcrimine conſiſtunt. Sed & Chriſtus S. Gertrudem docuit, quid faciendum ſit, cum imaginem Crucifixi intuetur. Imaginabitur, inquiebat, ſe has a Crucifixo voces accipere: En vides, quomodo pro te ſum vulneratus in cruce. Si ſaluti tuæ expediret, vellem pro te ſolo tolerare omnia, quæ toleravi pro toto mundo. Tantus eſt amor, quo te proſequor, tantum tuæ in me ſalutis deſiderium. S. Birgittæ hæc dixit: Si fieri poſſet, ut toties morerer, quot ſunt animæ in inferno, ego promptiſſima voluntate, & perfectiſſima charitate corpus meum traderem: eamdemque paſſionem, & mortem pro qualibet anima ſuſtinerem, quam ſuſtinui pro omnibus Idem ſuum deſiderium aperuit Chriſtus Carpo vindictam de ſcelerato quodam poſtulanti; cui apparens cum vulneribus hæc dixit: Paratus ſum corpore iterum pro ſalvandis hominibus pati. Tu, Carpe, mortem peccatori illi poſtulas: ſcito tamen, me tam pro ipſo, quam pro quocumque hominum paratum eſſe denuo pati, & mori.

Faſc.con. 4. l. 9.

Ibid. fol. 379. V. *Noſſe debet, quomodo Corona de SS. vulneribus recitari debeat;* nimirum quod contineat hæc corona in ſe quinque decades, quarum quælibet diviſa eſt in quinque Pater noſter, & quinque Ave Maria. In Pater noſter conſiderabis dolores Chriſti, in Ave Maria dolores B. Virginis. Ad hæc in quolibet vulnere nova gratia, novumque beneficium petitur; in vulnere pedis ſiniſtri remiſſio peccatorum; in vulnere dextri acquiſitio virtutum, maxime fortitudinis adverſus tentationes; in vulnere manus ſiniſtræ liberatio ab inferno; in dextra adeptio gloriæ; in latere purus amor Jeſu, & Mariæ. In fine cujuslibet Decadis dices: Sancta Mater iſtud agas, Crucifixi fige plagas cordi meo valide. Amen.

Ibid. fol. 380. VI. *Noſſe debet, quomodo ſalutari debeant hæc SS. vulnera;* videlicet hoc modo: Salvete monumenta charitatis, teſtimonia obedientiæ, ſigna viſionis Paternæ, & pretia redemptionis humanæ. Salvete fortitudo Martyrum, patientia Confeſſorum, gaudium Apoſtolorum, gloria Sanctorum omnium. Salvete, ſalvate. Sanctificate animas noſtras in potentia Patris, in ſapientia Filii, in bonitate Spiritus Sancti. Salvate nos ab æterna damnatione, & ſanctificate nos in veſtra dilectione, cum abundantia veſtrarum gratiarum in hac vita, & cum plenitudine gloriæ in altera, Amen. Vel ſi ſingula quis ſeorſim ſalutare velit, id ſequenti modo præſtare poterit.

Ad dexteram manum.

Ibid. fol. 486. Ave manus dextera Chriſti, perforata plaga triſti, nos ad dextram jube ſiſti, quos per crucem redemiſti. Pater noſter. Ave.

Ad ſiniſtram manum.

Ave manus Chriſti læva, ſic confixa manu ſæva, nos ab omni malo leva, quod produxit Mater Eva. Pater. Ave.

Ad dexterum pedem.

Ave vulnus dextri pedis, pedem mentis pie lædis, dum ad eam ſæpe redis, eſto nobis ſpes mercedis. Pater. Ave.

Ad ſiniſtrum pedem.

Ave vulnus lævæ plantæ, qua virtutum creſcunt plantæ, nos ab hoſte ſupplantante contuere poſt, & ante. Pater. Ave.

Ad vulnus lateris.

Ave latus perforatum, unde fluxit flumen gratum, Præbe nobis conducatum ad æternæ vitæ ſtatum. Pater. Ave.

℣. Vulneratus eſt propter iniquitates noſtras.

℟. Attritus eſt propter ſcelera noſtra.

Oremus.

Domine Jeſu Chriſte, qui pro ſalute humani generis quinque vulnera pati voluiſti: tribue, quæſumus, ut ob reverentiam illorum vulnerum abſolvi merear ab omnibus peccatis meis, & præſentem vitam bono fine terminare, & a tuæ dulciſſimæ viſionis contemplatione nunquam ſeparari. Qui vivis & regnas Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

VII. *Noſſe debet, optimum colendi illa modum eſſe imitationem,* uti iterum Caraffa noſter indicavit, dicens: Imitatio Chriſti crucifixi, & virtutum ejus neceſſaria eſt animæ in actu: Paſſionis vero, & vulnerum corporis in præparatione animi: quia, ut docet S. Thomas: Filius adoptivus aſſimilari debet quam maxime filio naturali, & membra capiti. Nec Paſſio Chriſti, ceu cauſa univerſalis, effectum ſortitur abſque cooperatione hominis, ut cauſæ particularis. Arca, in qua conſervatur gratia, duabus clavibus diverſis cuſtoditur, neque una abſque altera aperiri poteſt. Hæ ſunt crux noſtra, & Chriſti; vulnera Chriſti, & noſtra. Clavis Paſſionis Chriſti ſemper parata eſt, ſed neceſſe eſt, ei noſtram uniri, quod eſt cooperari, & compati. Unde recte nonnemo concludit: Quiſquis livorem, vel plagas pro honore cæleſtis Regis hic non ſuſceperit, in futuro judicio miles glorioſus non apparebit. *Conſ. 20. l. 3.* *Conſ. 47. l. 1. n. 3.*

§. VII. MISCELLANEA ET CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. MArius ſepties Romæ Conſul, cum de ſuo in patriam amore ſuſpectus eſſet, hac ſe ſuſpicione liberavit; dum vulnera adverſo pectore in patriæ gratiam accepta Senatoribus oſtendit, ac dixit: Iſta meum in patriam amorem loquantur. Simili uſus eloquen- *Hertwenck Conc.Civ. Dom. in Albis.4.*

tia

tia miles Julii Cæſaris, ut læſæ Majeſtatis crimen, cujus appellatus erat, a ſe removeret, vulnera ſuo in pectore accepta Cæſareis admovit oculis, & exclamavit: Hæc ego pro te, Cæſar. Imo Cæſar ipſe Julius arte ſimillima placare Senatum populumque Romanum conatus eſt, cum ſuas pro patria adverſo Marte tolcratas cicatrices demonſtravit, hoc addito ſuper cicatricibus acroamate: Has ego pro patria. Antipater quoque odii coram Alexandro delatus, ſuam in defenſionem veſtes diſcidit, vulneraque indigitans peroravit: En malevolentiæ meæ in Alexandrum teſtimonia, defendant illa reum. Sicut ergo profani iſti duces militeſque, ad conteſtandum amorem non evanidum adverſus rempublicam patriamve, vulnera retinuerunt; ita & Regum Rex æternum ſuum erga unumquemque mortalium conteſtaturus amorem, vulnera aſſervavit, quibus inceſſabili proclamaret voce: Ecce quomodo amavi te.

Ib. §. 1. II. Elephantem cicurant venatores, dum in foſſam induſtrie prius præparatam decidenti, & a venatorum aliquo ex compoſito vulneratæ beſtiæ venator alios ſuccurrit, ſeque pro ea pugnare, ac vulnerari ſimulat; quo obſequio ita ſibi Elephantem demeretur, ut eundem deinceps cicurem, & omnia promptum ad obſequia circumducat. Ecce Chriſtum vulneratum, ut efferos noſtros cicuret animos, ſuique rapiat in amorem!

Caraffa in Faſcic. myrrh. l. 2. conſid. 4. III. Hauriëtis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris, S. Bernardus per hos Salvatoris fontes intelligit quinque vulnera. Primus fons eſt miſericordiæ, ſecundus ſapientiæ, tertius gratiæ, quartus charitatis, quintus gloriæ, & vitæ æternæ. Primi quatuor ad præſentem vitam ſpectant, quintus ſignificatus per vulnus lateris, ad futuram. Et ideo Salvator vivus vulnera manuum, & pedum excepit; at illud lateris mortuus. Ad poſtremum hunc fontem ſuſpirabat Propheta, cum dicebat: *Sitivit anima ad Deum fontem vivum.* Foret enim exigui momenti, participem fieri in præſenti vita bonorum gratiæ, niſi adjungantur illa gloriæ.

Ib. conſ. 22. IV. David bellaturus adverſus Goliathum, delegit quinque limpidiſſimos lapides de torrente, & miſit eos in peram paſtoralem, quam habebat ſecum; & cum appropinquaſſet Philiſtæo, miſit manum ſuam in peram, tulitque unum lapidem, & funda jecit, & circumducens percuſſit Philiſtæum in fronte; cumque prævaluiſſet, nec gladium haberet in manu, arrepto Philiſtæi gladio præcidit caput ejus. Hi quinque lapides ſignificant quinque vulnera Chriſti, quæ primum in pera memoriæ ſunt accuratiſſime ſervanda. Dein funda intellectus attente, & penſiculatæ expendenda, (& circumducens) circumducendo ea in cælum, in terras, in infernum, ubicumque ejus effectus deprehendi poſſunt. Tertio in tentationibus opponenda ſunt inimicis noſtris; certam enim victoriam nobis adferent.

Ib. l. 2. conſid. 21. n. 1. V. Inter documenta S. Mechtildi data, fuit non poſtremum, ut in ſuis vulneribus tanquam in centro, aut portu ſecuriſſimo conquieſcere. Et deſideria quidem vulneribus pedum crederet; opera vero manui dexteræ, iſtinc purificanda; afflictiones ſiniſtræ, iſtinc velut melleo malagmate condiendas, & temperandas; lateri amorem, ut, quemadmodum Chriſtus dicebat: Cor tuum cum corde meo in unum ita coaleſcat, ut ferrum cum igne, quo igneum factum eſt.

Ib. conſid. 27. VI. Ex prudentiæ ſerpentinæ argumentis non poſtremum, judicio S. Auguſtini, eſt, quod, ut nova ſe veſte, & pelle veſtiat, veterem detrahat, traoſmiſſo per arctum foramen corpore. Ut pellem vitiorum deponamus, per foramen ſtigmatum Chriſti tranſeamus. Quod fit conſideratione, conſiderando infinitum amorem, quem Dominus in illis vulneribus demonſtravit. Eſt enim in amore vis transformandi, & convertendi in ſuam naturam. Ubi itaque conſideravit vulnera tam amabilia, & amore infinito, & divino plena, veſtiet ſe anima veſte nuptiali amoris, & exuet veſte peccati.

Ib conſid. 11. VII. Montes excelſi cervis, petra refugium herinaceis. Maximi Sanctorum, ſignificati per cervos, degunt per contemplationem in ſublimibus montibus Paradiſi: Inferiores vero in petra, quæ eſt Chriſtus: & potiſſimum in ejus latere. Sanctius dixerimus, adſtruendo, quod iidem utrobique verſentur juxta diverſitatem affectuum. Tempore conſolationis, ceu ſitibundi cervi decurrunt immenſam Paradiſi planitiem ad extinguendam in vivis fontibus ſitim. Deſolationis vero tempore, & cum gravitatem ſuorum delictorum ruminant, ceu timida animalia, aut herinacei recurrunt ad præſidium ſecurum lateris Chriſti.

Kyſelt. In Roſis fol. 12. §. 1. VIII. Indorum Gymnoſophiſtæ ſuis in arcanis prodidere: Si quis phialam oleo roſaceo plenam dextera manu, conceptiſque verbis Deo rite obtulerit, & ſe poſtmodum hoc oleo inunxerit, tam gratioſum cuique Principi, quem compellaverit, evaſurum, ut quidquid ab eo petierit, abnuere nequeat, aut denegare. Sodales! roſaceum hunc liquorem exprimite ex quinque roſis ſanctiſſimorum vulnerum, inungite veſtras preces pretioſiſſimo ſanguine Jeſu Crucifixi, offerte illas cæleſti Patri; quid ambigitis? certi eſtote, quidquid per ſancta vulnera flagitaveritis, obtinebitis.

Ib. §. 4. IX. Rem æque mirabilem finxit Homerus, cum Achilles in Trojana obſidione interfeciſſet Hectorem, ejuſque cadaver canibus, lupis, voracibuſque beſtiis, & alitibus dilaniandum objeciſſet, Venus illud inunxit oleo roſaceo, cujus fragrantiſſimus odor omnes illas feras longe fugavit, ut nulla vis illi corpori illata fuerit. Narro fabulam; hoc tamen ſcio, meos ſodales eſſe ſollicitos, ut aliquando in ſupremo agone ſint tuti contra lupos, leones, & canes illos infernales, qui quærunt, ut devorent animas noſtras; itaque hoc agite, Roſarium quinque Sanctiſſimorum vulnerum, ſive veſtras preces, non oleo roſaceo, ſed guttis pretioſiſſimi Sanguinis Jeſu crucifixi inungite; Hoc Roſario vos armate, credite mihi, fugient dæmones; nihil contra vos poterunt, etiam portæ inferorum ſilebit infernalis Cerberus, cum ſentiet odorem harum Roſarum.

Caraf. l. 2. conſid. 19. X. Septem ſunt principes excellentiæ Paradiſi terreſtris. Serenitas aeris, fertilitas terræ, quatuor flumina, arbor vitæ, fructus prohibitus ſcientiæ, juſtitia originalis, & certitudo gloriæ æternæ. Iiſdem prærogativis fruitur ani-

Digitized by Google

anima, quæ in hoc cæleſti Paradiſo lateris Chriſti habitat. Efficitur enim expers omnis turbationis, fertilis virtutum operibus, ornata quatuor virtutibus cardinalibus, ſapientia, juſtitia, temperantia, fortitudine; amplexatur humilitatem, ſpernit gloriam mundi, pacifica eſt per charitatem Dei, & proximi, & vivit cum ſpe futuræ beatitudinis æternæ.

Iſ. 2. 10. XI. Iſaias Propheta unumquemque noſtrum hortatur, inquiens: *Abſcondere in foſſa humo a facie timoris Domini*. At vero dicet fortaſſe quiſpiam: Numquid Pſalmiſta ait: *Pſ. 138. 7.* *Quo ibo a ſpiritu tuo, & quo a facie tua fugiam? Si aſcendero in cælum, tu illic es, ſi deſcendero in infernum, ades, ſi ſumpſero* &c. quocumque demum inimicus Dei ſuum accipiat confugium, nullibi tamen a Dei ſupplicio immunis erit; qua igitur ratione Iſaias ſuadet inquiens: *Abſcondere in foſſa humo?* *S. Bern. ſ. 61. in Cant.* S. Bernardus verborum illorum explicat myſterium inquiens: Et ſi intellexerimus per foſſam humum illam, quæ ait *Foderunt manus meas, & pedes meos*, non erit ambigendum de ſanitate in ea citius adipiſcenda animæ vulneratæ, quæ in ea demorabitur. Quid enim tam efficax ad curanda conſcientiæ vulnera, nec non ad purgandam mentis aciem, quam Chriſti vulnerum ſedula meditatio?

TITULUS CLIII.

Z E L U S.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

S. 2. 2. q. 28. a. 4. I. EST ſecundum S. Thomam intenſus amor, quo quis movetur contra illud omne, quod repugnat bono amici, illudque repellit, & ea, quæ ſunt contra honorem, vel voluntatem Dei, repellere ſecundum *p. 1. tr. 8. c. 10.* poſſe, conatur. Unde Alphonſus Rodriquez clarius ſic eum deſcribit: Eſt ignitus amor Dei, deſideriumque ut is ab omnibus enixe ametur, honoretur, colatur, tam intenſum, ut qui eo ardet, omnes eodem inflammare cupiat; & ſi Deum impune injuriis laceſſi advertat, ingemiſcat, igneque illo conſumente, & intima viſcera depaſcente, plane contabe*Serm. 72. in Cant.* ſcat. Hinc S. Bernardus: Quid eſt, inquit, zelus, niſi intima quædam ſtimulatio charitatis, pie nos ſollicitantis æmulari fraternam ſalutem, æmulari decorem domus Domini, incrementa lucrorum ejus, incrementa frugum juſtitiæ ejus, laudem, & gloriam nominis ejus? Unde S. Auguſtinus recte hoc nomen a *in Pſ. 97.* zelo maritali deſumptum docet: Sicut enim Conjugis caſtitatem zelando viri conſueverunt; illam Dei providentiam, per quam præcipitur atque agitur, ne anima corrumpatur, & Deos alienos ſequens quodammodo meretricetur, zelum Dei appellaverunt.

Diviſio.

II. Duplex eſt hic zelus ſecundum Bernardinum Roſignolium; *De diſcip. l. 1. c. 8.* alter eſt, quo bonum proximi procuratur, & ejuſdem malum avertitur; alter, quo Dei gloria quæritur, & repellitur id, quod contra dignitatem ejus eſt.

Actus.

III. Triplicis ſunt generis actiones, teſte *L. 2. c. 6.* Theophilo Bernardino, quæ ab animarum zelo proficiſci poſſunt. Primi generis ſunt, quæ ad intellectum illuſtrandum, & a falſa pravaque perſuaſione revocandum faciunt, ut lectio, doctrina, ſcriptio, concio, catechiſmus, monitio, & ſimilia. Secundi ſunt, quæ ad voluntatem permovendam faciunt, ut conciones, monitiones, reprehenſiones, exempla, aliæque artes plurimæ. Tertii denique generis ſunt eæ, quibus Divinæ virtutis vim auxiliatricem nobis adjungimus, ut oratio, corporis ad id ſuſcepta caſtigatio, voluptatum abdicatio, earumque virtutum adeptio, quæ hominem Deo proximum faciunt, & quodammodo diviniorem reddunt. Hinc enim fit, ut ejus, qui talis evaſerit, opera & verba omnia, imo vel ſola deſideria animos hominum quaquaverſus ducendi vim ſortiantur. Ex quibus facile nunc erit, magis in ſpecie, actiones ſupradicti aeli, ordine, quo plerumque generari conſueverunt, enumerare.

IV. Primus itaque actus eſt vehementer *deſiderare* augmentum gloriæ divinæ, per ſalutem animarum. Sic S. Maria Magdalena de Pazzis de ſeipſa fatebatur, & dicebat ad Chriſtum: Ardeo deſiderio conducere animas ad te *Vita c. 4.* ut mihi ſit pœna hoc deſiderium, & hæc pœna eſt adeo mihi gravis, quia non poſſum implere hoc deſiderium, ut mihi ſit quaſi quidam infernus. Hinc, dum legeretur quandoque vita S. Franciſci Xaverii, & litteræ Japonicæ converſionem animarum recenſentes, videbatur deficere præ deſiderio manendi in illis regionibus & cooperandi converſioni animarum illarum, & ſubeundi pro illis Martyrium; & adeo accendebatur hoc deſiderio, ut diceret, ſe invidere avicuIis, quæ poſſunt volare, quo vellent, eo quod & ipſa ſine præjudicio ſuæ profeſſionis cuperet, ſi eſſet poſſibile, totum mundum peragrare propter animas convertendas. Unde etiam dormiens ex zelo animarum ſomniabat, & loquebatur de converſione infidelium. Simile deſiderium S. Chryſoſtomus conceperat, uti ipſe teſtatur, ſic ſuos auditores alloquens: *S. Chryſ. ho. 44. in acta Ap.* Vellem, ſi fieri poſſet, veſtris oculis oſtendere, quam in vos habeam charitatem. Nihil enim eſt mihi vobis jucundius, & deſiderabilius, ne hæc ipſa quidem lux. Millies enim optarem ipſe eſſe cæcus, ſi per hoc liceret veſtras animas convertere, adeo ipſa luce eſt veſtra ſalus mihi jucundior. Quid enim me juvant ſolares radii, quando, quæ propter vos accipitur animi ægritudo, oculis meis magnas offundit tenebras? lux enim tunc eſt bona, quando apparet in lætitia.

V. Secundus actus eſt, ardenter *orare* pro ſalute animarum: de quo ſapienter S. Augu-

ſti-

Digitized by Google

S. Aug. lib. 4. de Doct. Chr. c. 13. ſtinus ait: Munus ſuum ut præſtet, magis opus eſt pietate orationum, quam oratoris facultate, ut orando pro ſe & pro illis, quos eſt allocuturus, prius ſit orator, quam dictor. *S. Bern. Ep. 201.* Sed S. Bernardus id confirmans: Nunc, inquit, manent tria hæc, verbum, exemplum, oratio, major autem horum oratio: ea namque operi & voci gratiam & efficaciam promeretur. *Vit. p. 4. c. 31.* Hinc S. Magdalena de Pazzis valde commendabat ſuis Monialibus, ut ardenter orarent pro ſalute animarum & converſione peccatorum, & hoc exercitium dicebat valde Deo gratum, nec hoc tantum, ſed etiam propriæ *Vit. l. 3. c. 24.* ſaluti proficuum. S. Thereſia noctes integras conſumebat orando & flendo pro converſione animarum, præſertim hæreſi infectarum. Et quadraginta annis, quibus ſe impendit orationi, nihil aliud magis petebat, quam dilatationem divinæ gloriæ, & S. Eccleſiæ augmen- *March. in hort. Paſt. tr. 4. Virg. Mar. lect. 7.* tum. Hinc etiam laudabilis ille mos Cœnobiorum S. Franciſci in Hiſpania profluxit, in quibus hora nona veſpertina, dum decumbunt Fratres, unus ex eis ſingulorum ſolet circuire cellas, & oſtium pulſando inclamare, ut recitent ſemel orationem Dominicam pro animabus in peccato mortali agentibus. Hoc remedio S. Stephanus S. Paulum lucratus eſt; niſi enim Stephanus oraſſet, Eccleſia Paulum non haberet.

VI. Tertius eſt, *lacrymari, & condolere* ob miſerum ſtatum, & pericula graviſſima. Sic S. Chryſoſtomus ſuaſit, dicens: Vis Fratrem corrigere, lacrymare: ora Deum ex corde &c. Quid enim magis perſequitur vitam bonorum, *In Epiſt.* inquit S. Aug., quam vita iniquorum? non, cum cogit imitari, quod diſplicet, ſed, cum cogit dolere, quod videt; quoniam coram pio vivens impie, etſi non obligat conſentientem, *2. Cor. 2.* cruciat ſentientem. Hinc S. Paulus Corinthiis ſcripſit: Ex multa tribulatione, & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lacrymas, ut ſciatis, quam charitatem habeam abundantius in vobis. Sed & S. Monica hoc ipſo remedio filium S. Aug. lucrata eſt: non enim poterat perire filius tot lacrymarum.

VII. Quartus eſt, *varias afflictiones ſuſcipere*, pro obtinenda ſalute animarum, Deoque peccatoribus placando. Sic S. Dominicus ſingulis diebus ſemel pro peccatoribus flagellis ſe cecidit. S. Ignatius Loyola lacui frigidæ collotenus ſe immerſit, ut impudicum juvenem a laſcivia abduceret. S. Maria Magdalena de *Vit. c. 99.* Pazzis vero ex deſiderio magno juvandi animas, præter extraordinarias afflictiones, & pœnitentias, quibus ſe enecabat, petebat a Deo infirmitates, pœnas, & tribulationes, & omnia mala pœnalia, quæ peccatores merebantur, & obtulit ſe Deo ad ferendas etiam inferni pœnas pro animabus, ſi hæc ejus eſſet voluntas. Cumque non raro Deus eam exaudiens graves dolores, & infirmitates, quæ per aliquot menſes durabant, immiſiſſet, dicere ſolebat, ſic pati eſſe ſibi ſingulari ſolatio, pœnamque hanc glorioſam vocabat.

VIII. Quintus eſt, *opera, & quotidianas ſuas actiones, & labores Deo in hunc finem of- *Ibid.* ferre*. Sic eadem S. Magdalena de Pazzis facere conſueverat, atque id ipſum faciendum ſuas Moniales hortabatur dicens: Offeramus Deo pro converſione animarum omne id, quod hodie faciemus. Vel: Petamus a Deo tot animas, quot paſſus faciemus per monaſterium. Vel: Rogemus Deum, ut tot animas convertat, quot verba proferemus proferendo divinum officium. Petamus tot animas, quoties acu filum traducemur.

IX. Sextus eſt, Rudes, & imperitos *inſtruere*, ac *catechizare*: quod munus tanti faciebat *P. 1. Conſt. c. 4. §. 2.* S. Ignatius, ut a Profeſſis promiſſionem in for- *Vit. l. 4. c. 13.* mula votorum exegerit, qua promittant, ſe peculiarem puerorum curam quoad eruditionem ſuſcepturos. Sed & S. Franciſcus Xave- *Opuſc. 12. n. 428.* rius ſuam de hoc opere æſtimationem prodidit manifeſte, dum P. Gaſpari Barzæo obituro in- *March. in hort. Paſt. tr. 4.* ter cæteros commendabat, ut hoc munus, utpote ad ſalutem animarum, hominumque benevolentiam conciliandam plurimum habens momenti alteri non committeret. Hinc de facto in Hiſpania cura Catechiſmi primariis datur Profeſſis, teſte Lancizio.

X. Septimus eſt, *Conciones* ad Populum efficaces, & zeloſas habere: quo in genere inprimis S. Carolus Borromæus zelum ſuum præclare oſtendit; nam, cum Juriſprudentiæ operam dediſſet, & uſum concionandi non haberet, & inſuper linguæ impedimentum pateretur, nihilominus has omnes difficultates per zelum ſuperavit, & aſſidue uberrimo eum fructu uſque ad mortem Evangelium prædicavit.

XI. Octavus eſt, *Confeſſiones* libenter, & aſ- *Lancic. opuſc. 12. n. 429.* ſidue audire: qui actus, utpote valde heroicus ſummopere placet Deo, eo quod immediatius quam alii conducat ad animas ad ſuum Creatorem reducendas, atque per eum omnia opera miſericordiæ tum corporalia, tum ſpiritualia exerceantur, ut bene P. Ludovicus de Ponte diſcurrit. *Ibid.* Hinc P. Ægidius Gonzales poſt triginta tam ſtrenue impigreque in variis officiis conſumptos annos, licet ſexaginta quatuor annorum ætate gravis, confeſſiones excepit, ut Juvenum bene validorum operam æquaret. Imo in ultimo adhuc morbo decum- *Orland. l. 126. n. 12.* bens in lecto confeſſiones excipiebat; jamque morti proximus, atque a mente deſtitutus, confeſſiones ſibi audire videbatur, atque inter mortuis vocibus abſolutionis formam identidem pronuntiabat. Sed & S. Ignatius ſuis, quos ad nova Collegia fundanda miſerat, inter alias leges etiam hanc dabat, ut diligenter ad SS. Sacramenta Confeſſionis, & Euchariſtiæ, quotquot poſſunt, traducant, & ad ea miniſtranda promptam ipſi, & alacrem operam conferant.

XII. Nonus eſt *infirmis, & moribundis* dili- *Annua 1612. Col. Mex.* genter, & conſtanter aſſiſtere, & *conſolari*: quem actum P. Gabriel de Logrono præclare exercuit, dum, quoties de nocte campana audiebatur, ſtatim de lectulo exiliebat, & Janitoris diligentiam antevertebat, ſciſcitabaturque, num aliquis Infirmus ſe vocaret?

XIII. Decimus eſt, *Inimicorum conciliationem procurare*: *Vit. l. 6. c. 12.* quemadmodum S. Franciſcus Xaverius ſuis commendavit, dum præter alia officia ſuaſit, ut aliquid etiam temporis inimicorum reconciliationi, diffidentiumque pacificationi daretur, illudque impenſe inculcarent,

in controverſiis, litibuſque plerumque plus Impenſæ fieri, quam quanti id ſit, de quo litigatur.

Gradus.

Patr. 2. Juſt. 1. 6. 17. XIV. Quatuor ab Antonio Gaudier aſſignantur. Primus eſt, ut majori ſit in pretio ſalus aoimarum, & Dei gloria, quam omnes divitiæ, voluntas, Parentes, & Cogoati, vel quicumque alii amici. Secundus eſt, ut etiam ipſa fama noſtra, atque exiſtimatiooe, potiorem ducamus Dei gloriam, & ſalutem aliorum. Tertius eſt, ut ipſam quoque valetudinem, & vitam temporalem libenter perdamus, quo æternam vitam proximo procuremus, ſicut Chriſtus pro nobis non dubitavit manibus tradi nocentium, & Crucis ſubire tormentum. Quartus eſt, ut noſtra quodammodo ſalute poſthabita, ad multorum ſalutem promovendam incumbamus, eo quod longe plus gloriæ, ut ſic, quam per noſtram ſalutem in Deum redundabit, ſicut S. Paulus anathema fieri ex hoc zelo cupiebat.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Pſal. 68. I. ZElus domus tuæ comedit me: & oppro-
v. 10. bria exprobraotium tibi cecideruot ſuper me.
Pſ. 118. II. Tabeſcere me fecit zelus meus: quia o-
v. 139. bliti ſunt verba tua inimici mei.
3. Reg. 19. III. Zelo zelatus ſum pro Domino Deo e-
v. 10. xercituum, quia dereliquerunt pactum tuum Filii Iſrael.
Pſ. 118. IV. Vidi prævaricantes, & tabeſcebam, quia
v. 158. eloquia tua oon cuſtodierunt.
2. Cor. 11. V. Quis infirmatur, & ego non iofirmor?
v. 29. quis ſcandalizatur, & ego non uror?
Cant. 8. VI. Fortis eſt, ut mors dilectio: dura, ſic-
v. 6. ut infernus, æmulatio.
Luc. 12. VII. Ignem veni mittere in terram: & quid
v. 49. volo, niſi ut accendatur?
Philip. 1. VIII. Teſtis eſt mihi Deus, quomodo vos
v. 8. omoes cupiam in viſceribus Jeſu Chriſti. Et hoc oro, ut charitas veſtra magis, ac magis abuodet in ſcientia, & in omni ſenſu, ut probetis potiora, ut ſitis ſinceri, & ſioe offenſa in diem Chriſti, repleti fructu juſtitiæ per Jeſum Chriſtum, in laudem, & gloriam Dei.
1. Theſſ. IX. Cum poſſemus vobis oneri eſſe, ut Chri-
2. v. 7. ſti Apoſtoli: ſed facti ſumus parvuli in medio veſtrum, tamquam ſi ootrix foveat filios ſuos. Ita deſiderantes vos, cupide volebamus tradere vobis non ſolum Evangelium Dei, ſed etiam animas noſtras, quoniam cariſſimi nobis facti eſtis.
Galat. 4. X. Filioli mei, qoos iterum parturio, donec
v. 19. formetur Chriſtus in vobis.
Rom. 9. XI. Triſtitia mihi magna eſt, & continuus
v. 2. dolor cordi meo. Optabam enim ego ipſe anathema eſſe a Chriſto pro fratribus mei, qui ſunt cognati mei ſecundum carnem.
Pſ. 138. XII. Nonne qui oderunt te, Domine, ode-
v. 21. ram, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam?

Neceſſitas.

XIII. Si quis autem ſuorum, & maxime do- *1. Tim. 5.*
meſticorum, curam non habet, fidem oega- *v. 8.*
vit, & eſt infideli deterior.
XIV. Sanguinem animarum veſtrarum requi- *Gen. 9.*
ram de manu cuoctarum beſtiarum, & de ma- *v. 5.*
nu hominis: de manu viri, & de maou fratris ejus requiram animam hominis.
XV. Maledictus, qui facit opus Domini *Jer. 48.*
frauduleoter: & maledictus qui prohibet gla- *v. 10.*
dium ſuum a ſanguioe.

Utilitas.

XVI. Qui converti fecerit peccatorem ab er- *Jac. 5.*
rore viæ ſuæ, ſalvabit anima ejus a morte, & *v. 20.*
operiet multitudiocm peccatorum.
XVII. Anima, quæ benedicit, impinguabi- *Prov. 11.*
tur: & qui inebriat, ipſe quoque inebriabitur. *v. 25.*
XVIII. Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes *Eccl. 11.*
aquas (ideſt, ingratos, & beneficiorum obli- *v. 1.*
tos) quia poſt tempora multa invenies illum.
XIX. Paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei, *1. Petr.*
provideotes non coacte, ſed ſpontanee ſecun- *5. v. 2.*
dum Deum: neque turpis lucri gratia, ſed voluntarie: neque ut dominantes in Cleris, ſed forma facti gregis ex animo. Et cum apparuerit Princeps Paſtorum, percipietis immarceſſibilem gloriæ coronam.

Dignitas.

XX. Qui docti fuerint, fulgebuot, ſicot ſpleo- *Dan. 12.*
dor firmamenti: & qui ad juſtitiam erudiunt *v. 3.*
multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.
XXI. Qui fecerit, & docuerit, hic magnus *Matt. 5.*
vocabitur in regno cælorum. *v. 20.*

Jucunditas.

XXII. Si ſeparaveris pretioſum a vili, quaſi *Jer. 15.*
os meum eris, ideſt, omni voluptate repleberis. *v. 19.*

Æquitas.

XXIII. Pro nobis mortuus eſt Chriſtus, ut, *2. Cor. 5.*
qui vivunt, jam non ſibi vivant, ſed ei, qui *v. 15.*
pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit.
XXIV. Ne deſpicias hominem avertentem *Eccl. 8.*
ſe a peccato: neque impropere ei, memento, *v. 6.*
quoniam omnes in correptione ſumus.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

I. Z*Elus eſt amor privatus, nolens habere con-* *Abulenſ.*
ſortium in amato; & ſic viri dicantur *q. 4. in c.*
habere zelum de uxoribus ſuis, quia volunt, *20. Exod.*
quod uxores ſuæ ſolos illos ament: ſic etiam Deus volebat, quod Judæi eum ſolum colerent, & eum ut Deum cognoſcerent: & qoando alius coleretur ut Deus, vel cognoſceretur ut Deus, dolebat, tamquam ſi videat uxorem ſuam amantem alium virum.

II.

Digitized by Google

S. Antonin. p. 1. c. 2. §. 6. II. Cauſatur, ſeu producitur zelus ab amore intenſo, ut effectus ejus; quod oſtenditur authoritate, ratione, & diſtinctione; authoritate quidem, ut B. Dionyſii dicentis 4. c. de Div. Nomin. quod Deus appellatur zelotes, juxta illud Exod. 20. *Ego ſum Dominus Deus tuus fortis, zelotes*, propter multum amorem, quem habet ad exiſtentiam, & maxime ad ea in quibus poſuit, & impreſſit imaginem ſuam, ſicut ad Angelum, & hominem. Ratione vero idem probatur ſic: Quanto virtus aliqua intenſius tendit in alia, tanto ſortius repellit omne contrarium, & repugnans; cum ergo zelus proveniat ex intenſione amoris, ut patet, ad zelum pertinere videtur, quod aliquis non patiatur conſortium, vel amorem contrarium in amato, ipſum refutans, quantum poteſt. Tertio probatur idem inductive, nam dicitur quis zelare pro Deo, & pro amico; & pro Deo dicitur quis zelare, quando ea, quæ ſunt contra honorem, & voluntatem Dei repellere ſecundum poſſe conatur, ſicut legitur de Elia. 3. Reg. 20. *Zelo zelatus ſum pro Domino Deo* &c. & Num. 25. de Phinees dicit Dominus: *Avertit Phinees iram meam a filiis Iſrael, quia zelo meo ſuccenſus*, ideſt magno ardore honoris mei motus, *eſt contra eos*, ſcilicet virum Iſraelitam, & mulierem Madianitidem, interficiens eos coeuntes ſimul. Pro amico zelare dicitur, quando aliqua fiunt, vel dicuntur contra bonum amici, quæ homo repellere ſtudet.

Dionyſ. Cart. in c. 25. n. III. Per Phineem, qui illum perfodit, expreſſi ſunt (inquit Dionyſius Carthuſianus) viri virtutum, qui zelo Dei accenſi ſunt, qui, etſi propriam, non tamen Creatoris injuriam pati queunt. Et paulo poſt: Docemur ex ſententia Omnipotentis, factum illud Phinees magnifice commendantis, ac multipliciter remunerantis, quam acceptus ſit Deo verus juſtitiæ zelus, qui diſcretione conditur, ut immolatio Dei, ſeu zelus divini honoris, quo zelo renititur homo pro viribus ſuis omni peccato, & Deum ab univerſis cupit, & ſatagit honorari.

S. Ambr. in Exod. IV. Zelum qui habent, omnes ſibi inimicos ſuos putant, qui ſunt hoſtes Dei, quamvis patrem, fratres, ſorores.

Abulenſ. q. 12. c. 5. Matt. V. Zelus diſponit ad vindicationem, in quantum importat quemdam fervorem amoris, & amor eſt prima radix vindicationis: nam ex eo, quod quis amat Deum, & proximum, injurias illis inflictas reputat eſſe ſuas, & vult vindicare illas tamquam ſuas, ſicut Elias dixit. 3. Reg. 19. *Zelo zelatus ſum pro Domino Deo Iſrael, Sacerdotes tuos occiderunt, & altaria tua ſuffoderunt.* In quo innuebat, quod propter iſtas injurias Deo illatas ipſe occidit Prophetas Baal; & in hoc apparet, quod vindicatio ſit zelus virtutis, quia zelus pertinet ad charitatem, & quælibet virtus habet radicem a charitate, quantum ad actum ſuum.

S. Bonav. in Phar. l. 4. c. 36. VI. Bonus zelus eſt fervor animi, quo mens, abjecto humano timore, pro defenſione veritatis accenditur, & eo magis commendabilis, quo quælibet prava, quæ viderit, corrigere ſatagit; ſi nequit, tolerat, & gemit.

S. Aug. in Pſ. 119. VII. Comedebat eum zelus domus Dei, quam tamen zelabat Chriſto, non ſibi; ſponſus enim ſibi zelat ſponſam ſuam, amicus autem ſponſi non ſibi eam zelare debet, ſed ſponſo.

S. Bern. ſ. 4. de verb. Iſ. VIII. Zelus abſque ſcientia quo vehementius irruit, eo gravius corruit, impingens nimirum, atque reſiliens.

Hildebert. ep. 2. IX. Citra profectum proficit, quiſquis alteri, cum poteſt, non prodeſt. Virtus eſt, etiam male uſuro, virtutis miniſtrare materiam.

Idem ep. 2. X. Aurum non ſignatum melius rutilat, quam ſignatum. Nihil a vilibus tophis gemmæ differunt, niſi in medium deducantur; ſcientia quoque diſtributa ſuſcipit incrementum, & avarum dedignata poſſeſſorem, niſi publicetur, elabitur.

S. Aug. ſup. Joan. XI. Zelo Domus Dei comeditur, qui omnia perverſa, quæ videt, cupit emendare: & ſi emendare non poteſt, tolerat, ac gemit.

S. Greg. hom. 6. in Matth. XII. Nemo dicat: Admonere non ſufficio, adhortari idoneus non ſum: quantum potes, exhibe, ne male ſervatum talentum, quod acceperas, in tormentis pendere cogaris.

Ibid. XIII. In quantum vos profeciſſe penſatis, etiam vobiſcum alios trahite: in via Domini ſocios habere deſiderate: ſi ad Deum tenditis, curate, ne ad eum ſoli veniatis. Hinc in Apocalypſi legitur; qui audit, dicat: veni; ut, qui jam in corde vocem ſuperni amoris acceperit, foras etiam vocem exhortationis reddat. Et fortaſſe panem ut indigenti porrigat, non habet, ſed majus eſt, quod tribuere valeat, qui linguam habet.

S. Greg. l. 9. in Job c. 9. XIV. Illi vere Doctores ſunt, qui, cum per rigorem diſciplinæ Patres ſint, per pietatis viſcera matres eſſe noverunt: qui labores ſanctæ conceptionis tolerant, & proferendos Dei filios intra uterum charitatis portant, in edenda enim prole plus laborant.

S. Bern. ſup. Cant. XV. Zelum tuum inflammet charitas, informet ſcientia, firmet conſtantia. Sit fervidus, ſit circumſpectus, ſit invictus: aut teporem habeat, nec diſcretione careat, nec timidus ſit.

S. Bern. ſ. 17. in Cant. XVI. Perfectus omnis reputabitur, in cujus anima hæc tria congruenter, atque opportune congruere videntur: ut gemere pro ſe, & exultare in Deo noverit, ſimul, & utilitatibus proximorum potens ſit ſubvenire, placens Deo, cautus ſibi, utilis ſuis.

Nazian. orat. 23. XVII. Animi acrimonia cum ad pietatem acceſſerit zelum parit, zelus autem fidei præſidium eſt.

Ibid. XVIII. Prima bona agendi ratio eſt, honeſtarum commendatio: Laus enim zelum parit; zelus autem virtutem: virtus porro beatitudinem; hæc vero rerum expetendarum culmen eſt, ad quod omnis viri agitatio tendit.

S. Ambr. in Pſ. 118. XIX. Eſt zelus ad vitam, eſt zelus ad mortem; ad vitam zelus eſt divina præcepta ſervare, & amore nominis ejus cuſtodire mandata, ut fecit Phinees.

Orig. in Ep. ad Rom. XX. Nihil poteſt habere zelum Dei, & non habere ſcientiam Dei. Judæi putantes ſe zelum Dei habere, ſacrilegi extiterunt in Filium Dei, quia non ſecundum ſcientiam zelati ſunt, quia ignorantes Dei juſtitiam, propriam (ideſt quæ hominibus juſtitia videbatur) ſtudebant implere, cum utique ipſo magis juſtitiæ Dei nempe Chriſto obedire conveniret.

Ne-

Digitized by Google

Neceſſitas.

S. Laur. Juſt. de Comp. XXI. Abſque igne quis ignem accendet; & ſine charitate quis officia charitatis conſummabit? ardeat dilectionis flamma ſemper in te, quatenus calore tuo proximorum excutiatur tepor, imo accreſcat amoris incendium, quomodo præteritarum negligentiarum rubigo deleatur. Poteris plane inflammare cæteros, ſi fueris tu charitate concrematus.

S. Chryſ. ho. 29. in 1. Cor. XXII. Nullum valde magnum poteſt eſſe officium, quando nullum in proximos lucrum confertur: quod oſtendit, qui totum reddidit talentum, & ſupplicio affectus eſt, quoniam id non auxit. Tu igitur, mi Frater, quamvis fame conficiaris, quamvis cinerem comedas, quamvis ſemper lacrymis madeas, & nihil cuiquam proficias, nihil magnum facis.

S. Ambr. in Pſ. 118. XXIII. Angeli quoque ſine zelo nihil ſunt, & ſubſtantiæ ſuæ ammittunt prærogativam, niſi eam zeli ardore ſuſtentent.

S. Greg. l. 3. ep. 32. XXIV. Perditorum animas Deum noſtrum de manu veſtra ſcitote requirere, ſi tantum nefas, in quantum poſſibilitas exigit, emendare negligitis.

S. Chryſ. lib. 3. adverſ. Vit. Vit. Mon. XXV. Etſi omnem vitam noſtram diligentiſſime compoſitam, & inſtructam egerimus, hac non evitata negligentia, nihil conſequemur emolumenti, cum ea talis ac tanta ſit, quæ ſola in gehennæ profundo poſſit immergere. Si enim is, qui proximum in eis, quæ ad corpus pertinent, adjuvare noluerit, nulla ratione excuſari poterit; verum, etſi virginitatem ipſe ſervaverit, extra ſponſi thalamum projicietur is qui, quod multo majus eſt, omiſerit (quippe multo maximum eſt animarum gubernatio, & regimen) cur non mala omnia perpeti digniſſimus exiſtimetur?

Æquitas.

S. Chryſ. hom. 3. in Gen. XXVI. Nihil ita gratum Deo, & ita curæ, ut animarum ſalus; ſicut clamat Paulus dicens: *Qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*; & iterum Deus ipſe ait: *Nolo mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat*; & propter hoc etiam creaturam hanc omnem produxit, & non formavit, non ut pereamus, neque ut ſuppliciis nos torqueat, ſed ut ſalvet, & ab errore liberatis regno frui nobis concedat. Talem igitur habentes Dominum, tam miſericordem, tam benignum, tam manſuetum, tum noſtræ, tum fratrum noſtrorum curam geramus; nam & hoc noſtræ ſalutis argumentum erit, & occaſio, ſi non ſolum pro nobis ipſis ſoliciti, ſed & proximo utiles fuerimus, ipſum ad viam veritatis manu ducentes; & ut ſciatis, quantum bonum ſit, cum ſalute noſtra, & alios lucrari, audi Prophetam ex perſona Dei dicentem: Qui educit pretioſum a vili, quaſi os meum erit. Quid hoc? qui ab errore ad veritatem, ait, manu duxerit, vel a peccato ad virtutem proximum induxerit, pro virili humano, me imitatur: etenim ipſe, cum Deus ſit, propter nihil aliud noſtram induit carnem, & omnia alia humana ſuſtinuit, & crucem quoque ſuſcepit, niſi ut nos peccato obnoxios a maledicto liberaret. Et hoc quoque Paulus clamat dicens: *Chriſtus nos redemit a maledicto legis, factus pro nobis maledictum*. Si igitur ipſe, qui Deus eſt ineffabilis eſſentiæ, ob miſericordiam ineffabilem hæc omnia propter nos, & ſalutem noſtram ſuſcepit; cur non & nos erga fratres juſti ſumus, agnoſcenteſque eos, ut membra, & eripientes ex Diaboli faucibus in viam virtutis inducimus?

XXVII. Cogita, quamobrem Propheta, quamobrem Apoſtolus, quamobrem Juſti, quamobrem Angeli frequenter miſſi ſunt, quamobrem ipſe Primogenitus Filius, ac Verbum Dei advenit. An non ut homines ſervaret? an non ut eos errantes reduceret? hoc idem fac agas tu quoque pro viribus tuis, omneque ſtudium; ac ſolicitudinem impendas ad reducendum eos, qui aberrarunt. *S. Chryſ. orat. 2. adverſ. Judæos.*

XXVIII. Quomodo quis poteſt dicere, ſe diligere Deum, & ejus amorem appetere, qui ejus imaginem videt in ſterquilinio jacere, & non curat? aut ſi cogitat, quod Filius Dei pro animabus redimendis mortuus eſt, & ipſe pro animabus mori non cupit? Quomodo credis, te amicitiam Sponſi habere, qui ejus Sponſam ab adulterio non cuſtodis? aut eam feſtinanter ad Sponſum non reducis. *S. Bonav. in pharet. div. amor. p. 2. c. 3.*

XXIX. Feci ego cælum, & terram: eadem facultate te dono, ut terram facias cælum. Accendi ego luminaria, accende tu illis clariora; nam potes his, qui in errore ſunt, lumen veritatis accendere. Hominem facere non vales, at juſtum gratumque Deo potes. Vide, quam te diligam, qui majora tibi faciendi tribui poteſtatem. *S. Chryſ. in Gen.*

Utilitas.

XXX. Ut anima corpore melior eſt, ita hi, qui indigentibus pecunias, & facultates ſuppeditant, majoribus præmiis digni ſunt his, qui admonendo, & continue docendo in viam rectam ſupinos, & deſides inducunt, monſtrando eis divinarum virtutum fragrantiam, & vitiorum malevolentiam. *Idem ho. 3. in Gen.*

XXXI. Si magnæ mercedis eſt, a morte eripere carnem quandoque morituram; quanti eſt meriti a morte animam liberare, in cæleſti Patria ſua ſine fine victuram? *S. Greg. l. 19. mor. c. 16.*

XXXII. Sæpe una anima, quam lucrati fuerimus, poteſt innumerabilium peccatorum pondus abolere, animæque noſtræ pretium in extremo die judicii fieri. *S. Chryſ. orat. 2. adverſ. Judæos.*

XXXIII. Quid huic (Zelo) poterit æquiparari? quod neque jejunium, neque humicubationes, neque pervigiliæ, neque aliud quidquam poteſt efficere, efficit, fratres, procurata ſalus. Cogita, quam multa os tuum frequenter peccaverit, & omnino ſuſcipies collapſi curam; nam hoc uno omnem illam maculam delere poteris. Et quid dico delere, facies, ut ſit os tuum, ſicut os Dei. Quid huic honori poſſit æquiparari? *Ibid.*

Dignitas.

XXXIV. Omnium divinorum diviniſſimum eſt cooperari Deo in ſalutem animarum. *S. Dion. c. 3. de Cæl. Hierarch.*

XXXV.

S. Chryſ. l. cit. XXXV. Etſi ingentes erogaveris pecunias pauperibus, plus tamen effeceris, ſi converteris animam.

S. Greg. l. 3. Dial. c. 17. XXXVI. Majus miraculum eſt, prædicationis verbo, atque orationis ſolatio peccatorem convertere, quam carne mortuum ſuſcitare.

S. Greg. hom. 12. ſup. Ezec. XXXVII. Nullum Omnipotenti Deo tale eſt ſacrificium, quale eſt zelus animarum; & hoc propter imaginem impreſſam animabus.

Rich. Victorinus apud March in horto Paſt. tr. 4. Virg. Auron. lect. 1. XXXVIII. Neſcio, an majus poſſit beneficium a Deo conferri, quam ut per ejus obſequium alii conſequantur ſalutem, ſi tamen humo Deo cooperetur ex charitate.

S. Greg. hom. 6. in Evang. XXXIX. Unusquiſque veſtrum, in quantum gratiam ſupernæ aſpirationis accepit, ſi a pravitate proximum revocat, ſi exhortari ad bene operandum curat, ſi æternum regnum, vel ſupplicium erranti denunciat, cum ſanctæ denunciationis verba impendit, profecto Angelus exiſtit.

S. Chryſ. hom. 3. in 1. Cor. XL. Hæc perfecta charitatis regula, hic certiſſimus terminus, hoc ſupremum omnium cacumen, quærere, quæ communem omnium comprehendant utilitatem, quod ipſe Paulus ſignificans addidit: Sicut, & ego Chriſti. Nihil enim nos poteſt adeo imitatores Chriſti facere, ut proximorum cura.

Euſeb. Emiſſ. h. 6. de Paſch. LI. Tam copioſo munere ipſa redemptio agitur, ut homo Deum valere videatur.

S. Aug. apud Manſi diſc. 10. nr. 27. n. 2. LII. Ille in charitate Dei eſt perfectior, qui ad ejus amorem plures convertit, gratiſſimumque Dei ſacrificium zelus eſt animarum; & ſicut Chriſtus graviorem non poteſt pati perſecutionem, quam ut quis verbo, aut exemplo animas ſuo ſanguine liberatas ab ipſo avertat, ſic gratiorem honorationemque impendere ei non valemus, quam animas devianes convertendo ad ipſum.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Qualitas.

l. 2. c. 3. §. 1. I. PAſſione interdum movemur, & zelum putamus. Parva in aliis reprehendimus, & noſtra majora pertranſimus.

l. 2. §. 3. §. 2. II. Habe zelum primo ſuper teipſum, & tunc juſte zelare poteris & proximum tuum.

§. V. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Qualitas.

I. CHriſtus Dominus adeo zelabat Dei honorem, & ſalutem animarum, ut aliquando S. Birgittæ dixerit: *l. 7. revel. c. 19.* Si adhuc poſſibile eſſet, ut ego toties morerer, quot ſunt animæ in inferno, ita ut pro qualibet earum talem mortem iterum ſuſtinerem, qualem tunc pro omnibus ſuſtinui, adhuc corpus meum paratum eſſet ſubire hæc omnia cum libenti voluntate, & perfectiſſima charitate.

Exod. 32. v. 31. II. Moyſes tanto erga populi ſibi commiſſi ſalutem zelo exarſit, ut dixerit confidenter ad Deum; aut dimitte eis hanc noxam; aut ſi non facis, dele me de libro, quem ſcripſiſti. Adhuc de Moyſe legitur. Num. c. 16. v. 15. *Iratuſque Moyſes valde, ait ad Dominum.* Numquid Deus Moyſen mitiſſimum jam declaraverat totius mundi? quomodo igitur nunc dicitur: Iratus valde? reſpondet Carthuſianus: *Dionyſ. Carth. apud Manſi diſc. 6. n. 2.* Iſta ſancti viri iracundia fuit ira per zelum, ſiquidem divinitatis amore, & vera æquitate repletus, tantam omnipotentis injuriam, & poteſtatis a Deo collatæ contemptum, amplius ferre nequivit. Intus arſit ignibus amoris, foris accenſus eſt zelo ſeveritatis.

III. David de ſeipſo teſtatus eſt: Tabeſcere me fecit zelus meus: quia obliti ſunt verba tua inimici mei. *Pſ. 118. v. 39.*

IV. S. Paulus adeo diligebat fratres ſuos, *Rom. 9.* eorumque ſalutem ſitiebat, ut optaret anathema eſſe pro illis. Hinc, & alibi dixit: Quis ſcandalizatur, & ego non uror? quis infirmatur, & ego non infirmor? *2. Cor. 11. v. 29.* Et iterum: Per triennium nocte, & die non ceſſavi cum lacrymis monens unumquemque veſtrum. *Act. 20. v. 31.*

V. Matháthias quanto zelo erga legem, & gloriam divinam arſerit, tum verbo (quando dixit: *1. Mach. 2. v. 7. & 24.* Væ mihi, ut qui natus ſum videre contritionem populi mei (tum facto) quando, & veſtimenta laceravit, & Judæum idolis immolantem ſua manu ſuper aram trucidavit) præclare oſtendit.

VI. S. Baſilius jam in agone conſtitutus, *Spec. Exemp. diſt. 8. ex. 84.* petiit vitam adhuc prorogari uno die, ut Judæum, qui promiſerat, ſe fidem Catholicam ſuſcepturum, ſi Epiſcopus in ſequentem diem ſuperviveret, ovili Chriſti aggregaret, quem proin cum tota domo ipſemet in Eccleſiam deſcendens baptizavit, & paulo poſt rediens in lectum mortuus eſt.

VII. S. Dunſtanus die Aſcenſionis ad cæleſte regnum invitatus ab Angelis, renuit venire, *Ib. diſt. ex. 85. 8.* ut eo die populum ſuum verbo Dei paſcere poſſet; ſed ſabbato ſequente primum mortuus eſt.

VIII. M. Joannes de Nivella tanti erat zeli, *Ib. diſt. 5. ex. 89.* ut, cum graviſſime podagra laboraret, & quidam Medicus trium hebdomadarum ſpatio eum curare promitteret, noluerit hanc curam ſuſcipere, ne interim animæ per eum liberandæ perirent.

IX. S. Maria Magdalena de Pazzis tam ardenter ſitiebat ſalutem animarum, *Vit. c. 99.* ut, cum aliquando oraret pro illarum converſione, in extaſi exiſtens, diceret: Domine, ſi non facies mihi hanc gratiam, dandi iſtas animas, quas ego peto, dicam etiam ego, nolle me venire ad gloriam, quam mihi præparaſti. Alia vice dixit: Si Deus a me peteret, ut olim petiit a S. Thoma Aquinate, quam mercedem vellem pro meis laboribus, non aliam peterem, quam ſalutem animarum.

X. S. Thereſia, cum legendo vitas Sanctorum *Vit. l. 3. c. 25.* incideret in aliquos, qui multas animas reduxerant ad Deum, magna devotione, & teneritudine ob eam cauſam replebatur, dicebatque, hoc ſe eis magis invidere, quam multa martyria, quæ patiebantur: ideoque maxime æſtimabat illos ordines, qui in juvandis proximis occupantur, legendo vel concionando, vel alio modo. Si aliquis talium ægrotaret, peculiarem pro eo orationem fundebat,

Digitized by Google

ut quamprimum convaleſceret, & rediret ad lucra animarum procuranda. Quod ſi aliquando hujuſmodi mori contingeret, etſi non eſſet ad planctus fœminarum proprios proclivis, tamen magno cum dolore multas profundebat lacrymas, ob jacturam unius in terra, qui tot animas lucrabatur pro cælo; cum tamen audita morte fratris ne unam quidem lacrymulam ſparſerit.

Surius 23. Junii. XI. S. Chriſtina, mirabilis tanto erga peccatores zelo, & charitate flagrabat, ut pro illis acerbiſſimas pœnas, in quibus ſine miraculo conſiſtere non poterat, ſubierit; nam conjiciebat ſe in ardentes clibanos, volutabat ſe per ſpinas acutiſſimas, abdebat ſe in nivem, & glacies, in rotas, quæ aquis circumvolvebantur, ſe contorquendam dabat, neque tamen pars ulla corpori decedebat, ſed majores ſemper in plagas reſervabatur.

Theod. l. 4. hiſt. Eccl. c. 23. XII. Aphrates Anachoreta, cum, deſerta eremo, Antiochiam veniſſet, & a Valente Imperatore, cur quietem ſolitudinis reliquiſſet? quæſitus eſſet, reſpondit, id ſe feciſſe, eo quod incendium in domo paterna (ideſt, hæreſim in Eccleſia novam) exortum advertiſſet; non decuiſſe proinde, ut non & ipſe ad incendium hoc extinguendum accederet.

Eccl. c. 48. XIII. De zelo Eliæ dicit Siracides: Surrexit Elias Propheta quaſi ignis, & verbum ipſius quaſi facula ardens.

Manſi diſ. 2. n. 4. XIV. Modum Nero Tyrannus invenit irritandi, & accendendi canes, & feras in furorem, & exinde in ſanctos Martyres: hos nimirum animalium ſylveſtrium, puta cervorum, & leporum, cooperiebat pellibus, ut harum extrinſeca decepti, ac irritati ſpecie, nullo habito reſpectu, in eos pleno furore irruerent, imo eos dilaniarent, ac devorarent: Zeloſus fuit hic Paſtor noſter, ut morti ſe traderet, animas noſtras redimeret; at ne agnoſceretur, noſtra ſe operuit, & veſtivit carne, in ſimilitudinem hominum factus, formam ſervi accipiens: ſi quidem ſi cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.

Idem diſc. n. n. 23. ex. aliis Medal. XV. Cum quadam die, advenientibus negotiatoribus, multa venalia in foro Romanæ urbis fuiſſent propoſita, multique ad emendum undique confluxiſſent, contigit & S. Gregorium adhuc Monachum præterire, qui cernens inter alia pueros corpore candidos, forma pulcherrimos, vultu venuſtos, capillorumque nitore perſpicuos eſſe venales, interrogavit mercatorem, de qua patria illos attuliſſet? Ille reſpondit: De Britannia Inſula, cujus incolarum omnium facies ſimili candore fulgeſcit. Gregorius dixit: Chriſtiani ſunt iidem Inſulani, an adhuc paganis tenentur erroribus? Mercator reſpondit: Non ſunt Chriſtiani. Tunc Gregorius graviter ingemiſcens: Heu! pro dolor! quam ſplendidas facies princeps tenebrarum nunc poſſidet! Tunc ad Benedictum Pontificem accedens, ſummis ab illo precibus obtinuit, ad Inſulam illam ut mitteretur, ad eripiendas e Dæmonis poteſtate pretioſiſſimas animas.

Joan. Rho. l. 2. c. 12. n 3. XVI. Quam ardentem S. Carolus Borromæus zelum conceperit, teſtatur Joannes Rho, dum ſcribit, eum ſex Provincialia Concilia Epiſcoporum coegiſſe, undecies Synodum Diœceſeos vocaſſe, eandem per aſpera montium etiam diffuſam, & ſummo quidem labore, pluries luſtraſſe, Cleri, ac populi mores lapſos caſtigaſſe, publicatis libellis, ac voce continuam morum cenſuram egiſſe, religiones, ac ſacra inſtauraſſe, nulli hominum, aut ſacrorum ordini defuiſſe unquam: hoc ejus fuit, qui ſummum decus ſummo labore conſequendum putaret: quæ omnia tamen ut diligentiſſime daret perfecta, minima ſui cura ætatem mediam laboribus abrupit.

XVII. Pium V. Pontificem Maximum, jam ſenem, ac valetudinarium, non ideo tamen ſibi parcentem, ſed rebus cognoſcendis agendiſque intentum, ut ſibi parceret, atque a tantis laboribus vacationem aliquam daret, quum medici, ac familiares urgerent, quaſi ejus violaretur charitas, egregie iratus reſpondiſſe fertur: Ego vero alienis, non meis commodis curandis huic admotus ſum vigiliæ; una mihi cura, ut omni officiorum genere conſcientiæ ſatisfaciam: valetudinem, ac vitam in poſtremis habere Pontificem decet. *Ibid. n. 2.*

XVIII. S. Thomas Villanovanus Archiep. Valentinus ſummarium habuit totius Diœceſis, ut, quid ubique ſanum, ac validum, quid ubique ægrum, atque invalidum, noſſet; habebat criminoſorum omnium nomina in ſchedis, ſuas in claſſes digeſta, ſalubribus ubique adnotatis remediis, quibus facile ſanarentur; cæterum cum toti Diœceſi nominatim cognoſcendæ, (quod ex Evangelica formula Paſtori perneceſſarium eſſe conjiciebat) impares hominis unius, quantumvis navi, atque induſtrii, eſſent vigiliæ, vehementius per litteras egit cum Carolo Cæſare, ut e reditibus Valentiniani Sacerdotii, partem alternam novo Epiſcopo curaret a Pontifice deſignari, quo in duas ea diviſa provincia, proprias oves uterque Paſtor facilius ad opima paſcua poſſet educere; non enim paſcere poſſe videtur, qui non agnoſcit. *Ibid. n. 3.*

XIX. Joannis Riberæ Archiepiſcopi Valentini tanta fuit docendorum populorum ſollicitudo, ut, quia abſentibus concionando adeſſe non poterat, Paſtoris tamen vocem a ſuis oviculis, quæ illam lubentiſſime ſequebatur, deſiderari ſæpius nollet. Itaque veterum more ſcribere aggreſſus, juſſitque in conventibus, quas dederat, ſolemnioribus Feſtis Epiſtolas recitari, & ſic infinitas popolis attulit commoditates. Sed numquam ad paſtorale decus magis animum erexit, quam cum poſt molliſſimas artes, quibus Mauriſcos ſanare diu multumque, ſed caſſo labore, conatus, ut Lyciſcarum genus illud rabidum, ipſaque diſſimulatione ferum, Hiſpania tota pelleretur, agendo, rogando, monendo tandem evicit. Intelligebat enim, male ovibus cum luporum progenie convenire. *Ibid. n. 7.*

XX. Gulielmus Sirletus, Cardinalis ſancti Marci, Epiſcopus creatus, cum reliquis omnibus, quæ Epiſcopum decent, commiſſum ſibi gregem officiis regere, tum quotidiano Dei verbi pabulo, antiquorum Patrum imitationem, paſcere inſtituit, memor, non ideo a Sacerdotis labiis ſcientiam divinarum legum cuſtodi- *Ibid. n. 8.*

Digitized by Google

ſtoditi, ut ſilentio obruant, ſed ut ſanam incorruptamqoe promant. Demum, quod pro omni laude ſit, tantos in hoc munere adminiſtrando Sirletus fuit, ut eum magiſtri loco habere, ejuſque facta imitari ſe Carolus Borromæus gloriaretur.

Ibid. n.9. XXI. Alexius Meneſius Archiepiſcopus Goanus deſertiſſimas Chriſtianorum reliquias, in aſperrimis montibus adhuc perdurantes, inviſere, ac perluſtrare non dubitavit. Thomæi a primo fidei conditore Apoſtolo vocantur, gens veteris religionis tenaciſſima, qnippe quæ, vicinis regnis ad idola revolutis, uoa totius Indiæ ſe Chriſtianam hucuſque ſit profeſſa; verum corrupto a Neſtorio, ac Macedonio Oriente, & ipſi errorum eadem peſte afflati, conſtantiaque in pertinaciam abeunte, obſtinatiſſime retinentes, eripi ſibi ſuperſtitionem paſſuri non videbantur. Doluit tantas ſubditæ ſibi gentis clades Meneſio, & quamquam ingentibus vitæ periculis denunciatis, ſemel iterumque a Proregibus Goæ ſit detentus, ire tamen perſeveravit, adiitque intrepidus, contemptis inſidiis, quæ in illius caput fuerunt comparatæ, ſuperatiſque montibus, & perfidiæ anteſignano Archidiacono faceſſere juſſo, parœcias luſtravit, errores dedocuit, ritus, ac cæremonias, quibus depravatiſſimis utebantur, ad Catholicam amuſſim exegit, ac ſolemni ritu Chriſtianæ militiæ oleo conſignatis confirmatiſque populis, de manubiis animorum magno Paſtori Chriſto optatiſſimum erexit trophæum.

In vita ejus apud Eduard. c. 4. ſur. 9. Decem. XXII. S. Thomas Archiepiſcopus Cantuarienſis, qnicquid ſanctum, quicquid honeſtum & juſtum eſſet, & fecit & docuit: iis contraria prorſus rejecit & propudiavit. Ab ipſa mox ordinatione ſua tantus in eo extitit amor & devotio erga Deum, tantus juſtitiæ zelus, ut nulli qnantacunqne dignitate is eſſet, parceret, ſi qoid contra juſtitiam attentaſſet. Sed neqoe Regis voluntatem ulla in re obſequi voluit, neque ut id vellet, ulli vel minis vel blanditiis adduci potuit.

Zonar. in Leone Baron. t. 9. Annal. Dom. 734. 12. XXIII. Leo Imperator furens contra rectam fidem ſacroſanctam: Salvatoris imaginem ſuper portam æneam pnblice expoſitam, e loco eminenti dejiciendam præcepit: (Rei autem geſtæ hiſtoria in Actis S. Stephani Martyris junioris, apud Joannem Damaſcenum poſitis ſic enarratur:) Cum autem ad hoc facinus perpetraodum miſſus ſatelles impoſita jam ſcala, conſcenderet, divino zelo incenſæ mulieres, præclariſſimum ac generoſiſſimum virtutis ſpecimen edentes, arreptam maoibus ſcalam in terram dejiciunt, unaque eum, qui hoc facinus aggrediebatur, præcipitem agunt, qui ſtatim ad hoc præſtiti: hanc mercedem tulit, ut vita orbaretur. Eædem illæ mulieres, ejecto ſancto Germano Patriarcha, cum hæreticus in ejus locum ſubrogatus eſſet, zelo divino flagrantes contempto pudore curſu effuſo in Eccleſiam feruntur, atque impium Patriarcham, qui tum illic erat, lapidibus inceſſunt merceoarium non Paſtorem, lupum atque Eccleſiaſticarum ſanctionum proditorem appellantes: Ille autem pudore & multum correptus, confeſtim ad Imperatorem confugit, eique quod factum fuerat narrat, atque ad mulierum cædem eum extimulat. Mox igitur gladio necantur ac pro pietatis præmio mortem ferunt.

XXIV. In civitate, cui Negræ nomen eſt, egregium virilis animi & zeli divini ſpecimen edidit quidam puer Martyr muliereulæ unins ex eis, quæ ad pyram accenſam rapiebantur pro Chriſto filius. Hunc eteoim tenerum adhuc Tyrannus retinens diſtrahere a matre conabatur, demulcens illum, & quicquid ad animum adoleſcentuli alliciendum faceret, objiniens. Ibi vero puer matrem aſpiciens femur Tyranni momordit, & ad illam procurrit, atque ita una cum matre ſacrificium ſuave oleos ad Deum eſt tranſmiſſus. *Niceph. Calliſt. l. 17. hiſt. Eccl. c. 6.*

XXV. Admirabilis fuit Eleazari pro ſua religione conſtantia atque zelus; malnit enim graviſſimæ mortis ſupplicio affici, quam quicquam coatra legem moliri, carnes porcinas edere, aut ſaltem ſe comediſſe diſſimulare. *2. Machab. c. 6.*

Utilitas.

XXVI. Cum Moyſes advertens, populum ſuum pro Deo vitulum adoraſſe, dixiſſet: Si quis eſt Domini, jungatur mihi, ponat vir gladium ſuum ſuper femur ſuum, & occidat unnſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum; & ideo filii Levi mandato parentes cum vigioti tria millia hominum occidiſſent, a Moyſe audierunt: Conſecraſtis hodie manus veſtras Domino, unuſquiſqne in filio, & fratre ſuo, ut detur vobis benedictio. *Exod. 32. v. 26.*

XXVII. Phinees Eleazari filius, & Aaronis nepos, quia zelo Dei commotus virum Iſraelitam, & ſcortum Madiaaitidem gladio perfodit, non modo iram Dei a filiis Iſrael avertit, ſed etiam ejuſdem juſſu audire meruit. Ecce ego do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipſi, qnam ſemini ejus, pactum Sacerdotii ſempiternum, quia aelatus eſt pro Deo ſuo, & expiavit ſcelus filiotum Iſrael. *Num. 25. v. 6.*

XXVIII. S. Chryſoſtomus, quia viderat, Baſilium amicum ſuum, ut quemdam in judicio periclitantem liberaret, etiam non rogatum in media pericula ſe conjeciſſe, aliiſque factum ejus improbantibus dixiſſe: Ego aliter amare non didici: conjecturam inde accepit, eum oves Chriſti non aliter amaturum, quam amicum dilexerat; ideoque ad Epiſcopatum ſuſcipiendum induxit. *l. 2. de Sacerdot.*

XXIX. Cum quidam Monachus ad ſæculum, & lupanar libidinis cauſa ſe contuliſſet, alius Monachus ipſum ex zelo ſecutus, & e lupanari redeuntem amice complexus, ut ſaltem perpetrato peccato ad eremum rediret, rogavit. Illo vero nihilominus in peccato perſiſtente, manſit & ipſe in civitate, & manibus laborans, laboris ſui fructum tamdiu ei obtulit ipſe jejunaos, donec tandem tanta charitate permotus alter, ipſum in eremum ſecutus eſt. *Pratum ſpirit. 10.*

XXX. Amphilochius Iconii Epiſcopus, cum Imperator Theodoſius Arrianos Divinitatem Filii negantes, ut ipſe petierat, ex urbe ejicere nollet, accedens ad aulam cum aliis Epiſcopis, his Arcadio filio receoter Imperatori deſignato honorem gratulantibus, ſolus gratulari noluit; cumque id pater Theodoſius ægre ferret, & expelli eum juberet *Theod. l. 5. c. 16.*

di-

dixit : Siccine Imperator, tu graviter fers contemptum filii tui? Revoca ergo in mentem, odiſſe & Deum eos, qui per blaſphemiam honoris aliquid adimunt unigenito filio. Quo audito Imperator ſenis prudentiam miratus, mox omnes Arrianos urbe expelli juſſit.

In vita. XXXI. De S. Antonio, S. Athanaſius ſic ſcripſit: Sermo ejus ſale conditus conſolabatur mæſtos, docebat inſcios concordabat iratos, omnibus ſuadebat, nihil amori Chriſti anteponendum, proponebatque ante oculos bonorum magnitudinem futurorum, & Dei clementiam, & beneficia retexebat induſta. Deinde effectus hujus zelus recenſens pergit: Quis non triſtitiam apud Antonium mutavit in gaudium? quis non iram vertit in pacem? quis orbitatis luctum non ad ejus temperavit aſpectum? quis non mœrore paupertatis, quo premebatur, abjecto, ſtatim & divitum deſpexit opulentias, & in ſua lætatus eſt paupertate? quis poſt laſſitudinem Monachus non ejus eſt adjutus hortatu? quis adoleſcentis ætatis accenſus ardoribus non ex ejus admonitu pudicitiæ amator fuit? quis vexatus a Diabolo ſine medela recedit? quis inimico cogitationibus diſtractus, cœca tempeſtate ſopita, ſereno non egreſſus eſt animo?

Jucunditas.

Vit. c. 8. XXXII. Cum S. Franciſcus animarum ſalutem viſceroſa pietate appeteret, & fervida æmulatione zelaret, ſuaviſſimis dicebat ſe repleri odoribus, & quaſi unguento pretioſo deliniri. Cum Sanctorum Fratrum per orbem diſtantium odorifera fama multos audiret ad viam veritatis induci, ex talium auditu exultabat in ſpiritu. Benedictionibus omni acceptione digniſſimis Fratres illos accumulans, qui verbo, & opere ad Chriſti amorem inducerent peccatores.

Surius 30. April. XXXIII. S. Catharina Senenſis, cum Deus aliquando animæ in gratia exiſtentis pulchritudinem ei oſtendiſſet, tanto internæ lætitiæ ſenſu perfundebatur, ut continere ſe non poſſet, quin terram obſcularetur calcatam ab iis, qui verbo Dei animas a peccatis ad pulchritudinem gratiæ divinæ reducunt.

Ap. Marcb. tr. 4. Virg. Aſtr. lect. 1. XXXIV. S. Thereſiæ tam jucundum erat, ſalutem animarum quocumque tandem modo procurare, ut diceret: Quale mihi damnum, aut cur conqueri debeo, licet uſque ad diem judicii pœnas purgatorii ſuſtinere mihi oporteat, modo per illud conſequar, quod anima una ſalvetur, quanto ergo magis, ſi agatur de plurium animarum lucro, id vereri nequaquam deberem?

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Qualitas.

Lancig. opuſc. 31. n. 117. I. S. Ignatius quanto zelo gloriæ divinæ arſerit, vel eo ſatis prodidit, quod in ſolis Conſtitutionibus decenties bis, & quadragies ejuſdem mentionem fecerit; & præterea in ore aſſiduo habuerit verba hæc: *Omnia ad majorem Dei gloriam.* Quantum vero erga proximi ſalutem zelum conceperit, vel ſola ab eo inſtituta Societas ſatis confirmat, utpote cui non ſolum pro primario fine ſalutem propriam (qui ipſi cum aliis Religionibus communis eſt) ſed etiam alienam pro altero partiali fine adjunxit, qui finis ipſi ſoli proprius eſt. Eumdem confirmant Collegium Germanicum, Domus Catechumenorum pro Judæis ad fidem converſis alendis, Cœnobium male nuptarum, Exercitiorum ſpiritualium, & Sacramentorum introducta frequentatio.

II. S. Franciſcus Xaverius adeo ferventem habebat zelum procurandæ alienæ ſalutis, ut ei ionatus videretur. Huc ille toto impetu ferri, in hoc totus eſſe, hoc omnibus expetere votis, in hoc maxime acquieſcere, ut Chriſto aggregaret quamplurimos. Nec minor quærendi novos greges, quam partos inſtituendi cura, erat. Quippe ita eos præceptis, atque inſtitutis inſtruere erat ſolitus, ut externi Paſtoris opera non magnopere indigerent, nec rerum ad Chriſtianos ſpectantium ſcientia ipſis cederent Europæis. Ubique confeſſionibus audiendis, reconciliandis diſſidentibus, ægris ſublevandis, cæteriſque pietatis officiis dabat operam, adeo cibi, ac potionis oblitus, ut ſæpe biduum triduumve traduceret jejunus: ſentires eum talibus minſteriis, divinoque obſequio paſci. Hinc non contentus ad Indos, & Japones ſuam charitatem extendiſſe, ipſa etiam Sinarum clauſtra, ſeveriſſimis licet legibus, & cuſtodiis firmata, penetrare, cum aperto capitis periculo tentabat. *Vit. l. 4. c. 10.*

III. S. Franciſcus Borgia, cum Jacobus Laynes nomina eorum, qui vel ad Indos mitti, vel in Europa prima elementa pueros docere cuperent, ad ſe perſcribi juſſiſſet, etſi legibus iſtis ſolatus ipſe tunc eſſet, ſua tamen manu ſcripſit optare ſe pro Chriſti nomine apud Indos ſanguinem fundere, caputque periculis amore proximi objicere. Orare itaque, bona illius venia liceret in eam expeditionem proficiſci, precibuſque ad Deum fuſis, hanc illi voluntatem promoveret. *Vit. l. 4. c. 7.*

IV. P. Jacobus Laynes Brixiam urbem jam Lutherizantem ſuis concionibus adeo in fide Catholica ſtabilivit, ut amplius mille ex Auditoribus ſe offerrent, pro fide Catholica jugulum daturi.

V. P. Petrus Faber etſi frequenter ad populum dicebat, tamen omnem vim ſuam in privatis colloquiis ponebat, & vero etiam præcipua in his gratia pollebat. Totam Coloniam ſuis concionibus, orationibus, & colloquiis ab Hæreſi defendit. Sapientiſſimum quemque, & aptiſſimum, cujus perſpecta progreſſio, & authoritas plurimum profectura ad Dei gloriam, & ſalutem animarum videbatur, ad uſitata Societatis exercitia blande, ac prudenter alliciebat, tantamque ſibi in iis tradendis authoritatem famamque conciliaret, ut ei ſpiritualiter ſe informandos multi Religioſi, Epiſcopi, Doctores traderint. Nullae prætermittebat occaſiones ferendæ pietatis. Indagabat vias omnes omnibus conſulendi, & quocumque ingrediebatur, omnem ſermonis occaſionem intenta mente captabat. Belliſſimum ducebat eſſe, & noſtri Ordini proprium, relinquere in omnibus domibus & hoſpitiis veſtigium aliquod ſan- *Vit. l. 1. c. 10.* *Hiſt. Soc. l. 3. 20.*

ſanctitatis. Ubique colligendum, cum debitores ſimus omnibus, & ubique nos ſpectet Deus, cujus famulos & adminiſtros nos eſſe voluit.

Ib. p. 1. l. 9. n. 36. VI. P. Nicolaus Bobadilla in Caſtris Cæſaris, etſi ipſe laboraret peſte, tamque debilis eſſet, ut vix veſtigio hæreret, nihil tamen de labore remiſit, ſed ægris in Noſocomio diu noctuque adſtitit.

Ib. n. 73. VII. P. Andreas Oviedo Rector Gandienſis, uno eodemque tempore exercitia ſpiritualia quatuordecim perſonis tradebat.

Hiſt. Soc. p. 1. l. 8. n. 84. & 106. VIII. P. Caſpar Barzæus, ubi ad locum quemdam pervenit, æſtuans adhuc ex itinere, concionem advocabat, & perorabat. Conciones ſuas faciebat vel apud ægrotos, vel inter coquendum pro infirmis, vel dum mortuorum corpora pro ſepultura conſuebat.

Ibid. l. 9. n. 11. IX. P. Chriſtophorus Mendoza ſæpe noctu mapalia obibat, ut, quos interdiu paſcendis gregibus occupatos erudire non poterat, noctu inſtrueret.

Ib. n. 113. X. P. Antonius Chriminalis totam Comorienſium oram, ducenta amplius paſſuum millia, pede nudo, ſingulis menſibus viſitabat, omnibus omnia factus.

Ib. n. 151. XI. P. Nunnius Riberius cum per abſumptas ob propinatum venenum vires ingredi non poſſet, geſtari ab aliis per Chriſtianorum loca voluit, & S. Joannem Apoſtolum imitatus, piorum inter manus conviſebat Eccleſiam, & ſaluberrimis monitis, tum univerſos, tum ſingulos confirmabat.

Ibid. l. 15. n. 30. XII. P. Vincentius Rodericus cum anno 1553. in Braſilia Catechumenum brevi a Barbaris devorandum baptizare non poſſet, eique aqua negaretur, a fœmina caſu tranſeunte, & in cucurbita aquam ferente, hauſtum aquæ petit, & interea ſtrophiolum aqua intingit, eoque ſuper mactandum expreſſo, prolataque forma hominem baptizat.

Litteræ Peruanæ. XIII. P. Andreas Ortiz tanto zelo ardebat, ut, cum Ethnicis convertendis ſibi viam occluſam cerneret, mox ægritudine occupatus, præ zeli, & mœroris magnitudine animam exhalarit.

Syll. Patrum Prov. 30. Novembr. 1590. XIV. P. Joannes de Montoja tanti erat zeli, ut ſeptuaginta annorum ſenex duo Indica idiomata addiſceret, & longiſſima itinera ærumnis pleniſſima ſuſciperet; quo factum eſt, ut, cum amplius centum laucas in Indicis miſſionibus pede confeciſſet, plantæ ei putreſierent, & crura fœde ſauciarentur, per montes enim & rupes numqoam antea viſa, nec humano pede calcatas peregrinabatur, & flumina trajiciebat rapaciſſima, magna cibi & potus inopia vexatus, & ob itinerum aſperitatem vehementer afflictus. Omnis ejus conſuetudo cum plebeis hominibus erat, & Indos proceres ſuos, Comites, ac Marchiones appellabat.

Vita l. 2. cap. 7. XV. P. Ludovicus de Ponte tam ardente zelo erat accenſus, ut ſcripſerit in ſuo libello: Si ad peccatorum converſionem neceſſarium ſit, me in perpetuum ardere in flammis inferni ſine peccato, me offero, Deus, ad has flammas. Alias dixit Filiæ cuidam ſpirituali, ſe tantam curam habere promovendi omnes, qui ſecum agunt, ut, nihil ſit in mundo, quod etiam pro quolibet exiguo eorum profectu facere paratus non ſit. Eodem hominum Deo adducendorum ſtudio incitatus, eflictim profeſſionem Indicam expetiit, quæ cum non concederetur, totum ſe quorumlibet in Europa juvandorum curis addixit, nulla neque injuria, neque infirmitate, neque incommodo ſuo abſterritus.

XVI. Joannes Berchmannus eo cogitationes ſuas omnes vertebat, ut ad omnes res, etiamſi forte numquam profuturas, idoneum ſe redderet, ratus, debere unumquemque Societatis hominem habere pectus amplum, capaxque vel dimidiati mundi, quare nulli parcebat ſtudio aut labori ad res omnes, linguas, diſciplinas, ſcientias perdiſcendas. Quotidie orabat in ſacro, ut ardere poſſet zelo ſalutis proximi. Optabat, & vivere & mori in caſtris, adjuvando milites pro fide certantes, quaſi miles, & anteſignanus Chriſti. *Vita p. 2. ſ. 324.* *p. 4. ſ. 230. ſ. 233.*

Utilitas.

XVII. P. Organtinus Soldus Rector Maceratenſis tanto deſiderio multis annis tenebatur Indos convertendi, ut, cum ex morbo jam morti appropinquaret, & litteras a Patre Generali acciperet, quibus facultas ei dabatur in Indiam proficiſcendi, confeſtim ſanus ſurrexit, & in Indiam abierit. *Manuſcripta Ingolſtad. c. 1. de char. prox. n. 318.*

XVIII. P. Cornelius Viſhavæus Meſſanæ anno 1552. tot virginibus perſuaſit virginitatem, ut vulgo diceretur, vix in ea urbe reperiri virginem, & viduam, quam non ille Deo, ſi in ejus forte manus incideret, conſecraret. Cujus periculum facturæ tres virgines, quamprimum illi confeſſæ ſunt, propoſitum ſervandi virginitatem conceperunt. *Hiſt. Soc. l. 12. n. 32.*

XIX. P. Matthæus Franciſcus Cyprianus de Catalaunia febri ardente laborans, cum ad tribunal Judicis per viſionem vocatus eſſet eique ſua gloria oſtenderetur, & optio daretur ea fruendi, vel ad terras redeundi, reſpondit: Si meæ voluptati ſervire cogito, manere volupe eſt: ſi vero tuæ, o Deus, cooperari gloriæ, redire in vitam cupio, etſi non abſque periculo ſalutis propriæ, eſto unam tantum animam lucraturus ſim. Juſſus ergo redire, ſimulque ei ſignificavit Deus, navim, qua veheretur, propter ſcelera vectorum perituram, ipſum vero cœlitus demiſſa nube velut throno Goam uſque deferendum, & tum in Japoniam migraturum, ibique portas Japonis Xogoni huc uſque perſecutione occluſas aperturum. Poſtea tamen navis ſervata eſt ob vectorum pœnitentiam, ob unius maxime, qui B. Virginis imaginem pugione transfodere volebat, quam tamen leviter tantum perſtrictam Angeli in cælum tulerunt, ubi ea P. Matthæo data, eadem obices Japonis perfracturo, qui, illa oſtenſa, dictum ſceleſtum primo crimen ſubticentem convicit, & ad pœnitentiam adduxit. *Relat. miſſa a Patriarch. Æthiop.*

Jucunditas.

XX. P. Henricus Henricius affirmabat, tantam in mediis pro animarum ſalute laboribus copiam eſſe divinarum conſolationum, ut quivis mallet his laboribus perpetuo frangi, quam ſubito in cælum rapi. *Hiſt. Soc. p. 1. l. 8. n. 138.*

XXI. In

Annua Peruana. 1602. XXI. In ſede Julienſi Provinciæ Peruanæ noſtri omnes terreno ſolatio carebant, licet ſummos labores in animarum ſalutem exhauſerint; ſed tamen eorum animi tam incredibili voluptate perfundebantur, ut illa ſedes lætitiæ domicilium a noſtris fuerit appellata.

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

Juſtinus l. 20. hiſt. I. PLato laudando quotidie virtutem, & vitia condemnando, caſuſque Civitatum hac peſte everſarum enumerando, tantopere auditores ad vitiorum, luxuriæ præſertim, deteſtationem permovit, ut aliquos ex his converſos eſſe incredibile videretur.

Lib. Janſeni de Reſp. gerunda. II. Socrates aſſiduo doctrinas ſuas morales philoſophicis ſuis quæſtionibus immiſcens, plurimos a pravis inſtitutis ad ſaniora conſilia virtuteſque adduxit, ut Plutarchus teſtatur.

Arelianus de doctr. Epiſt. III. Epictetus in omnibus ſuis colloquiis nihil aliud propoſitum habebat, quam ut animos audientium ad optimaquæque expetenda incitaret.

Plinius l. 7. c. 43. IV. Metellus Pontifex per medias flammas, Veſtali æde fortuito igne flagrante, irrumpens, Palladium incendio ſubtraxit, viſumque amiſit; quamobrem tanto in honore habitus eſt a Romanis, ut curru in curiam veheretur, qui honor nulli ejusOrdinis ad id tempus contigerat.

Phil. lib. de Legat. ad Cajum. V. Judæi, quando Cajus Imperator Jovis ſimulacrum in templo Jeroſolymitano poni juſſerat, adeo id ſeoſerunt, ut cedere potius urbibus, & omnibus poſſeſſionibus ſuis mallent, quam eam abominationem cernere. Unde dicebant: Id ſi non impetramus, necandos nos præbemus, ne videamus vivi, quod eſt morte gravius.

§. VIII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

S. Chryſ. l. 3. de Lazaro. I. SIcut aquarum venæ, etſi nullus aquatum veniat, manant tamen; & fontes, quamvis hauriat nemo, tamen ſcatebras emittunt; & mercatores in tabernis ſedent, etſi nullus merces empturus accedat; ita verus zelator gloriæ divinæ, & ſalutis animarum conatum omnem in iis promovendis adhibet, etiamſi modicus fructus ſequatur.

Anonym. II. Sicut coquus, dum cibum aliis præparat, bene collocatum laborem ſuum putat, etiamſi ille ſtatim, & quaſi momento abſumatur; ita & operarium pigere non debet laboris, quem in cibis ſpiritualibus præparandis adhibet, licet forte illius laboris fructus brevi tempore ſit duraturus. Certe S. Ignatius dicere ſolebat, ſe omnem laborem, & ſumptum, quem in domo pro converſis mulieribus impudicis ædificanda impenderat, optime collocatum putaturum, ſi unica tantum nocte a peccato illæ abſtinerent.

Ribad. l. 3. Vita 9.

S. Bern. ſ. 18. ſup. Cant. III. Sicut concha prius ſeipſam explet, & perficit, & poſtea primum, quod ſupereſt; aliis diſtribuit; ita qui curam aliorum ſuſcepit, prius ſeipſum perficere, & donis ſpiritualibus replere, & tum primum ad ſimilia dona aliis procuranda deſcendere debet; benigna enim prudenſque charitas affluere conſuevit, non effluere.

Jo. Gerſ. in tract. de parvul. ad Chriſtum trah. IV. Sicut manus non ceſſamus levare propterea, quod ſciamus, mox iterum ſordidas reddendas; ita non ſtatim a peccatoris cura abſtinendum, quod ſciamus denuo lapſurum.

S. Greg. l. 2. moral. c. 28. V. Sicut herba quælibet naſcendo prius a terra producitur, aura, & æſtibus tangitur, ſole, ac pluviis nutritur, & tum demum ad proferendum ſui ſeminis germen aperitur; ita, qui curam animarum ſuſcipiunt, ad exteriora officia provehi non debent, niſi, per humilitatem diutius in mundi contemptu, & virtute ſolidentur.

Rodriq. p. 1. c. 20. VI. Sicut ingenuo filio patrem ſuum efflictim amanti nihil poteſt eſſe dulcius, quam ſi patrem in ſummo honoris gradu collocatum videat; nihil item gravius, quam ſi quapiam injuria, quam ſua graviorem cenſet, affici videat, ita quem ſincerus Dei zelus habet, ejus in omne vulgus augendæ gloriæ cupiditate flagrat, uniceque affligitur, ſi vel minimam illi per peccatum injuriam irrogari advertat.

S. Aug. tr. 11. ſup. Joan. c. VII. Sicut gallina ex amore pullorum ſic infirmatur, ut, etſi pulli non ſequantur, matrem ex alis demiſſis, & voce rauca, intelligas; ita qui ſincere ſalutem animarum deſiderat, in omni actione ſua tale deſiderium prodit, volens congregare, & fovere animas, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas.

S. Chryſ. ſer. 1. de prov. Dei. VIII. Sicut miniſtri Medicorum, quo erga dominos ſuos benevolentia majore afficiuntur, eo pluribus verbis in ſolandis ægris utuntur, eoque ſolicitius, & curioſius circa ægrum ſatagunt; ſic Paſtores animarum, quo Deum impenſius diligunt, tanto majorem illarum animarum curam gerunt.

Neceſſitas.

S. Macar. hom. 38. IX. Sicut aurum facile repetitur, margaritæ vero, & gemmæ pretioſæ non item; ſic multos quidem reperias ſui, paucos autem animarum ſinceros amatores, & zelatores.

Theophil. Bernardinus de perſev. l. 6. c. 7. X. Sicut qui cœco equo inſidet, licet generoſiſſimo, graviſſimo ſeipſum periculo exponit, maxime ſi per confragoſa exitiumque minantia loca iter faciendum ſit; ita qui ardentiſſimum quantumvis zelum concepit, niſi rationis, & diſcretionis dictamine eum dirigat, ſeipſum, & alios perdet.

Æquitas.

Anonym. XI. Sicut is, qui ſciret templo alicui flammæ materiam jam ſubditam eſſe, omnibus viribus eam ſubtrahere, incendiumque impedire conaretur; ita qui homini, velut gratiſſimo Dei templo, peccatum, quod eſt materia ſummi æternique incendii, occulte jam ſubditum videt, omnem merito laborem, & conatum adhibet, ut id ſubtrahendo templum hoc ab interitu præſervet.

Idem. XII. Sicut is, qui omnes totius mundi morbos ab hominibus auferre poſſet, utique beatum ſe crederet, nullique labori ad effectum hunc obtinendum parceret; ita multo magis laborandum eſt, ut peccatum, vel unicum ab anima proximi auferamus, cum tale peccatum omnibus mundi morbis ſit gravius.

Uti-

Digitized by Google

Utilitas.

Idem. XIII. Sicut is, qui filium, aut ſponſam Regis chariſſimam ex igne, in quem jam jamqoe cadebat, eriperet, noo levem haud dubie gratiam præmiumque a Rege acciperet; ita non minorem apud Deum gratiam, & mercedem obtinebit, qui animas Deo dilectiſſimas ab æterno ioteritu liberaverit.

Idem. XIV. Sicut is, qui faceret, ut Legatio Principis, quam maximis ille impenſis adornarat, in qua ſalus totius Reipublicæ verteretur, felicem ſucceſſum ſortiretur, gratiſſimum utique obſequium præſtaret, nec vile præmium expectaret; ita qui facit, ut Chriſti Incarnatio, & Paſſio fructum, ob quem facta ſunt, obtineaot, rem ſane gratiſſimam Deo ſummaque mercede digniſſimam præſtabit.

Rodrig. p. 1. tr. 1. c. 6. XV. Sicut nutrices, dum Regis filiis lac præbent, nihil deperdunt, ſed potius plurimum lucrantur, dum, & onere lactis levaotur, & ſimul e Regia cibos, & alimenta accipere merentur; ita & Curator animarum, dum proximis alimenta ſalutis miniſtrat, non ſolum onere quod ipſi talenta ſua, ſi ea utiliter non impenderet, cauſarent, levatur; ſed inſuper a ſuprema cæli aula cibos ſpiritales animæ ſuæ, aliaque neceſſaria, accipere meretur.

Ibid. XVI. Sicut puteus, quo crebrius ex eo aqua hauritur, tanto limpidior efficitur; & gladius ſcindendo acuitur; ita, quo ſerventius quis ſe animarum ſaluti impendit, tanto magis in eo propriæ perfectionis ſtudium atque profectus augetur.

Idem c. 12. XVII. Sicut tanta vis eſt ignis, ut, quidquid taogit, in ſe coovertat, ſi quidem diſpoſitum ſit: ſin autem, diſponat; ita quem zelus honoris divini invaſarit, hoc ipſo etiam alios incendere, ſibique aſſimilare conabitur. Hinc S. Paulus dixit: Opto omnes, qui audiunt hodie, fieri tales, qualis & ego ſum.

S. Aug. l. 1. contra Creſcon. c. 5. XVIII. Sicut malignus ſuaſor peccati, etiamſi non perſuaſerit, merito deceptionis pœnam incorrit; ita fidelis Juſtitiæ Prædicator, etiamſi ab hominibus reſpuatur, abſit, ut apud Deum officii mercede fraudetur.

Abbas Piſmenius in Vitis PP. l. 7. c. 10. XIX. Sicut ad ſuccenſam ollam muſcæ non appropinquaot: ſi vero tepida fuerit, inſident in eam, & faciunt vermes: ita & ſuccenſum ignem Divini Spiritus Dæmones fugiunt: tepidum vero illudunt, & inſequuntur.

Seraplet. them. 1. in Dom. 1. poſt Pent. XX. Sicut prunæ lucem proxime emittoot, lampades vero ſplendorem longios funduot; ſic qui virtute, & ſapientia ſunt præditi, & charitate inflammari, non ſolum propinquos, ſed etiam longe diſtantes illuſtrant doctrina, & vitæ ſanctimonia.

Dignitas.

Ib. theſ. 2. in Dom. 2. poſt Paſcha. XXI. Sicut Reges non niſi eos Provinciarum Gubernatores conſtituunr, quos ſibi fideliſſimos, & honoris regii ſtudioſiſſimos arbitrantur, ideoque, quantum fieri poteſt, ſangoine conjunctiſſimos perficiunt; ita & Deus non niſi eos, quos per virtutem, & zelum aptiſſimos digniſſimoſque noverit, ad animarum curam eligit, aut optat.

XXII. Sicut quo altius eſt officium, cui quis præficitur in aula, tanto honoratior, Principique, cui ſervit dignitate propinquior cenſetur; ita cum omnium divinorum diviniſſimum ſit, cooperari Deo io ſalute animarum, merito ſuprema quoque dignitate præditi reputantur ii, quibus ejuſmodi officium commiſſum eſt. *S. Dionyſ. c. 3. de Cœl. Hierarch.*

§. IX. MOTIVA.

I. QUia hunc zelum ipſa *Gloria Dei* meretur; aum enim hæc pluris facienda ſit, quam omnium hominum ſalus, imo quam ipſa humanitatis Chriſti vita; æquiſſimum utique eſt, ut non minorem laborem, ac conatum in iſta, quam in ſalute hominum omoium, & Angelorum promovenda impeodamus.

II. Quia *Chriſto* nihil gratius eſt, quam ſi animæ ab ipſo redemptæ ab æterno exitio liberentur; oam, ut S. Maria Magdalena de Pazzis in raptu quodam vidit, ad Chriſti Cruce transfixi ſimilitudinem animæ transfigitur cor, quando percuſſa vulneris amore, anxio deſiderio deſiderat, ut omnes creaturæ convertantur ad Deum. Et ſicut Verbum miſit Spiritus S. ſic illum certo quodam modo mittit anima cum Verbo, quando cum aſpiratione attrahendo illum ad ſe, illum deinde infundit per ſpiritualem communicationem, & admonitionem in alias creaturas, quæ ſunt aptæ ad eum recipiendum. Hinc & S. Birgittæ quondam dixit: O amici, ſic tenere diligo oves iſtas, ut, ſi poſſibile eſſet, adhuc propter quamvis earum, ſpeciali morte, qualem in cruce ſemel pro omnibus paſſus ſum, mori, magis eas redimere, quam eis carere, vellem. *Vita p. 1. §. 8.* *l. 1. rev. c. 30.*

III. Quia ipſa *Animarum præſtantia* hunc zelum exigit; quam breviter indicavit B. Albertus Magnus ex S. Bernardo, dum dixit: Heu quod tam parum attendimus animæ nobilitatem, qua præſente corpus vivit; cujus abſentia probat, quid ejus præſentia contulit: quam Deus tanti æſtimavit, ut Unigenitum ſuum pro ea daret: quam Diabolus tanti reputavit, ut pro ea totum mundum offerret. *In paradiſo anim. c. 36.*

IV. Quia *Vocationis beneficium* ardentem ejuſmodi zelum ſuo vendicat: cum enim duo talenta animarum curatoribus commiſerit Deus, ſcilicet gratiam, aliaque media ad ſuam, & proximi ſalutem procurandam conducentia; an non æquiſſimum eſt, utrumque pari fidelitate, ac ſolitudine expendatur?

V. Quia *præmium* ejuſmodi zelo promiſſum invitat: Quæ enim, ut recte Vener. Beda obſervat, gratia ſublimior, & Deo glorioſior converſatio eſſe poteſt, quam illius, qui quotidiano exercitio alios ob Auctoris ſui gratiam ſtudet convertere, & crebra animarum acquiſitione gaudiom Patris cæleſtis ſemper augere? Certe bonus Paſtor, teſte S. Chryſ. & talis quidem, qualem Chriſtus vult, cum innumeris Martyribus poteſt componi, ſiquidem Martyr ſemel propter ipſum moritur, hic vero millies propter gregem. *Apud March. in Vita Aaronis lect. 1. tr. 4.* *Hom. 29. in epiſt. ad Rom.*

VI. Quia *gratitudo* talem a nobis zelum exigit: nobis enim poſt remiſſa tot peccata dixit Chriſtus, qood olim Dæmooiaco a Dæmone liberato dixit: Redi in domum tuam, & narra, quaota tibi fecit Deus; idque non ver- *Luc. 8. v. 39.*

verbo dumtaxat, ſed ipſo facto, ut, quemadmodum tu ex miſero mundi, & peccatorum ſtatu extractus es per miſericordiam Dei; ita & tu per miſericordiam tuam alios e ſimili ſtatu extrahere coneris.

Intr. audi Filiæ, c. 93. VII. Quia ipſe proximus, velut creditor, quaſi *titulo juſtitiæ* zelum talem requirit: nam, ut Joannes Avila ſapienter diſcurrit, Deus ſe erga nos gerit ad modum alicujus, qui alteri magnam pecuniæ vim mutuo dans, addenſque alia haud vulgaria beneficia, dicat: Horum, quæ tibi feci aut dedi, nihil admodum mihi opus eſt: quidquid proinde juris mihi competit, totum in egenum iſtum, aut cognatum meum, aut ſervum, transfero; huic proinde ſolve, quod mihi debes: id ſi feceris, ſatis mihi feciſti. Hinc S. Jacobus dixit: Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus a morte, & operiet multitudinem peccatorum. *Jac. 5. v. 20.*

A L I A.

VIII. *Chriſti exemplum*; quod ſic proponit S. Bernardus: Ipſe diligit vos, tamquam viſcera ſua, tamquam fructum pretioſiſſimum Crucis ſuæ, tamquam digniſſimam recompenſationem effuſi ſanguinis ſui. Qui animam pretio ſanguinis ſui cenſuit dignam, illemet eſt, de quo ſcriptum eſt: *Spirituum ponderator eſt*: non poteſt ille falli, nec decipi, ſiquidem S. Joannes ait: *Ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine*. Et S. Auguſtinus ſcribit: Nemo fallit Redemptorem ſuum: egit hic commercium, pretium ſolvit, ſanguinem fudit unicus Filius Dei pro nobis. O anima, erige te, tanti vales! quia Filius Dei dedit vitam ſuam, num difficile nobis videbitur impendere labores, & ſuſtinere adverſitates pro eodem lucro? *S. Bern. ep. 109.*

S. Carolus in actor. Mediol. IX. *Eccleſiæ exemplum*; de quo ſic loquitur S. Carolus Borromæus: Hunc Eccleſiæ ſpiritum nobis Joannes oſtendit præclara illa, quam deſcripſit, viſione: *Signum magnum apparuit in cælo, mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus ejus, & in capite ejus corona ſtellarum duodecim, & in utero habens, & clamabat parturiens, & cruciabatur, ut pariat*. O quam magnum habet deſiderium pariendi? Anguſtiatur, affligitur, cruciatur, dolet, clamat, quamdiu militans eſt, nec ceſſabit, donec perfecte, & omnino triumphanti jungatur. Hoc unicum ipſius negotium, & filiorum ejus itidem eſt; hoc maxime ſpectat in omnibus actionibus, ſynodis, viſitationibus, decretis, miniſteriis, Dei verbi prædicatione, correctione, univerſo denique regimine. Ubi & Sanctus, nonnullorum, qui ſe excuſant, ſatisfacit oppoſitionibus: Sed novi, quid multi dicant; Et qui illuc ſe conferat, ubi eſt ſumma rerum omnium inopia? ubi non niſi prærupti montes, difficillima loca? ubi die noctuque laborandum, & incommoda maxima ſuſtinenda? Et idcirco peribunt igitur fratres, animæ, Chriſti pretioſiſſimo ſanguine redemptæ, ut nos commodi ſimus? Præferentur ergo noſtræ deliciæ animarum ſaluti?

X. *Paſtorum ſæcularium exemplum*, qui continuo die noctuque expoſiti ſunt aeris, & temporum injuriis, laboribus, periculis, milleniſque aliis ærumnis, & adverſitatibus. Quamvis cana nivibus juga (S. Ennodii verba ſunt) Alpium tranſituris minarentur exitium, mortiferum frigus, & concretas algore glebas, fidei ardor exuberat. Neſcivimus parcere ſanguini noſtro, dum ſervamus alienum. Nam in tanta circumſpectione ſalutis omnium, ſolum pro nobis timere non novimus. *Ennod. ap. Manſi diſc. 9. n. 6.*

XI. *Negotiatorum exemplum*; quod S. Hieron. ob oculos habendum, Ruſtico ſcribens, his verbis ſuaſit: Perſpicuum eſt, inquit, negotiatores ſæculi tanta ſuſtinere, ut ad incertas perituraſque divitias perveniant, & ſervent cum animæ diſcrimine, quæ multis periculis quæſierunt; quid Chriſti negotiatori faciendum ſit, qui venditis omnibus quærit pretioſiſſimam margaritam, qui totis ſubſtantiæ ſuæ opibus emit agrum, in quo reperiat theſaurum, quem nec fur effodere, nec latro poſſit auferre. *S. Hier. epiſt. 4.*

XII. *Propriorum peccatorum deletio*; ad quam obtinendam zelum hunc efficaciſſimum eſſe medium, Joſephus Manſi exemplo Davidis ſic oſtendit: Regius Propheta Pſ. 50. modo imperativo Deo loquens ait: *Redde mihi lætitiam ſalutaris tui: & ſpiritu principali confirma me*. Et unde hic ſanctus Propheta talem concepit audaciam, reus exiſtens peccatorum adeo execrabilium? Ponderat quæ ſequuntur verba: *Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur. Libera me de ſanguinibus Deus, Deus ſalutis meæ*. Qui cooperatur alterius converſioni, & ſalvat animas Chriſti ſanguine redemptas, quodcumque vult, & deſiderat, petat, & obtinebit, quia maximo, quod dari poteſt, gaudet pignore gratiæ, & amoris divini. David commiſerat adulterium, homicidium, nec non grave populo ſubdito dederat ſcandalum: Saulus pariter Chriſti Chriſtianorumque fuerat perſecutor implacabilis: *Spirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini*; & tamen de hoc dicit Deus: *Vas electionis eſt mihi iſte. Raptus in paradiſum audivit arcana verba*: de altero pronunciavit: *Inveni hominem ſecundum cor meum*; deſideratiſne utriſque percipere merita? illos divina clementia a peccatis per remiſſionem efficit liberos, quos prævidet utilitati Eccleſiæ poſt converſionem profuturos. Unde merito S. Gregorius exclamat: O quam utilis eſt peccatorum remiſſio, quæ converſos a peccatis non ſolum liberos efficit, ſed etiam alios ab impietate, & injuſtitia retrahens, flamma charitatis accendit. Hæc eſt enim charitatis evidens probatio, ut cui per gratiam Dei contigerit a peccatorum vinculis eripi, ipſe ex zelo juſtitiæ ſtudeat ad ſpem veniæ delinquentes hortari. Nullum quippe tam gratum Deo eſt ſacrificium, quam zelus animarum. *Manſi d. 10. n. 1.* *S. Greg. in Pſ. 4.*

§. X. MEDIA.

I. MEditatio: in hac quippe vel maxime exardeſcit ignis hujus zeli. Ut autem hoc obtineatur, ſequentia fere frequenter, & bene ſunt perpendenda. 1. Amor Dei erga animas, qui ſic eas dilexit, ut Unigenitum ſuum daret. 2. Amor Chriſti erga eaſdem, qui proprio *Joann. 3. v. 16.*

prío eas ſanguine redimere non dubitavit. 3. Animæ præſtantia : ut quæ omnes res creatas materiales longiſſimo intervallo antecedit ; cujus pu chritudine quondam viſa S. Catharina Senenſis tantam de illa æſtimationem concepit, ut etiam veſtigia eorum, qui curam earum ſuſcipiunt, veneraretur, ut ſupra dictum. 4. Diaboli in eis perpendis ſtudium ; de quo ſic loquitur S. Carolus Borromæus : Conſiderent præterea terribilem animarum ſtragem, quam generis humani ſempiternus hoſtis Satanas facit, quantam in illis perpendis ſolicitudinem adhibeat, quibus utatur miniſtris, qua alacritate, quibus laboribus, & vigiliis ſceleſti miniſtri opua urgeant, indefeſſi, & aſſidui, iidemque perpetui, & obfirmati. Quare turpiſſimam rem facturos ſe exiſtimare debent Jeſu Chriſti miniſtri, ſi ita Magiſtri ſui voluntatem, dignitatemque ſuam, atque ſempiterna præmia perdant, vel a Chriſtiana charitate tam alienos ſe præbeant, ut a Satanæ miniſtris ſuperari ſe ſinant, patianturque, ut illi majori ſtudio ad ſe, & alios perdendos, quam ipſi ad ſuam & aliorum ſalutem tuendam incumbant. 5. Operariorum paucitas, & meſſi copia : de qua idem S. Carolus ſic loquitur : Sed illud quoque conſiderent, quanta quamque ampla ſit meſſis, quanta ſpiritualium bonorum egeſtas, quanta ſalutariter agentium penuria, quam pauci vero Miniſtri, qui ſancto deſiderio incenſi, ſuis commodis, utilitatibuſque neglectis, ſolam Chriſti gloriam animarumque ſalutem ſpectent. 6. Exempla SS. Apoſtolorum, Martyrum, Epiſcoporum, aliorumque, qui tanto ſtudio, labore, ſudore, ſanguine animarum ſalutem procurarunt. 7. Exemplum Paſtorum oves materiales cuſtodientium, de quo ſic diſcurrit S. Chryſoſtomus : Perpendamus ovium Paſtores illos, qui in Cappadocum regione ſunt, qualia, & quanta pro pecorum ſuorum ſtudio patiantur. Illi ſæpenumero univerſum triduum nive obruti perdurant. Dicuntur autem, & qui in Lydia ſunt, non minora mala ferre, dum integros menſes difficilem illam ſolitudinem, peſſimarumque beſtiarum plenam, vagando circumeunt. Si tantum erga pecora diligentiæ impendunt Paſtores illi, quam, quæſo excuſationem habebimus, quibus rationales animæ concreditæ ſunt, quod profundum hunc ſomnum dormimus ? Reſpirare enim omnino oportebat, quieſcere autem omnino non : at enim circumquaque percurrere, innumeriſque etiam mortibus ſeipſos pro ovibus iſtis exponere, id demum eſt boni Paſtoris. An ignoras gregis hujus dignitatem ? an illius gratia Dominus tuus innumera non fecit : an non poſtremo & ſanguinem ſum ſudit ? tu vero requiem quæris ? an non perpendis, quod oves iſtas circumſtant lupi multo amaricatiores, & ſæviores, an apud temetipſum non reputas, qua mente ſit opus ei, qui talem præfecturam ſit adminiſtraturus ? Et homines quidem, qui populis præſunt, ſi quando de rebus fortuitis conſulturi ſunt, diebus non contenti, noctes etiam vigilaudo adhibent : nos vero, qui pro ipſo cælo certamen habemus, ipſo quoque die dormimus ? Quis, quæſo, ab eo nos ſupplicio eripiet, quod iſtis debetur ? ſi enim corpus trucidandum exponere, ſi innumeras mortes ferre oportebat, numquid ad hoc munus tamquam ad nundinas currendum erat ? Hæc ſane, ut verbis Sancti Caroli iterum utar, ſi cogitent animarum Curatores, jure, ac merito dubitandum non eſt, quin, talibus cogitationibus, quaſi facibus quibuſdam animum illorum ita accenſum iri, ut nullus vel maximus labor eſſe poſſit, quem illi ſubire recuſent, ne pretioſiſſimi Chriſti Sanguinis fructus in ipſis, aliiſque, ipſorum negligentia depereat.

part. 1. Act. Mediol. l. 3. c. 2. Fol. 812.

loc. cit.

Hom. 29. in ep. ad Rom.

II. *Oratio* : de qua ſic Sanctus Bernardua : Cum duo ſint beatæ contemplationis exceſſus, in intellectu unus, & alter in affectu : unus in lumine, alter in fervore : unus in agnitione, alter in devotione : pius ſane affectus, & pectus amore vehementi, Spiritus repletus zelo, non plane aliunde, quam e cella vinaria, reportantur, & cuicumque cum horum copia ſurgere ab oratione donatur, poteſt in veritate loqui, introduxit me Rex in cellam vinariam.

Serm. 49. in Cant.

III. *Solitudinis, & ſeceſſus ſuo tempore ſuſcepti amor* : nam, ut ſapienter advertit S. Auguſtinua, etiam Sanctum quærit charitas veritatis : negotium juſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis. Quam ſarcinam ſi nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ vacandum eſt veritati : ſi autem imponitur, ſuſcipienda eſt propter charitatia neceſſitatem, ſed nec ſi omnimoda veritatis delectatio deſerenda eſt, ne ſubtrahatur illa ſuavitas, & opprimat iſta neceſſitas. Hinc Chriſtus, teſte S. Gregorio, cum in urbe miracula faceret, in monte vero continue orando pernoctaret, exemplum ſuis fidelibus præbuit, ut nec contemplationia ſtudio proximorum curam negligant, nec rurſus cura proximorum immoderatius obligati contemplationis ſtudia derelinquant, ſed ſic in utriſque mentem patiendo conjungant, quatenus nec amorem Dei præpediat amor proximi, nec amorem proximi, qui tranſcendit, abjiciat amor Dei.

l. 19. de Civ. Dei c. 19.

l. 28. mor. c. 26.

IV. *Puritas intentionis* : nec enim pure valet Dei vel Proximi quærere lucra, qui propria non contempſerit, ut bene diſcurrit S. Bernardus ; &, ut idem alibi ait, nemo ad conſcientiam redire amat, qui ab ea ad agendum recta intentione non proficiſcitur.

Epiſt. 42. l. de Vita ſolit.

V. *Vitæ Sanctitas* : nam, ut S. Baſilius advertit, qui alium jacentem erigere vult, altior omnino lapſo eſſe debet ; qui vero æque lapſus eſt, altero, qui erigat, etiam ipſe opus habet. Improbus ſane eſt Medicus, teſte S. Gregorio, qui alienum mederi appetit, & ipſe vulnus, quod patitur, neſcit. Et iterum. Nulla hunc immunditia polluat, qui hoc ſuſcepit officii, ut in alienis quoque ſordibus pollutionis maculas tergat. Hinc per Prophetam Iſaiam dicitur : Mundamini, qui fertis vaſa Domini. Etenim vaſa Domini ferunt, qui proximorum animas ad æterna ſacraria perducendas in ſuæ converſionis fidem ſuſcipiunt : Apud ſemetipſos ergo quantum debeant mundari, conſpiciant, qui ad æternitatis templum vaſa viventia in ſinu propriæ ſponſionis portant. Certe quiſquis juxta hoc, quod

in Julit.

p. 2. Paſt. cap. 2.

Digitized by Google

loquitur, non vivit, quos verbo genuit, a ſtabilitate rectitudinis opere evellit.

VI. *Humiliaſtis ſtudium*: quod medium S. *l. 8. mor. c. 28.* Gregorius frequentibus verbis egregie ſuaſit dicens: Qui mundum deſerunt, ad exteriora officia provehi non debent, niſi per humilitatem diutius in ejuſdem mundi contemptu ſolidentur. Citius namque bona depereunt, quæ hominibus ante tempus innoteſcunt, quia, & arbuſta plantata, priuſquam fixa radice convaleſcant, ſi manus concutiens tangit, areſaciunt: at ſi altum radix figitur, & terræ humoribus conſperſa ſolidatur, hæc & manus impellit, ſed non lædit; hæc & ventorum flatus inflectendo concutiunt, ſed noo evertunt. Ne ergo eruatur vita cœpti operis, diu, ac robuſtæ in alto humilitatis figenda eſt radix cordis.

VII. *Cum zeloſis hominibus frequenter converſari*: ut enim, qui appropinquat igni, facile incaleſcit; ſic qui cum ejuſmodi perſonis frequenter agit, & ipſe tandem in ſalutem proximi efferveſcet.

VIII. *Crebrum exercitium zeli*: Nam, ut ignis eundo, ſic aelus agendo creſcit. Et ſi uſquam alibi, hic locum habet commune illud proverbium: Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.

§. XI. ASCETICA.

I. SEX ſunt præcipue, quæ Aſceta de hac viitute bene addiſcere, aliiſque inculcare debet. *Primum eſt, ut bene cognoſcat naturam, & conditiones zeli*, quarum prima eſt; ut *univerſalis* ſit: ideſt, talis, ut S. Bernar- *l. 2. de conſiſ. c. 4.* dus explicat, qui vulgus non ſpernat, ſed doceat: divites non palpet, ſed terreat: pauperes non gravet, ſed foveat. Secunda, ut ſit *ordinatus*: ut primam curam noſtræ, deinde alienæ ſalutis habeamus, ad exemplum Dei, *In c. 1. Jo.* de quo ait Sanct. Joannes: Et oos de plenitudine ejus omnes accepimus. Diſce ergo, & tu oon oiſi de pleno effundere, oec Deo largior eſſe velis, inquit recte S. Bernardus. Huc etiam pertinet, ut inter plures proximos, qui magioris pietatis, vel juſtitiæ, vel neceſſitatis majoris titulo ſunt conjuncti, præferamus; quem effectum, & affectum exper- *2. Cant. 4.* ta Sponſa dixit: Introduxit me Re. in cellam vinariam, & ordinavit in me charitatam. Tertia eſt, ut *diſcretus* ſit: Deus enim, ut Sanctus Bernardus ait, vult ſe (& alios) amari oon tantum dulciter, ſed etiam ſapien- *ſ. 19. in Cant.* ter. Unda Apoſtolus ait: Sit rationabile obſequlum veſtrum. Nec habet callidus hoſtis machinamentum efficacius ad tolleodam de corde dilectionem, quam ſi efficere poſſit, ut in ea incaute, & non cum ratione ambuletur. Quarta eſt, ut ſit *benignus, & ſuavis* potius, quam *auſterus*: nam homines in vinculis charitatis, & funiculis ſecundi Adæ, id eſt Chriſti, trahi cupiunt, & efficacius ſolent. Hinc *Lancig. opuſ. 1. ſ. 81.* Deus B. Mariæ Magdalenæ de Pazzis dicebat: Maxime felix ſpiritus, qui hodia regnat in terra, eſt ille Sancti Ignatii, quia ejus Filii conduoendis animabus ad Deum præcipue procurant dare notitiam, quantopore ſit gratum ipſi Deo, & quanti ſit momenti attendere operibus externis, & interne tractare cum Deo, quia hoc exercitium facit, ut cum facilitate res arduas, & difficiles homioes amplectantur propter lumen quod recipit anima a Deo, a quo naſcitur amor, qui omnem amaritudinem in dulcedioem convertit. Quinta eſt, ut ſit *perſeverans*: nam gutta cavat lapidem, non bis, ſed ſæpe cadendo: Hinc Sanctus Chryſoſtomus: Non ſolum ſemel, inquit, atque iterum hoc facite, ſed ſemper. *S. Chryſ. ho. 4. in Geneſ.* Nam etſi verbis tuis non obtemperat, poſtea obtemperabit: iterum te videns urgentem ſorte erubeſcet, & reveritus tuam curam ab his, quæ te offendunt, deſiſtet. Et alibi addit: *Con. 1. de Lazaro.* Quandoquidem & illud crebro fit, ut piſcator, qui per totum diem vacuum attraxit rete, ſub noctem jam abire paraos, capto, qui per totam diem ipſum ſefellerat, piſce, deſcendat. Etenim ſi agricola protinus ab agricolatione reſiliat, quod ſemel atque iterum acciderit aeris inæqualitas, fame brevi perire- *L. 6. c. 18. vit.* mus omnes. Hinc Sanctus Franciſcus Xaverius monebat animarum Cultores, ut non fortius, quam perſeverantius perferrent eorum vitia, infirmitatem ſuſtinerent, frugemque ſementis factæ, laborumque, quamvis ſeræ ſpei fructum, velut boni agricolæ expectarent, non ignari, eos, qui ſeminant in lacrymis, in exultatione meſſuros. Quod ſi talibus initio non uterentur, quales expeterent, ita ſecum illis gerereot, ut cum improbis filiis ſuis boni parentes, Dei beoignitate freti, qui hominum mentes ſuo demum tempore ad bonam perducit frugem, non diffiderent, tales aliquando fore, quales expeterent. Proinde numquam deſinerent eos omni ſtudio colere, præſertim cum Deus omnium commodis Parens, quamvis læſus a nobis, benigne tamen facere omnibus noo deſiſtat. Alias etiam zeli naturam optime Sanctus Tho- *S. Tho. 1. 2. qu. 28. art. 4.* mas declarat, dicens: Amor amicitiæ quærit bonum amici: unde quaodo eſt intenſus, facit hominem moveri contra omne illud, quod repugnat bono amici, & ſecundum hoc aliquis dicitur aelare pro amico, quando, ſi quæ dicuntur vel fiunt contra bonum amici, homo repellere ſtudet, & per hunc etiam modum aliquis dicitur zelare pro Deo, quando ea, quæ ſunt contra hooorem, vel voluntatem Dei, repellere ſecundum poſſe conatur, ſecuodum illud: *Zelatus ſum pro Domino exercituum*. 3. Reg. 19. Quod confirmans alius quidam author a Manſi citatus, *Manſi diſ. 1. n. 9.* ſic loquitur: Zelus ſæpiſſime accipitur, prout eſt quidam amoris affectus ab ipſo amore ortus, ſicut rivulus a fonte, & ſicut ardor ab igne, ut explicat *Ariſtoteles. 2. Ethich. c. 8. D. Tom. 1. 2. qu. art. 4.* Perfectiſſimus zelus dimanat ab amicitiæ amore, quo quis quærit bonum ipſius amici, quia bonum eſt amico: hujuſmodi autem zelus erat in ſanctis viris per reſpectum ad honorem Dei, & propulſandi, quæ ei adverſantur.

II. *Alterum eſt, ut bene cognoſcat, & præparet inſtrumenta, quibus potiſſimum utendum eſt ad gloriam Divinam, & animarum ſalutem procurandam*; quæ quidem breviter, ſed recte

S. Ber-

Digitized by Google

S. Bern. Ep. 201. S. Bernardus aſſignavit dicens: Nunc autem manente tria hæc, verbum, exemplum, oratio, major autem horum oratio, ea namque operi, & voci gratiam, & efficaciam promeretur. *S. Chryſ. ſ. 27. de profectus.* Hinc & Sanctus Chryſoſtomus: Poterimus, inquit, alios corrigere, ſi ad preces ſemper confugiamus, & oremus Deum, ut det ſermonem ſapientiæ, & intellectum auditus, certamque & inde probabilem hujus depoſiti cuſtodiam, ſæpe enim contingit, ut, quæ ſtudio corrigere non poſſumus, ea per preces efficere valeamus, per preces, inquam, perpetuas. Primum ergo, & primarium Operarii Dominici inſtrumentum *oratio* eſt, de qua recte Sanctus Auguſtinus dixit: *S. Aug. lib. 4. de doctr. Chr. c. 15.* Munus ſuum ut præſtet, (operarius Evangelicus) magis pietate opus eſt orationum, quam oratoris facultate, ut orando pro ſe & pro aliis, quos eſt allocuturus, ſit orator ante, quam dictor. Hinc, Sancto Maximo teſte, Divus Paulus ultra humana raptus in tertium cælum, ſecreta cæleſtia cognovit, ut Eccleſiarum futurus Doctor inter Angelos diſceret, quæ inter homines prædicaret. Alterum inſtrumentum *ſermo* eſt; de *Maxim. hom. 1 de S.T. Petro & Paulo.* quo Sanctus Paulus dixit: Vivus autem eſt ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens uſque ad diviſionem animæ, ac ſpiritus, compagum quoque, ac medullarum, & diſcretor cogitationum, ac intentionum cordis. *Hebr. 4. v. 12.* Duplex eſt autem, publicus, & privatus, uterque perutilis, & efficax, ſi recte inſtituatur, ſed poſterior, quia familior, & præſertim eorum, quibus cum agitur neceſſitati plerumque accommodatior, merito efficacior quoque cenſetur; plurimum enim proficit ſermo, qui minutatim irrepſerit animo, teſte Seneca; hinc P. Petrus Faber Germanus Apoſtolus in hoc *Epiſt. 38.* ponebat omnia, in hoc hærebat, & habitabat; nimirum virtus bonum conſilium eſt, ut idem Seneca diſcurrit; conſilium autem nemo clamore dat. Aliquando utendum eſt, *Hiſt. Soc. l. 9.* & illis, ut ita dicam, concionibus, ubi, qui dubitat, impellendus eſt. *Epiſt. cit.* Ubi vero hoc non agendum eſt, ut velit diſcere, ſed ut diſcat, ad hæc ſubmiſſiora verba veniendum eſt: Facilius intrant, ſed hærent: nec enim multis opus eſt, ſed efficacibus: ſeminis modo ſpargenda ſunt, quod quamvis ſit exiguum, cum occupavit idoneum locum, vires ſuas explicat, & ex minimo in magnos auctus diffunditur. Duo tamen circa hunc ſermonem præcepta a ſapientiſſimis illis zelo- *Maff. 1. c. 22.* ſiſſimiſque Operariis SS. Ignatio, & Franciſco Xaverio obſervata, quorum prius a S. *l. 6. vit. c. 13.* Ignatio dictatum, ut caveatur, ne de rebus etiam divinis inepte, & ad ſatietatem, ac faſtidium agatur. Alterum a Sancto Xaverio commendatum eſt, ut caveatur, ne nimia quædam gravitas ſuſpicionem præbeat reverentiam exigentis arrogantiæ, ſed potius facilitatem vultus præferat, affabilitatemque ſer- *Cicer. l. 2. offic.* monis; nam, teſte Cicerone, difficile dictu eſt, quantopere conciliet animos hominum comitas affabilitaſque ſermonis. Tertium inſtrumentum eſt *Exemplum*, ſeu vitæ Sanctitas: quia ſermo vivus, ut loquitur Sanctus

Bernardus, & efficax, exemplum eſt operis, plurimum faciens ſuadibile, quod monſtratur; *S. Bern. ferm. de S. Bene.* quia plus homines oculis credunt quam auribus, Seneca teſte: Neque difficile æſtimatur, quod jam factum conſpicitur, ut Sanctus Ambroſius loquitur. *S. Ambr. epiſt.* Alias duas hujus doctrinæ rationes affert Sanctus Gregorius, dum ait: *S. Greg. l. 1. Dial. in proœm.* Fit plerumque in audientis animo duplex adjutorium in exemplis Patrum, quia ſi ad amorem venturæ vitæ ex præcedentium comparatione accenditur, & ſi ſe aliquid eſſe exiſtimat, dum meliora de aliis cognoverit, humiliatur. Optimam autem hujus rei rationem affert Sanctus Ignatius, quia ſcilicet ejuſmodi vitæ ſanctitas hominem cum Deo conjungit, efficitque adeo, ut in illo verificetur illud promiſſum Chriſti: Qui manet in *Joann. 15 v. 5.* me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia ſine me nihil poteſtis facere. Atque hæc tria inſtrumenta ipſe Sponſus in Canticis *Cant. 2. v. 13.* indicaſſe videtur per verba illa: Surge, propera, amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni. Etenim, teſte Sancto Bernardo, *In ſer. 4. Cant.* merito columba dicitur, quæ pro ſuis, & aliorum delictis in oratione gemens, & ſupplicans, divinam ſibi miſericordiam conciliare non ceſſat. Merito amica dicitur, quæ Sponſi lucra ſtudioſe, ac fideliter prædicando, conſulendo, miniſtrando conquirit. Merito quoque formoſa, quæ cæleſti deſiderio fulgens, ſupremæ contemplationis, & boni exempli, ac ſanctæ vitæ, decorem ſe induit.

III. *Tertium eſt, ut cognoſcat tentationes, quibus plerumque hic zelus impeditur aut minuitur*; quæ quidem ad tres præcipue revocantur. 1. eſt diffidentia de divina gratia, & nimia in propriis viribus confidentia, ratione cujus multis evenit, quod Moyſi, & Aaroni dixit Deus: *Num. 20. v. 12.* Quia non credidiſti mihi, ut ſanctificaretis me coram filiis Iſrael, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis. Proinde tentationi ut occurratur, magna de vocatione divina æſtimatio concipienda eſt, illudque pro certo habendum, quod Deus, quia aliquem pro inſtrumento elegit, poſſit etiam, & velit id per eum efficere, quod ad majorem ſuam gloriam facere decrevit. Hinc P. Balthaſſar Alvarez dicere ſolebat: *Vita c. 4.* Ex quo Deus Religioſum poſuit, ipſe eumdem deducet, etiam cum profectu. Quod ſi plus eum oneret, quam ferre poſſit, ſeipſum onerat, quia in ſe recipit ſupplere, quod illi deeſt. Id igitur ego vellem, ut ipſe manu ſua aliquid mihi imponeret, quod meas facultates excederet, nam hoc ipſo teneretur id mihi dare. 2. Tentatio eſt nimium juvandi alios deſiderium, etiam ſupra vires; unde fit, ut non raro triſtitia, & invidia ſuboriatur, ſi quis advertat, alios præclara opera efficere, ſe vero ob virium, & talentorum defectum ad ſimilia ineptum vel inſufficientem eſſe: cui proinde tentationi ut occurratur, duo quiſque ſibi firmiter perſuadere debet. Primum eſt, Deum pro libitu ſua talenta, & officia diſtribuere, atque adeo imprudenter, & inutiliter ſe aliquem ad munera offerre, ad quæ Deus ipſum adhibere non decrevit, verendumque merito, ne illud per Prophetas Jeremiam, & Oſeam *Jerem. 23. v. 21. Oſeæ 8. v. 4.*

olim dictum audiant: Non mittebam eos, & ipſi currebant. Ipſi regnaverunt, & non ex me. Principes extiterunt, & non cognovi. Ventum ſeminabunt, & turbinem metent: culmus ſtans non eſt in eo, germen non faciet farinam: quod etſi fecerit, alieni comedent eam. Alterum eſt, Dei gloriam, & animarum ſalutem promovere non humanæ, ſed ſolius divinæ virtutis opus eſſe, atque adeo laborem, & induſtriam hominum, ut Theo- *Lib. 2. de perſever. c. 2.* philus Bernardin. recte advertit, non aliud eſſe, quam evocationem, & quaſi irritamentum divinæ gratiæ, quæ, ſi deſuerit, labor omnis caſſus, & inefficax jacet: at ſi ſe vel ultro, vel copioſius effuderit, poteſt id omne ſola, quod quibuſcumque adhibitis præſtari, aut ſperari poterat, ut clare S. Paulus indica- *1. Cor. 3. v. 6.* vit, dum dixit: Ego plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit. Itaque neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat: ſed, qui incrementum dat, Deus. Cum ergo providentiſſimus Deus non laboribus magis, quam ardentibus precibus, aliarumque virtutum exercitiis permoveri ſoleat ad gratiam efficacem iis, quibuſcum agimus, conferendam, non eſt ſane, cur quiſquam licet exiguis talentis præditus diffidat, ſe non perinde ac alios tam Dei gloriam, quam alienam ſalutem promovere poſſe; maxime cum aliunde etiam fructum ab aliis ex ſuo labore hauſtum participet, quatenus videlicet unum cum iis corpus conſtituit, atque adeo, ſi ſuo cuicumque tandem ſedulo inſiſtat officio, efficiat, ut quemmodum toti corpori, ita illi quoque velut membro, talis fructus adſcribatur. Quod totum Sanctus Bernardus more ſuo præclare *S. Bern. Apol. ad Gulielm. Abbat.* confirmat, dicens: Unum (Religioſum ordinem) opere teneo, cæteros charitate. Faciet autem charitas (fidenter loquor), ut ne illorum quidem fructu fraudet, quorum inſtituta non ſequor. Plus aliquid dicam: Tu tibi caute age, poteſt namque fieri, quia fruſtra tu laboraveris; ut autem fruſtra diligam bonum, quod operaris fieri omnino non poteſt. O quanta fiducia charitatis! alius operatur non amans; & alius amat nihilo operans: ille quidem ſuum opus perdit, illius vero charitas numquam excidit, quia, ut Sanctus Leo *S. Leo ſer. 10. quadr.* optime dixit, incremento diteſcunt proprio, qui profectu delectantur alieno. 3. Tentatio eſt, quod fructus optatus labori non reſpondeat: cui tentationi facile occurret, ſi ſequentes tres doctrinas bene perpendat. 1. Quod non hoc ipſo, quia fructus ſtatim non reſpondet, omnino de eo deſperandum ſit. Nam, ut ſapienter diſcurrit S. Chryſoſtomus, non ere- *Conc. 3. de Laz.* xi quidem ægrotantes, attamen eos, qui valent, reddidi firmiores. Non abduxit quoſdam a vitio ſermo noſter, ſed tamen eos, qui cum virtute agunt, reddidit attentiores. Supra hæc quiddam addam tertium: Hodie non perſuaſi, ſed cras forte perſuadere potero. Quod ſi minus cras, attamen perendie, aut quarto ab hinc die fortaſſis perſuaſero. Qui hodie, quæ audivit, repulit, cras fortaſſis audiet, & recipiet; fortaſis poſt dies complures præbebit animum iis, quæ dicentur. 2. Quod magnus ſit ſatis fructus, ſatisfacere officio ſuo, & Dei voluntatem implere: uti idem S. Chriſoſtomus pulchre indicavit dum dixit: Utinam oratio noſtra aliquid profectus adferat. Quod ſi poſt longam admonitionem in iiſdem *loc. cit.* vitiis perſeveraverint, ne ſic quidem nos deſiſtemus illis, quod rectum eſt, conſulere, quandoquidem & aquarum venæ, etſi nullus veniat ad hauriendas aquas, manant tamen: & fontes, quamvis hauriat nemo, tamen ſcatebras emittunt, & omnes, etſi nemo bibat, nihil ſecius fluunt: ſic oportet, & illum, qui concionatur, quamvis nullus auſcultet, tamen præſtare, quidquid in ipſo ſitum eſt. Siquidem hæc lex nobis, qui ſacri ſermonis adminiſtrationem ſuſcepimus, a benigno præſcripta eſt Deo. In cujus doctrinæ confirma- *Ribad. l. 1. c. 4.* tionem Sanctus Ignatius hortabatur ſuos, ut exemplum Angelorum Tutelarium ob oculos ſemper haberent, qui, quos a Deo ſibi commiſſos habent, quoad poſſunt, defendunt, regunt, urgent ad bonum, juvant: ſed ſi voluntatis libertate abutantur illi, & inobſequentes, ac obſtinati ſint, propterea tamen nullo anguntur mœrore, nulla afficiuntur moleſtia, dicentes: Curavimus Babylonem, & non eſt ſanata; quod neque præmio ſolo labor ſit cariturus, licet omni alio fructu deſtituatur; id quod memorabili ſententia Sanctus Bernardus Eugenio declaravit: Noli *l. 4. de conſ. c. 2.* diffidere, inquit, curam exigeris, non curationem. Denique audiſti: curam illius habe, & non, cura vel ſana illum. Verum dixit quidam: Non eſt in Medico ſemper, relevetur ut æger. At melius tibi propono de tuis. Paulus loquitur: Plus omnibus laboravi: non ait, plus omnibus profui, aut, plus omnibus fructificavi; verbum inſolens religioſiſſime vitans. Alias autem noverat homo, quem docuit Deus, quia unuſquiſque ſecundum laborem accipiet, non ſecundum proventum. Ita quæſo & tu fac, quod tuum eſt; nam Deus, quod ſuum eſt faciet; ſatis abſque tua ſolicitudine & anxietate curabit. Planta, riga, fer curam, & tuas expleviſti partes: ſane incrementum, ubi voluerit, dabit Deus, non tu: Ubi forte noluerit, tibi deperibit ni- *Sap. 10. v. 17.* hil, dicente Scriptura: Reddet Deus mercedem laborum ſanctorum ſuorum. Securus labor, quem nullus valet evacuare defectus. Quod ipſum etiam B. Virgo S. Birgittæ olim *l. 4. revel. 21.* ſequentibus verbis inſinuavit: Amici Dei non habent attædiari in ſervitio Dei, ſed laborare, ut homo malus fiat melior, & homo bonus veniat ad perfectiora. Nam quicumque voluntatem haberet ſibilandi in aures omnium tranſeuntium, quod Jeſus Chriſtus eſſet vere Dei Filius, ac faciendo conaretur, quantum poſſet, ad aliorum converſionem, licet nulli, vel pauci convertentur, nihilominus eamdem mercedem obtineret, ac ſi omnes converterentur. Sicut per exemplum dico tibi: Si duo mercenarii ex præcepto Domini foderent montem duriſſimum, & alius inveniret aurum electum, alius vero nihil; iſti propter laborem, & voluntatem digni eſſent æquali mercede.

IV. *Quartum eſt, ut ſtudeat bene cognoſcere connexionem, quæ reperitur inter zelum*

& amo-

Digitized by Google

[*S. Bern. ſ. 44. in Cant.*] *& amorem Dei*; quam tangis quoque S. Bernardus, dicens: Si amas Dominum Jeſum toto corde, tota anima, tota virtute tua, numquid, ſi videris ejus injurias contemptumque, ferre ullatenus æquo animo poterit? Minime. Sed mox arrepto ſpiritu judicii, & ſpiritu ardoris, & tamquam potens crapulatus a vino, repletus zelo Phinees, dices cum David: *Tabeſcere me fecit zelus meus: quia obliti ſunt verba tua inimici mei*, & cum Domino: *Zelus Domus tuæ comedit me.*

V. *Quintum eſt, ut hinc cognoſcat diſcretionem, quæ in zelo adhibenda eſt.* Nam, ut S. [*S. Bern. Ser. 49. in Cant.*] Bernardus recte advertit, zelus minus abſque ſcientia efficax, minuſque utilis invenitur, plerumque autem, & pernicioſus valde ſentitur; quo igitor zelus ferVidior, vehementior ſpiritus, profuſiorque charitas, eo vigilantiori opus eſt ſcientia, quæ zelum ſupprimat, ſpiritum temperet, ordinet charitatem. Alium quoque diſcretionis hujus actum aſſignat [*S. Anton. Pad. 1. poſt Dom. 2. Quadr.*] Sanctus Antonius Paduanus, dum ait: Primum eſt diſcretio, quam habet ille, qui corrigit de eo, de quo ipſe non eſt vitioſus: ſecus de illo, qui vel facit, quod reprehendit; vel docet, quod non facit; talis enim ſeipſum proprio ore condemnat, imo tales divinam indignationem incurrunt.

VI. *Sextum eſt; ut bene cognoſcat, ad quos præcipue zelum ſuum oſtendere debeat*, de qui[*S. Chryſ. ſ. 10.*]bus S. Chryſologus ſic loquitur: Afferte Domino baptizandos; afferte, quos fides concipit, non caro; afferte, quos Dei gratia generet, non mundana natura; afferte, quos ſponte venire, aut neceſſitas vetat, aut ætas impedit, aut ignorantia retardat, aut tenent vitia, aut delicta remorantur.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. EX occaſione thematis: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi ut accendatur?* poſſunt demonſtrari conditio[*Luc. 12. v. 49.*]nes zeli. Nempe 1. ut ſit *ordinatus*: quemadmodum ignis, dum in alia objecta extra ſe agit, nihil de calore proprio emittit: & æqualiter diſtantes, & diſpoſitos æqualiter calefacit, magis autem eos qui propinquiores ſunt. Sic [*Matt. 11. v. 28.*] enim dicet cum Chriſto: Venite ad me *omnes*, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam & ſalvabo vos. 2. Ut ſit *Pius*; ideſt, ut ſicut ignis, dum alios calefacit, ſemper interea flammas ſurſum ejaculatur; ita operarius quoque, dum agit cum aliis, mentem ſurſum erectam per jaculatorias orationes, & puram intentionem habeat. 3. Ut ſit *Prudens*: ideſt, non ultra vires, nec ultra ſphæram activitatis exerceatur, uti nec ignis ultra ſphæram ſuam potentiæ intenſionem agere ſolet. 4. Ut ſit *ſuavis & efficax*: id eſt, ad modum ignis prius per calorem charitatis diſponere ſtudeat eos, cum quibus agit, quam in eos vim ſuam poteſtatemque majorem exerceat. [*Pſal. 118. v. 139.*] 5. Ut ſit *conſtans*, & quemadmodum ignis, agere non ceſſet, donec extinguatur, ut ſic cum veritate dicere queat: Tabeſcere me fecit zelus meus.

II. Ex occaſione thematis: *Quam ſpecioſi* [*Rom. 10. v. 15.*] *pedes evangelizantium pacem*: poſſent laudes & encomia veri zeli proponi, & per comparationem cum pedibus monſtrari. Ut enim 1. laudantur pedes ab agilitate, & velocitate; ita & zelus a promptitudine. Hinc illud Jobi talibus Apoſtolis accommodatur: Num[*Job. 38. v. 35.*]quid mittes fulgura, & ibunt: & revertentia dicent tibi adſumus? 2. Sicut a fortititudi[*Cant. 8. v. 6.*]ne & robore pedes commendatur; ita vel maxime etiam zelus: quia fortis eſt ut mors dilectio, & dura ſicut infernus æmulatio. 3. Sicut a munditia quoque pedes æſtimantur; ita vel maxime zelus, ut qui nihil ſordidum, id eſt, terrenæ, aut ſiniſtræ intentionis pati poteſt. Hinc dictum olim Sacerdotibus, & Le[*Iſa. 52. v. 11.*]vitis: Mundamini, qui fertis vaſa Domini. 4. Sicut pedes maxime laudantur a ſpecie; ita & [*In Ep ad Ro. c. 10. fol. 331.*] zelus a ſuavitate vitæ ſanctæ, & doctrinæ, ut quæ efficaciter mentes trahit, ut fuſius apud Cornelium de Lapide videre eſt.

III. Ex occaſione thematis: *Hic eſt filius* [*Luc. 9. v. 35.*] *meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipſum audite*; explicari poſſunt diſpoſitiones, quas ex ſua parte adhibere debet is, qui ad curam animarum ſuſceptus eſt; nimirum 1. ut per vitam occultam prius cum Chriſto proficiat ætate, ſapientia, & gratia. 2. ut per veram humilitatem, ſuique diffidentiam, prius Spiritum S. in ſpecie columbæ fœcundæ accipere ſtudeat. 3. ut prius non egrediatur, quam de cælo approbatus, & expoſitus fuerit, dicique de ipſo poſſit: Hic eſt Filius meus dilectus &c. ipſum audite. 4. ut cum Chriſto ſubinde ſecedat, atque orationi, ac jejunio vacet. 5. ut prius triplex certamen cum triplici concupiſcentia feliciter obierit.

IV. Ex occaſione thematis: *Sedete in civi*[*Luc. 24. v. 49.*]*tate, quoadusque induamini virtute ex alto*: explicari poſſunt alio modo diſpoſitiones ad verum operarium requiſitæ, nempe per appropriationem illorum verborum Dei, per Moyſen ad populum dictorum: Quando ingreſſi [*Levit. 19. v. 23.*] fueritis terram, & plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma, quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis. Quarto autem anno omnis fructus eorum ſanctificabitur laudabilis Domino. Quinto autem anno comedetis fructus, con[*Apud Theoph. Bern. ar. 8. c. 19.*]gregantes poma quæ proferunt. Quod præceptum S. Bonaventura ita interpretatur: Arbor terræ ſanctæ implantata, ille eſt, qui a ſeculari vita ad ſanctum religioſæ vitæ pomarium translatus, non ſibi dumtaxat, ſed aliis etiam ſuo tempore ſalutare fructus proferet. Unde primus annus eſt vera de improbitate vitæ tranſactæ pœnitudo. Secundus, ſolitaria vitæ melioris, & ſanctorum operum frequentatio: cui cum acceſſerit habitus, & firmitas, jam tertius annus addetur. Quartus autem, quando ex recte tactis ramuſculos hominum contemnere, laudem, honoremque faſtidire, puram animorum ſalutem quærere, aſſueverit; & tum demum quinto anno maturatos, & egregie præformatos puriſſimæ charitatis fructus ubertim æternitati conſecrabit, & ad horrea Divina tranſmittet.

V. Ex occaſione thematis: *Venite poſt me*, [*Mat. 4. v. 19.*] *& faciam vos piſcatores hominum*: oſtendi poteſt, quomodo zelum exercere, & anima piſcari

Digitized by Google

debeant veri Apoſtoli; nimirum. 1. Retia & hamos præparando, nimirum magnam (id eſt, ſufficientem) doctrinam, majorem prudentiam & praxim, maximam ſanctitatem. 2. Appendendo eſcam piſcibus capiendis idoneam, qualis ſunt ſolidæ doctrinæ verbo propoſitæ, & exemplo confirmatæ. 3. Diligenter obſervando tempora piſcationi apta; nec enim, dum pluvium cælum eſt, felix poteſt piſcatio ſperari. 4. Cum longanimitate expectando piſcationis exitum. 5. In nomine Domini laxando rete, vel hamum offerendo.

Eccl. 17. v. 12. VI. Ex occaſione thematis: *Mandavit Deus unicuique de proximo ſuo*: proponi poſſunt motiva ad zelum excitantia. Nam 1. *Supra nos* Deo gratiſſimum eſt obſequium, ſi imago ipſius, & templum flammis eripiatur; *Patri*, ſi filius prodigus reducatur; *Filio*, ſi ovi tanto pretio empta lupis eripiatur; *Spiritu Sancto*, ſi Sponſa a porcis abducatur, & Sponſo ſuo reconcilietur; *Sanctis*, ſi ſocietas eorum & Dei gloria augeatur, fraterque reducatur. 2. *Infra nos* dæmoni nihil magis ingratum, & inviſum eſt, atque adeo noſtrum erga ipſum odium, quod merito concipimus ob fratres noſtros, quos bonis ſuis ſpiritualibus ſpoliavit, per peccatum vulneravit, & æterna morte occidit. 3. *Extra nos* ipſi peccatores incitant; ſunt enim membra ejuſdem corporis, fratres, miſeri, qui in latrones inciderunt; quis talibus titulis non moveatur? 4. *Intra nos* maximam zeli aptitudinem, ſive ad veniam peccatorum impetrandam, ſive ad alia bona cæleſtia copioſius impetranda, ſive ad mentem cæleſtibus conſolationibus deliciiſque replendam.

Oſeæ 4. v. 12. VII. Ex occaſione thematis: *In funiculis Adæ traham eos, in funiculis charitatis*: poſſunt tria præcipua inſtrumenta, quibus zelus utitur ad animas attrahendas, nempe oratio, verbum & exemplum, de quibus ſupra §. antecedente n. 2. copioſe dictum eſt, explicari, & ſuaderi. Vel per tres funiculos intelligi poſſunt 1. *Ardens deſiderium* juvandi, quod a Deo frequenter pro opere reputatur. 2. *Verba*: ſive orando pro converſione multorum, ſive per adhortationes excitando ſive eoſdem Superioribus, Confeſſariis, aliiſque, qui juvare poſſunt, indicando: 3. *Opera*: puta bona exempla, vel opera pœnitentiæ, vel quotidiana noſtra munia, & actione ad Deum peccatoribus conciliandum ordinata. Vel denique intelligi poſſunt, quæ Theophilus Bernardinus ad verum zelum requirit, nempe vera, & ſolida virtus, gratia Divina, noſtra cooperatio.

Jo. 20. v. 21. VIII. Ex occaſione thematis: *Sicut miſit me, & ego mitto vos*: proponi poteſt pro Idea zeli exemplum Chriſti ejuſque altitudo, profunditas, latitudo, & longitudo explicari. Et 1. quidem altitudo illius demonſtrari poteſt: tum per ſublimitatem puriſſimæ intentionis: tum per effectum zeli in ipſis etiam cælis per reſerationem portarum cæleſtium, & reſtaurationem ſedium a mali Angelis relictarum. 2. *Profunditas* explicari poteſt, tum per ipſum modum redemptionis (humiliavit enim ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis) tum per poteſtatem ſuam, quam in ipſos infernales hoſtes exercuit, & etiamnun exercet. 3. *Latitudo*: quia vult omnes homines ſalvos fieri, & pro quovis ſpeciatim adhuc mori paratus eſt. 4. *Longitudo* per diuturnitatem, cum zelum hunc uſque ad mortem continuarit, dicereque jure cum S. Davide poſſit: Zelus domus tuæ comedit me. Excitentur proinde Operarii, ut aſpiciant, & faciant ſecundum hoc exemplar, quod illis monſtratum eſt.

IX. Ex occaſione thematis: *Accipiet armaturam zelus illius*: poteſt armatura veri, & zeloſi Operarii explicari, ſcilicet, vel illa, quam S. Paulus aſſignavit dicens: State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti lorica juſtitiæ, & calceati pedibus (per contemptum mundi) in præparationem Evangelii pacis: in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere, & galeam ſalutis aſſumite, & gladium Spiritus, quod eſt Verbum Dei. Vel quam S. Birgittæ Chriſtus ipſe præſcripſit dicens: Mitto Amicos meos, ut dividant diabolos a membris meis, quia ipſi ſunt vere inimici mei. Mitto ergo eos, quaſi millites in bellum; omnis enim qui affligit animam ſuam, & abſtinet ſe ab illicitis, vere miles meus eſt. Ipſi habebunt pro lancea verba mea, quæ ore meo locutus ſum. In manu gladium, id eſt, fidem: In pectore eorum erit Lorica charitatis, ut quidquid acciderit, non minus diligant me. Clypeum patientiæ debent habere ad latus, ut omnia patienter ſuſtineant. Quæ omnia non erit difficile fuſius explicare ex hactenus dictis. *Pſ. 68. v. 10. Sap. 5. v. 18. Eph. 6. v. 14. L. 2. rev. c. 6.*

§. XIII. ALII CONCEPTUS.

Qualitas.

I. SAnctus Thomas Villan. ponderans illa S. Mariæ Magdalenæ verba. *Et Ego eum tollam*: ſic exclamat: O admirabilis mulieris audacia! O mulier, non mulier; nullum locum excipit, nihil anteponit, ne timore dicit, abſolute promittit: *Dicite mihi, ubi poſuiſtis eum, & ego eum tollam*. O mulier: magna eſt conſtantia tua, magna eſt fides tua, ſed quomodo, mulier, qua valetudine, quibus viribus, quo ingenio corpus tam grave poſſes portare ſola? cum una fueris de portatoribus ad ſepulchrum, numquid tecum tuas ſocias habere te credis? receſſerunt. Audite, quomodo ſanctus hic Prælatus concludat loquendo in perſona illius: *Et ego eum tollam*; amor enim impoſſibile ſua opinione reducit, & quod nequit efficere, poſſe ſe credit. *S. Thom. Vill. apud Manſi diſc. 2. n. 8.*

II. Cant. cap. 4. legitur: *Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium*. Eodem c. paulo poſt legitur: *Vulneraſti cor meum, ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum in uno crine colli tui*. Collum principalis pars eſt corporis noſtri, per quod tranſeunt ſpiritus vitales, & e capite deſcendunt ad reliqua membra; ideo igitur col- *Manſi diſc. 2. n. 17.*

collum depingit Spiritus Sanctus munitiſſimæ inſtar turris; prætcrea ſauciatum ſe declarat cæleſtis ſponſus ab uno crine iſtius colli. Vultiſne intelligere hujus myſterium? Audite Richardum de Sancto Victore: Collum caput & membra conjungit; Collum itaque mihi es, dum animas convertere, & mihi conjungere ſtudes. Uous crinis colli eſt unica cogitatio, & præcipua intentio, qoa circa hoc laboras. Rapitur, & ſoaviter amore divino vulneratur Deus noſter, quando finis operationum noſtrarum eſt lucrum animarum; obſervetor hoc: unica cogitatio, qua qui Deo dedicati ſunt, noonifi de hoc, & de nullo alio cogitare & ſolliciti eſſe deberent, quia Redemptor noſter a ſacerdotis officio non quærit aurum, ſed animas.

Did. Nyſſ. S. 1. in Dom. 10. poſt Pent. III. Repetebat domum ſuam Regulus; quod cum famuli ejus ſcirent, læti hilareſque & occurreruot, expectatiſſima filii jam ſani nuntia perferentes: quæ cum accepiſſet, interrogabat horam ab eis, in qua melius habuerit. Quærere hic libet, unde iſta Reguli deſcenderit interrogatio. Ao forte ab incredulitate? Nihil minus; quam primum eoim audivit Chriſtum dicentem: *Vade, filius tuus vivit*, extemplo *credidit homo ſermoni, quem dixit ei Jeſus*, quod iiſdem verbis affirmat S. Joannes: uode ergo factum, quod tempus ſciſcitabatur, quo ægre eſſe filio deſierit? Reſpondet Gloſſa Interlinearis, a pietate erga Chriſtum natam fuiſſe interrogationem, inquiens: Non diffidit de miſericordia Domini, ſed deſiderat, ut virtus divina ſervorum confeſſione plurimis innoteſcat. Nihil ille de fide verborum Chriſti dubitabat, qui incolumen filium pronunciarat; famulos nihilominus de hora valetudinis illius melioris interrogabat, ut, cum illi intelligerent, eo momento convaluiſſe domini ſui Reguli filium, quo ſanum Chriſtus affirmarat, etiam ipſi Chriſto crederent, & benedicerent, & famam miraculi evulgarent. Et ſtudium pientiſſimi Reguli quam fructuoſum fuerit, mox ſeſe prodidit; oam *credidit ipſe, & domus ejus tota.* Idem curare debet, quiſquis fidus Dei ſervos videri & haberi cupit, ut parum putet, quod ipſe Deo ſtudioſe diligenterque ſerviat, niſi etiam adlaboret, ut alios quoque ad Dei cultum, obſervantiamque adducat; idcirco hic Regolus non contentus, quod ipſe Chriſto crederet, etiam hoc ſibi agendum putavit, ut omnem ſuam familiam ad Chriſti agnitionem adduceret, deſiderans, ut virtus divina ſervorum cooſeſſione plurimis innoteſcat.

Ibid. IV. Vix in mundum mundi ſalus advenerat, quando Angeli laudes ejus cantibus celebrare cœperont, atque in hæc verba modolari: *Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Luc. 2. 14. Libet hoc loco iterum interrogare: cur bonæ voluntatis, potius, quam acris intellectus & ingenii, hominibos, in terris pax e cælis promittitur? Reſpondit ad hoc alibi ex S. Cæſario, hic nunc ex operandi modo illarom potentiarum, intellectus, ajo, & voluntatis, conceptum propoſito commodum eliciam. Qua ratione intelligit intellectus? Adducendo res ad ſeſe, ut propterea Angelicus Doctor 1. 2. q. 108. art. 1. ad 3. & 1. 2. q. 8. art. 1. dixerit, intelligere idem eſſe, quod intus legere, atque ad ſe intro accerſere, quod inibi legat: At voluntas quomodo amat; quomodo vult, aut cupit? Non ad ductione rerum ad ſeſe, ſed inſecutione earum. Ob hanc cauſam Eccleſiaſticus ut hominem deſcriberet, quem oulla auri cupiditas abripuerit, nullus illius metalli fallax ſplendor ſeduxerit, ſive ad ſe duxerit, ajebat: *Beatus dives, qui inventus eſt ſine macula, & qui poſt aurum non abiit*, Eccl. 31. 8. Huc etiam vadit illud quod ſponſus ajebat, ut vehementiſſimum ſuum erga ſponſam amorem indicaret, dicens: *Vulneraſti cor meum, ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui.* Cant. 4. 9. S. Gregorius Nyſſenus tranſtulit: *Excordaſti me*, & ſic habent LXX. Alii autem verterunt: *Cor mihi rapuiſti*, tamquam idem ſit, amore & corde deſtitui, aut animo in illum, quem diligimus, emigrare. Hinc profani amatores dicere ſolent. Ademptum ſibi cor ab amicula, quam depereunt. Quod ergo Angeli paoem voluntati magis, quam intellectui, annuntiarunt, tale eſt, ac ſi dixiſſent: Deo magis etiam acceptos eſſe, qoi morem agendi obſervant, quem volontas habet, quam qui ad modum, quo lotellectus utitur, operantur. Hoc eſt, quod ajo: qui ad ſe omnia trahunt, & in ſua commoda transferunt, & hoc ſolum curant, ut ſint ipſi probi, & Deo ſerviant, neque ſimul ſolliciti ſunt, ut alios habeant ad Dei miniſteria, & obſequia ſocios, & cultus illius conſortes; non ii tantum placent Deo, quantum illi, qui pro ſimilitudine voluntatis ad alios contendont, eoſque proſequuntur, & hortantur, ot communem Dominum communibus officiis colant, pari obſervantia venerentur, ament, adorent. Hinc enim amoris erga Deum fervor dignoſcitor, ſi totis viribus huc coneris, ut omnes ad illius amorem, & obſervantiam adducas, ſi plurimos in illius caſtra pertrahas, qui ſub illius ſignis militent, & pro gloria nominis ejus fortiter dimicent.

V. Propheta Rex ajebat: *Benedicam Dominum in omni tempore, ſemper laus ejus in ore meo.* Pſalm. 33. 2. velut dixiſſet: Qooniam dulciſſimom Dominum, & amantiſſimum Patrem te nobis per omnia exhibes, ratio poſtulat, ut in laodibus tuis recenſendis, & decantandis perpetuus Encomiaſtes verſer, & hæc ſit tota linguæ meæ occupatio, ut elogia tua inſatigabili ſtudio, & magnis vocibus prædicet, paſſimque evulget. Verum notate, quod vix hoc mente conceperat, vix ſermooe expoſuerat votum, quod Dominum benedicere ſolus vellet, quando adjecit: *Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen ejus in idipſum.* ibid. v. 4. hoc eſt: Adeſt huc, mortales omnes, & paribos vocibus auguſtum & ſacroſanctum ſupremi Domini nomen mecom celebrate. Sed quid eſt, quod paulo ante ſolus Domino laudes adornabat, jam vero omnes ad illum glorificandum invitat? Reſpondet Sanctus Auguſtinus, quod David alios ad laudes Dei ſecum decantandas advocavit, id perinde eſſe, ac ſi dixiſſet: No- Ibid.

lo-

Digitized by Google

lo ſolus magnificare Dominum, nolo ſolus amplecti. Tanto amoris Dei incendio animus ſanctiſſimi Regis deflagrabat, ut nihil eſſe putaret, quod ſolus illum & amaret, & coleret ſed omnes uni, ac ſoli huic negotio dare plam diligentemque operam vellet, ſicut ſi non vir eſſet ſuper, non mulier in Mundo (ſi fieri poſſet) reliqua, quæ non Deum ardentiſſime amaret, ac religioſiſſime obſervaret: Nolo ſolus magnificare Domino, nolo ſolus amplecti. Paucis nempe contentus eſt, cui hoc ſatis, quod ipſa ſolus Deum amet, neque curat, ut omnes, vel certe plurimos habeat in eo amore rivales. Monet porro beatiſſimus Auguſtinus, ut ne tam illuſtre exemplum prætermittamus vacuum, ſed mutuemur a pœnitente Rege, quod imitemur, dicens: Excitate ergo in vobis amorem fratres, & clamate unuicuique veſtrum, & dicite: Magnificate Dominum mecum, ſit in vobis iſte fervor. Si amatis Deum, rapite omnes ad amorem Dei, qui vobis jungantur, & omnes, qui ſunt in domo veſtra. Ergo rapite, quos poteſtis, hortando, rogando, diſputando, rationem reddendo cum manſuetudine, cum lenitate.

Ibid. VI. Moyſes, cum terræ primam originem narraret, ajebat: *Terra autem erat inanis, & vacua*, Geneſ. 1. 2. Alii transferunt: *Terra erat inviſibilis*. At quid terræ vacuæ cum inviſibili? nec enim ex eo, quod inviſibilis erat fieri videtur fuiſſe vacuam, & inanem. Reſpondet Sanctus Gregorius Nyſſenus: Magno myſterio factum, quod Moyſes ait, terram fuiſſe vacuam, & nulla re utilem, quando dicitur fuiſſe inviſibilem, inornatam, opertam aquis, idque perinde fuiſſe ac ſi dictum: Erat & non erat terra, quæ nec oculis expoſita, nec ullis uſibus commoda. Propterea Theodotion apud eumdem Nyſſenum vertit: *Terra erat inanis, & nulla*. Et Aquilas: Erat nihil, & nihilum pro nihilo erat, quæ ad nihilum valebat. Ita ſtatue de ſcientia, & eruditione tua; ea, quantumvis magna ſit nihil eſſe, niſi ad profectum aliorum vertas. Nam ut Eccleſiaſticus cap. 20. ℣. 32. ait: *Sapientia abſconſa, & theſaurus inviſus: quæ utilitas in utriſque?* quid refert plurima & ſcire, & habere, ſi nulla ex his utilitas ad ignaros egenoſque redundat; Curemus ergo, ut quomodocumque poſſumus, aliis commodemus, ſerviamus, uſui ſimus.

Idem in Branico 2. c. 1. VII. De magno Sacerdote & Rege Melchiſedech affirmat aliquid Apoſtolus, quod difficile creditur. *Sine patre, ſine matre, ſine genealogia fuit, neque initium dierum, neque finem habens*. Inquit. Hebr. 7. 3. Abſtruſum habent ea verba ſenſum, in quem penetrare nemo facile queat. Cum enim Melchiſedech fuerit creatura, omnis autem creatura ſuam habeat originem, & definitos durationis limites, quid eſt, quod Sanctus Apoſtolus de Rege, & Sacerdote ſummi Dei Melchiſedecho, ait, fuiſſe ſine patre, ſine matre, & neque initium dierum, neque finem vitæ habuiſſe? Sanctus Joannes Chriſoſtomus orat. 12. in cap. 7. ad Hebr. paucis decidit hanc difficultatem, dicens: Sine patre, & ſine matre, & neque initium dierum, neque finem habens, propterea quod ſcripta non ſunt. Res indubitata eſt, habuiſſe Melchiſedech patrem, & matrem, velut cœteros hominum; item vivere cœpiſſe, ac deſiiſſe quemadmodum homines alii nati ſunt, ac denati. Quod ergo dicitur, nec primordia vitæ habuiſſe, neque finem, & parentibus caruiſſe, id ſit, quia origo ejus, & clauſula, nulliseſt litteris conſignata, ut proinde notitiam hominum parentes ejus fugiant, omneſque lateat, quis vitæ illius introitus, quis exitus, proterea quod ſcripta non ſunt; nam tametſi res aliqua ſit, aut fuerit, quamdiu hæc ignota ſunt, perinde eſt, ac ſi numquam in Mundo fuerit. Ut eleganter diſſerit Magnus Baſilius in Pſalm. 48. Si quæ in cordis arcano bona quis habet, nolit in apertum ſermonem exprомere, huic illud dicetur: *Sapientia occulta, & theſaurus abſconditus: quæ utilitas in utroque?* Eccleſiaſtici 20. 32. Si quis ingentes omnium ſcientiarum copias intra pectoris armarium recluſos teneat, neque in publicum forum, uſumque per linguæ fores producat, quid ex commodi adferre hominibus queunt? Bonum enim quod non lucet, ſed oculos fugit, & in uſum non venit, ſic eſt, tamquam non eſſet.

VIII. Difficultatem ingerere in bona Aſtrologia poteſt quod ſacer Hiſtoriographus, cum infantiam Mundi, & exortus illius primordia deſcribens, ait, quando de Sole, & Luna loquens refert, duas a Supremo Artifice lampades ex cerulea teſtudine hujus templi, cujus orbibus undique includimur, ſuſpenſas, ut alternis ſucceſſionibus Mundum viciſſim illuminarent: *Fecit*, inquiens, *duo luminaria magna: luminare majus, ut præeſſet diei, & luminare minus, ut præeſſet nocti*. Geneſ. 1. 16. In his luminare vocat etiam Lunam. At ſi bene rem expendas, inquit ſapientiſſimus ſcripturæ expoſitor Toſtatus, invenies, quod ſecundum demonſtrationes Aſtrologicas quolibet aſtro viſibili Luna ad minus octo vicibus minor eſt. Hæc ille in cap. 1. Geneſeos, quæ ſi vera ſunt, quomodo Sol, & Luna vocantur luminaria magna, tamquam vaſtitatis mole ſingulariter hæ faces excellant: quod Sol majoris luminaris illuſtri appellatione donatur, nihil incommodi habere videtur; at quod Luna ſimili grandioris luminaris nomine inſignitur, quæ tanto minor eſt omnibus conſpicuis aſtris, quomodo recta cohærere cum ratione poteſt. Reſpondet quæſito magnus Doctor, dicens: Luna vocatur magnum luminare, non quantum ad rem, ſed quantum ad apparentiam: propinquitas enim hujus orbis ad nos, in comparatione ad alios orbes, facit magnitudinem apparentiæ. Omnibus aliis planetis, & ſtellis, quæ ſub viſum cadunt, oppido minorem eſſe Lunam, inficiari nemo poteſt, nam cum reliqua ſidera magnitudinem octuplam eam ſuperent, facile eſt intelligere, quantus ſit vaſtitatis exceſſus. Vocatur nihilominus luminare majus, non quod abſolute majus ſit, ſed quod tale videatur eo quod illa plus lucis terra affundat, quam cæteræ ſtellæ conjunctim omnes. Ut ergo ſacer Scriptor nos doceret, bona

Ibid.

Digitized by Google

bona uſque eo magna eſſe, quo talia ſe viſui, & uſui offerunt granditatemque illorum non in eo poſitam eſſe, ut ſint, ſed ut videantur, & appareant grandia, idcirco Lunæ datur nomen luminaris majoris, quia etſi minor ſtellis, magis tamen iis lucet; poſt ſolem namque nihil eſt, quod æque terram irradiet illuſtretque, ac Luna.

Ibid. IX. Perdifficilia quoque videri poſſunt verba S. Joannis præcurſoris, quando de Chriſto dixit: *Qui poſt me venturus eſt:* quid enim ſibi vult iſtud, *qui poſt me venturus eſt?* Triginta anni, & ſupra ſunt, quod illum jam tunc veniſſe nuntiavit, etiam inde ex obſcuro alvi maternæ ergaſtulo, adventumque ejus ſingulari inauditaque exultatione gratulabundus excepit, & nunc illum venturum ait! *Qui venturus eſt?* quomodo hoc recte intelligi debet? Huic difficultati occurrit Abulenſis Epiſcopus Toſtatus qu. 66. in cap. 3. Matthæi dicens: Chriſtus jam venerat quantum ad ſubſiſtentiam perſonalem, quia jam erat: non tamen venerat, quantum ad operationem, ad quam ipſe mittebatur. Triginta annos jam in Mundo exegerat Chriſtus; ergo tanto ante homo per nativitatem etiam advenerat; verum officio, ad quod ab æterno patre in primis deſtinatus fuerat, ita ſuperſederet, velut nondum adveniſſet. Ut nos redimeret, & in libertatem aſſereret, non ſolum naſci illum oportebat, & in Mundum venire, ſed etiam concionari, novas leges ferre, facere miracula, denique pōſt acerbam paſſionem pretioſiſſimum ſanguinem ſuum in ligno crucis fundere. Quoniam vero in illum diem uſque nihil earum rerum operatus fuerat, dicebat Joannes, Meſſiam venturum: *qui venturus eſt*. Hæc ita dilucidat Toſtatus: Chriſtus non venerat in Mundum, ut homo eſſet, ſed ut ſalutem noſtram operaretur. Et quia Chriſtus nihil adhuc fecerat de illo, ad quod veniebat, recte dicitur nondum veniſſe. Hinc illud documenti eruimus, quod gratiæ, dona, & quæcumque ſive corporis, ſive animæ facultates, velut non ſunt, quamdiu apud nos feriatæ deliteſcunt, nec ad uſum aliorum exprimuntur. Qui enim vires exercendi alicujus operis accepit, eaſque in opus demandatum non exerit is eſt tamquam non ſit, inanimæ ſtatuæ, quam vivo homini, ſimilior.

Ibidem l. 4. c. 4. X. Sanctus Ambroſius acute notat diſtantiam, a Regio Propheta tributam myſticæ illi arbori, quæ tam copioſos, & optimos reddit fructus: *Et erit tamquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo: & folium ejus non deſluet, & omnia, quæcumque faciet proſperabuntur*; inquit Pſalm. 113. Nemo, quantumvis ambitioſus, & anhelus rerum ſecundarum inſectator potuit ſibi majorem expetere felicitatem ea, quæ hac metaphora deſignatur arboris, quæ ſuo tempore plurimos ubertim edit fructus, neque ullo unquam deſtituitur folio, & optatum ſemper habet ventum omnium cœptorum; jam pervulgatum eſt, per folia hujus deſignari verba, quæ procedunt ab ore juſti, & opera hujus bona per illius fructus denotari. Ita communiter ſentiunt Expoſitores, Hugo Cardinalis, Jacobus de Valentia, Ludolphus Carthuſianus, Joannes Baptiſta Folongius, Titelmanus, & alii ſine numero. At videamus nunc quiſnam ille tam felix, commodus & opportunus locus, in quo illa ex omni parte fœcunda & facunda, inque foliis, & fructibus, in verbis & operibus, ſumme felix arbor ſita ſuit. *Lignum hoc plantatum eſt ſecus decurſus aquarum*, inquit Propheta, pœnitens. Et S. Ambroſii commentarius in hunc Pſalmum tom. 2. Ita habet: Plantatus ergo juſtus recte dicitur ſecus decurſus fluminum; non in ipſis decurſibus, ut finitimum, non demerſum intelligas. Aquæ ſunt ſymbolum populorum, ſecundum id, quod Angelus cælo delegatus dixit diſcipulorum chariſſimo Joanni, Apoc. 17. 15. Velut enim aquæ aliæ poſt alias jugi & continuo fluxu tranſeunt, & omnes ſua mari tributa pendunt; ita omnes quaſi aqua dilabimur, & ad mortis mare properamus, ubi flumina quæque etiam abundantiſſima perdunt ſua nomina, & omnem deponunt authoritatem. Ad rem nunc. Quonam in loco plantata fuit arbor proferens fructum, quo aluntur, & nutriuntur folia illa tam medica, & utilia? Secus decurſus aquarum, non in ipſis ſeu fluminibus. Nam quæ vel in mediis fluminibus, vel nimis remote ab aquis plantaretur arbor, non redderet optatos fructus. Ut vero expectatos liberaliter proferat fructus, ubi ſerenda? Secus decurſos plantandum fructiferum lignum, ut finitimum, non demerſum intelligas. Quod ſi fiat, tunc aqua facit, quod ignis facere ex juſta diſtantia ſolet. Ea myſtica comparatione arboris monemur, quod homo juſtus, & vir ſpiritualis, ut optatum fructum proferat, nec tam procul ſecedere debet, ut numquam ſui copiam faciat aquis, hoc eſt, populis, nec tam penitus ſe ingurgitare in aquas, hoc eſt, in vulgi conſuetudinem inſinuare, ut nimia familiaritate non ſolum nihil commodi pariat, verum etiam corruptelam forte adferat, & deſtruat, quos ædificare oportebat: ſecus decurſus aquarum, ut finitimum, non demerſum intelligas.

XI. De paterna Patrisfamilias vigilantia & amabili diligentia hoc nobis dicit Sanctus Evangeliſta Matthæus, quod plenus curarum ſub creperam matutinam abierit, ut vineæ ſuæ cultores conquireret: *Exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam*, inquit ille cap. 20. 1. *Iterum autem egreſſus eſt circa horam tertiam*. Non remiſit de ſtudio ad meridiem. Non dormivit hora nona, neque undecima, curam ſolicitudinemque depoſuit: *Iterum exiit circa ſextam, & horam nonam; circa undecimam vero exiit*. Nonne advertitis, quomodo ſuaviſſimus Pater, noſtri amore inflammatus, ardenter in forum proſilit, ut vineæ cultores conquirat, idque omni tempore & quavis hora. Cardinalis Cajetanus hoc loco dicit: Potuiſſet componi parabola, deſcribendo Patremfamilias continuo manentem in foro, ſed non deſcribitur continuus, ſed certis horis, atque ut diſcreti nomen ei conciliaretur, non dicitur jugiter hæſiſſe in foro. At ſi operarios indagabat, ſi homines colendæ vi- *Ibidem.*

Digitized by Google

vineæ perquirebat, quam ob rem ſedulus pater non totum in foro exegit diem noluit omnes diei horas in foro tranſmittere, ut ſibi prudentis opinionem conflaret: proinde magno myſterio non deſcribitur continuus; quare monitos voluit Patres ſpirituales, & Prædicatores, & quotquot ſunt ab officiis ſupremi Domini in cauſa animarum, & in procurandæ ſalvationis ſummo negotio eiſdem ſerviunt, quod ſacris veſtigiis divini Patris inhærere debeant, qui non a primo diluculo in ſeram noctem in foro hæſit, dum operarios quæſivit, & conduxit, verum commodo tempore, & opportunis horis abiit, rediit, remque ſuam confecit: Non deſcribitur continuis, ſed certis horis: Si numquam in forum exiiſſet, fruſtratus amor fuiſſet: Si perpetuo in foro hæſiſſet, modum ſtatio exceſſiſſet, ſupervacaneaque, & inconſulta mora fuiſſet. Quid ergo faciendum Patribus, & Prædicatoribus? illud, ut commodis horis, & opportuno tempore prodeant, juſtamque ſolum, & ſufficientem moram adhibeant; forte enim tantum damni adferre poteſt, ſi continuo aſſiſtant, quantum ſi numquam accedant.

Utilitas.

Mouſ diſ. 6. n. 4. XII. Fabula eſt, quod lancea Achillis habuerit virtutem curandi vulnus ab eadem cauſstum. Catholica veritas eſt, cujus & teſtimonium perhibet Spiritus Sanctus in Deuteronomio, quod eadem lancea juſtitiæ, & zeli Dei percutiat & ſanet: *Ego occidam, & ego vivere faciam, percutiam, & ego ſanabo*. Fervidus zelus, quem Deus oſtendit in caſtigandis, & puniendis peccatoribus, ad eorum emendationem & converſionem ordinatus eſt amor, & clementia. Tanta ſummi Patris pietas (ait S. Paulinus) ut etiam ira ejus miſericordia ſit, & ideo caſtigat, ut parcat.

Dignitas.

Idem diſ. 3. n. 2. XIII. Quando Phinees læſum Dei honorem propugnavit, ac vindicavit, arrepto pugione transfodiendo principem de cognatione, & tribu Simeonis, ob enorme ſcelus patratum in conſpectu totius populi, factum hoc Deus plurimum commendavit hiſce verbis: *Quia zelo meo commotus eſt contra eos*: non conſtans, cælitus eum recepiſſe quamdam revelationem, vel commiſſionem exequendi hujuſmodi heroicam actionem; ſi ergo ad hujus executionem proprio motus fuit zelo, cur ait Deus: *Zelo meo commotus eſt*? Reſponderi poteſt, Deum tanti appretiari zelum zelantis honorem Dei, & propter amorem illius ab homine ſuſceptum, ut illum reputet tamquam ſuum proprium, ſibique illum tribuat, nuncupando ſe zelantem. *Ego ſum Dominus Deus tuus zelotes*. Dominus zelotes nomen ejus, pretioſiſſima gemma, quæ thronum ſupremæ Divinæque Majeſtatis, immo diadema illius adornat, eſt ipſe zelus: Zelotes nomen ejus.

XIV. Joannis cap. 10. legimus hæc Chriſti verba: *Sicut novit me Pater, & ego agnoſco Patrem, & animam meam pono pro ovibus meis*. Scire cuperem, quam habeant connexionem poſteriora verba cum prioribus; quæ connexio reciprocæ cognitionis inter Patrem, & Filium cum expoſitione vitæ pro ſalute animarum? Ecce, quanti Chriſtus appretiavit animas: voluit indicare, quod in hoc manifeſte oſtendit, æterni Patris ſui ſe eſſe Filium, & quidem prædilectum, quod vitam ſuam morti exponeret pro animabus, ac ſi aperte dicat (ſubdit S. Gregorius) in hoc conſtat, quod ego agnoſco Patrem, & agnoſcor a Patre, quia animam meam pono pro ovibus meis, ideſt, ea charitate, qua pro ovibus morior, quantum Patrem diligam, oſtendo.

§. XVI. MISCELANEA.

Qualitas.

I. Sanctus Ignatius in Conſtitutionibus ſuis ſapienter præcepit, ut *impenſe* in ſalutem proximorum *incumberent* Sui, ut per hæc verba ſignificaret, omnes animi vires, immo ipſam etiam vitam impendendam eſſe, ſi opus fuerit; ſequendum item exemplum Eliſæi, qui dum puerum viduæ reſuſcitare voluit, ejus corpori incubuit, manuſque manibus, & pedes pedibus junxit; ſic enim & ipſos operarios omnibus omnia fieri debere, & ſingulorum genio ſe accommodare, ut omnes lucrifaciant. *In exam. c. 4. §. 2.* *4. Reg. 4. v. 34.*

II. Vir quidam religioſus a cura proximi ad quietem ſecedens fatebatur, ſemper ſibi ob oculos verſari Chriſtum dicentem: Cur, me derelicto in hac cruce, tu in tuam quietem commodaque ſectaris? ideoque iterum ad curam animarum reverſus eſt. *Rodr. p. 3. tr. 1. c. 6.*

III. S. Bernardus Miſſionarios ſic inſtruxit, & voluit eſſe tales, qui ſint in judicio recti, in conſilio providi, in jubendo modeſti, in adverſitate ſecuri, in proſperitate devoti, in zelo ſobrii, in miſericordia non remiſſi, in otio non otioſi, in hoſpitio non diſſoluti, in convivio non effuſi, ubique, & in omnibus circumſpecti. *lib. 4. de conſ. c. 6.*

IV. Deus olim Ezechieli præcepit aſſumere ſartaginem ferream, & ponere tamquam murum ferreum inter ſe & civitatem. Super quæ verba S. Gregorius ait: Per ſartaginem preſſura, per ferrum vero fortitudo oſtenditur. Quid autem ita Magiſtri atque Doctoris mentem, quam zelus Domini, frangit, & excruciat. *Ezec. 4. 3.* *S. Gregor. hom. 12. l. 1. in Ezec.*

V. Rachel olim ad Jacob dicebat: Da mihi liberos, alioquin moriar; cui Jacob reſpondit: Num pro Deo ego ſum, qui privavit te fructu ventris tui? innuens generationis authorem non tam hominem eſſe, quam Deum; quanto magis de ſpirituali generatione cenſendum eſt? *Geneſ. 30. v. 2.*

VI. Ammianus, ut Euſebium e ſolicitudine educere poſſet, ſic eum affatus eſt: Dic mihi, o optime, cuinam placere exiſtimas, laborioſam hanc, ſordidamque, & ſqualidam vitam ſecutus? Cum autem (ut par eſt) is, utique, dixiſſet, Deo, qui eſt virtutis Legiſlator, & Magiſter: Quoniam ergo eum amas (perrexit ulterius Sanctus Ammianus) ego tibi modum *Theodor. l. 2. hiſt. relig.*

dum

dum oſtendam, per quem & amorem tuum magis accendes, & quem amas, ſervies. Nam quod omnis caro tua, & induſtria in te ipſum convertatur, non effugiet, ut ſentio, crimen nimii in teipſum amoris. Lex enim Divina jubet, proximum amare ut teipſum. Multos autem operis participes facere, hoc eſt proprium veri muneris charitatis.

c. 2. revel. l. 4. VII. Chriſtus aliquando S. Birgittæ dixit: Tribus hominum generibus Amici mei ſuccurrere poſſunt. 1. Damnatis (id eſt, viventibus quidem; ſed a Deo reprobatis ob eorum demerita) excitando eos ad aliqua bona & impediendo majora eorum peccata, ne profundius in infernum cadant. 2. Peccatoribus prædeſtinatis ad ſalutem, docendo eos, quomodo reſurgant, cautiores fiant, & proficiant. 3. Juſtis, & perfectis, incitando eos, ut ſemper magis proficere, meritaque ſua, & gloriam augere poſſint.

Vit. p. 4. c. 31. VIII. S. Maria Magdalena de Pazzis inter alia monita etiam hoc dabat Operariis, ne curarent facere res magnas in apparentia, quia in his, dicebat, occultatur ſuperbia pernicioſa animæ; Sed hæc fiunt magnæ, & ſublimes per ordinationem earum ad altum finem recta intentione, quia talibus valde delectatur Deus, & fiunt abſconditæ adverſario.

Vit. l. 5. c. 11. IX. S. Ignatius dicere ſolebat: Qui aliis cupit eſſe utilis, eum in primis ſibi vacare debere, & ardere ipſum charitate, ſi alios incendere velit, ſuperare inanem metum, ambitionem tamquam peſtem fugere, voluptatis illecebras, omniaque carnis blandimenta aſpernari, & quidquid vitioſum eſt, a ſe repellere, ut, omnibus turbidorum motuum radicibus evulſis, divinos flatus & in ſe aptius accipiat & in alios utilius effundat; cum alia vitia omnia declinanda ſint, tum ea cuique potiſſimum, ad quæ proclivior cujuſque natura ſit; ab iis enim maxime impendere ruinas, niſi quiſque diligenter ſibi caveat. Factis liberaliorem oportere eſſe, quam verbis, ut, quod in diem craſtinam promiſeris, id ſi fieri poteſt, hodierno præſtes. Dicebat præterea in rebus gerendis illud in primis tenendum, ut te rebus, non res tibi ſubmittas, hoc eſt, ut rei gerendæ, non tuæ incommoditatis rationem ducas, negotiorumque utilitati diligenter ſervias, & tempori. Si quis quid petat, quod tuæ perſonæ indecorum judices, ab indignatione temperandum; & id curandum, ut id, quod poſtulatur, neges, & amicum tamen eum, qui poſtulat, benevolumque dimittas. Denique in vocandis hominibus ad virtutem, ſuis armis petendum Satanam, iiſdemque utendum artibus ad ſalutem, quibus ille abutitur ad perniciem. Quippe eum viri juſti animæ petere aggreſſum, non continuo apertis conſueviſſe fraudibus, & inſidiis, ſed tectis, & quaſi quibuſdam cuniculis oppugnare; ac primo quidem nihil rectis ejus actionibus adverſari, quin potius callida omnia diſſimulatione probare, multa etiam, quæ ſpeciem præbent honeſti, aſtute ſuggerere, atque ita ſenſim in ejus familiaritates ſeſe inſinuare, dum ad extremum, ſimplicem hominem, & veteratoriæ fraudis ignarum, laqueis ſuis irretiat, implicatumque teneat. Idem ergo in alliciendis ad ſalutem animis faciendum. Laudanda prudenter initio, quæ ſunt in hominibus recta, vitiis parumper intactis, ac leniter in eorum gratiam irrumpendum. Qua conciliata, tum demum admovendam morbis animi medicinam, ut, cum ingreſſus eorum quodammodo fuerit, exitus noſtri ſint.

X. S. Maria Magdalena de Pazzis dicere ſolebat, non ſatis eſſe, tantum deſiderare ſalutem, & virtutem animæ aliis, ſed etiam ut habeant multa merita, & ut fiant alter Deus per participationem. *Vit. p. 4. c. 1.*

XI. Medici animarum ſcopus eſt, inquit S. Gregorius Nazianzenus, animæ pennas addere, ac mundo eam eripere, Deoque dare, divinamque imaginem, aut manentem conſervare, aut periclitantem fulcire, aut dilapſam in priſtinum ſtatum revocare, Chriſtumque per Spiritum Sanctum in domicilium pectoris admittere, atque, ut ſummatim dicam, eum, qui ſuperioris agminis ſit, Deum efficere, & ſupernam ei beatitudinem comparare. Huc Magiſtra lex tendit, huc exinanita Deitas, huc aſſumpta Caro. *S. Gregor. orat. 2.*

XII. P. Balthaſſar Alvarez dicebat ex S. Dionyſio, neminem tuto poſſe agere Magiſtrum in rebus divinis, qui non has habeat conditiones. 1. Ut ſit Deo ſimilis. 2. Ut is illum exponat ad volandum. 3. Ut non incurius tale munus aggrediatur. Hoc autem conſequetur, ſi per orationem pendeat a Deo, magna fide, ac fiducia auxilium ab eo accipiat, a quo mittitur; nec patietur, ipſum in eo negotio perire, quod ipſius juſſu aggreditur. Ex parte tamen ſua conari debet, ut plurimos habeat oculos, quemadmodum cæleſtia animalia, ſeque valde continere, ne liberam det oculis, linguæ, ac manibus libertatem, nec ingerat ſe occaſionibus, quas poſſet vitare; ex eis enim lapſus eveniunt, non vero ex illis, quibus Deus illum immittit. *Vit. c. 7. S. Dionyſ. de Eccleſ. Hierarch. c. 2.*

Neceſſitas.

XIII. S. Chryſoſtomus illud S. Pauli ponderans: Oſtium mihi apertum eſt magnum, & adverſarii multi, ſic diſcurrit: Si magnum, quomodo adverſarii? & reſpondet: Quod multi adeo reluctentur, indicium eſt Evangelicæ victoriæ. Numquam enim nocentiſſimus ille adverſarius irritatur gravius, quam cum ſuorum inſtrumentorum multa ſibi eripi videt. Verum nos, ubi magnum aliquid, & egregium facere ſtatuimus, nequaquam conſtitutum id ſine labore fit, cogitemus, ſed utilitatem magis reſpiciamus. Vides igitur exemplum ejus in Paulo, qui nihil, quod multi eſſent adverſarii, ceſſat; verum quod magnum pateret oſtium, inſtat diligenter negotio, & iſtic pertinet; hocque ſignum erat ejus cum diabolo luctæ. Adverſus eos enim, qui humilia, & levia operantur, nihil invehitur lethalis illa beſtia. *1. Cor. 16 v. 9. hom. 43.*

Æquitas.

XIV. S. Catharinæ Senenſi Chriſtus dixit; *Dia. c. 30.*

Ego

Ego vos affectuoſe deprecor, ut aſſidue me rogetis pro ſalute peccatorum, quorum a vobis exigo ſudores, atque lacrymoſas orationes, ut eis impendam, quod opto, miſericordiam gratioſam.

Dignitas.

Vit. l. 8. c. 10. XV. S. Carolus Borromæus dicere ſolebat, Paſtorem animarum non tantum debere habere deſiderium obeundi mortem pro illis, ſed plura perferre, quam ſit ſemel pro illis vitam profundere; labores enim & moleſtiæ in auxilio animarum acerbiores ſunt, quam ſemel capitis præciſionem per martyrium pati.

V. Ath. de hum. verb. & tr. 27. in Joan. XVI. S. Athanaſius & S. Auguſtinus dixerunt, converſionem animarum patrationi miraculorum, imo etiam mundi creationi præferendam.

Dial. c. 19. XVII. S. Catharina Senenſis de ſinceris, & zeloſis operariis dicebat: Vere tales appellari poſſunt alter Jeſus Chriſtus Crucifixus Unigenitus meus, ex eo, quod aſſumpſerint officium ejus. Relucent in eis lapides prætioſi virtutum cum vera patientia ſupportando defectus aliorum. Iſti ſunt hami, quibus capiunt animas.

§. XV. AUTHORES.

I. Nicolaus Lancizius opuſc. 13.

II. Alphonſus Rodriquez p. 1. tr. 1. prope toto, præcipue tamen c. 10. & ſequent.

III. Theophilus Bernardinus de perſeverantia rel. l. 4. toto.

IV. Bernardinus Roſignolius de diſc. Relig. l. 3. cap. 8.

V. Jacobus Alvarez l. 3. de adept. virt. p. 2. c. 5. §. 3.

VI. Albertus Magnus in Paradiſo animæ c. 26.

VII. Antonius Gaudier de Natura perfectionis p. 2. ſ. 3. c. 17. & 18.

VIII. Matthias Faber in auctar. them. 3. in Feſto SS. Simonis, & Judæ.

IX. Joannes Buſæus in Viridario V. Zelus.

X. Jacobus Marchantius in Virga Aaron. tr. 4. lect. 1.

XI. Thomas Stapletonus in Dom. 11. Poſt Pent. text. 1. & Dom. 3. poſt Pent. text. 1. Item Dom. 4. poſt Pent. text. 1. Et tandem Dom. 2. poſt Paſch. text. 2.

XII. Joſephus Manſi Bibl. Mor. tr. 97.

FINIS TOMI SEXTI.

Digitized by Google

Digitized by Google

TÒ¢ FCC2061
RLZF 006578

Digitized by Google